THEOLOGICI TRACTATUS EX SACRIS CODICIBUS, ET SANCTORUM PATRUM...

François Feu

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
14
21 0
4 M

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

48.6.10.
48
B
2

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

THEOLOGICI TRACTATUS

EX SACRIS CODICIBUS ET SANCTORUM PATRUM MONUMENTIS EXCERPTI,

Operâ FRANCISCI FEV *Arverni, Doctoris Theologi Sacræ Facultatis Pariſienſis, & Paſtoris SS. Gervaſii & Protaſii.*

TOMUS SECUNDUS.

BIBL·SEC·COLL·ROM·SOC·IESV IHS

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

PARISIIS,

Apud CAROLUM ROBUSTEL, viâ Jacobæâ, ſub Palmâ.

M. DC. XCV.

Cum Privilegio Regis Chriſtianiſſimi.

Digitized by Google

Digitized by Google

INDEX
RERUM QUÆ CONTINENTUR
In Tractatibus hujus Tomi ſecundi.

TRACTATUS DE LEGIBUS.

PRÆFATIO pag. 1
QUÆSTIO I. ART. I. *Quid ſit Lex generatim?* 2
CONCL. *Tùm intellectûs, tùm & voluntatis Lex eſt fœtus.* ibid.
Quæritur 1. *quot ſint Legis munia præcipua?* 3
Quær. 2. *quomodò Lex dividatur?* ibid.
ART. II. *Quid Lex æterna? & qui ſint ejus effectus?* 4
Quær. 1. *quæ ſit Legis æternæ natura, ſeu quid injungat & prohibeat?* ibid.
Rectus amoris ordo. ibid.
Quær 2. *cur Lex illa nuncupetur æterna, & an reverà ſit ab æterno ſancita?* 5
Quær. 3. *an hanc Legem æternam agnoverunt Philoſophi Gentiles?* ibid.
Quær. 4. *an à Dei Providentiâ Lex illa diſtinguatur?* 6
Quær. 5. *an etiam ab ideâ divinâ differat Lex illa?* ibid.
Quær. 6. *an aliquod inter naturalem & æternam Legem ſit admittendum diſcrimen?* ibid.
Quær. 7. *an Lex æterna diſcrepet à Legibus poſitivis, divinâ ſcilicet & humanâ?* ibid.
Quær. ult. an aliæ Leges ab æternâ deriventur, & emanent? 7
ART. III. *Quid ſit Lex naturalis? an homini cuilibet ſit ingenita? quid præſcribat, & quid prohibeat?* ibid.
CONCL. I. *Lex naturalis omnibus hominibus eſt ingenita.* ibid.
Lex naturalis in Ethnicis Legum virtutis magiſtra fuit. 9
A Verbo Dei inſerta eſt. 10
Religio Chriſtiana cum orbe nata. ibid.
Quidquid veram Religionem ſapiebat apud Ethnicos, id ad Legem naturalem referendum. 11
CONCL. II. *Lege naturali tria injunguntur, 1° ſummi boni ſummus amor. 2° æqualium nobis bonorum æqualis. 3° bonorum inferiorum propter Deum amor.* 12

Amoris erga Deum non effectivi ſolùm, ſed & affectivi neceſſitas oſten ditur. ibid.
De diligendis inimicis mandatum Lege naturali & Moſaicâ injunctum. pag. 17
Quær. 1. num alia ſint Legis naturalis præcepta præter tria? 18
Quær. 2. an Lex naturalis dici poſſit habitus? ibid.
Quær. 3. an conſilia tribui poſſint Legi naturali? ibid.
Lex recta hominis ratio. ibid.
Quær. 4. an ea Lex mutari poſſit ſecundum primaria & ſecundaria præcepta? ibid.
Legis præſcriptionis æquitas. 19
Fidei nubentibus data, dum licita fuit Polygamia, natura. 20
ART. ult. *Utrum Lex naturalis deleri poſſit? aut ita obſcurari, ut videatur oblitterata?* 21
CONCL. *Lex naturalis deleri non poteſt, ſaltem quoad primaria præcepta: quoad poſteriora verò non obſcurari modò, ſed & penitùs oblitterari poteſt.* ibid.
QUÆST. II. *De Lege poſitivâ divinâ.* 25
ART. I. *Quæ ſit, an neceſſaria, cur lata, & quotuplex?* ibid.
ART. II. *Quæ fuerit Lex vetus? quando lata? quæ ejus commoda & neceſſitas?* 26
CONCL. I. *Lex antiqua in omnibus ſuis inſtitutis fuit optima.* 27
Ex quintuplici capite Legis veteris evincitur ſanctitas. ibid.
Vitæ æternæ & Reſurrectionis expectatio vigebat in antiquâ Lege. 28 & ſeq.
Conſilia in Lege veteri locum habebant. 29
Marcionitarum adverſus Legem antiquam oppoſitiones ex ciborum & animalium delectu, ſacrificiis & aliis ritibus, ex injunctâ internecione Cananæorum & Amalecitarum, & ſimilibus. pag. 30. & ſeq.
CONCL. II. *Lex antiqua licet in omnibus ſuis inſtitutis fuerit ſancta & bona, fuit tamen imperfecta, & quadruplici de causâ.* p. 35. & ſeq.
Sacrificiorum inſtitutionis in veteri Lege rationes. 37
Veteres juſti etiam ſub Moſaicâ Lege ad novum fœdus attinebant. p. 38 & 39
Quær. 1. cur Lex antiqua ſtatim poſt Adami lapſum non fuerit tradita, & quando lata? 39
Quær. 2. an Lex vetus in Iſraelitarum commoda tantummodò ſcripta fuerit? ibid.
Quær. 3. cur Lex antiqua non fuerit abrogata quibuſdam poſt ejus inſtitutionem ſeculis, cum tam imperfecta fuerit? ibid.
Quær. 4. quid ad legis obſervationem requireretur, ut ad æternam ſalutem conferret? an ad ſalutem par fuiſſet externa legis obſervatio? an ulteriùs poſtularetur æternæ felicitatis expectatio? 40
Quare tum primùm merces temporalis ſola Iſraelitis fuerit propoſita? 41
Iſraëlitas non latuit æternæ felicitatis pollicitatio, quam ipſe Moſes,

Digitized by Google

aliive Prophetæ expoſuerunt. p. 42

ART. III. *Quid ſit inter Legem novam & veterem diſcriminis & convenientiæ?* 43

CONCL. I. *Veterem inter & novam Legem quinque intercedunt diſcrimina.* ibid.

Quare Lex nova ſcribatur, ut & vetus? 46

CONCL. II. *Licet inter utramque Legem ſint diſcrimina, multiplici tamen de causâ utraque dici poteſt una.* ibid.

Amorem inimicorum Lege veteri fuiſſe injunctum, ut & Lege naturali. 47

Legis Talionis æquitas. 48

ART. IV. *An utraque lex vetus & nova ſit à Deo condita?* 49

Errores. ibid.

CONCL. *Utraque lex à Deo fuit conſtituta.* ibid.

Renovatus utcumque Ptolomei error de Scripturarum integritate à Deo non acceptâ. 50 & 51

Pro Fide Catholicâ laboris inſumendi officium & ratio. 51

ART. ult. *An abroganda fuerit lex vetus, & quando fuerit abrogata?* 52

Judæorum æmulationis pro Lege Moſaicâ rationes. 52 & 53

CONCL. *Quoad cæremonias & judicialia præcepta Lex vetus & abroganda & abrogata fuit, & hoc in capite Judæorum obcæcatio.* 55 & 56

Ethnicorum, ut Celſi, ex abrogatâ Lege veteri argumentum confutatur. 60

Aſſeritur & adverſus Ethnicos Prophetiarum autoritas. ibid.

Quær. 1. *quo tempore fuerit Lex vetus omni autoritate deſtituta, ſeu quando ad ſui obſequium obſtringere deſierit?* ibid.

Quær. 2. *quo tempore ſui cultores ſceleris reos Lex antiqua fecerit, ſeu, ut loquuntur, eſſe mortifera cœperit?* 62

CONCL. *Chriſto mortuo Legalium obſervatio non ſtatim fuit mortifera, ſeu lethale ſcelus. Nec ficto animo ab Apoſtolis ſervata fuere Legalia, peccaſſent enim graviter.* 63 & ſeq.

Cur S. Paulo viſus fuit S. Petrus reprehenſione dignus? 66 & ſeq.

Deſcendit S. Hieronymus in S. Auguſtini ſententiam ponderatis ejus rationibus. 68

Quær. 1. *quo tempore ſufficiens Evangelii promulgatio contigerit?* ibid.

Quær. 2. *an, & cur ab Apoſtolis ſuffocatorum & immolatorum uſus fuerit interdictus?* 69

Quær. 3. *unde fiat, ut Lex Apoſtolica in omnium primo Concilio univerſali nobis tam ſolemniter ſancita non vigeat, quando, & ubi ſervari deſiit?* ibid.

Varia Eccleſiarum circa illam Legem diſciplina. 71 & ſeq.

Quær. 4. *an Chriſtiani, ſicut & Iſraelitæ Decalogo teneantur?* 73

QUÆST. III. ART. unicus, *an dentur conſilia, quæ ſint à legibus diſtincta?* 76

Quær. 1. *quid conſilii nomine ſit intelligendum?* ibid.

Digitized by Google

Quær. 2. an ſervare conſilia teneamur? ibid.
Pro Hæreticis habiti, qui conſilia pro legibus injungerent. 79
Cur ab Eccleſiâ ſanciantur Leges variæ de rebus quæ ad conſilia referuntur, ut de abſtinentiâ? 80
Quær. ult. num quandoque conſilium in legem tranſeat? 81
QUÆST. IV. ART. I. *De humanæ legis neceſſitate & conditionibus* ibid.
Quær. 1. an neceſſariæ ſint Leges Eccleſiaſticæ, vel Civiles, cum nullum ſit officium, quod Legibus naturali & divinâ non præſcribatur? ibid.
Quær. 2. quænam ſint legis humanæ conditiones? 82
CONCL. I. *In bonum commune Lex eſt à Superioribus inſtituenda; Subditorum verò eſt ſemper obſequi, & exiſtimare Superiores Lege latâ non privatis ſuis commodis, ſed publicis conſulere.* ibid.
Utilitas plebis concreditæ, non proprium commodum eſt unica ratio Legum Eccleſiaſticarum. 83
CONCL. II. *Humana Lex tùm Eccleſiaſtica, tùm Civilis, niſi fuerit promulgata, obſtringendi vim non obtinet.* ibid.
Promulgatio pro variis locorum conſuetudinibus varia. 85
CONCL. III. *Populi acceptatio, quæ pro vario locorum uſu variâ ſit ratione, ad Legem tùm Eccleſiaſticam, tùm Secularem habetur neceſſaria, licet diſſimili prorsùs ratione.* 87
Acceptatione non præhabitâ ſervandæ ſunt nihilominus Leges à Principibus ſancitæ. 88
Quomodò ſe habuerunt Pontifices & Epiſcopi ſanctiſſimi erga Imperatorum Leges, quæ minùs æquæ videbantur? 88 & ſeq.
ART. II. *Penes quos ſit condere Leges tùm Eccleſiaſticas, tùm Civiles, & quo jure, an humano, vel divino.* 90
CONCL. I. *Leges Eccleſiaſticas condere eſt Eccleſiæ, Conciliorum, Summi Pontificis, & Epiſcoporum; & hanc autoritatem à Chriſto acceperunt, illiſque obſequi nullus non tenetur Chriſtianus.* 91 & 92
Chriſtianus quilibet Eccleſiæ Legibus obſtringitur. 93
Pœnas infligendi facultatem habet Eccleſia, & ſemper habuit. ibid.
CONCL. II. *Supremam autoritatem obtinentibus, ſeu ſupremis Principibus condendarum Legum competit autoribus à Deo collata, illiſque debetur ab omnibus obedientia omnimoda, in iis, quæ Divinæ Legi non adverſantur.* 94
Hanc doctrinam priorum & ſequentium ſeculorum Patres ſcriptis unanimiter tradiderunt, Martyres ſanguine ſuo confirmarunt, nec ulla ſubeſſe poteſt adulationis ſuſpicio. 94. & ſeq.
Quær. an Juſti, an Clerici, an Epiſcopi Principum Legibus teneantur, præſertim ſi Leges recèns ſancitæ ab Eccleſiæ moribus abhorrere, aut quorumdam ſaluti obeſſe non videantur? 98 & ſeq.
Cur obſtiterit Eugenio Imper. S. Ambroſius? 101
Clerici quà Clerici, Ordinationum, Sacramentorum, Munierum Eccleſiaſticorum, & Judiciorum ratione Principibus non ſubjiciuntur. 102
Clerici, quà cives, Imperatorum autoritati ſubjacent, tùm in rebus ci-
Digitized by Google

vilibus, tùm in rebus eccleſiaſticis jam ab Eccleſiâ ſancitis. 102 & 103
Magnifica Clericis ab Imperatoribus conceſſa in re civili privilegia. 103
Quær. 1. num Leges humanæ reverà ſub peccato mortali obligent? 104
Quær. 2. an recens, an antiqua ſit hæc decernendi formula: Lex obligat ſub peccato mortali? ibid.
Quær. 3. quæ olim reverentia fuerit exhibita Eccleſiæ Legibus in deſuetudinem adductis? ibid.
Quær. 4. num humana Lex obliget cum vitæ periculo? 105
Quid ſentiendum de privatarum familiarum Legibus? ibid.
Quær. 5. num Legibus ſuis ſint obnoxii Principes laici? De Eccleſiaſticis nulla movetur quæſtio; Canonibus enim ſeu Conciliorum Decretis obnoxii ſunt Epiſcopi quilibet. 106
Quær. 6. quid ſit inter Legem Eccleſiaſticam & Civilem diſcriminis? ibid.
Art. III. *An Eccleſiaſticæ Leges ad internos actus pertinere poſſint?* 107
Art. IV. *An de temporalibus ſtatuere poſſit Eccleſia, & quo jure, & quomodo?* 108
Concl. *Nulla jure divino legum, quæ de temporalibus ſtatuant, ferendarum autoritas Eccleſiæ competit; ſeu nulla penes Eccleſiam eſt in ſupremorum Principum temporalia poteſtas.* 109
Duplex ſuprema poteſtas à Chriſto inſtituta, Eccleſiaſtica & ſecularis, 110
Hanc doctrinam exponunt variis ſeculis Epiſcopi celeberrimi & Pontifices ſummi. 111. & ſeq.
Confutantur quæ opponuntur ex ſacris Codicibus. 115. & ſeq.
Ex S. Bernardo. 119
Ex Conciliis Oecumenicis. 121. & ſeq.
Ex Synodis Romanis & ſanctiſſimis Pontificibus. 131. & ſeq.
Ex Synodis aut privatorum Epiſcoporum Decretis. 134. & ſeq.
Alia momenta confutantur. 160. & ſeq.
Art. V. *An jure ſaltem humano Eccleſiæ competat Ditiones aut Principatus obtinere?* 165
Errores in hunc Articulum. ibid.
Concl. *Humano jure poſſunt Clerici Ditiones aut Principatus obtinere, ſeu donationis, ſeu emptionis, ſeu ceſſionis nomine, aut labore proprio, vel aliis legitimis titulis.* 116. & ſeq.
Illuſtriſſima præcipuè Regum Francorum erga Rom. Pontificem liberalitas ac donatio. 168
Ratio adminiſtrandi boni eccleſiaſtici Clero concrediti, quæ debeat eſſe, & undè petenda? 168 & 169
Art. VI. *Num Laïcis competat Leges de Rebus Eccleſiaſticis condere?* 169
Concl. I. *Non poſſunt Laïci de Sacramentis, aut aliis rebus ſpiritualibus, ut de Fidei quæſtionibus, ſtatuere, nec abdicationis aut excommunicationis pœnas infligere, & hæc fuit Imperatorum profeſſio.* 170 & ſeq.
Concl. II. *Supremi Principes Leges ferre poſſunt, quæ ad materiam &*

Perſonas Eccleſiaſticas pertineant, & ad procurandam Divinæ & Eccleſiaſticæ ordinationis executionem. Plurima ideò Principum pro Eccleſiæ commodis referuntur ſtatuta, quæ laudantur à Pontificibus pietate, Zelo, eruditione commendatiſſimis, & aliis Epiſcopis. 174. & ſeq.
Juſtinianus, Mauritius, & Carolus M. Auguſti vindicantur adverſus Hæreticorum. 181 & ſeq.
Viri de Eccleſia bene meriti, ſi quandoque aberret, tacendum nomen, niſi ad dicendum cogat veritatis exponendæ neceſſitas. 183
QUÆST. V. *De Legum interpretatione.* 184
ART. I. *Unde petenda ſit Legum divinarum interpretatio.* ibid.
CONCL. I. *Nemini licet, quod ſibi videtur rectum, exequi; ſed quiſque mandatis divinis, prout à Deo fuerunt inuncta, tenetur inſiſtere.* ibid.
CONCL. II. *Divinæ Legis explanatio aliunde petenda non eſt, quàm ex ſacris Codicibus, & ex unanimi Sanctorum Patrum Traditione, nihilque proprio aut humano arbitrio eſt definiendum.* 186 & ſeq.
Quâ via poſſit in dubiis error declinari. 188 & ſeq.
Paſtorum non alia ſit reſponſio, quàm iſta: Hæc dicit Dominus: hæc docet Eccleſia mater. 190
Paſtorum & ovium hac in parte officium. 191
Librorum Paſtoribus utilium delectus. ibid.
Non moveat ad definiendum cupiditas aut avaritia. 192
An poſſint Legi Divinæ adhiberi exceptiones, ubi agitur de conſuetudine dandæ pecuniæ pro Bullis, pro honorario Paſtorum, pro Ordinum litteris, pro inſtitutionibus, pro ingreſſu Monachorum, pro Statutorum Eccleſiaſticorum immunitatibus. 192 & ſeq.
Quær. 1. *annon peccato eximatur, qui piâ intentione aut piis affectibus in re ſuſcipienda obſequitur?* 194 & 195
Illuſtre hac de re Antiquitatis teſtimonium. ibid.
Quær. 2. *num viri piè affecti, tali opus aliquod externum contra Legem pugnare, intentionis rectæ directione ſeu reſtrictione mentali, peccatum declinare poſſint, ta is peccati vindicta divinitùs Ario inflicta.* 197
ART. II. *An eruditorum hominum ſententiæ, in rebus quæ ad ſalutem pertinent, adhærere liceat, & an peccati periculum illis conſultis declinetur?* 202
Quàm antiqua ſit hæc quæſtio? ibid.
CONCL. I. *Eruditorum virorum ſententiæ in rebus, quæ ad ſalutem pertinent, non eſt adhærendum.* 203 & ſeq.
Juliani Imperatoris caſûs quæ cauſa? 204
A Pſeudoprophetis quàm ſollicitè cavendum. 205
Nihil novi, etſi veriſimilis, proponendum. 206
Plurimorum in eandem ſententiam conſpiratio non ideò eſt ad ſalutem certa. 207
Religio Chriſtiana Divina, & quare. 208
CONCL. II. *Conſultis viris, licet eruditis, non declinatur peccatum, ſi à vero Legis ſenſu, & Legiſlatoris voluntate recedatur.* 209 & ſeq.

Quær.

Quær. cum ſecum invicem non conveniunt, qui conſuluntur; quodnam viri Chriſtiani rerum ſacrarum rudis ſit officium in ſecernendâ opinione, quæ repetatur ex Scripturis & Traditione, & proindè à peccato eximat. 212

Quærentibus veritatem non deeſt Deus. ibid.

Præferenda ſententia, quæ ad Divinas Leges propiùs accedit, & rationi humanæ magis adverſatur. 213

Ab opere ſibi temperandum in dubiis. ibid.

ART. III. *Cujus peccati ſit reus, qui pertinaci animo in divinis legibus exponendis errat?* 214

CONCL. *In divinis regulis exponendis qui cum pertinaciâ errat, æquè ac in ſpeculativis fidei dogmatibus explanandis in hæreſeos crimen incidit.* 214 & ſeq.

Unanimis eâ de re Traditio. 217

Legum humana & perverſa interpretatio graviſſimum infert Eccleſiæ detrimentum. 218

Quær. quid muneris incumbat viris eruditis, cum Theologi de dogmatibus, quæ ad mores pertinent, digladiantur, & quandòque tam acri animorum contentione, ut non levi fidelibus moveatur ſcandalum. 219

Parcendum eſt nominibus Autorum Catholicorum errantium. ibid.

Modus in diſputando præfinitur. ibid.

ART. IV. *Unde petenda ſit Legis humanæ, aut Eccleſiaſticæ aut Civilis expoſitio?* 220

Quær. 1. quis ſit inter Leges ordo? 222

Quær. 2. num Eccleſiæ Canones Imperiorum Legibus ſint præferendi? ibid.

QUÆST. VI. *De diſpenſatione & abrogatione Legis.* 223

ART. I. *Quarum Legum concedi poſſit immunitas, & à quo?* ibid.

CONCL. I. *Æternæ Legis & naturalis nulla poteſt eſſe immunitas, ſaltem quoad primaria principia.* ibid.

CONCL. II. *Legum Divinarum, quæ Legis naturalis non ſunt, obligatio tolli poteſt.* ibid.

CONCL. III. *Eccleſiaſticæ Legis immunitas ab Eccleſia poteſt accipi.* 224

Veneratio in Sedem Rom. adhibenda. ibid.

Opponuntur plura de reſidentia debito, de voto, de ſacrificio Abraham, furto Obſtetricum Ægyptiarum, de Oſeæ matrimonio. 224 & ſeq.

Quær. 1. quo jure hæc, quam habet Eccleſia, diſpenſandi facultas innitatur? 228

Quær. 2. quænam legitimæ ſint immunitatum cauſæ? 229 & ſeq.

Canonibus non adverſantur juſtis de cauſis conceſſæ immunitates, etiam viris religioſis, quando, & quæ. 233 & 234

In Rom. Eccleſiam obſervantia. ibid.

Quær. 3. num diſpenſandum ſit, ubi ſchiſmatis minæ intentantur. 236

Quær. 4. quando diſpenſatio injuſta ſit, & an à peccato eximat? 237

Quær. 5. an pretium pro diſpenſationibus licitè laudabiliterque poſtu-

[latur] II.

lari poſſit? 237 & 238
Quær. ult. an privatorum ſit, cum quaſdam ſibi leges, vitæ accuratioris causâ, præſcripſerint, ab illis abſtinere, & quando? 238
Hæreticorum adverſus immunitates à Præſulibus concedi ſolitas, calumniis reſpondetur. ibid.
ART. II. *Quid ſit Legis abrogatio? quando & unde contingat?* 239
Quatuor aſſignantur abrogandæ legis notæ. ibid.
QUÆST. VII. *De Conſuetudinibus.* 241
ART. I. *Quid ſit Conſuetudo? quodnam ſit ipſius pondus? utrum legis vim obtineat, & argumenti certi ad fidem probandam?* ibid.
CONCL. I. *Vim Legis obtinet Conſuetudo.* ibid.
CONCL. II. *Ad probanda Eccleſiæ dogmata conferre poſſunt laudabiles Conſuetudines.* 243
ART. II. *Quæ & quâ ratione inducendæ ſint, vel improbandæ, tolerandæ vel eradicandæ Conſuetudines?* 244
In removendis Conſuetudinibus licet pravis aut inutilibus ad pietatem, ſervandæ cautiones. 248
ART. III. *Unde variæ Eccleſiarum Conſuetudines proficiſcantur, & utrum de illis diſſidere liceat?* 249
Unde S. Victor Epiſcopus Rom. adverſus Aſianos inſurrexerit, & S. Stephanus adverſus S. Cyprianum? 252
Pro Conſuetudinibus cum periculo charitatis non pugnandum. 257
Quær. quid ſit præſtandum, cum circa Conſuetudines dubitatio animum vexat? 255

TRACTATUS DE PECCATIS.

QUÆST. I. ART. I. *An, quid, & quotuplex ſit peccatum?* p. 3
Peccatum definitur ſui & rerum creatarum amor inordinatus: quidquid ad explicandam peccati eſſentiam à ſanctis Patribus profertur ad hanc ideam accedit. ibid.
Veniale peccatum non modò præter, ſed & contra Legem eſt. 7
ART. II. *An ratio formalis peccati ſit reale quid, & poſitivum?* ibid.
ART. ult. *Quotuplex ſit peccatum?* 13
QUÆSTIO II. *De Angelorum peccato.* 15
ART. unicus. *In quo fuerit Angelorum peccatum, & quæ ejus fuerit origo?* ibid.
CONCL. *Superbiam fuiſſe primum Dæmonum peccatum referunt ſacri Codices.* ibid.
QUÆST. III. *De peccato originali.* 16
ART. I. *Errores.* ibid.
ART. II *An ad fidem pertineat in omnibus hominibus exiſtere peccatum originale?* 18

Quær. 1. *utrum Verbum Divinum naturam per ſe ſubſiſtentem potuerit aſſumere?* ibid.

Quær. 2. *an Verbum Divinum ſingularem hominis naturam, an verò univerſalem ſumpſerit?* ibid.

Quær. 3. *an alteri naturæ conjungi potuerit Verbum Divinum, quàm humanæ?* ibid.

Quær. 4. *an hominum meritis ad hanc conjunctionem Deus fuerit incitatus?* 63

QUÆST. VI. *Qui circa humanitatem Chriſti ante unionem erraverint?* 64

ART. I. *Refelluntur qui Chriſtum in ſpeciem tantùm hominem fecerunt.* 65

CONCL. *Veram carnem Verbum induit.* ibid.

ART. II. *Confutantur hæretici, qui veram quidem in Chriſto carnem admiſerunt, ſed non noſtræ conſubſtantialem.* 68

CONCL. I. *Chriſti corpus nec cæleſte, nec ex aëre, aut ex alio elemento compactum fuit.* ibid.

CONCL. II. *Corpus quod Verbum Divinum induit, nec æternum fuit, nec antequàm à Verbo aſſumeretur, extabat.* 72

ART. III. *De hæreticis qui Chriſti corpus noſtro conſubſtantiale concedunt, ſed ex ſemine Joſeph concretum aſſerunt.* 73

CONCL. *Non ex Joſephi ſemine procreatus eſt Chriſtus, ſed ex ſola B. Virgine conceptus & natus.* ibid.

Quær. quâ ratione B. Virgo conceperit & pepererit? quo jure Chriſtus dicatur Joſephi filius, & an fuerit ortus ex ſemine David? 75 & 76

ART. IV. *De hæreticis qui humanæ Chriſti naturæ animam denegarunt.* 77

CONCL. *Chriſtus animam rationalem noſtræ ſimilem ſumpſit cum corpore humano.* 78

Quær. num S. Gregorius Naz. Apollinariſtis faverit? 79

QUÆST. VII. *De hæreticis qui circa utriuſque in Chriſto naturæ conjunctionem erraverunt.* 80

ART. I. *Hæretici qui duas in Chriſto perſonas admiſerunt, arguuntur.* ibid.

CONCL. *Unica eſt in Chriſto perſona divina.* 82

Quær. in quibus conſtituenda ſit perſonæ ratio? 90

CONCL. I. *Perſonæ ratio non eſt modus ſubſtantialis, vel modalis entitas.* 91

CONCL. II. *Præcipua perſonalitatis ratio in dominio & jure poſita eſt.* 93

De communicationis idiomatum nomine, nominis expoſitione, & uſu. 94

ART. II. *Impugnantur hæretici qui unicam in Chriſto ſuperfuiſſe naturam propugnarunt.* 100

CONCL. *In Chriſto duæ naturæ, divina ſcilicet & humana poſt conjunctionem inconfuſæ remanſerunt.* 103

Quær. 1. *num Chriſti hypoſtaſis ſit compoſita?* 112

Quær. 2. *utrum in duabus naturis dicendus ſit Chriſtus, an ex duabus?* 114

Quær. 3. *num Chriſtus ex tribus ſubſtantiis conſtare dici poſſit?* ibid.

Quær. 4. *quid ſentiendum ſit de iſtis propoſitionibus:* Unus de Trinitate incarnatus: unus de Trinitate paſſus. 115

Quær. ult. quid cenſendum de additione à Petro Cnaphæo facta Triſa-

gio? 116
QUÆST. VIII. *De animæ Chriſti & ejus facultatum integritate ac perfectione.* 117
ART. I. *Eorum qui unicam in Chriſto voluntatem profeſſi ſunt, convelluntur errrores.* ibid.
CONCL. *Duplex in Chriſto voluntas eſt admitenda, divina ſcilicet & humana.* 119
ART. II. *Impugnantur hæretici qui animæ Chriſti ſuas negarunt perfectiones.* 123
CONCL. *Præter divinam fuit in Chriſto ſcientia humana, tùm acquiſita, tùm infuſa, eique nulla inuri poteſt labes ignorantiæ.* ibid.
Chriſti libertas. 124
An Chriſtus viſione beatificâ donatus fuerit à conceptionis momento? 129
Ea de re dubitandi ratio. 130 & ſeq.
Tutiſſima eorum, quæ Deus non revelavit, ignoratio & ſilentium. 134
QUÆST. IX. *An Chriſtus dici poſſit filius Dei adoptivus?* 134
ART. unic. *Refelluntur hæretici qui dicunt Chriſtum quà hominem eſſe filium Dei adoptivum.* ibid.
QUÆST. X. *De natura humanæ Chriſti defectibus.* 140
ART. I *Confutantur hæretici qui docuerunt corporis defectibus, aut paſſionibus non fuiſſe obnoxium.* ibid.
CONCL. *Communibus naturæ humanæ infirmitatibus, aut paſſionibus, ſtatui Redemptoris non adverſantibus, Chriſtus ſe ipſum libere ſubjecit: privatis autem hominum incommodis non fuit obnoxius.* ibid.
Quær. an Chriſtus formâ corporis eximiâ, aut deformi fuerit? 145
ART. II. *An defectibus animæ obnoxius fuerit Chriſtus?* 149
CONCL. *In Chriſto nec fuit peccatum, nec eſſe potuit.* ibid.
Ex horrendâ quorumdam Theologorum de Chriſto diſſerendi ratione colligitur, quanto ſtudio Antiquorum veſtigiis ſit inhærendum. 151
Quær. 1. quot in Chriſto diſtinguenda ſint gratiarum genera? ibid.
Quær. 2. an accidentalis Chriſti gratia fuerit finita, an infinita? 153
Quâ ratione generatim ſolvendæ ſint nonnullæ Theologorum quæſtiones circa Chriſti gratiam accidentalem. 154
QUÆST. XI. *De Chriſti mediatione, ſacerdotio & ſatisfactione.* 154
ART. I. *Quâ ratione Chriſtus mediator ſit, & num ſolus?* 155
CONCL. *Chriſtus nec quà homo, nec quà Deus ſeorſim, nec ab æterno mediator eſt, ſed quà Deus & homo ſimul.* ibid.
ART. II. *De ſatisfactione Chriſti.* 158
CONCL. I. *A Chriſto præſtita ſatisfactio non modò hominum iniquitatis meritum adæquavit, ſed & longè ſuperavit.* ibid.
Quær. quid de conditionibus ad Chriſti ſatisfactionem ſecundum Leges juſtitiæ accuratas, vulgò requiſitis ſentiendum? an de illis utpotè humano ſenſu excogitatis ſilendum? 159
Quod dicendi genus Theologos deceat. 162
CONCL. II. *Purus homo, præſtantiſſimâ licet adornatus gratiâ, æquam Deo*

Deo pro peccatis hominum ſatisfactionem præſtare non poteſt. 164
Concl. ult. *Aliquatenùs Dæmoni ſatisfecit Chriſtus.* 165
Art. I. *Num Chriſtus Sacerdos fuerit, & quomodò?* 166
Concl. *Chriſtus vero ſacerdotio fuit conſecratus.* 167
Quæst. XII. *De iis quæ Chriſti mortem ſubſecuta ſunt.* 168
Art. I. *Num Chriſtus animam & corpus per triduum mortis dimiſerit?* ib.
Art. II. *Utrum Chriſtus ad inferos deſcenderit, & ad quid? & an pœnas ibi ſuſtinuerit?* 170
Infernus non aniles fabulæ. 173
Art. ult. *De Reſurrectione & Regno Chriſti.* 175
Concl. I. *Poſt mortem tertiâ die reſurrexit Chriſtus.* ibid.
Chriſti Reſurrectionis veritas ex Diſcipulorum pertinaci tùm primùm obſtinatione, ignoratione & conſtanti poſtmodùm illius propugnatione demonſtratur. ibid.
Concl. II. *Chriſti Regnum perenne & æternum futurum eſt, nec ſub mundi finem deſiturum.* 177
Appendix quæſtiuncularum de S. Joſepho, B. Virgine & Chriſto D. 178
Cur non ità latè pateat ejuſmodi appendix. ibid.
Prima pars de S. Joſepho. ibid.
Quær. 1. quiſnam fuerit S. Joſephus; cur & quomodo B. Virginem duxerit? ibid.
Quær. 2. quomodo Lucæ 3. S. Joſephus dicatur filius Heli, & Math. 1. filius Jacobi? 181
Secunda pars de B. Virgine. 182
Quær. 1. Qui fuerint B. Virginis parentes? ibid.
Quær. 2. num B. Virgo in virginitate permanſerit in perpetuum? 183
Quænam fuerit eâ de re mens S. Baſilii? 185
Tertia pars de Chriſto Domino. ibid.
Quær. 1. cur Chriſtus præmiſerit S. Joannem tanquam ſui præcurſorem. ibid.
Quær. 2. cur in præſepi tam pauper, tamque humilis natus ſit. ibid.
Quær. 3. cur Lucas, ducto ab Adam initio, Chriſti Genealogiam deſcripſerit. ibid.
Quær. 4. quâ ratione etiam tradat Math. Joram genuiſſe Oziam, cum immediate Ochoziam genuerit? 187
Quær. 5. quis ille ſit Caïnan, qui in Genealogia Chriſti Luc. 3. ab Arphaxado genitus dicitur? & variæ ad illam quæſtionem Theologorum reſponſiones. ibid.
Quær. 6. quânam loquendi ratione fuerit uſus Chriſtus? 188
Quær. 7. cur Chriſtus laboraverit manibus? ibid.
Quær. 8. quomodo & cur cruci affigi voluerit Chriſtus? ibid.
Quær. 9. quid de Solis Eclypſi, quæ in morte Chriſti contigiſſe fertur, ſit cenſendum? 189
Quær. 10. quomodò & cur in Cœlos aſcenderit Chriſtus? ibid.

QUÆST. XIII. *De cultu Chriſto & ipſius Cruci, itemque B. Virgini, Angelis ſanctis & Sanctorum Reliquiis & Imaginibus debito.* 190
ART. I. *Quis Chriſto debeatur cultus?* ibid.
CONCL. *Chriſtus Deus homo adoratione, ſeu cultu latriæ eſt colendus.* ibid.
ART. II. *An & quis honor Angelis & Sanctis debeatur?* 194
CONCL. *In cultu ſingulari ſunt laudabiliter Angeli ut & ſancti viri, nihilque inde decedit de cultu qui Chriſto debetur.* ibid.
Unde fit ut cultus Sanctorum ad Religionem pertineat. 197
Quàm ſolicitè providerit ſemper Eccleſia, ne pro Sanctis hypocritæ colerentur. ibid.
Non Sanctis, ſed Sanctorum nomine Deo ſoli Templa & Sacrificia offeruntur. 198
Quantùm abhorreant ab idololatria Catholici. 200
CONCL. II. *Bonum & licitum eſt Angelos & Sanctos invocare, ſeu rogare illorum apud Deum patrocinium, ut nobis Dei beneficia per Chriſtum obtineant.* 201
Novatorum circa Sanctorum invocationem diſſidium. ibid.
Librorum Machab. veritas adverſus Novatores aſſeritur. 203
Quæ in abſurda, ubi de Sanctorum invocatione, Novatores impulit novitatis amor. 206
Quid ſit Oratio? 215
Duplex Invocatio. 216
ART. III. *An & quis honor Cruci Dominicæ ſit exhibendus?* 217
Errores in hunc Articulum. ibid.
CONCL. I. *Cruci Dominicæ illiuſque ſigno deferendus eſt ſacer honos.* ibid.
Crucis ſignum pro munimento adverſus omne genus hoſtium commendatur ab Antiquis, & ab ipſis uſurpabatur continuò, & in auguſtioribus Myſteriis adhibebatur. 218
Summa Antiquorum veneratio in veræ Crucis particulas. 220
Vel ipſi Iconomachi pro Crucis cultu conſtanter ſteterunt. 221
CONCL. II. *Honor Cruci exhibendus non latria eſt, ſed in ſalutationibus, incenſis, oſculis &c. conſiſtit.* 224
Unde venerationis delatæ natura ducenda ſit. 225
Duplex cultûs relativi gradus. 226
Quam adorationem à Cruce removerint Synodi ſeptimæ Patres. ibid.
ART. IV. *An & quis cultus Reliquiis Sanctorum debeatur?* 227
Errores in hunc Articulum. ibid.
CONCL. I. *Sanctorum Reliquiis ſuus deferendus eſt honos; nec idololatriæ aut inſaniæ incuſandus eſt, ſed habendus ut Religionis ſanctitati conſentaneus.* ibid.
In Uſſerianam Euſebii Editionem annotatio. 228
Cultûs Reliquiis Sanctorum delati commoda à Catholicis percepta, &

Concl. *Peccati originalis dogma pertinet ad fidem catholicam.* ibid.
Varia circa originale peccatum tùm in Oriente, tùm in Africâ & Roma habita Concilia. 27
Cur varia hîc non referantur S. Auguſtini, ſicut & poſteriorum Patrum teſtimonia. ibid.
Diluuntur objectiones ex Scripturis. à pag. 29 ad 36
Tribus prioribus ſeculis apertè traditum eſt à ſanctis Patribus originale peccatum. 36
Quid de originali peccato ſenſerint SS. Baſilius, Gregorius Nyſſ. & alii totius Orientis Epiſcopi. 43
Quæ fuerit eâ de re mens S. Optati. 46
Alienus omnino fuit S. Ambroſius à negando originali peccato. 48
Novatores in laudandis ſanctis Patribus plerumque magnifici, ad dogmata, quæ profeſſi ſunt, impugnanda irreligiosè audaces. 50
Ab errore qui fuit Pelagianorum, vindicatur S. Chryſoſtomus. 52
Pelagianis B. Theodoretus nuſquam favit. 55
Cur præter datam fidem plurima hîc relata ſint S. Auguſtini teſtimonia. 70
Art. III. *Quid ſit originale peccatum, & in quo ſita ſit ejus natura?* ibid.
Concl. I. *Peccatum parvulis omnibus inexiſtens ab origine, non eſt extrinſeca denominatio, aut ipſa actualis Adami prævaricatio.* 71
Concl. II. *In originali peccato nihil occurrere videtur quod materialis rationem obtineat.* 72
Concl. III. *Peccatum originale formaliter ſumptum non eſt actualis concupiſcentia.* 74
Concl. IV. *Originalis peccati ratio formalis poſita eſt in privatione juſtitiæ originalis.* 76
Art. IV. *Quomodo in poſteros Adami traducatur peccatum originale.* 81
Quibus ex capitibus ardua videatur hæc quæſtio? ibid.
An ad animorum propagationem confugiendum, an admittendum ſit aliquod decretum aut pactum inter Deum & homines, ut exponatur originalis peccati propagatio? 81 & 82
Exponitur illa peccati traductio. 83 & ſeq.
Quær. 1. utrum peccatum originale in omnibus ſit æquale? 87
Quær. ult. utrum peccatum originale unum ſit? 88
Ratio dubitandi. ibid.
Art. ult. *Utrum actualia parentum peccata in poſteros transfundantur.* ibid.
Concl. *Actualia parentum peccata in filios non traducuntur.* ibid.
Quæ fuerit eâ de re S. Auguſt. ſententia 90
Quæst. IV *Quinam ſint originali peccato obnoxii?* 91
Art. I. Concl. *Fidelium filii peccato originali ſunt obnoxii.* ibid.
Art. II. *An originis maculæ B. Virgo ſubjacuerit?* 93
Concl. I. *B. Virgo in originali peccato non fuit concepta.* ibid.
Concl. II. *Quæſtio hæc ad fidem non pertinet.* 97
Quid eâ de re ſenſerit Concilium Baſileenſe? 100

Sacræ Facultatis Theologicæ Pariſienſis pro Immaculata Conceptione doctrina vindicatur adverſus Maldonatum. ibid.
CONCL. III. *Originalis peccati debitum B. Virgo contraxit.* 108
Quær. an B. Virgo omni peccato actuali eximenda ſit? 111
QUÆST. V. *De peccati originalis effectibus, ſeu pœnis.* 114
ART. I. *Qui & quot ſint ejuſcemodi effectus?* ibid.
ART. II. *De Ignorantia.* 115
CONCL. *Datur ignorantia quæ pœna eſt, ſeu effectus peccati originis.* ibid.
Quær. num omnis ignorantia reos Adæ poſteros efficiat? 117
An culpabilis ſit exiſtentiæ Dei & naturalis legis ignoratio omnis, ſeu an ad peccandum formaliter requiratur notitia malitiæ? 119 & ſeq.
Quær. quid ſit, & quibus rationibus perpetretur peccatum alienum. 123
ART. III. *De Concupiſcentia.* 124
Quid & quotuplex. ibid.
CONCL. I. *Inordinata illa concupiſcentia peccati originalis pœna eſt, & ex illo proficiſcitur.* 215
CONCL. II. *Concupiſcentia peccatum non eſt, licet quid mali ſit, & peccatorum parens.* ibid.
ART. IV. *Quænam ſint corporis calamitates in peccati originalis pœnam inflictæ.* 129
CONCL. *Morbi, labores & cætera calamitates, imò & ipſa mors peccati originalis pœna ſunt.* ibid.
ART. V. *An & quibus pœnis ſubjiciantur infantes qui cum originali peccato decedunt.* 132
CONCL. I. *Parvuli abſque baptiſmo decedentes, tùm Dei regno, tùm vitâ æternâ privabuntur, ſeu Dei viſione graviſſimumque inde patientur mœrorem qui cum naturali beatitudine à quibuſdam excogitatâ ſtare nequit.* ibid.
CONCL. II. *Probabilius eſt pœnis ſensûs non ſubjacere infantes qui cum peccato originali moriuntur.* 134
S. Auguſtini mens circa illam quæſtionem. 136
QUÆST. VI. *De peccato actuali.* 138
ART. I. *De omiſſionis peccato.* ibid.
Quær. num illud peccatum aliquem includat actum? ibid.
ART. II. *De peccatis mortali & veniali.* 139
CONCL. *Ex peccatis alia ſunt ex ſeipſis mortalia, alia venialia etiam in prædeſtinatis.* ibid.
Quær. 1. in quibuſdam diſcrepent à ſe invicem veniale & mortale peccata. 144
Quær. 2. an peccatum veniale poſſit in mortale deficere, & num multa peccata venialia poſſint ad mortalis excreſcere molem? 145
Quær. 3. an peccatum veniale ad mortale diſponat & viam ſternat. 147
QUÆST. VII. *De peccato ex pura malitia, quod irremiſſibile vocatur.* 148
ART. I. *An detur peccatum, cujus venia obtineri non poſſit?* ibid.
CONCL. *Non datur.* ibid.

QUÆST. VIII *De habituali peccato.* 151
Quàm occulta ſit ejus natura? ibid.
ART. unic *Quid ſit habituale peccatum?* ibid.
CONCL. *Habituale peccatum definitur: inordinata hominis voluntas, rei creatæ continuo effectu adhæreſcens, aut permanens voluntatis inordinatio, aut habitus vitioſus.* 152
QUÆST. IX. *De peccatis ſpiritali & carnali, necnon de actu interiori ſimul & exteriori vitioſo.* 156
ART unic. *An peccatum rectè dividatur in ſpiritale & carnale, & utrum actus exterior & interior peccati duo conſtituant peccata?* ibid.
QUÆST. X. *An peccata ſint æqualis malitiæ* 158
ART. I. CONCL. *Inæqualis malitiæ ſunt peccata.* ibid.
ART. II. *Unde petatur peccatorum inæqualitas?* 159
CONCL. *Ex variis cauſis proficiſcitur peccatorum inæqualitas & gravitas.* ibid.
QUÆST. XI. *De cauſis peccati.* 162
Utrum non errante intellectu aberrare poſſit voluntas. ibid.
ART. I. *Utrum Deus ſit author peccati? Errores.* 163
CONCL. *Nullâ ratione in Deum referri debet peccatum.* ibid.
Quær. 1. cur Deus peccata permittat, & creaverit homines quos præſcivit peccaturos. 169
ART. II. *An Dæmon peccati ſit cauſa?* 170
CONCL. *Dæmoni peccata omnia tribui poſſunt, quamvis tamen verus non ſit peccati author, ſed ſuaſor.* ibid.
QUÆST. XII. *De peccatorum pœnis.* 191
Pœnæ illæ ſunt multiplicis generis. ibid.
QUÆST. ult. *De infidelium operibus.* 173
ART. unic. *Utrum omnia infidelium opera peccata ſint.* ibid.
CONCL. I. *In infidelibus nullæ occurrunt veræ virtutes.* 174
CONCL. II. *Non omnia infidelium opera ſunt peccata.* 178
CONCL. III. *Cætera infidelium opera quæ non ex imaginis divinæ reliquiis promanant, aut non ſunt Dei dona ſingularia, peccatis ſunt accenſenda, quamvis honeſtatis laudabilis ſpeciem præ ſe ferant.* 186

TRACTATUS DE INCARNATIONE.

PRÆFATIO. 1 & 2
QUÆST. I. *An Incarnatio ſit poſſibilis.* 3
ART. unic. CONCL. *Non implicat Deum fieri hominem.* ibid.
Incarnationem Verbi ſine ulla mutatione illuſtrant variæ comparationes. 5
Quæ reſponſio deceat Theologum, ubi reſpondendum Philoſophorum argumentis adverſus Incarnationem? 8 & 9
QUÆST. II. *An peracta ſit Incarnatio?* 9
ART. I. *Myſterii veritas adverſus Judæos adſtruitur.* ibid.
CONCL. *Chriſtus verè Meſſias eſt à Prophetis prædictus.* 10

Exponitur Prophetia Jacob Gen. 49. 10 & 11
Nec referri debet ad Nabuchodonozoris, Cyri, & aliorum Regum tempora ex Prophetis. 24 & ſeq.
Explanatur Prophetia Deuteron. 18. 11
Complementum Prophetiæ Danielis de Chriſti morte & Judæorum excidio. 12 & 13
Explicatur Iſaiæ cap. 7. & 9. Prophetia. 15 & 16
Nativitatis Chriſti locus à Michæa prænotatus. 16 & 17
Prophetia Balaam Num. 24. quâ ratione intelligenda. 17
In SS. Innocentes Herodis immanitas, inſigne Chriſti Nativitatis monumentum à Jeremiâ præſignificatum. 18
Singula Chriſti vitæ, mortis & reſurrectionis adjuncta à Prophetis præmonſtrata. 18 & ſeq.
Quàm aperta ſit Zachar. cap. 9. Prophetia? 19
Quod Zachariæ Jeremiam ſuſfecerit S. Matthæus cap. 27. nihil favet Judæis. 20 & 21
Cur fuſius ex Scripturis demonſtretur Incarnationis peractæ veritas. 35
Chronologiæ ambages nihil Prophetiarum certitudini officiunt. 38 & 39
Quæritur 1. an de ſolâ Tribu Juda, an de univerſa Gente Judaïca intelligenda ſint verba Jacob. 35
Quær. 2. unde 70. hebdomadum Dan. 9. initium & finis poſſint duci. 37
Chriſti doctrinæ ab Evangeliſtis traditæ, & ab Apoſtolis toti mundo nuntiatæ veritas divina. 40 & 41
ART. II. *Incarnationis veritas adverſus Ethnicos demonſtratur.* 40
Prophetias à Judæis ſtudioſè retentas tanquam divina oracula, non poſſunt Ethnici non recipere. 41
Celſi Philoſophi humano ſenſu divina metientis confutatur diſſerendi ratio. 42
Inſtituta iniquè Apollonii Thyanæi cum Chriſto confutatur comparatio. 43
QUÆST. III. ART. *Quæ Incarnationis convenientia & neceſſitas?* 48
ART. II. *Quæ fuerit neceſſitas Incarnationis?* 52
Quær. 1. cur Deus tot ab orbe condito ſeculis tam neceſſarium homini lapſo remedium non concesſerit? 53
Quær. 2. num Incarnatio Dæmoni nota fuerit? ibid.
QUÆST. IV. *Utrum non peccante homine Verbum Divinum naturam humanam induiſſet?* 54
CONCL. *Non induiſſet.* ibid.
QUÆST. V. *De humanæ naturæ aſſumptione.* 58
Quid ſentiendum de quæſtionibus de poſſibili? ibid.
ART. I. *De Perſona aſſumente.* ibid.
Quær. 1. an qualibet SS. Trinitatis perſona, an tres ſimul humanam potuerint naturam induere? & an ſolus filius eam induerit, & quare? ib.
Quær. 2. an præciſa à relationibus divina natura per ſe aliam naturam creatam in perſonæ unitatem aſſumere potuerit? 59
ART. II. *De aſſumpta natura.* 62

pœnæ Reliquiarum contemptoribus inflictæ. 230 & ſeq.
Martyrum corporum excipiendorum uſurpata olim œconomia. 236
CONCL. II. *Reliquiis debitus honos in ſollicitudine illas habendi, ſervandi, & conſtituendi in anguſto loco, itemque in piiſſimo contactu, peregrinationibus, feſtivitatibus, cæteriſque hujuſmodi conſiſtit.* 239
Eccleſiæ ſolicitudo in removendo Reliquiarum abuſu. 241 & ſeq.
ART. V. *De cultu Imaginibus deferendo.* 244
Hæreſes in hunc Articulum. ibid
CONCL. I. *Apud Antiquos in quibuſdam Eccleſiis Dei & Sanctæ Trinitatis Imagines in uſu non fuerunt.* 245
CONCL. II. *In quibuſdam Eccleſiis Dei & Sanctæ Trinitatis Imagines extabant prioribus ſeculis, nec ideò illæ Eccleſiæ vocabantur in crimen.* 249
CONCL. III. *Non ita frequens videtur fuiſſe Imaginum Chriſti, B. Virginis, & Sanctorum ipſorumque Angelorum uſus prioribus Eccleſiæ ſeculis, nec ubique primis temporibus receptus erat.* 251
An ſuppoſititium ſit S. Epiphanii in vico Anablatha factum? 254
CONCL. IV. *Quibuſdam in Eccleſiis apud Antiquos uſurpatæ fuerunt Chriſti, Angelorum, B. Virginis & Sanctorum Imagines.* 256
Æneæ Chriſti figuræ à Syrophaniſſa Cæſareæ Philippi erectæ veritas oſtenditur 257
Singularis œconomiæ hujus Articuli ratio. 259
CONCL. V. *Imaginum uſus fuit licitus, imò & laudibus ornandus.* ibid.
Cur 14. ſeculo Joannes XXII. igni addixerit qui Trinitatem pinxerant. 267
ART. VI. *An honorandæ Imagines, & quo honore?* 274
CONCL. *Adorandæ non ſunt Imagines: honorandæ tamen ſunt, non honore abſoluto, ſed relativo, qui in eo poſitus eſt, ut in locis honeſtis Imagines conſtituantur, cautè ſerventur, oſculis, ſalutationibus, incenſis & aliis ſimilibus honorificis ſignificationibus donentur.* ibid.
Nomen JESU *ſingulari eſt in honore habendum.* 276
Reverentia Euchariſtiæ exhibenda conſentientibus ipſis Novatoribus. 277
Præcipua Imaginum in Eccleſiis conſtituendarum ratio. 280
In quo diſcrepent cultus relativus, quem Catholici Sanctorum Imaginibus deferunt; & cultus relativus, quem ſubtiliores Ethnici Deorum ſuorum ſimulachris exhibere ſe reponebant. 281
ART. ult. *Quæ circa Imagines & Imaginum cultum fuerit 8. ſeculo Gallorum & finitimarum Gentium ſententia?* 282
Quær. 1. an reverà Synodus Francofordienſis Canone 2. damnaverit 7. Synodum univerſalem? qua de cauſa illam damnaverit? & an in Iconoclaſtarum ſententiam deſcenderit? ibid.
Unde errarint Galli circa Synodi 7. ſententiam? 284
An ſuppoſititius ſit Canon 2. Francofordienſis? 285
Cur Syn. Nic. tertia dicatur habita Conſtantinop. 286

An univerſale fuerit Conc. Francofordienſe? 287
Quær. 2. an eo tantùm nomine Synodum Nic. rejecerunt Francorum ditionis Epiſcopi, quòd latriam Imaginibus exhibendam eſſe probare videretur? 289
An Capitula à Carolo M. ad Adrianum Sum. Pontificem per Angilbertum miſſa fictitia ſunt? 290
Carolinorum Librorum veritas oſtenditur. 295
Quàm diſpar ſit Francofordienſium Patrum & Novatorum agendi ratio. 297
Gallorum Epiſcoporum continua in Summos Pontifices veneratio. 301
Quær. ult. quandonam Galli ſententiam mutarint? 304
Veritas intra Eccleſiæ Catholicæ clauſtra militantibus tantùm aperitur. 305

FINIS.

Extrait du Privilege du Roy.

PAR Grace & Privilege du Roy, il eſt permis à Meſſire FRANÇOIS FEU Docteur en Theologie de la Faculté de Paris, Curé de l'Egliſe Paroiſſiale de Saint Gervais & Saint Protais en la Ville de Paris, de faire imprimer les Ouvrages qu'il a compoſés, intitulez *Theologici Tractatus ex Sacris Codicibus & Sanctorum Patrum monumentis excerpti*; les vendre & debiter dans tous les lieux du Royaume de France, par tels Libraires ou Imprimeurs, en telle marge, caractere, nombre, volume, & autant de fois que bon lui ſemblera, durant le tems & eſpace de dix années, avec tres-expreſſes défenſes à tous Imprimeurs, Libraires & autres, d'imprimer, faire imprimer, vendre & diſtribuer leſdits Traitez, ſous pretexte d'augmentation, correction, changement de titre, fauſſe marge, ou autrement, à peine de trois mille livres d'amende, ainſi qu'il eſt plus amplement porté par ledit Privilege donné à Verſailles le 27. Decembre 1691. Signé, MOURET.

Regiſtré ſur le Livre de la Communauté des Maîtres Imprimeurs & Marchands Libraires le 2. Aouſt 1692. Signé, P. AUBOIN Syndic.

Achevé d'imprimer ce ſecond Volume pour la premiere fois, en vertu dudit Privilege, le quinziéme jour d'Octobre 1694.

TRACTATUS
DE
LEGIBUS.

L*ABORIOSIOR eò videtur Legum indagatio, quò in ſacris Codicibus, & in Antiquorum monumentis plura magnifica prorsùs occurrunt, quæ tùm ad ipſarum naturam, amplitudinem, & obſequium; tùm ad Legiſlatorum prudentiam, authoritatem, & authoritatis limites pertineant. Nec minùs eſt ardua Legum expoſitio; videlicet penes quos ſit explanatione non labili præfinire, quid ſit exequendum, quid-vé tutâ conſcientiâ poſſit prætermitti. Contemnendi non eſt etiam operis, quæ de Legum immunitate, & abrogatione, de conſuetudinum latitudine, & ceſſatione ab Antiquis tradita fuerunt, ad Scholæ formam ſimul collecta, in Candidatorum utilitatem adducere. Hoc noſtrum fuit iſto in Tractatu propoſitum; quod legentium*

expectationi ſi minùs reſponderit, non materiæ, quæ ſanè præſtantiſſima eſt, ſed collectoris viribus ad tàm eximium opus non idoneis tribuatur.

QUÆSTIO PRIMA.

ARTICULUS PRIMUS.

Quid ſit Lex generatim?

LEX plurimis in Scripturâ nominibus inſignitur. Teſtimonium modò vocatur Pſalm. 18. ℣. 8. *Teſtimonium Domini fidele ſapientiam præſtans parvulis:* modò via, quam Deus hominem edocet, Pſalm. 102. ℣. 7. nonnunquam mandatum, ſermo, eloquium, juſtificatio, Pſal. 118. ℣. 9. *In quo corrigit adoleſcentior viam ſuam? in cuſtodiendo ſermones tuos. In toto corde meo exquiſivi te, ne repellas me à mandatis tuis. In corde meo abſcondi eloquia tua, ut non peccem tibi. Benedictus es, Domine, doce me juſtificationes tuas:* nonnunquam judicium, & verbum, Pſalm. 118. ℣. 30. *Viam veritatis elegi; judicia tua non ſum oblitus:* & ℣. 101. *Ab omni viâ malâ prohibui pedes meos, ut cuſtodiam verba tua:* interdùm præceptum, & diſciplina dicitur, Pſ. 18. ℣. 9. & Pſal. 17. ℣. 39. *Et diſciplina tua correxit me in finem.*

A ligando forſitan Legis nomen ducitur, quòd ad ſui obſervationem Lex obliget: vel à legendo, quòd ſcripto tradatur, ut legatur ab omnibus; aut quòd præſtet, ut è multis quid eligendum, quidvé ſit fugiendum, non lateat. Ità S. Auguſt. q. 20. in Levit. Quâ etiam de re videri poſſunt Cicero lib. 1. de Legib. Iſidorus lib. 2. Etymolog. cap. 10. Caſſiodorus, & alii.

Lex definiri poteſt rationis & voluntatis actus, quo authoritate legitimâ injunguntur ſervanda, & declinanda prohibentur. Ex eâ definitione ſequitur quæſtionis vulgaris deciſio, an Lex, prout à Legiſlatore ſancitur, intellectûs ſit ſolius, an & voluntatis opus? In ſubditis enim aliud nihil eſt, quàm Legis propoſitæ cognitio.

CONCLUSIO. Tùm intellectûs, tùm & voluntatis Lex eſt fœtus.

1. Legis originem eâ ratione delineant ſacri Codices, ut lucernam, & lucem, & præceptum illuminans appellent: nam Pſalm. 118. ℣. 105. *Lucerna pedibus meis verbum tuum:* Prov. 6. ℣. 23. *Mandatum lucer-*

na eſt, & Lex lux : Pſ. 18. ℣. 9. *Preceptum Domini lucidum, illuminans oculos :* Ideò vocatur ignea à Moſe, Deut. 33. ℣. 2. *In dexterâ ejus ignea Lex.* Item eam voluntatem nuncupant; Pſalm. quippè 102. ℣. 7. *Notas fecit vias ſuas Moyſi, filiis Iſrael voluntates ſuas :* Pſalm. 142. *Doce me facere voluntatem tuam :* Matth. 7. *Qui facit voluntatem Patris mei, qui in cœlis eſt, ipſe intrabit in regnum cœlorum :* & proindè nobis Legem proponit verbum Dei, ut quæ ſit in animum & Legiſlatoris voluntatem referenda.

2. S. Auguſt. lib. 22. contra Fauſt. cap. 27. primam omnium Legum fontem, Legem æternam ità deſcribendo : *Lex æterna eſt ratio divina, vel voluntas Dei ordinem naturalem ſervari jubens, perturbari vetans ;* Legem omnem utriuſque facultatis actum eſſe profitetur.

3. Legis ſanciendæ modum ſpectemus. Quid & quomodò fert Legem Legiſlator? Judicat in primis intellectus hanc, aut illam eſſe ferendam ſanctionem; & deindè illicò voluntas neceſſariò ſervandam, pœnaſque non eam ſervantibus eſſe infligendas conſtituit. Undè quælibet Lex ex Legiſlatoris animo & voluntate proficiſcitur.

Nec tamen ſatis eſt ad Legem ſanciendam, mentis & voluntatis operatio conjuncta, niſi aperta ſit imperantis Legiſlatorum voluntatis ſignificatio.

Ex quibus facilè conjicitur Legem inter & conſilia diſcrimen : Non enim aliter à Legiſlatore proponuntur conſilia, quàm quia plurimùm ad virtutis decus conferunt; eorumque liberam relinquit omnibus Legislator obſervantiam : Legem vero retineri jubet, & pro meritis plectit ab eâ deficientes.

Quæritur 1. quot ſunt Legis munia præcipua?

Reſpondeo quatuor eſſe præcipua.

1. Bona ſimpliciter præcipit. 2. Mala ſimpliciter prohibet. 3. tolerat quædam mala, ne graviora oriantur; quod infrà fuſiùs erit exponendum. 4. Pœnas meritas reis infligit, & quidem neceſſariò ; ut nempè Legi concilietur authoritas, neceſſitas obſequii ſtabiliatur, & ne malum habeatur pro punito, ut exponit Tertull. lib. 1. contra Marc. cap. 26. his verbis : *Malo autem parcere Deum indignius ſit, quàm animadvertere, & quidem Deo optimo, qui non alias plenè bonus ſit, niſi mali æmulus, uti boni amorem odio mali exerceat, & boni tutelam expugnatione mali impleat.* Addit non eſſe tantæ neceſſitatis præmia conſtitui : ſtaret enim Reſpublica, licet pręmia præclarè factis omnibus non decernerentur ; non verò, ſi ſcelera dimitterentur impunita.

Quær. 2. quomodò Lex dividatur?

Reſp. aliam eſſe æternam, alteram naturalem ; aliam divinam, alteram humanam : divinam iterùm in veterem, & novam dividi ; humanam verò in eccleſiaſticam & civilem. Vulgaris alia eſt diviſio in affirmativam, & negativam : prior præcipit & obligat ſemper, ſed non pro ſemper, ut loquuntur ; altera ſemper & pro ſemper obſtringit, dummodò adjunctum aliquod non obſtet.

ARTICULUS SECUNDUS.

Quid Lex æterna? & qui ſint ejus effectus?

QUÆRITUR, 1. quæ ſit Legis æternæ natura; ſeu quid injungat, & prohibeat?

Reſp. æternam Legem nihil aliud eſſe jam monuimus ex S. Auguſt. lib. 22. contra Fauſtum cap. 27. præter increatam divinamque rationem, vel Dei voluntatem, quæ ordinem naturalem conſervari jubet, & perturbari vetat.

Legis æternæ munus eſt, ex eodem S. Aug. lib. 1. de lib. arbit. cap. 15. temporalium bonorum amorem proſcribere: *Jubet æterna Lex avertere amorem à temporalibus, & eum mundatum convertere ad æterna.* Quâ ordinatione non ſervatâ naturalem ordinem ſubverſum iri docet: in eo enim ſitus eſt naturalis ordo, ut amore ſupremo ſupremum bonum diligatur; & quæ ſunt inferioris ordinis bona, pro famulis, non pro dominis habeantur; ſeu non propter ſeipſa quærantur: quæ verò ejuſdem nobiſcum ſunt ordinis, videlicet Angeli & homines, ſociorum inſtar ſpectentur, & eodem, quo nos ipſos diligimus, amore diligantur; ut qui nobiſcum in ejuſdem beatitudinis partem venire debeant. Eum autem ordinem perturbat, qui à ſupremo bono amorem in ſeipſum, vel in rem creatam ſe inferiorem deflectit; vel ſe ſibi amore ſui ſubjicit, ſuamque pulchritudinem demiratus, ſibi ipſi per ſuperbiam placet, aut aliis hominibus ſibi ſociis & paribus ſe præponit. Undè S. Auguſt. epiſt. 120. cap. 23. *Rationalis creatura ita facta eſt, ut ſibi ipſa bonum, quo beata fiat, eſſe non poſſit, ſed mutabilitas ejus, ſi convertatur ad incommutabile bonum, fiat beata: undè ſi avertatur, miſera eſt; averſio ejus, vitium ejus; & converſio ejus, virtus ejus eſt.* Hinc ex eodem lib. 10. de civ. cap. 3. virtus eſt ordo amoris, quo infra ſupremum bonum, & ſupra res creatas, & juxta alios homines ſeipſum collocat homo, prout æternâ lege ſancitur.

Hunc rerum à Deo conſtitutum ordinem ſic delineare licet: In fines ſuos res creatæ moventur inſito ſibi inſtinctu; hinc ignis & aër ſurſùm, aqua & tellus deorſùm feruntur; quò ſi pervenerint, velut in centro ſuo quieſcunt; quò verò ſi non pervenerint, vim pati ſentiuntur, & aliò tendere; ſummaque fit perturbatio rerum corporalium, & inſtituti ordinis perverſitas: proprius autem creaturæ rationalis locus, ſeu finis, Deus eſt; quem ut conſequatur, & in ſuo ſitu aut ordine conſiſtat, inter increatam & corpoream ſubſtantiam collocari debet, & Deo ſoli naturæ lege & amoris pondere ſubjici: ſi enim affectum aliò convertat, pervertit ordinem, & illius inferioris boni conjunctione deturpatur & vileſcit.

Æternæ Legis amplitudinem hinc commendat S. Auguſt. lib. 10. de civit. cap. 15. quòd illi nihil quidquam ſubſtrahatur; nihil ſit, quod Deus non curet & moderetur; ab eo conſtituatur omnis ordo: & lib. 22. cont.

Fauſt. cap. 28. & 29. quòd quælibet etiam irrationalis creatura illi continuò ſubjiciatur : & lib. 1. de lib. arbit. cap. 15. quòd homo, dum Legis illius infringit præcepta; non ideò tamen hanc Dei legem effugiat, quia lib. 3. de lib. arb. cap. 15. *Non ſinitur anima non reddere debitum : aut enim reddit benè utendo, quod accepit ; aut reddit amittendo, quo benè uti noluit. Itaque ſi non reddit faciendo juſtitiam, reddet patiendo miſeriam ; quia in utroque verbum illud debiti ſonat ; hoc enim etiam modo dici potuit, quod dictum ſit : ſi non reddit faciendo quod debet, reddet patiendo quod debet ; nullo autem temporis intervallo iſta dividuntur, ut quaſi alio tempore non faciat quod debet, & alio patiatur quod debet, ne vel puncto temporis univerſalis pulchritudo deturpetur, ut ſit in eâ peccati dedecus ſine decore vindictæ.* Quam, ut habet lib. 1. de lib. arb. cap. 6. vindictam æquitatis ordo exigit, & infligit Lex illa æterna & incommutabilis, *per quam mali miſeriam, boni beatam vitam merentur.*

OPPON. Legi æternæ non ſubjici creaturas irrationales, quia ſunt Legis incapaces, ex S. Aug. q. 74. in Levit. nec conſilia pariter ſubjici, quia ſi de illis ſanciret Lex æterna, in Leges tranſirent.

R. animantes eſſe quidem impares, quæ Legem percipiant ; poſſe verò Legis ordinatione gubernari, & ad fines ſuos perduci, eâque ratione Legi æternæ dici ſubditas. Conſilia etiam ipſa Legi æternæ ſubjiciuntur quodammodò, in quantùm Lex illa movet & ordinat ad ea, quæ ſunt perfectiſſima.

Quær. 2. cur Lex illa nuncupetur æterna ? & an reverà ſit ab Æterno ſancita ?

R. ità nuncupari ; quia cum divina ſit ratio, ejuſdem proindè æternitatis eſt cum Deo, licet ab Æterno rebus creatis non fuerit impoſita : intantùm enim intelligitur lata, inquantùm hominum animis illuxit ; quâ ratione non eſt æterna, æternitate, ut in Scholis loquimur, extrinſecâ, ſed intrinſecâ.

OPP. Si Lex æterna ideò nomine illo donatur, quia eam in ratione & voluntate Deus ab æterno habuit ; pari jure Moſaica erit æterna dicenda.

R. Legem Moſaicam eo ſenſu æternam eſſe ; quia Deus ab æterno voluit quidquid ſtatuit, etiamſi liberè, non neceſſariò ſanciverit : Lex autem ęterna tàm neceſſariò eſt, quàm ipſe Deus eſt Deus ; cum ipſa ſit Dei ſapientia & ratio.

Quær. 3. an hanc Legem æternam agnoverint Philoſophi gentiles ?

R. eam agnoviſſe, quemadmodùm teſtatur Cicero lib. 2. de Legibus, ubi hæc ſcribit : *Hanc video Sapientiſſimorum fuiſſe ſententiam, Legem neque hominum ingeniis excogitatam, neque ſcitum aliquod eſſe populorum ; ſed æternum quiddam, quod univerſum mundum regeret, imperandi prohibendique ſapientiâ. Ità principem legem illam & ultimam, mentem dicebant eſſe, omnia ratione cogentis,* id eſt præcipientis, *aut vetantis Dei, ex quâ illa Lex, quam Dii humano generi dederunt, rectè eſt laudata.*

Quær. 4. an à Dei providentiâ Lex illa diſtinguatur?

R. non diſtingui: cum enim providentia nihil aliud ſit, quàm rerum in fines ſibi congruos ordinatio; Lex autem æterna ex S. Aug. lib. 1. de lib. arbit. cap. 6. ſit in Deo ſumma ratio, cui ſemper eſt obtemperandum, vel quâ juſtum eſt, ut omnia ſint ordinatiſſima; eaque, ut habet lib. 22. contra Fauſt. cap. 2. ſit ratio vel voluntas Dei ordinem naturæ conſervari jubens, perturbari vetans; proculdubiò à providentiâ Dei non diſtinguitur. Negandum tamen non eſt alium eſſe Legis æternæ conceptum, alium providentiæ; ut quæ rerum omnium curam gerat, mediaque ad fines conſequendos procuret: Lex verò in eos fines non excurrat; ſed intra mandata, quæ præſcribit, contineatur.

Quær. 5. an etiam ab ideâ divinâ differat Lex illa?

R. eam differre ſecundum conceptum: nam idea reſpicit res, ut repræſentandas; lex verò, ut gubernandas.

Quær. 6. an aliquod inter naturalem & æternam Legem ſit admittendum diſcrimen?

R. nullum aliud inter æternam & naturalem legem intercedere diſcrimen, quàm quòd lex illa, ut eſt in Legislatoris mente, appellatur æterna; quatenùs verò hominum animis inſcribitur, naturalis legis nomine donatur.

Quær. 7. an Lex æterna diſcrepet à Legibus poſitivis, divinâ ſcilicet, & humanâ?

Reſp. 1. ex ipſarum Legum naturâ innoteſcere diſcrimen conſtituendum: nam poſitivæ legis nomine intelliguntur leges à ſuperioribus ob certa ſubditorum commoda ſancitæ; ejuſmodi ſunt Moſaica, ſeu vetus à Deo lata, & aliæ leges innumeræ, quæ ab hominibus decernuntur, ſeu Eccleſiaſticâ valeant authoritate, ſeu civili.

R. 2. Legem æternam diſcrepare à poſitivis & temporalibus legibus; quòd iſtæ levia plerùmque mala, ut graviora declinentur, patiantur; illa verò nullum omninò vel leve malum toleret: quòd lex æterna nos à rerum terrenarum affectu avocet; per legem verò humanam res illas amare liceat, modò adverſus ſocietatis commoda non peccetur, & amor ille tranquillitati conducat. Ità S. Aug. lib. 1. de lib. arb. cap. 15.

R. 3. differre, quòd Lex æterna omnis æquitatis, quæ in rebus temporalibus occurrit, ſit origo. Ità S. Auguſt. lib. 1. de lib. arb. cap. 6. & cap. 15. ipſa enim Lex æterna in ipſis rebus humanis, terreniſque contractibus facilè animadvertitur; in quibus niſi ſupernæ juſtitiæ quædam impreſſa veſtigia teneremus, nunquàm in ipſum cubile ac penetrale ſpiritalium præceptorum noſtræ infirmitatis ſuſpiceret atque inhiaret intentio, quâ fructu omni privaretur. In iſtâ igitur ſocietate vitæ, conditionique mortalis, niſi aſpergeretur deſuper, velut tenuiſſimâ quâdam aurâ juſtitiæ, citiùs areſceremus, quàm ſitiremus. In his æquitatis ſummæ veſtigiis humanæ menti impreſſis, æternam legem, quæ eſt illa incommutabilis veritas, videre conceſſum eſt: & conditor humanarum legum, ſi vir ſit bonus & ſapiens, illam ipſam conſulit legem æternam,

ut juxta ejus incommutabiles regulas, quid pro tempore indicendum, vetandumque diſcernat.

Quęr. ultimò an aliæ leges ab æternâ deriventur & emanent.

R. alias leges ab æternâ derivari: nam in quâlibet lege duo reperiuntur, nempè rectum judicium, quo aliquid agendum vel vitandum pręſcribitur; & obligatio legitimam ſupponens in obligante poteſtatem: At utrumque ab æternâ lege derivari teſtatur Scriptura ſacra Prov. 8. *Per me Reges regnant, & Legum conditores juſta decernunt.*

ARTICULUS TERTIUS.

Quid ſit Lex naturalis? An homini cuilibet ſit ingenita? Quid præſcribat, & quid prohibeat?

LEX naturalis eſt ratio hominum animis inſcripta, ordinem ſervari jubens, perturbari vetans: ſeu eſt rationis dictamen ad bonum movens, & à malo avocans. Eſt ex Pindaro, ut lib. 5. contra Celſ. refert Orig. omnium regina: imò, ut addit ipſe Orig. Lex eſt Chriſtiana.

CONCL. I. Lex naturalis omnibus hominibus eſt ingenita.

Probatur 1. quia, cùm Deus nos incitat ad cognoſcenda ſcelera, vel nos admonet officii; ad legem in nobis inſitam, ut ad interius tribunal, nos revocat; Iſaiæ enim 46. ℣. 8. *Redite pravaricatores ad cor.* Matth. 12. ℣. 37. *Ex verbis tuis juſtificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis.* Lucæ 19. ℣. 22. *De ore tuo te judico ſerve nequam.* Matth. 7. ℣. 12. *Quæcunque vultis ut faciant vobis homines, & vos facite illis.* Quibus in locis noſmet-ipſos noſtrûm judices conſtituit Chriſtus; & proindè aliquid in nobis eſt par illi judicio ferendo, & idoneum; quod nihil aliud eſt, quàm lex naturalis, ſeu rationis integritas, quæ de moribus & operibus noſtris fert ipſamet & adverſus nos ipſos judicium; nec ullum effugiis aut excuſationibus locum relinquit. Undè Apoſtol. Chriſti verborum interpres, veritatem in injuſtitiâ Ethnicos detinuiſſe colligit, nec honorem exhibuiſſe Deo debitum; imò & in tantæ iniquitatis reos divinæ progreſſus exprimit vindictæ, quòd legem naturalem violaverint. Ità Rom. 1. *Mutantes gloriam incorruptibilis Dei, in ſimilitudinem imaginis corruptibilis hominis.* Et cap. 2. illis omnem adimit excuſationis locum, quod legis ſibi datæ conſcii eſſent, nempè legis naturaliter inſitæ: *Cum gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis ſunt, faciunt; ejuſmodi legem non habentes, ipſi ſibi ſunt lex: qui oſtendunt opus legis ſcriptum in cordibus ſuis, teſtimonium reddente illis conſcientiâ ipſorum, & inter ſe invicem cogitationibus accuſantibus, aut etiam defendentibus.*

Prob. 2. Is eſt Antiquorum conſenſus, qui veritatem eamdem profitentur, ut ex Scripturis acceptam: legem hanc omnium animis ingene-

ratam iſti; illi infixam, inſculptam fuiſſe oſtendunt: hi verò in omnibus creaturis illius occurrere veſtigia; alii eam nos intùs movere, ita ut non egeamus magiſtro, ut quid ſit rectum, quid pravum certò noverimus: imò juris & æquitatis omnem cognitionem à lege naturali emanare contendunt, ut S. Juſt. Apolog. ad Senat. ubi tradit inſita nobis eſſe omnium virtutum ſemina; & Orig. qui lib. 5. contra Celſ. duplicem diſtinguit legem his verbis: *Sunt duæ leges in genere: altera naturæ lex, cujus lator eſt Deus; altera ſcripta, valens in civitatibus.* Et infrà: *Itaque nos Chriſtiani naturalem illam legem, reginam omnium agnoſcentes, quæ ipſa Dei lex eſt, conamur juxta eam vivere, valere juſſis omnibus illegitimis legibus.* Hanc legem hominum animis fuiſſe neceſſariò inſculpendam addit. Et lib. 6. cont. Celſ. ait verbum ideò mundi lucem à S. Joanne dici, quòd legem naturalem omnibus indiderit, omnem hominem venientem in hunc mundum illuminando. Hinc ex S. Chryſoſt. Hom. 12. ad Pop Antioch. non aliundè quàm ex conſcientiâ noſtrâ habemus fornicationem eſſe malum; nec eâ de re conſulendi ſunt homines: *Non opus habemus diſcere quod malum eſt, fornicari, & bonum continentia; ſed ab initio hoc ſcimus. Legiſlator leges poſteà ferens, & dicens:* non occides, *non intulit, malum enim cædes: ſed ſimpliciter;* non occides, *inquit: prohibuit enim peccatum duntaxat, non docuit. Quare igitur qui dixit,* non occides, *non addidit, quod malum cædes? quoniam præveniens conſcientia nos hoc docuit, & tanquam ſcientibus & intelligentibus ità loquitur.*

S. Ambroſ. epiſt. 41. Irenęo, utrum & qualis ſit in nobis lex naturæ, ſic exponit: *Ea igitur lex non ſcribitur, ſed innaſcitur: nec aliquâ percipitur lectione, ſed profluo quodam naturæ fonte in ſingulis exprimitur, & ingeniis humanis hauritur...... eſt enim ſancta ſine verſutiâ, ſine fraude conſors eſt, expers iniquitatis.*

S. Auguſt. lib. de Magiſtro cap. 11. nos intùs à veritate doceri tradit, hancque ſolam à nobis eſſe conſulendam, cujus lumen pro vario animæ affectu clariùs, aut obſcuriùs percipitur. De univerſis quæ intelligimus, non loquentem qui perſonat foris, ſed intùs ipſi menti pręſidentem conſulimus veritatem, verbis fortaſſè ut conſulamus admoniti: ille autem qui conſulitur, docet, qui in interiore homine habitare dictus eſt Chriſtus, id eſt incommutabilis Dei virtus, atque ſempiterna ſapientia: quam quidem omnis anima rationalis conſulit; ſed tantùm cuique panditur, quantùm capere propter propriam ſive malam, ſive bonam voluntatem poteſt: & ſi quandoque fallitur, non fit vitio conſultæ veritatis; ut neque hujus, quæ foris eſt, lucis, vitium eſt, quod corporei oculi ſępè falluntur. Lib. 6. de Muſicâ cap. 11. ex uniformitate, quam in operationibus quęrimus, ſupremæ cujuſdam æqualitatis infert exiſtentiam, quam actionum noſtrarum certam legem vocat. Lib. 1. Confeſſ. cap. 18. legem hanc, *Alteri ne feceris, quod tibi fieri non vis*, mentibus noſtris latiùs eſſe infixam, quàm Grammaticorum libris Grammaticæ leges inſerantur; ſummo autem vitio fieri quòd hæ ſummâ religione ſerventur,

iſtæ

iſtæ verò abſque formidine violentur. Lib. 2. de lib. arbit. ait cap. 10. innatas eſſe omnibus communes virtutum ideas & regulas, & nullo monente ſtatuere nos pręferendum eſſe malo bonum, injuſtitiæ juſtitiam, temporario æternum. Et lib. 14. de Trinit. cap, 15. *Ipſi impii*, inquit, *multa rectè reprehendunt, rectèque laudant in hominum moribus; quibus ea tandem regulis judicant, niſi in quibus vident quemadmodum quiſque vivere debeat, etiamſi nec ipſi eodem modo vivant?* Lib. 1. Conf. cap. 18. addit hanc legem neceſſariò hominum animis fuiſſe inſcribendam.

Quam doctrinam ſic expoſuerat anteà Euſebius lib. 6. de pręp. cap. 6. quia ſui actûs dominium à Deo accepit homo, ideò & rationem ducem, quâ vitam inſtituat, & leges habeat; *Sed tamen Divina Lex cum eodem, naturali quâdam ſocietate, lampadis inſtar faciſque conjuncta inclamat ſubindè ac monet interiùs, uti regiâ incedat viâ, nec ad ſiniſtram aut dexteram ullatenùs declinet, viam hanc regiam, congruentem & conſentaneam rectæ rationi viam eſſe docens: quippè naturalem hancce legem, quâ ſuis in actionibus uteretur, animæ cuilibet tanquam auxiliatricem, univerſi molitor impreſſit: atque ità quemadmodùm hujus vi legis rectam ipſi viam commonſtravit; ſic plenâ illâ, quam eidem conceſſit, integrâque libertate perfecit, uti rerum meliorum delectus non laude tantùm & approbatione, ſed amplioribus etiam, ubi res præclarè ceſſiſſet, præmiis dignus eſſet.*

Hinc etiam ex lege naturali collegerunt antiqui Patres omnem juris & æquitatis cognitionem emanare; ſic S. Clemens Alex. lib. 2. Strom. & Origenes lib. 5. contra Celſum: nam cum inſtarent Ethnici, culpabiles admodùm eſſe Chriſtianos, qui omnes Patriæ Leges proculcarent; Reponit Orig. Chriſtianos ſummâ religione ſervare, quæ lege naturali ſancirentur, cęteraque hominum ſtatuta, quæ illi legi non adverſarentur: *Cum*, inquit, *ſint duæ leges in genere; altera naturæ lex, cujus Deus lator eſt; altera ſcripta valens in civitatibus: ubicunque ſcripta lex legi Dei non adverſatur, docet accommodare ſe civibus, nec affectare leges exteras: ubi verò ſcriptæ contrarium, natura, id eſt Dei lex imperat, vide an non ratio dictet, ut ſcriptâ lege valere juſſâ Deo legiſlatori te committens, vivas juxta illius præſcriptum, etiamſi id faciendum ſit cum innumeris periculis, laboribus, mortibus, ignominiis.* Et infrà: *Quod ſi aliis in rebus æquum eſt naturæ rationem, quæ ipſa Dei lex eſt, præponere legi ſcriptæ & ab hominibus latæ contra Divinæ Legis ſententiam, quantò magis id faciendum in legibus ad Religionem pertinentibus?*

Prob. 3. Niſi nobis innata quædam eſſet lex, ruerent penitùs tot ac tanta Doctorum Eccleſiæ, & antiquorum Chriſtianæ religionis Apologiſtarum, adverſus Ethnicos argumenta, quibus oſtendebant non recentem eſſe Religionem Chriſtianam; nec eſſe, cur tam vehementer in Chriſtianos inveherentur.

Hanc enim rationem imprimis urgebant, quòd ab orbe condito tradita fuerit illa lex, & omnium animis inſerta; cum apud Ethnicos viri

virtutis merito incliti, ut Socrates; & apud antiquos Hebræos Patriarchæ, ut Abrahamus; & Prophetæ, ut Elias, ejuſdem legis, quam Chriſtiani ſervarent, obſervatione comparaſſent juſtitiam. Undè non alium judicem de Religione poſtulabant ab Ethnicis Chriſtiani, quàm ipſam legem, non ab hominibus acceptam, ſed à Dei verbo quibuſlibet à primordio inſitam. Deindè ad illam præſtantiſſima quæque à Philoſophis tradita referebant: quæ quidem omnia ſtare non poſſunt, niſi poſita lege naturali.

Primo argumento utitur S. Juſtinus in Apolog. ad Anton. Imperat. *Chriſtum*, inquit, *primogenitum Dei eſſe inſtituti ſumus; & rationem atque verbum eſſe, cujus univerſum hominum genus eſt particeps, antea oſtendimus. Et quicumque cum ratione ac verbo vixere, Chriſtiani ſunt, quamvis ἄθεοι & nullius numinis cultores habiti ſint; quales inter Græcos fuêre Socrates, Heraclitus, atque iis ſimiles: inter Barbaros autem Abraham, & Ananias, & Azarias, & Miſael, & Elias, & alii complures.* Et infrà: *At qui cum ratione & verbo vixerunt, atque etiam nunc vivunt Chriſtiani, & extra metum atque perturbationem omnem ſunt.* S. Clemens Alex. lib. 2. Strom. eâdem ratione diſſerit, ſaltem de Patriarchis, eoſque legem naturalem à Verbo accepiſſe ſcribit, cujus obſervatione juſtitiam, quam tunc temporis Chriſtiani profiterentur, conſecuti fuiſſent: *Recta vitæ inſtitutio iis etiam qui rectè vixerunt ante legem per verbum prædicabatur.* Simili argumento utuntur Tertull. lib. contra Jud. cap. 2. & Euſeb. lib. 1. de Demonſt. Evangel. ubi aſſerit cap. 6. legem naturalem à Verbo fuiſſe traditam antiquis, & ideò nullum legis præſcripum non ſervaſſe Jobum, & Patriarchas ante Moſem.

Argumentis ejuſmodi recentem non eſſe Chriſti Eccleſiam demonſtrabant Sancti Patres, ſed cum orbe natam, eamque ſuo ſinu juſtos omnes fuiſſe ab orbis exordio complexam. Quod ut edoceret Chriſtus, ex S. Iren. lib. 4. cap. 27. Patris familias, qui variis temporibus opifices, aut vinitores in vineam miſiſſet, inductâ parabolâ Math. 20. ſe Deum variis mundi ætatibus homines omnes ad ſalutem vocaſſe teſtificatur, hos per legem inſitam, iſtos per operarios, ſeu per Prophetas, & Legatos: *Etenim*, inquit, *vinea una, quoniam & una juſtitia, & unus diſpenſator; unus enim ſpiritus Dei, qui diſponit omnia.* Ex quibus unam & eandem ſemper extitiſſe Eccleſiam, ſeu Chriſti vineam ſequitur. Hæc eſt fermè diſſerendi ratio Orig. Hom. 1. in Cant. Eccleſiam ſcilicet ab initio fuiſſe Chriſti ſponſam; ideòque non tantùm ab Apoſtolis dici fundatam ſupra fundamentum Apoſtolorum; ſed etiam Prophetarum, quos inter non ultimum locum obtinuit. Equidem nomen Chriſtianorum, ut habet Euſebius lib. 1. Hiſt. cap. 4. nuper primùm omnibus gentibus innotuit; attamen ipſa vita, & converſationis modus non eſt nuperæ ac noſtræ adinventionis, ſed ab ipsâ primævâ humani generis conſtitutione. Quare quotquot extiterunt Juſti, ii Chriſtiani fuere; cum Religio in ſolâ juſtitiâ, pietate, veroque unius Dei cultu poſita ſit, qualis fuit

Abrahami juſtitia, quæ ex legalibus non repetebatur. Sic adhuc Euſeb. lib. 2. de vitâ Conſtant. cap. 54. Sic pariter S. Epiphanius lib. 1. tom. 1. Ità quoque S. Auguſt. lib. de verâ Relig. cap. 1. & lib. 1. de Bapt. contra Donat. cap. 15. 16. & 17.

Secundo argumento utitur idem S. Juſtin. Apol. ad Sen. ubi docet, quidquid veram religionem ſapit, quidquid de ſincerâ Divinæ Majeſtati debitâ obſervantiâ, de ſocietatis humanæ vinculis, & aliis officiis præclarè a Philoſophis fuit expoſitum, illud omne legi naturali deberi, ſeu in illam eſſe referendum. Undè ad illius legis regulas, quæ de Chriſtianis fiebat, quæſtionem vult exigi, ſeu de Religione Chriſtianâ judicium ferri, juxta virtutis ſemina cuique ingenerata, & quæ à Philoſophis laudarentur: *Propter innata*, inquit, *toti generi humano rationis ſemina.*

Quod argumenti genus Origenes perſequitur lib. 1. contra Celſum, aſſerens omnium animis Deum inſeruiſſe, quæ per Moſem & Prophetas docuit, & indè omnem excuſationis ſpeciem peccantibus adimi. Lib. 6. addit hanc legem, ad quam ut legis chriſtianæ judicem Ethicos revocat, eſſe à Dei verbo ſingulis hominibus inditam; & ideò Dei verbum à S. Joanne cap. 1. mundi lucem nuncupari: *Erat lux, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Quæ quidem*, inquit, *vera lux illuſtrat omnem hominem venientem in verum mundum intelligibilem, facitque ut ipſe ſit mundi lux.* Idem principium, ſed diversâ ratione S. Clem. Alex. pro Religionis defenſione propoſuerat anteà; ſcilicet non eſſe cur Ethnici ſuas pro Deorum cultu ſcriptas leges laudarent, cum & altiora repetenda eſſent principia, ex quibus peteretur de Religione Chriſtianâ principium; illa verò eſſe legem non inanimatam, non ſervilem, ſed omnium primam, & in omnibus obviam legem naturalem, quæ eſſet ratio ipſa, cujus rectitudo deberetur Chriſto, Dei verbo, rationi, & ſapientiæ: *Lex autem mea*, inquit lib. 2. Strom. *ut priùs dictum eſt, eſt & Regia, & animata, & recta ratio.*

Prob. ultimo legis iſtius exiſtentia ex ipſius neceſſitate: nam homini mediorum ad Deum, tanquam ad ultimum finem, neceſſaria erat cognitio, ut ab eodem haberet quo fieret beatus, à quo habet ut exiſtat. Quid enim non contigiſſet, ſi cognitione illâ fuiſſet homo deſtitutus, quâ Deum, ut naturalem finem ſuum agnoſceret, & ſimul quæ ad finem illum conſequendum conducunt? quæ ſingula lex naturalis efficit: nam univerſa peccata prohibet, ut quæ à Deo repellant, & à ratione abhorreant; cuncta præcipit, quæ ad finem conſequendum ſunt auxilio: igitur lex illa neceſſariò animis noſtris inſculpenda fuit. Cum ergò ſolius legis naturalis obſervatione ante Legem Moſaïcam juſtitia compararetur; cum Religionis Chriſtianæ capita præſtantiſſima à Philoſophis tradita, legi naturali debeantur; & ex ejus ingeneratione Religionis antiquitas ſequatur, ut demonſtrarunt adverſus Ethnicos antiqui Fidei Chriſtianæ Apologiſtæ; nec alio opus habeant homines ad diſcendam veritatem magiſtro, ut docent Sancti Patres; neceſſariò agnoſcenda eſt ho-

minibus omnibus ingenita lex, prçſertim cum ſit ipſa hominis ratio; quæ quid ſit rectum, quid pravum oſtendit, & ad finem legitimum conſequendum excitat.

Opp. Si hominum animis indita fuiſſet naturalis lex, alias leges non tuliſſet Deus: ad quid enim leges poſitivæ? cum in promptu eſſet lex illa naturalis, quæ homines in omni rectæ vitæ officio inſtitueret. Nec eſſet ratio, cur certâ lege de non comedendo fructu vetito Adamus conſtringeretur; cum ejus menti lex impreſſa officium omne per ſe poſſet demonſtrare.

R. 1° lege naturali non tolli legum poſitivarum neceſſitatem, quæ ideò fuerunt injungendæ, ut devii homines ad verum Dei cultum, & morum rectitudinem componerentur; ſeu ut in ſeipſis divina præcepta inſpicerent, & tormentorum formidine à ſceleribus viri perverſi deterrerentur, conarenturque tandem ad ſeipſos revocari, & ſceleribus obſcurata legis naturalis veſtigia vel inviti deprehendere poſſent.

R. 2° cum S. Auguſt. lib. 14. de civit. cap. 12. ideò poſitivam legem Adamo fuiſſe prçſcriptam, ut ejus commendaretur obedientia ſingularis, quæ in rationali creaturâ quodammodò mater eſt & cuſtos virtutum; quandoquidem ſic facta eſt, ut ſubditam eſſe ei ſit utile, pernicioſum autem ſuam, non ejus à quo creata eſt, facere voluntatem. Nec de ſtatûs tam perfecti dignitate hoc mandato detrahebatur quicquam, ut *quod eſſet*, ex eodem S. Auguſt. *tam leve ad obſervandum, tam breve ad memoriâ retinendum; ubi præſertim nondum voluntati cupiditas reſiſtebat, quod de pœnâ tranſgreſſionis poſteà ſubſecutum eſt, tantò majore injuſtitiâ violatum eſt, quantò faciliore poſſet obſervantiâ cuſtodiri.* Et cap. 13. & lib. 2. de pecc. merit. cap. 21. eadem fermè tradit.

Inst. Si daretur naturalis lex ejuſmodi, non eſſent qui per ſe quidquam bonum eſſe negarent, quique virtutem ſolo boni nomine inſigniri dicerent: non quod, inquiunt, ex naturâ ſuâ bonum ſit aliquod, ſed quòd moribus populi, apud quem vivitur, ſit congruum quod agitur.

R. eos, qui nihil eſſe boni propugnant, ad rationis dictamen non attendere, ſed ſibi pro perverſo animi affectu ſuadere conari, quod in votis habent, ut vitiis liberiùs indulgeant: cum enim propriam indolem, naturæque motus conſulunt, fieri non poteſt, quin temporali æternum bonum præferant; quin in aliis damnent, quæ rationi ſunt diſſona; quinetiam veritatis amore teneantur, nolintque decipi. Undè autem hæc? niſi quia ineſt cuilibet lex naturalis.

CONCL. II. Legis naturalis tria ſunt præcepta. Primum, ſummum bonum ſummo amore diligendum eſt. Secundum, æquale nobis bonum æquali ſeu eodem, quo nos amamus, diligi oportet. Tertium, bona inferiora non propter illa ipſa, ſed propter bonum ſummum in amore ſunt habenda; ſeu illis eſt utendum. Hæc tria ſingulis ſunt ingenerata; quæque preceptis illis injunguntur, tam neceſſariò bona ſunt, ut quæ illis adverſantur, à ratione deflectant, & ab æquitatis tramiti-

bus declinent: quia in eo conſiſtit ordinis ratio, ut deterioribus meliora prçponantur, & impendatur amor pro dignitate bonorum. Ità S. Aug. lib. de perfect. juſtitiæ cap. 17. lib. 2. de pecc. merit. & lib. de Spir. & Litt. cap. 9. & ſubſequentibus. Prçcipit quippè hæc naturalis lex, ut homo ſit in omnibus rectus: non eſſet autem illa amoris rectitudo, niſi ſummo amore ſumma, æquali æqualia, inferiora inferiori diligerentur.

Opp. 1. adverſus primam legis naturalis ſanctionem. Quod naturæ vires ſuperat, lege naturali non prçſcribitur; alioqui enim impoſſibilia juberentur. At prçceptum illud, *Summum bonum ſummo amore diligendum eſt*, ſuperat naturæ vires. Primum ergò legis naturalis præceptum non prçſcribit Dei ſupremum amorem; cum naturæ viribus comparari non poſſet: nam ex Apoſtolo Rom. 5. ℣. 5. *Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum, qui datus eſt nobis.* Eph. 6. v. 23. *Pax fratribus, & charitas cum fide à Deo Patre, & Domino Jeſu Chriſto* &c. Item ex S. Auguſt. lib. 4. cont. Jul. cap. 3. & lib. de grat. & lib. arb. cap. 18. *Si non ex Deo, ſed ex hominibus* (eſt dilectio Dei & proximi) *vicerunt Pelagiani: ſi autem ex Deo, vicimus Pelagianos.* Ità quoque definit Concilium Arauſ. 2. Can. ultimo.

R. lege naturali præſcribi Dei amorem, ſicut & lege antiquâ Deut. 6. v. 4 & Matth. 22. v. 31. confirmatur. Auxilio autem utriuſque legis, naturalis ſcilicet, & antiquæ, impleri nunquam potuit de diligendo Deo præceptum: *Si enim*, inquit Apoſtolus Galat 2. *per legem juſtitia: ergò gratis Chriſtus mortuus eſt.* Quid ergò præſtitit lex utraque; *Deus*, inquit S. Auguſt. lib. de naturâ & gratiâ cap. 43. *Jubendo admonet, & facere quod poſſis, & petere quod non poſſis.* Igitur utraque lex, quid eſſet agendum oſtendebat; ſimulque Deum ſupremo eſſe amore diligendum, & diligendi gratiam à Deo eſſe poſtulandam.

Inst. 1. Sequeretur indè Legem Chriſtianam in amore Dei poſitam, eandem eſſe cum lege naturali, nec ſuperioris eſſe ordinis; cum utraque verum Dei amorem præſcribat.

R. legem naturalem ratione mandati de Deo diligendo ſpectatam, à lege chriſtianâ non eſſe diverſam, ſed prorſus eandem; hinc ex Tert. in Apol. cap. 17. anima hominis dicitur *naturaliter chriſtiana*, ut q. 1. de Attributis art. 1. probavimus tùm ex ipſo, tùm ex aliis veteribus: legem verò chriſtianam ſuperioris eſſe ordinis ratione ſacramentorum, & ratione donorum ſupernaturalium, per quæ peccatis eximimur, Chriſti corpori adunamur, & Deum diligimus.

Opp. 2. S. Auguſt. in Enchir. cap. 118. quatuor ſtatus diſtinguit. In primo, & ante legem, in ignorantiæ tenebris & concupiſcentiæ imperio vita agebatur. In ſecundo, quæ eſſent agenda Lex Moſaïca demonſtrabat. In tertio, quæ ſui ſunt officii novit homo, & adjuvante charitate, & juſtitiæ dilectione concupiſcentiam ſuperat. In quarto, ſeu in alterâ vitâ nullus ſupererit concupiſcentiæ motus, ſed plena atque per-

fecta pax florebit charitatis ſummæ beneficio. Ergò ex S. Auguſt. ad novum teſtamentum, & ad vitam æternam tantummodò charitas pertinet, non ad legem naturalem.

R. S. Aug. à ſtatu ante legem & ſub Lege Moſaïcâ amorem Dei non penitùs removiſſe; ſed qui in homine variis ſtatibus occurrunt, affectus expoſuiſſe; quia videlicet ab Adami caſu lex carnis & ſpiritûs lex ſibi continuò ſunt invicem adverſatæ, & ante legem, & ſub lege plerùmque carnis legi, & ignorantiæ tenebris & concupiſcentiæ homines videntur obſecuti, & ipſius quaſi mancipati motibus. Sic utriuſque ſtatûs imaginem expreſſit S. Aug. non verò negavit in illis hominibus viguiſſe naturalem legem, quæ Dei ſupremum amorem doceret: nam & eam legem, ut ex ipſo paulò anteà probavimus, tùm ex lib. 1. de Muſicâ cap. 11. tùm ex lib. 1. Conf. cap. 18. omnibus hominibus inſitam eſſe tradit; immò & eam nec peccato deleri, nec expungi poſſe, ſicuti ſcribit lib. 2. Conf. cap. 4. lib. 1. de lib. arb. cap. 15. lib. 14. de Trin. cap. 15. lib. de Spiritu & Litt. cap. 8. & cap. 17. & in Pſal. 118. Undè concludit lib. de Magiſt. ideò non egere nos magiſtro, ut apertum fiat malo bonum eſſe anteponendum, & æternum temporario.

Inst. Ex S. Aug. lib. de Spir. & Litt. cap. ult. ad vitam immortalem pertinet mandatum illud: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo; ad hanc autem, non regnet peccatum in veſtro mortali corpore; ad illam, non concupiſces; ad iſtam poſt concupiſcentias tuas, non eas.* Et in lib. de perfectione juſtitiæ cap. 8. in patriâ præceptum illud implebitur: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo. Nam cum eſt adhuc aliquid carnalis concupiſcentiæ, quod vel continendo frænetur, non omni modo ex totâ animâ diligitur Deus;* & proindè amor Dei lege naturali non præcipitur.

R. præceptum quidem illud non impleri in hac vitâ totum, & perfectiſſimâ ratione, quâ impleri poteſt; ſeu non ità Deum hîc diligi ex toto corde, ut nihil aliud præter Deum diligamus; quæ perfectio ad Beatorum ſtatum pertinet. Nemo enim noſtrûm eſt, qui non diligat corpus ſuum, Eph. 5. v. 29. In hâc autem vitâ impletur mandatum illud, quâ ratione præcipitur: hoc autem præcepto jubemur ſolummodò cæteris bonis præferre Deum, utpotè ſummum bonum; & omnia propter ipſum amare, actuſque noſtros ad ipſum referre.

Opp. 3. Iſtud præceptum non extat in Decalogo: ergò nec in lege naturali.

R. 1. implicitè ſaltem in Decalogo præceptum illud contineri, cum ibi ſanciatur Dei cultus, qui in amore poſitus eſt: non enim niſi amando colitur Deus; quod ſic expreſſit S. Aug. epiſt. 120. cap. 18. *Pietas cultus eſt Dei, nec colitur ille niſi amando.*

R. 2. ſupremum Dei amorem eodem in Decalogo Exod. 20. v. 6. contineri: *Ego ſum Deus Dominus tuus zelotes &c. & faciens miſericordiam in millia his qui diligunt me, & cuſtodiunt præcepta mea.* Quam legem uberiùs exponit Moſes Deut. 6. v. 5. ubi præceptum il-

lud interpretatur, ut præcipuum Decalogi: *Audi Iſraël*, inquit, *Dominus Deus noſter Dominus unus eſt: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex totâ animâ tuâ.* Et cap. 10. ℣. 12. *Et nunc Iſraël, quid Dominus Deus tuus petit à te, niſi ut timeas Dominum Deum tuum, & ambules in viis ejus, & diligas eum, ac ſervias Domino Deo tuo in toto corde tuo, & in totâ animâ tuâ.* Item cap. 30. ℣. 6. *Circumcidet Dominus cor tuum, & cor ſeminis tui, ut diligas Dominum Deum tuum in toto corde tuo, & in totâ animâ tuâ, ut poſſis vivere.* Idem præceptum commendatur Joſuë cap. 22. v. 5. & 23. v. 11. lib. 1. Regum cap. 12. v. 20. & lib. 3. c. 8. v. 23.

Hanc doctrinam confirmat Chriſtus Math. 22. ubi cum in unum conveniſſent Phariſæi, & unus ex eis quæſiiſſet, tentans eum, *quod eſſet mandatum magnum in lege? ait illi Jeſus: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in totâ animâ tuâ, & in totâ mente tuâ.* Similia reperies apud Marcum cap. 12. v. 30. & apud Lucam cap. 10. v. 27. Undè colliges non tantùm præcipi amorem effectivum, ſed & affectivum; cum toties affectum illum ex toto corde, & ex totâ mente commendet & poſtulet Deus; & etiam cum externa illa legis obſervatio, niſi adſit affectus internus, hypocritas faciat, ſicut admonet Iſaias cap. 29. de Judæis hæc habens v. 13. *Et dixit Dominus: Eò quòd appropinquat populus iſte ore ſuo, & labiis ſuis glorificat me; cor autem ejus longè eſt à me, & timuerunt me mandato hominum, & doctrinis, peribit ſapientia à ſapientibus ejus:* Quæ verba fermè repetit Chriſtus Math. 15. hypocriſim exprobrans eidem populo. Igitur non ſolùm Deus exigit & poſtulat effectivum amorem, verum & affectivum, non quidem abſolutiſſimum ſolis Beatis proprium, verùm eum, qui nos ad mandata Dei exequenda impellit, ut habetur Math. 10 v. 37. his verbis: *Qui amat Patrem aut matrem pluſquàm me, non eſt me dignus; & qui amat filium aut filiam ſuper me, non eſt me dignus.* Amoris ergò nobis injungitur affectus: externum verò illud opus, quod ex illo proficiſcitur amore, nihil aliud eſt, quàm amoris argumentum: ex Sancto quippè Gregorio Hom. 30. in Evang. *Probatio dilectionis exhibitio eſt operis.* Quam doctrinam acceperat à Chriſto S. Joannes, cum ait cap. 14. v. 15. *Si diligitis me, mandata mea ſervate.* v. 20. *Qui habet mandata mea & ſervat ea, ille eſt qui diligit me: qui autem diligit me, diligetur à Patre meo; & ego diligam eum, & manifeſtabo ei me ipſum.* Verſ. 24. *Qui non diligit me, ſermones meos non ſervat.* Veritatem eandem fuſiùs exponit ipſe S. Joannes epiſt. 1. c. 2. v. 3. his verbis: *Et in hoc ſcimus quoniam cognovimus eum, ſi mandata ejus obſervemus. Qui dicit ſe noſſe eum, & mandata ejus non cuſtodit, mendax eſt, & in hoc veritas non eſt. Qui autem ſervat verbum ejus, verè in hoc charitas Chriſti perfecta eſt: & in hoc ſcimus quoniam in ipſo ſumus. Qui dicit ſe in ipſo manere, debet, ſicut ille ambulavit, & ipſe ambulare.* Sicut ex operibus colligitur nos Deum cognoſcere, in ipſo eſſe, & in ipſo manere; nec tamen ipſa cognitio, & apud Deum noſtra manſio,

eſt ipſa mandatorum obſervatio. Itá ex amoris operibus amorem ineſſe colligimus: *Hæc enim eſt charitas Dei*, inquit Apoſtolus 1. Joan. 5. *ut mandata ejus cuſtodiamus.* Sed amor in illis operibus poſitus non eſt; cum è contrario ſequantur amorem: undè S. Auguſt. in Palm. 31. *Noli cogitare quid opereris, ipſa dilectio vacare non poteſt. Quid enim in quocumque malè operatur, niſi amor? Da mihi vacantem amorem, & nihil operantem.*

Doctrinam eamdem tradit S. Paulus Rom. 13. v. 10. *Plenitudo ergò legis eſt dilectio.* 1. Timoth. 1. *Finis autem præcepti eſt charitas de corde puro, & conſcientiâ bonâ, & fide non fictâ.* Finis præcepti juxta Græcum idem eſt ac legis perfectio & conſummatio; quia illam exequi ac perficere non poſſumus, niſi priùs charitate donemur. Amor ergò Dei ſemper activus eſt; ſed non eſt ipſa mandatorum executio. Quæ veritas ex Apoſt. evidentior eò eſt, quòd 1. Cor. 23. teſtificetur ſine charitate prodeſſe nihil: *Si linguis hominum loquar*, inquit, *& Angelorum, charitatem non habeam, factus ſum velut æs ſonans, aut cimbalum tinniens: etſi habuero prophetiam, & noverim myſteria omnia, & omnem ſcientiam: etſi habuero omnem fidem, ita ut montes transferam; charitatem autem non habuero, nihil ſum: etſi diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas; etſi tradidero corpus meum, ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt.*

Quod ità confirmat S. Baſil. lib. 1. de Bapt. cap. 2. laudatis his verbis: *Si linguis hominum loquar*; *ità*, inquit, *ut conſpicuum ſit & irrefragabile, quod ſine dilectione, etiamſi præcepta Dei, & juſtificationes fiant; etiamſi mandata Domini cuſtodiantur, & magna in nobis operentur chariſmata; hæc omnia opera iniquitatis reputabuntur: non quòd hæc ſit ratio chariſmatum, & juſtificationum Dei; ſed propter ſcopum eorum, qui ipſis ad ſuos effectus abutuntur.* Et lib. Regul. fuſiùs diſputatarum interrog. 54. ſcribit mandata exequi ex charitate teneri nos, & propter charitatem.

Opp. 4. adverſus alterum legis naturalis inſtitutum. Legis naturalis mandato non poteſt ſanciri, quod rectum aliud illius præſcriptum everteret: injunctâ verò illâ dilectione æquali hominum, utpotè ejuſdem beatitudinis participum, corruit rectiſſima naturalis legis ordinatio, quâ præſtantiori amore parentes, ſuperiores, qui beneficia conferunt, ac virtutis præſtantioris viros diligere jubemur: ideò, inquit Orig. Hom. 3. in Cantica, amandi quidem ſunt homines ſinguli, utpotè corporis ejuſdem membra; ſed non æquali amore; quia ſunt aliis alii majori honore digni. Sic pariter S. Hieron. in cap. 44. Ezech. Undè licet proximi amorem Lex Divina ordinatiſſima injungat, ſingulari tamen præcepto debitum parentibus amorem, & grati animi ſignificationem præcipit.

R. naturali lege omnium hominum amorem præſcribi æqualem, quà homines ſunt, & Deo æquè frui poſſunt: nam, ut tradit S. Aug. lib. de verâ Relig. cap. 46. nos nobis parentes non ſumus, nec corpora ſunt, quod

quod nos ſumus, & ſic debemus diligere in quo homines ſumus, & ad Deum pertinemus. Non eadem verò præſcribuntur amoris officia, ut honoris & exiſtimationis teſtimonia: nam lege naturali nititur humana ſocietas, in quâ ſunt, qui præſunt, ſeu quibus ampliorem ſuæ potentiæ participationem Deus communicavit: alii, quibus vinculo arctiori conjungimur, ut parentes, & cives. Exigit autem ordo & ſocietas, ut quos ad majorem divinæ authoritatis ſplendorem accedere novimus, majori quoque & ſingulari cultu veneremur; quibus verò arctiori ſocietatis vinculo connectimur, etiam ſingulari curâ conſulamus. Ità Sanct. Auguſt. lib. 19. de Civ. cap. 19.

OPP. 5 Si naturalis lex omnium hominum dilectionem præciperet, inimicos quoque, utpotè homines, juberet amari; quod non præſtat: cum nec Judæi, nec Ethnici amare inimicos juſſi fuerint; alioquin amor ille mandatum novum non diceretur Joan. 13. v. 34. *Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem*: nec adderetur Math. 5. v. 43. dictum fuiſſe antiquis: *Odio habebis inimicum*; poſtquàm dictum fuerat noſtram juſtitiam abundantiorem eſſe debere juſtitiâ Phariſæorum, qui teneri ſe ad diligendos inimicos non noverunt. Ideò S. Iren. lib. 4. c. 27. legem naturalem Chriſtum & impleviſſe & extendiſſe docet: & S. Chryſoſtomus Hom. 16. in Math. ait novum antiquæ legi ſuperaddidiſſe cumulum & complementum.

R. mandatum de diligendis inimicis dici novum Joan. 13. & quæ adduntur Math. 5. habitâ legis antiquæ ratione proferri, quatenùs ceremonias & judiciales leges imponit, quibus tanquam gravi jugo Iſraëlitica plebs continebatur in officio: non verò ſpectatâ lege veteri, prout mores hominum componebat juxta legis naturalis præcepta, quæ ideò moralia vulgò dicuntur. Quamobrem illud de diligendis inimicis præceptum ab eodem Sancto Joanne 1. epiſt. cap. 2. v. 7. vocatur etiam non novum: *Chariſſimi non mandatum novum ſcribo vobis, ſed mandatum vetus, quod habuiſtis ab initio.* Et reverà non modò in dilectione proximi Lev. 19. traditur illud præceptum, ſed & definitis terminis injungitur, Exod. 23. v. 4. *Si occurreris bovi inimici tui, aut aſino erranti, reduc ad eum: Si videris aſinum odientis te jacere ſub onere, non pertranſibis, ſed ſublevabis eum eo.* Levit 19. v. 18. *Non quæras ultionem, nec memor eris injuriæ civium tuorum.* Et Deut. 32. v. 35. *Mea eſt ultio, & ego retribuam.* Et Prov. 25. v. 21. *Si eſurierit inimicus tuus, ciba illum.* Undè S. Clem. Alex. lib. 2. Sſtrom. ſcribit nullum fermè fuiſſe officium, tùm erga proximos, tùm erga exteros, quod non in antiquâ lege traditum fuerit. S. Auguſt. dicit lib. 19. contra Fauſt. cap. 12. 23. & 28. apertius tantummodò feciſſe Chriſtum, quod in lege veteri non ità fuerat manifeſtatum. S. Iren. lib. 4. cap. 26. demonſtrat eumdem Deum eſſe auctorem utriuſque teſtamenti præceptorum; quia idem Dei verbum homines continuò edocuit; & quæ obvelata erant in veteri Teſtamento, manifeſtiùs in novo expoſuit; & adeò erat Judæorum cor tenebris obvolutum, ut vel ipſa naturæ principia, ſicut *alteri ne feceris, quod tibi non vis factum,*

explicare fuerit coactum. S. Chryſoſt. de amplificatâ tùm donorum ſupernaturalium copiâ, tùm de figurarum complemento ſermonem habet: adeò enim aberat ab exiſtimandâ legis naturalis expoſitionis neceſſitate, ut docuerit Hom. 12. ad Populum Antioch. magiſtro non egere nos, ſi ad legem naturalem attenderemus, uti concl. I. retulimus.

Quæritur 1. numalia ſint legis naturalis præcepta, præter tria jam laudata?

R. 1. velle quoſdam illud unicum eſſe principium, *facere bonum, & vitare malum*: ſed illud in tribus expoſitis continetur. Qui enim ordinem ſervat, bonis operibus inſiſtit, & qui ordinis perturbationem declinat, abſtinet à malo: nec iſtud tam breviter expoſitum legis naturalis inſtituta proponit. Supereſt enim inquirendum, quid ſit bonum, & quid ſit malum? Illis verò tribus præceptis delineatis manifeſtum fit, quæ ſit à lege naturali defectio, quæve rectiſſima ejus œconomia.

R. 2. præter illa tria, quæ prioris ſunt generis, alia poſterioris eſſe agnoſcenda, quæ velut concluſiones ex prioribus colliguntur, quæque non ſunt adeò rationi connexa, ut ab iis illæsâ juſtitiæ rectitudine, recedere non poſſint homines: ejuſmodi eſt de hominibus non occidendis præceptum; poſſunt enim homines tàm rei, quàm jure belli, illibatâ manente lege naturali & æternâ interimi. Hinc ſæpiùs circa illa præcepta plures moventur ſcrupuli, quos ut ſolvamus, Scripturæ ſacræ ſunt evolvendæ, illius Interpretes, & antiqui Patres audiendi, & ſtandum Eccleſiæ definitioni.

Quær. 2. an lex naturalis dici poſſit habitus?

R. impropriè dici poſſe, quòd ſit in nobis ſemper permanens; non verò propriè; quia repetitis actibus non comparatur.

Quær. 3. an conſilia tribui poſſint legi naturali?

R. poſſe; quòd ex eâ juſtitiæ regulâ quæque deriventur, licet ab eâ non præſcribantur; ſicut nec à lege Chriſti evangelica conſilia præcipiuntur.

Quær. 4. an ea lex mutari poſſit?

R. non poſſe quoad præcepta primaria; tùm quòd ea lex ſit ipſa ratio, & proindè rationali naturæ ſit eſſentialis; tùm quòd nemo eam violare poſſit, quin excidat ex juſtitiâ, rationi adverſetur, ordinem evertat, ſuperioribus præferat inferiora, & avertatur à Deo: licitum autem nunquam poteſt eſſe homini ratione non uti, non ſectari quæ rationi ſunt conſentanea, non ea declinare, quibus prævertitur ordo. Igitur lex mutari non poteſt ſecundum primaria præcepta. Quam doctrinam eleganter expreſſit Tullius in lib. 3. de Rep. hæc ſunt ejus verba à Lactantio relata lib. 6. Inſtitut. cap. 8. *Eſt quidem vera lex, recta ratio naturæ congruens, diffuſa in omnes, conſtans, ſempiterna, quæ vocet ad officium jubendo; vetando à fraude deterreat: quæ tamen neque probos fruſtrà jubet, aut vetat; neque improbos jubendo, aut vetando movet. Huic legi nec propagari fas eſt, neque derogari ex hâc aliquid licet, neque tota abrogari poteſt per Senatum, aut per populum ſolvi*

hâc lege poſſumus. Neque eſt quærendus explanator, aut interpres ejus alius. Nec erit alia lex Romæ, alia Athenis; alia nunc, alia poſthàc: ſed & omnes gentes, & omni tempore una lex, & ſempiterna, & immutabilis continebit.

Quantùm autem ad ſecundaria præcepta lex naturalis mutationem ex variis circumſtantiis ſortitur. Scilicet alia principiorum ſpeculativorum eſt conditio, practicorum alia: ex principiis ſpeculativis neceſſariis deductæ concluſiones ſunt neceſſariæ, & ſemper eædem; ex principiis verò practicis neceſſariis licet erutæ concluſiones ſint neceſſariæ; unius tamen aut alterius adjuncti mutatione, vel detractione mutantur penitùs; quia non ità manifeſta eſt eorum cum principiis connexio. Sic generalis iſtius principii, *Cuique ſuum reddendum eſt*, conditio evertitur, ſi aut in perniciem accipientis, aut in excidium patriæ, quod redditur, cedere poſſit: imò verò contra legem naturalem peccaretur, enſe v. g. his in caſibus reddito.

Quanquam, ſi ſtrictè loquamur, non mutentur illa præcepta, ſed tantùm materia: quamvis enim homini furioſo non ſit reddendus enſis, ne ſeipſum, aut alios interimat; ſemper tamen remanet enſis reddendi debitum, cum ad ſanam mentem furioſus ſeſe receperit.

OPP. 1. primario naturæ jure homines eſſe liberos, bonaque que communia, nec aliena eſſe poſſidenda; illa verò jura mutata fuiſſe: nam jure gentium alii ſervi ſunt, alii liberi; ut locuples alius, pauper alius; & præſcriptionis jure aliena bona, invito etiam domino, poſſidentur.

Reſp. ad primum objectionis momentum, naturæ jure liberos libertate naturali, ſeu cum indifferentiâ ad agendum, vel non agendum, omnes prodire homines in lucem; non verò libertate civili: quem enim latet ſocietatem, & bonum publicum exigere illas hominum ſortes? cum alioqui ruerent omnia ſocietatis commoda: nec aliundè ea œconomia lædit ullatenùs legis naturalis jura; imò conſtituit apertiùs; cum recta quælibet ordinatio pro publicis commodis in eam legem ſit referenda.

Ad ſecundum dico, legibus ſancitam bonorum partitionem naturali legi non adverſari; quia, cum ſumma urget neceſſitas, & in diſcrimine verſatur vita, tunc quoad bonorum communitatem viget lex naturalis; & officio lege naturali præſcripto qui regunt, aut viri divites, fratrum calamitatibus tenentur providere, ne fame aut aliis malis oppreſſi pereant: hæc eſt à naturâ cautio præſcripta. Ejuſdem tamen ordinatione inſtituta eſt bonorum inæqualitas; tùm ut iſtorum ſocordiæ occurratur, tùm ut aliorum operâ colantur agri, artes foveantur, & cætera procurentur ſocietatis & Reipublicæ commoda.

Ad tertium reſp. legem de præſcriptionibus eſſe æquiſſimam; alioquin rueret Reipublicæ tranquillitas: nam poſt annos, aut quadraginta, aut plures, tranquillam & bonæ fidei poſſeſſionem interturbare liceret: hinc lites & diſſidia emergerent propè infinita, quibus, & aliis incommodis lex de præſcriptionibus occurrit. Similiter æquiſſima eſt *Uſucapionis lex*; quia inſtituta quoque fuit ad bonum commune tuendum atque conſer-

vandum; ne videlicet rerum dominia diu manerent incerta

Opp. 2. Naturali lege ſtabilitur matrimoniorum conjunctio: attamen graves eſt paſſa mutationes: namque licita fuit olim polygamia; nunc verò temporis eſt prohibita. Item ſolvebantur olim matrimonia, cùm apud Judæos, tùm apud Chriſtianos; nunc autem ſolvi non poſſunt.

R. contra primaria legis naturæ præcepta non dicendam fuiſſe polygamiam; modò non ardore concupiſcentiæ, ſed prolis amore plures uxores ductæ fuerint; cum nimirùm eſſent pauci orbis incolæ, frequentandusque orbis, aut religio propaganda, nec ulla lex prohiberet.

Ad id quod adjectum eſt reſp. ſoluta fuiſſe apud Judæos matrimonia repudii libello, vitandi ſcilicet gravioris mali causâ, & ad cordis Judæorum duritiam, ut habetur Marci 10. v. 5. Item & licuiſſe uxori dimiſſæ alteri nubere marito; non verò iterùm priori conjungi, ſi poſterior occubuiſſet. Quia autem uxoris contra fœdus in ſocietatem cum marito initum pugnabat dimiſſio; ut huic malo, quod tolerabat Deus, occurreretur, inquit S. Auguſt. lib. 19. contra Fauſtum cap. 26. in conficiendo repudii libello poſtulabat Hebræorum conſuetudo, ut nempè nulli fas eſſet libellum ſcribere, niſi Scribis ſolis; proindèque legis interpretes adeundi erant, quorum prudenti conſilio à divortio revocari poſſent conjuges, & irati animi motus componi. Nec dabatur tunc temporis fides in perpetuam ſocietatem: intelligebant enim nubentes ſponſæ, ex recepto more, penes ſponſum futuram eſſe facultatem dimittendæ uxoris, ſi videretur ità: hancque noverant pariter conditionem parentes, qui filias tradebant in matrimonium; ſicque conditionata tantùm fiebat promiſſio. Nec pugnabat hæc matrimonii ſolutio contra primaria legis naturæ jura: matrimonii enim inſolubilitas ex ratione ſacramenti, & Chriſti lege præſertim ducitur; quod ubi de matrimonio agetur, uberiùs erit exponendum. Nunc obſervaſſe ſatisfuerit variis in Eccleſiis, aut matrimonii ſolutionem adulterii causâ fuiſſe probatam, aut toleratam; ne obſiſtendo Imperatoribus variis de cauſis matrimonia dirimentibus, gravia mala & ſcandala concitarentur. Nequè indè conjiciendum eſt adulterium aliquandò fuiſſe permiſſum, ac licitum fuiſſe cum alterius uxore rem habere, ſicque legem naturalem fuiſſe mutatam, cum fides mutua in matrimonium data, naturali lege fulciatur: nam ſuppoſitâ matrimonii ſolutione, tunc mulier dimiſſa dimittentis uxor non habebatur ampliùs, nec fidei mutuò datæ vinculum vigere putabatur; ſicque non probatur adulterium.

Inst. Adulterium, etiam ut adulterium cognitum, approbatum fuit: Abrahamus enim ut mortem declinaret, in adulterium Saræ conſenſit, & obſecuta Sara conjugi ſuſtinuit adulterii periculum; & proindè licitum quandòque eſſe poteſt adulterium; cum tantæ pietatis vir & mulier licitum eſſe poſſe his in anguſtiis cenſuerint.

R. nec Abrahamum, nec Saram adulterio conſenſiſſe; ſed cum ſummæ fidei vir eſſet Abrahamus, totumque ſe crederet Dei providentiæ, noluit aperto ſe committere diſcrimini, ſicque quaſi Deum tentare; cum aliun-

dè mulieres non tàm citò traderentur Regibus: per multos enim menſes ad eorum concubitus parabantur; per illud autem temporis ſpatium, & mulierem ſuam ab adulterio ſervatam iri, & etiam periculo ſe ſingulari Dei beneficio eximendum fore credidit.

ARTICULUS ULTIMUS.

Utrum lex naturalis deleri poſſit?

CONCLUSIO. Lex naturalis deleri non poteſt, ſaltem quoad primaria principia: quoad poſteriora verò, non obſcurari modò, ſed & penitùs obliterari poteſt.

Prima hujus Concluſionis pars probatur.

1° Hæc eſt aperta S. Auguſt. ſententia lib. 2. Conf. cap. 4. ubi ſic habet: *Lex tua ſcripta eſt in cordibus hominum, quam nulla quidem delet iniquitas.*

2° Cum lex illa ſit ipſa ratio humana, ſi poſſet deleri, non modò vitiaretur natura, ſed deſtrueretur omninò, & obliteraretur imago Dei; quod fieri nequit: *Quia*, ex Sancto Auguſtino lib. de Spir. & Litt. cap. 28. *hujuſmodi homines ipſi ſibi ſunt lex, & ſcriptum opus legis habent in cordibus ſuis; id eſt, non omni modo deletum eſt, quod ibi per imaginem Dei, cum crearetur, impreſſum eſt.* Et paulò inferiùs: *Quam imaginem non penitùs impietas aboleverat: nam remanſerat utique, quòd anima hominis niſi rationalis eſſe non poteſt.* Et rursùm: *Nam & ipſi homines erant, & vis illa naturæ inerat eis, quâ legitimum aliquid anima rationalis & ſentit & facit.* Undè initio capitis hæc de factis Gentilium profert: *Non uſque adeò in animâ humanâ imago Dei terrenorum affectuum labe detrita eſt, ut nulla in eâ velut lineamenta extrema remanſerint; undè meritò dici poſſit etiam in ipſâ impietate vita ſua facere aliqua legis vel ſapere: nam remanſerat utique id, quòd anima hominis niſi rationalis eſſe non poteſt.* Ideò verò in homine lapſo imaginem ſuam non deſtruit Deus; quia hominem reum non ità punit, ut ejus naturæ perimat dignitatem: quod ſic expreſſit lib. 8. de Gen. ad Litt. cap. 23. *Nunquam ità punit Deus voluntatem malam, ut naturæ perimat dignitatem.* Igitur auferri nequit illa lex; quia non poteſt natura humana ſervari, & imago Dei deſtrui: nam quandiu ſuperſtes erit homo, tandiu & erit Dei imago, ſed ob peccatum deformata.

3° Hîc non repetimus quæ ad legis naturalis naturam, immutabilitatem, & effectus pertinent, aut quæ jam exſcripſimus, cum demonſtratum eſt, perverſorum hominum nullum eſſe, qui non percipiat legis illius aperta veſtigia, quique in ſeipſo ejus motus & lumina non experiatur; cuilibet enim conſtat neminem velle decipi, etiam dum alios fal-

lendi deſiderio ducitur; neminem eſſe, qui deterioribus & caducis æterna, ut prçſtantiora, eſſe præferenda non judicet, & veritatem eſſe dignam quæ ametur; nullum tandem eſſe, inquit S. Auguſt. Conf. 15. in Pſal. 118. *qui faciat alteri injuriam, niſi qui fieri ſibi nolit; & in hoc tranſgreditur naturæ legem, quam non ſinitur ignorare, dum id quod facit, non vult pati. Nunquid autem lex iſta naturalis non erat in populo Iſraël? erat planè; quoniam & ipſi homines erant.* Judicat etiam homo pœnâ aliquâ dignum eſſe quod malè agitur; quod verò benè præmio aliquo ac laude: ideòque ſicut ille qui benè agit, naturaliter gaudet; ità & qui malè agit, naturaliter metuit, morſuſque conſcientiæ patitur. Cum igitur nec peccato in hominum animis deleri penitùs valeat rectitudinis regula, quam Deus ipſe impreſſit; nihil eſt profectò, quo deleri poſſit unquam naturalis lex, ſaltem quoad primaria prçcepta.

Et verò legem naturalem obliterari non poſſe quoad primaria prçcepta adeò palàm eſt, ut vel in ipſis Ethnicis pravâ inſtitutione depravatis, conſpicua prorsùs legis illius argumenta deprehendamus, præclaras ſcilicet & admodùm utiles illas Ariſtotelis, Tullii, Senecæ, plurimorumque aliorum de virtutibus, ſeu de virtutum officiis diſputationes, & admirabilia quorumdam, præcipuè Romanorum, opera, in quibus virtutum ſemina ex lege naturali, aut imagine Dei prodeuntia libenter agnoſcimus cum S. Auguſtino lib. de Spir. & Litt. cap. 27. ubi ſic ſcribit: *Quorum etiam impiorum nec Deum verum veraciter juſtèque colentium, quædam tamen facta vel legimus, vel novimus, vel audivimus, quæ ſecundum juſtitiæ regulam non ſolùm vituperare non poſſumus; verùm etiam meritò rectèque laudamus.* Ex quibus virtutum ſeminibus, quæ in ſingulis hominibus præluceant, quanta ſit conſcientiæ laus & virtus, ità colligit Cicero: *Magna vis eſt conſcientiæ utramque in partem, ut neque timeant, qui nihil commiſerunt; & pœnam ſemper ante oculos verſari putent, qui peccaverunt.*

Secunda pars Concluſionis, ſcilicet legis naturalis ſecundaria præcepta non obſcurari modò, ſed & penitùs deleri poſſe, probatur ex ejuſdem S. Auguſtini doctrinâ, qui ſerm. 4. de verbis Apoſt. in eam obcæcationem decidiſſe homines ſcribit, ut vel ipſa ſcelera poſterioribus Decalogi præceptis vetita laudarentur apud Ethnicos, cujuſmodi ad lupanar ſe conferre: *Laudantur iſta, & dicitur, felix eſt, magnus eſt, benè eſt illi, & non ſolùm hoc non putatur eſſe peccatum, ſed etiam putatur vel Dei donum, vel certè ſuave, blandum, & licitum bonum.* Quæ quidem Concluſionis pars vel ex eo poteſt etiam confirmari, quod olim apud Germanos Latrocinium non reputabatur iniquum, ſicuti refert Julius Cæſar in lib. 6. de bello Gallico.

Ratio verò cur ſecundaria prçcepta legis naturalis penitùs deleri; primaria verò nequaquàm poſſint, hinc repetenda eſt, quòd non ità ſint obvia, & nihil aliud ſint quàm ex primariis principiis deductæ conſecutiones, quarum ab omnibus non deprehenditur cum earum principiis connexio; nec ſtatim, quæ adverſus eas admittuntur, videntur naturæ

repugnare. Hinc factum eſt, ut exiſtimaverint alii, ut Tertull. ab internecione & à bellis ſibi temperandum eſſe; quod & exiſtimavêre Vvaldenſes, qui (teſte Guidone Carmelitâ in ſummâ de Hæreſ.) docuêre nullum hominem poſſe occidi juſtè, quamvis id fiat ex Judicis præcepto: alii, ut Manichæi, tùm ab animantium cæde, tùm à pomis colligendis eſſe abſtinendum. E contrario verò plurimi ſunt arbitrati non modò illatâ morte repelli poſſe aggreſſorem; ſed & latronem quemlibet, licet vel unum pomum auferre vellet, occidi poſſe; immò & illum qui vel detractione, ſive criminis occulti propalatione labem inureret nomini: quæ quidem in hominum illorum mentem non veniſſent, ſi legis naturalis ſecundaria præcepta penitùs obliterari non poſſent, ac deleri.

Opp. deleri poſſe legem naturalem, etiam quoad primaria præcepta: ex Rom. quippè 3. v. 11. *Non eſt intelligens, non eſt requirens Deum, omnes declinaverunt, ſimul inutiles facti ſunt.* Item Sap. 2. v. 21. *Excæcavit illos malitia eorum.* Sic igitur ante fidei illuſtrationem nihil niſi tenebris obvolutum in hominibus occurrit. Undè S. Iren. lib. 4. cap. 30. docet Patriarchis Decalogum non fuiſſe traditum, quòd exteriori lege non egerent; ſed in Ægypto, extinctâ Dei dilectione & juſtitiâ, ideò Decalogum Iſraëlitis fuiſſe neceſſarium: *Quia lex non eſt poſita juſtis; juſti autem Patres virtute Decalogi conſcriptam habentes in cordibus & animabus ſuis legem, diligentes ſcilicet Deum, qui fecit eos, & abſtinentes erga proximum ab injuſtitia, propter quod non fuit neceſſe admonere eos correptoriis litteris; quia habebant in ſemetipſis juſtitiam legis: cum autem hæc juſtitia & dilectio, quæ erat erga Deum, ceſſiſſet in oblivionem, & extincta eſſet in Ægypto; neceſſariò Deus propter multam ſuam erga homines benevolentiam, ſemetipſum oſtendebat per vocem; & eduxit de Ægypto populum in virtute, uti rursùs fieret homo diſcipulus,* & *ſectator Dei.* Sic etiam S. Ambr. epiſt. 11. & S. Auguſt. lib. 13. de Trin. cap. 3. & alibi.

R. ex Apoſt. Rom. 3. homines quidem incidere in gravia ſcelera; ſed non proindè legem naturalem deleri; cum non recedant à veritate, niſi quia volunt. Etenim alicujuſne momenti eſſet illius ratiocinatio, qui aſſereret Evangelio clarè non prohiberi promiſcuam ſexuum permixtionem, mendacii familiarem uſum, idololatriam externam, & alia ejuſmodi crimina; quòd illa perpetrare multos è Chriſtianis non pudeat? Ne verò locus iniquitati poſſet eſſe, ſcripto fuit lex tradita; ſed homines perversâ indole abrepti non deſinunt etiam ſcriptam legem neglectui habere; ex quo tamen intulerit nemo, à Deo non fuiſſe ſancitam. Nihil aliud igitur ex iſtis conficitur, quàm & à recto rationis uſu, ſeu à lege etiam ſcripto traditâ, homines ultrò ſæpiùs deflectere, & eam in injuſtitiâ detinere: *Quia*, ut loquitur Apoſt. Rom. 1. *quod notum eſt Dei, manifeſtum eſt in illis: Deus enim illis manifeſtavit.* Hinc & Rom. 2. v. 1. habetur: *Propter quod inexcuſabilis es, ô homo omnis, qui judicas: in quo enim judicas alterum, teipſum condemnas:*

eadem enim agis quæ judicas. Nam undè judicium fert, qui perversè agit; niſi quia legis interiùs ſcriptæ lumen non ſequitur? Hoc legis naturæ lumen intùs ſentiunt ipſæ gentes, juxta illud ejuſdem Pauli Rom. 2. v. 14. *Gentes quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis ſunt, faciunt; ejuſmodi legem non habentes, ipſi ſibi ſunt lex*; & in ſeipſis conſcientiam audiunt, & cogitationes, quæ accuſant, aut deffendunt: ſed paulatim ex pravâ conſuetudine fit, ut non attendant ad legem naturalem; cujus tamen non extinguuntur reliquiæ. Hinc Prov. cap. 18. v. 3. *Impius cum in profondum venerit peccatorum, contemnit.*

Deindè verò ſint, per me licet, qui ne pudore quidem & verecundiâ moveantur, juxta illud Jer. 3. v. 3. *Frons mulieris meretricis facta eſt tibi, noluiſti erubeſcere.* Eſto, inquam, peccati pondere ità prematur homo & velut obſideatur, ut nativam & ingenitam ſibi cognitionem ægrè valeat conſiderare, quia *excæcavit illos malitia eorum.* Sap. 1. v. 21. an ideò minùs pereunt? *Quicunque enim ſine lege peccaverunt, ſine lege peribunt*, inquit Apoſt. Rom. 2. v. 12. Ideò quippè non minùs pereunt, quia noluerunt intelligere, ut benè agerent, Pſal. 35. An enim qui ſine lege pereunt, peccatorum ſunt rei; quia Legem Moſaïcam non obſervant, aut Evangelicam? minimè verò; quia eam non acceperunt. Ideò igitur pereunt; quia naturalem legem prætergrediuntur. Si enim nullâ lege omninò tenerentur, & eſſent omni cognitione legis deſtituti, eſſent omnis peccati expertes, ut docet S. Auguſt. lib. de nat. & grat. cap. 67. his verbis: *Cum verò ubiquè ſit præſens, qui multis modis per creaturam ſibi Domino ſervientem, averſum vocet, doceat credentem, conſoletur ſperantem, diligentem adhortetur, conantem adjuvet, exaudiat deprecantem, non tibi deputatur ad culpam, quod invitus ignoras, ſed quod negligis quærere, quod ignoras; neque illud quod vulnerata membra non colligis, ſed quod volentem ſanare contemnis.* Quamvis igitur juſto, ſed tremendo judicio gratiæ abuſum puniat cæcitate Deus, ſpargatque pœnales cæcitates ſuper illicitas cupiditates; & iterùm ex eo crimine in graviora homines labantur: indè tamen non ſequitur hominum menti non eſſe inſitam naturalis legis notitiam, ſed homines peccatis ſuis in hanc cæcitatem præcipites à ſeipſis agi; ità ut pro licitis habeant ſcelera, à quibus abhorret ipſa natura.

Alii pariter, de quibus S. Iren. loquitur, legis naturalis illuſtrationem & motum in ſeipſis opprimebant. Nec alio ſenſu intelligendi ſunt S. Ambr. epiſt. 11. & S. Aug. lib. 13. de Trin. cap. 3. & ſerm. 4. de tempore: ſic enim habet lib. 19. de civit. cap. 12. Quanquam autem tanta vis ſit probitatis & caſtitatis, ut omnis, vel penè omnis ejus laude moveatur humana natura, nec uſquè adeò ſit turpitudine vitioſâ, ut totum amittat ſenſum honeſtatis; amor tamen vitiorum efficit, ut frequentiſſimè innatam ſibi honeſtatem homo non conſideret, ſed non ut omninò amittat. *Nullum quippè*, inquit, *vitium ità contra naturam eſt, ut naturæ deleat etiam extrema veſtigia.* Quâ verò ratione peccatis vel ipſa lex naturalis, ſeu æterna obſcuretur, ipſe de ſeipſo diſſerens

differens itâ exponit lib. 2. Conf. cap. 2. *Exhalabantur nebulæ de limoſâ concupiſcentiâ carnis, & ſcatebra pubertatis, & obnubilabant atque offuſcabant cor meum, ut non diſcerneretur ſerenitas dilectionis à caligine libidinis.* Et infrà: *Invaluerat ſuper me ira tua, & neſciebam.* Quæ ibi pluribus exponit cap. 3. eo enim uſque cœcitatis veniſſe ſcribit, ut à coætaneis ſuperari puderet facinoris dedecore & laude. Et cap. 4. nullatenùs illam legem deleri poſſe oſtendit. Et Conc. 25. in Pſal. 118. inquirit, utrum illa lex, ne alteri faciamus, quod pati nolumus, aperta ſit omnibus? *Numquid*, ait, *lex iſta naturalis non erat in populo Iſraël? erat planè, quoniam & ipſi homines erant; ſine lege autem naturali eſſent, ſi præter naturam humani generis eſſe potuiſſent.*

QUÆSTIO SECUNDA.
De Lege poſitivâ Divinâ.

ARTICULUS PRIMUS.
Quæ ſit, & quotuplex Lex poſitiva Divina?

POSITIVÆ Legis nomine nihil aliud intelligimus, quàm ſingularia præcepta, quæ Deus aut verbo, aut ſcripto tradidit. Eaque duplex eſt, vetus altera ſeu Moſaïca, quæ miniſterio Moſis tradita, & promulgata fuit; altera nova, ſeu Lex Chriſti, ut quæ fuerit à Chriſto accepta.

Quær. an divina lex poſitiva fuerit neceſſaria?

R. neceſſariam fuiſſe, præſertim in ſtatu naturæ lapſæ; tùm ut cœcos & devios ad juſtitiæ viam adduceret; tùm ut vel ſic ad ſeipſos introſpiciendos revocarentur; tùm etiam quia non proderant hominum inſtituta.

Primum præſtat lex poſitiva divina: nam ex notatis quæſt. 1. art. 1. lex illuſtrat & corripit, minas adhibet & promiſſa, ut his omnibus homines contineantur in officio, & ad opera præclarè gerenda moveantur, & ut attendant ad præcepta, quæ animis Deus inſculpſit. Undè ex Euſeb, lib. 8. de præpar. Evang. Patris munia obit Deus, cum leges conſtituit. Sic enim omnes, quas homo prætexerat, ignorantiæ rationes aufert, legiſlatoribus in eo longè diſſimilis, qui quæ agenda ſunt, decernunt quidem, ſed legum obſervationem leviter curant: utrumque autem lex Dei præſtat, dum variis pœnis ſimul & promiſſis homines terret, ac allicit.

Alterum exequitur, cum debitam Deo venerationem homines edocet, ſeu cum eos inſtruit (ut Lactantii verbis utar) ad Deum cognoſcendum ut parentem, eum metuendum ut dominum, & diligendum ut patrem. Si enim ſtatus innocentiæ legem exteriorem exegiſſe videatur, ut homo cognoſceret quid ſuperiori deberetur; quid non exigit lapſæ naturæ conditio? Undè licet hominum cordibus inſculpta lex naturalis fuerit; quia tamen ad eam non attendebant, proponendum erat eorum oculis, quod aliquandò videre coguntur in conſcientiâ; ut quaſi forinſecùs admotâ Dei voce ad interiora ſua compellantur: *In cogitationibus enim*, inquit, Sap. c. 1. v. 9. *impii interrogatio erit*: ubi autem interrogatio, ibi lex, ibi judex.

Tertium tandem efficit divina lex; quia, cum ex S. Aug. l. 2. de civ. c. 7. non prodeſſent Philoſophorum inſtituta, quòd humanâ tantùm authoritate niterentur, & obſequium homini exhibere detrectaret homo; neceſſaria fuit ſuperioris authoritatis lex, cui deferre non recuſaret homo: & quamvis Philoſophorum placita quorumdam inſtitutioni conducerent; plebi tamen inſtituendæ prorsùs erant imparia, ut quæ plebis captui eſſent minùs attemperata; cum & nulli Reges ac Philoſophi, leges ſingulis utiles, & omni ſtatui conſentaneas propoſuiſſent, nulluſque amandum ſuper omnia Deum docuiſſet.

Deindè verò dum quæ foris ſunt ſectati homines, à ſeipſis exules ſunt facti. Danda fuit igitur conſcripta lex; non quia eorum animis non erat inſita; ſed ut homo cordis ſui fugitivus, ut ait S. Auguſt. ab illo, qui eſt ubique, ad ſeipſum intrò revocaretur: idcircò ſcripta lex clamat ad cordis fugitivos, *Redite prævaricatores ad cor*, ut q. 1. art. 3. fuit obſervatum.

Accepta quoque fuerunt ab Adamo poſitiva quædam inſtituta, quæ vim legis apud ejus poſteros obtinuêre: cujuſmodi ſunt ſacrificia, à ſuffocatis abſtinentia, lex de ſemine fratris ſuſcitando: quæ ſingula ante Legem Moſaïcam invaluerant.

ARTICULUS SECUNDUS.

Quæ fuerit Lex vetus? quandò lata? & quæ ejus commoda, & neceſſitas?

SUOS paſſa eſt adverſarios lex antiqua, quotquot ſcilicet hæreticos fermè prima Eccleſiæ naſcentis ſecula tulerunt, ut Cerdonitas, Caïanos, Ptolomaïtas, Marcionitas, Apellitas, Valleſios, Manichæos, & ſimiles, qui eam ut malam, & à malo Deo latam, & legi novæ adverſam rejiciebant.

Tria præceptorum genera continebat lex vetus.

1. Quæ naturalis erant legis, & ad Deo debitam latriam, & dilectio-

nem pertinent, in primâ Decalogi tabulâ referebat; quæ verò ad proximum ſpectant, in ſecundâ.

2. Continebat lex vetus alia ſtatuta, quorum quædam ad cultûs Dei ritum, ad Rempublicam alia pertinebant. Prima dicta ſunt cęremonialia; alia judicialia: prioribus ſubintelliguntur leges de Sacrificiis, Tabernaculo, Sacramentis, & obſervantiâ cæterorum, quæ ad cultum Dei pertinent, & ad ciborum quorumdam delectum: judicialia verò, ſeu quæ judiciorum formam præſcribebant, dividi poſſunt, 1° ratione officii Principum; 2° obſequii ſubditorum; 3° mutui erga concives debiti; 4° officii tùm erga domeſticos, tùm erga extraneos.

CONCLUSIO I. Lex antiqua in omnibus ſuis inſtitutis fuit optima, ejuſque præcepta veneratione ſunt digna.

Prob. Nam ea lex fuit optima, quam tulit Deus; quam rectam & ſanctam vocat; quam Chriſtus fuit executus; quæque fuit ſancita in fœdus cum populo initum. At legis veteris fuit ejuſmodi œconomia.

1. Eam tuliſſe Deum palàm eſt, ex Exod. 20.

2. Eam per Davidem & S. Paulum vocat Deus rectam & ſanctam: Pſ. quippè 18. ℣. 8. & 9. *Lex Domini immaculata, convertens animas, teſtimonium Domini fidele, ſapientiam præſtans parvulis: juſtitiæ Domini rectæ, lætificantes corda: præceptum Domini lucidum, illuminans oculos.* Item Rom. 7. v. 12. *Lex quidem ſancta, & mandatum ſanctum, & juſtum, & bonum.* Et 1. ad Timoth. 1. v. 8. *Bona eſt lex, ſi quis eâ legitimè utatur.* Ideò Deuter. 4. v. 7. ut ſingulare Dei beneficium commendatur: *Non eſt alia natio tam grandis, quæ habeat Deos appropinquantes ſibi, ſicut noſter Deus adeſt cunctis obſecrationibus noſtris.* Et ideò etiam cum hæc lex tradenda fuit, Exod. cap. 19. v. 10. & 34. v. 27. varias exegit diſpoſitiones Deus, ſcilicet quadraginta dierum Moyſis ſeceſſum & jejunium, veſtis mutationem, accedentium ad montem reverentiam & timorem, &c.

3. Eam ut bonam Chriſtus implevit Math. 5. v. 17. *Non veni ſolvere legem, ſed adimplere.* Executi ſunt ejus mandata, quotquot ſanctitate eximiâ fuerunt præditi Prophetæ & alii, & ipſa Beata Virgo, S. Joſephus, & Apoſtoli.

4. Lex antiqua ſancita eſt in fœdus Deum inter & homines initum: nam Deuter. 26. v. 17. & 18. *Dominum elegiſti hodiè, ut ſit tibi Deus, & ambules in viis ejus, & cuſtodias cæremonias illius, & mandata, atque judicia, & obedias ejus imperio. Et Dominus elegit te hodiè, ut ſis ei populus peculiaris, ſicut locutus eſt tibi, & cuſtodias omnia præcepta illius.* Deut. 31. v. 26. dicitur teſtimonium adverſus nos. *Tollite librum iſtum, & ponite eum in latere arcæ fœderis Domini Dei veſtri, ut ſit ibi contra te in teſtimonium.* 3. Reg. cap. 8. v. 9. *In arcâ autem non erat aliud, niſi duæ tabulæ lapideæ, quas poſuerat in eâ Moyſes in Horeb, quandò pepigit Dominus fœdus cum filiis Iſrael, cum egrederentur de terrâ Ægypti.* ℣. 21. *Et conſtitui ibi locum arcæ, in quâ fœdus Domini*

eſt, quod percuſſit cum Patribus noſtris, quandò egreſſi ſunt de terrâ Ægypti.

Illius fœderis conditiones proponuntur continuò, nempè merces cuſtodientibus; non ſervantibus verò, ſupplicia: Ità enim Deut. 28. v. 1. *Si autem audieris vocem Domini Dei tui, ut facias, atque cuſtodias omnia mandata ejus, quæ ego præcipio tibi; hodie faciet te Dominus Deus tuus excellentiorem cunctis gentibus, quæ verſantur in terrâ.* ℣. 2. *Venientque ſuper te univerſæ benedictiones iſtæ, & apprehendent te: ſi tamen præcepta ejus audieris.* ℣. 3. *Benedictus in Civitate, & benedictus in agro.* Et v. 15. *Quod ſi audire nolueris vocem Domini Dei tui, ut cuſtodias & facias omnia mandata ejus, & cæremonias, quas ego præcipio tibi hodiè; venient ſuper te omnes iſtæ maledictiones, & apprehendent te.* ℣. 16. *Maledictus eris in civitate, maledictus in agro* &c.

Cæterùm non modò Deus mercedis temporalis, ſed & æternæ pollicitatione ad obſequium ſeu debitum incitat; nec pœnarum tantùm temporalium, ſed & æternarum metu à vitiis avocat. Imprimis pollicetur vitam æternam factoribus legis: nam Levit. 18. v. 5. *Cuſtodite leges meas atque judicia, quæ faciens homo, vivet in eis.* Ezech. 18. v. 9. *Juſtus vitâ vivet.* v. 21. *& non morietur.* Undè Chriſtus locutus de veteri lege, dixit adoleſcenti, Math. 19. v. 17. *Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata.* Et Apoſtol. Rom. 7. v. 10. vocat hanc legem *mandatum, quod erat ad vitam.* Deindè æterna ſupplicia legis prævaricatoribus comminatur: Pſalm. quippè 91. v. 8. *Ut intereant in ſeculum ſeculi.* Iſaiæ cap. ult. v. ult. *Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur.* Deut. 27. v. 26. *Maledictus qui non permanet in ſermonibus legis hujus:* quod de morte æternâ interpretatur Apoſtolus Gal. 3. v. 13. *Chriſtus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum.* Daniel cap. 12. v. 2. utrumque complectitur, & vitam æternam, & ſupplicium æternum: *Evigilabunt alii in vitam æternam; & alii in opprobrium, ut videant ſemper.* S. Juſt. in dial. cum Triph. hanc veritatem ità tradit: *Eos quoque qui juxta Moſæ legem vitam egêre, pariter ſervatum iri dixi. Nam in eâ lege, quæ naturâ pulchra, quæ pia, quæ juſta ſunt, ut ea illi morigeri faciant, ſancita ſunt: nec minùs quæ propter induratum cor populi fieri præcepta ſunt, præſcripta inveniuntur, quæ præſtitêre, qui ſub lege fuerunt.*

Tradit etiam lex antiqua fidem reſurrectionis mortuorum: Job enim 14. v. 25. *Scio quòd Redemptor meus vivit, & in noviſſimo die de terrâ ſurrecturus ſum; & rursùm circumdabor pelle meâ, & in carne meâ videbo Deum meum, quem viſurus ſum ego ipſe, & oculi mei conſpecturi ſunt, & non alius. Repoſita eſt hæc ſpes mea in ſinu meo.* Eadem fides apertè colligitur ex lib. 2. Mach. cap. 7. v. 14. & cap. 12. v. 43. & 44. Chriſtus quoque Luc. 20. v. 38. ut Saducæos reſurrectionis fidei infenſos confutaret, ex Pentateucho, quem admittebant, eam oſtendit. Hinc à Saducæorum ſectâ plerique abhorrebant.

Addam & ipſa Evangelii conſilia in lege antiquâ locum habuiſſe: ex Judæis Joſue & Jeremias virgines permanſerunt; Judith & Anna propheriſſa viduitatem ſuam Deo conſecrarunt; virginitatem quoque Deo conſecravit Virgo Beatiſſima; paupertatem coluêre Elias, Eliſæus, Joannes Baptiſta, & filii Prophetarum; à vino abſtinuêre filii Rechab, nec domos ad habitandum ædificarunt, nec ſemen ſeverunt, nec plantarunt vineas, Jerem. cap. 35. laudibus ideò donantur, ac potiſſimùm ob ſummam ſuam reverentiam his in rebus parenti ſuo exhibitam.

Opponunt 1. Marcio, & alii ſimiles hæretici, legem antiquam non poſſe cenſeri bonam, cum de illo dicatur Ezech. cap. 20. v. 25. *Dedi eis præcepta non bona, & judicia, in quibus non vivent.* Hinc etiam Hebr. 8. v. 7. dicitur: *Si illud prius* (teſtamentum) *culpâ vacaſſet, non utique ſecundi locus inquireretur.* Et verò cenſent hanc legem habendam eſſe tanquam peſſimam, utpotè quæ non ſolùm operetur peccatum, Rom. 7. v. 8. ſed etiam Deum iratum, & cæteris affectibus obnoxium paſſim exhibeat, eumque Patrum peccata in filiis inſontibus vindicantem repræſentet, Exod. 20. v. 5.

R. cum S. Gregorio lib. 28. Moral. cap. 9. legem veterem dici non bonam, non quidem abſolutè, ſed comparatione tantùm inſtitutâ cum lege novâ: ſicut etiam dicitur de Sodomâ, & Samariâ, Ezech. 16. v. 52. quod hæ civitates juſtificatæ ſint ab Iſraële, ſi videlicet earum iniquitas cum Iſraëlitarum ſceleribus conferatur; quia nimirùm eas civitates ſceleribus ſuis vicerat Iſraël.

Ad id quod ex Hebr. cap. 8. ℣. 7. deſumptum eſt, Reſp. legem veterem culpâ non vacaſſe, ſi cum lege novâ componatur, quæ perfectione ſuâ illam longè ſuperabat, ut figuram adumbrantem veritas; nec ad culpam per ſe lex vetus impellebat: hinc Apoſtolus Rom. 7. v. 7. *Quid ergò dicemus? Lex peccatum eſt? abſit.* Non igitur lex mala eſt, ſed ità nuncupatur; quia per ſe non conferebat gratiam, & erat occaſio peccati, non quidem ex ſe, nec ex mente legiſlatoris, qui ad coërcendam libidinem legem illam ſanciverat; ſed per accidens, aut occaſione datâ: *Occaſione autem acceptâ*, inquit v. 8. *peccatum per mandatum operatum eſt in me omnem concupiſcentiam*; quia ſcilicet homines depravati ſolent tantò ardentiùs appetere quæ libidinibus favent, quantò fortiùs prohibentur. Quod enim concupiſcitur, fit eò jucundius, quò accuratiùs vetatur. Et verò tantùm aberat ibidem Apoſt. à legis vituperatione, ut v. 12. ejus ſanctitatem, juſtitiam, & meritum, ſeu bonitatem commendet: *Lex quidem ſancta, & mandatum ſanctum, & juſtum, & bonum.*

Nec vitio vertendum eſt legi, quòd Deum iratum repręſentet. Nam indè, ut probat Tert. lib. 1. contra Marc. cap. 26. pręſtantia legis eſt ducenda, quòd ſcelus impunitum eſſe non patiatur: licitum enim videtur legiſlator facere peccatum, quod meritis pœnis non ſubjicit: 1. *Quod qualicunque ſententiæ ſuæ & legi debeat vindictam, in authoritatem & obſequii neceſſitatem.* 2. *Quia æmulum ſit neceſſe eſt, quod noluit ad-*

mitti, nolendo prohibuit; malo autem parcere Deum indignius ſit, quàm animadvertere; & quidem Deo optimo, qui non aliàs plenè bonus ſit, niſi mali æmulus, uti boni amorem odio mali exerceat, & boni tutelam expugnatione mali impleat.

Nec etiam, ut jam oſtenſum fuit tract. de Attributis, q. de Juſtitiâ, vituperandus legiſlator, qui peccata Patrum in filiis caſtigat; immò vindicta hæc divinæ benignitatis eſt argumentum ſingulare, inquit Tert. lib. 2. contra Marc. cap. 15. his verbis: *Duritia populi ad talia remedia compulerat, ut vel poſteritatibus ſuis proſpicientes, legi divinæ obedirent. Quis enim non magis filiorum ſalutem, quàm ſuam curet?* Statuendum erat poſteà, ut ibidem habet, quemlibet pro ſuis peccatis pœnas daturum, *Ut poſt duritiam populi, duritiâ legis edomitâ, juſtitia jam non genus, ſed perſonas judicaret: quanquam ſi Evangelium veritatis accipias, ad quos pertineat ſententia reddentis in filios patrum delicta cognoſces: ad illos ſcilicet, qui hanc ultrò ſibi ſententiam fuerant irrogaturi: ſanguis illius ſuper capita noſtra, & filiorum noſtrorum.*

OPPON. 2. non poſſe probari legem, quæ ciborum, & animalium delectu injuncto, juxta Pithagoreorum & Ægyptiorum mores prohiberet ea ipſa, quæ benedictione ſuâ Deus conſecraſſet; quæque cultum præſcriberet à ratione penitùs alienum. Præterquamquòd enim ſacrificia legis veteris multitudine ſuâ erant oneri, & unicum ſacrificium ad Dei unitatem deſignandam longè fuiſſet aptius; certè illa ſacrificia ſuperſtitioſa erant; quandoquidem iis adhibito ſale mel expledebatur, & animalia quædam quaſi à malo Deo accepta excludebantur. Ad quid etiam circumciſio, quæ plerùmque vulnus lethale inferebat? Ad quid octavo die potiùs quàm alio, & in partibus tacendis præ pudore? Preterea ſi expendantur ceremoniæ, quæ in uſum Agni Paſchalis adhibebantur; levitatem & voracitatem arguunt. Ad quid item immundum fieri, qui cadaver tangebat; cum pietatis ſit ſepelire mortuos? & ſic præceptum illud pietati adverſabatur. Ad quid ſimiliter unicum templum, & unicum altare? Ad quid tandem interdicuntur Sacerdotes parentare amicis &c. quæ ſunt pietatis officia? Igitur nihil niſi ſuperſtitioſum, indecorum, inhumanum, & à charitate alienum præcipiebat lex illa.

R. ad primum cum Tert. lib. 2. contra Marc. cap. 18. ciborum quorumdam uſum fuiſſe prohibitum ad caſtigandam & frænandam concupiſcentiam, & ob alias rationes, quas hîc ex ipſo ſcribimus: *Conſilium,* inquit, *exercendæ continentiæ intellige, & frenos impoſitos illi gulæ agnoſce, quæ cum panem ederet Angelorum, cucumeres & pepones Ægyptiorum deſiderabat. Agnoſce ſimul & comitibus gulæ, libidini ſcilicet atque luxuriæ, proſpectum, quæ ferè ventris caſtigatione frigeſcunt.* Et infrà: *Poſtremò ut faciliùs homo ad jejunandum Deo formaretur, paucis & non glorioſis eſcis aſſuefactus; & nihil de lautioribus eſuriturus.* Et cap. 19. *Quam legem non duritia promulgavit authoris, ſed ratio ſummæ benignitatis populi, potiùs duritiam edomantis, & rudem obſequio*

ſidem operoſis officiis dedolantis, ut nihil de arcanis attingam ſignificantiis legis ſpiritualis ſcilicet & propheticæ, & in omnibus penè argumentis figuratæ.

Neque verò illa ſecretio vituperio digna eſt, quâ ex Orig. lib. 5. contra Celſ. ſectandæ virtutes, & declinanda vitia ſignificarentur. Neque illa diſciplina ad Ægyptiorum, aut Pythagoreorum mores accedit ullatenùs. Adeò enim Ægyptii à certis abſtinebant cibis, quòd ſordidum aliquid illis ineſſe ſentirent: Pythagorei verò, quòd ſtarent pro animarum tranſmigratione. Ab his autem prioribus Judęos & Chriſtianos abhorrere conſtat; cum nullâ aliâ de causâ ſtatis diebus abſtineant à certis eſculentis, quàm ut ſuum animum alienum eſſe à vitiis, quæ illis cibis exprimuntur, teſtificentur; aut ut carnem ſuam continentiâ illâ menti ſubjiciant. Addit Euſeb. lib. 8. de Prep. cap. 9 illo ciborum delectu Judæos inter & cæteras Gentes diſcrimen fuiſſe interpoſitum, & commercium interruptum, ne ſcilicet Judæi ſocietate illâ depravarentur, & ut præ illorum oculis divinæ leges eſſent continuò.

Ad ſecundum Reſp. ſummæ ſapientiæ tribuendas eſſe hujuſmodi inſtitutiones de Sacrificiis, utpotè idoneas admodum ad rudiorem illum populum in Dei cultu & obſequio continendum. Sic S. Juſt. in dial. cum Triph. Tert. S. Greg. Naz. & S. Auguſt. ſuprà relati. Et certè conducebat maximè ad eum finem Sacrificiorum multitudo, quâ frequenter oculis ſubjiciebatur ſupremum Dei dominium; & proindè quanto ſtudio vitanda eſſet idololatria, ſceleraque alia, quæ ſacrificiis injunctis mundabantur, ſi contrito corde offerrentur; iiſdem etiam delineabatur unica ſufficiens pro peccatis offerenda quandòque victima, nempè Chriſtus

Ad tertium Reſp. Circumciſionem utilem fuiſſe, tùm ad ſecernendos à reliquis Gentibus Iſraëlitas; tùm ut ipſi Circumciſionis ſpiritalis neceſſitatem edocerentur, ſeu concupiſcentiam eſſe comprimendam, maximè quæ in parte inferiori exæſtuabat.

Ad quartum Reſp. ritibus illis, tùm in Agni Paſchalis comeſtione, tùm in aliis ſacrorum obſervationibus adhibitis, renovatam fuiſſe beneficii accepti memoriam, cujus illæ cæremoniæ argumento erant. Per illas inſuper cæremonias de ſinceris ad veri Agni comeſtionem affectibus monemur nos ipſi, qui antiquos Iſraëlitas excepimus.

Ad quintum Reſp. Judęos immunditiis legalibus impulſos ſæpiùs ad Deum eſſe confugiendum didiciſſe; item ſummo ſtudio ſaluti eſſe attendendum, & vitandos eſſe peccatores, & quæ ad peccata pertinerent. Mortuos verò ſepeliendi officium apud Judęos ut debitæ pietatis non deerat; quinimmò erat maximè commendabile, ut conſtat ex cap. 1. Tob. ℣. 20. ubi de ipſo Tobiâ ſic habetur: *Eſurientes alebat, nudiſque veſtimenta præbebat, & mortuis atque occiſis ſepulturam ſollicitus exhibebat.* Quod à Tobiâ mortuis exhibitum humanitatis officium Angelus Raphaël his verbis commendat cap. 12. ℣. 12. *Quandò orabas cum lacrymis, &*

ſepeliebas mortuos, & derelinquebas prandium tuum, & mortuos abſcondebas per diem in domo tuâ, & nocte ſepeliebas eos; ego obtuli orationem tuam Domino. Igitur adeò non peccabant contra legem, qui defunctos tumulis extructis mandabant humo, nec verè immundi fiebant, cum idcircò grati Deo eſſent; ſed tunc immunditiæ legali ſubjacebant, ſi mortuos aliis in caſibus contingerent.

Ad ſextum Reſp. templi & altaris Dei unitatem Iſraëlitarum animis altiſſimè fuiſſe infixam; quò à ſchiſmate, diſſentionibus, & ab idolololatriâ continuò avocarentur.

Ad ſeptimum Reſp. parentandi munus, & alia quædam pietatis officia fuiſſe quidem interdicta Sacerdotibus; ſed non prout pietatem ſapiunt: imò & in Scripturis laudantur; dum ſcilicet deeſſent, qui mortuos parentes tumulis mandarent, aut cum Iſraëlitarum cadavera feris permittebantur. Vndè hâc in occaſione vetitum fuit ſolùm Sacerdotibus, ne quid incautiùs ipſis excideret, quod ſacerdotalis animi magnitudinem dedeceret, aut quod imminueret apud oves Paſtorum nomen, aut exiſtimationem.

Opp. 3. nocere tranquillitati publicæ legem illam, tùm quòd patiatur Deut. 23. ſumi è vineâ proximi quantùm placuerit; tùm quòd nolit Deut. 24. pignus à debitore accipi; tùm etiam quòd anno Jubilæi omnia debita remitti juſſerit, Levit. 25.

R. permitti tantùm pauperibus, ut ſumerent quantùm neceſſe erat, aut ad ſitim, aut ad famem depellendam; non verò ad deportandum ſecum, vel ad vendendum; ſubjungitur enim: *Foras autem ne auferas tecum.... Falce autem non metes.*

Ad id quod adjectum eſt Reſp. prohiberi cætera, vel in gratiam pauperum preſcribi, ne ſcilicet opprimerentur, ſi pignus, ubi neceſſitate urgente aliquid mutuarentur, dare cogerentur; vel ne etiam familiæ confunderentur, ſublatâ nimirùm diviſione per Joſuë factâ, niſi agri, quos creditoribus debitores ad tempus fruendos permiſerant, ad debitores eoſdem redirent. Sed hinc nulla creditoribus fraus fiebat; metiebantur enim (ibidem Scripturâ monente) pecuniam, quam dabant, fructibus, quos tempore illo percipere poterant; nec illa lex Iſraëlitis ipſis rerum ſuarum ſtudioſiſſimis videbatur dura.

Opp. 4. Iniquum fuit Cananæos, & Amalecitas cum liberis adhuc lactentibus jubere interfici: plures enim erant illis in regionibus inſontes, præſertim verò infantes, qui ab internecione ſervati fuiſſent laudabiliter, & in Religione verâ inſtituti. Iniqua quoque fuit Deut. 23. Ammonitarum & Moabitarum, etiam poſt decimam generationem, à Religione repulſa, quæ eò apertiùs divinæ benignitati adverſatur, quò ſæpiùs Deus ſe peccatoris mortem nolle teſtificatur.

R. utramque juſſionem fuiſſe æquiſſimam. Cananæi enim peccatorum cumulo jam impleto fuerunt univerſali internecione perimendi. Cum Amalecitis quoque cum æquitate actum fuit, quòd lib. 1. Reg. cap. 15. populo

populo Iſraelitico in terram promiſſam pergenti obſiſtent, Exod. cap. 17. nec ab illo tempore illos pœnituiſſet: hanc etiam ob cauſam illorum omnium infantibus non parcitur, quòd parentum peccata ſic in filiis Deus jure puniat; cum præſertim gravior ſæpiùs ſit parentibus quæ filiis, quàm quæ ipſiſmet infligitur pœna.

Ammonitæ quidem & Moabitæ repelluntur à Synagogâ: *Judicium enim ſine miſericordiâ illi, qui non fecit miſericordiam*, inquit S. Jacobus cap. 2. ℣. 13. Noluerunt autem filii Loth, Ammonitæ nimirùm, & Moabitæ, fratribus Iſraelitis occurrere cum pane & aquâ in viâ, 23. ℣. 4. imò tranſitum, num. 21. Sehon Rex Amorrhæorum recuſavit, & cum exercitu obſtitit. Ideò de Ammonitis & Moabitis ità prohibitum eſt, Deut. 23. ℣. 3. *Non intrabunt Eccleſiam Domini in æternum*. Licet autem ſic à Domino conſtitutum fuerit, ab Iſraelitica tamen Religione non removentur in perpetuum; Ruth enim Moabitis, Ruth cap. 4. & Achior Dux Ammonitarum, Judith cap. 5. Iſraeliticam Religionem amplectuntur: ſed hoc unum prohibet Deus, ne inter populi Magiſtratus referentur: & quamvis ad Religionem Judaïcam aditus illis fuiſſet interclufus, non ideò illis certa ſalutis expectatio fuiſſet adempta: ex Act. enim 10. *In omni gente, qui timet Deum, & operatur juſtitiam, acceptus eſt illi.* Sic Job, Cornelius, & alii ſalutem ſunt conſecuti.

Opp. 5. Quâ æquitate prohiberi poteſt, ne ſervus profugus reſtituatur domino, ut vetatur, Deut. 23. cum aliundè animalium minoris longè pretii reſtitutio præcipiatur, cap. 22? Quâ etiam æquitate heris licet impunè ſervos interficere, modò illi graviter percuſſi, uno die ſupervixerint, Exod. 21? nec enim leges humanæ ab æternâ derivatæ ſic ſtatuunt; cum & ab heris in famulos ità ſævientibus graves pœnas repetant. Quâ etiam æquitate parentibus ſit facultas filias ſuas in ancillas venundandi? Inſuper quo pacto conciliarentur leges, quarum una connubia cum alienigenis prohibet, Deut. 7. altera verò cum captivis alienigenis virginibus nuptias permittit, Deut. 21?

R. ad primum, animalia errabunda jure fuiſſe Domino reſtituta: nec eſt quiſquam, qui ſecum ſic agi non exoptaret: hujus quippè legis obſervatio in commoda publica cedebat. Ejuſdem verò utilitatis non fuiſſet ſervum profugum adducere ad Dominum; capitis enim periculum ſervo fuiſſet intentatum. Credibile autem prorsùs erat, ſervum profugum ſuæ ſaluti fugâ ſibi conſulere; quod jure naturæ licet. Igitur æquitatis non fuiſſet profugum ſervum ad Dominum reducere.

R. ad ſecundum, Dominorum vitæ fuiſſe conſultum eâ lege, quæ nullam in heros, qui tam crudeliter in ſervos debacchantur, pœnam conſtituit: alia verò lex erat, quâ proximos amare jubemur, & inter eos ordine ſervato, qui nobis ſunt ſingulari, aut vicinitatis, aut ſervitutis titulo conjuncti; & proindè, quamvis ſervos caſtigare ſit licitum, nullatenùs tamen licet interimere: lex nihilominus hanc dominorum ſævitiam impunitam exteriùs videtur dimittere, aut tolerare; quia gra-

viſſimis dominorum periculis occurrendum erat; ob ſervitutis enim jugum moleſtiſſimum, pronum erat ſervis adverſus heros inſurgere; nec comprimi poterant, niſi ſummæ poteſtatis heris conceſſæ metu. Ideò hâc œconomiâ utebatur Deus, qui aliis legibus & incitamentis ad manſuetudinem heros hortabatur.

Ad tertium Reſp. non licuiſſe parentibus venundare filias ſuas in ancillas, niſi cum graves & extremæ inſtarent neceſſitates; & aliundè ad tempus tantùm tradebantur: nam ſeptimo quoque anno libertati reſtituebantur.

Ad quartum Reſp. ideò prohibitum fuiſſe, ne mulieres ethnicæ in uxores ſumerentur, quòd ſcilicet à Deo averterent ad idola. Ità Deut. c. 7. ℣. 3. *Filiam tuam non dabis filio ejus, nec filiam illius accipies filio tuo; quia ſeducet filium tuum, ne ſequatur me, & ut magis ſerviat Diis alienis.* Undè relato Salomonis caſu, affertur hæc ratio 3. Reg. cap. 11. ℣. 1. *Rex autem Salomon adamavit mulieres alienigenas multas .... de gentibus, ſuper quibus dixit Dominus filiis Iſraël: Non ingrediemini ad eas, neque de illis ingredientur ad veſtras: certiſſimè enim avertent corda veſtra.* Poterant verò ſervæ virgines in matrimonium ſumi; ſed raſâ cæſarie, & depoſitâ priori veſte, & cum Judaïcam Religionem erant amplexæ, aberatque periculum, ne in errorem abducerent maritos: poſteà autem ſi diſplicerent, aut rebelles eſſent, dimitti poterant libertate conceſſâ.

Opp. ult. Lex, quæ temporalem felicitatem in obſequii præmium pollicetur, probari nequit; quia ex S. Auguſt. lib. 1. de lib. arb. cap. 4. 8. & 11. nec pios faceret talis ſervitus, ſed cupidos & avaros. Hæc autem erat antiquæ legis œconomia, ut Juſtis in obſervantiæ mercedem divitias, & terræ fœcunditatem promitteret, juxta illud Deut. 28. *Si audieris vocem Domini tui, ut facias atque cuſtodias mandata ejus ... benedictus tu in civitate, & benedictus in agro .... benedicta horrea tua, & benedictæ reliquiæ tuæ.* Et verò nonne rerum temporalium abundantia, quam lex promittebat, ſępè & ſæpiùs periculoſa eſt? Qui enim primi ſunt in divitiis, ſæpè etiam tales ſunt in vitiis, ut rectè monet Salvianus in ſuis de Providentiâ libris, cui conſonat prorsùs illud Poëtæ:

Effodiuntur opes irritamenta malorum.

Undè Salomon ab eâ rerum copiâ plurimùm abhorruit, cum enixè petiit à Domino, Prov. 30. *Divitias ne dederis mihi; tribue tantùm victui meo neceſſaria, ne fortè ſatiatus illiciar ad negandum, & dicam: Quis eſt Dominus?* Igitur Lex Moſaica pro bonâ cenſeri non poteſt.

R. non ità primariò fuiſſe promiſſam antiquis Iſraelitis temporalem mercedem, ut nihil ulträ inquirerent, & in eâ comparatâ quieſcerent; ſed ut temporalis felicitatis pollicitatione velut pueri, & adhuc rudes ad divinæ legis obſervationem, & ſenſim ad vitæ æternæ his exterioribus delineatæ deſiderium, quaſi manu ducerentur. Undè obſequenti Abrahamo Deus ait Gen. cap. 15. *Ego merces tua magna nimis.* De

illo quoque ità loquitur Apoſt. Hebr. 11. ℣. 9. *Fide demoratus eſt in terrâ repromiſſionis, tanquam in alienâ, in caſulis habitando cum Iſaac & Jacob cohæredibus repromiſſionis ejuſdem; expectabat enim fundamentum habentem civitatem, cujus artifex & conditor Deus.* Ibidem etiam hæc de Moſe habet ipſe S. Paulus ℣. 24. *Fide Moyſes grandis factus, negavit ſe eſſe filium filiæ Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei, quàm temporalis peccati habere jucunditatem, majores divitias æſtimans theſauro Ægyptiorum, improperium Chriſti: aſpiciebat enim in remunerationem.*

Hanc Judæorum ipſorum, qui legis ſpiritum cæperant & ſectabantur, fidem profitetur Tobias. Cum enim ei familiares vitæ tàm accuratæ ſimul & tàm calamitoſæ rationem vitio verterent; quaſi tot ac tam graves in miſerias incidiſſet, quòd Deus impar eſſet, qui ſibi ſtudioſè obſequentes juvaret; ſic eos increpabat, Tob. cap. 2. ℣. 18. *Nolite ità loqui; quoniam filii ſanctorum ſumus, & vitam illam expectamus, quam Deus daturus eſt his, qui fidem ſuam nunquam mutant ab eo.* Carnales quidem Judæi, ſicut & Tobiæ illuſores, aliud nihil quàm quod ſenſibus aut ambitui faveret, ex legis obſervatione ſibi pollicebantur; ſed an ne privatorum defectiones legi veteri ideò tribuentur? Undè Orig. pro legis antiquæ defenſione ità concludit lib. 9. contra Celſ. *Dicimus igitur legem eſſe duplicem, videlicet alteram juxta litteram, alteram juxta ſententiam, ſicut & majores noſtri docuerunt.* Igitur lex vetus nec cupidos, nec avaros ex ſe faciebat.

Quod attinet ad id, quod in objectione fuit adjectum, Reſp. rerum temporalium abundantiam eſſe duntaxat periculoſam, cum in divitiis, tanquam in ultimo fine, conquieſcimus: ſed ſi iis benè utamur, & ab illis cor noſtrum abducamus, ut fecit Job, certè rerum abundantia poteſt eſſe plurimùm utilis ad ſalutem. Undè S. Auguſtinus de divitiis loquens, ſic ait: *Si fuerint ſupra nos, demergent nos; ſi fuerint infra nos, attollent nos.*

CONCL. II. Lex antiqua, licet in omnibus ſuis inſtitutis fuerit ſancta & bona, fuit tamen imperfecta; tùm quia fuit infirma; tùm quia lex peccati dicitur, & mortis, & ſervitutis, quâ liberati fuimus; tùm tandem quia non potuit quemquam ad perfectionem adducere.

1. Fuit infirma: nam Gal. 4. ℣. 9. *Quomodò convertimini iterùm ad infirma & egena elementa, quibus denuò ſervire vultis?* Phil. 3. ℣. 7. *Quæ mihi fuerunt lucra, hæc arbitratus ſum propter Chriſtum detrimenta.* Hebr. 7. ℣. 8. *Reprobatio fit præcedentis mandati, propter infirmitatem ejus, & inutilitatem.* Ergò lex antiqua fuit infirma.

2. Lex peccati dicitur & mortis, atque ſervitutis, quâ liberati ſumus per Chriſtum. Inprimis lex peccati dicitur, & mortis, quâ nos liberavit Chriſtus: Rom. enim 8. ℣. 2. *Lex ſpiritûs vitæ in Chriſto Jeſu liberavit me à lege peccati, & mortis*, inquit de ſe S. Paulus: *nam quod impoſſibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem; Deus filium ſuum mittens in ſimilitudinem carnis peccati, & de peccato damnavit pecca-*

tum in carne, ne juſtificatio legis impleretur in nobis, qui non ſecundum carnem ambulamus, ſed ſecundum ſpiritum. Deinde lex ſervitutis dicitur, quâ per Chriſtum liberati ſumus: id quippè conſtat ex Gal. 4. ubi Apoſtolus allegoriâ ductâ ex duobus Abrahæ filiis, altero ex ancillâ ſecundum carnem, alio ex liberâ per repromiſſionem nato, Galatas à legis ſervitute revocatos eſſe docet, & utrumque Teſtamentum deſignat, vetus ſcilicet, per Agarem ſervam; & novum per Saram liberam: *Dicite mihi,* inquit, *qui ſub lege vultis eſſe, legem non legiſtis? Scriptum eſt enim: quoniam Abraham duos filios habuit; unum de ancillâ, & unum de liberâ: ſed qui de ancillâ, ſecundum carnem natus eſt; qui autem de liberâ, per repromiſſionem: quæ ſunt per allegoriam dicta. Hæc enim ſunt duo Teſtamenta:* Vetus quidem, quod ſervos generabat, grave illis jugum imponens; Novum verò, quod liberos procreat filios, & paternorum bonorum hæredes, gratiam largiendo. Undè, conceſſo novo Teſtamento, veteris ſervandi ablata fuit antiqua ſervitus, & remanſit libertas; ſicut Agare expulsâ, ſolus Iſaac hæres & Saræ liberæ filius remanſit. Hinc ℣. 30. ità concludit Apoſtolus: *Sed quid dicit Scriptura? Ejice ancillam, & filium ejus: non enim hæres erit filius ancillæ cum filio liberæ. Itaque, fratres, non ſumus ancillæ filii, ſed liberæ: quâ libertate Chriſtus nos liberavit.*

3. Lex vetus non valuit quemquam ad perfectionem adducere: *Nihil enim*, inquit Apoſtolus Hebr. 7. v. 19. *ad perfectum adduxit lex: introductio verò melioris ſpei, per quam proximamus ad Deum.* Et certè ſi amplioris perfectionis fuiſſet lex antiqua, imperfecto Judæorum ſtatui non fuiſſet accommodata; erant enim inſtar ſervorum & pupillorum, qui, ut indicat ipſe S. Paulus, Gal. 4. v. 2. tutoribus opus habebant, ut ad Chriſtum adducerentur. Ideò Gal. 3. v. 24. idem Apoſtolus eam legem pædagogi munia obire dixerat: *Itaque lex pedagogus noſter fuit in Chriſto, ut ex fide juſtificemur. At ubi venit fides, jam non ſumus ſub pedagogo.* Et Gal. 4. v. 3. *Cum eſſemus parvuli, ſub elementis mundi eramus ſervientes.* Pueriliter de Deo ſapiebant, & carnalibus, ut pueri, ſolebant delectari, 1. Cor. 13. v. 11. *Cum eſſem parvulus, loquebar ut parvulus, ſapiebam ut parvulus, cogitabam ut parvulus. Quandò autem factus ſum vir, evacuavi quæ erant parvuli.* Propterea *omnia in figurâ contingebant illis,* 1. Cor. 10. v. 11.

Eadem veritas eluceſcit ex fine legis, cujus, ſi perfecta ſit, finis eſt juſtitiæ procuratio. Finis verò antiquæ legis non erat poſitus in juſtitiâ conferendâ, Rom. 3. v. 28. *arbitramur enim juſtificari hominem per fidem ſine operibus legis.* Rom. 4. v. 13. *Non enim per legem promiſſio Abrahæ aut ſemini ejus, ut hæres eſſet mundi; ſed per juſtitiam fidei.* Undè S. Auguſt. tract. 3. in Jo. in hæc verba ſcribens, *Lex per Moyſem data eſt*, ſic habet: *Lex minabatur, non opitulabatur; jubebat, non ſanabat; languorem tamen oſtendebat, non auferebat: ſed illi præparabat medico venturo cum gratiâ & veritate; tanquam ad aliquem, quem curare vult medicus, mittat primo ſervum ſuum, ut ligatum illum in-*

veniat : ſanus non erat, ſanari nolebat, & ne ſanaretur, ſanum ſe eſſe jactabat : miſſa lex eſt; ligavit eum : invenit ſe reum; jam clamat de ligaturâ. Venit Dominus, curat, amaris aliquantum... Per ſervum lex data eſt, reos fecit : per Imperatorem indulgentia eſt, reos liberavit... gratia & veritas per Chriſtum facta eſt.

Eam doctrinam Sancti Patres diverſâ ratione ſubjiciunt oculis : Sanct. Juſt. in dial. cum Triph. ait legem populo rudi ità fuiſſe accommodatam, ut tot hoſtias & ſacrificia per Moſem non præceperit Deus, niſi ut eum ab idolorum cultu avocaret, & variis ejuſmodi inſtitutionibus contineret in officio : *Deus*, inquit, *ad populum illum ſe accommodans, hoſtias quoque offerre tanquam nomini ſuo præcipit, ut ne ſimulacra coleretis. Quod quidem non ſervaſtis : ſed & liberos veſtros Dæmoniis mactaſtis : quin & Sabbata peragere vos juſſit, ut Dei recordaremini. Nam & verbum ejus hoc ſignificat, dicens, ut cognoſcatis me eſſe Deum Redemptorem veſtrum. Jam & à cibis quibuſdam, ut vos abſtineretis, vobis mandavit; ut etiam inter edendum, & bibendum ob oculos vobis verſaretur Deus, promptis admodùm & proclivibus ad deficiendum à notione ejus; prout Moyſes quoque inquit : Edit populus, & bibit, & ſurrexit ad ludendum.* Et infrà : *Sacrificia à vobis non recipit; neque primitùs penuriâ laborans, hæc præcipit vobis; ſed propter delicta veſtra. Nam & templum, quod vocatur Hieroſolymitanum, non veluti indigus, vel domum, vel aulam ſuam faſſus eſt; verùm ut ibi quoque in illum intenti, ſimulacra ne coleretis.* S. Clem. Alex. ità rem exponit lib. 1. Pædag. cap. 11. Iſraëlitæ inſolentes pueri opus habebant timoris vinculis, quibus conſtringerentur, & ſenſim ad virtutis exercitia componerentur. Et lib. 1. Strom. ait illos lege ſervorum, & timore in filiorum numerum, quod charitati debetur, adductos eſſe.

Gentium etiam Deos certo cultu, & quibuſdam ſacrificiis Iſraëlitæ venerabantur. Undè operæ-pretium fuit inſtituere ſacrificiorum & cæremoniarum multitudinem, ut ſenſim à pravo cultu ad verum Dei cultum transferrentur, quemadmodum explicat disertè S. Greg. Naz. orat. 42. his verbis : *Quandoquidem enim nos ab initio per peccatum lapſos, atque à voluptate uſque ad idolorum cultum, ac nefarios cruores, ſurreptos & circumſcriptos... revocari, atque in veterem ſtatum reſtitui oportebat.* Hinc ergò traditus eſt ſacrificiorum uſus : hinc tot & tantæ inſtitutæ ſunt cæremoniæ; quòd nempè non occurreret magis idoneum, ſeu aptius remedium, quo à pravis inſtitutis avocarentur Judæi. Non enim vi eriguntur, quæ incurvata à debito ſitu, & ordine exciderunt; alioquin aut frangerentur, aut ſaltem lęderentur. Quid ergò præſtandum fuit? num ſubitò ab idolis ad ſpiritalem Dei adorationem traducendi erant Judæi? Adhibendum profectò fuit quoddam medium inter ſuperſtitionem, & perfectam adorandi rationem : medium autem illud, aliud non eſt à ſacrificiis, quæ apud Ethnicos invaluerant cum magnifico ceremoniarum apparatu; & apud Iſraelitas inſtituta ſunt ad tempus, mutato cultûs objecto. Quæ enim priùs deferebantur idolis, de-

lata ſunt Deo; & ſic à priſtinis quaſi moribus non abducti, Dei obſequio aſſuefacti fuerunt. Idem docuerat ipſe S. Gregor. Naz. orat. 37. ſenſim nempè ab idololatriâ ad Evangelium Judæis viam Deum ſtraviſſe, quòd quæ violenta ſunt, nec diu permanent; ſed citiùs, velut rapidiora torrentium flumina perfractis repagulis, proruunt; undè Ethnicorum pleroſque mores, & inſtituta quædam Deus toleravit, quædam abrogavit; & quæ tolerata fuerant, deindè penitùs abrogavit. Sic non in ſacrificiis, & cæremoniarum uſu ſitam eſſe juſtitiam, poſterioribus temporibus per Prophetas tradidit.

Quam pariter exponit œconomiam S. Auguſt. lib. I. cap. 19. de ſermone Domini in monte; vetus ſcilicet Teſtamentum æquè perfectum, ac novum, non fuiſſe ſtatim conſtitutum; quòd à ſupremâ diſcordiâ ad ſummam concordiam, nonniſi per medium, tranſitus fit. Suprema eſt pax nolle vindictam, nolle injuſtitiam: ſuprema verò eſt diſcordia velle vindictam, & acceptâ injuriâ velle graviorem inferre. Ut igitur medio inſtituto, ad ſupremam pacem, ſeu ad veniam concedendam impellerentur Judæi; ſcripta fuit lex Talionis, quâ in vindictam propenſio comprimebatur, permiſsâ ſolùm eandem referendi injuriam facultate, ſed à ſenioribus obtinendâ.

Aliâ ratione legis antiquæ delineat imperfectionem S. Auguſt. epiſt. 144. lib. 4. ad Bonifac. cap. 5. & epiſt. 157. ubi ſic loquitur: *Danda itaque fuerat lex, quæ manifeſtiùs ſibi ipſum hominem oſtenderet; ne ſuperbus animus humanus à ſe ipſo ſe poſſe eſſe juſtum putaret, & ignorans Dei juſtitiam, ideſt quæ hominem ex Deo eſt, & ſuam volens conſtituere, ideſt quaſi ſuis viribus partam, juſtitiæ Dei ſubjectus non fieret. Oportebat itaque ut addito mandato, cujus vox eſt,* non concupiſces, *ſuperbo peccatori etiam prævaricationis crimen accederet; atque ità gratiæ medicinam non ſanata per legem, ſed convicta infirmitas quæreret.*

Opp. Legem à Deo acceptam non poſſe imperfectam dici; præſertim cum inter legis illius cultores fuerint viri perfectiſſimi, ut Moſes, David, Samuël, & alii Prophetæ.

R. legem veterem poſſe dici perfectam, quatenùs à Deo fuit ſapientiſſimè conſtituta, tanquam Iſraëlitis aptiſſima, ut Concl. I. expoſuimus: non verò perfectam omninò; quia perfectiora juſtitiæ opera non exigebat; quæ ſi exegiſſet, vires ad exequendum procurando, non fuiſſet opus mediatore, ut docet S. Paulus his verbis: *Si per legem juſtitia, gratis mortuus eſt Chriſtus.*

Qui verò fuerunt in veteri Teſtamento Juſti, quique fuêre tales ante legem datam, ii virtute legis juſtitiam non ſunt conſecuti; ſed virtute gratiæ ad legem novam attinentis: Lex enim nova quoad primarium ſuum effectum, ſeu Spiritûs ſancti gratiam ab orbe condito obtinuit: *Unus enim Deus,* inquit S. Auguſt. lib. de perfectione juſtitiæ cap. 19. *& unus mediator Dei & hominum Chriſtus Jeſus, ſine cujus gratiâ nemo à condemnatione liberatur, ſive quam traxit ex illo, in quo omnes peccaverunt; ſive quam poſteà ſuis iniquitatibus addidit.* Sic adhuc

idem S. Aug. epiſt. 157. ad Optat. ubi hæc ſcribit: *Eadem namque fides eſt, & noſtra, & illorum; quoniam hoc illi crediderunt futurum, quod & nos credimus factum.* Undè dicit Apoſtolus Paulus: *habentes eumdem ſpiritum fidei* &c. Ità quoque ſæpiùs alibi contra Pelagianos.

Quær. 1° cur Lex ſtatim poſt Adami lapſum non fuerit tradita? & quandò lata fuerit?

Reſpondet 1. S. Irenæus lib. 4. cap. 30. Patriarchis legem Decalogi non fuiſſe injunctam; quia lex Juſto non eſt poſita, eamque in animis conſcriptam gerebant, diligentes Deum & proximum: *Non fuit neceſſe*, inquit, *eos admonere correptoriis litteris; quia habebant in ſemetipſis juſtitiam legis.*

Prob. 2. dilatam fuiſſe legis promulgationem, ut homines diuturno ſuæ cœcitatis facto experimento edocerentur magnitudinem illius beneficii, quod Pſalm. 147. ℣. 19. David ità commendat: *Qui annuntiat verbum ſuum Jacob, juſtitias & judicia ſua Iſraël. Non fecit taliter omni nationi; & judicia ſua non manifeſtavit eis.* Acceperunt ex pacto Judæi debere ſe Dei miſericordiæ voluntatis divinæ cognitionem. Undè lib. 2. Eſdræ cap. 9. ℣. 20. in animi grati teſtificationem voce magnâ clamaverunt Levitæ ſelecti: *Spiritum tuum bonum dediſti, qui doceret eos.* Et certè poſt Adami lapſum, hàc gratiâ ſtatim conceſsâ, ſuperbus homo donum illud tanquam meritis ſuis debitum facilè ſibi tribuiſſet; quod vel etiam cauſa fuit, cur lex ſtatim poſt Adami lapſum tradita non ſit.

Quo verò tempore lex fuerit lata, vix poteſt aſſignari: attamen juxta vulgarem annorum computationem, in Monte Sinaï duabus in tabulis fuit Moyſi tradita, anno 2453. menſe tertio.

Quær. 2. an lex vetus in Iſraelitarum commoda tantummodò ſcripta fuerit?

Reſpondet Tertullianus lib. contrà Judæos cap. 2. non ad ſolos Abrahæ poſteros, ſeu Iſraëlitas; ſed & ad omnes gentes pertinuiſſe, cum gentibus ad Synagogam aditus pateret. Nec indè minuitur Iſraëlitis conceſſi beneficii dignitas, quæ præſertim deſcribitur Deut. 4. v. 8. his verbis: *Quæ eſt enim alia gens ſic inclita, ut habeat cæremonias, juſtaque judicia.* Hinc Pſal. 75. *Notus in Judæâ Deus.* Et Rom. 3. v. 1. *Quid ergò ampliùs Judæo eſt? aut quæ utilitas Circumciſionis? multùm per omnem modum: primùm quidem, quia credita ſunt illis eloquia Dei.* Imò ex Euſebio lib. 1. de Demonſtr. Evang. cap. 5. illius doni excellentia illuſtratur maximè, quòd nonniſi per Iſraëlitas, ſeu per religioſam cum Iſraëlitis conjunctionem, ab aliis participaretur.

Chriſtianos præſertim ſpectabat Lex illa ex S. Auguſt. lib. 6. contra Fauſt. cap. 2 & lib. 1. cap. 2. cum à Chriſtianis ſerventur agendæ vitæ præcepta in veteri lege contenta; ſi tamen exceperis ea, quæ ſunt dumtaxat ad ſignificandam accommodata.

Quær. 3. cur Lex antiqua non abrogata fuerit quibuſdam poſt ejus inſtitutionem ſeculis, cum tam imperfecta fuerit?

Reſpondet. S. Juſt. in dial. cum Triph. hanc fuiſſe cauſam, quòd nempè iiſdem ſemper vitiis ſubeſſent Judæi: *Proindè*, inquit, *ſeculi principio hæc propter vitioſitates veſtras & malitias ſunt imperata: ità propter perſeverantiam in illis, ſeu potiùs exaggerationem eorum veſtram, per eadem vos ſubindè oracula ad recordationem & notionem ſui; vos autem duro corde, & inſipiens populus* &c

Quær. 4. quid ad legis obſervationem requireretur, ut ad æternam ſalutem conferret? An ad ſalutem par fuiſſet externa legis obſervatio? an ulteriùs poſtularetur æterna felicitatis expectatio?

R. ad declinandas temporales pœnas, quas Deus ſibi non obtemperantibus interminatus fuerat, parem quidem fuiſſe illam externam veterum inſtitutorum obſervationem; minimè verò ad ſalutem. Qui enim ſolo rei terrenæ ſtudio affecti Legis Moſaïcæ præcepta ſervabant, Legis naturalis primo pręcepto ſæpiùs in veteri Lege repetito deerant: *Et non ſervabant*, inquit S. Auguſt. epiſt. 44. *ſed ſibi ſervare videbantur. Neque enim fides in eis per dilectionem operabatur; ſed terrena cupiditas, metuſque carnalis. Sic autem præcepta, quæ facit, proculdubiò invitus facit; mavult enim omninò non facere, ſi ſecundum ea, quæ cupit, & metuit, permittatur impunè facere; ac per hoc in ipſâ voluntate intùs eſt reus.* Ad conſequendam ergò ſalutem, & vitam æternam, præter externum obſequium, oportebat non ſolùm accedentes ad Deum credere, *Quia eſt*, inquit Apoſt. Hebr. 11. v. 6. *& inquirentibus ſe remunerator ſit.* Sed & opus erat, ut ex amore Dei, qui præmium illud eſſet, quæ legis erant exequerentur.

Obj. Hos à ſe affectus internos exigi nullatenùs noverant Iſraëlitæ: nam undè illud collegiſſent? an ex lege promulgatâ? At nihil ejuſmodi continebat. An ex bonis propoſitis ac promiſſis, vel ex pœnis intentatis? ſed hæc ad ſola vitæ præſentis commoda pertinebant, Deuteronom. 28. & 29. Quid igitur Iſraëlitæ poterant ex libris ſacris conficere, niſi parem ad ſalutem eſſe Legis obſervationem, ſeu ex metu pœnæ, ſeu ex bonorum temporalium expectatione? Et verò ſi quid aliud fuiſſet poſtulatum, divina ſanè culpanda eſſet bonitas; cum ſalutis æternæ beneficio privati fuiſſent fermè omnes; quòd nempè finem ſibi incognitum non expetiiſſent. Nullibi enim in Lege veteri traditur æterna illa vita futura, ſaltem apertè; ità ut ejus cognitionem plebs Iſraelitica facilè potuerit aſſequi. Quæ ſi quibuſdam fuerit cognita, ſolis viris illuſtribus hæc ſors fuit conceſſa, ſeu ſolis Patriarchis, Prophetis, & cæteris virtute inſignibus; non verò plebi duræ cervicis; quia hoc beneficium amplioris erat perfectionis, & ad Legem novam pertinebat, quemadmodùm expreſſit S. Aug. tract. 3. in cap. 1. Jo. ubi docet eumdem in utroque Teſtamento percipi Decalogum; ſed eamdem non proponi mercedem: *Expellite*, inquit, *de cordibus veſtris carnales cogitationes, ut verè ſitis ſub gratiâ, ut ad novum Teſtamentum pertineatis; ideò vita æterna promittitur in novo Teſtamento. Legite vetus Teſtamentum, & videte, quia carnali adhuc populo, ea quidem præcipiebantur,*

quæ

quæ nobis...... ſed quære mercedem, & invenies ibi dici, ut expellantur hoſtes à facie tuâ, & accipiatis terram, quam promiſit Deus patribus noſtris. Et infrà : *Ea ibi jubentur in Decalogo legis, quæ & nobis; ſed non promittuntur, quæ nobis : quid promittitur? vita æterna.* Item lib. contra Adimantum cap. 6. *Breviſſima & apertiſſima duorum Teſtamentorum differentia, timor & amor.* Et lib. .. Retract. cap. 22. *Regnum cœlorum illi populo fuiſſe promiſſum non legimus in iis, quæ promiſſa ſunt lege datâ per Moyſen in Monte Sinâ, quod propriè dicitur vetus Teſtamentum.* Et in Pſalm. 73. *Deus*, inquit, *ſe utriuſque Teſtamenti voluit eſſe authorem, ut terrena promitteret in veteri, & cœleſtia in novo.*

R. 1. Iſraëliticæ plebi ſatis conſtitiſſe, non ſolam exigi legis externam obſervationem; ſeu quæ fieret metu pœnæ, vel ſpe bonorum temporalium : nam ex S. Auguſt. eadem ipſis ac nobis præcipiebantur, ipſis pariter ac nobis injungebatur amor Dei ex toto corde, ex totâ mente, & ex totis viribus; idemque præceptum ſæpiùs repetitur in Scripturis, ut in Reſp. ad III. Concl. art. 3. oſtendimus. Noverant ergò parem non eſſe ad ſalutem veterum inſtitutionum externam obſervantiam; ſed eam, quæ proficiſcitur ex fide & amore Dei :ità illos docuerat Moyſes, Deut. 26. ℣. 16. *Hodiè*, inquit, *Dominus Deus præcepit tibi, ut facias mandata hæc, atque judicia : & cuſtodias, & impleas ex toto corde tuo, & totâ animâ tuâ.* Eccleſiaſt. quoque cap. 2. *Crede Deo, & recuperabit te, & dirige vitam tuam, & ſpera in illum.... Qui timetis Dominum, credite illi; & non evacuabitur merces veſtra.* Hinc ſi plures tunc temporis ſalutem non fuerint conſecuti; nec legis, nec legiſlatoris culpa fuit; ſed nolentium obſequi. Non habent ergò quòd conquerantur, cum ſibi defuerint, negatâ Deo debitâ dilectione : qui enim aliud præter Deum intendit, Deum ipſum inferiori bono poſthabet; quia non ageret, niſi moveret eum terrena merces.

R. 2. ſolam à Moſe temporalem mercedem Iſraëlitis fuiſſe tùm primùm apertè propoſitam; ut terrenis illis pollicitationibus continerentur in officio : necdùm enim pares erant, qui bona caperent inviſibilia, ut docet S. Auguſt. his verbis : *Quia non poterant capere inviſibilia, per viſibilia tenebantur. Quare tenebantur? ne penitùs interirent, & ad idola laberentur.* Idem probat ex Iſraëlitarum in vituli adorationem lapſu : *Tota*, inquit, *ſpes eorum in homine poſita erat, non in Deo : ecce mortuus eſt homo; numquid mortuus eſt Deus, qui eruerat eos de terrâ Ægypti?... Quibus ergò modis teneretur populus talis; niſi promiſſis carnalibus?* Non ita tamen corporalia præmia proponebantur, ut in illis tanquam in ultimo fine conquieſcerent; ſed ut æterna felicitas adumbraretur, ad quam ejuſmodi pollicitationibus homines illi nimiùm addicti ſenſibus, quaſi manu erant adducendi, ut jam exſcripſimus in Reſp. ad ult. Concl. art. 2. q. 2. Nec opus erat, ut à Moſe clariùs exprimeretur merces æterna : cum enim vel ex injunctâ Dei supremâ dilectione facilè

colligatur dignam tali amore compenſationem non eſſe temporale bonum; nempè fœcunditatem agrorum, victoriam de hoſtibus relatam, aut liberationem è captivitate; ſatis erat, quòd eorum commodis ità ſervierit Deus, ut dilatâ uberiori expoſitione, eos ad perfectionis rectitudinem in vitæ æternæ deſideriis poſitam, mercedis temporalis promiſſione ſenſim inſtituerit. Quid enim vir rectus amat in Deo, niſi ſupremum bonum cæterorum menſuram? Simili verò amori non reſpondet boni temporalis aſſecutio; nec hujus boni poſſeſſione piè amantis affectus expleretur unquam. Licet ergò legis ea fuerit œconomia, ut æternæ vitæ felicitatem populo ſtatim non pollicitus fuerit Deus; ad hanc tamen conſequendam enitendum eſſe noverant, & impellebantur temporalis mercedis intuitu. Poterant etiam vel ex ipsâ naturali ratione accipere, in ſolo Deo conſiſtere finem ultimum, cujus ſolius aſſecutione felicitatem ſe poſſe comparare novit homo; licet quâ ratione fieri poſſit illa conſecutio, naturaliter non noverit: proindéque Iſraëlitis opus erat tantummodò, ut per bona temporalia ad æternum illud lumen revocarentur. Undè qui legis ſcopum animo complectebantur, intelligebant illico præmiis temporalibus æternæ vitæ bona in obſervantiæ pręmium exprimi: certa hæc erat Dei ſervis expectatio. Moſes ipſe pollicitationem hanc prævertere volens, Exod. 32. ità rogabat Deum: *Oſtende mihi gloriam tuam.* Noverant & hoc Prophetæ, inquit S. Aug. idque probat exemplo Davidis ità verſus Deum ſuſpirantis Pſalm. 26. v. 7. *Unam petii à Domino, hanc requiram* &c. Quid eſt, inquit S. Auguſt. quod requirit? *Ut inhabitet in domo Domini per omnes dies vitæ ſuæ .... ut contempletur delectationem Domini.*

Hanc mercedem apertiùs poſtmodùm expoſuerunt alii Prophetæ, ut Iſaias cap. 64. v. 4. his verbis: *A ſeculo non audierunt, neque auribus perceperunt; oculus non vidit, Deus, abſque te, quæ præparaſti expectantibus te.* Quibus verbis utitur Apoſt. 1. Cor. 2. v. 9. ad deſignandam felicitatem æternam: *Sicut ſcriptum eſt*, inquit, *oculus non vidit, nec auris audivit* &c. Longè clariùs idem expoſuit Daniel cap. 7. v. 18. *Suſcipient autem Sancti Dei altiſſimi, & obtinebunt regnum uſque in ſeculum, & ſeculum ſeculorum.* Adeò familiaris erat hæc apud Iſraëlitas inſtitutio, ut Tobias cap. 2. v. 16. parentes ſibi vehementer in calamitate inſultantes, dicendo: *Ubi eſt ſpes tua, pro quâ eleemoſynas, & ſepulturas faciebas?* his verbis compeſcuerit v. 17. *Nolite ità loqui; quoniam filii Sanctorum ſumus, & vitam illam expectamus, quam Deus daturus eſt his, qui fidem ſuam nunquam mutant ab eo.* Lib. 2. Mach. cap. 7. cum tantâ conſtantiâ in hâc veritate permanſerunt ſeptem fratres cum matre, ut quæcunque ipſis tormenta pararentur, deſpicerent. Undè fratrum alter in ultimo ſpiritu conſtitutus ſic Antiochum alloquitur v. 9. *Tu quidem, ſceleſtiſſime, in præſenti vitâ nos perdis; ſed Rex mundi defunctos nos pro ſuis legibus in æternæ vitæ reſurrectione ſuſcitabit.* Et tertius v. 11. *Propter Dei leges nunc hæc ipſa deſpicio, quoniam ab ipſo me*

ea recepturum ſpero. ℣. 4. quartus, cum jam eſſet ad mortem, ſic ait: *Potius eſt ab hominibus morti datos ſpem expectare à Deo, iterùm ab ipſo reſuſcitandos.* v. 20. *Supra modum aûtem mater mirabilis...... pereuntes ſeptem filios ſub unius diei tempore conſpiciens, bono animo ferebat propter ſpem, quam in Deum habebat.* v. 23. dixit ad filios: *Mundi creator ſpiritum vobis iterùm cum miſericordiâ reddet & vitam, ſicut nunc voſmet-ipſos deſpicitis propter leges ejus.* v. 36. ità frater junior ad Tyrannum: *Fratres mei, modico nunc dolore ſuſtentato, ſub teſtamento æternæ vitæ effecti ſunt.* Hinc Apoſt. ſignificat Hebr. 11. Juſtos veteris Teſtamenti repromiſſiones æternæ mercedis aſpexiſſe.

R. 3. Iſraëlitas etiam in deſerto hanc æternæ felicitatis non latuiſſe pollicitationem, ſi Moſem audierint: cum enim illius unicè teneretur ſtudio Moyſes; variis eam rationibus exponebat populo, & tanti beneficii expectatione peregrinationis ærumnoſæ moleſtias ſolabatur, propoſitis præſertim Jobi exemplo & doctrinâ; ſeu Jobi librum ipſemet ſcripſiſſet, ſeu à Jobo ſcriptum legendum communicaſſet: hoc enim in libro ampliſſimum & unicum Jobi fomentum & levamen, erat futuri Servatoris in carne propriis oculis conſpectus, conceſsâ reſurrectione: ità enim cap. 19. v. 25. *Scio quòd Redemptor meus vivit, & in noviſſimo die de terrâ ſurrecturus ſum, & in carne meâ videbo Deum meum, quem viſurus ſum ego ipſe, & oculi mei conſpecturi ſunt, & non alius: repoſita eſt hæc ſpes mea in ſinu meo.*

R. 4. timore & amore legem veterem & novam diſtingui, ſi lex vetus ſpectetur ſolâ ratione præceptorum cæremonialium & judicialium; non verò ratione legis naturalis, ſeu ratione præceptorum moralium quæ continebat, ut ex ſuperioribus jam ſit compertum. Undè S. Auguſt. tract. 3. in Joan. jam laudato, ſcribit ab iis legem non impleri, qui ſolo temporalium bonorum fine eam ſervabant: *Si*, inquit, *corporalia præmia concupieris à Deo; adhuc ſub lege es, & ideò ipſam legem non implebis.*

ARTICULUS TERTIUS.

Quid ſit inter Legem novam & veterem diſcriminis, & convenientiæ?

CONCLUSIO. I. Veterem inter & novam legem quinque intercedunt diſcrimina.

1. Diſcrepant ratione Legiſlatorum; Lex enim vetus per Moſem accepta fuit, *in diſpoſitione Angelorum*, ut loquitur S. Stephanus, Act. 7. v. 53. ſeu *ordinata per Angelos in manu mediatoris*, ut habet Apoſtolus Galat. 2. v. 19. Nova verò à Chriſto ſancita fuit Hebr. 2. Et ideò ad perfectius obſequium Evangelio deferendum teneri nos probat Apoſtol. in epiſt. ad Hebræos.

2. Ratione modi, quo latæ fuerunt: lex quippè vetus lapideis tabulis inſculpta fuit; nova verò tabulis cordis inſcripta; quod ſic expreſſit Jeremias cap. 3. v. 31. *Ecce dies venient, dicit Dominus, & feriam domui Iſraël, & domui Juda fœdus novum; non ſecundum pactum, quod pepigi cum patribus eorum.... Dabo legem meam in viſceribus eorum, & in corde eorum ſcribam eam.* Quæ verba de Lege Evangelicâ interpretatur Apoſt. Hebr. 8. v. 8. hinc & 2. Cor. 3. v. 3. ſic habet: *Manifeſtati quòd epiſtola eſtis Chriſti, miniſtrata à nobis, & ſcripta non atramento, ſed ſpiritu Dei vivi; non in tabulis lapideis, ſed in tabulis cordis carnalibus.* In corde lex noſtra eſt, inquit Orig. Hom. 2. in Pſal. 38. inſtar radicis, quæ germinat verba juſtitiæ, verba ſanctitatis, actus & geſta.

3. Ratione temporum; quia lex nova veterem ſuperat antiquitate & duratione: nam ex Euſeb. lib. 1. de Demonſtr. cap. 6. priuſquàm lege veteri donarentur Hebræi, apud antiquiores Chriſtianæ Legis mandata plurima invaluerant: ejus enim inſtituta Noë, & Abrahamus, & Jobus obſervarunt; & circumciſione nondùm præſcriptâ, conſtans & accurata eorum obſequii fides commendatur, ſimulque erga pauperes Charitas Evangelica. Tempore igitur ſuperior eſt Lex Evangelica; ut quæ veterum mores rexerit, & debitis finibus coercuerit. Lex inſuper Moſaïca lata ſolùm fuit ad tempus, videlicet uſque ad Salvatoris adventum, juxta iſtud S. Pauli Galat. 3. *Lex propter tranſgreſſiones poſita eſt, donec veniret ſemen:* hoc eſt, lex Moſis lata eſt, ut tranſgreſſiones comprimeret & peccata, donec Chriſtus, Abrahæ ſemen, veniret. Lex autem nova in perpetuum, ſeu uſque ad mundi conſummationem duratura eſt. Hinc novum teſtamentum dicitur æternum, Hebr. 13. v. 20. quia nullo unquam tempore antiquabitur, nullumque Teſtamentum illi ſuccedet, ſicuti rectè ſcribit S. Anſelmus, vel potiùs Hervæus ad illud cap. 13. epiſt. ad Hebr.

4. Ratione perfectionis, quætam eximia eſt in lege novâ, ut vires humanas longè ſuperet, ex ipſo Trip Judæo, à quo S. Juſt. initio dialogi quærit quodnam ferat judicium de Evang. Lege? & num à Lege Chriſtianâ abhorrere liceat: ad quod reſpondet Tripho, ejus perfectionis videri Legem Chriſtianam, ut vires humanas longè excedat. Novum Teſtamentum antiquo perfectius eſſe hinc colligit S. Irenæus lib. 4. cap. 31. quòd Dei, & proximi injunctus amor novæ legis ordinatione amplificetur: *Donans*, inquit, *hominibus per adoptionem, Patrem ſcire Deum & diligere eum ex toto corde, & ſine averſatione ſequi ejus verbum, non tantùm abſtinentes à malis operationibus, ſed etiam à concupiſcentiis earum. Auxit autem & timorem; filios enim plùs timere oportet, quàm ſervos, & majorem dilectionem habere in patrem.* Addit ideò tàm accuratam in Evangelio verborum & cogitationum à nobis exigi rationem, quòd ad ampliorem & amorem, & timorem nos impellat: *In quâ magis probatur homo, ſi revereatur & timeat, & di-*

ligat Deum; *& propter hoc Petrus ait: Non velamentum malitiæ habere nos libertatem*; *ſed ad approbationem & manifeſtationem fidei*. Et S. Cyprian. lib. de Oratione Dominicâ ſic habet: *Evangelica præcepta, Fratres dilectiſſimi, nihil ſunt aliud, quàm magiſteria divina, fundamenta ædificandæ ſpei, firmamenta corroborandæ fidei, nutrimenta fovendi cordis, gubernacula dirigendi itineris, præſidia obtinendæ ſalutis: quæ dum dociles credentium mentes in terris inſtruunt, ad cœleſtia regna perducunt.*

Indè quoquè maximè commendatur Lex Chriſti, quòd Sacramentis tantæ perfectionis adornetur, & tàm eximiis præceptis, ut non modò Philoſophorum animos in admirationem rapuerit; ſed & ab illis propoſitas morum leges ratione longè perfectiori contineat. Undè nihil niſi divinum in eâ lege occurrit; nihil quod authorem Deum non ſapiat. Et verò lex vetus non niſi juſtitiam legalem & externam confert; internam verò lex nova: jugum intolerandum imponebat lex vetus; nova jugum ſuave, Math. 11. Act. 15. & Galat. 4. Hinc S. Aug. epiſt. 118. *Levi jugo ſuo Chriſtus nos ſubdidit, & ſarcinæ levi, Sacramentis numero pauciſſimis, obſervatu facillimis, ſignificatione præſtantiſſimis, ſocietatem novi populi colligavit.* Juſtitiam item à corpore inchoabat lex vetus; nova verò ab animâ. S. Iren. lib. 4. cap. 27. ejus perfectionis eſſe legem novam aſſerit, ut nullum ei accedere poſſit additamentum, cum ſit ex Rom. 8. v. 2. *Lex ſpiritûs vitæ in Chriſto Jeſu.*

Tandem hæc non mediocris eſt novæ legis eminentia, quòd de merè civilibus & politicis nihil conſtituat, totaque ſit in moribus ad æternam vitam componendis.

5. Ratione effectuum differunt illæ duæ leges; quia ex S. Auguſt. lib. de Spir. & Lit. cap. 20. Moſaïca Lex veteris hominis peccatum oſtendebat, nec illud curabat; reos verò liberat à vetuſtatis vitio nova lex. Et epiſt. 144. ad Anaſtaſium: *Lex docendo & jubendo, quod ſine gratiâ impleri non poteſt, homini demonſtrat ſuam infirmitatem, ut quærat demonſtrata infirmitas Salvatorem.* Quamobrem aptè admodùm lex vetus ſpeculo comparatur, quod maculas quidem oſtendit, ſed non tollit; lex verò nova, aquæ, quæ non modò ſordes valet oſtendere, ſed & abſtergere. Undè Ezech. 36. v. 25. Dominus fidelibus novæ legis hanc fecit promiſſionem: *Effundam ſuper vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis veſtris.*

Hæc fermè ſingula utriuſque Legis diſcrimina ſic explicat S. Ambr. lib. 1. de Offic. cap. 18. *Hìc umbra, hìc imago, illìc veritas; umbra in Lege, imago in Evangelio, veritas in cœleſtibus. Antè Agnus offerebatur, offerebatur vitulus; nunc Chriſtus offertur, ſed offertur quaſi homo, quaſi recipiens paſſionem, & offert ſe ipſe quaſi ſacerdos, ut peccata noſtra dimittat. Hìc in imagine, ibi in veritate, ubi apud Patrem pro nobis quaſi Advocatus intervenit. Hìc ergò in imagine ambulamus, in imagine videmus; illìc facie ad faciem, ubi plena perfectio;*

quia perfectio omnis in veritate eſt. Sic pariter S. Hieron. lib. 1. cont. Pelagian. cap. 9. *In Lege promittitur, in Evangelio impletur; ibi initia, hic perfectio eſt; in illâ operum fundamenta jaciuntur, hic fidei & gratiæ culmen imponitur.*

O P P. Diſcrimen inter utramque legem falsò repetitur ex ſcriptione variâ, quòd ſcilicet vetus tabulis lapideis fuerit inſcripta; hominum verò animis inſerta nova: nam nova quoque ſcribitur, & ſervatur illibata.

R. non ex neceſſitate, ut in veteri lege, Apoſtolos, & Apoſtolorum ſucceſſores hâc œconomiâ fuiſſe uſos; ſed ut infirmitati eorum, qui nimiùm ſenſibus erant addicti, conſuleretur; quemadmodùm exponit Euſeb. lib. 1. de Demonſtr. Evang. cap. 8. his verbis: *Ejus verò*, Chriſti ſcilicet, *diſcipuli ad magiſtri ſui motum, auribus multorum doctrinam ſuam accommodantes, quæcumque quidem veluti ultra habitum progreſſis, à perfecto ipſorum magiſtro præcepta fuerant, ea iis, qui capere poterant, tradiderunt; quæcunque verò iis convenire arbitrabantur, qui animas adhuc affectibus obnoxias gererent, curationiſque indigentes, ea ipſi ad imbecillitatem multorum ſe demittentes, partim litteris, partim ſine litteris, quaſi jure quodam non ſcripto, ſervanda commendarunt.*

Hanc iſtius œconomiæ rationem ſubjicit S. Chryſoſt. Hom. 1. & 2. in Math. Si enim, inquit, ejus puritatis eſſemus, cujus eſſe neceſſe eſſet, animis noſtris Deus ipſe illuceſceret, ſicque ad cor noſtrum converteremur, ut in eo, quæ divina ſunt, perſpecta fierent: ſed quia deliteſcentes ad terrena, ſordibus obvolvimur, ideò ad characteres, quibus moneamur, mittimur.

CONCL. II. Licet ea inter utramque Legem ſint diſcrimina; multiplici tamen de causâ, utraque dici poteſt una.

1. Ratione fidei, quæ in utroque Teſtamento eſt eadem; quamobrem unum & idem eſt Teſtamentum, ſicut & una Eccleſia, quæ ex Sancto Clemente Alex. lib. 7. Strom. Prędeſtinatis pro duce fuit: *Eccleſiam*, inquit, *in unitatem unius fidei, quæ eſt ex propriis teſtamentis, vel potius ex teſtamento, quod eſt unum diverſis temporibus, in quibus Dei voluntate per unum Dominum congregat eos, qui ſunt jam ordinati, quos prædeſtinavit Deus, cum eos juſtos futuros cognoviſſet ante mundi conſtitutionem.*

2. Ratione doctrinæ, quæ fuit ex S. Auguſt. lib. 16. contra Fauſtum cap. 28. eadem Chriſti Domini, & Moyſis ſervi; nihil enim fermè novâ lege continetur, inquit lib. 19. cap. 22. & 13. quod antiqua non propoſuerit; licet non tam apertè. Quam utriuſque Teſtamenti œconomiam S. Auguſt. ſic exponit. Lib. qq. 83. q. 53. orbem univerſum, ut unum hominem, Deus in vero ſui cultu ſuſcepit inſtituendum: quia verò idonei non erant Iſraelitæ, qui ratione perfectiori traditas leges caperent, aut ſuſtinerent; ideò præceptis cęremonialibus & judicialibus eos ſubjecit infantium inſtar. Sicut autem ad eundem Dei cultum addu-

cuntur infantes his præceptis, iſtis pueri, adoleſcentes aliis, aliis quoque viri; ſic licet diverſa fuerit Iſraëlitarum inſtitutio à Chriſtianis Legibus, eadem tamen Iſraëlitarum, & Chriſtianorum lex eſt dicenda; cum eadem in diverſis illis præceptis fuerit doctrina: eadem enim ſemper ſancita fuit in utroque Teſtamento Dei & proximi dilectio, quæ eſt plenitudo legis omnis.

3. Ratione finis; quia utriuſque finis eſt Chriſtus.

4. Ratione juſtitiæ: nam eadem proponitur in utroque Teſtamento, quemadmodùm ex ſacris paginis facilè poteſt colligi.

Deniquè ratione Decalogi, qui idem ſancitur in lege veteri, licet ad novam pertineret.

OPP. 1. Polygamiæ, & ſacrificiorum, quæ in lege veteri erant licita, uſum lex nova prohibet: ergò lex vetus & nova non poſſunt eſſe una lex ratione doctrinæ.

R. 1. eundem Legiſlatorem diverſa poſſe precipere ob varias neceſſitates, obque varia commoda: undè Euſebius ait lib. 1. Demonſtr. cap. 9. permiſſam fuiſſe Antiquis polygamiam, quòd ad Rempublicam ſuam ſingularem frequentandam, & propagandam Religionem uxorum multitudo conferret; quæ nunc non incumbit neceſſitas; cum univerſum orbem miniſterio Doctorum Chriſtus illuſtrarit Evangelii doctrinâ. Hinc alia eſt novi Teſtamenti ſanctio.

R. 2. Legem Chriſti ſacrificia non precepiſſe; quia iis opus non eſt, ut abducantur ab idololatriâ Chriſtiani, vel ut quæ ſunt Chriſti, adumbrentur.

OPP. 2. Novo vetus Teſtamentum adverſatur penitùs ratione præceptorum: nova enim lex odium inimicorum in veteri non modò licitum, ſed & injunctum, prohibet Math. 5. v. 43. *Audiſtis, quia dictum eſt Antiquis: Odio habebis inimicum tuum. Ego autem dico vobis: Diligite inimicos veſtros.* Sic & de vindictâ conſtituit v. 38. *Audiſtis, quia dictum eſt Antiquis: Oculum pro oculo, & dentem pro dente. Ego autem dico vobis non reſiſtere malo; ſed ſi quis te percuſſerit in dexteram maxillam tuam, præbeas illi & alteram.* Ergò per vetus Teſtamentum & inimicos odiſſe, & ab illis ultionem repetere licebat; non verò per novum. Ideòque vetus Teſtamentum novo adverſatur ratione præceptorum.

R. Lege veteri non injunctum fuiſſe odium inimicorum; quia legem naturalem continebat, & proindè proximi dilectionem, & propterea inimicorum. Et verò tantùm abeſt, ut lex vetus odio haberi velit inimicos, quinimò beneficium illis conferri jubeat: imperat enim tùm errabundum inimici bovem &c. ad inimicum reduci, & alia amoris & charitatis officia illis preſtari. Quæ ſingula q. 1. art. 3. in Reſp. ad Inſt. objectionis ſecundæ expoſuimus. Nec etiam vindictam patitur repeti ab inimicis lege Talionis: nam ex Tert. lib. 2. contra Marc. cap. 18. *Non injuriæ mutuo exercendæ licentiam ſapit illa lex, ſed in totum cohiben-*

dæ violentiæ proſpicit; ut, quia duriſſimo & infideli in Deum populo longum, vel etiam incredibile videretur à Deo expectare deffenſam ediſcendam poſteà per Prophetam: mihi deffenſam, & ego deffendam, dicit Dominus; interim commiſſio injuriæ metu vicis ſtatim occurſuræ repaſtinaretur; & licentia retributionis, prohibitio eſſet provocationis; ut ſic improbitas æſtuata ceſſaret, dum ſecunda permiſſa, prima terretur: & prima deterrita, nec ſecunda committitur, quâ & aliis facilior timor Talionis, per eundem ſaporem paſſionis.

INST. Atqui, licet quibuſdam in caſibus antiqua lex quædam charitatis officia pręſcriberet erga inimicos; non minus tamen, vel in ipsâ legis Talionis executione, inimicorum odium permittebat, & injungebat: hanc enim legem emendans Chriſtus, actum oppoſitum injungit, nempè inimici dilectionem.

R. Judæis quidem repetendæ pœnæ inflictæ, vel referendæ paris injuriæ, indultam fuiſſe facultatem; non quidem in privati odii, ſed in boni publici gratiam; ut nempè nullum ſcelus inultum remaneret, & ab inferendis malis homines etiam peſſimi deterrerentur. Nec eâ lege charitas proximi lædebatur; cum pręſertim, ut repeti poſſet de reo pœna, eſſent adeundi Judices, qui publicâ pollerent authoritate: ſicut nunc non lædi cenſemus pietatem, cum, qui Chriſti legum cultor eſt obſervantiſſimus, de malis gravibus acceptis expoſtulat apud ſuperiores, ut ipſorum ſollicitudine, ſi publica res ità poſtulet, vindicta repoſcatur, ſeu ſceleris reus juſtis ſubjiciatur pœnis: ſic enim non infertur, ſed comprimitur injuria: ea vero legis Talionis erat conditio, ex Tertull. lib. 4. contra Marc. cap. 16. *Facilius enim vim comprimi ſcit repræſentatione Talionis, quàm repromiſſione ultionis: utrumque autem conſtituendum fuit pro naturâ, & fide hominum; ut qui Deo crederet, ultionem à Deo expectaret; qui minùs fideret, leges Talionis timeret.* Hanc tamen authoritate divinâ conceſſam referendæ injuriæ poteſtatem reſcidit Chriſtus, ut filios ad perfectam ſui inſtitueret imitationem. Enimverò ipſe *cum malediceretur, non maledicebat*; imò pro infenſiſſimis inimicis, quo tempore in eum deſæviebant crudeliùs, ſupplex orabat. In eâ vindictæ facultate reſciſſâ, injunctâque veniæ concedendæ neceſſitate, non minima poſita eſt novi Teſtamenti perfectio, quæ Judęis & ipſis Ethnicis mirabilis adeò viſa fuit, ut eos omnes, licet Religioni Chriſtianæ vel maximè infenſos, in admirationem rapuerit, ſicut ex eruditiſſimis fidei noſtræ defenſoribus fit compertum.

ART.

ARTICULUS QUARTUS.

An utraque Lex, vetus ſcilicet & nova, ſit à Deo condita?

ERRORES.

JAM anteà monuimus veterem Legem ſuos paſſam eſſe adverſarios; inter quos numeravimus Cerdonitas, Caïanos, Ptolomaïtas, Marcionitas, Apellitas, Valleſios, ac Manichæos. Ex iis hæreticis Cerdonitæ, quemadmodùm lib. 2. & 4. teſtatur Sanctus Irenæus, eam abjecerunt legem, quòd à Moſe, & à Prophetis tradita eſſet, ut à Deo aliena. Alii, ut Marcionitæ, & Manichæi, Deum quemdam malum, & Christo adverſum, fecerunt iſtius legis authorem, ſicuti colligi poteſt ex SS. Epiphanio & Auguſtino in ſuis de hæreſibus libris.

Ptolomæus vero, de quo S. Epiphan. lib. 1. tom. 2. partim Moyſi, partim ſenioribus, partim verò Deo legem veterem tribuit: Deo, quæ nihil aliud niſi veritatis ſeveram ordinationem ſapiebant: Moyſi, quæ videbantur ab accuratâ lege recedere, cujuſmodi erant, quæ ad divortium, & legem Talionis pertinebant, quæque plebis infirmitati erant accommodata: ſenioribus autem, quaſdam traditiones, de quibus ſermo eſt Iſaiæ cap. 29. & Math. cap. 15. Alia quoque plurima ibidem refert S. Epiph. ex eodem Ptolomæo.

CONCL. Utraque Lex à Deo fuit conſtituta; vetus à Moſe, à Chriſto nova promulgata.

Probatione non opus eſt, ſi ad ſuperiorem doctrinam attendatur, & ad verba ſcripturarum, in quibus Lex utraque in Deum refertur, tùm à Chriſto, tùm ab Antiquis. Veterem Legem Deo tribuit Chriſtus, Matth. 15. v. 6. *Irritum*, inquit, *feciſtis mandatum Dei, propter traditionem veſtram.* Tribuunt etiam Zacharias, & B. Virgo, Luc. 1. v. 68. Ideò Zacharias exclamat: *Benedictus Dominus Deus Iſraël, quia viſitavit, & fecit redemptionem plebis ſuæ.* Et v. 70. *Sicut locutus eſt per os Sanctorum, qui à ſeculo ſunt Prophetarum ejus.* Ibidem Beatiſſima Virgo hoc ipſum teſtatur in Cantico ſuo v. 54. *Suſcepit Iſraël puerum ſuum, recordatus miſericordiæ ſuæ. Sicut locutus eſt ad patres noſtros Abraham, & ſemini ejus in ſecula.* Item Act. 3. v. 18. S. Petrus: *Deus autem quæ prænuntiavit per os omnium Prophetarum, pati Chriſtum ſuum, ſic implevit.* Sic quoque S. Paulus cap. 1. ad Rom. *Vocatus Apoſtolus, ſegregatus in Evangelium Dei, quod ante promiſerat per Prophetas ſuos in Scripturis ſanctis de Filio ſuo.* Similiter Hebr. 1. *Multifariàm, multiſque modis olim Deus loquens Patribus in Prophetis; noviſſimè diebus iſtis locutus eſt nobis in Filio.* Quod argumenti genus tract. de incarn. fuſiùs proſequemur.

2. His adverſus prædictas hæreſes monumentis uſi ſunt antiqui Patres, quòd eædem utriuſque Legis ſint regulæ, & ad eandem utraque perfectionem tendat, charitatem ſcilicet, ſine quâ nihil æquum cenſetur fuiſſe præſcriptum. Ità S. Irenæus lib. 4. cap. 26. Conſummatæ enim vitæ præcepta in utroque Teſtamento, cum ſint eadem; eundem oſtenderunt Deum, qui particularia quidem præcepta apta utriſque præcepit; ſed eminentiora & ſumma, ſine quibus ſalvari nemo poteſt, in utroque eadem ſuaſit. Eadem eſt diſſerendi ratio Tertulliani in libris contra Marcionem, S. Hieronymi in præfat. ad Titum, S. Auguſtini in libris contra Fauſtum, & contra adverſarium legis.

Ptolomæi commentum à recentioribus Scriptoribus fuit aliquatenùs renovatum minùs cautè, ut quod infirmis ſcandalum non leve movere poſſit, & Scripturæ divinam authoritatem imminuere, quaſi tota non fuerit à Deo accepta: ideòque his rationibus poſſunt refelli. Nihil in ſacris veteris Teſtamenti codicibus extat, cujus Deus ipſe ſolus non ſit author; non verò Moyſes, aut Seniores, ut Ptolomæus cenſebat: quod ut innoteſcat, ſatis ſit attendere ad hæc verba Exod. 24. ibi quippè v. 3. ſic habetur: *Moyſes narravit plebi omnia Domini verba, atque judicia; reſpondítque populus unâ voce: omnia verba Domini, quæ locutus eſt, faciemus.* Item ℣. 4. *Scripſit autem Moyſes univerſos ſermones Domini.* Et v. 7. *Aſſumenſque* (nempè Moyſes) *volumen fœderis, legit audiente populo; qui dixerunt: omnia, quæ locutus eſt Dominus, faciemus.* Cæremonialia quoque præſcripſerat Deus, non Moyſes, ut patet ex his verbis Luc. 2. v. 22. *Tulerunt illum in Jeruſalem, ut ſiſterent eum Domino, ſicut ſcriptum eſt in Lege Domini.* Igitur non alia propoſuit Moſes, ſive de Talionis lege, ſive de furto, ſive de judicialibus placitis, ſive de cæremonialibus, quàm quæ Deus ſanciverat; nec aliud ſervaturum ſe pollicetur populus, quàm quod Deus ſibi per Moſem injungebat. Tota ergò Lex vetus in Deum referenda eſt, non in Moſem, aut Seniores. Addo, poſitâ Ptolomæi ſententiâ, non poſſe ſecerni Leges Divinas à Moſis & Seniorum placitis: nam quâ ratione fieri poſſet hæc ſecretio? Moſes, inquiunt adverſarii, repudii libellum inſtituit, ut teſtatur Chriſtus, Math. 19. Cum enim propoſuiſſent Phariſæi ℣. 3. an homini liceret ex quâcunque causâ dimittere uxorem; non licere probat Chriſtus ex Geneſ. 2. Opponunt verò Phariſæi hæc verba Moſis, ut oſtendant à lege illâ Geneſ. 2. latâ exceptionem fieri, & licitam eſſe matrimoni ſejunctionem: *Quid ergò*, inquiunt Math. 19. v. 7. *Moyſes mandavit dare libellum repudii, & dimittere?* Porrò autem non negat Chriſtus à Moſe factam fuiſſe hanc exceptionem; ſed ait v. 8. *Moyſes ad duritiam cordis veſtri permiſit vobis dimittere uxores veſtras.* Item Math. c. 15. expoſtulaverant à Chriſto Phariſæi cum Scribis: *Quare Diſcipuli tui tranſgrediuntur traditionem Seniorum?* Ad hæc Chriſtus reſpondens ait: *Quare & vos tranſgredimini mandatum Dei propter traditionem veſtram?* Igitur plurima erant Legi Divinæ ſuperaddita cùm à Moſe, tùm à Senioribus.

Verùm quàm immane fuiſſet illud Moyſis ſcelus, ſi hanc in Legem Divinam ſibi tribuiſſet authoritatem! Sanè religioſior erat erga Dei mandata, quàm ut illis aliquid adderet. Conſulatur Moſes ipſe: nonne in teſtes advocat Iſraëlitas, quòd nihil ex arbitrio ſuo, ſed ex Dei mandato propoſuerit? *Scitis*, inquit Deut. 4. v. 5. eos alloquens, *quòd docuerim vos præcepta, atque juſtitias, ſicut mandavit mihi Dominus meus.* Et verò tantâ religione Dei mandatis addictus erat Moyſes, ut ſi quid dubitationis accederet, nec lege ſcriptâ poſſet illud definire, confugeret ad Deum, ut ab eo quid vellet ſtatuere, audiret. Ità quærente populo Num. 15. quid de viro, qui ligna die Sabbati collegerat, ſtaſtuendum eſſet, Deum adiit; & ipſe, Deo jubente, lapidibus fuit obrutus. Nec alia fuit Joſue de Moſaicâ Lege ſententia; ſed omnia præcepta à Deo accepta fuiſſe profitetur cap. 11. v. 15. *Sicut*, inquit, *præceperat Dominus Moyſi ſervo ſuo; ità præcepit Moyſes Joſue, & ille univerſa complevit: non præteriit de univerſis mandatis, nec unum quidem verbum, quod juſſerat Dominus Moyſi.* Nec Coré, Dathan, & Abiron, nec etiam Aaron ipſe, & Maria gloriæ Moyſis æmulatores, quid ſimile Moyſi exprobrarunt unquam; quod tamen eis tantâ invidiâ in ipſum concitatis proculdubiò non excidiſſet.

Ptolomæus conſecutionem hanc non animadverterat, quam ſi vel ſubodoratus fuiſſet; forſan tale commentum exhorruiſſet penitùs, deprehendens videlicet ex eâ ſententiâ ſequi Moyſen eſſe quoque authorem Decalogi. Sicut enim Math. 19. v. 8. dicitur à Chriſto: *Moyſes ad duritiam cordis veſtri permiſit vobis* &c. Ità & Marc. 7. *Moyſes enim dixit: Honora patrem tuum.* Dum ergò dicitur: *Moyſes permiſit* &c. *Moyſes dixit* &c. perindè eſt ac ſi legeretur, Lex, quam acceptam à Deo tulerat Moyſes, permiſit, dixit &c. quod ex hoc Math. 8. fit apertum: *Offer munus, quod præceperat Moyſes*, inquit Chriſtus leproſo mundato: nec tamen Moyſes hoc munus exegerat, ſed ipſe Deus, ut patet ex his Levitici verbis, cap. 14. *Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen dicens: Hic eſt ritus leproſi, quandò mundatus eſt.* Ità quoque, cùm Math. 19. dicitur: *Moyſes ad duritiam* &c. nihil aliud ſignificat Chriſtus, quàm à Moſe ſcriptam fuiſſe hanc exceptionem, Deo benignitate ſingulari ſuam legem temperante. Moyſes igitur Dei mandatis nihil addiderat, ut ipſe teſtatur Deut. 6. *Hæc ſunt*, inquit, *præcepta, & cæremoniæ, & judicia, quæ mandavit mihi Dominus Deus veſter, ut docerem vos.* Nihil etiam addiderant Seniores, ut probat S. Epiph. contra Ptolomæum lib. 1. tom. 2. ubi ait à Senioribus Pentateucho nihil additum fuiſſe, traditioneſque à Chriſto Judæis exprobratas vocari *δευτερώσεις*, & eas quatuor libris contineri; quorum alterum Moyſi, alterum Rabino Akiba, alium Abdæ, quartum verò Judæ Aſſamonæi filio tribuunt.

Ex renovatis Ptolomæi, ſimiliumque aberrationibus conjicere liceat, quàm infauſto labore in congerendis undequàque Religionis hoſtium ſomniis tantam operam collocent viri, qui apud Catholicos pie audiunt, &

pro Catholicis habentur. Quorsùm enim ſibi hoc onus tàm moleſtum imponunt? an ut rem catholicam promoveant? Certè nihil minùs conficiunt; cum infirmis ſcandalum afferant, & Chriſtianæ Fidei hoſtibus addant animos, armaque ſubminiſtrent. Si ipſi erga Religionem Catholicam benè ſint affecti, ſtudiis ſuis ſuum de Fide Catholicâ benè merendi ſtudium teſtificentur; & errantium hominum deliria, ſive antiqua ſint, ſive recentia, conſectari deſinant. Item, ſi ingenii ſui ſolertiam, & ſinceram pro re catholicâ ſollicitudinem probatam velint, adverſus ejuſmodi commenta inſurgant. Etenim aliam ingreſſi viam, conſcientiam ſuam, piiſſimorum virorum judicio, non modò periclitari, ſed & in grave prolabi peccatum, infeliciter experientur. Hæc autem mala declinabunt, ſi memores ſint hujus inſtitutionis Apoſtolicæ: *Omnia probate; quod bonum eſt tenete: omnia licent, ſed non omnia expediunt.* Noverint igitur, Chriſto monente, colligendas non eſſe *de ſpinis uvas, nec de tribulis ficus*: illudque maledictum reformident: *Væ homini illi, per quem ſcandalum venit.*

ARTICULUS ULTIMUS.

An abroganda fuerit Lex vetus? & quandò fuerit abrogata?

ERRORES.

ADVERSUS Chriſtianam Religionem pro æternâ Moſaïcæ Legis perennitate pugnant adhuc acriter Judæi; & inter hæreticos Cerinthus, Ebion, & alii quidam Nazaræi dicti, qui Legem Moſaïcam ab omnibus neceſſariò eſſe ſervandam contendebant, Chriſtique & Diſcipulorum exemplo, ut omnium validiſſimo argumento utebantur. Quem errorem poſteà tutati ſunt etiam Samſei & Elceſei, qui teſte S. Epiphanio, Ebionitarum dogma univerſum amplexati ſunt.

Nec majoris momenti, nec difficilior occurrit hoc in tractatu, quàm iſta de abrogandis & abrogatis Moſaïcis ritibus diſceptatio. De humanis enim inſtitutis non agitur, ſed de ordinatione divinâ, & præcipuo Chriſtianæ Religionis capite. Quæ quidem quæſtio eò graviorem patitur difficultatem, quòd viri pietatis nomine apud Judæos celeberrimi Legem Moſaïcam eâ veneratione ſervarint, ut nullam, etiamſi de capite ageretur, vel minimam ſibi licitam cenſuerint derelictæ legis ad tempus ſimulationem. Illius in legem reverentiæ, virtutis & fortitudinis exemplum reliquit lib. 2. Machab. cap. 6. Senex Eleazarus, dum prompto animo ac fortiter pro graviſſimis ac ſanctiſſimis legibus honeſtâ morte perfunctus eſt, quòd porcinam carnem lege vetitam manducare noluerit: cum enim v. 21. *Qui aſtabant, iniquâ miſeratione commoti, propter antiquam*

viri amicitiam, tollentes eum ſecretò rogarent afferri carnes, quibus veſci ei licebat, ut ſimularetur manducaſſe, ſicut Rex imperaverat, de ſacrificii carnibus; ut hoc facto à morte liberaretur. ... Non ætati noſtræ dignum eſt, inquit, fingere, ut multi adoleſcentium arbitrantes Eleazarum nonaginta annorum tranſiiſſe ad vitam alienigenarum; & ipſi propter meam ſimulationem, & propter modicum corruptibilis vitæ tempus decipiantur.... Nam etſi in præſenti tempore ſuppliciis hominum eripiar, manum Omnipotentis nec vivus, nec defunctus effugiam. Iis moribus inſtituti Judæi, pro lege tanto apparatu promulgatâ adverſus Chriſtianos pugnarunt acerrimè; nec niſi ægrè veterem illam Moſaïcarum inſtitutionum obſervationem ſubverti audiebant: ideò tàm acerbo in S. Paulum, ſtupendis licet miraculis inſignem, odio debacchantur, Act. 21. v. 21. quòd diſceſſionem à lege doceret, ut, authore S. Jacobo, cum quatuor votum habentibus, juxta morem Nazaræorum ſanctificare ſe coactus fuerit.

Ex illâ Judæorum pro ritibus ſuis ſtantium adverſus Chriſtianos concertatione, Religionem Chriſtianam, ut in Deos ſuos impiam, traducebant Ethnici; nec leve ducebant argumentum ex eo quòd Judæorum deſtrueret inſtituta, licet ejuſdem cum illis & unius Dei cultores ſe Chriſtiani profiterentur. Hinc adverſus Judæos & Gentiles vindicandæ fidei noſtræ difficultas oritur non mediocris.

Origenes lib. 2. contra Celſ. qui Judæorum argumenta pluribus in libris expoſuerat, quæſtionem hanc Judæis ità captu fuiſſe difficilem teſtatur, ut eam poſt reſurrectionis tempus manifeſtandam Apoſtolis diſtulerit Chriſtus: *Sed videns*, inquit, *perdifficile eſſe ex animo revellere penè connata, & uſque ad grandem ætatem coalita dogmata, adeòque pro divinis habita, ut amovere illa videretur impium; deindè quò magis perſuadeatur Chriſti veritas, hujus comparatione illa eſſe ſtercora, detrimentaque oſtendere; diſtulit hanc doctrinam in tempus opportunius poſt Paſſionem ac Reſurrectionem ſuam. Etenim reverà intempeſtivum erat adhibere eis remedium, cujus nondum capaces erant, quodque poterat receptæ æxiſtimationi Jeſu officere, quòd eſſet Chriſtus ille Dei viventis filius.*

CONCLUSIO. Quoad cæremonias & judicialia præcepta, lex vetus & abroganda, & abrogata fuit: & proindè culpandi non ſunt à Judæis Chriſtiani, quòd legem veterem ſervare deſierint; nec etiam ab Ethnicis, quòd Deorum cultu rejecto, in Chriſti fidem, & adorationem tranſierint.

Probatur prima pars. Ut præconceptum adverſus Chriſti legem odium, vel aliquo tempore ſaltem, deponerent Judæi eſſet in votis: quantus ſanè benignitati divinæ gratulandi locus, ſi tranquillo animo, certo judicio, non præjudicatâ opinione, Scripturas expenderent, quas cum tanto ſtudio, tantàque religione ſervant. Prophetas adeant, viros generis Iſraelitici, laboribus, Religionis Judaïcæ zelo, ſanctitate, miraculis, &

martyrii gloriâ commendatiſſimos. Quæ tanti viri de veteris legis, & ſacrificiorum mutatione, de novo Legiſlatore, novo cultu inſtituendo, promulgandâ novâ lege, variis ſeculis, vario dicendi genere prælocuti ſunt, audiant attento animo. Quod ex tàm eximiorum virorum ſcriptis collegimus, idem & ipſi Deo dante colligent; ſimul & fatebuntur nobiſcum Moyſem, Iſaiam, Jeremiam, Ezechielem, Amos, Malachiam, & alios, inſtituendam fore legem novam, & veterem mutatum iri, non minori conſenſu prẹmonſtraſſe, quàm ſi unus & idem homo variis temporibus illis hæc omnia dixiſſet.

Primò quidem populo Iſraëlitico per Moſem pollicetur Deus, à ſe mittendum eſſe Prophetam, qui legem novam doceat ſtabilito novo fœdere: *Et ait Dominus mihi*, Deut. 18. v. 17. *Prophetam ſuſcitabo eis de medio fratrum ſuorum ſimilem tui; & ponam verba in ore ejus, loqueturque ad eos omnia, quæ præcepero illi.* Iſaias cap. 51. v. 4. fœdus antiquum reſciſſum iri, Salvatorem venturum, & conſtituendam in corde legem novam ſic prẹnuntiat: *Attendite ad me populus meus, & tribus mea me audite; quia lex à me exibit, & judicium meum in lucem populorum requieſcet. Propè eſt juſtus meus, egreſſus eſt Salvator meus.... Audite me, qui ſcitis juſtum, populus meus lex mea in corde eorum.* Veritatem hanc apertiùs adhuc prædixit Jeremias cap. 31. ✝. 31. his verbis: *Ecce dies venient, dicit Dominus, & feriam domui Iſraël, & domui Juda, fœdus novum: non ſecundum pactum, quod pepigi cum patribus eorum, in die quâ apprehendi manum eorum, ut educerem eos de terrâ Ægypti, pactum; quod irritum fecerunt; & ego dominatus ſum eorum, dicit Dominus. Sed hoc erit pactum, quod feriam cum domo Iſraël poſt dies illos, dicit Dominus. Dabo legem meam in viſceribus eorum, & in corde eorum ſcribâm eam, & ero ipſis in Deum, & erunt mihi in populum.* Iiſdem ferè verbis hoc ipſum quoque prædixit Ezechiel cap. 36. ✝. 26. *Auferam cor lapideum de carne veſtrâ, & dabo vobis cor carneum, & ſpiritum meum ponam in medio veſtri, & faciam ut in præceptis meis ambuletis, & judicia mea cuſtodiatis, & operemini.*

Nec legem modò, ſed & Religionis Iſraëliticæ cultum, ſacrificia ſcilicet & altare mutatum iri tradunt Prophetæ; itemque novum Sabbatum, novumque inſtituendum eſſe ſacrificium, quod in univerſo orbe, non intra Hieroſol. mẹnia celebrandum ſit; nec ampliùs de Domino dictum iri: *Notus in Judæâ Deus*; cum & in Gentibus nomen ejus futurum ſit ſolemne. Ità Malach. cap. 1. v. 11. *Ab ortu Solis uſque ad occaſum magnum eſt nomen meum in Gentibus; & in omni loco ſacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda: quia magnum eſt nomen meum in Gentibus, dicit Dominus exercituum.* Amos cap. 9. v. 11. *In die illâ ſuſcitabo tabernaculum David, quod cecidit; & reædificabo aperturas murorum ejus, & ea quæ corruerant inſtaurabo* &c. Iſaiæ 66. v. 23. *Sicut cœli novi, & terra nova, quæ ego facio ſtare coram me, dicit Dominus: ſic ſtabit ſemen veſtrum, & nomen veſtrum; & erit menſis ex*

menſe, & Sabbatum ex Sabbato: veniet omnis caro, ut adoret coram facie meâ, dicit Dominus.

Cętera, quæ in idem propoſitum conducunt, loca prętermitto. Nec enim magis perſpicua proferri poſſunt, quæque propiùs ad veritatem Concluſionis probandam accedant. Quòd igitur non colligant nobiſcum Judæi, quod inferimus, id eorum obcœcationi ab iiſdem Prophetis in peccati pœnam prænuntiatæ tribuendum eſt.

Deploranda Judæorum obcœcatio ea fuit, ut ſuorum contribulium doctrinâ exemploque ad verum Prophetiarum intellectum non fuerint adducti. Erga legis inſtituta zelo & æmulatione Judæorum nulli ceſſiſſe Petrum, Jacobum, Paulum, & cæteros Apoſtolos, ex ipſis noſtris libris intelligant Judæi. Paternarum legum æmulatores Apoſtoli de immutandâ lege Prophetarum conſilium adeò non cęperunt, ut opus ipſis non fuerit admonitione cœleſti, quâ Gentibus communicanda fidei dona juxta Prophetas intelligerent. Nec ideò veritatem hanc animo complexus fuiſſet Petrus, niſi ſancti Spiritûs in Gentiles deſcenſum oculis ipſis compertum habuiſſet. Undè Act. 10. ℣. 34. ait, *in veritate comperi, quia non eſt perſonarum acceptor Deus: ſed in omni gente, qui timet eum, & operatur juſtitiam, acceptus eſt illi.* Cum autem idcircò Gentiles baptiſmate donaſſet; ex Judæis alii fideles & Chriſti diſcipuli in S. Petrum, licet Eccleſiæ caput, commotiores facti acriter inſurrexerunt dicentes cap. 11. ℣. 3. *Quare introiſti ad viros præputium habentes, & manducaſti cum illis?* Relatis per ordinem rebus geſtis, & pręſertim audito Spiritûs ſancti deſcenſu, compoſita fuit diſſenſio. Undè v. 18. *His auditis tacuerunt & glorificaverunt Deum, dicentes: Ergò & Gentibus pœnitentiam dedit Deus ad vitam.* Nec tamen inter eos Antiochiæ renovata contentio compreſſa fuit, niſi Concilii Hieroſolymitani authoritate, Act. 15. quod ſanè recèns converſorum pro ritibus Judaicis æmulationem mirum in modum arguit. In eâ Synodo Prophetarum authoritas laudata eſt: S. Jacobus verbis Amos jam à me relatis uſus eſt v. 16. *Simon*, inquit, *narravit quemadmodùm primùm Deus viſitavit ſumere ex gentibus populum nomini ſuo. Et huic concordant verba Prophetarum, ſicut ſcriptum eſt: Poſt hæc revertar, & reædificabo tabernaculum David, quod decidit, & diruta ejus reædificabo, & erigam illud, ut requirant cæteri hominum Dominum, & omnes Gentes ſuper quas invocatum eſt nomen Domini, dicit Dominus faciens hæc.* Poſtmodùm eam veritatem Jeremiæ, & aliorum Prophetarum teſtimoniis confirmavit Apoſtolus in epiſt. ad Hebr. à capite ſeptimo ad undecimum. Suorum igitur exemplo incitati Judæi, quam pro ritibus ſuis æmulationem præ ſe ferunt, deponere non detrectent. Moſem quidem venerantur; ſed venerabantur & Apoſtoli. Pro divinis inſtitutis habent, quæ Moyſes edocuit; habebant & illi. Prophetarum ſe dicunt æmulatores; Prophetarum ergò doctrinam, ut & Apoſtoli, ſequantur. At non eorum cum Apoſtolis par eſt intellectus. Enixè igitur poſtulent à Deo

gratiam tàm magnificè conceſſam Apoſtolis, ut ſic in eandem nobiſcum adducantur conſenſionem.

Probatur ſecunda pars. Abrogatos authoritate divinâ Moſaïcos ritus, Propheriaſque præſtitutis temporibus impletas agnoſcent Judæi, ſi diligenter expendant ſingula, quæ ſuſcitato è mortuis Chriſto præſtiterint Apoſtoli; ſi attento animo recogitent, quâ ratione poſt tàm graves circa legis & cæremoniarum abrogationem dubitationes, hæc quæſtio tandem fuerit definita. Ex Judæis facti Chriſtiani Legis Moſaïcæ ritibus toto affectu & ſummo zelo addicti, Gentibus converſis non impoſitâ lege, à ſe invicem diſſenſerunt. Pro legis obſervatione certabant illi; eam non vigere contendebant alii. Hâc in concertatione nullum ad veritatis elucidationem opportunius poterat occurrere medium, quàm pacifica ſacratum litterarum collatio. Eam ob cauſam ad Apoſtolos & Seniores delata res eſt, & judicium ex Prophetis ipſis acceptum eſt. Quæ ſingula ſummâ cautione & ſtudio peracta referunt noſtri ſacri codices, Act. 15. ubi legimus, quibuſdam ex Judæâ fratribus Antiochiæ contendentibus, v. 1. *Niſi circumcidamini ſecundum morem Moyſi, non poteſtis ſalvari*: factam eſſe ſeditionem: quam ob cauſam Jeruſalem miſſi ſunt Paulus & Barnabas ad Apoſtolos & Preſbyteros, qui rem ſic deferunt v. 5. *Surrexerunt quidam de hæreſi Phariſæorum qui crediderant, dicentes; quia oportet circumcidi eos, præcipere quoque ſervare legem Moyſi. Conveneruntque Apoſtoli & Seniores videre de verbo hoc.* Sanctus autem Petrus ſurgens expoſuit quæ linteo omne genus animantium referente, in Gentium gratiam Deus ſignificaſſet, Act. 10. pro immundis ſcilicet non eſſe habenda, quæ mundaſſet Deus; & ideò ad Cornelium Centurionem, virum qui Deum timeret, acceſſiſſe ſe; & cum in eum & aſtantes, v 44. cecidiſſet Spiritus ſanctus, & linguis loquerentur, juſſiſſe v. 48. eos baptiſari. Et Act. 15. v. 9. in Conc. ità conſtituit: *Deus nihil diſcrevit inter nos & illos, fide purificans corda eorum Nunc ergò quid tentatis Deum, imponere jugum ſuper cervices diſcipulorum, quod neque patres noſtri, neque nos portare potuimus? Sed per gratiam Domini Jeſu Chriſti credimus ſalvari, quemadmodum & illi.* Sanctus verò Jacobus v. 19. ſic concludit, adductis Amos Prophetæ verbis: *Propter quod ego judico non inquietari eos, qui ex Gentibus ad Deum convertuntur; ſed ſcribere ad eos, ut abſtineant ſe à contaminationibus ſimulachrorum, & fornicatione, & ſuffocatis, & ſanguine.* In Epiſtolâ ſuâ Synodicâ Apoſtoli & Seniores Antiochenis Diſcipulis ſic ſcribunt v. 24. *Quoniam audivimus quia quidam ex nobis exeuntes turbaverunt vos verbis, evertentes animas veſtras, quibus non mandavimus.* Tandem ſic definiunt Spiritûs ſancti nomine, v. 28. *Viſum eſt enim Spiritui ſancto, & nobis, nihil ultrà imponere vobis oneris, quàm hæc neceſſaria; ut abſtineatis vos ab immolatis ſimulachrorum, & ſanguine, & ſuffocato, & fornicatione; à quibus cuſtodientes vos bene agetis. Valete.*

Quâ

Quâ in ſententiâ probandâ totus eſt Sanct. Paulus in epiſt. ad Gal. cap. 5. v. 2. *Si circumcidamini*, inquit, *Chriſtus nihil vobis proderit.* ℣. 4. *Evacuati eſtis à Chriſto, qui in lege juſtificamini: à gratiâ excidiſtis.* ℣. 6. *In Chriſto Jeſu neque circumciſio aliquid valet, neque præputium; ſed fides, quæ per charitatem operatur.* ℣. 11. *Si circumciſionem adhuc prædico.... ergò evacuatum eſt ſcandalum crucis.* Idem demonſtrat epiſt ad Hebr. cap. 7. ubi ritum illum Aaronico Sacerdotio ſublato fuiſſe reſcindendum oſtendit v. 12. *Tranſlato Sacerdotio, neceſſe eſt ut & legis tranſlatio fiat.*

Quid ad hæc reponere poſſent vel infenſiſſimi Chriſtianis Judęi, ſi hæc adjuncta omnia vellent ponderare? Quæ via poterat, Deo ipſo authore, ſeligi accommodatior ad veritatem perveſtigandam? De re terrenâ queſtio non movebatur, ſed ſalus ipſa vocabatur in diſcrimen: ſcilicet controvertebatur de legis divinæ obſervatione; nec aliud quàm pręſtandum divinæ voluntati obſequium Apoſtolos ſibi propoſuiſſe palàm eſt. Illos non latebat, quæ imminerent indè incommoda; præmonuerat enim eos Chriſtus. Cur igitur paternæ inſtitutioni, ſuæ gentis amicitiæ, omnibus vitæ bonis, & ipſi vitæ, hanc recèns expoſitam de rituum Moſaïcorum abrogatione ſententiam prętuliſſent, niſi Deus authoritate ſuâ illos ità inſtituiſſet, pollicitus ſe illis non defuturum, mercedemque tàm commendandæ obedientiæ parem conceſſurum eſſe? Deo igitur cum ſuis pietate inſigni commendatiſſimis viris obſequantur Judæi.

Cerinthianos momenta hæc, ut credo, compriment: quod ut faciliùs eveniat, audiant conſentientes hanc in doctrinam quotquot ex Sanctis Patribus in probandâ Concluſionis hujus veritate laborarunt, ut Judæos ad Chriſtianam Fidem adducerent. Ipſi non modò Scripturæ loca hîc laudata retulerunt; ſed iſtius œconomiæ divinæ rationes Judæis quidem ignotas ex ipſis expreſſerunt Scripturis. Ità S. Juſt. dial. cum Triphone, ubi probat contra Judæos adductis Iſaiæ cap. 51. v. 4. verbis, abrogandam fuiſſe Legem Moſaïcam, utpotè quæ ad ſanctitatem conferendam non conduceret. Orig. Hom. 17. in Num. non modò legem mutatum iri docet; ſed & ſacrificii, ſacerdotii, & altaris immutationem Iſaiæ cap. 19. v. 19. pręnuntiatam fuiſſe: *In die illâ erit altare Domini in medio Ægypti*, inquit Propheta, *& titulus Domini juxta terminum ejus.* Ex quibus colligit Origenes altaris immutationem; cum alterum excitari juſſerit Moyſes, & Iſaias iſtud futurum laudet. Addit ſacrificia, quæ ad avocandos ab idololatriâ Iſraelitas injuncta fuerant, fruſtrà oblatum iri; cum unica & vera pro peccatis hoſtia fuiſſet oblata, & illius beneficio deſtructa in orbe idololatria. Tert. in toto libro contra Judęos hanc veritatem pluribus confirmat, legemque ad tempus fuiſſe datam indè infert, quòd nec Abel, Sem, Noë, Melchiſedech, nec ipſe tùm primùm Abraham circumciſi fuerint; quòd Abrahamo injuncta fuerit Circumciſio, non in ſalutis prærogativam, ſed in fœderis ſignum;

quòd à Jeremiâ prædicta fuerit Circumciſio ſpiritalis; quòd per Iſaiam c. 1. v. 13 & 14. odiſſe ſe ſabbata & ſolemnitates teſtetur Deus. Eandem veritatem l. de orat. c. 1. & l. de pudic. c. 6. clariùs exprimit, & impletis Prophetiis abrogatam fuiſſe legem aſſerit his verbis: *Quidquid retrò fuerat, aut demutatum eſt, ut circumciſio; aut ſuppletum, ut Prophetia; aut perfectum, ut fides ipſa.* Euſeb. lib. 1. de Demonſtr. Evang. cap. 6. ſcribit extra Hieroſolymitanam Urbem, ne ſacra fierent prohibuiſſe Deum, uſquedum adoratio in ſpiritu & veritate per univerſum orbem inſtitueretur à Chriſto; quia legem illam ad tempus ſolummodò ſervari volebat.

Præter ſupremam Dei voluntatem varias mutationis illius rationes proferunt laudati Chriſtianæ Religionis defenſores.

Prima hæc eſt. Opere conſtructo rejicitur exemplar tanquam inutile: At ex Orig. Hom. 10. in Levit. antiqua lex reſpectu novæ exemplaris tantummodò rationem habebat.

Secunda. Oſtendebat lex vulnera, non ſanabat ægrotos, ut habet S. Aug. tract. 3. in cap. 1. Joan. ſed comparandi medici deſiderium accendebat. Cum ergò jam advenerit ſpiritalis medicus; cumque jam inducta ſit per legem novam perfecta juſtitia, reprobatur lex vetus propter infirmitatem & inutilitatem, quemadmodùm docet Apoſtolus Gal. 4.

Tertia. Eo fine inſtituta fuit lex, ut pædagogi vices gerens ad Chriſtum novum Legiſlatorem adduceret, delineando quæ Chriſti ſunt, donec veniret plenitudo temporis, & concederetur Prophetiarum veritas. Igitur ubi venit Chriſtus, reſcindenda erat lex antiqua. Cum enim omnia quæque ſuo ordine conſtituantur à Deo, ut ſcribit S. Iren. lib. 4. c. 8. condi non poterat nova lex, niſi abrogatâ veteri; ne, ut monet Tert. lib. de Orat. Dom. cap. 1. in utres novos vetus immitteretur vinum.

Sed, inquiunt Judæi, non eſt undè nobis lis moveatur de ſummâ noſtrâ rituum Moſaïcorum veneratione; cum & eodem prorſùs modo hâc in re ſe ſe geſſerint ipſius Chriſti Diſcipuli, licet aliundè Chriſtum pro illo Prophetâ, de quo Moyſes Deut. 18. v. 17. haberent, ut codices noſtri referunt. Cum enim hunc locum laudarunt Philippus Joan. 1. Petrus Act. 3. Stephanus Act. 7. ab eâdem veneratione vix ac ne vix quidem potuerunt abduci; nec poſteà, niſi humanâ temeritate, defecerunt ab inſtitutis authore Deo ſcriptis. Nobis ergò noſtra, ſicut nec Apoſtolis priſtina, vitio verti non debet conſtantia in divinis ritibus ſervandis.

R. Chriſti Diſcipulos Chriſtum quidem habuiſſe pro illo Prophetâ, de quo Moyſes Deut. 18. ſed quia nihil aliud à prioribus magiſtris audierant expectandum à Meſſiâ, quàm ſolemnem & externam liberationem; inſtitutis, quæ cum lacte nutricis ſuxerant, religiosè adhęſerunt; & Chriſtum his verbis Act. 1. ſunt allocuti: *Domine, ſi in tempore hoc reſtitues regnum Iſraël?* Sed excuſandæ illorum inſcitiæ locus eſt, & fuit ampliſſimus: legis enim promulgandæ veritatem jampridem non fuerant edocti:

vos verò, ô Judæi, à ſexdecim ſeculis & amplius hanc veritatem eſtis edocti. Chriſtum, qui vobis eſt petra ſcandali, lapis offenſionis, in quem conjicitis maledicta, ut promiſſum Meſſiam venerabantur Diſcipuli; & eam ob cauſam verba æternæ vitæ audierunt, quæ vos renuitis audire. Depoſitis præconceptis opinionibus patiamini à vobis poſtulari, an vos jam lateat Prophetiam de futuro Prophetâ Moyſi ſimili, Diſcipulis illis apertam, jampridem impletam eſſe? An non enim Deut. 18. ait Dominus ad Moyſem? *Prophetam ſuſcitabo eis de medio fratrum ſuorum ſimilem tui: & ponam verba mea in ore ejus; loqueturque ad eos omnia quæ præcepero illi. Qui autem verba ejus audire noluerit, ego ultor exiſtam.* Quis autem futurus erat iſte ſimilis Moyſi Propheta, niſi ſolus Chriſtus, qui legis datæ non modò fuit interpres, ut cæteri Prophetæ, ſed & novam tulit, & abrogavit priorem?

Judæorum omnis eximetur ſcrupulus, ſi Moyſes in omnibus ſibi conſentiens audiatur, Deut. cap. ult. v. 10. *Non ſurrexit ultrà Propheta in Iſraël, ſicut Moyſes, quem noſſet Dominus facie ad faciem, in omnibus ſignis atque portentis, quæ miſit per eum &c.* Surrecturus erat juxta Moſem ſibi ſimilis Propheta; talis tamen non ſurrexit in antiquo Teſtamento, ex ipſo Moſe, aut ex alio Scriptore Divino. Undè non ſurrexit? An non floruerunt Samuel, Iſaias, Jeremias &c.? An non etiam alii fuerunt miraculis commendabiles, ut Elias, Elizæus &c.? An non adhuc in ore eorum fuerunt Dei verba? At continuò proferunt: *Hæc dicit Dominus.* Vndè igitur Deut. 34. dicitur: *Non ſurrexit ultrà Propheta in Iſraël, ſicut Moyſes, quem noſſet Dominus facie ad faciem.* Vndè, inquam, non aliâ ſanè de causâ, quàm quòd novæ legis deſignatur inſtitutor, & antiquæ legis interpretum perſonam tantummodò ſuſtinuerunt cæteri Prophetæ. Cum ergò ſolus Chriſtus non modò legis exponendi munus ſuſceperit, ſed & tulerit novam; cum Moyſem in miraculis non adæquaverit modò, ſed & longè ſuperaverit; cum profeſſus fuerit nihil ſe proferre, quàm quæ audierat à Patre Deo; cum deniquè à tempore mortis Chriſti graviſſimo ſuo damno juxta Deut. 18. experiantur Chriſti ultorem Deum Judæi, qui Chriſtum nec audierunt, nec audiunt; nobiſcum profiteantur Chriſtum eſſe Prophetam à Moſe prænuntiatum ſibi ſimilem; ipſum audiant, & illius obtemperent inſtitutis; poſuit quippè Deus verba in ore ejus, nec aliud loquitur, quàm quæ præcepit illi Pater.

Hanc Moyſis Prophetiam, nec cætera vaticinia Chriſti Diſcipuli de Moſaico ritu reſcindendo tùm primùm intelligebant; imò & graviſſimas eâ de re difficultates poſtmodùm paſſi ſunt: ſed non eſt cur ex illo Chriſti Diſcipulorum pro Lege Moſaicâ ſtudio ſibi gratulentur Judæi. Circa Moſaicos ritus animum quidem mutarunt: at ideò temeritatis & inconſtantiæ non poſſunt incuſari; ab illis enim non receſſiſſe, niſi præeuntibus viſionibus & miraculis, ponderatiſque Prophetiis in comperto eſt. Sibi ſolis igitur exprobrent Judæi ſuam calamitatem, & prædictam

ſuæ pervicaciæ pœnam, hîc & in futuro ſuſtinendam, ſi ipſos non pœniteat. Etenim ſi Judæi nunc temporis Prophetias non intelligunt, profectò nolunt intelligere ut benè agant; cum aperta ſit Prophetarum expoſitio à Chriſto & ab Apoſtolis tradita.

Probatur tertia pars. Non eſt enim, quòd conjunctis cum Judæis viribus Ethnici legis antiquæ Chriſtianis exprobrent abrogationem, & tueantur ritus, quos irriſerunt continuò.

Licet hoc in capite audiendi non eſſent Ethnici, ut qui religionis ſenſu non ducantur; eorum tamen non declinabimus argumenta, quæ Celſus & alii partim mutuati ſunt ex Judæis. Quæ religio, inquiebant Ethnici? Se Dei Judæorum cultricem profitetur, & illius leges omnes fermè proculcat: ſe quoque omnium antiquiſſimam jactitat; & quo tempore prodierit, notant eorum monumenta, & Judæorum Synagogæ. Laudant & illi Prophetas Judaïcos, ut qui Chriſtum futurum Meſſiam pronuntiarint, & legis novæ authorem: reluctantur verò Judæi Propheticorum librorum cuſtodes, & Moſaïcam legem perennem futuram aſſeverant.

At verò ſi pro Judæis ſtare velint Ethnici, non recuſent pro Judicibus, quos reſpuere non auderent Judæi, nec quicumque ſanæ mentis vir poteſt abnegare. Quid enim poteſt eſſe ineluctabilius, quàm judicium à pluribus retrò ſeculis prolatum, & à Judicibus partium nulli cognitis, qui variis temporibus floruerunt, controverſiâ nondùm exortâ. Prophetæ ſunt, quos in diſceptationis motæ Judices advocamus, & eò majori confidentiâ, quò de mutuâ quâdam conventione adduci non poſſunt in ſuſpicionem. Nec à Chriſtianis ejuſmodi Prophetiæ dici poſſunt confictæ, ut quæ ab infenſiſſimis Chriſtianorum hoſtibus Judæis tantâ religione ſerventur. Ex ſuo marte non accipiebant vates illi ſacri, quod de Meſſiâ tàm variis ſeculis vaticinati fuerunt: ſed, ut profeſſi ſunt, Deo moventi morem gerebant. Quodnam etenim potuiſſet eos aliud incitare momentum? an lautioris vitæ deſiderium? Sed aſperæ admodùm vivendi rationis fuerunt. An ut Potentum & Principum animos captarent? Verùm adeò ab hâc vitæ œconomiâ fuerunt alieni, ut eorum plerique ſuis modò hortationibus, comminationibus modò Principum, nationis ſuæ animos in ſe concitarint, eorumque furorem immanem fuerint experti. Nec illa Prophetica futurorum præcognitio in aliquam ſcientiam naturalem referebatur: quam enim cum legis alterius inſtitutione, Chriſti ex Virgine ortu, fugâ in Ægyptum, morte, & rituum Moſaïcorum abrogatione connexionem habere poteſt ſyderum conjunctio, vel ſecretio, aut certis in locis collocatio? An qui huic ſcientiæ navant operam, quid ſimile ſyderum concurſu delineari ſubodorati ſunt? Et verò quâ ratione ſcientiâ illâ pollere dicerentur, qui eam ut Demonis opus, ut illudendi artem ſæpiùs authore Deo proſcripſerunt? Quid jam ſupereſt, niſi Deum ſolum, qui omnia ſimul tempora complectitur, tanti momenti mutationes certò prænuntiare, & efficere potuiſſe?

De Prophetiarum complemento qui ambigit, non argumentatione la-

borioſâ, ſed ſolâ oculorum attentione opus habet, ut novæ legis conſtitutionem, & abrogationem veteris deprehendat. Qui enim Prophetas Judęos de Meſſiâ futuro novæ legis inſtitutore audierint, & ad Chriſti ortum, vitæ genus, doctrinam, & geſta, tranquillo attenderint animo; has ſanè Prophetias in Chriſto ſimul & ab ipſo fuiſſe impletas facillimè intelligent. Et verò quaſlibet prorsùs dubitationes removebunt, ſi perpenderint, quæ Urbis, Templi, & Judaïcæ Gentis excidio; varias in orbis partes è patriâ depulſione, de odio Gentium adverſus Judęos concitando, in obcæcationis & ſceleris immanis in Chriſtum perpetrati pœnam pręnuntiarunt Prophetæ, & ipſe Chriſtus. Cum enim hæc ſingula olim pręmonſtrata, ſenſibus obvia ſint, non ex noſtris codicibus modò, ſed & ex Gentium, & ipſius Judaïcæ Nationis Hiſtoricis; nemo eſt, qui ea omnia jam à ſexdecim ſeculis & ampliùs peracta non ſit facilè perſpecturus; ſi vel hæc ſimul conferat; nemo, qui cum voluptate non miretur ſolemnem adeò pollicitationum divinarum & indubitatam executionem. De quibus momentis, ubi de Incarnatione & de Fide ubertiùs erit agendum.

Quæritur 1° quo tempore fuerit lex vetus omni authoritate deſtituta; ſeu quandò ad ſui obſequium obſtringere deſierit?

R. Legem veterem Chriſti morte fuiſſe penitùs ſubverſam: ideò Joan. 19. ℣. 30. in cruce exanimis Chriſtus dixit: *Conſummatum eſt*: ſeu abſoluta ſunt omnia, tùm quæ ad Dei Patris voluntatem; tùm quæ ad hominum ſalutem; tùm quæ ad legis, ſacerdotii, & figurarum complementum pertinebant: ideò etiam Math. 27. ℣. 51. *Velum Templi ſciſſum eſt*, quod integrâ permanente lege, integrum permanſerat.

Opp. Ante Chriſti mortem erat extincta lex vetus: diſpelluntur enim tenebræ lucis illuſtratione; & veritate adimpletâ, evaneſcunt figuræ & umbræ: idcircò Diſcipuli obligatione legis liberati, vellunt ſpicas ipsâ die Sabbati, Math. 12. v. 1. Et Luc. 6. v. 16. dicitur: *Lex & Prophetæ uſque ad Joannem.* Deindè inſtitutus fuerat ante mortem Chriſti Baptiſmus, & conſequenter eodem tempore antiquata Circumciſio, quæ cum Baptiſmum adumbraret, ſupervacanea profectò fuiſſet. Vel enim ad conſilium, vel ad pręceptum revocaretur Baptiſmus; ſed neutro in caſu ſupererat Circumciſionis obligatio: nam latâ lege de Baptiſmo deſinit Circumciſionis pręceptum; nec conſilii locum obtinente Baptiſmo viget ampliùs Circumciſionis ſervandæ neceſſitas: ſicut nec viget de ineundo matrimonio lex, cum virginitas ſectanda proponitur. Prętereà lege reſciſſâ, dum occumberet Chriſtus nullâ lege divinâ poſitivâ fuiſſent obſtricti, qui tunc vitam agebant: abrogata enim ſupponitur antiqua lex; nec tunc temporis promulgata fuiſſet nova. Igitur aut ſervandæ legis antiquæ neceſſitas incumbebat; aut propugnanda eſt novæ legis ante Chriſti mortem inſtitutio. Aliud adhuc grave ſequeretur incommodum, quodam ſcilicet tempore abſque legis adminiculo plebem ſuam Deum dimiſiſſe.

R. 1° diffuſione quidem lucis depelli tenebras à corporibus; eandem verò non eſſe obcæcationis animi rationem; licet enim propnatur veritas, non ideò admittitur. Hinc licet Chriſtus unicum & verum lumen Judæis ſui conſpectum indulſiſſet; non idò tamen pro vero lumine habebatur, juxta illud Joan. cap. 1. *Et lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt..... In propria venit, & ſui eum non receperunt.*

R. 2° adimpletâ veritate figuram evaneſcere; at veritas in veteri lege prænuntiata, in ſolo Chriſti adventu adimpleta non fuit; ſed præſertim in ipſius morte, in quâ dixit: *Totum conſummatum eſt.*

R. 3° S. Lucam, Prophetas, legis ritus inter & Joannis miniſterium ſtatuiſſe hoc diſcrimen, quòd illis Chriſtus præſignificaretur venturus; Joannis verò concionibus & inſtituto demonſtraretur præſens. Quam etiam veritatem nos edocuit S. Math. cap. 11. ℣. 11. his verbis: *Omnes Prophetæ*, inquit, *& lex uſque ad Joannem prophetaverunt.*

Ad id quod ſecundo loco adjectum eſt, Reſp. Circumciſionem, licet Baptiſmi figuram, ad mortem uſque Chriſti permanſiſſe; quia donec palàm fieret inſtitutio Baptiſmi, & ipſius lex vigeret, contiuuatam figuræ vim habebat Circumciſio: quamvis autem inſtitutio Baptiſmi Chriſti mortem prævertiſſet; de Baptiſmo tamen lex ſtatim promulgata non eſt; ſed ante mortem conſilii loco fuit Baptiſmus. Non poteſt quidem præcipi matrimonium, cum virginitas conſilii locum obtinet; quia nempè virginitatis & matrimonii effectus ſimul conſiſtere non poſſunt; at tunc temporis Circumciſionis & Baptiſmi effectus ſimul conſiſtere poterant.

Ad id quod tertio loco adjectum eſt, Reſp. legem rectè intellectam non infregiſſe Apoſtolos; liberum enim illis erat, cum urgeret neceſſitas, die ipsâmet Sabbati ad victum ſibi neceſſaria comparare.

Ad id tandem quod ultimo loco allatum eſt, Reſp. abſque lege non fuiſſe tempore mortis Chriſti plebem fidelem; nam fœderis antiqui viguit obligatio, quandiù nec de illius antiquatione, nec de inſtitutione novi apertè conſtitit.

Quæritur 2° quo tempore ſui cultores ſceleris reos lex antiqua fecerit; ſeu, ut loquuntur, eſſe mortifera cœperit?

Non pertinet quæſtio ad ea tempora, quibus aliquod ex legis antiquæ inſtitutis ſeligere poſſit ſocietatis præpoſitus, quod inferioribus ut utile injungat: præſcriptum enim illud non ex veteri fœdere authoritatem, ſed ex ſuperioris juſſu haberet.

Nec etiam movet r controverſia, utrum antiqua mandata, quatenùs Chriſtum adumbrarunt, poſſint injungi.? Repugnarent quippè Legi Evangelicæ; quia Chriſtum mortuum ut venturum demonſtrarent. Quæſtio igitur eſt tantummodò, an poſt Chriſti mortem, cum ad ſalutem nullatenùs prodeſſent antiquæ cæremoniæ, conſcientiâ illæsâ per aliquod temporis intervallum ſervari potuerint.

Mortiferam fuiſſe legis obſervationem Chriſto mortuo, contendebat S. Hieronymus; & cum Apoſtolorum Petri, Jacobi, Pauli & aliorum, qui legis cæremonias ſervarant, opponeretur exemplum; de hâc ad tempus œconomiâ ſecum invicem conveniſſe Apoſtolos reponebat, vitandorum offendiculorum causâ; ne ſcilicet Judæorum lęderentur animi, & illâ offenſione in Evangelicæ Legis odium præcipites agerentur; ideóque ſe legis, à quâ abhorrebant, ſectatores ſimulaſſe Apoſtolos contendebat; imò & ſolemnem illam S. Pauli adverſus S. Petrum objurgationem, Gal. 2. quòd legis cæremonias ſectatus à Gentibus converſis recederet, ex utriuſque Apoſtoli compacto contigiſſe, ut vel indè diſcerent omnes ex S. Petri S. Paulo inferiori morem gerentis exemplo abdicandas eſſe penitùs legis cæremonias, nec converſis imponendas Gentibus.

Alia erat Sancti Auguſtini ſententia, quam tribus diſtinctis temporibus, 1° ante mortem Chriſti, 2° à Chriſti morte ad ſufficientem Evangelii promulgationem, 3° verò ſufficienti illâ Evangelii factâ promulgatione, ſic exponebat. Tempore primo legalia fuiſſe ſervanda exiſtimabat. Secundo mortua quidem illa fuiſſe, ſed non mortifera; ſeu reatu illos non implicuiſſe, qui ex Judæis aut ex Gentibus converſis Moſaïcos ritus, ut non neceſſarios ſervaſſent: peccaturos verò fuiſſe, aut deliquiſſe non leviter, legis cæremoniis ut neceſſariis aut utilibus ſtudioſiùs addictos. Eâdem mente addebat potuiſſe legalia ab Apoſtolis, quâ à Judæis converſis, retineri; & proindè nihil ficto animo ab iis fuiſſe geſtum; item veram increpationem, nec injuriâ, S. Petrum à S. Paulo ſuſtinuiſſe, nec inter eos meditatam. Tertio verò tempore mortifera fuiſſe legalia diſputabat, ita ut qui tunc temporis ea cuſtodiſſent, à ſcelere non poſſint eximi

CONCL. Chriſto mortuo legalium obſervatio non ſtatim fuit mortifera, ſeu lethale ſcelus; nec ficto animo ab Apoſtolis ſervata fuére legalia; itemque verè reprehenſibilis fuit S. Petrus Gal. 2.

Pars prior ſic evincitur. Pro lethali ſcelere haberi non poteſt, quod lex nulla prohibuerat, quodque à Religionis Chriſtianæ magiſtris, & pręcipuis chriſtianæ libertatis vindicibus palàm factitabatur, nemine arguente; præſertim quo tempore nihil divinæ voluntati adverſum, aut dimittebatur inultum, aut ſaltem abſque correctionis ſolatio & remedio, ut ex Act. 5. ubi de Ananiâ & Saphirâ; & Gal. 2. ubi de S. Petro agitur, fit apertum. Sed ab illo uſu nulla deterrebat Lex Divina, vel Eccleſiaſtica; imò ea erat Apoſtolorum, & totius Eccleſiæ naſcentis circa legis cæremonias œconomia, ut à Judæis ad fidem adductis, & ab ipſis Apoſtolis & Eccleſiæ Doctoribus ſervarentur. Cum enim Legis Moſaïcæ ſtudioſiſſimi Chriſtianis ſingulis, etiam in Gentilium ſuperſtitione natis, jugum illud imponendum eſſe contenderent; qui ex Gentibus converſis ejuſmodi oneri non eſſe ſubjiciendos diſputabant, ii ipſimet Moſaïcos ritus inculpatè ſervabant, ut Timotheus ex patre gen-

tili natus, quem S. Paulus ſecum adducere volens, circumcidit, Act. 16. v. 3. Quinetiam ipſe S Jacobus Act. 21. S. Paulo fuit author, ut cum quatuor aliis votum habentibus, abraſo capite coram Sacerdote Levitico ſanctificandum ſiſteret ſe: *Sanctifica te cum illis*, inquit S Jacobus S. Paulum alloquens v. 24. *& ſcient omnes, quia quæ de te audierunt, falſa ſunt; ſed ambulas & ipſe cuſtodiens legem.* An S. Jacobus hanc cæremoniam ſingularem S. Paulo ſuaſiſſet? An S. Paulus monenti S. Jacobo fidem habuiſſet, ſi vel peccati ullius leviſſima umbra his in factis occurriſſet? Cujus ſanctitatis fuerint palàm eſt; & nihil veritos quidquam fuiſſe, præterquàm quod Deo eſſet exoſum, eſt in propatulo.

Tantùm abeſt, ut Apoſtolica hæc œconomia ullo pacto ſit culpabilis; quinimmò fuerit neceſſariò illis temporibus inſtituenda, quò maximi momenti declinarentur incommoda. Et verò ſi ex Judæis ad fidem converſi Moſaïcos ritus ſubitò reſpuiſſent, nullum viſum fuiſſet intercedere diſcrimen inter Idololatrarum ſuperſtitionem, & religionem Judæorum: ut ergò fieret palàm Judaïcum ritum divinitùs fuiſſe inſtitutum; per quoddam tempus ſervandæ fuerunt legis cæremoniæ; Ethnicorum verò ſtatim removendæ. Deindè non mediocre Judæis ad fidem adductis fuiſſet motum ſcandalum, ſi divinas ſtatim dimittendas eſſe cæremonias audiiſſent; Deo quippè authori gravem injuriam inferri proculdubiò fuiſſent rati. Priùs igitur Judæi illorum rituum rationes erant edocendi, & juxta Dei verbum illis cæremoniis deſignata myſteria fuiſſe impleta. Præterea à Fide Chriſtianâ Judæos procul repuliſſet hæc adeò præceps cæremoniarum abrogatio: nec enim minùs illa reſciſſio eorum offendiſſet animos, quàm ſubſequentibus temporibus varios hæreticos in errorem impulerit; ſed ipſis viſa fuiſſet noſtra religio, non Moyſi modò & Prophetis, ſed & ipſi Deo repugnare.

Nec tamen illis inſtitutis Ethnici fidem amplexi, fuerunt ſubdendi; ne aut non Chriſti promittendi causâ inſtituta eſſe, aut adhuc Chriſtum promittere putarentur. Hinc SS. Paulus & Barnabas Act. 14. Antiochiæ è Gentibus converſos his ritibus ſubjici non tulerunt: ideóque S. Paulus Gal. 2. S. Petro palàm reſtitit, & hanc Evangelicam libertatem Synodus Hieroſolym. Act. 15. confirmavit.

Illius œconomiæ adverſus Judæos rationes paucis exponit S. Auguſt. lib. 19. contra Fauſtum cap. 17. ad tempus ſcilicet fuiſſe hos ritus ſervandos, tùm ut rituum illorum dignitati conſuleretur, tùm ut ad tumulum cum honore deduceretur Synagoga, *nevè*, ut habet, *ſi ab ipſis removerentur, ſtatim improbata potius quàm terminata viderentur.*

Concluſionis altera pars eluceſcit; videlicet fictionis omnis expertes fuiſſe Apoſtolos in retinendis Moſaïcis ritibus. Nulla enim vel minima fictionis ſuſpicio poteſt habere locum, ubi viri ſanctiſſimi ſimul & coram Deo, nemine improbante, ſed unanimi conſenſu, de re ſacrâ piè faciendâ & de removendo ſcandalo deliberant, & alii pietatis eximiæ

viri

viri deliberatam rem exequuntur. Porrò autem deliberant & ſolicitè inquirunt S. Jacobus & Seniores; exequitur verò S. Paulus cum viris quatuor, qui votum emiſerant. Quid igitur à ſimulatione poteſt excogitari magis alienum? *Dixerunt ei* (nempè Paulo Act. 21.) *vides frater, quot millia ſunt in Judæis qui crediderunt, & omnes æmulatores ſunt legis. Audierunt autem de te, quia diſceſſionem doceas à Moyſe eorum, qui per gentes ſunt Judæorum, dicens, non debere eos circumcidere filios ſuos, neque ſecundum conſuetudinem ingredi. Quid ergò eſt? utiquè oportet convenire multitudinem: audient enim te ſuperveniſſe. Hoc ergò fac quod tibi dicimus: ſunt nobis viri quatuor, votum habentes ſuper ſe. His aſſumptis ſanctifica te cum illis; & impende in illis, ut radant capita: & ſciant omnes, quia quæ de te audierunt, falſa ſunt; ſed ambulas, & ipſe cuſtodiens legem. De his autem, qui crediderunt ex gentibus, nos ſcripſimus, judicantes ut abſtineant ſe ab idolis, immolato, & ſanguine, & ſuffocato, & fornicatione. Tunc Paulus aſſumptis viris, poſterâ die purificatus cum illis intravit in templum, annuntians expletionem dierum purificationis, donec offerretur pro unoquoque eorum oblatio.* Non ſuaſit autem S. Jacobus, ut ſimulatione Iſraelitis illuderet S. Paulus, ritus illos cum viris quatuor amplexus; ſed ut ſe ſanctificaret ſimpliciter. Undè S. Auguſt. epiſt. 19. ſic ſcribit: *Si reverà ſic ea reprobaret, quemadmodùm de illo auditum erat, & ideò celebranda ſuſciperet, ut actione ſimulatâ ſuam poſſet occultare ſententiam: non ei diceret Jacobus, & ſcient omnes*, &c. Verbis evidentioribus ſincera & non ſimulata legalium obſervatio non videtur poſſe deſcribi.

Nec ſimulatione illâ uſos fuiſſe Apoſtolos, ut tempori ſervirent, cogitari poteſt: alioquin enim pro mendacibus viris & irreligioſis meritò audiiſſent, fidelibuſque gravi fuiſſent offendiculo. Pro mendacibus quidem, ſubdolis, fraudulentis, & impoſtoribus fuiſſent habiti, utpotè qui ad falſam ingerendam opinionem adhibuiſſent ſigna; pro irreligioſis verò, ut qui corporis habitu exteriùs ad religionem compoſito, mente autem ab illo cultu alienâ ritus antiquos fuiſſent ſectati. Viſi enim fuiſſent externâ illâ obſervatione debitam Deo adorationem velle ſe deferre, à quâ ſimulatione omninò abhorrebant Apoſtoli, ut qui ſcirent Joan. 4. *in ſpiritu & veritate* coli Deum, & abnegatum iri, qui coram hominibus Deum profiteri erubuerit.

Fidelibus quoque gravi fuiſſent offendiculo Apoſtoli: nam fideles eorum exemplo inducti, ex religionis ſenſu Moſaicos ritus eſſe uſurpandos cenſuiſſent, ut ab Apoſtolis religiosè uſurpatos. Fidelibus autem ne vel levi quidem fuerunt offendiculo Apoſtoli: nam & ad ſalutem ejuſmodi inſtituta non eſſe neceſſaria teſtificabantur, & ad tempus eſſe ſolummodò retinenda, ne Dæmonibus illa cum Gentilium ritibus tribuerentur; ſicque ex S. Auguſt. epiſt. 9. cum Judæis Judæi fiebant Apoſtoli, ut eos ad Chriſtum adducerent; & omnia omnibus fiebant, ut omnes lucrifacerent.

Tertia Concluſionis pars probatur. Reprehenſione dignus [illegible] S. Petrus, ut qui palàm à S. Paulo inſimulatus Antiochiæ, non ex compacto, ſed quia reprehenſibilis erat: quod eò certius haberi debet, quò majori cautione illud aſſeverat Apoſtolus, Deo teſte provocato, ſe vera referre, & non mentiri: *Quæ autem ſcribo vobis*, inquit Gal. cap. 1. ℣. 20. *ecce coram Deo, quia non mentior:* cap. verò 2. ℣. 11. hæc ſcribit: *Cum veniſſet Cephas Antiochiam, in faciem ei reſtiti, quia reprehenſibilis erat. Prius enim quàm venirent quidam à Jacobo, cum Gentibus edebat: cum autem veniſſent, ſubtrahebat & ſegregabat ſe, timens eos qui ex circumciſione erant.* Et certè non modò ex Gentibus converſos declinabat S. Petrus, ſed & Judæi S. Petri ſtudioſi æmulatores: hocque graviùs S. Paulum movebat, quòd ſcilicet itineris & laborum ipſius fermè omnium particeps S. Barnabas, S. Pauli comes ab Eccleſiâ Hieroſolymitanâ deſignatus, in S. Petri partes tranſibat: *Sed cum vidiſſem*, ℣. 14. *quòd non rectè ambularent ad veritatem Evangelii, dixi Cephæ coram omnibus: ſi tu, cum Judæus ſis, gentiliter vivis, & non judaicè: quomodò Gentes cogis judaïzare?*

Quam veritatem ità propugnat S. Auguſt. epiſt. 19. *Si hoc fecit Petrus, quod facere debuit; mentitus eſt Paulus, quod eum viderit non rectè ingredientem ad veritatem Evangelii: quiſquis enim facit quod facere debet, rectè utiquè facit; & ideò falſum de illo dicit, qui dicit eum non rectè feciſſe, quod eum novit facere debuiſſe. Si autem verum ſcripſit Paulus; verum eſt quòd Petrus non rectè tunc ingrediebatur ad veritatem Evangelii. Id ergò faciebat, quod facere non debebat: & ſi tale aliquid Paulus ipſe jam fecerat, correptum potiùs etiam ipſum credam Coapoſtoli ſui correptionem non potuiſſe negligere, quàm mendaciter aliquid in ſuâ epiſtolâ poſuiſſe: & ſi in epiſtolâ quâlibet, quantò magis in illâ, in quâ prælocutus ait: Quæ autem ſcribo vobis, ecce coram Deo, quia non mentior.* Subjunctis authoritatibus SS. Cypriani & Ambroſii, ſententiam mox expoſitam, & conſecutiones ex eâ deductas confirmat Sanctus Auguſtinus.

Deindè S. Petri culpa eò gravioris momenti S. Paulo videbatur, quòd ipſe S. Petrus aliam iniiſſet viam: *Timens eos*, inquit Gal. 2. v. 12. *qui ex circumciſione erant.* Dum enim cum Gentilibus ad Chriſtum converſis Antiochiæ promiſcuè verſaretur S. Petrus, juxta Conc. Hieroſol. decretum abſque diſcrimine cibis utebatur: cum autem paternarum traditionum æmulatores Judæi Hieroſolymis Antiochiam acceſſiſſent, Gentilium ſocietate dimiſſâ, Judæis totus adhærebat, quaſi eorum eſſet ſententiæ. Undè cæteri Judæi, & ipſe Barnabas, à Gentilium converſorum convictu abſtinuerunt: *Et ſimulationi ejus conſenſerunt cæteri Judæi*, inquit v. 13. *ita ut & Barnabas duceretur ab eis in illam ſimulationem:* ſcilicet iſtis Judæis, & ipſi Barnabæ cum Gentilibus cibos non ſumere religio fuit. Hanc injuriam ſibi fieri Gentiles conqueſti, de novo illo legis jugo expoſtulant: his verò cognitis, tanquam Evangelicæ libertati

contrariis, S. Paulus S. Petrum palàm arguit, quòd ſuæ converſationis exemplo, etſi non imperio aut doctrinâ, ad rituum Judaïcorum renovationem Gentes induceret: *Si tu* ṽ. 14. *cum Judæus ſis, gentiliter vivis, & non judaicè; quomodò Gentes cogis judaizare?*

Nec indè mortalis S. Petro inurenda labes; ſe quidem geſſit aliter, quàm veritas poſtulabat; ſed Judæis converſis exiſtimabat profuturum illum condeſcenſum, ut docent Tertull. lib. 4. contra Marc. Gelaſius in tom. de anathematis vinculo, ubi ſcribit S. Petrum hoc in negotio cecidiſſe humanitùs; item Agapetus in epiſt. ad Juſtinianum Imperatorem (apud Baron. ad an. 535.) & Sanct. Gregorius Magnus lib. 28. Moral. & Hom. 18. in Ezech.

Opp. 1. Non licebat profiteri Chriſtum moriturum, cum jam mortuus eſſet. Non levis enim culpa eſt, falſum in religione adhibere ſignum. Legalibus autem futuram Chriſti mortem fuiſſe ſignificatam in aperto eſt: propterea pro falſo religionis ſigno legalia erant habenda.

R. Legalia futura quidem fuiſſe falſa religionis ſigna, ſi Chriſto mortuo ad exprimendam Chriſti mortem uſurpata fuiſſent. At eo animo non ſervabantur tunc temporis, ſed venerationis ergo, & ut Ethnicorum ritibus ſecernerentur, & divinæ inſtitutioni ſuus ſervaretur locus, & honor.

Inst. cum S. Hieronymo, cæremoniarum Judaïcarum uſum fuiſſe admodùm culpabilem, cum ex Apoſt. Gal. 5. *Si circumcidamini, nihil vobis Chriſtus proderit.*

Reſpondet S. Auguſtinus epiſt. 19. verba S. Pauli eſſe intelligenda de iis, qui ſentiebant ſalutis ſpem in circumciſione reponendam eſſe, ſeu abſque eâ ſalutem non poſſe comparari; non verò de circumciſione ſimpliciter, pro eo ſcilicet tempore, quo erat in honore habenda: *Decepit ergò Timotheum Paulus*, inquit S. Auguſt. *& fecit ei nihil prodeſſe Chriſtum? An quia hoc fallaciter factum eſt, ideò non obfuit? At ipſe hoc non poſuit, nec ait: Si circumcidamini veraciter, ſicut nec fallaciter; ſed ſine ullâ exceptione dixit: Si circumcidamini, Chriſtus vobis nihil proderit. Sicut ergò tu vis hìc locum dare ſententiæ tuæ, ut velis ſubintelligi, niſi fallaciter; ità non impudenter flagito, ut etiam nos illic intelligere ſinas eis dictum: ſi circumcidamini, qui propterea volebant circumcidi, quod aliter ſe putabant in Chriſto ſalvos eſſe non poſſe. Hoc ergò animo, hâc voluntate, iſtâ intentione, quiſquis tunc circumcidebatur, Chriſtus ei nihil omninò proderat.*

Opp. 2. cum S. Hieronymo. Ex pacto S. Petrum arguit S. Paulus: nam & ipſe S. Paulus præſtitit, quod S. Petrus; circumcidit enim Timotheum, & purificationis Nazareatûſque cæremoniis ſe ſubdidit.

R. 1. conventum illud inter Apoſtolos ob rationes mox expoſitas eſſe removendum; & diverſo animo S. Petrum & Paulum, quæ legis erant, executos fuiſſe. Judæorum enim objurgationes veritus S. Petrus, vel etiam complacentiæ ſtudio, Judæorum ritus ſectabatur, & Gentibus recèns converſis erat nocumento: compatientis verò affectu legis cæremonias

ſervabat S. Paulus; undè purificavit ſe, ne à lege ut malâ, non ſecùs ac à Gentilium ſuperſtitione, videretur recedere. Eam autem obſervationem tunc temporis neceſſariam non eſſe ſignificabat S. Paulus; cum nec ſemper illis ritibus adhęreret, nec unquam ſecederet ab Ethnicis converſis, qui eos non cuſtodiebant. Hinc Timotheum ex matre Judęum, non Titum Gentilem circumcidit.

Inst. Illi ex pacto egerunt, quorum alter ex Scripturis juxta veteres expoſitis finxit Judaïcos ritus æmulari. Simulavit autem S. Petrus Judaïcos ritus ſervare, ex S. Paulo Gal. 2. v. 13. *Et ſimulationi ejus conſenſerunt cæteri Judæi*, inquit, *ita ut & Barnabas duceretur ab eis in illam ſimulationem.* Ne verò de ſimulatione dubitationis ſupereſſet locus, ſimulationis vocabuli repetitionem adhibuit Apoſtolus; cui quidem ſenſui favet apertè Textus Gręcus, in quo extat nomen ὑποκρίσει Nec S. Petrum modò, ſed & S. Paulum ſimulatè egiſſe cenſent plures ex Antiquis, ut Origenes, Didimus Alexand. Apollinarius, Euſebius Emiſſen. & S. Chryſoſt. quos citat S. Hieronymus. In eâdem quoque ſententiâ fuerunt poſteà Theodoretus, Caſſianus, & alii plures.

R. ſimulationis nomine à S. Paulo mendacium non ſignificari, ſed ſimulationis ſpeciem, ſeu ſignum: nam cibis à lege vetitis dum S. Petrus abſtineret, pręſtabat ſe non ſecùs ac qui legem, ut ad ſalutem neceſſariam, ſervabant: cum verò imitabantur cæteri Judæi, & ipſe S. Barnabas; & externâ illâ profeſſione ritus Judaïcos eſſe ſervandos videbantur ſentire. Hinc cum aliquibus ex antiquis in eâ tùm primùm ſententiâ fuit S. Hieron. ſed lectis S. Aug. litteris, mutatâ ſententiâ, Sancti Petri lapſum non agnovit modò, ſed & cum adverſus Pelagianorum errorem de quibuſdam hominibus omnis peccati expertibus confutandum aggreſſus fuiſſet, validum indè lib. 1. contra Pelag. cap. 8. colligit argumentum; videlicet ipſoſmet Epiſcopos ſanctitate conſpicuos peccatis eſſe obnoxios, & illis annumerandum Eccleſiæ caput S. Petrum demonſtrat: *Dicat de Petro*, inquit, *quòd non recto pede inceſſerit in Evangelii veritate; & in tantùm reprehenſibilis fuerit, ut & Barnabas adductus fuerit in eandem ſimulationem. Quis indignabitur id ſibi denegari, quod Princeps Apoſtolorum non habuit?* Idem S. Hieron. lib. 3. Apol. adverſus Ruffin. cap. 1. ità diſſerit; illæſo nempè charitatis divinæ vinculo ſecum invicem quandòque non conveniſſe Apoſtolos, ut patet ex Act. 15. ℣. 39. ubi legitur Paulum inter & Barnabam factam eſſe diſſenſionem de Joanne dicto Marco, quem à ſuo comitatu repelli cupiebat S. Paulus; ipſum verò retineri volebat S. Barnabas. Ibidem etiam ait ipſe S. Doctor, nec Paulum Gal. 2. cum Cephâ ſeu Petro, quem Eccleſiæ columnam vocaverat, conveniſſe: ei quippè in faciem reſtitit, quod in Evangelio non recto pede incederet. Quam ſententiæ mutationem in viro eruditionis tam vaſtæ, tantique nôminis laudat ipſe S. Aug. in epiſt. 260. ad Oceanum.

Quęr. 1. quo tempore ſufficiens illa Evangelii promulgatio contigerit?

R. variam eâ de re Antiquorum fuiſſe opinionem: Judaïzantes epiſtola ad Magneſianos laudat S. Ignatius: *Vetera enim*, inquit, *tranſierunt*, & *ecce facta ſunt omnia nova. Si enim nunc uſque ſecundum Legem Iudaicam, & circumciſionem carnis vivamus, negamus nos gratiam accepiſſe.* Diſtinguit verò S. Juſtinus in dial. cum Triph. nec damnat eos, qui legalia ſervarent, modò in eam obſervantiam ex Gentibus converſos adducere non conarentur. Quærenti enim Triphoni an in Legis Moſaïcæ obſervatione obtineri poſſit ſalus; ſeu an cum Chriſti legibus poſſint inſtituta Moſaïca illibatè ſervari; ſic reponit: *Ut mihi quidem videtur, talis ſalvabitur. An ſunt qui dicant, ejuſmodi ſalvatum non iri? Sunt, ego reſpondi: & quidem cum talibus illi neque conſuetudinis, neque hoſpitii communionem habere audent: quos ego non collaudo.* Eos tolerandos eſſe diſputat, quia cęteris fidelibus Legalium & Circumciſionis obſervationem non exigerent; & hanc ſuam ſententiam condeſcenſum vocat, ob eorum infirmam conſcientiam: eos verò à communione cenſet eſſe repellendos, qui ex Gentibus fideles ad illam obſervationem conſentirent: *Eos ex Gentibus fideles, qui unà cum obſervatione in Chriſtum Dei profeſſionis & legitimam in illis conſentiant converſationem, itidem non ſalvari putem.* Neminem S. Juſtino reluctatum legimus: poterant igitur illibatâ conſcientiâ, cautionibus à S. Martyre traditis, Moſaïci ritus à Judæis converſis ſervari circa ſecundi ſeculi medium, & ulteriùs.

Poſtmodùm tertio ſeculo nullum licet ab Antiquis videatur definitum tempus, quo noxia ſaluti fuerint Legalia; conjicere tamen eſt ea mortem animæ intuliſſe, cum qui exindè ſcripſerunt, in ſolâ Concilii Hieroſolymitani de ſuffocatis definitione ſubſtitiſſe videantur, ut Orig. qui de ſolis ſuffocatis Hom. 16. in Num. in Eccleſiâ ſuo tempore prohibitis diſſerit: *Cum tam validis præceptis*, inquit, *cibus ſanguinis interdicatur à Deo, ut etiam nos, qui ex Gentibus vocati ſumus, neceſſariò jubeamur abſtinere, ſicut iis quæ idolis immolantur, ità & à ſanguine.*

Quær. an, & cur ab Apoſtolis ſuffocatorum & immolatorum uſus fuerit interdictus?

R. uſum illum fuiſſe prohibitum, ſicuti conſtat ex Act. 15. Fuit autem vetitus, ne Chriſti Diſcipuli eâ participatione in Dæmonum ſocietatem accedere dicerentur, ſi ex Judæis eſſent; aut in eâ remanere, ſi ex Ethnicis ad fidem fuiſſent adducti. Judæi enim avito religionis ſenſu ab immolatitiis, non ſecùs ac ab Idololatriæ participationibus abhorrebant; nec immolatitiorum uſum in Gentibus converſis toleraſſent unquàm. Undè à ſuffocatis abſtinere juſſi ſunt utique, ut illo antiquæ legis mandato Ethnici converſi cum Judæis communi quodam vinculo conjungerentur. Proptereà communi ſanctione illa procul remota fuit offenſionis & ſchiſmatum occaſio, & in eamdem unitatem coadunati fuerunt, tùm ex Judæis, tùm ex Gentibus Chriſtiani.

Opp. Suffocatorum uſus ab Apoſt. Act. 15. non eſt prohibitus:

vocabulum quippè *à ſuffocato* intruſum eſt: hinc abſque illo vocabulo ſic legunt plures ex Patribus: *Ut abſtineatis ab immolatitiis, ſanguine, & fornicatione.* Ità S. Iren. lib. 3. cap. 12. Tertull. de pudic. cap. 12. S. Cypr. lib. 3. ad Quirin. ſub finem, S. Pacian. in parœn. ad pœnit. & Ambroſiaſter in Comment. epiſt. ad Gal. ubi dicit illud mandatum fuiſſe additum à Græcorum Sophiſtis, qui Scripturam adulterarunt. S. etiam Aug. lib. 32. contra Fauſtum cap. 13. loco illo relato ait, in actibus hâc lege tantummodò fuiſſe preceptum ab Apoſtolis, ut abſtinerent Gentes à fornicatione, & ab immolatis; ſanguinis verò & ſuffocati non meminit. Et verò quo pacto decretum ejuſmodi tuliſſent Apoſtoli? cum verba Chriſti Math. 15. *Non quod intrat in os, coinquinat hominem*, reſcinderent? An tam apertè Domino reluctarentur? An etiam pari jure, nulloque interpoſito diſcrimine, rem naturâ ſuâ indifferentem, videlicet ſuffocatorum uſum, cum ſcelere aperto, nempè fornicatione, viri tam piè inſtituti authore Spiritu Sancto prohiberent? Sed etiam cur potiùs de quodam ex ritibus Moſaïcis, de ſuffocato nimirùm & immolatitiis aliquid ſancirent, quàm de alio, ut v. c. de Circumciſione; cum illi omnes ritus æquè novâ Lege, ſeu Evangelicâ libertate reſcinderentur.

R. locum illum Act. 15. non eſſe interpolatum; reclamant Scripturarum codices omnes, & antiquitas univerſa. Qui ex Antiquis verbum *à ſuffocato* prætermiſerunt, vel loco illius verbi ſuam inſeruerunt expoſitionem, nempè legem de prohibitâ ſanguinis humani effuſione, ſeu homicidio; vel ſanguinis vocabulo ſuffocatum deſignarunt. Ambroſiaſtri verò, utpotè Pelagiani, ſententia nullius apud nos eſt momenti.

Cæterùm decretum illud ab Apoſtolis ſancitum doctrinæ Chriſti Math. 15. expreſſæ nullatenùs adverſatur. A traditionibus quippè humanis Judæos ibi avocat Servator, quibus addicti Judæi Divinam Legem perfringere non detrectabant, & panis non lotis manibus comeſti uſu animam-ſordes contrahere, quaſi panis ille naturâ ſuâ contaminaret, arbitrabantur: re autem creatâ utpotè bonâ & à Deo factâ neminem contaminari docet Chriſtus; ſed ex proprio cujuſque affectu proficiſci peccatum quodlibet: *Sed quod procedit ex ore*, inquit Matth. 15. ℣. 11. *hoc coinquinat hominem.* Hinc & Marc. 7. v. 15. *Nihil eſt extra hominem introiens in eum, quod poſſit eum coinquinare; ſed quæ de homine procedunt, illa ſunt quæ communicant hominem.* Nec etiam immolatitia, & ſuffocata ut per ſe impura, prohibuerunt Apoſtoli; ſed ut interdicto illo, quaſi publico charitatis vinculo, Judæi converſi cum Ethnicis conjungerentur.

Eâdem ſanctione fornicatio, immolatitiorum & ſuffocatorum uſus vetantur quidem, ſed non æquo jure: ſuffocata enim & immolatitia nihil in ſe mali continebant; ſed in Religionis Chriſtianæ naſcentis commodum removebantur, ne illorum uſu in Judæorum converſorum odium ex Gentibus fideles inciderent. Igitur œconomiæ cauſâ tantùm, & ad tempus interdicuntur: ut ſcelus verò, & in perpetuum removetur for-

nicatio, quæ ſoluti cum ſolutâ pro ſcelere non habebatur apud Ethnicos, qui ad legis naturalis præſcripta non attendebant: ideò admonentur hîc de vitandâ fornicatione, quam naturalis Lex & Divina vetuerat. Mulieris enim uſus naturali & Divinâ ordinatione, non ad voluptatem, ſed ad liberos ſuſcipiendos, & piè inſtituendos refertur: & proindè cum bona hæc nonniſi legitimâ maris & fœminæ in matrimonium conjunctione contineantur, ſeu non procurentur; ideò extra matrimonium uſus mulieris, ſeu fornicationes ſunt quovis tempore malæ, ceduntque in familiarum dedecus & detrimentum. Sed uberior hujuſce rei expoſitio alterius eſt loci.

Aliud eſt ſentiendum de Circumciſione, quæ injungi non potuit; quandoquidem inſtituto & promulgato Baptiſmate, deſierat illius neceſſitas & utilitas: quæque ſi fuiſſet Gentibus injuncta, renovata viſa fuiſſet Religio Judaïca, & grave admodùm onus Gentibus impoſuiſſent Apoſtoli. Per Leges verò de ſuffocatis & immolatitiis fiebat ex Judæis & Gentibus conjunctio.

Quær. 3. undè fiat ut Lex Apoſtolica in omnium primo Concilio univerſali, decernente Spiritu Sancto, *Viſum eſt Spiritui Sancto, & nobis*, tam ſolenniter ſancita non vigeat, & fideles nunc temporis promiſcuè ſuffocatis utantur, uſuri quoque immolatitiis, ſi quibuſdam in regionibus ad cibum offerrentur?

R. Summâ veneratione ſanctionem illam proſecutos fuiſſe Antiquos, tùm in Oriente, tùm & in Occidente; in Oriente quidem primùm Alexandriæ: nam Tripho in dial. S. Juſtini Chriſtianis vitio vertebat, quòd immolatitiis uti non reformidarent, nihilque indè ſibi detrimenti metuendum eſſe profiterentur: reponit autem S. Juſtinus plures Chriſtianæ Profeſſionis nomen ambire, doctrinam verò non ſectari, ex quibus erant immolatitiorum participes. Deindè etiam in Occidente, Viennæ ſcilicet & Lugduni: nam S. Iren. Epiſcopus Lugdun. in præfat. lib. 1. Gnoſticorum crimina referens, ſic habet: *Idolotyta*, inquit, *indifferenter manducant, nihil inquinari ab iis putantes; & in omnem diem feſtum Ethnicorum pro voluntate in honore Idolorum factum primi conveniunt, uti in nihilo quidem abſtineant; quod eſt apud Deum & apud homines odioſum muneris homicidiale ſpectaculum.* Et lib. 1. cap. 23. ſcribit Hæreticos illos diſputaſſe, non ſibi temperandnm eſſe à cibis immolatitiis. Item in epiſtolâ Lugdunenſis & Viennenſis Eccleſiarum à S. Irenæo ad Phrygiæ & Aſiæ Eccleſias ſcriptâ, & ab Euſebio lib. 5. Hiſt. relatâ, fit mentio Biblidis cujuſdam mulieris, quæ fidem negarat, quæque à Magiſtratibus de Chriſtianorum impiis, ut dicebant, ſacrificiis interrogata; & an infantes interimerent, & diſcerptas eorum carnes comederent; ſic ad ſe reverſa reſpondet: *Quomodò*, inquit, *infantes ederent illi, quibus ne irrationalium quidem pecudum ſanguine veſci licet?* Igitur à ſuffocatis abſtinebant religiosè, necnon abſtinendum eſſe profitebantur.

Eadem Sanctionis Apoſtolicæ obſervatio firmatur pœnis gravibus in

eos, qui eam non ſervarent: nam ad ann. 319. in Concilio Gangrenſi cap. 2. anathema dicitur iis, qui carnis uſum prohibent, exceptis ſanguine, idolotyto, & ſuffocato. Sic in Eccleſiis Orientalibus, præſertim verò in Paphlagoniâ uſus ille vigebat; ſi tamen urgeret neceſſitas, ab immolatitiorum uſu non abſtinebant, ut refert Theodor. lib. 3. Hiſt. c. 15. Cum enim victimis & aquâ luſtrali immundos fieri cibos venales & fontes juſſiſſet Julianus, ut in communionis ſpeciem quamdam cum Ethnicis vel invitos Chriſtianos impelleret; illis tùm cibis immolatitiis & aquis utebantur Chriſtiani abſque peccati formidine, hanc ſcilicet ab Apoſt. 1. Cor. 10. Evangelicam libertatem edocti.

Alia erat ſub ſeculi quarti finem, & initium quinti diſciplina, ſaltem in Africâ. Ubi enim S. Auguſt. lib. 32. contra Fauſtum cap. 13. cibos illos immolatitios, & ſuffocatum, ſordium nihil ex naturâ ſuâ habuiſſe conſtituit; addit, cum conſtitutionis Apoſtolicæ ſuprà laudatæ rationes non ampliùs vigerent, cuique ſuffocatorum & immolatitiorum uſum eſſe liberum; & quibus adhuc circa hæc ſupereſſet ſcrupulus, pro infirmis in Africâ haberi: *Quis jam hoc Chriſtianus obſervat, ut turdos vel minutiores aviculas non attingat, niſi quarum ſanguis effuſus eſt... & qui fortè pauci adhuc tangere iſta formidant, à cæteris irridentur.*

Eccleſia Gallicana, licet Africanæ Leges & mores ſæpiùs ſit venerata, de Apoſtolico decreto aliter cenſuit: in Aurelianenſi enim Concilio, anno 533. can. 20. illius obſervationem injunxit, & iterùm cum Germanis Epiſcopis in Conc. Vormiac. an. 868. can. 64.

Perſtitit Orientalis Eccleſia in illâ lege ſervandâ: etenim Concilium Trull. an. 67. excommunicationi & depoſitioni ſubjecit eos, qui mandatum illud infringerent; bonorum autem publicationis, exilii, & virgarum pœnas ſuſtinuerunt juſſu Leonis Imp. novell. 58.

Non ſervatur modò Lex Apoſtolica in Occidente, nulla licet oppoſita ſanctio intercesſerit, quòd videlicet ad tempus ſolummodò lata fuiſſet, & deſierint inſtitutionis cauſæ, quibus citiùs in Africâ notis, etiam ibi fuit antiquata; in aliis verò Eccleſiis ſeriùs.

Quæ verò interdictum Apoſtolicum ſervabant Eccleſiæ, ut Orientalis, Gallicana, & Germana, nullatenùs improbabant œconomiam Eccleſiarum Africanarum, quæ legem illam non retinebant. Nec pariter Gallos & Germanos, qui ab illo inſtituto poſteà receſſerunt, nequaquàm damnarunt Orientales, quandiu unitatis Catholicæ amor hanc utramq; partem Eccleſiæ, Latinam ſcilicet & Orientalem, adunavit, conſtabatque apud omnes ab iiſdem Apoſtolis, qui legem tulerant, liberum factum fuiſſe ciborum illorum uſum, modò quodlibet removeretur offendiculum. Undè eſcas Idolis immolatas, non ideò immundas fieri docet Apoſtolus; quia Idolum nihil eſt: *Sed*, inquit Cor. 8. ℣. 7. *non omnibus eſt ſcientia: quidam autem cum conſcientia uſque nunc idoli quaſi idolotytum manducant; & conſcientia ipſorum cum ſit infirma, polluitur*, &c. Et cap. 10. ℣. 23. *Omnia licent, ſed non omnia ædificant.... Omne quod in macello vænit, manducate,*

ducere; & ex cibis illis, qui ab infidelibus apponuntur, modò infirmis fidelibus non excidant hæc verba; ſed hoc immolatum eſt Idolis, & proindè maculatum eſt, & conſequenter repellendum. Hâc ſcilicet libertate uſi ſunt fideles, Juliani Apoſtatæ temporibus, ut ex Theodoreto retulimus.

Hâc decreti Apoſtolici reciſione ſuperiorem quamdam poteſtatem in Apoſtolica inſtituta ſibi tribuunt Latini, inquiebat Michael Cerularius Patriarcha Conſtantinopolitanus contra Leonem IX. At apud Latinos non ideò minor fuit adverſus Apoſtolos reverentia: hanc enim ob cauſam deſiit illa obſervatio, quòd, ut ſæpiùs repetitum fuit, mandati Apoſtolici rationes non ſuperſint. Neque verò attendebat Michael Cerularius in Latinos nullo Religionis ſenſu, ſed privato æſtu factus commotior, deceſſorum ſuorum pietate & eruditione commendatiſſimorum aliam fuiſſe ſententiam. In iis tamen contentionibus referendis non immorabimur; cum relatæ rationes dubitationem à Michaële Cerulario propoſitam procul removeant.

At verò non declinatur aliud incommodum, inquiunt, videlicet injuria Conciliis generalibus illata: de illorum enim authoritate detrahitur admodùm, cum eorum inſtituta convelluntur.

Verùm qui ſic diſſerunt, Conciliorum de fide ſanctiones cum decretis de diſciplinâ permiſcent. Aliud eſt enim Canonum de fide pondus; aliud ſanctionum de diſciplinâ: prioris quidem generis decreta nulli ſubſunt authoritati, utpotè divina, & ut loquitur Tertull. irreformabilia: poſteriora verò emendationis diſciplinam patiuntur. Undè docet S. Auguſt. poſteriora Concilia novis vulneribus adhibere nova remedia. Porrò autem Apoſtolicum hoc decretum ad meram diſciplinam quoad cibos illos ſpectabat. Cæterùm iſtud decretum nullâ reformatione fuit mutatum; ſed ex Apoſtolicâ ſententiâ, ceſſantibus legis illius rationibus ſervari deſiit.

Quæritur 4. an Chriſtiani ſicut & Iſraëlitæ Decalogo teneantur?

R. teneri, lege de Sabbato exceptâ; nihil enim in cæteris mandatis continet Decalogus, quod naturalis lex non injungat: undè S. Auguſt. lib. 3. ad Bonif. cap. 4. ſic habet: *Cætera certè, quæ ad pietatem bonoſque mores pertinent, non ad aliquam ſignificationem ullâ interpretatione referenda, ſed prorsùs ut ſunt dicta, facienda ſunt. Profectò illam Dei legem, non ſolùm illi tunc populo, verùm etiam nunc nobis ad inſtituendam rectè vitam neceſſariam nemo dubitaverit.* Addit autem Decalogum aliâ ratione à Chriſtianis, & aliâ à Judæis ſervari: *Ideò*, inquit, *non verè faciunt*, (nempè Judæi) *quoniam carnalis cupiditas, quâ peccatum commutatur potiùs, vel augetur, cupiditate aliâ non ſanatur.* Hinc ipſe S. Auguſtinus colligit ſervos fuiſſe Judæos, præter viros juſtos, qui eâdem fide, ſpe, & charitate, quâ Chriſtiani agebantur: *Eadem igitur fides eſt & in illis, qui nondum nomine, ſed reipſâ fuerunt anteà Chriſtiani; & in iſtis, qui non ſolùm ſunt, verùm etiam vocan-*

tur; & in utriſque eadem gratia per Spiritum ſanctum. Undè dicit Apoſtolus: Habentes autem eundem ſpiritum fidei.

Opp. 1. Lutherus hæc S. Pauli verba, ex cap. 3. ℣. 13. epiſt. ad Galat. deſumptâ: *Chriſtus nos redemit de maledictio legis, factus pro nobis maledictum.* Addit & iſta ipſius Apoſtoli, ex cap. 5. ℣. 13. ejuſdem epiſtolæ excerpta: *In libertatem vocati eſtis, fratres.* Ergò, inquit, Decalogus nequaquàm pertinet ad Chriſtianos.

R. hæc & ſimilia loca intelligi ſolùm debere de eâ libertate, quâ liberavit nos Chriſtus à ſervitute Legis Moſaïcæ, ut jam poſt ipſius mortem non ampliùs obligati ſimus ad ſervandas veteris legis cæremonias, ejuſque judicia cuſtodienda. Hunc autem eſſe verum & germanum verborum Apoſtoli ſenſum, apertè convincitur ex ſtatu epiſtolæ ad Galat. ex quâ prædicta teſtimonia fuêre deſumpta. Nam in illâ Epiſtolâ hoc potiſſimùm agit Apoſtolus, ut nempè Galatas doceat, cæremonias & judicia Legis Moſaïcæ poſt Chriſti mortem ceſſaſſe, & nullam jam ampliùs habere virtutem: cujus tamen contrarium putabant Galatæ ſeducti ab aliquibus Pſeudo-Apoſtolis, qui eos docuerant, Legem Moſis eſſe cum Evangelio ſervandam. Quamobrem S. Paulus ipſam Legem, quatenùs judicia & cæremonias continebat, appellavit jugum ſervitutis & maledictum: ſicut & Apoſtolorum Princeps Act. 15. eam appellavit onus grave, quod Patres noſtri portare non potuerunt. Verùm ne quis hanc libertatem malè intelligens exiſtimaret, quemadmodùm & impius Lutherus, ſe per eam eſſe liberum ab obedientiâ reliquorum mandatorum, quæ ad mores pertinent; dixit ibidem S. Paulus: *Vos enim in libertatem vocati eſtis, fratres; tantùm ne libertatem in occaſionem detis carnis, ſed per charitatem ſpiritùs ſervite invicem?* Quæ verba exponens S. Hieronymus in comment. in epiſt. ad Galat. ſic habet: *Dicat quiſpiam; ſi ceſſavi, ô Paule, eſſe ſub lege, & de ſervitute in libertatem vocatus ſum; ergò debeo ità vivere, ut convenit libertati, nec aliquibus præceptis teneri; ſed quodcumque placuerit, & voluptas ſuggeſſerit, hoc facere, implere, ſectari. Ad quod reſpondet Apoſtolus: Vocatos quidem nos eſſe in ſpiritùs libertatem; ſed ità ut libertas ipſa carni non ſerviat; nec putemus, quia nobis omnia licent, omnia expedire: quin potiùs quia ſervi legis eſſe ceſſavimus, facti liberi, magis per charitatem nobis invicem ſerviamus, ut luciniosa legis præcepta uno dilectionis capitulo concludantur.*

Opponit 2. Lutherus illud Tim. 1. *Sciens hoc, quia lex juſto non eſt poſita, ſed injuſtis.* Et proindè Chriſtianis non eſt præſcriptus Decalogus.

R. ex Apoſtolo Legem non eſſe Juſto poſitam; ſeu Juſtum non eſſe ſub lege terrente; ſub lege ſcilicet, quâ agatur; ſub lege, quæ ipſi imponatur, ut ſervo: ſed Juſto poſitam eſſe legem, quæ ipſum moderetur; ſeu Juſtum in lege eſſe, juxta quam agit; eſſe in lege, quæ homini libero ſcribitur, & mente conſpicitur; eſſe in lege non minante, ſed juſti-

ficante, ut interpretatur S. Aug. tùm in lib. de Spir. & Litt. cap. 9. tùm & in Pſalm. 1. ℣. 2. ubi ità ſcribit: *Aliud eſt eſſe ſub lege; aliud in lege. Qui eſt in lege, ſecundum legem agit; qui eſt ſub lege, ſecundum legem agitur: ille ergò liber eſt; iſte ſervus. Deindè aliud eſt lex, quæ ſcribitur, & imponitur ſervienti; aliud lex, quæ mente conſpicitur ab eo, qui non indiget litteris*; quia diligit juſtitiam; non ità qui ſervit: nam niſi eſſet lex ligans & cogens, nihil ageret. Non ergò tàm ad ſcriptam legem reſpicit Juſtus, quàm ad cordis propenſionem ex charitate profectam: ut tamen ſalvus fiat, ſervat mandata. Chriſtus enim apertè docet Math. 19. ℣. 17. neceſſariam eſſe mandatorum obſervationem, ut quis ad vitam ingrediatur: *Si vis*, inquit adoleſcentem alloquens, *ad vitam ingredi, ſerva mandata.* Hinc aberrat quiſquis Chriſtianæ Religionis dignitatem in omnis legis immunitate conſtituit. Eam ob cauſam David juſtus & Propheta ità Deum precatur Pſalm. 118. ℣. 33. *Legem pone mihi Domine viam juſtificationum tuarum.* Et in hæc verba ℣. 19. *Ne abſcondas à me mandata tua*, Sanctus Auguſtinus non modò Legis Divinæ cognitionem poſtulandam eſſe ut neceſſariam conſtituit; ſed & notitiam perfectam, ut ratione perfectâ impleantur Dei mandata: *Quocircà*, inquit, *& aliquatenus iſta ſciuntur, & ut magis magiſque ſciantur, non immeritò ſcienda poſcuntur. Quapropter, ut ſciamus diligere Deum, ſciendus eſt Deus; & ut ſciat homo diligere proximum tanquam ſeipſum, prius debet diligendo Deum diligere ſeipſum: quod unde poterit, ſi neſcit Deum, ſi neſcit & ſeipſum? Rectè itaquè dicitur Deo: Incola ego ſum in terrâ: ne abſcondas à me mandata tua. Meritò namque abſconduntur eis, qui non ſunt incolæ in terrâ: hæc enim mandata, etſi audiunt, non ſapiunt; quia terrena ſapiunt. Quorum autem converſatio in cœlis eſt, inquantùm hìc converſantur, profectò peregrinantur.* Ergò non ſolùm Judæis, ſed etiam Chriſtianis præſcriptus eſt Decalogus. Undè plurimùm à ſcopo veritatis aberravit Lutherus, quandò non ſine gravi impietate ſcripſit in quodam ſermone de Moyſe, decem præcepta Decalogi ad nos non pertinere, ſed ad ſolos Judæos. Eam ob cauſam Tridentini Patres ſeſſione 6. ſub Paulo III. celebratâ, damnarunt can. 19. impiam hanc Lutheri doctrinam, his verbis: *Si quis dixerit..... decem præcepta nihil pertinere ad Chriſtianos, anathema ſit.*

QUÆSTIO TERTIA.

ARTICULUS UNICUS

An dentur conſilia, quæ ſint à Legibus diſtincta?

QUÆRITUR 1° quid conſilii nomine ſit intelligendum?

R. Conſilii nomine intelligi, quæ poſſunt illæsa conſcientiâ prætermitti, quæque proponuntur ad perfectionis Chriſtianæ ſtatum comparandum; v. c. à matrimonio caſtitatis amore ſibi temperare. Legis verò nomine ſignificatur, quod eſt neceſſariæ obſervationis, utpotè mandato injunctum: hoc autem diſcrimen conſilium inter & legem adhibent Sancti Patres. Ità S. Gregor. Naz. orat. 3. quæ prima eſt adverſus Julianum Apoſtatam: *Quomodò non animadvertis*, inquit, *quod in legibus noſtris, alia parendi neceſſitatem imponunt, nec ſine periculo prætermitti poſſunt; alia non neceſſitate conſtringunt, ſed in arbitrio & voluntate poſita ſunt: ac proinde hanc rationem habent, ut qui ea cuſtodierint, honore & præmiis afficiantur; qui autem minùs ea expleverint, nihil periculi pertimeſcant.* Sic etiam S. Ambroſius lib. de viduis cap. 12. ubi ait, conſilium eſſe rei liberæ præmio donandæ; præceptum verò rei non ſic liberæ, ſed quæ pœnis addicat violantem. Sic quoque S. Hieron. lib. 1. adverſus Jovinianum, his verbis: *Ubi conſilium datur, offerentis arbitrium eſt; ubi præceptum, neceſſitas eſt ſervientis.* Ità pariter S. Aug. lib. de fide & operibus cap. 16. ubi hæc Chriſti verba ad adoleſcentem, *vade & vende*, vocat perfectionis præceptum. Item de ſanctâ Virginitate cap. 15. ità ſcribit: *Præceptum eſt enim hoc, cui non obedire peccatum eſt, non conſilium, quo ſi uti nolueris, minus boni adipiſceris, non mali aliquid perpetrabis.* Ex quibus obiter apparet, quantùm à recto veritatis tramite deflexerint quidam Novatores, inter quos Philippus Melancton in ſuis locis communibus innuere viſus eſt, nullum eſſe diſcrimen præceptum inter & conſilium Evangelicum.

Quær. 2. an ſervare conſilia teneamur, ut contendunt hæretici, Montaniſtæ præſertim, Novatiani, Meſſaliani, & Apoſtolici?

R. ex reſponſionibus mox allatis conſtare ſervandorum conſiliorum nullam imponi neceſſitatem; quia conſiliorum executionem quibuſcunque in utroque Teſtamento liberam Deus reliquit. In antiquâ ſcilicet Lege ſervarunt virginitatem Joſüe, Jeremias, B. Virgo; vidualem caſtitatem Judith, Anna Propheteſſa; paupertatem, & rei terrenæ contemptum Abrahamus ex Apoſtolo Hebr. 11. ubi ſic loquitur: *Fide demora-*

tus eſt in terrâ repromiſſionis, tanquàm in alienâ, in caſulis habitando cum Iſaac & Jacob cohæredibus repromiſſionis ejuſdem: expectabat enim fundamentum habentem civitatem, cujus artifex & conditor Deus. Et eximiæ vitæ genus ſectatos Rechabitas laudat Deus per Jeremiam c. 35. ℣. 5. his verbis: *Poſui coram filiis domus Rechabitarum ſcyphos plenos vino, & calices; & dixi ad eos: Bibite vinum: qui reſponderunt: Non bibemus vinum; quia Jonadab filius Rechab, pater noſter, præcepit nobis, dicens: Non bibetis vinum vos, & filii veſtri, uſque in ſempiternum: & domum non ædificabitis, & ſementem non ſeretis, & vineas non plantabitis, nec habebitis; ſed in tabernaculis habitabitis cunctis diebus veſtris, ut vivatis diebus multis ſuper faciem terræ, in quâ vos peregrinamini. Obedivimus ergò voci Jonadab filii Rechab patris noſtri, in omnibus quæ præcepit nobis; ità ut non biberemus vinum cunctis diebus noſtris nos & mulieres noſtræ, filii, & filiæ noſtræ; & non ædificaremus domos ad habitandum; & vineam, & agrum, & ſementem non habuimus: ſed habitavimus in tabernaculis, & obedientes fuimus, juxta omnia, quæ præcepit nobis Jonadab pater noſter.* Sed hæ & aliæ mox relatæ præclaræ morum inſtitutiones non ad legis neceſſitatem, ſed ad perfectionis ſtudium pertinebant, utpotè quæ nullibi præſcriberentur. Undè objurgationis graviſſimæ locum ſibi ſumit Deus, ℣. 14. quòd minori longè reverentiâ legem ſuam Judæi proſequerentur, quàm Jonadab patris ſui monita & conſilia Rechabitæ. Quamobrem Judæis pœnas minatur Deus; filiis verò Jonadab pollicetur mercedem ampliſſimam ℣. 18 his verbis: *Pro eo quod obediſtis præcepto Jonadab patris veſtri, & cuſtodiſtis omnia mandata ejus, & feciſtis univerſa, quæ præcepit vobis; proptereà hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſraël: Non deficiet vir de ſtirpe Jonadab filii Rechab, ſtans in conſpectu meo cunctis diebus.* Hæc præclara morum inſtitutio ad perfectionis cumulum accedebat, & idcircò ampliſſimam à Deo remunerationem obtinuit.

Alia in veteri fœdere commendantur eximiæ pietatis munia, qualia erant, quæ in ædibus ſuis cum ancillis præſtabat vidua Judith, & in Templo Anna vidua, aliaque ſimilia, quæ mandatis antiquis non præſcribebantur.

Eamdem in novo Teſtamento doctrinam tradidit Chriſtus, dum legem neceſſario ſervandam, conſilia verò liberæ obſervationis eſſe conſtituit Mathæi 19. ℣. 16. ubi interrogatus ab adoleſcente: *Magiſter bone, quid boni faciam, ut habeam vitam æternam*: ſic reſpondet: *Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata.* Quæ quidem reſponſio pertinet ad neceſſariam mandatorum obſervationem. Cum autem dicit illi adoleſcens v. 20. *Omnia hæc cuſtodivi à juventute meâ, quid adhuc mihi deeſt?* ait illi Jeſus v. 21. *Si vis perfectus eſſe, vade, vende quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cœlo, & veni, ſequere me.* Hic profectò diſtinxit Chriſtus, quæ ad vitam æternam, & quæ ad perfectionem ſpectarent; & ut ſignificaret eſſe ſibi gratum, qui mandata ſola cuſto-

diſſet, externum dilectionis ſignum exhibuit juxta illud S. Marc. cap. 10. v. 21. *Jeſus autem intuitus eum, dilexit eum.*

Hanc Chriſti doctrinam ſecuti fideles Act. 4. v. 34. 35. & 37. comparatum venundatis agris pretium detulerunt ad Apoſtolorum pedes, ut ſolatio fratribus eſſent, & ad ampliorem accederent perfectionem. Liberam enim fuiſſe, hanc agrorum venundationem eluceſcit Act. 5. v. 3. ex increpatione S. Petri, qui, quo tempore Ananiam cum Saphirâ uxore morte mulctavit, quòd de agri pretio nihil ſe ſervaſſe Spiritui Sancto mentiti fuiſſent, ſic Ananiam compellavit v. 4. *Nonne manens tibi manebat, & venundatum in tuâ erat poteſtate? Quare poſuiſti in corde tuo hanc rem.* Igitur pro lege non fuit illa venundatio, cum quilibet fidelis & agros, & agrorum pretium ſibi ſervare poſſet.

Aliud conſilium eſt à Chriſto propoſitum de virginitate ſervandâ Math. 19. v. 12. his verbis: *Sunt Eunuchi, qui ſeipſos caſtraverunt propter regnum cœlorum.* Qui autem Evangelicæ perfectioni ſtuduerunt, conſilium illud fuerunt prioribus ſeculis amplexi, ut S. Joannes Evangeliſta, item quatuor Philippi filiæ prophetantes, & innumeri utriuſque ſexûs juvenes, tàm viri quàm mulieres. Quod vitæ inſtitutum prorsùs Angelicum non modò extollit Apoſtolus 1. Cor. 7. v. 7. ſed & exemplo ſuo authoritatem illi addit, ut præſtanti conſilio v. 25. *De virginibus autem præceptum Domini non habeo: conſilium autem do, tanquam miſericordiam conſecutus à Domino.*

Subſequentibus ſeculis, quæ conſilii fuerunt non præcepit Eccleſia; ſed ad ea ſervanda ſuos incitavit. Hinc Pinytum Gnoſiorum Epiſcopum, qui conſilia pro legibus injungebat, hortatur Dionyſius Corinthiorum Epiſcopus, referente Euſebio lib. 4. Hiſt. cap. 23. *Ne grave onus caſtitatis fratrum cervicibus tanquam neceſſarium imponat; ſed ejus, quæ in pleriſque hominibus ineſt, infirmitatis rationem habeat.* Reſcripſit verò Pinytus Dionyſio, ut jam ſolidiore cibo tradito populum ſibi concreditum perfectioribus litteris paſcat, ne lacteis ſermonibus innutriti, in infantili quâdam diſciplinâ ſeneſcerent. Sed, inquiebat Dionyſius, ſi Apoſtoli doctrinæ adhęreas, & ipſius veſtigiis inſiſte: à præbendo lacte doctrinæ ducas initium, nec ſolidiorem cibum infirmioribus apponas; ſed hâc Apoſtoli 1. Cor. 3. v. 2. cautione utaris: *Lac vobis potum dedi*, inquit, *non eſcam: nondùm enim poteratis; ſed nec nunc quidem poteſtis: adhuc enim carnales eſtis.* Eandem adhibendam eſſe cautionem tradit idem Apoſtolus Hebr. 5. v. 13. his verbis: *Omnis enim, qui lactis eſt particeps, expers eſt ſermonis juſtitiæ; parvulus enim eſt.* Et v. 14. *Perfectorum autem eſt ſolidus cibus.* Undè opprimuntur infirmi & parvuli, quandò ſolidiore cibo, quàm par eſt, nutriuntur. Et proindè continentiæ donum tanquam neceſſarium Gnoſiis injungere non debuit Pinytus. Infrequens enim eſt, nec adeò vulgare continentiæ donum; nemo quippè continens, niſi Deus dederit illi. Quibus verò conceditur donum tàm pretioſum, illi ſervando juxta leges ab Apoſtolo præſcriptas, & à

Sanctis Patribus expoſitas, invigilare continuò tenentur iſti, ſuamque probare vocationem diuturno tempore, priuſquàm tàm eximium vitæ genus profiteantur.

His prioribus Eccleſiæ ſeculis, qui pro legibus conſilia injungebant, ſeu Epiſcopi, ſeu alii, ſi pertinaces in ſententiâ monenti Eccleſiæ morem non gererent, pro hæreticis habebantur. Plurimos ejus generis retulimus homines, inter quos primum locum obtinent Montaniſtæ, qui nullo diſcrimine leges inter & conſilia poſito, ſecundas nuptias pro ſceleribus habebant. Eorum ſententiam ſic exponit Tertull. Montaniſta lib. de Monog. Quod magis vult proculdubiò, niſi ità facis, contra voluntatem ejus ſapis, ſapiendo contra potiorem ejus voluntatem; magiſque offendis, quàm promereris, quod vult quidem faciendo, & quod mavult reſpuendo: ex parte delinquis, non tamen promereris. Porrò & promereri nolle, delinquere eſt.

Novatiani quoque, ut monet S. Epiphan. lib. 2. tom. 1. eodem nixi principio, à communione ſuâ iterùm nubentes repellebant.

Meſſaliani, ſive Pſalliani, ſeu Orantes, tempore Conſtantii, perpetuæ orationi vacandum eſſe, & à labore abſtinendum pugnabant, referente S. Epiphanio lib. 3. tom. 2. quòd ſcilicet authores fuerint Chriſtus & Apoſtoli, ut oraremus perpetuò. Idem ſentiebant Apoſtolici ex Sancto Auguſtino lib. de Hæreſ. Hæreſi 40 qui & inſuper à matrimonio abhorrebant.

Deum, inquiunt, ex toto corde, & totis viribus diligere tenemur; & proindè quidquid eſt perfectius propter Deum efficere. Hinc Matth. 5. conſiliorum obſervationem ità indicit Chriſtus: *Eſtote perfecti, ſicut pater veſter cœleſtis perfectus eſt.* Et Luc. 17. v. 10. nos ſervos inutiles profiteri jubemur, cum fecerimus omnia, quæ nobis præcepta ſunt. Atque adeò niſi Evangelica ſervemus conſilia, inter eos qui talentum occultant Math. 25. erimus referendi.

Sed ſi conſecutiones illæ rectè inferantur; ergò inter perfectæ legis reos amandandi ſunt, qui virginitatem non ſectantur, & qui venundatis bonis non ſolantur egenos: quæ cum nemo teneatur exequi, ut palàm eſt; vel etiam ex adverſariorum ſententiâ, & vitæ inſtitutione; fatendum eſt mandato illo, *Diliges Deum ex toto corde*, non injungi conſilia. In hoc enim vitæ decurſu mandatum illud impletur; cum quidquid fit, propter Deum fit, Divinaque Majeſtas quibuſlibet præponitur bonis.

Nec pariter exigit Chriſtus Math. 5. conſiliorum obſervationem; ſed ad imitandam Dei peccata condonantis benignitatem eſt incitamento; iiſque verbis jam laudatis ſi ad Patris æterni perfectionem aſſequendam nos adigeret, adimeretur omnis ſalutis expectatio.

Nec etiam aliud Luc. 17. præter humillimam animi demiſſionem à Chriſto poſtulatur, qui nos monet, ut Phariſæorum declinemus confidentiam, quâ fiebat, ut impleviſſe ſe mandata rati, deſpicerent alios, & ſibi plurima cenſerent deberi.

Nec denique Math. 25. de conſiliis agitur, ſed de neglecto opere injuncto; ſeu quis ad divinum opus vocatus Deo per Eccleſiam vocanti & jubenti pertinaciter obſiſtat; ſeu talentis, ſeu donis acceptis, nec ad Dei honorem propagandum, nec ad fidelium ſalutem promovendam utatur; ſeu variis nixus rationibus, ſed ſemper minùs æquis, quâlibet ratione deſit officio.

Obj. Feriâ ſextâ, & Sabbato, & jejunii diebus à carne; & in Quadrageſimâ ab ovis ſe continere jubentur fideles; Item & ſervare jejunia Quadrageſimæ, Temporum quatuor, & Vigiliarum, diebuſque feſtivis ſervilia non conficere opera. Hæc autem omnia non niſi pro conſiliis haberi poſſunt, ut quæ ſint ad auſterioris vitæ inſtitutionem, aut ad procurandum longè majorem ad Dei præcepta ediſcenda, & laudes Deo perſolvendas attentionem & ſtudium. Verùm eſto hæc ad bona conducant, inquiunt Eccleſiæ hoſtes: ſed nec poſſunt, nec debent injungi; immò verò liberæ obſervationi ſunt permittenda. Quid enim his legibus fit? certè ſaluti obices novi ponuntur; legibus illis infringendis datur locus, ut palàm eſt; & publicum feſtorum dierum gaudium ſaltationibus, comeſſationibus, ludis, pudendaque Legis Divinæ tranſgreſſione in Religionis dedecus vertitur: ſicque nec jejunia, nec abſtinentia plerumque ſervantur.

R. hæc quidem conſiliorum inſtar poſſe haberi, quandiu ab Eccleſiâ non injunguntur; ſed ubi fuerunt injuncta, legum authoritatem obtinere. An verò Eccleſia quæ conſilii erant, injungere poſſit, vel debeat, extra dubitationem eſt. Cum enim Eccleſiæ diſciplinæ traditi fuerimus, omnem in noſtræ ſalutis bonum authoritatem conferre tenetur; quæque pœnitentiæ, aut remedii locum obire poſſunt, præſcribere debet. Si hæc nobis non remedio, nec pœnitentiæ loco eſſent, v. c. ſi ſanitati nocerent, aliud ſanè remedium Eccleſia ſubſtitueret; aut ſi præ infirmitate labores illos ſuſtinere non poſſemus, pœnitentiæ illius vices gerere cenſeretur infirmitas. Et reverà concupiſcentiam domat morbus, & peccatorem caſtigat. Et verò ſi omnes Eccleſiæ leges inſpiciantur attentiùs, nihil aliud proponere deprehenduntur, quàm Divinæ Legis exequendæ modum; & nihil ſancire, quod ſecundum ſubſtantiam in præceptis divinis non contineatur: v. c. præcepta eſt omnibus pœnitentia his Chriſti verbis Luc. 13. v. 5. *Si pœnitentiam non egeritis, omnes ſimiliter peribitis.* Sed præcepto illo labores omnes pœnitentiæ ſubintelliguntur: nullus verò ſingularis definitur. Quamobrem Eccleſia maternâ ſolicitudine quos filiorum ſaluti profuturos exiſtimat, eos præſcribit. Hinc dierum feſtorum vacationem præcipit, non quidem ad otium, aut ad ludos & comeſſationes; ſed ad gratias Deo debitas perſolvendas, peccatorum veniam poſtulandam, & quæ Dei ſunt, & officii noſtri, ab Eccleſiæ miniſtris ediſcenda: ſi autem ſervilibus diſtineremur operibus, divinis non daretur incumbere. Nec ideò legibus illis pravorum hominum, qui rebus ſanctioribus abutuntur, vitia tribuere licet: alioquin in culpâ ſit

lex

lex de non comedendo fructu Adamo injuncta. In culpâ ſit etiam Creatoris munificentia; cum tot ſint, qui vino aliiſque rebus creatis abutantur. Sed pudet reponere ad ejuſmodi rationes adverſariorum, qui has conſecutiones ob ſuum in Eccleſiam odium non animadverterunt. Sicut ergò ſupremi Principes ſunt omninò alieni ab interturbandâ Reipublicæ juſtâ ordinatione variis ſuis ſanctionibus; ità & iniquum eſt de legibus Eccleſiæ tàm pravè ſentire, quaſi injiciendis ad caſum laqueis ſolummodò invigilent Eccleſiæ Paſtores; cum in aperto ſit finem, quo inſtituuntur leges illæ, totum in repellendis procul ſceleribus, & in tradendis officiorum ſeu morum regulis, eſſe poſitum.

Quær. ult. num quandòque conſilium in legem tranſeat?

Reſpondet S. Aug. epiſt. 89. laudatis Math. 19. Chriſti verbis, conſilium in præceptum evadere nonnunquàm; ſicque dimittenda eſſe bona, ſi ſervari non poſſint, niſi dimiſsâ Chriſti ſervitute.

QUÆSTIO QUARTA.

ARTICULUS PRIMUS.

Quæ ſit humanæ Legis neceſſitas? & quæ conditiones ad ejus ſtabiliendam æquitatem requirantur?

HUMANÆ Legis nomine intelligitur lex ab hominibus in alios authoritate pollentibus præſcripta: eaque duplex, Eccleſiaſtica nimirùm & Civilis: ab Eccleſiâ prior ſancitur; poſterior verò ab iis, qui authoritatem civilem à Deo habent.

Quær. 1. an neceſſariæ ſint Leges Eccleſiaſticæ, vel Civiles; cum nullum ſit officium, quod Legibus, naturali ſcilicet & divinâ non præſcribatur.

R. utraſque neceſſarias eſſe: licet enim quæ ſunt omnium officia, legibus naturali & divinâ præſcribantur; alias tamen leges, ſuperioribus communicatâ poteſtate, voluit Deus ſanciri; ſcilicet unicuique incumbit pro facultate à Deo acceptâ ſibi ſubditos ad omnem tùm virtutis, tùm æquitatis obſervantiam, & ad officia conditioni conſentanea impellere; graviterque peccarent, tùm qui Eccleſiis, tùm qui præſunt Imperiis, ſi huic deeſſent officio. Neceſſarius eſt igitur illius authoritatis uſus, ut humanæ legis miniſterio non modò legis naturalis & Divinæ obſervatio, & orbis tranquillitas procuretur; ſed etiam ut repreſſâ improborum malitiâ conſulatur tutelæ virtutis. Illius quippè ſunt infirmitatis homines, ut vix in officio ſe contineant, niſi pœnarum metu, velut

quibuſdam repagulis, comprimantur. Et licet ex illis quidam nullis aut monitoribus, aut impulſoribus indigeant, quibus ad exequenda, quæ ſui ſunt officii, compellantur; illi ſanè pauci ſunt admodùm. Clericos idcircò & Laïcos de officio monent Eccleſiaſtici Principes; &, niſi obtemperent, pœnis eccleſiaſticis eos plectere tenentur. Imperatorum enim eſt temporalibus pœnis ſceleratos coërcere; cui obeundo muneri neceſſariæ ſunt leges. Undè ſic diſſerunt Sancti Patres, ut S. Clemens Rom. qui in epiſt. ad Corinth. ſublatis legibus omnem deſtrui pacem ſcribit. Item nihil intactum, nihil non iniquum eſſe, & omnia permiſceri: ſicut in exercitibus omnis perturbatur ordo, niſi ſint qui audiant, & alii qui præſint. Hanc legum neceſſitatem demonſtrat ex veteris Teſtamenti œconomiâ Lact. lib. de irâ Dei cap. 18. docetque tuendas eſſe leges, ne peccetur; temperandas verò eſſe, ne levia graviter, aut gravia leviter puniantur. Addit in peccatorum partem venire Paſtores & Principes, qui pœnis peccata non coërcent. *Nos certè*, inquit, *cum domi peccatur à noſtris, ſive id cernimus, ſive ſentimus, indignari neceſſe eſt. Ipſe enim peccati affectus indignus eſt: nam qui non movetur omninò; aut probat delicta, quod eſt turpius & injuſtius; aut moleſtiam caſtigandi fugit, quam ſedatus animus, & quieta mens aſpernatur & renuit, niſi ira ſtimulaverit. Qui autem commovetur, tamen intempeſtivâ levitate, vel ſæpiùs, quàm neceſſe eſt, vel etiam ſemper ignoſcit; is planè & illorum vitam perdit, quorum audaciam nutrit ad facinora majora, & ſibi ipſi æternam moleſtiarum materiam ſubminiſtrat. Vitioſa eſt ergò in peccatis ira ſuæ cohibitio.*

Quær. 2. quænam ſint Legis conditiones?

R. has vulgò conſtitui, ut nempè ſit honeſta, juſta, poſſibilis, naturæ congrua, patriæ conſuetudinibus conſentanea, loco temporique conveniens, utilis, neceſſaria, verbis perſpicuis contineatur, ne per obſcuritatem captionibus detur occaſio; item nulli privato commodo, ſed communi civium utilitati conſcripta ſit; & ut deniquè promulgetur, & acceptetur.

De quibuſdam ex illis conditionibus apud omnes convenitur: de aliis verò contenditur; an ſcilicet lex neceſſariò ad bonum commune pertinere debeat? an etiam ſit promulganda? an pariter à populis accipienda, ut obligandi vim obtineat?

CONCL. I. In bonum commune Lex eſt à Superioribus inſtituenda: ſubditorum verò eſt ſemper obſequi, & exiſtimare Superiores lege latâ non privatis ſuis commodis, ſed publicis conſulere.

De priori Concluſionis parte nemo eſt, qui dubitet. In eâ igitur probandâ fruſtrà quis immoraretur. Sed ne deſim ullatenùs iis, à quibus Principes laïci poſſunt quærere, quid variis in caſibus præſtari poſſit illæsâ æquitate; ſatis ſit mihi ſubindicare quibus ex fontibus conſiliorum ſuorum leges poſſint excerpere. Conſulant igitur Deut. 17. lib. 1. Reg. cap. 8. ℣. 5. & 10. 3. Reg. cap. 21. Ezech. cap. 40. ℣. 18. Sanct.

Clem. Alex. lib. 3. pædag. cap. 4. S. Baſil. Hom. in principium Prov. S. Aug. lib. 19. de civ. cap. 21. S. Greg. Mag. in verba lib. 1. Reg. cap. 8. & 3. Reg. cap. 21. S. Thomam lib. 3. de eruditione Principum cap. 3. & opuſculo ad Duciſſam Brabant. Legant inſuper Tolet. Synodum 8. & Conc. Pariſ. an. 829. ſæpiùſque oculis Principum exponant verba Sapientis cap. 6. Chriſti Luc. 22. & Apoſtoli Rom. 13.

Eccleſiæ Paſtoribus, qui Legum ferendarum in Eccleſiâ jus habent, perſuaſum eſt prorsùs peccari graviter, cum ſanctionibus Eccleſiaſticis non plebis ſibi creditæ utilitatibus, ſed propriis conſulitur commodis. Aperta enim eſt apud Ezech. cap. 34. in eos, qui privatis commodis ſtudent, comminatio Dei: *Væ, inquit, Paſtoribus Iſraël, qui paſcebant ſemetipſos: nonne greges à Paſtoribus paſcuntur? Lac comedebatis, & lanis operiebamini, & quod craſſum erat occidebatis; gregem autem meum non paſcebatis. Quod infirmum fuit, non conſolidaſtis; & quod ægrotum non ſanaſtis; quod confractum eſt non alligaſtis..... ſed cum auſteritate imperabatis eis, & cum potentiâ.* Hinc S. Bernardus confidenter ad Eugenium Papam lib. 3. de conſiderat. cap. 3. ſic alloquitur: *Praes, & ſingulariter; ad quid?.... Numquid ut de ſubditis creſcas? Nequaquàm; ſed ut ipſi de te. Principem te conſtituerunt; ſed ſibi, non tibi. Alioqui quo pacto te reputas ſuperiorem his, à quibus beneficium mendicas? Audi Dominum: qui poteſtatem habent ſuper eos, benefici vocantur. At iſtud de his, qui foris ſunt: quid ad nos? tu id mendaciter diceris, ſi non tàm beneficiis eſſe, quàm beneficiis praeeſſe intendas. Parvi dejectique animi eſt, de ſubditis non profectum quærere ſubditorum, ſed quæſtum proprium. Non mediocris gloriæ vox illa; non requiro datum, ſed fructum.* Et cap. 4. *Quid tàm indignum tibi, quàm ut totum tenens, non contentus toto, niſi minutias quaſdam, atque exiguas portiones ipſius creditæ univerſitatis, tanquam non ſint tuæ, ſatagas, neſcio quomodò adhuc facere tuas? Ubi etiam meminiſſe te volo parabolæ Nathan de homine, qui multas oves habens, unam, quæ erat pauperis, concupivit. Huc quoque veniat factum, imò facinus Regis Achab, qui rerum ſummam tenebat, & unam vineam affectavit. Avertat Deus à te, quod ille audivit: Occidiſti, & poſſediſti.*

Secunda pars Concluſionis. Supremorum Principum laïcorum legibus, modò divinæ certò non adverſentur, obſequi tenentur ſubditi, & continuò exiſtimare publicis commodis lege latâ ſtudere Principes.

Ea fuit perpetua mens Eccleſiæ, etiam ergà Principum Ethnicorum authoritatem, ut ſcilicet jure divino præfinita veneratio illis tribuatur. His Apoſtolorum, omniumque veterum Eccleſiæ Paſtorum veſtigiis inſiſtent ſubditi, qui ſe veluti infantes paternæ Principum procurationi demandatos cenſuerint. Rebus ità compoſitis, moleſta ſi videatur ipſis quandòque publicæ rei adminiſtratio, meminerint neminem in infantili ætate duram paternam authoritatem non fuiſſe expertum, quam tamen ſubſequenti ætate ſibi utilem, imò & neceſſariam non recognoſcat.

Non minori quilibet privatus fidelis ducatur reverentiâ erga Eccleſiæ Principum leges, quæ ſalutis bonum, aut res merè ſpiritales ſpectant. Nec enim humana eſt, quâ utuntur authoritate, ſed divina prorſus. Obſequendum eſt igitur continuò, ut monet Apoſtolus Hebr. 13. ℣. 17. *Obedite præpoſitis veſtris*, inquit, *& ſubjacete eis. Ipſi enim pervigilant, quaſi rationem pro animabus veſtris reddituri, ut cum gaudio hoc faciant, & non gementes: hoc enim non expedit vobis.*

O P P. I. A publici commodi curatione abhorrent leges plurimæ, licet æquitatem ſapiant: cujuſmodi lex, quâ cuique licitum fit ſuam vitam vitæ vim inferentis diſpendio conſervare: ſicut & lex de erogandâ eleemoſinâ, quæ Senatuſconſultis ſæpè injungitur, ut in Normaniâ &c. Quæ quidem Leges ad ſola privatorum commoda ſpectare videntur.

R. Reipublicæ intereſſe plurimùm, ut quiſque vitæ ſuæ conſervationi ſtudeat: ſic enim ſceleratorum impetus coercentur. Nam ſi cuique liberum non eſſet, inimicorum vitæ inſidiantium impetum comprimere, aut vim vi repellere, nihil non tentarent ſcelerati. Plurimùm etiam Reipublicæ intereſt, ut pauperum neceſſitatibus conſulatur; alioquin enim plurimis civibus brevi privaretur Reſpublica. Hinc in egenorum ſolamen quàm ſapienter cavetur à conſultiſſimâ natione, etiam Senatuſconſultis, & gravium pœnarum comminatione, ne ſcilicet pauperes extra vicos & parœcias ſuas divagentur. Sic enim & ab otioſorum, improborumque huc & illuc pauperum vagantium onere regiones liberantur, veriſque pauperibus ſubvenitur, & innumeris occurritur malis.

I N S T. Sequeretur indè, ceſſante publicâ utilitate (quæ legis ſcopus & finis, aut legis ſanciendæ cauſa) tolli quoque legis obligationem.

R. nullam eſſe legem, cum publica deſinit eſſe utilitas; ſed privatorum non eſt hoc judicium ferre. Undè licet quibuſdam forſan videretur nullam occurrere legis ferendæ aut ſervandæ cauſam, non minùs tamen vigeret legis vinculum.

O P P. 2. Gentium domitores, domitas ſibi Provincias jure vindicare & in ſuum ſingulare bonum convertere.

R. Regionum debellatores armorum felicitatem Deo ſupremo exercituum Domino debere; & proindè à Deo regiminis imponendi leges accipere; quibus ſi obſequantur, authoritate ſibi communicatâ non utentur, niſi ob commoda publica.

I N S T. poſſe Principes amore ſui ductos privatis ſtudere commodis, variaſque ideò ſancire leges, quibus vitæ propriæ conſulatur.

R. Quidquid ſentiant Principes pro vitæ ſuæ tutelâ, non privatis ſtudent commodis, ſed publicis. Nec aliud à nobis illibatâ conſcientiâ ferri poteſt judicium: peccant quippè graviter, qui aliud aggrediuntur, & de Principibus malè ſentiunt. Cum enim quibuſlibet vetuerit Chriſtus Math. c. 7. ne de aliis fratribus, ſeu æqualibus, ſeu etiam ſervis temerè judicetur; longè potiori jure prohibitum eſt, ne de ſuperioribus judicium feratur. Etenim quis eorum nos conſtituit judices?

Certè nihil aliud nobis, quàm obſequium relinquitur, & rectus cujuſque in Principum authoritatem affectus.

CONCL. II. Humana Lex, niſi fuerit promulgata, obſtringendi vim non obtinet.

Probatione non videtur egere hæc Concluſio: quomodò enim regulæ & præcepti rationem quælibet lex humana obtineret, niſi ſubdito, cui præcipitur, indiceretur authoritate publicâ, ſeu promulgetur. Eâ enim ratione tantummodò menſuræ inſtar ad dirigendum fit idonea; nec par eſt ad illam ingenerandam cognitionem fama, licet non mediocris: ſæpiùs enim fama in errorem inducit.

Promulgationis ea neceſſitas ſtabilitur authoritate Novellarum ubique acceptarum, quæ à Patriarchis, Metropolitis, & Epiſcopis promulgandas eſſe leges ab Imperatoribus latas ſanciunt, ut Novell. 26. & à Prætorii Præfectis & Præſidibus, ut Novell. 66. Iſque ſupremorum Principum ſemper fuit & eſt uſus, ut ſubditos edictis ſuis teneri noluerint unquàm, niſi ubi promulgata fuiſſent in Provinciis.

Eadem ſemper fuit Legum Eccleſiaſticarum conditio. Hinc factum eſt, ut à primis ſeculis canones ſuos ſolicitudine ſummâ tranſmitti curarint Synodi, nullâque culpâ teneri legum illarum inſcios cenſuerint.

Quamobrem nec Africanæ, nec Mediolanenſi Eccleſiæ vitio datum fuit, quòd contra Nicænos Canones hæc Neophitum Ambroſium in Epiſcopum conſecraſſet; illa verò Presbyterum Auguſtinum alterum Valerio Hypponenſi adjunxiſſet Epiſcopum. Hoc videlicet inculpatè geſtum fuerat, cum in Africâ nondùm promulgati ignoti eſſent illi Canones. Undè cum de Appiarii causâ fuit actum, ab Eccleſiis Conſtantinopolitanâ & Alexandrinâ Nicænos Canones poſtularunt Africani, ut juxta Concilii regulam dirimi poſſet res Appiarii.

Ab iis temporibus eandem promulgationis neceſſitatem docuerunt ſummi Pontifices, ut Siricius epiſt. ad Hym. Tarracon. Epiſcop. Innoc. I. epiſt. ad Exup. Toloſ. Conc. Later. 4. cap. 22. & Concilium Trident. ſeſſ. 24. cap. 1. de Reformatione, quod poſt triginta tantùm dies à die publicationis per Parrochias de matrimoniis clandeſtinis decretum vigere jubet.

Promulgatio pro variis locorum conſuetudinibus eſt varia. Quidquid autem ſit de diverſo locorum uſu, nunquam obligare leges eccleſiaſticæ aut civiles cenſebuntur, niſi fuerint promulgatæ.

Novimus quidem ſingularem eſſe de Legibus Pontificiis quorumdam ſententiam, qui fidelium conſcientias obſtringi cenſent, modò Leges illæ SS. Petri & Pauli valvis fuerint affixæ, ità ſancientibus, ut ferunt, Pio II. in conſtitutione adverſus Clericos malè promotos, anno 1461. & Clemente VIII. an. 1601. adverſus eos, qui Sacerdotes non conſecrati ſacrum faciunt, vel pœnitentiæ ſacramentum miniſtrant. Eandem quoque authoritatem deferunt non promulgatis Gratiani decreto, Decretalium libris, Clementinis, & Extravagantibus, aliiſque Pontificum placitis.

At ſummorum Pontificum mentem non ſunt aſſecuti, qui eâ in opinione verſantur. Etenim quâ æquitate vellent ſupremi Paſtores ovium ligari conſcientias decretis ignotis? An poteſt peccari contra legem non cognitam? Quid igitur ex Pio II. & Clemente VIII. ſupereſt colligendum? hoc unum, ſcilicet Romanæ Urbis Incolas ſolos ejuſmodi decretis eâ ratione ſancitis ligari. Aliud ſi diſputent qui adverſantur, Pontifices opponant Pontificibus oportet: à quo dicendi genere adverſus ſupremos Patres revocare deberet pietas, & venerationis debitæ ſenſus, præſertim hoc in conſtanti apud Antiquos dogmate.

Mediocris non eſſe authoritatis Gratiani decretum nullus inficias ierit; ſed ideò legis vim obtinere non eſt dicendum, ſi, ut quod non fuerit promulgatum, à pluribus ignoretur; ab aliis malè habeatur; & emendatione multoties repetitâ indiguerit. Attamen laudabilis admodùm ejuſmodi collectio laborioſè omninò confecta eſt, quo tempore nondùm fuerat typis mandandorum librorum ars excogitata. Plures in Gratiani decreto ſanctiones exſcriptæ in Provinciis vigeant, eſto: at ex Gratiani collectione authoritatem non mutuabuntur, ſed ex aliis capitibus, ut ex locorum conſuetudine, & judiciorum legibus.

Idem ſit judicium de Decretalium libris, qui legis vim non habent, ubi non fuerunt promulgati. Hinc liber ſextus à Bonifacio VIII. editus ob diſſidia inter ipſum & Philippum Pulchrum in Galliis, ex ipsâ Gloſſâ non obſtringit: cæteri verò quinque ex eorumdem præfatione in ſolâ vigent Boloniensi Academiâ, ad quam à Gregorio IX. fuêre tranſmiſſi; quanquam, ſi fides Mathæo Pariſienſi habeatur, in quibuſdam aliis Provinciis authoritatem ſortiuntur.

Clementinæ à Joanne XXII. paulopoſt Clementis V. obitum editæ, in Concilio Viennenſi ab Epiſcopis & Gallis, Præſide Clemente V. ex Epiſcopo Burdigalenſi Romano Pontifice facto, ſancitæ, & in Galliis promulgatæ valent.

Eadem videtur eſſe ſors Extravagantium, quas edidit Joannes XXII. Gallus, ex Avenion. Archiep. ſummus Pontifex creatus.

Qui doctrinam hanc curſim perveſtigarit, mirabitur forſân, quòd Theologus in Pariſienſi Scholâ Pontificiæ dignitatis jurium ſtudioſiſſimâ propugnatrice inſtitutus, de ſummorum Pontificum ſtatutis ità conſtituat: ſed mirari proculdubiò deſinet, cum intellexerit hanc eſſe legum omnium conditionem, ut nonniſi promulgatæ receptæque vigeant; nec aliâ ratione definiri de ipſiſmet Conciliorum œcumenicorum circa diſciplinam ſanctionibus.

Scio poſſe opponi Concilii Trident. in Galliis non promulgata ſtatuta quædam, quæ ad diſciplinam pertinent, vigere: ſed cur iſtæ valeant ſanctiones, licet non promulgatæ, palàm eſt; quia videlicet à pœnis quibuſdam eximunt, immunitates abrogant tranquillitati & ordinationi adverſas, atque primarium Epiſcopis debitum honorem, & authoritati reverentiam reſtituunt. Non enim tàm ſtatutorum legem habent, quàm

ex ſtatutis orta removeant incommoda; cujuſmodi ſunt quæ de ſubtrahendis quibuſdam matrimonii impedimentis, de irregularitatibus ex occulto delicto, de ſuſpenſionibus, & de reſervatis caſibus.

In Galliis autem non valent alia diſciplinæ ſtatuta, quòd Gallicanæ Eccleſiæ libertatibus, aut juribus antiquis repugnare viſa fuerint, & ſupremam Regum temporalem authoritatem lędere; proptereàque ejuſmodi decreta promulgata non fuerunt.

CONCL. III. Populi acceptatio, quæ pro vario locorum uſu variâ fit ratione, ad legem tùm eccleſiaſticam, tùm ſecularem habetur neceſſaria, licet diſſimili prorsùs modo.

1° Leges Eccleſiaſticæ debent acceptari. Palàm enim fieri debet eas in ædificationem cedere juxta Apoſt. 2. Cor. 13. & utentium congruere moribus, ut eâ ratione innoteſcat Eccleſiaſticos Principes (quemadmodùm Math. 20. & 2. Pet. 3. monentur) à dominatu abhorrere, & Eccleſiæ regimen in populorum commoda eſſe temperatum: ſic videlicet exponente Orig. tract. 12. in Math. *Spiritualis Principatus eſt in dilectione poſitus, non in timore corporali: nec ut ſecularis poteſtas poteſt quorumdam detrimento Reipublicæ ſalutem procurare, ſed ſingulorum bona proſpicere debet; ita ut exemplo ſupremi Paſtoris 99. oves deſerat, ut centeſimam recuperet.* Sed aliâ ratione probari non poſſunt leges illæ non in deſtructionem vergere, niſi præhabito illo examine, quod ſequitur acceptatio; nihilque indè mali Eccleſiis imminet, aut eſt formidandum.

Hoc examinis inſtitutum ubique terrarum ſemper invaluit; quod ut conſtaret, non probatione, ſed ſolâ factorum relatione eſſet opus. Ex antiquo enim uſu leges, etiam à Synodis œcumenicis latæ, nullatenùs variis in Eccleſiis valuerunt; quia ibi non fuerant acceptatæ. Ne verò quæ ſunt alterius tractatûs occupemus, in acceptationis illius authoritatem & confirmationem, unum aut alterum referemus exemplum. Anno 381. Conſtantinopolitana Synodus prima & œcumenica Conſtantinopolitanum Epiſcopum Thraciarum Epiſcopo obnoxium præponit Alexandrino & Antiocheno can. 3. quia verò ab Occidentalibus acceptatus non eſt ille canon nullius apud eos fuit momenti; & ejuſcemodi ordinationi reluctata eſt Romana Sedes ob illatam Alexandriæ & Antiochiæ Epiſcopis injuriam; nec poſſe vel in Oriente vim obtinere contendit, quòd opponeretur Canoni 6 Concilii Nicæni apud Orientales recepto; cujus authoritate ſecundus ſeſſionis gradus Alexandrino, & Antiocheno tertius deferebatur. Et quod majus eſt, Antiocheno Epiſcopo author fuit Innocentius I. ut Sedis ſuæ jura propugnaret adverſus Synodi Conſtantinopolitanæ decretum: eodemque pariter innixi principio S. Leo & ſubſequentes Pontifices, adverſus adjunctam in Synodo Chalced. Sedis Conſtantinopolitanæ honori juriſdictionem ampliſſimam firmiter ſteterunt. Undè non invalidum conficitur aſſertionis argumentum; cum totum interceſſionis illius fundamentum ex acceptationis neceſſitate petatur.

Non diſſimili modo in Oriente valebant leges quædam, quæ non in Occidente; & viciſſim in Occiduis partibus vigebant aliæ, quæ locum non habebant in Oriente. Sic diebus Sabbati Romæ jejunabatur; in Oriente verò nullatenùs. Item de ordinandis Cantoribus lex erat in Oriente; alia de non ordinandis in Occidente. At non aliâ de causâ quæ in Oriente vigebant leges, nullius erant apud Occidentales momenti; & viciſſim Occidentalium legibus teneri non cenſebantur Orientales, quàm quod apud utraſque non fuerant in uſum admiſſæ, aut acceptatæ. Nulla tamen indè oriebatur diſſenſio; ſed ſua cuique ſervabatur Eccleſiæ libertas Chriſti ſanguine parta, ut habetur in Concilio Epheſino ſect. 6.

Perperàm moneremus de ſolis diſciplinæ legibus hîc moveri quæſtionem: quæ enim ad fidem & mores pertinent, obſequium ſtatim exigunt, ut à Spiritu ſancto ſancita.

Eadem eſt conditio legum civilium, quantùm ad æquitatem ſtabiliendam: quod ità confirmat Tertull. in Apol. cap. 4. ubi Imperatorem ſic alloquitur: *Si bonum invenero eſſe, quod lex tua prohibuit; nonne ex illo præjudico prohibere eam non poſſe, quod, ſi malum eſſet, jure prohiberet? Si lex tua erravit, puto ab homine concepta eſt: neque enim de cœlo ruit. Miramini hominem aut errare potuiſſe in lege condendâ, aut reſipuiſſe in reprobandâ?* Hinc Spartanorum & Romanorum leges, diligenti prçhabito examine, plerùmque fuiſſe revocatas ſcribit: *Nulla lex*, inquit, *ſibi ſoli conſcientiam juſtitiæ ſuæ debet; ſed eis, à quibus obſequium expectat. Caterùm ſuſpecta lex eſt, quæ probari ſe non vult; improba autem, ſi non probata dominetur.* Quamobrem, ut ſervaretur æquitas, populi conſenſus quaſi prçvertebatur. Hanc cautionem adhibebant Auguſti, ut nonniſi Juriſperitorum auditâ ſententiâ leges ferre ſolerent. Ita ex Lampridio Alexander Severus nonniſi conſultis 20. Juriſperitis, & 50. ſapientiſſimis viris leges ſanciebat. Theodoſius verò & Juſtinianus leges voluerunt à Senatu & Palatii Proceribus expendi; & poſtmodùm univerſorum conſenſu, & Principum authoritate firmari.

Eandem ob rationem à Papiniano Prçtorii Rom. Præfecto ſub Antonino Caracallâ lex dicitur communis Reipublicæ ſponſio, quâ fit, ut cives auditâ lege, conſenſuque præbito, pollicentur ſe vitam ad legis normam compoſituros.

Acceptatione non præhabitâ ſervandæ ſunt nihilominùs leges, quamvis minùs æquæ videantur; ne ſcilicet interturbetur ullo pacto Reipublicæ tranquillitas; & ut ſingula declinentur incommoda, quæ poſſent ex dilato obſequio proficiſci; utque etiam debitus authoritati divinitùs acceptæ deferatur honos.

Hæc fuit Antiquorum cùm Apoſtolicâ conſtantiâ, tùm eruditione prçcellenti commendabilium œconomia, & inſtitutum. Dum enim florentiſſimis Eccleſiæ ſeculis, quarto prçſertim & ſubſequentibus, ſancitæ ſunt ab Imperatoribus leges de uſurâ, de illuſtrium Epiſcoporum ſuis è

ſedibus

ſedibus deturbatione, de Magiſtratibus & Militibus in Clerum non admittendis; quid præſtiterunt viri illi ſanctiſſimi? Quibus uſi ſunt mediis? An Legi Divinæ, an Principibus defuerunt? nullatenùs; ſed debitum Principibus honorem doctrinâ & exemplo docuerunt, & plebem ſibi divinitus demandatam continuerunt in officio tùm ergà Deum, tùm ergà Principes: ergà Deum quidem, quæ Lex Divina poſtularet palàm in concionibus oſtendendo, & ſuis in ſcriptis ex verbo Dei: ergà quoque Principes, cavendo ſcilicet plurimùm ne quidquam ſibi excideret, quo Majeſtas Regia coram ſubditis violaretur. Et verò quæ ad Regis pertinebant reverentiam, necnon etiam ad obſequium legum iniquarum, quas ferebant Principes tàm Ethnici, quàm Hæretici, vel Schiſmatici, modò Legi Divinæ non repugnarent, injunxerunt continuò, donec facultas fieret Principes ſaltem Chriſtianos humiliter edocendi, quæ Lex Divina ſanciret: eoque lubentiùs Principes monebant, quòd probè noſſent Auguſtos ob multiplicia Reipublicæ negotia rebus divinis accuratè vacare non poſſe, & grave ipſis à veritatis regulâ deflectendi periculum imminere, quòd adulatorum artibus, aut rebus ſuis ſtudentium captionibus perpetuò ſolerent objici. Si facilem monitis aurem præberent Principes, Deo rependebant gratias Epiſcopi: ſi reluctarentur audire, ad pœnitentiam confugiebant, ut jejuniis & oratione æquos Principis affectus Eſtheris exemplo à Deo, in cujus manu cor Regis eſt, obtinerent. Ea fuit SS. Athan. Hil. Baſil. Ambr. & Greg. Mag. agendi ratio. Cum enim S. Athan. ab Alexandrinâ Sede in Gallias à Conſtantino Magno ab Arianis decepto fuiſſet amandatus; adeò non quidquam, quo ſacra læderetur Majeſtas, moliebatur; quinimò pro Principe, cui illuſerant Ariani, enixè Deum precabatur, ut ipſi quandoque manifeſtaretur veritas, nullumque Fidei Catholicæ inferretur detrimentum. S. Athanaſii cauſæ apud Imperatorem fruſtrà patrocinati Epiſcopi Catholici, in Eccleſias ſeſe receperunt, à Dei benignitate poſtulaturi ejus reditum, quem Conſtantinus filius conceſſit. Tum Conſtantini Magni conſilium noverunt, ſcilicet non alio fine in Gallias, & apud Epiſcopum Catholicâ Fide commendabilem miſſum fuiſſe S. Athanaſium, quàm ut Arianorum factionibus & furori ſubduceretur, eâque piiſſimi Imperatoris ſolicitudine S. Athanaſii vitæ fuiſſe conſultum.

Cum etiam ex Imperatorum Conſtantini, Valentini, Theodoſii, & Arcadii edictis, uſura graviſſima permittebatur, dum ſcilicet ex tribus frumenti modiis mutuò datis unum ſupra ſortem percipiendi facultas concedebatur adverſus Legem Divinam; quid tùm geſſere ſanctiſſimi Epiſcopi? Intellexerunt nimirùm nihil aliud decernere Auguſtos, niſi uſurarios pœnis lege civili ſancitis eximendos eſſe, ut vel ſic pauperibus ſubſidium procuraretur, & fieret arvorum colendorum facultas; ſicque ea ſtatuta præ neceſſitate tolerari potiuſquàm ſanciri exiſtimarunt. Hinc ad revocandam ejuſcemodi legem ſupplicationibus ſuis Auguſtos non concitarunt unquàm. Ne verò peccarent in Legem Divinam Epiſcopi, Clericos

uſuræ perceptæ reos deponebant, ut patet tùm ex can. 43. Apoſt. tùm ex cap. 17. Conc. Nic. tùm etiam ex cap. 4. Laodic. Item palàm in concionibus & in ſcriptis uſuram validis rationibus impugnabant Patres, ut S. Greg. Niſſ. cap. 6. epiſt. canonicæ, in quâ uſuram vocat alteram idololatriæ ſpeciem; Lactant. l. 6. cap. 16. S. Ambroſ. l. de Tob. S. Hieron. in Ezech. & S. Aug. in Pſalm. 28. In cæteris legibus, quæ minùs æquæ videbantur, tam piè adverſus Principes erant affecti Epiſcopi, ut ſe peccaturos fuiſſe cenſerent, niſi Principes datis occaſionibus ſupplices commonefacerent, præſertim cum ex Principum pietate benignè ſe auditum iri præſentirent. Quod ſtudii erga Principes officium ità expreſſit S. Ambroſius epiſt. 40. ad Theodoſium: *Quem audies, ſi Sacerdotem non audies? Quis tibi audebit verum dicere, ſi Sacerdos non audet?*

Leges de Militibus, & Viris Curiæ & Senatui addictis, à Clero & Monaſterio repellendis, ab Imperatoribus, ut à Deo, non à Mauritio ſancitas, ad ſe tranſmiſſas non rejecerunt Paſtores ſupremi, licet quibuſdam in capitibus deficerent; quinimò Principibus obſecuti, eas ad alios Epiſcopos, ſi temporum conſuetudo ità ferret, tranſmiſerunt, ut S. Gregor. qui de obſequio ſuo certiorem factum Imperatorem monuit ultimam legis partem divinis legibus adverſari, ut quâ vias ſalutis militibus quibuſdam neceſſarias præcluderet; non eam verò alterius partis eſſe rationem; cum è Magiſtratibus plures declinandorum Reipublicæ onerum causâ tantummodò Clericatum ambirent. Temperamentum propoſuit Summus Pontifex de triennali militum in Monaſteriis probatione, priuſquàm admitterentur: quod jam ſtatuerat Juſtinianus de ſervorum probandâ vocatione. Propoſitum his cautionibus conſilium facilè probavit Imperator. Cæterùm quis ex Principibus ſaluti ſuæ conſultum voluerit, qui non attendat ad ſanctorum Eccleſiæ Prelatorum monita? Cujuſcemodi erant S. Gregor. Turon. l. 5. Hiſt. Franc. cap. 17. *Si quis de nobis, ô Rex, juſtitiæ tramites tranſcendere voluerit, à te corripi poteſt: ſi verò tu exceſſeris, quis te corripiet? Loquimur enim tibi; ſed ſi volueris, audis; ſi autem nolueris, quis te condemnabit, niſi is, qui ſe pronuntiavit eſſe juſtitiam?*

ARTICULUS SECUNDUS.

Penes quos ſit condere Leges, tùm Eccleſiaſticas, tùm Civiles? & quo jure, an divino, vel humano?

DUBITATIONEM circa has queſtiones pati deberet nemo. Ità enim, ſi Scripturarum & Antiquorum lectione verſati fuerimus, aut in Eccleſiâ Catholicâ Paſtores ſæpiùs audire datum fuerit, iis veritati-

bus ſuimus aſſuefacti, ut horreret animus, ſi quis aliud proponeret. Sed ab eo tempore, quo hæreſis ſeculi poſterioris emerſit, tum ſæpè & adverſus Eccleſiæ poteſtatem in legibus ſanciendis, & adverſus legitimam Principum authoritatem reclamatum eſt, (quo vitio id factum fuit, neſcio) ut etiam catholicè ſentientes licet à pravis Hæreticorum dogmatibus alieni, quandòque nec in operibus ſuis, nec in colloquiis venerationem ſervent Eccleſiæ, & Principum authoritati debitam. Nec minùs ſtupendum, quòd nec deſint, qui, in hanc venerationem Principum authoritati debitam propenſi, in eam quæ eſt Eccleſiæ, invehi videantur; &, ut proprio arbitrio ſerviant, in legitimam authoritatem peccent incautè. Quæ ut declinentur, quid ex Scripturis & Majoribus acceperimus, paucis referam.

CONCLUSIO. I. Leges Eccleſiaſticas condere eſt Eccleſiæ, Conciliorum, Summi Pontificis, & Epiſcoporum; & hanc authoritatem à Chriſto acceperunt; illiſque nullus Chriſtianus obſequi non tenetur.

Probatur prima pars; quia poteſtatem hanc neceſſariò habent, quos Eccleſiis regendis præfecit Chriſtus. Nam abſque illâ Eccleſiæ præpoſiti miniſterium ſibi demandatum exequi non poſſent, ſeu ordinem in Eccleſiis inſtituere, conſtitutumque ſervare, coërcere deficientes à Lege Divinâ, & ab Eccleſiis repellere pertinaces. Quamobrem neceſſariò Eccleſiæ Principibus competit Legum condendarum authoritas.

Hinc pro illâ propugnarunt unanimi conſenſione S. Cyprianus cum Clero, ſimul & Clerus Romanus cum S. Cypriano, qui in epiſt. ad Rogatianum de ſuo Diacono jure conquerentem, ſcribit ipſum pro Epiſcopatûs vigore & Cathedræ authoritate illum Diaconum ſtatim primerdi authoritatem habere. Et epiſt. 68. ad Clerum & plebem in Hiſpaniâ hæc habet: *Non ſic tamen, quamvis noviſſimis temporibus, in Eccleſiâ Dei aut Evangelicus vigor cecidit, aut chriſtianæ virtutis, aut fidei robur elanguit, ut non ſuperſit portio ſacerdotum, quæ minimè ad has rerum ruinas, & fidei naufragia ſuccumbat, ſed fortis & habilis honorem Divinæ Majeſtatis & ſacerdotalem dignitatem plenâ timoris obſervatione tueatur.* Undè epiſt. 62. ad Pompon. hanc ſingularem eſſe aſſerit præpoſitorum ſolicitudinem, ut diſciplinæ integritati tuendæ invigilent; & Evangelicis præceptis ad diſciplinam teneri fideles. *Scias*, inquit, *nos ab Evangelicis & Apoſtolicis Traditionibus non recedere, quominùs fratribus & ſororibus noſtris conſtanter & fortiter conſulatur, & per omnes utilitatis & ſalutis vias Eccleſiaſtica Diſciplina ſervetur.* Et infrà: *Cum omni obſervatione diſciplinæ Divina præcepta teneamus, nec patiamur errare fratres noſtros, & pro arbitrio ſuo vivere: ſed ad vitam ſingulis fidelibus fideliter conſulere.* Item Clerus Romanus epiſt. ad S. Cyprianum 31. inter epiſt. S. Cypriani ſic ſcribit: *Quam*, ſcilicet diſciplinam, *qui remiſerit in inſtabili rerum curſu, erret ſemper neceſſe eſt, & huc atque illuc variis & incertis negotiorum tempeſtatibus diſſipetur, & quaſi extorto de manibus conſiliorum gubernaculo navim Ec-*

cleſiaſticæ ſalutis illidat in ſcopulos; ut appareat, non aliter ſaluti Eccleſiaſticæ conſuli poſſe, niſi ſi qui & contra ipſam faciunt, quaſi quidam adverſi fluctus repellantur, & diſciplinæ ipſius ſemper cuſtodita ratio, quaſi ſalutare aliquod gubernaculum in tempeſtate ſervetur. Addit Clerus Romanus non tantummodò pro fide, ſed & pro diſciplinâ, ſeu pro latis legibus eſſe ſtandum. Cui officio non deerat; nec, Deo juvante, defutura erat Romana Eccleſia: quod in votis ſibi eſſe teſtificatur: *Abſit ab Eccleſiâ Romanâ vigorem ſuum tàm prophanâ facilitate dimittere, & nervos ſeveritatis, everſâ fidei majeſtate, diſſolvere.*

Igitur ex S. Cypriano & Clero Romano, qui præſunt Eccleſiis, hâc authoritate neceſſariò donantur, quâ in contumaces tenentur uti; quâ non adhibitâ Evangelii vigor, fideique robur langueſcit, & ſenſim corruit; fidelium ſaluti non conſulitur; & peſſundatur diſciplinæ dignitas.

Eadem pars adhuc probatur ex antiquo illius uſu poteſtatis, quam omnium primi adhibuerunt Apoſtoli, Act. 15. In Concilio quippè Hieroſolym. ſtatuerunt, ut à ſuffocato & idolotytis abſtinerent qui ex Gentibus convertebantur ad Chriſtum. Item 1. Timoth. 3. & Titi cap. 1. Apoſtolus ſtatuit, ne bigami & neophiti ad Epiſcopatum aſſumantur. Et 1. Cor. 14. ℣. 34. ne mulieribus in Eccleſiis loqui liceat. Pleraque alia præcepta epiſtolis ſuis inſerit, quæ pertinent ad Eccleſiæ miniſtros, ad conjugatos, ad dominos, ſervos &c. Pœnas quoque ſibi aut Eccleſiæ non obſequentibus Apoſtoli inflixerunt, & gravium peccatorum reos caſtigationibus publicis ſubjecerunt. Nam S. Petrus Act. 5. Ananiam & Saphiram corripit, & morte plectit. S. etiam Paulus 1. Cor. 5. pœnitentiæ publicæ ſubdit inceſtuoſum Corinthium.

Eâ quoque authoritate Apoſtolorum ſucceſſores Epiſcopi quibuſlibet temporibus, ut ex hiſtoriæ monumentis, & Conciliorum actis eſt manifeſtum, uſi ſunt tùm in removendis ab Eccleſiâ hæreticis, tùm in peccatorum reis corripiendis, tùm in Eccleſiæ miniſtris conſtituendis, aut ab officio ſuſpendendis, aut abdicandis. Satis ſuperque ſit notaſſe, S. Cypr. epiſt. 9. Preſbyteros officium non obeuntes proviſionali decreto munere ſuo interdixiſſe. Idem epiſt. 28. Clerum laudat, qui Epiſcoporum tunc Carthagine verſantium conſilio, Diaconos & Preſbyteros à fidelium ſocietate removerat, quòd lapſorum, qui meritos pœnitentiæ labores non ſuſtinuerant, nec authoritate Epiſcopi fuerant reconciliati, oblationes offerrent. Item epiſtolâ 66. Victori, etiam mortuo, quòd contra formam à Sacerdotibus datam Fauſtinum Preſbyterum tutorem inſtituiſſet, ſacrificii & precum, quibus animæ defunctorum Deo commendabantur, aufert ſolatium.

Probatur ſecunda pars. Principibus Eccleſiaſticis ferendarum Legum Jure Divino competit authoritas; ut quæ conceſſa fuerit à Chriſto, qui ut divinam, ſicut Moyſi data fuerat, authoritatem Diſcipulis ſe concedere ſignificaret, eâdem loquendi formulâ uſus eſt Apoſtolos Eccleſiarum Rectores inſtituens, quâ Moyſes oſtendens poteſtatem ſibi à Deo

conceſſam. En verba Moſis ex cap. 16. ℣. 8. Exod. deſumpta: *Nec contra nos eſt murmur veſtrum, ſed contra Dominum.* Chriſtus verò ſic loquitur Luc. 10. ℣. 16. *Qui vos audit, me audit; & qui vos ſpernit, me ſpernit.* Quod ità exponit Apoſtolus loquens de Legibus, quas tulerat 1. Theſſal. cap. 4. ℣. 2. *Scitis enim quæ præcepta dederim vobis per Dominum Jeſum:* quaſi diceret non arbitrio meo, ſed authoritate Chriſti. Et ℣. 8. *Itaque qui hæc ſpernit, non hominem ſpernit, ſed Deum, qui etiam dedit Spiritum ſanctum in nobis.*

Nec eam ſolummodò poteſtatem Eccleſiæ miniſtris demandavit Chriſtus; ſed & pœnas infligendi facultatem, ad firmandum Dei legibus deferendum obſequium neceſſariam impertiit; imò & ab Eccleſiâ contumaces penitùs expellendi, Math. 18. ℣. 17. *Si autem,* inquit, *Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus & Publicanus.* Eam autem authoritatem ità ſe conferre ℣. 18. confirmat, ut miniſtrorum ſuorum in terris ſententiam in cœlis ratam habeat; *Quæcunque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in cœlo: & quæcunque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlo.*

Probatur tertia pars. Neminem Chriſtianum Legibus Eccleſiaſticis non obſtringi ſic ſtatuit S. Cyprianus epiſt. 49. ad Cornelium de Novato Preſbytero ſermonem habens, ut aſſeveret non remanere illos in Eccleſiâ, qui Eccleſiæ non obſequuntur, ſeu qui ejus diſciplinam non ſervant: *Nec remanere in Eccleſiâ Dei poſſunt, qui Deificam & Eccleſiaſticam Diſciplinam, nec actus ſui converſatione, nec morum pace tenuerunt.* Epiſt. quoque 55. ad eumdem, indè omnium naſci diſſenſionum ſemina ſcribit, quòd quæ Sacerdotibus debetur reverentia, negatur: *Qui talia ingerunt non ſolùm fratribus, ſed & Sacerdotibus, quibus honor tantus de Dei dignatione conceditur, ut quiſquis Sacerdoti eius & ad tempus hic judicanti non obtemperaret, ſtatim necaretur.* Et laudatis Chriſti exemplo, & S. Pauli, verboque ſacro, addit: *Quamvis Domino jam crucifixo, ſacrilegi, & impii, & cruenti eſſe cœpiſſent: nec jam quidquam de ſacerdotali honore & authoritate retinerent; tamen ipſum quamvis inane nomen & umbram quamdam Sacerdotis cogitans expavit* (nempè Paulus:) *Neſciebam fratres,* inquit, *quia Pontifex eſt.* Et infrà: *Quibus ſacerdotalis authoritas & poteſtas divinâ dignatione firmatur.* Et tandem hæc infert: *Neque enim aliundè hæreſes obortæ ſunt, aut nata ſunt ſchiſmata; quàm inde quòd Sacerdoti Dei non obtemperatur: nec unus in Eccleſiâ ad tempus Sacerdos, & ad tempus Judex vice Chriſti cogitatur; cui, ſi ſecundùm magiſteria divina obtemperaret fraternitas univerſa, nemo adverſum Sacerdotum collegium quidquam moveret.*

Hîc non congeram, quæ de obſervantiâ Canonum, ſeu Eccleſiæ Legum, & in Conciliis, & in poſteriorum ſeculorum Patribus occurrunt, ut apud S. Leonem epiſt. 62. & apud ſeculi noni Authores, ut Agobardum; ſatis ſit pro firmandâ illis debitâ reverentiâ, quòd prioribus

illis Martyrum ſeculis, ex Scripturarum doctrinâ ratum in universâ Eccleſiâ habitum retulimus. Si enim ſpernitur Deus, dum Eccleſiæ miniſtri, & præcepta ſpernuntur; ſi ex divinâ dignatione illorum authoritas proficiſcitur; ſi vice Chriſti ſtant & regunt; ſi aliâ ratione non poteſt Eccleſiæ nomen conſiſtere; nec remanent in Eccleſiâ, qui Epiſcopis non obſequuntur; ſi denique ex negato illis obſequio prodeunt ſchiſmata, & hæreſes; quis ſe teneri Eccleſiæ morem gerere non arbitretur?

CONCL. II. Supremam authoritatem obtinentibus, ſeu ſupremis Principibus condendarum Legum competit authoritas à Deo collata; illiſque debetur ab omnibus obedientia omnimoda in iis, quæ Divinæ Legi non adverſantur.

1° Hanc Principibus fuiſſe conceſſam authoritatem docet Chriſtus Luc. 20. ℣. 25. *Reddite ergò quæ ſunt Cæſaris, Cæſari; & quæ ſunt Dei, Deo.* Doctrinam hanc à Chriſto acceptam ſcripſerunt & tradiderunt Apoſtoli. Sic S. Paulus Rom. cap. 13. ℣. 1. *Omnis anima Poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit: non eſt enim poteſtas niſi à Deo.* Et paulopoſt: *Ideo enim & tributa præſtatis: miniſtri enim Dei ſunt, in hoc ipſum ſervientes. Reddite ergò omnibus debita: cui tributum, tributum; cui vectigal, vectigal, cui honorem, honorem.* Ita etiam S. Petrus epiſt. 1. c. 2. *Subjecti igitur eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum; ſive Regi quaſi præcellenti; ſive Ducibus tanquam ab eo miſſis ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum; quia ſic eſt voluntas Dei, ut benefacientes obmuteſcere faciatis imprudentium hominum ignorantiam; quaſi liberi, & non quaſi velamen habentes malitiæ libertatem, ſed ſicut ſervi Dei. Omnes honorate; fraternitatem diligite; Deum timete; Regem honorificate. Servi ſubditi eſtote in omni timore dominis, non tantùm bonis & modeſtis, ſed etiam dyſcolis. Hæc eſt enim gratia, ſi propter Dei conſcientiam ſuſtinet quis triſtitias, patiens injuſtè.* Ab illâ Legum ſic præſcriptâ obſervatione ſe ſe non exemit Chriſtus ipſa juſtitia; ſed Principi ſolvit, & ſolvi juſſit tributum. Leges eas ſervarunt viri ſanctitatis merito, & Apoſtolatûs gloriâ inſignes admodùm, ſervandaſque tradiderunt, & Regibus, eorumque miniſtris obediendum, non ſolùm propter pœnarum metum, ſed propter conſcientiam. Conſtat igitur condendarum Legum authoritate ſibi divinitùs conceſſâ pollere ſupremos Principes.

2° Hanc Apoſtolicam inſtitutionem verbis & exemplis toti orbi fecerunt manifeſtam Apoſtolorum ſucceſſores; ſuo ſanguine confirmarunt Martyres; nec ullâ perſecutionum acerbitate à deferendo Principibus Ethnicis & Hæreticis obſequio potuerunt dimoveri, dummodo nihil injungeretur, quod Divinæ Legi repugnaret. Hæc ſumma fuerunt eorum doctrinæ capita, quibus nihil ad Concluſionum veritatem demonſtrandam excogitari poteſt ſplendidius. Quo enim tempore Principibus in Chriſtianæ Fidei profeſſione reluctabantur, palàm in cæteris, quæ Deo non adverſarentur, Principibus & eorum Magiſtratibus deberi

profitebantur obedientiam & honorem; ſeque in Deum rebelles futuros exiſtimabant, ſi officio illi deeſſent. Sic ſentiunt ſimul & exequuntur prioribus ſeculis SS. Polycarpus, Juſtinus, Athenagoras, S. Theophilus Antioch. & S. Iren. Addunt alii divinam Principum inſtitutionem eſſe neceſſariam, ut SS. Iren. Clem. Alex. Tert. Orig. profitenturque fermè omnes, in terris nemini ſubeſſe Principes ſupremos; cæteris hominibus à Deo præfici; & ideò ſolvendum illis eſſe tributum; & pro eis licet Ethnicis eſſe orandum: adorationem verò ſoli Deo eſſe ſervandam. Quam doctrinam ſecuti ſunt, nullo excepto, ſequentium ſeculorum ſancti Doctores. SS. Patrum mox laudatorum contextus ſolummodò referemus. Penes quemlibet erit verba expendere; & an ad quæ doctrinæ capita revocavimus, æquè referantur.

S. Polycarpus apud Euſebium lib. 4. Hiſt. cap. 15. ità Præſidem Herodem alloquitur: *Tibi quidem rationem reddere non me piget. Præceptum enim nobis eſt, ut Magiſtratibus & Poteſtatibus à Deo conſtitutis honorem debitum exhibeamus, qui nobis ipſis nihil noceat.*

S. Juſtinus in Apolog. ad Antoninum ſic ſcribit: *Vectigalia ſanè & collationes eis, qui à vobis ſunt ordinati, exactoribus pra omnibus ubique inſerre contendimus, quemadmodum ab eo ſumus inſtituti. Illo namque tempore accedentes quidam percunctati ſunt ex illo, an Caſari vectigalia pendere oporteat; qui reſponſum hoc ab eo retulere: Dicite, inquit, mihi, cujus imaginem nummus habet? Cui ubi dixiſſent, Cæſaris: Reddite igitur quæ Cæſaris ſunt, Cæſari; & quæ Dei, Deo. Proindè nos ſolum Deum adoramus, & vobis in rebus aliis læti inſervimus.*

Athenagoras in Apologia ad Imperatorem Marcum Aurelium Antoninum, & Aurelium Commodum ita loquitur: *Ut vobis enim Patri & Filio in poteſtate ſunt omnia, regno divinitus in vos collato: (Regis enim anima, inquit ſpiritus propheticus, in manu Dei eſt:) ſic uni Deo & Filio ejus, hoc eſt, Verbo inſeparabili ſubjecta ſunt omnia.* Quâ comparatione nihil certè apertius.

S. Theophilus Epiſcopus Antioch. lib. 1. ad Autolicum hæc habet: *Quæ cum ità ſint, magis honorabo Regem, ſive Cæſarem; non tamen eum adorabo; verùm pro eo orabo Deum, qui verè verus Deus eſt; qui verè verus eſt Deus adorabo, ſciens Cæſarem ab ipſo eſſe ordinatum. Dices ergò: Quare Regem, ſive Cæſarem adorare recuſas? quia non ad id eſt inſtitutus, ut adoretur; ſed ut legitimo, qui ipſi congruit, honoretur honore. Rex enim, ſive Cæſar, Deus non eſt, ſed meminerit ſe eſſe hominem à Deo in hanc dignitatem promotum, non ut adoretur; ſed ut juſtè, quemadmodùm juſtitia exigit, judicet. Nam Regnum, ſive Imperium, rerumque adminiſtratio ipſi à Deo commiſſa & demandata eſt &c.* Et infrà: *Regem quidem, ſive Cæſarem honora, honora, inquam, magnâ cum benevolentiâ, ſubjectus ei exiſtens, & orans pro eo. Hæc enim faciens, Dei voluntatem exequeris. Nam Divinæ Legis hic tenor eſt: Honora, fili mî, Deum & Regem; nec cuiquam eorum inobediens ſis: ſubitò enim*

ſuos hoſtes ulciſci poſſunt. Quo nihil magis perſpicuum eſt ad oſtendendum, intactam ſervari Deo adorationem, & Principi ſervari debitum honorem & obſequium.

Tatianus in Apolog. ſic loquitur: *Atqui Rex ſi jubeat tributum pendere, paratus ſum inſervire & miniſtrare.... Quandoquidem homo humano more colendus eſt: timendus autem ſolus Deus, qui non conſpicitur oculis hominum, nec arte ullâ comprehenditur. Hunc ſolum ſi quis negare jubeat, non obediam, ſed potius moriar, ne mendax & ingratus efficiar.*

S. Iren. lib. 5. cap. 24. rem altiùs repetit, & probatâ Principum Divinæ inſtitutionis neceſſitate, ſic ex Apoſtoli verbis Rom. 13. argumentum conficit. *Quoniam enim abſiſtens à Deo homo intantùm efferavit, ut etiam conſanguineum hoſtem ſibi putaret, & in omni inquietudine & homicidio, & avaritiâ, ſine timore verſaretur; impoſuit illi Deus humanum timorem. Non enim cognoſcebant timorem Domini, ut poteſtati hominum ſubjecti, & legi eorum aſtricti, aliquid aſſequantur juſtitiæ, & moderentur ad invicem, in manifeſto poſitum gladium timentes, ſicut Apoſtolus ait: Non enim ſine causâ gladium portat.* Et infrà: *Ut timentes regnum humanum, non ſe alterutrum homines vice piſcium conſumant, ſed per legum poſitiones repercutiant multiplicem Gentilium injuſtitiam; & ſecundum hoc miniſtri Dei ſunt, qui tributa exigunt à nobis, in hoc ipſum ſervientes. Quæ ſunt poteſtates, à Deo ordinatæ ſunt, manifeſtum eſt; quoniam mentitur Diabolus dicens: Mihi tradita ſunt; & cui volo do ea. Cujus enim juſſu homines naſcuntur, hujus juſſu & Reges conſtituuntur, apti his, qui in illo tempore ab ipſis regantur. Quidam enim ad correctionem & utilitatem ſubjectorum dantur, & conſervationem juſtitiæ: quidam autem ad timorem, & pœnam, & increpationem: quidam autem ad illuſionem, & contumeliam, ſuperbiam, quemadmodum & digni ſunt, Dei juſto judicio (ſicut prædiximus) in omnibus æqualiter ſuperveniente.*

S. Clem. Alex. ſimilia docet in admonitione ad Græcos; & addit lib. 7. Strom. in hoc juſtitiæ partem eſſe ſitam.

Tertull. in Apolog. cap. 30. ſic de Imperatoribus diſſerit: *Sciunt quis illis dederit Imperium: ſciunt quà homines, quis & animam: ſentiunt eum eſſe Deum ſolum, in cujus ſolius poteſtate ſunt, à quo ſunt ſecundi, poſt quem primi, ante omnes & ſuper omnes Deos.* Et infrà: *Ideò magnus eſt,* (ſcilicet Imperator) *quia cœlo minor eſt. Illius enim eſt ipſe, cujus & cœlum eſt, & omnis creatura. Indè eſt Imperator, undè eſt & homo, antequàm Imperator. Indè poteſtas illi, unde & ſpiritus.* Cap. 31. *Qui ergo putas nihil nos de ſalute Cæſarum curare, inſpice Dei voces, litteras noſtras, quas neque ipſi ſupprimimus, & plerique caſus ad extraneos transferunt; ſcito ex illis præceptum eſſe nobis ad redundantiam benignitatis etiam pro inimicis Deum orare, & perſecutoribus noſtris bona precari, qui magis inimici & perſecutores Chriſtianorum.* Et infrà: *Atque manifeſtè orate, inquit, pro Regibus, & pro Principibus*

cipibus, & Poteſtatibus, ut omnia tranquilla ſint vobis. Cap. 32. *Nos judicium Dei ſuſpicimus in Imperatoribus, qui Gentibus illos præfecit; id in eis ſcimus eſſe, quod Deus voluit ..... & pro magno id juramento habemus.* Cap. 33. *Itaque ut in eo plus ego illi operor in ſalutem: ſiquidem non ſolum ab eo poſtulo eam, qui poteſt præſtare, aut quod talis poſtulo, qui merear impetrare; ſed etiam quod temperans majeſtatem Cæſaris infra Deum, magis illum commendo Deo, cui ſoli ſubjicio: ſubjicio autem, cui non adæquo. Non enim Deum Imperatorem dicam; vel quia mentiri neſcio; vel quia illum deridere non audeo; vel quia nec ipſe volet Deum ſe dici, ſi homo ſit; intereſt hominis Deo cedere: ſatis habeat appellari Imperator.* In lib. ad Scapulam cap. 1 *Chriſtianus nullius eſt hoſtis, nedum Imperatoris, quem ſciens à Deo ſuo conſtitui, neceſſe eſt ut & ipſum diligat, & revereatur, & honoret, & ſalvum velit cum toto Romano Imperio, quouſque ſeculum ſtabit; tandiu enim ſtabit. Colimus ergò & Imperatorem, ſic quomodò & nobis licet, & ipſi expedit, ut hominem à Deo ſecundum, & quidquid eſt à Deo conſecutum, & ſolo Deo minorem, hoc & ipſe vult: ſic enim omnibus major eſt, dum ſolo vero Deo minor eſt: ſic & ipſis Diis major eſt, dum & ipſi in poteſtate ſunt ejus. Itaque & ſacrificamus pro ſalute Imperatoris; ſed Deo noſtro, & ipſius.*

Orig. lib. 2 & 4. contra Celſ. Rectores Eccleſiarum juxta Dei Leges, ſalvis Legibus publicis, Eccleſias Dei regere ſcribit; nec quæ Legibus Dei repugnant, ſtatutis deberi obſequium, utpotè quæ verarum Legum rationem non obtineant. Undè infert Imperatorum Legibus, quæ Deorum ſacrificia injungebant, non teneri Chriſtianos, quòd nec Leges quidem propriè ſint, cum malæ ſint; ac proindè his non eſſe obtemperandum: obediendum enim eſt magis Deo, quàm hominibus.

S. Dionyſius Alex. apud Euſeb. lib. 4. cap. 10. ità Prætidiouis reſpondet: *Non omnes colunt omnes Deos, ſed ſinguli ſingulos pro arbitratu: nos proinde unum Deum rerum omnium fabricatorem, qui Valeriano, & Galieno Cæſaribus Auguſtis, viris ſanctiſſimis, Imperium largitus eſt, & colimus & veneramur: huic etiam ſine intermiſſione pro eorum regno, ut ſtabile & firmum maneat, preces adhibemus.*

Eandem omninò doctrinam profeſſi fuerunt quotquot floruerunt Patres ſanctiſſimi quarto, quinto & ſequentibus ſeculis. Sic S. Athan. Apol. ad Conſtant. Oſius apud S. Athan. S. Ambr. in Apol. David. cap. 10. S. Optatus Milevit. l. 3. S. Chryſoſt. Hom. 23. in cap. 13. Epiſt. ad Rom. S. Aug. lib. 4. de civ. cap. 33. & in expoſitione quarumdam propoſitionum Epiſt. ad Romanos; S. Fulgentius l. 1. cap. 2. & lib. 3. cap. 36. ad Thraſymundum Reg. Pelagius I. epiſt. 18. ad Childebertum Regem Franc. S. Greg. Turon l. 5. Hiſt. Franc. cap. 17. Nicolaus I. epiſt. ad Michaëlem Imperatorem, & S. Bern. lib 3. de conſid. c. 4.

Hæc igitur fuit Martyrum fides; hæc fuit antiquorum Patrum, Epiſcoporum, & Virorum Apoſtolicorum traditio; Principes nimirùm à

Deo ſolo poteſtatem, ſicut & animam accepiſſe; ipſos eſſe ſolo Deo minores; & in omnibus, quæ ſaluti non nocent, oportere nos illis morem gerere.

Hanc trium priorum ſeculorum conſentientem doctrinam nemo ſanæ mentis adulationi poſſet aſcribere. Quid enim Martyribus ad adulationem ejuſcemodi fuiſſet incitamento? An bonorum, an dignitatum expectatio? At nihil ipſis, niſi fide abnegatâ, dabatur expectari. An pœnarum imminuendarum ſpes eſſe poterat? Sed noverant quò graviora infliguntur tormenta, eò magnificentiora ſibi promitti gloriæ futuræ beneficia. Sola igitur fides pro lege illis erat: nec minùs efficaci opus erat ſtimulo, quo tempore tam acerbus erat Principum in Chriſtianos furor. Aliundè verò hæc erga Reges officia his temporibus SS. Patres profitentur, quibus, ſi quædam imminuendæ Principum authoritatis ratio poſſet ſubeſſe, locus tunc erat vel maximus: ſuâ enim poteſtate tunc temporis abutebantur ad firmandam Deorum ſuperſtitionem, & ad impugnandam Fidem Chriſtianam. In iis tamen anguſtiis, licet à Fidei profeſſione variis pœnis, exiliis, bonorum ſpoliatione, mortis etiam illatione Epiſcopos, Clerum univerſum, cæteroſque fideles avocare conarentur qui ſupremâ potiebantur authoritate; ne vel leviſſimum quid fuit de debito illis obſequio detractum; ſed continuò & apertè ſuam erga Principes reverentiam ſignificarunt illi ſanctiſſimi viri; & in hoc continuerunt officio plebem ſibi divinitùs creditam. Undè conficitur eum admittere hæreticam verboque Dei contrariam propoſitionem, qui à Principibus defectionem docere non dubitat; etiamſi pro ſolâ fidei defenſione iſtud tentari dicatur.

Quær. an Juſti, an Clerici, an Epiſcopi Principum Legibus teneantur; præſertim ſi Leges recèns ſancitæ ab Eccleſiæ moribus abhorrere, aut quorumdam fidelium ſaluti obeſſe non videantur.

R. ad Juſtos, & Clericos, atque Paſtores pertinere Civilium Legum obſervantiam religioſam; modò tamen apertè nec fides, nec jus divinum lædantur. Ipſorum enim eſt præcipuè Dei ſervare ordinationem; exemplo ſuo cæteros ad idem obſequium componere; gratiam Principum pro Eccleſiæ commodis obedientiâ ſuâ mereri; & pro Principum ſic affectorum ſalute preces fundere continuas. Hæc præſtitére quotquot virtute cæteris præcelluerunt. Iſtud obſequium poſtulant Chriſti lex & exemplum; Apoſtolica doctrina; & omnium quos modò laudavimus Sanctorum Patrum nullatenùs interrupta ſeries doctrinæ, quam ſic Hom. 23. in epiſt. ad Rom. & in cap. 13. Antiochiæ & Conſtantinopoli exponebat S. Chryſoſt. his verbis: *Omnis anima poteſtatibus ſupereminentibus ſubdita ſit, etiam ſi Apoſtolus ſis, ſi Evangeliſta, ſi Propheta, ſive quiſquis tandem fueris. Neque enim pietatem ſubvertit iſta ſubjectio, & non ſimpliciter dicit: Obediat, ſed ſubdita ſit. Eſt autem prima hujus conſtitutionis juſtitia, quæ & fidelibus cogitationibus ac mentibus ſatis decora eſt & honeſta; nimirum quod à Deo ordinata ſint iſta. Non enim eſt poteſtas, niſi à Deo.*

Eâdem ratione eandem doctrinam explicat S. Auguſt. in expoſitione quarumdam propoſitionum epiſt. ad Rom. ubi ſic habet : *Quod autem ait : Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit : (non eſt enim poteſtas, niſi à Deo :) rectiſſimè jam monet, ne quis ex eo, quòd à domino ſuo in libertatem vocatus eſt, factus Chriſtianus, extollatur in ſuperbiam, & non arbitretur in hujus vitæ itinere ſervandum eſſe ordinem ſuum, & poteſtatibus ſublimioribus, quibus pro tempore rerum temporalium gubernatio tradita eſt, putet ſe non eſſe ſubdendum. Cum enim conſtemus ex animâ & corpore, & quandiu in hac vitâ temporali ſumus, etiam rebus temporalibus ad ſubſidium degendæ hujus vitæ utamur. Oportet nos ex eâ parte, quæ ad hanc vitam pertinet, ſubditos eſſe poteſtatibus, id eſt hominibus res humanas cum aliquo honore adminiſtrantibus : ex illâ verò parte, quâ credimus Deo, & in regnum ejus vocamur, non nos oportet eſſe ſubditos cuiquam homini, id ipſum in nobis evertere cupienti, quod Deus ad vitam donare dignatus eſt. Si quis ergò putat, quoniam Chriſtianus eſt, non ſibi eſſe vectigal reddendum, aut tributum, aut non eſſe exhibendum honorem debitum illis, quæ hæc curant, poteſtatibus, in magno errore verſatur. Item ſi quis ſic ſe putat eſſe ſubdendum, ut etiam in ſuâ fide habere poteſtatem arbitretur eum, qui temporalibus adminiſtrandis aliquâ ſublimitate præcellit ; in majorem errorem labitur ; ſed modus iſte ſervandus eſt, quem Dominus ipſe præſcribit, ut reddamus Cæſari, quæ Cæſaris ſunt ; & Deo, quæ Dei ſunt.*

Antiquorum animis tam altè infixa erat hæc inſtitutio de debitâ Principum ſtatutis reverentiâ ; ut licet Eccleſiis noxia prorsùs edicta ferrent Imperatores, aut Ethnici, aut Chriſtiani Hæreticorum fautores, nihil tamen quidquam ſanctis Epiſcopis exciderit adverſus Principes, ſed cum ſummâ animi demiſſione obtemperarint, & eorum hæc fuerit præcipua ſolicitudo, ut ſcilicet plebem ad officium erga Principes Epiſtolis, aut Sacerdotum, qui ſui vices gerebant, miniſterio incitarent, dum exules aberant ab Eccleſiis, aut bonis omnibus amiſſis juxta Chriſti mandatum fugâ ſibi conſulebant. Imò verò ſi quandòque obſiſtere vellent fideles, ab ejuſcemodi contra Dei ordinationem conſiliis avocarunt. Sic apud Theodor. lib. 4. cap. 13. cum Valentis Imperatoris juſſu ad S. Euſebium Samoſatenſem veniſſet qui exilii mandatum deferebat ; hunc de reticendo tali nuntio monuit, ne ſubitò à plebe fidei zelo in Euphratem præceps ageretur ; *Et tuæ*, inquit, *mortis reus dicar.* Hæc locutus, & veſpertino precum miniſterio de more perfunctus, incipientis ſomni tempore ſenex ſolus fide unius famuli fretus egreditur ; ſequitur famulus cum cervicali tantùm & libro ; cumque ad fluminis ripam veniſſet, navim conſcendit, & remiges Zeugma verſus vela facere jubet. Re autem cognitâ plures concitato curſu ad eum venerunt, ipſumque ſupplicaverunt enixè, ut remaneret, nec dimitteret gregem. Verùm cum perſuadere non poſſent, audiviſſentque eum recitantem præceptum Apoſtoli, quo perſpicuè jubemur Magiſtratibus & Poteſtatibus obtemperare ; Urbem

repetere donis oblatis coacti fuerunt. Penes Euſebium erat invito Principe in Epiſcopatu remanere; & juſtæ in ſpeciem defenſionis aut excuſationis rationes non defuiſſent; cum ideò tantùm expelleretur S. Euſebius, ut Eccleſia lupis, ſeu Arianis traderetur. Nihilominùs edoctus à Chriſto, obſecutus eſt, & ad obſequium verbis & exemplo plebem compoſuit.

Idem præſtitit S. Ambroſ. cum enim ex Ruffino lib. 2. Hiſt. cap. 15. Ariana Imperatrix Juſtina gravem inferret illi & Eccleſiæ Mediolanenſi perſecutionem ob negatum Arianæ Factioni Templum, armiſque potuiſſet catholicam rem tueri, *Neque*, inquit, *ſe manu defenſavit Ambr. aut telo; ſed jejuniis continuiſque vigiliis ſub altari poſitus, per obſecrationes defenſorem ſibi atque Eccleſiæ Deum parabat.* Undè ait ipſe Ambroſius: *In dolore tolero: potero flere; potero gemere; adverſus arma, milites, genteſque quoque lacrymæ meæ arma mea ſunt: talia enim munimenta ſunt Sacerdotis; aliter nec debeo, nec poſſum reſiſtere.* Nihil proindè quidquam cum Plebe Catholicâ molitus fuit S. Ambroſius; nec vel ullo verbo Imperatoriam Majeſtatem violavit.

Quam reverentiam etiam Imperatoriis Magiſtratibus deferendam eſſe pugnarunt ſanctiſſimi viri, ut S. Optatus Milevit. dum Donati Carthaginenſis Donatiſtarum Epiſcopi adverſus Gregorium Præfectum maledicta refert lib. 3. Sic enim, ipſo teſte, hæc & ſimilia ſcribere minimè dubitarat Donatus: *Gregori macula Senatûs, & dedecus Præfectorum &c. Cui Donato*, inquit, *Præfectus patientiâ Epiſcopali reſcripſit .... Harum* (ſic enim pergit Optatus) *Epiſtolarum exemplaria multorum ore ubique cantantur. Jam tunc meditabatur contra præcepta Apoſtoli Pauli, Poteſtatibus & Regibus injuriam facere, pro quibus, ſi Apoſtolum audiret, quotidiè rogare debuerat. Sic enim docet Beatus Apoſtolus Paulus: Rogate pro Regibus & Poteſtatibus, ut quietam & tranquillam vitam cum ipſis agamus. Non enim Reſpublica eſt in Eccleſiâ; ſed Eccleſia in Republicâ eſt, id eſt, in Imperio Romano, quod Libanum appellat Chriſtus in Cantico Canticorum, cum dicit: Veni Sponſa mea, veni à Libano, id eſt, de Imperio Romano, ubi & Sacerdotia ſancta ſunt, & pudicitia, & virginitas, quæ Barbaris Gentibus non ſunt: & ſi eſſent, tuta eſſe non poſſent. Meritò Paulus docet, orandum eſſe pro Regibus & Poteſtatibus; etiamſi talis eſſet Imperator, qui gentiliter viveret. Quantò quod Chriſtianus, quantò quod Deum timens &c.* Et paulo poſt: *Carthagini Principatum ſe tenuiſſe crediderat; & cum ſuper Imperatorem non ſit, niſi ſolus Deus, qui fecit Imperatorem; dum ſe Donatus ſuper Imperatorem extollit, jam quaſi hominum exceſſerat metas; ut ſe, ut Deum, non hominem exiſtimaret, non verendo eum, qui poſt Deum ab hominibus timeatur.*

Quis jam Clericos, & Juſtos, item & Monachos ab obſequio Principibus debito auderet eximere; ſi vel ullo pietatis ſenſu ducatur, aut cum laudatis Eccleſiæ Patribus velit ſentire?

OBJ. 1. Eugenio Imp. qui Victoriæ Altare reſtaurari juſſerat, obſti-

tit S. Ambroſius, inquiunt; licet tunc temporis Altare illud eâdem in Urbe Romanâ cum plurimis Chriſto dicatis Templis poſſet conſiſtere, ut paulò ante injunctam illius à Gratiano Imper. ſubverſionem conſiſtebat. Quamobrem eâ lege fideles adeò non obſtringi cenſuit Sanctus Ambroſius; quinimò ità reluctatus fuit, ut ab Eugenii communione receſſerit.

R. Eugenio Tyranno, ſeu, Gratiano interempto, Imperii invaſori obſtitiſſe S. Ambroſium, & ab ejus communione receſſiſſe, ut ab idololatriæ patrono, qui, ut occupatam tyrannidem Ethnicorum auxilio propugnaret, abrogato Gratiani decreto conceſſit Altaris illius reſtaurationem; paſſuſque fuit, palàm vulgari ab Eccleſiæ hoſtibus, in ſubverſionis illius pœnam infeliciter vitâ & Imperio fuiſſe privatum Imperatorem religioſiſſimum. Quæ cum omnia in fidei detrimentum cederent, idolorumque cultus & ſplendor renovaretur, in quandam profectò cum Idololatris communionem veniebat Eugenius: ideò cum illo Imperatore communionem habere renuit S. Ambroſius. Reverà pietate, doctrinâq; inſignes Epiſcopi, Sanctuſque ipſe Ambroſius, ne verbum quidem de illius Altaris, dum ſtaret, everſione fecerant; nec Imperatoribus verterant vitio, quòd Altare illud everti non juberent; quia pios Auguſtorum affectus noverant; illudque tolerari quòd indè timerentur ſeditiones; cum ſupereſſent adhuc plurimi potentiâ, natalibus, & dignitatum ſplendore commendabiles Idololatræ; aut quod opportunum aliquod aliud tempus expectaretur; aut quia Idololatris par pari referre non deceret; aut demùm quòd illa tunc eſſet Religionis Chriſtianæ mens & œconomia.

OPPON. 2. Math. 7. Qui liberi ſunt filii, ab omni jugo ſunt eximendi: item qui ſuperioris ſunt ordinis, inferiori non ſunt ſubjiciendi. Sed Clerici ſunt primi Eccleſiæ filii; ſunt quoque ordinis ſuperioris Principibus: ideoque illis non ſunt ſubjiciendi. Undè fit, ut Clerici ad ſeculare tribunal adduci non poſſint, nec pœnis civilibus ſint obnoxii. Quod ità prioribus ſeculis fuit indubitatum, ut in Conc. Carthag. 3. can. 9. Clericus ad ſecularem Judicem neglecto Eccleſiaſtico confugiens, ut à crimine impoſito poſſit liberari, deponi jubeatur. Quâ quidem ratione ſecularis Judicis ſententia reſcinditur. Quod certè nullatenùs fieret, nec Eccleſiaſticâ Lege ſanciretur, ſi ſecularium Judicum authoritati eſſent obnoxii Clerici: nec etiam quilibet ad Judicem ſecularem recurſus Clericis interdiceretur, ut à Concilio octavo Tolet. can. 13. Imò nec vetaretur Clericis can. 32. Conc. Agathenſ. ne coram Judice ſeculari ſe ſiſtant. Quod & decernit Bonifacius VIII. cap. *quamquam*, & Concilium Viennenſe generale ſub Clemente V. in Bullâ, *Si quis ſuadente Diabolo*. Hinc quoque Concilium Conſtantienſe ſeſſ. 31. ſtatuit, Laicos nullam in Clericos juriſdictionem, aut poteſtatem habere: quod & ſimiliter ità ſancivit Concilium Lateran. ſub Leone X. ſeſſ. 9. his verbis: *Cum à jure tam divino, quàm humano Laicis poteſtas nulla in Eccleſiaſticas Perſo-*

næ attributa ſit; innovamus omnes, & ſingulas Conſtitutiones &c. Ideò in Trid. ſeſſ. 25. cap. 20. de Reformatione, Perſonarum Eccleſiaſticarum immunitas Dei ordinatione & Canonicis ſanctionibus inſtituta eſt. Et verò Principum Laicorum utpotè ovium non eſt edocere Paſtores ſuos, nec pœnas in Clericos conſtituere; proptereàque in Clericos nec directivâ, nec authoritate coactivâ poſſunt uti.

R. Chriſtum dixiſſe filios regni eſſe liberos, non quòd Diſcipulis tributorum immunitatem vellet competere; cum & ipſe Cæſari ab omnibus tributum ſolvendum eſſe definierit Math. 22. Quid ergò intendit Chriſtus? ut nempè S. Petro ſe Dei filium à tributis exolvendis immunem eſſe ſignificaret; cum eſſet omnium Dominus, & à tributis omnibus filios ſuos Reges ſolerent eximere. Quia tamen omnibus ejus Divinitas non innoteſcebat, futuruſque ideò fuiſſet Publicanis offendiculo; & ut fidelibus omnem perturbandi ordinis, ſeu Principibus tributi negandi locum exemplo ſuo ſubtraheret; exolvit ipſemet pro ſeipſo & S. Petro, & pretii comparatione mirabili ſuam ſupremam & divinam authoritatem voluit comprobatam.

Quod ſpectat ad id quod de Clericis objicitur, Reſp. Clericos quà Clericos, Ordinationum, Sacramentorum, Muniorum Eccleſiaſticorum, & Judiciorum ratione, Principibus non ſubjici. Cum enim miniſterium illud jure divino ſit inſtitutum, illi ſoli poteſtati ſubjicitur, quæ manuum imponendarum jus à Chriſto habet. Hinc de rebus Eccleſiaſticis ſententiam à Chriſti temporibus Eccleſia ſola protulit, & hanc ſuam non eſſe authoritatem profeſſi ſunt Chriſtiani Principes: & ideò cum ab illis poſtulatum fuit judicium ejuſmodi, aut convocarunt Concilia, quæ de illis omnibus ſententiam ferrent; aut illis permittentibus convenerunt Epiſcopi, qui jus dicerent. Ità Conſtantinus Mag. de Cæciliani Carthag. adverſus Majorinum Schiſmaticum ordinatione à Donatiſtis ſententiam rogatus, renuit ſententiam proferre, ſicuti referunt S. Auguſt. epiſt. 68. & 171. necnon S. Optat. lib. 1. Pariter in Concilio Nicæno de cauſis Epiſcoporum ſe mutuò incuſantium ad ſe judicium non pertinere profeſſus eſt: nam ex Ruffino lib. 1. Hiſt. Epiſcopos ipſos, qui ad ſacram Majeſtatem negotia ejuſcemodi deferebant, ſic compellavit: *Deus,* inquit, *vos conſtituit Sacerdotes, & nobis à Deo dati eſtis ut judices; & conveniens non eſt, ut homo judicet Deos.*

Si verò Clerici ſpectentur quà Cives ſunt; Imperatorum authoritati ſubjacent, tùm in rebus civilibus, tùm & in rebus eccleſiaſticis; prout nimirùm ex illis ab Eccleſiâ jam ſancitis Reipublicæ tranquillitas pendet; quia Imperatorum eſt tranquillitatem publicam curare, & ſupremam in omnes Cives authoritatem obtinere. Hinc Clerici, ut cæteri, niſi ſingulari privilegio eximantur, tributa ſolvunt, ut poſt Apoſtolum Rom. 13. de ſeipſis profitentur S. Juſtinus, Tatianus, & alii Concl. II. relati. Clerici omnes, ipſique etiam Epiſcopi tributa perſolvere ſolebant primis ſeculis: & poſt Conſtantini tempora Valentinianus in epiſt. apud

Theodor. lib. 4. cap. 7. Hiſt. pluribus Epiſcopos Catholicos efferens laudibus, ait eorum orationibus bella fuiſſe ſedata; tributa conſtituta illos perſolvere; obedientiam Imperatoribus deferre; in illis verò peccare graviter Arianos Epiſcopos, qui tributa & obſequium Imperatoribus præſtare detrectabant.

Ad id quod ex Canonibus affertur, Reſp. pluribus quidem in Canonibus prohibitum eſſe Clericis ad ſeculares Judices confugium. 1° Cum fuerant electi priùs Judices Eccleſiaſtici, ſeu Arbitri, ut Can. 8. Concilii 3. Carth. Tunc enim recurſus ille in Eccleſiæ contemptum cedebat. 2° Quòd juxta Can. 9. Chalced. Clericis pro negotiis inter ſe contendentibus turpe admodùm eſſet Eccleſiaſtico ſeculare tribunal præferri; præſertim cum Clerici juriſdictione ſeculari fuiſſent immunes facti à Conſtantino Mag. qui Magiſtratuum jura Epiſcopis contulerat, & fuſo Licinio, ab omni Reipublicæ onere Clericos liberaverat. Quod privilegium Valentinianus de cauſis, quæ ad Fidem & Religionem ſpectant, intellectum voluit; ità ut Clericorum cauſæ civiles ad ſecularem Judicem deferrentur; non indiſcretim, ut anteà, ſed facto diſcrimine rerum eccleſiaſticarum; quia fas non eſt, ut Eccleſiæ miniſtri, quà Eccleſiæ miniſtri, temporalium poteſtatum ſubdantur arbitrio. Sic enim ſancitum legimus in Codice Theodoſiano lib 3. tit. 2. de Epiſc. & Cler. *Clericos, quos indiſcretim ad ſeculares Judices debere deduci infauſtus præſumptor edixerat, Epiſcopali Audientiæ reſervamus: fas enim non eſt, ut divini muneris miniſtri temporalium poteſtatum ſubdantur arbitrio.* Juſtinianus verò Novellâ 83. ſtatuit alio privilegio indulto, ut Clericorum cauſæ Conſtantinopoli verſantium à Prætorii Præfecto, aut aliis Judicibus dirimerentur; quod proculdubiò nonniſi ad Clericorum poſtulationem indulſit. Undè verò factum ſit, ut Clerici ad laïcos Judices confugiendi facultatem ſibi compararint, ſi noſſem; ſilere forſan ſatius eſſet, quàm recurſûs illius cauſas exponere. Quod fortè impulit Clericos ad exoptandas in Franciâ provocationes ab abuſu; forſitan eiſdem de cauſis tot ab ipſis Epiſcopis & aliis obtenta fuerunt Conſiſtoriana Decreta. Sed quidquid ſit de variis circa hæc ab ipſo Clero innovationibus poſtulatis; tamen privilegia, quibus potitur Clerus in negotiis, quæ ad Rempublicam pertinent, Principibus certò debet accepta referre.

Quod attinet ad Bonifacium VIII. Concilii. Vienn. Patres, Leonem X. & Conc. Trid. Epiſcopos, Reſp. eos de immunitate in rebus merè eccleſiaſticis eſſe intelligendos. Conſtat enim ſcelerum, quæ legibus civilibus ſubduntur, reos Clericos pœnas ſuſtinuiſſe civiles, cum Eccleſiaſticarum Legum terrore in officio erga Principes contineri deſierunt. Nec aliâ ratione ordinis tranquillitas ſervari, aut declinari ſcandala potuerunt ac ſeditiones.

Ad rationem tandem ultimo loco adductam Reſp. Eccleſiæ miniſtros eſſe quidem in ſpirituali regimine Imperatorum patres & paſtores; in rebus verò terrenis eſſe oves & Imperatorum filios. Cum igitur penes

Principes ſit temporalis poteſtas ſuprema, certè Clericorum eſt in ejuſmodi negotiis obtemperare.

Quær. 1° num leges humanæ reverà ſub peccato mortali obligent?

R. quidquid dicant Vualdenſes & alii ſimiles Hæretici, humanas leges ſub peccato mortali obſtringere, eo ſenſu quòd peccati mortalis ſit reus, qui legem legitimâ authoritate conſtitutam, aut palàm proculcat, aut in eam invehitur, aut aliis ad illam infringendam eſt incitamento, aut divinam Superiorum authoritatem in re gravi contemnit, nihilique facit; ſicque gravitas illius peccati ex adjunctis & rei gravitate ducetur.

Quær. 2° an recens, aut antiqua ſit hæc decernendi formula: *Lex obligat ſub peccato mortali.*

R. recentem eſſe hanc vocabulorum uſurpationem: *Sub peccati mortalis pœnâ Lex obligat.* Antiquis temporibus Religioni Chriſtianæ honorificentiſſimis ſat erat noſſe rem prohibitam, & in Deum peccari, ut ab eâ declinaretur; nec an ſub mortali, an ſub veniali peccato Lex obſtringeret, quærebatur. Qui enim Deum ſincero affectu diligit, ne vel quidem in leviſſimis rebus Divinam Majeſtatem vult lædere; ſed in omnibus ambulat juſtificationibus, undequaque proficiſcantur; nec legis prætermittit obſervationem, licet ad ſe non pertinere noverit, aut in comperto habere poſſit, ſi expenderet: ſic de Purificatione legem ſervavit B. Virgo, eâ licet nullatenùs teneretur.

Undè igitur, qui accuratiori vitæ excolendæ ſtudent, & in eâ diſcipulos inſtituunt, hæc verba in ſtatutis ſuis inſerunt plerùmque in rebus levioris momenti? Nulla nobis occurrit ratio, niſi eximiæ pietatis viri eâ ſanciendi ratione diſcipulos cautiores efficere dicantur; videlicet comminando pœnæ peccato mortali debitæ futuros eſſe obnoxios, qui adverſus leges latas peccarint. Alius enim ſi eſſet eorum affectus, & mortali ſubditos iniquitate maculatum iri vellent; ſanè infirmorum animis ſcrupulorum amplam inficere ſegetem viderentur, & iis ad ſalutem quaſi vias occludere, graviaque in pericula conjicere.

Quær. 3° quæ olim reverentia fuerit exhibita Eccleſiæ Legibus in deſuetudinem adductis?

R. à Sanctis Patribus & Pontificibus ſummam Eccleſiæ ſeu Conciliorum Decretis, quæ in deſuetudinem abierant, ſemper fuiſſe delatam venerationem; utpotè quæ à Spiritu Sancto eſſent profecta. Hinc ea expungi non patiebantur; nec minus honorificè illa excipiebant, quàm quæ referunt Evangelium, & Acta Apoſtolorum v. g. de non ſalutandis in viâ, de ſuffocato, & idolothitis. Licet enim mutatis temporibus vigere hæc deſierint; reverenter tamen retinebantur in codicibus tanquam divina depoſita, & antiquæ monumenta diſciplinæ; ut præ oculis illorum habeantur ſtatutorum rationes. Quamvis enim remediis temperatioribus inflicta peccatis vulnera nunc curentur; eorum tamen neceſſitas iiſdem nititur rationibus, quibus Antiquorum. Eam quoque ob

cauſam

cauſam ſemper ſervantur antiquæ leges illæ; ut indè conjicere liceat quibus regulis vitæ chriſtianæ ratio inſtitueretur, ſi pietas antiqua floreret. Nunc enim temporis leges, quæ prioribus ſeculis erant accommodatæ, conſentaneæ non eſſent, mutatis hominum affectibus & viribus: infirmior quippè noſtrorum temporum eſt fides & pietas, quàm ut priorum ſeculorum remedia ferre poſſit.

Quær. 4. num humana Lex obliget cum vitæ periculo?

R. obligare quandòque, non verò ſemper. Nam ut æquum feratur judicium, operæ pretium eſt ponderare, num legis obſervatione procuretur commodum longè amplius, quàm illud quod ſequitur ex vitâ periculo non expoſitâ vel ſervatâ. Cum enim parti totum ſit præponendum; quoties in diſcrimen vocatur Reſpublica, toties dubio procul capitis periculo Reipublicæ conſulendum eſt. Hinc oritur Magiſtratuum commorationis perſonalis, peſtis tempore, neceſſitas. Gravioris enim eſt momenti ſalus publica, quàm privata Magiſtratuum vita. Undè cum urbi hoſtis imminet, tenetur quiſque diſcrimini, licet quandòque de vitâ certò agatur, vitam objicere; licet etiam ſit de Clero, cui Legibus Eccleſiaſticis armorum uſus eſt vetitus. Non obligat verò ſemper lex humana cum tanto diſcrimine, remotis videlicet illis anguſtiis, ſeu cum agitur de boni publici procuratione; cujuſmodi ſunt de abſtinentiâ carnium, & de jejunio leges, quarum prętermiſſio fit innoxiè, ſi grave incommodum, aut vitæ periculum immineat. Nec his in caſibus ſuos ſuis legibus obſtrictos eſſe voluit Eccleſia: ideòque nulla his in circumſtantiis infligitur pœna. Hæc eſt legum humanarum conditio.

Privatarum familiarum inſtituta vel mores hîc non expendimus: penes eas ſit, Superiorum obtentâ facultate, ſibi graviſſimos pœnitentiæ labores, vel etiam ſanitati noxios injungere. Dicuntur v. c. Carthuſiani, urgeant licet medici, carnium eſum, etiam in extremis, ſibi negare. Nec diſſimilis fertur apud Græcos Quadrageſimali tempore vigere conſuetudo. Hæc, inquam, eorum ſtatuta hîc non expendimus. Quis enim laudabilem admodùm hanc Orientalis Eccleſiæ jejunandi rationem non diceret? Quis laude dignos eſſe inficiaretur viros tàm eximiæ pietatis Carthuſianos, qui caſtigando & in ſervitutem redigendo corpori tàm feliciter ſtudent, nullo voto emiſſo, ſed inſtitutione quâdam vim legis obtinente? Qui hanc Carthuſianorum auſteram vivendi rationem carperet; quaſi, dum has in anguſtias adiguntur his pro nutu & voluntate ſuſceptis pœnitentiæ laboribus, naturale de ſervandâ ſalute pręceptum infringerent; ſatis cautè forſan non attenderet. Ubi enim obligat naturale præceptum, tunc naturæ obſequuntur, ut refert Gerſonius, qui teſtatur poſtulaſſe ſe à Carthuſianis, quid fieret, ſi nihil ad veſcendum pręter carnes ſupereſſet in itinere? An paterentur fame ſe confici? Repoſuiſſe Carthuſianos proculdubiò adhibitum iri à ſe carnis uſum; idque ſępiùs fuiſſe præſtitum à Fratribus in itinere has in anguſtias adductis: quod niſi prętarent, infirmioris conſcientiæ viderentur. Virtus

enim temperantiæ in eo poſita non eſt, ut fame ſe enecet qui habet undè ſibi ſuccurrere poſſit; ſed ut relictis cibis delicatioribus, dumtaxat utatur neceſſariis. Juſcula autem carnea, dum Carthuſiani ſunt in extremis, nec ad vitam ſervandam, aut reparandam ſanitatem requiruntur; imò & forſan nocerent admodùm temperamento aliâ & diuturnâ conſuetudine immutato. Non ergò Carthuſianorum conſcientiam his in caſibus adhibendæ ad eſum carnis neceſſitas obſtringit. Nec etiam ſunt vituperandi Orientales, dum ità ſibi conſtituunt Quadrageſimali tempore. Notum enim eſt his & illis Divinæ Legi præcellere naturalem, Eccleſiaſticæ Divinam, & privatorum inſtitutionibus Eccleſiaſticam: æquiſſimâque hâc ordinatione quibuſque ſuum legibus locum ſervant.

Quær. 5° num legibus ſuis obnoxii ſint Principes laïci. De Eccleſiaſticis nulla movetur quæſtio: Canonibus enim ſeu Conciliorum Decretis obnoxii ſunt Epiſcopi quilibet.

R. 1. Legibus ſuis ſubdi ſeculares Principes quantùm ad vim directivam. Nam eo fine inſtituta eſt lex, ut communi bono conſulatur: Principis autem eſt, exemplo ſuo ſubditos inſtituere; & ideò exequi, quæ ceteris imperat: eſto penes eum ſit à Legum obſervatione quoſdam eximere, ſi ſit legitima immunitatis dandæ cauſa.

R. 2. coactivæ legis rationi Principes laïcos non ſubjici; cum nemo ſit, qui de Principe judicium ferre poſſit. Alia quidem eſt ratio Principum Eccleſiaſticorum; in eos enim Concilium ſupremam authoritatem obtinet.

Quæritur 6. quid ſit inter utramque Legem, Eccleſiaſticam & Civilem diſcriminis?

R. duplex eſſe diſcrimen: ex vario pœnarum genere primum petitur: pœnas videlicet ſpirituales infligit Eccleſiaſtica; nunc enim contumaces & morum pravitate aliis noxios à cœtu ſuo tanquam putrida membra removet; nunc rei ſacræ miniſtris dignitates, ſi labantur in ſcelera, aut dignitatum adminiſtrationem ad tempus eripit; nunc pœnarum ejuſmodi aut ſimilium metu ſubditos in officio continet. Humana verò Lex corporales ſolummodò pœnas infert; terrenis bonis delinquentes ſpoliat; aut pœnis gravioribus ſubjicit. Aliud diſcrimen eruitur ex vario Legis fine: Legis ſcilicet Eccleſiaſticæ finis præcipuus eſt hominum ſalus æterna; Civilium verò, eſt orbis tranquillitas, & ſecuritas privatorum.

ARTICULUS TERTIUS.

An Eccleſiaſticæ Leges ad internos actus pertinere poſſint?

DE Civili Lege non movetur controverſia: cum enim Lex Civilis ſolam externam Reipublicæ œconomiam ſibi proponat, & eâ ratione unicâ par ſit ad Reipublicæ tranquillitatem ſtabiliendam; certè

nec internos actus reſpicit, nec de illis fert ſententiam.

CONCLUSIO. Ex ſe ad internos animorum actus Eccleſiæ Leges non ſpectant; ſed tantummodò prout Dei Legem adjunctam habent.

Probatur prima pars. Nam Leges à Superioribus Eccleſiaſticis ſancitæ interno ſceleri pœnas nequeunt infligere; cum illud noſſe ſoli Deo ſit ſervatum. Non eſt igitur hominum, ſed ſolius Dei hac uti authoritate, ſeu de internis actibus conſtituere quidquid ſibi fuerit placitum, & deficientibus pœnas meritas infligere: proindèque Leges Eccleſiaſticæ non ſpectant ex ſe ad internos animorum actus.

Probatur ſecunda pars. Eccleſiaſticæ Leges valent in internos actus, prout Eccleſiæ mandata ex Legibus Naturali & Divinâ emanant, vel alterutram habent adjunctam. Cum enim aliquid externum ab Eccleſiâ injungitur, conſequenter internus præcipitur actus Lege Divinâ vel Naturali injunctus, ut nimirùm quod Eccleſiâ jubente fit, rectè fiat. Sic v. g. dum in Concilio Lateran. 4. cap. *Omnis utriuſque ſexûs*, apud proprios Sacerdotes ſeu Parochos annis ſingulis peccata deponere, ſimul & Paſchate in Parœciâ Communionis eſſe participes jubentur fideles quilibet; ut quis huic Eccleſiaſticæ Legi morem gerat, non tantùm Parocho, aut ejus Vicariis peccata exponere, ſimulque ad ſacram accedere Synaxim tenetur; ſed & Confeſſionem integram animo contrito emittere, pioque & puro animo ſuſcipere ſacram Euchariſtiam; alioquin peccaret graviter: quæ quidem ſcelera, utpotè ſibi non nota, impunita dimittit Eccleſiæ ſolicitudo; ſed non ſic prætermittit Divina Lex, quæ mandatum Eccleſiæ firmat, quæque ſinceram & non fictam exigit pœnitentiam. Nam ex Apoſt. 1. Cor. 11. neceſſe eſt hominem ſe ipſum probare, ne Corporis Dominici non dijudicati fiat reus. Hinc Eccleſiæ Legum dignitati eò amplior accedit dignitas & authoritas, quòd Divinæ Legis præſidio nunquàm deſtituantur; nec enim is, qui Sponſæ oculos ſcelere occultato declinat, Sponſi judicium effugiet.

OPP. Eccleſia ſpirituales actus injungit, & proinde internos: v. c. ſuis definitionibus fidem dandam injungit, item Confeſſionem annuam, Paſchalem Communionem, Breviarii attentam recitationem, mentalem orationem, votorum occultorum obſervationem, & alios ſimiles actus, quos jubet authoritate ſibi à Chriſto traditâ per hæc verba Math. 18. *Quæcunque ligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in cœlo.* Undè poteſtas Eccleſiaſtica dicitur ſpiritalis.

R. Eccleſiaſticâ Lege internos actus juxta rationem jam expoſitam præcipi; itemque ligari conſcientiam, cum non ſervantur; & proindè qui v. c. Articulos Tridenti definitos exteriùs profiteretur, & de Confeſſione annuâ, & Paſchali Communione leges palàm tantùm exequeretur, non autem pio affectu; excommunicationis pœnam Canonibus ſancitam declinaret; quia motus illos non habet Eccleſia perſpectos: Legis tamen illius violatæ fieret reus qui Divinam de declinandâ hypocriſi,

& de Confeſſione, & de Communione piè inſtituendis Divinam Legem Eccleſiaſticæ adjunctam infringeret. Idem de cæteris Eccleſiæ mandatis eſt ſentiendum. Pariter vota ſervari jubet Eccleſia, quòd ità præcipiat Deus. Si quis tamen hâc in parte officio defuerit, ultricem Eccleſiam non experietur, niſi pœnitenti animo infidelitatem Eccleſiæ faſſus, quærat ab eâ caſtigationem his peccatis debitam; ſed Deum vindicem quandóque ſuſtinebit.

Alia Eccleſiæ decreta firmant ſemper aut Lex naturalis, aut Divina poſitiva; ut cum de recitandis v. c. attentâ mente Horis Canonicis, & oratione mentali agitur: Legibus enim illis quæ Deo debeatur reverentia conſtituitur; quæ ſi non deferatur, nonniſi cum à pœnitente apud Eccleſiam deponitur hæc tranſgreſſio, caſtigationi ſubditur canonicæ. Has orationis ſpecies, cum injunguntur, nemo diffitebitur his Chriſti verbis contineri Luc. 18. ℣. 1. *Quoniam oportet ſemper orare:* vel etiam iſtis Apoſtoli 1. Theſſal. 5. *Sine intermiſſione orate.*

Non etiam ſpiritalis dicenda eſt Eccleſiaſtica poteſtas, quòd de internis actibus ſtatuat; ſed quòd pœnas ſpiritales infligat, circa ſpiritalem materiam verſetur, & ad ſpiritalem finem deducat.

ARTICULUS QUARTUS.

An de temporalibus ſtatuere poſſint Eccleſiæ Miniſtri, & quo jure, & quomodò?

TRIPLICI ſenſu poteſt hæc quæſtio intelligi. 1. videlicet an pro Reipublicæ commodis Legum temporalium poſtulationem, aut abrogationem poſſit Eccleſia conſulere? 2. an penes eam ſit deturbatis è ſolio Principibus alios conſtituere, ut eâ ratione fines ſuos propaget, & incrementum accipiat Religio? 3. deniquè an Eccleſiæ liberum ſit à Deo acceptâ uti authoritate ad eximendos à fidei ſacramento ſubditos, & exauctorandos Principes qui vel labuntur in hæreſim, vel patrocinantur Hæreticis, aut Eccleſiæ monita & comminationes contemnunt, aut ſubditos avocant ab Eccleſiæ obſequio.

De primo capite nulla ſupereſt dubitatio; cum hæc pietatis officia, quæ reverenter admodùm Regibus præſtabant viri ſanctitatis eximiæ, probaverint & laudaverint ipſimet Auguſti. Alterum caput, quod vulgò nuncupatur directa in Principes temporalis poteſtas, omnes abjudicant Eccleſiæ.

Si quædam ſubeſſe poſſit contentio, ea pertinet ad poteſtatem, quæ in Principes exercetur, & dicitur indirecta.

CONCL. Nulla Jure Divino Legum, quæ de temporalibus ſtatuant, ferendarum authoritas Eccleſiæ competit; ſeu nulla penes Eccle-

ſiam eſt in ſupremorum Principum temporalia poteſtas.

Prob. 1º Nam aliud Eccleſiæ regnum non eſt, quàm quod Chriſti fuit. Chriſti autem regnum non fuit hujus mundi, ut his verbis profitetur ipſe Chriſtus Joan. 14. ℣. 36. *Regnum meum non eſt de hoc mundo: ſi ex hoc mundo eſſet regnum meum, miniſtri mei utique decertarent, ut non traderer Judæis; nunc autem regnum meum non eſt hinc.* Ideòque quod Diſcipulis tradit regnum, à terrenorum Regum Principatu ità diſtinguit Math. 20. ℣. 25. Marc 10. ℣. 42. Luc. 22. ℣. 25. & 26. *Reges Gentium dominantur eorum; & qui poteſtatem habent ſuper eos, benefici vocantur. Vos autem non ſic; ſed qui major eſt in vobis, fiat ſicut minor; & qui præceſſor eſt, ſicut miniſtrator.* Et proindè nulla eſt Eccleſiæ in Principum ditiones authoritas.

Et verò an quidquam Principibus ſupremis Chriſtus detraxit unquam? minimè certè; quinimò illis reddendum eſſe quod eorum eſſet, ſancivit. An etiam aliquem regno ſpoliavit? ſed alia eſt à quarto ſeculo palàm decantata Fidei profeſſio: *Non eripit mortalia, qui regna dat cœleſtia.* An quoque Apoſtolos & eorum ſucceſſores bellico apparatu inſtruxit, decertare juſſit, & quæ ſui non eſſent invadere? Verùm aliud eos non docuit, quàm humilitatis ſenſum, utque magnâ demiſſione animi præcellerent, & poſitum in Fide, Charitate, & Cruce regnum propugnarent. Quamobrem arma alia non tradidit Chriſtus, quàm quæ in hunc finem conferrent, ſpiritualia nempè, quibus adverſus ſpiritale Dæmonum imperium uterentur, & ſimul Dei & juſtitiæ dominium ſtabilirent. Hinc ex Apoſt. 2. Cor. 10. ℣. 4. *Arma militiæ noſtræ non carnalia ſunt; ſed potentia Deo ad deſtructionem munitionum, conſilia deſtruentes.* Quæ ſingula ſic exponit Eugenio Pontifici aliàs diſcipulo ſuo S. Bernardus lib. 4. de Conſid. cap. 3. *Fac opus Evangeliſtæ, & Paſtoris opus impleſti. . . . . Aggredere verbo, non ferro.* Et lib. 2. cap. 6. Prophetarum, & præſertim Jeremiæ exemplo ſic de officio Eugenium admonet: *Diſce ſarculo tibi opus eſſe, non ſceptro, ut opus facias Prophetæ. Et quidem ille non regnaturus aſcendit, ſed extirpaturus.* Et addit curam & operam hæreditate capeſcendas eſſe, potiùs quàm gloriam & divitias: *Blanditur Cathedra*, inquit, *ſpecula eſt. Indè deniquè ſuperintendis, ſonans tibi Epiſcopi nomine non dominium, ſed officium.* Item Petrum non tradidiſſe aurum ſcribit, neque argentum; nec Eugenium ea habere Jure Apoſtolico: *Eſto*, inquit, *ut aliâ quâcunque ratione hæc tibi vindices; ſed non Apoſtolico Jure. Nec enim tibi ille dare, quod non habuit, potuit; quod habuit, hoc dedit, ſolicitudinem, ut dixi, ſuper Eccleſias, nunquid dominationem?* Et certè (quod ſemper cuique permirum videbitur) omnem licet ſuam authoritatem in hoc unum Principes contulerint, ut ſuis armis, & authoritate, vel ipſum Chriſtianæ Religionis nomen unà cum doctrinâ opprimerent, & penitùs delerent; ſpiritualia tamen Chriſti militiæ arma longè prævaluère, torque & tantis conatibus ſuperiora fuerunt; imò nihil aliud ſæpiùs præ-

ſtitêre authoritate ſuâ, & tormentis Principes, quàm ut ipſam Religionem Chriſtianam latiùs amplificarent.

Cęterùm hanc ſecularem in ipſos Principes authoritatem ſi noviſſent qui orbi dominabantur, Eccleſiæ à Chriſto fuiſſe traditam, quis Princeps Apoſtolos aut eorum ſucceſſores voluiſſet audire, ſuoſque paſſus fuiſſet edoceri ſubditos Chriſti Doctrinam, quæ tranquillitati publicæ adeò viſa fuiſſet periculoſa, & Principibus ipſis non parùm metuenda? At ſanè nihil ejuſmodi verebantur qui populis pręerant; imò ſi per negotia ipſis licuiſſet ad dogmata Religionis Chriſtianæ palam ſcripta vel mediocriter attendere, noviſſent profectò ad firmandam Reipublicæ ſecuritatem nihil occurrere animis poſſe validius, quàm quæ profiterentur Chriſtiani.

2. Hæc certa eſt Eccleſiæ doctrina ab Antiquis accepta, videlicet à Chriſto duas authoritates ſupremas inſtitutas fuiſſe, Eccleſiaſticam nimirùm & ſecularem; earumque ità diviſa eſſe jura, ut nec Principi liceat in res ſacras ſibi uſurpare authoritatem, nec etiam Eccleſiaſticis in terrenas ditiones ſibi vendicare poteſtatem. Quam doctrinam expoſuerunt uberiùs SS. Patres, prętertim ubi Imperatores ſibi tribuere cœperunt quæ ſui non erant. Hanc doctrinam profitentur Magnus Oſius Epiſc. Cordub. in epiſt. ad Conſtant. & S. Athan. qui Oſii authoritate in eam ſententiam utitur in Apol. ad eumdem Imper. ubi ſic habet: *Tibi Deus Imperium commiſit; nobis quæ ſunt Eccleſiæ concredidit: & quemadmodum qui tuum Imperium malignis oculis carpit, contradicit ordinationi divinæ; ità & tu cave, ne quæ ſunt Eccleſiæ ad te trahens, magno crimini obnoxius fias: date, ſcriptum eſt, quæ ſunt Cæſaris, Cæſari: & quæ Dei, Deo. Neque enim fas eſt in terris imperium tenere; neque tu thymiatum & ſacrorum poteſtatem habes Imperator.* Quemadmodùm ergò peccarent contra divinam ordinationem qui Principes, quæ ſunt Sacerdotum ſibi tribuerent; pariter viderentur peccaturi Sacerdotes, ſi quæ ſunt Imperatoriæ authoritatis ſibi ſumerent. Oſio & S. Athanaſio res erat cum Imperatore, qui ſuâ authoritate Hęreſim Arianam firmabat, Catholicos Epiſcopos dejiciebat è Sedibus, illiſque ſufficiebat Hęreticos. Et tamen nihilominùs vel ab indirectâ in talem Principem authoritate ſibi vindicandâ fuerunt adeò alieni, ut cenſuerint abſolutam ei deberi obedientiam, neque ſibi licere quæ ſunt authoritatis ſecularis invadere.

Hæc Romanorum quoquè Pontificum doctrina fuit, & agendi ratio. Etenim ſive intra fines ſuos Imperatores ſe continerent, ſive pro Hæreſi ferrent decreta, nihil tamen contra fidem illis datam ſuêre moliti Summi Pontifices; nec quidquam in eos ſibi vendicarunt authoritatis, ſed eorum imperio ſe obſequentiſſimos præſtiterunt, & expoſuerunt ſummâ fiduciâ quæ Regum eſſent, quæve Eccleſiæ jura. Sic Gelaſius I. an. 492. electus Epiſt. ad Anaſtaſium Imperatorem Acephalorum patronum, veneratione ſummâ erga Imperatorem ſe affici profitetur, cum à rebus

fidei tractandis conatur avocare, dupliciſque authoritatis munia & fines ità deſcribit: *Duo quippè ſunt, Imperator Auguſte, quibus principaliter mundus hic regitur, Authoritas ſacra Pontificum, & Regalis Poteſtas; in quibus tantò gravius eſt pondus Sacerdotum, quantò etiam pro ipſis Regibus Domino in divino reddituri ſumus examine rationem. Noſti etenim, fili clementiſſime, quod licet præſideas humano generi dignitate, rerum tamen Præſulibus divinarum devotus colla ſubmittis, atque ab eis cauſas tuæ ſalutis expetis, inque ſumendis cœleſtibus Sacramentis, eiſque, ut competit, diſponendis ſubdi te debere cognoſcis Religionis ordine, potiuſquàm præeſſe.* Et poſteà: *Si enim quantum ad ordinem pertinet publicæ diſciplinæ, cognoſcentes imperium tibi supernâ diſpoſitione collatum, legibus tuis ipſi quoque parent Religionis Antiſtites, ne vel in rebus mundanis excluſæ videantur obviare ſententiæ: quo, rogo, te decet affectu eis obedire, qui pro erogandis venerabilibus ſunt attributi myſteriis.* Duplicis ergò illius poteſtatis munia & fines penitùs diſcrepant ex Gelaſ. I. In ſpiritualibus enim Imperatorum eſt Epiſcopis obſequi; Sacerdotum verò in temporalibus parere Principibus.

In tract. I. de Anathematis vinculo non modò illam utriuſque poteſtatis diſtinctionem conſtituit idem Gelaſius I. ſed & illam novi Teſtamenti eſſe ordinationem divinam docet, ut fragilitati humanæ conſuleretur, eâ ordinatione videlicet, ut quemadmodùm rebus temporalibus præfectus Imperator iis ſolis vacaret, ità & Sacerdotes ſolis ſpiritualibus incumberent. Addit adhuc novæ legis Sacerdotes inſtar antiquorum, ut Melchiſedech, non eſſe Reges ſimul & Sacerdotes; & Diaboli rerum divinarum æmuli ſtudio contigiſſe, ut Pagani Imperatores iidem & maximi Pontifices dicerentur: *Sed cum ad verum ventum eſt; ultrà ſibi nec Imperator Pontificis nomen imponit, nec Pontifex regale faſtigium vindicavit. Quamvis enim membra ipſius, id eſt veri Regis atq; Pontificis, ſecundum participationem naturæ, magnificè utrumque in ſacrâ generoſitate ſumpſiſſe dicantur, ut ſemel regale genus & ſacerdotale ſubſiſtant, attamen Chriſtus memor fragilitatis humanæ, quod ſuorum ſaluti congrueret, diſpenſatione magnificâ temperans, ſic actionibus propriis, dignitatibuſque diſtinctis officia poteſtatis utriuſque decrevit, ſuos volens medicinali humilitate ſalvari, non humanâ ſuperbiâ rursùs intercipi, ut & Chriſtiani Imperatores pro æternâ vitâ Pontificibus indigerent, & Pontifices pro temporalium curſu rerum Imperialibus diſpoſitionibus uterentur, quatenùs ſpiritalis actio à carnalibus diſtaret incurſibus. Et ideo militans Deo minimè ſe negotiis ſecularibus implicaret, ac viciſſim non ille rebus divinis præſidere videretur, qui eſſet negotiis ſecularibus implicatus, ut & modeſtia utriuſque ordinis curaretur, ne extolleretur utroque ſuffultus, & competens qualitatibus actionum ſpecialiter profeſſio aptaretur.*

Greg. II. electus an. 714. in priori Epiſt. ad Leonem Imperatorem, qui Imagines ſacras & earum cultum penitùs deſtruebat, utriuſque po-

teſtatis munia & fines ſimiliter deſcribit, & diſcrimine inter utramque poteſtatem definito, infert quæ poſſit Eccleſia per Pontifices, & quæ non poſſit. Inter alia verò notat non poſſe Eccleſiam negotiis Regum ſe immiſcere, nec dignitates regias conferre: *Scis, Imperator, Sanctæ Eccleſiæ dogmata non Imperatorum eſſe, ſed Pontificum, quæ tuto debent dogmatizari. Idcirco Eccleſiis præpoſiti ſunt Pontifices à Reipublicæ negotiis abſtinentes: & Imperatores ergò ſimiliter ab Eccleſiaſticis abſtineant, & quæ ſibi commiſſa ſunt capeſſant.* Et in poſteriori Epiſt. ad eundem Imperatorem ſic habet: *Non ſunt Imperatorum dogmata, ſed Pontificum; quoniam nos Chriſti ſenſum habemus. Alia eſt Eccleſiaſticarum rerum conſtitutio; & alius ſenſus ſecularium in adminiſtrationibus ſeculi. Militarem, ac ineptum quem habes ſenſum & craſſum in ſpiritalibus dogmatum adminiſtrationibus habere non potes. Et ecce tibi Palatii & Eccleſiarum ſcribo diſcrimen, Imperatorum & Pontificum; agnoſce illud & ſalvare, nec contentioſus eſto. Si quis à te regia indumenta, purpuram, diadema capitis, trabeam abſtulerit, & obſequii ordines; futurum eſt, ut ab hominibus turpis, deformis, & abjectus habearis.* Et paulò poſt: *Nam quemadmodum Pontifex introſpiciendi in Palatium poteſtatem non habet, ac dignitates regias deferendi; ſic neque Imperator in Eccleſias introſpiciendi, & electiones in Clero peragendi, neque conſecrandi, vel ſymbola ſanctorum Sacramentorum adminiſtrandi; ſed neque participandi abſque operâ Sacerdotis; ſed unuſquiſque noſtrum in qua vocatione vocatus eſt à Deo, in eâ maneat. Vides, Imperator, Pontificum & Imperatorum diſcrimen: ſi quiſquam te offenderit; domum ejus publicas & ſpolias, ſolam illi vitam relinquens; tandemque illum etiam vel ſuſpendio necas, vel capite truncas, vel relegas, eumque longe à liberis, & ab omnibus cognatis, & amicis ſuis amandas. Pontifices non ità; ſed ubi peccarit quis, & confeſſus fuerit, ſuſpendii, vel amputationis capitis loco Evangelium & crucem ejus cervicibus circumponunt; eumque tanquam in carcerem, in ſecretaria, ſacrorumque vaſorum æraria conjiciunt in Eccleſiæ Diaconia, & in Cathecumena obligant; ac viſceribus eorum jejunium, oculiſque vigilias, & laudationem ori ejus indicunt.* Id igitur diſcriminis inter utramque poteſtatem conſtituit Summus Pontifex, quòd Eccleſiæ non ſit de regnis ſtatuere, aut regias conferre dignitates; ſicut nec Imperatorum eſt in Eccleſias introſpicere: & quòd Poteſtatis Eccleſiaſticæ finis ſit animarum ſalus; Secularis verò Poteſtatis, tranquillitas publica: ideòque aliam pœnas infligendi rationem Eccleſiæ competere; ſecularibus Principibus aliam. Hi animadvertunt in corpus; in animam iſta per ſuos miniſtros; nec alios à pœnitentibus labores pœnales exigit, quàm qui cedant in animæ ſalutem.

Nicolaus I. an. 858. electus Epiſt. ad Michaëlem Imper. Gelaſii doctrinam aliis licet verbis expreſſam ità repetit: *Scientes quia tantò nimirum à ſacris debet omnis mundanarum rerum adminiſtrator eſſe remotus,*

tus, quantò quemlibet ex catalogo Clericorum & Militantium. Ideò nullis convenit negotiis ſecularibus implicari. Addit ante Chriſti adventum fuiſſe qui Regiam & Pontificiam Authoritatem obtinerent: *Hæc ante adventum Chriſti, ut quidam Syriæ Reges ſimul & Sacerdotes exiſterent: quod ſanctum Melchiſedech fuiſſe, ſancta prodit hiſtoria; quodque in membris ſuis Diabolus imitatus, utpote qui ſemper, quæ divino cultui conveniunt, ſibimet tyrannico ſpiritu vindicare contendit, ut pagani Imperatores iidem, & maximi Pontifices dicerentur. Sed cum ad verum ventum eſt, ultrà ſibi nec Imperator jura Pontificatûs arripuit; nec Pontifex nomen Imperatorum uſurpavit: quoniam idem mediator Dei & hominum Homo Chriſtus Jeſus, actibus propriis & dignitatibus diſtinctis officia poteſtatis utriuſque diſcrevit, propriâ volens medicinali humilitate ſursùm efferri, non humanâ ſuperbiâ rursùs in infernum demergi, ut & Chriſtiani Imperatores pro æternâ vitâ Pontificibus indigerent, & Pontifices pro curſu temporalium tantùm rerum Imperialibus Legibus uterentur, quatenus ſpiritalis actio carnalibus diſtaret incurſibus; & ideò militans Deo minimè ſe negotiis ſecularibus implicaret, ac viciſſim non ille rebus divinis præſidere videretur qui eſſet negotiis ſecularibus implicatus.*

Hæc Pontificum verba ulteriori explicatione opus non habent; ſatis ſit ad eorum verba, rationes, & propoſitum attendere, ut utriuſque poteſtatis latitudo ab eis expoſita innoteſcat. Adeò conſtans hæc fuit in Apoſtolicâ Sede doctrina, ut non dubitet profiteri S. Bern. lib. 3. de Conſid. ad Eugenium Pontificem cap. 3. tam à Deo eſſe inſtitutam Principum ſupremorum authoritatem, quàm Pontificiam: *Preces*, inquit &c. verba relata ſunt Artic. 1. Concl. 2. & cap. 4. ſic proſequitur: *Erras, ſi ut ſummam, ità & ſolam inſtitutam à Deo veſtram Apoſtolicam poteſtatem exiſtimas. Si hoc ſentis, diſſentis ab eo, qui ait: Non eſt poteſtas niſi à Deo. Proindè quod ſequitur: qui poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit; & ſi principaliter pro te facit, non tamen ſingulariter. Denique idem ait: Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit; non ait, ſublimiori, tanquam in uno, ſed ſublimioribus, tanquam in multis.*

3. Probatur ex monumentis Scripturæ ſacræ, & Sanctorum Patrum relatis Art. 3. Concl. 2. ubi oſtendimus hanc fuiſſe Chriſti doctrinam, & Apoſtolicam inſtitutionem, quam verbis & exemplis toti orbi fecerunt manifeſtam Apoſtolorum ſucceſſores; quamque ſuo ſanguine Martyres confirmarunt, Principibus ſcilicet obſequium in omnibus deberi, modò nihil Legi Divinæ adverſum ſanciant. Ab eâ Traditione Apoſtolicâ, vel nullâ perſecutionum acerbitate dimoveri potuerunt unquam Antiqui; eorumque animis tam altè infixa erat hæc inſtitutio de debitâ Principibus reverentiâ, ut licet Eccleſiis noxia prorsùs edicta ferrent Imperatores aut Ethnici, aut Chriſtiani, aut Hæreticorum fautores; nihil tamen quidquam exciderit viris illis Apoſtolicis adverſus Principes. Tan-

tùm igitur aberat, ut ſubditos fidei ſacramento eximerent, & ab obſequio Principibus debito; quinimò dum mitterentur in exilia, populos, qui ejuſcemodi Principum edictis vellent obſiſtere, ab iis quaſi contra Dei ordinationem conſiliis avocarent; & dum exules aberant ab Eccleſiis, aut fugâ ſuæ & plebis ſaluti conſulebant, ſummâ cum ſolicitudine plebem ſibi divinitùs demandatam ad officium erga Principes aut Epiſtolis, aut Sacerdotum, qui ipſorum vices gerebant, miniſterio ſemper incitarint; quemadmodùm jam anteà exſcripſimus. Quo igitur jure in Principum ditiones & poteſtatem aliquid tentari poſſet ab Eccleſiâ? non ſanè Divino; Legi enim Divinæ Dei Lex nunquam repugnat: Divinâ verò Lege præſcriptum eſt Principibus etiam diſcolis deferendum eſſe obſequium; idque præſtiterunt quotquot ſanctitate & doctrinâ floruère. Quâ igitur ratione conceſſa fuiſſet illa Principes abdicandi & alios ſufficiendi facultas; cum præſertim Divinâ inſtitutione nullus Principe ſuperior ſit? Quamobrem ruunt excogitatæ de directâ vel indirectâ Poteſtatis Eccleſiaſticæ in Principes authoritate diſtinctiones.

4. Tota in eo eſt Religio Chriſtiana, ut intellectum & voluntatem capiat, & divino cultui ſuaviter mancipet. Undè Chriſtus omnem omninò à ſuis Apoſtolis metum hominum depellit Math. 10. ℣ 28. his verbis: *Nolite timere eos, qui occidunt corpus*, &c. nihilque aliud pollicetur, quàm futuræ gloriæ mercedem; nihilque pariter aliud comminatur, quàm æternæ gehennæ tormenta. Nec aliis pœnis uſi ſunt Apoſtoli, quàm ſpiritalibus; ſi unicum de Ananiâ & Saphirâ Act. 4. factum excipias. Nihil etiam in Antiquis occurrit frequentius, quàm ab invitis nolle Deum coli; & liberam eſſe penitùs Religionem. Quorsùm ergò humanam authoritatem ſibi vendicare conaretur Eccleſia? Quorsùm pœnas temporales infligeret? Quid magis alienum ab inſtitutis Eccleſiæ, quàm humanis uti mediis ad Religionis Divinæ propagationem? Hoc inſtitutionis humanæ Religionum ſit; Chriſtianam verò dedeceret Religionem, cui alia ſuppetunt ſubſidia, patientia videlicet, veritatis manifeſtatio, & miracula. Igitur præter ſegregationem & excommunicationem, nulla pœnarum aliarum infligendarum ratio Eccleſiæ ſuppetit; ſoliſque, quibus ornatur, bonis, ut Sacramentis &c. privare poteſt, & non aliis. Undè S. Auguſt. epiſt. 202. docet hos iſti Eccleſiæ ſolicitudini prçfigendos eſſe fines, ut à Principibus nec mutilationis, nec mortis pœna in Eccleſiæ hoſtes vel infenſiſſimos poſtuletur; quod eſſet penitùs illicitum. Adeò non cogitabat S. Auguſt. de poteſtate conceſſâ Eccleſiæ pœnas eas infligendi, ut nec velit Eccleſiam illius authoritatis, quæ ſit penes Principes, uſum ſuppliciter rogare. Quid enim illâ œconomiâ fuiſſet aſſecuta? Certè quidem ſubdolos effeciſſet Dei cultores, ut habet S. Aug. ep. 127. & 143.

5. Quam ergò authoritatem à Chriſto accepit Eccleſia, eam omnem ſedulò adhibeat, ut Divinæ Legis obſervationi, & Imperiorum tranquillitati, privatorumque ſaluti conſulat. Si aliud ſibi arrogaret, & Impe-

riorum Legibus ſtatueret quid contrarium, nihil indè in fidelium commoda conſequeretur; ſed Imperia permiſceret, tentationi graviſſimæ, ſalutiſque diſcrimini, variiſque malis filios exponeret. Experimento ſint conſulta poſteriorum temporum monimenta, quæ qui expenderit, facilè conjiciet hanc non eſſe à Deo collatam authoritatem, quæ tot turbas poſſit concitare, totque Chriſtianæ Reipublicæ inferre calamitates.

6. Authoritatem illam ſecularem Eccleſia ſe non habere profeſſa, ſemper ad Principes confugit, cùm hæretici, aut protervi, apertique Eccleſiaſticæ Diſciplinæ detrectatores Eccleſiam infeſtabant, & ejus proculcabant Diſciplinam. Sic Concilium Antioch. an. 272. ad Imperatorem Aurelianum confugit, ut Paulum Samoſatenum à Synodo damnatum domo & Eccleſiâ expelleret. Et an. 341. aliud Concilium Antioch. Can. 5. Diaconum, qui contempto proprio Epiſcopo Eccleſiam conturbaret, abdicari juſſit; & ſi turbas movere non deſineret, ut ſeditioſum poteſtatibus externis voluit comprimi. Hic autem Canon confirmatur Act. 4. Concil. Chalcedon. Sic etiam à Principibus obtinuêre edicta plurima Epiſcopi, tùm in errorum authores, ne populos deciperent; tùm, ex S. Aug. lib. contra Gaudentium, ut comprimerentur illatæ ab hæreticis, ut à Circumcellionibus, agrorum vaſtationes & domorum; imò & neces, quibus aut infirmos in ſuâ retinerent communione, aut alienos in ſuam communionem compellerent. Addit S. Auguſt. Imperatorum edicta prodeſſe admodùm, tùm ad ſolvenda conſanguinitatis & affinitatis vincula; tùm ad eximendam de animis opinionem ex conſuetudine, aut ex inſtitutione præjudicatam. Qui enim his impedimentis in hæreſi continentur; nec quâ ex parte ſtet veritas, expendunt, nec cognitam veritatem audent amplecti.

Opp. 1. Non minor eſt poteſtas Sacerdotum novi Teſtamenti, quàm fuerit veteris. Sed lib. 4. Reg. cap. 11. & Paral. lib. 2. cap. 23. Joïada Summus Pontifex Athaliam depoſuit, & Joam Ochoſiæ filium ſuffecit ejus loco. Azarias etiam Summus Pontifex Oſiam, quòd officium Sacerdotum uſurpaſſet, à regno removit, lib. 2. Paral. cap. 26. ℣. 18. Igitur penes Eccleſiam eſt modò exauctorandorum Regum poteſtas, quæ fuit penes Synagogam.

R. 1° nec à Joïadâ abdicatam fuiſſe Athaliam, nec ab Azariâ Oziam è ſolio fuiſſe deturbatum.

1. Athalia abdicata non fuit à Joïadâ; ſed pro officio Summus iſte Pontifex cum ceteris ſubditis pro legitimo Davidicæ ſtirpis hærede Joâ, quem Athaliæ furori ſubripuerat, pugnavit; cumque inunxit in Regem; & coronâ juxta ritum divinitùs traditum impoſitâ propoſuit ipſum plebi ſalutandum, ut patet ex his verbis lib. 4. Reg. cap. 11. ℣. 4. *Anno autem ſeptimo miſit Joiada; & aſſumens Centuriones & milites, introduxit ad ſe in Templum Domini, pepigitque cum eis fœdus; & adjurans eos in domo Domini, oſtendit eis filium Regis; & præcepit illis, dicens: Iſte eſt ſermo, quem facere debetis.* ℣. 8. *Et vallabi-*

tis eum, habentes arma in manibus veſtris: ſi quis autem ingreſſus fuerit ſeptum Templi, interficiatur: eritiſque cum Rege introeunte & egrediente. Et fecerunt Centuriones juxta omnia, quæ præceperat eis Joiada ſacerdos. ℣. 12. *Produxitque filium Regis, & poſuit ſuper eum diadema, & teſtimonium; feceruntque eum Regem, & unxerunt; & plaudentes manu dixerunt: Vivat Rex. Audivit autem Athalia vocem populi currentis; & ingreſſa ad turbas in Templum Domini, vidit Regem ſtantem ſuper tribunal juxta morem, & cantores, & tubas prope eum, omnemque populum terræ lætantem, & canentem tubis: & ſcidit veſtimenta ſua, clamavitque: Conjuratio, Conjuratio. Præcepit autem Joiada Centurionibus, qui erant ſuper exercitum, & ait eis: Educite eam extra ſepta Templi; & quicumque eam ſecutus fuerit, feriatur gladio. Dixerat enim Sacerdos: Non occidatur in Templo Domini. Impoſueruntque ei manus, & impegerunt eam per viam introitus equorum, juxta palatium, & interfecta eſt ibi. Pepigit ergò Joiada fœdus inter Dominum, & inter Regem, & inter populum, ut eſſet populus Domini, & inter Regem & populum.* Lib. 2. Paral. cap. 23. ℣. 1. *Anno autem ſeptimo confortatus Joiada aſſumpſit Centuriones, Azariam videlicet filium Jeroham, & Iſmahel filium Johanan, Azariam quoque filium Obed, & Maaſiam filium Adaiæ, & Eliſaphat filium Zechri, & iniit cum eis fœdus. Qui circumeuntes Judam congregaverunt Levitas de cunctis urbibus Juda, & principes familiarum Iſrael, veneruntque in Jeruſalem. Iniit ergo omnis multitudo pactum in domo Dei cum Rege, dixitque ad eos Joiada: Ecce filius Regis regnabit, ſicut locutus eſt Dominus, ſuper filios David. Iſte eſt ergò ſermo, quem facietis.* Ex quibus fit conſpicuum Joïadam quidem Iſraelitarum Principes, Duces, Sacerdotes, Levitas, & plebem de officio erga Davidis proſapiam, cui à Deo regia poteſtas fuerat collata, præmonuiſſe, ne divinæ inſtitutioni deeſſent. ℣. 23. *Ecce filius Regis regnabit, ſicut locutus eſt Dominus ſuper filios David.* Sic Regi præſtitit cum plebe, quæ fuerant pro munere præſtanda. Ex quibus profecta fuit Athaliæ mors; quæ non contigiſſet, ſi cum cæteris legitimo Principi ſe ſubdidiſſet; ſed cum obſiſteret, jure regio ut rebellis & regni perturbatrix fuit interempta.

2. Ab Azariâ non fuit è regno deturbatus Oſias; ſed hoc unum ob oculos ponunt ſacri codices, ſcilicet ſacerdotale munus invaſiſſe Regem, & idcircò divinitùs leprâ percuſſum, juxta legem Lev. 13. è templo, & è convictu, ſeu civili ſocietate fuiſſe depulſum. Dum autem hoc in ſeceſſu ægritudine illa detinebatur, ſervato nomine Regis, & authoritate per Joathan filium plebem regebat, & regnum adminiſtrabat, juxta illud lib. 2. Paral. cap. 26. ℣. 21. *Fuit igitur Ozias leproſus uſque ad diem mortis ſuæ, & habitavit in domo ſeparatâ, plenus leprâ, ob quam ejectus fuerat de domo Domini. Porro Joathan filius Regis rexit domum Regis, & judicabat populum terræ.* Nihil ergò ſibi tribuit Azarias, quod ad authoritatem ſupremam pertineret; immò quod ſui erat muneris di-

vinâ authoritate conſtituti fuit executus tàm erga Regem, quàm erga cæteros: neminem enim hoc in caſu Lex divina excipiebat.

3. Licet ab Iſraëlitis Pontificibus Reges fuiſſent abdicati, (quod à vero alienum eſt) non indè conjici poſſet eandem nunc authoritatem eſſe penes Eccleſiam; cum filius Dei Joan. 18. ℣. 36. dixerit: *Regnum meum non eſt de hoc mundo:* cum Joan. 6. ℣. 15. regnum ſibi debitum rejecerit, ſciens; *quia venturi eſſent, ut raperent eum, & facerent eum Regem, fugit iterum in montem ipſe ſolus*: cum denique Luc. 12. ℣. 13. authoritate ſeculari noluerit uti: *Ait autem ei quidam de turbâ: Magiſter, dic fratri meo ut dividat mecum hæreditatem. At ille dixit illi: Homo, quis me conſtituit judicem, aut diviſorem ſuper vos?* Item Math. 20. ℣. 25. ità principatum ſuum ipſemet deſcripſit: *Jeſus autem vocavit eos ad ſe, & ait: Scitis quia Principes Gentium dominantur eorum; & qui majores ſunt, poteſtatem exercent in eos. Non ità erit inter vos; ſed quicunque voluerit inter vos major fieri, ſit veſter miniſter; & qui voluerit inter vos primus eſſe, erit veſter ſervus: ſicut filius hominis non venit miniſtrari, ſed miniſtrare, & dare animam ſuam redemptionem pro multis.* Igitur penes Eccleſiam non eſt abdicandorum Principum authoritas.

INST. 1. Novæ Legis ordinatione Eccleſiæ utraque credita fuit poteſtas; cum eam univerſam Eccleſiæ tradiderit Chriſtus, quam acceperat: acceperat autem regiam Davidis poteſtatem, ſimul & ſacerdotalem Aaronis dignitatem, ut qui dictus fuerit Rex Regum, & Dominus Dominantium, cuique data ſit poteſtas omnis juxta illud Math. 28. ℣. 18. *Data eſt mihi omnis poteſtas in cælo & in terrâ.* Quam utramque poteſtatem ſuis miniſtris contulit tùm Joan. 20. ℣. 21. his verbis: *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos:* tùm & Math. 18. v. 18. *Quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cælo.* Hancque authoritatem penes Eccleſiam eſſe ratus Apoſtolus Corinthios ſic increpat 1. Cor. 6. ℣. 1. quòd lites ſuas non ad Eccleſiæ tribunal, ſed ad infideles Judices deferrent: *Audet aliquis veſtrùm habens negotium adverſus alterum, judicari apud iniquos, & non apud ſanctos.* Et ſic penes Eccleſiam eſt authoritas judicii ferendi, etiam de cauſis ſecularibus: & proindè Eccleſia non indirectam modo, ſed & directam in temporalia habet poteſtatem, ut colligit S. Bernardus lib. 4. de conſid. ad Eugenium cap. 3. ubi duplicem gladium, temporalem ſcilicet & ſpiritualem Eugenio tribuit; quia dixit Chriſtus: *Converte gladium tuum in vaginam.*

R. ad primum ex Math. 28. non eſſe inferendum utramque poteſtatem, regiam nimirùm & ſacerdotalem Chriſto fuiſſe collatam, cum antiquorum nullus ità ſenſerit. Et licet hæc privati cujuſdam fuiſſet ſententia, ex Scripturæ tamen verbis nihil niſi juxta unanimem Sanctorum Patrum ſententiam ex Concilii Trident. Decreto eſt definiendum. Alius autem fuit unanimis Antiquorum ſenſus, Chriſtum ſcilicet, quà Deum, eſſe Dominum Dominantium; illi verò quà homini, & omnium

ſervatori, datam fuiſſe poteſtatem ſpiritualem omnes homines ad fidem Apoſtolorum miniſterio adducendi; ut, qui regnum in cœlis antè obtinebat, per fidem regnet in terris, hoc eſt in hominum cordibus; ſicut habet S. Hieron. Undè colligit Beda contra Judæos, non ad eorum tantùm, ſed & ad aliorum ſalutem veniſſe Meſſiam.

Si temporalem quamdam authoritatem his verbis, *data eſt mihi omnis poteſtas*, voluiſſet Chriſtus ſignificare; dum Apoſtolos mittit, qui hanc authoritatem exequantur, armis & exercitibus inſtrueret, & munia edoceret temporali poteſtati congrua: nihil verò minùs innuit, cum illis unicam docendi & baptizandi Provinciam ibidem demandet ℣. 19. his verbis: *Euntes ergò docete omnes gentes, baptizantes eos . . . . . docentes eos ſervare omnia, quæcumque mandavi vobis.* Cumque ab illo tempore nihil aliud teſtificati fuerint Apoſtoli, quàm Chriſti regnum in ſpiritali dominio totum eſſe poſitum juxta Prophetiam Davidis, qui cum futurum Regem prænuntiavit, *ſuper Sion montem ſanctum*; hinc Apoſtolus Ephef. 1. docet omnia eſſe ſubjecta Chriſto, ut Eccleſiæ capiti: *Ipſum dedit* (nempè Deus) *caput ſuper omnem Eccleſiam.* Quod & iterùm exponit idem Apoſtolus Coloſſ. 1. ℣. 18. his verbis: *Et ipſe eſt caput corporis Eccleſiæ, ut ſit in omnibus ipſe primatum tenens.* Et Philpp. 2. addens quibus de cauſis eò faſtigii Chiſtus ut homo fuerit evectus, ſcribit hanc elationem exinanitionis eſſe præmium: *Semetipſum exinanivit*, inquit, *propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen; ut in nomine Jeſu omne genu flectatur cœleſtium, terreſtrium, & infernorum.*

R. ad 2. Apoſtoli ſolicitudinem in avocandis ab omni lite fidelibus poſitam eſſe: *Jam quidem omninò delictum eſt in vobis*, inquit ibidem 1. Cor. 6. ℣. 7. *quòd judicia habetis inter vos. Quare non magis injuriam accipitis? quare non magis fraudem patimini?* Si verò litigandi neceſſitas urgeret, incitamento eſt, ne ad Judices Ethnicos contentiones deferant, ut quæ fierent Chriſtianis probro & dedecori; ſed quoſdam ex fratribus, qui lites illas dirimant, conſtituant arbitros, quos pares eſſe ad judicium de fratrum judiciis ferendum indè probat, quòd de aliis longè majoribus aliquandò, ſcilicet de mundo, ſint futuri judices. Sed ex eâ electione nihil quidquam detrimenti Principum tribunal paſſurum erat; nec illius authoritati vel minimum quid detrahi volebat Apoſtolus; ſicut nec Judicum ſecularium authoritatem nunc imminuunt, qui litigantes ad Judices ſeligendos, qui lites pacificè componant, conantur compellere. Quam reſponſionem confirmat S. Bern. lib. 1. de conſid. ad Eugen. cap. 6. adductis 2. Tim. 2. his verbis: *Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſecularibus.* Ibi enim probat ipſe S. Bern. Eccleſiæ miniſtros rerum ſecularium non debere eſſe judices; quia ſteterunt Apoſtoli judicandi, non judicantes: aſſeritque indebitam poteſtatem ſibi eſſe vindicaturum, qui hujuſmodi jus ſibi tribueret; cum de re ſeculari noluerit Chriſtus judicium ferre: Luc. quippè 12. ℣. 13. cuidam roganti

ut juberet fratrem ſecum dividere hæreditatem, ſic reſpondet ℣. 14. *Quis me conſtituit judicem & diviſorem ſuper vos?* Addit idem Sanct. Bernard. in criminibus caſtigandis eſſe poteſtatem Eccleſiæ, non in poſſeſſionibus dijudicandis. *Ergò in criminibus, non in poſſeſſionibus poteſtas veſtra; quoniam propter illa, non proter has accepiſtis claves regni cœlorum, prævaricatores utique excluſuri, non poſſeſſores. Ut ſciatis, ait, quia filius hominis habet poteſtatem in terrà dimittendi peccata &c. Quænam tibi major videtur & dignitas & poteſtas dimittendi peccata, an prædia dividendi? ſed non eſt comparatio: habent hæc infima & terrena Judices ſuos, Reges & Principes terræ. Quid fines alios invaditis?* Alienum ergò jus invaderent Eccleſiæ miniſtri, ſi hanc ſibi vindicarent poteſtatem. Non tamen ipſos Eccleſiæ miniſtros damnat S. Bernardus doctrinæ Apoſtolicæ adhærens, ſi hàc poteſtate tanquam arbitri ſelecti quandòque potiantur in Eccleſiæ utilitatem. Undè ſubjungit: *Denique ubi neceſſitas exigit, audi quid cenſeat Apoſtolus: ſi enim in vobis judicabitur mundus, indigni eſtis qui de minimis judicetis?*

Quod ſpectat ad S. Bernardum, Reſp. ipſum velle Eccleſiam habere gladium duplicem, videlicet ſpiritualem & materialem. De ſpiritali nulla eſt quæſtio; ſed de ſolo materiali agitur, quem ex eodem S. Bernardo tenet Eccleſia, non ut ab illa educatur, ſed ut exeratur in Eccleſiæ commodum, tutelam, & defenſionem à ſupremis Principibus, ad quos ſolos pertinet illius exerendi authoritas. Ità lib. 4. de conſid. cap. 3. *Quid tu denuò uſurpare gladium tentes, quem ſemel juſſus es reponere in vaginam? quem tamen qui tuum negat, non ſatis mihi videtur attendere verbum Domini dicentis ſic: Converte gladium tuum in vaginam. Tuus ergò & ipſe tuo forſitan nutu; etſi non tuâ manu evaginandus. Alioquin ſi nullo modo ad te pertineret & is, dicentibus Apoſtolis: Ecce gladii duo hic; non reſpondiſſet Dominus, Satis eſt; ſed, nimis eſt.* Igitur eſt etiam Eccleſiæ ſeu Pontificis gladius materialis: *Tuus*, inquit S. Bern. *quia pro te: tuus, quia tuo nutu:* ſeu cum ad Principis tutelam confugis, *tuus*, ſed non à te adhibendus: tuus, non tuo juſſu emittendus, ſed Principis manu, & juſſu, ut iterùm exponit in ep. 256. ad eumdem Eugen. his verbis: *Exerendus eſt nunc uterque gladius in Paſſione Domini; Chriſto denuò patiente, ubi & alterâ vice paſſus eſt. Per quem autem, niſi per vos? Petri uterque eſt; alter ſuo nutu; alter ſuâ manu, quoties neceſſe eſt evaginandus. Et quidem de quo minus videbatur; de ipſo ad Petrum dictum eſt: Converte gladium in vaginam. Ergò ſuus erat & ille; ſed non ſuâ manu utique educendus. Tempus & opus eſſe exiſtimo ambos educi in defenſionem Orientalis Eccleſiæ. Cujus locum tenetis, zelum negligere non debetis.* De auro & argento ad belli onera ſuſtinenda neceſſariis non aliter decernit lib. 2 de conſid. cap. 6. ubi de S. Petro, cui nec aurum, nec argentum erat, locutus ſic habet: *Si habere contingat, utere non pro libitu; ſed pro tempore: ſic eris utens illis, quaſi non utens. Ipſa quidem, quod ad animi bonum ſpectat, nec*

bona ſunt, nec mala: uſus tamen borum, bonus; abuſio, mala; ſolicitudo, pejor; quæſtus, turpior. Et lib. 4. de conſid. cap. 3. *Nec propterea aurum, divitias, milites, arma, exercitus ad paſcendas oves tradidiſſe Chriſtum: in quibus ſi haberes, non S. Petri deceſſoris partes ageres, ſed Conſtantini Auguſti locum impleres. In his ſucceſſiſti, non Petro, ſed Conſtantino. Conſulo toleranda pro tempore, non affectanda pro debito: ad ea te potiùs incito, quorum te ſcio debitorem.*

I n s t. 2. Si directam in temporalia poteſtatem non accepit Eccleſia; habuit ſaltem indirectam, quæ S. Petro, & in ipſius perſonâ cæteris Apoſtolis confertur Joan. 21. ꝟ. 17. ubi S. Petrum ſic alloquitur Chriſtus: *Paſce oves meas.* Etenim quo pacto paſcerentur oves, niſi ab ovili arceantur lupi, ne ſint Eccleſiæ detrimento? Quomodò autem arcerentur, ſi auferatur Eccleſiæ pœnas temporales infligendi facultas neceſſaria. Indirectâ igitur in temporalia poteſtate opus eſt Eccleſiæ. Illa porrò conceſſa eſt Apoſtolis; eâque uſi fuiſſent tùm Apoſtoli, tum Patres priorum temporum, niſi fuiſſent impotentiores, quàm ut eorum jugo ſe ſubducere poſſent.

R. juxta unanimem Antiquorum Patrum conſenſum verbis illis, *Paſce oves meas*, expoſitis, ut ex ſeſſ. 4. Conc. Trid. exponenda ſunt, nihil confici poſſe pro temporali authoritate indirectâ Eccleſiæ in Principes; cum Antiquorum nullus hæc eo ſenſu intellexerit; conſentiantque omnes his verbis ſolam eccleſiaſticarum rerum adminiſtrationem omnibus Eccleſiæ Paſtoribus in Petri perſonâ fuiſſe demandatam. Exponit ità Clerus Romanus in ep. ad Clerum Carthagin. apud S. Cyprian. S. Ambroſ. lib. de dignit. ſacerd. cap. 11. S. Chryſoſt. Hom. 79. in Math. S. Hieron. comment. in Iſai. S. Auguſt. de Agone Chriſtiano, cap. 30. tract. 47. in Joan. & in Pſalm. 108. Item S. Cyrill. Alex. in cap. 21. Joan. & alii tàm Patres quàm Pontifices, necnon etiam Eccleſia in præfatione Miſſæ de Apoſtolis, in quâ rogat, ut per Apoſtolos gubernetur Eccleſia, tanquam per operis Dei Vicarios. Igitur ad repellendos lupos credita non eſt temporalis poteſtas Eccleſiæ, ſed ſpiritalis, quâ contumaces comprimat, & Catholicâ Communione privet.

Qui verò laudatas Apoſtolorum & Sanctorum Patrum ſententias de ſuâ ergà Imperatores reverentiâ divino præcepto injunctâ, tantummodò ad obſequium de facto præſtitum referunt, quod videlicet imperii jugum excutere non valerent; non verò quòd Principum mandatis, illæsâ manente fide, ſe teneri ſentirent; illi certè Apoſtolis, ſanctiſque illis Patribus & univerſæ antiquitati omnium graviſſimam inferunt injuriam. Quid enim contumelioſius, quàm vitio vertere viris ſanctiſſimis tàm indignam ſimulationem? Quid injurioſius, quàm aſſerere Religionis miniſtros docentes, non propter iram, ſed proter conſcientiam fideles Regibus debere obſequium, politicâ œconomiâ Principum affectibus ad tempus captandis ſtuduiſſe? Ferre non poſſum, fateor, viris veritatis divinæ præconibus, & eorum ſucceſſoribus, qui æquivocationes, mendacia,

&

& ſimulationem omnem accuſant impietatis, in re tam gravi fictiones illas imponi. Palàm eſt veritati tantâ religione illos adhæſiſſe, ut etiamſi de capitis periculo ageretur, ad nullam unquam veritatis offenſionem, aut fictionem potuerint adduci. Quid fiet de univerſâ veterum doctrinâ, ſi tam ſubdolâ mente Chriſtianæ Fidei Doctores dicantur locuti? Quæ fides illis haberi poterit, ſi tam apertis totieſque repetitis eorum verbis detrahatur ab ipſis Chriſtianis.

Opp. 2. Eccleſiæ negari non poteſt authoritas illa, quam per œcumenica Concilia, per Synodos Romanas atque Summos Pontifices, per Concilia Nationalia, & per pietatis & eruditionis inſignes Epiſcopos exercuit, modò Imperatores ab Imperio electos depellendo; modò Reges ab hæreditario regno removendo; modò tandem quibuſdam Principibus erepta regna aliis conferendo. Hæc autem ſingula præſtitit Eccleſia non ſolùm in Oriente, ſed & in Occidente, definientibus ſcilicet Conciliis œcumenicis, Romanis, Nationalibus, & Epiſcopis privatis: quas quidem Eccleſiæ Sanctiones non modò probarunt Principes & populi; ſed & ad illa exequenda decreta cenſuerunt ſe teneri: ideòque receſſerunt ſubditi à ſuis Principibus, & datâ fide, recèns ſuffectis obſecuti fuerunt.

R. nihil ſimile unquàm ab Eccleſiâ fuiſſe geſtum, ſeu in Conciliis Generalibus, ſeu in Synodis Romanis, ſeu in Nationalibus, ſeu per Epiſcopos; nec ejuſmodi Sanctionibus, ſi factæ ſint, annuiſſe Principes, aut populos.

Inst. 1. Profertur inprimis authoritas Conciliorum Oecumenicorum, ut Concilii Lateran. 4. cui an. 1215. præfuit Innoc. III. & ex omnibus orbis partibus adverſus Albigenſium hæreſim interfuerunt Patres quàm plurimi. Per illam enim numeroſiſſimam Synodum Albigenſium Dominos & Patronos ditionibus ſuis privari, eorumque ſubditos à fide datâ liberari jubet Eccleſia cap. 3. his verbis: *Si verò Dominus temporalis ab Eccleſiâ monitus hereticos non expellat, ab Epiſcopis excommunicatione percellatur; & ſi hereticos infra annum non expulerit, Summo Pontifici ſignificetur, qui ejus vaſſallos à fidei ſacramento abſolvat, permittatque occupandam Catholicis ejus poſſeſſionem.* Quâ quidem Sanctione non modo ſtatuitur de Principibus, quorum ditiones ab aliis pendent, ut ab Imperatoribus, aut à Summis Pontificibus; ſed & de aliis Poteſtatibus ſupremis, ſeu de Dominis principalibus, qui nullius imperio ſubſunt. Licet enim in Concilio verba hæc occurrant, *Salvo jure Domini principalis*; quo unico diſcrimine ſecernit illa Synodus Principes omni ratione ſupremos à Principibus aliorum authoritati & ditionibus obnoxiis; Dominos tamen illos principales jure in Principes ſibi ſubditos per Pontificem vult exui æquè ac Dominos non principales, ſi adverſus Concilii decreta, partes Albigenſium amplectantur, aut tueantur Albigenſes. Cum enim ità ſanxiſſet ſacra Synodus: *Salvo jure Domini Principalis, dummodò ſuper hoc ipſe nullum præſtet obſtaculum, nec aliquod impedimentum opponat.* Addit: *Eadem*

nihilominùs lege ſervatâ circa eos, qui non habent Dominos principales. Quod Concilii decretum vim habuit in Raymundum Comitem Toloſanum, Albigenſium caput. Eo enim abdicato inſtitutus fuit Simon Comes Montis-Fortis Cruce-ſignatorum Præfectus ſtrenuiſſimus.

Reſpondent quidam illud Decretum Concilio Lateranenſi non eſſe tribuendum. Sententiæ ſuæ hanc rationem ex illorum temporum Hiſtoriis repetunt iſti, videlicet in primâ ſeſſ. 60. aut 70. capita Patribus fuiſſe propoſita, quorum alia *oneroſa*, alia *minùs placabilia* videbantur, quæ *conciliariter* acta non fuerunt; inter quæ illud, de quo quæſtio, recenſetur. Ità teſtatur Mathæus Pariſienſis: *His omnibus congregatis*, inquit, *& juxta morem Conciliorum generalium in ſuis ordinibus ſingulis collocatis, facto priùs ab ipſo Papâ exhortationis ſermone, recitata ſunt in pleno Concilio 60. vel 70. capita, quæ aliis placabilia, aliis videbantur oneroſa. Alio loco Concilium illud generale, quod more Papali grandia primâ fronte tulit, in riſum & ſcomma, quo Archiepiſcopos & Epiſcopos &c. omneſque ad Concilium accedentes ludificatus eſt, deſiit.* Sic quoque Joannes Nauclerus ad an. 1215. *Venêre multa tùm quidem in conſultationem; nec decerni tamen quicquam apertè potuit, quòd & Piſani & Genuenſes maritimo Ciſalpinæ terreſtri bello inter ſe certabant.* Ità pariter Gaufredus Monachus in Annalibus ad eumdem an. 1215. *Nihil dignum memoriâ in eo Concilio actum eſt, quod commendari poſſit, niſi quod Orientalis Eccleſia, quod anteà inauditum fuit, ſe ſubditam Romanæ Eccleſiæ exhibuit.* Alteram ſententiæ illius proferunt rationem, ſcilicet annis tantùm 300. poſt Concilii Lateranenſis celebrationem illos prodiiſſe Canones. Addunt ideò in ſolemnibus Conciliorum editionibus, ut Jacobi Merlini, non occurrere, licet in eâ recentiores referantur Synodi, ut Conſtantienſis & aliæ. Ex quibus inferunt hanc non eſſe Concilii œcumenici, ſed ſolius Innocentii III. Sanctionem.

Reſpondent alii decretum iſtud eſſe tantùm pro imprecatione habendum; ſeu imprecari Synodum in illo Canone, ut authoritate à Deo acceptâ excidant Principes, qui in expellendis hæreticis Eccleſiæ morem non gererent.

Reſpondent alii idem de iſto Canone ferendum eſſe judicium ac de ejuſdem Concilii circa naturam Angelorum definitione, quam ad fidem non pertinere diſputant plures Theologi; quòd nimirùm nec ad expendendam, num Angeli ſint ſpirituales, aut corporei, quæſtionem congregatum fuerit Concilium; nec in eo ponderata, vel excuſſa Antiquitatis monumenta, quæ repugnent illi ſententiæ. Porrò autem, inquiunt, Lateranenſis Synodus pariter ad definiendum non convenit, an penes Eccleſiam eſſet poteſtas ſuprema temporalis; nec ea, quæ circa hanc materiam pertinent, Scripturarum & Traditionis Apoſtolicæ monumenta conſuluit, aut expendit. Quam reſponſionem confirmant valido hoc argumento ex S. Leone petito.

Chalcedonenſis œcumenicæ Synodi ſanctionem, inquiunt, in Conſtan-

tinopolitanæ Sedis gratiam rejecit S. Leo Summus Pontifex, quòd ad conferendam Epiſcopo Conſtantinopolitano juriſdictionem non fuiſſet convocatum Chalcedonenſe Concilium; ſed ut de reſcindendis Pſeudo-Synodi placitis, & de doctrinâ Eutychetis ageret. Quam rationem invictam cenſuit, cum eam tantæ eruditionis & pietatis Pontificem non pœnituerit ſæpiùs repetere epiſt. 61.

Addunt alii per Legatos ſuos de illâ definitione conſenſiſſe Principes ſupremos. Sed undè conſenſionem illam repetant, non habent. Familiare ſcilicet Principibus tunc temporis erat, inquiunt, his legibus, etiam juramento adhibito, paciſci de poteſtatis jacturâ; imò & de abdicatione convenire, ſi conventionibus aut promiſſis non ſtarent. Quam reſponſionem litteris Chriſtianiſſimorum Regum in fœderibus cum Angliæ Regibus confirmant.

Sed eſto ità de ſeipſis Reges conſtituerint, ſeu potiùs ſibi ipſis hanc calamitatem fuerint imprecati; anne ideò de Principibus, qui Concilii Lateranenſis convocationi favebant, abſque Diplomatibus ità conſtituere licet, præſertim in negotio tam gravi? Quæ omnia gratis, ſeu ſine fundamento prolata eodem jure poſſunt rejici.

Adjiciunt alii aliam rationem habendam eſſe Decretorum fidei; aliam verò Statutorum diſciplinæ: prioribus quidem deberi obſequium; non ſemper autem poſterioribus; quia hæc mutationem patiuntur: ex Sancto quippè Auguſtino lib. 2. de Bapt. cap. 3. priora ſæpè Concilia poſterioribus emendantur. Et verò ſic Eccleſiæ, Gallicana ſcilicet, Hiſpanica, Italica, & Germanica, quæ Carolo Magno ſubjacebant, Concilii Septimi definitiones acceptas habere renuerunt, quòd nimirùm ad ſolam diſciplinam eas pertinere cenſerent. Sic & univerſa Eccleſia Gallicana, Carolo VII. regnante, Bituricis Concilium Baſileenſe amplectitur, temperatis videlicet quibuſdam diſciplinæ Decretis, ut conſtat ex Pragmaticâ Sanctione, cujus hæc ſunt verba: *Quatenùs commoditatibus Regionum noſtrarum convenire deprehenduntur.* Eâdem ratione Concilii Tridentini Decreta fidei, non verò diſciplinæ, amplexi fuerunt Galli, quòd ex his quædam moribus, & Eccleſiæ Gallicanæ libertatibus viderentur adverſa; cumque inſtarent Clementis VIII. Legati, poſtularentque Tridentini Concilii promulgationem omnimodam, conſenſerunt Galli, modò illæſa Eccleſiæ Gallicanæ privilegia, & mores intacti ſervarentur. Porrò autem, inquiunt illi Doctores, ad diſciplinam ſolam pertinet Lateranenſis Canon; cum de authoritate in Principes ſupremâ ſibi aſſerendâ nec Innocentius Præſes, nec Epiſcopi cogitarent. Undè, aiunt, Principibus laïcis, imò & Eccleſiis ampliſſimis, quæ Concilio aut non intererant, aut non ideò Legatos miſerant, utpotè hâc convocationis causâ non poſitâ, probare ſanctionem, aut rejicere liberum erat. Addunt adhuc Lege illâ ſolos Epiſcopos, qui conſenſerant fuiſſe obſtrictos, ut illam in ditionibus ſuis, ſi poteſtate ſummâ valerent, exequerentur; aut deſtituerentur illâ authoritate, Principes ſupremos roga-

ſent, ut ſubditos Concilio reluctatos abdicarent. Sed quo pacto ſtatutum tam ſolemne, ſi Principes ſpectaret, ad meram diſciplinam pertineret, non video.

Mihi verò ſtatuendum videtur, nec auferri Canone illo authoritatem civilem, nec conferri; ſed Principes ab Albigenſium patrocinio avocari, concitarique ad comprimendos ſubditos, qui hæreticis illis faverent. Concilio morem gerens Fridericus II. Imperator, cujus, ut & Franciæ, Hiſpaniæ, & Hieruſalem Regum Legati Concilio aderant, idem poſteà quod Concilium, mutatis tantùm pœnis ſpiritualibus in temporales conſtituit: quod & de aliis Auguſtis ſentiendum eſt; præſertim verò de Chriſtianiſſimis Galliarum Regibus, qui non mediocrem in regni ſui hæreticis pertinacibus comprimendis operam collocarunt. Cum enim circa an. 1202. gravia mala inferre cœpiſſet Albigenſium hæreſis; Innocentii III. & Epiſcoporum precibus & hortationibus annuens Philippus Auguſtus, ad hanc hæreſim profligandam Ludovicum filium cum copiis miſit adverſus Albigenſes, & Albigenſium caput Raymundum Toloſanum Comitem Vaſſallum ſuum. An. 1210. Simon Montis-Fortis Comes Cruce-ſignatorum Præfectus Toloſam expugnavit. Eodem autem anno in Concilio Vaurenſi pro reſtituendo Raymundo, quem ſuum eſſe Vaſſallum contendebat, inſtitit Petrus Aragoniæ Rex; cui reſpondit ex Summi Pontificis reſcripto Legatus, ſervandam eſſe Comiti Montis-Fortis terram, quam Cruce-ſignati, quibus præfuerat, expugnarant, donec in Concilio Generali de illâ terrâ pleniùs fuiſſet ordinatum. An. 1215. convocatum eſt Concilium Oecumenicum Lateran. quod ex Petro Sarnencis-Vallis, ut habetur tom. 7. Spicileg. Comiti Montis-Fortis Ditiones Toloſanas adjudicavit, eâ ſcilicet lege, ut eas teneret, à quibus tenendæ eſſent. Ideò, ut refert ad ann. 1215. de geſtis Philippi Auguſti Rigordus illorum temporum ſcriptor, Simon ad Philippum acceſſit, ut ab eo Principatum illum aſſequeretur: *Et factus eſt*, inquit, *Comes Toloſanus, procurante Innocentio Papâ, & Rege Philippo concedente propter hæreticam pravitatem Albigenſium, & apoſtaſiam Raymundi.* Quod & Paulus Æmilius in Philippum Auguſtum pariter teſtificatur his verbis: *Simon ſe beneficiarium Regis Francorum profeſſus eſt, ſeque ei juramento fidelitatis obſtrinxit.* Fidei datæ inſtrumentum in Chartarum Regiarum theſauro ſervatur. Anno verò 1217. Raymundus filius Comitatum recepit auxilio Jacobi Regis Aragoniæ. Tandem illud idem bellum, quod an. 1226. inſtaurarat Ludovicus VIII. à S. Ludovico ipſius filio terminatum eſt an. 1229. quo Raymundus Comes ejuratâ Lutetiæ Pariſiorum hæreſi, filiam ſuam Alphonſo S. Ludovici fratri cum Toloſani Comitatûs dote collocavit. Quidquid igitur eo in negotio, tùm ante, tùm poſt Concil. Lateran. geſtum fuit; ſive in Raymundo patre deturbando; ſive in Simone inſtituendo Toloſano Comite; ſive in Raymundi filii reſtitutione firmandâ, inſtantibus quidem Innocentio III. & Epiſcopis præ-

ſtitum fuit; ſed id in ſolam Regum Chriſtianiſſimorum authoritatem eſt referendum.

In eam ſententiam eo majori propenſione & æquitate cenſeo deſcendendum, quòd negotium ejuſmodi totum zelo & ſolicitudini Pontificis eruditionis ſummæ debeatur; qui in ſacrorum Codicum, & in antiquorum præſertim deceſſorum ſuorum lectione admodùm verſatus, occaſione datâ profeſſus fuit in cap. *per venerabilem* lib. 4. Decret. tit. 17. Regum ſupremam & à Deo acceptam authoritatem à nemine in terris pendere, nullamque juriſdictionem in eos, qui Romanæ Sedis ditioni & principatui non ſubjacerent, Eccleſiæ competere. Rogatus enim Summus iſte Pontifex ab Archiepiſcopo Arelatenſi, ut filiis, quos ex adulterio nobilis vir Agumontis Peſſulanus ſuſceperat, ingenuitatis jus concederet, ne paternâ hæreditate privarentur; hanc ſuæ Sedis non eſſe authoritatem reſcribit; & rationes, quibus niteretur poſtulatio, confutat; ſcilicet ingenuitatis jure donandorum filiorum authoritatem non eſſe penes Apoſtolicam Sedem. Expoſuerat nempè Arelat. Archiepiſcopus omni poteſtati authoritatem Pontificis præcellere, quòd actuum ſpiritalium facultatem adulterinis filiis impertire ſoleret; minoris verò eſſe momenti ingenuitatem ſecularem conceſſâ ad ſpiritales actus facultate; & proindè cum poſſet prius Romanus Pontifex, poſſe & poſterius inferebat; imò & contendebat ad actus ſpiritales authoritate Pontificiâ factum parem, ad ſeculares quoque actus parem fieri. Hanc in Pontifice authoritatem addebat omnibus eſſe venerationi: undè non ità pridem ad eam confugerat Francorum Rex, qui Reginâ uxore dimiſſâ, filio & filiâ ex aliâ conjuge ductâ ſuſceptis, immunitatem ſimilem, ſeu ut pro legitimis haberentur, obtinuerat.

Ad hæc non levis momenti argumenta ſic reſpondit Innocentius III. 1° Apoſtolicam Sedem in Beati Petri patrimonio ſupremâ poteſtate ſeculari pollere; ideòque filiis ex adulterio ſuſceptis hoc poſſe ingenuitatis donum largiri; non verò in aliis Regionibus Sedis Apoſtolicæ principatui non ſubjectis. 2. Francorum Regem nemini ſubjacere in terris quoad res temporales. 3. Bonâ fide fuiſſe progenitos filios ex ultimâ conjuge; cum prius conjugium ob affinitatem ab Archiepiſcopo Remenſi Apoſtolicæ Sedis Legato fuiſſet diremptum: poſtmodùm quidem hanc Remenſis Archiepiſcopi ſententiam ob Judiciarii Ordinis Leges non ſervatas, fuiſſe reſciſſam reſtitutamque priorem conjugem.

Nec aliud Summus Pontifex aſſeruit à ſe poſtulatum, quàm utrum nondùm ſolutâ de affinitatis impedimento quæſtione, ex poſteriori matrimonio ſuſcepti filii pro legitimis vel illegitimis cenſendi eſſent. Addit dubitationem illam eximere potuiſſe Regem ſupremæ ſuæ poteſtatis uſu, etiamſi filii illi fuiſſent nothi; largiendo videlicet ingenuitatis jus: hanc verò poteſtatem potuiſſe Regem transferre in Pontificem, illæsâ manente ſupremâ ſuâ poteſtate, quæ in terris nemini ſuberat. *Inſuper*,

inquit, *cum Rex ſuperiorem in temporalibus minimè recognoſcat, ſine juris alterius læſione in eo ſe juriſdictioni noſtræ ſubjicere potuit, in quo videretur aliquibus, quod per ſeipſum, non tanquam pater cum filiis, ſed tanquam Princeps cum ſubditis potuit diſpenſare. Tu autem noſceris aliis ſubjacere.* Et infrà: *Rationibus igitur his inducti, Regi gratiam fecimus requiſiti, cauſam tàm ex veteri, quàm ex novo Teſtamento habentes, quod non ſolum in Eccleſiæ patrimonio, ſuper quo plenam in temporalibus gerimus poteſtatem; verùm etiam in aliis Regionibus, certis cauſis inſpectis, temporalem juriſdictionem caſualiter exercemus. Non quòd alieno juri præjudicare velimus; ſed quia, ſicut in Deuteronomio continetur, ſi difficile & ambiguum apud te judicium eſſe perſpexeris, inter ſanguinem & ſanguinem, cauſam & cauſam, lepram & lepram, & judicium inter portas videris variari, venies ad Sacerdotes Levitici generis &c.* Sibi ergò ut ſupremo Pontifici dubiorum propoſitorum Judici hanc Regis poſtulationem ſolummodò tribuit, & quæſtionis deciſionem: eâque ratione, ſolutis Archiepiſcopi Arelatenſis rationibus, longè diſparem eſſe Agumontis cauſam ſcribit; cum ejus filios ſpurios eſſe certò conſtaret; & natos ex adulterio filios utraque Lex pro ſpuriis haberet. Hoc & addit, ſcilicet Agumontem Principi ſupremo ſubjacere, à quo ingenuitatis jus pro filiis poſſet poſtulare. *Sedes*, inquit, *Apoſtolica de ſecularibus Regionum ſibi non ſubditarum rebus decernit, non jure, ſed caſu; cum videlicet qui dubium patiuntur, aut litigant, aut ab eâ quid ſit ſentiendum requirunt.*

Sic urgent 1. Eccleſia in Concilio Oecumenico Lugdunenſi primo, an. 1245. Præſide Innoc. IV. Summo Pontifice, Fridericum II. Imp. in prioribus duabus Seſſionibus de ipſius Friderici abdicatione, variis auditis expoſtulationibus ut veris ſanciendæ illius abdicationis cauſis, præhabito diligenti examine, nemine reclamante, depoſuit: imò hanc Eccleſiæ authoritatem agnovit in Concilio Thadæus de Sueſſâ Friderici Legatus, vir admodùm in Jure verſatus, qui, ut ſententiam imminentem averteret, ad generaliùs Concilium provocavit. Nulla verò provocationis habita fuit ratio à Summo Pontifice; ſed pro generali Synodo habendam eſſe Lugdunenſem aſſeruit; cum ad illam Principes Seculares & Eccleſiaſtici fuerint convocati, ſolúſque obſiſteret Imperator, ne Clerici ditionis ſuæ ad Concilium accederent; & ex Galliâ & Hiſpaniâ Epiſcopos adventantes per vim diſtineret. Ideò Innocentius ſententiâ in Concilio lectâ & probatâ, Imperatorem imperio & regnis privavit.

Reſpondent quidam ad Lugdun. Conc. quòd nec ex universâ Eccleſiâ, imò nec ex majori Eccleſiæ parte fuerit convocatum; nec univerſale ab ipſo Innocentio IV. in Bullâ ſuâ adverſus Fridericum nuncupetur; nec in Epiſtolis ad Epiſcopum Senonenſem, ad Capitulum Senonenſe, Franciæ Regem, ad Epiſcopos Angliæ, & ad Oſtienſem Epiſcopum vocetur unquam Oecumenicum. At quidquid ſit de illâ quæſtione,

utrum Synodus Lugdunenſis Concili Oecumenici authoritatem fuerit aſſecuta.

Reſpondendum eſt à Synodo Lugdunenſi non tentatam fuiſſe Imperatoris exauctorationem; cum in duabus prioribus actionibus nihil extet, quod ad Imperatoris ſpectet depoſitionem. In priori ſeſſione tantummodò Eccleſiæ illatas ab Imperatore calamitates exponendas aggreſſus Innocentius, de uſurpatis Eccleſiarum electionibus & ditionibus per vim occupatis, quas per donationem teſtamentariam Romanæ Sedi conceſſerat Comitiſſa Methildis ſolummodò expoſtulavit. Altera verò ſeſſio nihil fermè continet adverſus Fridericum, niſi Capuenſis Epiſcopi conqueſtionem, & Hiſpaniæ Epiſcoporum, & aliorum quorumdam ſignificationem, qui fidem fecerant ſe ab Innocentii partibus conſtanter ſtaturos; quo affectu ſignificato, non poterant pro Judicibus ſedere nec Pontifex, ut qui res ſuas ageret; nec Epiſcopi Hiſpani, qui ſe Pontificis negotiorum defenſores profitebantur.

De Friderico deponendo non cogitaſſe cæteros Epiſcopos, vel ex agendi ratione Thadæi Legati Imperatoris patebit. In liberando à calumniis illis Imperatore non infeliciter laboraverat Thadæus; ita ut juxta ipſius Concilii relationem pluribus Epiſcopis mirabiliter videretur Imperatorem excuſare; & multis reſponſio ejus foret grata. Quamobrem interceſſit iſte Legatus, ne quidquam definiretur. Cum autem de illis querelis inquiſitiones juxta juris formam non eſſent peractæ; nec ullam haberet Pontifex rationem defenſionis allatæ, quæ tamen multis videbatur æquiſſima; ad majorem cautionem ſupplex rogavit Thadęus vir Juris peritiſſimus tertiæ illius Seſſionis ſeu ultimæ prorogationem, ut Friderico accedendi fieret facultas: quibus injuriâ negatis, præſenſit Imperatorem in tertiâ Seſſione ab Innocentio iri privatum communione. Hanc excommunicationem & ex eâ imminentes Imperio calamitates, non verò exauctorationem, de quâ ne verbum quidem in Concilio factum fuerat, ut præverteret ipſe Thadæus; ad futurum Pontificem, & ad Concilium generalius provocavit. Undè multùm abfuit Concilium à ferendâ in Imperatorem depoſitionis ſententiâ; tùm quia juris formæ in inquiſitionibus ſervandæ prætermiſſæ fuerant; tùm quia Imperatorem mirabiliter videbatur purgare Thadæus; tùm denique quia provocatio Thadæi à gravamine imminenti certò erat Legibus conſentanea. Hinc non nomine Concilii lata fuit ſententia in Fridericum; ſed nomine Pontificis ſolius; & ideò inſcribitur: *Sacro præſente Concilio*; non verò, *Sacro decernente, aut probante Concilio.* Cum autem aliquid in deliberationem in illo Concilio miſſum fuit, & à Concilio fuit quidquam ſtatutum, in relatione Concilii ſcribitur: *Sacro Concilio approbante.* Sic in fine ſecundæ Seſſionis Feſti Nativitatis Beatæ Virginis Octavam conſtituiſſe dicitur Innocentius, *Sacro approbante Concilio.* Igitur Concilii Patribus tribuenda non eſt Friderici II. abdicatio, ſed Innocentio IV. qui nomine ſuo Fridericum ſic abdicat: *Cum Jeſu Chriſti*

vices licet immeriti teneamus in terris, nobiſque in perſonâ Petri ſit dictum: Quodcumque ligaveris &c. omni honore & dignitate ſententiando privavimus. Adeò conſtat à Friderici abdicatione alieniſſimos fuiſſe Epiſcopos, ut, referente Mathæo Pariſienſi, ab eâ Pontificis latâ ſententiâ penitùs abhorruerint. *In pleno Concilio*, inquit, *ſententiam ſuam Innocentius non ſine omnium audientium & circumſtantium ſtupore & horrore terribiliter fulguravit.* Quanquam non diffitetur hic Author, ex Epiſcopis quoſdam, ut credere eſt, Hiſpanos, cum Papâ ſententiam excommunicationis ſimul & depoſitionis fulguraſſe.

Nec tantùm in Concilio, ſed & extra Concilium latam à Summo Pontifice ſententiam improbarunt Epiſcopi & Principes plurimi, qui contenderunt non eſſe Pontificis Imperatorem deponere vel inſtituere, ſed electo duntaxat imponere coronam: propterea Fridericum per annos 6. quibus ſuperſtes fuit, pro Imperatore ſalutare & revereri non deſtiterunt. Ex his fuit cum Regni Proceribus in æternum commendandæ memoriæ S. Ludovicus Francorum Rex invictiſſimus, qui dignitatem Imperatoriam pro ſuo fratre à Pontifice oblatam conſtanter recuſavit. Ex hoc Innocentii facto tot & tam graves ſubſecutæ ſunt calamitates, ut ipſum Innocentium ſententiæ latæ poſteà vehementer pœnituerit, reliquumque vitæ curriculum egerit tædio confectus. Hæc exitia unico conſpectu animadvertet, qui per annos 260. inter Guelphos qui partes Pontificis, & Gibellinos qui partes Imperatoris tuebantur, exarſiſſe bellum omnium calamitoſiſſimum expenderit, conſultis illorum temporum authoribus. Undè colligendum ſupereſt à Chriſto non traditam fuiſſe S. Pontificibus poteſtatem, quæ adeò abeſt à procurandis Reip. Chriſtianæ commodis, & quæ tantoperè in deſtructionem cedat.

Urgent 2. Eccleſia in generali Concilio Conſtantienſi congregata ſupremam authoritatem temporalem exercuit tùm in ſupremos Principes, tùm & in alios, quotquot à Synodo, non obtentâ diſcedendi facultate, receſſiſſent; & qui Statuta, aut Concilii Ordinationes vel impediſſent, aut violaſſent; ſeu illi Dignitate Imperiali, ſeu Regali, ſeu Cardinalatu, aut Pontificatu præcellerent: Hos enim omnes ſuis dignitatibus vel ipſo jure privatos eſſe decernit Seſſ. 14. & 15. Quam ergò in Cardinales, & Epiſcopos, & Pontifices auhoritatem ſibi vindicat Concilium; eâdem in Reges & Imperatores ſe pollere profitetur. Undè ſeſſ. 15. eâ ſupremâ poteſtate temporali utens Synodus, VVicleſi, & Joannis Hus libros comburi jubet. Item Seſſ. 17. mandat abdicari Reges, qui Sigiſmundo Imperatori in Aragoniam pergenti adverſarentur. Seſſ. etiam 39. in quoſcumque Imperatores, Reges, Pontifices, vel etiam quamlibet Eccleſiaſticam, aut Secularem Dignitatem, pœnas civiles Bonifacii VIII. Conſtitutione *Felicis* ſancitas decernit. Porrò autem in eâ Bullâ privatio bonorum in pœnam ſtatuitur. Quamobrem penes Eccleſiam eſt de ſupremorum Principum ditionibus conſtituendi, & infligendi pœnas temporales.

R.

R. quæ in ſeſſ. 14. 15. 17. & 39. à Concilio pronuntiantur, nihil aliud præter imprecationes in anteriorum ſeculorum uſu firmatas continere adverſus eos, qui Synodi ſtatutorum infractione, authoritatis quâ palàm abuterentur mererentur jacturam. Quâ ratione ſupremos Principes tantummodò admonet, ut Concilio pertinaciter reluctantes ditionibus ſuis privarent; ipſos verò Principes abdicandi authoritatem ſibi non vindicat. Imò nec ullus tunc aderat Conſtantiæ Princeps, qui Concilii deliberationes perturbare; & proindè nullus ejuſmodi imprecationi jure poterat ſubjici. Nam ſolus Sigiſmundus Imper. intereſſe poterat illi Concilio; quia ſolus Conſtantiæ tunc verſabatur: At de ejus benevolentiâ & ſtudio in Concilium dubitationem pati Conſtantienſes Epiſcopi non poterant; cum in promovendis Concilii commodis nihil omninò prætermitteret; labori nec operæ parceret; & in regiones diſſitas ſuſciperet iter pro pace catholicâ: Et tamen Synodus ſeſſ. 15. *prohibet, ne aliquis cujuſcumque ſtatûs, authoritatis, gradûs, ordinis, præeminentiæ, aut conditionis fuerit: etiamſi Imperiali, Regali, Cardinalatûs, Archiepiſcopali, aut Epiſcopali præfulgeat Dignitate: in hac præſenti Seſſione, Deo authore, hodie celebrandâ, ipſam Seſſionem, ſeu pronuntiantes & loquentes in eâdem perturbet, murmuret, impediat, aut quemvis ſtrepitum voce, vel manibus, vel pedibus faciat.* Pro temporum illorum moribus cautione illâ utebatur Synodus Conſtantienſis, ut occurreret malis, quæ verebatur tùm à tribus Pontificibus, tùm à Sedis Romanæ Cardinalibus, & aliis Eccleſiæ Præſulibus; tùm etiam à Principibus ſecularibus, ex quibus nonnulli, aut è Pontificibus alteri, aut Huſſitis, ac Boëmis favebant. Licet autem Principibus, ſi peccarent contra Synodum, imprecaretur Synodus; non propterea tamen abdicationem ac illorum abdicandorum facultatem ſibi tribuere; cum à ſolo Deo pendeant, & penes Eccleſiam ſit in ſolos Eccleſiæ Præpoſitos abdicationem ſancire: quanquam poteſtatem illam in Eccleſiæ miniſtros non ſemper exercet ob graviores declinandos tumultus. Sed in votis illi poteſt eſſe ſemper, tùm ob fidelium commoda, tùm ob Principum ſalutem, & Divini Numinis ſplendorem, ut poteſtate quâ abutuntur, Deo authore excidant.

Cæterùm authoritatem temporalem non ſibi vindicare Concilium, vel indè fit palàm, quòd in ſeſſ. 31. Philippum Comitem Aſtenſem & Virtutum, qui Epiſcopum ſuum in carcerem conjecerat, excommunicationi & interdicto, ſicut & Archiducem Auſtriæ Eccleſiæ bonorum invaſorem, tantummodò ſubjicit, & pœnas Carolinâ, ſeu Caroli IV. Sanctione contentas definiat incurriſſe. Cum autem Imperatorum Conſtitutiones adhibeat Concilium, ſanè ſui non eſſe profitetur pœnas temporales infligere: quod & præſtat in ſeſſ. 39. ubi renovatâ adverſus ſchiſmatum participes Bonifacii VIII. Conſtitutione *Felicis* ſtatuitur, ut qui Dignitatem aut Ditionem aliquam temporalem ab Eccleſiaſticâ ditione pendentem habent, illâ excidant: ſi verò Principes ſint, qui ab

Eccleſiâ non pendeant; inſtar ſacrilegorum, qui Cardinales interemerint, aut malè habuerint, meritis pœnis ſubjiciantur: ſi verò Princeps, aut Senator, à communione ipſo facto repellatur: ſi verò civitas, interdicto ſubmittatur. Idem etiam exequitur ſeſſ. 44. ſeu ultimâ circa Joannem Hus, ubi articulorum ejus defenſores, aut ipſius diſcipulorum patronos, communione & feudis, quæ habent ab Eccleſiâ, privari jubet, & iis affici pœnis, quæ ſolent hæreticis infligi. Nihil igitur aliud ſibi tribuit Concilium, quàm Principibus Eccleſiæ in temporalibus ſubditis pœnæ temporalis infligendæ poteſtatem. Et certè ſi Concilium Conſt. hanc in alios Principes ſupremos ſibi tribuiſſet authoritatem, proculdubiò in ſeſſ. 28. Sigiſmundum Imperatorem ad Eccleſiæ Tridentinæ defenſionem ſuſcipiendam non rogaſſet ſupplex; nec ab eo latæ ſuæ ſententiæ contra Fridericum Auſtriæ Ducem executionem poſtulaſſet; nec etiam laudaſſet Bonifacii VIII. Bullam *Felicis*, ſed potiùs Bullam *unam ſanctam*. Aliundè verò unicus erat tunc temporis Concilio infenſus Aragoniæ Rex Ferdinandus Sedis Apoſtolicæ feudatarius; de quo tunc ſolo cogitare poterat.

Quod ut intelligatur, breviter dicendum eſt Conſtantienſem Synodum in opprimendo tunc temporis ſchiſmate operam omnem collocaſſe: ſchiſma verò erat in eo poſitum. Gregorio II. Romæ defuncto, creati fuerant Urbanus VI. qui Romæ permanſit, & Clemens VII. qui Avenione ſedit. Urbano ſucceſſit Bonifacius IX. & Clementi Benedictus XIII. Bonifacio verò Innocentius VII. & Innocentio Gregorius XII. Cum ad unitatem non poſſent illi Pontifices adduci, cum Epiſcopis Piſas ſe receperunt Cardinales quidam, & Synodum convocaverunt, in quâ Benedicto & Gregorio abdicatis, Alexandrum V. in Pontificem legitimum elegerunt. Sed Gregorio & Benedicto Piſanæ Synodi decreto reluctantibus, gravius indè ſchiſma ex amplificato Pontificum numero exarſit. Decem poſt menſes mortuo Alexandro, Joannes XXIII. ſuffectus tollendi ſchiſmatis causâ generale Concilium Conſtantienſe an. 1413. indixit. Joanni verò poſtmodùm Concilii authoritate fuit ademptus Pontificatus; & Gregorio lubenti animo Pontificatum deponente, Benedictus ſolus hanc abdicare dignitatem renuit. Huic, utpotè Hiſpano, unicus Aragoniæ Rex Ferdinandus adhærebat, cujus partes tandem dimiſit; ſed ille Pontificis nomen nunquam deponere voluit. Ex quibus liquet, Concilium ad ſolum Ferdinandum in temporalibus Eccleſiæ ſubditum oſtendiſſe.

Ad id quod ex ſeſſ. 15. adjectum eſt, Reſp. ibi tantummodò ſtatui hæreticorum illorum libros dignos eſſe qui comburerentur: quam tamen authoritatem Judici Civili relinquit. Nam ad ſe non ſpectare, quod ulteriùs exequatur, ſignificat: *Attento*, inquit, *quod Eccleſia Dei non habeat ultrà, quid agere valeat.*

Dici etiam poſſet Synodum, quid à Principibus in ſibi ſubditos ditionum dominos ſit ſanciendum, oſtendere; ſicut univerſim habetur in

cap. *Adrianus*, diſt. 63. ubi, cum decretis ſuis non obſequentium bona Pontifex addicit, reſpondet Gloſſa, hìc docere Eccleſiam, quid præſtare debeat Judex ſecularis. Ità Sylveſter in ſummmâ, verbo *pœna*.

Inst. 3. Eâdem uſa eſt authoritate Eccleſia per Synodos Romanas, & ſanctiſſimos Pontifices, ut S. Gregor. Magn. qui Regum omnium non ſecùs ac Epiſcoporum abdicationem ità decernit privilegio S. Medardi Sueſſionenſis: *Si quis Regum, Antiſtitum, Judicum, vel quarumcunque ſecularium perſonarum, hujus Apoſtolicæ authoritatis & noſtræ præceptionis Decreta violaverit, aut contradixerit, aut negligenter duxerit, vel fratres inquietaverit, vel conturbaverit, vel aliter ordinaverit; cujuſcunque dignitatis, vel ſublimitatis ſit, honore ſuo privetur; & ut Catholicæ Fidei depravator, vel ſanctæ Dei Eccleſiæ deſtructor, à conſortio Chriſtianitatis, & Corpore, & Sanguine Domini noſtri Jeſu-Chriſti ſequeſtretur; & omnium maledictionum anathemate, quibus Infideles & Hæretici ab initio ſeculi in præſens damnati ſunt, cum Judâ traditore Domini in Inferno inferiori damnetur; niſi dignâ pœnitentiâ præfatorum Sanctorum ſibi propitiaverit clementiam: & fratrum communem reconciliaverit concordiam.* Cum igitur Eccleſiæ abdicandorum Epiſcoporum poteſtatem negare poſſit nemo; nec etiam negare poterit abdicandorum Principum authoritatem.

R. ſuppoſitam eſſe illam Conſtitutionem; eamque viro tantæ æquitatis & pietatis minùs æquè tribui. Si quid enim ſimile ſtatuiſſet S. Gregor. profectò non id prætermiſiſſet Joannes Diaconus S. Gregorii vitæ ſcriptor, dum lib. 3. cap. 1. refert quod Summus Pontifex præſtitit, ut à Brunichilde Franciæ Reginâ, Theodorico & Theodoberto Franciæ Regibus, generalem Synodum, quâ Simoniaca Hęreſis profligaretur, obtineret. Nec enim Reginæ & Theodorici in Syagrii Auguſtodunenſis Epiſcopi gratiam Pallium exoptantium poſtulationibus annuit, niſi habitâ priùs expoſtulatâ Synodo. Undè autem longè minus beneficium Regibus negaſſet, qui longè præſtantius in S. Medardi Eccleſiæ gratiam, & ad illa tempora inauditum conceſſiſſet.

Si quid ſupereſſe poſſet dubii, quod non ſuſpicor; eximerent illud prorsùs Epiſcoporum Sueſſionenſium in Monaſterium S. Medardi ad decimum ſeculum & ultrà uſu continuo juriſdictionis monumenta indubitata. Nullus etiam extat S. Gregorii Epiſtolarum ante 500. annos Manuſcriptus Codex, in quo Privilegium illud occurrat. Repugnant quoque hujus privilegii ſubſcriptiones: nam duo Eccleſiæ Portuenſis Epiſcopi ſubſcripſiſſe feruntur, nimirùm Eulogius Alexandrinus, & Dominicus Carthaginenſis. Duos autem in eâdem Eccleſiâ ſimul ſedere Epiſcopos non paſſus fuiſſet S. Gregorius: nec aliundè Eulogium Alexand. & Dominicum Carthag. veniſſe Romam quiſquam refert.

Et verò tantæ æquitatis ac pietatis viro minùs æquè tribuitur illud Privilegium. Quâ enim æquitate Reges omnes ſimul & orbis univerſi Epiſcopos hoc ſtatuto complexus fuiſſet? An jura ſua vindicantibus

Epiſcopis ob rem tam levis momenti pœnæ omnium graviſſimæ irrogarentur? Quorsùm Epiſcopis omnibus comminationes tam acerbæ intentarentur, quorum id negotii nullatenùs intererat, ſed ſolius Epiſcopi Sueſſionenſis? Sanè quoties quædam Privilegia indulſit S. Greg. ea omnibus Epiſcopis non inſcripſit; ſed iis, ad quos ſpectabant, ut lib. 4. epiſt. 43. Caſtrio Ariminenſi de Ariminenſi Monaſterio Sanctorum Andreæ & Thomæ. Item lib. 6. epiſt. 12. Reſpectæ Abbatiſſæ de Maſſilienſi Virginum Monaſterio; & lib. 7. Indict. 1. epiſt. 33. Joanni Schillitano Epiſc. de Caſtellienſi Monaſterio; & tandem lib. 7. Indict. 11. epiſt. 113. Syagrio Auguſtodunenſi de Pallio & facultatibus, quas eidem confert.

Præthereà quo pietatis ſenſu S. Gregorius conceſſiſſet S. Medardi Privilegium Calchedonenſi Concilio prorsùs repugnans; ut quòd nempè Chriſmatis olei benedictionem Diœceſano Epiſcopo ſubtraheret? Undè Regibus levioris culpæ reis, ſi adverſus Privilegium illud quodammodò peccaſſent, nihil minùs quàm exauctorationem comminatus eſſet? Quamobrem de his ac ſimilibus nunquam cogitavit Summus iſte Pontifex; immò Divinâ Lege ad obſequium Regibus & Imperatoribus præſtandum ſeipſum ità obſtrictum credidit, ut etiam Imperatoris Legem, quam Divinæ non eſſe conſentaneam exiſtimabat, uti jam notatum fuit, promulgaverit: *Ego quidem*, inquit lib. 2. epiſt. 62. ad Mauritium Imperatorem, *juſſioni ſubjectus, eandem Legem per diverſas terrarum partes tranſmitti feci: & quia Lex Omnipotenti Deo minimè concordat; ecce per meæ ſuggeſtionis paginam ſereniſſimis Dominis nuntiavi.* Et ſanè de Regibus exauctorandis an cogitaſſe dici poteſt S. Gregorius, qui tam conſtanter, ut palàm eſt, ab innovationibus abhorruit; quique deceſſorum ſuorum veſtigiis tam firmiter inhæſit? minimè verò. Porrò autem ejus deceſſorum nullus unquam de abdicandis Principibus cogitarat; imò, ſicut ex ipſis retulimus, aliud dogma continuò ad illa tempora fuerant profeſſi. Igitur longè abfuit S. Greg. à ſibi tribuendâ Principum abdicandorum authoritate.

Sed, inquiunt, tam certò penes Eccleſiam eſſe Principes abdicandi poteſtatem conſtabat S. Gregorio, ut in operibus etiam indubitatis, ſcilicet lib. 11. epiſt. 10. ità conſtituat: *Si quis verò Regum, Sacerdotum, Judicum, Perſonarumque ſecularium hanc Conſtitutionis noſtræ paginam agnoſcens, contra eam venire tentaverit; poteſtatis, honoriſque ſui dignitate careat; reumque ſe Divino Judicio exiſtere de perpetratâ iniquitate cognoſcat.*

R. ibi de authoritate Principes abdicandi ſermonem non eſſe; ſed à S. Gregorio uſurpari formulam imprecationis, quæ ante illius tempora invaluerat; quæque extat ſub finem Epiſtolæ S. Radegundis à S. Gregorio Turonenſi deſcriptæ his verbis: *Si Regum aliquis ..... Agneti Abbatiſſæ moleſtias aliquas inferre tentaverit ..... Beatos Confeſſores Hilarium & Martinum habeat contradictores & perſecutores &c.*

Similem quoque imprecationem habet Teſtamenti S. Remigio ſuppoſiti primus Author, ſive Interpolator: *Si genus illud Regium*, inquit, *&c. Eccleſiarum Dei pervaſor &c. voluerit &c. fiant dies ejus pauci, & Principatum ejus accipiat alter, &c.* Poſterioribus etiam temporibus uſurpata ſunt hæc verba, videlicet an. 1032. ab Agnete Pictavienſium Comitiſſâ, & anno 1062. à Ranimino Aragonum Rege, qui in Chartâ datâ Cœnobio S. Joannis imprecatur Regibus ſucceſſoribus ſuis, ſi conſtituta illa tranſgrediantur.

Urgent 1. Adeò certum erat S. Gregorio & aliis Pontificibus ad Eccleſiam pertinere temporalem poteſtatem illam, ut modò de abdicatione Principum abſolutâ ſanciverint; modò de ipſis ſubtrahendâ juriſdictionis parte, ut à ſolvendis tributis, avocârint populum. Ità paulò poſt S. Greg. Gregorius II. qui ne Leoni Iſauro tributa perſolverentur prohibuit, referentibus ſcilicet Zonarâ, Cedreno, & Theophane.

R. 1° fidem illis ſcriptoribus non eſſe habendam: errant enim graviter, & cum illis Sigebertus in Chronico ad an. 731. & Platina in vitâ Greg. III. & alii recentiores, qui Imperatorem à Gregorio II. excommunicatum fuiſſe referunt; cum è contrario ſemetipſum excommunicaverit Imperator, teſte Gregorio II. in poſteriori ad Leonem epiſt. dum nimirum Eccleſiam perſequeretur, & ſacras ſubverteret Imagines.

R. 2° Greg. II. de negandis Leoni Iſauro tributis penitùs ſiluiſſe, nec quidquam fuiſſe molitum adverſus Imperatorem; imo in præſtandâ illi debitâ reverentiâ conſtanter inſtitiſſe, ut tùm ex ejus doctrinâ, tùm ex ipſius factis atque conſiliis fit conſpicuum. In priori enim ad Leonem Imper. epiſtolâ profitetur, Regum non eſſe de Eccleſiæ negotiis judicium ferre; ſicut nec Pontificum Reipublicæ negotiorum ſatagere; ſed Principibus præſtare obſequium. Quam doctrinam firmavit obſequio, & pro Imperatoris rebus ſollicitudine, quam nuſquam depoſuit. Licet enim, ex Anaſtaſio in Gregorii II. vitâ, abdicationem iſti Summo Pontifici comminatus fuiſſet Imperator, niſi omnes omninò è Templis Imagines dejici curaret; ejuſmodi quidem Edicto reſtitit ipſe Pontifex; reſtiterunt quoque Venetiarum exercitus & plerique alii: ſed tamen ne Imperatorem Greg. læderet, & ut ſimul iram illius declinaret, in alienam ditionem ſe ad tempus recepit; & propoſiti tenax, pro officio exercitum, qui pro ipſius defenſione virilem ſe daturum operam teſtificabatur, à tali propoſito deterruit: & cum variæ Regiones [illegible] præfeciſſent ſibi duces, imò & conſilium iniiſſet Italia fermè univerſa de alio eligendo Imperatore, quem Conſtantinopolim ducerent; huic defectioni Gregorius II. obſtitit tanto ſtudio, ut Paulo Patricio, ſeu Romæ Præfecto à Romanis nece illatâ, vitam Eutychio Patricio, qui Romam Imperatoris nomine Pontificem è medio ſublaturus acceſſerat, ſervarit; & precibus, hortationibuſque ſuis Romanos in fide Imperatori debitâ continuerit: quod niſi ejus laboribus & ſtudio fuiſſet præſti-

tum, ſuâ dignitate, proculdubiò cecidiſſet Imperator. At non modò Romæ hæc pietatis officia Imperatori exhibuit, ſed & Mantuæ; ubi, ne Petaſius, qui nomen Imperatoris invaſerat, pro Imperatore haberetur, ad Exarchum Proceribus & exercitu miſſis tam feliciter reluctatus fuit, ut debitus Imperatori fuerit honos ſervatus. Quantùm igitur alienus fuit Gregorius à prohibendâ tributorum ſolutione: penes ſcilicet ipſum Gregorium erat, vel ſolo aſſenſu in universâ Italiâ Leonis Imperium omninò ſubvertere; eâ tamen veneratione Imperatorem ſibi licet in regiminis capite infenſum, juxta Dei Legem amplectebatur, ut ejus commodis continuò ſtuduerit, & ad eum nunquam ſcripſerit, quin ſemper Imperatoris nomine ipſum ſalutarit. Imò verò tradit Anaſtaſius in vitâ Gregorii III. ſucceſſoris proximi, Gregorium II. Leonem Imperatorem nunquàm inter excommunicatos retuliſſe. Gravi ergò in errore verſantur Cedrenus & alii, qui tot figmenta Gregorii II. memoriæ contumelioſa ſcribere non dubitant. De his enim S. Joannes Damaſc. tam inſignis Imaginum defenſor, ne verbum quidem facit: ſilet quoque hujuſmodi factum Nicephorus P. C. ad an. 730.

Urgent 2. Eccleſia per Epiſcopos Franciæ & Germaniæ, ut S. Bonifacii Moguntini; præſertim verò Zachariæ Summi Pontificis miniſterio Childericum Franciæ Regem, ut Regno imparem & indignum, abdicavit; & Francis ſacramento fidei datæ abſolutis, Regno præfecit Pipinum domûs regiæ anteà majorem. Cum enim Urgardus Viciſburgenſis Epiſcopus, & Solradus Pipini Capellanus, Legati, à Summo Pontifice Zachariâ poſtulaſſent, an Regis nomine decorandus eſſet, qui Regnum adminiſtrabat? an verò pro Rege habendus eſſet, qui Regis nomine ſalutabatur, licet Regno adminiſtrando eſſet impar? Reſpondit Zacharias, eſſe debere Regem, qui regebat; ſeu qui Regni adminiſtrationem ſuſtinebat; ſtatimque à Gallis, detruſo Childerico, conſtitutus fuit Pipinus. Ità omnium primus Annaliſta Loiſelianus refert ad an. 749. Ità quoque referunt Annales Fuldenſes, Bertiniani, & Metenſes; item Ado, Regino, Marianus Scotus, Otho Friſing, Abbas Urſpergenſis, Eginartus, & alii, qui Zachariæ authoritate Regem inſtitutum fuiſſe Pipinum cenſent, quod ità confectum narrant. Pipinus Epiſcoporum Franciæ & S. Bonifacii Moguntini, qui Francorum Imperio ſubjacebat, authoritate fultus, ad Sedem Apoſtolicam confugit, ut ab eâ quid tutò fieri poſſet, audiret: per miniſterium autem Summi Pontificis acceptâ poteſtate ab Eccleſiâ Francorum Regnum obtinuit.

Narrationi huic grave pondus accedet, inquiunt, ſi attendatur Pipinum à S. Bonifacio Moguntino fuiſſe inunctione conſecratum, ut refert Annaliſta Loiſelianus, quod & his verbis annotat Eginartus in Annalibus ad an. 750. *Hoc anno ſecundum Romani Pontificis ſanctionem Pipinus Rex Francorum appellatus eſt, & ad hujus dignitatem honoris unctus ſacrâ unctione, manu ſanctæ memoriæ Bonifacii Archiep. & Martyris, & more Francorum elevatus in ſolium Regni in Civitate Sueſſione &c.*

R. de abdicatione Childerici ne cogitaſſe quidem Epiſcopos Franciæ, nec S. Bonifacium Mogunt. nec Zachariam Summum Pontificem: imò iniquum omninò ferunt judicium, qui Pontifici tam piè affecto Childerici abdicationem tribuunt. Ut enim refert Anaſtaſius in Zachariæ vitâ, ne malum quidem pro malo inferebat ille Pontifex, qui ideò prorsùs erat alienus ab ejuſmodi abdicatione ſanciendâ, vel probandâ.

Et verò quâ æquitate hęreditarium Regem annos videlicet tantummodò 15. natum ſpoliaſſet Pontifex adeò pius? Et quamvis licita fuiſſet Regum abdicatio propter ſcelera gravia, (quod tamen abhorret à vero) quo jure Childericum innocentem damnaſſet Zacharias? Etenim quodnam Childerici ſcelus notatur? an hęreſis? an in Eccleſiam grave peccatum? Sed etſi fuiſſet aliquod ſcelus, an juvenilis ætatis Regi vitio vertendum fuiſſet? an non potiùs Principibus? præſertim verò Pipino Palatii Adminiſtro, penes quem univerſa belli, pacis, ærarii, & rerum omnium erat adminiſtratio. Poſito etiam aliquo gravi crimine, an indictâ causâ damnari potuiſſet Princeps, & Regno ſibi divinitùs tradito privari? à tali abdicatione abhorruiſſet proculdubiò Zacharias; & flagitium exiſtimaſſet authoritatis alienæ invaſori favere; ſeque per nefas occupatæ tyrannidis participem fuiſſet arbitratus, ſi Pipinum ad uſurpandum Francorum Regnum vel ſuâ ſententiâ juviſſet. Peritior erat ſacrarum Scripturarum & Traditionis Apoſtolicæ, quàm ut juveni Principi Regnum eriperet, ut traderet alteri. Ab Antiquis enim, & à ſuæ Sedis Pontificibus acceperat, ſupremam Regum poteſtatem divinitùs fuiſſe conſtitutam; hominum nulli ſubditam eſſe; inſtitutaſque à Deo fuiſſe ſupremas Poteſtates duas, Eccleſiaſticam ſcilicet & Civilem, quæ ab invicem non penderent, ut tradiderunt mox laudati Pontifices, Gelaſius nimirùm, & Gregorius II. qui annis circiter decem & aliquot menſibus ante Zachariam ſederat, & ſub quo ipſe Sacerdotali præfulſerat dignitate. Alieniſſimus ergò erat Zacharias à deturbando Childerico.

Quod & colligere eſt ex iis, qui Zachariæ facta accuratiùs recenſuerunt, aliundè ſanctæ Sedi addictiſſimis, ut Anaſtaſio Bibliothec. Flodoardo, & iis qui Martyrologia olim inſtaurarunt, Vvandalberto ſcilicet & Uſuardo. Hi quippè de ejuſmodi abdicatione penitùs ſilent. Silent & alii authores, ut Paulus Diaconus, qui Pipini tempore florebat. Silet & ipſe Zacharias in epiſtolis omnibus. Undè quod fertur de Childerici abdicatione à Zachariâ Summo Pontifice factâ, planè ſuppoſitum eſt atque confictum.

Prætereà tantùm abeſt, ut Zacharias in ſuam mentem inducere potuerit à ſe deferri poſſe Pipino Francorum Regnum, ut imò pro Francorum Rege Carolum Martellum Pipini patrem habuerit, quemadmodùm videre eſt ex ipſius ad Bonifacium Mogunt. epiſtolâ. Nec ſolus ità ſentiebat Zacharias, ſed & omnes vulgò Romani. Hinc apud Ana-

ſtaſium Bibliothecarium in Zachariæ vitâ, Carlomanno Pipini fratri, ut Francorum Regis filio, Clericatum detuliſſe refertur Pontifex. Ideò Zachariæ deceſſor Gregorius III. à Carolo Martello, ut à ſupremo Principe, auxilium poſtulavit. Et in epiſt. ad Boniſac. Carolum Martellum nuncupat Francorum Principem. Ità quoque Zachariæ ſucceſſor Stephanus III. qui, ut habetur in ipſius vitâ, dicitur ad Pipinum confugiſſe: *Quemadmodum Gregorius II. & III. & Zacharias Carolo Regi Francorum direxerant.* Nec tantummodò Zacharias & Succeſſores pro Rege venerati ſunt Carolum Martellum, ſed & ejus filios, quos in epiſtolâ 5. ſtatim atque promotus fuit ipſe Zacharias, vocat Galliarum Principes. Item epiſt. 7. ad Epiſcopos &c. ſummam Pipini authoritatem commendat, & Principum eſſe contra inimicos bella gerere ſcribit; Sacerdotum verò, conſiliis & orationibus Principes juvare. Et in Ep. 9. ad Bonifac. ſupremos Principes Carlomannum & Pipinum commonuiſſe ſe refert, ne depoſitis Epiſcopis palatium ſuum in perfugium concederent, aut largirentur illis Eccleſias & Monaſteria. Cum ergò Pipinum pro Rege habuerit Zacharias, num de conferendo illi Regno cogitare poterat? Certè quidem pro Regibus adeò conſtanter ſalutabantur Carlomannus & Pipinus poſt Caroli patris mortem, ut ipſe S. Bonifacius Mogunt. in epiſt. ad Zachariam, Carlomanni Ditionem Regnum vocet. Et reverà in Concilio Germanico quod convocavit Carlomannus an. 742. Ditionem ſuam Regnum dicit: *Epiſcopos, qui in Regno meo ſunt*, inquit, *congregavi.* Omnia etiam nomine ſuo decreta conſtituit. Ità quoque an. 743. Concilium Liptinenſe convocat. Pipinus pariter Synodum Sueſſionem convocat anno 744. & omnia, ut Francorum Princeps, moderatur. Quæ quidem Concilia Childerici exauctorationem, quæ Zachariæ falsò tribuitur, ſeptem ad minus annis prævertunt.

Latebat proculdubiò Stephanum conficta illa Zachariæ ſententia. Cum enim conaretur inducere Pipinum, ejuſque filios Reges ad auxilium Sedi Apoſtolicæ adverſus Longobardos ferendum; hâc graviſſimi ſanè momenti ratione non utitur; ſed epiſtolam nomine S. Petri è cœlo ad Pipinum & filios miſſam eſſe confingit. Sic incipiebat ejuſmodi epiſtola: *Ego Petrus Apoſtolus &c. ut auxilio eſſent Stephano & Eccleſiæ Romanæ &c.* At ſi Zacharias Pipino Regnum contuliſſet, tantum ſinè beneficium poſuiſſet ob ejus oculos Stephanus, ut quo nihil eſſet validius ad commovendum Pipinum: quia verò hæc deerant momenta, longè minora refert, & ad pias fictiones ſe recipit.

Gregorium IV. ſimiliter latebat hujuſmodi figmentum. Cum enim à Ludovici Pii filiis adverſus patrem Româ in Franciam advocatus fuiſſet, ut, Pio deturbato patre, ſufficerentur filii, Ludovico interminatus non fuit Gregorius ſe erepturum ipſi Regnum, quod avo Pipino contulerat Zacharias, niſi morem gereret: quæ certè comminatio Ludovicum, vel invitum, in Gregorii ſententiam adduxiſſet; nec recla-

mare

mare auſi fuiſſent Franci adverſus authoritatem tam ſolemni Pipini in Regem inauguratione probatam. Sed de poteſtate inauditâ prorsùs, & facto tunc temporis incognito tacuit penitùs. Solas excommunicationis minas adhibuit; nec tali uſus eſt poteſtate, reſiſtentibus conſtanter Epiſcopis Gallicanis, & ſe illi non obtemperaturos conteſtantibus.

Denique ſi de abdicato à Zachariâ Childerico, & inſtituto Pipino, vel leviſſima ſuſpicio tunc temporis animos inceſſiſſet, opportuna ſanè ſe ſe offerebat occaſio confugiendi ad Pontifices. Etenim debuiſſet Hugo Capetius, qui Regnum ambiebat, & reverà invaſit, à Romano Pontifice dignitatem illam ſupremam poſtulare: ut verò ſibi hæreditario jure ſervaretur, rogare potuiſſet Carolus Lotharingius Ludovici legitimus hæres & frater, & ex Pipini proſapiâ ultimus. Neuter autem ad Pontifices confugit; ſed ad arma uterque.

Ex quibus ſimul collectis ſuppoſitam eſſe hanc Childerici abdicationem conſtat. Hinc authores, qui in illâ confingendâ laborarunt, inter ſe non conſentiunt. Childerici abdicationem, & Pipini electionem, non Zachariæ, ſed Stephano III. tribuit Eginartus in vitâ Caroli Mag. Et an. 751. menſe Martio in Comitiis Sueſſione habitis Pipinus fuit electus, priuſquàm Stephanus renuntiaretur Pontifex, qui poſteà venit in Franciam an. 753. Theophanes, quem ſecutus eſt Otho Friſingenſis, Stephanum III. à perjurio in Childericum perpetrato Pipinum & Regni Proceres abſolviſſe ſcribit. Si autem à Zachariâ Regnum Pipinus habuiſſet; an Zachariæ ſucceſſor Pipinum exemiſſet à perjurio, cujus reverà reus erat, occupato Regis ſui & Domini Principatu? Inſtitutionem Pipini Stephano aſcribunt quoque Hiſtoriæ Romanæ Scriptor ſub nomine Pauli Diaconi, & Hermannus Contractus. Volunt alii juſſu duntaxat Stephani Childericum fuiſſe detonſum, & in Monaſterio incluſum.

Nec in Legatione conveniunt Authores, qui Zachariam Childerici exauctorationis authorem faciunt. Eam enim ad an. 749. rejicit Loiſelianus: ad an. 750. Annales Fuldenſes; & ad an. 757. alii. Nec in ratione legationis ſecum invicem conſentiunt; ſed in merâ conſultatione legationem reponunt iſti, ut Loiſelianus Annaliſta, Valtramnus Numbergenſis Epiſcopus, Sigebertus, & Otho Friſingenſis: alii verò plures in Zachariæ authoritatem referunt quidquid geſtum fuit. Quidam autem reſponſionem pro libito & indignam penitùs Summo Pontifice comminiſcuntur, ut Joannes Aventinus.

Figmento illi, quod omnium primi Loiſelianus, & Annales Fuldenſes tam variè ſcripſerunt, alias addidère fabulas alii, qui ab eis hoc factum acceperunt, ut Eginartus, qui de abdicatione tam iniquâ authoritatem quærens, primæ proſapiæ Reges ſocordiæ incuſavit, ut vel indè colligerent lectores, nonniſi ut Francorum Regno conſuleretur, de alio ſufficiendo Rege fuiſſe cogitatum. Sed prꝑterquamquòd iniquum eſſet maximè viam ſic aperire ad deturbandos à Deo conſtitutos Principes, præ-

tereà falsò ſupponit illos fuiſſe Reges ignaviæ & delictis deditos, & die unicâ primâ Maii Principum exterorum Legatos, & ſubditorum ſupplicationes audire ſolitos fuiſſe. Nam plurima bella quandòque feliciter, quandòque verò & infeliciter geſſerunt; ut ipſius Childerici pater Theodoricus, qui an. 737. ætatis verò tertio & vigeſimo è vitâ exceſſit. Non præfuit quidem Childericus Francis adverſus hoſtes pugnantibus; non quòd tamen otio indulgeret, aut voluptatibus; ſed quòd annorum eſſet tantùm quindecim, nec polleret authoritate ſupremâ, quam Carolus Martellus, ejuſque filii Carolomannus & Pipinus invaſerant; adeò ut, ne illi per ſeptem à patris morte annos vel Regis nomen deferretur, impedierint. In aperto non eſt, quâ tandem ratione Rex ſalutatus fuerit Childericus? an ob Procerum querelas de Auſtraſianorum in Neuſtriâ dominatu? An Pipini ſolertiâ, ut tutiorem & magis occultam ſibi viam ad Regnum faceret? Sed quidquid eâ de re ſit per illud temporis intervallum, & anteà, penes Carolum Mart. & filios, ſubſequentibus temporibus erat ſuprema authoritas; & ideò Romæ à Summis Pontificibus habiti ſunt ut Francorum Reges.

Undecimo ſæculo Theophanes & Cedrenus fabuloſæ illi narationi nova figmenta prorsùs abſurda adjecerunt; videlicet Francorum Reges otiari ſolere; criſtatos eſſe ex ſtirpe regiâ viros; & inſtar porcorum ipſis ex dorſi ſpinâ creſcere pilos. Non minùs commentitia eſt Pipini Regis inunctio, quæ S. Bonifacio tribuitur, & inſerta fuit Annaliſtæ Loiſeliani ſcriptis. Nihil enim ſimile occurrit in epiſtolis S. Bonifacii, qui vel de leviſſimis Sedem Apoſtolicam conſulebat: nec etiam in epiſtolis Zachariæ ad Bonifac. nec demùm in Bonifacii vitâ, quam Vvilibaldus ejus diſcipulus & adjutor ſcripſit.

Miretur nemo in fabulam referri factum tam numeroſo Hiſtoricorum cœtu & autoritate firmatum. Extant quippè facta ſimilia fabuloſa, eaq; non pauca, quæ nullo præhabito examine ab autoribus referuntur, ut quæ de Concilio Synueſſano; de Conſtantini Romæ Baptiſmo, & illius donatione; de Pontificum epiſtolis ante Syricium I. & tandem de Papiſſæ Joannæ commento.

Sed etiamſi quis authoribus tantoperè inter ſe diſſentientibus fidem aliquam habere vellet; quid indè poſſet colligere pro temporali Eccleſiæ in Principes authoritate, cum inter illos authores magis commendati, iique numero plures meram conſultationem laudent, & Pontificis conſulti authoritatem, non quâ Regnum conferat; ſed quâ pro ſuæ Sedis dignitate quæſtionem propoſitam ſolveret? an videlicet pro Rege habendus eſſet qui Regnum adminiſtrabat? an qui Rex dictus adminiſtrando Regno impar erat? Quam perſonam conſultus quilibet Epiſcopus, aut vir eruditus, ſuſtinere poſſet; licet non cum tanto nominis ſplendore. Nec igitur à Summo Pontifice Zach. Childericus è ſolio deturbatus eſt; nec in ejus locum ab eo ſuffectus Pipinus; ſed ab univerſis Francis. Cum enim Pipinus Childerici Regnum ambiret, penſitatio-

nibus ſuis effecit non difficulter, ut, cum omnia moderaretur, in Regem ab omnibus eligeretur, quemadmodùm conſentiunt ipſi Annaliſtæ Loiſelianus, Eginartus, Petavianus, Nahatianus, Tilianus, & qui ſubſecuti ſunt Ado & Regino. Quo in negotio grave crimen perpetrarunt Franci. Regem enim juvenem in Comitiis Sueſſionenſibus ejus nomine convocatis, in quibus omnia Regis ipſius nomine ſancienda erant, abdicant; & in Monaſterium, ſcelere ſceleri addito, conjiciunt, electo Pipino.

Urg. 3. Leo III. Græcis Imperium Occidentis abſtulit an. 800. & Carolo Mag. quem dixit Auguſtum, contulit. Exindè Carolus Mag. acceptam Imperatoriam dignitatem, & Occidentalem Imperii Græcorum partem ſervavit. Refert Eginartus in Caroli Mag. vitâ teſtatum fuiſſe Carolum ſe non ingreſſurum fuiſſe Eccleſiam, ſi Leonis conſilium præſenſiſſet: quia indè Orientalibus Imperatoribus admodum exoſus factus eſt, & graviſſima bella indè exorta.

R. Carolum Magnum ipſo Natalis Domini die in Eccleſiâ S. Petri dictum quidem fuiſſe Auguſtum, & coronâ inſignitum à Leone III. Sic enim referunt Annales Francorum ad an. 801. his verbis: *In die Natalis Domini ante Confeſſionem B. Petri Apoſt. cum ter ab oratione ſurgeret Leo Papa, coronam capiti ejus impoſuit, & à cuncto Romanorum populo acclamatum eſt: Carolo Auguſto à Domino Coronato Magno & Magnifico Imperatori Romanorum, vita & victoria. Et poſt laudes more antiquorum Principum adoratus eſt, atque Auguſto Patricii nomine Imperator & Auguſtus eſt appellatus.* Scilicet Auguſti nomen, quod in Occidente Conſtantini Auguſti obcæcatione, & occupato ab Irene matre dominatu, vulgabatur extinctum, Romæ fuit renovatum, non à Leone ſolo, ſed ad antiquæ conſuetudinis imitationem ab ipſis etiam Epiſcopis, Senatu, Populoque Romano in idem votum conſpirantibus omnibus: *Ab omnibus*, inquit Anaſtaſius Bibliothecarius Pontificum, & Eccleſiæ, Sediſque Romanæ Jurium vindex non infimus, *conſtitutus eſt Imperator Romanorum.*. Ubi auditum fuit, inquit Annaliſta Moiſſiacenſis, Auguſti nomen in Urbe Conſtantinopolitanâ extinctum, & excœcato ab Irene Conſtantino filio Imperium occupatum, *tunc viſum eſt ipſis, Apoſtolico Leoni, & univerſis Patribus, qui in ipſo Concilio aderant, & reliquo Chriſtiano populo, ut ipſum Carolum Regem Francorum Imperatorem nominare debuiſſent; quia ſcilicet Romam Imperii matrem, & alias Germaniæ, Italiæ, & Galliæ tenebat. Ab Apoſtolico*, ut addit Annaliſta Loiſelianus, *more antiquorum Principum*, ideſt ab univerſo populo, *adoratus eſt; atque oblato Patricii nomine, Imperator & Auguſtus appellatus eſt.* Ità etiam Annaliſtæ Tilianus, Bertinianus, Metenſis, Fuldenſis, Monachus Engoliſmenſis, Regino, & Ado.

Ex hâc autem ſalutatione Græcis Imperatoribus nihil fuit autoritatis ademptum; nulla quoque ditionum Imperio Conſtantinopolitano ſub-

ditarum Irene tunc imperanti fuit erepta, nec vel ulla Urbs. Carolus enim ſupremâ poteſtate non modò in Longobardiâ, Italiâ & Romæ; ſed & in Germaniâ, Galliâ & Hiſpaniâ jam pollebat, inquit Annaliſta Moiſſiacenſis, qui refert Imperatorem idcircò dictum fuiſſe à Romanis; *Quia Romam Imperii matrem, & Imperatorum ſedem, & alias Germaniæ, Italiæ, & Galliæ tenebat.* Idem habetur ex Annaliſtâ Laureſſianenſi, qui aſſerit Carolum Magnum tantâ valuiſſe apud Romanos poteſtate, priuſquàm Imperatoris nomine donaretur, ut ideò ſtatim atque electus eſt Leo III. Papa, Romanæ Urbis vexillum, ſupremæ poteſtatis ſymbolum, ad Carolum tranſmiſerit, rogaritque, ut aliquem ex Optimatibus Romam mitteret, qui populum Romanum ad ipſius fidem & ſubjectionem, ut anteà, per Sacramenta formaret. Hanc autem Provinciam Ingilberto Abbati demandavit Carolus Mag. & ità Leoni reſcripſit: *Perlectis tuæ Excellentiæ litteris gaviſi ſumus, ſeu in electionis unanimitate, ſeu in humilitatis veſtræ obedientiâ, & in promiſſionis ad nos fidelitate.* Et in aliâ ad Ingilbertum Epiſt. velut Romæ Dominus ipſi pręcipit, ut Leonem de piè gerendâ Eccleſiâ moneat. Deindè rogatus Carolus Magn. à Leone, qui indignis modis fuerat vexatus, ut accederet à calumniis Pontificem liberaturus, in inveſtigandis quæ Leoni objiciebantur criminibus operam collocavit, inquit Annaliſta Laureſſianenſis, & Epiſcopos, Archiepiſcopos, Francos Nobiles, & Romanos convocavit eâdem authoritate; cumque, ait Nauclerus Gener. 27. nullus appareret impoſiti criminis approbator; ipſe Pontifex, aſſumpto in manibus Evangelio, & coram omnibus invocato Trinitatis nomine, jurejurando affirmavit, ſe omnium rerum, quæ ſibi objicerentur, inſontem eſſe. Item cum an. 799. ſeditio adverſus eundem Pontificem à Paſchali Primicerio & Campulo Preſbytero mota fuiſſet, & ſemivivus in Monaſterium S. Eraſmi fuiſſet conjectus, ex quo Albini Cubicularii induſtriâ evaſit; de his monitus Carolus, miſit Epiſcopos & Comites, qui de hoc ſcelere inquirerent, & à quibus ſcelerati illi punirentur; factâque inquiſitione, calumniæ convicti Paſchalis & Campulus, capite damnati ſunt; ſed Summo Pontifice pro ſalute ipſorum deprecante, poſteà in Franciam ablegati fuerunt. An. 800. Carolus Magn. dictus eſt Auguſtus. Priuſquàm ergò nomen Imperatoris acciperet à Romanis & Leone III. ut ſibi ſubditos Romanos regebat, & ſupremam exercebat Romæ poteſtatem.

Nihil etiam autoritatis ex Auguſti nomine, & impoſitione coronæ Carolus Magnus conſecutus eſt: ſicut nec quidquam amplitudinis ſibi comparavit ex inunctione ab Adriano I. acceptâ, cum Longobardiæ Rex fuit ſalutatus. Sed ideò fortaſſe nomen illud accepit; quia ſpes illi affulgebat, faciliùs conjunctum iri matrimonio cum Irene Auguſtâ. Plurimùm enim ſibi timebat Irene tùm ob immane in filium patratum ſcelus; tùm quòd mulier præter morem imperaret orbi. Helingaudus Comes & Jeſſe Ambianenſis in Orientem legati, ab illo matrimonio

Irenem non abhorrere deprehenderant : ſed Nicephorus, tyrannide anno 802. acceptâ, conſilium hoc prævertit, & Irenem tranſportari curavit in Leſbos Inſulam.

Nihil autoritatis à Leone III. ſubdito ſuo Carolum Magn. accepiſſe mirificè iterùm illuſtrat regiminis & hæredibus filiis Regni concedendi ratio. Romanum enim Ducatum, & cæteras ſibi ſubjectas Provincias, antequàm diceretur Auguſtus, adminiſtravit; ut eas exindè rexit, ſcilicet ut ſupremus Dominus. Et ſicut priuſquàm Auguſtus Romæ ſalutaretur, Aquitaniæ Regnum Ludovico primogenito contulerat, non conſulto Summo Pontifice; ità & poſtmodùm anno Imperii ſexto inter filios ditiones fuit partitus, dixitque Ludovicum Imperatorem; & Patris veſtigiis inhærens Ludovicus eandem dignitatem in Lotharium tranſtulit, & in Ludovicum filium ſuum poſtea Lotharius : quod & Adrianus II. Epiſt. 19. ad Proceres Regni Lotharii fratris Ludovici ut hæreditarium jus commendat.

Urgent 4. Carolo Calvo Joannes VIII. miniſterio Eccleſiæ contulit Imperium. Cum enim abſque liberis Ludovicus II. Rex Italiæ, & Imperator, qui Lothario ſucceſſerat, obiiſſet; annuentibus Clero, Senatu, & populo Romano, Imperator à Joanne VIII. fuit inſtitutus, ut Concilii Romani acta referunt : & ex antiquo autore Carolum Calvum Joannes VIII. inauguravit. Hinc Romam reverſus Carolus ab Epiſcopis & Comitibus, præſente etiam Joanne, Imperii confirmationem quæſivit. Convocato deindè Concilio Pontiniacenſi, præſentibus Romanæ Sedis Legatis, eandem confirmationem à Francis obtinuit. Cum demùm, nullo refragante, Imperium obtineret; duobus nihilominùs poſt annis in Concilio Romano eandem poſtulavit confirmationem; quam proculdubiò toties non poſtulaſſet, & à tot Synodis, niſi Eccleſiæ autoritati debuiſſet Imperium; nec poſtremum iſtud Concilium Romanum in Caroli Calvi electionis æquitate oſtendendâ laboraſſet, quemadmodùm eam firmare conatur, tùm ex Joannis Pontificis electione, tùm ex Epiſcoporum, Cleri, Senatûs, & Populi Romani votis & conſenſione, niſi ab Eccleſiâ Carolus habuiſſet Imperium.

R. Carolum Calvum Eccleſiæ non debuiſſe Imperium; ſed illud hæreditario jure ſibi comparaſſe, nepote Auguſto Ludovico abſque hæredibus defuncto. Attamen in hæreditariâ illâ dignitate capeſcendâ, jure naturæ prior erat Ludovicus Germaniæ Rex. Quo enim jure à Carolo Magno ad filium Ludovicum Pium, à Ludovico Pio ad filium Lotharium, à Lothario patre ad Ludovicum filium Germaniæ Regem, Imperatoria dignitas fuerat tranſmiſſa; eodem jure ad Ludovicum, utpotè ſeniorem Ludovici II. patruelem tranſmittenda erat; ſed Ludovici diligentiam & conſilia prævertit Carolus; & dum viveret Imperator Ludovicus, variis donis Romanos devincire conatus eſt. Cæterùm Carolo Calvo tùm primùm reluctabatur Joannes Papa, tùm quòd hanc Imperatoris dignitatem jure hæreditario ad Ludovicum Germaniæ Regem pertinere cen-

ſeret; tùm quòd ſi corona Imperatoris Carolo concederetur, indè gravia bella non mediocri Reipublicæ Chriſtianæ detrimento futura præſentiret, nolletque Ludovici Germanorum Regis animum in ſe, nec in Romanos concitare. Interim non deſtitit à propoſito Carolus; &, ut certò Imperatoris nomen & autoritatem ſibi aſſeret, duo præſtitit: 1° ſe vocatum ad Imperii culmen acceſſiſſe vulgavit. 2° ne peccaſſe contra fratrem videretur, varias Conciliorum definitiones obtinuit. Ex quibus tamen inferri non poteſt hanc Caroli mentem fuiſſe, penes Eccleſiam eſſe hoc Imperii deferendi jus. Nec enim alio fine ab illis Conciliis confirmationem poſtulavit Imperio jam potitus, niſi ut de plebe ſibi ſubditâ ſcrupulum omnem eximeret. Eccleſiæ quippè non erant partes Imperatorem eligere, ſed Reipublicæ. Poſitum enim in more fuerat ab Auguſti temporibus, ut modò Populi Rom. autoritate; modò exercituum, quibus præerant, fortitudine; modò Prætorianæ cohortis potentiâ, ad ſupremam Imperii dignitatem via fieret: quod & poſt Caroli Calvi tempora factitatum eſt; cum ſcilicet abſque liberis & hæredibus, nulloque deſignato ſucceſſore, deceſſerat Imperator. Igitur opus non erat Carolo Calvo, ut Imperii capeſcendi causâ confugeret ad Eccleſiam; cum eum Imperatorem dixiſſet devinctus donis Populus Romanus, cujus caput evaſerat Summus Pontifex, a quo tempore Pipini & Caroli Magni munificentiâ, tot ditionibus Romana Sedes fuerat aucta. Imò non defuerunt, qui, neglecto Romani Senatûs & plebis Romanæ aſſenſu, Imperium invaſerint, aut invadere tentarint: ita, dum viveret adhuc Carolus Craſſus, Imperatoris nomen Guido Spoleti Dux ſibi tribuit.

Urg. 5. Philippo I. non modò excommunicationis pœnam interminatus fuit Eccleſiæ nomine Gregorius VII. quòd Rodulphi in Matiſc. Epiſcopum electi ordinationem fieri non pateretur; ſed etiam Francos monuit, ut patet ex lib. 1. Epiſt. 35. de obſequio non præſtando Regi, niſi Fidem Chriſtianam abjicere vellent. Item Gallicanos Epiſcopos concitavit ad Regem Interdicto mulctandum, ut colligitur ex lib. 2. Epiſt. 35. Similiter Epiſt. 8. Guillelmum Aquitanorum Ducem adverſus Philippum ad defectionem impulit. Denique his in Epiſtolis in Philippum invectus eſt, ut in Tyrannum; ut in Principem omnium peſſimum; ut in criminum autorem & incitatorem; & ut in direptorem mercatorum.

R. à Gregorio VII. excommunicationis comminationem fuiſſe adhibitam, ut in officio contineretur juvenis Princeps Philippus ann. 21. nondùm natus: quanquam priùs monendus fuiſſet juxta Evangelii Leges. Undenam autem Gregorio VII. pietatis & eruditionis ſpectatæ viro, quæ hîc objiciuntur, exciderint? & quomodò? me neſcire profiteor. Hinc Epiſcopi, qui tunc temporis regebant Eccleſias, licet Apoſtolicæ Sedi eſſent addictiſſimi, has tamen Gregorii litteras improbarunt; præſertim Manaſſes Remenſis. Eas quoque improbare viſus eſt ipſe Greg. qui poſtmodùm Gervaſio Manaſſis ſucceſſori ſignificavit Regem Philip-

pum & illuſtrem & glorioſum eſſe; & ſe pro ipſo ſemper precatum fuiſſe.

Sed idem Gregorius VII. inquiunt, & Gregorii ſucceſſores Philippum eundem poſtmodùm abdicarunt; quòd, Florentiis Ducis Friſiæ filiâ Bertâ legitimâ uxore dimiſsâ, Fulconis Andegavenſium Comitis conjugem Bertradam matrimonio ſibi anno 1093. conjunctam haberet. Hinc enim Catholicâ Communione anno 1094. privatur Philippus à Legato Hugone Lugdunenſi; nec ante an. 1096. Eccleſiaſticæ paci reſtitutus eſt ab Urbano II. in Concilio Claromontano. Et anno 1098. Bertâ mortuâ, cum dimiſſam Bertradam recepiſſet, iterùm an. 1100. excommunicatur in Concilio Pictavienſi, Præſidibus Legatis duobus, & Regnum ſubjicitur interdicto; nec ab eâ excommunicatione fuit abſolutus ante an. 1102. Quibus verò temporibus Rex Communione Eccleſiaſticâ fuerat privatus, Regni tunc adminiſtrandi jure exciderat. Idcircò illi pro more diebus ſolemnibus ab Epiſcopis non imponebatur corona; & ex Ivone Epiſt. 28. Radulphus Turonenſis hunc illi honorem deferre renuit. Ipſe quoque Philippus ideò à Regni adminiſtratione abſtinebat, Actiſque publicis inſerebatur, *Regnante Chriſto:* non verò, *Regnante Philippo*: & conſequenter ex Francorum conſenſione penes Pontificem eſt Reges abdicare.

R. nec Regem a Regni adminiſtratione, nec Epiſcopos ab imponendâ Regi coronâ deſtitiſſe unquam, & Regis nomen Actis publicis fuiſſe ſemper inſertum. Bertam, ex quâ Ludovicum ſuſceperat, ut conſanguineam, juxta Canonicas temporis illius Sanctiones, ſoluto matrimonio Philippus abjecerat an. 1086. & Bertradam, adminiſtrante Odone Bajocenſi, Silvanectenſique Synodo probante, deſponſarat. Bertæ verò dimiſſio, & Bertradæ conjunctio ſceleris expertes non viſæ fuerunt Legatis Romanis, qui Regem ideò repulerunt à communione, licet Eccleſiæ Leges tranſgredi viſus non fuiſſet Gallicanis Epiſcopis. Bertradam dimiſit Philippus; quamobrem an. 1096. Eccleſiaſticæ paci fuit redditus. Sed iterùm in Concilio Pictavienſi ob revocatam Bertradam excommunicatur, ut habet Ivo Epiſt. 211. Refert idem Antiſtes Epiſt. ad Paſchalem II. Pontificem coram Epiſcopis & Legato Regem & Bertradam pollicitos fuiſſe ab invicem ſe diceſſuros, donec Paſchalis Papa matrimonium ratum habuiſſet. Tandem ſoluto cum Fulcone Comite Bertradæ matrimonio, eam in uxorem habuit Philippus, nemine reluctante. Exindè ſolvitur excommunicatio, & Philippum Regem & Ludovicum filium, *ut devotiſſimos Apoſtolorum filios*, Paſchalis convenit, & de ſtatu Eccleſiæ cum ipſis confert.

Philippus verò etiam communione privatus, Regni curam & adminiſtrationem nunquam depoſuit; ſed à ſubditis & ab exteris, nemine reluctante, Rex fuit ſalutatus; & continuò præſtitit omnia Regis munia: imò an. 1094 excommunicatus ab Hugone Lugdunenſi, bellum ut Rex pro Roberto Normannorum Duce geſſit; & Ivonis ipſius Carnotenſis

Epiſcopi cauſam adverſus Vicecomitem Carnotenſem dijudicandam ſuſcepit. Item an. 1095. Concilium Trecis indicit. An. quoque 1099. Rege jubente Joannes conſtitutus fuit Epiſcopus Aurelianenſis. An. etiam 1102 Carnotenſes Clerici Philippum adeunt ut Regem adverſus Comitiſſæ injurias. Alia adhuc plurima extant adminiſtrationis Regiæ monumenta tempore Interdicti & Excommunicationis; Regnoque potitus eſt Philippus ab an. 1060. ad an. 1107. ſeu per an. 47. ut videre eſt ex ipſo Ivone.

Nec excommunicationis pœna Gallicanos Epiſcopos removit ab imponendâ Regi diebus ſolennibus coronâ. Hinc adverſus Radulphum Archiepiſcopum Turonenſem expoſtulat Ivo Epiſtolis 48. 66. & 67. ad Legatos, qui Regem in Pictavienſi Concilio excommunicaverant.

Inſerebatur pariter illo excommunicationis tempore in Actis hæc formula, *Regnante Philippo*, ut videre eſt ex omnium Regni partium Chartis, v. c. Monaſteriorum Cluniacenſis, Andegavenſis, Turonenſis, Lemovicenſis, Carnotenſis, & S. Saturnini Toloſani; item ex Chartis anni 1098. quo Bertradam revocavit; & anni 1100. quo Pictavi excommunicatus eſt; & ſubſequentium annorum ad uſque annum 1107. quo deceſſit.

Quibuſdam quidem in Chartis inſcriptum fuit duntaxat: *Regnante Chriſto*: ſed nihil indè adverſus continuatam Philippi adminiſtrationem colligi poteſt. Nam pluriès conſtituta fuêre inſtrumenta publica etiam ante Conſtantinum, & poſt Philippi I & II. ætates, quibus formula hæc, *Regnante Chriſto*, inſerebatur, nullâ quandòque factâ mentione Principum. Ejuſmodi ſunt Acta Martyrum ante Conſtantinum. Similia quoque ſunt poſt Conſtantini mortem Acta vitæ S. Hilarii Arelatenſis an. 449. S. Germani Pariſ. an. 576. S. Bonifacii Moguntini an. 755. Item Acta Concilii Braccar. 2. an. 572. c. 3. & Concilii Toletani 2. an. 549. &c. Et paulò ante Philippum I. in vitâ S. Gunegundis an. 1040. S. Roberti Abbatis an. 1051. Dominici Loricati an. 1050. in Chronico Hildeſcimenſi an. 1015. in Chartâ Moiſſiacenſis Monaſterii an. 1062. Et poſt Philippi mortem extat quoque in pluribus monimentis, ac præſertim in vitâ Roberti Abricelli an. 1116. Aliquandò etiam formulæ illi, *Regnante Chriſto*, adjungebatur, *Regnante Rege Philippo*, ut in Chartâ Bellovacenſi an. 1072. Et proindè ex illis verbis nihil adverſus Philippi Regnum inferri poteſt.

At, inquiunt, ex Ivone Epiſt. 46. Philippus I. per Legatos Urbano II. ſignificat, ſe ab ejus obedientiâ receſſurum, niſi coronam reſtitueret: & proindè illi à Pontificis Legatis corona fuerat ablata.

R. non de Regiâ authoritate Philippo ademptâ ſermonem ab Ivone haberi; ſed de coronâ, quæ præcipuis anni Feſtis Regi ab Epiſcopis imponebatur. Scilicet vetuerat Pontifex, ne honor ille Philippo Communione privato exhiberetur; cum ne liceret quidem cum eo ſacris intereſſe; quo tempore corona pro more imponebatur. Quippè invaluerat

illa

illa conſuetudo ex antiquis temporibus, ut jam retulimus, ubi de Pipini inſtitutione, & ſalutatione Caroli Magni. Ter quoque inunctus & coronatus fuit Carolus Calvus, nempè Metis an. 864. Compendiaci an. 877. & Trecis an. 878. Item Ludovicus Craſſus ex Sugerio in ejus vitâ, ſæpiùs legitur coronatus; & ex Rigordo, Philippus. Nihil igitur aliud poſtulabant Regis Legati ab Urbano, niſi ut in culpâ non cenſerentur Epiſcopi, qui pro more diebus ſolemnibus Regi coronam imponerent.

Sed, aiunt, alia fuit ſententia Ivonis in Epiſt. 15. ad Regem; cum non dubitet ſcribere, animæ vulnus & grave detrimentum inferre ſibi Regem, & coronæ ſummum periculum; timendumque, ne cum diminutione Regni terreni æternum Regnum amitteret. Igitur Philippus ex Regiâ dignitate, ſaltem quoad majorem partem, exciderat.

R. ab Ivone moneri Regem de imminenti Regiæ authoritati periculo. Scilicet verebatur Ivo, ne ob excommunicationem à debitâ Regi reverentiâ recederent populi, & ne ſeditionibus & defectionibus præberetur locus; præſertim cum Guillelmus Anglorum Rex, uti teſtatur Sugerius, Francorum Regnum ambiret. Sed nihil eorum, quæ Ivo verebatur, evenit. Etenim authoritate Regiâ Philippus continuò Regnum adminiſtravit.

Hoc in negotio, ſi fides Ivoni non habeatur omnimoda, indulgebit qui attenderit ipſum Ivonem Regis animum læſiſſe; tùm quòd, ſpreto Metropolitano Senonenſi, à Papâ Romæ fuiſſet conſecratus; quam ob cauſam fuerat in Concilio Stampenſi accuſatus: tùm quòd Regis cum Bertradâ nuptiis intereſſe noluiſſet; imò Archiepiſcopos Rothomagenſem, Turonenſem, Remenſem, Senonenſem, & Epiſcopos ad nuptias invitatos deterrere fuiſſet conatus, & pluribus Epiſtolis Pontifices adverſus Philippum commovere, ut Epiſt. 46. ad Urbanum II. Epiſt. 66. adverſus Radulphum Turonenſ. & Epiſt. 84. ubi Paſchalis II. Legates, qui anno 1100. Regem à Communione in Pictavienſi Concilio removerant, laudibus cumulavit. Sedulus quoque omnibus Conciliis, Auguſtoduni ſcilicet, Arvernis, & Pictavii adverſus Regem interfuit. Tandem à Philippo malè habitus, utpotè per novem annos, ut conqueritur ipſe Epiſt. 17. 19. 20. 22. reditibus exutus, & à Vicecomite Carnotenſi in carcerem conjectus, à Rege & à Coëpiſcopis ad cauſam dicendam vocatus, ex accuſatore in patronum cauſæ Regis evaſit; & Epiſtolam ſcripſit 144. ad Paſchalem II. ut eum ad diſpenſationem de Regis ineundo cum Bertradâ matrimonio concedendam impelleret.

Summam etiam vim adverſarii reponunt in aliâ Gregorii VII. definitione, quam ſic explicant. Non modò Eccleſia, ut aiunt, Gregorii VII. miniſterio cenſuit hanc facultatem ſibi à Chriſto fuiſſe conceſſam, ſupremos videlicet Principes Communione privandi, eoſque à ſocietatis jure & militiâ civili abductos excommunicationis virtute à Regni adminiſtratione removendi; ſed & decernendi ſupremâ, quam

obtinet, authoritate, Reges Jure Regio cecidiſſe. Eam authoritatem variis in Conciliis exercuit Gregorius VII. Cum enim Henricum IV. Imperatorem hortationibus ſuis inducere non potuiſſet, ut de Inveſtiturarum Jure, quod ſibi tribuebat, cederet; ſeu in poſterum *baculo & annulo datis* Eccleſiarum præfecturas conferre non præſumeret; eum abdicavit ab Imperio, & ſubditos à fidei datæ ſacramento abſolvit, ſedentibus ſecum & dijudicantibus Epiſcopis plurimis. Sententiæ ſuæ æquitatem indè repetebat Gregorius VII. quòd ejuſcemodi Eccleſiæ miniſtrorum inſtitutio Eccleſiæ Juribus adverſaretur, Simoniacamque ſaperet Hæreſim. Ad hanc Synodi Romanæ ſententiam univerſæ Eccleſiæ conſenſus acceſſit. Eam ut ratam habitam executi fuêre Germani, & Henrici loco Rodulphum Sueviæ Ducem elegerunt in Imperatorem, Rodulphoque in certamine occiſo ſuffecerunt Hermannum Lotharingum, quem Nauclerus vocat Ducem Carinthiorum. Eam quoque ſententiam executioni mandarunt vel ipſius Henrici filii. Conradus enim natu major anno 1093. patre ſpreto & ſpoliato, Italiæ Regnum occupavit. Henricus etiam Henrici filius alter, defuncto fratre Conrado, Imperatoriam dignitatem an. 1105. ſibi ſumpſit. Et tandem obtemperavit Henricus pater, qui Moguntinis in Comitiis Regna & Imperatoris nomen Henrico filio ceſſit. Nec à ſententiâ ſuâ deſtitit unquam Gregorius; imò potiùs eam ſtabilivit Theologicis argumentis. 1° ex his Chriſti ad S. Petrum verbis: *Tu es Petrus*, &c. *tibi dabo claves*, &c. collegit Reges cæterarum ovium inſtar, S. Petri curæ & ſolicitudini fuiſſe creditos; ideòque B. Petro Apoſtolorum capiti hanc ſupremos Principes excommunicandi ſimul & eos exauctorandi poteſtatem fuiſſe traditam. 2° Laudavit Concilia Nicænum, Conſtantinopolitanum, Epheſinum, Chalced. & ſubſequentia Oecumenica, ac Epiſtolas Clementis ad Jacobum fratrem Domini, & Julii ad Orientales. 3° Anteceſſorum & Epiſcoporum virtutibus & doctrinâ illuſtrium adhibuit exempla, ut Innocentii I. qui Arcadium Imperatorem excommunicandum cenſuit, quòd in S. Chryſoſtomi abdicationem conſenſiſſet; & S. Ambroſii, qui Theodoſium Communione privavit; item & Zachariæ, qui Childericum depoſuerat, & Francigenas abſolverat à fidelitatis juramento. Denique ſcripſit dignitatem Regiam à ſecularibus Deum ignorantibus, agitante ſuperbiâ, fuiſſe invectam. Gregorii quoque ſucceſſores, nempè Victor III. in Beneventano Concilio; Urbanus II. in Placentino & in Claromontano; & in Romano Paſchalis II. in promovendâ Henrici omnimodâ dejectione laborarunt.

R. hanc abdicationem Gregorio VII. aſcribendam eſſe; non verò Eccleſiæ, quæ in omnibus orbis Chriſtiani partibus in Officiis publicis ità profeſſa eſt à quarto ſeculo: *Non eripit mortalia, qui regna dat cœleſtia.* Ideòque in hanc Pontificis & Romanarum Synodorum ſententiam, ut adverſus rem anterioribus ſeculis penitùs inauditam reclamarunt utiquè tùm privati, tùm & Eccleſiæ. Illud enim Gregorii

factum ut ſibi exoſum teſtificari non dubitarunt quotquot tunc temporis florebant Principes, ut referunt Authores Anonymi duo coætanei, quorum alter Francicam Hiſtoriam deducit ad annum 1110. & teſtatur in Synodo Romanâ ſententiæ Gregorii adverſus Principes latæ reluctatos fuiſſe fermè omnes Epiſcopos. Ejuſcemodi factum improbarunt quoque viri non mediocri doctrinâ & pietate commendabiles, ut Abbas Caſſinenſis in Italiâ, & in Franciâ Hugo Cluniacenſis, Sugerius Abbas S. Dionyſii, & alii. Uno verbo univerſalem fuiſſe hanc Latinorum reclamationem fateri vel invitus cogitur Benno Cardinalis, qui ſtabat à Rodulphi partibus. Sed, etſi diffiteretur Benno, hoc palàm eſſet vel ex ipſo Gregorii VII. teſtimonio, qui Epiſt. 3. lib. 7. ità ſcribit: *Quotquot Latini ſunt, omnes cauſam Henrici, præter admodùm paucos, laudant ac defendunt; & duritiæ ac impietatis circa ipſum me redarguunt.*

Gregorio moleſta quidem erat hæc univerſalis reclamatio: ſed ei à pluribus annis in evertendâ Simoniâ ubique laboranti ſpem fecerant quidam adulatores, ſcelus illud oppreſſum iri ſubitò, ſi Poteſtatis Eccleſiaſticæ auxilio deturbaret Principes Eccleſiæ autoritati reluctatos. Fruſtrà tentatis aliis rationibus hanc ineundam eſſe viam continuò cenſuit Pontifex; eamque reipsà iniit habitâ Romæ Synodo, in quâ Jure Regio cecidiſſe Henricum IV. definiit; quam definitionem Romæ poſtmodùm renovavit in alterâ Synodo. Ubi verò adverſus Synodorum ſuarum definitiones ubique reclamari audiit eruditus ille vir, & in rebus Eccleſiaſticis admodum verſatus; expertus eſt hoc in negotio, quod frequentiùs contingere poſſe non diffitetur lib. 9. Epiſt. 31. ad Hugonem Epiſcopum: *Multa*, inquit, *ſubripi poſſunt nimis ad ſingula intentis, utpotè diviſis ad plurima, & intentis ad maxima, quibus vehementer arctamur.* Et licet nihil ſibi temerè hac in causâ tunc temporis excidiſſe cenſeret; in hâc ſuâ tamen propugnandâ ſententiâ non conſtitit: ſic enim loquitur eâdem in Epiſt. *In hâc causâ, quod minimè recordamur, ſi quid fortè ſubreptum fuit, optat magis animus corrigere, quàm ab æquitate & rationis tramite deviare, vel aliis corrigenda relinquere.* Hinc poſt electum à Saxonibus in Imperatorem Rodulphum, Bernardo Sedis ſuæ in Germaniâ Legato juſſit an. 1077. ut Regem utrumque, Rodulphum ſcilicet & Henricum conveniret; commonefaceretque ad chriſtiani ſanguinis imminentem declinandam effuſionem, velle Pontificem in Concilio judicare, cuinam Regia dignitas competeret.

Ex quibus hæc conſectaria ſunt. 1° ipſi Gregorio non conſtare, an jure abdicatus fuiſſet Henricus; gravemque aliquam de illâ abdicatione dubitandi ſupereſſe rationem, rei ſcilicet novitatem. 2° Jure Regio Henricum reverà non excidiſſe; cum ex illâ Gregorii ad Bernardum Legatum Epiſtolâ, lis adhuc eſſet ſub Judice; & Henricum, ut Regem, conveniri juſſerit; & ad pacifici judicii Tribunal hortationibus curaverit adduci. 3° nullius ponderis eſſe à Gregorio habitas eâ de re Synodos,

utpotè quæ de Summo Pontifice omnem eximere ſcrupulum non potuerint, ob inauditæ illius autoritatis uſurpationem. Cur enim iterùm an. 1080. Henrico dignitatem Imperatoriam eripit Gregorius, ſi certò an. 1076. ſententiâ ſuâ noviſſet ablatam; & ſi de autoritate, quam Eccleſiæ nomine cum Epiſcopis ſibi tribuerat Summus Pontifex, certò conſtaret? Cur novo ſuæ Synodi Decreto hanc ſibi arrogare poteſtatem molitus eſt? Quod ſi verò nullâ, vel apud Gregorium, autoritate valeat illa prima Synodus; nec ut certa tradatur res à Summo Pontifice Synodi Præſide definita; quis eam in dubitationem conſultò non venerit, eandem etiam eſſe aliarum ſortem? Undè enim poſteriores Synodi ſibi potiùs vindicabunt autoritatem, quàm prima; quandoquidem ex nullo, ſicut neque hæc, nituntur argumento? Cum enim Hermannus Metenſis Epiſcopus, natione Saxo, & Rodulpho addictus, ad Gregorium ſcripſiſſet non ſibi ſuppetere momenta, neque ex Sacris Codicibus, neque ex Antiquis Patribus accepta, quibus Pontificiam poſſet propugnare ſententiam, quamvis & ipſi patrocinaretur; ideòque rogaſſet argumenta, quibus eam ſententiam licet ſibi ignotam defenderet, & à ſe novitatis illius amoveret invidiam; nullam tamen Gregorius reddere potuit hujus ſententiæ rationem; nec ipſam laudandam eſſe Romanarum Synodorum autoritatem exiſtimavit Epiſt. 21. lib. 8. *Quod autem poſtulaſti,* inquit, *quaſi ſcriptis noſtris juvari, ac præmuniri contra illorum inſaniam, qui nefando ore garriunt autoritate Sanctæ & Apoſtolicæ Sedis non potuiſſe Henricum excommunicari.... nec quemquam à ſacramento fidelitatis abſolvi; non adeò nobis neceſſarium videtur.* Verùm ut Hermanni vota expleret Gregorius, à Theologis Romanis viris admodùm eruditis, quos per quatuor aut quinque annos huic adhibuerat ſtudio, recèns excogitatas argumentationes in objectione allatas ſcripſit. Attamen nulla tùm è veteri Eccleſiâ, tùm è Romanæ Eccleſiæ ſcriniis repeti potuerant monumenta, quibus ſententiam tueretur; nihilque, quod hac in parte faveret, Sedis Apoſtolicæ traditio referebat. Nec tanti ponderis eſſe Gregorio videbantur Synodi Romanæ, ut earum definitionibus & autoritate adverſariorum ora contunderentur, & procul amoveretur invidia. Non mirum ergò ſi nullum hæ Synodi negotium nobis faceſſant.

Cæterùm ligandi poteſtas S. Petro data quidem fuit à Chriſto, ut aiebat Gregorius; ſed quis propterea Veterum indè collegit cum Gregorio Regum abdicandorum poteſtatem? Ex unanimi ſanè Patrum conſenſione Principes Eccleſiaſticæ ſolicitudini demandati ſunt cæterarum inſtar ovium; ſed an ideò bonis ſuis oves ab Eccleſiâ ſpoliari poſſunt? Quis Antiquorum ità cogitavit? Quis ex illis dixit unquam in eo poſitum eſſe Paſtoris officium? Nullus profectò. Ne verò Scripturæ Propheticæ & novi Teſtamenti teſtimonia congeramus in re minimè obſcurâ, Gregorius ipſe Paſtoris officium longe aliâ ratione definit: *Paſtorale officium,* inquit Epiſt. ad Suenium Danorum Regem, *in dilectio-*

ne Dei & proximi, quaſi in fundamento conſiſtit. Nihil autem à proximi dilectione magis alienum, nihil ad deſtruendam orbis tranquillitatem magis eſt idoneum, quàm oves lanâ ſuâ ſpoliare, quàmque Principibus auferre ditiones. Utinam ergò tanti nominis Pontifici per otium licuiſſet, quæ quatuor vel ampliùs annorum labore illi Theologi congeſſerant, expendere. Aliam ſanè cum Antiquis conſecutionem ex illis Chriſti verbis collegiſſet; deprehendiſſetque plurima Conciliis Nicæno, Conſtantinopolitano, Epheſino, Chalcedonenſi, & ſubſequentibus Oecumenicis tribui, quæ nullatenùs in iis occurrunt. Plurima quoque animadvertiſſet laudari opera ſuppoſititia, ut ſunt tùm Clementis Epiſtola ad fratrem Domini Jacobum, qui martyrii gloriam conſecutus eſt, antequàm ad Sedem Romanam promoveretur Clemens; tùm & ad Orientales Julii Epiſtola, quam, vel ſolis S. Athanaſii conſultis operibus, rejeciſſet; cum tam abſurda diſſerendi ratio Julio tribui non poſſit. Eâ enim Epiſtolâ claudendi & aperiendi quibuſcunque vellet Pontifex Regni Cœleſtis januam conceditur facultas; ex quâ ſupremam in res terrenas poteſtatem inferebant Theologi Romani: ab eâ verò ſententiâ longè aberat Julius. Sequeretur etiam ex illis Epiſtolæ verbis, nullo internorum affectuum & fructuum pœnitentiæ habito examine, bonis & improbis propitios eſſe poſſe quoſlibet clavium miniſtros: quod profectò accuratæ Julii temporibus de pœnitentiâ diſciplinæ penitùs repugnat. Advertiſſet quoque ipſe Gregorius VII. Innocentio I. in Arcadium Imperatorem Excommunicationis ſententiam falsò tribui: cum Antiquorum nullus ſententiæ illius meminerit; & conficta illa Epiſtola longè poſt Dionyſ. Exig. Gregorii Alexandrini opus eſſe videatur. Sed etſi Communione privatum fuiſſe Arcadium ab Innocentio I. conſtaret; quid ex hac Excommunicatione in Regum abdicandorum autoritatis gratiam inferri poſſet? Falsò etiam B. Ambroſio adſcribi judicaſſet in Theodoſium Excommunicationis ſententiam. Nihil enim ejuſcemodi in Sancti Ambroſii ſcriptis extat. Imò Theodoſii in ſuſtinendâ pœnitentiâ humilitatem pluribus effert laudibus S. Ambr. Et poſt. S. Ambroſ. Ruffinus lib. 2. Hiſt. S. Auguſtinus lib. 5. de Civit. cap. 26. & Theodoret. lib. 5. Hiſt. cap. 17. At quo jure tanti nominis vir S. Ambroſ. Imperatorem tantæ pietatis & obſequii adeò abſoluti à Communione Cath. removiſſet? Sed poſitâ illa Theodoſii à S. Ambroſio Excommunicatione ut verâ, quid indè potuiſſet etiam confici pro abdicandorum Principum autoritate? Hâc in parte in errorem abductos fuiſſe Theologos Romanos, vel indè intellexiſſet Greg. ſi per tempus ipſi licuiſſet attendere, quod aſſerere non dubitarint pro Romanâ ſententiâ pugnare Gelaſium, qui è contrario duas Poteſtates, Eccleſiaſticam ſcilicet & Regalem deſcribit, quæ ſe invicem quidem juvant, ſed ſupremæ ſunt, & à ſolo Deo inſtitutæ. Pertendebant etiam illi Theologi Childericum à Romano Pontifice depoſitum, & Francigenas à juramento fidelitatis abſolutos: quod ne vero ſimile quidem eſt, ut jam

oſtenſum fuit. Alia plurima addebant, quæ ſatius eſſet prætermittere; videlicet conſtituendos eſſe Principes, penes quos non ſit ſibi filios ſufficere; ſed quos noverint ad Imperium magis idoneos. Quæ, etſi vera eſſent, referre tamen periculum erat; cum verò falſa ſint, aſſerere crimen. Quàm ergò fuiſſet optabile, ut tanti nominis Pontifex potuiſſet monumentorum illorum veritatem & pondus perpendere. Ab eo ſanè didiciſſent Theologi Romani, ad comparanda ſibi jura, quæ divinitùs collata non fuerunt, humanis fictionibus Eccleſiam non egere; tantæque amplitudinis eſſe Eccleſiæ collatam à Deo poteſtatem, ut hoc unum in votis eſſe debeat, fideles nimirùm & prudentes ſint illius authoritatis adminiſtri.

His accedit, quòd Henrici Filii non tam executi ſunt Pontificis ſententiam, quàm indigno ſervierunt ambitui. A debitâ enim Imperatori patri ſuo fide defecerunt. Hinc à viris doctrinâ, pietate, & poteſtate non mediocri commendabilibus, cujuſcemodi fuit Sugerius Abbas Regni Francici adminiſter, habiti ſunt ut paternæ hæreditatis invaſores, ut impii, & humanitatis omnis expertes. Licet autem à paternâ reverentiâ defecerint Henrici Filii; in Gregorii tamen ſententiam nunquam deſcenderunt. Nec enim Conradus, dum etiam Italiæ Regni ſibi vindicavit tyrannidem, deſtitit à ſalutando patre ut Auguſto; nec etiam Henricus Conradi frater; licet multò graviùs peccaverit in patrem, quem Imperatoriâ dignitate & ditionibus omnibus per vim ſpoliavit.

Sententiæ Pontificis adeò non obtemperavit Henricus pater, ut ad vitæ finem adverſus ſententiam hanc pugnaverit ſemper, & dignitatem ſuam doctrinâ & armis ſibi aſſeruerit. Equidem ſolutionem Excommunicationis quandòque poſtulavit; ſed de Regno ſibi à Papâ reſtituendo non cogitavit unquam. *Quid verus Papa Beatus Petrus clamat?* inquiebat ille Imperator in Epiſtolâ poſt Synodum Brixienſem ſcriptâ: *Deum timete, Regem honorificate: tu, inquam, quia Deum non times, me Chriſtum ejus inhonoras.* Nec pariter ſententiam Pontificis executioni mandarunt Germani: imò verò an. 1073. Vvormatiæ cum Epiſcopis congregati Principes ægrè admodùm tulerunt, quòd Imperator Pontificiæ abdicationis funeſtos declinaturus exitus, tam humili demiſſione quaſiiſſet ab Excommunicatione ſolutionem quam obtinuit. A Saxonibus & aliis rebellibus Germanis in Imperatorem quidem electus eſt Rodulphus: ſed an. 1080. à cæteris Germanis, qui pro Henrico pugnabant, fuſus eſt, & vulneratus in prælio ipſe Rodulphus, pœnitenſque, & morti proximus errorem ſuum ut graviſſimum faſſus eſt his verbis, quæ refert Helmoldus Chronici Sclavorum lib. 1. cap. 29. *Videtis manum meam de vulnere ſauciam: hæc ego juravi Dominico Henrico, ut non nocerem ei, nec inſidiarer gloriæ ejus; ſed juſſio Apoſtolica Pontificumque petitio me ad id deduxit, ut juramenti tranſgreſſor honorem indebitum uſurparem. Quis igitur finis nos acceperit, videtis;*

cum in manu undè juramenta violavi, mortale hoc vulnus accepi. Viderint ergò ii, qui nos ad hoc inſtigaverunt, qualiter nos duxerunt; ne & fortè deducti ſimus in præcipitium æternæ damnationis. Cùm igitur acerbè doluerit Rodulphus, & de datâ Gregorio fide, & de occupato Imperatoris nomine, ut de ſcelere graviſſimo pœnæ æternæ obnoxio; nullo jure abdicatum fuiſſe Henricum quis non videat? Nec meliorem ſortem expertus eſt Hermannus à Saxonibus Rodulpho ſuffectus. Nam an. 1088. ab iiſdem rebellibus recepto Henrico, Hermannus in Lotharingiâ, quò ſe receperat, lapide interemptus obiit.

Non modò Rodulphum pœnituit autoritatis acceptæ; ſed & Gregorium ejuſdem à ſeipſo collatæ. Conſtituto enim in quodam Conventu Brixienſi Guiberto Antipapâ, & Romanâ Urbe ab Henrico captâ; in Arcem S. Angeli ſe recipere coactus fuit ipſe Gregorius; ibique cum ſuis incluſus remanſit ac obſeſſus, donec ad eum liberandum cum ingenti copiarum multitudine accederet Robertus Guiſcardus Dux fortiſſimus, qui ipſum, cum poſt exercitûs receſſum non fuiſſet Romæ tutus, Salernum abduxit. Suo autem velut in exilio Pontifex, ponderatis calamitatibus ex bello adverſus Henrici partes à ſeptem annis in Imperio profectis; & indè exorto gravi ſchiſmate, vehementer doluit de tam infelici conſiliorum exitu; & palam confeſſus eſt ſe multa mala concitaſſe, *ſuadente Diabolo*, ut acceperunt ex relatione Synodi Clementis III. Benno Cardinalis & Sigebertus; qui & teſtificantur Gregorium ante vitæ exitum ad Henricum miſiſſe Legatos, qui veniam & pacem illi optarent. Huic quidem relationi fidem detrahere conatur Baronius; ſed ad hanc Bennonis & Sigeberti narrationem firmandam non levis adduci poteſt autoritas ex agendi ratione Deſiderii Cardinalis & Abbatis Caſſinenſis, poſteà creati Pontificis ſub nomine Victoris III. qui ad ultimum hoc Gregorii factum ſuam agendi rationem ità compoſuit, ut Henrico tanquam legitimo Imperatori ſemper adhæſerit. An. quidem 1087. in Synodo Beneventanâ multa adverſus Guibertum Pontificatûs invaſorem protulit, eumque anathemati ſubjecit; ſed nihil adverſus Henrici in Imperium auctoritatem decrevit. Pariter Urbanus II. in Concilio Placentino, & deindè in Claromontano an. 1094. vel 1095. anathemate Guibertum perculit, & Imperatorem excommunicavit ob flagitia in Imperatricem uxorem admiſſa; ſed nequidquam in ejus Imperatoriam Dignitatem conſtituit.

Urg. 6. Philippus II. à Celeſtino III. & Innoc. III. privatus eſt Regno Franciæ; quòd Ingeburgem Valdemari Regis Danorum filiam an. 1193. deſponſatam repudiaſſet ipsâ nuptiarum die. Et an. 1197. Agnetem (quam alii Mariam vocant) Bertoldi IV. Ducis Moraviæ filiam duxiſſet. De injuriâ tam gravi apud Celeſtinum Summum Pontificem graviter conquerente Canuto Rege Danorum Ingeburges Fratre, Legatos Lutetiam miſit Pontifex, & Interdicto Regnum ſubjicere molitus eſt an. 1199. in Concilio Divionenſi, referente Rigordo ad ann. 1199. Quæ cum ad exitum perducere non potuiſſet Celeſtinus III. re-

vera præſtitit ipſius ſucceſſor Innocentius III. Huic Interdicto, qui obſecuti fuerant ex Epiſcopis, eos è ſuis ſedibus Rex expulit, & Ingeburgem recluſit in Caſtro Stampenſi, ut refert Rogerus ad an. 1200. Divortium legitimum eſſe diſputabat Rex, tùm quia Ingeburges conſanguinea erat; tùm quod à Rhemenſi Epiſcopo Sedis Romanæ Legato matrimonium prius fuerat ſolutum; & idcirco alterius ducendæ ſibi facultatem fuiſſe colligebat, ut habet Innocentius III. in cap. *per venerabilem.* Cum autem Regnum illo Interdicto vehementer gravari reſciret Pontifex, ſubditoſque nullatenùs eſſe Regis delicti participes; de ſolvendo illo Interdicto, & de unico Rege Communionis privatione plectendo cœpit conſilium, quod non diſtulit ipſa Regis audita legatio. Tandem Agnete mortuâ habitum eſt an. 1201. Sueſſione Concilium, in quo auditis diſputationibus eorum qui intererant, tædio affectus Philippus, inſalutatis Legatis & Concilio, aſſumptáque Ingeburge, diſceſſit; & ſolutum fuit Interdictum Regni. Quo tempore penes excommunicatum Regem ſumma rerum non erat; undè in Inſtrumentis publicis inſerebatur, *Regnante Chriſto*, non, *imperante Philippo.*

R. nullomodò abdicatum fuiſſe Philippum biennio illo, quo Agnes ſuperſtes fuit, aut Interdicti tempore. Interdicti quidem incommoda moleſtè ferebant Regis ſubditi; ſed non minùs ideò Philippi II. addicti erant obſequio. Extant etiam adminiſtrationis Regiæ per biennium illud inſignia. Anno quippè ipſo 1199. Joannes Angliæ Rex Homagium Franciæ Regi Turonis fecit pro Comitatu Pictavienſi; & Arturus Britanniæ Dux pro ſuo Ducatu. Ipſe quoque Galliæ Rex Pallium Sericum obtulit ſuper Altare Sancti Dionyſii. Item anno 1200. pacem compoſuit cum Rege Angliæ, ſicuti referunt Rigordus & Mathæus Pariſ. ex illorum temporum Chartis. Pariter conſtat inſertum ſemper fuiſſe Regis Philippi nomen Inſtrumentis publicis, ut in Chartis Joannis Angliæ Regis, an. 1200. Balduini Comitis; Odonis III. Burgundiæ Ducis; Conventûs Ordinis Sancti Benedicti Bituricenſis; & Hugonis Aurelianenſis Epiſcopi &c. Et licet quibuſdam in Chartis inſcriptum fuiſſet, *Regnante Chriſto*, non, *regnante Philippo II.* nihil indè ſequeretur, ut oſtendimus ubi de Philippo I. fuit actum. Qui ſubſequuntur Autores, variè hanc hiſtoriam referunt, & nomina permutant; ſed cum inter ſe plurimùm diſſentiant, parvi momenti nobis eſt illorum autoritas.

Urg. 7. Joannem Angliæ Regem an. 1211. abdicavit Innocentius III. cum enim Eccleſiam vexaret, ipſius Regnum Regi Franciæ & ejus ſucceſſoribus in perpetuum tradidit Pontifex. Innocentii ſententiam ut legitimam & ſibi probatam executioni mandavit Philippus; & filium Ludovicum an. 1213. cum inſtructiſſimo exercitu in Angliam tranſmiſit. Tanti diſcriminis terrore injecto commotus Joannes Angliæ Rex, per Legatum Apoſtolicum Pandulphum Piſanum juramento pollicitus eſt Pontifici abſolutum obſequium; novoque Tributo, Sedi Romanæ

conceſſo,

conceſſo, ab Innocentio Regnum recepit; & à Legato juſſus eſt Philippus ab occupandi Angliæ Regni propoſito diſcedere. Et proindè ex conſenſu omnium Francorum & Anglorum, penes Pontificem erat Reges conſtituere, & deturbare.

Reſpondent quidam de Regno Anglicano, utpotè Sedis Apoſtolicæ vectigali, penes Summum Pontificem fuiſſe jure humano ſtatuere: quo tamen ſuppoſito jure, Summus Pontifex autoritate illâ uſus non fuiſſet, ſi Regem Angliæ præſenſiſſet in eam adductum iri deſperationem, ut ad Miramolinum Regem Saracenorum in Hiſpaniâ confugeret, & Mahumetanam Religionem amplexurum ſponderet, ſeque futurum ejus Tributarium, modò ſibi eſſet auxilio.

R. 2. Galliæ Regem hanc Eccleſiæ autoritatem non agnoviſſe; ſed Anglis filium Ludovicum Anglicanam debere coronam cenſuiſſe; ideòque paſſum non eſſe filium in Angliam trajicere, donec ab Anglis in Regem fuiſſet electus. Hinc fœdere Innocentium inter & Joannem poſtmodùm renovato, cum inſtaret Legatus, ut ab Angliâ Ludovicus revocaretur; imò & lata eſſet in eum ab Innocentio Excommunicationis ſententia; non receſſerunt tamen, nec Ludovicus ab Anglis, nec Angli à fide Ludovico datâ, nec Philippus à juvando filio.

Fruſtrà hîc immoraremur in iis confutandis, quæ pertinent ad Othonis Germanorum Imperatoris abdicationem ab eodem Summo Pontifice Innocentio III. ſancitam. Non enim Otho priùs Regnum, quàm vitam amiſit; & inſuper ab hâc Pontificis ſententiâ, ut contra Leges latâ, provocavit: & coram Principibus Germanis, quibus nec venerationi fuit illa ſententia, teſtificatus eſt ad eos jus pertinere, ſi quandòque abdicationi ſubjiciendus eſſet Imperator.

Urg. 8. Petro Aragoniæ Regi per Martinum IV. coronam abſtulit Eccleſia, & filio ſuo delatam copiis inſtructis Philippus Pulcher occupare conatus fuit. Graviſſimorum autem ſcelerum fontem Petrum Aragoniæ Regem Martinus dicebat: 1° quòd bello nullatenùs indicto, ſimulatoque in Terræ ſanctæ auxilium itinere, Siciliæ Regnum invaſiſſet, dum Carolus Andegavenſis Siculorum Comes Balduino II. Imperatori Conſtantinopolitano, quem Michaël Paleologus deturbarat, eſſet auxilio. 2° quod vel ipsâ Paſchatis die, Veſpertini Officii tempore an. 1292. Francos omnes in Siciliâ, dum precibus vacarent, nihilque ſibi à Petro timerent, cruentâ clade curaſſet interimi: hinc fuerunt dictæ *Veſperæ Siculæ*.

R. reverà exauctoratum fuiſſe à Martino Petrum Aragoniæ Regem; ſed nec Petrum Regno ceſſiſſe, nec adverſus Petrum ideò arma moviſſe Philippum Regem, ut Eccleſiæ ſeu Pontificis ſententiam exequeretur; (ſatis enim ſuperque ſignificavit, dum adverſus Bonifacium VIII. contenderet, quantùm ab hâc tribuendâ Eccleſiæ temporali poteſtate abhorreret:) ſed ut Aragoniæ Regem ad Siculum Regnum avunculo reſtituendum occupatâ per vim Aragoniâ compelleret. Reſtuit autem

Petrus Philippo; aut potiùs variis artibus illi & Carolo illuſit; & Pontificum fulmina parvi aut nihili fecit, à ſe propulſatâ invaſoris injuriâ; conteſtatus nimirùm ſibi ut Manfredi olim Regis Siculorum filiæ conjugi, Siculorum Regnum hęreditario jure eſſe comparatum; jure & armorum æquitate ſibi fas fuiſſe Regnum illud ſibi vindicare. Tandem animis Pontificum conciliandis ſtuduit vir ſagaciſſimus; eoſq; Regno Aragoniæ Sedi Romanæ ſubjecto, in ſuas partes adduxit.

Urg. 9. Circa annum 1366. Petrum Caſtiliæ Regem ut hęreticum, & fœderis cum infidelibus Mauris ſanciti reum, Urbanus V. abdicavit. Hanc autem abdicationem à ſe habitam tanquam legitimam Carolus V. Francorum Rex ſignificavit, miſſo Duqueclino Stabuli Comite, qui Petrum cognomento Crudelem expelleret, & Henricum Regis Alphonſi filium ſufficeret, licet Nothum.

R. Duqueclinum à Carolo V. cum exercitu adverſus Caſtiliæ Regem fuiſſe miſſum, non ut Urbani V. ſententiam exequeretur; ſed ut ſororis ſuæ, quam in uxorem ductam ſtrangulari juſſerat Petrus, mortem ulciſceretur, ſimulque variis prædonibus in Franciâ ubicunque graſſantibus acerbè vexatum Regnum liberaret. Expulſo Petro ab exercitu Francorum, fuit inſtitutus Henricus: ſed non multò poſt à Principe Anglorum fuſis Francis, capto Stabuli Comite, reſtitutus eſt Petrus, qui, ut ſibi auxilium compararet, Mahumetanam Religionem amplexus eſt.

Urg. 10. Authoritatem illam Eccleſiæ ità certam ſtabilivit Bonifacius VIII. ut in Epiſtolâ ad Philippum Pulchrum, & in Bullâ, *unam ſanctam*, conſtituerit hanc Jure Divino ad Eccleſiam pertinere; & eos in Manichęorum ſententiâ verſari, qui aliud ſentirent; hancque doctrinam ſaluti neceſſariam eſſe: *Veritate teſtante, ſpiritualis poteſtas terrenam poteſtatem inſtituere habet, & judicare ſi bona non fuerit...... Eſt autem hæc ſaluti authoritas (etſi data ſit homini, & exerceatur per hominem) non humana, ſed potiùs divina, & Divo Petro data, ſibique ſuiſque ſucceſſoribus in ipſo...... Quicunque igitur huic poteſtati à Deo ſic ordinatæ reſiſtit, & Dei ordinationi reſiſtit; niſi duo, ſicut Manichæus, fingat eſſe principia: quod falſum & hæreticum deputamus; quia, teſtante Moyſe, non in principiis, ſed in principio cœlum Deus creavit & terram, Petro ſubeſſe Romano Pontifici omni humanæ creaturæ declaramus, dicimus, definimus, & denuntiamus omninò eſſe de neceſſitate ſalutis.*

R. adverſus hanc Bonifacii VIII. definitionem reclamaſſe univerſam Eccleſiam Gallicanam, & anno 1302. Franciæ Barones, & Galliarum Epiſcopos cum Abbatibus, Prioribus, Decanis, & Univerſitatum, Urbium &c. Procuratoribus, qui Cardinalium collegio litteris ſignificarunt, omnibus in aperto eſſe Franciæ Regem in temporalibus nulli ſubeſſe mortalium, & Deo ſoli ſubjacere. Ordo verò Tertius ſupplici libello à Rege poſtulavit, ut unicum in temporalibus ſuperiorem Deum

ſe agnoſcere profiteri dignaretur; & ut Majeſtatis ſacræ curâ, ſtudio & ſolicitudine, propoſitio Bonifacii VIII. & doctrina mox exſcripta palàm & Inſtrumentis publicis proſcriberetur: quâ ſententiâ nemini non innoteſceret erraſſe Bonifacium, & in apertum peccatum mortale incidiſſe; cum in *Bullatis Epiſtolis* ſcripſiſſet, *ſupremam ſe in Regem authoritatem habere*; ſibique adverſantes habendos eſſe *pro Manichæis*, ut qui *duo principia fingerent*; nec fidem illos habere Moyſi, non *in principiis*, ſed *in principio* Deum creaviſſe cœlum & terram aſſeveranti. Alia fuit ſententia Clementis V. qui longè fuit alienus ab hæreſi Manichæorum illis tribuendâ, qui duas poteſtates, ſpiritalem unam, & temporalem alteram agnoſcerent: alioqui enim præcipua Eccleſiæ ornamenta in Manichæorum partes conjeciſſet, videlicet inter Patres Magnum Oſium Cordubenſem, SS. Athanaſium, Hilarium, Ambroſium, Auguſtinum; & inter Summos Pontifices Gelaſium, Gregorium II. Nicolaum I. & alios. Hæc profectò ſingula noverat apprimè Bonifacius vir doctiſſimus, ut & alia quæ ex Scripturis & Traditione Apoſtolicâ retulimus; nec ipſum latebat, quot & quàm graves calamitates ex Deceſſorum adverſus Principes Sanctionibus fuiſſent profectæ. Undè igitur ſic ſanciverit, ſi à me quærat quis; de Pontificis illius ſententiâ ſileo cum Clemente V. qui de illâ in æternum taceri voluerat, reſciſſis Bonifacii Decretis, & renovato rerum omnium ſtatu; ſeu reſtitutis omnibus (ut habet) eundem in ſtatum, quo ante Bonifacium fuerant; promulgatâ ſcilicet Bullâ quæ incipit, *Meruit chariſſimi filii noſtri Philippi*, quam proprio motu, nec à Rege, nec à Statibus rogatus edidit, quæque extat lib. 3. Extravag. tit. 7. cap. 3. Hujus Decreti obſervatione ex tit. 8. cap. 1. Extravagantium remota fuit Bonifacii Bulla; & eâ ratione iſtius Pontificis memoriæ conſultum.

Urg. II. Clemens V. in Concilio Viennenſi an. 1312. ab Imperatoribus Græcis ad Germanos Imperium ab Eccleſiâ fuiſſe tranſlatum aſſerit, Electioniſque Jus Germanis conceſſum. Et in Clementinâ, *Si quis de pœnis*, in eodem Concilio lectâ decernit, eos, qui in Epiſcopum manus injiciunt, Feudis & Officiis temporalibus eſſe privandos.

R. in Germaniam Imperium Græcorum à Pontificibus non fuiſſe tranſlatum, ut jam fuit oſtenſum, ubi egimus de Carolo Magno, qui Romæ dictus fuit Auguſtus. Nec etiam Imperatoris eligendi jus à Pontificibus fuit inſtitutum: ſibi quippè defuiſſent Pontifices, qui tam eximio jure ſemetipſos ſpoliaſſent. Scilicet Electorum indè profecta fuit neceſſitas, quòd cum non ſupereſſent filii, qui jure hæreditario in patrum locum ſufficerentur; aut cum impares eſſent filii, qui onus Imperii ſuſtinerent, graviſſimi motus & bella vulgò concitabantur: quæ calamitates ut propulſarentur, Bullâ Aureâ cautum fuit, non Pontificum authoritate, ſed Imperii Principum, & Ordinum conſenſione, ut Electorum jus quibuſdam deferretur. Undè cum jus illud in hoc noſtro ſeculo Comiti Palatino fuit ademptum, & Bavarorum Duci conceſ-

ſum, iterùmque tranquillitatis publicæ causâ Comiti Palatino reſtitutum, ſimulque Duci Bavaro ſervatum; Pontificum nequaquam interceſſit authoritas, ſed Imperatoris ſimul & Imperii conſenſus; & inter Principes illos facta pactio pace Monaſterienſi firmata eſt. Nunc quoque temporis Duci d'Hanovre Electoratûs jus ab Imperatore fertur delatum, reclamantibus plurimis Principibus, qui non ad Pontificis authoritatem, ſed ad arma pro tuendo Imperii jure dicuntur confugere. Undè jus illud ex eorum ſenſu in ſolâ Imperii conſenſione poſitum videtur.

Urg. 12. Hâc abdicandorum Regum authoritate uſa fuit Eccleſiæ per Synodos Nationales, ut an. 681. per Synodum Toletanam 12. in quâ, Vvambâ, ſeu Bambâ, Hiſpaniæ Rege depoſito, conſtituitur Hervigius, ſive Eringius: quod ab Epiſcopis Hiſpanis ità fuit confectum. Andabaſtus Græcus nobilis ab Imperatore expulſus, in Hiſpaniam ſe recepit, ut ex Lucâ Tudenſi ad an. 680. refert Baronius; & ex Andabaſto in uxorem à Receſvindo Rege conſobrina data fuit, ex quâ Hervigium ſuſcepit. Hic autem in Palatio educatus, donatuſque honore Comitis, de ſibi comparando Regno cogitavit. Propterea Vvambæ Regi lethiferam curavit præberi potionem, quâ oppreſſus Vvamba pene exanimis, ab Epiſcopo civitatis pœnitentiâ donatus fuit. Rex verò à potione liberatus, rebus circa ſe geſtis cognitis, in Monaſterium receſſit. Addit Mariana lib. 6. cap. 14. Vvambam, potione illâ lethiferâ acceptâ, penè exanimem in Sacerdotis morem fuiſſe detonſum, & Monachi cucullo indutum. Hervigii ergò induſtriâ fuit Regno ab Epiſcopis privatus Vvamba. Quam abdicationem omnium primus Toletanus Epiſcopus Hervigii factionis particeps inchoavit: Vvambam enim pœnitentiæ publicæ ſubjecit, & detondit, Monachi cucullo impoſito. Quâ ratione Vvambam fecit pro temporum moribus imparem & inhabilem ad Regni adminiſtrationem ſuſtinendam; cum à Magiſtratuum ſecularium muniis remoti Pœnitentes, in Monaſteria conjici ſolerent. Huic Toletani Epiſcopi conſilio adhæſerunt in Synodo cæteri Epiſcopi; & hanc æquiſſimam eſſe Vvambæ depoſitionem Canone primo ſignificarunt, in quo *omnibus*, mox enumeratis, *perlectis & approbatis, dignum Concilio viſum eſſe* aſſerunt, *ut* omnium *confirmatio apponeretur.* Et ideò conſtituunt ſolutam eſſe plebem ab omni vinculo juramenti erga prædictum Vvambam, & Hervigio eſſe obſequendum.

R. 1. Vvambæ abdicationem Concilio nullatenùs eſſe tribuendam, nec Inſtitutionem Hervigii; cum ante habitam Synodum Regiam Authoritatem obtineret Hervigius, qui in Concilii Præfatione dicitur anno primo Regni ſui Epiſcopos convocaſſe. Idem quoque Rex coram Synodo ſe ſiſtit jam inunctus; Regiâque Authoritate eos alloquitur; & in Scripto quod eis legendum in Synodo tradidit, incitamento eſt, ut in adminiſtrando ſibi divinitùs collato Regno ſint auxilio, tùm con-

filiis, tùm ſuis apud Deum precibus: *Ut innovatio*, inquit, *quodammodo noſtri videatur Imperii.* Dixit, *ut innovatio*; non verò, *ut collatio*: quibus verbis ſe Regem profitebatur Hervigius; & illi jam ut Regi ſuo obſecuti Epiſcopi, Toletum ad Synodum acceſſerant; ibique expendunt quibus rationibus à Deo, ut habent, hanc ſupremam authoritatem accepiſſet Hervigius; ſcilicet præeligente Vvambâ, & jubente Hervigium à Toletano Epiſcopo in Regem inungi. Quæ ſingula referunt Can. 1. ex Inſtrumentis, in quibus de Vvambâ ferebatur, quòd *ſuſceptâ pœnitentiâ, ſeu Religionis cultu, venerabilis Tonſuræ ſignaculo, dum in extremis eſſet, Hervigium ſponte prælegiſſet regnaturum, & ſacerdotali benedictione ungendum.* Addunt hæc ſcripta *manu Seniorum Palatii roborata fuiſſe.* Addunt quoque aliam, ut habent, informationem & juſſionem ad Julianum Tolet. Epiſc. ut diligenter Hervigium in Regem inungeret; cui ſcripto inſerta eſt Vvambæ ſubſcriptio. Undè Vvambam ſponte Regnum abdicaſſe colligunt, illudque Hervigio detuliſſe: *Quem*, inquiunt, *& divinum judicium in Regno prælegit; & deceſſor Princeps ſucceſſorem ſibi ipſi fecit; & quod ſupereſt, quem totius populi amabilitas exquiſivit.*

R. 2. Hervigium nequiſſimis artibus ſibi Regnum comparaſſe; Toletanumque Epiſcopum ejus conſiliorum fuiſſe participem & adjutorem. Scilicet potione ſoporiferâ Vvambam oppreſſerat Hervigius: Vvambæ autem ſic oppreſſo & in Monaſterium tranſlato pœnitentiam impoſuit Julianus Toletanus, factionis promotor. Interim Rex iſte, ſeu lubens, ſeu ſibi timens, Dignitatem Regiam detulit Hervigio; & conceſſionem ſuam Palatinorum conſenſu munivit. Si quid autem peccatum ſit ab Epiſcopis: in hoc maximè, quòd ſui quondam Regis memoriæ nominique non ſatis pepercerint. Etenim cum Princeps iſte Epiſcopum in Monaſterio quodam juſſiſſet conſtitui; hanc ipſius juſſionem ut injuſtam ſic perſtrinxerunt: *Sed quia*, inquiunt, *veraciter, imò & communiter noveramus prædictum Principem conſilio levitatis agentem, non ſolum præcepiſſe, ut in prædicto loco aliquis Epiſcopus fieret; ſed etiam ità cum conſuetis obſtinationibus deſiniſſe, ut hic in Suburbio Toletano in Eccleſiâ Pratorienſi SS. Petri & Pauli Epiſcopum ordinaret; necnon & in aliis vicis vel villulis ſimiliter faceret.* Hanc Vvambæ abdicationem Toletanus Epiſcopus videtur meditatus, ut Sedis ſuæ amplitudinem ab Hervigio accepti beneficii memore conſequeretur; quam quidem obtinuit Can. 6. videlicet ut ad ipſius nutum, & ad Urbem Regiam omnia evocarentur negotia, ut eâ ratione omnia ſuo arbitrio ſubjiceret. Cæterùm præcavent Can. 2. ne quid ſimile Regi impenderet, quod Vvambæ contigerat; ne ſcilicet ſenſibus deſtituto cuiquam pœnitentia ejuſmodi imponatur: quod & iterùm cautum fuit in Toletano 13. Can. 9.

Urg. 1. Eccleſia per Concilium Compendienſe Ludovicum Pium Imperio privavit an. 833. quod certè non tentaſſet, niſi penes ipſum hæc

fuiſſet authoritas; nec ad Synodi Tribunal confugiſſent Lotharius & ejus fratres, niſi hanc in Eccleſiâ poteſtatem agnoviſſent; nec ipſe Ludovicus ei authoritati ſemetipſum cum tanto diſcrimine ſubjeciſſet, niſi conſtantiſſima hæc fuiſſet fides, nimirùm Eccleſiæ ſubjectos eſſe Reges, etiam in authoritate Regiâ. Scilicet Ludovicus Pater à filiis incuſabatur tolerati adulterii Bernardi Barcinonenſis Palatii Comitis cum Judithâ Auguſtâ Conjuge. Patris autem thorum violari Lotharius & ipſius Fratres pati non poterant; nec exiſtimabant tam gravis ſceleris participem Patrem Auguſti nomine potiri poſſe. Ideò pietatis ſenſu de Ludovici ſalute ſoliciti, ad Monaſticum receſſum Ludovico ſuadendum Judithам impellunt mortis metu ipſi ut adulteræ intentato, niſi poſtulatum exequeretur. Intereà tempus deliberandi Ludovicus Imperator poſtulat. Sed ipſi paulò poſt bellum inferunt filii: quam ob cauſam Epiſcopi cum Imperatore Ludovico, Lothario, & aliis Galliæ Proceribus an. 833. Compendium conveniunt. Inter Epiſcopos eminebant potiſſimùm Ebbo Remenſis, & Agobardus Lugdunenſis: Hi omnes ſibi datâ ligandi poteſtate laudatâ, & excuſſis à ſe plurimis in Imperio ſcandalis, deprehendere ſe dicunt infenſum ſibi Deum feciſſe Ludovicum; proptereàque ablatam illi fuiſſe poteſtatem Imperialem conteſtantur, & authores ſe Ludovico fuiſſe, ut Eccleſiaſticæ Authoritatis beneficio ſaluti ſuæ conſuleret; morem porrò geſſiſſe Ludovicum, & ſua expoſuiſſe dicto die ſcelera referunt. Et reverà coram Lothario, Clero, & Proceribus in Regnorum adminiſtratione adverſus Deum & Eccleſiam graviter ſe peccaſſe Ludovicus palàm profeſſus, pœnitentiæ publicæ remedium poſtulavit.

R. ab Epiſcopis Concilii Compendienſis non fuiſſe abdicatum Ludovicum; ſed tamen in Eccleſiæ dedecus penitùs cedere quidquid ibi geſtum fuit. 1° enim ſeditionis cum Ludovici filiis participes Epiſcopi, eorum partes ut juvarent, Eccleſiæ Leges proculcatunt omninò; cum ſcilicet Imperatorem ad fictitia ſcelera deponenda apud Sacerdotes compellunt; eaque ſecretò depoſita patefaciunt, palàm aperiendo ſcriptam ſcelerum ipſius Ludovici confeſſionem, qui in eâ chartulâ ſe tùm ſacrilegum, tùm nepotis homicidam, tùm & perjurum ob pacem inter filios ruptam &c. profitebatur. Sed quamvis Eccleſiæ Leges in hoc perfringerent Epiſcopi, nihil tamen ſibi, niſi quod eſſet authoritatis ſpiritalis, tribuunt. Nec enim Militiæ Cingulo Ludovicum exuerunt; ſed ipſemet Imperator ſibi ablatum ſuper Altare depoſuit; Imperiumque (quanquam non ſponte) Lothario perduelli filio ceſſit. Exequuntur poſteà Lotharii partium ſtudioſi Epiſcopi, quod ſui videbatur muneris. Ii quippè Ludovico pœnitenti manus imponunt, ſimul & tradunt Pœnitentis habitum, ut ſe penitùs à militiâ ſeculari remotum intelligeret; & exindè, Ludovico authoritate deſtituto, ſolum haberent Lotharium pro Imperatore. Quàm gravis tunc fuerit Epiſcoporum caſus, vel indè conjiciatur, non modò quòd beneficiorum à Ludovico acceptorum, &

fidei datæ & obſequii Principibus debiti penitùs fuerint immemores; ſed & quòd nec filios à tam horrendâ Patri Ludovico inferendâ injuriâ deterruerint, & Lotharii execrandæ in patrem impietati faverint; immo verò etiam conati fuerint Ludovicum pietate commendabilem ex ſcriptâ illâ confeſſione toti Genti Francicæ exoſum reddere, omnemque dignitatis ſuæ recuperandæ ſpem adimere: quod profectò Epiſcopali authoritate prorſùs erat indignum.

Non modò conjurati Epiſcopi ſe intra pœnitentiæ Leges non continuerunt; ſed & re confectâ, cum illud depoſitionis tentatæ ſcelus illis vitio verteretur, in liberando nomine ab iniquitate illâ laborarunt; ut videre eſt ex libellis, quos ſcripſit Agobardus Lugdunenſis vir eruditus, in quibus conteſtatur ab Epiſcopis ſolummodò actum fuiſſe de Regni commodis, & Ludovici ſalute. Quod quidem eſt commiſeratione dignum; & eò magis quòd Epiſcopum non pudeat aſſerere, Regno excidiſſe Ludovicum in ſocordiæ pœnam; pœnitentiæ verò à ſe poſtulatæ beneficio cœleſtis Regni gloriam adepturum. Et certè hoc facinus cæteris Francis adeò fuit exoſum, ut Ebbo, & Agobardus, aliique tam horribilis facinoris participes Epiſcopi publicum odium declinare nunquam potuerint; ſcilicet nemo non improbarat hanc Ludovici abdicationem, teſtibus Eginarto in Chronico, & Thegano in vitâ Ludovici: quod & habetur ex Concilio Tricaſſino an. 867. in Epiſt. ad Nicolaum I. Et ideò acta tam prava ſumptis armis anno ſequenti, ſeu 834. reſcindunt Franci, & Ludovicum ad Auguſti veſtem in S. Dionyſii Monaſterio recipiendam vel invitum compellunt; renuebat enim ex Eginarto, volebatque priùs ab Epiſcopis Communioni reſtitui. Hanc Francorum pietatem erga Ludovicum anno ſequenti Concilium Theodothioniſvillæ laudavit & firmavit. In Ebbonem & Agobardum præſertim egit ipſe Ludovicus Imperio denuò potitus: undè illos factionis illius fuiſſe Principes eſt conjicere.

Ex Epiſcopis Compendienſibus non pauci, vel etiam alii è ditione Ludovici facinus illud, ubi liberum ipſis fuit, deteſtati fuerunt; & quanto ſibi eſſet horrori, publicis operibus ſignificarunt, ut Rabanus Maurus in lib. de reverentiâ filiorum erga patres, & ſubditorum erga Reges, in quo pluribus momentis illius criminis gravitatem inſectatur. Quod petebatur argumentum ex pœnitentiæ praxi, illud confutat; probatque humili confeſſione Regnum ſibi non eripere Reges; quinimò obtento eâ ratione divino auxilio Davidis inſtar illud ſibi & filiis confirmare: ideò Ludovicum ad ſervandum Regnum ſibi à Deo traditum hortatur; nec eum revocat à vindictâ repetendâ tùm à Lothario & filiis, tùm ab aliis ſubditis, ſeu iniquo animo, ſeu timore, ſeu infirmitate fuiſſent lapſi. Conſtabat igitur penes Epiſcopos non eſſe Regna eripere, vel aliis conferre. Ut autem Epiſcopi omnem à ſe talis criminis ſuſpicionem repellerent; Ludovicum ultrò Imperium abdicaſſe aſſerebant; &, Balteo Regio depoſito, pœnitentiam publicam ab Epi-

ſcopis poſtulatam amplexum ; item negotiorum, quæ cum pœnitentiâ conſiſtere non poſſent, curam depoſuiſſe ; ſicque ſeipſum abdicaſſe.

Inſt. 14. Hâc authoritate uſa fuit Eccleſia per Epiſcopos privatos : ut ſeculo quinto per Sanctum Remigium in Galliâ, qui ſe cum cæteris Germaniæ Epiſcopis Clodovæum in Galliæ & Neuſtriæ Regem perpetuum inſtituiſſe teſtatur in ſuo Teſtamento.

R. S. Remigium de Regiâ Dignitate Clodovęo deferendâ nullatenùs cogitaſſe : eam enim longè anteà hæreditario & armorum jure obtinuerat. Undè nihil aliud in Teſtamento illo ſignificatur, prætereà quàm ita in Clodovæum affectos fuiſſe Gallorum omnium animos, ut illum in Regem perpetuum exoptarint. Addi poteſt S. Remigio tribui Teſtamentum illud poſterioribus ſeculis confectum.

Urg. 15. Hâc authoritate uſus eſt Euphemius Patriarcha Conſtantinopolitanus, qui ex Theodoro Anagnoſte lib. 2. Anaſtaſium Eutichianiſmi nomine ſibi ſuſpectum pro Imperatore habere renuit & ſalutare, donec Concilio Chalcedonenſi ſubſcripſiſſet.

R. ab Anaſtaſio nihil aliud exegiſſe Euphemium Patriarch. Conſt. quàm ut mente ſincerâ juramentum ſolitum præſtaret, ut ab hæreſeos ſuſpicione nomen ſuum purgaret ; quod & poſtulavit Symmachus Pontifex.

Urg. 16. Francis, ſeu Gallicanæ Eccleſiæ hoc adeò certum erat, ſcilicet penes Epiſcopos hanc eſſe authoritatem abdicandorum Principum ſi peccarent, ut non dubitarit Fulco Remenſis, ex Flodoardo lib 4. Hiſt. Eccl. Remenſ. cap 5. Carolo Simplici fœdus cum Normannis adhuc idololatris ineunti minas intentare, ſe ab ejus fide & obedientiâ diſceſſurum, & cæteros ſubditos, quos poſſet, ab ejus obſequio revocaturum. Eò gravioris eſt momenti hoc factum, quòd Eccleſiæ Remenſi competat ſacrandorum Regum facultas.

R. peccaſſe Fulconem adverſus Legem Divinam nimio pro Religione zelo ; ſibique vindicaſſe quod Sacerdotum non erat. Scilicet ex Scripturis pro officio ipſi repetendum fuerat, undè Regem à tali fœdere ineundo revocare conaretur. Aliundè comminationes adverſus legitimum Principem, cui data eſt fides, non modò virum dedecent Altaribus addictum ; ſed & exoſam efficiunt poteſtatis uſurpationem.

Oppon. 4. Qui civiles pœnas infligunt, ut exilia, carceres, flagella, mortem, mulctaſque pecuniarias, & alia ejuſcemodi, poteſtate præpollent ſeculari. (Non enim magis conſpicua extant authoritatis ſecularis argumenta). Eo autem jure uſa fuit Eccleſia, modo per Concilia Generalia ; modò per Synodos Romanas ; modò per Synodos Regionales ; modò per Epiſcopos doctrinæ & pietatis eximiæ viros.

1° quidem Eccleſia eo jure uſa eſt per Concilia Oecumenica, aut uti potuit, ex Hęreticorum conſenſione, ut Arianorum, qui cum, ut refert Theodoretus lib. 1. cap. 8. à Nicęnâ Synodo exilium ſibi formidarent, Formulæ Nicęnæ ſubſcripſerunt. In Concilio quoque Chalced,

in

in exilium ablegandi poteſtatem penes Concilium eſſe Eutichetis deſenſores aſſerunt. Qui ſanè metus non invaſiſſet Epiſcopos, vel alios Synodis reluctantes, niſi hanc authoritatem in Conciliis agnoviſſent.

2° Eo etiam jure uſa eſt per Synodos Romanas. Nam per Roman. Concilium an. 503. ſub Symmacho flagellis & carcere animadverti jubet in Clericos, qui adverſus Epiſcopos conſpirarent. Item S. Greg. in Epiſt. ad Januarium Calaritanum, Magiæ convictos ſervos virgis excipiendos eſſe definit; qui verò liberi eſſent, carceri & aliis pœnis eſſe ſubjiciendos. Lib. quoque 9. Epiſt. 66 imperat, ut Hilarius, qui immeritò accuſaverat Joannem Diaconum, à Paſchaſio Epiſcopo loci, & Anthemio Subdiacono publicè verberibus ſubjiciatur, mittaturque in exilium.

3° Eo pariter jure uſa eſt Eccleſia per varias Epiſcoporum Synodos. Nam mortis pœnam filiarum raptoribus infligit per Turonenſem Synodum 2. an. 570. Item per Generale Concilium Viennenſe an. 1311. & per Legatos Clementis V. Templarios omnibus ſuis bonis ſpoliat, eaque in Ordinem S. Joannis Hieroſolymitani transfert in perpetuum. Per Concilium etiam Carthag. quintum mulctâ pecuniariâ punit eos omnes, qui ſuo gradu dejectum Clericum tutari voluerint. Concilium quoque Aurelian. 4. mulieres cum Eccleſiaſticis adulterantes urbe vult extrudi. Similiter Matiſcon. 1. an. 581. ſtatuit, ut carcere, aut novem & triginta virgarum ictibus caſtigentur Eccleſiaſtici, qui alios vel invitos ad ſeculare Tribunal traducerent. Matiſcon. pariter ſecundum an. 588. teſtimonii ferendi poteſtatem teſtibus falſis eripit, decernitque, ut lite excidant qui die Dominico litigarent; imò & virgis aut fuſtibus excipiantur. Concilium Theodotioniſvillæ lib. 6. apud Burchardum cap. 7. Epiſcopo tradit poteſtatem triginta ſolidis eum mulctandi, qui Subdiaconum læſerit; ſi verò occubuiſſet percuſſus Subdiaconus, quadraginta ſolidis percuſſor damnabatur. Concilium Sueſſionenſe, quod eſt in Capitulis Caroli Calvi, definit an. 953. penes Epiſcopos eſſe jus ſtaſtuendi, ut virgis excipiantur ruſtici, quò vel inviti ad corporalem pœnitentiam compellerentur. Deniquè pœnis temporalibus Pœnitentes omnibus fermè ſeculis Eccleſia ſubdidit: ſcilicet matrimonii uſu, ſecundarum nuptiarum jure, utrâque militiâ, & ſocietatis commercio eos interdicebat, plurimiſque aliis laboribus ſubjiciebat; imò etiam qui hujuſmodi ab Eccleſiâ ſibi injunctam pœnitentiam non amplectebantur, illos pœnis civilibus mulctabat.

R. ad primum, meritò ſibi timuiſſe Hæreticos Conciliis Nic & Calched. reluctantes: qui enim horum Conciliorum Decretis obſtiterunt, in exilium ablegati fuêre, non quidem Concilii authoritate, ſed Imperatorum juſſu. Ex quibus nihil aliud innuitur, quàm ſummâ apud Principes valuiſſe authoritate Concilia Nicænum & Calched.

R. ad ſecundum, quod à Synodis Romanis ſimul & à Pontificibus, necnon ab aliis Conciliis ſtatutum fuit de virgis, carcere, & morte,

aut eam authoritatem à Principibus Epiſcopi obtinuerant; aut Canonibus ſuis pœnas, quas jam Principes indixerant, tantummodò inſerebant.

Quod autem à Principibus authoritatem hanc acciperent, habemus ex Concilio Sueſſionenſi in objectione citato. Nam in eo dominis ſervos Eccleſiæ obſiſtentes tutantibus mulctas graves Rex interminatur, & Excommunicationem Epiſcopi. Eadem decernendi ratio, aut ſimilis extat in Concilio Cabilonenſi an. 813. Can. 25. Remenſi & Rothomagenſi an. 858. in Epiſt. ad Regem: & in Capitulis lib. 7. cap. 330. & 335. authoribus Epiſcopis hæc Provincia Comitibus & Magiſtratibus à Rege demandabatur; ut ſcilicet in carcerem & vincula conjicerentur qui Eccleſiæ Leges proculcabant: Immò & Magiſtratus, ſi officio deeſſent, ſuis abdicabantur dignitatibus, ſimul & Eccleſiæ communione privabantur. Sibi ergò mutuam præſtabat operam utraque poteſtas: undè cum Eccleſiaſtica pœnas, quæ juris tantùm civilis ſunt, ſtatuere videtur; aut ſecularis pœnas Eccleſiaſticas, ut Excommunicationem, aut depoſitionem, quæ pœnæ frequenter occurrunt in Imperatorum Decretis; nihil aliud intendit Eccleſiaſtica authoritas, quàm ut pœnæ illæ civiles in ſcelera hæc aut illa à Magiſtratibus civilibus jam ſtatutæ, aut ſtatuendæ infligantur; ſicut nihil pariter aliud intendit authoritas ſecularis, quàm ut Excommunicatio, aut depoſitio &c. quas Decretis ſuis inſerit, ab iis, qui & excommunicandi & deponendi authoritate pollent, inferantur. Quod ſi quid aliud tentet utraque poteſtas, alienum jus invadit.

R. ad tertium, mortis pœnam, quæ filiarum raptoribus à Turonenſi ſecundo inflicta dicitur, non fuiſſe illatam à Synodo, ſed Canoni inſertam, ut à Rege conſtitutam; & nullas pariter à Concilio Viennenſi pœnas civiles adverſùs Templarios fuiſſe decretas. Statutum quidem eſt, Sacro approbante Concilio, ut eorum bona in Ordinem Sancti Joannis Hieroſolymitani transferrentur in perpetuum, ut habet Clemens V. in Bullâ extinctionis Templariorum; ſed penes Eccleſiam eſt de bonis Eccleſiaſticis conſtituere, & varias ob rationes aliquos illis privare, & donare alios: nec tamen, niſi obtento Philippi Pulchri Francorum Regis conſenſu, Templariorum bona in S. Joannis Hieroſolymitani Ordinis dominium tranſierunt, ut patet ex Epiſtolâ Philippi ad Clementem V.

Quantùm verò ad mulctam à Carthag. quintâ & aliis Synodis injunctam Reſp. à Conciliis non indici, ſed à Principibus obtineri velle illa Concilia, ut Carthaginenſe conſtituit. Cum igitur in Canonibus occurrunt quæ ſunt utriuſque fori; ne omnia permiſceantur, cuique autoritati & locus & dignitas eſt ſervanda.

Inſtantia, quæ repetitur ex pœnitentiæ diſciplinâ, non urget. Dignitatum enim quarumdam officia Fidelium ſaluti tunc temporis obeſſe videbantur; vel ad promovendam pietatem conducebat dignitatum illarum fuga, ut monent Tert. lib. de Idolol. & Concilium Eliberitanum

an. 304. Can. 56. quòd ſcilicet illarum munia obire Chriſtiani non poſſent, quin aut Idololatriæ inſignia geſtarent, aut miniſterio ſuo in Idololatriam aliquid conferrent; aut, ut habet Orig. lib. 8. contra Celſ. quòd in Civitate Cœleſti componendâ toti debeant incumbere Chriſtiani, nec eò minùs in bonum Reipublicæ conferant. Potuit autem Eccleſia dignitatum uſu, ſimulque aliis muniis interdicere Fideles; non quòd civilis authoritatis quidquam invaderet; ſed quia Eccleſiæ eſt pro viribus Fidelium pietatem promovere, & quæ obeſſe poſſunt removere. Cum enim hæc & hujuſcemodi peccatoribus peccandi occaſionem ſubminiſtrarent; quid mirum, ſi ab illis avocaret Eccleſia, quos pœnitentiæ ſubdebat? Quid etiam mirum, ſi licitis bonis abuſi priventur ad tempus illorum uſu. Maternâ quippè caſtigatione ad morum emendationem laudabilis prorsùs eſt Eccleſiæ ſolicitudo, quæ non modò lapſos ad rectam vitæ inſtitutionem maternâ charitate revocat, ſed & illarum pœnarum timore coërcet aliorum fidelium petulantiam. Nihil ergò in illâ diſciplinâ poteſt deprehendi, quod vel minimùm authoritatis ſecularis jura lædat.

Cæterùm cum ad Principes nondùm confugiſſent Eccleſiæ miniſtri, ut vel ad ipſam pœnitentiam cogerentur qui ceciderant, conſilii tantùm loco erant Eccleſiæ Statuta; ſeu Leges ſuas proponebat, ut is, qui ex peccatoribus ſuæ ſaluti conſultum vellet, ſciret non aliam ſibi patere viam, quàm ſi iis ſe Legibus ſubderet. A volentibus ergò hæc exigebat Eccleſia; nolentes autem non compellebat.

INST. Inquiſitores Romæ non modò reos excommunicant, aut deponunt; ſed & in carcerem conjiciunt, & comburi jubent, inconſultis Principibus, nec eorum poſtulato auxilio.

R. Romæ Inquiſitores deponere & excommunicare authoritate Pontificiâ; pœnas verò civiles infligere authoritate Summi Pontificis ut Principatum civilem obtinentis.

OPP. 5. Jus aſyli conſtituere poſſunt Epiſcopi ut conſtituunt in Concil. Arauſic. 1. in Arelat 2. Aurelian. 3. & 4. Matiſcon. 1. & 2. Pariſ. 5. & Rem. S. etiam Gregor. lib. 3. Epiſt. Ep. 24. jubet ſervos ad Eccleſiam confugientes ab heris ſuis tutos eſſe; eoque jure gaudent pluribus in Regnis, qui criminis conſcii ſe in Eccleſias recipiunt: quod profectò civilis authoritatis certum eſt argumentum.

R. hæc vel ab Imperatoribus pietatis inſtinctu, ſeu dignitatis Eccleſiæ amplificandæ causâ fuiſſe ſancita, priuſquàm Epiſcopi de illis ſtatuerent; vel poſtulaſſe Epiſcopos, ut de illis legem Principes ferrent. Quia verò pleriſque in locis in Eccleſiæ dedecus cedebat hoc aſyli jus; hinc privilegium illud pluribus in locis à Principibus fuit Eccleſiis ademptum.

Alia levioris momenti argumenta vulgò proferuntur, quibus non immorantur viri plures eruditi. Nec enim v. c. in Concilio Lateranenſi quinto ſub Leone X. Decretum de authoritate temporali supremâ,

quæ ibi Eccleſiæ tribuitur, ullius eſt ponderis; quod videlicet à Gallicanâ Eccleſiâ pro univerſali Concilio non habeatur; nec ab illâ Synodo ad examen quæſtio illa fuerit adducta; & adverſus illam fuerit reclamatum.

Silent quoque de Concilii Tridentini Decretis ſeſſ. 25. cap. 3. & 19. de Reform. ubi Eccleſiaſticis Laïcos *per mulctas pecuniarias, ſeu per captionem pignorum, perſonarumque diſtrictionem* puniendi poteſtas conceditur; imò & Principes privandi *juriſdictione, & dominio civitatis, caſtri, aut loci*, in quo Monomachiam permiſerint; quòd pariter illis Decretis (ut quæ Regni conſuetudinibus repugnarent) in Galliâ an. 1593. tres Regni Ordines reſtiterint. Qui verò illa duo Decreta cum Regni conſuetudinibus vellet componere, aſſereret prius Decretum eam poteſtatem non facere, niſi quibus in Provinciis ea eſt Eccleſiæ Judicum, ex Principum conſenſu, poteſtas; alterum verò Decretum, niſi ſolius civitatis, quæ Eccleſiæ ditionis eſt, dominio reos dominos privare.

Nec Theologos illos remorantur de Principatuum finibus Sanctiones Pontificum aut Epiſcoporum: nam ità an. 1493. lineam illam ſeu limites, ut electi à Principibus arbitri definierunt: ſic Luſitanos inter & Hiſpanos in Americâ definit Alexander VI.

Nec etiam illis Doctoribus moleſtiam faceſſit, quòd tantoperè in Statibus an. 1613. laboraverit eruditiſſimus Cardinalis Perronius, ut vel indirectam Eccleſiæ in Laïcos Principes authoritatem firmaret. A Præſide quippè Milonio palàm ei ſententiam hanc exprobratam fuiſſe notant, ut Gallicano Archiepiſcopo, qui nihil non Regi deberet, indignam. Pugnant autem alii non eam fuiſſe Cardinalis Eminentiſſimi mentem. Sed quidquid eâ de re ſit, ſi quis ulteriùs progredi voluiſſet, ſanè Regis Minorennis authoritate compreſſa fuiſſet voluntas de illâ ſanciendi poteſtate in delectorum Statibus. Paucis poſt annis de illâ authoritate contentio Sacræ Facultatis Theologicæ Pariſienſis Decreto an. 1625. fuit penitùs compreſſa. Ex quo tempore nihil circa quæſtionem illam fuit innovatum.

Denique rationum momenta proponunt alii Theologi: ſed qui res ſacras verbo Dei tùm ſcripto, tùm tradito definiunt, ea nihili faciunt, utpotè ex divinis fontibus non deducta; præſertim verò cum de unico Jure Divino hîc agatur; an ſcilicet temporalis in Principes autoritas Eccleſiæ divinitùs collata fuerit: quod aliâ ratione confici non poteſt, quàm divinis documentis, non humanis argumentationibus, non humanis factis, aut ſtatutis. Quorumdam quidem Theologorum animos capiunt argumenta à ratione petita; ſed hoc ideò fit, quia non ſatis perfectè ſecernunt poteſtatem inter, & eum qui poteſtate præcellit. Principes, inquiunt ejuſcemodi Theologi, Eccleſiæ ſubjiciuntur. Igitur ſuâ in eos autoritate Eccleſia poteſt uti, & conſequenter eos abdicare. At ſi vel leviter attenderent, nullo negotio fallaciam deprehenderent hujus

argumenti. Fatentur enim Laïcis Principibus Epiſcopos ſubjici, nec utique concedunt de muniis Epiſcoporum ſpiritalibus ſancire poſſe Principes: ſic enim omnia permiſcerentur, æquo diſcrimine non interpoſito. Quemadmodùm ergò licet Principibus ſubjiciantur Epiſcopi quantùm ad temporalia, ſpiritalis tamen eorum poteſtas Laïcis Principibus obnoxia non eſt: ſic licet quantùm ad ſpiritalia Principes ſubjiciantur Epiſcopis; Regalis nihilominùs poteſtas nullatenùs pendet ab Epiſcopis. Quod paucis ſic exponebat quarto ſeculo adverſus Donatiſtas S. Optatus lib. 3. *Non enim Reſpublica eſt in Eccleſiâ, ſed Eccleſia in Republicâ.*

ARTICULUS QUINTUS.

An jure ſaltem humano Eccleſiæ competat Ditiones aut Principatus obtinere?

ERRORES.

JOANNES Vviclephus Epiſcopatum, quem ambiebat, non conſecutus, in Eccleſiæ Dotationes non modò debacchatus fuit, ſed & populos à donis Eccleſiæ conferendis avocavit; imò & Principibus ad Dominia Clero auferenda fuit author. Is quippè Hæreticus abſque bonorum proprietate vitam ab Eccleſiaſticis Viris eſſe inſtituendam conteſtabatur; contendebatque peccaſſe graviter Epiſcopos, & cæteros Eccleſiarum præpoſitos, qui dotationibus conſenſerant. Opinionis verò novitatem firmabat ex Num. 16. Deut. 18. & Ezech. 44. quibus in locis non alia Miniſtris Altaris ſors aſcribitur præter Deum illorum partem ac hæreditatem, & præter Sacrificia & Oblationes, & Fidelium Eleemoſynas. Nullam Ditionem poſſediſſe Chriſtum clamabat Vviclephus. Vociferabatur quoque omnia dimiſiſſe Apoſtolos. Addebat pariter plurimum detrimenti paſſam fuiſſe matrem Eccleſiam; videlicet ex divitiis & ſecularibus dignitatibus exortam pompam ſecularem, opulenta convivia, ſtipatus magnificos, Monaſteriorum Palatia &c. Quæ ſingula ab Evangelicâ Chriſti Diſcipulorum, & Plebis Chriſtianæ Paſtorum pietate procul aliena removebat.

Non attenderat Vviclephus Num. 35. præcipi filiis Iſraël, ut de poſſeſſionibus ſuis urbes ad inhabitandum cum ſuburbanis darent Levitis, eaſque ipſis fuiſſe conceſſas Joſuë 21. Non adverterat pariter à Levitis Levit. ult. agros in ipſorum jus tranſmitti a voventibus, nec ante Jubilæi diem potuiſſe redimi. Emptionis etiam jure, item & hæreditario agros poſſediſſe Levitas quo pacto Vviclephum latere potuiſſet? cum Jer. cap. 32. ipſe Jeremias Propheta & Sacerdos Patruelis

agrum emere fuerit juſſus. Aliis quoque titulis ut uxorum Dotationis aut Donationis Levitæ agros, domus, & ditiones obtinebant, ut Levites, de quo Judic. cap. 19. Elcana Levites lib. 1. Reg. 1. Abiathar Sacerdos lib. 3. Reg. 2. & Act. 4. Barnabas Levites Cyprius, qui pretium venditi ſui agri ad pedes Apoſtolorum detulit. Deniquè Sacerdotium & autoritatem ſupremam ſecularem obtinuerunt Machabæi, Deo illis auxilium præbente: an autem ullus Propheta Dei nomine ex illis Prophetis & Sacerdotibus vel unum arguit violatæ Legis Divinæ? minimè verò.

Cæterùm hunc ipſum errorem pluribus retrò ſeculis docuerant Vadiani ſeu Audiani, ſicuti teſtatur S. Auguſt. lib. de Hæreſ. cap. 50. Dicebant enim non licere Epiſcopis, vel ullis Viris Eccleſiaſticis divitias poſſidere, aut agros ac poſſeſſiones habere. Idem etiam poſt iſtos multo tempore elapſo docuêre Vvaldenſes ſeu Pauperes de Lugduno, quemadmodùm refert Æneas Sylvius in lib. de origine Bohemorum cap. 35. In eodem pariter errore verſatus eſt Marſilius Paduanus, à Joanne XXII. damnatus. Tandem poſtremo ſeculo Martinus Lutherus eundem tutatus eſt errorem, perſuadens Principibus, ut bona Eccleſiæ diriperent; quod & in multis Germaniæ ſuperioris oppidis eſſe factum narrant illius ætatis Hiſtoriæ. Contra hos omnes Hæreticos ſequentem Concluſionem inſtituemus.

CONCL. Humano Jure poſſunt Clerici Ditiones aut Principatus obtinere, ſeu donationis, ſeu emptionis, ſeu ceſſionis nomine, aut labore proprio, vel aliis legitimis titulis.

1. Jure, ſeu donationis titulo pertinent ad Eccleſiæ Miniſtros Oblationes, quibus eorum victui provident Fideles, ſimul & pauperum egeſtati conſulunt; cum præſertim Oblata non modò paria ſunt ad Eccleſiæ Miniſtrorum ſolatium, ſed & excedunt.

Hâc priori ratione Fideles Apoſtolorum & pauperum neceſſitatibus conſulebant delatis ad Apoſtolorum pedes ſuis facultatibus, ut videre eſt Act. 4. 6. & 15. Si autem officio illi deeſſent Fideles, monebantur ab Apoſtolis, ut liquet ex his verbis 1. Cor. 9. ℣. 4. *Numquid non habemus poteſtatem manducandi & bibendi?* ℣. 7. *Quis militat ſuis ſtipendiis unquam? Quis plantat vineam, & de fructu ejus non edit? Quis paſcit gregem, & de lacte gregis non manducat? Numquid ſecundum hominem hæc dico? An & Lex hæc non dicit? Scriptum eſt enim in Lege Moyſi: Non alligabis os bovi trituranti.* ℣. 11. *Si nos vobis ſpiritualia ſeminavimus, magnum eſt ſi carnalia veſtra metamus.* ℣. 13. *Neſcitis quoniam qui in Sacrario operantur, quæ de Sacrario ſunt edunt; & qui Altari deſerviunt, cum Altari participant? Ità & Dominus ordinavit iis, qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere.* His momentis Apoſtolus Fidelibus incitamento erat, ut Eccleſiæ Miniſtris concederent victui neceſſaria, utque quodammodò fierent auguſtæ oblationes illæ, quæ tempore Sacri, dimiſſis Pœnitentibus, Deo

conſecrabantur, quò vel indè diſcerent Eccleſiæ Miniſtri, tanquam re ſacrâ illis eſſe utendum, continuòque pro offerentibus orandum eſſe; imò juxta offerentium vota ex illis bonis oblatis ſecernendam eſſe pauperum partem.

Ea prioribus ſeculis erat Clericorum integritatis apud populos exiſtimatio, ut illis crederentur ampliſſima dona, quorum prima pars, quæ ex Apoſtolo dicebatur honos & commodum, tempore S. Cypriani vocabatur ſportula, & in Eccleſiæ Miniſtrorum commoda cedebat. Quod ſupererat, in pauperum ſolatia impendebatur à Paſtoribus, qui improbo labore ovium ſibi creditarum ſaluti invigilabant. Hæc fuit, quandiu perſecutorum furor in Religionem deferbuit, erga Eccleſiæ Miniſtros Fidelium Oeconomia.

2. Donationis quoque titulo bona temporalia, pace Eccleſiis datâ, obtinuerunt Clerici, ut agros, vineas, domos, & alios reditus, quemadmodùm teſtantur Euſebius, S. Auguſt. & alii Scriptores Eccleſiaſtici. Nec intra hos limites ſe continuit quorumdam Principum, præſertim erga Sedem Apoſtolicam, munificentia. Iſti enim Regna ſua Sedi Romanæ fecerunt Tributaria, ut refert Baronius ad an. 701. de Hiſpaniâ. Hinc Tributum ab Hiſpanis poſtulavit Gregorius VII. lib. primo Epiſt. 6.

Anno 1324. Petrus Aragoniæ Rex Regnum ſuum Sedi Apoſtolicæ ſubmiſit eâ lege, ut 250. unciarum auri Tributum penderet

Anno quoque 1144. Dux Luſitaniæ Alphonſus Sanctæ Sedi Ducatum ſuum ſubjectum fecit, & ab Alexandro III. Rex dictus, Tributum amplificavit; & illud deindè exegit Innocentius III.

Angliæ Reges idem præſtiterunt. Nam ex Polydoro Virgilio ad an. 740. Occidentalium in Angliâ Saxonum Rex Ina, Monaſticæ vitæ deſiderio flagrans, quamlibet Regni ſui domum Tributo, S. Petri denario dicto, addixit. Inam imitatus Egenulphus, Ditiones à patre ſuo Egbardo bello comparatas, an. 7-5. Eccleſiæ Romanæ ſubdidit. Item Orientalium in Angliâ Saxonum Rex Offa, pœnitentiæ ergo Romam profectus, Romanæ Eccleſiæ Tributo Regni ſui partes ſubjecit. Et licet Homagium, quod poſtmodùm ut Sedi Apoſtolicæ debitum Sanctæ Sedis Legatus poſtulavit, præſtare detrectaverit Guillelmus Angliæ domitor; Denarium tamen S. Petri ſolvi permiſit. Et, ut jam retulimus, Angliæ Rex Joannes idem Regnum Sedi Apoſtolicæ iterùm ſubmiſit.

Cuidam etiam Tributo obnoxium erat Danorum Regnum: hoc enim Alexander II. exegit, ut videre eſt ex ejus Epiſtolis. Auxerunt pariter Germanorum Epiſcoporum Sedes, adjectis variis Principatibus, munificentiſſimi & religioſiſſimi Principes. Sic an. 1000. Hungariæ Rex Stephanus, ex Gregorio VII. lib. 2. Regnum ſuum Eccleſiæ Romanæ tradidit; quod & executus fuit Poloniæ Dux, poſtquàm Religionem Chriſtianam amplexus fuit, uti fidem facit Petrus Damiani in vitâ S. Romualdi. Hinc ex eodem Petro Damiani Boleſlaus Rex de-

non delatâ Romanæ Sedi debitâ reverentiâ, ſibi ab Imperatore timens, apud Benedictum III. an. 1041. ſe excuſatum habuit; & eligendi poſtmodùm in Regem Caſimiri Diaconi & Monachi facultatem, eâ lege Poloni obtinuerunt, ut inpoſterùm Sedi Apoſtolicæ Tributum exolverent.

Eâdem Lege Bohemorum Regnum tenebatur, cum Tributum Sedi Apoſtolicæ debitum quæſierit Gregorius VII.

Aliâ ratione & longè auguſtiori Francorum Reges Sedis Apoſtolicæ Ditiones amplificarunt. Nam an. 756. Francorum Rex Pipinus Aiſtulpho Longobardorum Rege devicto, Exarchatum Ravennæ (quam Romaniam vocant) & Pentapolim, hoc eſt Anconam, cum quatuor Piceni oppidis, aliaque Sanctæ Sedi in perpetuum poſſidenda conceſſit Donatione in Tabulas relatâ. Has Donationes Carolus Magnus & Ludovicus Pius, non ſolùm confirmarunt, ſed & amplificarunt. Eos omnes titulos probabit qui vel prima juris rudimenta noverit. Nunc quoque temporis, Neapolis & Siciliæ Regna Sedi Apoſtolicæ Tributum pendunt.

3. Quo jure legitimo poſſeſſiones Laïci, eodem res terrenas & dignitates obtinent Eccleſiaſtici.

Denique hanc bonorum legitimam poſſeſſionem, certam & conſtantem ita ſupponunt Eccleſiaſticæ Sanctiones antiquæ & ubique receptæ, ut de legitimo bonorum illorum uſu Clericos frequenter moneant tùm Concilia, tùm & Sancti Patres; videlicet bona illa Clero credita eſſe, ut peccatorum pretia, & ut patrimonium pauperum; nec ea parentibus eſſe leganda, nec in uſus prophanos, ſed in accuratam pauperum & Eccleſiarum curam eſſe impendenda; item eos decipi, qui non eo fine Eccleſiæ miniſtris fuiſſe credita cenſent, illiſque poſſe illæsâ conſcientiâ potiri, rebus divinis nullam operam dantes: non enim niſi operariis vineam excolentibus merces rependitur; nec ipſi Clerici ſervos in ædibus ſuis otioſos & inutiles paterentur. Quæ ſint Clericorum Eccleſiæ facultates obtinentium officia, qui diſcere voluerit, conſulat tùm conſcientiæ propriæ ſtimulos & æquitatem animis inſculptam, tùm & Eccleſiæ Leges deſcriptas in Concilio Antioch. an. 341. in S. Auguſt. tract. 9. in Joan. & epiſt. 31. ad Bonifac. in S. Hieronymo epiſt. ad Nepotian. & S. Bernardo lib. 2. ad Eugenium. Undè benè monet Thomas Valdenſis, qui tam egregiè jura Eccleſiæ adverſus Vviclephum propugnavit tom. 1. lib. 4. cap. 45. in confutatione art. 3. Vviclephi, num. 4. declinanda eſſe mala quæ inferunt Eccleſiæ miniſtri, dum Eccleſiæ bona in uſus debitos non convertunt, ſed dum militum inſtar *theſauros cuſtodiunt; veſtiuntur mollibus; cum numeroſo famulatu incedunt; auro fulgent in cingulis; bibunt in aureis phialis; omnia ut propria ſibi vindicant; audaciâ ſuperant Phariſæos, qui denarios Sanguinis Crucifixi nullâ licentiâ in theſaurum Templi mittere conſenſerunt. Non licet, inquiunt, mittere in corbonam, quia pretium ſanguinis eſt; & Domini*

mei

mei è contrario dicunt ; imò licet mihi in corbonam meam mittere, & nihil eſt eis facere in uſum pauperum, in ſepulturam peregrinorum ; nec eſt pretium Sanguinis Chriſti, ſed debitum eſt, & Altaris mei. An qui eſuriunt obtinent edendi poteſtatem, & non devorandi potentiam uſurparent ; edendi ſcilicet ſacram cœnam cum Chriſto & Apoſtolis, non devorandi oblata bona in uſus pauperum? Et verò, ſicut obſervat idem Thomas Valdenſis, ſi recta fuiſſet bonorum Eccleſiæ adminiſtratio, obmutuiſſet Vviclephus, continuòque fuiſſet expertus potentiſſimos Eccleſiaſticæ procurationis vindices. Quis enim æquo pietatis ſenſu non pugnaſſet pro pauperum patronis & procuratoribus ſedulis? Sed alia erat & calamitoſa temporum illorum conditio & fortuna. Hinc Thomæ Valdenſi & aliis Eccleſiæ vindicibus nata eſt defenſionis inſtituendæ difficultas.

Opp. 2. Timoth. ℣. 4. *Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſecularibus.* Quamobrem Eccleſiaſtici non poſſunt vacare negotiis ſecularibus, nec obtinere Principatus. Quam doctrinam confirmat ex Oſio & Summis Pontificibus art. 6. laudatis allata Sacerdotalem inter & Regiam poteſtatem diſtinctio ; ita ut nec Eccleſia Regiam dignitatem conferre, nec Princeps quæ ſunt Sacerdotalis ordinis poſſit exequi. Undè S. Bernardus lib. 2. de Conſid. interdici Apoſtolis Dominatum colligit, & continuò illorum ſucceſſoribus.

R. non poſſe Clericos negotiis vacare ſecularibus, quæ à muniis Eccleſiaſticis obeundis avocent, & quæ in fidelium & Eccleſiæ commoda non cedant ; poſſe verò, ſi Eccleſiæ ſint profutura. Hinc ex eodem Apoſtolo 1. Cor. 6. in litium arbitros poſſunt conſtitui. Jure quidem Divino utraque poteſtas, Sacerdotalis ſcilicet & Regia, eſt diſtincta ; ſed jure humano, ſeu dono, ſeu emptione, ſeu alio titulo legitimo poſſunt ſimul conſiſtere, ut mox expoſuimus ; Dominatus quidem Clericis vetatur, *non dominantes in Cleris*, 1. Petr. 5. Dominantur autem, cum Eccleſiæ bona & autoritatem non juxta Eccleſiæ Leges, ſed arbitratu proprio adminiſtrant. Non enim S. Bern. adegit Eugenium ad deponendum Principatum Romanum, Ravennatenſem &c. Sed quâ ratione Principis munia eſſent obeunda exſcribit lib. 3. de Conſid. juxta illud Ezech. 34. *Væ Paſtoribus qui paſcebant ſemetipſos, non oves.*

ARTICULUS SEXTUS.

Num Laïcis competat Leges Eccleſiaſticas condere?

Leges haberi poſſunt pro Eccleſiaſticis Statutis, vel ratione materiæ, quam ſpectant ; vel ratione perſonarum, de quibus agunt ; vel ratione pœnarum, quas infligunt ; vel ratione Sacramentorum, de quibus conſtituunt.

CONCL. I. Extra dubium eſt, nec de Sacramentis, nec de rebus ſpiritalibus, ut de Fidei quæſtionibus; nec de abdicatione, Excommunicatione, aut aliis ſpiritalibus pœnis Leges ullas ſanciri poſſe à ſupremis Principibus. Ad clavium enim poteſtatem Eccleſiæ miniſtris à Chriſto traditam hæc ſingula pertinent.

1° De Sacramentis ſancire non poſſunt Principes laïci, ut profeſſus fuit Conſtantinus Magnus. Cum enim ab eo poſtularent Donatiſtæ judicium de Cæciliani Carthaginenſis ordinatione, adverſus quam reclamabant; ad Tribunal ſuum quæſtionem illam non pertinere conteſtatus eſt, &, ex Optato lib. 1. reſpondit: *Judicium à me petitis in ſeculo, cum ego ipſe Chriſtum judicem expectem.* Undè Epiſcopos tres Gallicanos, nempè Rheticium Auguſtodunenſem, Maternum Trevirenſem, & Marinum Arelatenſem deſignavit Judices; ſed ab Anulino Africæ Prefecto monitus poſtmodùm, quęſtiones illas auditis partibus eſſe dirimendas, partes tùm Cæciliani, tùm & Majorini adverſus Cæcilianum ordinati, Romam evocavit, ut videre eſt apud Optatum lib. 1. ex Epiſt. ad Melchiadem, in quâ ſignificat ſibi viſum eſſe, ut Cæcilianus cum decem Epiſcopis qui eum accuſarent, & aliis decem qui culpâ ipſum eximerent, Romam trajiceret, *Ut ibi coram vobis*, inquit, *& Rheticio etiam, & Materno, & Marino collegis veſtris, quos Romam maturare juſſerim, cauſa poſſit audiri, ſicut ſanctiſſima Dei Lex (ut noſtis) poſtulat*: quod & refert S. Auguſt. Epiſt. 68. & Ep. 162. Cum autem pro Majorino in Romano & Arelatenſi Conciliis damnato ad Sacram Majeſtatem provocaſſent Donatiſtæ, ſic eos repulit idem Imperator: *Meum judicium poſtulant, qui ipſe judicium Chriſti expecto. Dico enim, ut ſe veritas habet: Sacerdotum judicium ità debet haberi, ac Dominus ipſe reſidens judicet.* Ideòque Gallicani Antiſtites judicium tulerunt ut Judices electi. Gallicanis enim Epiſcopis in Epiſcopum Carthaginenſem Africæ Primatem non competebat autoritas. Nec tamen autoritate ab Imperatore acceptâ hanc litem diremerunt; eam quippè poteſtatem non habebat Imperator de Epiſcopis judicium ferendi, ut ipſe confeſſus erat; tùm quia non erat quæſtio de criminibus, quæ per Leges Imperiales pœnis ſubjicerentur; utpotè cum ageretur de librorum ſacrorum traditione, & de ordinatione Cæciliani & Majorini, quænam nimirùm eſſet legitima: tùm quia decernenda erat abdicatio ab Epiſcopatu Carthaginenſi, quam pœnam Imperator infligere non poterat. Sed autoritate Eccleſiaſticâ ſententiam ſuam dixerunt Melchiades & alii Epiſcopi, eâ ratione deſignati Judices, quòd nempè Judices Gallicanos poſtularant à Conſtantino Donatiſtæ; & quòd utraque pars ultrò ſe ſubjecerat illorum Epiſcoporum judicio.

2° Nec Principum eſt de rebus, quæ pertinent ad fidem, ſtatuere. Quis enim eſſet adeò mentis expers, ut exiſtimaret judicium de Fidei dogmatibus ad Principes ſeculares ſpectare? Numquid Reges & Im-

peratores ſunt Fidei controverſiarum Judices? An ad eos in Fidei quæſtionibus unquam provocatur? nonne ad Eccleſiam, hoc eſt ad ejus Paſtores, quos in ejuſmodi cauſis audiri voluit Chriſtus Dominus? Num ſcilicet ipſe Chriſtus ad ſeculares Principes alloquebatur, quandò dixit Luc. 10. *Qui vos audit, me audit?* an non ad Apoſtolos & eorum ſucceſſores? ità ſanè! Quam quidem veritatem agnoverunt & ipſi Imperatores, inter quos Honorius in epiſt. ad Arcadium fratrem in causâ S. Chryſoſtomi ſic habet: *Si quid de causâ Religionis inter Antiſtites ageretur, Epiſcopale oportuerit eſſe judicium: ad illos enim divinarum rerum interpretatio, ad nos Religionis ſpectat obſequium.* Verbo dicam, hæc doctrina adeò conſtans eſt & certa tùm ex Conciliis, tùm ex Sanctis Patribus, ut nullus unquàm ſanæ mentis eam in dubium revocaverit.

3° Nec etiam Principum eſt de abdicatione, Excommunicatione, vel aliis ſpiritalibus pœnis Leges ferre. Hanc doctrinam tradunt Patres Concilii Mediolanenſis an. 355. Cum enim in eo Concilio Imperator Conſtantius S. Athanaſii damnationem poſtularet, & Lucifer Calaritanus, Euſebius Vercell & Dionyſius Mediolanenſis ex ipsâ Urſacii & Valentis Arianorum Epiſcoporum retractatione S. Athanaſii innocentiam confirmarent; ut res paucis definiretur, S. Athanaſii ſe dixit accuſatorem Conſtantius; & ideò accuſationis æquitati fidem eſſe habendam fuit conteſtatus: ſed reſponderunt Epiſcopi, abſentem non poſſe judicari, nec de causâ civili moveri quæſtionem, in quâ Imperatorem audire ſatis eſſet. Cum autem urgeret adhuc Imperator; repoſuerunt demiſſo animo Epiſcopi, Imperatorem ſcelerum, quæ S. Athanaſio imponerentur, non eſſe poſſe teſtem; & ſi jus dicendum eſſet, non minorem Athanaſio, quàm ejus inimicis habendam eſſe fidem. Tunc Conſtantius ſuam voluntatem Canonis eſſe loco repoſuit, & hanc eſſe Epiſcoporum Syriæ ſententiam. Epiſcopi verò Catholici humilitate ſummâ expoſuerunt quæ Imperatoris eſſent his in cauſis partes, & quid Deus à Majeſtate Sacrâ exigeret: quod & pariter Ep. ad eundem Imperatorem expoſuit S. Hilarius.

Eandem Eccleſiæ doctrinam ſupponens S. Ambroſius, in Concilio Aquileenſi an. 383. adverſus Palladium & Secundinum Arianos Epiſcopos, Imperatoris non eſſe immiſcere ſe negotiis Eccleſiæ conſtituit: quod & pariter profeſſus eſt Honorius Imperator in citatâ jam Ep. ad Arcadium fratrem in causâ S. Chryſoſtomi.

Quamobrem de pœnis ſpiritalibus Legem ferre non poſſe Principes tùm allata ex Imperatorum confeſſione, tùm ex Epiſcoporum dictis monumenta certò conficiunt: videlicet pœnæ ſpiritales ſpiritalem exigunt autoritatem.

Opp. adverſus priorem Concluſionis partem. Theodoſius Junior de Sacramentis non ſancivit modò, ut de Ordinationibus Epiſcoporum; ſed & Epiſcopos ſuſpendit ab omni officio. S. enim Cyrillo & Joanni Antiocheno prohibet, ne vel Epiſcopos creent, vel ordinent, aut depo-

nant, donec pacem inter ſe compoſuerint; alioquin irrita fore ſingula quæ tentarent.

R. Theodoſium pio erga Eccleſiam affectu S. Cyrill. & Joan. Antioch. ab Epiſcoporum ordinatione, creatione, & depoſitione coërcuiſſe; ne videlicet ſchiſma firmaretur, & perturbaretur Imperium. Hinc juſſioni huic, ut laudabili componendæ pacis & procurandorum Eccleſiæ bonorum conſilio, morem geſſerunt Epiſcopi.

O p p. adverſus alteram Concluſionis partem. De Dogmate Catholico definire poſſunt Principes. Cum enim Concilia confirment (quod præſtitère Conſtantinus Magnus & ſucceſſores quotquot fuère, quibus regnantibus celebratæ fuère Synodi Oecumenicæ) Conciliorum definitiones ad examen valent adducere, antequàm illas probatas autoritate ſuâ ſupremâ confirment.

R. fuiſſe Synodos confirmatas ab Imperatoribus non de fide ſanciendo, ſed autoritate ſuâ Hæreticos Eccleſiæ definitionibus non obſequentes comprimendo. Scilicet Epiſcoporum, qui ad Auguſtorum poteſtatem confugerant contra protervos & impios, votis annuebant Imperatores, ut Aurelianus Imper. licet Ethnicus, precibus Concilii ſecundi Antiocheni contra Paulum Samoſatenum; Conſtantinus Magn. Nicænis Patribus adverſus Arium & ejus ſectatores; Theodoſius Magnus Conſtantinopolitani primi contra Macedonianos ſupplicationi; Gratianus & Theodoſius Aquileenſis Concilii poſtulationi adverſus Palladium & Secundinum. Nihil autem aliud poſtulabant ſupplices Epiſcopi, quàm ut Sacræ Majeſtati placeret Synodi Sanctionum executionem promovere: ſic S. Ambroſius Aquileenſis Synodi Præſes in Epiſt. ad Imperat. Gratianum, & Theodoſium pro latâ contra Palladium & Secundinum Arianos Epiſcopos ſententiâ confugit, hiſque verbis utitur: *Ut reverentiam*, inquit, *Imperii veſtri deferatis autori:* curando ſcilicet, juxta Synodi definitionem, Palladium & Secundinum è Sedibus expelli, alioſque in eorum locum Epiſcopos ſuffici. In alterâ quoque ad Theodoſium epiſtolâ aliam non modò Aquileenſis Synodi, ſed & Africanæ & Gallicanæ Eccleſiarum ſupplicationem exponit, ut nimirùm Decretis Sacerdotalibus pro pace inter Sanctos Flavianum & Paulinum Antiochenos Epiſcopos componendâ Imperatoris Statuta faverent.

I n s t. Imperatores non ſolùm procurandæ Synodorum executioni debere ſe ſtudere cenſuerunt, ſed & ipſam de Fide definitionem poſſe ſtabilire cum Epiſcopis. Ità Marcianus Imp. Concilii Calched. definitionem ſtabilivit ut Judex; ſic enim conſtituit: *Piâ & Catholicâ Fide à ſanctâ & univerſali Synodo ſecundum Patrum expoſitionem declaratâ, juſtum ſimul & expediens eſſe noſtra tranquillitas approbavit. omnem de cætero contentionis occaſionem de ſanctâ Fidei Religione penitùs amputari. Si quis igitur idiota, vel militaris, ſeu Clericus, publicè de Fide turbam congregans ſub obtentu diſputationis tumultum*

fecerit ; ſciat quia, ſi quidem idiota ſit, ab Urbe Regiâ expelletur ; militaris verò & Clericus gradûs ſui periculum ſuſtinebunt, & pœnis aliis ſubjacebunt. Tunc autem acclamatum fuit : *Orthodoxam Fidem tu confirmaſti*, &c.

R. in firmandis Conciliorum definitionibus judicium de fide nunquam ſibi arrogaſſe Imperatores ; imò nec unquam de illâ ſibi tribuendâ poteſtate cogitaſſe, ſed de ſolâ ſuâ impendendâ autoritate ad procurandam Conciliorum executionem. Undè Marcianus Imper. pœnis civilibus eos ſubjecit, qui contra Fidem Catholicam peccarent ; & adeò erat ab illo de Fide judicio ſibi tribuendo alienus, ut cum de Conciliis Conſtantinopolitanis contra Eutychetem, & de Synodo Pſeudo-Epheſinâ pro Eutychete, quid eſſet ſentiendum, ageretur, Concilium Calchedonenſe convocarit, & in Synodo per Senatores, qui nomine Regio intererant, voluerit rogari, imò & urgeri Synodum ad novam Fidei expoſitionem, quâ dubitatio omnis eximeretur, conficiendam. Huic autem Fidei expoſitioni Act. 6. promulgatæ omnium primus Marcianus ſe præſtitit obſequentiſſimum ; palàmque deceſſorum veſtigiis inſiſtens, adverſantes quotquot Laïcos meritis pœnis mulctat : ſi verò eſſent è Clero, profitetur ſe curaturum, ut Conciliorum autoritate deturbarentur.

Nec tamen diffitemur quandòque Auguſtos quæ ſui non erant juris ſibi arrogaſſe ; veluti cum, undè ſtaret veritas, definierunt. Sed cavendum ſolicitè, ne vel levis de Eccleſiâ benè meritorum Principum memoriæ inuratur injuria ; eorumque temeritas eſt declinanda, qui in Imperatores piiſſimè affectos non verentur invehi. Quod ſi quid in aliis cauſis contra Eccleſiæ Leges ſtatuerent Auguſti ; aut probantibus illis reclamabant Epiſcopi, ut Act. 4. Conc. Calched. Cecropio Epiſcopo proponente, ut ceſſarent pragmatica, ſeu Imperatorum Leges de rebus Eccleſiaſticis, ut quæ Canonibus adverſarentur & tranquillitati ; universâ Synodo conſentiente, acclamatum fuit : *universa pragmatica ceſſabunt, regulæ teneant.* Ità quoque nomine Imperatoris pronuntiarunt Judices, qui aderant : *Ex ſententiâ ſanctæ Synodi, in aliis quoque omnibus Provinciis regulæ teneant.*

Opp. adverſus tertiam Concluſionis partem. Penes Auguſtos fuit ſemper pœnas ſpiritales infligere, probantibus aut non reclamantibus Epiſcopis : quod profectò ſilentium pro gravi piaculo eſſet habendum, ſi de ſpiritali auhoritate occupatâ Principes non monuiſſent ; ut cum iſtis deturbatis Epiſcopis, alios ſufficerunt. Sic ex Socrate lib. 2. cap. 16. Conſtantii juſſu è Sede Conſtantinop. Paulus à Philippo Prefecto fuit ejectus, & Macedonius in ejus locum ſubſtitutus. Sic etiam Alexandrinam Sedem S. Athanaſius recepit ipſius Imperatoris juſſu, ſicuti fidem facit idem Socrates lib. 2. cap. 23. Quinto quoque ſeculo Marcianus Clericos deponit, ac milites cingulo exuit.

R. Imperatores votis ſuis ſignificatis obtinuiſſe à Synodis tùm Epi-

ſcoporum inſtitutiones, tùm & depoſitiones: ſi quandòque aliud ſibi ſumpſit Conſtantius; non fuit, cum in gratiam S. Athanaſii Sardicenſem ſententiam fuit executus. Sed cum ab Arianis Epiſcopis deceptus, Catholicos Epiſcopos exiliis, aut deturbationibus admodùm vexavit, ab Epiſcopis ſummæ autoritatis fuit monitus, ut retulimus. Igitur Sanctionibus illis, quæ vel ad ordinationes, vel abdicationes Epiſcoporum, & Ordinum ſuſpenſionem pertinent, ſignificabant ſolummodò Imperatores, ſi æquos intra limites ſe continerent, ſe ab iis, ad quos jus illud ſpectaret, ut hæc ſingula conficerentur eſſe curaturos. Eâ ratione paci & orbis tranquillitati pro officio ſtudebant. Undè cum ex proculcatis Concilii Calchedonenſis Legibus varii motus, qui reverà contigerunt, eſſent formidandi, Marcianus Imperator pœnas Eccleſiaſticas ſuis Statutis inſeruit; non quas ipſe infligeret, ſed quæ Epiſcoporum authoritate, ad quos pertinet ſuſpendere, aut deponere, infligerentur. Sic ſæpiùs Canonibus ſuis inſeruerunt Epiſcopi temporales pœnas, quæ à poteſtate civili ſanciendæ forent, ſi Eccleſiæ Statutis reluctarentur aliqui.

Jam quæſtio eò adducitur, an nonnullâ ratione poſſint Laïci Principes de Rebus Eccleſiaſticis ſancire? & quomodò?

CONCL. II. Supremi Principes Laïci Leges Eccleſiaſticas ferre poſſunt, quæ ad materiam & Perſonas Eccleſiaſticas pertineant: ſi videlicet quâ valent autoritate, eâ utantur ad Divinarum & Eccleſiaſticarum Legum, & ordinationis æquæ procurandam executionem; cum præſertim ejuſcemodi Leges aut Principum Statuta rogant ſupplices Epiſcopi pietate & eruditione inſignes; nec quæ ſunt Sacerdotalis officii ſibi aſſumunt ipſi Principes.

Hujus Concluſionis veritas patet exemplis quorumdam Regum Juda pietatis ſingularis, qui vel dono Prophetico, quo inſigniti fuerant, aut Prophetarum conſiliis continuò uſi, ſuam omnem à Deo acceptam authoritatem in Legum Divinarum obſervationem promovendam contulerunt. Sic circa Dei cultum Leges, quæ Pentateucho continentur, curavit ſervari David lib. 1. Paralip. cap. 15. ubi plebe advocatâ Sacerdotes ſummumque Sacerdotem ſanctificari jubet, & Dei Arcam deferre. Cap. 16. coram arcâ conſtituit Levitas, *qui miniſtrarent, & recordarentur operum ejus, & glorificarent, atque laudarent Dominum Deum Iſraël.* Cap. 23. Jam morti proximus, quæ Deo exiſtimabat honorificentiſſima præcepit. Et cap. 25. Abiathar filios in miniſterium ſegregat: quod & præſtitit Salomon lib. 3. Reg. cap. 8. Sic etiam 2. Paral. 17. Judææ Urbes Regis Joſaphat juſſu Sacerdotes & Levitæ percurrunt, & Divinam Legem docent populum. Sic pariter 2. Paralip. 24. Joas, autore Summo Sacerdote Joïadâ, ædificiorum Templi curam Sacerdotibus & Levitis demandavit, & colligendæ pecuniæ ſolicitudinem, quam illis commiſerat lib. 4. Reg. cap. 12. ipſis abſtulit, ac eoſdem corripuit ſeverè, quòd inſtaurandis Templi mœniis non invi-

gilaſſent. Ità ſimiliter Ezechias eadem præſtitit lib. 2. Paral. cap. 29. ubi Summo Sacerdoti præcepit, ut collectam in Templi Ærario pecuniam ad reſtaurandum Templum inſumeret. Itemque lib. 4. Reg. cap. 22. Joſias auditis Legis Domini verbis, & ad Dei minas veſte diſcerptâ, mandavit lib. 4. Reg. cap. 23. Helciæ Pontifici & Sacerdotibus ſecundi Ordinis, & Janitoribus, ut vaſa Idolo Baal & univerſæ cœli militiæ conſecrata, ex Templo Domini projicerent. Principum ergò, qui Eccleſiæ commodis ità conſulunt, laudabilis eſt ſolicitudo.

Et verò ſi Principum illorum officii & muneris non fuiſſet hæc omnia prȩſtare, eorum planè agendi rationem inultam paſſus non eſſet Deus, & eandem vindicis Dei manum fuiſſent experti, quam expertus eſt Ozias Rex, qui ſumpto thuribulo incenſum coram Domino adolere non dubitavit, licet ab eo conſilio Principem ſuum deterrere conatus fuiſſet piiſſimus Sacerdos his verbis 2. Paral. 26. ℣. 18. *Non eſt tui officii, Ozia, ut adoleas incenſum coram Domino; ſed Sacerdotum, hoc eſt filiorum Aaron, qui conſecrati ſunt ad hujuſmodi miniſterium.* Hinc leprâ ſubitò correptus fuit. Quocircà morem Deo gerunt Principes, ſuaque munia implent, qui Legibus Divinis aut Eccleſiaſticis præſcripta ſervari curant Edictis ſuis: vituperationi verò plurimùm obnoxia eſt eorum æmulatio, ſi quæ Sacerdotalis ſunt officii ſibi aſſumant.

Eam divinam à Principibus Chriſtianis curam & diligentiam poſtularunt Epiſcopi ſanctiſſimi & eruditiſſimi, ut ſcilicet à Deo præſcriptam, ſeu autoritatis illius à Deo acceptæ uſum, tùm ad proſcriptas ab Eccleſiâ novitates comprimendas; tùm ad Concilia, quorum autoritate motæ quæſtiones finirentur, convocanda; tùm ad Hæreticos aut Schiſmaticos procùl removendos aut comprimendos, ne Catholicis eſſent nocumento; tùm etiam ad procurandam Conciliorum executionem. Quæ omnia præſtitit Conſtantinus Magnus, laudantibus & hortantibus Martyribus, & ſanctiſſimis Epiſcopis. Quâ enim ratione Imperator recèns ad Fidem Chriſtianam ſingulari divinæ miſericordiæ beneficio adductus, de Judiciis Eccleſiaſticis, Conciliorum convocationibus, & de deſignandis electis Judicibus cogitaſſet, niſi præmonuiſſent Epiſcopi ſummæ eruditionis, quorum conſilus utebatur? 1° igitur à Donatiſtis rogatus tres Judices Gallicanos deſignavit. 2° Concilium Romanum indixit. Cum verò pertinaces Donatiſtæ morem illi Synodo non gererent, Concilium Arelatenſe convocavit an. 314. Et in epiſt. ſuâ ad Celſum Africæ Vicarium, hanc Concilii Arelatenſis primi convocationem ſui muneris eſſe teſtatur, ut diſcutiantur errores, & ab univerſis vera Religio concordi ſimplicitate ſervetur, utque graviſſimi à ſe declinentur reatus: *Nam,* inquit, *nequaquam me aliter maximum reatum effugere poſſe credo, quàm ut hoc, quod improbè fit, minimè exiſtimem diſſimulandum, cum nihil potiùs à me agi pro inſtituto meo, ipſiuſque Principis munere oporteat, quàm ut diſcuſſis erroribus, omnibuſque temeritatibus amputatis, veram Religionem univerſos, concordemque ſimplici-*

tatem, atque meritam Omnipotenti Deo culturam præſentare perficiam. Prodeunte verò in alterâ Imperii parte aliâ hæreſi omnium infenſiſſimâ, videlicet Arianâ, Oſium inſignis nominis Epiſcopum Cordubenſem Alexandriam legavit, ut ibi cum Alexandro Alexandrino & aliis Epiſcopis tempeſtatem exortam comprimeret: ſed cum ob Arii pertinaciam nihil promoviſſet Oſius, Nicænam Synodum congregavit, tùm ut de Arii ſententiâ, tùm ut de Paſchate, deque Meletii ſchiſmate ſanciretur. De quibus beneficiis palàm ipſi Conſtantino ſecum ſedenti fuerunt gratulati Epiſcopi. Ipſe verò ſuum pro Eccleſiæ rebus officium eâ ratione probantibus omnibus illis 318. Epiſcopis, Confeſſoribus, & Martyribus, expoſuit, ut Epiſcopi nomen ſibi tribuere non dubitarit, Euſebio teſte lib. 4. de ejus vitâ. *Vos quidem*, inquit, *in eis quæ intra Eccleſiam ſunt, Epiſcopi eſtis; ego vero in eis, quæ extrà geruntur, Epiſcopus à Deo ſum conſtitutus.* Quæ ſingula laudibus proſequitur Euſebius vir admodùm eruditus, quæque juxta omnium vota executum fuiſſe Conſtantinum Imperatorem, ut Dei miniſtrum, his verbis ipſe teſtatur lib. 1. de ejus vitâ. *Verùm Eccleſiæ Dei præcipuè curam gerens, cum per diverſas Provincias quidam inter ſe diſſentirent; ipſe velut communis omnium Epiſcopus à Deo conſtitutus, miniſtrorum Dei Concilia congregavit: nec dedignatus adeſſe & conſidere in medio illorum conventu, cognitionis particeps fuit, ea, quæ ad pacem Dei pertinent, cunctis procurans. Porrò ſedebat in medio, tanquam unus è multis, protectores quidem cunctoſque corporis cuſtodes procùl amovens.*

Non modò Conſtantinus hæc pro Eccleſiæ rebus tàm ſtudiosè præſtitit; ſed & Donatiſtas, & Arianos in ſchiſmate aut hæreſi pertinaces variis pœnis mulctavit. Etenim, ut Nicænæ Synodo reluctantes, Euſebium Nicomedienſem, & Theognidem Nicænum è ſuis ſedibus expelli, & alios in eorum locum ſubſtitui juſſit.

Quotquot ſubſecuti ſunt Imperatores, laborarunt enixè pro Fidei Catholicæ & Legum Eccleſiæ defenſione. Congregarunt quippè Concilia; variis Decretis Epiſcopos à Synodis exauctoratos è Sedibus expulerunt; aut eos reſtituerunt, autoribus Epiſcopis, & laudantibus ipſis Pontificibus ſupremis eruditione ſanctitateque commendatiſſimis: quæ tamen dum exequerentur Imperatores, Divinis mandatis obtemperare ſe teſtificabantur, ut Theodoſius, qui in ſacrâ ad S. Cyrillum & ad Metropolitanos Epiſtolâ in Concilio Epheſino lectâ, ſui muneris eſſe ſcribit invigilare, ut Status Eccleſiaſticus pietate floreat, à ſeditionibus liber exiſtat, & in Religione nihil ſit reprehenſioni obnoxium: *Reipublicæ noſtræ conſtitutio eà, quæ in Deum eſt, pietate præcipuè nititur, multaque inter hanc & illam cognatio ac familiaritas intercedit. Nam & ex ſe invicem pendent, & utraque proſperis alterius ſucceſſibus incrementa ſumit: quandoquidem ut vera Religio juſtâ actione perficitur; ità Reſpublica utriuſque ope nixa floreſcit. Cum itaque Deus Imperii habenas nobis tradiderit, iiſque, qui Imperio noſtro parent,*

rent, pietatis & ſecuritatis quoddam quaſi vinculum nos eſſe voluerit, barum inter ſe ſocietatem providentes, & hominibus medios nos prabentes, indivulſam perpetuò conſervare contendimus. Et infrà: *Ante omnia autem operam damus, ut Eccleſiaſticus Status ejuſmodi ſit, qui & Deum deceat, & temporibus noſtris quàmmaximè congruat, idemque ex omnium concordiâ & conſenſione ſuam tranquillitatem obtineat; tùm per Eccleſiaſticarum controverſiarum pacem à turbis & ſeditionibus liber exiſtat; tùm demùm ut pia Religio ab omni omninò notâ & reprehenſione immunis perſeveret; eorumque vita, qui vel inter Clericos cenſentur, vel magno quoque inter illos Sacerdotio funguntur, omni prorſùs nævo & culpâ vacet.* De hujus Concilii convocatione monitus Celeſtinus Papa Principis in exequendis Dei Mandatis conſilium & contentionem laudavit, legatos miſit, & ipſum Imperatorem Theoſium rogavit, ut caveret ſolicitudine ſummâ, ne nova doctrina ſerperet, firmareturque multorum aſſenſu: *Major*, inquit, (nempè ſolicitudo) *fidei debet eſſe, quàm regni; & ampliùs pro pace Eccleſiæ ſolicitum eſſe decet, quàm pro ſecuritate terrarum: ſubſequentur enim omnia proſpera, ſi penitùs, quæ Deo ſunt, chariora ſerventur.* Ad hæc autem religiosè prǫſtanda, Moyſis & Regum Juda exemplis Imperatorem hunc Summus Pontifex incitat. Igitur ex S. Celeſtino in procurandis Eccleſiæ commodis idem eſt Regum noſtrorum officium, quod fuit Regum Iſraël, qui, ut jam exſcripſimus, in Scripturis laudantur, quòd ſuam omnem à Deo acceptam autoritatem in Legum Divinarum obſervationem promovendam contulerint.

Eidem Imperatori poſt Synodum Epheſinam ſic fuit gratulatus S. Celeſtinus in Epiſtolâ quæ legitur p. 3. Conc. Epheſ. cap. 21. *Vos, Chriſto Deo noſtro autore, regnantes, hoſtes impios fidei veſtrâ virtute viciſtis, cœleſtem revocantes triumphum, per quod religioſo munimen in perpetuum præſtetis Imperio. Verè enim Prophetica gloriæ veſtræ vox convenit, & Regnum veſtrum dici poteſt Regnum ſeculorum omnium, quod defenſæ fidei meritis propagatur.* Deindè per omnes Eccleſias Deo noſtro oblatis ſacrificiis Imperium Deo commendari addit: *Manet hic veſtræ gloriæ titulus, & manebit, ut nulla illum ætas, nulla vetuſtas aboleat: æterna enim ſunt quæ Æterni Regis amore præſtantur.* Procuratam quoque Maximiani Patriarch. Conſtantinop. electionem loco Neſtorii laudat S. Celeſtinus; precaturque, ut Imperatoris autoritate ab omni ſocietate Neſtorius procùl removeatur, eique nocendi facultas eripiatur.

Cum ejuſdem Imperatoris curâ & juſſu Alexandriam veniſſet Paulus Emeſenus, pacis inter S. Cyrillum & Joan. Antioch. legatus, Theodoſii & Gratiani ſolicitudinem venerati ſunt S. Cyrill. & cum ſuis Epiſcopis Joa. Antioch. & pluribus laudibus, teſtante Evagrio lib. 1. Hiſt. cap. 6. Imperatores extulit S. Cyrill. quòd eorum Imperio ad pacem ineundam fuerint compulſi; immortalemque indè ſibi gloriam

parare Imperatores aſſerit, quòd Eccleſiarum commodis proſpiciant: *Et nos ad idem ipſum impulerunt religioſiſſimi ſanctiſſimique Imperatores, & ſingulari animi curâ ac proviſione ſanctis proſpiciunt Eccleſiis, ut ipſi per celebrem nominis famam in perpetuum duraturam indè conſequantur, & ſuum Imperium ad ſummam efferant gloriam.*

Ejuſdem Concluſionis veritatem demonſtrant alia innumera Imperatorum aut Regum pro Eccleſiæ commodis Statuta. Nihil enim fermè ad Eccleſiam pertinet, de quo legem non tulerint Chriſtianæ pietatis ſtudioſi Principes, probantibus & exequentibus tùm Epiſcopis; tùm Summis Pontificibus. Ità Juſtinianus, qui Novell. 137. ſtatuit duo Patriarcharum Concilia ſingulis annis eſſe habenda, & ibi de negotiis Eccleſiaſticorum & Monachorum agendum eſſe. Item Novell. 183. & 185. de cauſis Clericorum & appellationibus ſancit. Novell. quoque 123. & 127. decernit de reſidentiâ Epiſcoporum; de diſpoſitione redituum Eccleſiæ; de fundationibus Eccleſiarum & Monaſteriorum; de Clericorum numero, & ut à ludis & ſpectaculis abſtineant. Novell. etiam 37. Conſtitutiones facit de Pſalmodiâ, de officio Epiſcoporum & Sacerdotum in adminiſtratione Baptiſmi & Euchariſtiæ: itemque de Excommunicatione non ferendâ, niſi urgeret legitima cauſa, ut Novell. 122. 123, 130.

De Diaconiſſarum ætate Valentinianus, Theodoſius, & Arcadius ſtatuunt in Cod. tit. 3. de Epiſc. ut Diaconiſſæ ſint 50. annorum. Juſtinianus Novell. 123. vult ut ſint ſaltem 40. & ut Preſbyteri ſint 35. Diaconi & Subdiaconi 25. & Lectores 18. Carolus IX. in art. 12. Decretor. Aurelianenſ. ſtatuit, ut Sacerdotes ſint 30. annorum; & Henricus III. in art. 29. Decretorum Bleſenſium, idem quod Trid. Concilium de Ordinandorum ætate conſtituit. Majorianus tit. 8. Novell. c. *de Sanctimonialibus*, ne virgines, quæ 40. annorum non ſunt, velentur, ſub gravibus pœnis prohibet; & Carolus Magn. lib. 1. Capitulorum cap. 46. & 107. ne ante 25. annos conſecrentur, juxta Africanum Concilium. Idem ſtatuit cap. 26. Capitulorum ſuorum Ludovicus Pius. Carolus IX. in Decretis Aurelian. vetat ne viri ante 25. annos, & ne virgines ante 20. Profeſſionis votum emittant: in Bleſenſibus verò Decretis ſtatuit Henricus III. idem quod Concilium Trid. Jam inſeruimus Juſtinianum & Mauritium à Monaſteriorum aditu, qui vel ſervi, aut Reipublicæ variis titulis addicti eſſent, arcuiſſe, donec æquo examine probati eſſent. Carolus Magn. lib. 1. Capitul. cap. 120. liberos omnes homines vult arceri à Monaſteriis, quibus eam non conceſſerit licentiam: quæ & ejuſcemodi ſtatuerunt Principes, quòd plurimi, ut ſe oneribus Reipublicæ eximerent, Monaſticum habitum ambirent. Honorius Imperator Lege 12. *Si quis Curialis*, in Cod. tit. *de Epiſcopis & Clericis*, vult in Clerum non admitti fiſco adſtrictos, etiamſi Reipublicæ bona ſua cederent; alterique Legi derogat, quâ Decurionibus Clericatum amplecti licitum erat, modò bona Reipublicæ cederent.

Magnifica hæc in rebus Eccleſiaſticis jura ſibi minùs æquè tribuere videri poſſent Imperatores, niſi ſtylo longè magnificentiori hæc, quæ pro Eccleſiæ commodis prœſtiterunt, à Deo ipſo illis eſſe injuncta profiterentur Summi Pontifices. Eſſet forſan quod reformidarent aliqui Theologi hoc in negotio, niſi ſolicitudinem illam pluribus proſequerentur laudibus Pontifices, pietate, eruditione & zelo commendatiſſimi, qui Imperatoribus illis animum ideò Sacerdotalem & Apoſtolicum aſcribunt in epiſtolis ſuis, ut S. Leo, qui ſępiùs epiſt. 21 occaſione datâ ob Eutychetis hereſim Theodoſium Imperatorem laudat, additâ ipſius animi Regii & Sacerdotalis in removendis ſcandalis, ſchiſmatibus, & hæreſibus commendatione. Item in epiſt. 26. aliàs 12. Theodoſii ſolicitudinem in convocandâ Epheſinâ Synodo tribuit Spiritui S. ut & in Epiſtolâ ſuâ ad Pſeudo-Epheſinam Synodum, quæ eſt 29. aliàs 15. In Epiſt quoque 48. aliàs 31. ad Pulcheriam Auguſtam, res humanas non poſſe eſſe tutas teſtificatur, niſi quæ ad fidei confeſſionem ſpectant, & Regia & Sacerdotalis defendat autoritas. Laudibus pariter frequentibus commendat Sacerdotalem Marciani Auguſti animum, ut Ep. 46. ad Anatolium Patriarch Conſtant. cap. 3. Ep. 59. ad Marcianum Imp. & Ep. 60. ad Pulcheriam Auguſtam. Idem Summus Pontifex in Ep. 75. ad Leonem Imper. cap. 3. ſic habet: *Apud Chriſtianiſſimum Principem igitur & inter Chriſti Prædicatores digno honore numerandum utor Catholicæ Fidei libertate, & ad conſortium te Apoſtolorum & Prophetarum ſecurus exhortor..... Debes incunctanter advertere Regiam poteſtatem tibi non ſolùm ad mundi regimen, ſed maximè ad Eccleſiæ præſidium eſſe collatam; ut auſus nefarios comprimendo, & quæ benè ſunt ſtatuta defendas, & veram pacem his quæ ſunt turbata, reſtituas; depellendo ſcilicet pervaſores juris alieni, & antiquæ fidei Sedem Alexandrinæ Eccleſiæ reformando.* Cap. 5. Sacerdotalem & Apoſtolicum ejus animum hortatur ad expellendos ab Urbe & ab Ordine Clericos, qui hæreſi faverent. Subſequentes Pontifices eiſdem veſtigiis inhæſerunt: ità Simplicius an. 467. electus, qui in Ep. 14. ad Zenonem Imper. ſimiliter Sacerdotalem & Regium Imperatoris animum laudat. Sic Vigilius Papa Ep. 3. ad Cæſarium Arelatenſem de Theodoberto Francorum Rege, & in Ep. 4 de Juſtiniano Imperatore. Sic. S. Greg. Magn. Ep. 32. lib. 4. Mauricio Imperatori congratulatur, quòd à Deo conſtitutus Dominus noſter, *inter cæteras Auguſtorum ponderum curas, conſervandæ quoque Sacerdotali charitati rectitudine ſtudii ſpiritalis invigilabat; videlicet piè veraciterque conſiderans neminem poſſe rectè terrena regere, niſi noverit divina tractare, pacemque Reipublicæ ex univerſalis Eccleſiæ pace pendere.* Addit & nullum futurum eſſe hoſtem, qui adverſus Imperium inſurgeret, ſi concors Sacerdotum mens pro ipſo, & ut oporteret, meritis exoraret; nec graſſaturum fuiſſe hoſtem in fidelium necem, *niſi noſtra vita, qui Sacerdotes nominamur, & non ſumus, à praviſſimis gravaretur operibus.*

Lib. 3. Indict. 12. Ep. 7. ad Gennadium Præfectum Africæ, ipſum rogavit, ut Epiſcopum quem præfecerat inquiſiturum in Africanæ Eccleſiæ depravationem, tutaretur: *Scito autem, excellentiſſime fili, ſi victorias quæritis, ſi de commiſſa vobis Provinciæ ſecuritate tractatis, nihil vobis magis aliud ad hoc proficere, quàm Zelari Sacerdotum vitas, & inteſtina Eccleſiarum, quantùm poſſibile eſt, bella compeſcere.*

Altiùs repetitam ex autoritate videlicet divinâ, hanc Imperatorum pro Divinis & Eccleſiaſticis Legibus ſolicitudinem S. Aug. variis in locis commendat, & eorum mandatis obſequium debitum, ut Ep. 50. ad Bonifacium his verbis: *Quicunque Legibus Imperatorum, quæ pro Dei veritate feruntur, obtemperare non vult, acquirit grande ſupplicium.* Idem ſcribit à Prophetis vehementer increpari Reges, qui Idolatriæ cultum, & alia prava inſtituta non everterunt; laudari verò, qui pro Dei cultu firmando conſtanter ſteterunt. Ità lib. 3. contra Creſconium cap. 51. *In hoc Reges, ſicut eis præcipitur, ideò ſerviunt inquantùm Reges ſunt, ſi in Regno ſuo bona jubeant, mala prohibeant, non ſolùm quæ pertinent ad humanam ſocietatem, verùm etiam quæ pertinent ad Divinam Religionem.* Cum autem objicerent Donatiſtæ, Leges ejuſmodi à Regibus Apoſtolos non petiiſſe; reſpondet ipſe Sanctus Auguſt. Ep. 50. ſeu lib. de correct. Donatiſtarum, omnia ſuis temporibus fuiſſe peragenda; tunc temporis Imperatores Chriſtianos non exſtitiſſe, *quandò adhuc illud Propheticum complebatur: quare fremuerunt Gentes, & Populi meditati ſunt inania? Aſtiterunt Reges terræ &c. Nondùm autem agebatur, quod paulò poſt in eodem Pſalmo dicitur: Erudimini qui judicatis terram. Servite Domino in timore. Quomodò Reges Domino ſerviunt in timore, niſi ea quæ contra juſſa Domini fiunt, religioſâ ſeveritate prohibendo atque plectendo? aliter enim ſervit Rex, quia homo eſt; aliter, quia eſt Rex, ſicut Ezechias &c.* (priùs quippè Prophetiæ erant adimplendæ.) *Et poſtquàm impletum eſt, & adorabunt eum omnes Reges terræ; quis mente ſobrius Regi dicat? Noli curare à quibus in Regno tuo Deus timeatur, vel oppugnetur Eccleſia Dei tui: non ad te pertinet quis velit eſſe, ſive ſacrilegus, ſive religioſus: cur enim datum ſit homini liberum arbitrium? Adulteria Legibus puniantur, & ſacrilegia permittantur.* Addit etiam in eâdem Epiſt. *Jure Romano teſtamenta veſtra valent; & teſtamentum Chriſti: in ſemine tuo benedicentur omnes gentes, non valebit? Serviant Reges terræ Chriſto, etiam leges ferendo pro Chriſto: terror temporalium poteſtatum, quandò veritatem oppugnat, juſtis fortibus glorioſa probatio eſt; infirmis periculoſa tentatio: quandò autem veritatem prædicat, errantibus & diſcordantibus utilis admonitio eſt, & inſenſatis inutilis afflictio.*

Autoritas illa ſupremæ ſeculari dignitati ità divinitùs annexa eſt, ut ſi eam Principes non adhibeant pro firmandis Legibus Divinis & Eccleſiæ Salutis, cum urgent neceſſitas & Eccleſiæ preces, officio ſuo verè deſint. Cum enim ſint Eccleſiæ filii, ſeu ejuſdem corporis mem-

bra; peccant, niſi Legum Eccleſiaſticarum obſervationi, morumque puritati invigilent, omnemque ſuam adhibeant autoritatem in his bonis promovendis, &, cum opus eſt, Leges conſtituant, temporaleſque infligant pœnas. Quemadmodùm enim privatorum eſt, quæ bono Eccleſiæ conducunt, conſiliis & facultatibus procurare; (nam eorum poteſtas finibus illis continetur) Regum pariter eſt in Divinis & Eccleſiaſticis Legibus firmandis omnem autoritatem curamque impendere, & pœnas in Idololatras, in apertos Hæreticos, in Schiſmaticos, in blaſphemiæ & aliorum ſcelerum reos, qui Eccleſiæ leges proculcant, conſtituere.

Opp. 1. Juſtinianus temeritatis incuſatur, & jure quidem, ut qui de rebus Eccleſiaſticis tot Leges conſtituere non dubitarit.

Reſp. non eſſe undè tam gravis animadverſionis capita repetantur. Etenim Juſtinianus in Religionis Chriſtianæ ſplendorem propenſus admodùm, Legibus ſuis Eccleſiæ Decreta honoris causâ, & executionis procurandæ deſiderio profeſſus eſt; neque inconſultis Epiſcopis quidquam de rebus Eccleſiaſticis ſanxit: ideò à Concilio Occidentali ſub Agathone in Epiſt. ad 6. Concil. cæteris Imperatoribus præponitur, & præcellere dicitur. Ejus Leges ſervarunt Epiſcopi, reluctante nemine; ſaltem nullum obſiſtentem Autores referunt; nec tamen in quæſtione de tribus capitulis reluctantes prætermittunt: imò palàm eſt Juſtinianum monuiſſe Patriarchas, ut ſi quid in ipſius Novellis improbandum videretur, non acciperent. Igitur ea ſolummodò ſervabant, de quibus non conquerebantur. Sic Eccleſiæ bonorum permutationem & alienationem ſub quovis prætextu Juſtinianus vetuerat. Sed Eccleſiæ bono noxium illud Decretum rati Epiſcopi, temperamentum poſtularunt, quod tùm primùm fuit conceſſum Patriarchæ Jeroſolymitano, ut nempè quas ædes Eccleſia in ſuburbio haberet, vendere poſſet, alioſque indè reditus comparare. Alterum etiam temperamentum conceſſum fuit cæteris Eccleſiis, exceptâ Conſtantinopolitanâ, ut ſcilicet debita perſolvere poſſent venditis quibuſdam prædiis. Non ergò queruntur Epiſcopi de uſurpatâ autoritate; ſed pro Eccleſiarum neceſſitate temperamentum poſtulant.

Si neceſſum eſſet, hinc & indè pluribus ex Autoribus Juſtiniani laudes congereremus. Adeò quippè fuit eximia ejus nominis commendatio, ut Joannes Scholaſticus Patriarcha Conſtant. ipſius Leges cum Eccleſiæ Canonibus contulerit. Hoc & addam, ſcilicet pleraſque ejuſdem Imperatoris Sanctiones in S. Gregorii Magni litteris occurrere, & ab eo Pontifice laudari, ut Epiſt. 54. lib. 11. Undè pio animo de Imperatore Juſtiniano eſſe ſentiendum ſingulis eluceſcit.

Oppon. 2. Hincmarus in epiſt. 6. ad Carolum Calvum à Patre Cellotio relatâ in Concilii Duziaceni editione, Mauricii, & Caroli M. de liberis hominibus ſine ſuâ licentiâ ad Dei ſervitium non convergendis Leges impugnat. 1° ità de Mauricii Lege diſſerit: *Sicut Julia-*

nus, & poſteà Imperator Mauricius decreverunt, ut eì, qui ſemel in terrenâ militiâ ſignatus fuerit, niſi aut expletâ militiâ, aut pro debilitate corporis repulſus, in Monaſterio recipi, & Chriſto commilitare non liceat: quod religioſi Imperatores, & S. Gregorius autoritate Apoſtolicâ, & generali Epiſcoporum conſenſu, Eccleſiaſtico vigore, ac Reipublicæ Chriſtianæ cohibente Religione, deſtruxerunt, velut in ejus Epiſtolis ad Mauricium Imperatorem, & ad plurimos Epiſcopos directis oſtenditur. Igitur ex Hincmaro Juliani Apoſtatæ veſtigiis inſiſtens Mauricius Imper. ità conſtituit: ſed conſtanti animo S. Gregorius & Epiſcopi omnes obſtiterunt, & ad revocandum Edictum impulerunt Imperatorem. 2° ſcribit quoque Hincmarus ad ipſum Carolum Calvum à Carolo Magno retractatum fuiſſe Capitulum 120. quòd ei non conſenſiſſet Eccleſia, nec Reſpublica: *De liberis hominibus*, inquit, *quod & divinæ memoriæ avo veſtro Carolo ſubrepſit, ſicut Majorum traditione, & verbis & ſcriptis didicimus.*

R. ad primum momentum, neſcire me quâ ratione factum ſit, ut Hincmarus vir eruditiſſimus hæc & ſimilia protulerit. Nam priorem Legis à Mauricio Imper. ſancitæ partem probavit & laudavit S. Gregorius Magn. Scilicet juſſerat Imperator Epiſcopis hoſtili calamitate pulſis ſubveniri, & aliis Epiſcopis adjungi, non qui in autoritatis, ſed in ſolam bonorum partem venirent. Hoc autem ſtatutum, ut Legi Dei conſentaneum, S. Gregorius Pontifex promulgavit. Ratum igitur ſit venerationi fuiſſe S. Gregorio & antiquis omnibus Summorum Principum autoritatem, quæ pro Eccleſiæ commodis Leges ferret, nihilque ſibi tribueret aut fidelium ſaluti, aut Eccleſiæ rebus contrarium. Probavit etiam Ep. 62. lib. 2. alteram Legis partem, quâ ærarii publici rationibus obſtricti, & milites, qui aut militiæ tempus non expleverant, aut aliquâ corporis parte non erant mutilati, à Clero & Monaſteriis arcebantur; quia mutabant hi ſeculum, ut ait, non relinquebant. Quod & longè anteà fuerat prohibitum Can. 8. primi Concilii Carthaginenſis, cujus hæc ſunt verba: *Ut implicati negotiis alienis ante redditam rationem Clerici non ordinentur, ne Eccleſia infametur.* Et certè adeò ab Hincmari mente & affectu alienus erat S. Gregorius, ut Imperatoribus conceſſam à Deo autoritatem, quâ omnium hominum ſaluti conſulant, ità commendarit: *Ad hoc enim poteſtas ſuper omnes homines dominorum meorum pietati cœlitùs data eſt, ut qui bona appetunt adjuventur, ut cœlorum via largiùs pateat, ut terreſtre regnum cœleſti regno famuletur.* Mauricianæ quidem Legis temperamentum ab Imperatore poſtulavit Pontifex; ſed penes Imperatorem eſſe tùm ferre, tùm immutare Legem ſemper teſtatus eſt. Æquiſſimis autem ejus votis annuit Imperator, & militibus triennio probatis Monachorum vitam amplecti permiſit, quod Ep. 11. lib. 7. ſic refert S. ipſe Greg. *Quâ de re etiam Sereniſſimus & Chriſtianiſſimus Imperator, mihi credite, omnimodè placatur, & libenter eorum converſionem ſuſcepit, quos in ratio-*

nibus publicis implicatos non eſſe cognoſcit. Cur igitur hanc Mauricio Imperatori piiſſimo injuriam comparatione cum Juliano tam exosâ inferat Hincmarus? Cur revocationem Legis à Mauritio latæ repetere ſe profiteatur ex monumentis, quæ nihil ejuſcemodi referunt? hoc profectò me pœnitet expendere, cum de viro eruditionis tam commendabilis agatur: ſed ut ità faciam me impellit veritatis amor, cum nullum extet revocatæ Legis monumentum, imò reclament ipſa S. Gregorii verba lib. 7. epiſt. 11. ad Greciæ, Italiæ, & Illyrici Metropolitas. Mihi quidem ſecundum ipſam Carthaginenſium Patrum ſententiam in votis fuiſſet, innominato autore, celeberrimi Epiſcopi opinionem confutare, imitarique pietatem Concilii Remenſis 40. Patrum ſub Sennatio, qui tacito Hincmari nomine, ab ejus ſententiâ recedentes ſic conſtituerunt, ex Flodoardo cap. 5. lib. 2. Hiſtoriæ: *Hi verò quos publicus cenſus ſpectat, ſine permiſſu Principis vel Judicis ſe ad Religionem ſociare non audeant.* Sed cum publici juris facta fuerint Hincmari opera; non potui quin veritati & Imperatoris de ipſo S. Gregorio tam benè meriti famæ & nomini conſulerem, faterer que hæc minùs cautè Hincmaro excidiſſe, cujus error forſan indè profectus eſt, quòd Sancti Gregorii ſupplicationem pro Legis obtinendo temperamento habuerit pro revocatâ Lege. Scilicet non attenderat Hincmarus autoritate Apoſtolicâ S. Gregorium nullatenùs uſum fuiſſe; cum in ſuâ ad Imperatorem Epiſtolâ profiteatur, ſe neque ut Epiſcopum, neque ut Reipublicæ membrum, ſed ut obſequentiſſimum ſervum ſcribere: *Ego autem,* inquit, *indignus pietatis veſtræ famulus, in hâc ſuggeſtione neque ut Epiſcopus, neque ut ſervus jure Reipublicæ, ſed jure privato loquor.* Et infrà: *Longino vero clariſſimo ſtatore veniente, dominorum meorum legem ſuſcepi; ad quam fatigatus tunc ægritudine corporis reſpondere nihil valui.*

R. ad alterum momentum, à me non poſſe conjici, cur à Carolo Magno capitulum 120. revocatum dixerit Hincmarus: an quia Religioni erat adverſum? At ex Marculfi formulis, prioribus ſeculis apud Gallos invaluerat hoc inſtitutum; & ineunte quinto ſeculo, ut pietati conſentaneum à Concilio Aurelianenſi primo idem ſancitum fuerat. Sed id me movet admodùm, quòd ſcilicet non videam quomodò Hincmarus ità ſcripſerit contra unanimem Eccleſiæ Gallicanæ conſenſionem, quæ tùm Caroli Magni, tùm Ludovici Pii Capitularia omnia, nullo excepto, in Concilio Meldenſi an. 845. probaverat. Sic enim ſtatuerat cap. 78. Meldenſe Concilium Hincmari temporibus habitum: *ut Capitula Eccleſiaſtica à Domino Carolo Magno Imperatore, necnon à Domino Ludovico Pio Auguſto promulgata obnixè ſervari præcipiantur.*

Et verò ſi quæ fuiſſet Eccleſiæ aut Reipublicæ interceſſio, ut ſcribit ipſe Hincmarus; proferenda ſanè fuiſſet, ut à tam ſolemni Capitulorum omnium comprobatione abſtinerent Meldenſis Concilii Patres. Undè videre eſt nullum Hincmaro revocationis argumentum præſto

fuiſſe: cumque in Principis tam inſignis commendationis memoriam peccaverit, dicitur à quibuſdam hominum quid paſſus, confictâ nimirùm hujuſmodi revocatione, ut nepotis Hincmari Laudunenſis Epiſcopi negotia promoveret, & ut à Carolo Calvo, qui Laudunenſis Eccleſiæ dominium cuidam ex Aulicis viro nobili contulerat, donationis revocationem obtinere poſſet: quippè ſolet Magnatum animos occupare formido, ne levitatis aut injuſtitiæ labes eorum nomini inuratur, ſi jam ſancita palàm emendent. Ut autem Hincmarus iſtam tolleret formidinem, & ad hujus donationis revocationem faciliùs adduceret Auguſtum, ficto illo revocationis Capituli Caroli Magni exemplo utitur. Sed ab ejuſcemodi œconomiâ non modò Eccleſiæ Prępoſito, ſed & quolibet Chriſtiano indignâ, tanti meriti Archiepiſcopo vitio vertendâ lubenter abſtineo.

QUÆSTIO QUINTA

De Legum interpretatione.

ARTICULUS PRIMUS

Undè petenda ſit Legum Divinarum interpretatio?

QUÆSTIO hæc ſupervacanea videretur, niſi in aperto eſſet ex fidelibus non paucos, ubi de officiis agitur, ſeu de Legum Divinarum obſervatione, quod ſibi videtur bonum exequi, ſibique blandiri ex pio affectu & piâ ſuâ intentione in re ſuſcipiendâ. Cum ergò de ſalute agatur, attento animo hæc ſingula ſunt expendenda, ut poſſit error omnis declinari.

CONCL. I. Nemini licet quod ſibi rectum videtur exequi; ſed quiſque mandatis divinis, prout à Deo fuerunt injuncta, tenetur inſiſtere.

Hujus Concluſionis veritas tam apertè Verbo Divino continetur, ut videatur nihil uberius inquirendum. Ità enim Deus ſanxit Deut. 12. ℣. 8. *Non facietis .... ſinguli quod rectum ſibi videtur:* ſed ℣. 32. *Quod præcipio tibi, hoc tantùm facito Domino: nec addas quidquam, nec minuas.* Neque ſuperſtitionem Michæ matris, quæ Judic. c. 17. ex argento ſculptile curavit faciendum, in aliam cauſam refert Deus, quàm quod quiſque ſibi placita exequeretur: *In diebus illis*, inquit ℣. 6. *non erat*

Rex

Rex in Iſraël, ſed unuſquiſque, quod ſibi rectum videbatur, hoc faciebat. Quæ verba repetuntur cap. 21. ejuſdem libri ℣. 24. Mater igitur Michæ contra Dei Legem peccarat, ut & alii Iſraëlitæ variis in caſibus, cum non ponderatâ Dei Lege, quod rectum ſibi videbatur faciebant.

Ideò tam apertè non modò Deut. 12. prohibitum eſt, ne nobis ipſis morem geramus, ſed & Proverb. 14. ℣. 12. his verbis: *Eſt via, quæ videtur homini juſta; noviſſima autem ejus deducunt ad mortem.* Hinc cap. 21. ℣. 2. monemur ad operis ſanctitatem non eſſe de opere ſuſcepto rectum ferre judicium, ſeu alta ſentire & pia; quia ſuperius eſt Dei Judicis Tribunal, coram quo ſiſti nos oportet, ut fiat palàm, an ſupremæ voluntati fuerimus obſecuti: *Omnis via viri recta ſibi videtur: appendit autem corda Dominus.* Quod ità exponit Apoſtolus 1. Cor. 4. *Sed neque me ipſum judico: nihil enim mihi conſcius ſum; ſed non in hoc juſtificatus ſum: qui autem judicat me, Dominus eſt.* Nemo igitur ex privato vel etiam pio ſenſu ſibi blandiatur.

Ad accuratam Divinæ Legis executionem; ſeu ne quiſque quod ſibi rectum videtur efficiat, conducet admodùm quod Num. 16. refertur de Core, & Dathan, & Abiron, & 250. Synagogæ Proceribus, qui tam eximii erant meriti, ut per nomina Concilii temporibus vocarentur. Hi cum eſſent ex populo ſancto & ex familiâ Leviticâ æquè ac ipſe Aaron & Moyſes, de ſervatâ à Moſe ſoli Aaron & ejus filiis ſacrificii offerendi poteſtate conqueruntur, & talem honorem ſibi ex eâdem ſtirpe Leviticâ oriundis ablatum pati nequeunt; quid ad illos Moyſes ℣. 7. *Multùm*, inquit, *erigimini filii Levi:* nempè judicio veſtro, quæ Dei ſunt, definire non dubitatis, & vobis vindicare quæ vobis Deus non tribuit. Quid verò de illis contigit, perierunt calamitosè, à terrâ dehiſcente abſorpti. Quamobrem qui rationibus licet in ſpeciem evidentibus adhærere ſe poſſe confidet, damnationem non diſſimilem vereatur.

Hanc doctrinam apertè S. Baſilius explicat in Regulis brevioribus, in Reſp. 1. his verbis: *Quis eſſe tantâ veſaniâ percitus poteſt, ut aliquid audeat à ſeipſo vel cogitatione tenùs concipere, cum ductore ſancto & bono ſpiritu indigeat, ut dirigatur in viam veritatis, cogitatione, verbo, & opere; & cæcus ſit, & in tenebris degat ſine ſole Juſtitiæ Domino noſtro Jeſu-Chriſto, cujus mandatis tanquam radiis quibuſdam homines illuminantur? Præceptum enim Domini, inquit, lucidum illuminans oculos.*

Et reverà errorum fermè omnium origo ex humano ſenſu proficiſcitur, ſi Antiquis habeatur fides, ut Tertull. de Præſcript. cap. 7. qui ex Philoſophiâ & temerariâ Interpretum circa divinam naturam & ejus œconomiam opinione naſci hæreſes & errores omnes teſtatur. Similiter Arnobius lib. 2. contra Gentes, relatis Idololatrarum erroribus, quærit undè tam graves prolapſiones orirentur; hanc autem ob oculos

ponit cauſam apertam, quòd humanis rationibus divina penderent: *Non enim, ait, divina divinis, ſed rationibus pendimus & conjectamus humanis; atque ut fieri meruiſſe quid remur, ità eſſe oportere contendimus.* Item S. Baſilius Epiſt. 82. & 182. ex Regum libris refert, nullo ſedente Rege, in omne ſcelerum genus proruiſſe Iſraëlem; ut vel indè privatos cupiditatibus ſuis fuiſſe obſecutos pateret, quòd non eſſet Legiſlator, & quiſque ſibi pro arbitrio Leges fingeret. Addit etiam hoc eſſe figuram eorum, quæ in Eccleſiâ contingunt; cum ſinguli, deſertâ doctrinâ Salvatoris Regis noſtri, propriâ ſuâ autoritate ſibi fingunt leges; cum malint imperare Domino, quàm ei ſubeſſe. In Epiſt. quoque 2. ad S. Greg. Naz. ſcribit ideò graſſari ſcelera, quòd propriæ ſententiæ ſervirent homines. Non licet igitur proprio arbitrio, ſeu ſibimet etiam piè ſentienti, ut videtur, morem gerere.

CONCL. II. Divinæ Legis explanatio aliundè petenda non eſt, quàm ex ſacris Codicibus, & ex unanimi Sanctorum Patrum conſenſione.

Prob. 1. Nam qui divinis præceptis tam accuratè inſiſtere jubentur, ut ab humano ſenſu & hominum placitis recedant omninò, & ad Dei Legem & Verbum, tanquam ad facem unicam & ad ſupremum Judicem perpetuò attendant, profectò illis non licet arbitrio humano Dei Leges interpretari. Deus autem arbitrium proprium à nobis longè amovet, vultque hominem ſibi addictum ad unicam Dei Legem ſemper attendere tanquam ad ſolum verum ducem & Judicem: Joſuë quippè 1. ℣. 7. & 8. *Ne declines ab eâ ad dexteram vel ad ſiniſtram, ut intelligas cuncta quæ agis. Non recedat volumen legis hujus ab ore tuo; ſed meditaberis in eo diebus ac noctibus, ut cuſtodias & facias omnia, quæ ſcripta ſunt in eo: tunc diriges viam tuam, & intelliges eam.* Pſalmo quoque 118. ℣. 105. *Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen ſemitis meis.* Joan. etiam 12. ℣. 48. *Sermo, quem locutus ſum, ille judicabit eum in noviſſimo die.* Cum igitur oculis noſtris continuò Dei Lex ſit proponenda, ne illius aut memoria excidat, aut aliud ejus loco ſubſtituatur; & regulis à Deo traditis tantummodò ſit inſiſtendum ad hominum mores componendos, ſanè ex aliis fontibus Divinæ Legis interpretatio non eſt repetenda, quàm ex ipſo Dei Verbo ſcripto, aut ex Traditione Apoſtolicâ, ſeu ex Eccleſiæ definitione, quæ his Legibus ſemper eſt conſentanea.

Et certè vult Deus his nos inhærere ſemitis, ne recèns excogitatis figmentis, aut hominum opinionibus à veritatis tramite abducamur. Undè prohibet Apoſtolus, ne ullatenùs ab illis deflectamus, etiamſi è cœlo ſe deferre doctrinam quis, vel etiam Angelus jactitaret: ideò 2. Tim. 3. ſic alloquitur Timotheum: *Tu verò permane in iis quæ didiciſti, & credita ſunt tibi, ſciens à quo didiceris: & quia ab infantiâ ſacras Litteras noſti, quæ te poſſunt inſtruere ad ſalutem, per fidem, quæ eſt in Chriſto-Jeſu. Omnis Scriptura divinitùs inſpirata, utilis*

eſt ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in juſtitiâ; ut perfectus ſit homo Dei ad omne opus bonum inſtructus. Et 2. Theſſal. 2. ℣. 14. *Itaque fratres ſtate, & tenete Traditiones, quas didiciſtis, ſive per ſermonem, ſive per epiſtolam noſtram.* Item Gal. 1. Traditis firmiter inhærendum eſſe docet, declinandoſque novos Evangelii Interpretes: ſic enim habet ℣. 7. & 8. *Sunt aliqui, qui vos conturbant, & volunt convertere Evangelium Chriſti: ſed licet nos, aut Angelus de cœlo evangelizet vobis præterquamquòd evangelizavimus vobis, Anathema ſit.* Anathema igitur ei, qui aliud quàm quæ in Evangelio circa Dei Legem continentur prædicat, cujuſcunque ſit ſortis, etiam Angelicæ.

Prob. 2. Hæc fuit Antiquorum unica ſententia, omnem ſcilicet vitæ rectitudinem eſſe petendam ex Evangelicis præceptis, & per Traditionem acceptis: ſic S. Clem. Alex. lib. 7. Strom. *Is ergò ſolus qui eſt cognitione præditus, cum in ipſis conſenuerit Scripturis, Apoſtolicam & Eccleſiaſticam ſervans dogmatum rectitudinem, rectiſſimè vivit convenienter Evangelio, & demonſtrationes ita ut quærit, invenit, ut qui emittatur à Domino, à Lege, & à Prophetis. Nam vita, ut opinor, ejus, qui eſt præditus cognitione, nihil eſt aliud quàm facta & verba, quæ ſequuntur Traditionem Domini; quanquam non eſt omnium cognitio.* Aliam non proponit regulam Tertull. cap. 3. Scorpiaci, & lib. de Spectac. cap. 20. & 21. ubi ſic habet: *Nuſquàm & nunquàm licet, quod ſemper & ubique non licet: hæc eſt veritatis integritas, & quæ ei debetur diſciplina plenitudo, & æqualitas timoris, & fides obſequii, non immutare ſententiam, nec variare judicium; non poteſt aliud eſſe, quod verè quidem eſt bonum ſeu malum: omnia autem penes veritatem Dei fixa ſunt. Ethnici, quos penes nulla eſt veritatis plenitudo, quia nec Doctor veritatis Deus, malum ac bonum pro arbitrio ac libidine interpretantur, alibi bonum, quod alibi malum.* Nec aliam quoque regulam profert Origenes Hom. 1. in Cant. ubi ſic loquitur: *Et ideò regulam quamdam directam ponamus eſſe æquitatem, ut ſi quid in nobis iniquitatis eſt, hanc adhibentes & ſuperducentes, directoriam mandatorum Dei, ſi quid tortuoſum eſt, ab hujus regula lineâ reſecetur, ut poſſit & de nobis dici: Æquitas dilexit te.* Nec aliam pariter adhibet morum legem S. Auguſt. lib. 2. de Bapt. cap 6. *Non afferamus ergò*, inquit, *ſtateras doloſas, ubi appendamus quod volumus, & quomodò volumus pro arbitrio noſtro, dicentes: hoc grave, hoc leve eſt; ſed afferamus divinam ſtateram de Scripturis ſanctis, tanquam de theſauris Dominicis, & in illâ quid ſit gravius appendamus; imò non appendamus, ſed à Domino appenſa recognoſcamus.* Undè palàm eſt removendas eſſe humano ſenſu confictas ſtateras, quibus appenduntur quæ gerimus; ſed unicam adhibendam eſſe divinam ſtateram. Sic diſſerit quoque S. Greg. Naz. orat. 27.

Prob. 3. Hæ morum regulæ adeò fuerunt olim apud Catholicos in-

dubitatæ, ut S. Iren. lib. 1. cap. 1. Hæreticos morum depravatores hâc unicâ præſcriptione confutet, quòd quæ traderent, nec Scripturarum, nec Apoſtolorum Traditione niterentur. Similiter ſui temporis Hæreticos eâdem ratione convellit Tertull. lib. de prçſcript. cap. 6. ubi ſic ſcribit: *Nobis verò nihil ex noſtro arbitrio inducere licet, ſed nec eligere, quod aliquis de arbitrio ſuo induxerit: Apoſtolos Domini habemus autores, qui nec ipſi quicquam ex ſuo arbitrio, quod inducerent, elegerunt; ſed acceptam à Chriſto diſciplinam fideliter nationibus aſſignaverunt.* Item Vincentius Lirinenſis in ſuo Commonitorio, Concluſionis veritatem ità confirmat: *Annuntiare ergò aliquid Chriſtianis Catholicis præter id quod acceperunt, nunquàm licuit, nuſquàm licet, nunquàm licebit.*

Poſitis iiſdem principiis ſic ſcribit Innocentius I. Epiſt. ad Victricium: *Non noſtra præcepta imperantur; ſed ea, quæ per deſidiam aliquorum neglecta ſunt, ab omnibus obſervari cupimus; quæ tamen Apoſtolicâ & Patrum Traditione ſunt conſtituta. Scriptum eſt namque ad Theſſal. Paulo monente: State, & tenete Traditiones noſtras.*

OPP. 1. His poſitis principiis, cuique aufertur de agendis conſtituendi libertas. Omnibus enim nec per otium, nec per ingenium, aut per eruditionem licet aut Legem Divinam, aut Traditionem expendere, nec ad id ſuppetunt libri. Quid igitur fieri prudentiùs poteſt, quàm in dubiis, aut animi anxietatibus, eruditorum virorum libros conſulere, ut quid ſit ſuſcipiendum reſciatur?

R. 1. privatis hanc ſtudiorum neceſſitatem non impoſuiſſe ſupremum Legiſlatorem, ut quæ ſunt Legis latæ munia edocerentur: voluntatis enim ſuæ ſignificationem tam apertam fecit, ut remotis pravis affectibus, facilè intelligat quiſque quid ſui ſit erga Deum & proximum officii: ut enim habet Orig. lib. 7. contra Celſ. *Certè ipſi Prophetæ, quidquid erat opus mox ab auditoribus intelligi, & quidquid ad corrigendos mores faciebat, abſque ullis involucris propoſuerunt eis ità, ut Deus voluit.* Idem tradit S. Baſil. lib. 2. de Bapt. q. 4. ubi docet prçcepta Dei, qualia ſunt iſta duo: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo &c. & proximum ſicut te ipſum:* adeò ſimplicibus & apertis terminis eſſe comprehenſa, ut cuique obnoxia ſint. Quæ duo mandata ſi impleantur, quæcunque mandata ſervabuntur, juxta illud Matth. 22. ℣. 40. *In his duobus mandatis univerſa Lex pendet, & Prophetæ.* Hinc ex Apoſtolo Rom. 13. ℣. 10. *Plenitudo ergò Legis eſt dilectio.* ℣. 9. *Et ſi quod eſt aliud mandatum, in hoc verbo inſtauratur: Diliges proximum tuum, ſicut te ipſum.*

R. 2. ex S. Baſilio ibidem, omnem declinari errorem, cum ad hæc duo attenditur, videlicet ad hæc verba primæ ad Cor. 6. ℣. 12. *Omnia mihi licent, ſed non omnia expediunt:* & ad iſta ejuſdem Epiſt. cap. 10. ℣. 24. *Nemo quod ſuum eſt quærat, ſed quod alterius.* Quod ſi hæc omnem ſcrupulum de animis non eximant, rogandus eſt Deus, ne in

peccati pœnam patiatur, nos in errorem labi: quod, Deo monente, præſtitit Saulus ad Dominum ſic confugiens, Act. 9. ℣. 6. *Domine quid me vis facere?* Quod ut pręſtemus monet ipſe Chriſtus his verbis Math. 7. ℣. 7. *Petite, & dabitur vobis: pulſate, & aperietur vobis.* Hinc ex S. Aug. lib. 12. de Civ. cap. 23. vigiliis continuis eſt excubandum, *ne,* inquit, *opinio veriſimilis fallat; ne decipiat ſermo verſutus; ne ſe tenebræ alicujus erroris offundant; ne quod bonum eſt, malum; aut quod malum eſt, bonum eſſe credatur.* Si verò urgeat agendi neceſſitas, Legi à S. Leone Epiſt. 92. ad Ruſtic. Narbon. traditæ inſiſtamus: *Illâ ſemper conditione ſervatâ,* inquit, *ut in his, quæ vel dubia fuerint, aut obſcura, id noverimus ſequendum, quod nec præceptis Evangelicis contrarium, nec decretis ſanctorum Patrum inveniatur adverſum.*

R. 3. Deus quidem quoſlibet ad libellorum ſuppellectilem non adegit, ſed eos remittit ad Eccleſiæ Paſtores, qui Scripturarum & Eccleſiæ definitionem circa quæſtiones propoſitas interrogantibus exponunt; aut ſi eos lateat quid fuerit definitum, ad Diœceſeon Pontifices rem deferunt, juxta hanc Legis antiquæ divinam œconomiam, cap. 17. Deut. ℣. 8. & 9. *Si difficile & ambiguum apud te judicium eſſe perſpexeris inter ſanguinem & ſanguinem, cauſam & cauſam, lepram & lepram; & judicium inter portas tuas videris verba variari; ſurge, & aſcende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus: venieſque ad Sacerdotes Levitici generis, & ad Judicem, qui fuerit illo tempore; quæreſque ab eis, qui indicabunt tibi judicii veritatem:* quod naſcentis & in dies creſcentis Eccleſiæ temporibus fuit ſolicitè uſurpatum. Quæſtio fuit v. g. de Idolothitis removendis, aut cibis ſine diſcrimine adhibendis: cum autem negarent aliqui, aſſererent alii; ad Apoſtolos Eccleſiæ Paſtores confugiunt, & eorum ſtant judicio. Variæ de agendis poſtmodùm ſubortæ fuerunt dubitationes, de quibus non privati, ſed Epiſcoporum Synodi, advocato Spiritu ſancto, perlectiſque ſacris Codicibus, & conſultis priorum temporum monumentis, definierunt.

Inst. 1. Ad Paſtores, inquis, eſt in dubiis confugiendum; ſed ad quid confugietur? Si enim Paſtores illos nonniſi ex Scripturis & Traditione reſpondendi maneret neceſſitas, dubio procul obmuteſcent; cum in Verbo Divino tùm ſcripto, tùm tradito, paucis exceptis, peregrini ſint. Quis enim inter eos ità temerarius eſſet, ut, prohibente ſupremo Paſtore Chriſto, mentem ſuam exponere auderet? Imò quis tàm altè de ſeipſo ſapiet, ut ſe poſſe ad propoſita reponere ſentiat quæ in ſacris Codicibus & in Traditione venerandâ continentur? Obmuteſcerent igitur interrogati Paſtores; & prudenter admodùm, cum certò ſibi defuturi eſſent, & graviter peccaturi: quæ incommoda indè ſequerentur nemo non videt. Pacandis enim hominum conſcientiis eriperetur copia; maximiſque anxietatibus angerentur omnium animi; fieretque indè peccatorum innumerorum origo; cum plura patrarentur non ex fide; propterèaque contra conſcientiam.

R. alias dubitantibus vias non poſſe à me premonſtrati præter allatas, cum alias ex ſacris Codicibus & Traditione non habeam; dicam conſtanter Paſtoris & Theologi officium eſſe, non quod ſibi placitum eſt reponere, ſeu proferre: hæc eſt mens mea; ſed hæc dicit Dominus: hæc docet Eccleſia mater. Querit enim ovis ſupremi Paſtoris vocem, ut eam audiat & ſequatur, Joan. 10. non verò legati doctrinam.

Hæc non mea reſponſio; nec quidlibet niſi ex ſacræ doctrinæ fontibus acceptum ſcribere in votis eſt: hæc, inquam, non mea reſponſiò, ſed & ſummorum Pontificum definitio, ut S. Leonis in Epiſt. 37. ad Leonem Ravennatenſem: *Frequenter quidem*, inquit, *in diverſarum ambiguo quæſtionum titubantia fratrum corda ſpiritu Dei inſtruente, ſolidavimus, reſponſionis formas vel ex ſanctarum Scripturarum diſciplinâ, vel ex Patrum regulis colligentes.*

Hæc eſt etiam reſponſio Felicis IV. & Gregorii VII. Epiſt. 10. ad Henricum Regem, ubi ſic loquitur: *Ad ſanctorum Patrum Decreta, doctrinamque recurrimus, nihil novi, nihil adinventione noſtrâ ſtatuentes; ſed primam & unicam Eccleſiaſticæ diſciplinæ regulam, & tritam ſanctorum Patrum viam, relicto errore repetendam & ſectandam eſſe cenſuimus.* Item lib. 9. Epiſt. 9. ad quemdam Comitem, cum ab eo regulæ morum quererentur, ità reſpondet: *Nihil tibi præter quod ſacri Canones præcipiunt, reſpondere poſſumus.* Et infrà: *Neque nos alicui licentiam peccandi dare poſſumus, aut debemus; cum nos ipſi hanc licentiam non habeamus.*

Hanc non dicam modò Concili Oecumenici, ſeu tertii Conſtantinopolitani definitionem; ſed & Fidei profeſſionem, ut patet ex his verbis Act. 10. cap. 1. *Ut rectam regiamque divinæ juſtitiæ viam ſine erroris offenſâ teneamus, ſanctorum Patrum Decreta, veluti inextinctæ quædam, ſemperque lucentes faces ſequendæ ſunt. Quapropter Sanctiones Eccleſiæ Catholicæ & Apoſtolicæ per traditionem tum à Sanctis omnique laudis præconio celebrandis Apoſtolis; tùm ab Orthodoxis Oecumeniciſque, & Provincialibus Conciliis, aut à quovis Deiloquo Patre, & Doctore Eccleſiæ acceptas, ſervandas cuſtodiendaſque profitemur. Traditiones enim ſive per ſermonem, ſive per epiſtolam Majorum noſtrorum, qui vitæ ſanctitate nobis præluxerunt, acceptas diſertè magnus Apoſtolus tenendas monet.*

Quis ergò Paſtor, quis Theologus aliam ſibi prefinire judiciorum ſuorum legem auderet? an non pro Publicano & Ethnico videretur habendus, cum Eccleſiam non audiret?

Nec plerique Paſtores, quaſi Litterarum ſacrarum & Eccleſiæ Canonum rudes traducendi ſunt: illis enim injuria fieret non mediocris; cum aliâ ratione quæ ſunt Paſtorum officia implere non poſſint, niſi verbum Dei doceant & exponant; niſi frangant ſacrum Panem, divinâ clangant buccinâ; & quaſi Dei Angeli quæ Dei ſunt annuntient populis ex ipſorum ore quærentibus. Quod ſi S. Paulo Timotheum ab

infantiâ in verbo Dei enutritum ad verbi hujus ſtudia continua incitanti non obſequantur; pareant ſaltem Eccleſiæ lectionem ſacram Paſtoribus injungenti, ut pares fiant & idonei ad implenda dignè Deo ſua munia. Ne verò populis deeſſent, aut gravis labor & impenſa ex multiplici librorum ſuppellectili deterreret illos ab officio, ſuâ ſagacitate & ſpiritu ſuo movente huic formidando incommodo Eccleſia occurrit, tùm libris ritualibus ſcriptis, quos ſi conſulant Paſtores quilibet, quid ſit ad populorum quæſtiones reſpondendum habebunt in promptu; tùm præpoſitis Diœceſanis Epiſcopis, à quibus reſpondendi legem, & aliquandò reſponſiones accipient.

Si Paſtor non ità eruditus velit ſibi ad ſolatium & ad plebis ſibi creditæ inſtitutionem quoſdam, ſed paucos numero libros comparare, nec ſanctos Patres pro facultatum tenuitate poſſit emere; in Evangelia proderunt admodùm Janſenii Gandavenſis concordia, vel S. Thomæ Catena aurea, vel Cornelius à lapide, vel Janſenius Iprenſis; in Epiſtolas S. Pauli Eſtius, aut Fromondus; & in reliquam Scripturam Menochius, vel Tirinus. Pro Traditionis Apoſtolicæ doctrinâ & Eccleſiæ Sanctionibus emant quoque ſibi Concilium Tridentinum, & iſtius Concilii Catechiſmum, compendioſam Canonum Caranzæ collectionem, atque S. Caroli Borromæi Decreta habita poſtremo iſto ſeculo; item Provincialia Concilia, nimirùm Senonenſe, Rothomagenſe, Aquenſe, & Burdigalenſia. Si verò majorem operam in ſtudiis velint collocare, & in perlegendis quæ ad plebis inſtitutionem & pleraſque dubitationes ſolvendas conferre poſſunt uberrimè, ſibi comparent tùm S. Cypriani opera; tùm S. Auguſtini Epiſtolas, Libros Confeſſionum, Enchiridion, & Lib. de moribus Eccleſiæ; tùm S. Gregorii Paſtorale, tùm & S. Bernardi libros.

Igitur non eſt cur timeatur ſilentium Paſtorum, quos canes mutos & idola vocat Propheta: penes enim Paſtores etiam imperitos erunt fontes limpidiſſimi, undè hauriant aquas ad extinguendam ſitientium Fidelium ſitim idoneas, modò ſibi & plebi velint eſſe conſultum.

Utinam Theologi & Paſtores quilibet affectu ſincero profiteantur quod ore tenùs teſtabatur Balaamus à Balac Rege Madian evocatus, ut populo Iſraëlitico imprecaretur. Si daretur illis, ut tam piè afficerentur, certè Summorum Pontificum & Concilii octavi definitiones non ſequi puderet ipſos, nec inter ſe diſceptarent niſi de reverentiâ his Legibus debitâ; ſeu quiſque nemini vellet hec in capite inferior videri. Sic autem Balaam Num 22. ✝. 18. *Si dederit mihi Balac*, inquit, *plenam domum ſuam argenti & auri: non potero immutare verbum Dei mei, ut vel plus vel minùs loquar.* Qui Paſtores aliò ſe propendere ſenſerint, ſeu reſpondere aliud, quàm quod Deus tradidit, Balaami lapſum timeant, qui ut cupiditati ſuæ faveret, nihil non molitus fuit, ut Balac Regis vota poſſet explere: *Mercedem iniquitatis amavit Balaam*, inquit S. Petrus 2. Epiſt. cap. 2. ✝ 16. *Correptionem verò habuit ſuæ ve-*

ſaniæ: ſubjugale mutum animal, hominis voce loquens, prohibuit Prophetæ inſipientiam Cum enim Dei benedictionem in maledictum vertere non potuiſſet, Regi Balac ſuaſit, ut in Iſraëlitarum caſtra mulieres formoſas induceret, quæ illos & in fornicationem, & in idololatriam impellerent. Undè S. Auguſt. lib. 4. in Num. q. 48. ſic habet: *Videns Dominus ejus cupiditatem captam, devictamque muneribus, permiſit eum ire, ut per jumentum, quo utebatur, ejus avaritiam coerceret; hoc ipſo confundens illam dementiam, quòd prohibitionem Domini per Angelum factam tranſgredi aſina non audebat, quam ille cupiditate tranſgredi conaretur, quamvis eandem cupiditatem timere ſupprimeret..... Cur poſt iſtam permiſſionem Dominum iterùm non conſuluit, & poſt illam prohibitionem iterùm conſulendum putavit, niſi quia ejus maligna cupiditas apparebat, quamvis timore Domini premeretur?* Ea eſt cupiditatis in avaros etiam Prophetas dominatio, quam ut à ſuis Paſtoribus & Theologis avertat benignitate ſuâ Dominus, precibus aſſiduis poſtulandum eſt: alioquin enim nonnihil tentabunt, ut Magnatum votis, aut ſuis cupiditatibus ſerviant.

INST. 2. Sed qui Sanctorum Patrum doctrinæ voluerit adhærere, opiniones minus probandas pro lege ſibi ſumet; v. c. barbæ & capillorum abraſionem, ſceleris loco habebit: ità enim conſtituit S. Clemens Alex. lib. 3. pædagogi cap. 3. *In eo ergò violando, quod eſt virilis naturæ ſignum, eo ſcilicet, quod eſt hirſutum, contra legem facere eſt impium.* Et infrà: *Quomodò non ſunt impii, qui conforme Domino corpus injuriâ probroque afficiunt.*

R. id Sanctorum Patrum traditionem dici, quod ab omnibus, aut à pleriſque Sanctis Patribus traditur, aliis non repugnantibus: cum verò in exponendo Legis Divinæ præcepto quidam ex Patribus (quod eſt admodùm infrequens) privatam viam ſelegit; abſque culpâ deſeritur, ut S. Clementis oppoſita ſententia. Sic etſi v. c. ex Patribus quidam aſſerere deprehendantur, eos non poſſe interimi qui in vitam conſpirant, etiam defendendæ propriæ vitæ causâ; tamen aggreſſoris cædem illicitam eſſe non ſequitur; cum nocturnum furem ut vitæ inſidiatorem occidi Deus permittat Levit. 21. & ex Patribus plerique ità ſentiant, pœniſque canonicis aggreſſorum interfectores eximant Synodi quædam, ut Remenſis prima an. 830. cap. 9. & etiam hominibus in vitæ diſcrimine poſitis Leges civiles arma, quibus ſe tueantur, porrigant. Undè autoritate publicâ, & quaſi Reipublicæ juſſu & manu ejuſmodi aggreſſores occiduntur.

OPP. 2. Poſſunt Theologi varias Dei Legis expoſitiones proponere, v. c. de uſurâ, cui adhibentur exceptiones *lucri ceſſantis, & damni emergentis*; ſeu ne uſura cenſeatur percipi, ubi periculum eſt, ne creditæ pecuniæ jactura fiat: quæ tamen expoſitiones non occurrunt in Scripturis, aut in Traditione: nam apud ſanctos Patres ſicut & in Scripturis abſolutè prohibetur uſura, ut Exodi 22. ℣. 25. Pſ. 14. ℣. 5. Pſ. 52. ℣. 12.

R.

R. uſuram ſemper eſſe illicitam, tùm ex Scripturis, tùm ex ſanctorum Patrum conſenſione; nec quaſlibet humanas exceptiones uſuræ labem tollere poſſe, ita ut humanâ ſanctione fieri licitum unquàm poſſit, ex mutuo ultra ſortem lucrum acceptum. Nec enim definienti Deo, nec Eccleſiæ autoritatem divinam continuis ſeculis juxta Majorum traditionem exponenti, ulla humana præſcribere poteſt autoritas. Licitum quidem fit lucrum ex damno emergente, aut ex lucro ceſſante, ut cum quis pecuniam ſuam v. c. mercatori credit eâ lege, ut cum ipſo periclitaturus, certam quamdam portionem ex pecuniâ, ſeu ex lucro futuro, percipiat; tunc enim ad negotiationem initur ſocietas; aut cum in pœnam illati damni ob retentam incuriâ pecuniam, vel non ſolutam, ad aliquam quotannis ſolvendam mulctæ ſpeciem à Magiſtratu debitor damnatur, ut reſarciatur damnum illatum. Sed his in caſibus non fit exceptio à mandato, quo uſura prohibetur, ſeu ultra ſortem mutuo datæ pecuniæ exactio; quia mutuum non occurrit.

Opp. 3. Licet in Scripturis injungatur, ut gratis dentur gratis accepta, juxta illud Math. 10. ℣. 8. *Gratis accepiſtis, gratis date*: Itemque Act. 8. abſolutè prohibeatur uſura; his tamen Divinis Legibus exceptiones ſæpiùs apponuntur: V. c. jure Concordatorum Leonis X. & Franciſci I. pro Epiſcopatibus, & Beneficiis, ſeu pro Bullis; pariter uſu laudabili pro ſacris Paſtorum muniis poſtulantur dona. Similiter pro Ordinum litteris & Beneficiorum collationibus ab Epiſcoporum miniſtris exigitur certa pecuniæ ſumma; ſic & à Monaſteriorum Præfectis pro Monachorum, aut Monacharum inſtitutione; imò & pro Legum Eccleſiaſticarum immunitatibus. Quæ ſingula, cum gratis Eccleſiæ miniſtris data ſint, ut & gratis darentur, eſſet neceſſe.

R. illi Legi Divinæ exceptionem nullam fuiſſe adhibitam, nec poſſe adhiberi; ſummiſque Pontificibus gravem inferri calumniam, cum venditorum Epiſcopatuum incuſantur, quòd pro Bullis pecunia exigatur. Nam ex convento probato vacantis Epiſcopatûs unius anni reditum, aut reditûs partem &c. percipit Summus Pontifex, ut graviſſimas pro univerſalis Eccleſiæ commodis impenſas valeat ſuſtinere, & Eccleſiæ Romanæ miniſtrorum ſubvenire neceſſitatibus.

Eccleſiarum privatarum Paſtoribus, maximè illis, qui laborant in Verbo, ex ordinatione Divinâ, & Apoſtolicâ interpretatione datur duplex honor; ſeu variâ ratione pro variis locorum conſuetudinibus Sacramenta miniſtrantibus victus & veſtitus ſubminiſtrantur, & à Fidelibus creduntur illis ut depoſita, quæ ad ſublevandas pauperum calamitates ſint illis ſubſidio. Si pro his donis, aut eleemoſynis ſibi comparandis, Sacramentorum & Verbi Divini adminiſtrationem ſuſciperent Paſtores; quis eos cum Judâ fure & proditore, aut cum Simone Mago, ut rei ſacræ violatores non damnarit; ſique cupiditatis, laſciviæ, aut ambitûs æſtu impulſi, quæ pauperibus debentur, vel ſibi ſervarint, vel in prophanos uſus impenderint?

Nec Epiſcopi vendunt ordinationes, cum ex litteris ordinationum aliquid poſtulant: fatendum tamen ex Concilio Tridentino eos graviter peccare, ſi pro litteris Ordinum, & proviſionibus Beneficiorum exigant pluſquàm neceſſarium ſit ad compenſandum chartæ pretium, aut compenſandam Secretarii ſeu Notarii operam; ſi aliundè ſuppetat eis, undè ſuæ Diœceſeos onera ſuſtineant.

Nec etiam venundatur ingreſſus Monaſterii, ſi ad alendam virginem, quæ velari exoptat, neceſſaria poſtulantur, quandò ſcilicet Monaſteriis non ſuppetunt facultates: ſi verò opulenta ſint Monaſteria, contra Leges in Canonibus præſcriptas peccatur, ſi exigatur pecunia.

Neque pariter diſpenſationes Romæ veneunt; ſed ut poſtulantium ambitus comprimatur, in pœnam quædam pecuniæ ſumma pro univerſalis Eccleſiæ commodis poſtulatur.

Quæſtiones ſimiles fuſiorem poſtularent expoſitionem; ſed his non eſt hic locus: ſatis viſum eſt modò certa de illis & indubitata principia ſubindicaſſe, aliàs uberiùs exponenda, ſi noſtrâ operâ Deus uti dignetur.

Quær. 1° an non peccato eximatur, qui piæ intentioni, aut piis affectibus in re ſuſcipiendâ obſequitur?

R. peccato non eximi fidelem his in caſibus, niſi mandatum accuratè ſervetur. Quod ſi attento animo perpendantur quæ tùm ex Scripturis, tùm ex ſanctis Patribus primâ Concl. art. 1. collegimus, jam actum videbimur agere. Quibus enim vetat Deus, ne quod ſibi rectum videtur exequantur, ſed quod ipſe ſolus præcepit ſequenda, ii certè à piâ ſuâ intentione removentur. Et verò abſque culpâ viderentur Michæ matris ſuperſtitio, ſimul & Dathan & Core conſilium, ſi à peccato eximeret pius affectus; cum hi omnes nihil niſi de honore Deo exhibendo cogitarent. Ad ampliorem tamen hujus veritatis illuſtrationem addimus quæ Saüli Regi, & S. Petro contigerunt, ut pro Lege conſtanti ſint quæ Deus de illis conſtituit. Quippè lib. 1. Reg. cap. 15. arguitur à Samuele Saül Rex perfracti adverſus Amalec mandati divini, quòd ſcilicet Agag Amalecitarum Regi, & eorum armentis pepercisset: in illis autem ſe non peccaſſe diſputat Saül: *Immò*, inquit, *audivi vocem Domini, & ambulavi in viâ, per quam miſit me Dominus, & adduxi Agag Regem Amalec, & Amalec interfeci. Tulit autem de pradâ populus oves & boves, primitias eorum, quæ caſa ſunt, ut immolet Domino Deo ſuo in Galgalis. Et ait Samuël: Numquid vult Dominus holocauſta & victimas; & non potius ut obediatur voci Domini?* An laudari poteſt intentio ſanctior, quàm quæ tunc viſa eſt in Saule? ne ſcilicet ſubditis minùs erga Deum affectus videretur, militum precibus annuit in ſervandis tam opimis armentis, quæ non in victorum commoda cederent, ſed ad animi grati pro relatâ tam inſigni victoriâ ſignificationem, ampliſſimis & numeroſiſſimis victimis Deo exhibendam conferrent. Has eo animo ne ſervaret victimas ſibi vetitum non cenſe-

bat Saül, de hoſtibus triumphum agens. Agag etiam Regi vitam exiſtimabat ſe poſſe ſervare; cum prætertim Regis nomen in Dei mandato non fuiſſet expreſſum; cum & aliundè Regem Iſraël deceret adeò erga calamitoſam Regis ſortem commiſeratio, nec levem hinc gloriæ ſplendorem nomini divino acceſſurum ex Regis capti conſpectu expectatio erat. Hæc tamen pia vota, Deo, ut videbatur, tam honorifica, Saülem non liberarunt à violatæ Legis peccato, quod Samuël ut ariolandi ſcelus perſtringit, & in cujus pœnam regni privationem ità denuntiat: *Pro eo ergò quod abjeciſti ſermonem Domini, abjecit te Dominus, ne ſis Rex.*

Quid etiam ſanctioris pietatis ſpeciem præ ſe ferre poteſt, quàm hæc Apoſtolorum Principis ad Chriſtum reſponſio Joan. 13. *Domine, tu mihi lavas pedes? non lavabis mihi pedes in æternum.* Quid animo poteſt occurrere dignius illâ S. Petri erga Chriſtum reverentiâ, & demiſſi animi teſtificatione? Nobis forſan in Dominum peccaſſe videretur S. Petrus, niſi hâc in parte Chriſto ſe tam humiliter demittenti reſtitiſſet: mens enim, ſeu intentio S. Petri ſervum decebat, qui ſe cinerem profiteri coram Domino debet: audivit tamen hanc piam illam intentionem non minori pœnæ ſubjici, quàm à Chriſti Regno repulſæ: *Reſpondit ei Jeſus*, inquit ibidem Evangeliſta ℣. 8. *ſi non lavero te, non habebis partem mecum.* Ad quam comminationem exhorreſcens S. Petrus, ſic humiliter repoſuit ℣. 9. *Domine, non tantùm pedes meos, ſed & manus & caput lava.* Ex quibus S. Baſilius in Moral. intentionis rectitudine culpam non tolli collegit, ubi, quæ divinitùs injuncta ſunt, non exequimur.

In eâ ſententiâ nobis præiverunt Antiqui, ut Tertull. lib. de Pœnit. cap. 5. *Sed aiunt quidam*, inquit, *Deum ſatis habere, ſi corde & animo ſuſcipiatur, licet actu minùs fiat; itaque ſe ſalvo metu ac fide peccare, hoc eſt ſalvâ caſtitate matrimonia violare ..... Sic ergo & ipſi ſalvâ veniâ in gehennam detrudentur, dum ſalvo metu peccant.* Pro eâ ſententiâ ſtetit quoquè ſæpiùs S. Cyprianus contra Libellaticos præſertim, qui perſecutionis immunitatem numeratâ pecuniâ emebant; definiitque negare Chriſtum, qui Chriſtum negare videretur.

Veritatem hanc memorandi exempli relatione confirmat S. Gregor. Naz. orat. 3. quæ eſt 1. cont. Julian. videlicet juſſiſſe Julianum Deorum Imagines ſuæ conjungi, & militibus ſtipendium eâ cautione dari, ut thus coram illius Imaginibus adolerent; eo ſcilicet conſilio, ut qui Auguſti Statuam veneraretur, ſimul & Deos cenſeretur colere: quod conſilium ne ſuſpicarentur milites, ſolius læſæ Majeſtatis rei dicebantur qui officio illi deerant. Et reipsâ ex Chriſtianis milites non pauci ad hanc cæremoniam non attenderunt, utpotè longo uſu receptam. Cum verò poſteà commilitonibus ſuis in convivio aſſiderent, quaſi nihil omninò peccaſſent; & juxta Chriſtianorum morem ſumentes *aquæ poculum*, *ſublatis in altum oculis, Chriſtum cum Crucis ſigno appellarent*;

cumque contubernalium quidam id miratus fuiſſet, dixiſſetque, quidnam hoc eſt? Chriſtum poſt abjurationem invocatis? illos ſtatim his verbis exanimatos dixiſſe: quo tandem modo abjuravimus? & quinam hic novus ſermo eſt? hunc verò reſpondiſſe: quoniam ad ignem thus adoleviſtis: quod idem omninò eſt, ac Chriſtum abnegare. E convivio ſtatim in vicos excurrerunt, clamantes: Chriſtiani ſumus: Chriſtiano animo ſumus: Fidem non abjuravimus. Perſuaſum igitur erat Fidelibus omnibus externo Idololatriæ opere Fidem ejurari; licet aliundè recta eſſet intentio: ſeu quamvis, qui opus illud externum exequebantur, averſo ab Idolis adorandis eſſent animo; tamen non aliâ ratione externam illam Idololatriæ profeſſionem poſſe reſtaurari conſtabat, Deoque aliter poſſe fieri ſatis, quàm profeſſione Fidei Chriſtianæ publicâ, ſeu actu penitùs contrario. Quocircà Julianum Imperat. palàm adierunt milites illi, & auro coram Majeſtate projecto: *Non aurum contuliſti Imperator*, inquiebant, *ſed mortem inflixiſti: Chriſtiani ſumus.* Martyrii honorem his militibus invidens Imperator, eos in exilium relegavit. Hoc factum ut ab omnibus probatum Eccleſiæ pateret, ipſe S. Gregorius Naz. non modò ut præclarum facinus meritis laudibus extollit, & militum, qui commilitones increparunt, rationes; ſed & militum, qui peccarant inſcii, fidem & fidei teſtimonium exhibitum poſteris vult commendatum. Undè qui aliud ſentiret, à S. Gregorii Naz. & omnium Sanctorum Patrum S. Gregorio coætaneorum, & Martyrum illorum fide & communione prorsùs recederet.

Tandem ad boni operis rectitudinem non ſolam finis præſtantiam requiri, ſed & ut omnia quæ ſunt officii quiſque impleat, vel indè admodùm eluceſcit, quò omnibus conſtet, in Eccleſiæ ſuæ commoda peccaturum Paſtorem, qui pietatis ſpecie quâdam motus, in Loca ſancta peregrinationem ſuſciperet; aut otium omne meditationi ſacrorum Codicum impenderet: ovibus enim indeſinenter tenetur invigilare; nec ab ovili diuturno tempore abeſſe poteſt, niſi aut ſuæ, aut univerſalis Eccleſiæ non mediocris momenti negotia, vel ipſi perſecutio illata, gregem deſerere cogant.

OPP. Ex Chriſto Math. 6. ℣. 22. *Si oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum lucidum erit.* Ergò qui rectâ intentione, ſeu procurandi boni deſiderio exequitur quod non ità rectum videtur, non proindè peccato tenetur. Intentionis enim rectitudine iniquitas omnis removetur.

R. de indifferentibus rebus, quarum recto, aut uſu perverſo Dei gratiam aut odium meremur; vel de operibus piis, quæ finis inordinatione depravantur, Math. 6. fieri ſermonem, ut de eleemoſynâ; non verò de operibus pravis, quæ recti finis inſtitutione à malo vindicari nunquàm poſſunt. Ibi enim Chriſtus occultam Phariſæorum iniquitatem omnium oculis exponit, qui externorum operum piorum ſplendore ab hominibus gloriam quærebant; viduarum autem & virorum opulento-

rum bona ſimul ſtudebant aucupari; & ſic à Deo alieni penitùs erant, licet ſtudioſos Legis ſe cultores profiterentur: *Ubi enim eſt theſaurus tuus*, inquit Chriſtus Math. 6. *ibi eſt & cor tuum. Lucerna corporis tui eſt oculus tuus.* Cui cupiditati columbarum ſimplicitatem opponit Chriſtus, ſeu unicum Deo obſequendi deſiderium, quod præcipit Evangelium: *Eſtote*, inquit Math. 10. ✝. 16. *ſimplices ſicut columbæ.* Quam Chriſti doctrinam Romanis exponit Apoſtolus paucis verbis: *Corde*, inquit Rom. 10. ✝. 10. *creditur ad juſtitiam: ore autem fit confeſſio ad ſalutem.*

Quær. 2° num viri piè affecti, rari opus aliquod externum contra Legem pugnare, intentionis rectâ directione, ſeu reſtrictione mentali peccatum declinare poſſint; cujuſcemodi eſſent qui perſecutionis vitandæ causâ, Idololatrarum conventus adirent, & thus offerrent; non quidem animo Idolum colendi, ſed Chriſtum ipſum interno affectu adorandi; ſeu reſtrictione illâ ſe non in Idolum, ſed in Chriſtum intento eſſe animo?

R. non declinari peccatum ejuſmodi reſtrictione mentali; quia ex Chriſto Math. 10. ✝. 32. *Omnis ergò qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo, qui in cœlis eſt: qui autem negaverit me coram hominibus, negabo & eum coram Patre meo, qui in cœlis eſt.* Et Luc. 9. ✝. 26. *Qui me erubuerit, & meos ſermones; hunc Filius hominis erubeſcet, cum venerit in Majeſtate ſuâ, & Patris, & ſanctorum Angelorum.* Et Rom. 10. ✝. 10. *Corde creditur ad juſtitiam; ore autem fit confeſſio ad ſalutem.* Qui ergò aliud à ſententiâ ſuâ profitetur exteriùs, quàm quod Chriſtus docuit, adverſus Divinam illam Legem peccat.

Alio argumenti genere reſtrictiones ejuſmodi ſancti Patres impugnarunt. 1° quia iis deluderetur quærentis expectatio: de jure autem naturæ eſt, in omni quæſtione ad quærentis mentem reſpondere, ut habet Tertull. lib. 4. contra Marcionem cap. 38. his verbis: *Juſta & digna præſcriptio eſt, in omni quæſtione ad propoſitum interrogationis pertinere debere ſenſum reſponſionis. Caeterùm aliud conſulenti, aliud reſpondere dementis eſt.*

Ad veritatis hujus confirmationem laudarunt Veteres non tantùm mortem Ario divinitùs inflictam in pœnam perjurii, quod reſtrictione vitare ſe poſſe crediderat; ſed & vindictam Senatûs Romani Decreto repetitam à Senatoribus, & aliis poſt Cannenſem cladem paris doli conſciis.

Arius ex Ruff. lib. 1, cap. 12 & Socr. lib. 1. cap. 19. ab exilio revocatus, ſcriptâ Fidei Formulâ Nicænæ ſimili, diverſo tamen ſenſu, Conſtantino Imperatori ſic illuſit. Cum ab eo quæſiiſſet Imperator, an Patribus Nicęnis aſſentiretur? & an idem ſcripto & animo haberet? monuiſſet quoquè, ut ſibi à Dei vindictâ in perjuros caveret; ſimulatè juravit ſe nihil aliud ſentire: *Sine morâ*, inquit Socrates, *alacri &*

prompto animo coram Imperatore ſubſcribit Nicenæ Fidei; imò verò jubente Imperatore juravit, ſed ſimulatè & fallaciter. Quod & expreſſit S. Athan. orat. 1. contra Arian. ubi ſic diſſerit: *Arius ipſe hæreſeos Princeps, ſocius Euſebii, & operâ Gregalium Euſebii evocatus à felicis memoriæ Conſtantino, ibique juſſus, ut ſcripto ederet ſuam fidem, callidè per dolum ſuppreſſis ſuis impietatibus, prælatiſque, uti Diabolus ſolet, ſacrarum Literarum ſimplicibus, uti ſcripta erant, verbis, formulam ſuæ fidei conſcripſit. Deinde à B. Conſtantino interrogatus, nihilne aliud in animo haberet, ipſamque veritatem teſtaretur; Dominum enim perjurii vindicem futurum; miſer jurejurando reſpondit, ſe nihil habere præter ea, quæ ſcripto edidiſſet, neque dixiſſe aliter, neque cogitaſſe.* Cujus in perjurii pœnam cum in Eccleſiam Conſtantinopolitanam quaſi victor ſuis ſtipatus Imperatoris autoritate pergeret, Communionem Catholicam ſibi à SS. Athan. & Alexandro Conſtantinopolitano negatam conſecuturus, repentinâ morte fuit oppreſſus: *Et egreſſus ſtatim, utpote pœnam daturus, corruit; atque ità ſuſpenſus, medius diſcrepuit;* uti refert S. Athan. qui hæc addit: *Omnibus quidem hominibus communis vitæ exitus, mors eſt. . . . ſed tamen exitus Arii, quia non vulgaris eſt, operæ pretium eſt, ut narretur.* Et paulò poſt: *Nondum enim ſol exortus erat, cum neceſſitas Arium in eum locum detraxit, ubi collapſus eſt, utrâque re ſimul, & communione, & vitâ ſpoliatus.* Arii mortem ità deſcribit S. Gregor. Naz. in orat. funebri pro S. Athan. *Petulantis & effrenæ linguæ in obſcœnis & impuris locis extinctus eſt; atque orationis, non morbi viribus oppreſſus, ob eandem Verbi proditionem diruptus eſt. Ubi felicis memoriæ Conſtantinus, re ſtatim auditâ, admiratione commovetur, cum vidiſſet ità hominem in perjurio & deprehenſum & oppreſſum &c.* Divinâ igitur ultione in ſubdolæ mentis reſtrictionem palàm factum fuit, quam deteſtandi ſceleris fiant conſcii, qui ſacram juramentorum fidem ejuſmodi arte eludere conantur.

Alterum exemplum refert S. Auguſtinus, ſimulque reſtrictionis mentalis iniquitatem exponit Ep. 224. ubi Romanos laudat, qui poſt Cannenſem cladem Ordinis Senatorii gradu non ſolùm moverunt eos qui maluerunt mortis tormentorumq; metu pejerare, quàm Pœnorum caſtra repetere; ſed etiam eos, qui à perjurii reatu ideò ſe putaverunt ſolutos, quòd præſtito jurejurando aliquâ neceſſitate ſimulatâ, vel quaſi alicujus rei eſſent obliti, redierant in caſtra. Adhæc addit: *Non attenderunt qui eos Senatu pepulerunt, quid ipſi jurando cogitaſſent; ſed quid ab illis ii, quibus juraverant, expectarent:* Nam ut ipſemet in eâdem Epiſtolâ conſtituit, *illud ſanè rectiſſimè dici non ambigo, non ſecundum verba jurantis, ſed ſecundum expectationem illius, cui juratur, quam novit ille, qui jurat, fidem jurationis impleri. Nam verba difficillimè comprehendunt, maximè breviter ſententiam, cujus à jurante fides exigitur.* Reſtrictiones igitur illæ, ut iniquæ peccatorum obvelationes, aut verba malitiæ, ut habet David, meritas dederunt pœnas. Peccati ergò iniquitatem non

tollunt: immò verò peccati nequitiam augent. Nam fraude illâ juramentorum ſanctitatem & finem penitùs ſubvertunt. In eo enim eſt juramentorum ſanctitas & finis, ut Deo tanquam teſte invocato occulta veritas ſignificetur ab homine compulſo divini nominis reverentiâ; *Homines*, inquit Apoſt. Hebr. 6. *per majorem ſui jurant, & omnis controverſiæ eorum finis ad confirmationem, eſt juramentum.* Illum autem finem reſtrictione ſuâ homo deſtruit; mentis enim ſubdolæ ſignificatione occultatur veritas, & falſum enuntiatur: *Qui enim*, inquit S. Aug. lib. de mendacio cap. 3. *Aliud habet in animo, aliud verbis, vel quibuſlibet ſignificationibus enuntiat, mentitur. Unde etiam duplex cor dicitur eſſe mentientis, id eſt duplex cogitatio, una rei ejus, quam veram eſſe vel ſcit, vel putat, & non profert: altera ejus rei, quam pro iſtâ profert, ſciens falſam eſſe, vel putans.* Et ſic qui aliud agunt, & aliud ſimulant, aliud ore proferunt, aliud pectore regunt; inter perfidos, impios & malitioſos ſunt amandandi, nullaque illis adhiberi poteſt fides, ut ſenſerat etiam inter ipſos Ethnicos Tullius in fine lib. 3. Offic.

Et reverà qui conſilium ſuum ſimulatâ veritatis profeſſione obvelarent, numquid non jure ab humanâ ſocietate procul eſſent removendi, ut quibus nulla poſſet haberi fides, etiamſi juramento illam conteſtarentur? quis enim reſcire poſſet, an illuderent? an ſincerè loquerentur? licet enim veritatem teſtarentur juramento, nihil tamen certi ab illis reſtrictionum ſectatoribus poſſet expectari.

Addimus ex S. Auguſt, non modò ab humano conſortio repellendos ejuſmodi reſtrictionibus addictos homines; ſed & (quod dicere reformidarem, niſi Doctor ille ſanctiſſimus aſſereret) inter belluas, de rebus humanis exterminandas, eſſe referendos. Sic ſerm. 29. de verbis Apoſt. *Da alium, qui ſcit falſum eſſe, & dicit verum eſſe, & jurat tanquam verum ſit, quod ſcit falſum eſſe; videtis quàm deteſtanda illa bellua ſit, & de rebus humanis exterminanda. Quis enim hoc fieri velit? omnes homines talia deteſtantur.* Et lib. contra mendacium cap. 18. temporum illorum, quibus reſtrictiones ejuſmodi, aut decipiendi artem, & juramentorum ſanctitatem evertendi quidam docuerint, calamitatem ſic deplorat: *Et ſunt in eis docti, qui etiam regulas figunt, fineſque conſtituunt, quando debeat, quando non debeat pejerari. O ubi eſtis fontes lacrymarum! & quid faciemus? quò ibimus? ubi nos occultabimus ab irâ veritatis, ſi non ſolùm negligimus cavere mendacia, ſed audemus inſuper docere perjuria?*

Opp. 1. Reſtrictione uti licet, ſeu aliud intendere, & aliud præcipere; cum Deus 3. Reg. cap. 22. Diabolum decipere Abrahamum juſſerit; itemque Judith cap. 11. impoſuerit Holoferni; & Chriſtus ipſe reſtrictionibus conciliarit ſibi auroritatem, teſtatus Marc. 13. ſe neſcire diem Judicii, quem noverat tamen, utpotè Deus. Pariter dixit aliquandò, ſcilicet Joan. 7. ſe non aſcenſurum die feſto Hieroſolymam, licet aſcenderit. Sic & Luc. 24. coram Diſcipulis Emmaüs pergentibus ipſe

ſe finxit longiùs ire. Quibus momentis, ut graviſſimis, in eam ſententiam ex Antiquis plures cum Origene fuerunt adducti.

R. ad primum, Deum non juſſiſſe mendacium, ſed permiſiſſe, ut deciperetur Achabus: *Nam*, inquit S. Auguſt. lib. 83. quæſt. q. 53. *legimus deceptum Regem falſo vaticinio Pſeudo-Prophetarum, & ità legimus, ut neque ſine divino judicio factum inveniamus: quoniam dignus erat ille ſic decipi, neque per eum Angelum, quem deceptionis officium ſuſcipere non deceret; ſed per Angelum erroris, qui ſibi ultrò tales partes imponi cum lætitiâ poſtulavit.* Igitur permiſit tantùm Deus ſpiritui erroris & mendacii decipere Regem; *quia*, ut habet S. Gregorius Magnus lib. 2. Moral. cap. 15. *Achab ex præcedentibus peccatis dignus erat, ut tali deceptione damnari debuiſſet; quatenus qui ſæpè volens ceciderat in culpam, quandoque nolens caperetur ad pœnam.*

Ad ſecundum Reſp. Judith reverà fuiſſe mentitam, nec ideò vindicari poſſe mendacium. Juſtorum enim facta omnia inculpata non ſunt, ſeu juſta; non eſt enim homo, qui non peccet; & qui proptereà, Christo ipſo autore Math. 6. ℣. 12. non dicat quotidiè: *Dimitte nobis debita noſtra.* Undè ex S. Joann. 1. Epiſt. cap. 1. ℣. 8. *Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt.* Ideò non omnia Sanctorum opera, ſed quæ ſolummodò Divinæ Legi ſunt conſentanea, in exemplum fas eſt adducere; eſtque declinandus gravis ille Pelagianorum error, qui omnis peccati quoſdam homines expertes eſſe, aut eſſe poſſe falsò contenderent. Equidem ad populi liberationem auxilio fuit Deus, ſed non mentienti, licet mendaciis viam ſibi finxerit Judith ad faciliorem Holoferni cædem. Sic juſtis Jacobi deſideriis votiſque favit Deus; non verò ejus mendaciis, quibus ipſe Iſaaco patri illudebat.

Ad tertium Reſp. Chriſtum non finxiſſe, cum dixit ſe neſcire diem Judicii: nihil enim aliud innuebat, quàm nolle ſe illum diem ſignificare. Undè, intellectâ Chriſti mente, Apoſtoli iterùm petierunt illius diei cognitionem; & reſpondit Chriſtus, illorum non eſſe, diem illum noſſe. Vel etiam dici poteſt, Chriſtum innuiſſe ſe quà hominem ignorare diem illum; quia eum non ſciebat ſcientiâ humanâ, ſeu viribus naturæ partâ, ſed revelatione divinâ. Hæ ſunt Antiquorum expoſitiones.

Ad quartum Reſp. Chriſtum Diſcipulis dixiſſe Joan. 7. ℣. 8. *Vos aſcendite ad diem feſtum hunc, ego autem non aſcendo ad diem feſtum iſtum; quia tempus meum nondùm impletum eſt*: & reipsà quidem aſcendiſſe, quaſi in occulto; nec tamen ideò finxiſſe. Non enim abſolutè aſſeruit, ſe non eſſe aſcenſurum; ſed ſe nondùm aſcendere: in Græco enim eſt οὔπω ἀναβαίνω, id eſt nondùm aſcendo. Ità innumeri penè Græci Codices referunt, & antiquiſſimus Vaticanus. Ità etiam legunt S. Chryſoſtomus & Euthymius: alii verò ut Ambroſ. & interpres Syrus pro οὔπω vertunt οὐδέν, id eſt, non nunc.

Ad

Ad quintum Reſp. nullâ ſimulatione Chriſtum fuiſſe uſum cum Diſcipulis Emmaüs; ſed iter faciendo corpus ſuum ità compoſuit, ut ulterius progreſſurus videretur, niſi à Diſcipulis fuiſſet retentus. Hinc ex Catholicis Eraſmus, & ex Heterodoxis Illyricus loco *finxit* legunt *præ ſe ferebat*. Quod quidem ſæpiùs abſque ullâ fictionis ſpecie, aut conſilio, à quibuſcunque hominibus factitatur, ut amicorum affectum probent, reverà diſceſſuri, ſi remanere ab amicis non urgerentur. Aliud etiam erat Chriſti propoſitum, ut ſcilicet illo corporis habitu Diſcipulis illis locum & occaſionem præberet exequendi pii officii, cujus merito illam, quam obtinuerunt, mentis illuſtrationem conſequerentur, ipſumque agnoſcerent.

Ad ſextum Reſp. quoſdam ex Antiquis, re non ſatis ponderatâ, ità cenſuiſſe, qui ſi attendiſſent, ab eâ ſanè receſſiſſent ſententiâ, à quâ S. Hieronymus receſſit lectis S. Aug. operibus.

I N S T. Mendacii non incuſantur qui non ad interrogantium, ſed ad ſuam occultam mentem reſpondent: v. c. Abrahamus mendacii non arguitur, cum Pharaoni Geneſ. 12. & Abimelecho Geneſ. 20. ab ipſo de Sarâ ſciſcitantibus, Saram ſuam eſſe ſororem repoſuit. Mens enim non erat Regibus illis reſcire, an Sara eſſet Abrahami ſoror, aut ex eodem patre, vel eâdem matre oriunda? nec poſtulabant, an juxta Hebræos, apud quos cognati dicebantur fratres, & cognatæ ſorores, diceretur ſoror? ſed num ei matrimonio eſſet conjuncta? Par fuit Iſaaci ad Abimelech Regem Palęſtinorum in Gerara reſponſio de Rebeccâ, ex filio Nachoris fratris Abrahami ortâ.

R. Abrahamum & Iſaacum omnem quidem veritatem prędictis Regibus non aperuiſſe, ut ſcilicet vitæ ſuæ conſulerent; ſed nullatenùs propterea fuiſſe mentitos. Certè quidem Abrahamus autor fuit Gen. 12. ut Sara ſe ipſius ſororem diceret: itemque ipſemet Gen. 20. dicit de Sarâ: *Soror mea eſt*. At illis verbis non eſt mentitus. Nec enim vel Pharao, vel Abimelechus, num Sara uxor eſſet Abrahami quæſierunt; quibus an ejus eſſet conjux inquirentibus ſi reſpondiſſet, uxorem non eſſe, mendacii proculdubiò fuiſſet reus; ſed interrogaverunt, quid ei eſſet illa mulier? *Neque enim utrum Sara ejus uxor eſſet interrogatus, non eſſe reſpondit*. inquit S. Aug. lib. 22. contra Fauſtum cap. 24. *ſed cum ab eo quæreretur, quid ei eſſet illa mulier, indicavit ſororem, non negavit uxorem. Tacuit aliquid veri, non dixit aliquid falſi.* De Iſaaco idem eſt dicendum, qui cognatam ſuam juxta Hebræorum morem ſororis nomine ſalutat.

O P P. 2. Coram Idolis genu flectere licet, animo ad Deum directo. Naaman enim lib. 4. Reg. cap. 5. ỳ. 18. obtinuit ab Eliſeo, ut in Templo Remmon Regem Syriæ comitaretur, & cum eo adorare ſibi liberum eſſet: *Hoc autem ſolum eſt*, inquit, *de quo depreceris Dominum pro ſervo tuo, quando ingredietur Dominus meus Templum Remmon, ut adoret, & illo innitente ſuper manum meam, ſi adoravero in*

Templo Remmon, adorante eo in eodem loco, ut ignoſcat mihi Dominus ſervo tuo pro hàc re; qui dixit ei: Vade in pace. Rogabat igitur, ut Idoli adoratio ſibi condonaretur: *Si adoravero*, inquit, *in Templo &c.* Repulſam autem proculdubiò paſſus fuiſſet ab Eliſeo, niſi externum cultum intentio pia, ſeu cultûs ad Deum verum delati directio à culpâ exemiſſet.

R. Nunquàm licuit, & nunquàm licebit Idolum exteriùs adorare; decernente Domino Math. 10. ℣. 33. *Qui autem me negaverit coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo.* Permiſit quidem Naamano Eliſeus, ut quod officium aliàs Regi ſuo Bennadabo præſtabat, etiam in Templo præſtare non deſineret; ſeu Regem coram Idolo procumbentem ſuſtentaret: ſed hanc Naamano non fecit facultatem Idoli adorandi, aut adorationem, quam Remmon præſtaret exteriùs, ad Deum Iſraël affectu interno referendi. Quid igitur his verbis: *Si adoravero &c.* poſtulabat ab Eliſeo Naaman? Nihil aliud ſcilicet, quàm ut ſibi vitio non verteretur coram Deo illud dignitatis ſuæ honorificum officium Regi exhibitum, dum coram Idolo procumberet: quæ proſtratio adorationis nomine olim nuncupabatur; ſicut ex eo colligitur quòd Abrahamus ipſe Reges Geth, & Ægypti adoraſſe refertur. Nec etiam in animo erat Naamano, vel minimum honoris Remmon Idolo exhibere; ſed Regi ſuo eſſe auxilio.

INST. Eliſeum liberam Naamano adorandi exteriùs Idoli feciſſe facultatem, modò affectu interno in Deum propenderet, fides fuit; cum ex tribus prioribus Eccleſiæ ſeculis hoc exemplum ſecuti Patres paſſi fuerint, ſervatâ interiùs fide, Idololatriam exteriùs coli, & libellis emptis pœnas Legibus civilibus adverſus Chriſtianos latas declinari.

R. injuriâ ſententiam ejuſmodi Sanctis Patribus tribui. Equidem hæc fuit opinio quorumdam Hæreticorum, ut Helceſaïtarum, quemadmodùm refert Euſebius lib. 6. Hiſt. cap. 31. ſed hanc damnavit Eccleſia juxta Chriſti & Apoſtoli verba Math. 10. & Rom. 13. mox relata. Hinc pro reis Idololatriæ habiti fuerunt qui libellos emerent, ut perſecutioni ſe ſubducerent, licet fidem non ejuraſſent; quia, ut habet Clerus Romanus apud S. Cyprian. *Qui videri vult Edictis, vel Legibus adverſus Evangelium ſatisfeciſſe, hoc ipſo jam paruit, quòd videri paruiſſe ſe voluit.* Hinc ex S. Cypriano lib. de lapſis, cum Fideles æſtuante perſecutione, Idolis thus adolebant; non expendebatur quâ intentione id eſſet geſtum, ſed ipſum factum debitis pœnis caſtigabatur.

OPP. 3. An non licet ſervo, qui hero morem gerere tenetur, ei ſcelus aliquod perpetraturo ſuam operam commodare; modò ſibi non crimen, ſed obſequium debitum proponat?

R. dominis in ſceleribus famulari non poſſe ſervos: quia Deo potiùs eſt obtemperandum, quàm homini: & quicunque in ſceleribus ſibi cognitis ſceleratum juvat, ſcelerum fit particeps, & ſceleratorum pœnis ſubjicitur.

Opp. 4. Reſtrictione mentali uti poteſt reus, qui coram Judice ſiſtitur, ut occultando crimen, aut negando vitæ ſuæ conſulat: naturali enim Lege quiſque vitæ ſuæ, quantùm poteſt, tenetur conſulere.

R. teneri quemlibet mediis juſtis vitæ conſulere, non verò iniquis. Lex enim ipſa naturalis ordinem perturbari vetans violaretur, & mendacio fieret autoritas, & bono publico privatum anteponeretur. Undè prioribus ſeculis ab omni ſimulatione & mendacio Fideles ità abhorruerunt, quemadmodùm refert S. Juſtinus in Apologiis, ut nec quidquam ſimularent, etiam pro vitâ ſervandâ, perſecutorumque immanitate fugiendâ, imò aſſerit ipſe Juſtinus in utrâque Apol. Fideles cenſuiſſe impium eſſe quoquo modo mentiri. Quod idem miro exemplo confirmat S. Aug. lib. de mendacio cap. 13. Nempè cum Firmus Epiſcopus Thagaſt. ſe domi occultaſſe reum fateri noluiſſet, ne hominem tormentis & morti tradidiſſe videretur; nec etiam negaret à ſe occultatum fuiſſe, ne fieret reus mendacii; ad Imperatorem ideò fuit adductus quaſi rebellis; cujus animum admiratus Imperator utrique condonavit.

ARTICULUS SECUNDUS.

An eruditorum hominum ſententiæ in rebus, quæ ad ſalutem pertinent, adhærere liceat? & an peccati periculum illis conſultis declinetur?

Antiquissima hæc eſt quæſtio, eaque mota olim tùm inter Ethnicos, tùm Judæos, tùm Hæreticos, & inter Eccleſiæ Doctores. Scilicet pugnabant Ethnici ex Philoſophorum conſenſione tutam ſibi fieri ad ſalutem viam. Simili argumento ex Rabinorum autoritate petito utebantur Judæi, ut à ſe removerent Chriſtianæ Legis amplectendæ neceſſitatem; imò & ut à Moſaïcæ Legis jugo ſemetipſos liberarent. Pari diſſerendi ratione uſi fuerunt prioribus etiam ſeculis Hæretici, Legibus proprio arbitrio conſtitutis addicti.

CONCL. I. Eruditorum Virorum ſententiæ in rebus, quæ ad ſalutem pertinent, non eſt adhærendum.

Hæc fuit Sanctorum Patrum ſententia, tum adverſus Ethnicos, tùm adverſus Judæos, tùm adverſus recèns excogitata dogmata. Cum enim ſibi gratularentur Ethnici, tùm ex antiquo totius fermè orbis conſenſu, tùm præſertim ex Virorum magni nominis & eruditionis probatæ doctrinâ; itemque ſancirent Chriſtianos Doctores, ut novo ſuo dogmate tranquillitatis perturbatores, repellendos eſſe, imò de medio tollendos; his rationibus Apologiſtæ pietate necnon eruditione mirabiles, hinc Ethnicorum inanem prorsùs & exitialem omninò ſententiam confutarunt; nempè indignos eſſe Philoſophos omnes, qui pro Magiſtris ha-

berentur, ut qui graviter & in doctrinæ fundamentis hallucinarentur; nec de Dei & animæ exiſtentiâ ſecum invicem poſſent convenire. Ità S. Juſtin. in orat. parænetica ad Gentes: ſi enim, inquit, lites ſuas componere nequeant; quomodò & ab eis veritas audietur; cum ſibi ipſis veritatem ſuadere non poſſint? Numquid etiamnùm ab iis quęrendum foret, ubi res tanti momenti, quas nobis obtruderent, didiciſſent? Tanti enim momenti res ex ſe ſcire nemo poteſt. *Impoſſibile enim eſt*, inquit, *eum qui à peritis non didicerit, res tàm magnas & divinas, nedùm alios rectè docere, ſed ne ipſum quidem ſcire poſſe.* Undè conficit ad Eccleſiæ Doctores, Prophetas ſcilicet & Apoſtolos eſſe confugiendum, qui eandem ut à Deo acceptam veritatem unanimiter tradunt: *Quippè qui omni contentionis ſtudio, & factionum diſſidio liberi, ſicut à Deo acceperant, ità nobis doctrinam tradiderunt.* Quamobrem illis inſtrumentorum inſtar Deo miniſtrantibus non fuit opus eloquentiâ, ut mutuas opiniones aut debellarent, aut impugnandas ſuſciperent; ſed ſummâ puritate, ut hâc Dei impreſſione ornarentur. Sic pariter diſſerit Lactant. lib. 3. Inſtitut. cap. 8. *Quid ergò ſupereſt, niſi ut omiſſis litigationibus furioſis ac pertinacibus, veniamus ad Judicem illum, ſcilicet Doctorem ſimplicis & quietæ ſapientiæ, & qui non tantùm formare nos ac inducere in viam poſſit, verùm etiam de controverſiis iſtorum ferre ſententiam?* Idem ipſe Lactantius cap. 15. Philoſophos Medicis comparat, qui varios remediorum titulos vaſis apponunt, ſed quæ nihil quod ad ſalutem conferat, continent. Hoc & addit: *Atqui nihil intereſt*, inquit, *quo animo facias quod feciſſe vitioſum eſt; quia facta cernuntur, animus non videtur.*

Ex iiſdem Principiis conficiebat S. Gregorius Naz. orat. 1. contra Julianum Imp. ideo à Fide Chriſtianâ illum defeciſſe, quòd Philoſophis quibuſdam & humanæ rationi adhæſiſſet, ſimulque quod probabilius videbatur, & promiſcuæ multitudini magis arridebat, fuerit ſectatus: *Aut ſi quis vel leviter proſpexit, quia non Deum, ſed humanam rationem ducem ſequeretur, ab eo quod probabilius erat pertractus eſt; quodque promiſcuam multitudinem ob propinquitatem magis alliciebat.* Cum ergò Gentiles (ſicuti collegerunt Antiqui) ab errore vindicari non poſſent, licet virorum eruditione ſuâ commendatiſſimorum ſententiam ſecuti fuiſſent, quòd ſcilicet homo errori obnoxius homini præire nequeat in rebus ad ſalutem pertinentibus, ſed ſolus ſupremus Legiſlator; pro Lege nunquàm eſt habenda hominum opinio.

2. Adverſus Judæos, qui ſe tutò Scribarum aut Rabbinorum ſententiæ inſiſtere prædicabant, & proptereà Religionem Chriſtianam, ut antiquæ Doctorum ſuorum doctrinæ adverſam, procul eſſe amandandam conteſtabantur, varias propoſuerunt ex Scripturis ipſis collectas rationes antiqui Patres, ut S. Juſtinus, Tert. S. Cypr. &c. quibus conficerent hominum opinionibus non eſſe in rebus ſalutis inhęrendum. 1° plures fuiſſe Pſeudo-Prophetas, qui pro Legis Moſaicæ magiſtris ſe gerebant, non

poſſe diffiteri Judæos oſtendebant Chriſtiani illi Doctores. 2° audiendos non eſſe illos Pſeudo-Prophetas conteſtabantur; quia non quæ Deus injunxit, ſed quæ ſibi eſſent placita nuntiabant: nitebantur autem Prophetarum oraculis, ut Iſaiæ, qui ſic contra illos, authore Deo, conſtituit cap. 5. v. 20. *Væ qui dicitis malum, bonum; & bonum, malum; ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras; ponentes amarum in dulce, & dulce in amarum.* Laudabant etiam Antiqui verba Jeremiæ, qui nomine Dei ſic populum monuerat cap. 23. v. 16. *Hæc dicit Dominus exercituum: nolite audire verba Prophetarum, qui prophetant vobis, & decipiunt vos: viſionem cordis ſui loquuntur, non de ore Domini dicunt his, qui blaſphemant me: locutus eſt Dominus: pax erit vobis: & omni qui ambulat in pravitate cordis ſui dixerunt: non veniet ſuper vos malum.* Et anteà v. 14. Prophetas illos, ut adulterati Verbi Divini reos, ut mendacii præcones, ut autores ſcelerum, quæ univerſam terram contaminaverunt, ut qui ad Sodomorum pravitatem excreviſſent, his verbis perſtringit idem Propheta: *Et in Prophetis Jeruſalem*, inquit, *vidi ſimilitudinem adulterantium, & iter mendacii; & confortaverunt manus peſſimorum, ut non converteretur unuſquiſque à malitiâ ſuâ: facti ſunt mihi omnes ut Sodoma, & habitatores ejus quaſi Gomorrha. Propterea hæc dicit Dominus exercituum ad Prophetas: Ecce ego cibabo eos abſinthio, & potabo eos felle: à Prophetis enim Jeruſalem egreſſa eſt pollutio ſuper omnem terram.* Igitur inter Judęos fuerant qui mendaciis ſuis plebem in errorem inducerent, cordis viſiones elocuti; petra erant ſcandali populis, & in depravatiſſimam vitæ rationem impellebant.

In ſimilem Pſeudo-Prophetarum depravationem invehitur Ezechiel, notatque præſertim eorum artem & induſtriam in emolliendâ Lege, & in removendis tùm pœnitentiæ, tùm univerſæ mandatorum obſervationis laboribus & moleſtiis. Sic enim loquitur cap. 13. v. 18. *Hæc dicit Dominus Deus: Væ qui conſuunt pulvillos ſub omni cubito manûs: & faciunt cervicalia ſub capite univerſæ ætatis ad capiendas animas populi mei: vivificabant animas eorum, & violabant me ad populum meum, propter pugillum hordei, & fragmen panis, ut interficerent animas, quæ non moriuntur: & vivificarent animas, quæ non vivunt, mentientes populo meo credenti mendaciis. Propter hoc hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad pulvillos veſtros, quibus vos capitis animas volantes; & dirumpam eos de brachiis veſtris; & dimittam animas, quas vos capitis, animas ad volandum; & dirumpam cervicalia veſtra, & liberabo populum meum de manu veſtrâ; neque erunt ultrà in manibus veſtris ad prædandum: & ſcietis quia ego Dominus. Pro eo quòd mœrere feciſtis cor juſti mendaciter, quem ego non contriſtavi; & confortaſtis manus impii, ut non reverteretur à viâ ſuâ malâ, & viveret: propterea vana non videbitis, & divinationes non divinabitis ampliùs, & eruam populum meum de manu veſtrâ: & ſcietis quia ego Dominus.* Ex quibus omnibus ſic colligebant adverſus Judęos Antiqui: an-non.

Pſeudo-Doctores vos in errorem poſſunt nunc temporis inducere, & à Chriſto agnoſcendo avocare, & erroris eſſe magiſtri, ut olim fuerunt illi, de quibus locuti ſunt Prophetæ? Igitur hominibus fides non eſt habenda; ſed Deus ſolus eſt audiendus, ſive in ſacris Codicibus, ſive in Apoſtolicâ Traditione, ſive in Eccleſiæ definitionibus.

3. Cum prodirent inter Chriſtianos qui novas morum Leges aut proponerent, aut antiquas ſubverterent; hos Novatores iſtis præſcriptionibus compreſſerunt ſancti Patres, ut S. Hieronymus hoc loquendi modo: *Docere nos niteris quod antè neſcivimus: cur profers in medium quod Petrus & Paulus edere noluerunt? uſque ad hunc diem ſine iſtâ doctrinâ mundus Chriſtianus fuit: illam ſenex tenebo fidem, in quâ puer natus ſum.* Aut eâ ratione conabantur illos ab erroribus avocare, ut Arnobius lib. 2. contra Gentes; videlicet nihil aliud, niſi quod veriſimile eſt, humanâ ratione proponi; Ariſtotelis artem, quamdam eſſe decipiendi artem; hominumque opiniones nonniſi quandam veri ſpeciem præ ſe ferre: vel etiam peccandi periculum non tolli, cum quiſque quod ſibi aut aliis hominibus rectum apparet amplectitur, ut S. Aug. lib. 3. contra Academicos cap. 16. his verbis: *Cum agit quiſque quod ei probabile videtur, nec peccat, nec errat*, inquiebant Academici; quos ſic impugnat: *Id igitur audiens adoleſcens inſidiabitur pudicitiæ uxoris alienæ; te te conſulo, Marce Tulli: de adoleſcentium moribus vitâque tractamus, cui educandæ atque inſtituendæ omnes illæ litteræ tuæ vigilaverunt, quid aliud dicturus es, quàm non tibi eſſe probabile, ut id faciat adoleſcens? At illi probabile eſt: nam ſi ex alieno probabili vivimus, nec tu debuiſti adminiſtrare Rempublicam, quia Epicuro viſum eſt non eſſe faciendum. Adulterabit ille juvenis conjugem alienam ...... Sed vos me jocari arbitramini: libet dejerare per omne divinum, neſcire me prorsùs quomodò iſte peccaverit, ſi quiſquis id egerit, quod probabile videtur, non peccat ..... Taceo de homicidiis, parricidiis, ſacrilegiis, omnibuſque omninò, quæ fieri aut cogitari poſſunt flagitiis aut facinoribus, quæ paucis verbis, & quod eſt gravius, apud ſapientiſſimos Judices defenduntur ...... Quomodo autem non facerent, quod probabile viſum eſt: Qui autem non putant iſta probabiliter poſſe perſuaderi, legant orationem Catilinæ, quâ patriæ parricidium, quo uno continentur omnia ſcelera, perſuaſit ..... Illud eſt capitale, illud formidoloſum, illud optimo cuique metuendum, quod nefas omne (ſi hæc ratio probabilis erit) cum probabile cuiquam viſum fuerit eſſe faciendum ...... non ſolum ſine ſceleris, ſed etiam ſine erroris vituperatione committat.* Cuique igitur pro Lege non ſit quod ipſi eſt probatum. Nam pro licitis haberentur quandoque adulteria, perjuria, homicidia, & ſcelera cetera, ut tam apertè probat S. Doctor

Aliâ diſſerendi ratione veritatem eandem confirmat S. Auguſt. Conc. I. in Pſalm. 48. ubi tradit non aliunde proficiſci privatas hominum de agendis ſententias, quàm ex illo quibuſcunque innato affectu per-

verſo declinandi debitum divinæ voluntatis obſequium: *Hæc eſt in hominibus*, inquit, *magna & uſitata perverſitas; quia cum debeant vivere ipſi ſecundum voluntatem Dei, Deum volunt vivere ſecundum voluntatem ſuam; & cum ipſi nolunt corrigi, illum volunt depravari, rectum non arbitrantes quod ille vult, ſed quod ipſi volunt.* Aliud etiam colligit ex illo principio; placitis videlicet hominum non eſſe adhęrendum; cum illorum ſententia Judicis poſtremi non futura ſit Lex, ſed unica Dei voluntas: ità lib. de Catechiſandis Rudibus cap. 25. *Cum videris*, inquit, *multos non ſolùm hæc facere, ſed etiam defendere, atque ſuadere, tene te ad Legem Dei, & non ſequaris prævaricatores ejus: non enim ſecundum illorum ſenſum, ſed ſecundum illius veritatem judicaberis.* Nec hâc in parte, ut addit S. Doctor, quicquam promovet ſecuritas è ſententiâ noſtrâ, vel ab hominibus petita, ſi Divinæ Legi non conſonet; cum non ſit attendendum quid homines, ſed quid Deus dixerit. Nullibi enim fuit ſcriptum, ſententiam hominum calculo comprobatam, malitiæ nęvum diluere: *Ecce*, inquit S. Aug. Hom. 11. ex 50. *dat tibi ſecuritatem procurator; quid tibi prodeſt, ſi paterfamilias non acceptet? Procurator ſum, ſervus ſum; vis tibi dicam? Vivo quomodò vivis: Dominus te non perdet: ſecuritatem tibi procurator dedit; nihil valet ſecuritas procuratoris. Utinam tibi Dominus ſecuritatem daret, & ego te ſolicitum facerem! Domini enim ſecuritas valet, etiamſi nolim; mea nihil valet, ſi ille noluerit.*

Et verò ſi venire poſſet in mentem ejuſcemodi doctrina; hoc eſt, ſi quis ità ratiocinaretur: valebit ſaltem plurimorum in eandem ſententiam conſpirantium opinio: an non legitima eſſet illa concluſio? minimè verò: alioquin igitur valuiſſet contra unicum Eliam 400. Pſeudo-Prophetarum conſenſio: valuiſſet totius orbis fermè adverſus Religionem Chriſtianam Philoſophorum & plebis concordia: valuiſſet quandòque contra paucos Catholicos variis in locis Hęreticorum in Eccleſiam conjuratio. Quidquid igitur audeat & tentet humana temeritas, immutatæ remanebunt Divinæ Sanctiones, audientque continuò opinionum novarum Autores quæ Scribis, dicente Chriſto, non mediocrem intulerunt moleſtiam: *Quarè*, inquit Math. 15. v. 3. *& vos tranſgredimini mandatum Dei propter traditionem veſtram?* Et v. 9. *Sine causâ autem colunt me, docentes doctrinas & mandata hominum.* Non modò ità reprimit Chriſtus Scribas; ſed & Math. 23. eos maledicto ſubjicit, quòd interpretationibus ſuis Dei mandata ſubverterent: *Væ vobis*, inquit v. 16. *duces cœci, qui dicitis: Quicunque juraverit per Templum, nihil eſt: qui autem juraverit in auro Templi, debet. Stulti & cœci. Quid enim majus eſt, aurum, an Templum, quod ſanctificat aurum?* ℣. 21. *Quicunque juraverit in Templo, jurat in illo, & in eo qui habitat in ipſo.* Igitur nihil quod animam peccandi periculo eximat, poſſunt ex ſe moliri homines in Legum Divinarum expoſitione: ad obſequium quippè divinum poſtulatur divinæ voluntatis agnitio, quam ipſe Deus facit manifeſtam.

Indè colligit Athenagoras in Apolog. Religionem Chriſtianam eſſe divinam, non verò humanam perſuaſionem; ut quæ nonniſi divinâ niteretur autoritate. Hinc & ipſe cum Ethnicis convenit, eam humanæ excogitationis opus verè dici poſſe, ſi hominum placitis originem deberet: *His & ejuſmodi tantum rationibus ſi niteremur, meritò humanam eſſe perſuaſionem noſtram aliquis judicaret: verùm inſuper Prophetarum voces animos noſtros muniunt*: quod & liceret mox Chriſtianis vitio vertere, ſi ſenſu humano regerentur, & Chriſtianis Doctoribus humanum ſenſum ſequentibus adhęreſcerent. Non ergò, ut benè docet Autor libri Expoſitionis Fidei apud S. Juſtinum, ad humanam rationem, ſed ad ſenſum divinum, & ad Spiritûs Sancti placitum dirigendæ ſunt res divinæ. Quarè cum Guidonis Cartuſianorum Prioris Generalis temporibus eſſent nonnulli, qui ſenſu ſuo Leges Divinas definirent; variiſque ſubtilibus figmentis homines Evangelicis mandatis eximere ſe prędicarent; exclamabat ille locorum deſertorum piiſſimus incola, temporum illorum deplorans calamitatem: *O Apoſtolorum tempora infeliciſſima! ô viros illos ignorantiæ tenebris involutos, & omni miſeratione digniſſimos, qui ut ad vitam pertingerent propter verba labiorum Dei, tam duras vias cuſtodiebant, & hæc noſtra compendia neſciebant!*.

Opp. Cur non tutò Virorum eruditorum, qui conſuluntur, ſententiæ liceret adhęrere? cum æqua ſit exiſtimatio, viros pietate necnon eruditione commendabiles, ad propoſita juxta opinionem moraliter certam, & prudentiæ Legibus conſentaneam ſemper reſpondere; ſi præſertim ab aliis viris eruditis eam opinionem propugnari doceant: imò non poteſt aliquid dubii ſuboriri; aliàs enim & imprudenter ſentire, & in rebus quæ ad ſalutem pertinent gratuitò fratres decipere, & ſic contra Deum pugnare injuriâ cenſerentur.

R. Privatorum eſſe de Theologorum conſiliis piè ſentire; itemque Virorum eruditorum, quamvis plurimorum ſententiam laudent, non ægrè ferre, quòd à conſulentibus dubitetur, an ipſorum ſententia veritatis ſpeciem præ ſe ferens, Catholicæ veritati ſit conſentanea. Nec enim ægrè tulit ipſe S. Petrus, cum Diſcipulos ſibi reluctantes, quòd ad Cornelium Centurionem acceſſiſſet, fuit expertus Act. 11. ſed quæ Deus pręceperat expoſuit; & ubi de Legalibus fuit diſceptatum, cum univerſâ Eccleſiâ de hâc quęſtione definivit. Cum verò noverint Viri cujuſlibet eruditionis & pietatis, ſe inferioris longè dignitatis & meriti eſſe, quàm erat S. Petrus; profectò convenit, ut quæ ſunt charitatis ſectentur, & patiantur Fideles à ſe poſtulare, an ità Deus ſanciverit? & ubinam? an Eccleſia ità expoſuerit & conſtituerit? Licet enim plures adducantur in autoritatem homines doctrinæ non mediocris, nec infimi nominis; nihil tamen pro certo tenendum, niſi quod Deus pręcepit, & ex ejus juſſu proponit Eccleſia, aut eſſe Dei Sanctionem teſtatur unanimis Sanctorum Patrum conſenſio.

Has

Has cautiones nemo improbet; cum enim in dicendâ veritate nulli Theologo promiſſa fuerit immunitas ab errore; cumque in Lege Dei ſectandâ prudenter ſe non gerat, niſi qui Chriſto Doctori ſuo, & Eccleſiæ ipſius interpreti adhęret; quis in rebus ſalutis vellet ejuſcemodi ſententiis adhærere, licet veri ſpeciem præ ſe ferrent, & à Viris doctis commendarentur? An in dogmatibus ſpeculativis homines eruditionis famâ celeberrimos, pluribus nixos rationibus humanis, & aliorum Doctorum conſenſu, prudenter ſequi licet? Quos in errores non incideret qui ſic hominibus addiceretur? Ad hæc horret animus & ſemper horrebit, ſi Deus adjuvet. Non diſſimilis ergò nos invadat terror, ubi agitur quæſtio de practicis dogmatibus; cum hæc non minùs pertineant ad fidem, quàm illa.

CONCL. II. Conſultis viris, licet eruditis, non declinatur peccatum; ſi à vero Legis ſenſu, & Legiſlatoris voluntate recedatur.

Hanc veritatem perſpicuam faciunt allatæ mox probationes; ideò ad ampliorem tantùm illuſtrationem pauca ſubjungemus, ut ſelecta duo ex ſacris codicibus exempla. Primum exemplum refertur lib. 3. Reg. cap. 13. ubi viro Dei adverſus Altare Bethel miſſo vetat ipſe Deus, ne quidquam eo in loco deguſtet. Vir autem iſte Dei à Jeroboam Rege ad menſam regiam vocatus, vel panem deguſtare ſibi non eſſe licitum profitetur: ſed dum recedit jejunus, ipſi abeunti occurrit quidam Propheta ſenex, qui aliud ſibi à Deo injunctum renunciat; ſcilicet de illo domum ad ſumendum cibum reducendo: idcircò tunc redit Bethel vir Dei, ratus ità conſtitutum à Deo fuiſſe, & ibi comedit. Sed audit ab illo Prophetâ ſene in pœnam violati mandati ſe tranſlatum non iri in ſepulchrum patrum ſuorum: quod juxta vaticinium illud contigit. Lib. quippè 3. Reg. cap. 13. v. 18. ſic habetur: *Et ego Propheta ſum ſimilis tui; & Angelus locutus eſt mihi in Sermone Domini, dicens: Reduc eum tecum in domum tuam, ut comedat panem, & bibat aquam.* v. 21. *Et exclamavit ad virum Dei, qui venerat de Judâ, dicens: Hæc dicit Dominus; quia non obediens fuiſti ori Domini, & non cuſtodiſti mandatum, quod præcepit tibi Dominus Deus tuus, & reverſus es, & comediſti panem, & bibiſti aquam in loco, in quo præcepit tibi ne comederes panem, neque biberes aquam, non inferetur cadaver tuum in ſepulchrum patrum tuorum.* v. 24. *Qui cum abiiſſet, invenit eum leo in viâ, & occidit, & erat cadaver ejus projectum in itinere: aſinus autem ſtabat juxta illum, & leo ſtabat juxta cadaver.* Si quem autem à culpâ liberare poſſit hominis ſententia, liberandus fuerat profectò vir ille Dei tàm religioſus ſibi factæ tùm primùm juſſionis ſervator, & erga Dei Leges tam piè affectus: ſed hoc non fuit ſupremi Judicis ſtatutum, ut diſceret nimirùm quilibet Legi Divinæ immobiliter eſſe adhęrendum.

Aliud exemplum refertur lib. 3. Reg. cap. 22. ubi Achabum Iſraëlis Regem ſanctiſſimus Rex Joſaphat inviſit, & priuſquàm ad bellum

cum eo ſe conferret, an eſſent ibi Prophetæ poſtulavit: *Dixit autem Joſaphat* v. 7. *Non eſt hic Propheta Domini quiſpiam, ut interrogemus per eum? Et ait Rex Iſraël ad Joſaphat: Remanſit vir unus, per quem poſſumus interrogare Dominum: ſed ego odi eum, quia non prophetat mihi bonum, ſed malum, Michæas filius Jemla: cui Joſaphat ait: Ne loquaris ità Rex. Vocavit ergò Rex Iſraël Eunuchum quemdam, & dixit ei: Feſtina adducere Micheam filium Jemla. Rex autem Iſraël & Joſaphat Rex Juda ſedebant unuſquiſque in ſolio ſuo, veſtiti cultu regio in areâ juxta oſtium Portæ Samariæ, & univerſi Prophetæ prophetabant in conſpectu eorum..... Et ait Dominus*, inquit Michæas, *quis decipiet Achab Regem Iſraël, ut aſcendat, & cadat in Ramoth Galaad? Et dixit unus verba hujuſcemodi, & alius aliter. Egreſſus eſt autem ſpiritus, & ſtetit coram Domino, & ait: Ego decipiam illum: cui locutus eſt Dominus: in quo? Et ille ait: Egrediar, & ero ſpiritus mendax in ore omnium Prophetarum ejus. Et dixit Dominus: Decipies & prævalebis: egredere, & fac ità. Nunc igitur ecce dedit Dominus ſpiritum mendacii in ore omnium Prophetarum tuorum, qui hîc ſunt; & Dominus locutus eſt contra te malum.* Porrò autem divinæ voluntatis agnoſcendæ ſolicitus erat uterque Rex; itemque fauſta prophetantibus numero pluribus Prophetis uterque aſſentitur; & tamen utervis ab illis inducitur in errorem. Undè Achabus in ſcelerum pœnam juxta Michææ vaticinium graviter vulneratus occumbit: Joſaphat verò acriter reprehenditur de inito fœdere cum infideli Rege, vixque mortem potuit effugere. Non igitur hoc erat Dei beneplacitum, quod Pſeudo-Prophetæ, licet numero plures, ſuis teſtificationibus de Dei voluntate protulerant, reclamante vel unico veri Dei Prophetâ. Igitur & falli poteſt à Doctoribus vir peccator, & decipi quoque poteſt vir ſanctus, & à Dei voluntate recedere.

Hæc veritas ex apertis quoque Chriſti verbis conſtat. Palàm enim eſt ex Chriſto, poſſe quemlibet à cæco duce in præcipitium agi, juxta illud Luc. 6. ℣. 39. *Numquid poteſt cæcus cæcum ducere? nonne ambo in foveam cadunt*; Igitur apud ſupremum Judicem pro excuſato non habebitur qui cæcis magiſtris adhæſerit.

Addiderunt Antiqui ſe hàc in parte ſententiam hominis etiam piè affecti, etiam docti, etiam martyris, ſi Divinæ Legi adverſetur, à peccato non vindicare. Sic inter eos conſtituit S. Cyprianus Epiſt. 22. ad Clerum Romanum: *Domino magis, quàm ſervo obtemperandum erat.* Et in fine: *Non Martyres Evangelium faciunt, ſed per Evangelium Martyres fiunt.* Item Epiſt. 30. ad eundem Clerum, & lib. de orat. Domin. totum hoc negotium hâc ratione complectitur, quòd in eo ſit juſtitia univerſa, ut Dei voluntati obſequamur: hanc autem in Evangelii doctrinâ contineri, & Chriſti operibus, non in hominum placitis.

Doctrinam hanc univerſim complectitur & exponit uberrimè paulò poſt S. Cyprianum Lactantius lib. 3. Inſtit. cap. 13. neminem videlicet

peccato eximi, quamlibet hominum eruditorum ſententiam Legi adverſam ſequatur: *Sciant igitur*, inquit, *errare ſe, qui Philoſophiam putant eſſe ſapientiam: non trahantur autoritate cujuſquam; ſed veritati potiùs faveant & accedant. Nullus hìc temeritati locus eſt, in æternum ſtultitiæ pœna ſubeunda eſt, ſi aut perſona inanis, aut opinio falſa deceperit. Homo autem qualiſcunque eſt, ſi ſibi credit, hoc eſt, ſi homini credit (ut non dicam, ſtultus, qui ſuum non videat errorem) certè arrogans eſt, qui ſibi audeat vendicare quod humana conditio non recipit.* Cap. quoque 27. quorumcumque hominum, etiamſi Sapientum & Doctorum nomen invenerint, ſententiis acquieſcere ſtultiſſimum eſſe docet; cum nihil certi proferre poſſint, & nullâ autoritate, quà homines ſunt, aliis præcellant. *Sed nihil ponderis*, inquit, *habent illa præcepta, quia ſunt humana, & autoritate majori, id eſt divinâ illâ carent. Nemo igitur credit, quia tam ſe hominem putat eſſe qui audit, quàm eſt ille, qui præcipit. Prætereà nihil apud eos certi eſt, nihil quod à ſcientiâ veniat: ſed cum omnia conjecturis agantur, multa etiam diverſa & varia proferantur; ſtultiſſimi eſt hominis præceptis eorum velle parere, quæ utrum vera ſint, an falſa dubitabitur. Et ideo nemo paret, quia nemo vult ad incertum laborare.*

Idem dogma variis rationibus confirmarunt qui ſubſecuti ſancti Patres, & inter alios S. Baſilius Ep. 82. qui, ubi aſſeruit mutationi non eſſe obnoxia præcepta Evangelica, humano judicio hominum mores inſtitui non poſſe probat, ſed ſolis Evangelicis præceptis, & perpetuò iiſdem: *Ne morer*, inquit, *hominum judicia; ſed per Evangelica præcepta abſolutè inſtituar, quæ neque cum temporibus, neque humanarum rerum circumſtantiis mutantur; ſed eadem permanent ità perdurantia, ut à veraci ac beato ore prolata ſunt. Homines verò ſimiles ſunt nubeculis pro ventorum immutatione ad aliam atque aliam aeris partem jactatis.*

Addiderunt quandòque Deum ſolum eſſe Legis ſuæ interpretem, ut S. Baſilius Ep. 197. ad Diodorum; ſeu ex Lege ſuâ Deum ſolum conſecutiones colligere poſſe: *Id verò quod tacitum eſt*, inquit, *ex illatione conſequentia colligere Legiſlatoris eſt, non ejus qui Legem recitat.* Nemo igitur ex humanâ opinione ſibi plaudat, quamvis in ſpeciem mirabili; certoque ſciat ſe ad Deum recto itinere pergere non poſſe, niſi divinam lucernam, aut voluntatem præeuntem ſequatur, & à Deo expectandam non eſſe mercedem, niſi cum ejus mandata fuerint ſolicitè ſervata. Quamobrem Deo ſoli dicenti eſt adhærendum, ſeu ſacris Codicibus juxta unanimem ſanctorum Patrum expoſitionem ab Eccleſiâ expoſitis: nunquàm verò ex proprio arbitrio Leges ſibi aut aliis quiſque, ubi de ſalute agitur, conſtituat; nec ſibi ex multitudine ſimiliter ſentientium plaudat: nam, ut ſapienter admodùm monebat aliàs Petrus Cantor, *non minus peccas: quia cum multis; ſed magis peccas, nec minus ardebis, quia cum pluribus, qui per multitudinem, vel Prælatum excuſari à peccato credunt, ſimiles ſunt Pilato lavanti aquâ manus ſuas, &*

dicenti : mundus ſum à ſanguine hujus : non Danieli, qui ait : ſanguinem innocentem condemnaſtis viri Juda ; redite ad judicium.

Deniquè cum in ſolâ Dei voluntatis accuratâ obſervatione ſalus ſit poſita ; in definiendis quæ ad ſalutem pertinent, ſupremæ voluntatis arbitrium quæratur ; attendatque Theologus in quæſtionibus de bonis civilibus à Juriſperitis definiri, non quid ipſis placeat, ſed quid circa hanc materiam fuerit à ſupremis Principibus ſancitum, aut quid ſit Regnorum conſuetudinibus uſurpatum : cum enim bonorum inter privatos partitio in Leges civiles referatur, (jure namque naturæ hic non potiùs eſt pro Domino habendus, quàm ille) de bonis motæ lites non poſſunt niſi Regnorum Legibus dirimi. Cum ergò pariter æternorum bonorum conſecutio penes unicum Dominum tota ſit, & obſequii Deo præſtiti ex beneplacito divino conſtituta ſit merces ; non alia ſanè ſupereſt de operibus, quæ ad illam beatitudinem conferunt, judicandi lex, quàm voluntatis divinæ cognitio. Igitur in eo totus ſit Paſtor & Theologus, ut quæ ſit Dei voluntas exponat, non quæ ſit mens ſua : non enim coronabitur, niſi qui legitimè ſub Domini ſtipendiis certaverit.

Quæritur, cum ſecum invicem non conveniunt qui conſuluntur, quodnam viri Chriſtiani rerum ſacrarum rudis ſit officium in ſecernendâ opinione, quæ repetatur ex Scripturis & Traditione, & proindè à peccato eximat?

R. 1° meminiſſe debere quemlibet, hanc eſſe Chriſtiani nominis dignitatem & conditionem, ut ſcilicet divinæ voluntati obſequatur. Quamobrem ſibimet ipſi dicat quiſque, quod in antiquo fœdere Iſraëlitico populo exponebat Moyſes Deut. 26. v. 17. *Dominum elegiſti hodie, ut ſit tibi Deus, & ambules in viis ejus, & cuſtodias ceremonias illius, & mandata atque judicia, & obedias ejus imperio* : aut quæ protulerat cap. 10. v. 12. *Et nunc Iſraël, quid petit Deus tuus à te, niſi ut timeas Dominum Deum tuum, & ambules in viis ejus, & diligas eum, ac ſervias Domino Deo tuo in toto corde tuo, & in totâ animâ tuâ?* His monitionibus incitatus Vir Catholicus, ad Deum his precibus, *doce me vias tuas &c.* cum Davide, & S. Paulo, & aliis cùm veteris, tùm novi Teſtamenti Patriarchis & Sanctis confugiat. Nunquàm enim piè affectos in errorem incidere patietur Deus, qui non deeſt quærentibus ſe.

Et verò perſuaſum habere debemus, tutam ſibi ad veritatem viam ſemper ſtraturos eſſe, qui Legi Divinæ præſtiterint obſequium, ità definiente Deo Joſuë 1. v. 7. *Confortare igitur, & eſto robuſtus valdè, ut cuſtodias & facias omnem Legem, quam præcepit tibi Moyſes ſervus meus : ne declines ab eâ ad dexteram vel ad ſiniſtram, ut intelligas cuncta, quæ agis.* Undè lib. 3. Reg. cap. 2. ℣. 3. Salomoni filio ſuo ſic præcepit David morti proximus : *Obſerva cuſtodias Domini Dei tui, ut ambules in viis ejus, ut cuſtodias cæremonias ejus, & præcepta ejus, & judicia, & teſtimonia, ſicut ſcriptum eſt in Lege Moyſi : ut intelli-*

gas univerſa, quæ facis, & quocunque te verteris.

R. 2° præferendam ſemper eſſe opinionem, quæ ad Divinas morum Leges propiùs accedit, & rationi humanæ depravatæ magis adverſatur. Hic eſt certus caracter, certa nota opinionis ex Scripturis, aut Antiquis repertitæ. *Non præcepit enim Scriptura*, ut habet S. Auguſt. lib. 3. de Doctr. Chriſt. cap. 42. *niſi charitatem; non culpat, niſi cupiditatem; & eo modo informat mores hominum.* Hinc ſibi maximè timendum eſt à viris, qui noſtris affectibus adulentur. *Quis enim medicus volens curare ægrotum, faciet ſecundum concupiſcentias ægrotantis*, ut monet S. Iren. lib. 3. cap. 5. *& non ſecundum quod aptum eſt medicinæ?* Et paulò anteà: *An rectè facient, ſi cæcos jamjamque per præcipitium ferri incipientes, adhortentur inſiſtere illi periculoſiſſimæ viæ, quaſi verè rectæ, & quaſi benè perventuri ſint? Si ſermo non pungit*, inquit S. Hieronymus, *ſed oblectationem facit audientibus, iſte non eſt ſermo ſapientis: verba quippe ſapientis, ſicut ſtimuli; quæ, quoniam ad converſionem provocant delinquentes, & firma ſunt, & à conſilio Sanctorum data, atque ab uno Paſtore conceſſa, & ſolidâ radice fundata ſunt. Hoc ſtimulo necdum Paulum, ſed adhuc Saulum puto in viâ confeſſum errorem audiſſe: Durum eſt tibi contra ſtimulum calcitrare.* Diſcat ergò Chriſtianus ex Davide nihil metuendum eſſe magis, quàm oleum peccatoris

R. 3° ab opere nobis temperandum eſſe, ubi dubium patimur; ne videlicet pereamus in periculo; *vel ne*, ut habet Tert. lib. de Reſurrect. carn. cap. 20. *inter diſcordiam certorum & incertorum, manifeſtorum & obſcurorum fides diſſipetur, veritas periclitetur, ipſa divinitas ut inconſtans denotetur.* Cum enim *anguſta porta*, ut docet Chriſtus Math. 7. ℣. 14. *& arcta via ſit, quæ ducit ad vitam*; omnia opera noſtra cum Jobo vereri oportet, &, monente Apoſtolo Philip. 2. cum timore & tremore ſalutem operari. Niſi enim ab opere ceſſemus, ubi dubium occurrit; certè removeri non poterunt animorum ſcrupuli & anxietates ex ejuſmodi dubiis ortæ, adverſus quas reclamat conſcientia; & proindè peccatum non declinabitur: *Omne enim*, ex Apoſtolo Rom. 14. ℣. 23. *quod non eſt ex fide, peccatum eſt.* Et 1. ad Cor. cap 8. *Quidam autem cum conſcientiâ uſque nunc Idoli, quaſi idolothytum manducant; & conſcientia ipſorum, cum ſit infirma, polluitur. Eſca autem nos non commendat Deo. Neque enim ſi manducaverimus, abundabimus: neque ſi non manducaverimus, deficiemus. Videte autèm, ne fortè hæc licentia veſtra offendiculum fiat infirmis. Si enim quis viderit eum, qui habet ſcientiam in idolio recumbentem; nonne conſcientia ejus, cum ſit infirma, ædificabitur ad manducandum idolothyta? & peribit infirmus in tuâ ſcientiâ frater, propter quem Chriſtus mortuus eſt.* Ex quibus ſic colligit Orig. in cap. 13. Math. *Etenim quiſquis hæſitat juxta Apoſtolum; ſi comederit, condemnatus eſt: quoniam non veſcitur ex fide. Quidquid autem ex fide non eſt, peccatum eſt. Ex fide igitur veſcitur, qui*

quod editur credit non fuiſſe immolatum in ſacrificiis Idolorum, neque ſuffocatum eſſe, aut ſanguinem: quod & ità exponit S. Auguſt. lib. 1. de Bapt. cap. 3. *Quanquam, etiamſi dubium haberet non illic rectè accipi, quod in Catholicâ rectè accipi certum haberet; graviter peccaret in rebus ad ſalutem pertinentibus, vel eo ſolo, quod certis incerta præponeret.* Et cap. 5. *Illi verò, qui per ignorantiam ibi baptizantur, arbitrantes ipſam eſſe Eccleſiam Chriſti; in iſtorum quidem comparatione minus peccant: ſacrilegio tamen ſchiſmatis vulnerantur; non ideò non graviter, quod alii graviùs.*

ARTICULUS TERTIUS.

Cujus peccati reus ſit, qui pertinaci animo in Divinis Legibus exponendis errat?

CONCL. In Divinis Regulis exponendis qui cum pertinaciâ errat, æquè ac in ſpeculativis Fidei dogmatibus explanandis, in hæreſeos crimen incidit.

Prob. 1° quia Chriſti doctrina peræquè divina eſt, ſeu mores, ſeu fidem ſpectet; nec in ſolis ſpeculativis dogmatibus, ſed & in practicis Eccleſia poſita eſt Quamobrem Chriſtus Dominus de ſervandis morum præceptis non minùs fidem injungit, quàm de aliis dogmatibus ſpeculativis; imò de ſpeculativis pauca, de practicis verò plurima tradit. Sicut ergò pro hæretico habetur qui in dogmatibus, quæ ad fidem ſpeculativam pertinent, pertinaciter aberrat; ſic pariter Hæreticis erit annumerandus qui circa morum dogmata in errore cum pertinaciâ verſatur.

Prob. 2. Quis hæreſis non inſimularet Doctores, qui v. g. juſtitiæ fines intra Scribarum & Phariſæorum apparatum externum ſpecie tenùs laudabilem contineri autumarent; qui juſtitiam in ſolâ Chriſti nominis invocatione reponerent; qui graves iræ motus in vindictam ſævientis probarent, ut quodam juſtitiæ zelo concitatos, aut vindicandi honoris & repellendæ contumeliæ ſtudio; qui, iniquo in fratrem affectu non depoſito, munus ad Altare offerri poſſe cenſerent; qui attento mulieris conſpectu, contactibus, oſculis & confabulatione frequenti licere cuilibet potiri dicerent, quamvis indè turpium deſideriorum immineret periculum, & vota turpia non raró explerentur; qui conquiſitâ vel excogitatâ excuſationum ſpecie ſcandalum non eſſe removendum, & uxorem dimitti poſſe animo pertinaci contenderent: Quis, inquam, hæreſis non inſimularet Doctores, qui talia dicerent? Non enim apertiùs loquitur Chriſtus Joan. 10. cum ait: *Ego & Pater unum ſumus:* quàm dum ità conſtituit Math. 5. v. 20. *Dico vobis, quia niſi abundaverit juſtitia veſtra pluſquàm Scribarum & Phariſæorum, non in-*

trabitis in Regnum cælorum. Et Math. 7. v. 21. *Non omnis, qui dicit mihi,* Domine, Domine, *intrabit in Regnum cælorum; ſed qui facit voluntatem Patris mei, qui in cœlis eſt, ipſe intrabit in Regnum cælorum. Multi dicent mihi in illâ die: Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, & in nomine tuo Dæmones ejecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis, quia nunquàm novi vos: diſcedite à me, qui operamini iniquitatem:* aut dum ità docet Math. 5. v. 23. *Si ergò offers munus tuum ad Altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adverſum te; relinque ibi munus tuum ante Altare, & vade priùs reconciliari fratri tuo: & tunc veniens offeres munus tuum.* Et ℣. 28. *Ego autem dico vobis: quia omnis qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, jam mœchatus eſt eam in corde ſuo.* Et v. 29. *Quòd ſi oculus tuus dexter ſcandalizat te, erue eum, & projice abs te: expedit enim tibi, ut pereat unum membrorum tuorum, quàm totum corpus eat in gehennam &c.* ℣. 32. *Ego autem dico vobis; quia omnis qui dimiſerit uxorem ſuam, exceptâ fornicationis causâ, facit eam mœchari; & qui dimiſſam duxerit, adulterat.* Deniquè v. 44. ubi ſic definit: *Ego autem dico vobis: diligite inimicos veſtros; benefacite his, qui oderunt vos; & orate pro perſequentibus, & calumniantibus vos.* Et proindè quo jure inter hæreticos cenſetur, qui Chriſto ſe Filium Dei, & Deum his verbis aſſerenti: *Ego & Pater unum ſumus:* fidem abjudicaret; eodem jure inter hæreticos eſſet annumerandus, qui laudatis adeò perſpicuis Chriſti verbis, & aliis morum Legibus pertinaci animo reluctaretur.

Non pauca nobis ſuperſunt momenta, quibus eadem veritas fieret in propatulo, ſi res poſtularet: ſed unicum referemus ab ultimi diei Legibus repetitum. Numquid enim in illâ die Judicii à ſalute non amandabitur, qui eleemoſynæ debito defuerit? Math. quippè 25. v. 41. Chriſtus dicturus eſt iis, qui immiſericordes fuerunt erga pauperes: *Diſcedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt Diabolo & Angelis ejus. Eſurivi enim, & non dediſtis mihi manducare: ſitivi, & non dediſtis mihi potum: hoſpes eram, & non collegiſtis me: nudus, & non cooperuiſtis me: infirmus, & in carcere, & non viſitaſtis me.* Ab hâc autem Lege neminem Chriſtus vult exceptum; ſed homines à dextris cum ovibus, aut à ſiniſtris cum hædis conſtituit. Primis ait: *Venite benedicti Patris mei: eſurivi enim, & dediſtis mihi manducare &c.* Aliis verò: *Diſcedite à me maledicti in ignem æternum: eſurivi enim, & non dediſtis mihi manducare &c.* Qui ergò eleemoſynæ officio quoſdam calculo ſuo eximeret; nonne in fidem de poſtremo Judicio habendam æquè graviter peccaret, ac qui poſtremum ipſum Judicium negaret: aut ſi quis animo pertinaci Scribis adhærens, eleemoſynæ officio teneri nollet eum, qui facultates erogaret Templis; aut eas omnes in filiis inſtituendis; vel filiabus in matrimonium collocandis; vel in ſuſtinendâ conditionis dignitate impenderet; an non æquè propugnare

poſſet nullum futurum eſſe Judicium, cum Chriſtus conſtanter & apertè Scribas & Phariſæos ità ſentientes his verbis repellat Math. 15. *Irritum feciſtis mandatum Dei propter traditionem veſtram: hypocritæ, benè prophetavit de vobis Iſaias, dicens: Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè eſt à me. Sine causâ autem colunt me, docentes doctrinas & mandata hominum.* An ſcilicet in extremo Judicii die audientur ejuſmodi immiſericordium virorum patroni? an non præſenſit legitimam impenſarum æquitatem ſupremus Judex, qui ſolus filios parentibus concedit, qui ſolus dignitates confert, & magiſtratus? Non ne ejuſcemodi excuſationes prævertit Chriſtus Math. 25. v. 43. his verbis: *Infirmus fui, & in carcere, & non viſitaſtis me*: quaſi diceret: ſi vobis deſunt facultates, non deſunt ad ſublevandos dolores conſolationis verba; ad lectum ſternendum, manus; ad inviſendos ægrotos & incarceratos, pedes; ad extinguendam ſitim, calix aquæ &c. Sed omnia deſunt, cum audiuntur vanitas, ambitus, libido, ludus &c. nec dominatur benigna charitas, ſine quâ nemo ſalutem aſſequitur. Qui ergò hæc & ejuſcemodi pertinaciter doceret ac tueretur, non immeritò haberetur hæreticus.

Prob. 3. Qui ſuis opinionibus privatis, aut mutuatis aliundè traditionibus Dei mandata invertunt, & aliud quàm Chriſti Evangelium prædicant; ii ſanè incuſantur in Scripturis, nunc ut ſeductores, nunc ut protervi; aliàs ut voluptatum amatores, non Dei; ut homines corrupti mente, & reprobi circa fidem: quòd ſi pervicaces ſint in ſuis depravatis ſententiis, cum cęteris Hęreticis ab Eccleſiâ ſunt repellendi. Eâ verò excipiuntur ratione, qui pravis interpretationibus ſuis, aut opinionibus privatis, aut mutuatis aliundè traditionibus humanis pertinaciter adhærent; ut Math. 15. ubi Scribas & Phariſæos, qui Chriſti Diſcipulis vitio vertebant, quòd juxta Majorum traditionem non lotis manibus manducaturi ſederent, ità confutat Chriſtus: *Quare & vos*, inquit v. 3. *tranſgredimini mandatum Dei propter traditionem veſtram?* Et Math. 23. v. 13. *Væ autem vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ: quia clauditis Regnum cœlorum ante homines: Vos enim non intratis; nec introeuntes ſinitis intrare. Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ: quia comeditis domos viduarum, orationes longas orantes: propter hoc amplius accipietis judicium. Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ: quia circuitis mare & aridam, ut faciatis unum proſelytum; & cum fuerit factus, facitis eum filium gehennæ duplo quàm vos.* Ità quoque Apoſtolus Gal. 1. v. 6. *Miror quod ſic tàm citò transferimini ab eo, qui vos vocavit in gratiam Chriſti, in aliud Evangelium; quod non eſt aliud, niſi ſunt aliqui, qui vos conturbant, & volunt convertere Evangelium Chriſti. Sed licet nos, aut Angelus de cœlo evangelizet vobis præterquàm quod evangelizavimus, Anathema ſit. Sicut prædiximus vobis, & nunc iterùm dico: Si quis vobis evangelizaverit præter id quod accepiſtis, Anathema ſit.* Ità quoquè 2. Tim. 3. ubi Diſcipulum monet Apoſtolus,

Apoſtolus, ſolicitè vitandos eſſe *proditores, protervos, tumidos, & voluptatum amatores magis quàm Dei; habentes ſpeciem quidem pietatis, virtutem autem ejus abnegantes.* ℣. 8. *Et hi reſiſtunt veritati, homines corrupti mente & reprobi circa fidem. Sed ultrà non proficient: inſipientia enim eorum manifeſta erit omnibus.* Ità pariter Tit. 3. 2. Petr. 2. & 3. 1. Joan. 2. & 2. Joan.

Prob. 4. Ad Chriſtianæ Religionis eſſentiam æquè pertinere morum doctrinam, ac ſpeculativorum dogmatum fidem, tam certò ſuppoſuerunt Antiqui; ut Minutius Felix in Octavio de Chriſtianæ Fidei veritate adverſus Ethnicos, judicium ex morum integritate ferendum conſtituat; & S. Aug. Catholicæ Religionis, & Manichæorum Sectæ mores libris duobus expoſuerit; ut palàm fieret quâ parte ſtaret veritas. Idem dogma tam conſtanter pro rato habuit S. Cyprianus, ut lib. de Lapſis, tùm adverſus Martyres, qui ſuâ in lapſorum gratiam poſtulatione Regulas ac Leges Pœnitentiæ Evangelicæ ſubvertebant; tùm adverſus Preſbyteros, qui nullo exacto labore veniam lapſis indulgebant; tùm adverſus Libellaticos, ſeu eos, qui libellis emptis perſecutionem & martyrium declinabant; ut, inquam, rationibus illis everti totum Evangelium definierit: *Non poteſt*, inquit, *Evangelium in parte conſiſtere, & in parte nutare: aut utrumque oportet valeat; aut utrumque vim veritatis amittat..... Ità Martyres, aut nihil poſſunt, ſi Evangelium ſolvi poteſt; aut ſi Evangelium non poteſt ſolvi, contra Evangelium facere non poſſunt, qui de Evangelio Martyres fiunt.* Ex eodem principio collegit Euſebius lib. 4. Hiſt. cap. 7. Eccleſiæ in dies creſcenti Gnoſticos ſuo depravatiſſimo vivendi genere nocumento fuiſſe graviſſimo, donec Eccleſiæ Paſtorum ſolertiâ ipſis Ethnicis manifeſtò conſtiterit à Chriſtianorum cœtu remotos eſſe viros iſtos, qui adverſus Evangelium obtrectationum materiam tam amplam prębuerant Eccleſiæ hoſtibus. Addit item Euſeb. Eccleſiam morum ſanctitati mirabilem ſui propagationem debere: ſic enim habet: *Catholica autem Eccleſia, quæ ſola vera eſt, ſemperque ſui ſimilis & conſtans, novis quotidie incrementis augebatur, gravitate, ſinceritate, ac libertate; modeſtiâ denique & ſanctitate vitæ cujuſdam, Philoſophiæque Divinæ omnium oculos, non Græcorum modo, verùm etiam Barbarorum perſtringens.* Adeò palàm erat prioribus illis temporibus, morum probitate Chriſti Religionem fuiſſe propagatam, ut vel ipſe Julianus Apoſtata amplificandæ Ethnicorum ſuperſtitioni ſtudens, inquit Sozomenus lib. 5. cap. 15. in ſuâ ad Arſacium Galatiæ Pontificem Ethnicum Epiſtolâ, quæ piè & ſanctè apud Chriſtianos ſervarentur, apud Ethnicos eſſe conſtituenda decernat.

Prob. 5. In dicendis Hęreticis, qui peregrinis expoſitionibus Legum ſanctitatem depravarent, nobis Sancti Patres ſeculis omnibus præiverunt unanimi conſenſione. Ità S. Iren. qui in Præf. lib. 1. contra Valentin. & cap. 1. ejuſdem libri hæreticos dicit, qui cenſebant bona opera non ſpiritualibus, ſed pſychicis, ſeu animalibus eſſe neceſſaria, &

cuique fieri licitum ſpectaculis intereſſe; idolothytis uti; Idolorum feſta cum Ethnicis celebrare, dummodò Idololatriam interiùs deteſtaretur; tandem omni carnis voluptati ſervire: itemque idiotas habendos eſſe Catholicos, quòd omnia, vel etiam verba ſua vererentur, ne vel in leviſſimam mendacii ſpeciem inciderent. Sic ex ipſo S. Irenæo lib. 1. c. 20. S. Epiphanio Hær. 21. Philaſtrio in Catalogo Hæret. & Theodoreto lib. 1. Hæret. Fab. pro hæreticis habiti ſunt Simoniani, quòd bonorum operum neceſſitatem inficiarentur. Similiter ex eodem S. Iren. lib. 1. cap. 25. & 26. Euſeb. lib. 3. Hiſt. cap. 27. Tertull. lib. de Præſcript Philaſtrio in Catal. S. Epiphanio Hær. 28. & 30. Cerinthi & Ebionis diſcipuli habiti ſunt ut hæretici, quòd Legis Moſaïcæ obſervationem contenderent eſſe neceſſariam. Nicolaïtas quoquè tanquam Hæreticos habuerunt S. Irenæus lib. 1. cap. 27. S. Clemens Alex. lib. 3. Strom. Philaſtrius in Catal. & S. Epiphan. Hær. 25. quòd ſcilicet vellent uxores eſſe communes, & iis promiſcuè uterentur. Valentinum item & Valentinianos ut hæreticos habuerunt S. Iren. lib. 1. Tertull. lib. cont. Valent. Clem. Alex. lib. 4. Strom. Philaſt. in Catal. S. Epipha. Hær. 31. quòd non modo promiſcuis illis libidinibus ſervirent, ſed & contenderent ſpiritualibus viris omnia eſſe licita, & animalibus ſolis bona opera eſſe neceſſaria. Helceſaïtæ etiam habiti ſunt ut Hæretici, quòd aſſererent poſſe quemlibet tempore perſecutionis ore fidem negare, modò eam in corde retineret. Euſtathius pariter in Synodo Gangrenſi dictus eſt hæreticus, quòd Dominicis diebus jejunia inſtituiſſet, & veſtes viriles permiſiſſet mulieribus. Sic quoque Meſſaliani, ſeu Pſalliani, qui etiam Euchitæ, vel Enthuſiaſtæ, aut Orantes, Hęretici dicti ſunt; quòd orationi perpetuæ neceſſariò vacandum eſſe pugnarent, & ideò à manuum laboribus abſtinendum, ut habent SS. Epiph. Auguſt. & Theodoret. Diſcalceati pariter dicti ſunt Hæretici ex S. Aug. Hær. 68. quòd nudis pedibus incedendum eſſe prædicarent: ſic & ex eodem Hær. 40. Apoſtolici, quòd Legum loco conſilia haberent, ità ut non nubere, nihil poſſidere, necnon Monachi vitam amplecti quibuſcunque eſſet imperatum. Quocircà cum hi omnes pro Hæreticis habiti fuerint prioribus ſeculis, quòd in morum dogmatibus à verâ Chriſti doctrinâ deficerent, ſibique proprio arbitrio Leges fingerent; quis nunc temporis hæreret in iis inter Hæreticos amandandis, qui ejuſmodi lapſus non declinarent.

Prob. ult. Nullâ re gravius detrimentum infertur, quàm Legum perversâ interpretatione. Licet enim quidam peccatis dediti ſuo exemplo plures in ſcelera præcipites agant; non tamen ea deſtruunt, quibus ad meliorem animi frugem poſſunt peccatores adduci: ſed cum hominis natura in malum ſit propenſa, & ſolo Legum timore, quaſi quibuſdam repagulis coërceatur; timore iſto ſublato, tanquam omni obice avulſo, in omne ſcelus erumpit homo: quod ſic exponit Lactantius Criſpi Cæſaris Præceptor lib. 3. Inſtit. cap. 7. *Et quoniam in diſponenda vita*

ſtatu, formandiſque moribus, periculo majori peccatur; majorem diligentiam adhiberi neceſſe eſt, ut ſciamus quomodo nos oporteat vivere. Illic enim poteſt venia concedi; quia ſive aliquid dicunt, nihil proſunt; ſive delirant, nihil nocent: hìc verò nullus diſſidio, nullus errori eſt locus. Omnes unum ſentire oportet, ipſamque Philoſophiam uno quaſi ore præcipere; quia ſi quid fuerit erratum, vita omnis evertitur. In illâ priori parte, ut periculi minus, ità plus difficultatis eſt, quòd obſcura rerum ratio cogit diverſa & varia ſentire. Hìc ut periculi plus, ità minus difficultatis: quòd ipſe uſus rerum, & quotidiana experimenta poſſunt docere quid ſit verius & melius. Undè conjicere eſt quàm gravis ſit, & quàm deflenda calamitas hominum, quibus prohibita pro licitis traduntur; cum eâ ratione impellantur in vitia quælibet, & omnis vitæ ratio evertatur.

Piiſſimos viros quandòque in morum doctrinâ erraſſe non diffitemur; eorum tamen nominibus parcendum eſſe cenſemus, & ab inurendâ illis hæreſeos notâ eſſe abſtinendum: à fratribus enim, aut ab Eccleſiæ Paſtoribus moniti, opiniones erroneas non modò depoſuerunt; ſed & monitoribus animi gratitudinem ſignificarunt.

Quær. quid muneris incumbat viris eruditis, cum Theologi Catholici de dogmatibus, quæ ad mores pertinent, digladiantur, & quandòque animorum tam acri contentione, ut non leve fidelibus moveatur ſcandalum?

R. 1. Theologi eſſe verè pii pravas ejuſcemodi ſententias tacitis Autorum nominibus proſcribere; præſertim ſi moribus integris fuerint illi Theologi, & pro Eccleſiæ commodis laborarint. Sic enim charitas multitudinem peccatorum operiet; ſicque Theologorum pietas ad antiquam SS. Patrum œconomiam accedet.

2° Theologorum Catholicorum concertationes, ſi quæ ſunt, paulò commotiores, doleat Catholicæ pacis amantiſſimus Theologus, & cum ſanctâ Tridentinâ Synodo à Theologis Catholicis inter ſe de rebus non definitis digladiantibus damnandis ut hereticis abſtineat; modò tamen non pertinaciter contra Dei Verbum ſcriptum & traditum, & Eccleſiæ placita decertent; ſervetque ſummo ſtudio pacem Catholicam erga fratres ſibi & aliis non conſentientes, nec illis ſe præferat. Pro Lege ſint viri illi eruditione & ſanctitatis merito prioribus & purioribus temporibus ſpectatiſſimi: quæ docuerint, & ſimilibus in caſibus præſtiterint, ſint nobis documento, & ad imitationem incitamento: *Diligite homines*, inquiebat S. Auguſt. lib. 1. cont. Litt. Petiliani cap. 29. *interficite errores, ſine ſuperbiâ de veritate præſumite, ſine ſævitiâ pro veritate certate.*

His exemplis & doctrinâ inſtituti Theologi ſanctorum Patrum veſtigiis inſiſtant ſummo ſtudio; ſacris item Codicibus & Traditioni Apoſtolicæ toti ſint addicti, & ab illâ de dogmatibus tùm quæ ad mores ſpectant, tùm quæ ad articulos ſpeculativos pertinent, proprio arbitrio

definiendi ratione alieni. Adeò enim cuique arridet illa diſſerendi ratio, ut habeant ſibi valdè timendum qui ſtudio Catholicæ veritatis vindicandæ non mediocrem collocant operam in evolvendis Novatorum libris, ne dum pravum illum ſpirant aërem, hanc proprio nutu vivendi & ſtatuendi labem, quæ hominum animis adulatur admodùm, partim ſaltem contrahant; & quas Leges in dogmatibus definitis adverſus Hæreticos ex Scripturis & Traditione ipſi conſtituunt, eas ſenſim ſine ſenſu in rebus non definitis ipſi perfringant. Hinc (quod dolendum eſt maximè) ut ex illo hæretico poſterioris ſeculi principio tot exorta ſunt variarum ſectarum figmenta; ſic ex eodem principio inter Catholicos profectæ fuerunt variæ & immanes de moribus ſententiæ; quod certè malum declinatum fuiſſet, ſi Doctores Catholici ſanctorum Patrum veſtigiis in morum dogmatibus æquè ac in aliis Fidei articulis inſtitiſſent. Verbum enim Dei juxta ſanctorum Patrum ſenſum fuiſſet habitum pro Lege ſimul & Eccleſiæ doctrinâ.

ARTICULUS QUARTUS.

Undè petenda ſit Legis Humanæ, aut Eccleſiaſticæ, aut Civilis expoſitio?

LEGIS Eccleſiaſticæ interpretatio tutò repetitur ex Eccleſiæ definitionibus, aut expoſitionibus: ſi verò nihil definierit Eccleſia, ad exponendas Leges Eccleſiæ plurimùm conducent virorum ſanctitate illuſtrium vitæ & morum inſtitutio, & conſuetudo laudabilis. Erunt quoquè adjumento pœnarum, quæ infliguntur, levitas aut gravitas. Cum autem adhuc pendulus hærebit in dubio animus, qui ſibi volet eſſe conſultum, præfectum à Deo Paſtorem adeat, aut quibus Eccleſiarum ſolicitudo, & ovium ſingularum ſalus eſt demandata. Quæritur v. c. an die feſto, dum urget neceſſitas, pluviis frumenta ſubducere, & tempora moleſta prævertere liceat? an quis, illæsâ conſcientiâ, cibis ſacro Quadrageſimali tempore vetitis poſſit uti, modò ea ſit reverà infirmitas, quæ injunctæ fidelibus ſingulis à tempore Apoſtolico pœnitentiæ vices valeat implere. Vel dubium movetur, an jejunia, ut olim, unicâ & veſpertinâ ciborum ſumptione, ſeu cœnâ contineantur? an jejunii ſolemnitas evertatur prandio & veſpertinâ cœnulâ, vel, ut aiunt, collatione, quæ ſenſim & abſque Legis aut immunitatis promulgatæ adminiculo autoritatem invenit, ut quæ in toto Occidente uſurpetur? Et tandem qualis poſſit tolerari ejuſcemodi cœnula? Hanc enim quidam adeò amplificant, ut jejunii ſola figura vel memoria ſupereſſe videatur, etiam in eorum ædibus, qui cæteris exemplo ſuo debent prælucere. His in caſibus, ſi nondùm Legem tulit Eccleſia, pro Lege habeatur ſaluti.

ſuæ affectu ſummo ſtudentium hominum vitæ inſtitutio; attendatur ad Diſciplinæ Eccleſiaſticæ rationes, v. c. num cœnulis illis, & ciborum apparatu lauto & exquiſito tollatur pœnitentiæ labor: tunc enim ſubverti jejunium facilè colligetur. Si quid dubii quis adhuc patiatur, Paſtores adeat?

Ut autem ſibi prudenter conſulat Paſtor, aut Theologus, à duobus extremis hinc & indè obſitus prudenter caveat. Omnes enim pœnitentiæ labores, ſeu ſatisfactionis neceſſitatem poſteriores Hęretici impugnarunt & pro viribus ſuſtulerunt. Majori verò quàm par eſt ſeveritate quidam uſi, alium inciderunt in ſcopulum, & puram illam perfectiſſimamque agendi rationem, & auſteritatem priorum ſeculorum exigunt. Quæ ſingula ut vitet Theologus, ſibi vereri debet, ne peccantium affectui adeò molliter ſe accommodet, ut omnem pœnitentiæ auferat moleſtiam. Aliundè verò providere debet, ut labores illi animæ viribus attemperentur: continuis enim ſeculis eadem non fuit pietatis æmulatio. Undè fit, ut qui priorum temporum mores moribus ſuis repręſentare conaretur, ſummis quidem laudibus cumulandus eſſet; ſed ſi ab aliis æquè perfectam vitæ rationem exigeret, metuendum eſſet, ne quæ in ſalutis commodum olim ſancita fuerant, nunc temporis eſſent nocumento. Ut ergò noſtrum ſemper laudabile ſit ſtudium, matris Eccleſiæ benignitati & prudentiæ morem continuò geramus oportet.

Verùm in Eccleſiæ præceptis, quæ ſunt Juris Divini, ab Eccleſiæ inſtitutis diligenter ſecernenda ſunt; ita ut quod Juris eſt Divini, pro conſtanti & immoto habeatur, niſi ad tempus ſolummodò ſanciverit Deus: quod verò Juris eſt Eccleſiaſtici, pro variis adjunctis in ſalutis commoda mutationem æquiſſimam patiatur: V. c. Jure Divino cautum eſt, ne ad Sacramentorum participationem accedant immundi, niſi peccatorum labe per pœnitentiam expunctâ: hoc autem pręceptum & alia id genus mutari nequeunt: quæ verò hâc in parte ſunt Juris Eccleſiaſtici, & ſolicitudinis Paſtorum, eâdem ratione ſemper non fuerunt ſervata. Prioribus enim Eccleſiæ ſeculis gravia fidelium ſcelera graviſſimis & publicis pluriumque annorum laboribus emundabantur, priuſquàm ad Synaxim fieret acceſſio; quæ mox diſciplinæ ratio non viget. Utrumque Jus refert Conc. Trid. à quo injunctæ ſunt remiſſiores quàm prioribus ſeculis caſtigationes, & magis ad temporum infirmitatem accommodatæ; ne ſcilicet quæ fidelibus olim proderant ad medelam, nunc temporis, ſi ſervarentur, eſſent gravi detrimento futura. Sed in iis ſanciendis illæſum ſervatum eſt ſemper Jus Divinum, in Lege de ſalutaribus & de congruis injungendis laboribus poſitum. Juſſit enim Concilium, pœnitentiæ laboribus, qui peccatorum gravitati reſpondeant, ſordes emundari, & juſtâ caſtigatione à criminibus deterreri fideles. Item ſeduló rerum ſacrarum miniſtros admonuit, ne adulatione ſordidâ & cupidâ mercedis palpent ægrotantium vulnera. Aliis quoque præceptis inſtituit Eccleſiæ Paſtores, & eos, qui fidelium confeſſiones exci-

piunt, ut ſuæ & aliorum ſaluti facili negotio poſſent conſulere.. Quæ Leges ſi accuratè ſervarentur à Paſtoribus, & ab iis, qui vices eorum gerunt; nonniſi emendatis ad res divinas fieret aditus; ſicque morum depravationi feliciter mederentur. Undè in eo culpanda non eſt Eccleſia, quod, de priſtinâ œconomiâ remiſerit, quaſi mollior eſſet ad curanda lapſorum vulnera remediorum jam uſitatorum ratio. Sed, quod maximè deflendum eſt, qui animorum medicos calamitoſis his temporibus ſe præſtant; à ſuo arbitrio, non ab Eccleſiâ medendi artem volunt acceptam; & indè tam longè latèque morum corruptio proficiſcitur. Cui malo quâ ratione occurri poſſit; an exactâ Scripturarum & Legum Eccleſiæ ab illis, qui ad confeſſiones excipiendas probantur, cognitione; an ſummâ diligentiâ expendendo, quinam ſe rerum ſacrarum dominos præſtant, non miniſtros, inquirant illi, quorum ſalus in eo poſita eſt: noſtrûm quippè non eſt de Prælatorum officiis quidquam ſancire.

In exponendis Principum Laïcorum placitis, ad Principum & Magiſtratuum interpretationem eſt attendendum, itemque ad Legis obſervationem, aut locorum conſuetudines antiquo uſu firmatas, & tandem ad gravitatem pœnarum, quæ ſolent reis inferri.

De quibuſdam dubiis quæ ſupereſſe poſſunt inter exponendas Humanas Leges.

QUÆRITUR 1° quis ſit inter Leges ordo?

Reſp. Legem Divinam, cujuſcemodi eſt de Sabbati obſervatione mandatum, Legi naturali poſtponi; humanam verò Legem, tùm Civilem, tùm Eccleſiaſticam, utrique pariter Legi cedere, naturali ſcilicet & divinæ, ſicuti docet S. Auguſt. in lib. Expoſitionis quarumdam propoſitionum Epiſtolæ ad Rom.

Quær. 2° num Eccleſiæ Canones Imperiorum Legibus ſint præferendi?

R. 1° ferè ſemper Canones inter, & Imperiorum Leges fuiſſe ſervatam concordiam: quippè Principes ſuis Decretis Leges Eccleſiæ firmabant, pœniſque civilibus eos ſubjiciebant, à quibus Leges illæ perfringerentur: imò & Concilii Chalced. Canonum obſervantiam pragmaticis eſſe præferendam Marcianus Imp. ratum habuit: Principum verò Leges non modò Epiſcopi fuerunt executi; ſed & rebelles ſuis Canonibus & caſtigationibus Eccleſiaſticis compreſſerunt.

R. 2. hunc ordinem, etiam Principibus aſſentientibus, ſervandum eſſe; nempè in rebus Eccleſiaſticis, Eccleſiæ Legibus priorem locum deberi: Ità docent S. Chryſoſtomus in Epiſt. ad Innocentium I. & Conc. Chalced. Act. 4. ubi de Photii Tyriorum Epiſcopi contra Beritenſem Epi-

ſcopum ob Jus Metropoliticum concertatione agitur. Scilicet Beritenſis Epiſcopus pragmaticâ nitebatur; Eccleſiaſticâ verò Lege Tyrius: à Patribus autem poſtulavit Senatus, num rem placeret expendi ex Patrum regulis? an ex Imperatorum pragmaticis ſacris quæſtionem definiri placeret? At reſpondit tota Synodus: *Contra regulas nihil pragmaticum placebit; regulæ Patrum teneant.*

Sententiæ illius æquitas eluceſcit indè, quòd Laïcis hanc Deus autoritatem non demandarit, ſed Sacerdotibus, qui Eccleſiaſticis in rebus longè feliciùs ſunt verſati, quàm Laïci. Cum autem æquitatis ſit, ut una poteſtas in quibuſdam rebus alteri cedat; in temporalibus civili poteſtati cedat Eccleſia, ſicut in Eccleſiaſticis Eccleſiæ cedant Laici, neceſſe eſt.

QUÆSTIO SEXTA

De diſpenſatione & abrogatione Legis.

ARTICULUS PRIMUS

Quarum Legum immunitas concedi poſſit? & à quo?

ANTEQUAM huic quæſtioni faciamus ſatis, notatum oportet diſpenſationis nomine nihil aliud intelligi quàm Legis & pœnarum Lege ſancitarum immunitatem: & aliud eſſe Legem non obligare; aliud verò, ipsâ vigente & obligante, illius immunitatem poſſe habere.

CONCL. I. Æternæ Legis & naturalis nulla poteſt eſſe immunitas, ſaltem quoad primaria principia, quòd nimirùm utriuſque Legis ratio ſit immutabilis, & contra utramque nihil poſſit ſuſcipi, quin & contra juſtitiam peccetur: quia æternâ Lege, naturalique nihil aliud ſancitur quàm quod ex ſe bonum eſt; nihil item vetatur quàm quod naturâ ſuâ malum eſt: ſcilicet utraque nihil aliud eſt quàm voluntas Divina ordinem ſervari jubens, & perturbari vetans.

CONCL. II. Legum Divinarum, quæ Juris naturalis non ſunt, obligatio poteſt tolli; cum immunitates indulſerit Deus in præceptis de Sabbati ſolemnitate ſervandâ, de ædificando contra Jeroſolymitanum Templum Altari, & inſtituendis ſacrificiis &c. An verò Legis Divinæ poſitivæ vacatio à Deo ſolo concedi poſſit, nulla movetur difficultas: cum enim ab obligatione Legis ſolus ſuperior, qui autoritate prævalet, eximere poſſit; nulluſque ſuperiorem in Deum autoritatem obtineat;

proculdubiò ſolius Dei eſt Legiſlatoris has diſpenſationes, aut immunitates indulgere.

CONCL. III. Eccleſiaſticæ quoque Legis immunitas ab Eccleſiâ poteſt accipi: quæ autoritas uſu perpetuo, ſi opus eſſet, comprobaretur. Sed cum penes quoſlibet ſit antiquas Synodos evolvere, & in quibuſcunque aut Leges novas, aut Legum abrogationem, aut Legum immunitatem deprehendere, à fuſiori probatione abſtinemus. Legi quoque poſſunt hanc in rem, quæ de legitimis diſpenſationum cauſis, hîc exſcribimus.

Quemadmodùm autem de commodis Eccleſiæ, aut incommodis penes quoſlibet decernere; ità nec penes quoſlibet privatos eſt Eccleſiæ diſpenſandi poteſtas, ſed penes quos eſt Leges in Eccleſiâ ferre, videlicet penes Epiſcopos, Synodos, Patriarchas, Summos Pontifices, & Concilia generalia.

Hanc autoritatem penes Epiſcopos & Synodos eſſe demonſtrant tùm Concilii Neocæſar. Canon 9. qui Preſbytero ante Ordinationem perpetratæ fornicationis reo in confeſſionis voluntariæ gratiam in Officiis non Sacerdotalibus permanere permittit, licet uſu recepto ejuſmodi criminum rei ab Ordinatione & ab Ordinationis acceptæ uſu penitùs repellerentur; tùm & Concilii Nic. primi Canon 4. qui pœnitentiæ laxandæ poteſtatem Epiſcopis indulget. Referremus fruſtrà cæterorum Conciliorum ejuſcemodi Ordinationes innumeras.

Quia verò infrequentior eſt in Occidente Synodorum convocatio; ideò ad Summum Pontificem à Canonum receptorum obligatione jus eximendi ex omnium conſenſu devolutum videtur. Primatûs enim autoritate Canonum executioni ſolicitè incumbere Summi eſt Pontificis, & cum non habentur Synodi, quod illæ ſancirent & indulgerent, præſtare. Sed quicunque ſit illius poteſtatis Eccleſiaſticæ uſus, *in ædificationem, non in deſtructionem* uſurpari debet, ut monet Apoſtolus.

Cæterùm quod his temporibus dolendum exiſtimo, hoc eſt potiſſimùm, quòd nempè ſint qui quâdam ſentiendi & dicendi temeritate conſtituere non dubitant nequaquam eſſe neceſſarium Sedem Apoſtolicam adire, quòd prioribus Eccleſiæ ſeculis non ità conſuetum fuerit ad eam recurrere; nec diſpenſatione opus eſſe, vigeat licet ejuſmodi conſuetudo. Cum autem ab illis placitorum rationes quæſivi; aliud nihil accepi, quàm *ità mihi viſum eſt*: ad quæ nihil rependendum habui; ſed virorum ejuſmodi ſortem duxi deflendam.

De Civili etiam Lege ut ſancire, ità & diſpenſare poſſunt ſoli Principes ſupremi; utpotè cum penes illos ſit univerſa temporalis autoritas; quemadmodùm de Lege. Divinâ Deus ſolus, & de Eccleſiaſticâ Lege ſola Eccleſia conſtituit.

OPP. I. contra I. Concl. Legibus naturali ſcilicet & Divinâ in Eccleſiis ſuis commorari tenentur Paſtores. Sic S. Athan. in Apolog. ad Conſtantium: *Quis non dixerit iſtiuſmodi poſtulationem in Epiſcopo æquam*

æquam

æquam eſſe? Eccleſia non deſerenda ab Epiſcopo. Noſti ex lectione Scripturarum, quanti ſceleris ſit Epiſcopum Eccleſiam ſuam deſerere, & negligere gregem Dei. Paſtorum enim abſentia lupis invadendi gregis occaſionem præſtat. Et infrà: *Si igitur fugiſſem, quam excuſationem apud veros Epiſcopos, vel potius apud eum, qui mihi hunc gregem concredidit, habuiſſem? Eſt autem ille Judex omnium terrarum &c.* Quæ veritas ex aliis Sanctis Patribus, & ex ipsâ Paſtorum officii naturâ ſatis ſuperque conſtat. Attamen in quibuſdam caſibus à reſidentiæ debito eximuntur Eccleſiæ Paſtores. Igitur Legis naturalis immunitas poteſt indulgeri.

R. à reſidentiæ debito eximi non poſſe Paſtores: cum enim eorum ſit oves verbo & exemplo paſcere, ab ovili lupos repellere, & ovium commodis ſolicitudine continuâ, & rebus ſacris adminiſtratis conſulere; ipſorum eſt ovile non deſerere. Quod reſidentiæ officium adeò conſtans eſt, ut cum ab ovili ſecedere fuerunt coacti Paſtores, excuſatam habuerint abſentiam, demonſtrarintque ſe non ſponte ſuâ, ſed ob rationes ab omnibus juxta Dei verbum probatas ab Eccleſiâ ſuâ fugiſſe, præſertim cum ſoli ad mortem poſtularentur. Hanc agendi rationem iniit S. Cyprianus Epiſt. 5. & 15. ad Clerum Romanum: cum enim à Paganis poſtularetur beſtiis objiciendus; ſeditionis declinandæ, & Fidelium ſaluti conſulendi causâ ex Urbe ſeceſſit, ſuique diſceſſûs cauſam expoſuit. Addit idem S. Cyprianus Ep. 40. & 66. ſi ſecedendi neceſſitas Epiſcopis incumbat; Eccleſiæ ſuæ, etiam dum abſunt, ſemper invigilandum eſſe. Quam ſolicitudinem ipſemet nunquàm intermittebat, ut patet ex Epiſt. 4.

Inculpatam eſſe Epiſcoporum abſentiam propugnant pariter alii Sancti, cum ſub Principibus Chriſtianis de vitâ periclitantur, ut Sanct. Athanaſius; aut cum in exilium à Principibus amandantur, ut ipſe S. Athanaſ. S. Euſeb. Samoſat. S. Meletius Antioch. S. Gregor. Nyſſ. & innumeri alii ſanctitatis eximiæ Epiſcopi, qui obſequi tenebantur: aut cum ad Synodos vel à Principibus, vel à Primatibus, vel à Patriarchis, vel à Summo Pontifice vocantur; tunc enim pro Eccleſiæ commodis itinerum moleſtias & graves labores ſuſcipiunt: aut denique cum ad Eccleſiarum, ſuis præſertim orbatarum Paſtoribus, ſublevandas calamitates ſe ſe transferunt, ut ex Socrat. lib. 2. Hiſt. cap. 19. S. Athanaſius, qui exul in aliis Eccleſiis miniſtros plures ordinavit; & ex Theodor. lib. 4. Hiſt. cap. 11. S. Euſebius Samoſatenus, qui exul quoque idem præſtitit: *Etiam iſte Euſebius*, inquit, *cum multas Eccleſias Paſtoribus orbatas intellexiſſet; habitu militari indutus, & capite tyarâ operto Syriam, Phœniciam, & Paleſtinam peragravit; quo tum Preſbyteros & Diaconos crearet, tum alia Eccleſiaſtica obiret officia.* Similiter ſunt auxilio laudabili, qui, ut pro ſedando Eccleſiarum ſchiſmate laborent, à ſuis Sedibus abſunt: ideo in Epiſt. ad Antiochenſes Conc. Alex. Præſide S. Athanaſio, Epiſcopos Euſebium & Aſterium laudat,

quòd cum ad ſuas Diœceſes ipſis per Imperatorem licuiſſet deproperare, Antiochiam commeare prætuliſſent, ut Concilii legatione apud eos fungerentur: *Quod cum*, inquit, *ipſis liceret deproperare ad ſuas Diœceſes; iſtam tamen profectionem ad vos omnibus rebus ſuis antepoſuerunt, idque in uſum urgentis Eccleſiaſtici negotii.* Aliæ circumſtantiæ, ſi quæ ſint, in quibus ad reſidentiam nec Lege naturali, nec Divinâ teneantur Epiſcopi; ſeu ſi quæ ſint aliæ legitimæ cauſæ Paſtorum ab Eccleſiis abſentiæ, ab Eccleſiâ probatæ fuerunt. Sardicenſis Synodus variis, quas ambitus, cupiditas, aut alii pravi affectus ſuadebant, rationibus occurrit. Sunt & aliæ, eæque plurimæ Sanctiones Eccleſiaſticæ, quas referre operoſum eſſet; nec hujus eſt loci.

OPPON. 2. Qui votum emiſit, Lege naturali pollicitationem implere tenetur. At ſæpiùs Summi Pontificis autoritate obligatio illa tam ſtricto Jure firmata tollitur. Igitur Legis naturalis obligatio poteſt tolli.

R. votorum obligationem Juris quidem eſſe naturalis; ſed quæ pro votis habentur, ſæpiùs ad votorum naturam non accedere; vel voti ſaltem in perpetuum ſervandi rationem non habere. Prioribus ideò ſeculis, voto de virginitate ſervandâ emiſſo, nuptias inire licuit; aut ſaltem toleratæ fuerant hæ nuptiæ, nullâ nuptiis moleſtiâ factâ. Ejuſmodi conjunctiones omnium primus S. Baſilius ut in Cappadociâ rejicerentur effecit; quod alterius loci eſt fuſiùs expendere. Quo autem conſilio indulgentia illa olim invaluerat, eodem nunc apud Sedem Apoſtolicam valet: ſcilicet olim aut votis illis, quæ non ſervabant virgines, deeſſe conditiones quaſdam; aut illa in perpetuum emiſſa non fuiſſe ſancti Patres ſupponebant, ut & ſupponunt Pontifices Summi, qui in votis illis non occurrere debitas voti conditiones declarant. Et reverà cum expenduntur accuratè vota pleraque; nihil fermè quod voti ſanctitatem referat, continent. Aut enim imprudenter deprehenduntur emiſſa fuiſſe: aut quædam penitùs abſurda vulgò his ſunt adjuncta. Unum tamen hoc intereſt diſcrimen; quòd ſcilicet ab Epiſcopis olim contrahendi poſt votum matrimonii facultas non poſtulabatur; nunc verò à Sede Apoſtolicâ quæritur.

OPP. 3. Per Deum licuit Abrahamo contra Legem naturalem interimere proximum, & quod majus eſt, filium unigenitum: Geneſ. quippè 22. ℣. 2. Deus ait Abrahamo: *Tolle filium tuum unigenitum, quem diligis.* Licuit quoque ipſi propriam ſororem in uxorem ducere; itemque Iſraëlitis Ægyptios decipere, vaſaque eorum pretioſiſſima furari: Exod. enim 11. ℣. 2. *Dices omni plebi, ut poſtulet vir ab amico ſuo, & mulier à viciná ſuâ, vaſa argentea & aurea:* quod quidem ſunt executi, Exod. 12. ℣. 25. *Petierunt ab Ægyptiis vaſa aurea, veſtemque plurimam. Dominus autem dedit gratiam populo coram Ægyptiis, ut commodarent eis; & ſpoliaverunt Ægyptios &c.* Licuit etiam Iſraëlitis uſuras ex bonis creditis percipere, & fœnerari cum alienigenâ: nam Deut. 23. ℣. 19. *Non fœnerabis fratri tuo ad uſuram pecuniam, nec fru-*

ges, nec quamlibet aliam rem; ſed alieno. Oſeë deniquè mœchandi præceptum accepit cap. 1. ℣. 12. *Vade, ſume tibi uxorem fornicationum, & fac tibi filios fornicationum.* Et rationem ſubjicit Deus: *Quia*, inquit, *fornicans fornicabitur terra à Domino.* Idcircò Ozeæ liberos vocat filios fornicationum cap. 2. ℣. 4. *Filii fornicationum ſunt; quia fornicata eſt mater eorum; confuſa eſt quæ concepit eos; quia dixit: Vadam poſt amatores meos &c.* Hinc cap. 3. ℣. 1. rursùm jubet Deus, ut mulierem hanc adulteram adeat Propheta: *Et dixit Dominus ad me: Adhuc vade, & diliges mulierem dilectam amico & adulteram.* Hæc autem ſingula naturali Legi adverſantur. Igitur circa illam poteſt diſpenſari.

R. ad primum, Deum non exemiſſe Abrahamum à Lege de non occidendo proximo: eâ enim lege tantummodò cautum fuit, ne propriâ autoritate quis fratrum necem moliatur; quam Legem non infringebat Abrahamus, à ſupremo vitæ neciſque arbitro juſſus interficere filium; imò verò illud Dei mandatum exequi renuens, peccaſſet graviter, violatâ nimirùm primariâ Lege naturali de debito Majeſtati Divinæ obſequio. Poteſt enim Deus aut jubere vitam alterius adimi, aut privatis, ut quandòque ſibi proprias manus inferant, indulgere: ità S. Aug. lib. 1. de Civit. ubi de Samſonis, Eleazari, & quorumdam aliorum morte diſſerit.

R. ad ſecundum, Legem de ſororibus in uxores non ducendis falsò ſupponi naturalem; in orbis enim exordio eas ducendi neceſſitas incubuit. Poſtmodùm quidem, multiplicato ſcilicet orbe, hujuſcemodi connubia Deus poſitivâ Lege Levit. 20. prohibuit; ſed iſta Lex Abrahami tempore lata non fuerat: & quamvis etiam viguiſſet, non ſpectaſſet ad Abrahamum; nam ſororem ſuam in conjugem non habebat, ſed neptem, quam ex more recepto ſororem nuncupavit; ſicut & fratrem Loth nepotem ſuum.

R. ad tertium, cum ad Moyſem ità locutus eſt Deus in Exodo; non furandi, ſed, quæ ſupremus rerum omnium Dominus largiretur, poſtulandi fecit facultatem; eâque ratione Judex ſummus æquâ mercede labores admodùm graves injunctos remunerabatur juxta illud Sap. 10. ℣. 17. *Reddidit Juſtis mercedem laborum ſuorum.* Idem præceptum ità exponunt S. Clem. Alex. lib. 1. Strom. & S. Aug. lib. 22. contra Fauſt. cap. 7. ubi ſic ſcribit: *Ægyptii*, inquit, *erant ſacrilegi & impii: nam & auro illo male utentes ad Creatoris injuriam ſuis Idolis ſerviebant, & homines peregrinos labore gratuito injuſtè ac vehementer afflixerant.* Quâ de re videri poteſt Philo Judæus in vitâ Moſis, ubi ait illa Ægyptiorum ſpolia triplici titulo excuſari à peccato furti, nempè titulo tùm laboris impenſi, tùm injuriæ factæ compenſandæ, tùm & juſti belli: *Primum*, inquit, *ut diuturni laboris neceſſariam mercedem reciperent: deinde ut pro acceptis temporis quo ſervierant injuriis, ſi non pro merito, aliquid tamen damni reponerent: ſive ut bello victores, victos ſpoliarent bonis &c.*

R. ad quartum, Deut. 23. ab extraneis fœnus accipere Judæis licuiſſe, non à fratribus; quia quod ultra ſortem ab extraneis exigere permittebatur, dono ipſis conferebat Deus: vel, ut habet S. Ambroſ. lib. de Tobiâ cap. 2. quibus jure arma intuliſſent, ab iis jure uſuras exigebant; & ſic ſine ferro dimicabant.

R. ad ultimum, verbis illis juſſum fuiſſe Ozeam in uxorem ducere mulierem aliàs meretricem; non verò ex illâ, ut meretrice, filios ſuſcipere, ſed ut uxore legitimâ: quod ex Hebraïco textu colligit S. Hieronymus, qui ita vertit: *Sume tibi uxorem fornicationum, ac filios fornicationum*: quæ verba duplici ſenſu poſſe intelligi addit, aut de filiis fornicariæ mulieris cum ipsâ domum adductis; aut de filiis ex eâ ut uxore legitimâ ſuſceptis: quod Ozeæ obſequium variis de cauſis laudat S. Hieronymus his verbis: *Quantò illa ſordidior eſt, tantò ſit Propheta patientior, qui talem uxorem duxit.* Et infrà: *Nec culpandus Propheta, ſi meretricem converterit ad pudicitiam; ſed potius laudandus, quod ex malâ bonam fecerit.* Eâ figurâ docet S. Aug. lib. contra Fauſt. Manich. cap. 8. & lib. contra Secundinum Manich. Iſraëlitis etiam tùm gravium criminum reis ſignificaſſe Patrem miſericordiarum non diſſimili miſericordiâ illos ſæpe excepturum eſſe, modo mulieris ab Ozeâ ductæ animum pœnitentem, moreſque pudicos imitarentur.

Quæritur 1. quo jure hæc, quam habet Eccleſia, diſpenſandi facultas nitatur.

R. Scripturâ & Traditione niti. Nam erga Corinthium inceſtuoſum 2. Cor. 2. omnium primus indulgentiâ uſus fuit Apoſtolus. Subſecuti quoque Apoſtolorum ſucceſſores ipſius Apoſtoli veſtigiis inhæſerunt. Sic inter eos S. Cypr. Epiſt. 51. ad Maximum & alios Confeſſores, doctrinam hanc Scripturarum autoritate firmavit, & ſecutus eſt: *Dum,* inquit, *Dominum ſibi ſemper quidam, pluſquàm mitis juſtitia depoſcit, aſſumunt, de Eccleſiâ pereunt: & dum ſe inſolenter extollunt, ipſo ſuo tumore excæcati, veritatis lumen amittunt. Propter quod & nos temperamentum tenentes, & libram Domini contemplantes, & Dei Patris pietatem & miſericordiam Domini cogitantes, diu multùmque tractatu inter nos habito juſtâ moderatione agenda libravimus ..... Lapſis nec cenſura deeſt, quæ increpet; nec medicina, quæ ſanet.* Hæc fuit omnium ſæculorum œconomia, quam ſi vellem referre, quibuſque fruſtrà oneri eſſem proculdubiò; cum nihil ſit in Conciliis magis obvium.

Quær. 2° quænam legitimæ ſint immunitatum, ſeu diſpenſationum cauſæ?

R. quatuor eſſe præcipuas; neceſſitatem videlicet; infirmæ lapſorum conſcientiæ medendi deſiderium; utilitatem publicam; temporis adjuncta, & perſonarum meritum & pietatem.

Primam hanc relaxandæ diſciplinæ cauſam laudavit, & ut æquiſſimam uſurpavit S. Cyprian. videlicet ad ſchiſma Fortunati & Feliciſſimi componendum, & diſſidentes fratres ad unitatem adducendos: ſic

enim conſilii ſui rationem expoſuit Epiſt. 55. ad Cornel. *Remitto omnia, multa diſſimulo ſtudio & voto colligendæ fraternitatis, etiam quæ in Deum commiſſa ſunt non pleno judicio Religionis examino, delictis pluſquàm oportet remittendis pene ipſe delinquo. Amplector promptâ & plenâ dilectione cum pœnitentiâ revertentes, peccatum ſuum ſatisfactione humili & ſimplici confitentes.*

Eâdem ratione, ſeu fraternitatis colligendæ ſtudio S. Athanaſ. tùm in Epiſt. ad Ruffinianum, tùm & in Synodo Alexandrinâ, cui præfuit, de diſciplinæ adverſus Fideles ab Arianis deceptos ſeveritate remittendum exiſtimavit; iiſque conceſſit non modò veniam, ſed & honoris locum: ſolos excepit erroris duces, quibus, ſi permanerent in ſchiſmate, omnem ad Eccleſiæ gradus & ad deperditas dignitates aditum voluit interclusum. Equidem non ea fuerat Epiſcoporum omnium in hâc Synodo ſententia: refert enim Ruffin. lib. 1. Hiſt. cap. 28. quoſdam ex Epiſcopis cenſuiſſe non ſolis errorum autoribus, ſed etiam hæreticæ communionis participibus Epiſcopatum eſſe auferendum: ſed addit alios ſecùs ſenſiſſe, videlicet eâ ſeveritate non eſſe utendum erga communionis hæreticæ participes; quòd ſummæ benignitatis fuerit erga nos Chriſtus; quòd prodigum filium annulo Sacerdotii ſigno decoratum, lautiſſimo parato convivio benignus pater excepiſſet, nec fuiſſet paſſus, niſi ægrè, primogeniti æmulationem & mœſtitiam; quòd deniquè maximam cœleſti militiæ lætitiam ſincera pœnitentium converſio pariat. His rationibus innixi Patres Alexandrini, ut ab Arianâ factione deceptos Epiſcopos & Fideles ad Eccleſiæ unitatem revocarent, diſciplinæ ſeveritatem temperarunt.

Nihil autem in Eccleſiæ factis ad probandam temperandæ diſciplinæ neceſſitatem occurrit magnificentiùs, quàm quod 300. Epiſcopi Africani Catholici ſimul congregati, duobus ſolis exceptis, in ſolemni cum Donatiſtis Epiſcopis collatione obtulerunt. Nec enim honoris ſedem Epiſcopis Donatiſtis ſe delaturos tantummodò fuerunt polliciti; ſed & ſe lubenti animo ex Epiſcopatu ceſſuros eſſe, ſi ad unitatem redire vellent; aut eandem cum ipſis unitatem Catholicam amplexis Epiſcopalem in eâdem civitate Sedem, ſi annuerent, eſſe moderaturos; aut alteri à quâlibet Eccleſiâ eligendo locum eſſe facturos. Quæ ſingula refert S. Auguſt. in lib. Collationis, ubi has tam inſolentis & in æternum laudabilis zeli mirabiles rationes adducit; quia ſcilicet illi Epiſcopi fratrum ſalutis & pacis catholicæ ſtudioſiſſimi, ſe ſibi ſolis eſſe Chriſtianos, in plebis verò bonum Epiſcopos eſſe conſtitutos cenſuerant; & ideò unitati catholicæ poſtponendam eſſe dignitatem Epiſcopalem, *ubi gubernandorum ſine ſcandalo neceſſitas poſtulabat: ſed quod Chriſtianis populis*, inquiebant, *ad Chriſtianam pacem prodeſt, hoc de noſtro Epiſcopatu faciamus..... Epiſcopalis dignitas fructuoſior nobis erit, ſi gregem Chriſti depoſita magis collegerit dignitas, quàm retenta diſperſerit. Nam quâ fronte in futuro ſeculo promiſſum à Chriſto ſperabimus honorem, ſi*

Chriſtianam in hoc ſeculo noſter honor impedit unitatem Et lib. 2. cont. Creſcon. cap. 11. *Neque enim Epiſcopi propter nos ſumus; ſed propter eos, quibus Verbum & Sacramentum Dominicum miniſtramus: ac per hoc ut eorum ſine ſcandalo gubernandorum ſe ſe neceſſitas tulerit; ità vel eſſe, vel non eſſe debemus, quod non propter nos, ſed propter alios ſumus.* Cum ergò non aliâ ratione, ſeu cum nonniſi emollitâ diſciplinæ ſeveritate poteſt declinari ſchiſma, vel componi; tunc temporis etiam quodam accuratioris & arctioris diſciplinæ detrimento, omnem operam in Eccleſiæ pace procurandâ collocandam eſſe palàm eſt: ſed præſertim, inquit ipſe S. Auguſt. lib. 3. cont. Epiſt. Parmen. cum hæretici ſeveritatis affectu ſimulato Fidelibus infirmis faciliùs imponunt, *qui, non odio iniquitatum alienarum, ſed ſtudio contentionum ſuarum infirmas plebes jactantiâ ſui nominis irretitas, vel totas trahere, vel certè dividere affectant; ſuperbiâ tumidi, pervicaciâ veſani, calumniis inſidioſi, ſeditionibus turbulenti, ne luce veritatis carere oſtendantur, umbram rigidæ ſeveritatis obtendunt; & quæ in Scripturis ſanctis, ſalvâ dilectionis ſinceritate, & cuſtoditâ pacis unitate, ad corrigenda fraterna vitia mordaciori curatione fieri præcepta ſunt; ad ſacrilegium ſchiſmatis, & ad occaſionem præciſionis uſurpant.*

Neque has œconomiæ tam æquæ, tam prudenter inſtitutæ rationes S. Auguſt. aut laudati Patres Africani adinvenerant; ſed Patrum anteriorum æmulatores ſtudioſiſſimi, quod ſimilibus in caſibus præſtiterant anteceſſores, ſequendum cenſuerunt, nullâ rerum ſuarum habitâ ratione, ut Fideles Chriſti miniſtri. Qui enim à Catholicis Cæciliani Carthaginenſis partibus ſtabant, Majorino ſchiſmatico, & Majorini defenſoribus Epiſcopis non modò veniam obtulerant ex S. Auguſtino Epiſt. 162. ſed & autore Melchiade Summo Pontifice, & Synodo Romanâ à Majorino promotis ad Epiſcopatum ſe honorem ſervaturos polliciti fuerunt; ita ut ubi duo eſſent Epiſcopi, prior ordinatus remaneret, & alteri alia plebs provideretur. Non diſſimili benignitate ſtatuerant Conc. Nicæni Patres, Meletianos eſſe in Ægypto excipiendos. Antiquiora etiam Patres Africani œconomiæ illius monumenta in ipsâ Eccleſiâ Carthaginenſi pro Romanæ Eccleſiæ diſciplinâ deprehenderant, ut patet ex laudatâ modò Epiſtolâ 55. S. Cypriani.

Diſpenſationis concedendæ rationem hanc paucis complectitur Sanct. Bernardus, docens 1° immotas eſſe ſervandas Eccleſiæ Leges, quandiù ad charitatis commoda conducunt. 2. Earum ſeveritatem eſſe temperandam, ſi nocere quodammodò, aut charitati non prodeſſe videantur. Sic enim habet lib. de præcepto & diſpenſatione cap. 2. *Tenent ergò fixam firmamque immobilitatem, etiam apud Prælatos, quæ ex ſtabili neceſſario ſunt, ſed quatenus charitati deſerviunt. Numquid autem hoc ego vel ſolus ſentio? an non vel primus dico? an non hoc ipſum & Papa Gelaſius ſenſit? Ait ſiquidem: ubi neceſſitas non eſt, inconvertibilia maneant Patrum ſanctorum Decreta. Leo quoque Papa, ubi, inquit,*

neceſſitas non eſt, nullomodò ſanctorum Patrum Conſtituta violentur. Et infert: ubi ergò neceſſitas fuerit ad utilitatem Eccleſiæ, qui poteſtatem habet, ea diſpenſet: ex neceſſitate enim fit mutatio Legis.

Secunda ratio eſt infirmæ lapſorum conſcientiæ medendi deſiderium; præſertim cum vi à perſecutoribus illatâ ſuccubuerunt, & lapſorum numerus eſt ampliſſimus. Hæ rationes ex relatis SS. Cypriani & Auguſtini locis eluceſcunt; & fuſiùs, ubi de pœnitentiâ, ex S. Cypriano probabuntur, præſertim ex Martyrum, qui lapſorum votis annuebant, contentionibus; necnon etiam ex lapſorum ſupplici poſtulatione, cum urgeret gravis perſecutio; ne ſcilicet inermes, ſeu Euchariſtiæ beneficio aut viatico non muniti, ad prælium & aciem mitterentur.

Tertia diſpenſationum ratio eſt Eccleſiæ utilitas, cujuſmodi fuerunt Neophytorum ordinationes, ut S. Ambroſii, Nectarii, & ſimilium, quorum ordinationes fuerunt probatæ, licet adverſarentur mandatum Apoſtolicum & Canones Nicæni, quibus ab ordinibus arcentur Neophyti.

Ea quoque utilitatis unica ratio S. Cornelium Pontificem Romanum movit ad concedendam lapſo in idololatriam Trophymo Epiſcopo Communionem; ut videlicet plebs numeroſa, quæ cum eo deceſſerat ab Eccleſiâ, hoc pacto revocaretur ad unitatem Eccleſiæ. Hanc agendi rationem S. Cornelio vitio vertebat Novatianus Sedis Apoſtolicæ invaſor; cumque ut communionis cum Idololatris participem pro Epiſcopo non eſſe habendum conteſtabatur: ſed immunem ab omni culpâ Sanctum Cornelium oſtendit S. Cyprianus; cum nonniſi pœnitentiâ legitimâ functis indulſiſſet: hanc enim gratiam tam inſigni bono compenſatam adeò ſagaciter temperarat ipſe S. Cornelius Eccleſiæ Legum auſterus exactor, ut laïcam tantummodo communionem, ablato dignitatis & Sedis honore, Trophymo lapſo conceſſiſſet: *Redeunte & nunc*, inquit S. Cypr. in Epiſt. ad Antonian. *ad Eccleſiam Trophymo, & ſatisfaciente, & pœnitentiâ deprecationis errorem priſtinum confitente, & fraternitatem, quam nuper abſtraxerat, cum plenâ humilitate & ſatisfactione revocante, audita ſunt ejus preces, & in Eccleſiam Domini non tam Trophymus, quàm maximus fratrum numerus, qui cum Trophymo fuerat, admiſſus eſt.* Et infrà: *Suſceptus eſt Trophymus, pro quo ſatisfaciebat fratrum reditus, & reſtituta multorum ſalus: ſic tamen admiſſus eſt Trophymus, ut laïcus communicet.*

Quam œconomiam non modò laudabat S. Dionyſius Alex. ſed & eidem Novatiano (quem vocat Novatum) qui ex negatâ lapſis omnibus pace, ſibi & ſchiſmati autoritatem, & adverſus S. Cornelium calumniandi argumenta comparare ſtudebat, ſuadere tunc temporis conabatur erudiſſimus ille Martyr apud Euſebium lib. 6. Hiſt. cap. 45. quanto ſtudio eſſet procuranda fratrum in ſchiſma lapſorum reconciliatio; & quanti meriti eſſet apud Deum ſolicitudo illa, quæ Martyrii gloriam adæquaret; & ideò, ſi opus eſſet, pro eâ nihil non eſſe tole-

ſandum, etiam ipſum martyrium: *Si tamen*, inquit, *vel nunc perſuaſeris fratribus, aut eos coëgeris, ut ad concordiam redeant; majus tibi meritum erit, quàm culpa; & hæc quidem non imputabitur; illud verò prædicabitur.*

Hujuſcemodi diſpenſationum utilitatis causâ conceſſarum œconomiam ſic univerſim exponit adductâ comparatione S. Auguſt. lib. 1. de libero arbitrio cap. 6. *Si populus ſit bene moderatus & gravis, communiſque utilitatis diligentiſſimus cuſtos, in quo unuſquiſque minoris rem privatam, quàm publicam pendat; nonne rectè Lex fertur, quâ huic ipſi populo liceat ſibi Magiſtratus, per quos ſua res, id eſt publica adminiſtretur..... Porrò ſi paulatim depravatus idem populus rem privatam rei publicæ præferat, atque habeat venale ſuffragium, corruptuſque ab eis qui honores amant, regimen in ſe flagitioſis conſceleratiſque committat; nonne item rectè, ſi quis tunc extiterit vir bonus, qui plurimùm poſſit, adimat huic populo poteſtatem dandi honores, & in paucorum bonorum, vel etiam unius, redigat arbitrium?* Additque non modò neutram iniquitatis inſimulandam eſſe ſanctionem; cum una licitum faciat, quod altera prohibet, quæ quanquam *juſta ſit Lex, commutari tamen per tempora juſtè poteſt*; Sed & utramque Legem bono, quod Lex æterna immutata dicit, miniſterium præbere: *Si populus ille*, inquit, *quodam tempore juſtè honores dedit, quodam rurſus juſtè non dedit; hæc viciſſitudo temporalis, ut juſta eſſet, ex illâ æternitate tracta eſt, quâ ſemper juſtum eſt gravem populum honores dare, levem non dare.* Eo igitur fine diſpenſationes concedi poſſunt, ut Eccleſiæ commodis tantummodò conſulatur.

Quarta diſpenſationum cauſa legitima ſunt temporum circumſtantiæ, perſonæ meritum & pietas. Hinc ait Innocentius I. Ep. 22. *Neceſſitas temporis id fieri magnoperè poſtulabit. Ergò quod neceſſitas pro remedio invenit, ceſſante neceſſitate debet utique ceſſare quod urgebat; quia alius eſt ordo legitimus, alia uſurpatio, quam ad præſens fieri tempus impellit.* Pariter ſic habet Gelaſ. Epiſt. 9. *Priſcis igitur pro ſuâ reverentiâ Canonibus conſtitutis, quæ ubi vel nulla rerum vel temporum perurget anguſtia, regulariter convenit cuſtodire.*

In Legibus etiam quæ ſummi non eſſent pro utilitate publicâ momenti, velut de Fidei profeſſione palàm & ex pulpito emittendâ, remiſit aliquandò Eccleſia; ut nimirùm privatis in Fide infirmis ſe accommodaret. Diſpenſationis iſtius exemplum refert S. Auguſt. lib. 8. Conf. cap. 2. in quo aſſerit Rhetori celeberrimo Victorino Romæ à Sacerdotibus oblatam eſſe Fidei clàm profitendæ licentiam, quâ uti renuens, ne ipſum Chriſtus erubeſceret, palàm & lubens juxta receptam Romæ conſuetudinem ex ſublimi loco illam edidit & protulit.

Inter legitimas quoque diſpenſationum cauſas Arnulphus Lexov. perſonarum merita refert Epiſt. 26. ad Summum Pontificem: *Tunc enim in poteſtate Judicis eſt mollire ſententiam, & mitiùs judicare, quàm Leges;*

Leges; cum rerum vel perſonarum merita poſtulant, aut inſtantia neceſſitatis extorquet. Jam à prioribus ſeculis invaluerat hæc diſpenſationis ratio. Ad Martyrum enim preces ob eorum merita pœnitentiæ Leges minuebantur. Illius item diſciplinæ fundamenta fuerunt amplexæ ſubſequentes Synodi, quæ pro hominum meritis aut Leges mutarunt, aut pœnas ſuſtulerunt: quod & Summi Pontifices ſæpiùs præſtiterunt.

Itaque cum Ivone Carnotenſi in Præfatione Collectionis definio juſtis de cauſis conceſſas immunitates Canonibus non adverſari, ſed eis eſſe conſentaneas: quod ut pateat, audiatur S. Aug. qui lib. poſt Collationem contra Donatiſtas cap. 4. aſſerit his finibus Eccleſiæ diſciplinam contineri, & has eſſe aut ſeveritatis, aut relaxationis rationes: *Ità ſanè ut nec emendationis vigilantia quieſcat, corripiendo, degradando, excommunicando, cæteriſque coërcitionibus licitis atque conceſſis, quæ ſalvâ unitatis pace in Eccleſiâ quotidiè fiunt, ſecundum præceptum Apoſtolicum charitate ſervatâ .... Sic enim & diſciplina ſervat patientiam, & patientia temperat diſciplinam, & utrumque refertur ad charitatem; ne fortè aut indiſciplinata patientia foveat iniquitatem, aut impatiens diſciplina diſſipet unitatem.* Et lib. 3. cont. Epiſt. Parmen. hunc ſeveritati adhibendum eſſe modum monet: *Cum ergò ad talem vindictam neceſſitas cogit, humilitas lugentium debet impetrare miſericordiam, quam repellit ſuperbia ſævientium.* Et lib. 3. contra Litt. Petilian. docet Eccleſiæ ſeveritati non repugnare illam variis in caſibus adhibitam lenitatem; quia utriuſque tùm ſeveritatis, tùm manſuetudinis radix & mater, eſt eadem charitas: *Non ergò*, inquit, *malum eſt correptionis pœna, cum ſit malum culpa: fiunt iſta in Eccleſiâ, & ille ſpiritus interioris lenitatis ardet Zelo Dei, ut uni viro virginem caſtam Chriſto exhibeat.* Item lib. de fide & operibus cap. 4. tùm nimiam ſeveritatem, tùm etiam relaxationem vitari oportere oſtendit. Addit cap. 5. utramque, ut & ipſam Sacramentorum adminiſtrationem, Eccleſiæ pace eſſe admetiendam: *Ad ſanam enim doctrinam pertinere arbitramur ex utriſque teſtimoniis vitam ſententiamque moderari, ut & canes in Eccleſiâ propter pacem Eccleſiæ toleremus, & canibus ſanctum, ubi pax Eccleſiæ tuta eſt, non demus.* Et cap. 27. *Immundi in Eccleſiâ futuri ſunt propter tolerantiæ rationem, non propter doctrinæ corruptionem, vel diſciplinæ diſſolutionem ..... ſic tolerandi in Eccleſiâ mali, ut non negligatur Eccleſiaſtica diſciplina.*

Propterea quoque ità univerſim definit Martinus V. Pontifex Ep. 5. *Ne & ipſi propter Canonum contemptum ampliùs graventur, & nos ſimus in culpâ, injuſtè agendi eis licentiam permittentes: defenſores enim Divinorum Canonum & cuſtodes ſumus, non prævaricatores &c.*

Opp. Ex S. Bernardo lib. 3. de Conſid. cap. 4. Legum Eccleſiaſticarum relaxationes quædam obtinentur tum Eccleſiæ commodis noxiæ, tùm Canonibus, & Epiſcoporum Juribus contrariæ, cujuſmodi ſunt Monachorum privilegia poſterioribus ſeculis inſtituta. Igitur diſpenſationes nec utiles ſunt, nec neceſſariæ.

R. non paucas ut illegitimas fuiſſe conceſſas Legum relaxationes; quas improbare non dubitavit S. Bernardus lib. 3. de Conſid. ad Eugen. Papam cap. 4. in quo ſcribit diſpenſationes, quibus Viri Religioſi (quos impenſiùs colebat) ſe ſe à debitâ Epiſcopis obſervantiâ ſubtrahebant, Epiſcoporum demiſſioni, necnon depravationi Monaſteriorum locum dare: *Murmur loquor*, inquit, *& querimoniam Eccleſiarum: truncari ſe clamitant, ac demembrari: vel nullæ vel paucæ admodùm ſunt, quæ plagam iſtam aut non doleant, aut non timeant. Quæris quam? Subtrahuntur Abbates Epiſcopis, Epiſcopi Archiepiſcopis, Archiepiſcopi Patriarchis ſive Primatibus. Bona ne ſpecies hæc? Mirum ſi excuſari queat vel opus.* Et infrà: *Nolo autem prætendas mihi fructum emancipationis ipſius; nullus eſt enim, niſi quod indè Epiſcopi inſolentiores, Monachi autem diſſolutiores fiunt.* Quod autem S. Bernardus quaſlibet diſpenſationes non improbarit (præſertim ſi iis de cauſis quas retulimus, concedantur) palàm fit ex ipſius verbis jam relatis & ex ſequentibus: *Prohibes diſpenſare? non; ſed diſſipare. Non ſum tam rudis, ut ignorem poſitos vos diſpenſatores, ſed in ædificationem, non in deſtructionem. Deniquè quæritur inter diſpenſatores, ut fidelis quis inveniatur. Ubi neceſſitas urget, excuſabilis diſpenſatio eſt; ubi utilitas provocat, diſpenſatio laudabilis eſt; utilitas dico communis, non propria: nam cum nihil horum eſt, non planè fidelis diſpenſatio, ſed crudelis diſſipatio eſt.* Reſciebat etiam eruditiſſimus Pater quæ olim Monaſteriis æquo jure conceſſa fuerant Privilegia, ut immunitas, non à juriſdictione quidem ſpiritali; (nondùm enim illis temporibus concedebatur immunitas à debitâ Epiſcopis obſervantiâ) ſed ab Epiſcoporum quorumdam inſpectione in bona temporalia. Cum enim tunc omnis fermè bonorum Eccleſiaſticorum diſpenſatio penes Epiſcopos eſſet, & illis Monachi ſuarum facultatum rationem reddere tenerentur; hoc jure quandòque abutebantur Epiſcopi, qui aut Monaſteriorum bona quædam ſibi vindicabant; aut ampliſſimo ſuo comitatu, & diuturniori viſitatione Monaſteriis erant oneri; aut ſeculari pompâ, comitumque ſuorum minùs piâ vitæ ratione, Monachorum animos, interturbatis & neglectis eorum piis exercitiis, ad ſeculi ambitum præter votum revocabant. Ejuſcemodi eſt privilegium Epiſt. 5. lib. 4. S. Gregorii ad Luminoſum Abbatem Monaſterii S. Thomæ Ariminenſis, & Ep. 43. ad Caſtorium Ariminenſem Epiſcopum, & etiam Ep. 12. lib. 6. ad Reſpectam Abbatiſſam. Aliud etiam noverat S. Bernardus privilegii genus Monaſteriis conceſſum, quo non ſolùm adimebatur Epiſcopis facultas è Monaſteriis educendi quotquot ordinandos eſſe cenſerent ad Eccleſiarum ſuarum commoda; ſed etiam indulgebatur poteſtas in Monaſteriis Miſſas celebrandi, & mortuos Monachos ſepeliendi; cujuſcemodi privilegia legere eſt in Ep. 114. lib. 1. S. Greg. Nec ignorabat S. Bernardus quæ quandòque declinandæ Epiſcopalis autoritatis fuerat neceſſitas, dum præſertim ſæviebant Ariana, Neſtoriana, Eutichiana, Monothelitarum & Iconoclaſtarum factiones. Tunc enim plurium Epiſcoporum mandata

jure detrectabant Clerici & Monachi, & ad Patriarchas, Primates, & alios Epiſcopos Catholicos confugiebant, ut eorum patrocinio ab hæreticâ infeſtatione liberarentur. Sicque jure ad tempus ab Epiſcoporum quorumdam juriſdictione poſſunt eximi tùm Clerici, tùm Monachi; dum videlicet non præſunt, qui Dei domum ædificent, ſed qui deſtruant. Quæ ad tempus immunitas cum improbata non fuerit à S. Bernardo, ipſius ea mens non fuit damnandas eſſe omnes omninò immunitates, ſed eas ſolummodò quæ Divinum Jus convellunt, aut non promovent, imò remorantur.

Æquis igitur Legibus, præſertim verò pro Eccleſiæ commodis, conceſſæ immunitates, v. c. ut firmetur fides, & pietas novo propugnaculo juvetur, iniquè non ſunt excipiendæ. Sic Monachis olim, aut Clericorum Congregationibus, ſeu Capitulis immunitates conceſſæ fuerunt in præmium laborum, quos pro Plebe Chriſtianâ ſuſtinuerant, cum officiis deerant Paſtores; ſive dum gregem ipſimet deſererent; ſive ipſis dormientibus ovile depopularentur lupi; aut impares eſſent & minùs idonei ad implenda munia. Tunc quippè utilitati Eccleſiæ laudabiliter conſulitur ex S. Auguſtino; cum ſcilicet Eccleſiaſticæ diſciplinæ unicus finis ſit charitatis regnum: quanquam propugnant plurimi ejuſcemodi privilegia, nonniſi ad tempus indulta fuiſſe; quandiu videlicet populorum ſalus œconomiam hanc exigeret. Sed quidquid ſit de quibuſlibet privilegiis; definit Concilium Tridentinum nullam eſſe quamlibet immunitatem, quæ Legi Divinæ adverſatur: & ideò plurima privilegia ſuſtulit.

Opp. 2. *Poteſtatis plenitudine* uſi Summi Pontifices Legum diſpenſationes concedunt, nulla licet urgeat neceſſitas; ſed quia hæc ad ſignificandam autoritatem placet agendi ratio.

R. illis verbis, *pro poteſtatis plenitudine*, aliud nihil ſignificare Summos Pontifices, niſi ſe uti poteſtate Sancto Petro conceſſâ; quam ſi adhiberent nullâ inſtante neceſſitate; haberent ſibi timendum quod mox de diſpenſatione *crudeli* ex S. Bernardo retulimus. Sed meo quidem judicio nihil ejuſcemodi opinandum eſt de Summis Eccleſiæ Patribus, quos cum S. Bernardo veneror, *ut miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei. Novit autem*, inquit idem S. Bernardus lib. de præcepto & diſpenſatione, *fidelis ſervus & prudens, quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam; ibi tantùm uſurpare diſpenſationem, undè bonam poſſit habere recompenſationem. Hoc quippè quæritur inter diſpenſatores, ut fidelis quis inveniatur.* Undè colligit ſagaciſſimè ibidem ipſe S. Bernardus diſpenſationes non poſſe pro arbitrio concedi: *ubi ſanè qui hæc legit*, inquit, *attendat me caute non dicere, ea poſſe vel ab iſtis leviter pro voluntate mutari, ſed ex ratione fideliter diſpenſari.* Et ut paulò inferiùs addit, *non ob aliud, quàm ob lucrum vel cuſtodiam charitatis. Quandiù ergò charitati militant, immobiliter fixa ſunt, mutarique omnino ne ab ipſis quidem prepoſitis ſine offensâ poſ-*

ſunt. At ſi è contrario contraria fortè aliquandò charitati viſa fuerint; his duntaxat, quibus hoc poſſe videre datum eſt, & providere creditum eſt; nonne juſtiſſimum eſſe liquet, ut quæ pro charitate inventa fuerunt, pro charitate quoque, ubi expedire videbitur, vel omittantur, vel intermittantur, vel in aliud fortè commodius demutentur? ſicut è regione iniquum proculdubiò foret, ſi ſtatuta pro ſolâ charitate, contra charitatem tenerentur. Tenent ergò fixam firmamque immobilitatem, etiam apud Prælatos, quæ ex ſtabili neceſſario ſunt, ſed quatenùs charitati deſerviunt. Numquid autem hoc ego vel ſolus ſentio, vel primus dico? An non hoc ipſum & Papa Gelaſius ſenſit? ait ſiquidem: ubi neceſſitas non eſt, inconvertibilia Sanctorum Patrum maneant Decreta. Leo quoque Papa: ubi, inquit, neceſſitas non eſt, nullomodò Sanctorum Patrum Conſtituta violentur. Et infert: *ubi ergò neceſſitas fuerit ad utilitatem Eccleſiæ, qui poteſtatem habet, eâ diſpenſet; ex neceſſitate enim fit mutatio Legis.* Quidquid igitur opponi poſſit, hæc eſt ex S. Bernardo mea conſecutio, his ſcilicet verbis, *pro poteſtatis plenitudine*, non intelligendam eſſe arbitrio ſuo definiendi facultatem ſupremam; cum nihil eo pacto in Eccleſiâ jure queat conſtitui. Si qui verò ſanctæ Sedis Juribus infenſi velint ulteriùs progredi, variaſque opponant diſpenſationes ab Apoſtolicâ Sede obtentas, quibus Jura legitima ſubvertantur; nihil aliud reponam, quàm quod vel à Patribus Conſtantinopolitanæ Synodi octavæ œcumenicæ anno 869. habitæ accepi, videlicet è Patriarchis nullum eſſe *inhonorandum, ſed omni reverentiâ & honore dignos omnes eſſe judicandos; præcipuè quidem ſanctiſſimum Papam ſenioris Romæ.* Addam cum eâdem Synodo: *Si facta fuerit etiam de ſanctâ Romanorum Eccleſiâ quævis ambiguitas & controverſia; oportet venerabiliter & cum convenienti reverentiâ de propoſitâ quæſtione ſciſcitari, & ſolutionem accipere, aut proficere, aut profectum facere; non tamen audacter ſententiam dicere contra ſummos ſenioris Romæ Pontifices.* Nec prætermittam quod accepi à Patribus Concilii Triburienſis an. 895. ſcilicet etiam ſi quid à Sede Romanâ derivaretur Eccleſiis privatis aut Paſtoribus moleſtiſſimum; v. g. Juribus ſuis ſpoliarentur; nihilominùs de ſanctæ Sedis honore debito ne leviſſimum quid eſſe detrahendum. Ità ſtatuunt Patres illius Concilii Canone 20. *In memoriam Beati Petri Apoſtoli honoremus ſanctam Romanam & Apoſtolicam Sedem, ut quæ nobis Sacerdotalis mater dignitatis, eſſe debeat magiſtra Eccleſiaſticæ rationis. Quarè ſervanda eſt cum manſuetudine humilitas; ut licet vix ferendum ab illâ ſanctâ Sede imponatur jugum, conferamus, & piâ devotione toleremus.* Si hæc fuit tûm Concilii Triburienſis, tùm Synodi œcumenicæ adverſus Pontifices reverentia; non eſt quòd quis meam erga ſummum Pontificem obſervantiam miretur ullatenùs.

Quær. 3. num diſpenſandum ſit, ubi ſchiſmaticis minæ intentantur?

R. hoc in caſu, ſi res magni ſit momenti, à diſciplinæ vigore non eſſe ſecedendum, ut probat Ep. 55. ad Cornel. S. Cypr. qui quamvis mortem

& ſchiſma minitarentur Feliciſſimus & Fortunatus, non ideò de diſciplinâ eſſe remittendum oſtendit: *Sed non idcircò, frater, relinquenda eſt nobis Eccleſiaſtica diſciplina, aut Sacerdotalis ſolvenda cenſura, quoniam conviciis infeſtamur, aut terroribus quatimur.* Variis autem ſacræ Scripturæ exemplis & rationibus eandem veritatem confirmat, & addit in eâdem Epiſt. *Contra tales ſtare Eccleſiam Domini, nec caſtra Chriſti invicta & fortia, & Domino tuente munita minis cedere. Sacerdos Dei Evangelium tenens, & Chriſti præcepta cuſtodiens occidi poteſt, vinci non poteſt.*

Quæritur 4. quandò diſpenſatio injuſta ſit? & an à peccato eximat?

R. diſpenſationem æquam non eſſe, cum rationes mox exſcriptæ non occurrunt, aut cum Legis ſcopo adverſatur, & ad eam infirmandam vel abrogandam vias aperit; nec hujuſmodi diſpenſationes à peccato, ſeu à Legis obſervatione ullatenùs liberare. Sic docent tùm S. Cypr. in lib. de Lapſis & alibi, tùm & S. Bernardus in lib. 3. de Conſid. ad Eugenium Papam, ubi ait peccati participem fieri, qui diſpenſationes illas largitur, præſertim quæ non *in ædificationem*, ſed *in deſtructionem* cedunt.

Quær. 5. an pretium pro diſpenſationibus licitè laudabiliterque poſtulari poſſit; cum indè variis calumniis detur locus?

R. nihil ſanctius poſſe proponi, quàm quod Spiritui Sancto in Tridentinâ Synodo viſum fuit, Seſſ. 24. cap. 5 de Reformatione, & Seſſ. 25. cap 18. de Reformatione, ubi ſic habetur: *Sicuti publicè expedit Legis vinculum quandoque relaxare, ut pleniùs, evenientibus caſibus & neceſſitatibus, pro communi utilitate ſatisfiat: ſic frequentiùs Legem ſolvere, exemploque potiùs, quàm certo perſonarum rerumque delectu, petentibus indulgere, nil aliud eſt, quàm unicuique ad Leges tranſgrediendas aditum aperire. Quapropter ſciant univerſi, ſacratiſſimos Canones exactè ab omnibus, & quoad ejus fieri poterit, indiſtinctè obſervandos. Quod ſi urgens juſtaque ratio, & major quandoque utilitas poſtulaverint, cum aliquibus diſpenſandum eſſe; id cauſâ cognitâ, ac ſummâ maturitate, atque gratis à quibuſcunque, ad quos diſpenſatio pertinebit, erit præſtandum: aliterque facta diſpenſatio ſubreptitia cenſeatur.*

1° igitur non æqua eſt Legum immunitas conceſſa, niſi urgeat major & communis utilitas gravis neceſſitas, & ratio maturo examine ponderata. Si autem pretio conſtituto quibuſque abſque diſcrimine à ſuperioribus concedatur, ſoliſque pauperibus ad illas diſpenſationes recludatur aditus; peccari contra Spiritûs Sancti ordinationem facilè intelligitur. 2° exigit Spiritus Sanctus in Concilio Tridentino, ut diſpenſationes quælibet gratis præſtentur. Rationes autem obviæ ſunt, ut videlicet Chriſto dicenti, *gratis accepiſtis, gratis date*, exhibeatur obſequium; ut declinetur Simonis Magi peccatum, Act. 8. neve, ut monet Arnobius libro ſeptimo, peccantium numerus exemplo illo augeatur:

Creſcit enim multitudo peccantium, inquit, *cum redimendi peccati ſpes datur: & facilè itur ad culpas, ubi eſt venalis ignoſcentium gratia.* Hâc cautione adhibitâ, ſeu gratuitâ conceſſione, infrequentior fieret immunitatum poſtulatio; quia longè cautiores eſſent in expendendâ quæſitæ immunitatis æquitate, qui ad concedenda poſtulata rogarentur. Nemo enim non experitur ad indulgentiam muneribus propenſionem incitari. Declinarentur etiam Hæreticorum Eccleſiæ infenſorum calumniæ: nam indè in Prelatos, quaſi nihil aliud quàm ſua quærant, debacchantur. Equidem fateor cum de vindicandâ ſuperiorum hâc in parte œconomiâ queſtio eſt, non mediocrem laborem ſuſtineri. Ideò pecuniæ ſummam à poſtulantibus exigi reponimus, ut vel eâ quaſi mulctâ à precibus ejuſmodi repellantur divites; vel ut Eccleſiaſticæ diſciplinæ vulnus ab illis infligendum, & injuria Legibus inferenda, illâ ratione aliquantulùm reſarciatur. Addimus hanc numeratam pecuniam non in ſua commoda convertere Prælatos, ſed in pauperum ſolatium; ut vel egenorum precibus labes omnis, ſi quæ ſit, abſtergatur, & procurato illis ſubſidio detrimentum illatum compenſetur. Quidquid etiam Romæ pro immunitatibus offertur, aut exolvitur, in Curiæ miniſtrorum ſuſtentationem, vel in bellorum contra Eccleſiæ hoſtes ſubſidium impendi ſolet, vel erogari pauperibus. Sed cum urgent adverſarii laudabilem quidem eſſe pauperibus ſolamen procurandi ſolicitudinem; medium verò, quod his in caſibus aſſumitur, turpis lucri redolere ſpeciem, quam adeò exhorruit primis temporibus Eccleſia, ut nec legitimam nundinationum artem, ſeu mercatorum ſortem, in Eccleſiæ miniſtris fuerit paſſa: non poſſum diffiteri Eccleſiam ab eo quæſtu fuiſſe ſemper alienam; & ideò pro illius Legibus & condeſcenſu æquiſſimo, pro viribus ſtandum eſſe propugno; & Superiorum, causâ vindicatâ, ſi qui contra Eccleſiæ Leges peccent, ſilendum mihi eſſe renuntio; eſt enim Deus, qui de illis judicet.

Quer. ultimò, an privatorum ſit, cum quaſdam ſibi Leges accuratioris vitæ causâ preſcripſerint, ab illis abſtinere? & quandò?

R. ab ejuſmodi Legum privatarum obſervatione ſibi eſſe temperandum, cum in bonum proximi, hæc relaxatio confert; aut cum urget neceſſitas, aut ſcandalum. Sic S. Martinus apud Sulpitium Severum dial. 2. cap. 7. de Virtutibus ejuſdem Sancti, in gratiam Imperatricis rationem inſtituti ſui paulò immutavit, ut & Imperatricis pietati aliquid concederet, & ejus autoritate varia beneficia obtineret. Hæc ſunt verba prædicti dialogi, in quo ipſe Sulpitius Gallum cum Poſthumiano colloquentem ſic introducit: *Propone tibi ante oculos captum in palatio Imperatoris precibus ambiri, Reginæ fide cogi, temporis neceſſitate conſtringi, ut clauſos carcere liberaret, exiliis datos reſtitueret, bona adempta redhiberet. Hæc quanti putes conſtare Epiſcopo debuiſſe, ut pro his omnibus non aliquantulùm de rigore propoſiti relaxaret.*

Neceſſitate compulſus S. Spiridio Trimithuntis in Cypro Epiſco-

pus, referente Sozomeno lib. 1. cap. 12. tempore Quadrageſimæ etiam carnes ſuillas, deficiente alio cibo, hoſpiti apponi curavit, ipſeque prior deguſtavit, quo hoſpitem ad manducandum ſolicitaret.

Si Lex privata ſcandalo eſſet infirmis; ab eâ quoque foret abſtinendum. Sic apud Euſeb. lib. 5. Hiſt. cap. 3. Eccleſiæ Viennenſis & Lugdunenſis in Epiſtolâ ſuâ ad Eccleſias Aſian. & Phryg. referunt Martyrem Alcibiadem in carcere aliis ſcandalum moviſſe, quòd nonniſi pane & aquâ uteretur, quaſi cum Hæreticis res à Deo creatas averſaretur; ipſumque, cum ei fuiſſet revelatum ſatius fore ſi communem victum adhiberet, ſtatim obſecutum fuiſſe: *Paruit itaque Alcibiades, & cunctis deinceps cibis promiſcuè uti cœpit, gratias agens Deo: non enim gratiâ Dei deſtituti erant; ſed conſultorem habebant Spiritum Sanctum.*

ARTICULUS SECUNDUS.

Quid ſit Legis abrogatio? quandò? & undè contingat?

ABROGATIO dicitur latæ Legis oblitteratio, ſeu deſitio; quæ contingit, aut cum in deſuetudinem abit; aut cum non ſervatæ Legis conſcius Legiſlator, vel qui autoritate pollent, impunitam dimittunt Legis tranſgreſſionem; nec eam ipſimet ſervant.

Quadruplici verò ex capite abrogatio Legis repetitur.

1. Ex revocatione aut reſciſione Legis promulgatæ: ſic Canone 6. Concilii Nic. primi quartus Seſſionis honorificus gradus Epiſcopo Jeroſolymitano conceditur; Epiſcopo verò Cæſareæ in Paleſtinâ ſervatur Metropolitana Juriſdictio; quam Legem aliâ Lege in Chalcedonenſi Concilio Act. 7. reſcindunt Patres, & ex convento Maximi Antioch. Epiſcopo Cæſareæ in Hieroſolymitanum adimunt Juriſdictionem, in Paleſtinam, Phæniciam, & Arabiam autoritate Hieroſolymitano delatâ. Sic etiam ſecundus & tertius honoris gradus Epiſcopis Alexandrinæ Sedis & Antiochenæ delatus, & eodem Nicæno Canone firmatus, in Conſtantinopolitano primo fuit illis ablatus, & illius urbis Epiſcopo tributus, adjudicatâ deindè in Chalcedonenſi Concilio Patriarchali Juriſdictione in tres Diœceſes, Aſiaticam nempè, Thracicam, & Ponticam.

2. Ex infirmitate ſubditorum, qui illam ſervare nequeunt: proptereà pœnitentiæ publicæ Leges & in Nicæno, & in aliis Conciliis ſancitæ, poſtmodùm ſublatæ fuerunt. Decreſcente enim charitate pares non erant infirmæ pietatis viri ad ſuſtinendos hos pœnitentiæ labores.

3. Cum Legis ceſſat ratio; cujus rei exemplum illuſtre affert S. Auguſtinus lib. 3. contra Fauſtum cap. 13. in quo abſtinentiam à ſangui-

ne in Concilio Hieroſolymitano præceptam deſiiſſe refert, ubi hujus conſtitutæ Legis ratio deſiit: *Elegiſſe mihi videntur*, inquit, *pro tempore rem facilem, & nequaquàm obſervantibus oneroſam, in quâ cum Iſraëlitis etiam gentes propter angularem illum lapidem duos parietes in ſe condentem aliquid communiter obſervarent, ſimul & admonerent in ipſâ arcâ Noë, quando Deus juſſit, Eccleſiam omnium Gentium fuiſſe præfiguratam: cujus facti Prophetia jam Gentibus ad fidem accedentibus incipiebat impleri. Tranſacto verò illo tempore, quo illi duo parietes, unus ex circumciſione, alter ex præputio venientes, quamvis in angulari lapide concordarent, tamen ſuis quibuſdam proprietatibus diſtinctiùs eminebant, & ubi Eccleſia Gentium talis effecta eſt, ut in eâ nullus Iſraëlita carnalis appareat; quis jam hoc Chriſtianus obſervat, ut turdos vel minutiores aviculas non attingat, niſi quarum ſanguis effuſus eſt: aut leporem non edat, ſi manu à cervice percuſſus, nullo cruento vulnere occiſus eſt? & qui fortè pauci adhuc tangere iſta formidant, à cæteris irridentur.*

4. Deſuetudine, aut contrariâ inductâ conſuetudine, ut oſtendemus in capite de Conſuetudine. Sic Lex in Concilio Nicæno primo, Antioch. & Sardic. lata de Epiſcopis ab unâ Sede in aliam non transferendis, contrariâ conſuetudine fuit abrogata. Sic etiam ſancitæ in eodem Concilio Nic. Leges de duabus Synodis quolibet anno habendis, deque non flectendis genibus die Dominico à Paſchate ad Pentecoſten, in deſuetudinem abierunt.

QUÆSTIO SEPTIMA.

De Conſuetudinibus.

ARTICULUS PRIMUS.

Quid ſit Conſuetudo? Quodnam ſit ipſius pondus? Utrum Legis vim obtineat, & argumenti certi ad fidem probandam?

CONSUETUDINIS nomine intelligitur Jus quoddam locorum moribus ſtabilitum, nullâ verò Lege ſancitum.

CONCL. Legis vim obtinet Conſuetudo.

Prob. 1. Hanc veritatem ut ſuo ſeculo indubitatam ſupponit ſui ſeculi ornamentum S. Baſilius, qui in Epiſtolâ 1. Canon. ad Amphil. Hæreticorum Baptiſma pro nullo habebat; quia ſcilicet Cęſareæ invaluerat rebaptizandi uſus; atque tantam propterea conſuetudini vim tribuebat, ut Can. 1. illius Epiſt. de Hęreticorum Baptiſmate definiri voluerit ex conſuetudine, necnon ſtatuerit penes quamlibet Eccleſiam eſſe ſuam ſervare conſuetudinem. Item Can. 3. licet Diaconos fornicationis reos ſolâ depoſitione, non verò excommunicatione mulctandi diſciplinam minùs probaſſet, & vulneri carnis caſtigatione remedium apponi optaſſet; nihilominus ſervandam eſſe Eccleſiæ conſuetudinem ità concludit: *Nos ergò utrumque ſcire oportet, & quæ ſunt ſummi juris, & quæ ſunt conſuetudinis; ſequi autem in his, quæ ſummum jus non admittunt, formam traditam.* Can. quoque 21. improbatâ diſciplinâ, quæ maritos cum ſolutâ peccantes, fornicatorum pœnis tantummodò ſubjiciebat; uxores verò cum ſoluto delinquentes, adulterorum pœnis dicebat obnoxias; ſibi ignotam eſſe difficilemque illius œconomiæ rationem profeſſus, totum conſuetudini vindicat. Epiſt. etiam 197. ad Diodorum, duas ſorores ſucceſſivè in uxorem duci non poſſe ubi docuit; conſuetudinem Eccleſiæ vim Legis habere docet verbis expreſſis: *Principio igitur*, inquit, *quod in ejuſmodi rebus maximi momenti eſt, morem, qui apud nos eſt, objicere poſſumus, quòd is Legis vim habeat; propterea quòd Sanctiones iſtæ à ſanctis nobis ſunt viris traditæ. Eſt autem hic mos talis: ſi quis affectu immunditiæ conceptus ad illicitam duarum ſororum communicationem exorbitaverit; id neque conjugium eſſe cenſendum, neque talem ad Eccleſiaſticum cœtum admittendum,*

priuſquàm à ſe invicem dirimantur. Quarè etiamſi nihil aliud dici poſſet, ſufficeret mos iſte ad cavendum hoc malum. Mores igitur receptos non ſecùs ac Leges ſervare mens erat S. Baſilii.

Ita fuit pariter ſententia S. Gregorii Niſſ. fratris S. Baſilii in Epiſt. Canon. ad Letoïum Can. 7. ubi ait tumulorum perfoſſores, qui lapides ad uſum Reipublicæ ex his educebant, Eccleſiæ conſuetudine à ſcelere vindicari; ſi verò ex illà perfoſſione pretioſi quid conſectari tentarent; fornicatorum pœnis ſubjacere. Undè Canone 8. miratur idem Sanct. Gregorius Niſſ. quòd ſacrilegi ex conſuetudine Eccleſiæ levioribus pœnis ſubjiciantur, quàm adulteri; cum utroſque mortis ſupplicio Dei verbum addicat; & tamen hanc conſuetudinem & diſciplinam ipſe ſequitur.

Concluſionem hanc ſic paucis definit S. Auguſtinus Epiſt. 86. ad Caſulan. *In his rebus, de quibus nihil certi ſtatuit Scriptura Divina, mos populi Dei, vel inſtituta majorum pro Lege tenenda ſunt.* Ubi ergò deeſt tùm Scripturæ, tùm Eccleſiæ definitio, & ratione munitur conſuetudo; ea vim Legis obtineat neceſſe eſt. Item ipſe S. Auguſtinus lib. 3. de Bapt. contra Donatiſt. cum ex S. Cypriani ad Jubajanum Epiſtolà collegiſſet ſimul & manifeſtæ veritati cedere debere conſuetudinem; & lib. 4 cum conſuetudinem non eſſe veritati præferendam, & in ſpiritualibus ſequendum eſſe quod in melius fuerit à Spiritu S. revelatum opponerent Donatiſtæ; ſic reponit: *Hoc planè verum eſt; quia ratio & veritas conſuetudini præponenda eſt: ſed cum conſuetudini veritas ſuffragatur, nihil oportet firmius retineri.* Pro Lege igitur habenda eſt conſuetudo uſu firmata; præſertim ſi ratione firmetur.

Prob. 2. Adeò erat conſtans & in confeſſo apud omnes ea conſuetudinum vis & autoritas, ut Sancti Patres in Conciliis aliud in ore non haberent, quàm ut antiqua conſuetudo ſervaretur: idcircò libertates Eccleſiæ conſuetudinibus nixas confirmarunt, ut Act. 7. Concilii Epheſ. Cum enim Epiſcopi Cypri de Joanne Antiocheno conquererentur, quòd ſcilicet Primatum in hanc Inſulam invadere conatus fuiſſet; quæſiere 1° Sancti Patres, num ex veteri more ordinaret in Cypro Epiſcopus Antiochenus; deindè verò ità definierunt: *Placuit ſanctæ Synodo & Oecumenicæ, ut unicuique Provinciæ puræ, quæ jam indè ab initio habuit, ſua jura ſerventur juxta veterem conſuetudinem.*

Ad hujus concluſionis illuſtrationem non parùm conducet, ſi meminerimus tantâ veneratione conſuetudines antiquas proſecutos fuiſſe antiquos eruditionis penè immenſæ viros, ut eas, etiam ignorato ſenſu, religiosè ſervari voluerint: ità Orig. Hom. 5. in Levit. ubi enim obſervavit Circumciſionis & aliorum Sacramentorum intelligentiam habuiſſe Moyſem, non verò ceteros; parem eſſe novæ Legis ceremoniarum ſortem ſcribit, & has Epiſcopos noſſe, non alios: *Sed &, inquit, in Eccleſia, in eis obſervationibus ſunt nonnulla hujuſmodi, quæ omnibus quidem facere neceſſe eſt; nec tamen ratio eorum omnibus patet. Nam*

quòd v. c. flectimus genua orantes, & quòd ex omnibus cœli partibus ad ſolam Orientis partem converſi orationem fundimus, non facile cuiquam puto ratione compertum: ità & de Euchariſtiâ, & de cæremoniis Baptiſmi: & tamen hæc omnia operta & velata portamus ſuper humeros noſtros: cum adimplemus ea, & exequimur, ut à magno Pontifice atque ejus filiis indita & commendata ſuſcepimus, levamuſque humeris, donec Epiſcopus Aaron exponat. Sic Conſuetudines Legis vim obtinent, & neceſſariò ſervandæ ſunt ab omnibus; licet non omnes earum ſenſum animo complectantur.

CONCL. II. Ad probanda Eccleſiæ dogmata conferre poſſunt laudabiles Conſuetudines.

Hoc argumenti genere uſus eſt S. Stephanus Papa contra S. Cyprianum, ut probaret Hæreticorum Baptiſma non eſſe innovandum. Undè S. Auguſt. lib. de fide & operibus cap. 10. refert à S. Stephano Pontifice ſolâ Eccleſiæ conſuetudine victum fuiſſe S. Cyprianum.

Hoc argumentationis genere uſus eſt pariter S. Auguſt. tùm adverſus Donatiſtas, tùm ubi de originali peccato fuit adverſus Pelagianos agendum. In libris quippè de peccat. merit. & alibi ſæpiùs, ex infantium baptiſandorum uſu recepto, & Exorciſmorum in Baptiſmate conſuetudine peccatum originale probavit.

Opp. Conſuetudines in autoritatem non poſſe adduci ad firmanda Fidei dogmata; quia Fides nec ex temporibus, nec ex perſonis, nec ex Regionum inventis ullatenùs pendet. Prodierunt inſuper conſuetudines ex hominum placitis ſæpiùs ignoranter conceptis, ut ſcribit Tertullianus lib. de velandis virginibus cap. 1. his verbis: *Regula quidem Fidei una omninò eſt, ſola immobilis, & irreformabilis credendi in unicum Deum... cætera diſciplinæ & converſationis admittunt novitatem correctionis... veritati nemo præſcribere poteſt, non ſpatium temporum, non patrocinia perſonarum, non privilegium regionum: ex his enim ferè conſuetudo initium ab aliquâ ignorantiâ vel ſimplicitate ſortita, in uſum per ſucceſſionem corroboratur; & ità adverſus veritatem vindicatur. Sed Dominus noſter Chriſtus veritatem ſe, non conſuetudinem cognominavit: ſi ſemper Chriſtus, & prior omnibus; æquè veritas ſempiterna, & antiqua res. Viderint ergo quibus novum eſt, quod ſibi vetus eſt: hæreſes non tàm novitas, quàm veritas revincit; quodcunque adverſus veritatem ſapit, hoc erit hæreſis, etiam vetus conſuetudo.* Illud quoque principium adverſus S. Stephanum opponebat S. Cyprianus Epiſt. 73. ad Jubajanum: *Quaſi conſuetudo major ſit veritate*, inquiebat, *aut non id ſit in ſpiritualibus ſequendum, quod in melius fuerit à S. Spiritu revelatum.* Et in Epiſt. 74. ad Pompeium: *Conſuetudo ſine veritate vetuſtas erroris eſt.* Nullius igitur momenti poteſt eſſe conſuetudo ad dogma probandum.

R. nullas alias pro veritate firmandâ laudari conſuetudines, quàm quæ veritatis fuerunt adjumenta, ſeu ut ſenſibus obviam veritatem fa-

cerent, prçſertim in plebis vulgò rudioris gratiam. Undè cum Tertulliano & S. Cypriano de Fidei firmitate inconcuſſâ convenimus, nempè veritatem hominum placitis & conventis non poſſe convelli: ſed uterque pugnat adverſus conſuetudines, quas veritati oppoſitas ſupponit. S. quippè Cypriano ſolam conſuetudinem opponebat S. Stephanus, ut habet; ſed aut S. Stephani rationes ad S. Cyprianum non fuerant tranſmiſſæ; aut S. Stephanus Romanæ conſuetudinis fundamenta nondùm ſcripſerat, ratus antiquiſſimæ conſuetudinis pondere ad unanimem conſenſionem ſtatim adducendum eſſe S. Cyprianum: ſed eum fefellit ſpes. Undè in eâdem conſuetudine de non rebaptiſandis Hçreticis probandâ contra Donatiſtas laborans S. Auguſtinus lib. 4. cap. 5. de Bapt. veritatem conſuetudini prçponendam eſſe convenit; *ſed cum conſuetudini veritas ſuffragatur, nihil oportere firmius retineri.*

ARTICULUS SECUNDUS.

Quæ, & quâ ratione inducendæ ſint, vel improbandæ, tolerandæ, vel eradicandæ Conſuetudines?

1. SANCTUS Auguſtinus Ep. 118. quadruplicis generis eſſe Conſuetudines ſcribit, quarum aliæ in Scripturis continentur, aliæ ab Apoſtolis, à Conciliis aliæ, aliæ verò à privatis inductæ fuerunt.

Ab Apoſtolis tranſmiſſæ cenſentur Conſuetudines, quarum nullus Autor poteſt ex prioribus ſeculis adduci, & quæ ſemper & continuò viguerunt. De illis verò Conſuetudinibus Apoſtolicis ità conſtituit S. Hieronymus Ep. 28. ad Lucinium de Sabbato: *Quòd quæris, utrum jejunandum ſit: ego te breviter illud admonendum puto; Traditiones Apoſtolicas, præſertim quæ fidei non officiant, ità obſervandas, ut à Majoribus traditæ ſunt; aliorum conſuetudinem aliorum contrario more ſubverti: unaquæque Provincia abundet in ſuo ſenſu, & præcepta Majorum Leges Apoſtolicas arbitretur.*

2. Singularum Regionum Conſuetudines ab iis, qui in illis commorantur, eſſe ſervandas probat S. Aug. Ep. 85. ad Caſul. ex Prophetarum exemplo, qui ad litteram Legi antiquæ obſequebantur, ſpiritales licet forent. Et ſub finem Epiſtolæ addit S. Monicæ ſuaſiſſe S. Ambroſium, ut juxta morem locorum, in quibus commoraretur, vitam inſtitueret: quam œconomiam ut à S. Ambroſio acceptam fuſiùs exponit Ep. 118. monetque fas non eſſe arbitrio ſuo de rebus agendis ſancire, ne lædatur Eccleſiarum tranquillitas, & ne illarum Eccleſiarum fidelibus objiciatur offendiculum: *Quòd ſi ſit*, inquit, *alia conſuetudo peculiaris cuidam Regioni ſicuti quòd alii jejunant Sabbato; alii verò non; alii quotidiè communicant Corpori & Sanguini Domini, alii certis diebus accipiunt; alibi nullus dies intermittitur, quo non offeratur, alibi Sabbato*

tantùm & Dominico, alibi tantùm Dominico; ſequendum eſſe morem Eccleſiæ ait: *quod enim neque contra fidem, neque contra bonos mores injungitur, indifferenter eſt habendum, & propter eorum inter quos vivitur, ſocietatem ſervandum eſt.* Quâ regulâ non ſervatâ graviter peccaſſe ſcribit ex fratribus quoſdam, qui Eccleſias contentioſâ obſtinatione & ſuperſtitioſâ timiditate perturbarant. Illius debiti moribus Eccleſiæ privatæ in quâ vivitur obſequii exemplum inſigne commemorat idem S. Doctor lib. 6. Conf. cap. 2. S. Monica piiſſimè juxta ſuæ Africanæ Eccleſiæ mores vitam componens, dum verſaretur Mediolani, eaſdem Leges ut ſervaret, panem, vinum, & cibos ad Martyrum tumulos Mediolani detulit. Cum autem hunc ritum (quòd ſcilicet ad funebres Paganorum cęremonias accederet, pluribuſque pręberet intemperantiæ locum) reſcidiſſet S. Ambroſius; ne prohibitam ejuſcemodi oblationem offerret S. Monica, obſtitit janitor; ipſa verò (quod inſtar miraculi S. Auguſtino videtur) non præhabito examine, cur hanc conſuetudinem S. Ambroſius ſuſtuliſſet, ab hoc offerendi ritu ſtatim abſtinuit. Ex oblatis etiam guſtare, & pauperibus cætera erogare ſolebat; ſed caniſtrum cum fructibus inpoſterùm detulit.

3. Aliarum, in quibus vita non agitur, Regionum Conſuetudines non obligant ex S. Auguſtino Ep. 86. ad Caſul. contra Urbicum, in quâ ſcribit Eccleſiam univerſam non teneri jejunio Sabbati Romæ ſervato, licet ob inſignem victoriam à S Petro in Simonem Magum relatam inſtituto. Addit etiam illi Legi univerſam non obſtringendam eſſe Eccleſiam, quamvis à S. Petro inſtitutum fuiſſe hoc jejunium conſtaret.

4. Quantùm ad conſuetudines à privatis inductas, S Aug. Ep. 119. ad Januar. cap. 19. docet eas Divinæ Legi non eſſe præpondas, ſi ſerventur; quod vitium pluribus eſt familiare. Pio enim arbitrio ſuo ità vitam quandòque moderantur; ut ſuis placitis multò ſtudioſiùs, quàm Legi Divinæ ſint addicti, & ,ut ſibi videtur, religioſiùs: quod ut accuratè declinetur, Divinæ inſtitutioni primus locus, & potiſſima ſervetur veneratio; &, ut monet idem S. Aug lib. 3. de Doctr. Chriſt. cap. 12. in rebus naturâ ſuâ indifferentibus, quæ conſuetudine aut prohibentur, aut probantur, vitetur ſuperſtitio: *Quiſquis*, inquit, *rebus prætereuntibus reſtrictiùs utitur, quàm ſeſe habent mores eorum, cum quibus vivit; aut temperans aut ſuperſtitioſus eſt: quiſquis verò ſic eis utitur, ut metas conſuetudinis bonorum, inter quos verſatur, excedat; aut aliquid ſignificat, aut flagitioſus eſt: in omnibus enim talibus non uſus rerum, ſed libido utentis in culpâ eſt.*

5. Tolerandas eſſe aliquandò Conſuetudines, quæ meritò improbarentur, nobis exemplo ſit S. Greg. Thaumat. qui, referente S Gregorio Nyſſ. Conſuetudines pietati Chriſtianæ minùs accommodatas (ut in ejus vitâ refertur) in fidelibus à Deorum cultu converſis toleravit, mutato unico Conſuetudinum fine: ſcilicet ludos quoſdam aut oblectamenta publica conſectari ſolebant in Deorum ſuorum venerationem; has autem

ſolemnitates ſervari paſſus fuit S. Gregorius, modò in memoriam Sanctorum Martyrum illas inſtituerent; quia expectatio erat penitùs quandoque poſſe abrogari: *Pro inanibus*, inquit, *illis ſuperſtitionis ritibus permiſit eis, ut in memoriam ac recordationem Sanctorum Martyrum oblectarent, & in lætitiam effunderentur; quod ſucceſſu temporis aliquando futurum eſſet, ut ſuâ ſponte ad honeſtiorem & accuratiorem vitæ rationem tranſirent, præſertim cum fides eos ad illam rem deduceret: cum quidem jam eſſet in pleriſque, recte ſucceſſit, omni delectatione ac voluptate à corporis oblectamentis ad ſpiritalem lætitiam formâ traductâ.* Sic conſuetudo parum laudabilis tolerata fuit, ut plebis ſaluti conſuleretur, & donec ſenſim & congruo tempore utilior ſtabiliretur & ſinceræ pietatis forma. Quam œconomiam à divinâ œconomiâ, ubi de Lege veteri à nobis expoſitâ, mutuatus videtur ſanctiſſimus & eruditiſſimus ille vir.

Addimus ex S. Auguſt. Ep. 118 cap. 5. pro bono pacis inutiles Conſuetudines quandòque tolerandas eſſe: *Ipſa quippè mutatio conſuetudinis*, inquit, *etiam quæ adjuvat utilitate, novitate perturbat. Quapropter quæ utilis non eſt, perturbatione infructuosà conſequenter noxia eſt.* Epiſt. 119. cap. 18. tolerandas quoque tradit Conſuetudines, quæ nec contra mores, nec contra fidem aut ſunt inſtitutæ, aut inſtituuntur: *Quæ non ſunt contra fidem*, inquit, *neque contra bonos mores, & habent aliquid ad exhortationem vitæ melioris, ubicunque inſtitui videmus, vel inſtituta cognoſcimus, non ſolùm non improbemus; ſed etiam laudando & imitando ſectemur; ſi aliquorum infirmitas non ità impedit, ut amplius detrimentum ſit.* Item lib. 2. contra Fauſtum cap. 21. ſcribit Paſtores non eſſe damnandos, qui non bonas conſuetudines tolerant: *Aliud eſt quod docemus; aliud quod ſuſtinemus: aliud quod præcipere jubemur; aliud quod emendare præcipimur; & , donec emendemus, tolerare compellimur.*

6. Quænam verò ſint eradicandæ Conſuetudines; & quâ ratione?

R. 1. nullam habendam eſſe rationem Conſuetudinum, quæ ratione deſtituuntur. Propterea vitio vertit Ethnicis Arnobius lib. 7. contra Gentes, quòd hujuſmodi Conſuetudines apud ſe valere paterentur: *Facitis enim quod fieri cernitis, non quod fieri oportere confiditis; nimirùm quia apud vos plus valet nullam habens conſuetudo rationem, quàm rerum inſpecta natura veritatis examinatione ponderata.*

R. 2. abrogandas penitùs eſſe Conſuetudines, quæ veritati adverſantur, aut adverſari deprehenduntur; licet qui eas induxerunt, alieno ab impugnandâ veritate animo fuerint: *Conſuetudo enim ſine veritate vetuſtas erroris eſt*, inquit S. Cyprianus Epiſt. 74. ad Pomp. de quo principio lib. 4. cap. 5. contra Donatiſtas convenit S. Auguſtinus: *Hoc planè verum eſt*, inquit, *quia ratio & veritas conſuetudini præponenda eſt.*

R. 3. non modò removendas eſſe Conſuetudines veritati catholicæ infenſas aut contrarias, ſed & quæ charitatem lædunt: quia ex S. Au-

guſtino lib. de fide & operibus cap. 10. Dei Verbum *non laudat, niſi charitatem; non culpat, niſi cupiditatem; & eo modo mores hominum informat.* Et verò niſi obſiſteret Eccleſia Conſuetudinibus, quæ charitati reluctantur; quid fieret, niſi quod Ethnicis exprobat S. Cyprianus? ipſa videlicet crimina pro licitis haberentur: *Homicidium*, inquit Ep. 1. ad Donatum, *cum admittunt ſinguli, crimen eſt; virtus vocatur, cum publicè geritur: impunitatem ſceleribus acquirit non innocentiæ ratio, ſed ſævitiæ magnitudo.* Et infrà: *Nullus de Legibus metus eſt; de quæſitore, de judice pavor nullus; quod poteſt redimi, non timetur . . . . . Conſenſere jura peccatis, & cœpit licitum eſſe quod publicum eſt.* Quæ infelix obcœcatio non modò Ethnicos infecerat; ſed & Chriſtianis quandòque nocumento fuit non mediocri, ut deplorat S. Auguſtinus lib. 5. Conf. cap. 8. his verbis: *Hoc miſeriores eos oſtendens, quò jam, quaſi liceat, faciunt quod per tuam æternam Legem nunquam licebit, & impunè ſe facere arbitrantur, cum ipſâ cæcitate faciendi puniantur, & incomparabiliter patiantur pejora, quàm faciunt.* Ità quoquè in Enchirid. cap. 21. de gravibus ſceleribus ſcribit: *Uſquè adeo ut non ſolùm occultanda, verùm etiam jam prædicanda ac diſſimulanda videantur. Undè quadam ſcelera non audebant Epiſcopi excommunicatione percellere; quia in apertam conſuetudinem jam venerunt, ut pro his non ſolùm excommunicare aliquem laicum non audeamus; ſed nec Clericum degradare.* Addit ideò periclitari Epiſcopos aliquandò, cum hæc tolerant, licet non ſponte.

R. 4. adeò ſtudioſè dogmatibus & morum integritati eſſe conſulendum quibuſlibet inſtitutis, ut S. Aug. Ep. 119. cap. 19. eas conſuetudines abrogari oportere definiat, quæ nec Scripturis, nec Concilii generalis, nec Eccleſiæ univerſæ autoritate nitantur, licet Scripturis aut Traditioni non repugnent: hanc tamen cautionem adhibet: modò commodè poſſint reſcindi. *Omnia itaque talia, quæ neque ſanctarum Scripturarum autoritatibus continentur, nec in Conciliis Epiſcoporum Statuta inveniuntur, nec conſuetudine univerſæ Eccleſiæ roborata ſunt; ſed diverſorum locorum diverſis moribus innumerabiliter variantur, ita ut vix aut omninò nunquàm inveniri poſſint cauſæ, quas in eis inſtituendis ſecuti ſunt; ubi facultas tribuitur, ſine ullâ dubitatione reſecanda exiſtimo. Quamvis enim neque hoc inveniri poſſit, quomodò contra fidem ſint; ipſam tamen Religionem, quam pauciſſimis & manifeſtiſſimis celebrationum Sacramentis miſericordia Dei eſſe liberam voluit, ſervilibus oneribus premunt; ut tolerabilior ſit conditio Judæorum, qui etiamſi tempus libertatis non agnoverant, legalibus tamen ſarcinis, non humanis præſumptionibus ſubjiciuntur. Sed Eccleſia Dei inter multam paleam, multaque Zizania conſtituta, multa tolerat; & tamen quæ ſunt contra fidem vel bonam vitam non approbat, nec tacet, nec facit.*

Idem S. Doctor Aurelio Carthaginenſi autor eſt, ut in evellendâ ex obcœcatis omnium Afrorum animis pravâ conſuetudine, omnem

induſtriam & autoritatem adhibeat. Scilicet diebus Martyrum venerationi conſecratis, ebrietate ſuâ Martyribus honorem ſe præbere cenſebant: quod vitium deplorat ipſe S. Auguſt. Ne verò Aurelio ſuppeteret excuſatio, aut illud univerſim ſparſum vitium emendari non poſſe reponeret; monet idem S. Doctor jam illicò in Italiâ Epiſcopali poteſtate fuiſſe ſublatum.

7. In removendis Conſuetudinibus, ſi charitas moveat, non verò æmulatio quædam, aut immoderatus zelus concitet; aliâ ratione cum viris pietate commendatis agetur; & aliâ cum plebe rudi & turbulentâ. Si res ſit cum conſuetudinibus, quæ pluris fiunt à viris ſanctis; non aſperè agendum eſſe docet S. Auguſtinus Ep. 64. *Quantum exiſtimo*, inquit, *non duriter, non modo imperioſo iſta tolluntur; magis docendo, quàm jubendo; magis monendo, quàm minando.* Si res ſit cum multitudine; ut ibidem conſtituit S. ipſe Doctor, manſuetudo eadem adhibeatur; quia, ut habet, *ſeveritas exercenda eſt in peccata paucorum; & ſi quid minamur; cum dolore fiat, de Scripturis comminando vindictam futuram; ne nos ipſi in noſtrâ poteſtate, ſed Deus in noſtro ſermone timeatur: ità priùs movebuntur ſpiritales, vel ſpiritalibus proximi, quorum autoritate, & leniſſimis quidem, ſed inſtantiſſimis admonitionibus, cætera multitudo frangatur.* Hinc eâdem in Epiſt. quo pacto poſſit ab honoris Martyribus exhibiti ſpecie minùs ſibi probatâ Plebs Africana revocari edocet; eâque honorificâ ratione ad vulgus Africanum attemperatâ utitur: *Oblectationes*, inquit, *pro ſpiritibus dormientium, quas verè aliquid adjuvare credendum eſt, ſuper iſtas memorias non ſint ſumptuoſæ, atque omnibus petentibus ſine typho, & cum alacritate præbeantur, neque vendantur: ſed ſi quis pro Religione aliquid pecuniæ afferre voluerit, in præſenti pauperibus eroget.*

Nec omne tempus ad comprimenda hujuſmodi mala idoneum eſt. S. autem Auguſt. lib. 3. contra Parmen. cap. 2. duo ut aptiſſima deſignat: primum, cum flagellum aliquod adeò fuit immiſſum; aut cum in unum coaluit multitudo univerſa: *Turba iniquorum*, inquit, *cum facultas eſt in populis promendi ſermonem, generali objurgatione ferienda eſt, & maximè ſi occaſionem atque opportunitatem aliquod Domini flagellum deſuper, quos eos appareat pro ſuis meritis vapulare: tunc enim aures humiles præbet emendantis ſermonis calamitas auditorum, faciliùſque in gemitum confitendi, quàm in murmura reſiſtendi afflicta corda compellit:* quod quidem exemplo S. Cypriani probat, qui Epiſcoporum crimina non palpavit; imò liberè increpavit, cum perſecutor æſtuaret. Alterum tempus deſignat, cum objurgatio fit palàm; quia cum in multitudine corripitur multitudo, ad gemitum objurgatio plurimùm confert: *Sed ſi*, inquit, *nulla calamitas tribulationis premat; cum facultas datur, utiliter corripitur in multitudine multitudo: nam ſicut ſeparata ſævire; ſic in ipsâ congregatione objurgata gemere conſuevit.*

8. Aliud obſervat S. Auguſtinus ad hanc Conſuetudinum pravatum emendationem

æmendationem neceſſarium, ut videlicet qui opus illud aggreditur, non modò ſit vitæ integræ, ſed & eminentis virtutis; alioquin futurum eſt, ut nihil omninò efficiat. Nec enim v. g. à recepto in patriâ ritu pro Martyrum veneratione tam facilè receſſiſſet S. Monica, niſi vir fuiſſet inſignis virtutis S. Ambroſius, qui hunc ritum ab Eccleſiâ ſuâ ſuſtulerat.

9. Inducendas non eſſe novas Conſuetudines ſatis ſuperque conſtabit, ſi attenderimus ad ea, quæ jam ex S. Auguſtino retulimus: nam, ut habet Ep. 118. *Ipſa conſuetudo quæ adjuvat utilitate, novitate perturbat.* De ſimilibus quoque paulò anteà conqueſtus fuerat Innocentius I. Epiſt. 1. ad Decentium.

10. Num tamen à Conſuetudinibus, & æquitate ſuâ, & longo temporum uſu firmatis recedere ſit licitum?

Reſpondetur in Eccleſiæ commoda utiliter Eccleſiæ Conſuetudines à Superioribus mutari, ſervatis ad opportunum tempus mox notatis adjunctis. Propterea, ut refert Poſſidius in vitâ S. Auguſtini cap. 5. licet in Africâ coram Epiſcopis Verbi Divini exponendi facultate Presbyteri non gauderent, (quæ poteſtas illis in Oriente conferebatur) tamen Auguſtinum ſecundi ordinis Sacerdotem concionari juſſit Valerius Hipponenſis Epiſcopus, Græcè doctus, Latinè minùs eruditus: Cum autem ex S. Auguſtini concionibus palàm factis multa perciperentur commoda, indè plures Epiſcopi inducti ſunt, ut Valerii comprobarent ordinationem. Obtinuit etiam Valerius, quemadmodùm narrat ipſe Poſſidius in vitâ ejuſdem S. Auguſtini cap. 8. ut contra mores à Primate Carthaginenſi receptos conſacerdos ſibi ordinaretur Auguſtinus; qui à Megalio Calamenſi Numidiæ Primate fuit poſtmodùm conſecratus.

ARTICULUS TERTIUS.

Undè variæ Eccleſiarum Conſuetudines proficiſcantur? & utrùm de illis diſſidere liceat?

RESPONDET ad primum S. Irenæus lib. 5. contra Valent. c. 24. in Epiſt. ad Victorem Summum Pontificem, Conſuetudines varias ex negligentiâ, ignorantiâ & ſimplicitate Præſidum quandòque oriri: *Varietas*, inquit, *& diſcrepantia non tam noſtrâ ætate cœpta eſt, verùm etiam longè anteà apud Majores noſtros cœpit, qui negligentiùs, ut veriſimile eſt, præſidentes, ex ſimplicitate & imperitiâ ortam conſuetudinem poſteris tradiderunt: nihilominùs tamen pacem omnes iſti inter ſe retinuerunt, & omnes nos retinemus: ità jejuniorum diverſitas conſenſionem fidei commendat.*

Non ea tamen eſt omnium Conſuetudinum origo: quædam enim Apoſtolos habent pro autoribus, aut viros Apoſtolicos; vel ex Legibus

Divinis, & Apoſtolorum mandatis ſequuntur, ut mittendæ Euchariſtiæ recepta diſciplina &c.

Reſp. ad ſecundum, de variis Conſuetudinibus non eſſe diſceptandum, ſaltem acriter, & cum pacis catholicæ periculo, aut detrimento, ut docet S. Auguſtinus Epiſt. 86. ad Caſulanum, in quâ de variis Conſuetudinibus diſputare inſolentiſſimæ dicit eſſe veſaniæ: *Quod Epiſcopus ipſe facit*, inquit, *ſine ullo ſcrupulo vel diſceptatione ſectare.* Et Epiſt. 118. ad Januar. *Quod neque contra fidem, neque contra bonos mores injungitur, eſt indifferenter habendum.*

In eâdem verſati fuerant ſententiâ SS. Cyprianus & Firmilianus in Epiſtolis 71. & 72. tradit quippè S. Cypr. cuilibet liberum eſſe ſentire quod Deus ſuaſerit, nec quemquam ob ſententiam diverſam abſcindendum eſſe à Communione Eccleſiaſticâ; ideòque Tractatum de Pœnitentiæ bono compoſuit, ut à fratribus qui diſſiderent, ſecedendum non eſſe oſtenderet. S. quoque Firmilianus eadem ad S. Cypr. ſcribit, & uſu tunc temporis recepto confirmat: *Multa*, inquit, *pro locorum & nominum diverſitate variantur; nec tamen propter hoc ab Eccleſia Catholica pace atque unitate aliquandò diſceſſum eſt.*

Opp. 1. Viri piiſſimi primis Eccleſiæ ſeculis de Conſuetudinibus contenderunt; cum enim Aſianorum eſſet conſuetudo Paſcha die Lunæ 14. Judęorum more celebrandi; Eccleſiæ verò Romanæ die Dominicâ, quæ Lunam decimam quartam ſequeretur; gravis indè ſub ſecundi ſeculi finem, Polycratem alioſque Aſiaticos Epiſcopos inter & Victorem Romanum Pontificem fuit mota contentio; & exarſit adeò, ut Victor Aſiaticos à Communione removerit, quòd Romanæ Eccleſiæ conſuetudinem amplecti tenuerent. An. 325. Victoris ſententiam Nicæna Synodus confirmavit, Romanamque Conſuetudinem ſervandam eſſe ſancivit. Et proindè licet de Conſuetudinibus diſſidere.

R. Orientales Epiſcopos hanc quidem ut à Majoribus acceptam ſervaſſe diſciplinam, aliarum Eccleſiarum non improbato more, ut in Ep. ad Victorem exponit apud Euſebium lib. 5. Hiſt. cap. 24. Polycrates Epheſiorum Epiſcopus, qui oſtendit Aſianorum conſuetudinem tùm à SS. Joanne & Polycarpo fuiſſe acceptam; tùm & comprobatam ab aliis ſanctis Epiſcopis, quos autore Victore ad Concilium convocaverat: infertque propterea diſciplinæ illius immutationem à ſe quinque & ſexaginta annis nato non poſſe tentari. Undè conficitur Orientales de dogmate non diſceptaſſe, at ſuam propugnaſſe conſuetudinem adverſus S. Victorem: hic autem Pontifex exiſtimabat Polycratem & Aſianos in hęreſi verſari, ut refert Euſebius lib. 5. cap. 24. *His*, inquit, *ità geſtis Victor quidem Romanæ Urbis Epiſcopus illicò omnes Aſiæ vicinarumque Provinciarum Eccleſias, tanquam contraria rectæ fidei ſentientes, à Communione abſcindere conatur; datiſque litteris univerſos, qui illìc erant, fratres proſcribit, & ab unitate Eccleſiæ prorsùs alienos eſſe pronuntiat.* Et proindè non de merâ conſuetudine, ſed de dogmate

diſceptabat S. Victor, Aſiaticos cum Judęis non in ritu modò, verùm & in fide convenire ratus, aut cum Montaniſtis Aſianorum finitimis, vel deniquè cum Blaſto Presbytero Romano, qui jam abdicatus fuerat, quòd ex neceſſitate Lunâ decimâ quartâ juxta Moyſis Legem celebrandum eſſe Paſcha contenderet, Judaiſmumque renovaret. Quæ quidem Blaſti opinio refertur apud Tertull. lib. de Prę ſcript. in Append. Quamobrem S. Victor Aſianos à communione ſuâ removendos cenſuit. Romano verò Pontifici non adhęſerunt Epiſcopi, quibus conſtitit Aſianos catholicè ſentire. Idcircò Galliarum Eccleſiæ nomine Victorem admonuit S. Irenęus, ne integras Dei Eccleſias Antiquorum morem ſervantes à communione abſcinderet contra deceſſorum œconomiam: alia quippè fuerat Victoris deceſſorum ſententia. Cum enim, ut ex S. Irenęo refert Euſeb. lib. 5. cap. 24. ob diviſam illam de Paſchate diſciplinam S. Polycarpus Romam veniſſet, & cum Aniceto de hâc quęſtione ſermonem iniiſſet, neuterque alium in ſuam ſententiam potuiſſet adducere; tamen adeò pacificè à ſe invicem diſceſſère, ut S. Polycarpum rogarit S. Anicetus, ut ſacra Romæ faceret. Undè videre eſt S. Victorem opinatum eſſe Aſianos cum Judęis non in ritu modò, ſed & in fide convenire: ſi enim de ſolâ conſuetudine contendiſſet, pacem non abnuiſſet Aſianis, ſicut nec abnuerant ejus anteceſſores, rati de ſolâ diſciplinâ quęſtionem eſſe. Coætanei quoque S. Victori Epiſcopi, ut S. Irenęus, item Gallicani, Pontici, Palęſtini, & alii Epiſcopi, qui alium ab Aſianis in ſervando Paſchate morem ſequebantur, ab eorum communione non diſceſſerunt, nec ſuæ diſciplinæ tenaces Aſiani de communione ſibi adverſantium deſerendâ cogitarunt unquàm. Undè teſtatur poſtmodùm S. Firmilianus in Epiſtolâ ſuâ ad S. Cypr. propter diſſenſionem de Paſchate nunquàm Eccleſiarum pacem fuiſſe ruptam. Hæc etiam fuit S. Zephyrini, qui Victori ſucceſſit, ſententia: cum Aſianis enim communionem catholicam ſemper cuſtodivit; quia nonniſi de diſciplinâ, non verò de dogmate controverſiam fuiſſe concitatam noverat.

Nec ideò de S. Victoris famâ quidquam detrahendum eſt: nonniſi enim ſummo, quo afficiebatur erga Religionem, zelo in ſeceſſionem ab Aſianis fuit adductus: ſcilicet pro Judaïco ritu pugnabant Aſiani, ut refertur in Epiſtolâ, quæ Nicęnæ Synodo ſub nomine Conſtantini vulgata tribuitur: aliundè verò in ipſo Eccleſiæ Romanæ ſinu Blaſtus hunc ritum ità fuerat æmulatus, ut Judaïſmum renovaret. Undè cum Romæ & in Aſiâ plures ab Eccleſiâ cum Florino abduxiſſet, non immeritò ejuſdem ritûs æmulatores Aſianos, ejuſdem erroris cum Judęis & Blaſto conſcios exiſtimavit; & ideò pari cum Blaſto cenſuræ ſubjiciendos.

In Concilio Nicæno pariter conſtitutum fuit, ut Dominicâ ſequente Lunam decimam-quartam Paſcha celebraretur: ſed utrum S. Victor ad conſuetudinem, vel ad dogma quæſtionem hanc referret, non definiit.

Hoc unum Patres Nicæni teſtantur, videlicet Judaïcæ Legis æmulatio-nem fuiſſe plerorumque Aſianorum morem: *Alii*, inquiunt, *conſuetudinem Judæorum ſequi oportere aſſerebant: alii tempus accuratè obſervandum eſſe aiebant, nec errantibus aſſentiendum, qui ab Evangelicâ gratiâ hâc in parte alieni eſſent.* Ità ſcribit Conſtantinus in ſuâ ad Eccleſias Epiſtolâ.

Opp. 2. Rebaptiſandi Hæreticos in Africâ prioribus ſeculis invaluerat conſuetudo: Romæ verò alia uſurpabatur. Quapropter gravis adeò S. Stephanum inter & S. Cyprianum Carthag. excitata fuit controverſia, ut cum S. Stephanus ab illo more S. Cyprianum & Africanos revocare non potuiſſet, à communione ſuâ illos removit: cujus ſententiæ æquitatem probato Eccleſiæ Romanæ ritu confirmavit Arelatenſe Concilium. Igitur quiſque poteſt de conſuetudine tutò contendere; cum tanti viri in hoc agendi modo nobis præiverint.

R. celeberrimarum Eccleſiarum Epiſcopos ad diſciplinam quidem ſolummodò revocaſſe hanc contentionem: in eâ v. g. verſatus fuit ſententiâ S. Dionyſius Alex. & Martyr cum universâ ſuâ Eccleſiâ & plurimis aliis, ut ipſe teſtatur in ſuâ ad Philemonem Epiſtolâ, in quâ ſcribit illum rebaptiſandi morem non ab Afris ſolis introductum fuiſſe, ſed multò anteà in frequentiſſimis Eccleſiis conſtitutum, & in Fratrum apud Iconium & Synadam Conciliis, & apud alios plurimos Fratres, *quorum*, inquit, *ſententias ſubvertere, eoſque ad jurgia & contentiones excitare equidem nolim.* Hanc igitur affert rationem, cur diſceptationem illam ad diſciplinam revocaret; quòd nempè circa Hæreticos in hæreſi baptiſatos ad Eccleſiam redeuntes, diverſimodè variis in locis factitaretur: quam rationem pariter adhibet in Epiſtolâ ad Xiſtum, quæ eſt ſecunda de Baptiſmate. Idcircò S. Dionyſius Alex. S. Xiſtum à tenendis S. Stephani deceſſoris ſui veſtigiis revocat.

Ad diſciplinam pariter quæſtionem illam Concilium Arelatenſe primum an. 314. Can. 8. de Afris revocaſſe videtur. Eodem pariter ſeculo S. Baſilius inter S. Firmiliani ſucceſſores commendatiſſimus, ſcribit in Epiſtolâ ſuâ Canon. ad Amphil. Hæreticos pleroſque ſe rebaptiſare, licet aliam eſſe Eccleſiæ Romanæ conſuetudinem agnoſceret, quam Eccleſiæ ſuæ conſuetudini poſtponebat. Quæſtionem quoque illam ut definiret Concilium aliquod, & Conſuetudinum varietatem tolleret, optare ſe teſtatur.

S. verò Stephanus in S. Cyprianum graviter exarſit, quòd quæſtionem ad dogma, non ad meram diſciplinam referret, & demandatam Eccleſiæ autoritatem à SS. Cypriano & Firmiliano impugnari exiſtimaret. Hoc contentionis caput præcipuum, non ex S. Stephani ſcriptis, utpotè ad nos non tranſmiſſis, habetur; ſed ex S. Cypriani S. Stephani ſententiam confutantis operibus. Scilicet in negandâ quibuſque Hæreticis validè baptiſandi poteſtate totus erat S. Cyprianus, & eo argumentorum genere uti videbatur S. Stephano, quo Novatiani, ut

omnem condonandorum lapſis poſt Baptiſmum peccatorum veniam Eccleſiæ miniſtris adimerent. Etenim ubique colligebat momenta tùm ex Scripturis, tùm ex Carthaginenſis Eccleſiæ traditione, ut Epiſt. 70. ad Januarium, in quâ ſcribit neminem extra Eccleſiam baptiſari poſſe, ſimul & ab immundis mundari; nec extra Eccleſiam poſſe peccata remitti; nec mortuo prodeſſe lavationem. Eadem tradit Epiſt. 73. docens ſolam Eccleſiam Sponſi bona poſſidere, videlicet Baptiſma & Fidem; & extra Eccleſiam dari non poſſe Spiritum Sanctum. S. Firmilianus Cæſareæ in Cappadociâ Epiſcopus & Martyr in litteris ad S. Cyprianum pro câdem ſtat ſententiâ, probatque iiſdem fermè rationibus omni baptiſandi autoritate deſtitui Hæreticos. Undè palàm fit ad dogma quæſtionem hanc SS. Cyprianum & Firmilianum referre viſos fuiſſe S. Stephano; præſertim etiam cum ex Eccleſiarum ſuarum antiquo more, necnon ex Conciliorum tùm Carthagine ſub Agrippino, tùm & in Oriente Iconii & Synadæ habitorum Sanctionibus ducerent argumenta; indéque Romanæ Eccleſiæ ſententiam carpendi locum arriperent, quòd doctrinæ tam certis monumentis ſtabilitæ defenſores communione privandos cenſuiſſet.

Licet autem tanto animi æſtu ſuam tuerentur ſententiam SS. Cyprianus & Firmilianus; attamen tam pacato fuêre animo, quantùm ad pacem Catholicam, ut ab eâ repelli non vellent, qui ab eorum ſententiâ erant alieni. Hujus rei rationes iſtas reddit S. Auguſtinus lib. 1. de Bapt. cap. 7. quòd hæc quæſtio temporibus illis nondùm eſſet ſatis eliquata; quòd eam rem non definiiſſet Concilium univerſale, cujus definitioni ceſſurus fuiſſet S. Cyprianus; quòd denique S. Cyprianum ità Deus affecerit, ut per eum poſteri edocerentur aliquid eminentius, ſcilicet quanto obſequio, & quàm humili demiſſione ſit obtemperandum Eccleſiæ definienti: *Sic namque ambulantibus in Eccleſiæ veritate, in quam pervenerant*, inquit lib. de unico Bapt. contra Petilian. cap. 13. *potuit Deus, ſicut Apoſtolus dicit, id illis revelare, quod aliter ſapiebant.* Lib. 1. de Bapt. cap. 18. *Propterea non vidit aliquid, ut per eum aliud ſupereminentius videretur.* Ex quibus iterùm conſtat SS. Stephanum & Cyprianum hanc de Hæreticorum Baptiſmate quæſtionem non ad meram conſuetudinem atque diſciplinam, ſed ad dogma retuliſſe. Quâ etenim ratione aſſeruiſſet S. Auguſtinus rem S. Cypriani temporibus fuiſſe obſcuram, ſi de ſolâ conſuetudine actum fuiſſet? Palàm enim erat qui eſſent circa Baptiſma Romanorum, Alexandrinorum, Aſianorum, & Africanorum mores; nec ad dilucidandam quæſtionem illam univerſalis Eccleſiæ definitione opus erat. Et verò an convocata fuit unquàm Synodus univerſalis, quæ decerneret utrum antiqua & olim probata conſuetudo ſervanda eſſet? Nonne à temporibus Apoſtolicis invaluit Eccleſiarum ſuis vivendi moribus libertas Sanguine Chriſti comparata; ſi præſertim nullum indè formidaretur ſchiſma, ut tempore Concilii Niceni ex hâc conſuetudine formidabatur.

Cum ergò S. Cyprianum univerſali Concilio obtemperaturum teſtatur S. Auguſtinus, nonne ſatis apertè innuit SS. Stephanum & Cyprianum non de merâ conſuetudine tantâ animi contentione diſſidere?

Quamvis autem de dogmate acriter diſſeruiſſe S. Cyprianum certò mihi conſtet, eumque ideò à communione ſuâ repuliſſe videatur S. Stephanus; nihilominùs ambo in unitate Catholicâ permanſerunt. Sic exponit S. Auguſtinus lib. de unico Baptiſmo contra Petilianum cap. 14. *Duo erant*, inquit, *eminentiſſimarum Eccleſiarum, Romanæ ſcilicet & Carthaginenſis Epiſcopi Stephanus & Cyprianus, ambo in unitate Catholicâ conſtituti.* Licet enim mutuis ad invicem ſcriptis litteris pacem Catholicam non viderentur fovere; tamen mediatâ ſaltem communione conjungebantur. Nam cum utroque communicabant Ægyptii, Galli &c. imò verò S. Cyprianus neminem à ſuâ communione voluit alienum. Cum utroque pariter communicabat prima Synodus Antiochena contra Paulum Samoſatenum an. 264. celebrata, in quâ ſedebat inter principes S. Firmilianus, quemadmodùm ex Epiſtolâ Synodicâ Patrum Concilii Antiocheni ſecundi adverſus eumdem Hæreſiarcham refert Euſebius lib. 7. Hiſt. cap. 30. Item altera Synodus Antiochena ſub annum Chriſti 270. habita contra ipſum Paulum Samoſatenum, primas in debellandâ ejus hæreſi partes Dionyſio Alexandrino & Firmiliano tribuit, eoſque beatos ac felicis commemorationis viros appellat. Teſtatur quoque Pelagius II. in Epiſtolâ ad Iſtriæ Epiſcopos quintæ Synodo reluctantes, S. Cyprianum (ut acceperat à S. Auguſtino lib. de unico Baptiſmo) nunquàm ſe ab unitate Catholicâ ſeparaſſe. Idem anteà propugnarat Pelagius I. Epiſt. ad Tuſciæ Epiſcopos, in quâ hæc verba refert ex S. Auguſtino lib. 1. de Bapt. cap. 8. *Quòd ergò ille vir ſanctus de Baptiſmo aliter ſentiens, quàm ſe res habebat, quæ poſteà pertractata & diligentiſſimâ conſideratione firmata eſt, in Catholicâ unitate permanſit, & charitatis ubertate compenſatum eſt, & paſſionis falce purgatum eſt &c. In Eccleſiâ*, inquit, *ſi adhuc alii de quæſtione de Baptiſmo diverſa ſentirent, ſalvâ pace, donec univerſali Concilio unum aliquid eliquatum ſincerumque placuiſſet, humanæ infirmitatis errorem cooperiret charitas unitatis...... nam illis temporibus antequàm Plenarii Concilii ſententiâ quid in hâc re ſentiendum eſſet, totius Eccleſiæ conſenſio confirmaſſet, viſum eſt Cypriano cum 80. fermè Epiſcopis Africanis.*

Igitur manet inconcuſſum, quod conſtituimus, ſcilicet non eſſe pro Conſuetudinibus pugnandum, ſaltem acriter & cum periculo ſchiſmatis; nec S. Stephanum aliâ de causâ in S. Cyprianum graviter inſurrexiſſe, quàm quòd eum Eccleſiæ autoritati eſſe infenſum arbitraretur. Quam opinionem facilè depoſuiſſet S. Stephanus, auditis & ponderatis S. Cypriani Catholicæ pacis amantiſſimi rationibus: eas enim pacificè confutaſſet, revocaſſetque S. Cyprianum à præconcepto ſenſu, aut de mediis ad definiendam quæſtionem non ægrè ambo con-

veniſſent; ſicque immediatam proculdubiò renovaſſent communionem.

Quæritur quid præſtandum ſit, cum circa Conſuetudines dubium aliquod occurrerit?

Reſpondet S. Auguſtinus Epiſt. 86. ad Caſulanum cap. 14. his verbis: *Epiſcopo tuo hâc in re noli reſiſtere, & quod facit ipſe, ſine ullo ſcrupulo vel diſceptatione ſectare:* quod S. Monicæ iiſdem verbis ſuaſerat S. Ambroſius.

FINIS.

TRACTATUS

TRACTATUS
DE
PECCATIS.

CUM ex *Tertulliano lib. de Pœnit. cap.* 3. Domino cognito ultrò ſpiritus à ſuo Autore reſpectus emergat ad notitiam veritatis; & admiſſus ad Dominica præcepta, ex ipſis ſtatim erudiatur; id peccato deputandum à quo Deus ipſis arceat: *idcircò, niſi præmiſſâ Dei & Legum explanatione, de peccatis non duximus agendum. Hanc nobis ineundam fuiſſe viam facile judicium erit, ſi cum Orig. lib.* 4. *contra Celſ. noverimus quàm abſtruſa ſit peccati natura. His in capitibus cuilibet timendum eſt; nec abſque erroris periculo progredi poterit Theologus, qui intra limites ab Antiquis traditos ſeſe non continuerit. Graviſſimos impegerunt in ſcopulos, qui ab illâ regulâ devii peccatorum naturam, cauſas, &*

effecta curioſiùs fuerunt perſcrutati. Has Hæreticorum ut certò declinemus aberrationes, religioſâ Majorum imitatione Sacris Codicibus & Apoſtolicæ Traditioni conſtanter adhærebimus. Hinc labor naſcitur non mediocris, ubi præſertim Originale peccatum expenditur. Nec enim à Pelagianis & Armenis modò; ſed & à poſterioris ævi Hæreticis, aut partim, aut penitùs fuit negatum; & quod magis eſt dolendum, non defuerunt inter Catholicos, qui Traditionis ſerie vel minùs ſolicitè, vel alienis oculis inveſtigatâ, veterum Patrum non pauca momenta, vel infirmarint, vel negarint.

Hæc fuit noſtra hoc in Tractatu diſſerendi ratio. Plurimas adjecimus quæſtiones ex Sanctorum Patrum Scriptis; cæteras vulgò traditas autoritate Divinâ pro more firmavimus. Ac ne ſacro noſtro ordini deeſſemus, ſi, quas pro Immaculatâ Virginis Conceptione moleſtias poſteriori ſeculo ſuſtinuit, prætermitteremus intactas; in vindicandâ ejus doctrinâ, (licet quæſtio non pertineat ad Fidem) pro virium tenuitate laboravimus: præter morem noſtrum adverſarii Viri Catholici & eruditi nomen appellavimus: ſed ad illud nos adegit Hiſtoriæ ſeries. Id etiam à noſtrâ ſcribendi ratione forſan videbitur alienum, quòd tantam poſuerimus operam in diſquiſitione de Infidelium operibus, quæ nihil aliud, quàm animorum curioſam exercitationem, ſeu de re mox inutili controverſiam ſapere videtur; attamen perlecti laboris noſtri non pœnitebit Theologum, ut mihi confido, ubi plurima ex Antiquis accepta, quæ ad alias quæſtiones definiendas non parùm conducunt, à nobis hâc occaſione datâ ſedulò referri, deprehenderit.

QUÆSTIO PRIMA

ARTICULUS PRIMUS

An, quid, & quotuplex ſit peccatum?

CIRCA peccati exiſtentiam errarunt Cajani, qui referente S. Epiphanio tom. 3. lib. 1. dari peccata negabant, & pro virtutibus & bonis operibus habebant vitia ſingula. Quo quidem errore factum eſt, ut ipſos etiam Cain, Sodomitas, Chore, Eſaü, & ſimiles venerarentur; imò & ipſum Judam, quòd Chriſtum ſuperioribus Virtutibus infenſum interimi curaſſet.

Circa peccati naturam errarunt ex Hæreticis quidam, propugnantes ſupremum quoddam eſſe malum, cujus permixtione & ſocietate contraheretur malitia.

In his duobus confutandis erroribus, ut qui ſibi invicem adverſentur, ſeque ipſos deſtruant, non immorandum; præſertim cum eos tùm q. 2. de Attrib. confutaverimus; tùm etiam q. 1. & 2. de Legibus, ubi fuit oſtenſum naturâ ſuâ iniquum eſſe, quod Legibus æternæ & naturali, necnon rerum ordinationi à Deo conſtitutæ repugnat.

Undè peccatum definitur ſui & rerum creatarum amor inordinatus. Inordinatum dico: poteſt enim ordinato amore ſeu recto ſe ipſum homo diligere dilectione ſibi injunctâ, propter Deum videlicet tanquam finem ultimum conſequendum. Allatam à nobis peccati definitionem tradit S. Auguſtinus, dum naturam peccati reponit in amore rerum creatarum longè majori quàm par eſt; ita ut propter eas nimiùm laboretur & contemnatur Deus. Sic lib. de Agone Chriſtiano cap. 13. *Nequitia eſt*, inquit, *mundum iſtum diligere, & ea quæ naſcuntur & tranſeunt pro magno habere, & ea concupiſcere, & pro his laborare, ut acquirantur, & lætari cum abundaverint, & timere ne pereant, & contriſtari cum pereunt.* Et lib. 14. de Civit. cap. 28. *Fecerunt civitates duas amores duo; terrenam ſcilicet, amor ſui uſque ad contemptum Dei, cæleſtem verò, amor Dei uſque ad contemptum ſui.*

Quidquid ad explicandam peccati eſſentiam à Sanctis Patribus profertur, ad hanc ideam accedit; ſeu definiatur à S. Clemente Alex. lib. 1. Pædag. cap. 1. *quidquid eſt contra rationem*: ſeu dicatur à Tertulliano lib. de Pœnit. cap. 3. *id à quo Deus arceat*; & cap. 5. actus quo, comparatione inter Deum & rem creatam aut Dæmonem factâ,

Deus poſtponatur creaturæ: *Comparationem*, inquit, *videtur exegiſſe; qui utrumque cognoverit; & judicato pronuntiaſſe eum meliorem, cujus ſe rursùs eſſe maluerit:* ſeu à S. Ambroſio deſcribatur, Divinæ Legis prævaricatio, & cœleſtium inobedienta mandatorum: ſeu delineetur ab eodem S. Auguſtino lib. 6. de Muſic. cap. 11. ſubverſio ordinis à Deo conſtituti, qui poſitus in eo eſt, ut anima ſeipsâ totâ quod ſupra ſe eſt, id eſt Deum, diligat; ſocias autem animas, tanquam ſeipſam; res verò inferioris ordinis propter Deum amore complectatur: qui legitimus ordo non ſolùm ſubvertitur, cum inferiora bona ſuperioribus, ſeu Deo ipſi præferuntur; ſed & violatur Lex æterna, quæ eſt, ut habet S. ipſe Doctor lib. 22. contra Fauſtum cap. 27. *ratio divina, vel voluntas Dei ordinem naturalem conſervari jubens, perturbari vetans.*

Eadem etiam refertur peccati natura, cum definitur ab eodem S. Auguſtino lib. 83. quæſtionum q. 30. velle frui utendis, & uti fruendis: *Res ergò*, inquit lib. 1. de Doctr. Chriſt. c. 3. *aliæ ſunt, quibus fruendum eſt; aliæ, quibus utendum eſt; aliæ, quæ fruuntur & utuntur. Illæ, quibus fruendum eſt, beatos nos faciunt.* (Et ſunt, ut habet infrà, Pater, Filius, & Spiritus Sanctus.) *Iſtis, quibus utendum eſt, tendentes ad beatitudinem adjuvamur, & quaſi adminiculamur, ut ad illas, quæ nos beatos faciunt, pervenire, atque his inhærere poſſimus. Nos verò qui fruimur & utimur, inter utraſque conſtituti ſi eis, quibus utendum eſt, frui voluerimus, impeditur curſus noſter, & aliquandò etiam deflectitur, ut ab his rebus, quibus fruendum eſt, obtinendis, vel retardemur, vel etiam revocemur inferiorum amore præpediti.* Sic etiam libro primo de libero arbitrio cap. 16. ubi ſcribit peccatum nihil aliud eſſe, quàm earum rerum, quibus per ſeipſam anima fruitur, neglectum, & rerum vilium, quas per partem inferiorem contrectamus, amorem. Cum enim, ut habet lib. 9. de Trin. cap. 8. propter ſe amatur creatura, tunc non utentem adjuvat; ſed corrumpit fruentem.

Utimur autem fruendis, cum media loco finis habentur; ſeu quæ per ſe & propter ſe inſtituta non ſunt, propter ſe diliguntur, ut ipſe docet lib. de verâ Relig. cap. 53. Media quidem poſſunt amari: ſed ſi finis loco habeantur, peccatur; non quòd res mala ametur, ſed quòd malè & inordinatè ametur: *Habet*, inquit S. Auguſt. lib. de moribus Eccleſiæ c. 21. *Vir temperans in hujuſmodi rebus mortalibus & fluentibus vitæ regulam utroque Teſtamento firmatam, ut eorum nihil diligat, nihil per ſe appetendum putet; ſed ad vitæ hujus atque officiorum neceſſitatem quantùm ſatis eſt uſurpet utentis modeſtiâ, non amantis affectu.*

Alia quoque proferri ſolet peccati definitio, ab eodem S. Auguſtino deducta lib 22. contra Fauſtum cap. 27. & à Theologis uſurpari ſolita; ſed eòdem coincidit: *Peccatum eſt*, inquit, *factum, vel dictum, vel concupitum contra Legem æternam:* quam definitionem fuſiùs exponit lib. de perfect. juſtitiæ contra Cœleſtium cap. 47. ubi ſcribit ideò peccari, aut quia Lex naturalis, aut conſuetudo, aut Leges poſitivæ vio-

ſantur : quæ quidem definitio inordinatum rei creatæ amorem ſupponit. Idcircò enim dicto, facto, vel concupito Lex æterna, aut naturalis infringitur; quia nimio ſui, vel rei creatæ amore receditur à Legis æternæ præſcripto.

In eundem quoque ſenſum recidunt definitiones iſtæ, averſio à Deo, & converſio ad creaturas: aut voluntatis ad bonum commutabile indebita converſio, relicto bono incommutabili: vel, ut habet lib. de Fide contra Manich. cap. 8. *Peccare quid aliud eſt, niſi in veritatis præceptis, vel in ipsâ non ſtare veritate?* Et lib. de perfect. juſtitiæ cont. Cœleſtium, Reſp. 15. ſeu cap. 7. *Peccatum eſt autem, cum vel non eſt charitas quæ eſſe debet; vel minor eſt, quàm debet, ſive hoc voluntate vitari poſſit, ſive non poſſit; quia ſi poteſt. præſens voluntas hoc facit: ſive autem non poteſt, præterita voluntas hæc fecit: & tamen vitari poteſt, non quandò voluntas ſuperba laudatur; ſed quandò humilis adjujuvatur.*

Obj. 1. Odium Dei peccatum eſt; nec tamen eſt inordinatus amor ſui aut creaturarum, nec eum includit: nuda enim eſt averſio à ſummo bono. Actus autem averſionis eſſentialiter non includit proſecutionem alterius boni. Sic averſio ab amore divitiarum non includit amorem dignitatum.

R. odium Dei ut ſic includere inordinatum ſui, aut creaturarum amorem. Propterea enim tantummodò à Deo avertimur; quia nobis, aut aliis rebus creatis fruimur: amore enim fertur homo, quòcumque fertur, inquit S. Auguſt. neque poteſt re creatâ ſimul & creatore frui; ſeu in utroque ultimum finem conſtituere, juxta hæc Chriſti verba: *Non poteſtis Deo ſervire, & Mammonæ.* Hinc quo inſtanti in re creatâ tanquam in ultimo fine conquieſcimus, tunc prior noſter in Deum deponitur affectus; quia duorum bonorum, quæ ſupremi rationem habeant, nequeunt ſimul conſiſtere amores. Divitiarum verò contemptus cum ambitu dignitatum non mediocri ſtat frequenter; nec illi affectus (quòd circa ſupremum bonum non verſentur) ſe invicem includunt, aut excludunt.

Inst. In Dei odio rei creatæ amor non includitur; ſed ex eo amore ſequitur tanquam à radice Dei odium. Ideò enim tantùm avertimur à Deo; quia noſmetipſos nimio proſequimur amore. Quamobrem amor ille non eſt odii pars eſſentialis: ſicut nec inferendum eſt ſuperbiam peccatorum omnium eſſe partem eſſentialem; quamvis ex eâ tanquam radice prodeant peccata; alioquin ſuperbia eſſet omne peccatum, & ab aliis peccatis ſpecie non diſtingueretur.

R. Dei odium, ſicut & alia peccata, ſequi ex creaturarum inordinato amore, qui omnis iniquitatis pars eſt eſſentialis: ſicut enim juſtitia omnis ſita eſt in ordine, ſeu in Dei amore ſupremo; ità iniquitas omnis in ordinis ſubverſione poſita eſt, ſive in amore ſui inordinato. Hinc tamen non licet colligere permiſceri omnia peccata; ſeu nullatenùs

diſtingui. Quamvis enim in eo virtutes omnes conveniant, quòd ſint æquitatis & ordinis amor; diſcrepant tamen à ſe invicem, quòd alia ſit ordinis executio in ſervandâ temperantiâ; alia verò in exercendâ liberalitate. Ità licet in ordinis ſubverſione conveniant peccata omnia, quòd ſint amor ſui inordinatus; nihilominùs quia circa diverſam verſantur materiam ſeu objectum, à ſe invicem differunt, & varias conſtituunt peccatorum ſpecies. Superbia quidem, prout tùm primùm Angelos & Adam in peccatum impulit, pro radice peccatorum habetur; ſed minùs ſtrictè ſumitur, & eo ſenſu accepta in omni peccato non occurrit: ex aliis enim fontibus depravatis oriuntur quoque peccata, ut ex carnis & oculorum concupiſcentiâ 1. Joan. 2. ℣. 16. ſi vero ſuperbiæ nomine intelligatur inordinatus noſtri & creaturarum amor, à peccati cujuſlibet iniquitate non eſt diſtincta.

Opp. 2. Idololatria, quâ Judæi Idolo Moloch filios ſuos tenellos mactabant, dimittebantque in ſtatuam æneam, concavam, & ignitam, ex amore ſui non oriebatur; ſed ex debita Deo veneratione. Ac proindè omnis peccati natura poſita non eſt in amore ſui inordinato. Quemadmodùm enim qui orichalcum colligeret, putans eſſe aurum, non collecturus ſi orichalcum eſſe crederet, non cenſeretur amare orichalcum, ſed aurum: ità Moloch adoratores eſſe Deum rati, non cenſendi ſunt in adoratione Moloch adoraviſſe creaturam, ſed Deum.

R. non aliâ de causâ coram Moloch Ammonitarum Idolo procubuiſſe Iſraëlitas, quàm quòd rerum creatarum inordinato amore tenerentur, ut univerſim q. 2. de Attrib. art. 3. pag. 24. & 25. oſtendimus. Ipſe Salomon ſolo depravato mulierum idololatrarum affectu in tam horrendum cultum fuit actus præceps, uti liquet ex his verbis lib. 3. Reg. cap. 11. ℣. 4. *Depravatum eſt cor ejus per mulieres, ut ſequeretur Deos alienos.* Non igitur ignorantiæ tribui poteſt aberratio illa; cum q. 1. de Attrib. art. 1. & 2. fuerit tam apertè probatum reclamare inſita nobis veri Dei lumina, & ex rerum creatarum conſpectu verum Deum & unicum nobis in propatulo fieri. Par autem ſors non eſt illius, qui orichalcum pro auro habet: nam facilè decipitur qui rerum carum non eſt indagator, aut in illis non eſt verſatus, ad quas dignoſcendas nec lumine naturali juvatur, nec ad eas inveſtigandas ullâ Lege tenetur.

Inst. Superſtitio illa, ſicut & quælibet alia, eſt nimius & inordinatus Dei amor. Igitur ex noſtri amore non proficiſcitur. Etenim ſi amor Dei ordinatus inordinatum noſtri amorem non includit: ergò nec à fortiori ſuperſtitio, quæ nimius eſt amor Dei.

R. ſuperſtitionem oriri quoque ex nimio creaturarum amore. Ideò enim in ſuperſtitioſos ritus proruunt homines, quòd nimio ſui amore ducti Deum pro arbitrio ſuo colere velint, nec juxta divinam ordinationem, quâ Dei amor ſuper omnia injungitur, & continetur obedientia, quæ inordinatum noſtri amorem excludit.

Opp. 3. Quælibet definitio definito convenire debet. Porrò autem peccati definitio neque originali, neque habituali, neque omiſſionis, neque veniali peccato convenit. 1° quidem originali peccato non congruit; cum amor cognitionem ſupponat; infantes verò nec ſeipſos, nec res creatas noverint. 2° nec habituali convenit; quia peccatum habituale non eſt actus; ſed prava hominis voluntas, deſpecto Deo, rei creatæ tenaciùs quàm par eſt adhæreſcens. 3°. nec omiſſionis peccato; cum pariter non ſit actus, ſed actûs deſitio, vel actûs debiti negatio. 4° nec veniali; conſiſtit enim cum charitate, utpotè quod non ſit contra, ſed præter charitatem.

R. ad primum, peccatum originale in parvulis ipſis eſſe inordinatum rei creatæ amorem; non quidem ab infantibus elicitum, ſed à primo parente tranſmiſſum in poſteros, ut exponemus q. 3.

R. ad ſecundum, peccatum habituale reverà eſſe inordinatum Dei amorem; non quidem tranſeuntem, ſed permanentem. Anima enim, veluti actus, eſt ſemper in actu, ſeu ſemper odio vel amore proſequens objectum; in quorum affectuum alterutro ſi perſeveret, dicitur habitu amare, vel odiſſe. Ideòque peccati habitualis reus fit homo, cum rei creatæ continuò ſervit, Deo contempto. Licet enim hunc affectum ſemper non ſignificet exteriùs; (quia ſemper non ſeſe offert objectum quod moveat) ità tamen movetur & afficitur, ut actum exteriùs elicitura eſſet, ſi quod eſt placitum, coram illâ obverſaretur, aut ipſa non attenderet ad plura. Sic licet anima vitæ actus in corpore ſopito, vel penitùs elangueſcenti, & moribundo elicere non videatur; actus tamen elicit, qui remotis obicibus exteriùs prodirent. Igitur allata peccati definitio peccato habituali optimè convenit.

Reſp. ad tertium, peccatum omiſſionis aliud non eſſe, quàm ſui aut creaturarum amorem. Ideò enim quis, dum officio deeſt, peccat, quia rem creatam præfert obſervantiæ Deo debitæ. Sic diei Dominicæ obſervationem quis prætermittit; quia vult venationi operam dare, aut alteri rei ludicræ; ſicque voluptatem Dei ordinationi amore inordinato anteponit.

Reſp. ad quartum, peccato veniali convenire has peccati deſcriptiones. Licet enim peccati venialis reus ex juſtitiâ, ſeu Dei amore non excidat; tamen adverſus Dei amorem affectu rei creatæ paulò majori, quàm par eſſet, delinquit. Undè non modò præter Dei Legem; ſed & contra peccare dicendus eſt: peccatum enim quodlibet Divinæ Legi adverſatur; ſeu, ut habet S. Auguſtinus Epiſt. 2. ad S. Hieron. nemo peccat, niſi faciendo contra charitatem. Hinc ex S. Bernardo lib. de præcept. & diſpenſ. cap. 4. veniale peccatum eo ipſo, quo peccatum eſt, Legi Divinæ adverſatur; ita tamen ut, qui labitur venialiter, quamvis in aliquibus à Lege recedat; quia ſalva manet charitas, non deſinat tamen Legem implere. Nam qui rei creatæ cuipiam adhæret, vel in eâ ultimum finem conſtituit, ſicque Deo creaturam præfert, ideòque

peccat mortaliter; vel ità creaturæ adhæret, ut licet eum amorem ad Deum actu non referat, ità tamen ſit comparatus, ut Deum creaturæ non poſtponat; imò & ab eâ recedere, ſi Deus jubeat, ſit paratus: qui lapſus, licet levis, divinæ tamen repugnat ordinationi. Undè niſi emendatione eluatur, caſtigationi ſubjicitur, inquit S. Auguſtinus in Pſalmo 80. his verbis: *Sunt homines omninò contemptores ſeculi hujus, quibus non eſt gratum quidquid temporaliter fluit; non hærent dilectione aliquâ terrenis operibus &c.... Sunt autem alii, qui rebus infirmitati conceſſis,* id eſt licitis, *inhærent aliquantulùm dilectione: non rapit villam alienam; ſed ſic amat ſuam, ut ſi perdiderit, conturbetur: non appetit uxorem alienam, ſed ſic inhæret ſuæ, ſic miſcetur ſuæ, ut modum non ibi teneat præſcriptum tabulis, liberorum procreandorum causâ: non tollit aliena, ſed repetit ſua, & habet cum fratre ſuo judicium: talibus enim dicitur: jam quidem omninò delictum eſt in vobis &c.* Et pauló poſt: *Illi autem amantes res proprias, domos proprias, graviter conturbantur, fœnum, & ſtipula, & ligna ardent. Habent ergò ligna, fœnum, ſtipulam ſuper fundamentum, ſed rerum conceſſarum, non illicitarum.... Cum autem dixeris...... tanquam per ignem &c.* Et inferiùs: *Sed tamen quia diligis illam, & contriſtaris ſi perdas illam, ſuper fundamentum poſuiſti non aurum, aut argentum, aut lapides pretioſos; ſed ligna, fœnum, ſtipulam. Salvus ergò eris, cum ardere cœperit quod ædificaſti; ſic tamen quaſi per ignem.* Deindè addit: *Nemo enim ſuper fundamentum hoc ædificans, adulteria, blaſphemias, ſacrilegia, idololatrias, perjuria, putet ſe ſalvum futurum per ignem, quaſi iſta ſint ligna, fœnum, ſtipula; ſed qui ædificat amorem terrenorum ſuper fundamentum regni cœlorum, id eſt ſuper Chriſtum ardebit amor rerum temporalium, & ipſe ſalvus erit per idoneum fundamentum.* Cum igitur peccatum veniale, Judice Deo, ſit igni obnoxium, non modò eſt præter Dei Legem, ſed & contra ipſam, teſte Apoſtolo, & S. Auguſtino interprete.

Quam doctrinam ſæpiùs idem Doctor exponit oſtendendo Tract. 1. in I p. S. Joannis, & lib. de bono conjugali cap. 19. in Legem peccare Juſtum, qui rebus terrenis utens, iis plùs æquo inhæret propter voluptatem, quam in illis percipit; quique in illis velut in lecto requieſcit, tanquàm in bonis infirmitati ſuæ attemperatis; & qui tandem dilectione non tranſitoriâ quidem, ut alibi docet, ſed manſoriâ illas proſequitur. Quam dilectionem non ſatis temperatam facit apertam nimius dolor ex bonorum jacturâ profectus.

INST. 1. Si veniale peccatum eſſet ſui aut creaturarum amor inordinatus, omne peccatum veniale eſſet etiam mortale; quia qui peccat venialiter, quieſcit in re creatâ, tanquàm in ultimo fine.

R. veniale peccatum non eſſe mortalem iniquitatem, inordinatus licet ſit amor creaturæ; quòd ſcilicet in illâ ultimus finis non conſtituatur, ſeu non ità deſeratur Deus, ut ejus loco ſubſtituatur creatura.

Quamobrem

Quamobrem qui peccat venialiter, penitùs non aberrat; ſed parumper deflectit ab ordine, qui Lege æternâ præſcribitur: vel enim rebus creatis ità adhæret, ut nihil aliud ſibi proponat præter voluptatem, quam ex illis percipit; ſicque mortale peccatum admittit: vel ità adhæret, ut finem in rebus creatis non conſtituat, aut eas propter ſe non expetat; ſed ità ſit affectus, ut hæc bona deſerere, cæteraque dimittere, ſi Deus juberet, ſit paratus; tuncque venialiter ſolùm deficit; quia licet actu non feratur in Deum; attamen habitu, ſeu affectu ſemper in eum propendet. Aliud enim eſt pondere quodam in viâ præpediri; aliud ſarcinâ impoſitâ à ſcopo avocari. Juſto quidem ad Deum properanti ſunt impedimento leves rebus creatis adhæſiones; ſed ab eo voluntatem non abducunt.

Inst. 2. Tunc pro ultimo fine habetur creatura, cum ejus amor ad Deum non refertur. Amor autem creaturæ inordinatus, utpotè peccatum, ad Deum non poteſt referri; nihil enim ad Deum refertur, niſi quod ab ipſo emanat.

R. in re creatâ, cujus amor ad Deum non refertur, finem ultimum non ſemper conſtitui; vel enim res illa creata finis ultimi rationem reſpectu peccantis venialiter involveret ex naturâ ſuâ; vel æſtimatione, & judicio appetentis: non primum; ſolus enim Deus finis ultimi rationem habet ex naturâ ſuâ: nec etiam ſecundum; licet enim homines, dum, ut ait Tertull. lib. de Pœnit. conſtituunt ſe judices inter Deum, & res creatas, quarum amore tenentur, ſolemni judicio creaturam Deo ſæpiùs anteponant, cauſamque adjudicent creaturæ; tamen ea non eſt Juſtorum venialiter peccantium ſors. Nam etiamſi res creatas plus æquo diligant; nihilominus eorum judicio & exiſtimatione finis ultimi rationem non conſequuntur. Non enim ſic affecti ſunt, ut velint eam Deo anteponere; quin imò, ſi Deus eâ lege leviſſimum amorem illum prohibuiſſet, ita ut qui levi affectu rem creatam proſequeretur, juſtitiâ excideret; ſanè amorem illum eſſent cautiſſimè declinaturi.

Inst. 3. Nulla eſt actio, quæ non habeat creaturam, aut Deum pro fine ſuo ultimo.

R. nullam eſſe actionem, cujus Deus, aut res creata non ſit finis ultimus, ut aiunt, negativè; quia rem illam ultra creaturam, nempè ad Deum juſti non referunt: non verò poſitivè; quia Deo illam non præponunt, & ipſis eſt ſemper in votis ad Deum progredi. Continuo enim affectu in Deum fertur, qui peccat ſolummodò venialiter; nec ullâ ratione pateretur ſe ab eo divelli.

ARTICULUS SECUNDUS.

An ratio formalis peccati ſit reale quid & poſitivum?

HUIC quæſtioni locum dediſſe videntur Hæretici, quos S. Athan. orat. contra Gentes refert feciſſe malum rem ſubſiſtentem.

CONCL. Ratio formalis peccati non eſt quid poſitivum.

Prob. quia ſic tradunt Scripturæ ſacræ, in quibus peccatum modò nuncupatur vanitas, ut Eccleſ. 2. ℣. 21. modò nihilum, ut Amos 6. ℣. 14. ubi ſic habetur: *Qui lætamini in nihilo.*

Prætereà quidquid reale eſt, bonum eſt, & à Deo proficiſcitur: Geneſ. quippè 1. ℣. 31. *Vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valdè bona.* Item Sap. 11. v. 25. *Diligis omnia quæ ſunt, & nihil odiſti eorum quæ feciſti.* Peccatum autem non eſt à Deo; imò odio eſt illi, juxta illud Sap. 14. v. 9. *Odio ſunt Deo impius & impietas ejus.* Igitur malum non eſt quid poſitivum; ſed mera rectitudinis actioni debitæ privatio.

Hanc doctrinam ita apertam ſupponunt SS. Patres, ut S. Baſil. Hom. 2. in Hexam. ex eâ colligat hallucinari graviter omninò Hæreticos, qui ſupremum quoddam malum agnoſcebant; cum nihil aliud ſit malum, quàm animi affectio, cujus quiſque ſit autor: *Quid igitur eſt dicendum?* inquit, *nempè malum, non eſſentiam viventem, animâque præditam eſſe; ſed affectionem animæ virtuti contrariam, deſidioſis ac inertibus (propterea quòd à bono deciderunt) inditam. Noli itaque malum forinſecùs circumſpicere atque inquirere, neque quandam naturam principem malignitatis imaginare; ſed malitiæ quiſque ſuæ ſeipſum autorem agnoſcat.* Ex eodem principio conficit quoque in Hom. *Deus malorum non eſt autor,* Deo nullatenus tribui poſſe peccati originem. Par eſt tùm S. Greg. Nyſſ. in priori tractatu in Pſalmos diſſerendi ratio, tùm & S. Ambroſii, qui lib. de Iſaac cap. 7. malitiam nonniſi boni indigentiam definit.

Eadem eſt S. Auguſtini ſententia lib. 7. Confeſſ. cap. 12. ubi ſic ſcribit: *Malum illud quod quærebam undè eſſet, non eſt ſubſtantia; quia ſi ſubſtantia eſſet, bonum eſſet: aut enim eſſet incorruptibilis ſubſtantia, magnum utique bonum: aut ſubſtantia corruptibilis eſſet, quæ niſi bona eſſet, corrumpi non poſſet. Itaque vidi, & manifeſtum eſt mihi; quia omnia bona tu feciſti, & prorsùs nullæ ſubſtantiæ ſunt, quas tu non feciſti.* Cap. 16. *Et quæſivi quid eſſet iniquitas, & non inveni ſubſtantiam.* Eadem tradit lib. 1. Soliloq. cap. 1. ubi laudat Deum, quod

ſuis aperiat malum nihil eſſe. Item lib. de moribus Manichæorum cap. 8. malum nihil aliud eſſe docet, quàm defectum, ſeu non ens. Enchir. quoque cap. 10. ſcribit malum eſſe privationem boni, non ſubſtantiam. Lib. etiam 83. quæſt. q. 21. & lib. cont. Ep. fundamenti cap. 35. idem prorsùs aſſerit. Hoc ipſum pariter repetit tùm lib. de duabus animabus contra Manich. tùm & lib. 12. de civit. cap. 7. ubi rationem hanc affert: *Quia nec illa* (videlicet iniquitas) *effectio eſt, ſed defectio: deficere namque ab eo quod ſummè eſt, ad id quod minùs eſt, hoc eſt incipere habere voluntatem malam. Cauſas porrò defectionum iſtarum, cum efficientes non ſint, ut dixi, ſed deficientes, velle invenire, tale eſt ac ſi quiſquam velit videre tenebras, vel audire ſilentium.* Et cap. 8. *Deficitur enim non ad mala, ſed malè; id eſt, non ad malas naturas; ſed ideò malè, quia contra ordinem naturarum, ab eo quod ſummè eſt, ad id quod minus eſt.* Quæ adeò ſunt aperta, ut expoſitione non egeant.

Aliæ plurimæ mali explanationes ex Scripturis & Patribus repetuntur, ſed quæ in idem planè recidunt; ut cum appellatur mors animæ, nitoris aut pulchritudinis privatio, immunditia, averſio à Deo, gratiæ ſeu bonitatis in voluntate privatio: nam ex pravo voluntatis motu malitia & mors animæ, & pulchritudinis defectus, cæteræque privationes proficiſcuntur.

Dicunt 1. Quod expellit aliquid poſitivum, debet eſſe poſitivum: iniquitas verò habitum juſtitiæ deſtruit, ſimul & injuſtitiæ habitum producit: igitur peccatum eſt aliquid poſitivum. Idcircò peccata dicuntur vincula quæ ſolvuntur, & morbi qui ſanantur.

R. poſitivo non ſemper depelli poſitivum. Sic v.g. cæcitate depelli dicitur videndi facultas, & tenebris lumen: nec tamen cæcitas & tenebræ ſunt aliquid poſitivum. Quanquam, ſi propriè loquamur, peccato virtus non expellitur; ſed ex virtutis depulſione, quæ contingit cum hominis voluntas arbitrio ſuo à rectâ viâ deflectit, neceſſariò ſequitur peccatum. Iniquus verò habitus producitur à malâ ſeu detortâ hominis voluntate, quæ tandiu eo in ſtatu permanet, quandiu à Deo ſuo avertitur. Undè nomine vinculorum & morborum delineantur peccata; non quòd aliquid ſint reale, ſed quod pœnis homines obſtringant & addicant, & quòd animam ſanitate ſuâ ſeu gratiâ deſtituant.

INST. Poſitâ illâ peccati naturâ, quæ nihil poſitivum ſecum invehat, homo propter nihilum damnaretur; item à nihilo ſolveretur, cum à Sacerdote abſolvitur; & tandem à nihilo liberaretur, cum gratiam obtineret, ſeu ſanitatem: quæ omnia non poſſunt conſiſtere cum doctrinâ de pœnis inferni, & de clavibus Eccleſiæ &c.

R. non damnari peccatorem propter nihilum; ſed quòd Dei imaginem deturparit, Deo prætulerit res creatas, & debito Divinæ Legi obſequio negato Chriſti ſanguinem proculcarit, violaritque Dei tem-

plum. Sic etiam Sacerdotali miniſterio non à nihilo, ſed à peccati maculâ peccator pœnitens emundatur, & animæ nitor reſtituitur, ſeu ſplendor primævus: pœnæ etiam æternæ debitum in temporalem tranſmutatur, & deperdita reſtauratur ſanitas: hæc autem peccati macula non eſt quid merè negativum: ſecum enim invehit rei debitæ abſentiam, ſeu debitæ rectitudinis privationem habet adjunctam: ideòque cum in pœnas inferni vir iniquus conjicitur, tam grave tormentum ſubit, quòd is non ſit, qui eſſe deberet ex officio, ſeu imaginis & adoptionis divinæ ornamentis non decoretur.

Inst. Vel illa macula eſt quid reale, vel quid privativum, vel aliquid merè negativum: non eſt aliquid negativum; quia eſt abſentia formæ debitæ: non eſt etiam aliquid privativum; quia illud formale peccati non eſt idoneum ad juſtitiam capeſcendam, cum illi contrariè opponatur. Supereſt ergò, ut ſit aliquid reale.

R. in confutandis ejuſcemodi tricis non eſſe immorandum, cum ex omnium conſenſu occurrat in peccato materiale, ut aiunt, quod eſt actus humanus; & formale, ſeu deformitas. Licet autem deformitas illa, ſeu rectitudinis debitæ privatio ut ſic non poſſit ad rectam formam componi; materiale tamen, ſeu actus humanus quà humanus bonitatis præſtantiâ poteſt cohoneſtari.

Inst. Malum naturale non eſt merè privativum; ſed in aliquo poſitivo conſiſtit: igitur nec morale, ſeu peccatum.

R. malum, ſive naturale, ſive artificiale ſit, eſſe merè privativum. Sic v. g. cœcitas, quæ malum eſt naturale, nihil aliud eſt præter naturalis perfectionis debitæ privationem, viſûs ſcilicet. Artificialis pariter deformitas alicujus tabellæ aut imaginis poſita eſt in carentiâ perfectionis operi debitæ.

Deindè verò malum naturale haberi quidem poteſt ut quid poſitivum, quatenùs conſentaneam naturæ perfectionem deſtruit, aut imminuit; ſeu ſi ſumatur (ut aiunt) cauſaliter. Sic calor, qui dicitur malus aquæ, quòd eam frigore privet, eſt quid poſitivum: ipſa verò privatio frigoris eſt ſolummodò quid privativum.

3. Longè diſpar eſt ratio naturale malum inter & morale; quia nihil naturale vocatur malum abſolutè; ſed relatione habitâ ad id cui eſt infenſum; ſic v. c. cicuta alicubi noxia, alibi utilis eſt, ut in Tauri montibus, ubi pro delicato & ſalubri cibo habetur: malum verò morale tale eſt abſolutè.

Oppon. 2. Si peccata dicantur meræ privationes, erunt prorsùs ejuſdem æqualitatis & ſpeciei: quia eadem & æqualis erit in omnibus privatio debitæ perfectionis; quemadmodùm eadem eſt in damnatis privatio, licet ob varia peccata infligatur. Ubi enim totalis eſt alicujus formæ privatio, ibi ſemper æqualis eſt; ideòque nihili refert, ſive morbo, ſive gladio cœcitas inducatur. Undè ſit, ut poſitâ hâc ſen-

tentiâ peccata eidem virtuti oppoſita, v. g. prodigalitas & avaritia, non diſtinguerentur; ſed æqualem haberent liberalitatis privationem.

R. ejuſdem æqualitatis aut ſpeciei non eſſe peccata, licet privationes dicantur; quia peccata quælibet ſunt varii rerum creatarum inordinati amores, qui à ſe invicem ratione graduum & objecti differunt ſpecie, prout graviùs aut leviùs, hâc vel illâ ratione à fine ultimo recedunt; habentque adjuncta quæ peccati gravitatem adaugent aut imminuunt, & ſpeciem ſæpiùs immutant. Quamobrem quod alibi latrocinium eſt, in loco ſacro fit ſacrilegium. Quæ ſingula in decurſu explanabimus. Talis verò non eſt viſûs privatio, quæ ſemper eadem eſt & æqualis, tùm & ejuſdem ſpeciei, quâlibet ratione inducatur. Nec enim aptior eſt ad viſum, qui morbo cæcus factus eſt, quàm cui gladio videndi facultas fuit erepta. At verò peccatores, licet per peccati mortalis reatum juſtitiâ penitùs excidant, ab eâ tamen non privantur æqualiter: ſic v. g prodigus non tam procul recedit à liberalitate, quàm avarus.

Opp. Illud, per quod violatur præceptum negativum, conſiſtit in aliquo poſitivo; quia negatio non tollitur formaliter niſi per aliquid poſitivum: peccato autem originali præceptum negativum infringitur, illud nempe: Non comedes de ligno vetito. Igitur peccatum illud verè eſt aliquid poſitivum, ſeu in aliquo poſitivo conſiſtit.

R. præceptum quidem negativum, quale eſt iſtud: Non comedes de fructu vetito, infringi per aliquid poſitivum, videlicet per peccatum commiſſionis, quod prout actum includit, eſt aliquid reale & poſitivum: attamen ejus deformitas conſiſtit in privatione juſtitiæ, quæ non eſt reale quid & poſitivum. Undè licet originali peccato violetur præceptum negativum; ejus tamen formale non eſt quid poſitivum, ſed juſtitiæ originalis privatio, quæ tollitur per Baptiſmum. Ab infantibus quidem non elicitur actus, quo præceptum illud: Non comedes &c. infringitur; quamvis perfracti illius præcepti conſcii ſint: quia cum in peccante Adamo eſſent omnes, ejuſdem commiſſionis peccati à primo parente perpetrati ſunt. Quamobrem gratiâ Dei privantur, Deoque redduntur exoſi, & digni qui æternâ ejus viſione, ſeu beatitudine supremâ non fruantur.

ARTICULUS ULTIMUS.

Quotuplex ſit peccatum?

Peccatum dividitur 1° in peccatum Angeli & hominis: quæ diviſio ſolâ terminorum apprehenſione innoteſcit.

Peccatum hominis dividitur in originale, quod à primo parente in poſteros tranſmittitur; in actuale, à quolibet homine ſponte propriâ

elicitum; & in habituale, quod eſt amor inordinatus perſeverans, ſeu prava hominis voluntas rei creatæ tenaciùs quàm par eſt adhæreſcens, aut quæ in res creatas nimiùm propenſa in ipſis conquieſcit tanquam in ultimo fine, ut ſuo loco palàm fiet ex S. Auguſtini doctrinâ.

2. Peccatum vel eſt omiſſionis, & dicitur poſitivæ Legis violatio; vel commiſſionis, & definitur officii erga Legem, aut ſtatum prætermiſſio.

3. Peccatum actuale dividitur in mortale, quod eſt inordinatus rei creatæ amor uſque ad contemptum Dei; quo quidem amore ſpiritalis eripitur animæ vita, & æternæ damnationis debito mancipatur: & in veniale, quod eſt inordinatus amor, quo voluntas rei creatæ paulò tenaciùs adhæret, quàm par eſſet; non tamen ità, ut ſpiritalis eripiatur vita, & deſtruatur cum Deo conjunctio.

4. Peccatum dividitur in peccatum infirmitatis, ignorantiæ, & peccatum ex malitiâ, de quibus infrà erit agendum.

5. In peccatum ſpiritale, quod ultra delectationem ſpiritalem non progreditur; ſed in ſolâ perficitur animâ, cujuſmodi eſt ambitus & ſuperbia: & in carnale, quod ex animâ profectum ſenſus afficit.

6. In peccatum cordis, oris, & operis; quæ tria in eodem peccato ſæpiùs occurrunt: ſic ultio ex interno motu ad verba, & tandem ad opus, ſeu ad percuſſionem violentam effervescit.

7. Dividitur in peccatum contra Deum, ſeu quod Deum ut primam veritatem, ut ſummum bonum, & ut ſupremum Dominum directè impetit, cujuſmodi eſt hæreſis, quâ Fides; odium Dei, quo Charitas; & ſuperſtitio, quâ Religio evertitur, & læditur Divina Majeſtas: deindè in peccatum contra proximum, quo alteri fit quod nemo ſibi vult factum: tùm & in peccatum contra ſeipſum, quod ſoli peccanti nocumento eſt.

Deniquè circumfertur alia diviſio in peccata, quæ dicuntur in cœlum clamantia; quòd ſcilicet præ cæteris manifeſtam improbitatem contineant, divinamque provocent ultionem. Ea verò quatuor enumerantur in Scripturis, nempè homicidium voluntarium, Gen. 4. Peccatum Sodomiticum, Gen. 3. 18. & 19. oppreſſio pauperum, Exod. 22. & mercedis operariorum defraudatio, Deut. 24. & Jac. 5.

Alia ſeptem recenſentur peccata, quæ vulgò dicuntur capitalia, ad quæ cætera tanquam ad radices referuntur. Primum eſt Superbia, quæ definitur animi elata inflatio ſe omnibus præcellere, & omnia ſibi deberi cenſentis: hunc arrogantis affectum paucis exponit Sapiens Prov. 38. ℣. 9. ubi ſuperbum ſic exclamantem inducit: *Quis eſt Dominus?* Secundum, Avaritia, quæ dicitur ab Apoſt. Idolorum ſervitus, & definitur immoderata res terrenas retinendi vel ſibi comparandi cupiditas. Tertium, Luxuria, quæ eſt inordinatus libidinis, præſertim venereæ, præter Dei & naturæ Leges affectus & uſus. Quartum, Invidia, quæ eſt de bono alieno mœror vehemens, quo fit, ut collatas aliis dignita-

tes, nominis famam, virtutum ſplendorem, & ipſas virtutes torvis & lividis oculis conſpiciat quis; imo & odio proſequatur immani. Quintum, Gula, quæ definitur effrenata cibi potûſque luxuries & cupiditas. Sextum, Ira, quæ eſt ulciſcendi libido, ſeu ardor animi perturbatione incitatus ad vindictam. Septimum, Acedia, quæ eſt de bono ſpiritali divinitùs ſibi conceſſo animi acerbitas propter conſequentis indè laboris metum, aut vitæ inertis & voluptuariæ dimittendæ neceſſitatem.

QUÆSTIO SECUNDA
De Angelorum peccato.

ARTICULUS UNICUS
In quo ſitum fuerit Angelorum peccatum? & quæ ejus fuerit origo?

VIATORES Angelos Deus fecerat, ut obſequio ſuo permanentem felicitatis ſtatum promererentur: ſed eorum plurimi voluntatis ſuæ iniquâ prælatione ceciderunt. Quæ autem fuerit tam inexpectatæ aberrationis natura, non indiligenter à pluribus quæritur. In Dei odio eam conſtituunt iſti: in immemoris animi vitio, ſeu quòd meritas Deo grates non exhibuerint, reponunt illi: pro invidiâ ob collatas homini dotes eximias ſtant alii.

Nos verò pro more paucis referemus, quod ex Scripturis & Veteribus accepimus.

CONCL. Superbiam fuiſſe primum Dæmonum peccatum referunt ſacri Codices: Eccleſiaſt. quippè 10. ℣. 15. *Initium omnis peccati eſt ſuperbia*: quod repetit Tobias cap. 4. ℣. 14. *In Superbiâ*, inquit, *ſumpſit initium omnis perditio*: quibus verbis ne primi quidem Angeli peccatum excipitur.

Illud idem ſuper iæ peccatum apertè tradit Iſaïas cap. 14. ℣. 12. his verbis: *Quomodo cecidiſti de cœlo Lucifer, qui manè oriebaris?.. qui dicebas in corde tuo: In cœlum conſcendam, ſuper aſtra Dei exaltabo ſolium meum. ... Aſcendam ſuper altitudinem nubium, ſimilis ero Altiſſimo. Verumtamen in Infernum detraheris in profundum laci.* Cecidit igitur primus Angelus, ut infert S. Auguſtinus tract. 17. in Joan. quòd ſibi cum Deo æqualitatem tribuere non dubitarit; & quòd

ſupremam poteſtatem Divinæ ſimilem; ſeu quæ Divinâ non penderet, & cęteris dominaretur, ambierit. Et lib. 11. de civ. cap. 11. perſcrutatus, undè Angelus in tam veſanam ſui exiſtimationem fuiſſet infeliciter adductus, aliam non profert rationem, quàm attentiorem excellentiæ ſuæ conſpectum.

Eamdem Angeli caſûs, quam attulerat Iſaias, rationem reddit Ezechiel 28. ℣. 2. ubi Principis Tyri ſuperbia ratione iſtâ exprimitur: *Eò quòd elevatum eſt cor tuum, & dixiſti: Deus ego ſum.* ℣. 6. *Eò quod elevatum eſt cor tuum quaſi cor Dei*; quod peccatum in eâ complacentiâ non ſtetit; ſed ulteriùs progreſſa Superbia hæc Invidiam peperit adverſus primum hominem. Undè Sap. 2. *Invidiâ Diaboli mors introivit in orbem terrarum*: videlicet hominis felicitatem lividis oculis & infenſis conſpicatus, in calamitates ipſe conjectus, nihil non movit, ut Adamum de tam felici ſtatu dejiceret, & dejectum ſibi faceret non abſimilem. Undè S. Auguſtinus lib. 11. de Geneſ. ad Litt. cap. 14. ſic habet: *Non cauſa ſuperbiendi eſt Invidia; ſed cauſa invidendi Superbia.* Ex eâdem ſuperbiâ originem habuit beneficiorum acceptorum omnimoda oblivio, aut immemor animus.

Equidem alia fuit opinio plurimorum Veterum, inter quos S. Cyprianus in ſerm. de zelo & livore exiſtimavit primum Angelorum peccatum fuiſſe Invidiam. Ex iis etiam non pauci cenſuerunt cum Clemente Alex. lib. 2. Pædag. & lib. 3. Strom. fuiſſe mulierum amorem, quo capti deliquerunt Angeli; & ex illis, inquit Sulpicius Severus lib. 1. Hiſt. ſuſceperunt Gigantes. In hâc autem confutandâ ſententiâ non eſt immorandum; quia ex ſacris Codicibus, & ex Antiquorum aliorum conſenſione Angelorum caſus prohibitæ illius commixtionis tempora pluribus ſeculis anteverterat.

QUÆSTIO TERTIA.

De peccato originali.

ARTICULUS PRIMUS.

ERRORES.

PECCATUM ab origine quidem, ſed non ab Adamo tranſmiſſum in poſteros agnovit Origenes lib. 2. de Principiis cap. 9. cenſuitque homines teneri peccato antequàm in lucem prodirent perpetrato; & indè cauſam repetit, cur Jacobus fratri Eſaii fuerit antepoſitus.

Quod

Quod Origenis ſyſtema hominum animas, priuſquàm in corpora infunderentur, fuiſſe creatas ſupponit.

Alii erant ex S. Auguſtino lib. 10. de Geneſ. ad Litt. cap. 13. qui decimo-quarto tantùm ætatis anno infantes delinquere contendebant; ſicque illos ab originali peccato eximebant.

Pelagius Monachus non mediocris ingenii & eruditionis vir, ac pietatis ſpecie aliundè commendabilis, tùm primùm ab hominibus culpam originalem longè removit, neminemque non naſci purum à crimine diſputavit; nec aliâ de causâ infantes Baptiſmo donari, quàm ut filiorum Dei adoptionem aſſequerentur. Aſſeruit etiam Adamum innocentem morti obnoxium futurum fuiſſe; itemque concupiſcentiam non eſſe malum quoddam, aut pœnam culpæ; ſed naturæ bonum: ità S. Auguſt. in lib. de Hæreſibus, Hæreſi 88. in lib. 1. de peccat. mer. & in libris contra Jul. Ad novitates autem illas comprimendas congregati ſunt variis in Eccleſiæ partibus Epiſcopi, ut Dioſpoli in Paleſtinâ an. 415. quia his in locis diverſabatur Pelagius, qui Patrum Dioſpolitanorum diligentiam eluſit, Adami lapſum humano generi detrimento fuiſſe profeſſus: poſtmodùm verò ſententiam ſuam propugnare perrexit tergiverſationibus excogitatis. 1° quippè dicebat peccatum illud hominibus obfuiſſe, non propagatione; ſed exemplo & imitatione: ſic Sanct. Auguſtinus lib. de peccato originali cap. 15. & alibi. 2° fatebatur Pelagius infantes in eo quidem non eſſe ſtatu, in quo tùm primùm fuit Adamus, ut refert idem S. Aug. lib. 1. contra Jul. ſed ità mentem explicabat, ut infantes ad Adami perfectionem tunc temporis non accedere cenſeret, utpotè qui nec ratione valerent, nec præcepto audiendo eſſent pares. 3° ex eodem S. Aug. lib. 4. ad Bonif. cap. 14. ſolam mortem in pœnam peccati Adamo inflictam ad poſteros tranſiiſſe contendebat. 4° ex eodem S. Doctore ſermone 52. de verbis Apoſt. cap. 6. peccatum in utero perpetrare infantes tradebat, & ideò morti ſubjacere.

Julianus Pelagii diſcipulus variis convitiis peccati originalis aſſertores exagitavit, modò Manichæos, quaſi malum naturale dicerent; modò Traducianos, quod peccatum à primo parente traduci profiterentur, ità refert S. Auguſtinus lib. 5. contra Julian. cap. 1. & lib. 2. de nuptiis & concup. cap. 3.

Peccati etiam originalis exiſtentiam inficiati ſunt Armeni, ſicuti refert Guido Carmelita in Summâ de Hæreſ. item Albigenſes, ut tradit S. Ant. 4. parte titulo 7. & poſterioris ſeculi Hæretici.

ARTICULUS SECUNDUS.

An ad Fidem pertineat in omnibus hominibus exiſtere peccatum originale?

PECCATUM originale ità vocatur, quòd à primo parente in poſteros tranſmiſſum, ſingulis hominibus ex ipſo conceptionis momento ingeneretur. In illius autem peccati naturâ & exiſtentiâ exponendis tot occurrunt ambages, ut varios in errores impegerint qui ſolius rationis adminiculo illas animo complecti tentarunt. Quarè, ut monet S. Auguſtinus lib. 2. de peccat. merit. & remiſſ. cap. 36. *Ubi de illâ re obſcuriſſimâ diſputatur, non adjuvantibus Divinarum Scripturarum argumentis, clariſque documentis; prohibere ſe debet humana præſumptio, nihil faciens in partem illam declinando.* Undè in abſtruſiſſimo illo dogmate hoc unum quod manifeſta ex Scripturis & Traditione documenta referunt, proponam. Non enim capiet unquam mens humana, quo pacto primi hominis lapſu teneantur infantes, priuſquàm detur illis in lucem prodire; nec quomodò ab annis ſex mille peccatum illud cum pœnis ſibi adjunctis in poſteros tranſmittatur.

Si res humano arbitrio definiretur; vinceret proculdubiò Pelagii factio, ut & in cæteris Catholicæ partis dogmatibus ſuperiores eſſent Hæreticorum confœderationes. Iſtud igitur dogma humanæ rationi non permittatur; ſed totum Dei dirimatur autoritate, quæ de hoc capite apertiſſima eſt.

CONCL. Peccati originalis dogma pertinet ad Fidem Catholicam.

Prob. 1. Peccati originis nomine intelligitur ſcelus, cujus rei ſunt quotquot naſcuntur homines. Sacri autem Codices apertè ſignificant neminem in lucem prodire, qui non ſit peccati conſcius; qui non concipiatur in peccato; qui non gravi jugo ſubjaceat; qui non peccarit in Adamo, & ideò morti non ſit obnoxius, & non naſcatur filius iræ; quique tandem ab illâ irâ, ſeu illo peccato non aliter eximatur quàm per Baptiſmum.

Primum traditur Job 14. ubi juxta 70. Interpretes hæc habentur: *Nemo mundus à ſorde, nec infans, cujus eſt unius dies vita ſuper terram:* aut juxta vulgatam: *Quis poteſt facere mundum de immundo conceptum ſemine? nonne tu qui ſolus es?* Quem locum urget S. Auguſt. lib. 20. de civ. Dei cap. 26. ut qui de ſolo peccato infantibus omnibus ingenerato poſſit intelligi. Cum autem ſordem illam, ſeu labem Deus ſolus ex Jobo poſſit eluere, & mundum de immundo conceptum ſemine facere; ſinè peccatum eſt, non actuale quidem, ſed originale: infantes enim labes inficit nulla, quam proprio ſibi arbitrio intulerint; cum nondùm rationis uſu polleant.

Secundum habetur Pſalm. 50. his verbis: *Ecce in iniquitatibus con-*

ceptus ſum , & in peccatis concepit me mater mea : qui contextus ad ſolum originale peccatum referri poteſt. Quid enim intendit in illâ oratione David ? nihil aliud prorsùs, niſi ut divinæ miſericordiæ viſcera commovere poſſit. Quid autem ad id poterat adhibere ? ſiquidem pœnitentis non erat incuſare parentes ; aut conjunctionem ex quâ ſuſceptus fuerat, damnare, quaſi ex illâ conjunctione ortæ fuiſſent calamitates, quibus premebatur ; cum præſertim legitimo copulati eſſent matrimonio parentes : nec ſanè quid ejuſcemodi exequitur David ; ſed quorum conſcius erat peccatorum dolorem ſignificat, cæteraſque animi calamitates exponit, & à conceptionis die reum ſe fatetur : *Ecce*, inquit, *in iniquitatibus conceptus ſum &c.* proindèque Propheta eo loci loquitur de originali peccato, quod plurali numero exprimit ; quia multiplicem complectitur iniquitatem : *Superbia eſt illic*, inquit S. Aug. Enchir. 45. *quia homo in ſuâ potiùs eſſe, quàm in Dei poteſtate dilexit ; & ſacrilegium, quia Deo non credidit ; & homicidium, quia ſemetipſum præcipitavit in mortem ; & fornicatio, quia integritas mentis humanæ ſerpentinâ ſuaſione corrupta eſt ; & furtum, quia cibus prohibitus uſurpatus eſt ; & avaritia, quia pluſquàm illi ſufficere debuit, appetivit.*

Tertium occurrit Eccleſ. 40. ubi ſic habetur : *Jugum grave ſuper filios Adam à die exitûs de ventre matris eorum.* Nec enim tam gravi jugo premuntur infantes, niſi ob peccata : *Nam juſtitia clamat*, inquit S. Auguſt. lib. 2. contra Jul. cap. 13. *non ad ſe pertinere, ut Adam filii gravi jugo premantur à die exitus de ventre matris ſuæ ſine ullo merito peccatorum.* Infantes autem illi nondùm peccatorum actualium rei ſunt : ergò propter peccatum originale ejuſcemodi jugo premuntur.

Quartum extat Rom. 5. his verbis : *Sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors ; & ità in omnes homines mors pertranſiit, in quo omnes peccaverunt.* Ex iis autem verbis certò colligitur reos eſſe ſingulos homines, quòd omnes in Adamo peccaverint ; itemque in pœnam illius peccati mortem pertranſiiſſe in omnes : nam Apoſtolus peccatum, & hanc peccati pœnam apertè diſtinguit. Undè S. Auguſt. lib. 4. contra duas Epiſtolas Pelagianorum ad Bonifacium Romanæ Eccleſiæ Epiſcopum his Rom. 5. verbis adductis ità diſſerit : *Quid eſt ergò quod ſequitur : in quo omnes peccaverunt ? aut enim in illo uno homine peccaſſe dicit omnes Apoſtolus, de quo dixerat : Per unum hominem peccatum intravit in mundum : aut in illo peccato ; aut certè in morte. Non primum movere debet ; quia non dixit : In quâ ; ſed in quo omnes peccaverunt : mors quippè in Græcâ Linguâ θάνατος generis maſculini eſt : quodlibet ergò eligant : aut enim in illo homine peccaverunt omnes, quia generaliter omnium factum eſt, quod naſcentes tracturi erant omnes : aut reſtat, ut dicant, quòd in illâ morte peccaverint omnes : ſed hoc quemadmodùm poſſit intelligi, non planè video : in peccato enim moriuntur omnes, non in morte peccant. Nam peccato præcedente, mors ſequitur ; non morte præcedente, peccatum.* ....

Quòd ſi propterea non poteſt illis verbis Apoſtoli peccatum intelligi; in quo omnes peccaverunt; quia in Græco, unde tranſlata eſt Epiſtola, peccatum fœminino ipſorum genere poſitum eſt: reſtat ut in illo primo homine peccaſſe omnes intelligantur; quia in illo fuerunt omnes, quandò ille peccavit, undè peccatum naſcendo trahitur. Item lib. 1. de peccat. meritis & remiſſ. in eadem Apoſtoli verba ſic habet: *Si enim Apoſtolus peccatum illud commemorare voluiſſet, quod in hunc mundum, non propagatione, ſed imitatione intraverit, ejus principem, non Adam, ſed Diabolum diceret, de quo ſcriptum eſt: ab initio Diabolus peccat: de quo etiam legitur in libro Sapientiæ: Invidiâ autem Diaboli mors intravit in orbem terrarum. Nam quoniam iſta mors ſic à Diabolo venit in homines (non quòd ab illo fuerint propagati, ſed quòd eum fuerint imitati) continuò ſubjunxit: imitantur autem eum, qui ſunt ex parte ipſius. Proindè Apoſtolus cum illud peccatum ac mortem commemoraret, quæ ab uno in omnes propagatione tranſiiſſet; eum principem poſuit, à quo propagatio generis humani ſumpſit exordium. Imitantur quoque Adam quotquot per inobedientiam tranſgrediuntur mandatum Dei; ſed aliud eſt, quod exemplum eſt voluntate peccantibus: aliud, quod origo eſt cum peccato naſcentibus.* Quod argumentum preſſiùs urget Epiſt. 89. ad Hilar. his verbis: *Contra hæc Apoſtoli verba, ſanumque intellectum, nemini acquieſcas; ſi vis Chriſto, & in Chriſto vivere. Nam ſi (quemadmodum illi dicunt) propterea iſta commemoraſſet Apoſtolus, ut intelligeremus ad primum hominem peccatores ideò pertinere, quia non delictum ex illo naſcendo traximus, ſed eum imitando peccamus..... Cur non ſanctum Abel poſuit, qui primus in homine juſtus fuit, ad quem juſti omnes propter imitationem juſtitiæ pertinerent? ſed poſuit Adam, contra quem non poſuit niſi Chriſtum: quia ſicut ille homo delicto ſuo vitiavit poſteritatem ſuam; ſic ille Deus juſtitiâ ſuâ ſalvavit hereditatem ſuam; ille trajiciendo carnis immunditiam, quod non poterat impius Diabolus; ille donando ſpiritûs gratiam, quod non poterat Abel juſtus.*

Quintum repetitur ex Joan. 3. ubi ſic loquitur Chriſtus: *Niſi quis renatus fuerit ex aquâ & Spiritu Sancto, non poteſt intrare in regnum Dei.* Quarè verò infantes regenerantur, nec niſi regenerati regnum Dei poſſunt aſſequi; niſi quia mortui fuerant per peccatum, quod naſcendo contraxerant? Undè ℣. 6 dicitur: *Quod natum eſt ex carne, caro eſt; quod natum eſt ex ſpiritu, ſpiritus eſt.* Habetur inſuper Epheſ. 2. *Eramus naturâ filii iræ: quomodò naturâ*, inquiebat S. Aug lib. 6. contra Jul. cap. 4. & tract. 44 in Joannem, *quæ per ſe mala non eſt; ſumus iræ filii?* Non igitur aliâ de causâ, quam peccante primo homine vitium pro naturâ inolevit. Hinc cum non ſuppeteret Pelagianis undè cavillarentur, nihil magis accommodum illis occurrit, quàm vocis illius è Codicibus ſacris abraſio; quæ quàm ſit impia temeritas, nemo non novit.

His adde tùm illud 1. Cor. 15. *Sicut in Adam omnes moriuntur; ità & in Chriſto omnes vivificabuntur*: tùm & Iſtud 2. Cor. 5. ℣. 14. *Si unus pro omnibus mortuus eſt: ergo omnes mortui ſunt*: Ex quibus ità infert S. Aug. lib. 6. contra Jul. cap. 1. *Si unus pro omnibus mortuus eſt; ergo omnes mortui ſunt, pro quibus mortuus eſt Chriſtus: ſed pro infantibus qui baptiZantur, mortuus eſt; quicunque enim ſumus in Chriſto, in morte ejus baptiZati ſumus.* Ergò infantes illi per peccatum mortui ſunt, non actuale: ergo per peccatum originale.

Hanc ex Scripturis acceptam doctrinam ante Hæreſeos Pelagianæ tempora continuò tradiderunt Antiqui, ut S. Juſtin. S. Iren. Tertull. Orig. S. Cyprian. S. Firmil. S. Athan. S. Baſil. SS. Greg. Naz. & Nyſſ. SS. Ambr. & Joannes Chryſoſt. qui unanimi conſenſione, & temporum continuatâ ſerie docuerunt omnes, excepto Chriſto, teneri peccato Adami; omnes periiſſe cum Adamo, licet fructum cum ipſo non guſtaverint; omnem animam ex illâ carnis cum Adamo ſocietate habere peccatum, donec per Chriſtum renaſcatur; & idcircò omnes homines præter Chriſtum egere Baptiſmo, ut illius peccati anima expers fiat. Quamobrem addiderunt differendam non eſſe Baptiſmi adminiſtrationem, ne infans illius ſolius ab Adamo tranſmiſſi peccati reus pereat. Quod quidem de originali peccato dogma Scriptoribus antiquis adeò familiare fuit, ut illud tanquam veritatem inconcuſſam ſupponant, doceant, variiſque illuſtrent delineamentis, ut ex ſelectis eorum teſtimoniis cuilibet palàm fiet.

S. Juſtin. 2. ſeculo de originali peccato fidem ſic tradit ex Baptiſmi neceſſitate: *Eo*, inquit in Apolog. ad Antonin. *adducuntur à nobis, ubi eſt aqua: atque eo regenerationis modo, quo ipſi regenerati ſumus, regenerantur*: Non regenerantur autem, niſi qui ſunt mortui per originale peccatum. Quam fidem fuſiùs exponit in Dial. cum Tryph. hocque Circumciſionem inter & Baptiſmum diſcrimen interponit, quòd Circumciſio in ſignum tantummodò eſſet data; Baptiſmus verò ſit aqua vitæ. Addit etiam Circumciſionem ſpiritalem, quâ circumciſi fuerant Enoch, Noë, & Viri juſti, *nos per Baptiſmum, quandoquidem fueramus peccatores, accipere*: item Chriſtum Baptiſmo fuiſſe donatum, non quòd illo egeret, *ſed humani generis causâ, quod per Adam in mortem ſeductionemque Serpentis incidiſſet; ut interim propriam pro ſe malignè agentis cujuſque culpam taceam.* Quibus verbis originale peccatum diſtinguit ab actuali, nec de ſuâ circa originalis peccati exiſtentiam ſententiâ dubitandi locum relinquit. Idem S. Martyr Baptiſmi effectum cum Arcâ Noë conferens ait: Sicut Noë alterius mundi pater fuit; ità *Chriſtus eſt principium alterius generis regenerati per aquam.* Igitùr ex S. Juſtino omne genus humanum tenetur peccato: & proinè omnes (ſi Chriſtus excipiatur) egent Baptiſmo, ut ſalutem conſequantur.

S. Irenæus eodem ſeculo eandem fidem ut ubique receptam, dum contra ſui temporis Hæreticos pugnat, frequenter ſupponit, ut lib. 3. adverſus Hæreſes cap. 20. ubi ex illo peccato Incarnationis Verbi neceſſitatem col-

ligit, ſcribens, idcircò Verbum factum eſſe hominem, *ut quod perdideramus in Adam, id eſt ſecundum imaginem & ſimilitudinem eſſe Dei, hoc in Chriſto Jeſu reciperemus.* Et c. 34. Adamum ſalutem fuiſſe conſecutum teſtatus, hanc rationem affert: *quoniam nimis irrationabile eſt, illum quidem, qui.... prior captivitatem paſſus eſt, dicere non eripi ab eo, qui vicerit inimicum; ereptos verò filios ejus, quos in eâdem captivitate generavit.* Adamus autem non fuit aliâ captivitate liberatus, quàm peccati captivitate. Cum igitur ex S. Iren. in eâdem captivitate generemur, eodem & tenemur peccato. Lib. quoque 4. c. 5. ſcribit aliâ ratione hominem ab antiquâ Serpentis plagâ non poſſe ſalvari, quàm per fidem in Chriſtum: *Non aliter*, inquit, *ſalvantur homines ab antiquâ Serpentis plagâ, niſi credant in eum, qui ſecundum ſimilitudinem carnis peccati... vivificat mortuos..* Quæ quidem in verba ità diſſerit S. Aug. lib. 1. contra Jul. c. 3. *Videſne antiquum hominem Dei, quid de antiquâ Serpentis plagâ ſentiat? quid de ſimilitudine carnis peccati, per quam ſanatur plaga Serpentis in carne peccati?* Denique lib. 5. c. 16. originale peccatum iterùm apertè tradit his verbis: *Deum in primo quidem Adam offendimus, non facientes ejus præceptum; in ſecundo autem Adam reconciliati ſumus.... neque enim alteri cuidam eramus debitores, ſed illi cujus præceptum tranſgreſſi fueramus à principio.* Et cap. 17. ſcribit nos primi Præcepti tranſgreſſione inimicos Dei factos eſſe; at Chriſtum per ſuam obedientiam ſolviſſe noſtram inobedientiam, deleviſſe noſtrum chirographum, & illud affixiſſe Cruci, *ut quemadmodùm per lignum facti ſumus debitores Deo, per lignum accipiamus noſtri debiti remiſſionem.* Et cap. 19. inſtitutâ inter Evam & Beatam Virginem comparatione, ſcribit non modò nos per Virginis Filium morte, ſed & protoplaſti peccato, & peccati vinculis, quæ mortem inferunt, eximi: *Sicut*, inquit, *illa ſeducta eſt, ut effugeret Deum; ſic hæc ſuaſa eſt obedire Deo; uti Virginis Evæ Virgo Maria fieret Advocata. Et quemadmodùm adſtrictum eſt morti genus humanum per Virginem; ſolvatur per Virginem, æquâ lance diſpoſitâ virginalis inobedientiâ per virginalem obedientiam. Adhuc enim protoplaſti peccatum per correptionem primogeniti emundationem accipiens, & Serpentis prudentiâ devictâ in Columbæ ſimplicitate; vinculis autem reſolutis, per quæ alligati eramus morti.* Quâ comparatione ex S. Irenæo deſumptâ utitur S. Aug. adverſus Julianum lib. 1. cap. 3.

Tertullianus lib. de Teſtim. animæ c. 2. eandem tradit doctrinam ſcribens originis peccatum in univerſum genus humanum promanaſſe: *Per Satanam*, inquit, *homo à primordio circumventus ut præceptum Dei excederet, & propterea in mortem datus, exindè totum genus de ſuo ſemine infectum, ſuæ etiam damnationis traducem fecit.* Lib. de Animâ c. 16. diſtinctâ duplici animæ parte, rationali ſcilicet, & irrationali, diviſionem hanc quam Platoni tribuit, ita exponit, *ut natura non deputetur utrumque. Naturale enim*, inquit, *rationale credendum eſt, quod animæ à primordio ſit ingenitum, à rationali videlicet autore.... Irrationale autem poſterius intelligendum eſt, quod acciderit ex Serpentis inſtinctu, ipſum illud tranſgreſſionis*

admiſſum, atque exindè inoleverit, & coadoleverit in animâ adinſtar jam naturalitatis; quia ſtatim in natura primordio accidit.... à Diabolo immiſſio delicti: irrationale autem omne delictum. Cap. 39. duo corruptionum genera in Ethnicorum filiis diſtinguit; alterum ex ſuperſtitione, alterum ex originis ſordibus: primum illud in fidelium filiis non occurrere oſtendit, ut qui ſanctitati deſtinentur, & ab Apoſtolo Sancti dicantur; nec tamen omnis peccati expertes naſci, quia ex Adamo peccatore oriuntur, & ex illâ carnis ſocietate ſunt immundi: *Omnis anima*, inquit c. 40. *eò uſque in Adam cenſetur, donec in Deo recenſeatur: tandiu immunda, quandiu recenſeatur. Peccatrix autem, quia immunda recipiens ignominiam ſuam ex carnis ſocietate.* Cap. 41. addit hanc ex originis peccato depravationem eſſe homini *quodammodo naturalem.*

Lib. de Carne Chriſti c. 16. aliud argumentum ſuppeditat docens, ex peccato, quod quibuſlibet hominibus ingeneratur, fieri peccatricem in illis carnem, ſi excipiatur Chriſtus, qui depravatam originem non habuit ab Adamo, & veram nihilominus habuit carnem: *quod ipſa*, inquit, *non peccatrix caro ejus fuit par, cujus erat peccatum, genere, non vitio Adæ; quando hinc etiam confirmamus eam fuiſſe carnem in Chriſto, cujus natura eſt in homine peccatrix: Et ſic in illâ peccatum evacuatum, quod in Chriſto ſine peccato habeatur, quæ in homine ſine peccato non habebatur.* Cujus rei hanc reddit cauſam c. 17. quòd natus quidem ſit Chriſtus *carne antiqui ſeminis ſuſceptâ*, ſed *ſine ſemine antiquo*, & *excluſis antiquitatis ſordibus.*

Validum omninò argumenti genus continetur lib. 1. contra Marc. c. 22. Iniquitatis enim & impotentiæ labem Creatori Marcio inurebat, quòd hominem à ſceleribus & morte non ſervaſſet, nec lapſo fuiſſet auxiliatus; indèque conficiebat, iniquum eſſe illum Deum, opponebatque illi Chriſtum, ut Deum optimum, qui hominem à ſcelere liberaſſet. Marcionis verò argumentationem ut confutaret Tertullianus, eam retorquebat, oſtendens Creatori anteponendum non eſſe Chriſtum, ut qui ab orbis initio homini lapſo non ſubveniſſet; imò paſſus eſſet *delictum cum pœnis* in Adami poſteros dimanaſſe: *Ergo*, inquit, *non fuit naturalis bonitas, quæ potuit aliquando ceſſaſſe. & ſi non erit naturalis, jam nec æterna credenda, nec Deo par.... Nam & à primordio non fuit; primum enim hominem à primordio non liberavit, & in finem ſine dubio non erit. . . . Quid verò tam malignum, quàm nolle prodeſſe, cum poſſis? quàm utilitate cruciari, quàm injuriam ſinere? Totum denique Creatoris elogium in illum reſcribetur, qui ſævitias ejus, bonitatis ſuæ morâ juvit. Nam in cujus manu eſt, quid ne fiat, ejus jam deputatur cum jam fit. Homo damnatur in mortem, ob unius arbuſculæ delibationem, & exindè proficiunt delicta cum pœnis, & pereunt jam omnes, qui Paradiſi nullum ceſpitem norunt: & hoc melior alioqui Deus aut neſcit, aut ſuſtinet. Si ut ex hoc melior inveniretur, quanto Creator deterior haberetur, ſatis & in iſto conſilio malitioſus, qui & illum voluit oneratum operationibus ejus admiſſi, & ſeculum in vexatione detinuit. Quid de tali medico judicabis, qui nutriat morbum, morâ præſidii, & periculum*

extendat dilatione remedii? Quod argumenti genus nihili feciſſet jure Marcio, nec in mentem Tertulliano veniſſet, niſi unanimis fuiſſet hominum conſenſio, & ipſius Marcionis fides, Adami fructum vetitum deguſtantis peccatum, ab ipſo cum pœnis in poſteros longè remotos fuiſſe tranſmiſſum. Cap. 28. ejuſdem libri aliud argumentum ducit Tertullianus ex Baptiſmo; & ibi clarè oſtendit Baptiſmum ideò conferri, ut regeneretur homo cum peccato generatus, & ſalvetur caro, quæ ob peccatum ſalutis exors erat. Ex quibus colligere eſt cum Tertulliano, dari peccatum originale.

Origenes 3. ſeculo, licet, ut jam præmonuimus, de animarum ante orbem creatione, & in peccatum lapſu, figmenta ex Platonis ſcholâ mutuatus fuerit, ut dogmatis iſtius abſtruſiſſimi rationem exponeret; eandem nihilominùs Eccleſiæ de originali peccato fidem cum cæteris profeſſùs eſt. Undè prætermiſſo illo Origenis conſilio (quod ei ſicut & cæteris Divinæ Majeſtatis arcanorum ſcrutatoribus gravi fuit offendiculo) Doctrinæ Catholicæ, quam cum cæteris tradidit, hærebimus; & cum illo profitebimur, ex jure neminem præter Chriſtum peccati originalis eſſe expertem. *Veniamus*, inquit Hom. 8. in Levit. *ad arcana, ſed & ille ipſe, qui naſcitur ſive virilis, ſive fœminei ſexûs ſit, pronuntiat de eo Scriptura: quia non ſit mundus à ſorde, etiamſi unius diei ſit vita ejus: & ut ſcias eſſe in hoc grande neſcio quid, & tale quod nulli Sanctorum ex ſententia venerit, nemo ex omnibus Sanctis invenitur diem feſtum, vel convivium magnum egiſſe in die natalis ſui: nemo invenitur habuiſſe lætitiam in die natalis filii ſui, vel filiæ ſuæ, ſoli peccatores ſuper hujuſmodi nativitate lætantur.* Illum ideò diem Pharaonem & Herodem celebraſſe ſcribit, illi verò maledixiſſe Jobum & Jeremiam. Idipſum probat ibidem ex Davide Pſalm 50. *Quod ſi placet*, inquit, *audire, quid etiam alii Sancti de iſtâ nativitate ſenſerint, audi David dicentem: In iniquitatibus, inquit, conceptus ſum, & in peccatis peperit me mater mea: oſtendens quòd quæcunque anima in carne naſcitur, iniquitatis & ſorde peccati polluitur; & propterea dictum eſſe illud, quod jam ſuperiùs memoravimus: quia nemo mundus à ſorde, nec ſi unius diei ſit vita ejus.* Addit ideò Baptiſma in remiſſionem peccatorum dari parvulis ſecundum Eccleſiæ obſervationem: *Cum utique ſi nihil eſſet in parvulis, quod ad remiſſionem deberet & indulgentiam pertinere, gratia Baptiſmi ſuperflua videretur.*

Cæterum illud gravis eſt hoc in negotio momenti: videlicet quarto, quinto, & ſexto ſeculis, licet plurimi nominis ſummi; tùm Pontifices, ut Anaſtaſius; tùm Epiſcopi, ut S. Epiphanius; tùm Doctores, ut S. Hieronymus; tùm & Synodi Oecumenicæ, ut quinta, in Origenem inſurrexiſſent; tamen de illo propter originalis peccati confeſſionem doctrinamque carpendo, non cogitarunt unquàm, ſicut nec alii Sancti Patres in dogmate catholico verſatiſſimi. Undè ſupereſt colligendum, hanc & non aliam fuiſſe de peccato originali fidem ſecundo, tertio, & ſubſequentibus ſeculis, quibus aut Origenes floruit, aut multi Origenis nomini non leviter infenſi.

Hæc

Hæc adeò erat in Aſiâ, Galliâ, Ægypto, Africâ, cæteriſque partibus Eccleſiæ profeſſio catholica, ut S. Cyprianus tertio ſeculo conſultus à Fido Epiſcopo, an ad octavum ab ortu diem Baptiſmus eſſet proferendus, reſcripſerit cum Synodo Carthaginenſi Ep. 59. ſtatim poſt ortum eſſe conferendum Baptiſma, neminique negandum: hanc autem affert rationem; ut ſcilicet nemo prohibeatur à gratiâ, ac potiſſimùm infans, *qui nihil peccavit, niſi quòd ſecundum Adam carnaliter natus contagium mortis antiquæ primâ nativitate contraxit: qui ad remiſſam peccatorum accipiendam hoc ipſo carnaliter faciliùs accedit, quòd illi remittuntur non propria, ſed aliena peccata.* Et infrà: *Qui hoc ipſo de ope noſtrâ ac de divinâ miſericordiâ plus merentur, quod in primo ſtatim nativitatis ſuæ ortu plorantes ac flentes nihil aliud faciunt, quàm deprecantur.*

Diſſimilis non eſt S. Firmiliani Cæſareæ in Cappadociâ Epiſcopi diſſerendi ratio: Epiſtolâ enim ad S. Cypr. S. Stephanum Romanum Epiſcopum, qui hæreticos iterùm baptizari, dum ad Eccleſiam accederent, non patiebatur, carpit acriter, quòd hæreticis antiqui, ſeu Adamici peccati liberationem tribueret. Supponebat igitur cum cæteris ævi ſui Doctoribus peccato nos naſci obnoxios, cujus iniquitatis veniæ concedendæ facultatem penes hæreticos non eſſe conteſtabatur.

Sanctus Athanaſius ex antiquâ illâ & priorum ſeculorum conſenſione pro Chriſti divinitate argumentum ducit in oratione 2. adverſus Arian. ubi ſic habet: *Sicut enim prævaricante Adamo in omnes homines peccatum dimanavit; ità quoque Domino prævalente & ſerpentem evertente, in nos iſtiuſmodi vigor tranſmanavit, adeò ut ſingulis nobis liceat dicere: Non ignoramus illius cogitationes.* Quod quidem non niſi poteſtate divinâ poterat effici.

Sanctus Baſilius Cæſareæ in Cappadociâ Epiſcopus lib. 1. de Bapt. cap. 2. non tantùm cum S. Firmiliano peccati originâlis maculam ſupponit; ſed & cum de Baptiſmo illuſtrando tractatum fuiſſet aggreſſus, ex locis Scripturæ ſacræ à nobis laudatis Job. 14. Pſ. 50. Joan. 3. & Rom. 5. peccatum originale probat & exponit: *Illud igitur*, inquit, *denuò emendationem præteritæ nativitatis in peccatorum immunditiâ factæ, ſignificare puto, dicente Job, quòd nemo purus ſit à ſordibus, etiamſi vita ſit unius tantùm diei; & Davide lugente ac dicente, quoniam in iniquitatibus conceptus ſum, & in peccatis concepit me mater mea; Apoſtoloque conteſtante, quòd omnes peccaverint, & egeant gloriâ Dei.* Lib. de Spiritu Sancto cap. 14. illius peccati propagationem ità deſcribit: *Qui* (reatus ſcilicet) *quoniam neceſſariò in nobis eſt, dum perpetuo tenore ſucceſſionis uſque ad finem propagatur; ideò in Adam omnes morimur, & regnavit mors ab Adam uſque ad legis conſummationem, & Chriſti adventum.* Ep. 65. ex peccato originali Incarnationis neceſſitatem colligit, ut qui in Adam mortui eramus, vitâ donaremur.

Eodem tempore S. Gregorius Naz. qui Conſtantinopolitanam Eccle-

ſiam rexit, eandem fidem ſuis ad populum concionibus ſæpiùs explicuit, ut in orat. 1. & in orat. 5. ex eâque fide infert nullo in homine ſpem eſſe collocandam, cum nullus non ſit ab origine hoc honore indignus, utpotè peccator: *Cur tandem*, inquit, *in homine ſpem meam collocem; cum omnis homo fraudulenter incedat, ac frater omnis proximum ſuum omni arte ſupplantet, atque omnes ex eâdem terrâ & maſſâ coagmentati ſimus, eandem vitii arborem guſtaverimus.* Sic in orat. 11. & 14. de pace, & in orat. 25. contra Arianos ex eodem dogmate pro Chriſti divinitate argumentum conficit, quod non expoſitione, ſed ſolâ relatione opus habet: *Et ut majora proferam*, inquit, *communem rationem, legem, Prophetas, ipſos Chriſti cruciatus, per quos omnes citra ullam exceptionem inſtaurati ſumus, qui eidem Adamo participavimus, atque à ſerpente in fraudem inducti, & per peccatum morte affecti, ac per Cœleſtem Adamum ſaluti reſtituti, atque ad vitæ lignum, undè excideramus, per ignominiæ lignum revocati ſumus.* Idem repetit tùm in orat. 38. in Chriſti nativitatem; tùm & orat. 39. in ſancta lumina, ubi ſic habet: *At etiam Jeſus ex aquis aſcendit: mundum enim ſecum in altum effert, ac cœlos, quos Adamus & ſibi & poſteris, quemadmodùm & flammeo gladio Paradiſum clauſerat, findi atque aperiri cernit.* Ità & orat. 42. cap. 2. in Paſcha.

Eâdem ætate S. Gregorius Nyſſenus Sancti Baſilii frater eandem fidem profitetur lib. de vitâ Moſis. Nec alia fuit Sancti Ambroſii ſub idem tempus doctrina, quam ſacrorum Codicum autoritate ità confirmat, ut ejus diſſerendi rationi nihil poſſit ad uberiorem expoſitionem adjici: lib. quippè 1. de Pœnit. cap. 2. hæc habet: *Nam omnes homines ſub peccato naſcuntur, quorum ipſe ortus in vitio eſt, ſicut habes lectum, dicente David: Ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum, & in delictis peperit me mater mea. Ideò Pauli caro corpus mortis erat, ſicut ipſe ait: Quis me liberabit de corpore mortis hujus? Chriſti autem caro damnavit peccatum, quod naſcendo non ſenſit, quod moriendo crucifixit, ut in carne noſtrâ eſſet juſtificatio per gratiam, ubi antè colluvio per culpam.* Et lib. 1. de Cain & Abel cap. 3. *Et ideò in nobis ante naſcitur Cain ſeipſum præferens; poſteà Abel generatur, in quo ſit reverentia divinitatis. Prius ergò irrepit quod malum eſt; poſteà agnoſcitur quod bonum eſt: ubi autem bonum, ibi juſtum: ibi juſtitia, ibi ſanctitas, hoc eſt Abel, qui adhæret Deo.* Idem habet in lib. de interpellatione Job & David.

Hanc totius Eccleſiæ ſingulis ſeculis unanimem conſenſionem, additis SS. Chryſoſtomi & Hieronymi autoritatibus, adverſus Pelagianos laudavit S. Aug. ut peccatum originale probaret, ut lib. 1. contra Julian. hancque catholicam conſenſionem univerſali Synodo comparavit lib. 2. cap. ult. *Si Epiſcopalis Synodus*, inquit, *ex toto orbe congregaretur, mirum ſi tales poſſent illic facilè tot ſedere; quia nec iſti uno tempore fuerunt.*

Poſteriorum Patrum adverſus Pelagianos fruſtrà hîc congregarentur autoritates: nec enim ex eorum fide repeti vellent Pelagiani, quid eſſet ſentiendum; cum quotquot ſubſecuti ſunt Pelagio fuerint infenſi.

Nihil verò pro hâc illuſtrandâ veritate poteſt adduci validius, quàm totius Eccleſiæ adverſus Pelagianos reclamatio, ubi prodire cœpit eorum hæreſis, quæ primùm accuſante Paulino Diacono Carthaginenſi, damnata fuit Carthagine anno 412. Dioſpoli anno 415. & iterùm Carthagine, Aurelio Præſide, anno 416. Milevi in Numidiâ eodem anno, Præſide Silvano; item Romæ ab Innocentio I. Conſtantinopoli ab Attico Conſtantinopolitano; Theſſalonicæ à Ruffo; Alexandriæ à S. Cyrillo; Antiochiæ à Theodoſio; anno 431. à Concilio Epheſino; an. 529. ab Arauſicanâ Synodo ſecundâ Canone 1. à Moguntino Can. 5. à Synodo Florentinâ in Decreto unionis; & tandem à Tridentinâ Seſſ. 5. Can. 2. Undè verò tàm unanimis fuit Antiquorum & omnium Eccleſiarum conſenſus; niſi quia ità omnes à deceſſoribus ſuis inſtituti fuerant, & traditio à Sanctis Patribus laudata erat in aperto?

Catholicam hanc veritatem adverſus Pelagianos propugnavit S. Aug. variis rationibus, quas hîc inſeremus: ſpes enim affulget Candidatis placituras ejuſcemodi argumentationes adverſus Pelagianos iterùm laudari, utpotè quæ tùm ex Scripturis, tùm ex Traditione repetantur: pauca verò ex ejus verbis referemus. Cum enim in capite iſto Fidei Catholicæ commendatiſſimus omnium, & acerrimus fuerit vindex; & aliundè adverſus Pelagianos nullius ponderis eſſent ipſius verba, fruſtrà profectò ea in autoritatem adduceremus: nemo etenim adverſarii verbis ſe facilem præbet: Præterquamquòd ampliſſima ejus opera eſſent exſcribenda, ſi quæ de originali peccato tradidit, hîc referre eſſet in animo. Undè præcipuas ejus rationes in medium afferemus.

Prima ratio extat lib. 3. de lib. arbit. cap. 20. ubi tradit eam ob cauſam originali peccato ſingulos teneri, ut & *in ortu hominis originaliter appareret juſtitia punientis, & in provectu miſericordia liberantis.* Et infrà: *ut meliores gigneret Adam, quàm ipſe eſſet, non erat æquitatis.*

Secunda occurrit lib. 1. de pecc. merit. & remiſſ. ubi laudatis his Chriſti Joan. cap 3. verbis: *niſi quis renatus fuerit &c.* ſic diſſerit cap. 30. *Cur enim naſcatur denuò, niſi renovandus? Undè renovandus, niſi à vetuſtate? Quâ vetuſtate, niſi in quâ vetus homo noſter ſimul crucifixus eſt?* quod non tantummodò de infidelium, ſed & fidelium filiis intelligit: *Regeneratus quippè*, inquit lib. de pecc. orig. cap. 40. *Non regenerat filios carnis, ſed generat; ac per hoc in eos, non quod regeneratus, ſed quod generatus eſt, trajicit. Sic igitur ſive reus infidelis, ſive abſolutus fidelis, non regenerat abſolutos uterque, ſed reos: quomodò non ſolum oleaſtri, ſed etiam oleæ ſemina, non oleas generant, ſed oleaſtros.*

Tertiam rationem urget lib. 2. oper. imperf. contra Julianum, ubi

adductis his 2.Cor. 5. verbis: *Unus pro omnibus &c.* ità ratiocinatur c. 135. *Si autem ſecundum Apoſtolum, ſicut putas, nullum delictum habent parvuli; undè ergò ſecundum Apoſtolum mortui ſunt? quia & ſecundum te, etiam pro ipſis mortuus eſt Chriſtus: unus enim pro omnibus, ergò omnes mortui ſunt, & pro omnibus mortuus eſt. Juliane, non hoc Auguſtinus, ſed Apoſtolus dixit; imò ipſe per ſuum Apoſtolum Chriſtus: Cohibe te à vaniloquio, cede Deo.* Et cap. 138. *Quàcunque te vertas, ab originali peccato non alienabis parvulos, niſi eos negaveris mortuos: quod ſi feceris, mortuum pro eis Chriſtum negabis: ſi autem, ne hoc neges, mortuos parvulos confiteris; profectò in Adam mortuos non negabis.*

Quartam rationem repetit ex cæremoniis in Baptiſmo adhibitis, & ait quoſlibet, etiam ipſos infantes, imò & fidelium filios, in peccatorum remiſſionem Baptiſmo donari: ſic enim diſſerit lib. de pecc. orig. cap. 40. *Non fallaci, ſed fideli myſterio baptiſantur; etiam priùs exorcizatur in eis, & exſufflatur poteſtas contraria; cui etiam verbis eorum, à quibus portantur, ſe renuntiare reſpondent.* Sic pariter lib. 1. de peccatorum meritis & remiſſ. c. 34. lib. 1. de Nuptiis & Concup. c. 26. & lib. 6. contra Julian. cap. 2. ubi ait bis exſufflari Diabolum, eumque verè exorcizari in parvulis, dum baptizantur. Ergò verè tenentur ſub Diaboli poteſtate infantes: Diabolo autem non ſubjiciuntur, niſi ob peccatum originale: impares enim ſunt infantes, qui actu peccent.

Idem argumentum iiſdem temporibus urgebat S. Hieronymus dial. 3. contra Pelagianos, qui illius argumenti pondere compulſi, neceſſariò infantes baptizandos eſſe fatebantur, ſicuti docet S. Aug. Serm. 14. de verb. Apoſt.

Reſpondebant autem Pelagiani baptizari infantes, non quidem ut peccato liberarentur, aut vitam æternam obtinerent; ſed ut adipiſcerentur regnum cœlorum, quod non datur niſi baptizatis ex Joan. 3.

Cavillationem hanc eruditiſſimè confutavit S. Auguſtinus rationibus mox laudatis, oſtenditque, ut Serm. 14. de verb. Apoſt. regnum cœlorum nihil eſſe aliud præter vitam æternam: quod enim Chriſtus nomine regni cœlorum donavit Math. 25. ℣. 34. *Venite benedicti Patris mei, poſſidete paratum vobis regnum &c.* Id vitam æternam appellat ibidem ℣. 46. *Et ibunt hi*, inquit, *in ſupplicium æternum; juſti autem in vitam æternam.* Et proindè hæc duo, ſcilicet *regnum cœlorum*, & *vita æterna* non diſtinguuntur. Illud idem oſtendit S. Auguſt. ex eodem cap. in quo, ut videre eſt, damnationi tùm vita æterna, tùm regnum cœlorum promiſcuè opponitur apud eundem Evangeliſtam, qui ſcribit judicandos omnes, vel ad dexteram, vel ad ſiniſtram eſſe conſtituendos; & mittendos, vel ad ignem æternum, vel ad regnum æternum.

Aliud argumentum ex calamitatibus tam animæ, quàm corporis ducit S. Auguſt. lib. 1. de peccatorum meritis cap. 35. ubi ſic ſcribit: *Nonne tanta infirmitas animi, & corporis, tanta rerum ignorantia; tàm nulla omninò præcepti capacitas; nullus, vel naturalis, vel conſcripta legis ſen-*

ſus, aut motus; nullus in alerutram partem rationis uſus, hoc (peccatum ſcilicet originale) *multo teſtatiore ſilentio, quàm ſermo noſter proclamat atque indicat?* Hæc autem mala, inquit lib. 3. contra Julian. cap. 3. utiquè ſub juſto & omnipotente Deo non irrogarentur ejus imagini, ſi nulla ex parentibus mala merita traherentur. Cum ergò his miſeriis infantes ipſi ſint obnoxii, certè peccato ſubjacent originali; cum ſub juſto Deo innocens miſer eſſe non poſſit. Undè lib. 4. ad Bonif. cap. 4. ſic ſcribit: *Si enim propterea morimur, quia ille* (*nempè Adam*) *mortuus eſt; ille autem mortuus eſt, quia peccavit; pœnam dicunt tranſire ſine culpâ, & innocentes parvulos injuſto judicio puniri, trahendo mortem ſine meritis noſtris.*

Opponebant 1. Pelagiani illud Ezech. 18. ℣. 20. *Anima, quæ peccaverit, ipſa morietur: filius non portabit iniquitatem patris, & pater non portabit iniquitatem filii: juſtitia juſti ſuper eum erit, & impietas impii erit ſuper eum.* Paternam autem iniquitatem portaret filius, ſi tùm peccatum, tùm pœna peccati primi parentis tranſiret in poſteros, præſertim in parvulos recèns conceptos.

R. Prophetam non loqui de originis peccato, ſed de peccatorum actualium iniquitate, quâ non ſordidantur filii, & ob quam non ſuſtinent pœnas æternas, ſaltem cum à paternorum ſcelerum imitatione recedunt & abhorrent. Unicum enim ſibi proponit Ezechiel Juſtorum ſolamen: videlicet Exodi 20. ℣. 5. & 34. ℣. 7. ſceleratorum parentum filiis varias pœnas interminatus fuerat Deus, ſive ſcelerum parentum æmulatores eſſent, ſive non. Eadem Dei definitio continetur etiam Levit. 26. ℣. 39. & 40. Num. 14. ℣. 33. Deut. 5. ℣. 9. Joſ. 7. ℣. 24. Ex quibus locis inferebant impii nihil profuturam viris piis obſervantiam mandatorum, cum ob parentum peccata iram Dei non poſſent declinare. Undè Ezechiel eodem capite ℣. 2. *Quid eſt*, inquit, *quod inter vos parabolam vertitis in proverbium iſtud in terrâ Iſraël, dicentes: Patres comederunt uvam acerbam, & dentes filiorum obſtupeſcunt?* Ideòque in hoc Propheta totus eſt, ut oſtendat declinatum iri à Juſtis iram Dei, modò à paternis peccatis continuò recedant, vel lapſi conterantur: *Vivo ego, dicit Dominus Deus*, ℣. 3. *ſi erit ultrà vobis parabola hæc in proverbium in Iſraël. Ecce omnes animæ, meæ ſunt: ut anima patris, ità & anima filii mea eſt: anima, quæ peccaverit, ipſa morietur.* ℣. 14. *Qui videns omnia peccata patris ſui, quæ fecit, timuerit & non fecerit ſimile eis &c.* ℣. 17. *Hic non morietur in iniquitate patris ſui, ſed vitâ vivet* ℣. 19. *Et dicitis: quare non portavit filius iniquitatem patris? videlicet, quia filius judicium & juſtitiam operatus eſt, omnia præcepta mea cuſtodivit, & fecit illa, vivet vitâ. Anima, quæ peccaverit, ipſa morietur: filius non portabit iniquitatem patris, & pater non portabit iniquitatem filii: juſtitia juſti ſuper eum erit, & impietas impii erit ſuper eum. Si autem impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis, quæ operatus eſt, & cuſtodierit omnia præcepta*

mea, & fecerit judicium & juſtitiam; vitâ vivet, & non morietur. Omnium iniquitatum ejus, quas operatus eſt, non recordabor: in juſtitiâ ſuâ, quam operatus eſt, vivet. Numquid voluntatis meæ eſt mors impii, dicit Dominus Deus, & non ut convertatur à viis ſuis, & vivat? ℣. 31. Projicite à vobis omnes prævaricationes veſtras, quibus prævaricati eſtis, & facite vobis cor novum, & ſpiritum novum: & quare moriemini domus Iſraël? quia nolo mortem morientis, dicit Dominus Deus, revertimini, & vivite. Noſtræ igitur concluſioni non adverſantur verba Ezechielis à Pelagianis laudata; cum nec de originali peccato, nec de morte ipſius ſtipendio agat, aut aliis pœnis temporalibus, quas in locis mox laudatis Deus conſtituerat, ut parentes comminatione illâ cautiores efficeret, &, ſaltem naturali, quo filios proſequuntur amore, ne illis calamitates obvenirent, à ſceleribus deterreret.

Pelagianorum hoc argumentum in eos ità reflecti poteſt: Ex ſacrâ Scripturâ nemo dat alterius ſceleris pœnas; ſed ex eâdem Scripturâ parvuli antequàm actu peccare poſſint, morti addicuntur in peccati pœnam: ſceleris ergò ſibi quodammodò proprii, ſeu originalis conſcii ſint neceſſe eſt; alioquin oppoſitas, quæ nullatenùs conciliari poſſent, inciderent in ſententias Pelagiani: ſequeretur enim infantes parentum peccato & peccati pœnis teneri, & non teneri: prius conſtat ex Job, David, & Apoſtolo, aliiſque locis laudatis; poſterius verò ex Ezechiele. Undè negari poteſt minor propoſitio: cum enim peccatum primi parentis commune ſit totius naturæ humanæ; pro peccato ſuo plectuntur infantes, dum pœnas ſuſtinent pro originali peccato. Hinc S. Auguſtinus Juliano hæc Ezechielis verba objicienti ſic reſpondet lib. 3. oper. imperfecti cap. 49. *Quid igitur pœnarum in hâc ætate patitur* (ſcilicet parvulus?) *Quo merito patitur, ſi nullum ex parentibus traxit* (nempè peccatum?) *cum juſtiſſimus Deus pœnas immeritas nec infligat alicui, nec infligi ſinat; nec dici poſſit, ad exercendam virtutem parvuli, quæ adhuc in eo nulla eſt, hæc mala eum perpeti.* Et cap. 50. *Immò ſic fit quod alio loco dicit Deus: Reddam peccata patrum in filios.. Cum enim utrumque dicat, id eſt & patrum ad filios non pertinere peccata; non poteſt utique ſibi eſſe contrarius: & ideò rectè quærentibus, quomodò utrumque ſit verum, unum horum generationi, alterum regenerationi intelligitur convenire. Tu qui pervertis cor tuum, cave illum, & quod verum audis non vocabis cavillum.* Et cap. 57. Eandem reſponſionem ità confirmat: *Abſit ut dicamus aliorum patrum in filios Deum peccata reddere; cum Scriptura divina totiès nominatimque teſtetur, pro quibus patrum peccatis, in quos eorum filios vindicta proceſſerit; uſque adeò ut quoddam peccatum grave Regis Achab, parcens ei Deus, in ejus filium vindicare diſtulerit. Sed quis modus, & quæ ſit divinæ ratio & menſura juſtitiæ, de aliorum patrum peccatis ut reddantur in filios, indagare quis poteſt? Propter quod Deus ſibi tenuit iſta judicia; hominem verò judicantem ſic vindicare prohibuit. Sed apoſtaſia primi homi-*

nis, in quo ſumma erat, & nullo impediebatur vitio libertàs propria voluntatis, tàm magnum peccatum fuit, ut ruinâ ejus natura humana eſſet tota collapſa: quod indicat humani generis tanta miſeria, quæ à primis ploratibus vagientium, uſque ad exſpirantium noviſſimos halitus omnibus nota eſt.

Objiciebant 2. Pelagiani. Ex Rom. 4. ℣. 15. *Ubi non eſt Lex; nec prævaricatio:* ſed infantes nullâ tenentur Lege: ergò nec peccato. Undè ex Rom. 5. v. 14. *Regnavit mors ab Adam uſque ad Moyſem, etiam in eos, qui non peccaverunt in ſimilitudinem prævaricationis Adæ.* Igitur non idcircò morti ſunt obnoxii parvuli, quia peccati cujuſdam ſunt conſcii; ſed quia mors Adamo inflicta in poſteros fuit transmiſſa. Hinc peccatum ſingulis hominibus non tribuit Apoſtolus: non enim ait omnes, ſed multos per unius inobedientiam fuiſſe conſtitutos peccatores. Quamobrem comparationem Chriſtum inter & Adamum ità inſtituit v. 19. *Sicut per inobedientiam unius hominis peccatores conſtituti ſunt multi; ità & per unius obeditionem, juſti conſtituuntur multi.* Sicut igitur Chriſti beneficio ſinguli homines gratiam non conſequuntur; nec etiam Adami defectione illam amiſerunt: immò addit ibidem Apoſtolus v. 17. longè latiùs Chriſti beneficium promanaſſe, quàm Adæ peccatum: *Si enim unius delicto*, inquit, *mors regnavit per unum; multò magis abundantiam gratiæ, & donationis, & juſtitiæ accipientes, in vitâ regnabunt per unum Jeſum Chriſtum.*

R. ad primum, Legem de non comedendo fructu vetito fuiſſe omnibus in primo parente injunctam; quia ex eodem Apoſtolo, *in uno eramus omnes:* & ſic eo cadente pariter deliquimus omnes. *Quo pacto quod legitur in Pſalmo*, inquit S. Aug. lib. 16. de civ. cap. 27. *verum eſt prævaricatores æſtimavi omnes peccatores terræ, niſi quia omnes Legis alicujus prævaricatæ ſunt rei, qui aliquo peccato tenentur obſtricti? . . . . Profectò eo modo, quo ſunt peccatores, etiam prævaricatores Legis illius, quæ in Paradiſo data eſt, agnoſcuntur; ut verum ſit utrumque, quod ſcriptum eſt: Prævaricatores æſtimavi omnes peccatores terræ: & ubi Lex non eſt, nec prævaricatio.* Et Ep. 89. *Niſi aliquam prævaricaſſent Legem, non appellarentur prævaricatores; ubi enim Lex non eſt, nec prævaricatio. Prævaricatâ ergò Lege, quæ in Paradiſo data eſt, naſcitur homo cum Lege peccati & mortis.* Prętereà, ipſis fatentibus Pelagianis, cum universâ Eccleſiâ, Lege Baptiſmi Joan. 3. his verbis latâ, *niſi quis renatus fuerit &c.* tenentur infantes; & proindè falſa eſt minor propoſitio.

R. ad ſecundum, Apoſtolum his verbis: *Regnavit mors ab Adam, &c.* neminem ab originali peccato eximere: ſuperiùs enim, nempè v. 12. ſcripſerat omnes eſſe illius peccati reos; ideòque omnes morti ſubjacere: *Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors; & ità in omnes homines mors pertranſiit, in quo omnes peccaverunt.*

Hæc eſt ergò mens Apoſtoli, ſcilicet mortem, quæ peccati originalis ſtipendium eſt, etiam in eos regnaſſe, qui non peccaverant actu. Hinc addit: *etiam in eos &c.* Undè S. Auguſtinus ità diſſerit adverſus Jul. lib. 2. operis imperfecti cap. 22. *Quid eſt ergò, regnavit mors, etiam in eos, qui non peccaverunt in ſimilitudine prævaricationis Adæ; niſi quia regnavit mors, & in eos, qui non peccaverunt; quoniam nulla peccata propria commiſerunt? Regnavit autem in ſimilitudine prævaricationis Adæ; quia licet nulla ipſi propria peccata commiſerint; pertinent tamen ad peccatum, per quod mors intravit in mundum, trahentes ſimilitudinem prævaricationis; non prævaricationem peccato proprio perpetrando; ſed de prævaricatore, per quem natura humana tota eſt vitiata, naſcendo.*

Triplicem adhuc reſponſionem his Apoſtoli verbis adhibet Sanctus Auguſtinus Ep. 99. 1. mortem dicit prævaricationis ſimilitudinem, quæ etiam illis inerat qui non peccarant actu, quamque auferre non potuit Lex naturalis, aut Moſaica, ſed ſola gratia Chriſti: *Sed regnavit*, inquit, *mors ab Adam uſque ad Moyſen; quia nec Lex data per Moyſen potuit regnum mortis auferre, quod ſola Chriſti abſtulit gratia. In quos regnaverit, vide: & in eos, inquit Apoſtolus, qui non peccaverunt in ſimilitudine prævaricationis Adæ. Regnavit ergò & in eos, qui non peccaverunt; ſed cur regnaverit oſtendit, cum ait: In ſimilitudine prævaricationis Adæ. Iſte eſt enim melior intellectus horum verborum, ut cum dixiſset: Regnavit mors in eos, qui non peccaverunt: quaſi nos moneret, quare in eos regnaverit, qui non peccaverunt, adderet: in ſimilitudine prævaricationis Adæ; id eſt, quia inerat eorum in membris ſimilitudo prævaricationis Adæ.* Primam hanc expoſitionem tradit quoque lib. 2. operis imperfecti contra Julianum cap. 183.

2. Mortem inter & mortis regnum interpoſito diſcrimine, hæc Apoſtoli verba exponit de morte ſpiritali, quæ tyrannidem obtinet etiam in eos, qui necdum rationis uſum aſſecuti, prævaricationem Adæ non ſunt æmulati: additque mortem quidem temporalem originali peccato propagatam in omnes, etiam in ipſos renatos dominatum exercere; ſed illam nonniſi corpus depravare: *Poteſt etiam*, inquit idem S. Auguſt. eâdem in Epiſt. *& ſic intelligi: Regnavit mors ab Adam uſque ad Moyſen, & in eos, qui non peccaverunt in ſimilitudine prævaricationis Adæ: quia in ſemetipſis cum jam nati eſſent, nec ratione adhuc uterentur, quâ ille utebatur quandò peccavit; nec præceptum accepiſſent, quod ille tranſgreſſus eſt; ſed ſolo originali vitio tenerentur obſtricti, per quod eos regnum mortis traheret ad condemnationem. Quod regnum mortis in eis tantum non eſt, qui Chriſti gratiâ renati ad ejus regnum pertinent: quoniam mors temporalis, quamvis & ipſa de originali delicto propagata ſit, corpus in eis interimit; animam verò ad pœnam non trahit, ubi voluit regnum mortis intelligi &c.*

3. Reſpondet interpolatos eſſe ſacros codices: quæ reſponſio ſi conſtaret,

ſtaret, omnis removeretur difficultas: *Nonnulli ſanè Codices*, inquit ibidem, *non habent in eos, qui non peccaverunt; ſed in eos qui peccaverunt in ſimilitudine prævaricationis Adæ. Quibus quidem verbis nullomodò iſte ſenſus auffertur: ſecundum hoc quippè intelliguntur peccaſſe in ſimilitudine prævaricationis Adæ, ſecundum quod ſuprà dictum eſt: in quo omnes peccaverunt.*

R. ad tertium, ſingulis hominibus Apoſtolum tribuere peccatum originale, licet utatur voce *multi*: ut enim diſſerit S. Auguſtinus lib. 2. operis imperfecti contra Julianum cap. 157. *Omnes* dicit Apoſtolus, *eoſdemque multos; non multos dicendo negat omnes ne ſibi ſit ipſè contrarius, ſicut veſtra aut fallit improbitas, aut fallitur cæcitas; quia enim utrumque dixit Apoſtolus, & omnes, & multos; oſtendi ego non inter ſe duo iſta pugnare; quia ipſi omnes ideò etiam multi ſunt dicti; quia omnes aliquando dicuntur & pauci. Tu autem dicendo non omnes, quos omnes dixit Apoſtolus, proculdubiò convinceris Apoſtolo eſſe contrarius.* Eadem repetit cap. 158. nec infrequenter in Scripturis hæ voces, *multi* & *omnes*, ad idem deſignandum uſurpantur, ut Gen. 17. & 22. ubi Abrahæ quandoque promittuntur omnes gentes, aliquandò multæ. Quam reſponſionem adhibuit quoque S. Auguſtinus in eodem libro cap. 145. *Potes dicere*, inquit Julianum alloquens, *non omnes gentes ſemini Abrahæ fuiſſe promiſſas, ubi dictum eſt: In ſemine tuo benedicentur omnes gentes: quia eaſdem dixit & multas, ubi legitur: Patrem multarum gentium poſui te: Potes, inquam, hoc dicere, & in eo quoque loco Scripturæ prænuntianti, quod rebus ipſis videmus impleri, tuo vaniloquio contradicere, & prohibere nos intelligere omnes gentes, ubi promiſſæ ſunt; (quid aliud quàm omnes gentes?) quia per tuam dialecticam, omnes non pro omnibus, ſed pro multis, quæ omnes non ſunt, poſitas atque intelligendas doces.* Et addit Apoſtolum ideò voce, *multi*, fuiſſe uſum, *ne ipſi omnes* pauci intelligantur: quod in eodem capite ità confirmat: *Qui verè ſunt omnes, ideo nonnunquàm dicuntur & multi, ut diſcernantur ab eis, quicunque ità ſunt omnes, ut ſint tamen pauci. Capilli quippè hominis omnes etiam multi ſunt; digiti verò etiam omnes pauci ſunt.*

Nec ab Apoſtolo inſtituta Chriſtum inter & Adam comparatio Pelagianis favet. Apoſtolus enim hominum, qui gratiâ Chriſti donantur, non urget multitudinem, ſed magnitudinem, ut docet S. Auguſtinus cap. 214. lib. 2. operis imperfecti: *Superari dicit Apoſtolus malum delicti copiâ gratiæ, & eorum, qui ſalvantur, numerum illis, quos prævaricatione periiſſe aſſerit, anteponit.* Quam reſponſionem ità confirmat S. Auguſtinus in eodem libro cap. 88. *Multò magis abundavit, dixit, non in magis multos, id eſt non in plures; quis enim non videat plures eſſe in genere humano, in quos non abundavit?* Et cap. 48. *Græcum attende Codicem, & invenies* πολλοὺς *non* πλείους. Et cap. 149. eandem reſponſionem ità concludit: *Cum ergò Apoſtolus ità ſit locutus,*

ſicut loquendum eſſe arbitratus eſt; videndum eſt, quis ei noſtrûm conſentiat; utrum ego qui dico verum eſſe quod ait: per unius delictum in omnes homines ad condemnationem; & verum eſſe quod ait: per unius inobedientiam peccatores conſtituti ſunt multi; quoniam non repugnat, ut qui multi ſunt, omnes ſint; & qui omnes ſunt, multi ſint: an tu qui dicis, ubi ait multos, multi ſunt; ubi ait omnes, non omnes ſunt. Eadem Apoſtoli verba eâdem ferè ratione expoſuerat cap. 11. lib. 1. de peccatorum mer. & remiſſ. *Non magis multos*, inquit, *id eſt multò plures homines: neque enim plures juſtificantur, quàm condemnantur; ſed multò magis abundavit. Adam quippè ex uno delicto ſuos reos genuit: Chriſtus etiam quæ homines delicta propriæ voluntatis ad originale, in quo nati ſunt, addiderunt, gratiâ ſuâ ſolvit atque donavit.* Quod ità expreſſerat Apoſtolus Rom. 5. v. 16. *Et non ſicut per unum peccatum, ità & donum. Nam judicium quidem ex uno in condemnationem: gratia autem ex multis delictis in juſtificationem. Si enim unius delicto mors regnavit per unum; multò magis abundantiam gratiæ, & donationis, & juſtitiæ accipientes, in vitâ regnabunt per unum Jeſum Chriſtum. Igitur ſicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem: ſic & per unius juſtitiam in omnes homines in juſtificationem vitæ.*

Objicit 3. Pelagianorum nomine Julianus Apoſtoli verba: *Per unum hominem peccatum intravit in mundum &c.* in alienum ſenſum penitùs detorqueri, cum ſeminibus tranſmiſſum dicitur illud peccatum, non verò moribus, ſeu Adami peccantis imitatione. Si enim de generatione ſermonem inſtituere voluiſſet Apoſtolus, non dixiſſet, per *unum*, ſed per *duos*, virum ſcilicet & mulierem, peccatum in mundum intraſſe: *Oſtendit Apoſtolus*, inquit Julianus cap. 56. lib. 2. operis imperfecti contra eundem, *non à ſe dictum eſſe, peccatum generatione tranſiiſſe, quandò nominans hominem, adjecit unum; unus enim numeri principium eſt: & ille explicans, per quem diceret intraſſe peccatum; non ſolùm eum nominavit, verùm etiam numeravit: Per unum*, inquit, *hominem peccatum in hunc mundum tranſiit: hic autem unus præbendæ imitationi ſufficit, generationi implendæ non ſufficit: peccatum autem tranſiit, ſed per unum manifeſtum eſt. Imitationem hìc, non generationem coargui, quæ niſi per duos fieri non poteſt. Aut igitur oſtende per Adam ſolum ſine muliere generationem extitiſſe: (nec hoc enim ab elegantiâ tui abhorret ingenii) aut certè quoniam vides generationem niſi per duos conſtare non poſſe, aſſentire vel ſerò, accuſatum non eſſe per unum numerum opus duorum: per unum*, inquit, *hominem peccatum intravit in hunc mundum: qui dixit per unum, intelligi per duos noluit: Quid, rogo, quærebat inter hæc dogmata numerus, ut Apoſtolus tantâ curâ non ſolùm hominem, ſed unum hominem nominaret? .... Et certè primi homines ambo deliquerant, qui ambo meritò vocantur forma poſteris fuiſſe peccati: cur non igitur Apoſtolus per duos ait tranſiiſſe peccatum? quod & ad fidem magis hiſtoriæ congruebat ..... Et ut breviter quod*

egimus colligatur, fœcunditas in primis hominibus inſtituta, niſi per duos agi non poteſt; peccatum autem Apoſtolus intraſſe pronuntiat, ſed per unum. Ex quibus conficiebat Julianus Apoſtolum non ſcripſiſſe peccatum in mundum per generationem intraviſſe, ſed pravâ imitatione defectionis Adæ.

Reſpondet ibidem S. Auguſtinus retorquendo argumentum. Si enim peccatum originale per generationem non tranſmittitur, quia dixit Apoſtolus, *per unum hominem*, videlicet Adamum; ergò nec imitatione traducitur: quia, ut Apoſtolus per imitationem propagari doceret, requireretur pariter, ut dixiſſet *per duos*: nec enim ſolum Adamum imitaremur, ſed & Evam, cum ipſa prior peccarit: *Numquid Evam*, inquit, *non imitantur peccantes; aut peccatum generis humani non magis ex ipsâ ſumpſit initium? A muliere initium factum eſt peccati, & propter illam, ſicut ſcriptum eſt, morimur omnes:* immò verò, inquit S. Aug. *per unum &c.* ſcripſit Apoſtolus; quia non aliâ ratione, quàm generatione peccatum illud invehitur in mundum. *Cur ergò non vis attendere propterea potiùs Apoſtolum unum dixiſſe hominem, per quem peccatum intravit in mundum, quia non imitationem, ſed generationem volebat intelligi? Sicut enim à muliere initium peccati fuit; ſic initium generationis à viro: prior enim vir ſeminat, ut fœmina pariat: ideò per unum hominem peccatum intravit in mundum; quia per ſemen generationis intravit quod à viro excipiens concepit fœmina.*

Hanc Juliani argumentationem alio depellit argumento S. Auguſt. lib. 1. de peccatorum merit. & remiſſ. cap. 9. oſtendendo videlicet Apoſtolum dicturum non fuiſſe per unum hominem peccatum intraſſe in mundum, ſed per Diabolum, ſi originale peccatum imitatione propagatum voluiſſet; cum Diabolus prior peccarit, eumque fuerint imitati primi parentes: *Si Apoſtolus peccatum illud*, inquit, *commemorare voluiſſet, quod in hunc mundum non propagatione, ſed imitatione intraverit, ejus principem non Adam, ſed Diabolum diceret, de quo ſcriptum eſt: ab initio Diabolus peccat: de quo etiam legitur in libro Sapientiæ: Invidiâ autem Diaboli mors intravit in orbem terrarum. Nam quoniam iſta mors ſic à Diabolo venit in homines, (non quod ab illo fuerint propagati, ſed quòd eum fuerint imitati) continuò ſubjunxit: imitantur autem eum, qui ſunt ex parte ipſius. Proindè Apoſtolus cum illud peccatum ac mortem commemoraret, quæ ab uno in omnes propagatione tranſiiſſet, eum principem poſuit, à quo propagatio generis humani ſumpſit exordium. Imitantur quidem Adam quotquot per inobedientiam tranſgrediuntur mandatum Dei; ſed aliud eſt quod exemplum eſt voluntate peccantibus; aliud, quod origo eſt cum peccato naſcentibus.*

Quæ argumenta invicta quidem non ſola opponit Juliano Sanctus Auguſtinus, ſed & ſolidiſſimâ diſſerendi ratione probabilem ſpecie tenùs ejuſcemodi argumentationem convellit cap. 57. lib. 2. operis imperfecti contra eundem Julian. demonſtratque Apoſtolum dixiſſe *per*

unum &c. & non *per duos : quia ſcriptum eſt : Erunt duo in carne unâ. Unde Dominus ait : igitur jam non ſunt duo , ſed una caro : maximè quandò vir adhæret uxori , & initur concubitus ; de concubitu autem proles gignitur , trahens originale peccatum , vitio propagante vitium , Deo creante naturam : quam naturam conjuges , etiam bene utentes vitio, non poſſunt tamen ità generare , ut poſſit eſſe ſine vitio : quod ille , qui ſine ipſo natus eſt vitio , evacuat in parvulis , etiam nolente Juliano.* Eandem rationem ità confirmat cap. 61. *Quid eſt ergò , jam non ſunt duo , ſed una caro , niſi non ſunt duo homines propter unam carnem ? ... Manente de animo obſcuriſſimâ quæſtione , potuit dici : per unum hominem peccatum intravit in mundum , etiamſi ad propaginem ſola caro pertineat.* Undè inferendum ſupereſt peccatum originale per generationem traduci , licet Apoſtolus dixerit *per unum* , non verò *per duos*. Quam reſponſionem duplici confirmat ratiocinio. Primum eſt, non poſſe referri poſterorum Adæ caſum ad imitationem ; quia tùm nondùm erant, niſi in Adamo ; cum illius peccati facti ſunt rei : *Quomodo enim* , inquit cap. 176. *Secuti ſunt poſteri Adam peccantis exemplum , qui non ibi fuerunt , nec ipſum peccatum vel viderunt , vel audierunt , vel crediderunt ? ſed non hoc dico : fuit enim Adam , & in illo fuimus omnes : periit Adam , & in illo omnes perierunt ; propter quod in illo omnes moriuntur.* Aliud ratiocinium repetit ex effectis Baptiſmi cap. 101. *Si nihil nocuit generatio* , inquit , *nihil præſtat regeneratio : ſi non eſt natura vitiata , non habent Chriſtum parvuli Salvatorem : ſi malum & bonum meritum ſingulorum in eorum propriâ eſt voluntate , quo merito Chriſtus regnum Dei parvulis confert , qui in neutram partem ſuâ voluntate uſi ſunt ? Poſtremò quoniam duos poſuit Apoſtolus , unum ad peccatum , non Diabolum , ſed Adam ; & unum ad juſtitiam , non Abel, ſed Chriſtum ; ut non exemplis imitatis , ſed generationi regeneratio referretur : ſi non trajicit peccatum in homines generatos Adam , non donat Chriſtus parvulis regeneratis juſtitiam ; quia nec regenerati parvuli uſi ſunt propriâ libertate.* Et proindè quemadmodùm parvuli regenerati juſtitiam Chriſti non imitatione conſequuntur, ſed verâ ſanctificatione: ità verè contaminati fuerant ab ortu peccato primi parentis. Et ut breviter urget idem S. Auguſtinus lib. 2. de Nuptiis & Concup. cap. 27. *Ideò per unum hominem dixit* (Apoſt. ſcilicet) *à quo generatio utiquè hominum cœpit , ut per generationem doceret iiſſe per omnes originale peccatum.*

Præter datam fidem plurima hîc retulimus S. Auguſtini verba ; ſed cum brevem & perſpicuam Apoſtolicæ doctrinæ contineant expoſitionem , ad illius explanationis dignitatem nullatenùs accedere poſſe noſtra diſſerendi ratio jure viſa eſt ; nec etiam eam in autoritatem adducere fuit in animo.

Opponunt 4. adverſarii : Pro dogmate catholico haberi nequit quod nec ſemper , nec ubiquè viguit , nec ab omnibus fuit admiſſum : ſed de

originali peccato doctrina tribus prioribus ſeculis nec ubiquè viguit, nec ſemper, nec ab omnibus admiſſa fuit. De illâ enim doctrinâ ſilent Sancti Patres, qui Apoſtolica tempora exceperunt, ut SS. Ignatius, Polycarpus, & Juſtinus, qui lib. quæſtionum ad Orthodoxos aliud peccatum non novit, niſi quod libertatis eſt fœtus. Supponunt alii ejuſcemodi peccatum non dari, ut Alexandriæ S. Clemens lib. 3. Stromat. ubi confutans Baſilidianos, peccatum originale negare videtur, relatis verbis Job: *Nullus eſt à ſorde mundus, nec ſi ſit quidem una dies vitæ ejus. Dicant ergò nobis*, inquit, *ubi fornicatus eſt infans natus? vel quomodò ſub Adæ cecidit execrationem, qui nihil eſt operatus? Reſtat ergò eis, ut videtur, conſequenter, ut dicant malam eſſe generationem, non ſolùm eam, quæ eſt corporis; ſed etiam quæ eſt animæ, propter quam etiam corpus. Et quandò dixit David: in peccatis conceptus ſum: dicit Propheticè quidem matrem ſuam, ſed Eva mater fuit viventium: & ſi in peccatis fuit conceptus, ſed non ipſe in peccato, neque verò ipſe peccatum.* Et lib. 5. cum ex illis Jobi verbis inferret Baſilides animas, antequàm in corpus migrarent, aliquod in peccatum proruiſſe; ne verbum quidem de peccato originali habet S. Clemens; licet tùm & occaſio inſignis, & neceſſitas non levis occurreret. Alii verò, ut Tertullianus in Africâ, mortem quidem peccati Proto-parentis pœnam agnoſcunt, ſed originis reſpuunt maculam: *Nam ſi regnum mortis*, inquit lib. de reſurr. carnis cap. 47. *nihil operatur, quàm carnis diſſolutionem; proindè vitam contrariam morti, contrarium oportet operari, id eſt carnis redintegrationem: uti ſicut devoraverat mors invaleſcendo; ità & mortali devorato ab immortalitate audire poſſit; ubi eſt mors aculeus tuus? ubi eſt mors contentio tua? ſic enim & gratia illic ſuperabundabit, ubi & iniquitas abundavit.* Alii deniquè in Oriente, ut Lactantius Criſpi Cæſaris præceptor: quas enim calamitates in originis labem, ut in earum ſcaturigiem referimus; ipſe profectò ſoli naturæ cum Philoſophis aſcribit: Ità lib. 7. Inſtit. cap. 5. ubi de vitâ beatâ diſſerens, corpus inter & animam colluctationem, & ipſam hominis mortalitatem ipſi naturæ aſſignat, ut eſſet homini tùm ſapientiæ probandæ, tùm & immortalitatis adipiſcendæ ratio. *Cur igitur*, inquit, *cum mortalem finxit, atque fragilem* (nempè Deus hominem) . . . . . *ut proponeret homini virtutem, id eſt tolerantiam malorum ac bonorum, per quam poſſet præmium immortalitatis adipiſci.* Ex quibus certò conficitur nec ab omnibus prioribus illis Eccleſiæ ſeculis admiſſam fuiſſe de originali peccato doctrinam; cum prætertim, vel etiam conſentientibus viris catholicis, aliundè eruditis, unicum reperire ſit S. Cyprianum, qui primus inter Patres doctrinam illam clarè profiteatur. Igitur qui Adami peccatum in poſteros tranſmiſſum volunt, cum S. Cypriano novitatis ſunt incuſandi; ut qui doctrinam à Majoribus acceptam, & tribus prioribus ſeculis inauditam inducant in Eccleſiam. Quippè ad removendum ex Traditione Apoſtolicâ petitum argumentum in re tam

gravi, & in religionis fundamento, ſatis eſt oſtendiſſe nullum traditionis illius conſtans & certum prioribus ſeculis monumentum extitiſſe.

R. 1° in SS. Clementis Rom. Ignatii, & Polycarpi operibus de originali quidem peccato nihil occurrere; ſed nec etiam in iis occurrit quidquam de Baptiſmo, & aliis pluribus Fidei articulis: anne tamen ideò rejicienda putant Pelagiani Baptiſma & alia dogmata catholica, de quibus nobiſcum conſentiunt; quia de ejuſmodi dogmatibus apud illos Sanctos Patres nihil occurrit? Scilicet illorum Patrum propoſitum tunc non expoſtulabat, ut de illis Chriſtianæ Religionis momentis ſermonem inſtituerent. Chriſtianos enim aut ad pacem, ut S. Clemens Romanus Corinthios; aut ad Martyrii gloriam, & obſequii Paſtoribus debiti obſervantiam, & ad alia pietatis officia; tùm etiam ad unitatem & novitatum repulſam incitabant, ut SS. Ignatius & Polycarpus. Licet autem iſti Patres nec de Baptiſmo, nec de originis maculâ diſſerant; tamen Baptiſmum ſuis in Eccleſiis in remiſſionem peccatorum conferebant infantibus, ut & adultis; non aliâ ſanè de causâ, niſi quia & Batiſmi neceſſitatem, & propagationem originalis peccati in omnibus Adami poſteris noverant.

R. 2° ad S. Juſtin. cum ſcilicet de illo peccato non ſilere, ut in probationibus oſtendimus. Et forſan doctrinam hanc aliis in operibus quæ non ſuperſunt, quæque ab Euſebio lib. 4. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, & à S. Hieronymo lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis laudantur, expoſuerat. Nec iis temporibus ſolus S. Juſtinus de originali peccato fidem profeſſus fuit: eam enim fidem expoſuit apertè ſub iiſdem temporibus S. Irenæus. In confutando quæſtionum ad Orthodoxos libro, qui S. Juſtini operibus immeritò adjungitur, non immoramur, cum longè poſterioris ſit ævi, & Pelagianis favere videatur.

R. 3° ad S. Clementem Alex. ipſum de ſolo actuali peccato loqui: unicum enim hoc ſibi propoſuit, nimirùm confutandum dogma Baſilidianorum, qui, ut habet lib. 4. Strom. peccati commiſſi conſcias eſſe animas, priuſquàm in corpora infunderentur, martyriumque in illius peccati pœnam pueris aliquandò infligi; itemque malas eſſe nuptias aſſerebant. Cui errori ut occurreret, peccatum, quod fingebant, ità removet: *Dicant ergò nobis ubi fornicatus eſt infans natus? vel quomodò ſub Adæ cecidit execrationem, qui nihil eſt operatus?* Solius igitur peccati actu perpetrati reos infantes negat; quod ad ejus propoſitum erat ſatis: originalis verò peccati ab Adamo tranſmiſſi eos non facit expertes; nec enim erat locus de illo peccato diſſerendi; cum de illo tacerent Baſilidiani, qui, ut jam retulimus ex eodem S. Clemente, ex actuali peccato ab animabus, antequàm infunderentur in corpora, perpetrato, non ex originali nuptiarum ducebant iniquitatem; aut martyrium in pœnam pueris infligi colligebant. Aliundè verò tantùm abfuit, ut originale peccatum negaret S. Clemens, quinimmò lib. 1. Pædag. cap. 6. Baptiſmo nos regenerari, illuminari, illuminatos in filios adoptari, cum ſuâ

& universâ Eccleſiâ profiteatur: *Multis autem modis*, inquit, *vocatur hoc opus, gratia, illuminatio, & lavacrum; lavacrum quidem, per quod peccata abſtergemus: gratia autem, quâ remittuntur pœnæ, quæ peccatis debentur.* Et infrà ſcribit per Baptiſma tolli peccatum, quod excœcabat; item à Spiritu Sancto lucem & fidem infundi, quâ Deum novimus. Igitur ex S. Clemente ante Baptiſma erant in baptizando tenebræ, ſeu peccatum, & pœnæ æternæ debitum; non quidem in pœnam peccati actualis, cujus infantes conſcios eſſe negabat adverſus Baſilidianos; ergò in pœnam peccati originalis. Quod etiam colligi poteſt ex Eccleſiæ Alexandrinæ praxi, juxta quam baptizabantur infantes. Et proindè illius Eccleſiæ hæc erat ſententia, ſcilicet peccato teneri parvulos. Quam hujus & univerſalis Eccleſiæ doctrinam poſtmodùm profeſſus eſt S. Athanaſius oratione 2. adverſus Arianos.

R. 4° ad Tertull. illum non modò mortis neceſſitatem, ſed & peccati maculam ab Adamo in omnes trajectam agnoviſſe. Quia verò de ſolâ reſurrectione loco in objectione laudato movebatur quæſtio; hinc fit, ut de ſolâ morte diſſerat; non excluſâ tamen labis originalis iniquitate. Ibi ſcilicet impugnandos aggreditur Marcionem, Baſilidem, Valentinum, & Apellem, qui cap. 2. lib. de reſurrectione carnis, corporis, quaſi numinis improbi eſſet opus, reſurrectionem negabant: porrò autem contra hos falſitatis vindices probandum ſuſcipit verum Deum eſſe corporis creatorem, & Chriſtum redemptorem corporis; quod præſertim conficit cap. 47. peccati originalis effectus inter & collata nobis Chriſti morte beneficia comparatione. Undè cum oſtendiſſet ex Apoſtolo nos in Baptiſmate cum Chriſto conſepeliri, & reſurgere; carnis ità colligit reſurrectionem: *Per ſimulachrum morimur in Baptiſmate; ſed per veritatem reſurgimus in carne, ſicut & Chriſtus: ut ſicut regnavit in morte delictum; ità & gratia regnet per juſtitiam in vitam ſempiternam per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum. Quomodò ità ſi non æquè in carne? ubi enim mors, ibi & vita poſt mortem; quia & vita ibi ante, ubi poſteà mors.* Et cap. ſequenti his utitur Apoſtoli verbis 1. Cor. 15. *Si Chriſtus prædicatur quòd à mortuis reſurrexit, quomodò quidam dicunt in vobis, reſurrectionem mortuorum non eſſe? ſi autem reſurrectio mortuorum non eſt, neque Chriſtus reſurrexit. Si autem Chriſtus non reſurrexit &c.* Ex quibus ità diſſerit: *quomodò Chriſtus reſurrexit in carne, an non? ſine dubio ſi mortuum, ſi ſepultum audis, ſecundum Scripturas, non aliàs quàm in carne, æquè reſuſcitatum in carne concedis. Id ipſum enim quod cecidit in morte, quod jacuit in ſepulturâ, & hoc reſurrexit, non tàm Chriſtus in carne, quàm caro in Chriſto. Igitur, ſi ad exemplum Chriſti reſurgemus, qui reſurrexit in carne, jam non ad exemplum Chriſti reſurgemus, ſi non in carne & ipſi reſurgemus: quia per hominem mors, & per hominem reſurrectio.* Cum ergò de ſolâ reſurrectione ageret Tertullianus, non mirum ſi de morte, quæ per peccatum in omnes pertranſiit, non de pec-

cato ſermonem habuerit: hoc enim non expoſtulabat ipſius hoc in libro diſſerendi ratio; nec indè ità incuſari poteſt, quaſi peccati originalis exiſtentiam negarit. Prætetquamquòd enim exiſtentiam illius peccati eodem illo in libro cum Marcione ſupponit; (ait quippè cap. 8. lib. de reſurr. carnis: *Caro abluitur, ut anima emaculetur,* in Baptiſmo ſcilicet) eamdem adhuc veritatem poſtmodùm probat tùm lib 1. adverſus Marcionem, ut in probationibus oſtendimus; tùm & lib. de Teſtim. animæ cap. 3. ubi originalis peccati maculam ità exponit adverſus Ethnicos: *Satanam in omni vexatione, & aſpernatione, & deteſtatione pronuntias, quem nos dicimus malitiæ Angelum totius erroris artificem, totius ſeculi interpolatorem, per quem homo à primordio circumventus, ut præceptum Dei excederet, & proptereà in mortem datus, exinde totum genus de ſuo ſemine infectum, ſuæ etiam damnationis traducem fecit.* Et lib. de Animâ cap. 16. probatá Platonis ſententiâ de rationabili & irrationabili in ſingulis hominibus, *cui definitioni & nos quidem*, inquit, *applaudimus; ſed non ut naturæ deputetur utrumque: naturale enim rationale credendum eſt, quod animæ à primordio ſit ingenitum, a rationali videlicet autore . . . . . Irrationale autem poſterius intelligendum eſt, ut quod acciderit ex ſerpentis inſtinctu, ipſum illud tranſgreſſionis admiſſum, atque exinde exoleverit & condoleverit in anima ad inſtar jam naturalitatis, quia ſtatim in naturæ primordio accidit . . . . . à Diabolo immiſſio delicti: irrationale autem omne delictum. Igitur à Diabolo irrationale, à quo & delictum.*

R. 5. Lactantium pariter originalis peccati exiſtentiam non negare; ſed tacitis Chriſtianæ Religionis pluribus dogmatibus, præſertim verò de originali peccato, Philoſophorum principia & rationes expendere, ut Gentes hâc œconomiâ deducere poſſet ad veritatis cognitionem. Hoc enim erat Lactantii propoſitum, ut ſcilicet adverſus Philoſophos oſtenderet hominem propter Deum fuiſſe conditum, & univerſum orbem propter hominem: *Quia nihil eſt*, inquit lib. 7. Inſtit. cap. 4. *ut opinor, quod ſit propter ſeipſum factum: ſed quidquid omninò fit, ad uſum aliquem fieri neceſſe eſt.* Quod principium ubi confirmavit, ſolvit cap. 5. ejuſdem libri hanc ab Epicuro propoſitam quæſtionem; *Si tantùm honoris homini habuit* (nempè Deus) inquiebat Epicurus, *ut ipſius causâ mundum fabricaret, ut inſtrueret eum ſapientiâ, ut dominum viventium faceret, eumque diligeret tanquam filium; cur mortalem fragilemque conſtituit? cur omnibus malis, quem diligebat, objecit; cum oporteret & beatum eſſe hominem, tanquam conjunctum & proximum Deo, & perpetuum, ſicut eſt ipſe?* Hanc, inquam, ſolvit Epicuri quæſtionem, & ait idcircò Deum animas primò fragilibus & imbecillis corporibus illigaſſe, ut eas *conſtitueret inter bonum malumque medias, ut conſtantibus ex utriuſque naturis virtutem proponeret . . . . Ut ad illud æternæ vitæ ineloquibile præmium ſumma cum difficultate & magnis laboribus pervenirent.* Deindè hanc rationem ſubjicit: *Quia*

Quia nihil intereſſet inter juſtum & injuſtum; ſiquidem omnis homo natus, immortalis fieret. Addit ex corporum infirmitatibus ſequi hominem eſſe mortalem: *Quæ ratio docet*, inquit, *mortalem naſci hominem: poſteà verò immortalem fieri, cum cœperit ex Deo vivere, id eſt juſtitiam ſequi, quæ continetur in Dei cultu: cum excitaverit hominem Deus ad aſpectum cœli ac ſui. Quod tùm fit, cum homo cœleſti lavacro purificatus exponit infantiam cum omni labe vitæ prioris; & incremento divini vigoris accepto fit homo perfectus ac plenus.* Hinc ex illo argumento negativo non rectè colligitur peccatum originale negaſſe Lactantium; cum præſertim non ageretur de causâ, ſeu tot miſeriarum origine; ſed quæreretur quem in finem cum tantis miſeriis conditus fuerit homo; & aliundè ſat nobis innuat de ejuſcemodi peccato doctrinam, ubi ait tùm hominem fieri juſtum, cùm in cœleſti lavacro deponit omnem labem vitæ prioris.

Ex his colligant Pelagiani quàm immeritò nobis opponant tribus prioribus Eccleſiæ ſeculis hanc non viguiſſe doctrinam, & de originali peccato aut ſiluiſſe Sanctos Patres, aut illud non dari ſuppoſuiſſe, vel etiam negaſſe. Etſi enim de illo dogmate non ſcripſerint aliqui, hoc tamen non ſufficit ad depellendam ex Apoſtolicâ Traditione argumentationem; cum nemo catholicus veritatem hanc negaverit, ut oſtendimus de S. Clemente Alex. & Lact. &c. qui intra hoc trium priorum ſeculorum ſpatium floruêre: præſertim verò cum cæteri Sancti Patres quibus de illo peccato diſſerendi occaſio data fuit, ejuſcemodi dogma expreſſè & fortiter ſtabiliant, ut SS. Juſt. & Iren ex quibus plurima jam adduximus de hoc peccato argumenta; ut etiam Tertullianus, quem doctrinam hanc ut ubique, vel etiam ab Hæreticis receptam explanaſſe fuſiùs demonſtravimus. Novitatis ergò non incuſetur S. Cyprianus, quaſi doctrinam tribus prioribus ſeculis perſpicuè non traditam retulerit, nec ullum Traditionis illius certum, clarum, & conſtans prioribus illis temporibus extiterit monumentum. Illud enim dogma non proponit S. Cyprianus, ſed ex illo dogmate ſuppoſito, tanquam ab omnibus admiſſo inconcuſſam conficit cum 66. Epiſcoporum Synodo argumentationem, ut Fido Epiſcopo, qui Baptiſma juxta Circumciſionis ritum ad octavum uſque diem protrahendum cenſebat, omnis eximeretur ſcrupulus. Undè ità Fidum alloquitur Epiſt. 59. *Quod tu putabas eſſe faciendum, nemo conſenſit, ſed univerſi potiùs judicavimus nulli hominum nato miſericordiam Dei & gratiam denegandam.... Quantum in nobis eſt, ſi fieri poteſt, nulla anima perdenda eſt.... Cæterùm ſi homines impedire aliud ad conſecutionem gratiæ poſſet, magis adultos & provectos, & majores natu poſſent impedire peccata graviora. Porro autem ſi etiam graviſſimis delictoribus, in Deum multùm antè peccantibus, cum poſteà crediderint, remiſſa peccatorum datur, & à Baptiſmo atque gratiâ nemo prohibetur; quanto magis prohiberi non debet infans, qui recens natus nihil peccavit, niſi quod ſecundum Adam carnaliter natus contagium mortis antiquæ primâ nativitate contraxit; qui ad remiſſam peccatorum accipiendam hoc ipſo faciliùs accedit, quòd illi non remittuntur propria, ſed aliena peccata.* Ex quibus videre eſt primum hujus dogmatis interpretem non eſſe S. Cyprianum: Antiquorum enim, præſertim verò Tertulliani, quem ut Magiſtrum

continuò colebat, planè ſecutus eſt doctrinam. Nec reponat quis hanc non eſſe Theologorum quorumdam Catholicorum ſententiam, noſque pro libito hæc proferre: palàm quippè fiet attendenti Theologos illos, nec S. Cypriani & Epiſcoporum Africanorum mentem cepiſſe, nec eorum diſſerendi rationem fuiſſe aſſecutos: quod quidem non contigiſſet, ſi vel ipſam S. Cypriani Epiſtolam conſuluiſſent, aut anteriorum ſeculorum Patres; vel etiam ſi S. Auguſtinum hanc S. Cypriani & Synodi argumentationem expendentem adiiſſent, eorum enim animis occurriſſet apud S. Aug. quod mox ex S. Cypriano confecimus ratiocinium: ſic enim habet S. Auguſt. cap. 5. lib. 3. de peccat. mer. & remiſſ. *Non immeritò B. Cyprianus oſtendit quod ab initio creditum & intellectum ſervet Eccleſia... Vides quantâ fiduciâ ex antiquâ & indubitatâ Fidei regulâ vir tantus iſta loquatur, qui hæc documenta certiſſima ideò protulit, ut illud quod erat incertum, undè conſuluerat ille, cui ſcribebat, & undè Concilii Decretum conſtitutum eſſe commemorat; ut ſcilicet ante octavum diem, ex quo die natus eſſet infans, eum, ſi afferretur, baptizare nemo dubitaret, per hæc figmenta probaretur: neque enim hoc tunc quaſi novum, aut quaſi aliqua cujuſquam contradictione pulſatum, Concilio ſtatuebatur, ſeu firmabatur, quòd obſtricti originali peccato tenerentur infantes: ſed cum illic alia conſultatio verſaretur & diſceptaretur, propter legem carnalis Circumciſionis, utrum eos & ante octavum diem baptizare oporteret; ideò ei, qui hoc negabat, nemo conſenſit; quia nec conſulendum, nec diſceptandum; ſed firmum certumque habebatur animam ſaluti æternæ perituram, ſi hanc vitam ſine illius Sacramenti conſecutione finiret: quamvis ab utero recentiſſimi parvuli ſolo reatu eſſent peccati originalis obſtricti. Quare illis eſt multò facilior, quod alienorum; ſed tamen eſſet neceſſaria remiſſio peccatorum. His certis illa incerta de octavâ die quæſtio diſſoluta eſt, atque in Concilio judicatum, homini nato, ne in æternum pereat, omni die debere ſuccurri.* Non eſt igitur undè ſibi blandiantur adverſarii de hac quorumdam Theologorum conceſſione. Si etenim à temporibus uſque ad S. Cypriani tempora Patrum ſeriem expendiſſent; Itemque ſi S. Cypriani evolviſſent opera, eum ſanè noviſſent à novitatibus ità alienum, ut nihil ad dogma pertinere exiſtimaverit, niſi quod per Traditionis canalem tranſmiſſum certis & inconcuſſis niteretur monumentis: Undè Ep. 44. ad Pompeium contra Epiſtolam S. Stephani id quæ eſſet adhibenda via & lex ad dogma definiendum ità conſtituit: *Si ad Divinæ Traditionis caput & originem revertamur*, inquit, *ceſſat error humanus, & Sacramentorum cœleſtium ratione perſpectâ, quidquid ſub caligine ac nube tenebrarum obſcurum latebat, in lucem veritatis aperitur. Quod & nunc facere oportet Dei Sacerdotes Præcepta Divina ſervantes, ut ſi in aliquo nutaverit veritas, ad originem Dominicam & Evangelicam & Apoſtolicam Traditionem revertamur; & indè ſurgat actûs noſtri ratio, undè & ordo & origo ſurrexit.* Igitur S. Cyprianus per canalem Traditionis ad fontis originem continuò recurrebat, & niſi certa & clara deprehendiſſet Traditionis illius argumenta, certè doctrinam de originali peccato non ità ſuppoſuiſſet cum Synodo, ut Fido Epiſcopo & aliis ſcrupulum eximeret.

Opp. 5. Fruſtrà inter peccati originalis propugnatores laudantur SS. Baſilius M. & Gregorius Nyſſ. nam S. Baſilius itâ perſpicuè originalis peccati exiſtentiam negavit, ut (referente S. Auguſtino lib. 1. contra Julian. cap. 5.) ipſe Julianus ejuſdem S. Baſilii uſus fuerit autoritate, ductâ ex ejus adverſus Manichæos libro, ubi, cum extabat, legebatur, *malum non eſſe ſubſtantiam, ſed converſationem, quæ de ſolâ voluntate contingat.* Addit, *hanc converſationem ex accidenti venientem facillimè poſſe ab ægrotantium voluntate ſeparari.* Scribit etiam: *Facilè poteſt malum à ſubſtantiâ ſeparari, ut & ſubjecta voluntati ſubſtantia munda poſſit per omnia poſſideri; ita ut nullius mali vel ſigna remaneant.* At poſito originali peccato, hæc penitùs ruerent argumenta. Nam originale peccatum non ex infantium voluntate oritur, nec converſatio eſt ex voluntate profecta, nec ullatenùs niſi Baptiſmo poteſt ab hominum naſcentium voluntate ſeparari, adeò ut nullius in eâ mali remanerent ſigna: originalis autem peccati ad agonem uſque remanent argumenta. Non minùs apertè originis peccatum negat S. Gregorius Nyſſ. in Orat. de infantibus præmaturâ morte abreptis. Cum enim Hierius, an ad univerſale judicium vocandi eſſent infantes, in dubium vocaret, tùm quòd præmium & pœna tribuantur ſolis operibus, tùm quòd præmaturè abreptorum infantium longè felicior videretur ſtatus, quàm eorum qui vixiſſent; huic quæſtioni per exclamationem itâ occurrit S. ipſe Doctor: *Ego animadvertens quanta difficultas ac perplexitas inſit in eâ, quæ nobis ad conſiderandum & contemplandum propoſita quæſtio eſt, convenire quidem opinor etiam præſenti commentationi Apoſtolicam vocem, quâ ille uſus eſt in arduis & mentis cogitationibus inacceſſis & incomprehenſibilibus quæſtionibus, ô Altitudo!* Nullam verò difficultatem paſſus fuiſſet S. Gregorius Nyſſ. ſi peccatum originale agnoviſſet; repoſuiſſet enim ſubitò eos damnationi propter originale peccatum addici. Sed alienus adeò fuit ab eâ ſententiâ, ut ſolam tribuat infantibus ignorantiam, cujus nullam reddit cauſam, quæ tamen alia non eſt, quàm originale peccatum. *Porrò*, inquit, *nemo nobis neceſſitatem imponat originem ignorantiæ exponendi; unde hæc inquiens? & à quo?* Hinc ait infantes illos expertes eſſe omnis malitiæ, nec ſanitate indigere; quòd nec ab initio quidem peccaverint: *Puellus infans ſimplex*, inquit, *omniſque malitiæ expers, nullo etiam nunc oculorum animi morbo participationi lucis officiente, in eo quod eſt naturale verſatur, ſanitate, quæ per purgationem contingit, non indigens. Quippè nec ab initio quidem prorsùs in animum morbum admiſit.* Rectè igitur ex præcipuis doctrinæ catholicæ teſtibus, nempè S. Baſilio & S. Gregorio Nyſſ. fratribus, cum Juliano inferri poteſt totum Orientem Pelagio præluſiſſe.

R. cum S. Auguſtino lib. 1. contra Julian. c. 4. *Non eſt, cur provoces ad Orientis Antiſtites; quia & ipſi utique Chriſtiani ſunt, & utriuſque partis terrarum Fides iſta una eſt; quia & Fides iſta Chriſtiana eſt.* 1° quidem S. Baſilius de originali peccato verba non facit in loco mox laudato, ſed de actuali: Scilicet de iis loquitur, *qui*, ut habet, *ægritudinem converſationis de voluntate propriâ collegerunt*: id eſt, ut exponit S. Auguſt. *jam Majoribus ratione utentibus & arbitrio voluntatis.* Quod

autem ait S. Baſilius, *facilè poſſe malum à voluntate, vel ſubſtantiâ ſeparari*; id ità intelligendum eſt, videlicet facile eſſe non humanæ voluntati, ſed miſericordiæ Dei. Quare non ſcripſit S. Pater, *ipſam voluntatem hominis ſive ſubſtantiam, vel naturam*, ut notat S. Auguſt. *malum à ſe poſſe facilè ſeparare, ſed ab eâ poſſe facilè ſeparari*; nimirùm per gratiam. Quod, ut monet ipſe S. Auguſt. ſufficiebat adverſus Manichæos, quos eo in opere confutabat S. Baſilius, quique *putant eſſe impoſſibile mutari in bonum naturam mali.* Nec ultima illa verba: *ut nullius mali vel ſigna remaneant*: negotium faceſſunt: *Fiet enim hoc*, ut ſcribit idem S. Aug. *& ipſa ſpes eſt indubitata fidelium.* Quod ubi Juliano repoſuit S. Doctor, quæ fuerit S. Baſilii mens circa originale peccatum oſtendit ex ipſius Serm. 1. de Jejunio, in quo tradit in Paradiſo Terreſtri conſtitutam fuiſſe primam de Jejunio legem, quam cum infregiſſet Eva, à Paradiſo cum eâ fuimus expulſi: *Si jejunaſſet*, inquit S. Baſil. *à ligno Eva, non iſto indigeremus jejunio ... quia non jejunavimus, decidimus de Paradiſo. Jejunemus ergo, ut ad eum redeamus.* Quæ quidem in verba ità diſſerit S. Auguſtinus adverſus Jul. *Audis, quòd iſto non indigeremus jejunio, ſi homo jejunii legem non fuiſſet in Paradiſi felicitate tranſgreſſus, & negas peccato illorum hominum obnoxios cæteros naſci ..... Audis ad Paradiſum nos unde decidimus, redire debere, & negas ad nos eorum peccatum, qui ſoli tunc homines in Paradiſo fuerant, in quibus & nos fuimus, pertinere.* Alias ex S. Baſilio probationes ſuperiùs relatas adjungat Candidatus.

Deindè ad S. Gregorium Nyſſ. R. ipſum pariter ab infantibus originale peccatum non removere. Quippè in Hierii quæſtione duo continebantur: primum, an cum aliis hominibus coram ſupremo Judice parvuli demortui cum aliis ſint ſiſtendi? Secundum, an accepturi ſint pro merito mercedem?

Ad 1. Reſpondet cum Apoſtolo, *ô Altitudo!* nec immeritò quidem: quemadmodùm enim ſolus Deus univerſalis judicii tempus, ſic & rationem ſolus novit. Quapropter an infantes coram Chriſti Tribunali ſiſtendi eſſent in die judicii, necne, non definit. Ad 2. verò tria Reſpondet; 1. quæſtionem hanc intelligendam eſſe de infantibus, qui prodierunt in lucem, licet propè diem ab eâ receſſerint; non autem de infantibus in alvo maternâ mortuis. Undè ubi primam quæſtionis partem ſolviſſet & plurima diſtinxiſſet, ut ad ſecundam partem accederet; ità ſcribit: *His igitur à nobis hoc modo diſtinctis & explicatis tempeſtivum fuerit propoſitam nobis oratione tractare atque diſcutere quæſtionem. Hujuſmodi autem quiddam erat quod proponebatur: Si pro eo, quod juſtum eſt bonorum remuneratio atq; retributio fit, in quibus verſabitur is, qui infans in tenerâ ætate vitam finivit, neque boni in hac vita, neque mali quidquam conatus & exorſus, ut per hæc ei pro merito retributio fiat?* Quod & videre eſt ex hujus orationis concluſione: ideòque his verbis: *qui ne vitæ quidem penitus particeps fuit &c.* Idem intelligit, ac iſtis: qui ferè ſtatim atque *in aere fuit*, ſolutus eſt *per mortem*: De illis enim infantibus dicit, *quod nihilo plus habeant, quàm is, qui materno utero continetur; præterquàmquod in aere fuit &c.*

2. De illis infantibus conſtituit eos beatitudine donandos eſſe, ſed non æquali cum adultis: *Ad hæc reſpicientes malorum quidem, quæ ex improbitate ac nequitiâ exiſtunt, pariter expertem animam eſſe dicimus, tùm ejus, qui per omnem virtutem progreſſus facit; tùm ejus, qui ne vitæ quidem penitùs particeps fuit; non tamen in eodem ſtatu atque conditione pari utriuſque horum converſationem, vitæque traductionem eſſe intelligimus. Hic enim cæleſtes, ut ait Propheta, narrationes, per quas gloria Dei annuntiatur, audivit &c.....* *At is* (qui nimirùm ne vitæ quidem particeps fuit) *non in iiſdem verſatur, in quibus ſuperiorem illum verſaturum oratio demonſtravit; ut idcircò non ampliùs juxta prolatam à nobis oppoſitionem beatior oſtendatur is, qui vitæ particeps non fuit, eo qui præclarè particeps ejus fuit.* Quamobrem ità concludit orationem: *Contrahenda eſt igitur oratio in capita.... Immatura mors infantium, neque in doloribus ac mœſtitiâ eſſe eum, qui ſic vivere deſiit, intelligendum eſſe nobis ſuggerit; neque in pari ipſum & eadem conditione ac ſorte verſari cum iis, qui per omnem virtutem in hac vitâ purgati ſunt, providentiâ meliori exuperantiam vitiorum prohibente Deo in iis, qui ità victuri fuiſſent.* 3. Infantium illorum felicitatem propriè dici non poſſe præmium conficit: *Nomen enim retributionis*, inquit, *& remunerationis aliquid oportere prorſus ante præbitum ſignificat: at ei, qui omninò non vixit, materia aliquid præbendi prærepta eſt. In quibus autem datio non eſt, nec compenſatio quidem & retributio propriè nominatur.*

Ex quibus omnibus colligo S. Gregorium Nyſſ. de infantibus baptizatis diſſerere, proindèque mirum non eſſe, quòd originalis peccati non meminerit, ſed eos malitiæ omnis expertes, ſeu nullius peccati vel originalis, vel actualis conſcios dixerit; cum eos ſupponat rationis uſum nondum attigiſſe, & in Baptiſmo regeneratos. Hinc eos cum adultis baptizatis æternâ felicitate donandos, licet non æquali, definit hac inſtitutâ comparatione; quòd quemadmodùm prima infantium ætas lacte ac cibo ad ætatem accommodato nutritur, adulti verò ſolidiori cibo; non diſſimili ratione, *anima, quæ virtutem nondum guſtavit, eorum quidem malorum, quæ ex improbitate ac nequitiâ oriuntur, ut quæ ab initio prorſùs in malitiæ morbum non inciderit, expers manet: illius autem vitæ, quam Dei tùm cognitionem, tùm participationem eſſe oratio ſuperior definivit, tantam in initio partem capit, quanta capax eſt id quod enutritur.* Ignorantiæ quidem infantium cauſam non inquirit S. Greg. Nyſſ. quòd illum eò non vocaret oratio.

Cęterùm qui hanc S. Gregorii orationem attento animo expenderit, eam ſanè deprehendet intricatam admodùm: indè tamen non colliget originale peccatum ab infantibus removendum cenſuiſſe, ſi præſertim cætera illius Patris opera perluſtrarit. Nam de originali peccato doctrinam apertè profitetur, ut in libro de vitâ Moſis, in quo divinæ erga nos bonitatis amplitudinem exponens, ait ſe per Traditionem verum accepiſſe ſermonem, ejus nimirùm benignitatis eſſe Deum, ut naturâ noſtrâ per peccatum corrupta, nobis tamen ad virtutem conceſſerit auxilium: *Occultior quadam traditio & verus ſermo ad nos uſque deſcendit, quo creditur, poſteaquàm in peccatum natura noſtra lapſa eſt, non omninò à clementiâ divinâ negle-*

ctam, neque abſque ſuo patrocinio dimiſſam &c. Et Tract. priori in Pſalmos cap. 8. ubi ſcripſiſſet hominem, cum in peccatum labitur, annihilari, ſic concludit: *Ergo annullatio, quæ ad primos autores malitiæ, hoc eſt ad primos parentes cum veniſſet, etiam ad poſterorum ſucceſſionem inſtar pernicioſi cujuſdam fluminis effuſa eſt.* Quod pariter profitetur tùm Hom. 12. in Canticum Canticorum, tùm etiam in orat. 5. in hæc verba: *Dimitte nobis debita noſtra:* tùm etiam in orat. 10. contra Eunom. ubi ait, Chriſtum adoleſcenti reſpondiſſe: *Nemo bonus niſi Deus:* ut ſe Deum eſſe oſtenderet: *tum etiam quod humana natura in malo per peccatum conſtituta à verâ & propriâ boni appellatione ſecernitur.* Ex quibus facilè quiſque colliget originale peccatum in omnibus hominibus agnoviſſe S. Gregorium Nyſſ. & idcircò de illo peccato fuſiùs non diſſeruiſſe cum Hierio, quòd illud non poſtularet ejus propoſitum. Quamobrem, ut cum S. Auguſtino lib. 1. contra Julian. cap. 5. ſolutionem hanc concludam, non Occidentis modò, ſed & Orientis Epiſcopi omnes, *uno eodemque modo credunt, per unum hominem peccatum intraſſe in mundum, & per peccatum mortem; & ità in homines pertranſiiſſe, in quo omnes peccaverunt.* Et paulò anteà: *Omnes uno corde, uno ore, una fide id ipſum dicunt, & hæc Catholica Fides non diſſonante conteſtatione firmata*, quam ex SS. Juſtino, Irenæo, Cypriano, Firmiliano, Athanaſio, Baſilio, Gregorio Naz. Ambroſio, Hieronymo, Chryſoſtomo, & aliis confirmat S. Auguſtinus.

Opp. 6. S. Optatum Milevitanum lib. 7. de Schiſmate Donatiſtarum contra Parmenianum, negat originale peccatum. Cum enim Carthaginenſibus Epiſcopis & aliorum Catholicorum in Africâ Epiſcoporum Succeſſoribus negandam eſſe communionem conteſtaretur Parmenianus, & in ſolâ Donati aut Majorini parte ſervatum fuiſſe nomen Catholicum; non verò in Cæciliani Carthaginenſis communicatione; quòd iſte cum aliis Africanis Epiſcopis, traditis declinandæ perſecutionis causâ Libris ſacris, è gradu excidiſset, omneſque communionis ſuæ participes ſordidaſset; duo adverſus Donatiſtas demonſtrat S. Optatus: 1° Cæcilianum cum aliis Africanis à Traditionis ſcelere fuiſſe liberatum. 2° quamvis hujus criminis futurus fuiſset conſcius, deceſsorum maculam illam in ſucceſsores non eſse tranſmittendam; cum Adæ culpa Seth & alios non obſtrinxerit, nec ipſimet hanc infelicem hæreditatem à parentibus fuerint ſortiti: *Quamvis ab ipſis ad vos videatur hæreditaria macula, tamen in hoc titulo non poteſtis rei eſſe cum patribus veſtris ſecundum judicium Dei, qui locutus eſt per Ezechielem Prophetam, dicens: Anima quæ peccat, ſola morietur; quæ res jam & antiquis ſeculis in ipſis natalibus mundi comprobata eſt; nam non pertinuit ad Seth filium Adæ patris admiſſum.* Itaque nec S. Optato, nec Donatiſtis notum erat ullatenùs peccatum originale: aliàs enim præſenſiſſet Donatiſtas in promptu reſponſuros, Adæ peccatum in ipſius poſteros fuiſſe tranſmiſſum; & proindè Cæciliani, ejuſque partium ſcelus in Succeſſores jure dici devolutum.

R. 1. dici poſſe librum iſtum ſeptimum non eſſe S. Optati, cum ſex tantùm libros ſibi propoſuerit ſcribendos, ut habet lib. 1. Hinc argumenta, quæ tractanda ſibi ſumit, ſex illis libris fuit complexus: & proindè ſepti-

mus iſte addititius dici poteſt; cum præſertim S. Hieronymus in lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis illius non meminerit. Sed prætermiſsâ hac reſponſione, quæ nobis non omninò videtur probanda, tùm quòd libri iſtius ſeptimi initio profiteatur S. Optatus ſibi ſupereſſe adhuc ſcrupulum Donatiſtarum animis eximendum; tùm quòd ſeptimus ille liber variis in codicibus extet, & tempore forſan S. Hieronymi libro ſexto ſubnecteretur.

R. 2. S. Optatum de Adami peccatis actualibus, quæ originale ſubſecuta fuerunt, ſermonem habere; non verò de primo lapſu, qui omnes in poſtero dimanavit. Neque enim de iſto cum Donatiſtis erat diſceptatio, ſed de ſolo traditionis crimine. Undè accommodatum ad quæſtionem exemplum adhibet, actualia ſcilicet Adami è Paradiſo depulſi peccata non tranſiiſſe in Seth, neque etiam aliorum parentum in filios; licet quandòque, ex Exodi 20. patrum ſcelera uſque ad quartam generationem Deus vindicet. Quam œconomiam ad vetus Teſtamentum ſcribit pertinere, ut vel eâ ratione Iſraëlitæ admodùm rudes à criminibus perpetrandis deterrerentur: ab hac verò caſtigatione filiis, qui parentum ſceleratorum veſtigiis non inſiſterent, ex Ezechielis 18. immunitatem conceſſiſſe Deum, præſertim Chriſtianis, aſſerit. Quapropter nullatenùs de originali labe hîc cogitabat S. Optatus. Cum autem occaſione datâ fuit de originis peccato agendum, profeſſus eſt cum coætaneis, quod à Tertulliano, S. Cypriano, & aliis Africanis Doctoribus & Epiſcopis acceperat, ut lib. 1. ubi acriter in Parmenianum inſurgit, qui carnem Chriſti peccatricem fecerat, & Jordanis demerſam diluvio ab univerſis ſordibus eſse mundatam aiebat: *Caro Chriſti*, inquit, *de Spiritu ſancto concepta, inter alios non potuit in remiſſam peccatorum tingi, quæ nullum videbatur admiſiſſe peccatum... Caro Chriſti ipſo Jordane ſanctior invenitur; ut magis aquam ipſam deſcenſu ſuo mundaverit, quàm ipſa mundata ſit.* Solum Chriſtum ab eâ labe vult exceptum, docetque ibidem ex receptâ ubique ſententiâ, omnes etiam fidelium filios naſci Dæmonis ſervos, ideòque ſpiritum immundum Exorciſmis eſse neceſsariò expellendum, & baptiſmo donandos ſingulos: *Nam neminem fugit*, inquit, *quòd omnis homo qui naſcitur, quamvis de parentibus chriſtianis naſcatur ſine ſpiritu mundi eſſe non poſſit, quem neceſſe ſit ante ſalutare lavacrum ab homine excludi & ſeparari. Hoc Exorciſmus operatur, per quem ſpiritus immundus depellitur, & in loca deſerta fugatur.* Undè cum Parmeniano convenit diluvio fuiſse delineatum Baptiſma, & hujus efficacitate primam in omni homine inſtaurari juſtitiam docet: *Erat quidem* (nempè diluvium) *imago Baptiſmatis, ut inquinatus totus orbis demerſis peccatoribus lavacro interveniente in faciem priſtinam mundaretur.* Et poſtmodùm: *Quis fidelium neſciat ſingulare Baptiſma virtutum eſſe vitam, criminum mortem, nativitatem immortalem, cœleſtis Regni comparationem, innocentiæ portum, peccatorum* (ut & tu dixiſti Parmeniane,) *naufragium.*

Quamobrem ſi pro maculâ originali ſtetit S. Auguſtinus, ſtetit & S. Optatus; cum utriuſque fuerint eædem originalis peccati demonſtrationes: &, quod majus eſt quo tempore ad dicendum de illo peccato non cogebat S. Optatum propugnandi adverſus Pelagium nondum prodeuntem dogmatis catholici neceſſitas; quodque ſcripſerat, probantibus coætaneis Catholicis

Epiſcopis, de originis labe S. Optatus, idem quinto ineunte ſeculo congregati definiunt Africani Epiſcopi an. 411. in Collatione ſolemni juſſu Honorii Auguſti cum Donatiſtis Carthagine habitâ. Cum enim idem argumentum urgerent Donatiſtæ, & eadem Scripturæ loca adducerent, ut Traditionis crimen ad Cæciliani & Catholicorum Epiſcoporum Succeſſores tranſiiſſe oſtenderent; (licet crimen illud deteſtarentur Epiſcopi omnes Catholici) reſponderunt Patres Africani in tertiâ Collationis die hæc loca de filiis, qui patrûm peccata imitarentur, eſſe intelligenda; non verò de cæteris, qui parentum lapsûs nullatenùs eſſent conſcii. Eandem de originali labe fidem anno 412. iidem Epiſcopi adverſus Celeſtium Pelagii diſcipulum ſanciverunt.

Opp 7. S. Ambroſius in Apologiâ David cap. 11. laborans in illorum Prophetæ verborum interpretatione: *Ecce in iniquitatibus conceptus ſum:* nullatenùs Adami lapſum infantibus tribuit, ſed ſola parentum vitia eis vitio vertit. En ejus verba: *In delictis generat unumquemque mater ſua: nec hic declaravit, utrum in delictis ejus mater pariat, an jam ſint aliqua delicta naſcentis.* Et paulò poſt: *Et parentes non carent lapſu . . . nec illi materni conceptûs dies ſine peccato ſunt.* Undè ità concludit: *Concipimur ergo in peccatis parentum, & in delictis eorum naſcimur.* Igitur ea fuit mens S. Ambroſii, videlicet proprio aliquo peccato non maculari parvulos in ſuo conceptu, ſed iniquitate parentum, qui propterea tenentur ad lavacra præſcripta confugere, dies purgationis ſubire, necnon poſtmodùm ſe coram Sacerdotibus oblato ſacrificio ſiſtere.

R. adeò alienum eſſe S. Ambroſium à negando infantibus innato peccato, ut vel etiam eo in capite originalis peccati dogma tradat apertè, ut oſtendit S. Aug. lib. 4. contra duas Epiſt. Pelag. cap. 11. ubi hæc beatiſſimi Ambroſii verba ex cap. 11. Apologiæ David excerpta refert: *Vides, quid de concupiſcentiæ voluptate. . . . pronuntiaverit,* (nempè S. Ambroſius) *quòd eâ quiſque concretus, eâ genitalibus viſceribus infuſus, ea coagulatus in ſanguine, & in pannis non utique laneis, vel lineis, aut hujuſmodi talibus, qualibus jam nati obvolvuntur infantes; ſed pannis vitiatæ originis tanquam hereditariis involutus, priùs ſubeat contagium delictorum, quàm vitalis hujus aëris auram ſpirando percipiat, in quem velut immenſum fontem communis & non deſiſtentis alimenti poſt occulta ſpiramenta viſcerum maternorum, qui naſcitur, funditur in ortu ploraturus, quem contraxit ante ortum.*

Hæc & alia ferè innumera S. Ambroſii verba in dogmatis de originali peccato confirmationem adverſus Julianum excerpſit S. Auguſtinus ex lib. 1. de Pœnit. c. 3. l. 7. in Luc. l. de Iſaac & Animâ c. 8. l. de Parad. c. 11. necnon tandem ex l. 2 de Reſurrectionis fide. Sed, ut aiebat S. Aug. l. 4. cont. duas Pelagianorum Epiſtolas c. 12. *Nimis longum erit, ſi omnia velim commemorare, quæ S. Ambroſius adverſus hanc hæreſim Pelagianorum tantò poſt exorturam, non eis quidem reſpondens, ſed prædicans Catholicam Fidem, atque in eâ homines ædificans dixit & ſcripſit.*

Satis ſuperque nobis ſit S. Ambroſii adverſus novitatem Pelagianam autoritate non fuiſſe uſurum S. Auguſtinum, niſi apud omnes de S. Ambroſii

pro

pro fide peccati originalis doctrinâ conſtitiſſet Addam in Candidatorum commoda, Novatores in laudandis SS. Patribus plerumque magnificos, ad dogmata, quæ profeſſi fuerunt, impugnanda irreligioſiùs audaces ſemper eſſe. Sic Pelagius de S. Ambroſio ita ſcripſerat, referente S. Aug. l. de Gratiâ Chriſti c. 43. *Beatus Ambroſius Epiſcopus, in cujus præcipuè libris Romana eulcet Fides, qui Scriptorum inter Latinos flos quidam ſpecioſus enituit, cujus fidem & puriſſimum in Scripturis ſenſum, ne inimicus quidem auſus eſt reprehendere &c.* Undè adverſus Pelagium ità diſſerit S. Auguſt. de Orig. peccato c. 41. *Verbis hujus hominis Dei, quem tanto præconio ipſe laudavit Pelagius, contradicit, & dicit: Sicut ſine virtute, ità nos ſine vitio procreari. Quid igitur reſtat, niſi aut iſtum Pelagius ſuum damnet errorem, aut eum ſic Ambroſium laudaſſe pœniteat? Sed quia iſta ſecundum Catholicam Fidem B. Ambroſius, ut Epiſcopus Catholicus eſt locutus, ſequitur ut ab hac viâ fidei devius meritò Pelagius cum Celeſtio diſcipulo ſuo Catholicæ Eccleſiæ ſit autoritate damnatus; niſi eum non Ambroſium laudaſſe, ſed contra Ambroſium ſenſiſſe pœniteat.* Hinc colligant Candidati Antiquorum adverſus hujus temporis Novatores autoritatem laudaturi, quanti facienda ſint momenta SS. Patrum, qui pro Catholicâ Fide continuò decertarunt, & ipſis Hæreticis fuerunt venerationi.

Opp. 8 cum Juliano apud S. Aug. l. 1. adverſus eundem Julian. c. 6. *S. Joannes Conſtantinopolitanus negat eſſe in parvulis originale peccatum; in eâ quippè Homiliâ, quam de Baptizatis habuit*, ſeu Hom. 3 ad Neophytos, relatis decem Baptiſmi effectibus, teſtatur infantes non ideò baptizari, quòd rei ſint originalis peccati, ſed ut addatur eis ſanctitas: *Hac de causâ etiam infantes baptizamus, cum* (vel *quamvis*) *non ſint coinquinati peccato, ut eis addatur ſanctitas, juſtitia, adoptio, hæreditas, fraternitas Chriſti, ut ejus membra ſint.* Ex quibus colligebat Julianus peccati originalis veniam in Baptiſmo infantibus non conferri, ſed illis jam juſtis gratiæ aut ſanctitatis incrementum tribui.

R. cum S. Aug. illa S. Chryſoſtomi verba, *cum* (*aut quamvis*) *non ſint coinquinati peccato*, vel Juliani malâ fide, vel Scriptoris errore, vel Interpretis varietate fuiſſe interpolata: tùm quia in aliis codicibus eandem interpretationem habentibus, non *peccato*, ſed *peccatis* plurali numero legitur: tùm quia ipſa S. Chryſoſtomi verba Græca: *διὰ τοῦτο καὶ τὰ παιδία βαπτίζομεν, καίτοι ἁμαρτήματα οὐκ ἔχοντα*, ità Latinè reddenda ſunt: *Ideò & infantes baptizamus, quamvis peccata non habentes.* Undè colligit S. Aug. ibidem hæc S. Chryſoſtomi verba non de originali peccato intelligenda eſſe, ſed de actuali: *Vides certè*, inquit, *non ab eo dictum eſſe parvulos coinquinatos eſſe peccato, ſive peccatis, ſed non habere peccata: intellige propria, & nulla eſt contentio.* Si quærant adverſarii cum Juliano, ſi hæc fuit mens S. Chryſoſtomi, cur non addidit adjectivum *propria*? Hoc erit noſtrum cum S. Auguſtino Reſponſum: *quia diſputans in Catholicâ Eccleſiâ, non ſe aliter intelligi arbitrabatur: tali enim quæſtione nullius, vel nullus pulſabatur, & vobis nondum litigantibus ſecuriùs loquebatur.* Ne verò dubium ſupereſſe poſſit de illâ mente S. Chryſoſtomi: *Ingredere Sancte Joannes*, ut S. Auguſtini verbis utar, *ingredere & conſide cum fratribus, à*

quibus te nulla ratio, & nulla tentatio ſeparavit... Quid enim apertius, quàm id quod ibi (videlicet eâdem in Homeliâ) *dixit* (S. Chryſoſtomus) *venit ſemel Chriſtus & paternis nos cautionibus invenit adſtrictos, quas conſcripſit Adam? Ille initium obligationis oſtendit, peccatis noſtris fœnus accrevit.* Quæ quidem in verba ità diſſerit adverſus Julianum S. Auguſtinus loco jam laudato: *Audiſne*, inquit, *hominem in fide catholicâ & eruditum & erudientem, diſtinguentem debitum paterni chirographi, quod hæreditarium nobis inhæſit, ab eis debitis, quorum per noſtra peccata fœnus accrevit? Audis, quid parvulis in Baptiſmo relaxetur, qui nondum propria debita contraxerunt, nec tamen à paterno chirographo immunes eſſe potuerunt. Verba quippè ejus non interpretata ſic leguntur in Græco:* ἦλθεν ἅπαξ ὁ Χριστὸς, εὗρεν ἡμῶν χειρόγραφον πατρῷον, ὅτι ἔγραψεν ὁ Ἀδάμ. *&c. Quæ verbum è verbo interpretata ſic ſe habent: Venit ſemel Chriſtus, invenit noſtrum chirographum paternum, quod ſcripſit Adam: Ille initium induxit debiti; nos fœnus auximus poſterioribus peccatis. Numquid*, ut S. Aug. addit, *contentus fuit dicere paternum chirographum, niſi adderet noſtrum? ut ſciremus antequàm fœnus peccatis noſtris poſterioribus augeremus, jam illius chirographi paterni ad nos debitum pertinere.*

Reſponſionem hanc confirmat S. Auguſtinus, probatâ ex aliis locis originali labe in ſingulis hominibus, ut ex Epiſt. ad Olympiad. in quâ ſcripſerat: *Quando Adam peccavit illud grande peccatum, & omne genus hominum in commune damnavit; de mœrore pœnas luebat.* Et Homil. de ſuſcitato Lazaro: *Flebat Chriſtus*, nempè Joan 15. v. 35. *cur uſque ad hoc mortalitas deliquiſſet, ut excuſſa de perennitatibus Inferos adamaret. Flebat Chriſtus, quòd eos qui immortales eſſe poterant, Diabolus feciſſet eſſe mortales.* Quibus relatis teſtimoniis ità compellat Julianum: *Quid dici poſſet expreſſius? quid ad iſta reſpondes? Si Adam grandi peccato ſuo omne genus humanum in commune damnavit, numquid niſi damnatus parvulus naſcitur? Et per quem niſi per Chriſtum ab iſtâ damnatione liberatur? Si & in Lazaro dicitur excuſſa de perennitatibus mortalitas Inferos adamaſſe; quis mortalium non ad iſtam culpam caſumque pertineat, quo cecidit primus homo de vita perennitate, quam ſi non peccaret, acceperat, ſi Diabolus omnes qui immortales eſſe poterant, fecit eſſe mortales? Undè etiam parvuli moriuntur, ſi obnoxii peccato primi illius hominis non ſunt?* Iiſdem teſtimoniis, & eodem ferè argumenti genere utitur adverſus Jul. lib. 6. Operis imperf. c 7. & 9.

Et certè quo pacto ab universâ Orientalis Eccleſiæ fide receſſiſſet Doctor novitatibus adeò infenſus? An eum latebat quod profeſſi fuerant S. Cyprianus in Eccleſiâ Africanâ, S. Baſil. in Cappadociâ, Conſtantinopoli S. Greg. Naz. ejus deceſſor, in Galliâ S. Hilar. Mediolani S. Ambroſ. Romæ Innoc. I. *Abſit*, inquiebat S. Aug. loco mox laudato, *abſit hoc malum de tanto viro credere, aut dicere, abſit, inquam, ut Conſtantinopolitanus Joannes de Baptiſmate parvulorum, eorumque à paterno chirographo liberatione per Chriſtum, tot ac tantis Coëpiſcopis, maximèque Romano Innocentio, Carthaginenſi Cypriano, Cappadoci Baſilio, Nazianzeno Gregorio, Gallo Hilario, Mediolanenſi reſiſtat Ambroſio.*

Præterea notatum oportet in Operibus S. Chryſoſtomi Pariſiis an. 1570.

1584. & 1588. editis non haberi hæc verba : *Quamvis non ſint coinquinati peccato* ; ſed iſta : *ut non ſint coinquinati peccato* ; id eſt, ut eximantur à peccato. Quæ lectio ſi apud omnes certò conſtaret, nulla hîc ſupereſſet contentio. At ſaltem S. Chryſoſtomi ſcopo non parùm congruit hæc lectio : proponit enim adverſus aliquos baptiſmatis effectum non in ſolâ remiſſione peccatorum collocandum eſſe, verum & in aliis beneficiis : *Vides*, inquit, *quot ſunt Baptiſmatis largitates : & nonnulli diſputant cœleſtem gratiam in peccatorum tantum remiſſione conſiſtere : nos autem honores computavimus decem. Hâc de causâ etiam infantes baptizamus &c.*

His addo illam ad Neophytos Homiliam in pluribus S.Chryſoſtomi editionibus non occurrere.

Inſt. 1. Non modo actualia peccata, ſed & originale ab infantibus removet S. Chryſoſtomus, & in operibus nullatenùs interpolatis, ut in Hom. 10. in Epiſt. ad Rom. ubi ſolam mortem, non peccatum ab Adamo in poſteros fuiſſe tranſmiſſam aſſerit, conteſtatus illud Apoſtoli verbum, *peccatores*, non ad litteram, ſed metaphoricè intelligendum eſſe ; ita ut mortales tantummodò ſignificet : *Adamo peccante*, inquit, *ac mortali effecto, & qui ex eo orti ſunt, eos tales eſſe, nihil abſurdum. At ex illius inobedientiâ alterum peccatorem extitiſſe, id verò quam, obſecro, congruentiam conſequentiamque habeat ? Invenietur enim nec pœnas habere qui talis fuerit, ſiquidem non ex ſeipſo peccator extiterit Quid igitur hoc loco verbum hoc, peccatores, ſignificat ? Mihi videtur tantumdem ſignificare, quantùm illud, ſupplicio obnoxii & mortis rei.* Igitur nihil aliud Adami peccato inductum eſſe præter mortem corporis cenſuit S. Chryſoſt.

R. de actuali peccato ſermonem habere S. Chryſoſtomum, non verò de originali. Id enim unum, ex S.Chryſoſt. ſibi propoſuerat S.Paulus oſtendendum, nempè fideles ſingulos ſive ex Gentibus, ſive ex Judæis ad fidem adductos, ſolius Chriſti beneficio juſtitiam obtinuiſſe. Cum autem juſtitiam hanc poſteris Abrahæ debitam eſſe cenſerent Judæi, Paulinam Inſtitutionem irridebant, ut teſtatur ipſemet S.Chryſoſt. *Adverſus Judæum*, inquit, *conſtituta pugna eſt ambigentem ac deridentem, quam per unum juſtitiam factam eſſe vult Apoſtolus* In eo emendando errore operam collocans S. Paulus iſto in 5. cap. Epiſtolæ ad Rom. probat nos tùm peccati, tùm mortis ſervitute per Adamum tranſmiſſâ fuiſſe à Chriſto liberatos ; & addit : *Sicut enim per inobedientiam unius hominis &c.* Quæ quidem inobedientia in poſteris non eſt actualis inobedientia primi parentis ; (nullatenùs enim, ut ait S. Chryſoſt. congrueret) ſicut nec actualis juſtitia Chriſti in fideles tranſit. Quia verò Judæis rudioribus hæc ardua intellectu videri poterant, argumento ſenſibus accommodato utitur S.Chryſoſt. videlicet oſtendit ob Adami demeritum nos mortis legibus eſſe obſtrictos, ut indè colligat juſtitiæ, quam meriti ſui dignitate nobis comparavit Chriſtus, nos fieri participes. Undè in promptu eſſet conficere eandem eſſe congruentiam inter peccati originalis & mortis propagationem ; cum ex ipſo in eâdem Homil. nemo niſi peccator pœnis ſit obnoxius : *Invenietur enim*, inquit, *nec pœnas quidem debere, qui talis fuerit &c.* Ex eodem autem S. Chryſ. morti & pœnis ſubjacet quilibet homo. Quapropter originali peccato nemo non obnoxius eſt ; ſicut eâdem in Hom.

tradit ipſemet S.Chryſ. ut oſtendit S.Aug l. 1. cont. Jul. c. 6. En verba: *Manifeſtum eſt, quoniam non ipſum peccatum, quod ex Legis tranſgreſſione, ſed illud peccatum, quod ex Ada inobedientia hoc erat, quod omnia contaminavit.* Et paulò poſt in illa Apoſt. verba: *Sed non quemadmodum delictum, ità & gratia &c. Quod dicit* (ſcilicet Apoſtolus) inquit idem S.Chryſ. *hujuſmodi eſt: ſi peccatum valuit & peccatum unius hominis; gratia & Dei gratia, & non ſolùm Patris, ſed etiam Filii, quemadmodùm ampliùs non prævalebit, multò enim hoc rationabilius. Nam alium pro alio damnari, non valdè videtur habere rationem: alium autem pro alio ſalvari, & decentius magis & rationabilius apparet. Si igitur illud factum eſt, multo magis hoc.* Et in iſtâ ejuſdem Apoſt. verba: *Judicium ex uno in condemnationem &c. Hoc idem eſt*, inquit ipſe S.Chryſ. *quod dicitur, quoniam quidem mortem & damnationem potuit peccatum inducere; gratia autem non unum illud tantummodò interfecit peccatum, ſed etiam poſt illud introeuntia peccata.* Igitur, ex ipſomet S. Chryſ. alterum ob Adami inobedientiam peccatorem extitiſſe habet aliquam *congruentiam*, vel potiùs veritatem, quæ non minùs conſtat, quàm per Chriſti juſtitiam illud idem peccatum interfici. Quamobrem S. Aug. adductis his & ejuſmodi teſtimoniis Julianum ſic alloquitur: *Numquid jam dubitare poteris S. Joannem tam longè eſſe à ſenſu veſtro, quàm non recedit à ſenſu catholico?* Undè peccati originalis propagationem non diffitebatur S. ipſe Doctor, ſed Adami peccati actualis tranſmiſſionem negabat.

Reſpondent aliter alii Traditionis Apoſtolicæ religioſiſſimi cuſtodes & propugnatores Theologi, qui proculdubiò expoſitioni ſuæ prælatam à nobis Auguſtinianam explanationem non dolebunt. Quæ S. Chryſoſtomi verba opponuntur, inquiunt, S.Patris ſenſum non referunt, ſed oppoſitionem, quam ſibi ipſi ſolvendam proponit. Verbis enim, quæ opponuntur præmittuntur iſta, quæ objectionis ſpeciem præ ſe ferunt: *Ac videtur quidem quæſtionem non puſillam habere, quod dictum eſt. Sed ſi quis accuratè attenderit, & hoc quoque perfacilè ſolvetur. Quænam igitur quæſtio fuerit? dicere videlicet multos ob unius inobedientiam peccatores extitiſſe; illo enim peccante ac mortali effecto, & qui ex eo orti ſint, eos tales eſſe, nihil abſurdum. At ex illius inobedientiâ alterum peccatorem extitiſſe &c.* Addunt: Hæc niſi objiceret ſibi S. Chryſoſt. pace tanti viri dici poſſet, eum ſibi non ſtare; cum impugnentur duo ibidem à S. Patre pluribus aſſerta; primum nempè ad Adami poſteros tranſmiſſum non fuiſſe originale peccatum; ſecundum, nullis pœnis ob Adami peccatum ſubjiciendos eſſe homines: *Invenietur enim*, inquit, *ſic nec pœnas quidem debere, qui talis fuerit; ſiquidem non ex ſeipſo peccator extitit.* Prius autem ab ipſius Homiliæ initio probavit S.Chryſoſt. ſcribens Apoſtolum ſæpiùs uti his verbis ✝. 19. Rom. 5. *Quemadmodum enim per inobedientiam unius hominis peccatores conſtituti ſunt multi &c. ut*, inquit, *cum tibi Judæus dixerit, quo pacto uno rectè agente Chriſto univerſus orbis ſalvus factus eſt: poſſis illi reſpondere, quo pacto uno non obediente Adam, univerſus orbis condemnatus eſt?* Quæ quidem S. Chryſoſt. reſponſio originale peccatum penitùs aſtruit. Poſterius autem in ipsâ reſponſione ad objectionem ità conficit ex Apoſtolo: *Quod porrò Adam mortuo, omnes ſimus mortales effecti, apertè ac multis demonſtravit* (ſcilicet Apoſtolus.)

Reſpondent alii non eſſe contentioni locum; quandòquidem ad baptiza-

tos ſermonem faciebat S. Chryſoſt. Hinc, inquiunt, nomine *peccatoris* intelligi mortales ſcribit. Quam reſponſionem probant tùm ex antecedentibus, tùm ex conſequentibus: Scilicet paulò ſuperiùs ità diſſeruerat S. Pater: *Per gratiam Dei exuberantem non tantùm ſupplicio liberati ſumus, & vitioſitatem omnem depoſuimus, & de integro regenerati ſumus, & reſurreximus ſepulto veteri homine, & redempti ſumus. & ſanctificati, & in adoptionem adducti, & fratres effecti unigeniti & cohæredes, & in eandem corporis unitatem redacti, ut corpus capiti, ſic illi uniti ſumus.* Idem oſtendunt, quæ objectionis verba ſubſequuntur: *Nihil*, inquit, *nocumenti accepimus à morte hujuſmodi & condemnatione, ſi ſapuerimus; ſed mortales effecti lucrum etiam fecimus.* Quod de non baptizatis dicere verum non eſſet.

Inſt. 2. S. Chryſoſtomum removere non modò actualem Adami iniquitatem, ſed & peccatum originale. Hæc enim Apoſtoli verba c. 5. ad Rom. ✝. 12. *In quo omnes peccaverunt*: ità refert: *Quatenùs omnes peccavimus*: & ab illorum verborum expoſitione Homiliam auſpicatus, ſic ſcribit: *Quo igitur pacto mors introiit, ac dominata fuit? per peccatum unius, inquit. Quid porrò ſibi illud vult, quatenùs omnes peccavimus? Illo lapſo, & ii item, qui de ligno comederunt, effecti ſunt ex illo tempore omnes mortales.* Itaque S. Chryſoſt. non cenſet Adami peccatum ad nos fuiſſe tranſmiſſum, niſi quantùm ad mortem. Hinc addit eadem in Hom. S. Paulum mortis cauſam non aſſignaſſe; illa verò cauſa, eſt originale peccatum: *Quod tamen*, inquit, *in quæſtionem cadit, eſt quâ de causâ factum eſt, ſed nondum hoc addit Apoſtolus. Idcircò quum oſtendit & ſupplicium ex uno in omnes derivatum fuiſſe, quâ id de causâ acciderit, nondum addidit.* At de originali peccato ſiluiſſe Apoſtolum dici nequit, niſi & illud peccatum negetur.

R. ad 1. S. Chryſoſt. his verbis pariter negare ad nos tranſmiſſum fuiſſe actuale Adami peccatum, ut modò repoſuimus: alium quidem hujus peccati effectum non deſignat præter mortis ſtipendium; ſed idcircò peccatum originale non inficiatur: imò cum mors ſit peccati effectus, illius propagatione jam innuit originalis peccati tranſmiſſionem, quam poſtmodùm apertè tradit diſtincto duplici peccato; nimirùm ex Adam altero, altero ex Legis Moſaicæ tranſgreſſione: ità enim Judæum alloquitur: *Si igitur hoc peccatum, inquis, ex Legis tranſgreſſione mortem peperit; quo pacto qui ante Legem fuere, omnes interiere? Si enim ex peccato mors radicem egit, Lex autem cum non eſt, peccatum non imputatur; quomodò mors dominabitur? Undè liquet quod non ipſum peccatum, quod à legis tranſgreſſione ortum eſt, ſed illud, inquam, peccatum erat, quod omnia perdebat.*

R. ad 2. ex his verbis aliud nihil poſſe confici, niſi, juxta S. Chryſoſt. tunc temporis non inſtitiſſe Apoſtolum in exponendâ mortis tranſmiſſæ causâ; nullatenùs autem negaſſe S. Doctorem originale peccatum, ut oſtendit S. Aug. l. 1. contra Jul. c. 6. *Lege*, inquit, *quemadmodum exponat idem ipſe vir ſanctus eundem ipſum Apoſtoli locum, ubi ſcriptum eſt: Per unum hominem peccatum intravit in mundum: ibi enim luce clarius in hujus fidei catholicæ veritate verſatur.* Quod ut oſtendat S. Aug. plurima S. Chryſoſtomi verba laudat, ut mox fuit expoſitum. Licet ergò morte à causâ mortis diſtinctâ, cauſam hanc nondum addere Apoſtolum ſcribat S. Chryſoſt. tamen originale peccatum non negat, nec de illo penitùs ſiluiſſe Apoſtolum:

contendit; ſed expoſitionem ampliorem non exigere Apoſtoli conſilium innuit. *Neque enim ſupervacaneus eſt Apoſtolus*, inquit S Chryſ. *ſed ea tantùm perſequitur quæ neceſſaria ſunt.*

Inſt. 2. Adeò conſtabat S. Chryſoſtomo, peccati originalis expertes eſſe parvulos, qui naſcerentur, ut Hom. 17. in 1. ad Cor. eos non propter Adæ peccatum perire, ſed quemlibet ſuo peccato deſtrui voluerit: *Quid ergo faciam? Ego propter illum* (ſcilicet Adamum) *perei? certè non propter illum. Neque enim tu manſiſti non peccans; ſed ſi non idem peccatum, alterum certè admiſiſti. Alioqui autem neque à ſupplicio accepiſti damnum, ſed lucrum.* Quam ſententiam confirmat Hom. 39. in 1. ad Cor. in hæc verba: *Sicut in Adam omnes moriuntur &c.* Ibi quippè homines in Adamo peccati morte non mori aſſerit, ſed ſolâ morte corporis: *Quid*, inquit, *omneſne dic, qui ... mortui ſunt in Adam morte peccati? Quomodo ergo Noë juſtus? ... Quid verò, dic rogo? omneſne vivificabuntur in Chriſto? Et ubi ſunt, qui abducuntur in gehennam? Nam ſi hoc quidem dictum eſt de corpore, ſtat quod dicitur: ſin autem de juſtitiâ & de peccato, nequaquam.* Undè nihil aliud peccato Adami inductum eſſe præter mortem corporis cenſuit, non verò mortem animæ.

R. ad 1. S. Chryſoſtomum de adultis baptizatis diſſerere, quibus ratio non ſubeſt conquerendi de Adamo, cum jam illius peccati facti fuerint immunes; ſed de ſeipſis, ut exitii ſui autoribus; quòd non peccantes non manſerint, (quemadmodùm referunt verba quæ opponuntur) & alia admiſerint peccata. Quamobrem dimiſſo per Baptiſmum originali peccato, propter Adamum non pereunt, ſed propter peccata actualia. Quòd autem baptizatos adultos alloquatur, patet vel ex illis ipſis verbis: *Alioquin autem neque à ſupplicio accepiſti damnum, ſed lucrum.* Et paulò poſt: *Quod autem neque mortale corpus impedimento ad virtutem, ſed caſtiget & plurimùm conferat, hinc eſt perſpicuum ... Si peccaris, potes peccata ſolvere; quum corpus ſit humile & demiſſum, & diſſolvatur. Hæ enim cogitationes ſufficiunt ad caſtigandum & deducendum ad moderationem.*

R. ad 2. S. Chryſoſt. ab omnibus removere ſolùm velle finalem animæ mortem originis labe inductam; non autem mortem ad tempus contractam, in illis ſaltem, qui juſtitiæ donum obtinuerint, ut Noë, Abraham, & Job, & qui juſtitiæ vitam per Chriſtum fuerunt aſſecuti: quemadmodùm nec omnes in Chriſto vivificantur æternâ juſtitiæ vitâ, quamvis univerſali termino ſimili *omnes* utatur. Scilicet de morte & reſurrectione corporis accipienda vult S. Chryſoſt. hæc Apoſtoli verba 1. Cor. 15. *Sicut in Adam omnes moriuntur, ita in Chriſto omnes vivificabuntur.* Quod ut conficiat, oſtendit omnes homines non mori coinquinatos labe originali; quemadmodùm omnes non reſurgunt per Chriſtum juſtificati: quapropter ità diſſerit paulò ſuperiùs: *Hinc quoque eſt perſpicuum, quòd non loquebatur* (nimirùm Apoſtolus) *de peccatis, ſed de reſurrectione corporum, & de vitâ præſenti & futurâ.* Et paulò infrà: *Si autem peccatorum diceres reſurrectionem,* (*nemo autem eſt abſque peccato: nam Paulus dicit: Nihil mihi conſcius ſum, ſed non in hoc juſtificatus ſum:*) *quomodò erunt aliqui, qui reſurgant convenienter veſtræ ſententiæ? Vides eum eſſe locutum de corporibus: & ut hoc faceret fide dignum, continuò Chriſtum adducit in medium, qui in carne*

reſurrexit. Deindè etiam affert cauſam Apoſtolus. *Quænam eſt ergo cauſa? Quoniam quidem per hominem mors, & per hominem reſurrectio mortuorum. Si autem per hominem, per eum planè qui habet corpus.* Et paulò poſt: *Videamus autem*, inquit, *quamnam dicit mortem? & ſicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes vivificabuntur. Quid? omneſne? dic quæſo.*

Uno verbo quibuſcunque in Oriente adeò perſpecta erat de originis peccato doctrina, ut à novitate Pelagianâ totus Oriens, prętertim verò Eccleſia Antiochena, in quâ inſtitutus fuerat S. Chryſ. ſummoperè abhorruerit; ita ut in Palæſtinâ prodiens ipſa Pelagiana Hæreſis, in Dioſpolitano Concilio, Præſide Eulogio Cæſar. fuerit damnata; ipſeque Pelagius à Patribus iſtius Synodi ad eundem errorem damnandum fuerit compulſus; quamvis illorum Patrum diligentiam ſtatim eluſerit. Recepta igitur erat, & in Orientalium animis longè anteà invaluerat de labe originali fides, cum in eam Novatores inſurrexere. An ergò S. Chryſoſt. Antiquitatis ſtudioſiſſimus hanc fidem vel leviter 9. annis ante Dioſpolitanam Synodum læſiſſet? An verò pepercissent adverſarii, tam infenſi, adeòque intenti ad conquirenda, quæ ad ejus damnationem poſſent conquirere? Anne prætermiſiſſent dogmata, quæ omnium Eccleſiarum publicam profeſſionem offenderent? præſertim cum tot & tam inaudita ſcelera confinxerint, & tam ſedulò in accuſationis ſpecie conſectandâ laborarint, ut inſontem & præſtantiſſimæ virtutis Epiſcopum opprimerent. Aperta ſanè fuiſſet damnationis ratio, ſi quid ſimile peccaſſet S. Chryſoſt. ipſiuſq; abdicatio ſolemniter dicta, ſed ab omnibus fermè Catholicis improbata, propugnari potuiſſet. Hujuſmodi autem argumenti genere nuſquam uſi ſunt ipſius adverſarii; nihilominùs tamen in dogmate catholico verſatiſſimi omnium conſenſu erant, ut Theophilus Alex. Acacius Beroæ, S. Epiph. & alii adverſus S. Chryſoſt. conſertis viribus dimicantes; deniq; ut S. Cyrill. qui nunquam potuit comparare ſibi, undè Theophili avunculi adverſus S. Joannem tueretur Synodi ad Quercum ſententiam, nec valuit vindicare obſiſtentiam omnibus exoſam adverſus Romanam & alias Eccleſias, quæ S. Joannis memoriam venerabantur, ejuſq; nomen Dypticis inſcribendum eſſe conteſtabantur. Quamobrem cum S. Auguſt. de S. Chryſoſtomi circa originale peccatum ſenſu jure dico: *Ecce cui viro, quam magno Christianæ fidei, atque hujus catholici dogmatis defenſori* voluit Julianus Pelagianum *dogma ſupponere.*

Opp. 9. Thodoretus l. 5. Hæret. Fab. c. 18. probat adverſus Meſſalianos, vim & efficacitatem Baptiſmo adimentes, alium eſſe ipſius effectum præter peccatorum remiſſionem; quia infantibus nullius peccati reis confertur: hæc ſunt ejus verba: *Sufficit iis, qui credunt donum ſanctiſſimi Baptiſmatis: non ſolùm enim remiſſionem donat veterum peccatorum; ſed ſpem etiam ingerit promiſſorum bonorum, Mortiſq; Dominicæ & Reſurrectionis efficit participes, & doni Spiritûs participationem largitur, & filios Dei reddit, nec filios ſolùm, ſed & hæredes; ii autem hæredes Christi. Non enim, ut amentes putant Meſſaliani, Novacillam tantùm imitatur Baptiſmus, præcedentia auferens peccata; hoc enim ex ſuperabundanti largitur. Si enim hoc ſolum opus erat baptiſmatis, quorſum infantes, qui peccatum nondum guſtarunt, baptizarentur?* Igitur ex Theodoreto in infantibus non occurrit originale peccatum.

R. Theodoretum de peccato actuali, non de originali verba facere; cum adverſus Meſſalianos de originali peccato quæſtio non moveretur, ſed de ſolo actuali: contendebant quippè Baptiſmo velut novaculâ tolli tantummodò actualia peccata; originale autem ſolâ oratione dimitti. Quamobrem apto admodùm utitur argumento Theodoretus. Nam ſi ſola peccata actualia in Baptiſmate remittuntur fruſtrà baptizantur infantes, qui ejuſmodi peccatorum ſuavitatem non perceperunt, ſeu *qui peccatum nondum guſtarunt.* Adeò non originale peccatum his verbis negat Theodoretus, quinimò illud ſupponit, ſi æqua viro eruditionis tam vaſtæ non negetur diſſerendi ratio. Nam ad quid infantes diſtingueret ab adultis, niſi ut indè conficeret adverſus Meſſalianos, per Baptiſmum non modò actualia peccata dimitti, ſed & originale? Quod iterùm eodem in opere c. 11 ſupponit, & exprimit apertè. Nam ubi naturam totam, uno peccante, ſub maledicto & peccato fuiſſe conſtitutam ſcripſiſſet, & à Verbo propterea ſuſceptam, ut illi mederetur; ſubjungit etiam benignitatis divinæ in hoc munificentiam clareſcere, quòd cum univerſum genus humanum uno peccante morti fuiſſet traditum, per unius (videlicet Chriſti) juſtitiam omnibus ſalus collata fuerit: *Per unius*, inquit, *juſtitiam dedit omnibus ſalutem, &c.. quando unus peccavit, omnes condemnati ſunt: nunc autem cum omnes peccaverint, omnibus volentibus ſalus eſt propoſita per fidem.... Lex juſtitiæ omnes ad ſupplicium ducebat. Omnes enim peccatores conſtituti ſumus.* At qui omnes peccato ſubjicit, profectò neminem excipit, nec ipſos quidem infantes.

Inſt. 1. Theodoretus omnes homines mortis debito in Adamici peccati pœnam teneri, Adamicæ verò iniquitatis non eſſe conſcios docet in Expoſit. Epiſt. ad Rom. ad hæc c. 5. verba: *Sicut per unum hominem peccatum intravit &c. Cùm Dominus Deus Adam condidiſſet, & ratione ornaſſet, unum dedit præceptum ad rationem exercendam. ... Is deceptus mandatum tranſgreſſus eſt; ſupplicii autem Legiſlator mandato conjunxit ab initio. Is itaque cum mortis decreto factus fuiſſet obnoxius, ità Cain, & Seth, & alios genuit. Omnes ergo, ut ex tali progeniti, mortalem habebant naturam..... ad omnes enim homines mors pervaſit, quatenùs omnes peccaverunt: non enim propter primi Parentis peccatum, ſed propter ſuum unuſquiſque mortis decretum ſuſcipit.* Quamobrem ex Theodoreto mortis decreto quiſque ſubjicitur, & ſubit peccati Protoparentis pœnam; ejuſdem verò culpæ conſcius non eſt ob originem.

R. Theodoretum ob primi Parentis lapſum ſubjicere omnes Adæ poſteros, non modò morti temporali, ſed etiam peccato. Sic enim verbis proximè ſequentibus diſſerit: *Dicit itaque divinus Apoſtolus, quod cum peccaſſet Adam, mortaliſque propter peccatum factus eſſet, utrumque ad genus permanavit: ad omnes enim mors pervaſit, quatenùs omnes peccaverunt.* Quapropter cum ait: *Non propter primi Parentis peccatum, ſed propter ſuum unuſquiſque mortis decretum ſuſcipit*: Originale peccatum non negat, ſed actuale Adami peccatum in nos tranſmiſſum diffitetur, noſque aſſerit non eſſe mortales, niſi propter originale, quod nobis fit proprium.

Inſt. 2. Theodoretus adeò abfuit à ſententiâ, quæ mortem in primi Parentis lapſum, & lapsûs participationem refert, ut cum Eutychiano

conveniat

conveniat mortem nonniſi ex peccatis actualibus, aut ex naturâ lapſi Adami depravatâ & mortali factâ prodire; itemque Adami progeniem illius peccati non eſſe participem. Sic Eutychianus & Catholicus doctrinam iſto de capite tunc temporis receptam exponunt Dialogo 3. qui dicitur impatibilis: ità Orthodoxus: *Tibi autem quomodo juſtum eſſe videtur (cum Adamus mandatum violaverit) ſubſequi poſteros progenitorem.* Sic autem reſpondet Eraniſtes: *Etiamſi peccati illius progenies particeps non fuit, tamen alia peccata perpetravit, & ob hanc cauſam mortem ſubiit.* Orthodoxus ſic urget: *At non ſoli peccatores, ſed etiam Juſti, & Prophetæ, & Apoſtoli, qui variis virtutum generibus illuſtres fuerunt, in mortis laqueos inciderunt.* Ità verò reponit Eraniſtes: *Quomodò fieri potuit, ut immortales permanerent qui ex mortalibus parentibus orti fuerant? Nam Adam poſt tranſgreſſionem & divinam ſententiam mortis imperio ſubditus uxorem cognovit, & pater appellatus eſt; mortalis autem cum eſſet, mortalium pater factus eſt. Jure igitur omnes, qui mortalem ſortiti ſunt naturam, progenitorem ſequuntur.* Orthodoxus: *Optimè nobis oſtendiſti cauſam, cur mortis ſumus participes.* Sic ex Eraniſte, ſeu Eutychiano duabus de cauſis poſteri Adæ naſcuntur mortales. Prima quidem eſt, quia licet poſteri Adæ non ſint peccati parentis ſui participes, in alia tamen peccata labuntur. Altera verò, quia generavit Adam mortalis factus, ideòque mortales. Has rationes probat Orthodoxus; adeòque alias non eſſe noſtræ mortalitatis cauſas conveniunt. Et proindè peccatum originale non noverant Eraniſtes & Orthodoxus, quos ità loquentes inducit Theodoretus.

R. non negari originale peccatum ab Eraniſte: quâ enim ratione vult mortales nos naſci, utpotè hominis mortalis filios; ſic & eâdem vult nos fieri participes illius peccati, ut ex patre peccatore progenitos. Et ibidem tùm Eraniſtes, tùm Catholicus peccatum originale profitentur. Cum enim adverſus Eutychianos eodem in dialogo ratione divinitatis habitâ impatibilem; humanitatis vero ratione patibilem eſſe Chriſtum oſtenderet Orthodoxus; naturam humanam à Verbo acceptam à peccato omni immunem fuiſſe demonſtrat. Undè morti non obnoxiam fuiſſe colligit; proptereàque Chriſtum corpus ſuum ſtatim, ſeu triduo elapſo, ſuſcitaſſe, ut quod per mortem injuſtè detineretur. Non hanc verò eſſe Juſtorum ſortem exponit, quibus Chriſtus liberationem in ultimâ die pollicetur. Chriſti ergò ab omni peccato liberi corpus mors iniquè rapuit: cæterorum vero hominum corpora jure abripit; quia naſcuntur iniqui omnes: non aliundè autem in omnes, ſeu infantes, ſeu adultos derivatur iniquitas, niſi ex primi hominis depravatione. Igitur pugnat Orthodoxus pro peccato illo, calamitatum omnium (præſertim mortis) ſcaturigine. Quam doctrinam videtur probare adverſarius, cum ab eâ nullatenùs diſſentiat.

INST. 3.° Si Theodoretus ejus eſſet ſententiæ, per generationem traduci peccatum ejuſmodi doceret; præſertim cum ipſa Scripturæ ver-

ba, quæ exponit, tali explanationi locum præbeant. Nihil autem minùs exequitur Theodoretus, ut cum ſcribit in hæc Pſalmi 50. verba: *Ecce in iniquitatibus conceptus ſum: cæterùm*, inquit, *per hæc omnia diſcimus non peccati naturalem vim eſſe (nam ſi ità ſe haberet, eſſemus liberi à ſupplicio) ſed naturam eſſe ad peccatum proclivem, ab affectionibus turbatam: vincit tamen ratio laborum auxilio ſubnixa. Non igitur, ut quidam ſuſpicati ſunt, accuſat nuptias, & matrimonii iniquitatem vocat .... ſed tranſgreſſionem principio à primis parentibus patratam in medium profert, & illam harum fontem undarum fuiſſe dicit. Si enim illi, inquit, non peccaſſent, pœnam peccati mortem non accepiſſent: ſi autem mortales non eſſent, corruptione ſuperiores fuiſſent, & cum incorruptione conjunctâ omninò perturbationum vacuitas foret: ſi autem non eſſent perturbationes, peccatum locum non haberet. Sed quoniam peccaverunt, interitui traditi ſunt: mortales verò facti, tales procrearunt filios, taleſque illos concupiſcentiæ, & timores, & voluptates, & mœrores, & ira, & invidia ſecutæ ſunt.* Non ideò igitur infans in iniquitatibus conceptus, quòd à parentibus peccatum hauſerit; ſed quòd parentes peccatores, & mortales, & perturbationibus obnoxii, filios mortales ſuſceperunt.

R. ibi Theodoretum in vindicando matrimonii bono laboraſſe, oſtendiſſeque non ideò damnandas eſſe nuptias, quòd ex illis peccatores oriantur, nec etiam illud tribui poſſe matrimonio, ſed primorum parentum lapſui, qui pœnâ mortis affecti perturbationibus fuerunt traditi, & ſibi filios ſimiles ſuſceperunt. Inſuper dicit quidem Adami peccatum ad poſteros imitatione tranſire; ſed propterea non negat propagationem illius peccati; immò eam ibi tradit his verbis: *Cum Majores noſtros peccatum invaſiſſet, viam quandam & tramitem per progeniem effecit.* Exponit etiam ibi quomodò per concupiſcentiam traducatur peccatum illud in poſteros, quòd nempè parentes concupiſcentiæ obnoxii facti, filios iiſdem affectibus ſubjectos procreent. Quæ Theodoreti verba, ſi cum relatis ex S. Chryſoſtomo in Pſalmo 50. conferantur, eadem deprehendentur. Jam autem non modò S. Chryſoſtomum ibi originis labem profiteri, ſed & viam, quâ in poſteros transferatur, demonſtravimus. Qui ergò S. Chryſoſtomi ſenſus à nobis eſt traditus, is eſt Theodoreti contra Hæreticos nuptias defendentis: alludere enim videtur ad Julianum, cujus error jam Imperatorum Legibus fuerat proſcriptus. Cæterùm ab omni erroris circa originis peccatum ſuſpicione Theodoretum invictè vindicat illud inprimis, quòd ubi ſcilicet tradendi illius peccati occaſio ſeſe dedit, illud antiquiorum ſenſu explicuit, ut in Epiſtolâ ad Rom. cap. 5. ℣. 12. in hæc verba: *In omnes homines mors pertranſiit, in quo omnes peccaverunt: dicit itaque divinus Apoſtolus*, inquit, *quòd cum Adam peccaſſet, mortaliſque propter peccatum factus eſſet, utrumque ad genus permanavit. Ad omnes enim homines mors pervaſit, quatenus omnes peccaverunt; non enim*

propter primi parentis peccatum, ſed propter ſuum unuſquiſque, mortis decretum ſuſcipit. Sic non modò mortem, ſed & peccatum in poſteros tranſmitti profeſſus eſt Theodoretus: quod & liquet tùm ex l. 5. Hæret. Fab. c. 11. tùm etiam ex ſermone 7. de Providentiâ, in quo maledictam eſſe naturam noſtram ſcribit, utpotè quæ Legem in Adamo tranſgreſſa ſit. Addit ibidem Chriſtum mortem immeritò ſuſtinuiſſe, ut Adæ poſteros mortis vinculis juſtè conſtrictos liberaret. Undè ex Theodoreto mortem meruerant poſteri Adæ, non aliâ ratione, quàm peccando in Adam; cui peccato quidem non fuit obnoxius Chriſtus, utpotè qui mortem injuſtè ſuſtinuerit. Ab omnis erroris ſuſpicione liberat etiam Theodoretum aliud, nempè quòd Hæreſi Pelagianâ in Epheſino Concilo & alibi damnatâ, adverſus Concilium Epheſinum, & S. Cyrillum Concilii Præſidem (ortâ Epheſi ſimultate inter S. Cyrilli & Joannis Antiocheni patres) pro Joanne Antiocheno Patriarchâ ſuo ſteterit, nec mediocri diligentiâ, quæ S. Cyrillo hæreſeos notam poſſent inurere, undecumque fuerit conſectatus; & tamen S. Cyrillo vel Synodo Epheſinæ doctrinam de peccato originali nullibi vitio verterit ipſe Theodoretus. Item poſthac Ægyptii, vel alii, qui à Concilio Chalcedonenſi Theodoretum ut Neſtorii defenſorem repellendum eſſe conclamabant, & ab eo diverſa errorum capita damnari tam enixè poſtulabant, nunquam de originali peccato hæreſim adverſus doctrinam definitam, & ubique receptam Theodoreto objecerunt: cumque ipſe ad Leonem Pontificem Romanum ante Concilium Chalcedonenſe confugit, animum ſuum ab omni errore alienum conſtanter eſt profeſſus. Noverat autem quæ eſſet Eccleſiæ Romanæ circa peccatum originale, & Pelagii errores doctrina: nec pariter latebat S. Leonem quæ eſſet fides Theodoreti, cujus patrocinium nunquam ſuſcepiſſet, niſi ejuratâ Pelagianâ Hæreſi, ſi vel leviſſimâ ſuſpicione laboraſſet Theodoretus.

Plurimas nobis opponunt ex ratione petitas argumentationes Pelagiani, quas, cum idem ſupponant principium, ſimul ità contrahimus. Cujuſlibet effectûs, inquiunt, datur cauſa: originalis verò peccati nulla eſt. Nam ſi quæ daretur, vel eſſet Deus, vel Adamus, vel proximi parentes, vel puer generatus. Primum autem repugnat divinæ bonitati. Secundum etiam admitti non poteſt. Etenim quâ ratione Deus, qui propria nobis peccata remittit, aliena imputaret? cum præſertim æquitas videatur exigere, ut quemadmodùm peccati Adæ fuiſſemus participes, ſic in ſalutis & veniæ, quas per pœnitentiam obtinuit, participationem veniremus. Nec tertium quoque veriſimilius eſt: cum enim peccatum non ſit in carne tanquam in ſubjecto, ſed in animâ, deberent primi parentes animam generare, vel ſaltem peccatum de ſubjecto tranſcurrere in ſubjectum, quod utique impoſſibile eſt. Nec dici poteſt hoc fieri per viam ſeminalem; quia, præterquamquòd nullam vim immittit corpus in ſpiritum, nec ſemen in animam, aliunquè damnanda eſſent matrimonia. Nam ſi ex generatione certò ſequatur peccatum; ergò peccant qui generant;

& proindè malus erit matrimonii uſus, utpotè tot malorum origo: arbor enim, inquiunt, ex fructibus cognoſcitur. Hinc quoque infantes Diabolo creare meritò diceretur Deus, quod vel cogitare blaſphemum eſt. Aliundè verò in parentibus baptiſmo donatis nihil ex Adamo ſupereſt, niſi concupiſcentia, quæ peccatum in eis non eſt, nec iniquitatem parit, niſi conſenſus, cujus incapaces ſunt infantes, accedat. Cum ergò peccatum originale non habeant parentes, illud transferre nequeunt. Falſitatis adhuc quartum arguitur. Etenim peccati nemo fit reus, niſi volens: peccatum autem originale in infantibus non eſt voluntarium, cum illi nuſquam conſenſerint. Quemadmodùm ergò juſtitia Chriſti nihil prodeſt, niſi credentibus; nec peccatum Adami cuiquam pariter nocet, niſi peccantibus actu, & volentibus: quod & ipſe concedit S. Auguſtinus libris de lib. arb. in quibus peccatum non ſtatuit oriri, niſi ex libero arbitrio. Nec enim potiori jure infantibus voluntarium dicendum eſt peccatum originale, quia ex voluntate primi parentis prodiit, quàm præterita peccata patris generantis illis voluntaria cenſeantur, quòd ab ipſo generante ſpontè admiſſa fuerint: nam ut nec in iſto, ſic nec in illo voluntates noſtræ fuerant, cum nondùm exiſteremus. Quamobrem nihil aliud ex Adami peccato in omnes homines promanavit præter mortem.

R. generatim cum S. Aug. lib. 6. contra Julianum cap. 5. de originali peccato doctrinam ſolius rationis adminiculo intelligi non poſſe; ſed non idcircò negandam eſſe illius peccati exiſtentiam, quia ipſius naturam, cauſas, & propagationis modum non complectimur animo: *Argumenta, quæ profertis, humana ſunt*, inquiebat Pelagianos alloquens, *hæc munimenta divina ſunt: delicta quis intelligit? numquid ideò delicta non ſunt? Ità & originale delictum, quod in parente regenerato remittitur; & tamen tranſit in prolem, & manet, niſi & ipſa regeneretur, quis intelligit? numquid ideo non eſt delictum.* Et lib. 3. de peccatorum merit. & remiſſ. cap. 4. *Et ſi refellere iſtorum* (Pelagianorum ſcilicet) *argumenta non valeam, video tamen inhærendum eſſe iis, quæ in Scripturis ſunt apertiſſima, ut ex his revelentur obſcura; aut ſi mens nondùm eſt idonea, quæ poſſit ea vel demonſtrata cernere, vel abſtruſa inveſtigare, ſine ullâ heſitatione credantur.* Fide igitur tenendum, quod Deus fecit manifeſtum; nec inveſtigandum, cur à nobis fides exigitur, ne Deo negetur obſequium, quod ſibi à ſervis heri, à ſubditis Reges ſibi non delatum ægrè ferrent, & non dimitterent impunitum. *Quid à me quæris*, inquiebat S. Auguſtinus lib. 6. contra Julianum, *quo ſit factum modo, cum videas factum eſſe quocunque modo, ſi Apoſtolo credas aliquo modo &c.* Et libro 5. *Licet nullo ſermone poſſit explicari labes illa, verumtamen eſt quod antiquitùs veraci Fide Catholicâ prædicatur, & creditur per Eccleſiam totam, quæ filios fidelium nec exorcizaret, nec exſufflaret, ſi non eos de poteſtate tenebrarum, & à principe mortis erueret.*

Cum Juliano fortaſſe quis reſponſionem hanc ità ſuggillabit? Quis ſibi induceret in mentem Deum infinitâ benignitate commendabilem, de dogmate, quod nullatenùs explicari queat, fidem exigere? An non eâ ratione Gentibus ad Eccleſiam aditum omnem intercluderet Deus? Quis enim rationis compos primarium illud Religionis fundamentum audiens nullatenùs explicari poſſe, non ſtatim colligat divinam non eſſe Religionem, quæ ejuſmodi principiis præter rationem nitatur?

Quod autem Juliano reponebat S. Auguſtinus, idem & nos reponemus, videlicet impoſſibilem nobis non videri hujus myſterii aliqualem expoſitionem, ſed difficilem penitùs: quâ reſponſione uſus eſt S. Aug. lib. 6. contra Julianum cap. 5. Cum enim Julianus mendaciter inſidiatus his S. Auguſtini verbis ex lib. 1. de Nuptiis & Concup. cap. 19. deſumptis: *Quod dimiſſum eſt in parente, ut trahatur in prole, miris quidem modis ſit, ſed tamen fit: & quia modus ipſe non facili ratione indagatur, nec ſermone explicatur, infidelibus non creditur*: intuliſſet, peccatum illud nullâ ratione, nulloque ſermone explicari poſſe; ſe ſcripſiſſe nunquam quæſtionem hanc explicatu eſſe impoſſibilem ſic aſſerit ipſe S. Auguſtinus: *Prorſus, quod in libro meo dixi, cui reſiſtis, verum eſt .... Aliud eſt nulla, quod tu dicis; aliud non facili, quod ego dixi.* Et cap. 7. eandem reſponſionem urgens hæc Juliani verba refert: *Aiſti curioſitatem, quæ comprehenderit, minùs ſolere mirari; & adverſus eam divinitùs fuiſſe proviſum, ut multa de terra innumeris diſcreta proprietatibus gignerentur.* Deindè ità diſſerit adverſus Julian. laudatis Eccleſiaſtæ verbis cap. 11. ℣. 5. *Et reverà*, inquit, *hæc eſt utilitas occultorum operum Dei, ne prompta viteſcant, ne comprehenſa mira eſſe deſiſtant. Undè & Scriptura dicit: Sicut oſſa in ventre prægnantis; ità non agnoſcis opera Dei, quæcunque faciet univerſa. Rectè itaque & ipſe dixiſti contra curioſitatem, quæ minùs ſolet mirari, quod potuerit comprehendere. Ego quidem non, ut tu calumniaris, dixi, nullâ ratione comprehendi poſſe; ſed dixi facili ratione non poſſe.* Et tandem illius peccati propagationem pluribus illuſtrat delineationibus.

Arduum igitur licet videatur de peccati originalis explanatione tentare ſermonem; fide tamen ſuppoſitâ poteſt utcunque ſuſcipi. Undè cum S. Auguſtino reſpondemus ad ſingula momenta in objectione propoſita.

R. ad primum, Deum illius peccati, ſicut nec cæterorum, eſſe autorem; nec aliam ejuſmodi peccatum cauſam habere præter voluntatem hominis deficientem: quanquam permiſſiva, ut loquuntur, illius cauſa dici poteſt Deus, quatenùs *eos, quos novit, non ad tempus ſub Diabolo futuros*, ut habet S. Auguſt. lib. 6. contra Julian. cap. 9. *ſed cum illo ſemper arſuros, non deſinit creare, nutrire, veſtire, iiſque pertinaciſſimâ iniquitate peccantibus vitam ſalutemque ſubminiſtrare.* Nec enim lapſus eſt Adam, niſi permittente Deo, nec ipſius peccato poſteri tenerentur, niſi Deus pro ſuâ bonitate condidiſſet illos: ideoque *boni-*

tate ſuâ Deus facit homines, inquit S. Auguſt. lib. 2. de Nuptiis & Concup. cap. 17. *& primos ſine peccato, & cæteros ſub peccato, in uſus profundarum cogitationum ſuarum. Sicut enim de ipſius Diaboli malitiâ novit ille, quid agat, & quod agit, juſtum eſt & bonum; quamvis ſit, de quo agit, injuſtus & malus; nec eum propterea creare noluit, quia malum futurum eſſe præſcivit: ità de univerſo genere humano, quamvis nullus hominum ſine peccati ſorde naſcatur, bonum ille, qui ſummè bonus eſt, operatur, alios faciens tanquam vaſa miſericordiæ, quos gratia diſcernit ab eis, qui ſunt vaſa iræ; alios tanquam vaſa iræ, ut notas faciat divitias gloriæ ſuæ in vaſa miſericordiæ.*

Ad ſecundum reſpondeo, Adamum eſſe primam originalis peccati cauſam, ut docet Apoſtolus Rom. 5. ubi ait ℣. 12. *Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit.* Et ℣. 19. *Per inobedientiam unius hominis peccatores conſtituti ſunt multi*: quod & Juliano probat S. Auguſt. lib. 2. operis imperfecti cap. 104. his verbis: *Si ſano cerebro conſiderares humanæ vitæ miſerias à primis fletibus infantium uſque ad extremos gemitus morientium, videres profectò, quòd nec ego, nec tu, ſed ille Adam fuerit caput horum, & cauſa malorum; quod nolens videre, clauſis oculis clamas, & juſtum Dei eſſe judicium, & non eſſe originale peccatum. Quæ duo quàm ſint contraria, proculdubio cerneres; non dico, ſi horum malorum caput non eſſes, quia utique non es; ſed ſi ſanum caput haberes, quod habere poſſes, ſi Doctores ſequendo Catholicos, caput Pelagium non haberes.* Licet autem Adamus prima ſit originalis peccati cauſa, nobis tamen aliena Deus imputat: nam, ut diſſerit idem S. Auguſt. lib. 3. de peccat. merit. & remiſſ. cap. 7. *Nec ſic dicuntur iſta aliena peccata, tanquam omninò ad parvulos non pertineant. Siquidem in Adam omnes tunc peccaverunt, quando in ejus naturâ illâ inſitâ, in quâ eos gignere poterat, adhuc omnes ille unus fuerunt: ſed dicuntur aliena, quia nondùm ipſi agebant vitas proprias, ſed quidquid erat in futurâ propagine, vita unius hominis continebat.* Et cap. 8. idem repetit. Quam ſolutionem paucioribus & clarioribus verbis exprimit cap. 10. lib. 6. contra Julian. his verbis: *Parentum peccata modo quodam dicuntur aliena; & rursùs modo quodam reperiuntur & noſtra: aliena quippe proprietate ſunt actionis; noſtra ſunt autem contagione propaginis.*

Pœnitentiâ quidem Adamus veniam promeruit, ut ex Sap. 10. probat S. Aug. lib. 6. operis imperfecti contra Julianum cap. 30. Itemque tradunt Antiquiores,, ut S. Iren. qui Tatianum aliter ſentientem perſtringit ut hæreticum: ſed indè non ſequitur peccatum, quo natura fuerat depravata, in nepotes non fuiſſe tranſmiſſum; quia ſibi ſoli per pœnitentiam profuit Adamus, non poſteris: nec ipſe potuiſſet pœnitentiâ licet accuratiſſimâ ſplendorem ablatum naturæ reſtituere; quia injuriam Deo illatam hominum nullus valet reſtaurare; ideòque mediatore, qui Deus eſſet, opus fuit.

R. ad tertium, ejuſcemodi cavillationibus non eſſe immorandum. Licet enim apud Philoſophos conſtet, accidens non poſſe tranſi.e de ſubjecto in ſubjectum; (quod tamen quidam negant de accidente morali) an ideò originale peccatum generatione non propagatur? an non, ut habet S. Auguſt. lib. 6. contra Julian. cap. 18. ejuſdem generis aut ſpeciei accidens de ſubjecto in ſubjectum tranſit? *Qualitas*, inquit, *mali non in ſubſtantiam de ſubſtantiâ, tanquam de loco in locum migrat, ut deſerat, ubi erat; & quæ fuit ibi, ipſa ſit alibi; ſed alia ejuſdem generis quodam operante contagio, quod etiam de morbidis corporibus ſolet evenire naſcentibus.* Sed quidquid ſit de accidentium tranſmiſſione juxta Philoſophorum placita, profitemur cum Apoſtolo, licet modum non capiamus, in omnes cum morte tranſiiſſe peccatum: divinam enim de peccati originis propagatione fidem humano arbitrio non metimur. Contendunt videlicet Pelagiani non peccati merito, ſed neceſſitate naturæ omnes naſci mortales; quia nimirùm talis fuit Adamus: quomodò autem id fiat, explanent; quam ipſi dederint reſponſionem, eandem & nos de originis peccato referemus. Sanè mortales ideò naſcuntur homines, quia ex mortalis Adami ſemine orti ſunt, & proindè ejuſdem rationis, id eſt mortales. Non diſſimili ratione peccatum illud in Adami poſteros per viam ſeminalem tranſiiſſe dicimus; non quòd ſemen Adæ peccatores nos efficiat per ſe, ſed quia nos ejuſdem ſortis ac naturæ conſtituit, cujus erat Adamus, & proindè peccati reos, inquantùm omnes ratione illius ſeminis in Adamo peccaſſe cenſentur: in illo enim fuimus omnes, ut ante nos Catholici Doctores ſecundum Scripturas ſanctas in ſanctâ Eccleſiâ didicerunt, atque docuernnt. *Hinc de omnibus genitis*, inquit S. Aug. cap. 178. *dixi, quoniam quandò peccatum eſt, omnes illi unus fuerunt. Nondùm quippè indè fuerat ullus in matrem ſeminatione transfuſus, & utique filii à viris transfunduntur in fœminas.*

Quibus ità conſtitutis, cum eodem S. Aug. conficitur cap. 40. ejuſdem libri, *etiam nunc laudabiles eſſe nuptias, quæ non inſtituunt hoc malum in hominibus, ſed inveniunt, & eo malo benè utuntur intentione generandi; quamvis trahant indè, qui generantur, originále peccatum, propter quod ſunt regenerandi.* Nec etiam damnandum eſſe matrimonium docet idem S. Aug. lib. 5. operis imperfecti contra Julian. cap. 21. his verbis: *Cauſam enim mali originalis, nec conjugium eſſe, nec adulterium, ſatis res ipſa declarat: quoniam id, quod bonum eſt in naturâ hominis, Deo creante ex homine naſcitur; & id, quod malum habet, propter quod renaſci debet, ex homine trahitur. Cauſa porrò hujus mali eſt, quod per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors; & ità in omnes homines pertranſiit, in quo omnes peccaverunt.* Hinc nec ipſius matrimonii uſus malus eſt, ſi præſertim non dominetur libido, ut oſtendit S. ipſe Doctor lib. 2. operis imperfecti contra Julian. cap. 42. ubi ſic habet: *Parentes quidem gignendo pa-*

rentes ſunt, & filii naſcendo filii ſunt: nec gignere autem, nec naſci malum eſt, quod pertinet ad inſtitutionem Dei: & utrumque ſine pudendâ libidine poſſet in Paradiſo fieri, ſi nemo peccaſſet. Pudenda enim libido, niſi aut peccato exorta, aut peccato vitiata eſſet, pudenda non eſſet; aut nulla eſſet omninò, & ſine illâ ità ſervirent genitalia membra gignentibus, ut manus ſerviunt operantibus: aut ità eſſet ſubſequens voluntatem, ut nunquàm poſſet ſolicitare nolentem. Propter hanc ergò fit, inquit lib. 1. de Nuptiis & Concup. cap. 18. *ut etiam de juſtis & legitimis filiorum Dei, non filii Dei, ſed filii ſeculi generentur; quia & ii, qui generant, ſi jam regenerati ſunt, non ex hoc generant, ex quo filii Dei ſunt, ſed ex quo adhuc filii ſeculi. Quæ tamen hominis voluntas*, ut habet ibidem cap. 14. *non propter nuptias cadit in culpam, ſed propter nuptias accipit veniam.* Undè non æquo jure cum Pelagianis aſſereretur aut homines non feciſſe Deum, aut pro Diabolo feciſſe: *Abſit*, inquit lib. 2. de Nuptiis & Concupiſc. cap. 16. *ut hoc qualiſcunque vel puerilis pietas ſuſpicetur. Bonitate ſuâ Deus facit homines, & primos ſine peccato, & cæteros ſub peccato, in uſus profundarum cogitationum ſuarum.* Additque cap. 17. *Sic itaque creat malos, quomodò paſcit & nutrit malos; quia quod eis creando tribuit, ad naturæ pertinet bonitatem; & quod eis paſcendo & nutriendo dat incrementum, non utique malitiæ eorum, ſed eidem bonæ naturæ, quam creavit bonus, bonum tribuit adjumentum. Inquantum enim homines ſunt, bonum eſt naturæ, cujus autor eſt Deus: inquantum autem cum peccato naſcuntur, perituri ſi non renaſcuntur, ad ſemen pertinent maledictum ab initio, illius antiquæ inobedientiæ vitio.*

Parentes, inquiunt rursùs Pelagiani, utpotè ſæpenumerò baptizati, ejuſcemodi peccato carent: ergò in poſteros illud non poſſunt tranſmittere; quia nemo dat, quod non habet.

Sed ab adverſariis quærimus cum S. Auguſtino cap. 8. lib. 3. de peccatorum meritis, *quomodò præputium, quod per cicumciſionem aufertur, maneat in eis, quos genuerint circumciſi? Quomodò etiam palea, quæ opere humano tantâ diligentiâ ſeparatur, maneat in fructu, qui de purgato tritico naſcitur?* Et lib. 6. contra Julian. cap. 7. *Trahit præputium proles, quod jam non habet parens; caruit, & tamen tradidit; amiſit, & tamen tranſmiſit: & hoc præputium peccatum ſignificat. Ergò & ipſum poteſt in parentibus interire, & tamen ad filios pertranſire.* Idem alio exponit exemplo S. Auguſt. lib. 2. de Nuptiis & Concup. cap. 34. *Hujus rei mirabilis*, inquit, *mirabile creator in olivâ & oleaſtro produxit exemplum, ubi non ſolùm ex oleaſtri, verùm etiam ex olivæ ſemine nonniſi oleaſter exoritur. . . . . . Proles enim eorum, qui regenerati ſunt, quia non per ſpiritalem, ſed per carnalem concupiſcentiam ſeminatur, velut ex olivâ quidam noſtri generis oleaſter. Sic indè reatum naſcendo trahit, ut niſi naſcendo liberari ab illâ peſte non poſſit.* Idem argumentum iterùm atque iterùm in Pelagianos ſic reflectit lib. 2. de

de peccatorum merit. & remiſſ. cap. 25. *Quomodò non de peccatoribus parentibus trahitur aliquod peccatum, ſi de ſanctis aliqua ſanctitas trahitur, & immunditia de immundis..... Explicent etiam quomodò juſtum ſit, ut ſancti ex fidelibus, & immundi ex infidelibus nati, pariter tamen, ſi baptizati non fuerint, regnum Dei non permittantur intrare. Quid ergò illis iſta ſanctitas prodeſt? nam ſi damnari faterentur immundos ex infidelibus natos; ſanctos autem filios fidelium in Dei quidem regnum intrare non poſſe, niſi fuerint baptizati; non tamen damnari, quia ſancti ſunt; eſſet qualiſcunque diſtinctio: nunc verò natos de ſanctis ſanctos, & de immundis immundos æqualiter dicunt, & quia peccatum non habent, non damnari; & quia Baptiſmum non habent, à Dei regno ſeparari.* Et lib. 3. de peccat. meritis cap. 9. ſic habet: *Cedite veritati, & videte; quia ſicut fieri potuit (quod & vos fatemini) ut de Chriſtianis non Chriſtianus, de membris Chriſti, non membrum Chriſti..... Ità fieri poteſt, ut de mundatis non mundatus naſcatur. Quid reſpondebitis? quare de Chriſtianis non Chriſtianus naſcatur, niſi quia non facit generatio, ſed regeneratio Chriſtianos? Hanc igitur vobis reddite rationem, quia ſimiliter à peccatis nemo naſcendo, ſed omnes renaſcendo mundantur.* Et paulò poſt: *Potuerunt parentes ad poſteros tranſmittere quod ipſi minimè habuerunt, non ſolùm ſicut frumenta paleam, & præputium circumciſus; ſed etiam (quod & vos dicitis) fideles infidelitatem in poſteros trajiciunt: quod non eſt jam illorum per ſpiritum regeneratorum, quo in carne generati ſunt mortales, ſeminis vitium.* Fruſtrà itaque eo utuntur argumento Pelagiani, ut fuſiùs oſtendit idem S. Doctor lib. 2. de peccatorum merit. & remiſſ. cap. 25. *Quia*, inquit, *Juſti non ſunt niſi filii Dei: inquantùm autem ſunt filii Dei, carne non gignunt; quia ſpiritu & ipſi, non carne nati ſunt; ſed ex hoc carne gignunt quicumque eorum gignunt, ex quo nondùm in novitatem perfectam totas vetuſtatis reliquias commutarunt. Undè quiſquis filius de hâc parte naſcitur vetuſtâ & infirmâ, neceſſe eſt, ut etiam ipſe vetuſtus ſit & infirmus: idcircò oportet, ut etiam ipſe in aliam regenerationem per remiſſionem peccatorum ſpiritu renovetur.*

R. ad quartum, parvulos originali peccato teneri, non quòd propriâ voluntate, aut in ipsâ generatione ceciderint; ſed ante generationem, & alienâ, ſeu primi parentis voluntate: quod vix ac ne vix quidem cogitatione poſſumus aſſequi; ſed tamen fide credendum nobis injungitur, ut optimè monet S. Auguſtinus lib. 3. de peccat. merit. & remiſſ. cap. 4. his verbis: *Hoc peccatum, quia illa ætas nullâ invitâ propriâ voluntate contrahere potuit, reſtat intelligere, vel ſi hoc nondum poſſumus ſaltem credere, trahere parvulos originale peccatum.* Quia verò credere nolunt Pelagiani, ſed intelligere, quærunt ipſi quomodò peccare potuerint infantes, antequàm naſcerentur; cum ſine ope liberi arbitrii nullum poſſit hominis eſſe peccatum. Quibus ſic reſpondet S. Auguſtinus lib. 4. operis imperfecti contra Julianum cap. 90. *Ad hoc*

peccati genus ex liberâ voluntate perventum eſt, non ejus propriâ, qui naſcitur; ſed ejus, in quo omnes originaliter fuerunt, quandò communem naturam malâ voluntate vitiavit. Non habent ergò parvuli tempore conceptûs, vel ortûs ſui, peccandi voluntatem; ſed ille tempore prævaricationis ſuæ magnum illud peccatum liberâ voluntate commiſit, à quâ originalis peccati contagium humana natura contraxit. Et cap 120. ejuſdem libri idem probat autoritate S. Ambroſii his verbis: *Voluntatem propriam ineſſe naſcentibus, nec Ambroſius dicit, nec ego: Per primi hominis tamen prævaricatricem factum eſſe concupiſcentiæ vitium, undè per commixtionem ſexuum naſcentes trahunt originale peccatum, & Ambroſius, & ego.* Quaſi diceret, originale peccatum ab infantium propriâ quidem voluntate non eſſe profectum, ſed ex voluntate primi parentis, in quâ noſtræ originaliter, vel, ut habet alibi, principaliter fuerint incluſæ. *Quamvis*, inquit lib. 6. operis imperfecti contra Julianum cap. 21. *bonum quidquam vel malum non agant voluntate*, (nempè parvuli) *tamen quia induti ſunt illo, qui voluntate peccavit, trahunt ab illo peccati reatum, mortiſque ſupplicium: ſicut parvuli, qui Christo induuntur, quamvis nihil boni fecerint ſuâ voluntate, ſumunt ab illo participationem juſtitiæ, & vitæ præmium ſempiternæ.*

Aliter etiam difficultas illa ſolvi poteſt cum S. Auguſtino lib. 3. operis imperfecti contra Julian. cap. 104. hac adhibitâ diſtinctione: *Iſta definitio*, à Juliano his verbis relata, *peccatum non eſt niſi voluntas retinendi & admittendi quod juſtitia vetat, & undè liberum eſt abſtinere. Iſta definitio*, inquit S. Auguſt. *peccati ejus eſt, quod peccatum tantummodò eſt, non quod etiam pœna peccati, quâ periit libertas non peccandi.* Hinc & lib. 4. operis imperf. hanc, quam Juliano dederat reſponſionem, *peccatum hæret ſine voluntate naſcentibus*, ità confirmat cap. 88. *hæret per contagium non per arbitrium.* Non diffitetur tamen S. Aug. peccatum illud liberè fuiſſe patratum: nam ſtatim addit c. 89. *Non eſt falſum quod conceſſeram, quia ſine voluntate illius, à quo eſt origo naſcentium, non eſt factum originale peccatum*: ſed oſtendit penes parvulos non amplius eſſe non trahere illud peccatum: *Potuit autem ad alios per contagium ſine voluntate tranſire quod non potuit ſine voluntate committi, ac per eum ſine voluntate eſſe non poſſet, ut eſſet, quod in alios ſine voluntate tranſiret: ſicut frumenta ſine radicibus eſſe non poſſent, ut eſſent, quæ in alia loca tranſire ſine radicibus poſſent.* Et c. 103. adductis his S. Pauli verbis Rom. 7. ℣. 15. *Non quod volo bonum hoc ago*: ità diſſerit: *hanc neceſſitatem, ne liberum auferatis arbitrium, Paulum ſibi feciſſe contenditis, & tale aliquid in naturâ humanâ factum eſſe non creditis; ut ex voluntate primi hominis, de quo eſt origo humani generis, fieret neceſſitas peccati originalis in poſteris.* Neceſſitatiſque illius in pœnam inflictæ rationem hanc reddit lib. 6. ejuſdem operis imperfecti cap. 10. quia ſcilicet *hominis voluntas perdidit bonum, quod reddi non poſſet hominis voluntate, ſed Dei.* Quam rationem illuſtrat hoc exemplo:

Quemadmodùm in corpore voluntate hominis poteſt ejus viſus auferri, quod ſi fit, ſequitur cæcitas, quam neceſſitas ferat, voluntas non auferat; & in animo poteſt hominis voluntas innocentiam ejus perdere, & non poteſt reddere.

Addi poteſt cum eodem S. Aug. lib. 4. operis imperf. contra Julian. c. 102. *Diverſis quidem cauſis* originale peccatum eſſe poſſe ſine voluntate, & eſſe non poſſe: *nam ſine voluntate non poteſt exiſtere, ut ſit; ſine autem voluntate poteſt eſſe, quia ſine voluntate poteſt manere, quod exiſtit.* Quæ reſponſio hoc exponi poteſt exemplo, quod occupat idem S. Aug. ejuſdem libri cap. 100. *Sicut intelligimus fœtum ideò ſine parentum ſexibus eſſe non poſſe, quia ſine his non poteſt exiſtere, ut ſit: & ideò ſine parentum eſſe ſexibus poſſe, quia ſine his poteſt manere, cum jam ſit: cur non ità intelligimus etiam peccatum, & ſine voluntate eſſe non poſſe, quia ſine illâ non poteſt exiſtere, ut ſit; & ſine voluntate eſſe poſſe, quia ſine illâ poteſt manere cum jam ſit?* Ut enim cap. 97. ſcripſerat: *Quis eſt, qui peccatum, quod ſine voluntate non fecit, manere etiam velit? & tamen manet nolente peccatore peccatum, quod à voluntate commiſſum eſt.* Quâ poſitâ ſolutione ſic argumentationem reſumimus cum eodem S. Doctore ejuſdem libri c. 116. *Ideò concedo*, inquit, *non eſſe ſine voluntate peccatum, quia ſine voluntate non poteſt: ſed aliâ ratione rursùs rectè dicitur eſſe ſine voluntate peccatum, quia manet, quandiu non remittitur, etiam deſiſtente voluntate, quâ factum eſt. Item concedo non eſſe ſine voluntate peccatum, quia & originale peccatum ſine voluntate non factum eſt ejus, à quo ipſa origo ſumpſit exordium. Proindè cum etiam illud concedo, quod peccandi voluntas non ſit in parvulo, non ex his duobus conficitur tertium, quod peccatum non ſit in parvulo. Conficeretur autem, ſi quemadmodùm concedo non eſſe peccatum ſine voluntate; ità concederem non eſſe cujuſque peccatum ſine ipſius propriâ voluntate. Proindè peccati quidem voluntatem parvulus non habet; ſed peccatum non haberet, niſi ille, de quo id attraxit, voluntate peccaſſet. Nam de ipſâ quoque hominis voluntate tale aliquid dici poteſt. Si enim diceres, nemo naſcitur niſi ex voluntate, non ſine ratione concederem: ſi autem diceres, nemo naſcitur niſi ex propriâ ſuâ voluntate, non concederem: iſto itaque modo, quia de peccato agimus parvuli, ità originale peccatum ejus, ſicut ipſe ortus ejus, ſine voluntate eſſe non potuit; ſed non eſt.*

Ex quibus omnibus colligi poteſt diſcriminis ratio, cur actualia parentum peccata nobis voluntaria non cenſeantur, ſicut primi parentis peccatum, niſi illis conſentiamus: quia ſcilicet in Adami generis humani capitis voluntate, ex quâ tanquam à causâ efficiente peccatum propagatum eſt in poſteros, incluſæ fuerant noſtræ voluntates ratione ſeminis; ideòque oſtendit autoritate S. Ambroſii S. Auguſtinus lib. 4. operis imperfecti contra Julianum cap. 104. originale peccatum non dici voluntarium *propter arbitrium ſingulorum, ſed propter originem*

ſeminis, undè omnes futuri erant; ſecundum quam originem omnes in illo uno erant; & hi omnes ille unus erant, qui in ſeipſis nulli adhuc erant. Ibique utitur exemplo Levi, qui ab Apoſtolo Hebr. 7. ✠. 9. decimatus dicitur cum Abrahamo, licet nulla ejus voluntas tunc fuiſſet; cum nonniſi ſecundum ſeminis rationem tunc temporis eſſet. Proximorum verò parentum non eſt par ratio, ut habet lib. 2. de Nuptiis & Concup. *Quia illud peccatum* (ſcilicet originale) *valdè majus atque altius Diabolus infixit, quàm iſta hominibus nota peccata ..... Undè illo magno primi hominis peccato, natura ibi noſtra in deterius commutata, non ſolùm facta eſt peccatrix; verùm etiam generat peccatores..... Illud ergò peccatum, quod ipſum hominem in Paradiſo mutavit in pejus, (quia multò eſt grandius, quàm judicare nos poſſumus) ab omni naſcente trahitur.* Et lib. 6. operis imperfecti contra Julianum cap. 21. exponit, quare peccatum illud omnium majus haberi debeat: *Prohibiti enim pomi uſurpatio*, inquit, *quoniam ſic vindicata eſt, ut natura, quæ poteſtatem non moriendi habebat, haberet moriendi neceſſitatem, proculdubiò judicia excedit humana. Pomum quippè Lege Dei vetitum manducare, leve videretur eſſe peccatum; ſed quanti hoc æſtimaverit qui non poteſt falli, ſatis apparet granditate ſupplicii.*

Nec ad ſua principia attendunt Pelagiani, cum nobis non peccantibus nocere non poſſe inferunt Adæ peccatum, quia Chriſti juſtitia non prodeſt niſi credentibus. Nam ut animadvertit S. Auguſt. lib. 3. de peccatorum meritis & remiſſi. cap. 2. *Coguntur parvulos baptizatos* (licet actu non credant) *in credentium numero deputare, & autoritati ſanctæ ubique Eccleſiæ conſentire, quæ fidelium eos nomine non cenſet indignos, quibus juſtitia Chriſti, etiam ſecundum iſtos, prodeſſe poteſt nonniſi credentibus. Sicut ergo eorum, per quos renaſcuntur, juſtitia ſpiritus reſponſione ſuâ trajicit in eos fidem, quam voluntate propriâ nondùm habere potuerunt: ſic eorum, per quos naſcuntur, caro peccati trajicit in eos noxam, quam nondùm vita propria contraxerunt.* Quaſi diceret: Sicut Chriſti juſtitia per Baptiſmum prodeſt, vel alienâ fide credentibus; ità & primi parentis iniquitas infantibus nocet: quia licet propriâ voluntate nihil boni aut mali egerint; alienâ tamen voluntate peccarunt in eo, *quo omnes peccaverunt*. Ideòque addit: *Et ſicut eos vita ſpiritus in Chriſto regenerat fideles; ſic eos corpus mortis in Adam generaverat peccatores: illa enim carnalis generatio eſt; hæc ſpiritalis: illa facit filios carnis; hæc filios ſpiritûs: illa filios mortis; hæc filios reſurrectionis: illa filios ſeculi; hæc filios Dei: illa filios iræ; hæc filios miſericordiæ: ac per hoc illa peccato originali obligatos; iſta omnis peccati vinculo liberatos.*

Fatetur quidem S. Auguſtinus ſe quidem olim in confutandis Manichæis, qui duas naturas, unam ſcilicet bonam, & alteram malam profitebantur, ſcripſiſſe peccatum ex ſolâ voluntate oriri, non ex naturâ; quia tunc temporis Laicus de originalis peccati exiſtentiâ dubita-

bat: poſtmodùm verò Scripturarum, Traditionis Apoſtolicæ, & Eccleſiæ praxeos peritior factus, hanc retractavit ſententiam lib. 1. Retract. cap. 9. Hinc ſi priori illi ſententiæ adhæſerint Pelagiani, cum S. Auguſtino eam nunc immutent, ut profectum in ſuâ ſcientiâ cum ipſo faciant: *Si quando libros de libero arbitrio laicus cœpi*, inquit de dono perſever. cap. 12. *Preſbyter explicavi, adhuc de damnatione infantium non renaſcentium, & de renaſcentium liberatione dubitarem, nemo, ut opinor, eſſet tam injuſtus atque invidus, qui me proficere prohiberet, atque in hac dubitatione remanendum mihi eſſe judicaret.* Additque ſe hoc ideò ſcripſiſſe, ut eâ ratione refellerentur Manichæi: *Cum verò*, inquit, *rectius poſſit intelligi, non me propterea de hac re dubitaſſe, credi oportere; quia, contra quos mea dirigebatur intentio, ſic mihi viſi ſunt refellendi, ut ſive pœna eſſet peccati originalis in parvulis, quod veritas habet; ſive non eſſet, quod nonnulli errantes opinantur; nullomodò tamen, quam Manichæorum error inducit, duarum naturarum, boni ſcilicet & mali permixtio crederetur.* Deindè ſuam de originali peccato fidem ità exponit: *Abſit ut cauſam parvulorum ſic relinquamus, ut eſſe nobis dicamus incertum, utrum in Chriſto regenerati, ſi moriantur parvuli, tranſeant in æternam ſalutem, non regenerati autem tranſeant in mortem ſecundam: quod quoniam quòd ſcriptum eſt: Per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors; ità & in omnes homines pertranſiit: aliter rectè intelligi non poteſt.* Lib. 2. Retract. obſervat etiam ſe dixiſſe lib. 1. de Gen. contra Manich. nulli naturæ nocere peccata, niſi ſua; quibus verbis ne abutantur adverſarii, ait ſe non ſcripſiſſe, *nulli homini*, ſed nulli naturæ, ut oſtenderet nullam ex ſe naturam eſſe malam.

R. deniquè, non ſolam mortem ad Adami poſteros tranſiiſſe. Numquid enim iniquitas eſt apud Deum, ut pœnas infligat nullâ præcedente culpâ? an ità docuit Apoſtolus Rom. 5. nonne, ut in probationibus oſtendimus, utrumque apertè complectitur & diſtinguit? *Per unum*, inquit, *hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors; & ità in omnes homines mors pertranſiit, in quo omnes peccaverunt.* Et ut habet S. Aug. lib. 4. contra duas Epiſtolas Pelagianorum ad Bonif. cap. 3. *Si propterea morimur, quia mortuus eſt Adam; ille mortuus eſt, quia peccavit*: ergò ideò morti ſumus obnoxii, quia peccavimus; aliàs *innocentes injuſto*, ut habet, *ſupplicio punirentur, trahendo mortem ſine meritis mortis: quod de uno ſolo mediatore Dei & hominum homine Chriſto Jeſu Catholica Fides novit, qui pro nobis mortem, hoc eſt peccati pœnam ſine peccato ſubire dignatus eſt. Sicut enim ſolus ideò factus eſt hominis filius, ut nos per illum Dei filii fieremus: ità ſolus pro nobis ſuſcepit ſine malis meritis pœnam, ut nos per illum ſine bonis meritis conſequeremur gratiam.* Idem cap. 4. probat tùm autoritate S. Hilarii, tùm & Baptiſmatis uſu.

Interim bonis per mortem plurimum boni confertur: *Undè*, ut re-

fert S. Auguſt. ibidem, *nonnulli congruenter etiam de bono mortis diſputaverunt: tamen & hinc, quæ prædicanda eſt niſi miſericordia Dei, quod in bonos uſus convertitur pœna peccati?* Licet autem v. c. in gloriam cedat mors Martyribus, nihilominus ſemper ipſis eſt pœna: *Hanc enim*, ut docet idem S. Doctor lib. 13. de civit. cap. 3. *perpeſſi utiquè non fuiſſent, ſi nunquàm peccaſſent.* Aliundè verò ſi bonis in bonum cedere nequiret, nonniſi malis deberet contingere; &, ut monet ibidem cap. 4. factum eſt per illorum pœnam, ne veniretur ad culpam: *Fit per iſtorum pœnam, ne veniatur in culpam; non quia mors bonum aliquod facta eſt, quæ antea malum fuit; ſed tantam Deus fidei præſtitit gratiam, ut mors, quam vitæ conſtat eſſe contrariam, inſtrumentum fieret, per quod tranſiretur ad vitam.* Undè pauló anteà dixerat: *Majore & mirabiliore gratiâ Salvatoris in uſus juſtitiæ peccati pœna converſa eſt. Tunc enim dictum eſt homini: Morieris, ſi peccaveris: Nunc dicitur Martyri: Morere, ne pecces. Tunc dictum eſt: Si mandatum tranſgreſſi fueritis, morte moriemini: nunc dicitur: Si mortem recuſaveritis, mandatum tranſgrediemini. Quod tunc timendum fuerat, ut non peccaretur: nunc ſuſcipiendum eſt, ne peccetur. Sic per ineffabilem Dei miſericordiam & ipſa pœna vitiorum tranſit in arma virtutis, & fit juſti meritum, etiam ſupplicium peccatoris. Tunc enim mors eſt acquiſita peccando: nunc impletur juſtitia moriendo.*

Hæc omnia ex S. Aug. exſcripſimus; non quòd tam præſtantis Doctoris autoritati, ut jam monuimus, ceſſuros fore Pelagianos ſit expectatio; ſed quòd rationibus tantâ perſpicuitate, methodoque tam accuratâ expoſitis coarctentur; adeò ut effugiis nullus ſupereſſe locus videatur. Cæterùm ſervatâ Scholæ methodo, ex Theologicis principiis conſecutiones juxta Logicæ formam colligendo, tùm ad veritatis illuſtrationem, tùm ad Candidatorum commoda doctrinam Catholicam ſolemus proponere: ſed cum ſancti Patres ſubtili & exquiſitâ argumentatione Hæreticorum argutias tam eleganter, tam dilucidè, tam aptè depellunt; profectò venerationi debitæ eximiis illis veritatis Doctoribus deeſſemus, ſi demiſſâ noſtrâ, & populari dicendi ratione veritatis divinæ dignitatem deprimeremus.

ARTICULUS TERTIUS.

Quid ſit originale peccatum, ſeu in quo ſita ſit ejus natura?

CUM jam profiteri nos non puduerit, nonniſi fidei divinæ adminiculo intelligi poſſe labis originalis exiſtentiam, indubitanter etiam fatebimur imperviam nobis eſſe illius naturam; cum de illâ ſileant Scripturæ, ſileat & Apoſtolica Traditio. Ideòque nihil quidquam

de quæſtione illâ proferremus, ſi liberum eſſet, aut de vulgaribus quæſtionibus præmonendi non eſſent Theologiæ Candidati. Quod ut breviori, quantùm fieri poterit, & certiori viâ exequamur; 1° quæſtiones, quas hîc inſtituere ſolent Theologi, ſubjiciemus oculis; deindè quid de illis ſentiendum, juxta Sanctorum Patrum doctrinam, ubi dabitur, conſtituemus. Circa originalis peccati naturam duo quæruntur, videlicet, in quo reponendum ſit tùm illius peccati materiale, tùm & formale; an ſitum ſit ejuſmodi peccatum in actuali, vel habituali concupiſcentiâ, tanquam in materiali? an in concupiſcentiæ reatu, vel in juſtitiæ originalis privatione tanquam in formali, ſit reponendum? an verò extrinſeca ſit tantummodò denominatio, quæ ab actuali primi parentis prævaricatione ducatur?

CONCL. I. Peccatum parvulis omnibus inexiſtens ab origine, non eſt extrinſeca denominatio, quæ ex Adami prævaricatione petatur; aut ipſa actualis Adami prævaricatio, quæ in poſteros tranſierit; aut ipſius peccati effectus, videlicet reatus pœnæ.

Quæ enim hucuſque de originali peccato ex ſacris Codicibus & ex Traditione Apoſtolicâ retulimus, non denotant ſolam denominationem externam ex actuali Proto-parentis prævaricatione petitam, aut unicum ipſius effectum, uti falsò voluere nonnulli; ſed ſignificant aliquid animæ intrinſecum in ſingulis hominibus occurrere, ut conſtat ex Job 14. Pſalm. 50. Rom. 5. &c. Ex quibus locis & ex aliis innumeris Sanctorum Patrum teſtimoniis compertum eſt, nos ità peccati Adæ naſci conſcios, ut reipsâ maculemur, & ſordes contrahamus, quæ Baptiſmi ſolius aquis ablui poſſunt.

Hæc opinio rursùs confutari poteſt ex inſtitutâ comparatione Rom. 5. inter juſtitiam, quæ Chriſti beneficio animis illabitur, & Adæ iniquitatem, quæ omnium animos depravat: *Sicut per obedientiam unius hominis*, inquit Apoſtolus, *peccatores conſtituti ſunt multi; ità & per unius obeditionem juſti conſtituuntur multi.* Quemadmodùm ergò per actualem Chriſti juſtitiam non juſtificamur, ſed per eam, quæ nobis Chriſti beneficio inhæret, juſtitiam; ità nec per actualem Adami prævaricationem, quæ in nos tranſierit, iræ filii ſeu peccatores conſtituimur, ſed per maculam ex illâ prævaricatione, cui conſenſimus, dum in illo peccante eramus, profectam.

Repeti quoque poſſet augumentum ex illâ Arauſicani Concilii ſecundi can 2. definitione, quâ anathema dicitur ei, qui dixerit Adæ peccatum in omne genus non tranſiiſſe: *Si quis ſoli Adæ prævaricationem ſuam, & non ejus propagini aſſerit nocuiſſe, aut certè mortem tantum corporis (quæ pœna peccati eſt, non autem & peccatum, quod mors eſt animæ) per unum hominem in omne genus humanum tranſiiſſe teſtatur, injuſtitiam Deo dabit, contradicens Apoſtolo dicenti: Per unum hominem peccatum intravit in mundum.* Et verò ſi originale peccatum eſſet actualis Adami prævaricatio, nunquam ſanè in nos tranſiiſſe dici poſſet; cum

nec actu ſit, nec reatu, utpotè quæ dimiſſa fuerit per ipſius Adami pœnitentiam.

Idem conſtituit Concilium Trident Seſſ. 5. Can. 3. ubi omnibus hominibus peccatum illud ineſſe definit, & Can. 4. ubi ſtatuit, in remiſſ. peccatorum veraciter infantes baptizari, *ut in eis regeneratione mundetur, quod generatione contraxerunt.* At ſi originale peccatum extrinſeca tantùm eſſet denominatio, aut actualis prævaricatio, quomodò ab utroque mundari dicerentur infantes, cum aut non inexiſteret, aut nihil eſſet? Eâdem in Seſſ. cap. 5. decernitur in renatis nihil odiſſe Deum: ergò in non renatis aliquid odit Deus; & proindè non renatis aliquid eſt intrinſecum, propter quod Deus illos odit, nimirùm peccatum originale: nam ex Sap. 11. *Nihil odit Deus eorum, quæ fecit.*

Opp. ex Rom. 5. *Per unius delictum peccatores conſtituti ſunt multi:* quòd fieri nequit, niſi actuale Adami peccatum ſit & ipſum originale.

R. Adami peccatum omnium hominum fieri peccatum, ſi pro causâ originalis maculæ ſumatur: *Per unum enim hominem*, inquit Apoſtolus Rom. 5. *peccatum intravit in mundum*: ſecùs verò non idem erit peccati actualis Adami, & originalis macula; quia quod intrat, ab eo, per quod inducitur, diſcrepat.

CONCL. II. In originali peccato nihil occurrere videtur, quod materialis rationem obtineat.

Peccati enim materiale nuncupatur actus phyſicus, qui prout à Lege deflectit, formæ ſibi debitæ præſtantiâ deſtituitur, quâ ſi ornaretur, bonus eſſet. Sic v. g. fructûs prohibiti comeſtio, quatenùs comeſtio, fuit Adamici peccati materiale. Nullus autem ejuſmodi actus phyſicus parvulis tribui poteſt; cum in illis nihil Adamicæ prævaricationis remanſerit, ut oſtendimus Concl. I. nec quidquam egerint, ſicuti patet ex art. 2. hujus quæſt. in reſponſionibus ad objectiones ex ratione petitas. Nihil eſt igitur in originali peccato, quod propriè materialis rationem aſſequatur. Nec eſt ſtupori locus, quòd illius peccati formale ſuperſit, non remanente materiali; cum actualis peccati macula, ſeu formale, in adultis præterito actu ſine materiali remaneat, quandiu non dimittitur peccatum: quod ſic expreſſit S. Auguſtinus lib. 1. de Nuptiis & Concup. cap. 26. *Si quiſquam*, inquit, *fecerit adulterium, etiamſi nunquam deinceps faciat, reus eſt adulterii, donec reatus ipſius indulgentia remittatur: habet ergò peccatum, quamvis illud quod admiſit, jam non ſit; quia cum tempore, quo factum eſt, præteriit. Nam ſi à peccando deſiſtere, hoc eſſet non habere peccata, ſufficeret, ut hoc nos moneret Scriptura: Fili peccaſti, non adjicias iterum: non autem ſufficit, ſed addit: & de priſtinis deprecare, ut tibi remittantur.* Et lib. 6. contra Julian. cap. 19. aliud affert exemplum: *Quiddam tale eſt*, inquit, *ſacrificare Idolis, ut opus ipſum, cum fit, prætereat, eodemque præterito reatus ejus maneat veniâ ſolvendus.* Par eſt autem peccati originalis ſors: originalis

nalis enim injuſtitia tranſit in poſteros; licet nihil quidquam ex materiali, ſeu comeſtione fructûs vetiti traducatur.

Opp. S. Auguſt. originale peccatum ſæpenumerò vocat concupiſcentiam, quæ nondùm regeneratos efficit reos, & ad mortem trahit: *Concupiſcentia*, inquit lib. 1. de peccat. meritis & remiſſ cap 4. *tanquam lex peccati manens in membris corporis mortis hujus, cum parvulis naſcitur; in parvulis baptizatis à reatu ſolvitur; ad agonem relinquitur; ante agonem mortuos nullâ damnatione perſequitur; parvulos non baptizatos reos innectit, & tanquam iræ filios, etiamſi parvuli moriantur, ad condemnationem trahit.* Ex quibus S. Auguſtini verbis palàm eſt, peccatum originale nihil aliud eſſe præter concupiſcentiam, cujus reatus in Baptiſmo ſolvitur, licet ipſa maneat actu, ut docet idem S. Doctor lib. 1. de Nuptiis & Concup. cap. 25. ubi hoc diſcrimen actuale peccatum inter & originale conſtituit, quòd ſcilicet peracto actuali peccato, reatus ſuperſit, nec niſi veniâ obtentâ tollatur, & quo dimiſſo nihil peccati remanet; concupiſcentia verò prætereat reatu in Baptiſmo, & remaneat actu. Undè conficitur aut in concupiſcentiâ, prout à ſuo reatu ſeparata ſpectatur, reponendum eſſe originale peccatum tanquam in materiali; aut ſaltem in ipſius reatu ſitum eſſe illius peccati formale; quod ſequenti concluſioni repugnat. Hoc igitur unum ſupereſt, ut concupiſcentia in originali peccato materialis locum obtineat.

R. negandas eſſe ejuſcemodi conſecutiones: licet enim S. Auguſtinus reipsà peccatum ſæpenumerò nomine concupiſcentiæ deſignet, cujus reatus in Baptiſmo ſolvitur, ideòque concupiſcentiam non actu quidem, ſed reatu pręterire conſtituat; concupiſcentiam tamen ad peccati originalis naturam pertinere non contendit; ſed aliquandò cauſam accipit pro effectu, aliquandò effectum pro causâ. Ubi verò concupiſcentiam in parvulis nondùm baptizatis ſpectat, eam peccatum originale vocat; quia ipſius effectus eſt, & in ipſius pœnam inflicta, eaque cum ipſo tranſit ad omnes Adæ poſteros, quos ratione adjuncti, nempè originalis maculæ ſeu iniquitatis, trahit ad mortem. Hinc pluribus in locis aſſerit ipſe S. Auguſtinus, in Adamo concupiſcentiam ante peccatum vel futuram non fuiſſe in Paradiſo, ut lib. 4. operis imperfecti contra Julianum cap. 10. & cap. 38. ubi ſic habet: *Agniſce libidinem, qualem dicimus in Paradiſo futuram non fuiſſe, ſi nemo peccaſſet, quâ caro concupiſcit adverſus ſpiritum:* aut ſi futura fuiſſet, eam fore omninò rationali voluntati ſubditam, ut lib. 4. contra Julian. cap. 14. his verbis: *Ità ibi (* nimirùm in Paradiſo *) credatur carnalium ſenſuum fuiſſe libidinem, ut omni modo rationali ſubdita voluntati fuerit &c.* Et lib. 6. operis imperfecti contra eundem Julianum cap. 10. *Concupiſcentia porrò carnis*, inquit, *aut nulla in Adamo fuit ante peccatum; aut in illo vitiata eſt per peccatum.* Ubi verò ſermonem habet de concupiſcentiâ, prout in baptizatis remanet, eam ſub peccati nomine ſcribit induci;

quia, inquit, *peccatum parit.* Addit tamen verbis expreſſis lib. 1. ad Boniſac. eam non eſſe peccatum, licet ità nuncupetur in Scripturis, in quibus, ut 2. Cor. 5. Chriſtus dicitur peccatum, quia hoſtia eſt pro peccato; & Ozeæ 4. dicuntur Sacerdotes comedere peccata populi, id eſt hoſtias pro peccatis oblatas. Deniquè hanc utramque concupiſcentiæ pro peccato uſurpationem ità exponit lib. 1. de Nuptiis & Concupiſc. cap. 23. *Sic autem* (videlicet concupiſcentia) *vocatur peccatum; quia peccato facta eſt, & peccatum, ſi vicerit, facit, cum jam in regeneratis non ſit ipſa peccatum: ſicut vocatur lingua locutio, quam facit lingua; & manus vocatur ſcriptura, quam facit manus. Itemque ſic vocatur peccatum; quia peccatum, ſi vincit, facit. : ſicut vocatur frigus pigrum; non quod à pigris fiat, ſed quòd pigros faciat.* Quemadmodùm ergò licet concupiſcentia, cui conſentiunt adulti, dicatur actuale peccatum, etſi tamen ipſa ad eſſentialem peccati rationem nullatenùs pertineat; quia idcircò duntaxat peccatum vocitatur, quòd peccati cauſa ſit: ità nec erit originale peccatum, quamvis peccatum in parvulis nuncupetur; cum ipſa hanc ſolam ob cauſam ità nominetur, quia effectus eſt peccati: & proindè materialis in originali peccato locum non obtinet; cum præſertim peccati materiale ipſius formali præſupponatur, nec idem ſui ipſius cauſa eſſe queat.

CONCL. III. Peccatum originale formaliter ſumptum non eſt actualis concupiſcentia, ſeu actus, quo bonum inferius ſupremo præponitur. Peccatum enim originale infantibus ineſt, non verò actualis illa & inordinata dilectio.

Nec etiam peccatum originale eſt concupiſcentia habitualis, ſeu animæ inordinata ad bonum inferius propenſio; cum ejuſcemodi proclivitas, ut innumeris propemodùm in locis docet S. Aug. in baptizatis remaneat, & in adultis ſolus concupiſcentiæ conſenſus, non ipſa, peccatum ſit; & idcircò ad agonem uſque nihil nocitura ſuperſit, modò illi non conſentiamus ad illicita, uti retulimus ex l. 2. de peccat. meritis & remiſſ. c. 4. quod & expreſſit S. ipſe Doctor lib. 1. de Nupt. & Concup. c. 25. his verbis: *Nam ipſa quidem concupiſcentia jam non eſt peccatum in regeneratis, quandò illi ad illicita opera non conſentitur, atque, ut ea perpetrent, à reginâ mente membra non dantur.* Et cap. 25. ejuſdem libri docet, *dimitti concupiſcentiam carnis in Baptiſmo; non ut non ſit, ſed ut in peccatum non imputetur.* At verò ſi habitualis concupiſcentia eſſet originale peccatum formaliter ſumptum, aut ea dimittenda eſſet per Baptiſmum, ut nullatenùs remaneret; aut in regeneratis peccatum eſſet, quamvis ei ad illicita conſenſum non præberent: quod utiquè tùm Sancti Auguſtini doctrinæ adverſatur, tùm & definitioni Patrum Tridentinorum, qui Seſſ. 5. cap. 5. Sancti Auguſtini verbis utuntur: præterquamquòd ex eodem S. Auguſt. lib. 1. de Nuptiis & Concup. cap. 25. concupiſcentia non eſt mera privatio, *ſed affectio quædam malæ qualitatis, ſicut languor.* Et lib. 2. de Nupt. & Concup. cap. 32. peccatum

originale per concupiſcentiam traduci ſcribit: & proindè ipſa concupiſcentia non eſt peccatum.

Nec denique peccatum originale formaliter ſumptum in concupiſcentiæ reatu ſitum eſt tanquam in formali. Nam ille reatus vel eſſet culpæ, vel pœnæ: at peccatum originale formaliter ſumptum non poteſt conſiſtere in aliquo concupiſcentiæ reatu, qui ſit culpæ: quia per ſe nullus eſt in concupiſcentiâ culpæ reatus; cum ex S. Auguſtino lib. 14. de Trin. cap. 17. in Baptiſmate remittantur omnia peccata, nec tamen extinguatur concupiſcentia. Neque pariter ſitum eſt in aliquo concupiſcentiæ reatu, qui ſit pœnæ. Siquidem reatus pœnæ ſupponit culpam; cum nemo obligetur ad pœnam, niſi præſuppoſitâ culpâ. Hæc autem culpa eſt ipſum originale peccatum. Igitur illud originis peccatum formaliter ſumptum non conſiſtit in aliquo concupiſcentiæ reatu, ſeu culpæ, ſeu pœnæ. Et verò labes originalis ſita non eſt in aliquo concupiſcentiæ reatu, qui ſit pœnæ: alius autem non eſt concupiſcentiæ reatus, quàm pœnæ; quòd ſcilicet in originalis peccati pœnam in Adami poſteris inflicta fuerit, ut ſcribit S. Auguſt. lib 2. operis imperfecti cap 188. ubi Juliano, qui Adamum peccati maximam fuiſſe formam, ſeu exemplar annuebat; primam verò fuiſſe negabat, utrumque verum eſſe ſic ſcribit: *Undè ergo non prima, ſed maxima? quandoquidem propter exordium generis humani, non negas primam, nec invenis cur dicas maximam, niſi fatearis tantò gravius Adam peccaſſe, quantò ibi major non peccandi facilitas erat, ubi vitiata natura nondum erat, nec lex peccati in membris repugnabat legi mentis: cum quâ pœnâ omnis homo naſcitur, periturus in æternum, ſi non renaſcatur.*

Hæc eadem S. Auguſtini ſententia illuſtratur admodùm ex ipſius ad Juliani viri acutiſſimi argumentationes reſponſionibus. Inſtabat quippè Julianus peccatum fore concupiſcentiam, ſi reatus ejus in Baptiſmo remittatur, & Deum proindè autorem eſſe peccati: reſpondet autem 1°. S. Auguſtinus concupiſcentiam, prout vitio labefactatam, non eſſe à Deo, ut videre eſt lib. 1 de Nuptiis & Concup. cap. 25. ſed eſſe à malâ voluntate, ut ſcribit lib. 1. operis imperfecti cap. 71. his verbis: *Præceſſit mala voluntas, quâ ſerpenti ſubdolo crederetur; & ſecuta eſt mala concupiſcentia, quâ cibo inhiaretur illicito.* Deindè reponit concupiſcentiam ſuum non habere reatum: *Multùm erras*, inquit lib. 6. contra eundem Julian. cap. 16. *Omni enim peccato caret, non omni malo; quod planiùs ità dicitur: omni reatu omnium malorum caret, non omnibus malis.* Cum iterùm inſtaret Julianus ex ipſo S. Auguſtino concupiſcentiam eſſe peccatum, quòd in Baptiſmo ejus reatus dimittatur; & indè inferret à S. Aug. peccatum Deo Creatori aſcribi; ſic reſpondet S. Aug. ibidem cap. 17. *Sic argumentaris, homo acutiſſime, tanquam ipſam concupiſcentiam dixerim per Baptiſmum reatu liberari; quoniam dixi, reatu ſuo jam ſoluto: velut ſuo dixerim, quo ipſa rea eſt, eoque ſoluto illa permaneat abſoluta. Quod utiquè ſi ſenſiſſem, eam malam eſſe*

eſſe non dicerem, ſed fuiſſe. Igitur concupiſcentiam reatu liberari profitebatur S. Auguſtinus, non quod iniqua, ſeu peccati rea eſſet ex ſe, ſed quòd per accidens haberet iniquitatem adjunctam, ſeu juſtitiæ privaricationem hominis lapſu inductam, quâ dimiſſâ remaneret concupiſcentia non alio ſenſu mala, quàm quia peccatorum parens eſt, & oritur à peccato.

CONCL. IV. Originalis peccati ratio formalis poſita eſt in privatione juſtitiæ originalis.

Ut enim ex articuli ſecundi probationibus, & ex Concilio ſecundo Arauſic. cap. 1. necnon ex Trident. Seſſ. 5. palàm eſt, originali peccato mors parvulorum animis infertur, & ob illud peccatum à regno cœlorum patiuntur repulſam. Mors verò parvulorum animis illata, nihil aliud eſt præter juſtitiæ originalis privationem, ob quam à regno cœlorum procul exulant: quandoquidem concupiſcentia, licet per Adami peccatum vitiata fuerit, ipſa tamen non eſt mors animæ, niſi ex Sancto Auguſtino conſenſus illi prębeatur. Et proindè originalis peccati formale eſt ipſa privatio juſtitiæ originalis, quâ prior ſpoliatus fuit Adamus, & indè ad poſteros tranſmiſſa fuit hæc calamitas, ſeu privatio, à S. Auguſtino concupiſcentiæ reatus dicta. Hunc S. Auguſtini ſenſum qui præ oculis habere voluerit, haud difficulter aſſequetur, ſi ad duo capita voluerit animum advertere; 1° S. Aug. ità fuiſſe affectum, ut ſibi ſilendum crediderit, quoties à Majoribus de interrogatis nihil potuit accipere: *Melius eſt*, inquit lib. 5. contra Julian. cap. 7. *hominem fateri ſe neſcire quod neſcit, quàm in hæreſim vel damnatam incurrere, vel novam condere; dum temerè audet defenſare quod neſcit.* 2° S. Auguſtino controverſiam fuiſſe cum Juliano viro acutiſſimo, ut fateri non dubitat ipſe S. Aug. cum vero Julianus ità traducebat, quaſi concupiſcentiam malam eſſe, ſeu peccatum aſſeruiſſet. Quam conſecutionem ut depelleret S. Aug. Eccleſiæ ſententiam expendens, reſpondet concupiſcentiam per ſe peccatum non eſſe, eamque ideò in baptizatis ſupereſſe maculæ omnis expertem: concupiſcentiæ quidem ineſſe reatum, quo parvuli *originaliter rei* fiunt; reatum verò Baptiſmatis virtute tolli, non concupiſcentiam: *Quandò fit in illo plena remiſſio peccatorum*, inquit lib. 6. contra Julian. cap. 5. *abſolvitur concupiſcentiæ reatus, quo faciebat originaliter hominem reum ..... quamvis ipſa remaneat, contra quam regenerati ſpiritus concupiſcat.* Supponebat igitur concupiſcentiæ reatum ad peccati genus eſſe referendum, nec eſſe ipſam concupiſcentiam, ſed quâ ratione fieret, ut concupiſcentia reatum haberet, nec ipſa eſſet peccatum; itemque ut reatus ille ſolveretur in Baptiſmo, non ipſa concupiſcentia; aut quid eſſet ejuſcemodi reatus non explanat, nec explicare ſe poſſe fatetur, quòd nec intelligeretur, nec ſentiretur: & ideò poſtquàm dixiſſet illo reatu homines originaliter peccatores fieri, ad fidem quæſtionem hanc ſic revocat ibidem: *Reatus autem ille, qui ſolâ regeneratione dimittitur, quemadmodùm cùm ineſſet*

non ſentiebatur; ità ejus ablatio fide creditur, non carne vel mente ſentitur. Quid indè confici poſſit, in aperto eſt; adjunctum videlicet concupiſcentiæ reatum propugnaſſe S. Auguſtinum, peccatiſque illum annumeraſſe. Et proindè concupiſcentia non eſt ejuſcemodi reatus; quandoquidem contra Julianum diſputarit, concupiſcentiam, etiam ante Baptiſmum, non eſſe peccatum in parvulis, eamque poſt Baptiſmum ſine ullo reatu remanere. Ulteriùs tamen in explanando illo reatu progreſſus non eſt; ſed ſi eâ de re mentem adverſus Julianum fuſiùs explanandam judicaſſet, reatum illum proculdubiò dixiſſet originalis juſtitiæ privationem, juxta generale illud principium, quod Enchiridii cap. 10. & alibi ſtatuerat, malum nempè boni eſſe privationem. At ne Juliani argutiis daret locum, ſolis fidei cancellis controverſiam dirimi voluit, liberamque Juliano in hac obſcuritate ſpatiandi fecit facultatem: *Quemadmodum*, inquit, *reatus ille, cum ineſſet, non ſentiebatur; ità ejus ablatio fide creditur, non carne, vel mente ſentitur. Ideò in hujus rei obſcuritate te jactas, & adverſus veritatem, quæ oſtendi hominum maximè carnalium ſenſibus non poteſt, quantò magis, ut putas acriter, tantò magis infideliter pugnas.* His addes quæ in probationibus Concluſionis ſecundæ retulimus, quæque diximus de formali peccati in genere.

OPP. 1. Omnem peccati originalis rationem hæc juſtitiæ privatio non exprimit, niſi & concupiſcentiæ conjungatur. Sicut enim plenior habetur expoſitio ſuperbiæ, cum definitur inordinatus propriæ excellentiæ appetitus, quàm cum vocatur humilitatis privatio; ità originale peccatum perfectiùs dicitur vitium, quo homo, quæ Lege Dei prohibentur, concupiſcit, quàm ſi ſola nominetur originalis juſtitiæ privatio; cum præſertim Scripturæ peccatum illud eâ ratione ſubjiciant oculis, ut Rom. 6. ℣. 12. *Non ergò regnet peccatum*, inquit Apoſtolus, *in veſtro mortali corpore, ut obediatis concupiſcentiis ejus*: quæ verba ſignificant concupiſcentiam quandam habitualem, actualium deſideriorum parentem. Quamobrem *peccatum per mandatum*, inquit cap. ſequenti ℣. 8. *operatum eſt in me omnem concupiſcentiam.* Et Gal. 5. *Caro concupiſcit adverſus ſpiritum ..... manifeſta ſunt autem opera carnis &c.* Igitur originale peccatum eſt concupiſcentia, quæ idcircò peccatum vocatur ab Apoſtolo, ut Rom. 7. *Peccatum nonniſi per Legem &c.* Quæ quidem Lex omnem omninò concupiſcentiam prohibet, ut patet ex S. Aug. Serm. 5. de verbis Apoſtoli cap. 6. ubi ſic habet: *Si concupiſcis quidem quod Lex vetat, cum dicit. Non concupiſces: ſervas tamen aliud, quod item Lex jubet: poſt concupiſcentias tuas non eas: mente ſpiritalis es, carne carnalis.* Hinc factum eſt, ut à Deo creata non fuerit concupiſcentia, ut habet lib. 1. de Nuptiis & Concup. cap. 7. his verbis: *Opus Dei eſt homo; ſed carni concupiſcentia ..... non eſt à Patre, ſed ex mundo eſt*: eamque proculdubiò, niſi per ſe peccatum eſſet, aſſumpſiſſet Chriſtus.

R. per originalis peccati privationem exprimi omnem illius peccati

rationem formalem, quæ nihil eſt poſitivum, ut jam monuimus. Quamobrem reponenda non eſt in concupiſcentiâ, quæ ex S. Auguſtino quædam eſt qualitas, ſed mala. Nec difficulter peccatum originale complectimur animo ſine ullâ materialis cujuſdam ratione: quemadmodùm & par eſſet hæc ſuperbiæ definitio, quâ humilitatis privatio definitur, ſi unicum formale delineandum eſſet. Dum enim deſcribitur animi quædam elata inflatio, ſe omnibus præcellere, & omnia ſibi deberi cenſentis, tunc materiale ſimul & formale continentur: quod fieri nequit, ubi de originali peccato agitur; cum actum preteritum ſupponat, & juxta ſolum culpæ reatum, aut ſolam rationem formalem concipiatur; quæ ratio formalis eſt originalis juſtitiæ privatio. Undè peccatum originale definiri poteſt juſtitiæ originalis mentem Deo ſubjicientis voluntaria privatio, ex actuali Adami prevaricatione promanans.

Quod ſpectat ad Apoſtoli verba, Reſp. quâ ratione de originali peccato intelligantur, me non videre. Romanos enim Baptiſmo donatos Baptizatorum ſeu Chriſtianorum officia edocet, & incitamento eſt, ut toti ſint in promovendo juſtitiæ regno, nec ſeſe iterùm ſubjiciant peccati dominationi, cum mortui ſint per Baptiſmum peccato: *Viventes autem*, inquit, *Deo in Chriſto Jeſu Domino noſtro.* Hinc ℣. 14. *Peccatum vobis non dominabitur: non enim ſub lege eſtis, ſed ſub gratiâ.* Cap. 7. de Lege antiquâ pariter loquitur, & autor eſt, ut ſerviant Deo in novitate ſpiritûs, & non in vetuſtate litteræ: *Quid ergò dicemus*, inquit ℣. 7. *Lex peccatum eſt? Abſit, ſed peccatum non cognovi, niſi per Legem: nam concupiſcentiam neſciebam, niſi Lex diceret: Non concupiſces.* Ibi profectò nihil legitur, quod ad originale peccatum pertineat. Galat. quoque cap. 5. baptizatos Galatas monet, ut ſpiritu ambulent, & ne carnis perficiant deſideria. Nec capere poſſum quo pacto concupiſcentia dicatur peccatum originale, cum ab eo proficiſcatur ipſa, & non aliis de cauſis peccatum nuncupetur à S. Aug. niſi quia peccati fœtus & parens eſt, ipſaque ſit à Deo prout eſt ordinata, & in baptizatis remaneat expers maculæ, ſi ei non præbeatur conſenſus ad illicita. Hinc Serm. 5. de verbis Apoſt. cap. .. adeò non omnem culpat concupiſcentiam S. Aug. ſed eam ſolam, quæ eorum eſt, quæ Lex prohibet. Ut enim obſervat, inculpata eſt illa, quâ ſpiritales mente concupiſcentiæ carnalis motibus non obſequimur, ſeu non concupiſcimus, ut habet, adverſus ſpiritum. Lib. autem 2. de Nupt. & Concup. loquitur ipſe S. Doctor de concupiſcentiâ prout vitiatâ per peccatum: hæc ſunt ipſius verba: *Opus Dei eſt homo: ſed carnis concupiſcentia, ſine quâ, ſi peccatum non præceſſiſſet, tranquillâ voluntati obedientibus, ſicuti cætera membra genitalibus, ſeminaretur homo, non eſt à patre, ſed ex mundo eſt.*

Nec indè conſectarium eſt concupiſcentiam eſſe originale peccatum; quia Chriſtus eam non aſſumpſit. Chriſtus enim ignorantiam quoque non accepit, quia videlicet ad redimendum genus humanum nihil pro-

fuiſſet; nec tamen ignorantia eſt originale peccatum, vel actuale. Ideò verò concupiſcentiam non aſſumpſit Chriſtus; quia ſicut Adamus ex terrâ; *ſic iſte*, inquit S. Aug. lib. 5. contra Julian. cap 15. *ſine tali concupiſcentiâ eſt creatus ex fœminâ..... Non itaque carnem tabeficavit, in cujus conceptu tabes iſta non fuit. Caro itaque Chriſti mortalitatem de mortalitate materni corporis traxit; quia mortale corpus ejus invenit: contagium verò peccati originalis non traxit; quia concumbentis concupiſcentiam non invenit.*

INST. Ex S. Aug. lib. 1. de Nupt. & Concupiſ. cap. 25. dimittitur concupiſcentia carnis in Baptiſmo, *non ut non ſit, ſed ut in peccatum non imputetur.* Ergò ante peccatum in parvulis eſt pecatum, non quidem actuale, ergo originale formaliter ſumptum; quandoquidem ex Concl. 2. hujus articuli materiali careat originale peccatum.

R. ad hæc, ſcilicet in non renatis concupiſcentiam in peccatum originale imputari, prout nimirùm adjunctam habet originalis juſtitiæ privationem, quæ ſolius Baptiſmi beneficio tollitur; ſed non ratione ſui, ſeu quatenùs eſt naturæ qualitas: aliàs enim duo ſimul affirmaret S. Auguſt. quæ ſimul non poſſent conſiſtere, concupiſcentiam videlicet in Baptiſmo dimitti, & non dimitti; cum ex eodem S. Aug. in baptizatis remaneat illa qualitas. Idcircò igitur in non regeneratis concupiſcentia imputatur in peccatum; quia individuam comitem habet originalis juſtitiæ jacturam: quemadmodùm in renatis in peccatum non imputatur; quia in eis non ſupereſt labes, quam primi hominis iniquitas induxerat. Et proindè concupiſcentia non eſt peccatum originale; quod & jam oſtendimus Concl. 1.

OPP. 2. Formale peccati non eſt ipſius pœna, cum illam antecedat. Hujuſcemodi verò eſt in Adæ poſteris originalis juſtitiæ privatio, à ſupremo inflicta Judice, qui ſolus gratiam ſubtrahere poteſt, ut & illam conferre. Quæ quidem privatio, ſeu juſtitiæ ſubtractio, cum priùs Adamum, deindè nepotes conſtituerit reos; & in Adamo fuiſſe originale peccatum dicendum eſſet, & in infantibus forma ejuſcemodi privationi oppoſita in ejus locum per Baptiſmum eſſet inducenda.

R. eſſe quædam pœnarum genera, quæ tùm peccati, tùm & pœnæ rationem ſecum inferunt. Sic in peccatis actualibus eadem gratiæ ſanctificantis privatio rationem habet peccati ſimul & pœnæ: eſt enim peccatum, quatenùs gratiæ privatio, pœna verò, quatenùs juſtitiam deperditam reſarcire homo non poteſt, nec abſque illa ſalutem conſequi. Ideòque S. Aug. lib 1. operis imperfecti cap. 47. tria diſtinguit, nempè peccatum, peccati pœnam, & quod ità peccatum eſt, ut ſit & pœna peccati; hocque ſubjicit exemplum: *Cæcitas enim cordis*, inquit, *ſi peccatum non eſſet, injuſtè argueretur: arguitur autem juſtè, ubi dicitur Pharisæo cæco, & aliis plurimis divinorum eloquiorum locis. Eademque rurſus cæcitas, ſi peccati pœna non eſſet, non diceretur: excæcavit enim illos malitia illorum: quod ſi de Dei judicio non veniret,*

non legeremus: Obſcurentur oculi eorum, ne videant. Et paulò poſt: *Pertinet originale peccatum ad hoc genus tertium, ubi ſic peccatum eſt, ut ipſum ſit & pœna peccati.* Quod & in originali occurrit maculâ, quæ nos iræ filios efficit, juſtitiam originalem auferendo. Ejuſcemodi verò pœna non infligitur à Deo, ſed ab ipſomet homine, qui dimiſſâ Dei ſervitute lubens alteri Domino ſe ſubjicit; & ità reſpuit gratiam, quam Deus nonniſi homini ſincerè pœnitenti reſtituit. Sic Adamus defectione ſuâ juſtitiæ originalis ſibi abſtulit ornamenta, perditioniſque maſſam effecit; nec tamen in ipſo fuit originale peccatum; quia peccatum non ab origine, à quâ deſumitur hæc appellatio, ſed à propriâ voluntate habuit; & ideò quæ in originali peccato formalis iniquitas occurrit, ex primi parentis actuali lapſu profecta eſt. Hinc quoque fit, ut quemadmodùm ſincero pœnitentis Adami ſenſu expuncta fuit labes, ſeu juſtitiæ, quam deperdiderat, amotio: ità quoque Baptiſmi beneficio in parvulis originalis juſtitiæ jactura reſarcitur; non quidem cum illâ integritate, quæ primi fuit parentis, (cum reſiduæ ſint in vitium propenſio & aliæ calamitates) ſed quantùm ad jus, prout ſcilicet in Baptiſmate confertur charitas, quæ nos Deo gratos efficit, & vires ſuppeditat, quarum beneficio renovationem illam de die in diem promoveamus, donec venerimus ad perfectum.

ARTICULUS QUARTUS

Quomodò in poſteros Adami traducatur peccatum originale?

VIRORUM, qui ſingula vellent rationis modulo definiri, vota explere me poſſe hâc in quęſtione adeò difficili nullatenùs mihi confido: ſed providentiſſimè conſultum mihi futurum cenſeo, ſi cum miræ eruditionis ac ſummæ ſanctitatis Epiſcopo teſtificer ad exponendam hanc difficultatem me longè imparem eſſe: *Ego iſtam quæſtionem profundam cenſeo*, inquiebat S. Aug. Serm. 14. de verbis Apoſt *& ad ejus fundum rimandum vires meas idoneas non agnoſco.* Ex variis nempè capitibus ardua ipſi S. Aug. videbatur expoſitio illa: nam ſi per generationem haberetur animorum propagatio, ſanè rationis quædam ſpecies menti obverſabatur: ſed ſententia hæc animorum naturæ ſpiritali non videbatur conſentanea. Si verò creari dicerentur animæ, cum infunduntur, vix profectò iſtud intelligebat, ut habet cap. 4. Ep. 28. ad S. Hieron. *Quâ æquitate*, inquit, *damnentur animæ, ſi novæ creatæ, nullo ſuo præcedente peccato, ſed voluntate creatoris ſingulæ ſingulis naſcentibus adhæſerunt, quibus eas animandis ille creavit & dedit, qui utiquè noverat, quod unaquæque earum nullâ ſuâ culpâ ſine Baptiſmo Chriſti,*

Chriſti de corpore fueras exitura? Cum verò popularibus admodùm ſuis argutiis urgeret Julianus, conclamans videlicet præter rationem de originis labe dogma explicatu impoſſibile admitti; ſic reſpondet S. Aug. lib. 5. contra Julianum cap. 4. *Profectò aut utrumque* (videlicet corpus & anima) *vitiatum ex homine trahitur, aut alterum in altero tanquam in vitiato vaſe corrumpitur, ubi occulta juſtitia Divinæ Legis includitur. Quid autem horum ſit, verum lubentius diſco, quàm dico, ne audeam docere quod neſcio..... Hoc tamen ſcis id horum eſſe verum, quod Fides vera, antiqua, catholica, quâ creditur & aſſeritur originale peccatum, non eſſe convicerit falſum. Iſta Fides non negetur, & hoc, quod de animo latet, aut ex alio diſcitur, aut ſicut alia multa in hac vitâ, ſine ſalutis labe neſcitur.* Non eò temeritatis Dei beneficio venimus, ut, quod S. Auguſtino viſum fuit adeò expoſitu arduum, nobis facile videatur, & in hoc profundo fundum attingere poſſe arbitremur.

De illius propaginis ratione ſiluiſſemus, niſi religio nobis eſſet reticere varias rationes & delineationes, quas à S. Patre nunquam ſatis laudando Juliani diſputantis ſubtilitas variis Rhetorum figuris adornata extorſit; non verò nova aut novè dicendi pruritus. Quàm breviter quæ protulit S. Doctor referemus, eaque addemus tantummodò, quæ in Antiquorum operibus ad veritatem hanc propiùs accedunt; ita ut diſcamus potiùs, quàm dicamus; nec doceamus quod à SS. Patribus non audivimus. Si quorumdam animis curioſiorem illius peccati inveſtigationem exoptantibus non fiat ſatis, patiantur hanc S. Auguſtini reſponſionem lib. 3. contra Julianum cap. 24. *Rimam quæris, quâ potuerit intrare peccatum? cum tibi oſtendat Apoſtolus Paulus non rimam, ſed apertiſſimam januam, dicens: Per unum hominem mors intravit in mundum.*

1° igitur paucis conſtituimus peccati originalis tranſmiſſionem in animorum propagationem non eſſe referendam; cum animas creari fides ſit, quo inſtanti in corpus infunduntur, ut definit Concil. Lateran. quartum; ubi enim homo poſuit quod poteſt ponere, tunc Deus virtute Decreti ponit animam. Hinc Eccleſ. 7. ℣. 29. *Honora patrem tuum, & gemitûs matris tuæ ne obliviſcaris: memento, quoniam niſi per illos natus non fuiſſes:* ideòque homo generare dicitur hominem; non autem animam.

2° Non arrident quorumdam placita, qui vel cenſent Deum abſolutè, & (ut aiunt) antecedenter decreviſſe, ejuſdem ſortis futuros Adami poſteros, cujus eſſet futurus ipſe Adamus; vel exiſtimant Deum cum Adamo fœdus feciſſe, quo ſtatuerit iiſdem pœnis aut peccatis, quibus ipſe foret obſtrictus, ejus poſteros aſtrictum iri, aut juſtitiâ eâdem cum ipſo donatum iri. Etenim ejuſcemodi decretum, aut pactum Antiquis ignotum fuit; imò & decretum hoc in Deum quodammodò culpam referret, cum Deus rerum futurarum non neſcius conſtitutas decreto ſuo

voluntates noſtras in Adamo peccati laqueis irretiret. Decretâ quidem referunt ſacri Codices de inſtaurandâ Incarnationis beneficio naturâ lapſâ; ſilent verò de ejuſcemodi ſtatuto, quod in univerſim hominum perniciem vergeret, quodque Dei benignitati adverſaretur; cujus voluntas eſt ſanctificatio noſtra, & ſalus omnium; qui non vult mortem peccatoris, ſed ut magis convertatur & vivat. Neque enim *de Deo poſſumus dicere*, ut habet S. Aug. Ep. 28. ad S. Hieron. cap. 4. *quòd vel cogat animas fieri peccatrices, vel puniat innocentes.* Satius igitur eſt abſtinere ab illâ ſententiâ, quæ Divinæ Majeſtati non videtur honorifica; decetque magis cum Antiquis (nempè cum Origene, S. Hilario, & S. Ambroſio) contagionem illam origini maculatæ tribuere; itemque illud profiteri cum S. Auguſtino lib. 3. contra Julianum cap. 12. *Nec mirum, nec injuſtum eſt, quòd radix profert damnata damnatos.* Et lib. 2. operis imperf. contra Julian. cap. 177. *Si quis intemperantiâ ſibi podagram faciat, eamque tranſmittat in filios, quod ſæpè contigit; nonne rectè dicitur, in eos illud vitium de parente tranſiiſſe; ipſos quoque hoc in parente feciſſe? quoniam quandò ipſe fecit, in illo fuerunt; ac ſic ipſi atque ille adhuc unus fuerunt. Fecerunt ergò, non actione hominum, ſed ratione jam ſeminum.* Vel ut habet idem S. Doctor ex fonte venenato rivuli promanant venenati. Cum ergò abſque ejuſcemodi ad Dei decretum perfugio iſta exponantur, ad quid ut originalis pecc ti propagationem ſubjiciamus oculis, decretum apud Antiquos inauditum in opem advocatur?

Par eſt apud nos ſors Deum inter & Adamum excogitatæ conventionis, cum de illâ Verbum Divinum ſcriptum & traditum ſileant, indignumque Divinâ Majeſtate videatur pactum ejuſcemodi: nec enim id poſtulant ingenii noſtri mediocritas, aut humanæ ſocietatis Leges. Nunquam enim Princeps nobilitatem viro de ſe benè merito confert cum illâ comminatione, illius nempè filios & nepotes hac dignitate iri ſpoliatum, niſi fuerit in debitâ ſibi obſervantiâ conſtans. Imò hinc ad Antiquorum expoſitionem nova ratio accedit. Cum enim exauctoratio ad poſteros tranſeat, &, prætermiſſâ quâcumque inquiſitione, parentum conditionem ſequantur nepotes, profectò in calamitoſæ Adami ſortis participationem cenſebuntur venire poſteri, quòd ex parente juribus innocentiæ privato ſint oriundi. Ut enim, ſicuti habet S. Aug. lib. 1. de Nuptiis & Concup. cap. 2?. ex arbore vitiatâ ſolummodò prodeunt vitiati rami: ſic ab Adamo depravato ſuſcepti filii depravatam ducunt originem: *Hoc*, inquit, *generi humano inflictum vulnus à Diabolo, quidquid per illud naſcitur, cogit eſſe ſub Diabolo, tanquam de ſuo frutice fructum jure decerpat; non quod ab illo ſit natura humana, quæ non eſt niſi ex Deo, ſed vitium, quod non eſt ex Deo. Non enim propter ſeipſam, quæ laudabilis eſt, quia opus Dei eſt; ſed propter damnabile vitium, quo vitiata eſt natura humana, damnatur; & propter quod damnatur, propter hoc & damnabili Diabolo ſubjugatur..... Hic eſt*

fructus ejus ex antiquâ immunditiæ ſtirpe, quam plantavit in homine. Nec, ut habet lib. 3. de lib. arb. cap. 20. *ut Adam meliores gigneret quàm ipſe erat, non eſſet æquitatis.* Ad quid igitur in excogitando pacto laboraretur.

3° Sic originalis peccati propagationem exponimus. Adamo tanquam omnium hominum capiti juſtitiam dederat Deus, & naturam poſteris propagandam: quo in juſtitiæ ſtatu ſi permanſiſſet, immortales nos, qualis erat, & ornatos juſtitiâ genuiſſet. At lapſu ſuo ſeipſum, & poſteros illis donis ſpoliavit, noſque effecit iræ filios, & in illo vitiata fuit tota natura, cum quâ per concupiſcentiam in ſemine deliteſcentem, veluti per cauſam inſtrumentalem, originis peccatum in corpus tranſmittitur, & ob phyſicum & ſubſtantialem nexum contrahitur ab animâ. Quæ ſingula ex ſanctis Patribus accipimus: 1° videlicet ex Adamo ut capite nos naſci depravatos. Sicut enim membra non ſunt alterius naturæ, quàm corporis caput; cum & caput, & membra ſint idem corpus: ità & Adami nepotes ejuſdem cum ipſo naturæ ſunt & ſortis, quòd nimirùm ex illo tanquam totius generis humani capite prodeant: nec enim damnata radix niſi damnatos profert fructus: *Sed*, inquit S. Aug. Serm. 14. de verbis Apoſtoli, *ſecundum propaginem carnis in Adamo eramus omnes, antequàm nati eſſemus, tanquam in parente; tanquam in radice ibi eramus: ſic venenata eſt iſta arbor, ubi eramus.* Hinc Apoſtolus ipſe ex eodem S. Aug. loco proximè laudato, *humani generis maſſam volens oſtendere de origine venenatam, ideo eum poſuit, unde nati ſumus*, dicens: *Per unum hominem &c.* Additque ibidem S. Doctor, *propter originem, propter poſteritatem, propter propaginem viſcerum* dictum eſſe: *in quo omnes peccaverunt.* Et lib de Corrept. & Grat. cap. 10. *Quia per liberum arbitrium Deum deſeruit, juſtum judicium Dei expertus eſt, ut cum totâ ſuâ ſtirpe, quæ in illo adhuc poſita tota cum illo peccaverat, damnaretur.* Quam S. Auguſtini doctrinam ſic exponit S. Anſelmus lib. de Concept. Virg. & orig. pecc. cap. 10. *Cum fecit Deus Adam, fecit in eo naturam propagandi .... quoniam verò Adam ſubditus noluit eſſe Dei voluntati, ipſa natura propagandi, quamvis remanet, non fuit ſubdita ejus voluntati, ſicut eſſet, ſi non peccaſſet: & gratiam, quam de ſe propagandis ſervare poterat, perdidit: atque omnes, qui operante naturâ, quam acceperat, propagantur, ejus aſtricti debito naſcuntur. Quamobrem, quoniam humana natura, quæ ſic erat in Adam tota, ut nihil de illâ extra illum eſſet, peccando ſine omni neceſſitate, Deum exhonoravit, unde per ſe ſatisfacere non potuit, gratiam, quam acceptam propagandis de ſe ſemper potuit ſervare, perdidit: & peccatum ſecum comitante pœnâ peccati, quantumcunque per datam propagandi naturam propagetur, trahit.*

Deindè per concupiſcentiam in ſemine latentem propagari originis maculam docent antiqui Patres, & ideo Chriſtum ab illo peccato fuiſſe purum; quia non erat oriundus per concupiſcentiam. Sic Tertullianus

lib. 1. de Carne Chriſti cap. 16. Origenes tùm Hom. 17. in Geneſ. tùm & lib. 5. in Epiſt. ad Rom. ubi ait Chriſtum in ſimilitudine carnis peccati, non in carne peccati veniſſe; quia ex nullâ viri contagione ortus eſt: *In quo oſtendit*, inquit, *quòd noſtra quidem caro peccati ſit caro; Chriſti autem caro ſimilis ſit carni peccati. Non enim ex ſemine viri concepta eſt, ſed Spiritus Sanctus venit ſuper Mariam, & virtus Altiſſimi obumbravit ei, ut quod naſcebatur ex eâ, filius vocaretur Excelſi.* Et paulò poſt per concupiſcentiam in ſemine latentem traduci peccatum illud aſſerit his verbis: *Corpus ergò peccati eſt corpus noſtrum; quia nec Adam ſcribitur cognoviſſe Evam uxorem ſuam, & genuiſſe Cain, niſi poſt peccatum.* Idem paſſim habet variis in operibus Sanct. Auguſtinus, ſed potiſſimùm lib. 1. de Nuptiis & Concup. cap. 32. ubi ſic ſcribit: *Hoc trajicit parens in prolem carnalem, quod eſt ipſe carnaliter natus, non quod ſpiritaliter eſt renatus: quia id ipſum quod carnaliter natus eſt, quamvis reatu ſoluto non impediat fructum ejus, tamen tanquam in ſemine olivæ latet, etiamſi propter remiſſionem peccatorum nihil oleo nocet...... hoc autem quod in parente regenerato, tanquam in oleæ ſemine, ſine ullo reatu, quia remiſſum eſt, tegitur: profectò in prole nondùm regeneratâ, velut in oleaſtro, cum reatu habetur, donec etiam illic eâdem gratiâ remittatur...... ita ut, quemadmodùm nunc in ipſis videmus arboribus, ſi quid indè in oleam gratia divina convertit, ibi vitium primæ nativitatis, quod erat originale peccatum de carnali concupiſcentiâ traductum & attractum, remittatur, tegatur; non imputetur; inſit tamen, undè oleaſter naſcatur, niſi & ipſe in oleam eâdem gratiâ renaſcatur.* Quod fuſiùs probat & exponit lib. 6. operis imperf. cap. 22. his verbis: *Ipſa, quæ occultiſſima eſſe diximus, & tamen pluſquàm credibile eſt valere cognoſcimus, naturalia propaginis jura fecerunt, ut duo gemini, non ſolùm nondùm gignentes, verùm etiam nondùm naſcentes, adhuc in utero matris, duo populi dicerentur. Eadem propaginis naturalia jura fecerunt, ut Iſraël dicatur ſerviiſſe in Ægypto; Iſraël profectus eſſe ex Ægypto; Iſraël in terram promiſſionis intraſſe; Iſraël adeptus bona, vel expertus mala, quæ illi populo Deus vel præſtitit, vel inflixit...... Hæc propaginis naturalia jura fecerunt, ut idem populus decimaretur in Abraham, non ob aliud, niſi quia in lumbis ejus erat, quandò decimatus eſt ipſe propriâ voluntate; ille autem populus non propriâ voluntate, ſed naturali propaginis jure. Quomodò autem idem populus fuerit in lumbis Abrahæ, non ſolùm ex illo uſque ad tempus, quod ſcriptum eſt in Epiſtolâ ad Hebræos; verùm etiam ex ipſo uſque ad hoc tempus, & ab hoc uſque in finem ſæculi, quouſque filii Iſraël alii ex aliis generantur? Quomodò ergò eſſe potuerit in lumbis unius hominis tàm innumerabilis hominum multitudo, quis eloquendo explicet? Quis ſaltem inveniat cogitando? neque ſemina ipſa, quorum eſt quantitas corporalis, licet ſingula ſint exigua, ex quibus ſinguli quique naſcuntur..... Potuiſſent lumbis unius hominis contineri. Vis ergò neſcio qua in-*

viſibilis & incontrectabilis ſecretis naturalibus inſita eſt, ubi jura propaginis naturalia deliteſcunt, propter quam vim tamen non utiquè mendaciter in lumbis illius patris fuiſſe dicuntur, quotquot ex illo uno potuerunt generationum ſucceſſibus & multiplicationibus propagari. Et ad finem illius capitis ſic concludit: *Undè ſecundum illa, quæ prælocuti ſumus, nimis occulta, & multùm valentia naturalia jura propaginis, conſequens erat, ut qui erant in lumbis ejus per concupiſcentiam carnis venturi in hoc ſeculum ſimul damnarentur: ſicut conſequens erat, ut qui eo jure propaginis, & ratione ſeminis erant in lumbis Abrahæ, ſimul decimarentur.*

Hanc eſſe conſtantem S. Auguſtini doctrinam ità noverant Pelagiani, ut duo aut tria hinc inferrent ſuperiùs confutata. 1° inferebant Baptiſmo non omne tolli peccatum; cum in baptizatis conjugibus remaneat malum, ex quo generentur mali. 2° colligebant concupiſcentiam rem diabolicam eſſe, ut quæ fuiſſet naturæ à Diabolo indita, & tam portentoſos fœtus ederet. 3° hinc ſummam matrimonio inferri injuriam conclamabant; cum & tot malorum & ſceleratorum eâ ratione fieret origo. Quod ut confutaret S. Auguſtinus lib. 1. de Nuptiis cap. 1. conſilium ſuum ità proponit: *Intentio hujus libri hæc eſt, ut quantùm nos Dominus adjuvare dignatur, carnalis concupiſcentiæ malum, propter quod homo, qui per illam naſcitur, trahit originale peccatum, diſcernamus à bonitate nuptiarum.*

Hanc peccati originalis propagationem ſimiliter expoſuerunt S. Leo Serm. 5. de Nativitate Domini, S. Fulgentius lib. de Incarn. & Grat. Chriſti cap. 3. Gelaſius Ep. 8. S. Bernardus Ep. 107. Hugo de Sancto Victore in Ep. ad Rom. Magiſter Sentent. lib. 2. Diſt. 31. & alii.

Prævertit varias objectiones S. Auguſt. ſcilicet quâ ratione fiat, ut peccatum, quod nihil eſt, per concupiſcentiam trajici, & à corpore in animam tranſmitti poſſit: quas difficultates ità ſolvit: *Nonne attenditur, ut alia omittam*, inquit lib. de Nat. & Grat. cap. 20. *etiam non manducare, non eſſe ſubſtantiam? à ſubſtantiâ quippè receditur; quoniam cibus ſubſtantia eſt. Sed abſtinere à cibo non eſt ſubſtantia, & tamen ſubſtantia corporis, ſi omninò abſtinetur à cibo, ità langueſcit, ità valetudinis inæqualitate corrumpitur, ità exhauritur viribus, ità laſſitudine debilitatur & frangitur, ut, ſi aliquo modo perduret in vitâ, vix poſſit ad eum cibum revocari, undè abſtinendo vitiata eſt.* Quomodò autem peccatum à corpore tranſeat in animam, ſic explanat lib. 6. operis imperfecti cap. 27. *Agnoſcite*, inquit, *cum Eccleſiâ Dei, quia corpus corruptibile aggravat animam: non enim ante peccatum in Paradiſo tale erat corpus, ut illo anima gravaretur.* Quam doctrinam ità illuſtrat Innoc. III. in Pſalmo 5. *Ex ſeminibus fœdatis atque corruptis concipitur corpus corruptum pariter & fœdatum, cui anima tandem infuſa corrumpitur & fœdatur, non ab integritate vel munditiâ, quam habuit, ſed ab integritate & munditiâ, quam haberet, ſi non uniretur*

fœdato corpori & corrupto; quoniam & creando infunditur, & infundendo creatur. Sicut enim ex vaſe corrupto liquor infuſus corrumpitur, & pollutum contingens ex ipſo tactu polluitur: ſic ex contagio corporis anima corrumpitur & fœdatur. Hanc verò doctrinam omnem ità complectitur Author libri de Spiritu & Animâ cap. 41. apud S. Auguſt. tom. 6. *Certum tenemus, quia caro contracta de carne per legem concupiſcentiæ, quàm citò vivificatur, originalis culpæ vinculo premitur, ejuſque affectionibus anima, quæ carnem vivificat, aggravatur. Sub hoc peccati vinculo demerguntur parvuli, qui ſine remedio Baptiſmi moriuntur: habent enim originale peccatum, non per animam, ſed per carnem utiquè contractum, animæque refuſum. Carni namque ità unitur anima, ut cum carne ſit una perſona: fit enim autore Deo anima & caro unum individuum, unus homo. Undè ſalvâ naturæ utriuſque proprietate adjicitur carni quod animæ eſt, & animæ quod carnis eſt; pro unitate perſonæ, non diverſitate naturæ.*

Opp. 1. Intelligi non poteſt quâ ratione concupiſcentia, quæ accidens eſt corporeum in ſpiritum agere poſſit, & in animam originis tranſmittat peccatum, niſi ſupponatur aliquod Dei Decretum, aut pactum. Nec enim majorem habet concupiſcentia cum originis labe connexionem, quàm cum aliis peccatis, quæ tamen non tranſmittit. Et verò eadem eſt vis intrinſeca concupiſcentiæ in parentibus hodiernis, quæ fuit in Adamo, qui per accidens fuit à Deo creatus ſolus, cum potuerit Deus mille homines creare ſimul, per quos genus humanum propagaretur, quique peccatum non tranſmiſiſſent in poſteros, etiamſi deliquiſſent. Ideò S. Auguſtinus docet voluntates noſtras in Adami voluntate fuiſſe conſtitutas, decreti nimirùm virtute: hæc enim Provincia demandata non fuit Adam à poſteris, cum nondùm eſſent, ſed à Deo: quemadmodùm à Regibus conſtituuntur pupillorum tutores, qui eorum nomine contrahant. Addo peccatum originale, ſicut & ipſius propagationem, eſſe aliquid morale; & proindè principium tranſfundendi debere eſſe morale: nullum autem ejuſcemodi principium aſſignari poteſt præter decretum divinum, aut pactum.

R. ad primum, eodem modo concupiſcentiâ ſpiritum affici abſque pacto aut decreto, quo alii affectus à parentibus viâ ſeminali filiis communicantur, ut exponit S. Auguſtinus lib. 5. contra Julianum cap. 14. comparatione ductâ ex Æthiopibus: *Quemadmodum Æthiopes*, inquit, *quia nigri ſunt, nigros gignunt; non tamen in filios parentes colorem ſuum velut tunicam transferunt, ſed ſui corporis qualitate corpus, quod de illis propagatur, afficiunt.* Undè Rex Cyprius *uxori ſuæ in concubitu formoſam proponere ſolebat pictaram, cujus pulchritudinem concupiſcendo quodammodò raperet, & in prolem, quam concipiebat, afficiendo tranſmitteret.* Ex quibus pro concupiſcentiâ ſimili modo in prolem tranſeunte ità concludit: *Sic & vitia, cum ſint in ſubjecto, ex parentibus tamen in filios, non quaſi transmigratione de ſuo ſubjecto in ſub-*

jectum alterum; quod fieri non poſſe categoriæ illæ, quas legiſti, veriſſimè oſtendunt; ſed quod non intelligis, affectione & contagione pertranſeunt. Item lib. 11. de Trinitate cap. 2. per libidinis parentûm petulantiam & phantaſiam ità plerumquè affici docet prolis corpus, ut aut pro matrum cupiditate & attentiori aſpectu variis affectibus obnoxii ſint, ſimul & quibuſdam notis afficiantur infantes. Hac agendi ratione uſus eſt Jacob, ut varios colores in agnorum corpus traduceret. Addunt alii non ſolùm varios corporum, ſed animi etiam affectus à nutricibus unà cùm lacte trajici.

R. ad ſecundum, concupiſcentiam non eam habere cum originali peccato connexionem, quâ per ſe ad illud referatur: eâ quippè in bonum finem uti poſſunt adulti, ſcilicet ad procreandos homines, qui Dei cultum tueantur & propagent: nec enim mala evadit, niſi accedente conſenſu ad illicita. Ideò verò in generatione cum originali peccato conjungitur, quia ipſius per peccatum vitiatæ motu ſemper utitur qui filios ſuſcipit. Cum autem actualia peccata naturam non immutent, ut docet S. Aug. Ench. cap. 46. ſanè cum ipsâ per concupiſcentiam non tranſeunt in filios. Undè ex hac parte major non eſt vis concupiſcentiæ in Adamo, quàm in proximis parentibus: ſed, ut diſſerit S. ipſe Doctor contra Julian. alia eſt ratio peccati originalis, quod majus eſt, quàm quodlibet aliud. Nec ad hanc concluſionem refert utrum Deus mille homines ſimul creare potuerit, per quos genus humanum propagaretur. Nec enim novimus quid tunc temporis futurum fuiſſet. Idcircò hoc unum duntaxat aſſerimus conſtanter cum S. Auguſtino, ſcilicet ex damnatâ radice non prodire niſi fructus damnatos.

R. ad tertium, noſtras quidem voluntates in Adami voluntate fuiſſe incluſas, non virtute decreti, ſed, ut ex S. Aug. retulimus art. 2. hujus quæſt. ratione ſeminum; non ſecùs ac voluntates Levi in Abrahami voluntate incluſæ fuerunt, ut Decimas darent Melchiſedech. Ideòque non opus eſt, ut hæc Provincia demandaretur vel Adamo, vel Abrahæ. Jam monuimus Tutorum comparationem nobis favere.

R. ad quartum, morale principium originalis peccati eſſe, ut jam diximus, Adami voluntatem prout deficientem, in quâ noſtræ voluntates incluſæ fuerant: principium verò propagationis eſſe naturam prout depravatam. Undè non opus eſt ad decreta, vel pacta confugere, quæ utpotè recèns excogitata & olim ignota, non minori facilitate negantur, quàm fuerunt adinventa. Quamobrem ſoli vitiatæ origini cum SS. Patribus contagionem illam tribuimus, cum abſque ejuſmodi vel decreto, vel pacto facilè capiamus venenatos ex venenato fonte rivulos proficiſci & ex patre nobili oriri filios nobilitate donatos; ex parente verò ignobili, nonniſi prolem ignobilem.

Quær. 6. utrum peccatum originale in omnibus ſit æquale?

Ratio verò dubitandi eſt, quod inæqualis ad malum in parvulis ſit propenſio.

R. æquale in omnibus eſſe originale peccatum, cum nihil ſit aliud præter juſtitiæ originalis privationem, quæ non ſuſcipit magis & minus. Varia ſanè eſt ad malum propenſio, non quidem prout ex vitiatâ origine proficiſcitur, ſed prout oritur ex diversâ virium & temperamenti conſtitutione: ſic licet æqualis omnibus in Baptiſmo juſtitia conferatur, æqualis tamen non eſt in omnibus ad virtutum actus proclivitas.

Quæritur ultimò, utrùm peccatum originale ſit unum, cum parvuli in remiſſionem peccatorum baptizentur.

R. ex Apoſtolo unum eſſe originale peccatum: hinc Rom. 5. ex uno delicto dicitur judicium in condemnationem. Præterea unica fuit juſtitia originalis, nempè charitas: ergò & unicum eſt originale peccatum. Quia verò non ſolùm parvulis, ſed etiam adultis Baptiſmus confertur, & adulti peccatorum actualium ſunt conſcii; ideò in remiſſionem peccatorum Baptiſmus conferri dicitur: ſi enim actualia peccata occurrant, ea dimittit. Idem originale peccatum dicitur etiam multiplex, quòd nempè multorum peccatorum ſit radix, & plurima contineat, ut art. 2. hujus quæſtionis retulimus ex S. Aug. in illa Pſalmi 50. verba: *Ecce in iniquitatibus conceptus ſum &c.*

ARTICULUS ULTIMUS.

Utrum actualia parentum peccata in poſteros transfundantur?

CONCLUSIO. Actualia parentum peccata in filios non traducuntur.

Prob. 1. Nam talis eſt Dei pollicitatio, Jerem. 31. ℣. 29. *Unuſquiſque*, inquit, *in iniquitate ſuâ morietur: omnis homo, qui comederit uvam acerbam, obſtupeſcent dentes ejus.* Et Ezech. 18. ℣. 4. *Ecce omnes animæ, meæ ſunt: ut anima patris, ità & anima filii mea eſt: anima quæ peccaverit, ipſa morietur.* Igitur parentum peccatis non tenentur filii.

Prob. 2. Ideò per concupiſcentiam peccatum originale tranſmittitur, quia, ut diximus, naturam vitiavit & immutavit. Cum ergò actualia peccata eâ ratione naturam non afficiant, & immutent; ſed primâ corruptione ſuppoſitâ accidentalem tantummodò & levem quandam inferant mutationem, quæ ſicut actibus iteratis contrahitur, ità diſſimilium actuum iteratione facilè deſtruitur; profectò ejuſcemodi peccata non traducuntur.

Prob. 3. Quia unicum primi parentis peccatum quodammodò eſt naturæ, ſeu ad ſpeciem pertinet; cætera verò ad perſonas ſingulorum. Quemadmodùm

Quemadmodùm ergò perſonales virtutes in filios non transferunt parentes; (nec enim Philoſophus Philoſophum generat) ità nec in filios delicta actualia traducunt, ſed ſolum originale peccatum; aliàs primo illo pondere gravarentur & opprimerentur infantes: qui omnium avorum ſuorum ſceleribus ſubjacerent.

Opp. 1. Deo decernente filii parentum ſuorum iniquitate contaminantur; & ideò pœnas illis peccatis debitas ſuſtinent, juxta hæc tùm Exodi 34. ℣. 7. *Qui reddis iniquitatem patrum filiis ac nepotibus in tertiam & quartam progeniem*; tùm & Num. 14. ℣. 33. *Filii veſtri erunt vagi in deſerto annis quadraginta, & portabunt fornicationem veſtram, donec conſumantur cadavera patrum in deſerto.* Similia colligi poſſunt ex Deut. 5. ℣. 9. & 10. Joſue 7. ℣. 24. Pſ. 108. necnon etiam ex aliis Scripturæ locis.

R. parentum peccatis actualibus contaminari filios his in locis non haberi, ſed pœnis, quæ parentum peccatis debentur, obnoxios eſſe: quod tamen non ſemper contingit, ità decernente Deo Deut. 24 ℣. 16. *Non occidentur patres pro filiis, nec filii pro patribus; ſed unuſquiſque pro peccato ſuo morietur.* Eamque œconomiam inſigni miraculo fecit Deus manifeſtam, ut præſertim filiis, qui à parentum peccatis abhorrerent, ſolatio eſſet. Sic Num. 26. ℣. 11. *Et factum eſt grande miraculum, ut Core pereunte, filii illius non perirent.* Cum vero in filiis parentum ſcelera vindicantur, id ex ſingulari etiam Dei benignitate fit tùm adverſus parentes, tùm adverſus filios: erga patres quidem, ut nimirùm hac filiorum caſtigatione à ſceleribus avocentur: erga quoque filios, ut ſcilicet ab iniquorum parentum æmulatione deterreantur, & pœnæ illæ in eorum virtutis probationem (ſi juſti ſunt) & meriti amplitudinem cedant. Sic lib. 4. Reg. cap. 23. ℣. 25. & 26. ubi hæc habentur: *Similis illi* (nempè Joſiæ Regi) *non fuit ante eum Rex, qui reverteretur ad Dominum in omni corde ſuo, & in totâ animâ ſuâ, & in univerſâ virtute ſuâ, juxta omnem Legem Moyſi: neque poſt eum ſurrexit ſimilis illi. Verumtamen non eſt averſus Dominus ab irâ furoris ſui magni, quo iratus eſt furor ejus contra Judam, propter irritationes, quibus provocaverat eum Manaſſes.* Item cap. 24. ℣. 3. & 4. *Factum eſt autem hoc per Verbum Domini contra Judam, ut auferret eum coram ſe, propter peccata Manaſſe univerſa quæ fecit, & propter ſanguinem innoxium, quem effudit, & implevit Jeruſalem cruore innocentium; & ob hanc rem noluit Dominus propitiari.*

Opp. 2. S. Aug. in Enchir. cap. 46. parvulos teneri aſſerit parentum peccatis, quæ cum labe originali per regenerationem auferri docet ex his verbis Pſalmi 50. ℣. 7. *In iniquitatibus conceptus ſum &c.* iniquitates dicere maluit Propheta; quia, inquit, in eo *plura peccata & alia parentum, quæ etſi non ità poſſint mutare naturam, reatu tamen obligant filios; niſi gratuita gratia & miſericordia divina ſubveniat.*

R. 1. S. Aug. voluiſſe non reatu culpæ, ſed pœnæ ſolummodo te-

neri filios ob parentum peccata; ideò aſſerit illis peccatis non mutari naturam hominis, nec ea pertinere ad naturam.

R. 2. non omninò, hîc ſaltem, conſtitiſſe S. Auguſtino, quid de illâ quæſtione poſſet certò conſtitui; cum ità ſubjungat cap. 47. *Sed de peccatis aliorum parentum, quibus ab ipſo Adam uſque ad patrem ſuum progeneratoribus ſuis quiſque ſuccedit, non immeritò diſceptari poteſt, utrum omnium malis actibus, & multiplicatis delictis originalibus, qui naſcitur, implicetur; ut tantò pejus, quanto poſteriùs quiſque naſcatur: an propterea Deus in tertiam & quartam generationem de peccatis parentum eorum poſteris comminetur; quia iram ſuam quantum ad progeneratorum culpas non extendit ulteriùs moderatione miſerationis ſuæ; ne illi quibus regenerationis gratia non confertur, nimiâ ſarcinâ in ipsâ ſuâ æternâ damnatione premerentur, ſi cogerentur ab initio generis humani omnium præcedentium parentum ſuorum originaliter peccata contrahere, & pœnas pro eis debitas pendere: an aliud aliquid de re tantâ Scripturis ſanctis diligentiùs perſcrutatis atque tractatis valeat vel non valeat reperiri, temere affirmare non audeo.* Nihil igitur definit Sanct. Auguſtinus, neſcius an hac in quæſtione aliquid certum ex Dei Verbo poſſit colligi: *Temerè*, inquit, *definire non audeo.* Quâ quæſtione non decisâ immotam vult eſſe fidem de peccato originali cap. 48. ubi ſic habet: *Illud tamen unum peccatum quod tam magnum eſt ...... non ſolvitur ac diluitur, niſi per unum mediatorem.*

INST. Sub finem vitæ hanc ſententiam ut certam tradit lib. 6. operis imperfecti contra Julianum cap. 26. ubi ait non per imitationem, ſed per generationem parentum peccata tranſmitti.

R. S. Auguſt. eo in libro laborare admodùm in adigendo Juliano eas in anguſtias, ut Manichæis naturam ex ſe malam propugnantibus reſpondere nequeat, niſi admiſſâ originis labe, in cujus caſtigationem tot mala infligantur. Cum verò inſtaret Julianus cap. 17. rem voluntatis non poſſe ſeminibus admoveri, *Non timet*, inquit, *Catholica Fides, cum audiat dicentem Deum, reddi peccata patrum in tertiam & quartam progeniem filiorum; utiquè res voluntatis, quâ peccant patres, ſeminibus admovetur, quandò in filios vindicatur.* Igitur non quia tranſit in poſteros iniquitas patrum; ſed quia in filiis punitur, non diffitetur S. Auguſtinus iniquitatem patrum eo ſenſu in filios tranſmitti cap. 11. ejuſdem libri, laudatis SS. Cypr. & Ambr. quos ſuos præceptores vocat; ſed decipi admodùm Julianum probat, quòd peccatis actualibus parentum mutari naturam filiorum contenderet, ſicut peccato primi hominis mutata fuit; quia non ità gravia ſunt, ac primi parentis peccatum. Undè licet Deus Exodi 20. parentum reatu poſteros irretiri ſatis evidenter oſtendat; id tamen fit mitiori nexu, à quo quidem gratia regenerationis abſolvit. Cæterùm ad priores libros contra Julian. remittit. Et reverà S. ipſe Doctor lib. 3. à cap. 51. ad 57. hanc quæſtionem expendit, & probat cap. 52. parentum virtutes auxilio eſſe fi-

liis, & ad vitam ſpiritalem, & ad temporalia beneficia; pariter parentum peccata nocere filiis reſpectu temporalium pœnarum, quæ illis infliguntur; ſed non reſpectu damnationis æternæ. Et cap. 57. ex Scripturis vindicari parentum peccata in filiis oſtendit. Undè ità perſequitur: *Sed quis modus*, inquit, *& quæ ſit divina ratio & menſura juſtitiæ de aliorum patrum peccatis, ut reddantur in filios, indagare quis poteſt?* Et cap. 65. *Alii patres, etamſi multa peccant, tamen quia & anima infirma, & in corpore corruptibili, quod aggravat animam, peccant, nec peccatis ſit natura moritura, & peccata eorum in filios, ſupplicio longè diverſo, & longè minore redduntur, ejus occulto juſtoque judicio.* Et cap. 84. verba Ezech. cap. 18. ℣. 20. & Jerem. 31. ℣. 30. quæ videntur opponi verbis Deut. 5. ℣. 9. exponit de novo Teſtamento: alia verò (nempè Deuter.) de veteri; ſeu docet ibi peccata patrum reddi in filios in veteri Teſtamento, non in novo; quia per regenerationem ſolvitur iniquitas, & quiſque in peccato ſuo moritur, non in paterno. Igitur S. Aug. non tribuit filiis ſuorum patrum iniquitatem, exceptâ Adami culpâ.

QUÆSTIO QUARTA

Quinam ſint originali peccato obnoxii?

DUPLEX hîc expendenda proponitur difficultas. Prima, an Fidelium filii peccatum originale contrahant? hoc enim negant hæretici, ut Zuinglius in lib. de Baptiſm. Calvinus in Antidoto Concilii Trident. & Bucerus in cap. 3. Math. Secunda, an Beata Virgo communi hominum Legi ſubdita fuerit.

ARTICULUS PRIMUS

CONCLUSIO. Fidelium filii peccato originali ſunt obnoxii. Nullum enim exceptionis cujuſcunque veſtigium in Verbo Dei ſcripto deprehenditur: ſed de omnibus univerſim, & nemine excepto ſancitur, tùm Job 15. *Nemo mundus à ſorde*; tùm Rom. 5. *In quo omnes peccaverunt*; tùm & Cor. 15. *In Adam omnes moriuntur* Alia quoque retulimus art. 2. q. 3. in quibus etiam occurrit eâdem lege teneri Fidelium infantes, ut Davidem Pſ. 50. *Ecce in iniquitatibus conceptus ſum*; ut S. Paulum, & cæteros Iſraëlitas ex Abrahæ poſteris

Epheſ. 2. ℣. 3. *Eramus & nos naturâ filii iræ, ſicut & cæteri*

Allatas art. 2. q. 3. ex Traditione probationes, quæ ad Fidelium filios pertinent hîc prætermittimus, cum eas conſulere in promptu ſit. Satis ſit animadvertere rationes, quæ peccatum originale per concupiſcentiam propagari oſtendant, veritatem hanc conſtanter aſtruere. Tandem etiam veritatem aſtruit S. Auguſtinus lib. 2. de peccatorum mer. & remiſſ. cap. 9. ubi Pelagianorum ſolvit objectiones, oſtendens peccatores à Juſtis generari; quia non generant, quatenùs juſti, aut filii Dei; ſed quatenus filii ſeculi. Additque ideò Juſtorum filios exſufflari, exorcizari, & ablui in remiſſionem peccatorum.

Opp. 1. Ex Rom. 11. ℣. 16. *Quod ſi delibatio ſancta eſt, & maſſa: & ſi radix ſancta, & rami.* Et proindè ex infideli non poteſt niſi infidelis oriri. Undè Apoſt. 1. Cor. 7. ut fideles uxores à dimittendis infidelibus conjugibus revocet, hac præcipuâ ratione utitur ℣. 14. *Alioquin filii veſtri immundi eſſent. nunc autem ſancti ſunt.* Igitur fidelium ſeu baptizatorum filii, ab omni ſorde ſunt liberi, utpotè ſancti.

R. Apoſtolum à Fidelium filiis originis maculam nullatenùs removere: imò verò hanc labem omnibus inuſtam aſſerit in utrâque Epiſtolâ, ut ex art. 2. quæſtionis ſuperioris fit palàm. Quid ergò tradit Apoſtolus verbis in objectione allatis? Judicatu facile eſt ex ejus propoſito. Rom. quippè 11. Gentilium ad fidem adductorum æmulationem comprimit, & commonefacit, ne ſibi de Judæorum rejectione glorientur; quia Deus illos iterùm inſerere poteſt. Undè ſubjicit ℣. 17. & 18. *Aliqui ex ramis fracti ſunt, tu autem cum oleaſter eſſes, inſertus es in illis, & ſocius radicis & pinguedinis olivæ factus es. Noli gloriari adverſus ramos.... ſed time.* Et ℣. 21. *Si enim Deus naturalibus ramis non pepercit; ne fortè nec tibi parcat.* Et ℣. 22. *Vide ergò bonitatem, & veritatem Dei: in eos quidem, qui ceciderunt, ſeveritatem: in te ergò bonitatem Dei, ſi permanſeris in bonitate; alioquin & tu excideris.* Et ℣. 3. *Sed & illi, ſi non permanſerint in incredulitate, inſerentur: potens eſt enim Deus iterum inſerere illos.* Nec pariter Apoſtolus in Ep. ad Cor. fidelium filios eximit ab originali peccato; ſed ex S. Auguſtino lib. 3. de peccatorum meritis & remiſſ. cap 12. uxores fideles à dimittendis infidelibus conjugibus avocat, modò Religionis libertati non obſint; hacque ratione utitur: *quia ſanctificatus eſt vir infidelis in uxore &c.* Deindè hanc alteram urget rationem, filios videlicet ex tali connubio progenitos ſanctificari. Ex quo quidem ultimo argumenti genere colligi non poteſt, fidelium filios in Adamo non peccaſſe, nec ideo Baptiſmate egere: ſicut nec ex prioribus verbis inferret quis, chriſtianæ ſponſæ virum ethnicum Baptiſmo non opus habere. Nihil aliud ergò vult Apoſtolus, niſi ut fidelis conjux à viro infideli ſtatim non diſcedat, ſed exemplo ſuo & ſtudio eum allicere poſſit ad fidem; quia ſaltem, ſi marito non proſit, filios ad Religionis Chriſtianæ amorem adductum iri ſpes affulgebit, quæ ſoluto matrimonio deperditur.

Eandem his Apoſtoli verbis expoſitionem adhibuiſſe Pelagium refert S. Aug.

Opp. 2. cum Pelagianis apud S. Auguſtinum cap. 25. lib. 2. de peccatorum mer. & remiſſ. *Si peccator genuit peccatorem, juſtus quoque juſtum generare debuit. Cur non enim, inquiunt, in lumbis patris ſui potuit baptizari, ſi ſecundum Epiſtolam, quæ ad Hebræos ſcripta eſt, in lumbis Abrahæ Levi potuit decimari?*

R. non ſequi juſtum à juſto gigni, licet peccatores à peccatore gignantur; quia utrique commune eſt gignere peccatores, inquantùm uterque naturam ab Adamo vitiatam propagat. Nec à Pelagianis occupatum exemplum illis favet; quia, ut habet S. Auguſt loco in objectione laudato, *hoc qui dicunt, attendant non propterea Levi poſteà non fuiſſe decimatum, quia jam fuerat decimatus in lumbis Abrahæ; ſed quia ſic ordinatus eſt honore ſacerdotii, ut acciperet decimas, non præberet: alioquin nec cæteri fratres ejus, qui ei præbebant, decimarentur; quia & ipſi in lumbis Abrahæ à Melchiſedech jam fuerant decimati.* Poſtmodùm ità Pelagianos urget: *Sed ne quis dicat propterea rectè potuiſſe Abrahæ filios decimari, quamvis jam fuiſſent in lumbis patris ſui decimati; quia decimatio talis erat, quæ in unoquoque homine ſæpè fuerat facienda; ſicut Iſraelitæ annis omnibus, imò ex fructibus omnibus decimas totâ vitâ ſuâ crebras ſolent præbere Levitis. Baptiſmum autem tale ſacramentum eſſe, quod ſemel datur, etſi jam hoc acceperat quiſque, cum in patre ſuo eſſet, nonniſi baptizandum fuiſſe deputandum, cum de illo, qui baptizatus fuerat, gigneretur. Qui hoc dicit, ne diu diſputem, circumciſionem reſpiciat, quæ ſemel fiebat; & tamen in ſingulis ſigillatim fiebat. Sicut ergò tempore illius Sacramenti de Circumciſione, qui naſceretur, circumcidendus fuit: ſic nunc à baptizato qui natus fuerit, baptizandus eſt.*

ARTICULUS SECUNDUS.

An originis maculæ Beata Virgo ſubjacuerit?

TRIA hìc quæruntur. 1° utrum in originali peccato concepta fuerit Beata Virgo. 2° an ad fidem pertineat ea de re ſententia. 3° utrum etiam ab illius peccati debito fuerit libera. Debiti autem nomine, univerſalis peccati contrahendi lex intelligitur.

CONCL. I. Beata Virgo in originali peccato non fuit concepta.

Prob. quia decet admodùm ità ſentire, cum B. Virgo ſit tabernaculum, ex quo tanquam ſponſus egreſſus eſt Chriſtus: *Sanctificavit autem tabernaculum ſuum Altiſſimus*, Pſalm. 45. ℣. 5. cum ſit domus, quam Sapientia ſibi ædificavit: *Domum autem tuam decet ſanctitudo;*

Domine, in longitudinem dierum, Pſalm. 92. cum ſit Arca de lignis Setim imputribilibus Exodi 25. & Porta, quæ nunquam aperta eſt ad peccatum, Ezech. 44. Cum denique Regina ſit de quâ dictum eſt tùm Eſther 15. *Non pro te, ſed pro omnibus hæc lex conſtituta eſt*; tùm & Cant. 4. *Tota pulchra es, & macula non eſt in te.* Quis enim non piè ſentiat, Deum eam contuliſſe ſanctitatem ſuo Templo atque Tabernaculo, quod non tantùm Divinam Majeſtatem erat contenturum, ſed & ex quo corpus & humanam naturam ſe accepturum decreverat? Quamobrem paſſus non videtur Deus vel leviſſimâ maculâ tale Tabernaculum violari: & proindè Virginem Sanctiſſimam ab originali peccato præſervavit. Undè cum de ipsâ Beatâ Virgine olim agendum fuit, omnem omninò labem ab illâ removit ex antiquis Patribus S. Ambr. in hæc verba Pſalmi 118. ℣. 17. *Quære ſervum tuum: Veni Domine Jeſu*, inquit, *quære ovem tuam, non per mercenarios, ſed per temetipſum ſuſcipe me in carne, quæ in Adam lapſa eſt: ſuſcipe non ex Sarâ, ſed ex Mariâ; ut incorrupta ſit Virgo, per gratiam ab omni integrâ labe peccati.* Si autem B. Virgo in Adamo lapſa eſſet, perindè eſſet Salvatori, vel ex illâ, vel ex Sarâ originem habere; cum utraque in Adamo cecidiſſet: nec etiam Beata Virgo eſſet incorrupta, & ab omni peccati labe aliena.

Eandem à S. Ambroſio acceptam doctrinam S. Auguſtinus illuſtravit lib. de Nat. & Grat. cap. 36. ubi Beatam Virginem ab omni peccatorum actualium ſorde voluit immunem: *Exceptâ itaque*, inquit, *Sanctâ Virgine Mariâ, de quâ propter honorem Domini nullam prorſus, cum de peccatis agitur, haberi volo quæſtionem. Indè enim ſcimus quod ei plus gratiæ collatum fuerit ad vincendum omni ex parte peccatum, quæ concipere ac parere meruit eum, quem conſtat nullum habuiſſe peccatum.* Cum ergò ab omni peccato actuali immunem voluerit B. Virginem S. Auguſtinus, eam proculdubiò ab originali peccato exemit. Hæc eſt enim conſtans S. Auguſtini doctrina, ſcilicet ab originali peccato tanquam ex radice oriri peccata cætera. Undè ſic de Chriſto Domino ſtatuit lib. 6. contra Julian. cap. 9. *Profectò etiam major feciſſet, ſi parvulus habuiſſet. Nam propterea nullus hominum præter ipſum eſt, qui peccatum non fecerit grandioris ætatis acceſſu; quia nullus eſt hominum præter ipſum, qui peccatum non habuerit ex infantilis ætatis ortu.*

Ex quibus fundamentis confecit Baſileenſe Concilium Seſſ. 36. hoc ſolemne Decretum: *Nos..... doctrinam illam diſſerentem glorioſam Virginem Mariam, præveniente & operante divini muneris gratiâ ſingulari, nunquam actualiter ſubjacuiſſe originali peccato, ſed immunem ſemper fuiſſe ab omni originali & actuali culpâ, ſanctamque & immaculatam, tanquam piam & conſonam cultui eccleſiaſtico, Fidei Catholicæ, rectæ rationi, & ſacræ Scripturæ, ab omnibus Catholicis approbandam fore, tenendam, & amplectendam definimus & declaramus; nulli*

quæ de cætero licitum eſſe in contrarium prædicare & docere. Renovantes præterea inſtitutionem de celebrandâ ſanctâ ejus Conceptione, &c. Igitur ex Baſileenſibus Patribus ſectanda eſt de immaculatâ Conceptione ſententia, ut quæ nec Scripturæ, nec Fidei repugnet; imò pietate ſit commendabilis, & illis fontibus congrua; cum etiam illi patrocinetur Eccleſiæ officium. Quæ definitio apud Pariſienſes Theologos, Synodorum obſequio addictiſſimos, obſervantiam abſolutiſſimam obtinuit, effecitque, ut ſolemni exacto juramento Canonis illius infractionem præcaverent.

Opp. A Lege, quæ neminem excipit, nulla eſt admittenda exceptio, niſi adverſus ejuſcemodi Legem reclament ſacri Codices, aut Traditionis Apoſtolicæ monumenta. Lex autem, quæ Adami poſteros iræ Dei ſubjicit, neminem non complectitur, nec ullam referunt immunitatem ſacri Codices, aut Apoſtolica Traditio; imò antiqua monumenta referunt, 1. carnem Beatæ Virginis fuiſſe peccati carnem, ut apud S. Auguſtinum lib. 5. contra Julianum cap. 15. Verba in probationem adducemus Concl. 3. Idem tradunt S. Fulgentius lib. de Incarnat. & Gratiâ Chriſti cap. 6. S. Ildephonſus lib. de perpetuâ Virginitate Mariæ. 2. omnem carnem ex nuptiali concubitu natam, originalis peccati ream eſſe; ſolumque ideò Chriſtum ſine concupiſcentiâ conceptum; quia ſine peccato futurus erat: ità S. Auguſt. lib. 1. de Nuptiis & Concupiſc. cap. 12. de Beatæ Virginis & S. Joſeph matrimonio: *Solus ibi nuptialis concubitus non fuit; quia in carne peccati fieri non poterat ſine illius pudendâ concupiſcentiâ, quæ accidit ex peccato, ſine quâ concipi voluit qui futurus erat ſine peccato, non in carne peccati, ſed in ſimilitudinem carnis peccati. Hinc etiam doceret omnem, quæ de concubitu naſcitur, carnem eſſe peccati; quandoquidem ſola quæ non indè nata eſt, non fuit caro.* Ideò Chriſti Conceptionem Conceptioni Virginis opponit lib. 10. de Geneſ. ad Litt. cap. 12. infrà laudando. 3. Chriſtum licet abſque peccato, de maſſâ tamen peccatrice ortum eſſe, ut apud S. Anſelmum lib. 2. cur Deus homo. 4. Chriſtum pro omnibus eſſe mortuum, iiſque peccatoribus, ut apud eundem S. Auguſtinum legitur lib. 2. contra Julianum cap. 30. quod Religionis fundamentum acceperat ab Apoſtolo 2. Cor. 5. Igitur Beatam Virginem originis peccato ſubjacuiſſe dicendum eſt, utpotè quæ nuptiali ex concubitu ſit orta; item peccati carnem & peccatricem habuerit; & tandem ejus Conceptio à Chriſti Conceptione fuerit penitùs diverſa.

R. de principiis illis convenire nos, & ex illis rectè colligi Beatam Virginem originis labi fuiſſe ſubjiciendam; non verò fuiſſe illi ſubjectam, quòd ſingulari privilegio eam ob ſui nominis honorem ab eâ maculâ cuſtodiendam judicarit Deus. Non diffitemur igitur Beatæ Virginis carnem fuiſſe peccatricem, ſed iniquitate peccati ſordidatam Beatam Virginem negamus; hacque in parte S. Auguſtino aſſentimur, qui peccati hanc immunitatem Beatæ Mariæ conceſſam exiſtimavit ho-

norificam Domino. Profitemur pariter cum eodem S. Auguſtino, Apoſtoli interprete, Chriſtum pro Beatâ Virgine fuiſſe mortuum, licet ipſa per peccatum mortua non fuerit cæterorum inſtar hominum, ſed tantum ſolò juxta Legem communem moritura fuerit. Et revera Majeſtate Divinâ dignum erat tale indultum privilegium, & Servatoris dignitatem illuſtrat maximè. Non modò enim ut cæteris hominibus participatam originis iniquitatem Beatæ Virgini condonavit, ſed & quominùs eam incurreret, impedivit: quod eò magnificentius elucescit, quò apud quoſlibet longè major ſit medici morbos ſuâ ſollicitudine prævertentis commendatio, quàm illius, qui ægrotos tantummodò ſanat; & nobilior longè ſit fama Regis, qui nominis ſui auctoritate, aut juſſu, aut vigilantiâ hoſtes ab Imperii finibus propulſat, quàm illius, qui hoſtes Regnum depopulatos inſtructis ſubitò copiis expellit: imo & in uſu poſitum eſt, ut carcere amicum liberare dicatur non modò qui è carcere eduxit, ſed qui, ſolutâ creditori pecuniâ, ne carceris aditum ſubeat amicus, non patitur. Eadem dicendi ratio in Scripturis occurrit; ut cum David, nec in infernum conjectus, nec hoſtium aut inimicorum furori permiſſus, ab utrâque calamitate liberationis memorem animum ſuum Deo ſignificat tùm his Pſalmi 85. verbis: *Eruiſti animam meam ex inferno inferiori*: tùm & ipſis Pſalmi 143. *Redemiſti ſervum tuum de gladio maligno.*

Inst. Hæc ſi fuiſſet S. Auguſtini mens, profectò aliâ reſponſione Juliani argumentationem confutaſſet lib. 4. operis imperfecti cap. 122. conclamabat enim Julianus eſſe Auguſtinum Joviniano pejorem: *Ille*, inquiebat, *Virginitatem Mariæ partûs conditione diſſolvit: tu ipſam Mariam Diabolo naſcendi conditione tranſcribis.* Si in eâ quæ ipſi tribuitur, ſententiâ fuiſſet S. Auguſt. reſpondiſſet ſubitò hac ſervitute B. Virginem ſingulari privilegio liberatam fuiſſe. Oppoſitum autem reponit, nempe ideo B. Virginem ſervitutis illius eſſe immunem; quia renata illius immunitatem fuerat conſecuta: *Non tranſcribimus*, inquit, *Diabolo Mariam conditione naſcendi; ſed ideò quia ipſa conditio ſolvitur gratiâ renaſcendi.* Igitur ex S. Auguſtino peccati originalis verè rea fuit B. Virgo, utpotè quæ Diabolo ſubdita fuerit, & per gratiam renata.

R. hanc quidem fuiſſe Juliani Oratoris induſtriam, ut in S. Auguſtinum Catholicorum adverſus Deiparam piè affectorum odium concitaret ſimulque à doctrinâ, quam Beatæ Virgini contumelioſam prædicabat, Catholicos in Pelagianiſmum ut eorum erga B. Virginem pietati magis conſentaneum adduceret. Scilicet intoleranda dicebatur à Juliano S. Auguſtini ſententia, ut quæ Beatam Mariam naſcendi conditione tranſcriberet Diabolo. Quid autem reponit S. Auguſtinus? an convenit de propoſitionis veritate? Sanè ſi S. Mariam conditione naſcendi ſubjeciſſet Diabolo, fuiſſet in promptu reſponſio, dogma videlicet catholicum, B. Virginem communi cæterorum hominum ſorde maculari;

maculari, nec à communi conditione eximi. Hoc verò negat S. Auguſtinus ſtans ſententiæ, quam propugnamus ut ab illo acceptam. Nec enim tantummodò negat Beatam Virginem Diabolo conditione naſcendi tranſcriptam; ſed &, quâ ratione hanc miſeram naſcendi conditionem evaſerit, docet; acceptâ ſcilicet gratiâ renaſcendi, ſeu in originis peccatum non incidendi. Ne verò quis putet nos, detortâ verborum S. Auguſtini expoſitione, effugia quærere; attendat ad illa ipſius S. Auguſtini verba lib. 2. Confeſſ. cap. 7. *Et omnia mihi dimiſſa eſſe fateor, & quæ meâ ſponte feci mala, & quæ te duce non feci.* Quibus verbis gratiam, quâ præſervamur à lapſibus, æquè commendavit, ac peccatorum veniam. Undè ipſemet non modò de peccatorum, quorum conſcius erat, ſed de illorum, quæ non perpetraverat, dimiſſione gratias agit ampliſſimas. Sic cum Deus Beatam Virginem à labe originali ſervavit, verè juxta S. Auguſtini doctrinam originis peccatum illi dimiſit.

CONCL. II. Quæſtio hæc ad Fidem non pertinet.

Prob. Nam dogma, quod ad Fidem pertinere cenſetur, idem ſemper, ubique, & apud omnes invaluiſſe debet. Ejuſmodi verò non fuit de Immaculatâ B. Virginis Conceptione doctrina. Nam plures ex Antiquis Beatam Virginem à Lege Job 14. Rom. 3. & 5. ſcriptâ nullatenùs eximunt. Aiunt quippè illam cæterorum hominum inſtar originali labe fuiſſe contaminatam. Ità S Fulgentius lib. de Incarn. & Gratiâ Chriſti cap. 6. *Caro quippè Mariæ, quæ in iniquitatibus fuerat humanâ ſolemnitate concepta, caro fuit itaque peccati ....,. Habet in ſe caro ipſa peccatum.* Ità quoque Ferrandus Diaconus Ep. ad Anat. *Caro Chriſti carni Mariæ ſimilis, & diſſimilis: ſimilis, quia indè traxit originem; diſſimilis verò, quia non idem contraxit vitiatæ originis contagium.* Sic etiam Petrus Damiani opuſculo 6. cap. 19. *Ex ipsâ carne Virginis, quæ de peccato concepta eſt, caro ſine peccato prodiit.* Sic pariter Rupertus lib. 1. in Cantica: *Et tu quidem veraciter dicere poteras: Ecce enim in iniquitatibus concepta ſum, & in peccatis concepit me mater mea. Cum enim eſſes de maſſâ, quæ in Adam corrupta eſt, hæreditariâ peccati originalis labe non carebas.* Ità ſimiliter S. Anſelmus lib. 2. cur Deus homo cap. 16. *Virgo tamen ipſa, undè aſſumptus eſt, eſt in iniquitatibus concepta, & in peccatis concepit eam mater ejus, & cum originali peccato nata eſt; quoniam & ipſa in Adam peccavit, in quo omnes peccaverunt.* Ità tandem S. Bernardus Serm. 78. in Cant. & in Ep. ad Lugdun. Petrus Lomb lib. 3. Sent. diſt. 3. &c.

Alii addunt ità in originis peccato Beatam Virginem fuiſſe conceptam, ut in utero matris Annæ fuerit ab illo peccato purgata. Ex illis fuit eruditiſſimus Innocentius III. Summus Pontifex, in Serm. de Purificat. B. Virginis, ubi ſic habet: *Ante Angeli Gabrielis ſalutationem quidem jam venerat Spiritus Sanctus in eam, cum in utero matris animam ejus ab originali peccato mundavit: ſed & nunc ſupervenit in eam,*

ut carnem ejus à fomite peccati mundaret, quatenùs eſſet ſine rugâ prorſus & maculâ. Et Serm. 2. de Feſto S. Joannis Bapt. *Cur hoc: concipies in utero, & paries filium, & vocabis nomen ejus Jeſum: niſi quòd Joannes conceptus in culpâ: ſolus autem Chriſtus ſine culpâ fuit conceptus? Uterque verò natus in gratiâ, & ideò utriuſque nativitas colitur; ſed ſolius Chriſti Conceptio celebratur.*

Ulteriùs progrediuntur alii, tùm ex Pontificibus, tùm ex Viris eruditione ſuâ celeberrimis, qui pro ſolâ B. Virginis ſanctificatione ſtandum eſſe ita certò ſupponunt, ut quodammodò deſignent, quo tempore poſt Conceptionem hanc ſanctitatem conſecuta fuerit B. Virgo. Ex iis fuit Alexander de Hales Minorita 3. parte Summæ q. 10. membr. 2. art. 1. ubi ſic ſcribit: *Neceſſe eſt, ut quod generatur contrahat peccatum; & propter hoc Beata Virgo non potuit in parentibus ſuis ſanctificari: imò neceſſe fuit, quòd in generatione ſuâ contraheret peccatum à parentibus.* Et in art. 4. *Concedendum eſt quòd B. Virgo ante nativitatem ſuam, & poſt infuſionem animæ in ſuo corpore, fuit ſanctificata in utero matris ſuæ.* Ità tradunt S. Thomas, S. Bonaventura, Richardus, & Summi Pontifices, inter quos Innocentius V. in lib. 3. Sent. diſt. 3. quatuor ſanctificationis gradibus expoſitis, ait: *Tertius gradus non fuit conveniens Beatæ Virgini, quia talis fuit ſicut Joannis & Jeremiæ; & non convenit tantæ Virgini, ut diu morata ſit in peccato. Quartus verò videtur conveniens, & piè credibilis: licet de Scripturâ non habeatur, ut citò poſt animationem, vel in ipſo die, vel in ipſa hora, quamvis non ipſo momento ſanctificata fuerit.* Item Clem. VI. Serm. de primo die Dominico Adventûs ſic habet: *Utrum contraxit in formâ peccatum originale? an virtute divinâ fuerit præſervata? Sunt penes Doctores opiniones diverſæ. Tamen quidquid ſit; quod ſi etiam in formâ, nonſolum in causâ, peccatum originale habuit; dico quòd adhuc de ejus Conceptione poſſumus valdè rationabiliter feſtivare. Suppono tamen ſecundum opinionem communem quoad præſens, quòd Beata Virgo fuit in peccato originali modicâ morulâ, quia, ſecundum omnes, quamprimùm potuit ſanctificari, ſanctificata eſt.* Quibus verbis ſententiam, quæ Beatam Virginem à contrahendo peccato ſervatam propugnabat, ſubindicat Summus Pontifex, ut paucorum numero Theologorum; alteram verò, ut communem, amplectitur.

Intra hos limites non ſe continuit Pelagius Alvarus ex Minoritâ factus Sylvenſis Epiſcopus, qui lib. 2. de Planctu Eccleſiæ cap. 5. in Scotum invehitur, quòd de Immaculatâ Conceptione ſententiam ut probabilem propugnari poſſe dixiſſet: *Hanc ſententiam*, inquit, (ſcilicet de non Immaculatâ Conceptione) *tenent omnes antiqui Theologi, Alexander, Thomas in ſuo quarto, Bonaventura, Richardus, licet novi quidam Theologi à ſenſu Eccleſiæ recedentes tenere contrà, (indevoti reipsà Dominæ, & tamen devoti cupientes apparere) nitantur, eam quodammodo Deo & Filio ſuo comparantes. Quorum opinio nova & phanta-*

ſtica ſit à Fidelibus cancellata, quæ ſanctificationem Virginis negat, contra id quod tenet Eccleſia ipſam ſanctificatam fuiſſe. Et infrà: *Ideò Romana Eccleſia Feſtum Conceptionis non agit; etſi tolerat, quod alicubi fiat, maximè in Angliâ; non tamen approbat; quia quod permittitur, non approbatur.* Undè, ut paulò poſt refert, *in illius Feſti oratione quæ ità incipit, Deus, qui ſanctificationem Virginis &c. ſicut vidi & audivi, cum ibi,* id eſt Romæ, *, de iſtâ ſanctificatione prædicarem in Feſto ſanctificationis, quod fit in Decembri, Immaculatæ Conceptionis nulla fit mentio.* Scotus verò in quem tam acriter differit Pelagius, ſententiam hanc nonniſi dubitanter propoſuerat. Fatetur enim lib. 3. diſt. 3. juxta communem opinionem Beatam Virginem fuiſſe in peccato conceptam, & addit: *Si autoritati Eccleſiæ, vel autoritati Scripturæ non repugnet; videtur probabile, quod excellentius eſt attribuere Mariæ.* Et poſteà: *Si teneatur pars negativa; ad autorem in contrarium reſpondetur.* Poſtmodùm Sixtus IV. aliàs Minorita, Conceptionis Officium à Leonardo de Nogarolis compoſitum, non modò probavit; imò & Conceptionis Feſtum confirmavit. Sed cum indè varii motus eſſent concitati, anno 1483. in Bullâ conſtituit neutrius ſententiæ aſſertores, aut hæreſeos, aut peccati mortalis reos eſſe habendos: *Hujuſmodi aſſertiones Prædicatorum eorumdem, & aliorum quorumlibet, qui affirmare præſumerent, eos, qui crederent & tenerent eandem Dei genitricem ab originalis peccati maculâ in ſuâ Conceptione præſervatam fuiſſe, propterea alicujus hæreſeos labe pollutos fore, vel mortaliter peccare; aut hujuſmodi ſermones audientes, alicujus peccati reatum incurrere utpotè falſos, & erroneos, & à veritate penitùs alienos; editoſque inſuper prædictos libros id continentes quoad hoc autoritate Apoſtolicâ tenore præſentium reprobamus & damnamus; & motu, ſcientiâ, & autoritate prædictis ſtatuimus & ordinamus, quod Prædicatores Verbi Dei, & quicunque alii cujuſque ſtatûs, gradûs, aut ordinis, aut conditionis fuerunt, qui de cætero temerario auſu præſumpſerint in eorum ſermonibus ad populum, ſeu aliàs quomodolibet affirmare; hujuſmodi per nos improbatas & damnatas aſſertiones veras eſſe, aut dictos libros pro veris legere, tenere, vel habere poſtquàm de præſentibus ſcientiam habuerint, Excommunicationis ſententiam eo ipſo incurrant, à quâ ab alio quàm à Romano Pontifice (niſi in mortis articulo) nequeant abſolutionis beneficium obtinere. Item motu proprio, ſcientiâ, & autoritate ſimilibus, ſimili pœna, & cenſuræ ſubjicientes eos, qui auſi fuerint aſſerere contrariam tenentes opinionem, videlicet Beatam Virginem Mariam cum peccato originali fuiſſe conceptam, hæreſis crimen vel peccatum incurrere mortale: cum nondum ſit à Romanâ Eccleſiâ & Apoſtolicâ Sede deciſum.* Sic, ne criminis aut hæreſeos labes alterius ſententiæ propugnatori inureretur, obſtitit Sixtus IV. & utriuſque ſententiæ defenſores conatus eſt ad charitatis, ſeu unitatis Catholicæ fines revocare.

Idem præſtitit Concilium Tridentinum Seſſ. 5. ſub finem Decreti

de peccato originali his verbis: *Declarat tamen hæc ipſa ſancta Synodus non eſſe ſuæ intentionis comprehendere in hoc Decreto, ubi de peccato originali agitur, Beatam & Immaculatam Dei Genitricem; ſed obſervandas eſſe Conſtitutiones Xiſti IV. Papæ ſub pœnis in eis Conſtitutionibus contentis, quas innovat.* Quibus veſtigiis inhærens Pius V. in Conſtitutione *ſupra ſpeculam*, utriuſque ſententiæ, quaſi ad fidei dogma pertineret, defenſores graviter increpat; & alteram quidem ſententiam magis ſibi piam, alteram autem magis probabilem videri ſcribit; & de Immaculatâ Conceptione Officium removeri jubet, ſimul & adhiberi Officium, quod antiquitùs in Eccleſiâ uſurpabatur. Et proindè ſententia de Immaculatâ Conceptione ad Fidem non pertinet.

Opp. 1. Quidam tradunt ab Apoſtolicis temporibus continuâ ſerie acceptam eſſe de Immaculatâ Conceptione ſententiam; imò definitam fuiſſe in Apoſtolorum Concilio, ipſoſque Apoſtolos ſanxiſſe maledictum & excommunicatum, & in æternum damnatum iri, qui eam negaret. Ità Profeſſor Alcalenſis in Apologiâ ſuâ pro Beatâ Virgine refert ex antiquiſſimo Cæcilio Epiſcopo Illiberitano in libello Arabicè ſcripto, qui cum ejus reliquiis juxta Granatam fuit inventus. Addunt alii Cteſiphonem S. Jacobi diſcipulum omnem ſalutis ſpem abſtuliſſe aliud ſentientibus; itemque in Hiſpaniâ Conceptionis Immaculatæ Feſtum à temporibus Apoſtolicis celebrari, & Beatam Virginem Cæſaraugustæ ſe videndam S. Jacobo præbuiſſe; idcircò S. Jacobum ipſam ab omni peccato liberam proclamaſſe.

R. Iis in confutandis vel tantillùm immorari pœniteret nos. Quis enim Veterum Concilii Apoſtolici hujus meminit? An hæc erat Statutorum Apoſtolicorum formula, ut aliquid ſtatuerent ſub maledictionis, excommunicationis, & æternæ damnationis pœna? Aliundè verò an ità certò conſtat S. Jacobum in Hiſpanias trajeciſſe? an etiam Feſti Conceptionis ſolemnitas cætera Feſta & ipſius Feſti Nativitatis Domini tempora prævertit? Sanè ſi fuiſſet tam venerandæ antiquitatis Feſtum illud; illius novitatem Lugdunenſibus Canonicis non exprobraſſet S. Bernardus. Idcircò quæ in objectione relata ſunt, habentur tanquam pura figmenta.

Opp. 2. Concilium Baſileenſe Oecumenicum Seſſ. 36. ad Fidem pertinere de Conceptione Immaculatâ doctrinam ità definit: *Hactenus verò difficilis quæſtio in diverſis partibus, & coram hac ſanctâ Synodo ſuper Conceptione Virginis Mariæ Matris Domini, & exordio ſanctificationis ejus facta eſt; quibuſdam dicentibus ipſam Virginem, & ejus animam per aliquod tempus, aut inſtans temporis ſubjacuiſſe actuali er originali culpæ: aliis verò è converſo dicentibus à principio creationis ſuæ Deum ipſum diligendo gratiam eidem contuliſſe, per quam à maculâ originali illam Beatiſſimam Perſonam liberans & præſervans ſublimiori ſanctificationis genere redemit, cum fundaret eam Altiſſimus ipſe, & ipſam fabricaret Filius Dei Patris, ut eſſet mater ejus in terris. Nos*

verò diligenter inſpectis autoritatibus & rationibus, quæ jam à pluribus annis in publicis relationibus ex parte utriuſque doctrinæ coram hac ſancta Synodo allegatæ ſunt, aliiſque etiam plurimis ſuper hac re viſis, & maturâ conſideratione penſatis, doctrinam illam diſſerentem glorioſam Dei genitricem Mariam præveniente divini muneris gratiâ ſingulari, nunquam actualiter peccato originali ſubjacuiſſe, ſed immunem ſemper fuiſſe ab omni originali & actuali culpâ, ſanctamque & immaculatam, tanquam piam & conſonam cultui Eccleſiaſtico, Fidei Catholicæ, rectæ rationi, & ſacræ Scripturæ ab omnibus Catholicis approbandam fore tuendam & amplectendam definimus & declaramus; nullique de cætero licitum in contrarium prædicare & docere. Renovantes præterea inſtitutionem de celebranda ejus Conceptione ſancta, quæ tam per Romanam, quàm per alias Eccleſias VI. Idus Decembris antiquâ & laudabili conſuetudine celebratur. Aperta profectò eſt Concilii definitio; cui ſi non deferatur obſequium, ruit penitùs Conciliorum Oecumenicorum autoritas, jubeat licet Chriſtus Eccleſiam audiri. Quænam enim Synodus cautiùs ſervavit Leges ad œcumenicam deciſionem continuâ Traditionis ſerie requiſitas? Quænam majori ſolicitudine quæſtiones erant componendæ, ne pax Eccleſiæ interturbaretur? Porrò autem ineluctabili deciſione hoc exequitur Synodus Baſileenſis; & ,auditis oppoſitarum ſententiarum defenſoribus, quæſtionem hanc definit, non arbitrio humano, ſed perſpectis autoritatibus & rationibus. Non eſt igitur quòd Patribus illis negetur fides. Non eſt inſuper potior ratio, cur poſterioribus illis Seſſionibus detrahatur obſequium, quàm prioribus; alioquin nihil certâ autoritate definitum erit apud Catholicos; ſed apud eos valebit hoc Ticonii Montaniſtæ effatum: *Quod volumus, apud nos ſanctum eſt.* Eadem enim eſt Synodus eodem Spiritu Sancto autore continuata, indeſinenter Eccleſiæ commodis & doctrinæ integritati conſulens; cui, ut œcumenico Concilio, in omni parte acceſſit Eccleſiarum, præſertim verò Gallicanæ Eccleſiæ, conſenſus.

R. non definiſſe Baſileenſes Patres ad Fidem pertinere hanc ſententiam; ſed hanc eſſe piam & Scripturis, & Fidei, & rectæ rationi conſonam, ſeu illis fontibus non repugnare; ideòque nec anathemate, nec aliis pœnis eos percutiunt, qui aliud fuerint opinati, licet palàm & publicè contrariam ſententiam vetent prædicari. Nec Baſileenſis Concilii deciſionem aliter ceperunt Sixtus IV. Concilii Tridentini Patres, & Pius V. qui omnes neutri ſententiæ notam hæreſeos inuſtam voluerunt.

Reſpondent alii Baſileenſe Concilium tunc temporis autoritate œcumenicâ deſtitutum fuiſſe; tunc enim, inquiunt, ab Eugenio Pontifice diſſentiebant Patres Baſileenſes, & adverſus illum paulo acriùs pugnabant, quòd Ferrariam Concilium tranſtuliſſet Eugenius: idque palàm fit ex Seſſ. 29. in quâ Eugenii rationes de transferendo Concilio confutantur, & excommunicationi ſubjiciuntur qui Eugenio fuerint obſecuti;

imò ſuſpenſionis & depoſitionis pœnæ intentantur Pontifici, ſi Concilium interturbare, diſſolvere, aut aliò traducere moliretur. Idem quoque habetur ex Seſſ. 34. in quâ Eugenius deponitur VII. Calend. Julii an. 1439. quo tempore cum Græcis Florentiæ habebat Concilium. Eodem etiam anno XV. Calend. Octobris habita eſt Seſſio 35. proindèque tunc univerſale non erat Baſileenſe Concilium; præſertim cum jam ab aliquo tempore haberi cœpiſſet Concilium, tùm Ferrariæ, tùm Florentiæ; & aliundè Baſileam renuiſſent convenire Græci, quorum votis, ob itineris moleſtias, & ut faciliùs ad unitatem adducerentur, annuendum erat; cumque etiam longè major Latinorum numerus, & univerſi Græci Florentiæ cum Epiſcopis conveniſſent. Adhæc addunt, cum pariter Epheſi duo ſimul habita fuiſſent Concilia, quorum alteri præerat S. Cyrillus, alteri verò Joannes Antiochenus S. Cyrillo plurimùm adverſatus; œcumenicam autoritatem obtinuiſſe Concilium Præſide S. Cyrillo habitum; & in eo, in quo longè major erat Patrum numerus, improbata fuiſſe quæ in alterâ Synodo adverſus S. Cyrillum, Memnonem Epheſinum, & alios Epiſcopos geſta fuerant. Sic utrumque, inquiunt, Baſileenſe ſcilicet & Florentinum verè fuerunt Catholicorum Epiſcoporum Concilia; & tamen Baſileenſis Concilii Seſſiones ultimæ non probantur à plurimis, quòd in eis abdicatus fuerit Eugenius, & à Communione remoti fuerint Patres Eugenii mandatis obtemperantes.

Sed in his quæſtionibus definiendis nunc temporis non eſſe immorandum facilè intelliget, qui earum deciſionem ex univerſæ Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ perveſtigatâ ſerie neceſſariò repetendam cognoverit. Intereà hoc immotum ſemper manebit apud Catholicos, nimirùm Conciliis univerſali Eccleſiarum conſenſione firmatis abſolutiſſimum deferendum eſſe obſequium.

Præterea noverant Baſileenſes Patres doctrinam de Immaculatâ Conceptione aperto Dei Verbo ſtabiliri non poſſe; nihil enim, quod illi ſententiæ apertè faveat, occurrit; ideòque nullus ab illis laudatur perſpicuus ejuſcemodi locus.

Nec Baſileenſium Patrum mens fuit ex Conceptionis Feſto, & Eccleſiaſtico cultu ducendum eſſe argumentum pro Immaculatæ Conceptionis fide: novitatem enim Feſti apprimè noverant; cum Innocentii III. temporibus non celebraretur, ut patet ex eodem Innoc. nec Romæ etiam temporibus Pelagii Alvari: imò cum in Angliâ Feſtum illud ſolemne haberi cœpit, ab Eccleſiâ Romanâ non fuit approbatum. Equidem Alvarus ſolemne fuiſſe refert menſe Decembri Romæ in Sanctâ Mariâ Majori Feſtum; ſed quod eſſet ſanctificationis B. Virginis in utero materno, non verò Conceptionis Immaculatæ. Durandus Mimatenſis inter Concilii Viennenſis an. 1312. habiti Epiſcopos eruditione ſuâ præſtantiſſimus lib. 7. de Offic. Divin. hæc habet: *Quidam faciunt quintum Feſtum, ſcilicet de Conceptione B. Mariæ, dicentes quòd, ſicut celebratur de morte Sanctorum, non propter mortem, ſed quia tunc recepti ſunt in nuptiis*

æternis; ſimiliter poteſt celebrari Feſtum de Conceptione: non quia ſit concepta, quia in peccato eſt concepta; ſed quia mater Domini eſt concepta; aſſerentes hoc fuiſſe revelatum cuidam Abbati in naufragio conſtito; quod tamen non eſt authenticum; undè non eſt approbandum; cum concepta fuerit in peccato, ſcilicet per concubitum maris & fœminæ. Item de conſecr. Diſtinct. 4. *Veruntamen licet fuerit concepta in peccato; dimiſſum eſt illud peccatum originale; cum ſanctificata fuerit in utero, ſicut & Jeremias, & Joannes Baptiſta.*

Inst. Jul. II. Leo X. & Alex. VI. Religionem quandam ſub nomine Immaculatæ Conceptionis inſtitutam confirmarunt, cujus Regula tertia habet, animam Virginis à primo inſtanti creationis fuiſſe ſanctam.

R. ab illis Pontificibus doctrinam hanc illius Religionis approbari ut probabilem; non vero ut Fidei doctrinam.

Opp. 3. Sacræ Facultatis Pariſienſis Theologi hanc de immaculatâ Virginis Conceptione ſententiam pertinere ad Fidem definierunt; à quorum ſententiâ nemo piè ſentiens recedet, præſertim ſi alumnorum numero adſcribi datum fuerit. Cum enim Facultas illa cæterarum orbis Chriſtiani facultatum mater labore pro re Catholicâ indefeſſo, eruditione in rebus ſuis ſingulari, ſacris æquiſſimis adverſus novitates cenſuris, præclariſque ad Summorum Pontificum, Epiſcoporum, Senatuum, præſertim verò Pariſienſis, tùm Principum, tùm & Regum, non modò Chriſtianiſſimorum, ſed & exterarum Gentium quæſtiones reſponſionibus, tantum ſibi nomen pepererit; pro Lege apud Catholicos, præcipuè verò Theologos habeatur neceſſe eſt, quod illa credendum, aut reprobandum judicio ſuo conſtituit. Eâ veneratione, eoque pietatis ſenſu concitati Reges Chriſtianiſſimi ab hoc ordine Fidei Catholicæ articulos adverſus graſſantes poſteriori ſeculo hæreſes conſcribi curarunt; eoſque juſſerunt ab omnibus tùm è Clero, tùm ex Magiſtratibus ſubſcribi; & in ſingulis Eccleſiis promulgari tanquam Fidei Catholicæ teſſeram, ut regnorum ſuorum utilitati fieret conſultum. Facultas verò illa certò & ſæpiùs per ducentos annos ad fidem pertinere de Immaculatâ Virginis Conceptione ſententiam definiit, ut patet ex variis deciſionibus, quas refert ejuſdem ſacræ Facultatis Actorum collectio, à Magiſtris Pariſienſibus Sancti Sulpitii Pariſiis Seminarii celeberrimi Rectoribus laborioſè confecta, in quâ extat ad an. 1333 tunc temporis non mediocri animorum contentione de immaculatâ Conceptione fuiſſe motam controverſiam, ſtatu umque in Univerſitate Pariſienſi pro illâ ſtandum eſſe conſtanter. Hanc ſacræ Facultatis deciſionem laudat Bernardinus de Buſtis in ſuo Mariano Tractatu; huicque doctrinæ adeò conſtanter adhæſit ſacra Facultas, ut cum Joannes de Montelono Dominicanus propugnaſſet in Propoſ. 12. *Tantum eſſe contra ſacram Scripturam unum hominem eſſe exemptum à peccato originali præter Chriſtum, ſicut ſi decem homines ponerentur exempti.* Et poſteà: *magis eſſe expreſſum contra ſacram Scripturam B. Virginem non eſſe conceptam in peccato originali*,

quàm aſſerere, ipſam fuiſſe ſimul beatam & viatricem ab inſtanti ſuæ conceptionis & ſanctificationis: conſtituerit apud Mathurin. ſacra Facultas an. 1387. has propoſitiones eſſe *falſas, ſcandaloſas, præſumptuoſè aſſertas, & piarum aurium offenſivas.* Quam cenſuram eodem anno DD. Pariſienſis Epiſcopus confirmavit; & Petrus de Alliaco tunc temporis Magiſter commendatiſſimus, poſtmodùm Epiſcopus Cameracenſis & Cardinalis in Tractatu nomine Facultatis edito Monteſoni argumenta confutavit. Denique cum à proſcriptâ illâ opinione non diſcederet Dominicanus, Communione fuit privatus, *inſtante Domino Rectore & Univerſitate.* Anno ſequenti cum Guillelmus Epiſcopus Ebroïcenſis, Regis Confeſſarius, & Pariſienſis Theologus pro Monteſoni defenſore audiret; coram Rege & ſecretiori Conſilio, ad Univerſitatis poſtulationem, quæ verba adverſus Facultatis cenſuram protulerat, revocare fuit compulſus; & ſacræ Facultatis cenſuram juramento firmare, teſtificarique ſe ab illâ nullatenùs receſſurum. Univerſitatis ſolicitudine poſtmodùm nec impunè tulit Frater Adam de Sueſſione Dominicanus, quem docere non puduerat, in Inferos deſcendiſſe B. Virginem; quia in peccato originali fuit concepta: in carcerem enim conjectus eſt, & verba ſua ut *B. Virgini contumelioſa, & Antiquorum doctrinæ contraria revocavit.* Sacer etiam Ordo in eâdem collectione ad an. 1496. Concilii Oecumenici Baſileenſis de Immaculatâ Conceptione definitioni adeò conſtanter adhæſit, ut non modò ab ordine removeret qui aliter ſentirent; ſed & adverſam ſententiam pro falsâ & erroneâ haberet, ideòque exigeret ab omnibus ſuppoſitis juramentum: cumque anno ſequenti Joannes le Vert, juxta Sixti IV. Bullam, aſſereret liberam eſſe alterutram ſententiam; ipſius propoſitionem Sacra Facultas proſcripſit ut impiam, & ſacræ Scripturæ & Fidei diſſonam; cui judicio morem geſſit Joannes le Vert, carceris moleſtias anteà idcircò paſſus. Anno 1526. cum Lutherus ſcripſiſſet, non reprobandam eſſe contradictoriam ipſius propoſitionem, *Beata Virgo eſt concepta ſine peccato*, Facultas reprobat in ſuâ Cenſurâ hanc ſententiam, *ut falſam, ignoranter & impiè contra honorem Immaculatæ Virginis aſſertam.* Nihil apertius continuâ illâ Fidei profeſſione petitâ tùm ex Cenſuris, tùm ex pœnis & revocationibus, quas à Magiſtris ſententiæ ſuæ non obſequentibus exegit. Exploratam verò fecit vel maximè hanc ſacræ Facultatis fidem graviſſima de Facultate à Joanne Maldonato magni nominis viro ad annum 1575. inſtituta querela, quòd illa novum de Immaculatâ Conceptione Fidei articulum apud Antiquos inauditum, & contra Sixti IV. Trident. Concilii, & Pii V. placita conſtitueret; adigeretque alumnos ſuos juramento ad illum propugnandum. Exarſit enim adeò contentio, ut ab Academiæ Pariſ. Domino Rectore convocatis quatuor Facultatibus unanimi conſenſu fuerit ſtatutum adverſus Maldonati criminationem habendam eſſe coram Domino Epiſcopo Pariſienſi Domino Petro de Gondy expoſtulationem; & cum apud eum causâ cecidiſſet

Facultas

Facultas, die 15. Februarii ejuſdem anni in Comitiis univerſalibus Magiſtri omnes, exceptis novem aut octo, *declararint ſe tenere de fide B. Virginem fuiſſe ſine maculâ originali conceptam.* Quâ Univerſitatis conteſtatione graviter commotus Dominus Epiſcopus Pariſienſis Dominum Rectorem, & Pariſ. Academiæ *ſuppoſita præcipua* Cenſuræ ſubjecit. Cum verò graves ex tali Cenſurâ fuiſſent concitati motus, ipſe mutatâ ſententiâ Communione privavit nominatim M. Adamum Sequart Decanum, & Jacobum Fabrum Syndicum, ut in ſacræ Facultatis Actorum laudatâ collectione ſic legitur. *Pro quibus de eâdem Excommunicatione ad ſupremum Senatum, tanquam abuſu appellarunt omnes Facultates Univerſitatis; quâ de causâ Acta ſequentia facta ſunt, & ad Summum Pontificem directa per Epiſcopum videlicet, in quâ hæc habentur: Repentè Deus totius Senatûs cor immutavit, ut Anathema nullum atque irritum, tanquam ex injuſta causâ, ac contra Univerſitatis Privilegia, & Juris ordinem latum; ſed & circa Conceptionem nihil innovandum pronuntiaret.* Ex quibus omnibus idem colligimus, quod & collegêre hujus collectionis autores: *Undè perſpicitur,* inquiunt, *quàm fuerint Theologi Pariſienſes implacabiles & impatientes erga ſanæ doctrinæ hoſtes; quàm non temerè Conceptionis illius ſine peccato originali, etiam ante Concilium Baſileenſe, crediderint: quod cum anteà ſemper piè crediderint, poſteà tamen in teſtimonium fidei, ne cui relinqueretur dubitandi locus, voluerunt ab omnibus Facultatis membris juramento firmari, & opinionem oppoſitam, falſam, impiam, & erroneam, tanquam veræ fidei contrariam atque diſſonam haberi, ipſique adhærentes tanquam Ethnicos è conſortio ejici. Quibus poſitis nulla poteſt eſſe de Facultatis ſenſu dubitatio; cum palàm de dogmate, quod Ordini ſacro vitio vertebat Maldonatus, convenerit.*

R. 1. maximam quidem Pariſienſi Facultati Theologicæ reverentiam deberi; cum præſertim incredibili operâ, ſingularique rerum ſacrarum eruditione tanto Galliis ſemper fuerit ornamento, tantoque Eccleſiæ Matri ſolatio & auxilio. Ipſa quippè Summorum Pontificum à Novatoribus impugnatam dignitatem, acceptumque divinitùs Primatum ſummâ ſolicitudine propugnavit, debitamque S. Petri Sedi venerationem firmavit Decretis ſuis. Hæc ipſa ſacra Facultas omnium Facultatum facilè princeps, pietati pacique catholicæ tantoperè conſuluit, ut à laboribus pro componendâ Summos inter Pontifices, qui Romæ & Avinione ſedebant, diſſenſione ſuſceptis, licet graviſſimis ærumnis afflicta, deterreri non potuerit. Ad ejus verò commendationem conducit maximè, quòd alterius boni, præter quod diligentibus ſe pollicetur Deus, expectatione non movebatur, nec Dei beneficio movebitur unquam: ea videlicet ſe ad ſola Eccleſiæ commoda natam, inſtitutamque novit, uti palàm profitetur verbis ſimul & operâ. Hinc factum eſt, ut nihil aliud in votis habeat, quàm veritatis divinæ in ſacris Codicibus, & Apoſtolicâ Traditione contentæ ſtudium tranquillum, & ſuarum adverſus quaſli-

bet novitates lucubrationum, zelique pro re catholicâ manifeſtam probationem.

R. 2. Sancitis à ſacrâ Facultate Pariſienſi tùm adverſus Monteſonum, tùm adverſus alios Decretis, tùm & de poſtulato ab alumnis juramento non convenire nos non poſſe; ſed à Maldonato novitatis ideò incuſanda non erat Facultas. Cum enim alumnorum ſit à Matris ſententiâ (pręſertim ſi ad pietatem conducat) neutiquam recedere, ne Ordinis ſui tranquillitatem novis diſſenſionibus interturbaret, coërcendi erant qui in ſtabilita Beatæ Virgini honorifica Decreta irreverenter inſurgebant. Undè palam non eſt, quo pacto ſpectatæ pietatis Sacerdos in hanc criminationem proruperit, quo tempore Facultas tantâ ſolicitudine in debellandis poſterioris ſeculi novitatibus operam collocabat. Sed Facultas ejuſcemodi accuſationibus nullatenùs depreſſa, honori ſuo conſuluit; non quidem accuſationem depellendo ex ipſius Maldonati operibus, ſi quid in iis reprehenſione foret dignum, inquiſitione factâ; (ſic enim motum ſcandalum non removiſſet, imò amplificaſſet admodùm) ſed dilucidâ Majorum doctrinâ, & ſimplici expoſitione propulſavit calumniam Tractatu adverſus Maldonati accuſationes inſcripto, in quo tùm primùm ad Ordinis ſacri doctrinam non attendiſſe Maldonatum probatur, & Sacram Facultatem ad Fidem Catholicam non revocaſſe ſuam de Immaculatâ Conceptione ſententiam, ſed ad Fidem privatam, quæ à Catholicâ ſecernenda erat. Quod diſcrimen ſi coram Maldonati oculis fuiſſet obverſatum, de intendendâ lite nullatenùs cogitaſſet. Obvius tamen erat Sacri Ordinis ſenſus, & reſponſio: ad Fidem enim Catholicam revocare non poterant Magiſtri Pariſienſes ſuam ſententiam, niſi Majores ſuos, v. c. Summos Pontifices anteà Pariſienſes Theologos, ut Innocentium III. & V. Clementem VI. &c. qui pro Beatæ Virginis in matris utero ſanctificatione pugnarant, damnaſſent, & à Decretis Summorum Pontificum Sixti IV. & Pii V. & œcumenicis Tridentinorum Patrum Statutis recęſſiſſent; cum illi tùm Pontifices, tùm & Patres Tridentini utriuſque ſententiam liberam quibuſque feciſſent defenſionem. Ab eâ verò agendi ratione longè alienos fuiſſe Magiſtros Theologos nemini non conſtabit, ſi parumper attenderit ad venerationem ab Ordine noſtro Decretis Summorum Pontificum continuò exhibitam, & Ordinem illum ſuis Cenſuris in ſuâ Fidei Catholicæ articulorum adverſus Hęreticos declaratione ubiquè vulgatâ, & à quibuſcunque in Regno ſubſcriptâ Patribus Tridentinis præiviſſe. Indè verò pręſertim eluceſcet Magiſtros Pariſienſes ad ſolam privatam fidem revocaſſe hanc de Immaculatâ Conceptione ſententiam; nec ideò Summis Pontificibus jam laudatis, aut Tridentinis Patribus obſequium detrectaſſe; quod nempè in ſuo Tractatu adverſus Maldonatum conſtituerint juxta Sixtinas & Concil. Trident. quæſtionem hanc indeciſam eſſe & indifferentem, nec ad Fidem Catholicam & univerſalem pertinere; ſed ad particularem tantummodò. *Stat ergò*, inquiunt, *juxta Sixtinas*

& Concilium Tridentinum indeciſio, & indeterminatio, & indifferentia generalis utriuſque partis cum particulari fide, & determinatione apud quoſdam; quam qui propter generalem indeciſionem rejicit & condemnat, damnandus dicitur, & excommunicandus, ut patet ex Sixtinâ excommunicante eos, qui credentes improbant, vel damnant.

Inſtabat Maldonatus: *Ergò plures erunt Fides; Catholica, & particularis.*

Reſpondebant *Fidem Catholicam, & particularem non eſſe plures in re, ſeu materialiter, ſed eandem inchoari à particularibus, & ad univerſos ſerpere, quòd recipiatur, & fiat Catholica.* Ideò fatentur fidei privatæ non competere certitudinem illam, quæ omnes ad conſenſionem adigat; quia, ut habetur in eodem Tractatu, *non tenentur ſub peccato mortali aliis particularibus ſe conformare, donec innotuerit ipſis, & fuerit revelatum, ſeu propoſitum ab iis, quibus debent credere. Deindè quamvis credendo Conceptionem quis non peccaret; ſi tamen pertinaciter & animo contradicendi in Eccleſiâ, in quâ creditur, reſiſteret, non tantùm mortaliter peccaret, ſed per Sixtinas Excommunicationem incurreret, & de Schiſmate reus eſſet.*

Opponebat Vir tanti nominis: non modò ad Fidem privatam, ſed & ad Fidem Catholicam revocabat Facultas ſuam ſententiam: eam enim Concilii Baſileenſis apud Francos, & Univerſitatem Pariſienſem Oecumenici habiti autoritate firmabat.

At ſi tempora diſtinxiſſet Maldonatus, vitio nihil vertiſſet Facultati. Equidem Majores noſtri Theologi Pariſienſes Conceptionem Immaculatam, ut habetur in Tractatu laudato, pro Fidei Catholicæ articulo propugnabant; quia tunc temporis Concilii Baſileenſis, ut univerſalis, autoritas erat apud Galliarum Eccleſias indubitata, ut vel ex ipſis Bituricenſibus Comitiis ſub Carolo VII. anno 1438. habitis patet. Sed cum poſteà moveri cœpiſſet quæſtio, num ultimæ Concilii Baſileenſis Seſſiones eſſent autoritatis œcumenicæ; & cum à Sixto IV. & Pio V. & Tridentinis Patribus libera dicta fuiſſet alterutra de Immaculatâ Conceptione ſententia; Facultatis mentem ad ſolam particularem fidem revocarunt Magiſtri Pariſienſes; addideruntque Eccleſiis privatis ſemper licuiſſe privatas ſententias ſequi, ſeu privatam fidem, quam à Majoribus habere ſe conteſtabantur; modò aliter ſentientes Eccleſias non incuſarent, quaſi hæreſeos cujuſdam participes, & Eccleſiæ univerſalis definitio patienter expectaretur, illibato manente unitatis catholicæ vinculo. Illam autem ſentiendi libertatem Eccleſiis privatis, & conſequenter aliis hominum congregationibus fuiſſe continuis temporibus ſervatam confirmant ex variis, de Circumciſione, Legalibus, & Immolatorum & Suffocatorum uſu, ſententiis: *In Eccleſiâ Primitivâ*, inquiunt, *erat indeciſum & indeterminatum generaliter, an Circumciſio eſſet neceſſaria, vel ſaltem licita ad ſalutem? cum hâc tamen differentiâ generali ſtabat fides particularium. In eâdem Primitivâ Eccleſiâ erat ea-*

dem indifferentia, & indeciſio generalis circa cibos, quibus liceret Chriſtianis veſci; cum hâc tamen fides ſtabat particularis multorum circa uſum, vel abſtinentiam à cibis: Fueruntque poſtmodùm diverſa variarum Eccleſiarum placita de Paſchatis celebratione. Aliter enim Aſiani opinabantur; aliter Romani. Item & ab Africanis & Aſianis ampliſſimis Eccleſiis de Baptiſmo Hęreticorum diſſenſit Eccleſia Romana. Diverſæ verò illæ privatarum Eccleſiarum ſententiæ ad Fidem Catholicam non revocabantur. Igitur, ut conficiebant, Fides privata non adverſatur indeciſioni de rebus Catholicæ Fidei; imò verò, inquiebant, tantum abeſt, ut hæc privata Fides generali indeciſioni obeſſet, ut Fides Catholica nonniſi ex relatis privatarum Eccleſiarum diverſis ſententiis conficiatur. Apud Majores enim in more poſitum fuerat, ut qui ad Synodos accederent Epiſcopi, Eccleſiarum ſuarum circa quæſtiones in controverſiam motas fidem deferrent proponendam. Undè anno 381. in Aquileenſi Synodo S. Ambroſius Præſes Gallorum ſententiam rogat, & Gallorum nomine Conſtantinus Epiſcopus ità reſpondet: *Hanc impietatem ejus hominis* (nempè Arii) *ſemper damnavimus, & nunc damnamus.* Pariter poſtulat S. Ambroſius ab Afrorum Legatis: *Dicant etiam Afrorum Legati, qui omnium civium huc attulêre ſententiam.* Felix autem Epiſcopus Legatus dixit: *Non ſolus ego Legatus totius Africanæ Provinciæ damno; ſed & cunctus chorus Sacerdotalis, qui ad hunc cœtum ſanctiſſimum me miſit, etiam antè damnavit.* Et iſta Synodus Aquileenſis in Epiſt. ad Epiſcopos Viennenſis & Narbonenſis Provinciæ ſic habet: *Non mediocre addidiſtis pondus ſententiis noſtris, cum quibus etiam veſtræ ſanctitatis convenit profeſſio.* Licet ergò privata hæc fuiſſet Pariſienſium Theologorum fides; mitiùs tamen erat cum illis agendum, donec univerſalis Eccleſiæ definitio, aut conſenſio haberetur; cum præſertim eorum privata ſententia, ut ex allatis eorum reſponſionibus conſtat, Sixti IV. Conſtitutioni, & Trident. Patrum Statutis non adverſaretur: expectandumque fuerat tempus, quo congregata Eccleſia, partibus auditis, conſultiſque certarum Sedium Epiſcopis ſuæ Eccleſiæ fidem referentibus, quid ſit hoc in negotio tenendum conſtituiſſet. Hæc propemodùm fuit Theologorum Pariſienſium Maldonati argumentis reſponſio.

Inſtabat Maldonatus: *Decet ſe conformare in omnibus Sedi Apoſtolicæ Rom. Cum ergò ipſa non decidat de fide eſſe Conceptionem, Univerſitates non debent decidere ipſam eſſe de fide.*

Reſpondebant Magiſtri Pariſienſes Sedem Romanam; priuſquàm decidat aliquid *eſſe generaliter de fide, ſeu articulum Fidei Catholicæ; ſolere inquirere de fide particulari Eccleſiarum, & Communitatum, ex quâ generalem infert & concludit.*

CONCL. III. Originalis peccati debitum Beata Virgo contraxit.

Prob. quia cum Beata Virgo cæterorum inſtar à parentibus fuerit ſuſcepta, iiſdemque pœnis obnoxia; ſanè ab illius peccati debito non

videtur eximenda; cum præſertim illius peccati debito omnes homines viâ ſeminali genitos ſubjiciat Verbum Divinum, tàm ſcriptum, quàm traditum.

Eadem veritas ex aliis principiis art. 2. quæſt. 3. expoſitis fit aperta. Nam ſolum Chriſtum illius peccati fuiſſe immunem, ut qui per concupiſcentiam genitus non fuerit, ante Pelagianam hæreſim exortam tradunt Antiqui unanimiter, quibus adjungimus S. Leonem Serm. 2. de Nativitate cap. 3. Serm. 4. cap. 3. & Serm. 2. cap. 5. Item Gelaſium in opere contra Pelagium, S. Gregorium Magnum lib. 10. Moral. in Job cap. 27. Ideò cum Beata Virgo per concupiſcentiæ carnalem uſum, originem acceperit; profectò originis peccati debito obnoxia fuit.

Et verò indubitatum eſt Beatæ Virginis Salvatorem eſſe Chriſtum; Angelus ideò Math. 1. ℣. 21. ſic eam alloquitur: *Ipſe ſalvum faciet populum ſuum à peccatis eorum:* Et ipſa Virgo Luc. 1. ℣. 47. Chriſtum adorat ut Salvatorem ſuum: *Exultavit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo.* Quo autem nomine Chriſtus adverſus Beatam Virginem Servatoris munia obiret, niſi illa peccati debito teneretur? Nam eâ ratione tantummodò Servatoris munia obit, inquantùm aut à ſervitute peccati, ſeu à peccato liberat, aut ſervat ab eo contrahendo. Sed Beatam Virginem originali peccato non liberavit; quandoquidem, ut probavimus Concl. I. illi non ſubjacuit. Ut ergò Chriſtus officia Mediatoris erga Virginem impleret, debuit illam ab eo contrahendo ſervare; & proindè illius peccati debito fuit obnoxia. Hinc S. Auguſt. lib. 5. contra Julianum cap. 15. Beatæ Virginis carnem peccati carnem fuiſſe dicit, ſolumque Chriſtum ab illo peccati debito eximit: *Quod ſi dementis eſt dicere: Et ſine dubio caro Chriſti non eſt caro peccati, ſed ſimilis carni peccati; quid reſtat, ut intelligamus, niſi eâ exceptâ, omnem aliquam humanam carnem eſſe peccati. Et hinc apparet illam concupiſcentiam, per quam Chriſtus concipi voluit, feciſſe in genere humano propaginem mali; quia Mariæ corpus, quamvis indè venerit, tamen eam non trajecit in corpus, quod non indè concepit.* At ſi beata Virgo originalis peccati debito non teneretur, certè nec ipſa peccati carnem haberet, nec mortis debito fuiſſet obnoxia: quod utrumque negat idem S. Auguſtinus lib. 2. de peccatorum meritis & remiſſ. cap. 24. ubi ait: *Solus Chriſtus peccatum nullum habuit unquam, nec ſumpſit carnem peccati, quamvis de maternâ carne peccati.* Et in concluſione in Pſalm. 34. *Adam mortuus eſt propter peccatum; Maria ex Adam mortua eſt propter peccatum; & caro Chriſti propter delenda peccata.* Igitur Beata Virgo peccati originalis debitum contraxit.

Opp. 1. Non potuit originalis peccati debitum incurrere B. Virgo, quin peccati ſordidaretur maculâ. Debitum enim ex ſuprà relatis probationibus indè petitur, quòd in Adami voluntate voluntates noſtræ fuerint incluſæ, & ex illâ viâ ſeminali prodierimus. At ideò pariter tranſmittitur illa primi parentis culpa, cæterorumque inſtar hominum

Beata Virgo in Adamo continebatur, & duxit ex illo ſimilem noſtræ originem, uti liquet ex S. Aug. l. 10. de Gen. ad Litt. c. 10. ubi ſic habet: *Secundum rationem illam ſeminalem ibi* (id eſt in lumbis Abrahæ) *fuit Levi, quâ ratione per concubitum venturus erat in matrem, ſecundum quam rationem non ibi erat Chriſti caro, quamvis ſecundum ipſam ibi fuerit Mariæ caro.*

R. peccati originalis debitum potuiſſe incurrere Beatam Virginem, non inuſtâ ſibi maculâ; quia licet concupiſcentiæ uſu fuerit ſuſcepta, potuit tamen ejus anima, dum in corpus vitiatum immitteretur, ab illâ peccati maculâ divinitùs ſervari: Beatæ ergò Virgini matri futuræ contulit proculdubiò Deus aliquid magnificentius, quàm quod obtinuiſſet, nec obtenturus eſſet nemo, videlicet ſanctificationem, quæ peccati omnis labem procul removeret. Illâ œconomiâ præſtantiſſimum templum & omnis expers maculæ ſibi paravit Deus: & ſic ex ſanguine maculato Chriſtus originem non accepit.

Inst. 1. Non minus Dei matrem dedeceret peccati debitum, quàm ipſa peccati labes: æqualiter enim ex peccati debito profecta deformitas Beatam Virginem exoſam Deo efficeret, ac ipſa peccati labes. Graviſſimum etiam indè ſequeretur incommodum, videlicet ex ſanguine maculato habere Chriſtum originem, quâ non leviter imminueretur Corporis ipſius Chriſti puritas, quæ omnium ſumma debet cogitari.

R. Divinam cum Deo amicitiam, ſeu conjunctionem peccati labe dirimi; ſicque maculam illam dedecere admodùm Beatæ Virginis dignitatem: illam verò cum Deo neceſſitudinem peccati debito non deſtrui, ſed divinæ miſericordiæ commendari ſingulare præſidium, quo Beata Virgo ab omni labe, quæ Dei oculis moleſta eſſe poſſet, fuit ſervata. Quo enim momento ejus anima in corpus illapſa eſt, ſanctitate fuit donata, utpotè ad omnium præſtantiſſimam dignitatem promovenda: à quo quidem originis pecato niſi cuſtodita dicatur, æquali cum ipſâ fruerentur prærogativâ Jeremias, & S. Joannes Baptiſta.

Inst. 2. Longè præſtantior deferretur honos B. Virgini Deiparæ, ſi tùm peccato, tùm & peccati debito eximeretur.

R. Eſto longè majoris futura eſſet dignitatis B. Virgo, ſi ab originali peccato & peccati debito fuiſſet libera. Eſto exindè illi major deferendus eſſet honos: quippè cum ex Traditione habeamus ſolum Chriſtum à peccati debito vacuum fuiſſe, hanc ſanè B. Virgini prærogativam tribuere non audemus. Nec enim ſenſu noſtro, ſed divino arbitrio metienda ſunt tùm Dei dona, tùm quis honor illis reſpondeat; ideòque cum S. Bernardo Ep. 174. ità profitemur: *Valdè honoranda eſt mater Domini, benè admones: ſed honor Reginæ judicium diligit: Virgo Regia falſo non indiget honore, veris cumulata honorum titulis.* Cæterùm qui de Beatâ Virgine ſentire voluerit, ut oportet, in hunc eundem S. Bernardi ſenſum rapietur; ſi præſertim apud ſe reputet, cujus excellentiæ ſint divinæ benignitatis adverſus B. Virginem beneficia: ſtatim enim

ex Adami poſteris filiæ nihil potuiſſe concedi magnificentius conjiciet. Ea quippè cæterorum inſtar viâ ſeminali prodiit; & proindè peccato ſubjicienda erat; ſed ita ſingulari privilegio à peccati labe ſervata fuit, ut ne leviſſimam quidem indè maculam fuerit experta. Inſuper tot & tam prꝭſtantibus aliis præcelluit divinæ beneficentiæ muneribus, ut ea cum non poſſit animus capere, in eorum veneratione admirabundus conſiſtat. Ideò magnificat B. Virgo Dominum, & exultat in Deo ſalutari ſuo. Nihil ergò de B. Virginis dignitate decedit, etſi à peccati debito liberata non dicatur.

Opp. 2. Immaculatæ Conceptionis puritatem ab actu & debito ſupponit Feſtum ab Eccleſiâ inſtitutum, indicatque palàm & apertè Officium ab Eccleſiâ ordinatum.

R. ex illius Feſti inſtitutione tùm originalis peccati, tùm & debiti immunitatem in B. Virgine non poſſe confici: alioquin eadem eſſet ſaltem conſecutio in S. Joannis Baptiſtæ gratiam; cum illius Conceptionis ſolemnitatem celebrent Orientales 24. Septembris, uti patet ex Menologio; idemque præſtent Latinæ quædam Eccleſiæ, ſicuti palàm fit ex Bedæ & Uſuardi Martyrologiis. Porrò autem nec Greci, nec Latini Sancti Joannis Conceptionem ab originis peccati debito, imò nec ab ipsâ peccati maculâ liberant. Undè cum Feſtum illud in Angliâ, Lugduni, & paucis in Eccleſiis celebritatem invenit; de B. Virginis ſanctificatione poſt conceptionem ſententia plurimos habebat defenſores, ut concluſione ſuperiori fuit relatum. Igitur ex Conceptionis Feſto nihil poteſt confici, quemadmodùm nec ex Eccleſiæ Officio, quod & nunc temporis eâ cautione celebratur, ut in eo nulla B. Mariæ Virginis Conceptionis Immaculatæ, vel Sanctificationis fiat mentio. Equidem, referente Alvaro Pelagio, Conceptionis Officium juxta Ordinem Romanum commendabat Eccleſia in Præfatione Miſſæ his verbis: *Æterne Deus per Chriſtum Dominum noſtrum, cujus originis matris Conceptionis ſolemnia devotis mentibus recolentes, tua magnificentia præmia non tacemus, quam ante ortum ità ſanctificaſti, ante conceptum ſic Spiritûs Sancti illuſtratione & virtute Altiſſimi obumbraſti, ut Templum Domini, Sacrarium Spiritûs Sancti, Mundi Domina, Cæli Regina, Sponſa Chriſti unici Filii tui actu mater effici, & poſt partum virginitate inſigni perpetualiter meruiſſet decorari.* Sed nunc temporis ſolummodò ſignificat Eccleſia, Conceptionem illam ſe annuâ celebritate colere; quia per eam gaudium univerſo orbi contigit; ideòque ità canit: *Ortus eſt Sol Juſtitiæ Chriſtus Deus noſter.*

Quæritur an Beata Virgo omni peccato actuali eximenda ſit?

R. eximendam eſſe, tùm ex doctrinâ S. Ambroſii in Pſalm. 118. & lib. 2. de Virgnibus, ubi univerſam ejus vitæ rationem complectitur; tùm ex S. Auguſtino lib. de Nat. & Grat. cap. 36. ſuperiùs relato; tùm ex Proclo Patriarchâ Conſtantinopolitano orat. 6. qui propterea eam impeccantiæ Sacrarium, & Arcam intùs & extrà deauratam nuncupat;

tùm etiam ex Sophronio Patriarchâ Hieroſolymitano aſſerente in ſextâ Synodo Act. 11. *Mariam ab omni contagione & maculâ liberam fuiſſe.* Deniquè idem ſentit S. Bernardus Ep. 174. his verbis: *Ego puto quòd & copioſior ſanctificationis benedictio in eam deſcenderit, quæ ipſius non ſolùm ſanctificaret ortum, ſed & vitam ab omni deinceps peccato cuſtodiret immunem: quod nemini alteri in natis quidem mulierum creditur eſſe donatum.* Item Serm. 2. de Aſſumpt. Beatam Virginem quicquam proprii inquinamenti negat habuiſſe: negant & Trident. Patres Seſſ. 6. Can. 23. ubi hominem ſemel juſtificatum, in toto vitæ decurſu peccata omnia, etiam venialia, vitare non poſſe definiunt, hâc adjectâ exceptione: *niſi ex ſpeciali privilegio Dei, quemadmodùm de B. Virgine tenet Eccleſia.* Igitur hæc eſt univerſa Eccleſiæ ſententia, nempè Virginem beatiſſimam ab omni peccato actuali fuiſſe immunem.

Opp. Antiqui plurimi quædam ſaltem levia vitia Beatæ Virgini tribuunt, ut Origenes, qui eam ignorantiæ incuſat ex hâc ipſius interrogatione Math. 1. *Quomodò fiet iſtud;* & quòd neſciret Jeſum Jeroſolymis reſtitiſſe, Luc. 2. ✝. 43. *Remanſit Puer Jeſus in Jeruſalem, & non cognoverunt Parentes ejus;* & cum ei & S. Joſepho reſpondiſſet Jeſus ibidem ✝. 49. & 50. *Neſciebatis quia in his quæ Patris mei ſunt oportet me eſſe? Et ipſi non intellexerunt verbum, quod locutus eſt apud eos.* Item S. Baſ. in Ep. 317. ad Optimum, in Dominicâ Paſſione fluctuantis animi anxietatem vitio vertit B. Virgini. S. etiam Chryſoſt. Hom. 21. in Joann. ſcribit Chriſti Matrem in Nuptiis Cana Galilex humanum aliquid paſſam fuiſſe, & nomini ſuo ex miraculis Filii commendationem quęſiiſſe. Idem Hom. 28. in Math. ex his Chriſti verbis, *quæ eſt mater mea,* colligit ipſam ſupervacaneæ ambitionis æſtu voluiſſe populis oſtentare, ſe Filio tam eximiâ licet virtute prædito dominari. S. quoque Cyrillus lib. 12. Comment. in cap. 19. Joan. ✝. 25. in hæc verba: *Stabat autem juxta crucem mater ejus:* aſſerit ſcandalo fuiſſe Deiparæ inexpectatam Chriſti mortem, & à rectâ ratione ſpectaculo illo fuiſſe dejectam; imò apud ſeipſam iſtud de Chriſto dixiſſe cum aliis mulieribus, *fallebatur, cum ſe dicebat Deum.* Addit, cum illam animi perturbationem Simeon Luc. 2. ✝. 34. prænuntiaſſet, Matri providiſſe Chriſtum, dato ei Joanne in filium: *Addo;* inquit, *Dominum Matri, quæ in ſcandalum ceciderat, & perperàm de Paſſione judicabat, provideri debuiſſe; quia non ignorabat cogitationes, quibus tunc ob venerandam Crucem turbabatur..... eam optimo Præceptori tradidit, nempè Diſcipulo, qui myſterii altitudinem exponere rectè & idoneè poterat. Sapiens enim erat profectò, & Theologus, quique eam excipit ac deducit hilaris, quidquid de eâ Servator juſſerat impleturus.*

R. Sanctos Patres laudatos de B. Virginis Sanctitate nihil voluiſſe detractum; nec in culpam referri poſſe quæ hîc arguuntur.

Origenes ignorantiam quidem in Beatâ Virgine notat, ſed minimè culpabilem.

Sanctus

S. Baſilius nihil aliud intellectum vult, quàm graviſſimum & omnium moleſtiſſimum mœrorem paſſam eſſe B. Virginem. Nec enim dolor adeò legitimus poteſt maculæ notam timere.

Ad S. Chryſoſtom. R. Hom. 21. in Joan. ne verbum ullum habere, quod Beatæ Virgini non ſit honorificum: *Cum mater*, inquit, *dixiſſet: Vinum non habent: Reſpondit Chriſtus: Quid mihi & tibi mulier? Nondum venit hora mea..... Et licet ità reſponderit, maternis tamen votis obtemperavit.* An S. Chryſoſtomus B. Virginis ambitui, de quo penitùs ſilet, ut de quo illa non cogitabat, morem geſſiſſe Chriſtum dixiſſet? Exponit poſtmodùm, cur Chriſtus ità reſponderit; non quòd ipſe temporum non ſit dominus, & temporum neceſſitati ſubjaceat; ſed ut ſignificaret ſe ab ipſis convivis non eſſe notum pro Deo; nec etiam cognitum ab ipſis vinum deeſſe. *Implevit tamen voluntatem matris*, inquit, tùm ut ſe tempori non ſubditum demonſtraret; tùm ut matri honorem exhiberet. Idcircò ait matrem miniſtros accerſiviſſe, ut à pluribus rogaretur; quia noverat non eſſe imbecillitatis excuſationem; ſed ne faſtu quodam temerè id ſuſcipere videretur.

In Hom. 28. in Math. S. Chryſoſtomus Fratrum quidem, non verò Beatæ Virginis, carpit quandam gloriæ ſpeciem, quæſitam ex conjunctione ſanguinis omnibus palàm factâ: *Quoniam*, inquit, *cum quærebant, ut ſolùm oſtenderent quantò ipſi eſſent cæteris conjunctiores; & eo modo captarent vanam gloriam.* De B. autem Virgine ſilet.

Ad Sanctum Cyrillum dico, hanc fuiſſe privatam ipſius ſententiam, tùm quoad illam mentis perturbationem, tùm quoad illam inſtitutionis à S. Joanne accipiendæ neceſſitatem. Et licet ità ſenſerit; nihil proptereà de ſanctitate Mariæ deceſſiſſe voluit: illam enim intra animi perturbationes ſe continuiſſe contendit; nec fluctuaſſe ejus credidit voluntatem, nec fidem, nec animi demiſſionem immutatam. Parcat S. Cyrillus, ſi obſervemus in hanc ſuſpicionem adductum ipſum fuiſſe, quod matrem & alias mulieres in lacrymas & lamenta profuſam legeret: nihil autem ſimile occurrit in S. Joanne. Etenim ſtantem Beatam Virginem proponit juxta Crucem; non in terrâ proſtratam, non gemebundam, non veſtes diſcindentem, non crines lacerantem.

Et verò ſi S. Cyrillus conſuluiſſet S. Chryſoſtomum, & anteriores Patres; audiiſſet profectò ſtetiſſe B. Virginem, ut imbecillior ſexus tunc fortior appareret; itemque Diſcipulo fuiſſe commendatam, ut Diſcipulo honorem tribueret. Non igitur, ut mentis inſcitiæ, aut perturbationi culpabili conſuleretur, demandata eſt ejus cura Diſcipulo. Cur autem S. Cyrillus S. Chyſoſtomi doctrinam hanc non acceperit, hîc ſilemus. Unicum adderem, ſi liceret, nempè nonniſi juſſam B. Virginem coram Cruce ſtetiſſe, non modò filii laborum teſtem, ſed & participem futuram; utporè cum ipſo divinæ voluntati Patris obſequentiſſimam ancillam. Non temerè iſta dico: dum enim Deiparæ facta, & vitæ ſeriem expendo, (aliundè conſcius omnem pręclarorum morum

ſplendorem etiam in ipſo Christo ex Dei mandatorum obſervantiâ repeti) nihil aliud in B. Virginis vitæ decurſu, ſilentio, ſeceſſu, itineribus, ſingulis vitæ diſcriminibus, & adjunctis deprehendo, præter unicam Dei juſſionem ſummâ animi demiſſione expectatam & adimpletam: quo majus nihil, & magnificentius ad laudem, & ad cumulatiſſimum perfectionis genus cogitari poteſt; nec ab ullâ re creatâ ſuperari, imò nec adæquari.

Perſpicua eſt cæterorum Sanctorum Patrum, quibus adhæremus, ſententia, ut S. Ambroſii, qui de Beatæ Virginis, dum tormenta ſuſtineret Chriſtus, doloris acerbitate convenit; & hunc conſtantem ejus animum, & Deo in omnibus morigerum, plurimis extollit laudibus: ut Epiſt. 63. ad Eccleſiam Vercell. his verbis: *Fugientibus Apoſtolis ante Crucem ſtabat, & piis ſpectabat oculis filii vulnera; quia expectabat, non pignoris mortem, ſed mundi ſalutem.* Et in Orat. funebri de obitu Valentiniani ſic habet: *Stantem illam lego, flentem non lego.*

S. Auguſtinus adeò non humanum quid in Cana nuptiis paſſam B. Virginem ſcribit, quinimò ejus charitatem erga ſponſos & parentes laudat Tract. 8. in Joan. nec aſſerit Chriſtum æquiſſimam ejus poſtulationem repuliſſe his verbis Joan. 2. *Quid mihi & tibi eſt mulier?* Sed ſe, ut Dei Patris Filium, miracula edere ſignificaſſe, ſicque Dei Patris expectandum eſſe Decretum, *nondum venit hora mea*, inquit Chriſtus. Quam Chriſti mentem perfectè intelligens Beata Virgo miniſtros monuit, ut ab eo injuncta ſibi velociter exequerentur: *Quodcunque dixerit vobis facite.* Beatam quoque Virginem ab inanis gloriæ ſuſpicione eximit S. Lucas: refert enim nec Beatam Virginem, nec Fratres fuiſſe ingreſſos; quia non poterant cum audire præ turbâ. Et obſervat S. Ambroſius ita reſpondiſſe Chriſtum: *Quæ eſt mater mea?* &c. ne affectus maternos paternis miniſteriis præferre videretur. Deniquè Orationis Dominicæ recitatio non eſt niſi ſummæ humilitatis & obedientiæ, tùm & grati animi teſtimonium.

QUÆSTIO QUINTA

De peccati originalis effectibus, ſeu pœnis.

ARTICULUS PRIMUS.

Qui, & quot ſint ejuſcemodi effectus?

QUADRUPLICIS generis ſunt pœnæ peccati originalis?

Prima omnium, & graviſſima, eſt juſtitiæ originalis privatio, ex quâ oriuntur ira Dei, & captivitas ſub Diabolo.

Secundi generis ſunt quatuor vulnera naturæ inflicta, quæ naturæ depravationem conſequuntur: ſcilicet, recedente lumine, ignorantia intellectum ſubit. Item, rectitudine ſubverſâ in voluntate, iniquitas, ſeu malitia oritur. Partis quoque inferioris ergà ſuperiorem ſubjectione ſeu ordinatione deſtructâ, exurgit in appetitu ſenſitivo defectio, ſeu concupiſcentia. Tandem anima robore ſibi conceſſo deſtituta, ſeu innocentiæ dotibus privata, infirmatur, & in calamitates incidit.

Poſtremi generis ſunt morbus, mors, & aliæ innumeræ ærumnæ, ſingulari miſericordiæ divinæ beneficio inflictæ, ut experirentur homines, quanto ſtudio declinandum eſſet peccatum tot malorum hâc in vitâ parens, & graviorum origo in alterâ vitâ futurum. Eâdem miſericordiâ continuò beneficâ effectum eſt, ut non ſupernaturali dono fuerit homo ſpoliatus, ſeu funditùs imaginis divinæ lineamenta in ipſo non fuerint deformata; ſed voluit miſericors Deus in eo ſupereſſe imaginis ſuæ reliquias, quarum beneficio plurima prę ſtat homo laude digna, ut ex quæſt. 1. de Attribut. art. 1. & quæſt. 1. de Legibus art. ult. & quęſt. ultimâ iſtius Tractatûs fiet apertum, prę ſertim ex S. Aug. qui hanc à Majoribus traditam doctrinam acceperat: olim enim eam profeſſus fuerat Tertullianus l. de Animâ his verbis: *Malum igitur animæ, præter quod ex obtentu ſpiritûs nequam ſuperſtruitur ex originis vitio, antecedit naturale quodammodò. Nam, ut diximus, naturæ corruptio, alia natura eſt habens ſuum Deum & Patrem ipſum, ſcilicet corruptionis autorem; ut tamen inſit & bonum animæ illud principale, illud divinum atque germanum, & propriè naturale. Quod enim à Deo eſt, non tàm extinguitur, quàm obumbratur: poteſt enim obumbrari; quia non eſt Deus: extingui non poteſt; quia à Deo eſt.* Origenes pariter Hom. 13. in Geneſ. ſic habet: *Et quia talis ac tantus eſt pictor, imago ejus obſcurari per incuriam poteſt, deleri per incuriam non poteſt: manet enim ſemper imago Dei in te; licet tu tibi ipſe ſuperducas imaginem terreni, iſtam picturam tu tibi ipſe depingis.*

ARTICULUS SECUNDUS.

De Ignorantiâ.

CONCL. Datur Ignorantia, quæ pœna eſt, ſeu effectus peccati originis. Adamus enim donis omnibus inſtructus fuerat, prę ſertim abſolutiſſimâ rerum cognitione: nunc verò nemo non in variis ætatis ſuæ partibus experitur, quæ & quanta ipſum lateant, & quàm graves proficiſcantur ex illâ inſcitiâ moleſtiæ. Undè fit ex S. Auguſtino lib. 1. de peccat. merit. & remiſſ. cap. 38. ut infantium ſtatus animantium conditione longè videatur deterior. Nec enim novit infans, quo pacto

poſſit ſibi comparare quæ ſunt vitæ neceſſaria; animantes autem, ut pulli v. g. & ea noverunt, & ſtudio ſuo viribuſque conſequuntur. Illam quoque ignorantiam apertè ſignificant, & fovent in diſcendo tarditas & difficultas, & ipſa quæ quibuſdam innaſcitur ſtoliditas, quemadmodùm docet ipſe S. Auguſt. tùm Epiſt. 28. tùm & lib. 1. de pecc. merit. & remiſſ. cap. 36. Eandem ignorantiam arguit in obliviſcendo facilitas, inquit idem S. Doctor lib. 22. de civit. Dei cap. 32. Ipſam pariter demonſtrat quædam propenſio ad diſcenda levia, inania, & noxia, uti ſcribit lib. 10. Confeſſ. cap. 35. attamen naturalis ignorantia non eſt; alioquin illius effectus eſſent innoxii. Igitur æquiſſima eſt pœna homini primo & poſteris inflicta, quòd ſibi collatâ ſcientiâ fuerit abuſus ut docet idem S. Auguſtinus lib 1. de lib. arb. cap. 11. & lib. de nat. & grat. cap. 22. ubi ſic habet: *Nec cogitat prævaricatorem legis quàm dignè lux deſerat veritatis; quâ deſertus utiquè fit cæcus, & plus neceſſe eſt offendat, & cadendo vexetur, vexatuſque non ſurgat; ut ideò tantùm audiat vocem legis, quò admoneatur implorare gratiam Salvatoris.*

Hanc æquiſſimam ſcientiæ privationem in homine, qui illam ſibi lubens eripuit, hac comparatione oſtendit S Auguſtinus lib. 1. de Muſicâ cap. 10. primus homo, inquit, præſtantis ſtatûs ratione rebus creatis ſupereminebat ut dominus, & de omni naturâ ferebat judicium: deperditâ verò illâ eminentiâ factus terrenus, & orbis pars, poſituſq; in angulo, non magis idoneus eſt ad dignoſcendas orbis partes univerſas, quàm qui in minimâ domûs parte conſtitutus, de totius domûs ſtructurâ poſſit judicare. Cujus pœnæ æquitatem indè ducit, quòd, ut habet, æquum eſt, *ut qui legem agere noluit, à lege agatur: quidquid autem legitimè, utiquè juſtè; & quidquid juſtè, non utiquè turpiter agitur.* Etenim nemo eſt qui recedat à lumine, aut lumini, quo perfunditur, oculos ſubducat, qui non ſibi tenebras offundat..

Opp. Ignorantia eſt conditio purè naturalis; & proindè in primi hominis peccatum non eſt referenda. Non exigit enim infantilis ætas organa ad cognitionem humanam idonea, ſed quæ decurſu temporis apta fiant. Nihil quippè aliud à Deo naturalis ordinatio poſtulat, quàm ut infundendo animam animæ Creator illam in corpore collocet quandòque futuro idoneo; ubi videlicet adoleverit, & organa perfectionem debitam fuerint aſſecuta.

R. hanc diſſerendi rationem ex hominis ſtatu præſenti repeti, non verò ex ordinatione primâ. Nam homo rectus creatus, in perfectione ſibi conceſſâ perſeverans, ratione ſuâ fuiſſet uſus, ſuiſque facultatibus naturalibus; nullamque nec in diſcendo, nec in retinendo moleſtiam paſſus fuiſſet, quamvis infans; etſi ætate perfectâ in lucem non prodiiſſet; ſed luce deſertâ ſibi relictus cæcutiat neceſſe eſt. Calamitoſus igitur hominis ſtatus in unicam hominis defectionem referatur, qui ſibi ipſi volens, ſtatûs tam felicis commoda & dignitatem eripuit.

Quęritur, num omnis ignorantia reos Adæ poſteros faciat?

Ut accuratior ſit hujus quęſtionis definitio, multiplicem eſſe ignorantiam ſupponimus. Alia dicitur privativa, ſeu rei, quam ſcire tenemur, ignoratio; alia negativa, ſeu rei, ad cujus cognitionem habendam non adſtringimur: alia vincibilis, quæ adhibitâ ſufficienti diligentiâ depellitur; alia invincibilis, quæ nullatenùs ſuperari poteſt. Alia quoque ſecernitur ignorantia juris; alia facti; ut ſi quis percuſſerit Clericum, & Clericorum percuſſores ex Eccleſiæ Legibus excommunicandos eſſe non noverit; vel ſi neſcierit Clericum eſſe, quem percuſſit. Aliâ diviſione triplex etiam diſtinguitur ignorantia: videlicet antecedens, quæ nullatenùs eſt voluntaria, & quâ ſublatâ non poneretur actus; concomitans, quæ cum actione ità conjungitur, ut ejus cauſa non ſit, ſed quâ ſublatâ non tolleretur actus; & conſequens, quæ directè, vel indirectè ſemper eſt voluntaria, actumque ſequitur. His poſitis,

R. 1. nobis conſtare dari quædam ignorantiæ peccata: quam ob cauſam David ſuæ ignorantiæ veniam à Deo ſic exorabat Pſalm. 18. ℣. 18. *Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda me..* Et Pſalm. 24. ℣. 7. *Ignorantias meas ne memineris.* Hinc ità conſtituit Apoſtolus 1. Cor. 14. *Si quis ignorat, ignorabitur..*

R. 2. culpabilem ſemper eſſe Dei Exiſtentiæ & Legis naturalis ignorationem. Reſponſionem hanc quęſt. 1. de Attributis, & quęſt. 1. de Legibus exſcriptam prętermittimus. Iis enim in Tractatibus tam altè hominum animis Dei notitiam & Legem naturalem infixas eſſe oſtendimus, ut nec pravâ inſtitutione, nec ſuccreſcente morum depravatione obliterari poſſint; ideòque confecimus tùm ex ſacris Codicibus, tum ex antiquis Patribus, & Religionis Chriſtianæ Apologiſtis, nullum ſupereſſe excuſandæ ignorantiæ locum; & cum Apoſtolo iterùm conficimus Rom. 2. *Quicunque ſine lege peccaverint, ſine lege peribunt.*

R. 3. ignorantiam Divinæ Legis, & mediorum ad ſalutem, cum eorum cognitio comparari poteſt, efficere homines reos. Hinc tam frequenti oratione poſtulabat David, ut manifeſtam facere ſuam voluntatem dignaretur Deus: nam Pſalm. 118. ℣. 12. & 26. *Doce me*, inquit, *juſtificationes tuas.* Et Pſalm. 142. ℣. 11. *Doce me facere voluntatem tuam*, &c. Ideò autem vitioſa eſt ejuſcemodi divinæ voluntatis ignorantia; quia illius cognitionem non poſtulant improbi, nec eam intelligere volunt. Hanc porrò iniquitatem ità delineat Propheta Pſalm. 35. ℣. 1. *Dixit injuſtus, ut delinquat in ſemetipſo: non eſt timor Dei ante oculos ejus.* Deindè ℣. 3. *Noluit intelligere, ut benè ageret.* Quæ verba ſic exponit S. Auguſtinus enarratione in illum Pſalm. *Non unum hominem, ſed genus hominum iniquorum dicit, qui ſibi adverſantur, non intelligendo, ut benè vivant; non quia non poſſunt, ſed quia nolunt. Aliud eſt enim quandò quiſque conatur aliquid intelligere, & per infirmitatem carnis non poteſt..... Aliud autem quandò pernicioſius agit adverſus ſeipſum cor humanum, ut quod poſſit intelligere, ſi bona voluntas acce-*

deret, non intelligat; non quia difficile eſt, ſed quia voluntas adverſa eſt. Hoc autem fit, dum amant peccata ſua, & oderunt præcepta Dei. Et infrà: *Videtis quia voluntati illud tribuit, quia ſunt homines, qui volunt intelligere, & poſſunt; ſunt autem homines, qui nolunt intelligere, ideò non intelligunt.* Quibus verbis duplicem diſtinguit ignorantiam S. Auguſt. alteram, quæ ex pravo affectu oritur, *dum amant peccata ſua, & oderunt præcepta Dei*: alteram verò ex carnis infirmitate profectam. Prior culpabilis; inculpata verò poſterior.

Mediorum quoque ad ſalutem ignorantia peccatum eſt, ubi poteſt vinci; quemadmodùm probant hæc Chriſti verba Joan. 15. ℣. 22. *Si non veniſſem, & locutus fuiſſem eis, peccatum non haberent: nunc autem excuſationem non habent de peccato ſuo*, de infidelitate ſcilicet, cujus fuiſſent expertes, Chriſto ad ſe non veniente. Undè in illa Chriſti verba ſcribit S. Auguſtinus Tract. 89. eos excuſationem habere, *non de omni peccato ſuo, ſed de hoc peccato, quo in Chriſtum non crediderunt, ad quos non venit*, videlicet per ſeipſum, vel per diſcipulos, ut explicat his verbis: *Reſtat inquirere, utrum hi, qui priuſquàm Chriſtus in Eccleſiâ veniret ad Gentes, & priuſquàm Evangelium ejus audirent, vitæ hujus fine præventi ſunt, ſeu præveniuntur, poſſint habere hanc excuſationem?* Et reſpondet iterùm: *Poſſunt planè; ſed non ideò poſſunt effugere damnationem*, videlicet ob originis labem, aut alia ſcelera, ut ipſe S. Auguſtinus exponit Ep. 105. ad Sixtum cap. 6. & lib. 3. ad Bonif. cap. 3. Item lib. de grat. & lib. arb. cap. 3. ità diſtinguit inter neſcire, & nolle intelligere: *Aliud eſt neſciſſe*, inquit, *aliud ſcire noluiſſe. Voluntas quippè in eo arguitur, de quo dicitur: Noluit intelligere, ut benè ageret: ſed & illa ignorantia, quæ non eſt eorum, qui ſcire nolunt; ſed eorum, qui tanquam ſimpliciter neſciunt, neminem ſic excuſat, ut ſempiterno igne non ardeat; ſi propterea non credidit, quia non audivit omninò quid crederet; ſed fortaſſe ut mitiùs ardeat.*

R. 4. ignorantiam facti, ſi ſit antecedens, à peccato liberare in divinis etiam rebus. Hæc fuit S. Cypriani ſententia Ep. 73. ad Jubajanum, ubi ſalutem conſequi poſſe exiſtimat, qui ex hæreſi ad Eccleſiam accedens, Baptiſmo non renovatur, ignorans ſcilicet an Baptiſma ab Hæreticis collatum iterari debeat: *Potens eſt Dominus*, inquit, *miſericordiâ ſuâ indulgentiam dare, & eos, qui ad Eccleſiam ſimpliciter admiſſi, in Eccleſiâ dormierunt, ab Eccleſia ſua muneribus non ſeparare.* In eâdem verſatus eſt ſententiâ S. Auguſt. lib. 2. contra Creſconium cap. 26. ubi ſic habet: *Si enim conſcientia propterea lædi non potuit, quia neſcivit; nunc incipit lædi, quia ſcivit*: ſcilicet ubi pravam ſui fuiſſe apud Hæreticos conſecrationem didicit, novam ſi non poſtulet, delinquit. Aliis ſimilibus exemplis hanc veritatem confirmat S. Auguſtinus, ut exemplo tunicæ latrocinio comparatæ: Si quis neſciens veſtiretur, inquit, extra culpæ periculum foret: ſed ſi furto comparatam illam veſtem reſciverit, *ex illo fit iniquitatis veſtis illa, ex*

quo cognoverit; & ipſe iniquus, niſi abjecerit: Et qui neſciens, ux re n duxerit alienam; ex illo fit adulter, ex quo didicerit, niſi diſceſſe it. Innumera ſunt apud Sanctos Patres ejuſcemodi exempla, quibus referendis ſuperſedemus.

O P P. contra ſecundam propoſitionem: Qui Deum, aut Legem naturalem non noverunt, ignorantiâ culpabili non laborant. Nec enim Deum offendunt, quem neſciunt; nec Legem tranſgrediuntur, quam ignorant. Conſtat enim apud Theologos ad peccandum formaliter requiri notitiam malitiæ: nemo enim peccat, niſi quatenùs ſcit, & peccati malitiam intelligit. Qui autem nec Deum, nec Leges ſciunt, quique nec de Deo, nec de Legibus cogitant, ſui actûs iniquitatem non agnoſcunt: & proindè ab homine ignorari poſſunt inculpatè Deus, & ipſius Lex naturalis.

R. à culpâ non poſſe eximi Divinæ Exiſtentiæ & Legis naturalis ignorationem: innata eſt enim omnibus hominibus tùm Dei, tum Legis naturalis cognitio, ut quęſt. 1. de Attrib. & quęſt. 1. de Legibus fuit probatum. Undè ſi de Deo non cogitent homines, eorum culpa eſt: Deum enim ſciunt; ſed ad Deum attendere nolunt, ut nimirùm delinquant in ſemetipſis. Quamobcauſam meritas ſibi pœnas, *ubi eſt fletus & ſtridor dentium*, Deo Judice, pro ſceleribus ſuis dabunt, ut apertè docet Propheta Pſalm. 78. ubi conqueſtus de Gentibus, quæ Jeruſalem ſubverterant, & immaniter peccarant contra Deum & Iſraëlitas, Deum rogat, ut irâ in populum ſuum compreſſâ gentes illas, quæ ipſum ignorant, nec invocant, corripiat; ℣. quippè 5. ſic ad Deum clamat: *Uſquequè Domine iraſceris in finem: accendetur velut ignis zelus tuus? Effunde iram tuam in gentes, quæ te non noverunt, & in regna, quæ nomen tuum non invocaverunt: quia comederunt Jacob, & locum ejus deſolaverunt.* Quaſi diceret: Majeſtati tuæ placeat iram potiùs effundere in Gentes illas tot ſcelerum reas: Nam *venerunt in hæreditatem tuam; polluerunt Templum ſanctum tuum; poſuerunt Jeruſalem in pomorum cuſtodiam; poſuerunt morticina ſervorum tuorum, eſcas volatilibus cœli; carnes Sanctorum tuorum, beſtiis terræ.* Seu æquiſſimam iram tuam in ſe concitarunt, non modò quia non invocaverunt nomen tuum; ſed & quia Templum ſanctum tuum polluerunt &c. Igitur nocentiſſimi ſunt qui agunt iniquè, licet Deum non noviſſe dicantur; pœnaſque pro ſceleribus dabunt, non temporales modò, ſed & æternas. Undè Pſalm. 9. ℣. 15. &c. *Infixæ ſunt gentes in interitu, quem fecerunt. In laqueo iſto, quem abſconderunt, comprehenſus eſt pes eorum. Cognoſcetur Dominus judicia faciens: in operibus manuum ſuarum comprehenſus eſt peccator. Convertantur peccatores in infernum: omnes gentes quæ obliviſcuntur Deum.* Eâdem ratione in Babylonios Iſraëlitarum hoſtes infenſiſſimos expoſtulat apud Deum Jeremias, ut ob eadem ſcelera ipſe graviter eos puniat: *Effunde*, inquit cap. 10. ℣. 25. *indignationem tuam ſuper Gentes, quæ non cognoverunt te, & ſuper Provincias*

quæ nomen tuum non invocaverunt: quia comederunt Jacob, & devoraverunt eum, & conſumpſerunt illum, & decus ejus diſſipaverunt. Quibus verbis Gentium iniquitatem repetunt, tùm David, tùm & Jeremias ex deſpectâ Dei notitiâ, quæ omnnium animis ingenerata eſt, ſimul & in rebus creatis illuceſcit. Et proindè capitale ſcelus eſt ignoratio Dei.

Nullius excuſationis ſpecie hanc obvelari poſſe tùm Dei, tùm Legis naturalis ignorantiam itâ conficit Apoſtolus Rom. 1. ℣. 18. *Revelatur enim ira Dei de cœlo ſuper omnem impietatem & injuſtitiam hominum eorum, qui veritatem Dei in injuſtitiâ detinent: quia quod notum eſt Dei, manifeſtum eſt in illis. Deus enim illis manifeſtavit. Inviſibilia enim ipſius, à creaturâ mundi, per ea quæ facta ſunt, intellecta, conſpiciuntur; ſempiterna quoque ejus virtus, & divinitas: ita ut ſint inexcuſabiles &c.* Et cap. 2. ℣. 12. *Quicunque ſine lege peccaverunt, ſine lege peribunt.* Relatis ſimiliter Epheſiorum ante fidei beneficium ſceleribus, ut eos ad ampliorem grati animi adverſus Deum ſignificationem, ſeu amorem incitaret, infelicem illorum ſtatum uno verbo itâ fuit complexus cap. 2. ℣. 12. *Eratis ſine Deo in hoc mundo.* Undè autem ſine Deo? an quia longè remoti erant à Deo? At profitetur in Sermone Athenis habito Act. 17. v. 27. *Deum non longè eſſe ab unoquoque noſtrûm. In ipſo enim vivimus & movemur, & ſumus.* Undè igitur ſine Deo? quia ſcilicet Deum, quem non poterant non noſſe, ſi attendiſſent, non cognoverunt. Hinc addit Epheſ. cap. 4. v. 17. illam ignorantiam in Gentilibus ex cordis pravitate ortam fuiſſe: *Gentes,* inquit, *ambulant in vanitate ſensûs ſui, tenebris obſcuratum habentes intellectum, alienati à vitâ Dei per ignorantiam, quæ eſt in illis propter cœcitatem cordis ipſorum, qui deſperantes ſemetipſos tradiderunt impudicitiæ, in operationem immunditiæ omnis, in avaritiam.* An verò Gentes illas inſcitiæ & cœcitatis inſimularet Apoſtolus, eaſque ob ſcelera ſua à Deo alienatas diceret, niſi hæc ignorantia tùm Dei, tum Legis naturalis eſſet culpabilis, & ejuſcemodi ſcelera Divinam Majeſtatem lęderent? Et verò ſi fons purus eſſet, ſanè ex illo puri admodùm ſcaturirent rivuli: ſed tales noverant Gentiles, quos ut vitioſos, infames, & infandos deteſtatur Apoſtolus, declinandoſque monet in priori Epiſt. ad Theſſalon. cap. 4. ubi & hæc ſubjicit v. 3. *Hæc eſt enim voluntas Dei, ſanctificatio veſtra; ut abſtineatis vos à fornicatione, ut ſciat unuſquiſque veſtrûm vas ſuum poſſidere in ſanctificatione, & honore; non in paſſione deſiderii, ſicut & Gentes, quæ ignorant Deum.* Conſtabat igitur apud Apoſtolum, ejuſmodi ſceleribus Deum graviter lędi.

Et certè ſi tolleretur iniquitas, ubi non cogitatur de Deo; an hæc de impiis proferret David Pſalm. 9. v. 26. *Non eſt Deus in conſpectu ejus; inquinatæ ſunt viæ illius in omni tempore?* An Judices Suzannæ, qui Dan. cap. 13. v. 9. *Et exarſerunt in concupiſcentiam ejus, & everterunt ſenſum ſuum, & declinaverunt oculos ſuos, ut non viderent cœlum, neq;*

recordarentur

recordarentur judiciorum juſtorum; à Dei Legibus tam graviter aberraſſe viſi fuiſſent, vel ipſorum hominum judiciis? Quid autem de ejuſcemodi hominibus, qui inter peccandum non cogitant de Deo, conſtitura ſit ſuprema veritas, attendamus. Nempè Math. 25. *Congregabuntur ante eum* (ſcilicet Judicem) *omnes gentes, & ſeparabit eos ab invicem... & ſtatuet oves quidem à dextris ſuis; hædos autem à ſiniſtris.... & ibunt hi in ſupplicium æternum; juſti autem in vitam æternam.* Numquid Ethnici tot horrendis ſceleribus inſignes, quia dum tam iniquè agebant, non cogitabant de Deo, ſedebunt inter Electos? An non potiùs dicetur eis: *Ite in ignem æternum?* Falſum eſt igitur Deum ab iis non lædi, qui peccando de Deo non cogitant.

Nec minùs abhorret à vero illa propoſitio: *Ad peccandum formaliter requiritur notitia malitiæ.* Hinc adverſus portentoſam illam doctrinam: *Non peccat, niſi qui ſcit peccare ſe:* ut falſam, & quæ viam aperiret *ad excuſandas excuſationes in peccatis*, omnium prima pro more Facultas Theologiæ Pariſienſis reclamavit anno 1641. Reclamavit quoquè Facultas Theologiæ Lovan. anno 1657. Reclamarunt etiam omnes fermè Epiſcopi, Sedeſque tandem Apoſtolica anno 1658. in proſcriptione hujus propoſitionis: *Sine libertatis uſu peccatum non eſt; nec liberè vitatur peccatum, niſi ab eo, qui novit peccatum, quod menti proponitur.* Quæ doctrina non poteſt prodire, niſi ex viris in Verbo Dei penitùs peregrinis. Si enim peccans noſſe debeat ſe peccare, ad quid clamat David Pſalm. 18. v. 13. *Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda me, & ab alienis parce ſervo tuo.* Ad quid clamat Apoſtolus 1. Cor 4. *Nihil mihi conſcius ſum: ſed non in hoc juſtificatus ſum?* An paſſionum æſtu abreptus ad peccati gravitatem & naturam attendit, ut actûs ſui malitiam noverit? An non peccant illi, de quibus ita monet Chriſtus Joan. 16. v. 2. *Sed venit hora, ut omnis qui interficit vos, arbitretur obſequium ſe præſtare Deo.*

Tandem jam à quinto ſeculo reprobata fuit univerſali conſenſione hæc inaudita ad illa tempora propoſitio. Hoc enim erat ſubtiliter à Pelagianis excogitatum adverſus originis maculam principium; ita ut cum illis ſentiret nunc, qui ab illius propoſitionis doctrinâ vellet ſtare. Item ſuperflua palàm diceretur divina & paterna Dei erga nos ſolicitudo; inutilis propalaretur charitatis divinæ Filium unigenitum pro hominum ſalute dantis commendatio; & ut vani quoque abjicerentur Apoſtolici pro revocandis ab errore hominibus labores, ſi hoc & ejuſcemodi principia valerent. Ad quid enim Dei Verbum incarnatum? Ad quid Apoſtoli in univerſum orbem miſſi? Ad quid Verbi Divini Prędicatores tot in Regiones ſe transferunt diſſitas admodùm, ſi Gentes Chriſtianorum dogmatum inſciæ nullatenùs de ſalute periclitentur; imò & in ſalutis diſcrimen vocentur incitamentis Concionatorum, qui ad cogitandum de Deo & de Lege Divinâ impellunt, quam tamen infringere non deſinunt? Non eſſet proculdubiò cur parentes ſalutis ſuæ ſolicitì

tam ſedulam in edocendâ juventute operam collocarent, ſimul & Paſtores è pulpitis Verbum Divinum tàm accuratè conarentur exponere. Numquid non ſatius eſſet in ignorantiâ Dei & Legum homines dimittere? Sic enim voluptatibus tranquillo animo ſervirent, & abſque peccati formidine. Deniquè tam anguſtus non eſſet Electorum numerus.

Opp. 2. contra tertiam propoſitionem: Non magis excuſat à peccato ignorantia poſitivæ Legis, & mediorum ad ſalutem invincibilis, quàm concupiſcentia inſuperabilis, ex quâ quodlibet pravum opus in homine rationis compote profectum peccati labe ſordidatur, ut adulterium, aut homicidium &c.

R. diſparem eſſe rationem; quòd ea ſcilicet, quæ fiunt ex concupiſcentiâ, ſeu affectûs inordinati vehementiâ, ſint actus voluntatis, qui ipsâ patiente concupiſcentiâ peccati labe fœdantur, modò non ſint motus primo-primi: quæ verò ex ignorantiâ invincibili oriuntur, ex voluntate nullomodò prodeunt. Undè voluntaria eſſe nequeunt; ideòque peccati labe non polluuntur. Ut enim docet S. Auguſt. lib. 3. de grat. & lib. arb. cap. 20. & lib. de duabus animabus cap. 12. non imputatur ad culpam, quod quis invitus ignorat. Et lib. de verâ Relig. cap. 14. maculæ omnis expers eſſe oſtendit quidquid voluntatis opus non eſt. Igitur ignorantia, quæ ſuperari non poteſt, culpam removet; cum ità prævertat voluntatis motum, ut actûs ceſſatio futura eſſet ommoda, ſi mens non fuiſſet penitùs inſcia.

Opp. 3. adverſus quartam propoſitionem: Facti etiam inſuperabils ignoratio à peccato non eximit; quoniam punitur, ut Geneſ. 12. ubi de Pharaone Rege Ægypti ſic legitur ℣. 17. *Flagellavit autem Dominus Pharaonem plagis maximis, & domum ejus, propter Sarai uxorem Abram.* Neſciebat autem Pharao Abram eſſe conjugem Saræ: ℣. quippè 18. *Vocavitque Pharao Abram, & dixit ei: Quidnam eſt hoc, quod feciſti mihi? Quare non indicaſti quòd uxor tua eſſet? Quam ob cauſam dixiſti eſſe ſororem tuam, ut tollerem eam mihi in uxorem?* Gen. 20. arguitur pariter Abimelech Geraræ Rex, quòd Saram, quam invincibiliter Abrahæ uxorem eſſe ignorabat, ad ſe vocaſſet: ℣. enim 3. *Venit autem Deus ad Abimelech per ſomnium nocte, & ait illi: En morieris propter mulierem, quam tuliſti: habet enim virum.* Item Num. 35. v. 11. *Si quidam nolentes ſanguinem fuderint, pro illis refugii urbes conceduntur.* Et Levit. 5. v. 14. *Pro peccatis ignorantiæ ſacrificia injunguntur.* Injunguntur pariter cap. 22. v. 14. pro alienigenâ, qui de Victimis inſcius comederit.

R. ad primum, culpæ expertem non fuiſſe Pharaonem, utpotè qui nullâ inquiſitione factâ paſſus eſſet, aut juſſiſſet Saram, cujus egregiam formam v. 15. laudabant Aulici, in Palatium abripi, & in uxorem ſibi parari. Quamobrem pœnis fuit ſubjectus, cum nonniſi caſtigatione gravi à voluptatis exoptatæ uſu fuiſſet deterritus. Alia verò fuit Abi-

melechi cauſa. Inquiſierat enim, an Sara Abræ eſſet matrimonio conjuncta, eamque ſibi ſumpſerat ſimplici animo in uxorem. Undè cum apparuiſſet ei Deus, minatuſque eſſet mortem, quòd mulierem conjugatam haberet; reſpondit Abimelech Geneſ. 20. cap. 5. *Domine, num Gentem ignorantem & juſtam interficies? In ſimplicitate cordis mei, & munditiâ manuum mearum feci hoc. Dixitque ad eum Deus: Et ego ſcio quòd ſimplici corde feceris; & ideò cuſtodivi te, ne peccares in me.* Et proindè non peccaverat Abimelech.

R. ad ſecundum, aſſignari Num. 35. Urbes Refugii iis, qui nolentes ſanguinem fudiſſent; non quòd rei, ſeu nocentes reverà eſſent, ſed ut cautione illâ ab homicidio quolibet avocarentur Iſraëlitæ.

R. ad tertium, peccaſſe ſaltem leviter Iſrëlitas, de quibus Levit. 5. Ipſorum enim erat ad Legem ſibi injunctam attendere, utpotè qui non tenerentur offerre ſacrificium, niſi iniquitate deprehensâ; quemadmodùm patet ex his verbis Levit. 5. v. 17. *Anima ſi peccaverit per ignorantiam, feceritque unum ex his, quæ Domini Lege prohibentur, & peccati rea intellexerit iniquitatem ſuam, offeret arietem immaculatum de gregibus ſuis Sacerdoti, qui orabit pro eo, quia neſciens fecerit; & dimittetur ei, quia per errorem deliquit in Dominum.* Item Levit. cap. 22. immundum aliquid ſe tangere neſcienti ſacrificium indicitur; non quòd contactus ille peccati maculam inureret, ſed quia duræ cervicis plebs iis remediis opus habebat, ut ex ſacris Codicibus, & antiquis Patribus quęſt. 2. de Legibus fuit oſtenſum

Quęritur quid ſit, quibuſque rationibus perpetretur peccatum alienum, quod David Pſalm. 18. v. 13. ità ſubjunxit ignorantiæ peccato: *Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda me, & ab alienis parce ſervo tuo.*

R. alienum peccatum, eſſe ab aliis patratum ſcelus, cujus conſcii ſumus, 1° juſſione. Sic homicidii reus fuit David lib. 2. Reg. cap. 11. v. 15. quia Uriam hoſtium armis juſſit objici. 2° auxilio ad ſcelus prębito. Quamobrem prioribus Eccleſiæ ſeculis ab efformandis Deorum Statuis avocabantur fideles, ne ſcilicet idololatriæ, aut cultûs illis Statuis delati à Gentibus rei fierent: eâque de causâ Marcum Arethuſium ampliſſimis laudibus exornat orat. 3. contra Julianum S. Gregorius Nazianzenus, quod ne graviſſimis quidem tormentis potuerit adduci, ut pro diruto Deorum Templo, quod, concedente & impellente Juliano, Arethuſiani excitare moliebantur, quicquam largiretur, ne idolatriæ fieret particeps. 3° conſilio. Sic Propheta Balaam Num. 24. v. 14. quòd Regi Balac ſuaſiſſet filias formâ pręſtantes in Iſraëlitarum caſtra introducere, ut eos in idolatriam impelleret, ejuſdem ſceleris cum Rege concius fuit. 4° conſenſione. Tale fuit peccatum Achab, ad quem ità Elias lib. 3. Reg. cap. 21. v. 19. *Hæc dicit Dominus: In loco hoc, in quo linxerunt canes ſanguinem Naboth, lambent quoquè ſanguinem tuum.* 5° non adhibito autoritatis uſu legitimo. Tale fuit peccatum

Heli lib. 1. Reg. cap. 2. Hinc Ezech. 3. v. 18. legitur: *Si dicente me ad impium: Morte morieris: non annuntiaveris ei*, inquit Dominus, *neque locutus fueris, ut avertatur à viâ ſuâ impiâ, & vivat: ipſe impius in iniquitate ſuâ morietur, ſanguinem autem de manu tuâ requiram. Is igitur*, inquiebat S. Baſilius in proœmio libri Moralium, *qui malum facinus reprimere ſanareve poteſt, de induſtriâ verò procraſtinatur, non immerito iiſdem, quibus facinoris autor eſt, ſuppliciis punitur.* 6° exemplo: cujuſmodi ſunt peccata Paſtorum, & Principum, de quibus Levit. 4. &c. Imò verò & peccatur, cum illud non præbetur exemplum, quod alios ex peccatis avocet: dicunt autem in Traditionibus, inquiebat S. Clemens Alexand. lib. 7. Strom. *Mathiam Apoſtolum inter cætera dixiſſe: Si electi vicinus peccaverit, peccavit electus. Nam ſi ſe ità geſſiſſet, ut verbum, ſeu ratio ejus vitam..... ita eſſet reveritus vicinus, ut non peccaſſet.* 7° ſilentio & occultatione peccati; cum v. g. monitionibus peccantem ad pœnitentiam non adducimus, vel delatione ad Superiores factâ non comprimimus. Undè Lev. cap. 5. v. 1. *Si peccaverit anima, & audierit vocem jurantis, teſtiſque fuerit, quòd aut ipſe vidit, aut conſcius eſt; niſi indicavit, portabit iniquitatem ſuam.* Deniquè cum quis adulatur peccanti, ut monet S. Baſilius lib. 2. de Bapt. quæſt. 9. ſceleris alieni fit particeps.

ARTICULUS TERTIUS.

De Concupiſcentiâ.

CONCUPISCENTIA, rei concupiſcibilis eſt appetitus; qui quidem duplex eſt, ordinatus ſcilicet, ſeu in bonum ſenſibile, & naturæ conſentaneum inclinatio; & inordinatus, ſeu habituale pondus ad fruendum rebus creatis Ità S. Aug. lib. 22. de civit. cap. 22. Hanc autem inordinatam concupiſcentiam deſcribit S. ipſe Doctor lib. 6. contra Julianum cap. 7. velut infirmitatem ex morbo contractam, eòq; difficiliorem ſuperatu, quò vitiorum conſuetudine altiùs animo & viſceribus inſeritur: hanc etiam ipſe confert malæ & interiùs permanenti qualitati, quæ non ſemper opus exterius emittit.

Triplicem eſſe illam inordinatam concupiſcentiam docet S. Joan. 1. Epiſt. cap 2. v. 1. his verbis: *Omne quod eſt in mundo, concupiſcentia carnis eſt, & concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ.* Quam diviſionem ſic explanat S. Aug. in Pſalm. 8. & Tract. 2. in Epiſtolam 1. S. Joannis, ubi ſic habet: *Ergò dilectores mundi, mundus vocantur. Ipſi non habent, niſi tria iſta, deſiderium carnis, deſiderium oculorum, & ambitionem ſæculi.* Et paulò poſt: *Deſiderium carnis eſt, id eſt, deſiderium earum rerum, quæ pertinent ad carnem, ſicut cibus & con-*

ſubitus, & cætera ejuſcemodi. Et deſiderium oculorum dicit omnem curioſitatem. Jam quàm latè patet curioſitas? Ipſa in ſpectaculis, in theatris, in ſacramentis Diaboli, in magicis artibus, in maleficiis, ipſa eſt curioſitas. Aliquandò tentat etiam ſervos Dei, ut velint quaſi miraculum facere, tentare, utrum exaudiat illos Deus, in miraculis curioſitas eſt.... Ambitio ſeculi ſuperbia eſt. Jactare ſe vult (ſcilicet homo) *in honoribus; magnus ſibi videtur homo, ſive de divitiis, ſive de aliquâ potentiâ.* Et cuncta concludens ſic habet: *Tria ſunt iſta, & nihil invenis undè tentetur cupiditas humana, niſi aut deſiderio carnis, aut deſiderio oculorum, aut ambitione ſeculi. Per tria iſta tentatus eſt Dominus à Diabolo.*

CONCL. I. Inordinata illa concupiſcentia, peccati originalis pœna eſt, & ex illo proficiſcitur.

Concluſionem hanc probat Tertull. lib. de animâ cap. 16. ubi diſtincto in homine appetitu rationali & irrationali, irrationalem docet eſſe originalis peccati effectum, & pœnam *Irrationale autem poſterius intelligendum eſt, ut quod acciderit ex Serpentis inſtinctu, ipſum illud transgreſſionis admiſſum, atque exinde inoleverit & coadoleverit in animâ adinſtar jam naturalitatis, quia ſtatim in naturæ primordio accidit..... Et ſi nos etiam irrationale naturæ adſcripſerimus ... æquè irrationale de Deo erit, utpotè naturale; quia naturæ Deus autor eſt. Sed enim à Diabolo immiſſio delicti: irrationale autem omne delictum. Igitur à Diabolo irrationale, à quo & delictum, extraneum à Deo, à quo eſt irrationale alienum.*

Eandem Concluſionem confirmat S. Auguſt. lib. 11. de Geneſ. ad Litt. cap. 1. ubi primos parentes illius concupiſcentiæ inordinationis expertes fuiſſe aſſerit: *Primi Parentes*, inquit, *nudi erant, & non confundebantur: nullus erat motus in corpore, cui verecundia deberetur; nil putabant velandum, quia nihil ſenſerant refrænandum.* Idem habet cap. 34. & lib. 2. de pecc. mer. & remiſſ. c. 21. ubi hujus inordinationis in pœnam peccati æquitatem exponens, ait rebellem illum appetitum, aliàs viro innocenti ſubditum, experiri nunc hominem reum juſtâ Dei vindicis ordinatione: *Faciebat quippè*, inquit, *hoc ordo juſtitiæ, ut quia eorum anima famulum corpus à Domino acceperat, ſicut ipſa eidem Domino, ità illi corpus ejus obediret; & quæ inobediens Deo fuerat, reciprocâ pœnâ inobedientem experiretur carnem famulam ſuam cum ſenſu quodam confuſionis & moleſtiæ.* Æquum enim eſt, ut qui ab Imperatore defecit, ſubditorum defectione puniatur.

CONCL. II. Concupiſcentia peccatum non eſt, licet quid mali ſit, & peccatorum parens.

Probatur prima pars. Concupiſcentia ex ſe mala non eſt, ut quæ ſapienter fuerit hominibus ingenerata ad ſectanda ſibi bona congrua, quæ aliter neglectui habuiſſent homines; v. c. cibos ad vitam neceſſarios non comediſſent, niſi voluptatis ſenſus appetitum incendiſſet. Ex

quo palàm eſt, rei creatæ appetitum hominem ornare & perficere, modò rebus creatis ut ad Deum mediis utatur; quemadmodom indicat S. Auguſtinus lib. 4. Confeſſ. cap. 11. his verbis: *Si autem iſta diligis, ut ſubjecta dilige, ut famulantia dilige, ut arrham ſponſi, ut munera amici, ut beneficia domini; ſic tamen ut memineris ſemper, quid illi debeas; nec iſta propter ſe, ſed iſta propter illum; & per iſta illum, & ſuper iſta illum diligas.*

Secunda pars ex Apoſtolo aperta eſt: Non poteſt enim non dici quid mali, quod hominum commodis eſt infenſum, & adverſatur Divinæ Legi. Porrò autem ſic ſe habet concupiſcentia in hoc præſenti naturæ corruptæ ſtatu. Hinc Rom. 7. ℣. 23. *Video autem aliam Legem in membris meis, repugnantem Legi mentis meæ.* Item Gal. 5. ℣. 17. *Caro enim concupiſcit adverſus ſpiritum; ſpiritus autem adverſus carnem: hæc enim ſibi invicem adverſantur; ut non quæcunque vultis, illa faciatis.*

Et verò non ſolùm Legi Divinæ, & rationi, piiſque ad virtutem motibus & progreſſibus repugnat concupiſcentia; ſed & in peccata impellit continuò, ut docent SS. Paulus, Jacobus, & Joannes.

Primùm S. Paulus plurima, quæ ex inordinatâ concupiſcentiâ prodeunt, ſcelera refert Gal. 5. ℣. 19. his verbis: *Manifeſta ſunt autem opera carnis, quæ ſunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, idolorum ſervitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, diſſenſiones, ſectæ, invidiæ, homicidia, ebrietates, comeſſationes, & his ſimilia.* Quam ab Apoſtolo acceptam doctrinam ſic exponit S. Auguſt. lib. de continentiâ cap. 13. *Cupiditas in vitio ponitur, nec tantùm eſt corporis, verùm & animi. Etenim ſi cupiditas corporis eſt in fornicationibus & ebrietatibus, numquid inimicitiæ, contentiones, æmulationes, poſtremò animoſitates in corporis voluptatibus, ac non potiùs in animi motibus & perturbationibus exercentur? Carnis tamen opera hæc omnia nuncupavit Apoſtolus, ſive quæ ad animum, ſive quæ ad carnem propriè pertinent, ipſum ſcilicet hominem nomine carnis appellans. Opera quippè hominis ſunt, quæ non dicuntur Dei; quoniam homo, qui hæc agit, ſecundum ſeipſum vivit, non ſecundum Deum, inquantùm hæc agit.*

Deindè S. Jacobus conteſtatur Deo non eſſe tribuendas in peccatum impulſiones, ſed ſoli concupiſcentiæ vult aſcribi: ità lib. 1. v. 13. *Nemo cum tentatur, dicat, quoniam à Deo tentatur: Deus enim intentator malorum eſt; ipſe autem neminem tentat. Unuſquiſque verò tentatur à concupiſcentia ſuâ abſtractus & illectus.* Undè deſtructâ poſt mortem concupiſcentiâ, ut docet Sanct. Auguſtinus Serm. 6. de Verb. Apoſt. cap. 1. nullum futurum eſt peccatum. Quamobrem docet idem Sanctus Doctor tùm lib. 6. contra Julianum cap. 15. tùm & libro de Spir. & Litt. cap. 4. nullum committi peccatum, niſi concupiſcendo. Hæc ſunt ejus verba ex cap. 4. libri de Spir. & Litt. deprompta: *Non figuratè aliquid dicitur, quod accipiendum non ſit ſecundum lit-*

tera ſonum, cum dicitur: Non concupiſces. Sed apertiſſimum ſaluberrimumque preceptum eſt, quod ſi quis impleverit, nullum habebit omninò peccatum. Nam hoc ideò elegit Apoſtolus generale quiddam, quo cuncta complexus eſt, tanquam hæc eſſet vox Legis ab omni peccato prohibentis, quod ait: Non concupiſces. Neque enim ullum peccatum, niſi concupiſcendo, committitur. Sic anteà S. Hilarius in Pſalm. 118. & poſteà S. Cyrillus Alex. lib. 4. in Joannem.

Tandem S. Joannes hanc concupiſcentiæ inordinationem edocet, ſimulque tradit illam non eſſe à Deo: Ità Ep. 1. cap. 2. v. 15. *Nolite*, inquit, *diligere mundum, neque ea, quæ in mundo ſunt. Si quis diligit mundum, non eſt charitas Patris in eo; quoniam omne quod eſt in mundo, concupiſcentia carnis eſt, & concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ, quæ non eſt ex Patre, ſed ex mundo eſt.* Hæc concupiſcentia triplex, non eſt ex Patre, ſed ex mundo primi parentis iniquitate depravato, ut ſagaciſſimè obſervat S. Aug lib 5. contra Julianum cap. 16. ubi ponderans prædicta S. Joannis verba ſic habet: *Apoſtolus Joannes non ait: Nolite uti mundo: ſed, nolite diligere mundum: ubi poſuit & concupiſcentiam carnis. Qui enim non diligens utitur, quaſi non utens utitur; quia non ejus rei cauſâ utitur, ſed alterius, quam diligens intuetur, ut etiam non diligens hâc utatur.* Ideò clamant Scripturæ per os Apoſtoli Pauli 1. Cor. 7. v. 31. *Et qui utuntur hoc mundo, tanquam non utantur:* in quem locum rursùs idem S. Doctor ſic ſcribit: *Quid eſt, quaſi non utantur; niſi non diligant quo utuntur? quoniam tale eſt, ut benè aliter non utantur? Et hoc quidem etiam in his rebus obſervandum eſt, quæ in hoc mundo ſic bonæ ſunt, ut tamen eas diligi non oporteat.* Hinc idem Apoſtolus diſertè præcipit Rom. 12. v. 2. *Nolite conformari huic ſeculo.* Iſtud enim amore fit, quo quis amat ſeculum, ſeu rem ſecularem propter ſe, non ad aliud referendo; ſeu quod idem eſt, tanquam finem dilectionis, in quo quieſcat quod fit in omni omninò peccato gravi: *Niſi voluntas*, inquit ipſe S. Auguſt. lib. 11. de Trin. cap. 5. *Quidquid in eis*, (nempè exterioribus rebus) *capit, ad meliorem verioremque vitam referat, atque in eo fine, cujus intuitu hæc agenda judicat, acquieſcat; quid aliud facimus, niſi quod nos Apoſtolus facere prohibet dicens: Nolite conformari huic ſeculo?* Et alibi nimirùm lib. 12. cap. 13. *Non ut conformemur huic ſeculo, finem conſtituendo in bonis talibus, & in ea detorquendo beatitudinis appetitum; ſed ut quidquid in uſu temporalium rationabiliter facimus, æternorum adipiſcendorum contemplatione faciamus, per iſta tranſeuntes, illis inhærentes.* Alia plura retulimus tùm q. 1. de Legibus, tùm & q. 1. hujus Tractatûs.

Opp. 1. Concupiſcentia vocatur ab Apoſtolo peccatum Rom. 6. v. 12. *Non regnet*, inquit, *peccatum in veſtro mortali corpore.* Et cap. 7. dicitur ab eodem Lex menti repugnans, & captivans in lege peccati: *Video autem*, inquit v. 23. *aliam legem in membris meis, repugnantem*

legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati. Undè ſit, ut idem Apoſtolus ab eâ liberari poſtulet ibidem v. 24. *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus?* Quis autem ab eo quod bonum eſt, poſtulat liberari, ut habet S. Aug. lib. 1. ad Bonif. cap. 15. Et ſanè adeò eſt hominis bono infenſa concupiſcentia, ut ſit oppugnanda perpetuò, juxta illud S. Pauli ad Coloſſ. cap. 3. v. 5. *Mortificate ergò membra veſtra, quæ ſunt ſuper terram.*

R. hæc ſingula de libidine, ſeu inordinato appetitu eſſe intelligenda; & ideò concupiſcentiam ab Apoſtolo vocari regnum peccati, legem ſervitutis, & legem peccati. Ordinata enim concupiſcentia rectæ naturæ eſt conditio ad bonum ſenſibile inclinans, & proindè ad aliquid naturæ ſecundum ſe ſpectatæ conſentaneum, ſeu in totius, cujus pars eſt, commodum; ita ut appetitus ſenſitivi motu voluntas recta utatur ad procurandam individui ſalutem, & rectam ordinationem, quæ non occurrit, niſi cum inferiores facultates ſuperioribus ſubduntur, hoc eſt animæ, ſeu hominis parti ſuperiori, utpotè perfectiori, & duci. Proindè inferior pars, ſeu appetitus ſenſitivus, ſi rectus ſit, nullum aliud amplectitur bonum ſenſibile, niſi quod amplectendum injungit facultas ſuperior, nempè voluntas; & ſic averſatur bonum voluntati repugnans, ſi officio ſuo non deſit. Ergò cum in bonum ſenſibile fertur contra voluntatis præſcriptum, inordinatio contingit. Nam à Lege ſibi injunctâ tunc appetitus recedit, peccatque adverſus totius bonum: ſicut & peccarent orbis partes, ſi privatis commodis, aut voluptatibus ſtuderent, nec ſectarentur quæ ſibi ad univerſi regimen ſunt injuncta. Erat autem in Adamo innocente appetitus ordinatus, illi dominabatur, & nonniſi liberâ voluntatis electione, liberoque adverſus uxorem complacentiæ affectu, inquit S. Aug. fructum vetitum deguſtavit: quod peccatum ſi non perpetraſſet, remanſiſſet profectò concupiſcentia ordinata, ut diximus. Quis enim negat futurum fuiſſe concubitum, inquit Sanctus Auguſtinus lib. 22. de civ. cap. 22. & 23. etiamſi peccatum non præceſſiſſet? Sed ſicut futurus fuerat aliis membris, ità etiam genitalibus voluntate motis, non libidine concitatis; aut certè etiam ipsâ libidine, ut non vos de illâ nimiùm contriſtemus; non qualis nunc eſt, ſed ad nutum voluntarium ſerviente.

Obj. 2. In peccatum primi parentis immeritò refertur hæc concupiſcentiæ inordinatio, cum hæc ejus ſit conditio; alioquin in ſolis occurreret hominibus, non verò in brutis. Quamobrem à Deo autore fuit inſita, & in eâ culpari nihil poteſt præter abuſum.

R. concupiſcentiam ideò dici malam, non quòd ipſa ſit formaliter mala, ut loquuntur; ſed quia & ex peccato eſt, & ad peccatum inclinat, non ſceleratos tantummodò, ſed & viros eximiæ pietatis. Undè quia hoc malo rectè utuntur homines; ideò ſanctitate præcellunt, & pro ſuâ adverſus illam concupiſcentiam obſiſtentiâ, gradum ſuæ virtuti congruum, & reſpondens præmium conſequuntur, ut docet S. Auguſtinus lib.

lib. 3. contra Julianum cap. 21. his verbis: *Ego verò ſic ad tua iſta reſpondeo: Concupiſcentiæ carnalis qui modum tenet, malo benè utitur; qui modum non tenet, malo malè utitur: qui autem etiam ipſum modum ſanctæ virginitatis amore contempſerit, malo meliùs non utitur. Confidentia quippè divinæ opitulationis & muneris contempſit infima remedia, ut glorioſiora poſſet exercere certamina.*

Quæ autem concupiſcentiæ eſt inordinatio, Deo adſcribi non poteſt. Quæ enim à Deo ordinata ſunt, non poſſunt homini affectum ingenerare, quo rebus creatis velit frui; cum hominem propter ſe crearit, & in ſeipſo felicitatem hominis conſtituerit. Jam verò in animantium appetitu expendendo non moror; ſed unum dico rectum in omnibus videri, & ad fines naturales conſequendos idoneum.

ARTICULUS QUARTUS

Quænam ſint corporis calamitates in peccati originalis pœnam inflictæ?

CONCLUSIO. Morbi, labores, & cçteræ calamitates; imò & ipſa mors, peccati originalis pœnæ ſunt.

Prob. Quia ampliſſima erat felicitas hominis recti Geneſ. 2. deſcripta, iſque unico prçcepto interpoſitâ mortis comminatione ab unius cibi uſu deterrebatur: ſed mulieri morem gerens, legem obſervatu facillimam infregit; ideòque laboribus & morti juſto Dei judicio ſubjectus fuit; quemadmodùm patet tùm ex his Dei ad Evam lapſam verbis, ex Gen. 3. v. 16. deprompcis: *Multiplicabo ærumnas tuas, & conceptus tuos: in dolore paries filios, & ſub viri poteſtate eris, & ipſe dominabitur tui:* tùm etiam ex iſtis ipſius Dei ad Adam v. 17. *Quia audiſti vocem uxoris tuæ ..... maledicta terra in opere tuo: in laboribus comedes ex eâ cunctis diebus vitæ tuæ ..... In ſudore vultûs tui veſcêris pane &c.* Indè morti factus eſt obnoxius Adam, juxta illud v. 19. *Quia pulvis es, & in pulverem revertêris.* Hinc Apoſtolus Rom. 5. ℣. 12. *Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors.* Item Rom. 8. ℣. 10. *Si autem Chriſtus in vobis eſt; corpus quidem propter peccatum; ſpiritus verò vivit propter juſtificationem. Quòd ſi ſpiritus ejus, qui ſuſcitavit Jeſum à mortuis, habitat in vobis; qui ſuſcitavit Jeſum Chriſtum à mortuis, vivificabit & mortalia corpora veſtra, propter inhabitantem ſpiritum ejus in vobis.* 1. etiam Cor. 15. v. 21. *Per hominem mors, & per hominem reſurrectio mortuorum.* Quibus Apoſtoli verbis quemadmodùm opponitur Chriſtus Adamo; ità & reſurrectioni per Chriſtum mors, quæ per unum homi-

nem eſt intromiſſa. Igitur mors & aliæ calamitates ſunt peccati originalis pœnæ.

Hanc doctrinam profitentur Antiqui, ut Tert. lib. de Animâ cap. 52. ubi ſic habet: *Qui autem primordia hominis novimus, audenter determinamus mortem non ex naturâ ſecutam hominem, ſed ex culpâ, ne ipsâ quidem naturali.* Item Novatianus pœnam illam miſericorditer inflictam fuiſſe obſervat lib. de Trin. cap. 11. ubi ait hominem, niſi morti fuiſſet addictus, in æternum Deo exoſum futurum fuiſſe, nec peccatum fuiſſe unquam intermoriturum, ſeu deſtruendum. Idem explanat S. Auguſtinus lib. 1. de peccat. merit. & remiſſ. tùm ex eo quòd Deus Adamo dixerit Geneſ. 2. *Terra es, & in terram ibis*: tùm ex eo quòd vehementi mortis timore concutiamur, melioriſque vitæ deſiderio teneamur. Si enim, inquit cap. 5. ejuſdem libri, ex illâ innocentiæ felicitate non decidiſſet homo, mortalis quidem fuiſſet, ſed non moriturus. Aliud enim eſt mori, & aliud poſſe mori; ſicut aliud eſt vulnerari, aliud poſſe vulnerari: non enim ideò vulneribus ſubjiciuntur qui ſunt vulneribus obnoxii. Poterat quidem anima hominis à corpore ſejungi; ſed nunquam hæc ſejunctio contigiſſet, niſi pro hominis arbitrio: donatus enim fuerat alimento ad reſtaurandas vires idoneo, nempè arboris vitæ fructu. Ubi autem in peccatum lapſus eſt, pœnam illam expertus eſt. Et lib. 1. de peccato orig. veritatem hanc fuſiùs probat adverſus Pelagium & Cæleſtium, qui Adamum etiam innocentem fuiſſe, ſicut & nunc morti obnoxium diſputabant: quem errorem damnarunt Concilia Dioſpolitanum, Carthaginenſe, Milevitanum, & Romanum.

Hujus etiam judicii æquitatem eâ ratione commendat S. Auguſtinus. 1° quia, ut habet lib. de verâ Religione cap. 12. æquitatis fuit, ut homini eriperentur bona liberaliter conceſſa, quæ Deo largitori prętulerat; & proindè ut auferrentur illa, quibus corporis robur ſuſtentabatur, adjumenta; & juxta divinam comminationem viribus illis deſtitutus, mortique factus obnoxius, debilitaretur in dies; & tandem penitùs deficeret. Hinc corporis dolores, morbi, cæteræque moleſtiæ, & ultimum deliquium, ſeu mors, promanant. Hinc anima, quæ anteà viribus acceptis pręvalida, robur in corpus diffundebat, ſuæque felicitatis bona cum corpore habebat communicata, infelix caſu voluntario facta, peccati pœnarum calamitoſam participationem cum eo quoque habet communem, & imbecillior facta corpus nequit ſuſtentare. 2° quia, ut diſſerit ejuſdem lib. cap. 15. imbecillitate inflictâ & morte, à corporis voluptatibus ad æternum veritatis amorem advocamur, & in hac œconomiâ juſtitiæ ſimul & benignitatis pulchritudo & ornamentum eluceſcit: bonorum enim inferiorum dulcedine decepti, pœnarum amaritudine erudimur, quid inter legem neglectam & infractam, & peccatum interſit diſcriminis. Hinc ob utentis caſtigationem labores adeò moleſti orti ſunt ex iſtis bonis, quæ in ſolatium fuerant creata, ne videlicet in detrimentum ſæpiùs cedant. Sicut enim Sol, etſi nihil mali ha-

beat, ſi tamen attentiùs, quàm par eſt, conſpiciatur, ſequitur obcæcatio: ſic terrena bona, quæ modeſto utentis affectu poſſeſſa, juſtum non vulnerant, ſi amore paulò majori diligantur; quia malè amantur, fiunt noxia, implicant ærumnis, deludunt fallacibus voluptatibus, quæ nec permanent, nec ſatiant, & certis torquent doloribus, variarumque ſpecierum multitudine ab unitate Dei per carnales ſenſus divellunt, & mutabili varietate multiplicatos injiciunt affectus, & abundantiam laborioſam, & copioſam inferunt egeſtatem. Quamobrem addit lib. 8. de Geneſ. ad Litt. cap. 8. hominis innocentis laborem, qui futurus fuerat voluntatis exhilaratio, nunc moleſtiſſimum eſſe. 3° quia, ut habet Ep. 120. cap. 23. cum Deus ſit incommutabile bonum, & homo mutabilis, fit homo melior ad Deum accedendo, & neceſſariò deterior recedendo; & idcircò neceſſariò puniendus eſt, quòd à Deo ſe averterit. Hinc æquiſſimâ juſtitiâ factum eſt, ut qui amiſit quod amare debuit, amittat etiam cum dolore quod amare non debuit; & qui Legem imperantem agere noluerat, à Lege quoque vindice ageretur. Eandem reddit rationem lib. 7. de Geneſ. ad Litt. cap. 25. irriſoribus impiis quærentibus, quare Deus ſic hominem lapſum punierit? Reſpondet enim non poſſe, quin ſummi boni deſertor in grave malum non cadat.

Opp. 1. Si peccatum originale eſſet mortis cauſa; ſanè illo ſublato, in baptizatis tolleretur mortis neceſſitas: ſublatâ enim causâ, tollitur effectus.

R. condonatâ originali labe non tolli variis de cauſis à Deo miſericorde mortis neceſſitatem; cum præſertim ex S. Auguſtino lib. 2. de peccatorum merit. & remiſſ. cap. 31. tùm ad fidei exercitationem, tùm ad removenda mala plurima, hypocriſim v. c. conducat. Plures enim ad fidem accederent, aut pœnitentiam lapſi amplecterentur declinandæ mortis expectatione, potiuſquàm vitæ æternæ deſiderio. *Quid enim*, inquit, *magnum erat, videndo non mori eos, qui crederent, credere ſe non moriturum? Quantò eſt majus, quantò fortius, quantò laudabilius ità credere, ut ſe ſperet moriturus ſine fine victurum?* Alias cauſas retulimus ex Novat. ne videlicet immortale fieret ſcelus.

Inst. Si morbi & aliæ calamitates eſſent pœnæ peccati originalis, omnibus æquè reis æqualiter infligerentur, & æquales remanerent poſt Baptiſmum: quod tamen falſum eſt.

R. pœnas ejuſmodi variis de cauſis inæquales eſſe, tùm ob temperamenti diverſitatem; tùm ob ſanitatis neglectum inſigniorem; tùm ob privatorum peccata in variis graviora, & longè plura; tùm denique ad uberiorem exercitationem, & ut ſit locus ampliori merito.

Opp. 2. Mors & morbi, naturæ mortalis conditiones ſunt: ideò enim mortalis eſt homo, & morbis obnoxius, quia ex qualitatibus contrariis componitur.

R. cum S. Auguſtino, hominem quidem ex naturâ ſuâ mortalem fuiſſe, non verò fuiſſe moriturum, licet ex elementis ſibi invicem op-

poſitis conſtaret. Ea enim virtus erat animæ integræ, ut corpus ab interitu, & à morbis ſervare poſſet, & uſu arboris vitæ ſtatûs ſui perennitatem adverſus varias elementorum commotiones tueri.

ARTICULUS QUINTUS.

An, & quibus pœnis ſubjiciantur infantes, qui cum originali peccato decedunt?

VINCENTIUS quidam, quem confutat S. Auguſtinus lib. 2. & 3. de animâ & ejus origine cap. 9. infantes regno cœlorum non excludi cenſuit, licet Baptiſmum non percepiſſent. Pelagius verò infantibus ejuſcemodi Regnum Dei negavit, & ipſis quandam tantùm æternam pollicebatur vitam.

Ex Catholicis ſunt qui felicitatem quandam naturalem illis infantibus eſſe concedendam propugnarunt, aſſeruerunique illos nec ipſi dolori ex viſionis Dei privatione percepto, nec variis moleſtiis obnoxios fore.

Alii verò exiſtimarunt non ſolâ Dei viſione privandos eſſe infantes illos; ſed & pœnis, quæ dicuntur ſenſûs, ſubjiciendos. Quid hac in quæſtione certum ſit, primò eſt conſtituendum: poſtmodùm quid hac in re non definitâ videatur probabilius.

CONCL. I. Parvuli abſque Baptiſmo decedentes, tùm Dei Regno, tùm vitâ æternâ privabuntur, ſeu Dei viſione; graviſſimumque indè patientur mœrorem, qui cum naturali beatitudine à quibuſdam excogitatâ ſtare nequit.

In confutandis illis ſententiis tempus fruſtrà tereremus: ſatis ſit adverſus Vincentium opponere verba Chriſti Joan. 3. ℣. 5. *Niſi quis renatus fuerit ex aquâ & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum cœlorum.* Fruſtrà pariter immoraremur adverſus Pelagium in renovandâ inter regnum cœlorum & vitam æternam diſcriminis confutatione, de quâ, ubi de peccato originali, egimus: ſatis ſit hîc Scripturæ loca referre, quibus à vitâ æternâ depelluntur qui fide non donantur, & proindè infantes non renati: ſic Joan. cap. 3. ℣. 15. *Omnis qui credit in ipſum non pereat, ſed habeat vitam æternam..... ſed ut ſalvetur mundus per ipſum.* Et ℣. 36. *Qui autem incredulus eſt filio, non videbit vitam.* Præterea ſalutis & gratiæ nemo fit particeps, niſi per Chriſtum. *Nec enim*, ut habetur Act. 4. ℣. 12. *aliud nomen eſt ſub cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos ſalvos fieri.* Rom. etiam 6. ℣. 23. *Gratia Dei vita æterna.* Baptiſmus autem donorum Chriſti eſt initium. Deniquè in Concilio Dioſpolitano, referente S. Auguſtino Epiſt. 106. ad Paulin. Anathemati fuit ſubjecta hæc Pelagii ſententia dicentis,

infantes vitam æternam, non percepto Baptiſmate, aſſequi. Hunc errorem proſcripsêre pariter Concilia Africana, Carthaginenſia ſcilicet & Milevitanum; item S. Leo Ep. 86. ad Nicetam, Gelaſ I. in Epiſt. ad Piſcenos, & Trident. Conc. Seſſ. 5.

Nec plura congeram in depellendâ tertiâ ſententiâ, quam procul amandant futura Dei viſionis pollicitatio, & expectanda ex felicitate gaudia, ſicuti liquet tùm ex iſto 1. Cor. 13. ✝. 12. *Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate: tunc autem facie ad faciem*: tùm etiam ex illo 1. Joan. 3 ✝. 2. *Videbimus eum ſicuti eſt.* Quis enim ſe tanto bono privatum ſentiet, qui non graviſſimo mœrore afficietur? Intelligent autem infantes, Baptiſmo non percepto mortui, ſe in æternum felicitate iri privatum, quemadmodùm docet S. Aug. in Enchir. cap. 112.

Nec denique in refellendâ illâ naturali beatitudine operam collocabimus; cum nullum extet in Scripturis, aut Antiquorum operibus, illius monumentum; niſi velint illi Theologi in dogmatis ſui patrocinium advocare Pelagianos. Quid enim aliud per vitam æternam à Regno cœlorum diſtinctam intelligere potuerunt Pelagiani, præter naturalis cujuſdam beatitudinis poſſeſſionem, ſeu tertium felicitatem inter & damnationem æternam locum? Undè pudere deberet viros catholicos renovatæ ejuſcemodi hæreſeos. Sed non attenderunt proculdubiò: obvia enim illis fuiſſet adverſus figmentum ſimile univerſalis Eccleſiæ ſententia, quam refert S. Auguſtinus lib 1. de Animâ & ejus origene cap. 9. & lib. 2. cap. 12, ubi ſic ſcribit: *Novellos Hæreticos Pelagianos juſtiſſime Conciliorum Catholicorum & Sedis Apoſtolicæ damnavit autoritas, eo quòd auſi fuerint non baptizatis parvulis dare quietis & ſalutis locum, etiam præter Regnum cœlorum.* Obvia quoque illis Theologis fuiſſet Antiquorum doctrina unanimis, qui aſſerunt infantes in Chriſto non renatos perire, ut S. Cyprianus Ep. 59 ad Fidum, & S. Leo Epiſt. 93. ad Turribium cap. 9. ubi docet infantibus manere peccati mortalitatiſque contagium, quod à primo parente in ipſos dimanavit, donec virtute Baptiſmatis promiſſionis filii renaſcantur.

Opp. 1. Viſionis Dei intuitivæ, utpote doni ſingularis naturaliter ignoti, privatione non dolent infantes, non accepto Baptiſmo mortui. Sicut enim nulla movet ignoti libido; nec etiam moleſtiam infert boni non cogniti jactura.

R. Divinâ tantummodò gratiâ nos quidem in viſionis divinæ cognitionem venire; illo tamen dono in primi parentis pœnam orbari ſe intelligunt infantes ex judicio divino. Ut enim habet S. Auguſt. lib. 3. contra Julian cap. 12. exigit Juſtitiæ ordo, ut qui judicium ſubit, Judicis audiat ſententiam, & ſententiæ æquitatem, & proindè quæ pœna ſit ſuſtinenda, & quam ob cauſam.

Nec eſt quòd opponant aliqui, infantes nec aptitudinem, nec jus habere ad Dei viſionem. Sed eſto non habuerint aptitudinem proximam ad viſionem, quia non fuerunt Baptiſmi gratiam aſſecuti: attamen habuerunt ſemper remotam. Dei enim gratiâ donari potuerunt, cum

Deus eis gratias præpararit: imò & in eis erat jus ad illam viſionem, ſaltem in primo homine adhuc innocente.

Inſt. S. Auguſtinus lib. 5. contra Julian. cap. 11. aſſerit pœnam infantibus ob peccatum originale inflictam, omnium eſſe mitiſſimam: *Poteſt*, inquit lib. 1 de peccatorum merit. & remiſſ. cap. 16. *rectè dici parvulos ſine Baptiſmo de corpore exeuntes in damnatione omnium mitiſſimâ futuros.* Talis verò non eſſet infantium pœna, ſi noſſent ſe viſione privatos: nam ex viſionis privatione profectus dolor, ſummus non eſſe nequit.

R. dolorum, qui in inferis ſuſtinentur, graviſſimum quidem eſſe ex Dei viſionis privatione ortum: *Perire à Regno Dei*, inquit S. Auguſt. Enchir. cap. 112. *exulare à civitate Dei, alienari à vitâ Dei, carere tam magnâ multitudine dulcedinis Dei, quam abſcondit timentibus ſe; perficit autem ſperantibus in ſe, tam grandis eſt pœna, ut ei nulla poſſint tormenta, quæ novimus, comparari.* Infantium tamen cum originali peccato decedentium pœna ab eodem S. Auguſt. dicitur omnium leviſſima pœna; quia nemo eſt præter illos in inferis, qui pœnæ adeò mitiſſimæ ſubjiciatur.

CONCL. II. Probabilius eſt pœnis ſenſûs non ſubjacere infantes, qui cum peccato originali moriuntur.

Prob. 1. quia illicitæ delectationi perceptæ reſpondere videtur pœna ſenſûs. Undè Apocal. 18. ℣. 7. *Quantùm glorificavit ſe, & in deliciis fuit; tantùm date illi tormentum & luctum.* Nullam autem experti ſunt voluptatem infantes, & proindè pœnis illis non videntur obnoxii; cum præſertim Iſaiæ ultimo, & Marci 9. ℣. 45. ignis conjungatur cum verme, ſeu cum conſcientiæ morſu: *Vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.* Nullo autem conſcientiæ ſtimulo torqueri poſſunt infantes illi.

Prob. 2. quia nonnullis Patribus ità videtur, v. g. S. Gregorio Naz. qui Orat. 40. in S. Baptiſma diſtincto triplici baptizandorum genere infantes ſine Baptiſmate mortuos in tertio loco reponit, eoſque ſuppliciis à juſto Judice affici negat; quia improbitate carent: *Poſtremi denique*, inquit, *nec cœleſti gloriâ, nec ſuppliciis à juſto Judice afficiuntur, utpote qui, licet ſignati non fuerint, improbitate tamen careant, atque hanc jacturam paſſi potiùs fuerint, quàm fecerint. Neque enim ubi quiſquis dignus ſupplicio non eſt, protinus honorem quoque meretur: quemadmodum nec quiſquis honore indignus eſt, ſtatim etiam pœnam promeretur.* Nobis ergo non deeſt, ut cum S. Auguſtino loquar lib. 1. cont. Jul. c. 5. *Magni nominis & famâ celeberrimâ illuſtris Epiſcopus, cujus eloquia ingentis merito gratiæ, etiam in Linguam Latinam tranſlata uſquequaque claruerunt.* Huic alium ſubjicimus Doctorem inter Latinos haud mediocris notæ virum; *Ambroſius eſt ille*, ut ejuſdem S. Auguſtini verbis utar lib. 2. Oper. imperf. c. 26 *non quicunque de vulgo.* S. autem Ambroſius lib. 2. de Abraham c. ult. adductis illis Joan. 3. ℣. 5. verbis: *Niſi quis renatus fuerit &c.* ità ſcribit: *Utique nullum excipit, non infantem, non aliquâ præventum neceſſitate.*

infantes vitam æternam, non percepto Baptiſmate, aſſequi. Hunc errorem proſcripſêre pariter Concilia Africana, Carthaginenſia ſcilicet & Milevitanum; item S. Leo Ep. 86. ad Nicetam, Gelaſ. I. in Epiſt. ad Piſcenos, & Trident. Conc. ſeſſ. 5.

Nec plura congeram in depellendâ tertiâ ſententiâ, quam procul amandant futura Dei viſionis pollicitatio, & expectanda ex felicitate gaudia, ſicuti liquet tùm ex iſto 1. Cor. 13. ℣. 12. *Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate: tunc autem facie ad faciem:* tùm etiam ex illo 1. Joan. 3. ℣. 2. *Videbimus eum ſicuti eſt.* Quis enim ſe tanto bono privatum ſentiet, qui non graviſſimo mœrore afficietur? Intelligent autem infantes, Baptiſmo non percepto mortui, ſe in æternum felicitate iri privatum, quemadmodùm docet S. Aug. in Enchir. cap. 112.

Nec deniquè in refellendâ illâ naturali beatitudine operam collocabimus; cum nullum extet in Scripturis, aut Antiquorum operibus, illius monumentum; niſi velint illi Theologi in dogmatis ſui patrocinium advocare Pelagianos. Quid enim aliud per vitam æternam a regno cœlorum diſtinctam intelligere potuerunt Pelagiani, præter naturalis cujuſdam beatitudinis poſſeſſionem, ſeu tertium felicitatem inter & damnationem æternam locum? Undè pudere deberet viros catholicos renovatæ ejuſcemodi hæreſeos. Sed non attenderunt proculdubio: ob... enim illis fuiſſet adverſus figmentum ſimile univerſalis Eccleſiæ ... tia, quam refert S. Auguſtinus lib. 1. de Animâ & ejus or... & lib. 2. cap. 12. ubi ſic ſcribit: *Novellos Hæreticos ... ſimè Conciliorum Catholicorum & Sedis Apoſtolicæ ... tas, eo quòd auſi fuerint non baptizatis parvuli... tis locum, etiam præter regnum cœlorum.* Ob... gis fuiſſet Antiquorum doctrina unanimis ... ſto non renatos perire, ut S. Cyprian... Ep. 93. ad Turribium cap. 9. ubi d... talitatiſque contagium, quod à pri... nec virtute Baptiſmatis promiſſio...

Opp. 1. Viſionis Dei intui... ignoti, privatione non dolent... Sicut enim nulla movet ign... non cogniti jactura.

R. Divinâ tantummo... gnitionem venire; illo ... intelligunt infantes ex ... contra Julian. cap. ... dicis audiat ſententi... ſit ſuſtinenda, & qu...

Nec eſt quòd op... bere ad Dei viſior... ad viſionem, quis...

buerunt ſemper remotam. Dei enim gratiâ donari potuerunt, cum Deus eis gratias præpararit: imò & in eis erat jus ad illam viſionem, ſaltem in primo homine adhuc innocente.

Inst. 1. S. Auguſt. lib. 5. contra Julian. cap. 11. aſſerit pœnam infantibus ob peccatum originale inflictam, omnium eſſe mitiſſimam; *Poteſt*, inquit lib. 1. de peccatorum merit. & remiſſ. cap. 16. *rectè dici parvulos ſine Baptiſmo de corpore exeuntes in damnatione omnium mitiſſimâ futuros.* Talis verò non eſſet infantium pœna, ſi noſſent ſe viſione privatos: nam ex viſionis privatione profectus dolor, ſummus non eſſe nequit.

R. dolorum, qui in inferis ſuſtinentur, graviſſimum quidem eſſe ex Dei viſionis privatione ortum: *Perire à regno Dei*, inquit S. Auguſt. Enchir. cap. 112. *exulare à civitate Dei, alienari à vitâ Dei, carere tam magnâ multitudine dulcedinis Dei, quam abſcondit timentibus ſe; perficit autem ſperantibus in ſe, tam grandis eſt pœna, ut ei nulla poſſint tormenta, quæ novimus, comparari.* Infantium tamen cum originali peccato decedentium pœna ab eodem S. Auguſtino dicitur omnium leviſsima pœna; quia nemo eſt præter illos in inferis, qui pœnæ adeò mitiſſimæ ſubjiciatur.

Inſt. 2. Ex S. Gregorio Nyſſ. orat. de infantibus præmaturâ morte [...]breptis, *immatura mors infantium neque in doloribus ac mæſtitiâ eſſe* [...]*ui ſic vivere deſiit, intelligendum eſſe nobis ſuggerit.* Quibus [...]ficat infantes iſtos eſſe abſque omni dolore.

[...]ium Nyſſ. ab infantibus quidem removere dolorem ex [...]iendum; non verò mœrorem ortum ex privatione [...] ſubjicit infantes cum originali peccato mortuos, [...]*um iis, qui per omnem virtutem in hac vitâ*

[...]

[...]robabilius eſt pœnis ſensûs non ſubja[...]ginali moriuntur.

[...] perceptæ reſpondere videtur pœna [...]*antùm glorificavit ſe, & in de*[...] *luctum.* Nullam autem ex[...]dè pœnis illis non videntur [...]arci 9. ℣. 45. ignis con[...] morſu: *Vermis eorum non* [...]tem conſcientiæ ſtimulo

[...]ntur, ut S. Greg. Naz. [...] Baptiſmate mortuos, [...]eo affici ait; addit [...] pœnarum eſt cauſa. [...] ult. ubi ſic habet: [...]*ventum neceſſitate:*

habeant tamen illam opertam pœnarum immunitatem; neſcio, an habeant regni honorem. S. Bernardus idem cenſuit, cum ſolos liberâ voluntate lapſos, in inferos detrudi aſſerat Serm. 2. de Tempore Paſchali: *Quid odit*, inquit, *aut punit Deus, præter propriam voluntatem? Ceſſet voluntas propria, & Infernus non erit. In quem enim ignis ille deſævit, niſi in propriam voluntatem?* Ergò cum parvuli nihil egerint propriâ voluntate, ſed paternâ tantùm, hoc igne non cruciabuntur, inquit S. Bernardus. Jam excerptum ex Apocalypſ. 18. principium ſic refert Innocentius III. cap. Majores. *Pœna originalis peccati eſt carentia viſionis Dei; actualis verò peccati pœna eſt gehennæ perpetuæ cruciatus.*

Deniquè hanc videtur doctrinam ſupponere diſciplina Eccleſiæ, quæ nullam in baptizandis adultis ſatisfactionem exigit. Si enim peccatum originale pœnis ſensûs ſubditum fuiſſet; certè pœnarum immunitatem baptizatis omnibus non induliſſet Eccleſia, nec eos excepiſſet aliâ lege, quàm poſt Baptiſmum lapſos.

Opp. 1. Math. 25. dicturus eſt Dominus in ſiniſtrâ conſtitutis: *Ite in ignem æternum.* Hinc Apoſtolus 2. Cor. ℣. 10. ſic habet: *Omnes nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti, ut referat unuſquiſque propria corporis, prout geſſit, ſive bonum, ſive malum.* Cum ergò parvuli non renati in ſiniſtrâ futuri ſint, profectò in ignem æternum cum cæteris detrudentur, & propria corporis referent: utriuſque enim partis ratione in primo parente fuerunt lapſi, & cum ipſo fructum vetitum deguſtarunt. Igitur æquè pœnis ſensûs obnoxii erunt, ac cæteri. Quod & colligitur ex Apocal. 20. ℣. 6. ubi ſic habetur: *Beatus, & ſanctus, qui habet partem in reſurrectione primâ: in his ſecunda mors non habet poteſtatem.* Et ℣. ultimo: *Qui non eſt inventus in libro vitæ ſcriptus, miſſus eſt in ſtagnum ignis.* Porrò autem ejuſcemodi infantes non ſunt in libro vitæ ſcripti, nec participes reſurrectionis primæ, ſicut nec cæteri reprobi. Quamobrem obnoxii erunt ſecundæ morti, ſeu pœnis Inferni. Per ſecundam enim mortem intelligendæ ſunt pœnæ Inferni cum S. Auguſtino lib. 13. de civit. cap. 2. & lib. 21. cap. 3. Quam quidem ipſius S. Doctoris ſententiam ſecuti ſunt S. Fulgentius lib. de Fide ad Petrum, S. Gregorius Magnus lib. 9. Moralium in Job, & Alcuinus in Carminibus.

R. infantes quidem cum cæteris ante Chriſti Tribunal adfuturos ultimo Judicii die; attamen pœnis ſensûs non eſſe addicendos. Undè laudata Scripturæ verba non de ipſis, ſed de ſolis adultis ſunt intelligenda. Hæc quippè damnationis ſola cauſa profertur Math. 25. *Eſurivi enim, & non dediſtis mihi manducare*, &c. Ejuſcemodi verò criminis conſcii nequeunt eſſe infantes. Ad adultos ſolos pariter pertinent loca Joan. 5. ℣. 29. Lucæ 13. cap. 18. & 2. Cor. 5. ubi adultos ſic alloquitur Apoſtolus: *Audemus autem*, inquit, *& bonam voluntatem habemus magis peregrinari à corpore, & præſentes eſſe ad Dominum. Et ideò contendimus, ſive abſentes, ſive præſentes, placere illi. Omnes enim nos ma-*

nifeſtari &c. Quæ ultima verba cum prioribus neceſſariò conjungit particula *enim*, & ad ſolos adultos contrahit. Expoſitionem hanc confirmant adjuncta cap. 14. ad Rom. ℣. 10.

Neque prorsùs diffitemur in eâ, quæ nobis opponitur, verſatum fuiſſe ſententiâ S. Auguſtinum; ſcribit enim Serm. 14. de verbis Apoſt. c. 3. *Venturus eſt Dominus, & judicaturus de vivis & mortuis..... Siniſtris dicturus: Ite in ignem æternum, qui paratus &c. Dextris dicturus: Venite benedicti....... Nullus relictus eſt medius locus, ubi ponere queas infantes; de vivis & mortuis judicabitur. Alii erunt ad dextram, alii ad ſiniſtram; non novi aliud.* Nec inficiamur illi ſententiæ adhæſiſſe S. Fulgentium. Quænam verò fuerit Sancti Gregorii Magni mens, nobis certò non conſtat: ſed aliorum Patrum mox laudatorum ſententiam, ut Scripturis accommodatiorem, ſequimur.

Debitæ S. Auguſtini venerationi deeſſe nos hoc in capite, ſi quis opponat, querelis modum ponet, ubi adverterit à S. Auguſtini cum Majoribus conſentientis doctrinâ diſcedere nobis religioni fuiſſe ſemper, nihilque à nobis hoc in negotio fuiſſe præſtitum, niſi quod ipſe præſtitit, & præſtandum ſignificavit, cum de privato aliorum ſenſu, non de dogmate catholico ageretur: *Alios*, inquit Ep. 19. *ità lego, ut quantâlibet ſanctitate doctrinâque præpolleant, non ideò verum putem quod ipſi ità ſenſerunt.* Et Ep. 111. *Talis ego ſum in ſcriptis aliorum; tales volo eſſe intellectores meorum.*

Et verò perlectis S. Auguſtini verbis, non complectebar animo, undè hanc in ſententiam paulò duriorem ingenii manſuetiſſimi pater deſcendiſſet. Quamobrem ſtatim menti occurrit S. Doctorem non omninò ſponte ſuâ in eam veniſſe, ſed ne quid indè res catholica detrimenti pateretur; ne ſcilicet Pelagiani ad arripiendum quidquid partibus ſuis favere utcunquè videretur, induſtrii & paratiſſimi, exindè vel conficere poſſent, infantes non renatos quâdam felicitate frui; quòd nimirùm nullis ſubjacerent pœnis. Ut igitur Juliano & cæteris Pelagianis, qui demortuos abſque Baptiſmo infantes à vitâ æternâ non removebant, ſubterfugium omne præcluderet, & medium quietis & ſalutis locum quem propugnabant uberiùs confutaret; aut pœnam æternam infligi, aut æternam concedi vitam colligit: *Lege nobis*, inquit lib. 1. operis imperfecti contra Julian. cap. 50. *præter regnum bonis, & ſupplicium malis, quem tertium locum præparaverit & promiſerit non regeneratis innocentibus tuis.* Et lib. 6. contra eundem Julian. cap. 10. *Poſtremò*, inquit, *ubilibet ſint, quomodòlibet ſint ſub Deo Judice, qui nec fato premitur, nec perſonarum acceptatione corrumpitur, in illius regni felicitate non erunt &c.* Non aliâ ergò de causâ hanc amplexus eſt Sanctus Auguſtinus ſententiam, niſi ut Pelagianis omnem cavillandi locum præriperet, ſimulque conficeret infantes ob peccatum originale ſub Dæmonis poteſtate jacere, vitâque æternâ, quemadmodùm & regno cœlorum, privari. Hinc lib. 3. operis imperfecti cap. 119. ità Juliano reſpondet

pondet: *Tu autem qui naturam negas à Diabolo poſſideri, proculdubiò negas à poteſtate erui tenebrarum, cum in Chriſti regnum generatione transfertur; & accuſas univerſam Catholicam Eccleſiam magno crimine Majeſtatis ...... Si non eruitur à poteſtate tenebrarum, & illic remanet parvulus, quid miraris in igne æterno cum Diabolo futurum, qui in Dei regnum intrare non ſinitur? An quia Pelagiani neſcio quem parvulis non baptizatis, præter Dei regnum, quietis & vitæ æternæ locum præparant, & ideò Chriſti erit falſa ſententia: Qui crediderit & baptizatus fuerit, ſalvus erit; qui verò non crediderit, condemnabitur?* Ex quibus facilis conſecutio eſt, nempè S. Auguſt. nihil aliud velle videri, niſi & ab ipsâ vitâ æternâ excludi originalis peccati reos infantes, idemque ſignificatum velle, ſive aſſerat illos eſſe cum Diabolo in æterno igne; ſive nullum eſſe tertium locum à regno cœlorum & inferis diſtinctum, ſeu infantes illos æternâ vitâ non frui, ſeu negatâ vitâ morte puniri; quemadmodùm habet libro 3. operis imperfecti cap. 82. his verbis: *Undè ergò non exſufflatam, non exorcizatam imaginem ſuam non admittit ad vitam ſuam? ſiccinè merces innocentiæ redditur; an potiùs generatione reatus attractus, neque regeneratione dimiſſus, juſtè negatâ vitâ, morte conſequente punitur?* Hinc catholico dogmate vindicato, S. Auguſtinum ulteriùs non fuiſſe progreſſum, ſeu nonniſi ortum ex privatione viſionis Dei dolorem infantes pati, ſi ſemel dixiſſem, fruſtrà conaretur quis ab illâ ſententiâ me dimovere. Nihil enim aliud intendit, quàm quæ lib. 1. de peccat. mer. & remiſſ. cap. 27. ità concluſerat ex ſacris litteris: *Ab hac ergò ſalute & lumine alieni ſunt parvuli, & in perditione ac tenebris remanebunt.* Nam licet in locis jam laudatis in ſuppliciis & igne cum Diabolo repoſuiſſet infantes, tamen aſſerere non audet lib. 5. contra Julian. cap. 11. ad illos ſpectare illa Chriſti verba Math. 26. ℣. 24. *Melius erat homini illi non naſci*: Imò potiùs eodem hoc in loco cum ejuſcemodi infantes in damnatione mitiſſimâ futuros dixiſſet; nec qualis, nec quanta futura ſit illa damnatio; ſeu an in ſolâ pœnâ damni, vel in pœnis ſensûs poſita ſit, à ſe definiri non poſſe Juliano fatetur: *Ego autem*, inquit, *non dico parvulos ſine Chriſti Baptiſmate morientes, tantâ pœnâ eſſe plectendos, ut eis non naſci potiùs expediret.* Et poſtmodùm: *Quis dubitaverit parvulos non baptizatos, qui ſolum habent originale peccatum, nec ullis propriis aggravantur, in damnatione omnium leviſſimâ futuros? Quæ qualis & quanta erit, quamvis definire non poſſim, non tamen audeo dicere, quod eis ut nulli eſſent, quàm ut ibi eſſent, potiùs expediret.* Simile verò paſſus non eſſet dubium S. Auguſtinus, ſi parvulos cum originali labe mortuos tam calamitoſo ſtatui ſubjectos certò noviſſet.

Undè cum hæc ſingula mecum reputo, S. Auguſtini mentem & propenſionem ſequi me arbitratus ſum. Si tertium enim quietis ac ſalutis locum procùl amandavit; hunc ſimiliter concedi poſſe abnuo. Item ſi nullam in corpore præter leviſſimam pœnam ſuſtinere infantes velit;

eam pariter admitto. Nec enim graviſſimum ex viſionis Dei privatione profectum dolorem (utpotè qui jacturæ felicitatis reſpondeat) in ſolo animo paſſuros eſſe illos infantes exiſtimo. Namque ob arctiſſimam animi cum corpore conjunctionem nemo non experitur, ex animi moleſtiis angores graviſſimos in corpus dimanare; & nemo non accepit à Sapiente, ideò longè plures interemiſſe mœrorem, quàm gladium. Hanc fuiſſe S. Doctoris mentem forſan experietur, qui verba ipſius (licet primo intuitu videantur alium præ ſe ferre ſenſum) non indiligenter expendet.

Opp. 2 Tam debent infantes poſt mortem propter peccatum originale, quo tenentur, pœnis ſensûs affici, quàm illis hac in mortali vitâ afficiuntur, peccato etiam illo per Baptiſmum dimiſſo.

R. non æquam eſſe illam conſecutionem. Nam moleſtiæ, quæ renatis infantibus inferuntur in hac vitâ, non tam pœnæ locum habent, ſeu Judicis imaginem referunt, quàm Dei benignitatem paternam commendent, utpotè quæ proſint parvulis. Nam caſtigationibus illis parentes (ſi piè ſentiunt) monentur, quâ ſolicitudine infantibus ſit conſulendum, ut à peccatis, quæ tot calamitates invehunt, perpetrandis ſerventur, & quanto ſtudio ſaluti propriæ ſtudere debeant.

QUÆSTIO SEXTA
De peccato actuali.

ARTICULUS PRIMUS
De Omiſſionis peccato.

QUÆRITUR num illud peccatum aliquem includat actum?

R. peccatum omiſſionis in ſe nullum includere actum, ut vi nominis cuilibet ſit apertum; ſed aliquem tamen ſemper ſupponere, qui ſit cauſa vel occaſio illius omiſſionis: tùm quia fieri non poteſt, ut v. c. qui die Dominicâ Sacro non intereſt, cum per illum ſtat, haud ità ſit affectus, ut nec velit, nec nolit audire Sacrum, aut nihil exoptet, undè præcepti omiſſio proficiſcatur; aliàs illa omiſſio voluntaria non eſſet, nec proindè peccatum: tùm quia, ut q. 1. art. 1. exſcripſimus, omiſſionis peccatum eſt officii erga Legem aut Statum prætermiſſio, ex inordinato creaturarum amore orta. Quamobrem qui officio deeſt, cuidam ſemper obſequitur affectui, quo Deus creaturæ poſtponitur; nec

ex juſtitiâ decidit, niſi mutato voluntatis ſtudio. Hinc, ut fuſiùs S. Baſilius exponit Hom. de Judicio, & lib. 2. de Bapt. q. 6. æqualiter infringitur Divina Lex pręcepti prętermiſſione, ac præcepti cujuſdam infractione. Ideòque maledicto, & igni æterno traduntur, qui pauperibus auxilio non fuerunt, juxta illud Math. 25. *Diſcedite à me maledicti in ignem æternum: eſurivi enim, & non dediſtis mihi manducare.* Item de ſervo, qui talentum terræ mandaverit, conſtituitur: *Inutilem ſervum ejicite in tenebras exteriores.*

ARTICULUS SECUNDUS.

De peccatis mortali & veniali.

EX Hæreticis fuère, qui omnia peccata eſſe mortalia cenſerent. Ex illis alii omnia, infidelitate ſolâ exceptâ, inter venialia retulerunt. Alii deniquè omnia Prædeſtinatorum peccata venialia; Reproborum verò omnia mortalia fecerunt.

CONCL. Ex peccatis alia ſunt ex ſeipſis mortalia, alia venialia, etiam in Prædeſtinatis.

Probatur prima pars. Peccata ſunt ex amore ſui profecta uſque ad contemptum Dei, quæ ratione illius pravitatis regno cælorum homines excludunt, & Deo infenſos in æternas conjiciunt pœnas. Plura ejuſmodi referuntur in ſacris codicibus, ut Math. 5. ℣. 22. *Qui autem dixerit* (nempè fratri ſuo) *fatue; reus erit gehennæ ignis.* Item Matth. cap. 25. v. 41. *Qui miſericordiæ opera non præſtiterunt, mittuntur in ignem æternum.* Et Marci ult. v. 16. *Qui non crediderit, condemnabitur.* 1. etiam Cor. 6. v. 9. *Neque fornicarii, neque Idolis ſervientes, neque adulteri Regnum Dei poſſidebunt.* Epheſ. quoque 5. v. 5. *Omnis fornicator aut immundus ..... non habet hæreditatem in Regno Chriſti & Dei.* Galat. pariter 5. v. 21. *Qui talia agunt, Regnum Dei non conſequentur.* Undè autem Regnum Dei non conſequuntur? quia ſcilicet nihil immundum illa cœleſtis regio patitur. Undè inquam? quia nimirùm peccatores ut ſibi exoſos repellit Deus, juxta illud Pſalmi 5. v. 6. *Odiſti omnes, qui operantur iniquitatem.* Undè tandem? quia videlicet nonniſi ſibi conjunctos gloriæ ſuæ participes Deus efficit; iniquitates autem à Deo nos alienos conſtituunt, ſecundum iſtud Iſaïæ 69. v. 2. *Iniquitates veſtræ diviſerunt inter vos & Deum veſtrum.* Hæcque diviſio eò uſque patet, ut anima ſit Deo mortua, juxta illud tùm Ezech. 18. v. 20. *Anima, quæ peccaverit, ipſa morietur:* tùm & Sap. 16. v. 14. *Homo per malitiam occidit*, nimirùm animam ſuam.

Prob. ſecunda pars. Tradunt quoque Scripturæ dari peccata, quæ cum juſtitiâ conſiſtere poſſunt, ita ut idem homo & juſtus ſit, & pec-

cator, & vitâ æternâ dignus, & quibuſdam pœnis obnoxius. Nam Eccleſ. 7. v. 21. *Non eſt homo juſtus in terrâ, qui faciat bonum, & non peccet.* Prov. 24. v. 16. *Septies in die cadet juſtus, & reſurget.* 1. Joan. 1. v. 8. *Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt.* Jac. 3. v. 2. *Si quis ſuperædificat ſuper fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides pretioſos, ligna, fœnum, ſtipulam..... detrimentum patietur: ipſe autem ſalvus erit; ſic tamen quaſi per ignem.* Hinc juſti, ut habet Concilium Milevit. Can. 7. & pro ſe & pro aliis dicunt: *Dimitte nobis debita noſtra.* Quod pluribus urget SS. Chryſoſt. Hom. 14. in Math. Hieron. Dial. 2. contra Pelagianos, & Aug. in Enchir. cap. 78. item Enarrat. in Pſalm. 142. & tandem Epiſt. 89. in quâ dicit ipſos Apoſtolos verè dixiſſe: *Dimitte nobis debita noſtra.* Eadem ſcribit tùm Epiſt. 95. quæ eſt Aurelii, Alipii, & Auguſtini ad Innoc. I. tùm & lib. 19. de Civit. cap. 27. ubi ait juſtos facilè peccare, ſi non facili operatione, certè labili locutione, aut volatili cogitatione. Sunt igitur in ipſis juſtis peccata ex ſe levia, quæ Dei amicitiam non dirimunt, & quæ regni æterni jacturam, aut exhæredationem non inferunt.

Probatur tertia pars. Prædeſtinatorum quodlibet peccatum non eſt veniale. Mortales enim fuerunt lapſus Adami, Davidis, Magdalenæ, & Sancti Petri, qui tamen ex prædeſtinatis fuêre. Hac in probatione diutiùs non hæremus: illud quippè dogma ex ſacris fontibus apertum eſt, ideòque nihil apud antiquos Patres occurrit, quod vel leviter quæſtionem illam recèns excogitatam attingat, aut ſubodoretur.

Opp. adverſus primam Concluſionis partem. Peccatis quibuſlibet tribuitur inimicitia Dei, mors, &c. ideòque Joan. cap. 13. v. 8. ità Sancto Petro comminatur Chriſtus: *Si non lavero te, non habebis partem mecum*: nec tamen, niſi leviter, peccaſſe S. Petrum palàm fit ex his conſequentibus verbis v. 10. *Qui lotus eſt*, inquit Chriſtus, *non indiget, niſi ut pedes lavet.* Igitur quodlibet peccatum, licet videatur leviſſimum, mortale tamen dicendum eſt: quod apertè tradit S. Jacobus in Epiſtolâ ſuâ cap 2. his verbis: *Quicumque totam Legem ſervaverit, offendat autem in uno, factus eſt omnium reus.* Undè S. Auguſtinus in Pſalm. 142. in quo ità Dominum precatur Propheta: *Et non intres in judicium cum ſervo tuo; quia non juſtificabitur in conſpectu tuo omnis vivens*: migraret, inquit, abſque ſpe ſalutis æternæ adipiſcendæ, niſi accederet miſericordia Dei. Et in Ep. 29. ad S. Hieron. ſcribit nemini eſſe ſpem in die Judicii, niſi miſericordia Dei Judicium ſuperexaltet. Et lib. 9. Confeſſ. cap. 34. ſic habet: *Væ etiam laudabili vitæ hominum, ſi remotâ miſericordiâ diſcutias eam.* Quamobrem quæcumque peccata juxta ſtrictæ juſtitiæ leges diſcuſſa, qualia ſunt quæ Juſtus laudabiliter vitam inſtituentibus obtingunt, pœnis æternis caſtigarentur. Nullum eſt ergo peccatum veniale ex naturâ ſuâ. Quod & conſtat ex Eccleſiæ precibus: ut enim ait Cœleſtinus I. in Epiſt. ad Epiſcopos

Galliæ, legem credendi ſtatuit lex ſupplicandi: Eccleſia verò ità ſolet orare pro quolibet fideli defuncto, ſive mortalis peccati reus ſit, ſive ſolius venialis: *Domine Jeſu Chriſte Rex gloriæ libera animas omnium fidelium defunctorum de pœnis Inferni, & de profundo lacu: libera eas de ore leonis, ne abſorbeat eas Tartarus, ne cadant in obſcurum.* Quæ totius Eccleſiæ praxis nititur hac Divinâ Sanctione Eccleſ. cap. 11. v. 3. *Si ceciderit lignum ad Auſtrum, aut ad Aquilonem, in quocunque loco ceciderit, ibi erit.* Si etenim in æternum permanſurus ſit in eodem ſtatu, qui vel leviſſimi peccati conſcius obiit: ergò pœnis æternis addicetur; & proindè quodlibet peccatum eſt mortale, cum æterna damnatione plectatur.

Reſp. ad 1. Joan. 3. nihil aliud ſignificari, niſi Sancti Petri obſiſtentiam, aliundè ex humili & æquiſſimâ demiſſione profectam, laudabilem non eſſe, ſed venialem culpam. Noſtrûm enim eſt ſimplici animo, quæ divinitùs nobis injunguntur, exequi, nec quæ divina ſunt noſtro ſenſu metiri. Ideò verò tantam S. Petro pœnam interminatus eſt Chriſtus Dom. quia niſi morem geſſiſſet, graviſſimè peccaſſet obſiſtentiâ pertinaci.

R. ad 2. de peccatis mortalibus loqui S. Jacobum. Nec enim aliâ ratione ſolius homicidii reus, univerſæ Legis infractor haberi poteſt, niſi quia homicidio infringitur charitas, quæ univerſam Legem complectitur, quemadmodùm docet Chriſtus Matth. 22. v. 40.

R. ad 3. nolle Sanctum Auguſtinum venialibus peccatis Juſtorum cum Deo conjunctionem dirimi; ſed juſtis hominibus, quantumlibet eximiæ vitæ fuerint, opus eſſe Dei miſericordiâ; & ideò in eorum gratiam Dei benignitatem eſſe implorandam, quam & ipſemet pro matre ità precatur: *Fundo tibi, Deus noſter, pro illâ famulâ tuâ longè aliud lachrymarum genus, quod manat de concuſſo ſpiritu conſideratione periculorum omnis animæ, quæ in Adam moritur.* Et addit: *Licet laudetur nomen tuum in fide, moribuſque ejus; non tamen audeo dicere, ex quo eam per Baptiſmum regeneraſti, nullum verbum exiiſſe ab ore ejus contra præceptum tuum. Et dictum eſt à Veritate Filio tuo: Si quis dixerit fratri ſuo, fatue: reus erit gehennæ ignis.* Deindè verba, quæ opponuntur, ſubjungit: *Væ etiam laudabili hominum vitæ &c.* quia nimirùm metuendum eſt, ne Juſti illi peccatum mortale ignis gehennæ obnoxium perpetrarint. Aliundè verò ſi Deus à nobis meritas pœnas repeteret, nemo ſanè poſſet ipſius æquitatis pondus ſuſtinere: ideòque orandum eſt, ut in Purgatorii locis remiſſiùs condonentur. Ut enim docet S. Auguſtinus, omne peccatum, aut à Deo vindicante, aut homine pœnitente, puniri neceſſe eſt. *Quia verò*, ut addit, *non exquiris delicta vehementer, fiducialiter ſperamus apud te locum invenire indulgentiæ.* An autem ſperabat S. Auguſtinus à Judice ſupremo delictum mortale, ſi quod fuiſſet, non exquiri accuratè; ſeu de illo non juſtè decerni? minimè profectò. Agit igitur ſolummodò de pœnis, quæ tùm peccatis venialibus debentur, tùm mortalibus: *Quantum pertinet ad integer-*

rimam regulam veritatis ejus, inquit lib. 2. de peccat. mer. & remiſſ. cap. 19. *Non juſtificatur in conſpectu ejus omnis vivens.* Nemo enim eſt fermè, in quo non ſit quid detortum, aut obliquum; & proindè ſi recta illa regula applicaretur, nemo eſſet, qui poſſet Dei judicium ſuſtinere: *Si iniquitates obſervaveris Domine, Domine quis ſuſtinebit?* Si enim infirmitatis noſtræ nullâ habitâ ratione, ſed ſummo jure in nos ageret Deus in excutiendis peccatis; certè nemini non eſſet formidandum. Pauci quippè Deum toto corde diligunt, ita ut nihil cum Deo diligant. Neminem enim ferè invenies, qui vel carnem ſuam, vel parentes, aut villas, aut dignitates ſæpiùs longè majori, quàm par eſſet, amore non complectatur; licet ea Deo non præponat. Hos defectus ſi beneficentiâ ſingulari excuſatos non haberet Deus; ſed ob illos debitas à nobis pœnas repeteret, ut ab Ozâ, Ananiâ & Saphirâ v. c. ſolorum peccatorum venialium (ut puto) reis repetiit; pœnas graves effugere quis poſſet? Sed adeò pronus eſt ad clementiam Dominus, ut miſericordia judicium ſuperexaltet; nec quo inſtanti quis fratrem fatuum vocat, eum ſupplicio æterno addicit; quamvis ſit ſcriptum Math. 5. v. 22. *Qui autem dixerit, fatue; reus erit gehennæ ignis.* Attendit enim an ex odio, an ex invidiâ, an ut contumeliam inferret; an verò tantùm præcipiti iræ motu, aut animi perturbatione ſubitaneâ abreptus, verbum illud protulerit? Nec etiam ſi quis ex odio inveterato in fratrem contumelioſus fuerit, eum ſubitaneâ morte præreptum in Inferos præcipitem agit; ſed ipſum ad pœnitentiam benignitate ſingulari expectat.

Reſpond. ad 4. Eccleſiam quidem pro quibuſlibet fidelibus orare, ut eorum animas liberet à pœnis Inferni; ſive peccatis venialibus teneantur, ſeu mortalibus: quia Eccleſiæ preces referuntur ad mortis tempus, quo earum futurarum habitâ ratione, & peccatis Deus indulget, & de pœnis debitis remittit. *Ipſe enim*, ut q. 8. de Attrib. art. 6. ex S. Auguſtino exſcripſimus, *non aliter invocantes exaudit, quàm invocaturos videt.*

R. ad ult. nihil aliud ab Eccleſiaſte tradi, niſi quemque, ſive juſtum, ſive iniquum, eo in ſtatu coram ſupremo Judice ſiſti, in quo deceſſit; neutrumque à pœnis peccato debitis tunc eximi; ita ut iniqui cum iniquis in ignem æternum amandentur; qui verò juſti ſunt, cum juſtis collocentur in cœlo; ita tamen ut ſi omnium ſordium non ſunt expertes, priùs in ignem, in quo maculæ illæ abſtergantur, conjiciendi ſint, quàm cum aliis juſtis coronentur.

Inst. Omne opus bonum vel minimum vitam æternam meretur, ut ipſum calicis aquæ frigidæ munus. Igitur à pari vel leviſſimum peccatum morte æternâ eſt caſtigandum. Cum enim eò gravior ſit offenſa, quò dignior eſt perſona, quæ offenditur; neceſſum eſt, ut in Deum, qui infinitæ eſt dignitatis, quælibet offenſa ſit infinita, & proindè mortalis, & æternâ pœnâ punienda.

R, æquam eſſe paritatem, ſi leviſſimum illud peccatum ex damna-

bili cupiditate oriatur. Quemadmodùm enim bonum opus, vel leviſſimum quidem, vitam æternam meretur ob amplitudinem charitatis, quæ illius eſt principium: ità leviſſimum ratione materiæ peccatum, ſi proficiſcatur ex affectu admodùm pravo, v. c. ex odio vehementiſſimo, pœnam tunc meretur æternam; cum ratione illius adjuncti, nempè odii illius vehementiſſimi, graviſſima fiat offenſa. Eſto igitur venialis offenſa Dei dicatur infinita quodammodò, extrinſecùs nimirùm; non tamen per eam infinitè lædetur Deus. Nec enim omnis offenſa ita ex objecto ſpecificatur, ut graviſſima ſit, cum objectum nobiliſſimum eſt. Nam etiamſi verſetur circa objectum nobiliſſimum; tamen aut ratione circumſtantiarum, aut ratione materiæ levis eſſe poteſt. Sic qui Regis mandata non tam citò, aut tam rectè exequitur &c. non proindè læſæ Majeſtatis fit reus.

Obj. adverſus tertiam Concluſionis partem. In Prædeſtinatis non deprehenduntur, ſaltem mortalia peccata: *Nam qui natus eſt ex Deo*, 1. Joan. 3. v. 9. *peccatum non facit; quoniam ſemen ipſius in eo manet, & non poteſt peccare, quoniam ex Deo natus eſt.*

R. hæc S. Joannis verba nullatenùs adverſariis favere. Nec enim de ſolis Prædeſtinatis loquitur, ſed de fidelibus per Baptiſmum regeneratis, qui licet omnes gloriam non conſecuturi ſint, nihilominus lapſu mortali non peccant; quandiu ſcilicet, inquit ibidem ipſe S. Joannes, manet in eis ſemen Dei, quemadmodùm ait in eodem capite v. 6. *Omnis, qui manet in Deo, non peccat*; quandiu nempè manet in Deo: imò quandiu in ſervando divino beneficio perſeverat, gratiæ motibus obſecutus, peccare non poteſt, ut habet idem Apoſtolus, niſi pravo ſuæ voluntatis uſu ab illo ſtatu infeliciter excidat. Non diſſimili prorsùs modo innocentiæ ſtatus ità immortalem effecerat Adamum, ut mori non potuiſſet, quandiu permanſiſſet innocens: nihilominus tamen ipſe ſibi mortem peccato conſcivit, & excidit ex innocentiæ ſtatu, & poſt ipſum mortifero quoque caſu lapſi ſunt David, S. Petrus, & alii &c. Undè colliges cum S. Auguſt. in Enchir. cap. 64. homines quatenùs filios Dei, licet venialia peccata committant, mortalia tamen non patrare, niſi quatenùs ſunt filii ſeculi. *Si quotquot ſpiritu Dei aguntur*, inquit, *ii ſunt filii Dei, quà filii Dei ad Deum proficiunt; ſed quà filii hominum, ſpiritu ſuo, maximè aggravante corpore corruptibili, deficiunt ad ſeipſos motibus humanis; & ideò peccant.* Eadem habet lib. 2. de peccat. mer. & remiſſ. cap. 8. *Filii ſeculi*, inquit cum S. Joanne, *ſi diximus quia peccatum non habemus, nos ipſos ſeducimus.*

Deindè verò ex illis verbis ſenſu adverſariorum uſurpatis conficeretur non modò in Prædeſtinatis nulla deprehendi peccata mortalia, ſed etiam nullatenùs peccare poſſe; cum S. Joannes ſcribat in prædicto c. v. 9. *Et non poteſt peccare, quoniam ex Deo natus eſt.* Quæ conſecutio à S. Joannis doctrinâ penitùs aliena eſt; cum univerſim definierit cap. 1. v. 8 *Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipſi nos ſe-*

ducimus, & veritas in nobis non eſt. Undè S. Auguſtinus Eccleſiæ fidem exponens lib. 2. de pecc. mer. & remiſſ. cap. 10. duplicem diſtinguit nativitatem, & ait in priori per Baptiſmum animam renovari, & corporis promitti renovationem; in poſteriori verò per reſurrectionem corpus renovatum iri: additque animam licet renovatam, quandiu corpore aggravatur, obnoxiam eſſe peccato: quod & conficit exemplo Noë, Daniel, & Job, qui licet eximiæ juſtitiæ viri (de Job enim dixerat Deus: *Non eſt ſimilis illi ſuper terram:*) nihilominus quandoque prolabebantur, & ideo veniam peccatorum ſupplices poſtulabant. Et c. 12. *Abſtinens*, inquit, *ſit Job ab omni opere malo; mirum ſi ab omni verbo & cogitatu malo.* Item cap. 13. ſubjicit Zachariam, etſi coram Deo juſtum, non fuiſſe tamen peccati expertem; cum præter Chriſtum Sacerdos quilibet pro ſuis teneatur offerre peccatis. Cap. etiam 15. ſibimet opponenti perfectos quoſdam eſſe & dici Juſtos, Reſpondet peccati non eſſe omninò immunes, ſed ideò ſic appellari 1. Cor. 2. quòd ampliorem Myſteriorum intelligentiam, aut altiorem quemdam ſanctitatis gradum aſſecuti ſint.

Inſt. Juſti, ut Martyres, qui charitate perfectâ donantur, abſque peccato etiam veniali decedunt: Igitur & poſſunt vitam ab omni peccato puram agere.

Reſpondet S. Auguſtinus lib. de Nat. & Grat. cap. 35. mortem ſine peccato poſſe contingere, non verò diuturniorem vitæ decurſum, ſaltem niſi ex privilegio ſingulari: Aut enim ex infirmitate, aut ex ignorantiâ peccant vel etiam Juſti: ideòque ſingulis injunctum fuit, ut ſingulis diebus peccatorum veniam poſtularent & dicerent: *Dimitte nobis: per hoc enim quotidianum ſpirituale quodammodò incenſum, quod ante Deum in altari cordis, quod ſursùm habere admonemur, infertur. Etiamſi non hîc vivatur ſine peccato, licet mori ſine peccato, dum ſubindè veniâ deletur, quod ſubindè ignorantiâ vel infirmitate committitur.*

Quæritur 1° in quibus diſcrepent à ſe invicem veniale & mortale peccata?

R. diſcrepare à ſe invicem; 1° quòd mortale ſit amor creaturæ uſque ad contemptum Dei; veniale verò ſit amor rei creatæ paulò tenacior, quàm par eſt; non ita tamen ut deſtruatur cum Deo conjunctio. Ut enim fuſiùs oſtendimus q. 1. veniali peccato imminuitur quidem charitas, ſed non perimitur. 2° quòd peccato mortali reatus æternæ pœnæ contrahatur; ob veniale autem temporalis hîc & in Purgatorio pœna ſolummodò irrogetur. 3° quòd veniale poſſit abſtergi charitatis internæ officiis, precibus, aut deſideriis. Hinc Proverb. 24. v. 16. legitur: *Septies cadet juſtus, & reſurget: impii autem corruent in malum.* Utrum verò hoc vel illud peccatum mortale ſit, an veniale, difficillima prorsùs videtur hæc indagatio: quod ſic expreſſit S. Auguſtinus lib. 21. de Civit. cap. ult. *Difficillimum eſt invenire, periculoſiſſimum definire. Ego certè uſque ad hoc tempus, cum indè ſatagerem ad eorum indaginem*

daginem pervenire non potui; & fortaſſis propterea latent, ne ſtudium proficiendi ad omnia peccata cavenda pigreſcat. Nec niſi ex Scripturis reperi poſſe illud diſcriminis ità tradit idem S. Doctor Ench. cap. 78. *Quæ ſint levia, quæ gravia peccata, non humano, ſed divino ſunt penſanda judicio. Sunt enim*, ut habet cap. 79. *quæ leviſſima putarentur, niſi in Scripturis demonſtrarentur opinione graviora. Quis enim dicentem fratri ſuo, fatue, reum gehennæ putaret, niſi veritas diceret? .... Aut quis æſtimaret quàm magnum peccatum ſit dies obſervare, & menſes, & annos, & tempora, ſicut obſervant qui certis diebus, ſive menſibus, ſive annis volunt, vel nolunt aliquid inchoare, eò quòd ſecundum vanas doctrinas hominum fauſta vel infauſta exiſtimant tempora; niſi hujus mali magnitudinem ex timore Apoſtoli penſaremus, qui talibus ait* (Gal. ſcilicet 4. v. 11. *timeo vos, ne fortè ſine causâ laboraverim in vobis?* Et cap. 80. *Huc accedit, quòd peccata, quamvis magna & horrenda, cum in conſuetudinem venerint, aut parva, aut nulla eſſe creduntur; uſque adeò ut non ſolùm non occultanda, verùm etiam prædicanda ac diffamanda videantur, quandò (ſicut ſcriptum eſt Pſalm. 9. v. 24.) laudatur peccator in deſideriis animæ ſuæ, & qui iniqua gerit, benedicitur ..... Sic noſtris temporibus ità multa mala ..... in apertam conſuetudinem venerunt, ut pro his non ſolùm excommunicare aliquem laicum non audeamus, ſed nec Clericum degradare.* Quæ tamen peccata licet ſępè videndo tolerent homines, & ſæpè tolerando facere cogantur; non minùs ideò ſunt peccata, ſed pro illis abluendis effuſus eſt Filii Dei ſanguis, & ob illa, niſi remittantur, non conſequimur cœleſte regnum. Ex divino igitur judicio hæc peccatorum diſtinctio ducenda eſt; divini verò judicii cognitio ex Divinis Legibus. Nulla enim eſt alia juſtitiæ, aut iniquitatis menſura, quàm divina voluntas ſcripta, & tradita, & ingenerata Lex: ſed quia Lege non ſemper conſtituitur, an peccatum illud ſit vel mortale, aut veniale, niſi cum à vitâ æternâ dicuntur removendi, aut ſuppliciis æternis addicendi qui hæc aut illa pręſtiterint; Legis interpretationi ſtudendum eſt ratione à nobis expoſitâ q. 5. de Legibus. Adjungenda ſunt quæ de peccatorum gravitate aut levitate q. 8. art. 2. referemus.

Quęr. 2. an peccatum veniale poſſit in mortale deficere? & num multa peccata venialia poſſint ad mortalis excreſcere molem?

Ad primum Reſp. 1. venialem culpam non poſſe iniquitate mortali ſordeſcere; quia veniali peccato res creata Deo nunquam anteponitur.

R. 2. veniale peccatum ex genere ſuo in iniquitatem mortalem tranſire poſſe; ſeu actum, qui ob materiæ levitatem, aut perfecti conſenſûs defectum &c. ſolâ veniali deformitate macularetur, adjunctis quibuſdam gravibus, & quæ quandòque ſpeciem immutant, fieri mortalem culpam. Sic licet v. g. ludere aleis, ex ſe ſcelus non ſit; ludi tamen affectus immodicus in peccatum mortale evadit, tùm ratione inſignis jacturæ temporis, tùm ratione occaſionis proximæ juramenti, tùm etiam ob re-

rum ſpiritualium auditarum (ſcilicet monitionum) contemptum. Hinc Can. 41. Apoſtolico damnantur Epiſcopus, Preſbyter, & Diaconus, aleis & ebrietatibus addicti, ſuoque gradu abdicantur, ſi non ceſſent; cæterique Clerici, & Laici à ſocietate removentur. Hinc etiam habitâ ratione publici commodi, ludos illos arctè prohibuit Imperator Leo Sapiens Conſtitut. 84. tit. 4. lib. 3. ita ut à colluſoribus pecuniam lucro illo reſtitui juſſerit, & repoſcendi facultatem fecerit hæredibus; imò & quibuſlibet, ſi parentes, aut hæredes à Magiſtratibus pecuniam non poſtularent. Olim non diſſimili decreto rebus publicis & familiarum incolumitati conſuluerant Romani, teſte Cicerone.

Ad ſecundum Reſp. 1. peccatis venialibus ut ſic, numeroſis licet, peccati mortalis iniquitatem nunquam adæquari, nec per ea infligi æternam mortem.

R. 2. plura peccata venialia ex peccantis affectu & negligentiâ poſſe in mortale tranſire: ità docet S. Auguſtinus tract. 12. in Joan. his verbis: *Minuta plura peccata ſi negligantur, occidunt: minuta ſunt guttæ, quæ flumina implent: minuta ſunt grana arenæ: ſed ſi multa arena imponatur, premit atque opprimit. Hoc facit ſentina neglecta, quod facit fluctus irruens: paulatim per ſentinam intrat; ſed diu intrando, & non exhauriendo, mergit navim. Quid eſt autem exhaurire, niſi bonis operibus agere, ne obruant peccata, gemendo, jejunando, tribuendo, ignoſcendo?* Et Ep. 108. *Si collecta contra nos fuerint* (ſcilicet levia peccata) *ità nos gravabunt & oppriment, ſicut unum aliquod grande peccatum. Quid enim intereſt ad naufragium, utrum uno grandi fluctu navis operiatur & obruatur; an paulatim ſubrepens aqua in ſentinam, & per negligentiam derelicta atque contempta impleat navem atque ſubmergat?* Undè verò peccata venialia faciunt aliquod grande peccatum? Hoc ſanè non obvenit ex eo quòd peccati venialis natura mutetur, ſed quòd affectu immodico rei creatæ cum Deo conjunctio tandem evertatur. Hinc ſanctus Doctor ſcribit peccata illa nos opprimere, obruere, occidere, & ità gravare, ut ſubmergant, ſcilicet propter negligentiam & contemptum.

Opp. 1. Plura furta leviora ſimul congeſta, ſicut & plures comeſtiones in die jejunii peccatum mortale conficiunt. Ergò plura peccata venialia poſſunt unum mortale peccatum efficere.

R. peccata venialia ex genere ſuo, v. g. furta levia, ad iniquitatem mortalem tranſire poſſe, non quidem ex ſe, ſed ex peccantis affectu; nempè ſi ſubripiens ità ſit affectus, ut pretioſiora, ſi poſſet, furaretur, & hæc omnia ſimul auferret, quæ variis temporibus ſubripuit.

Opp. 2. Dei amicitiam deſtruunt ſimul juncta peccata venialia; & idcircò peccatum mortale efficiunt; quia primum veniale Dei gratiam imminuit, ſecundum pariter, ſicque numeroſâ peccatorum venialium multitudine dirimitur cum Deo conjunctio, ut & detractione minimâ ſæpiùs deſtruitur calor intenſiſſimus.

R. 1. peccatis venialibus deſtrui quidem diſpoſitivè charitatem, quia

ad mortale ſenſim concitant; non verò formaliter, & ratione ſui, quia peccati mortalis iniquitatem nunquam adæquant, ut quæ nullatenùs ſint rei creatæ amor uſque ad Dei contemptum.

R. 2. Eſto calor intenſiſſimus minimâ graduum ablatione deſtruatur; quid ad res divinas ſpectat? Deſtruitur quidem calor ille in aquâ, cui non eſt ad eum inſtaurandum virtus inſita; attamen ſi adeſſet, detrimentum illud ſine dubio facilè reſarciretur. Cum verò Juſtorum animis venialiter lapſis inſit Charitas, quæ vel ſolis precibus, vel ſolâ Orationis Dominicæ recitatione peccatorum levium veniam obtinet; certè damna illis illata, aut rimas reſarcit.

Quęr. 2. an peccatum veniale ad mortale diſponat, & viam ſternat?

R. vel ſolo rerum experimento manifeſtum omnibus eſſe, in peccata gravia levioribus lapſibus ingenerari propenſionem: quod paucis ità definit Scriptura Eccleſiaſt. 19. v. 2. *Qui ſpernit modica, paulatim decidet.* Mala enim conſuetudo non difficulter in graviſſimum peccatum inducit. Quam veritatem ſæpiùs antiqui Patres illuſtrant in fidelium commoda, ſcilicet ut à levioribus lapſibus ſummâ cautione illos avocent. Sic Orig. Hom. 23. in Num. Sic etiam S. Chryſ. Hom. 87. in Math. ubi ſic habet: *Mirabile quiddam atque inauditum dicere audeo. Solet mihi nonnunquam non tanto ſtudio magna videri peccata eſſe vitanda, quanto parva & vilia. Illa enim ut averſemur, ipſa peccati natura efficit: hæc autem hac ipsâ re, quia parva ſunt, deſides reddunt; & dum contemnuntur, non poteſt ad expulſionem eorum animus generosè inſurgere. Undè citò ex parvis maxima fiunt negligentiâ noſtrâ..... Habet quippè inſitum quemdam anima pudorem atque innatum, quem ſubitò calcare atque projicere non poteſt; ſed ſenſim atque paulatim ex negligentiâ perit.* Ad quæ declinanda pericula ante oculos feliciter obvertabitur hæc S. Hieronymi ſagaciſſima cautio, tùm in Ep. apud Cteſiphon. tùm & in Ep. ad Celant. ubi ſic ſcribit: *Et ſanè neſcio, an poſſimus leve aliquod peccatum dicere, quod in Dei contemptum admittitur: eſtque ille prudentiſſimus, qui non tàm conſiderat quod juſtum ſit, quàm illum qui juſſerit; nec quantitatem imperii, ſed imperantis cogitat dignitatem.* Hanc cautionem vocat ipſe S. Hieron. ſoliditatem Petræ, ſuper quam exſtruendum eſt ſalutis ædificium.

QUÆSTIO SEPTIMA.

De peccato ex purâ malitiâ, quod irremiſſibile vocatur.

ARTICULUS PRIMUS.

An detur peccatum, cujus venia obtineri non poſſit?

NOMNULLI ex antiquis Hæreticis ità ſensêre.

CONCL. Non datur ullum peccatum irremiſſibile, ſeu cujus venia non poſſit obtineri.

Probatur 1. quia nullum eſt peccatum, quod Sanguine Chriſti non abluatur: Joan. quippè 1. v. 29. *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi.* Item 1. Joann. cap. 2. v. 2. *Ipſe eſt propitiatio pro peccatis totius mundi.* Quibus verbis nullum excipitur peccatum.

Prob. 2. quia omnes omninò peccatores ad pœnitentiam, & ſpem veniæ hortatur Deus, tùm in veteri Teſtamento, tùm & in novo. Etenim Ezech. cap. 18. v. 21. *Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis,... vitâ vivet, & non morietur.* Et cap. 33. v. 11. *Nolo mortem impii, ſed ut convertatur impius à viâ ſuâ, & vivat.* Matth. 11. v. 28. *Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos.* Joan. 3. v. 16. *Sic Deus dilexit mundum..... ut omnis, qui credit in eum, non pereat.* Rom. 3. v. 22. *Juſtitia Dei per fidem Jeſu Chriſti, in omnes, & ſuper omnes qui credunt in eum.* Cum ergò peccatoribus omnibus ad veniam via ſit aperta; cum omnes ad pœnitentiam ſpe condonationis factâ vocentur; cumque tandem credentibus omnibus & invocantibus ſalutis ſpes fuerit promiſſa; certè nullo peccato ad veniam aditus intercluditur. Hinc pejor Caïno fieret qui cum illo diceret Geneſ. 4. v. 13. *Major eſt iniquitas mea, quàm ut veniam merear.*

Prob. 3. quia generalem, nulliſque finibus præſcriptam ſolvendi poteſtatem in Eccleſiâ ſuâ Chriſtus reliquit Math. 18. v. 18. his verbis: *Quæcunque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in cœlo.* Item Joan. 20. v. 23. *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta ſunt.* Nullum igitur peccatum Deus excipit à veniâ. Ideò Montaniſtas & Novatianos, qui hanc dimittendorum quorumdam ſaltem peccatorum autoritatem Eccleſiæ negabant, ut Hæreticos proſcripſit Eccleſia.

Deniquè idem probatur ex tam ſolemnis pollicitationis executione. Graviſſimis etenim peccatoribus condonatum fuiſſe legimus tùm in veteri Teſtamento, ut Manaſſe Regi Juda, quandòque divini cultûs hoſti infenſiſſimo; tùm in novo, ut Sancto Petro, qui Chriſtum negavit, & Saulo Chriſtianorum perſecutori acerrimo, ipſique inceſtuoſo Corynthiaco.

Opp. 1. Ex Chriſto Domino Math. 12. v. 31. *Omne peccatum & blaſphemia remittetur hominibus; ſpiritus autem blaſphemia* (ſic enim legendum, non *blaſphemia*) *non remittetur. Et quicunque dixerit verbum contra Filium hominis, remittetur ei: qui autem dixerit contra Spiritum Sanctum, non remittetur ei, neque in hoc ſeculo, neque in futuro.* Quæ verba interpretatus S. Hieron. Ep. 149 ad Marcell. adverſus Novatianum, Chriſti negationem tormentorum metu extortam condonari poſſe conteſtatur; ſed convenit aliud pecati genus Chriſti verbis Math. 12. deſignatum hîc nullatenùs remitti, nempè iniquitatem, quâ quis Chriſti opera tribuit Dæmoni, ſeu Beelzebuth, & Chriſtum nomine Beelzebuth compellare non dubitat: *Undè,* inquit, *de toto ipſius Scripturæ ordine convincendus eſt, non iis irremiſſibilem eſſe dictam blaſphemiam, qui tormentis compulſi, & variis eviſcerati cruciatibus, Dominum denegaſſent; ſed iis. qui cum in virtutibus videant opera Dei, calumniantur & clamitant Dæmonis eſſe virtutem, & omnia ſigna, quæ facta ſunt, non ad divinam magnificentiam, ſed ad Diabolum pertinere...... Probet itaque Novatianus aliquem de iis, qui ſacrificare compulſi ſunt ante Tribunal Judicis, reſpondiſſe omnia, quæ in Evangelio ſcripta ſunt, non à Filio Dei, ſed à Beelzebuth Principe Dæmonorum fuiſſe profecta; & tunc poterit approbare irremiſſibilem in Spiritum S. eſſe blaſphemiam.* Et infrà: *Manifeſtum eſt, peccatum in Spiritum S. ideò non poſſe dimitti, quòd habeat blaſphemiam, ut cum videas in virtutibus Deum, Beelzebuth calumnieris in factis. Doceat igitur aliquem negatorem, Beelzebuth vocaſſe Chriſtum, & ultrò referam gradum, negatorem non poſſe veniam conſequi poſt ruinam: quia aliud eſt tormentis cedere, & ſe Chriſtianum negare: aliud Chriſtum Diabolum dicere, ſicut tibi ipſa Scriptura, atque contextus lecta attentiùs potuerunt demonſtrare.* Quamobrem ex Chriſti verbis, interprete S. Hieronymo, datur inexpiabile peccatum, cujus videlicet venia nequit obtineri.

R. 1. à S. Aug. lib. de corrept. & grat. cap. 12. & Ep. 50. hæc Chriſti verba Math. 12. de impœnitentiâ finali, ſeu de cordis uſque ad vitæ finem duritiâ exponi: *Nullum intelligatur,* inquit lib. expoſitionis inchoatæ in Epiſt. ad Rom. *niſi perſeverantia in nequitiâ & in malignitate cum deſperatione indulgentiæ Dei.* Hac expoſitione difficultas omnis tollitur: namque præter dubium eſt omni ſpe veniæ deſtitui in peccato perſeverantiam, de quâ ſcriptum eſt: *In peccato veſtro moriemini:* non quod peccatoribus illis condonationis ſpes adimatur; ſed quia peccator Deum miſericordem deſpicit.

R. 2. à SS. Patribus, ut à S. Ambroſio & aliis, aliter exponi prædi-

dicta Chriſti verba, videlicet de maligno affectu tribuentium Dæmoni Beelzebuth quod Dei eſt opus, ſeu miracula tam ſplendida, quæ patrabat Chriſtus, qui horrendum illud ſcelus carpit loco laudato; cui tamen ſceleri omnem non aufert veniæ ſpem; cum ibidem calumniatoribus ſuis autor ſit, ut operibus operam collocent: ſubjungit enim v. 33. *Aut facite arborem bonam, & fructum ejus bonum* &c. Sed difficillimè veniam obtineri indicat; quia videlicet nullam excuſationis, quæ vel ex infirmitate, vel ex ignorantiâ ducatur, ſpeciem prętexere poteſt tam gravis ſceleris reus.

R. 3. nulli peccato veniam negatam voluiſſe S. Hieronymum: Confutabat ſcilicet argumenta Novatiani, qui tùm ex Math. 12. ✝. 32. tùm ex iſtis Hebr. 6. ✝. 4. verbis: *Impoſſibile eſt eos, qui ſemel ſunt illuminati, guſtaverunt etiam donum cœleſte... & prolapſi ſunt, rursùs renovari ad pœnitentiam*: falsò colligebat non poſſe veniam lapſis concedi, quique ejuſcemodi peccatores à renovationis expectatione repelli conclamabat, quòd non infirmitatis, ſed puræ malitiæ eſſent fidei ejurationes. Quæ argumentorum genera Marcellæ moleſtiam faceſſebant; ideòque illorum ſolutionem à S. Hieronymo poſtularat; cujus votis annuens ipſe S. Hieronymus oſtendit 1° ibi non agi de baptizatis, qui tormentorum acerbitate ad Dominum negandum impelluntur; cum de Judæis, qui opera ipſius in Dæmonem, ſeu Beelzebuth referebant, ageret Chriſtus. 2° non poſſe à Novatiano probari lapſos omnes Chriſti opera tribuiſſe Dæmoni, nec proindè blaſphemos eſſe in Spiritum S. quòd ſi poſſet exequi, *tunc poterit*, inquit, *approbare irremiſſibilem eſſe in Spiritum Sanctum blaſphemiam*. In perſecutione lapſi contra Filium Hominis delinquunt quidem, ut addit, ſed non blaſphemant in Spiritum ſanctum. Nam undè Chriſtus Math. 12. oppoſuiſſet peccatum in Filium Hominis peccato in Spiritum ſanctum? Seu undè duo diverſa peccatorum genera ibi conſtituiſſet? Quamobrem ità concludit S. Hieronymus: *Doceat igitur, aliquem negatorem Beelzebuth vocaſſe Chriſtum, & ultrò referam gradum, negatorem non poſſe veniam conſequi poſt ruinam.* Quam tamen illationem, videlicet non poſſe remitti blaſphemiam in Spiritum ſanctum, non concedit ipſe S. Hieronymus, licet concedere videatur; ſed Antiquorum more, qui ne cavillationibus locus daretur, in confutandis quæ opponebantur operam omnem collocabant. Ideò autem hanc quæſtionem, an peccatum in Spiritum ſanctum remitti non poſſit, prætermittit; quia per tempus ſibi non licebat illam excutere, nec aliundè ſui copiam poterat amicis negare, quemadmodùm ipſe ſcribit ſub finem ejuſdem Epiſtolæ. Ideòque ſi Marcellæ in votis eſſet aliquandò illius peccati naturam edoceri, ſe ſuum ſtudium non illi eſſe negaturum ſpem fecit

Opp. 1. Ex S. Joan. Ep. 1. cap. ult. ✝. 16. *Eſt peccatum ad mortem: non pro illo dico ut roget quis.* Ergo peccatum quoddam ità eſt mortale, ut ex S. Joan. pro illo non ſit orandum, quale eſt juxta S. Aug.

lib. 1. de Serm. Domini in Monte cap. 22. oppugnatio cognitæ veritatis. Quamobrem pro Alexandro 2. Tim. 4. non orabat S. Paulus. Tale eſt etiam illud ſcelus, de quo lib. 1. Reg. cap. 2. ℣. 25. *Si in Dominum peccaverit vir, quis orabit pro eo?* Tale quoque eſt Antiochi crimen, pro quo lib. 2. Mach. cap. 9. ℣. 13. *Orabat hic ſceleſtus Dominum, à quo non eſſet miſericordiam conſecuturus.*

R. nullis peccatoribus, ſi verè conterantur, expectationem veniæ abſtuliſſe S. Joannem, ſed vanam quorumdam peccatoribus adulantium fiduciam compreſſiſſe, qui cum apud Deum nullâ autoritate valeant, apud peccatores nomen ſibi faciunt, ſuarum ſcilicet precum virtute commendatâ; quaſi ſe, Moyſis inſtar, vel pro graviſſimis peccatis coram Deo ſiſtere poſſent: imò verò tantùm abeſt, ut de negandâ peccatoribus ullis veniæ ſpe cogitaverit unquam S. Joannes, ut pro juvene, qui ad latronum caſtra profugerat, & apud eos principatum ut ſceleſtiſſimus obtinuerat, non tantùm oraverit, ſed pœnitentiæ labores pro ipſo amplexurum pollicitus fuerit.

Nec verò negamus fruſtraneas eſſe ſæpiùs orationes pro induratis, qui beneficium divinum omne proculcant & derident. Quidam etiam aliquandò fruſtrà orant non audiendi, ut Antiochus; quia peccati odium ad preces eos non impellit, ſed vitæ præſentis amor intenſiſſimus.

QUÆSTIO OCTAVA

De habituali peccato.

ARTICULUS UNICUS.

Quid ſit habituale peccatum?

VULGATIUS nihil eſt diviſione peccati in actuale, & habituale; cum autem animo complecti volumus, quid ſit peccati habitualis natura, mens hæret; nec quid eâ de re ſtatuere poſſit, certò conſtat. Itâ quippè à naturâ ſumus conſtituti, ut quod apud nos eſt in uſu poſitum, aut continuò coram oculis obverſatur, intellectu videatur facillimum: cum verò illius naturam perſcrutari datur, illius inveſtigatio videtur ardua maximè. Undè nemo non capit in rem corporeis ſenſibus deguſtatam homini depravato quoddam ineſſe pondus: ſed quid in animo remaneat, undè homo peccati habitualis fiat reus, non levis eſt difficultas. Cum enim peccati natura in nihilo conſtituta ſit, quid ex nihilo ſupereſſe poſſit in animâ, quæ *ſimplicis eſt naturæ ac ſingula-*

ris, ut habet S. Auguſtinus lib. de quantitate animæ cap. 1. definire vix poteſt, aut Theologus, aut Philoſophus. Quamobrem quæſtionem hanc ità facilem cum cęteris Theologis ſuppoſueram, ut de illâ expendendâ tùm primùm non cogitaverim quidem; ſed ubi attentiori animo de illius peccati naturâ mecum ipſe cogitavi, hæſiſſe me anxium fateor, nec mihi ſtatim occurriſſe in mente, quid eâ de re definiendum eſſet. Illud verò præſertim me angebat, quod nempè quæſtionis illius expoſitionem repetendam ex Antiquis fruſtrà quodammodo ſuſciperem; cùm enim toti hæſerint in dogmate fidelibus exponendo, & adverſus Eccleſiæ hoſtes vindicando, in curioſiori ejuſcemodi rerum, quæ ab Hęreticis non impugnabantur, indagatione nihil vel parùm laborarunt. Ut meo tamen erga Theologiæ Candidatos officio ſatisfaciam, & fidem liberem, (recepi enim me nihil niſi ex Scripturis, aut Antiquis eſſe traditurum) ex horum Magiſtrorum principiis ducam quidquid videbitur mihi conſtituendum.

CONCL. Habituale peccatum definitur inordinata hominis voluntas, rei creatæ continuo affectu adhæreſcens: aut permanens voluntatis inordinatio: aut habitus vitioſus.

Definitionem illam ex Antiquis collegimus: quippè aliâ ratione virtutem à vitio non ſecernunt, quàm quòd virtus ſit amoris adverſus Deum pondus; vitium è contrario, pondus amoris, ſeu affectûs in rem creatam: nec enim, inquiunt, alio pondere nos agimur, quàm amore. Sic S. Auguſtinus Epiſt. 89. cap. 9. ubi ſic ſcribit: *Animus velut pondere, amore fertur, quòcunque fertur. Jubemur itaquè detrahere de ponpondere cupiditatis, quod accedat ad pondus charitatis, donec illud conſumatur, hoc perficiatur.* Propterea vitioſus habitus, creatæ rei eſt amor; ſeu cupiditatis pondus, quo ad rem creatam diligendam incitamur. Quâ pravitate non liberamur, niſi contrario amoris habitu in Deum inducto. Frequens occurrit hæc apud S. Auguſtinum doctrina, qui lib. de moribus Eccleſiæ cap. 15. aſſerit virtutem eſſe ſummum Dei amorem: quod & indicat Ep. 52. ad Macedonium Comitem his verbis: *In hac vitâ virtus non eſt, niſi diligere quod diligendum eſt.* Idem pariter expreſſit lib. 8. de civit. cap. 9. ubi Platonis autoritate utitur: *Plato*, inquit, *rectè ſentit de virtute, quam in amore imitationeque Dei collocavit.* Quid autem amoris nomine intelligimus, niſi voluntatem amantem? Quod ità declarat S. ipſe Doctor lib. 3. de Doctr. Chriſt. cap. 10. *Charitatem voco motum animi ad fruendum Deo propter ipſum, & ſe atque proximo propter Deum.* Et lib. de Moribus Eccleſiæ cap. 15. *Nihil omninò eſſe virtutem affirmaverim, niſi ſummum amorem Dei. Temperantia ſit amor integrum ſe præbens ei quod amatur. Fortitudo amor facilè tolerans omnia, propter quod amatur. Juſtitia, amor ſoli amato ſerviens, & propterea rectè dominans. Prudentia, amor ea, quibus adjuvatur ab eis, quibus impeditur, ſagaciter ſeligens. Sed hunc amorem non cujuſlibet, ſed Dei eſſe diximus.*

Aliis

Aliis verbis, ſed eodem ſenſu virtutem ſic definit idem S. Aug. lib. 83. quæſt. q. 30. Virtus eſt, inquit, ratio perfecta, quæ rebus utitur, non fruitur. Et q. 31. Animi habitus naturæ modo, atque rationi conſentaneus. Igitur habitus vitioſus dicendus eſt depravata ratio, quæ rebus fruitur, & ab æquis naturæ finibus recedit. Porrò autem recta ratio, & voluntas recta, quæ Deo fruitur, idem ſignificant; ſicut & depravata ratio, & voluntas mala, quæ rebus creatis potitur, idem referunt.

Similia occurrunt in variis S. Auguſtini libris, ut lib. de quantitate animæ cap. 16. & lib. de moribus Eccleſiæ cap. 16. ubi concludit virtutem non eſſe niſi habitum ipſum, & quaſi ſapientis animæ qualitatem, non tantummodò ad tempus datam, ut Prophetiæ donum, quo donatus eſt Saul, cum lib. 1. Reg. cap. 19. inter Prophetas fuit annumeratus.

Hæc autem vocabulorum varia uſurpatio eandem voluntatis pravam, aut laudabilem propenſionem exprimit, ſeu habitum laude dignum, aut vitiatum. Ea fuerat Lactantii ſententia, qui lib. 6. Inſtit. cap. 5. ait: *Virtus tota noſtra eſt, quia poſita eſt in voluntate faciendi bona.* Fuerat quoque Conſtantini Magni ſententia in orat. ad Sanctorum Cœtum apud Euſeb. lib. 4. de vitâ Conſtant. cap. 32. *Virtus*, inquit, *nihil aliud eſt, quàm recta ratio ad mores ſpectans*; ſeu voluntas recta. Igitur nihil aliud eſt depravatus habitus, quàm depravata ratio; ſeu voluntas, quatenùs hominem avertit à morum rectitudine.

Hanc doctrinam facilè capiet Candidatus, qui ex quæſt. 1. noverit peccatum eſſe inordinatum rei creatæ amorem. Undè ſequitur vitioſum habitum eſſe voluntatis rei creatæ adhereſcentis propenſionem perverſam; ſeu qualitatem pravam; aut affectionalem qualitatem, quæ in animo ad objectum pravè amatum non ſemper attendente remanet. Sic, inquit S. Aug. lib. de Immortalitate animæ cap. 4. animis plures inſunt veritates, de quibus non continuò cogitat animus, quòd ad aliud ſeipſum moveat. Sic qui Muſicam, ait idem S. Doctor cap. 14. Geometriam, & alias callent apprimè ſcientias, illis non indeſinenter dant operam; & dum noctu dormiunt, nihil quidquam ſenſibus, aut intellectu percipiunt, ſaltem ſæpiùs; & tamen remanent tùm in intellectu, tùm & in voluntate illi habitus.

Si ulteriùs de illis philoſophari luberet, ultra fines mihi præſcriptos excurrerem: animo tamen meo non mediocrem injectam anxietatem fateor ex variis doctrinæ S. Auguſtini capitibus, quæ minimè ad dogma Theologicum pertinere cenſeo, quæque nihilominùs Candidatos celare nolim. Is ſcilicet lib. de Immortalitate animæ cap. 14. ſcribit ſomni temporibus de re ſenſibili quandòque adeò tenaciter cogitare animos, ut è ſomno excitati non dubitent, an res illæ tempore ſomni conceptæ reverà extiterint; licet frequenter evigilantibus ſubducantur, ob rerum ſenſibilium naturam mutabilem: Experimento quotidiano ea obſervatio comprobatur. An verò quod indè colligitur, ſcilicet tam

veram eſſe ſomni tempore animi perceptionem, quàm quæ fit inter vigilandum, non forſan conſentient omnes. Addit S. Pater lib. 14. de Trinit. cap. 5. parvulorum animos ſeipſos noſſe, ſed adhęſione rebus ſenſibilibus aliò revocari, nec eorum animos ad ſeipſos reflectere. Pace nihilominùs tam venerandi Doctoris ſic philoſophantis dixerim, me nequaquàm videre, undè habeat infantes noſſe, niſi cogitatione meditatâ ſe noſſe deprehenderint. Et forſan tunc S. Doctor aliorum ſenſu philoſophabatur, cum & ſubjungat Baptiſmo fidem, & Dei amorem in infantibus produci, licet dona illa in ſeipſis non animadvertant, ſæpiùſque illis privari rerum ſenſibilium amore, niſi monitis paternis à caſu revocentur. Si verò ſibi ipſis ſtudeant ætate provectiore facti, varias in ſeipſis deprehendent veritates à Deo inſculptas, ut quæ de Dei ſunt exiſtentiâ, & de Lege naturali, quas non animadverterent; non quòd non ineſſent, ſed quòd ad illas non attenderent. De dilectione diſſeretur ſicut & de rebus, quas memoriæ tenemus.

Ex quâ diſſerendi ratione colligitur animam S. Auguſtino fuiſſe ſemper viſam in actu, ſimulque illi Baptiſmum conſecutæ, fidem, & Dei amorem inhęrere, licet nullum illorum habituum actum eliciat; itemque illis habitibus rectam fieri hominum voluntatem, pravis verò depravari.

Deniquè ad explanandam habituum generationem plurimùm conducit illa peccati habitualis, aut virtutis definitio. Quâ enim ratione anima nihilo, quod eſt peccatum, depravata, remaneat à Deo averſa, & fiat gehennæ æternæ rea, donec à Deo veniam fuerit conſecuta; niſi quia pravis actibus in hominibus producitur quædam inclinatio, ſeu in rem creatam pondus, quod cum reatu remanet, quandiu animus amore contrario ad Deum non convertitur? Eo pacto utcunquè intelligere mihi videor peccati habitualis naturam. Si cęteris alia philoſophandi ratio videatur aptior, iſti prudenter anteponetur, eamque nobis cognitam lubenti animo amplectemur: quippè unicum votum eſt, ut in fidei dogmatibus Majores audiantur.

Opp. S. Aug. lib. 1. de Nupt. cap. 22. concupiſcentiam habitualem ità definit: *Affectio eſt quædam malæ qualitatis, ſicut languor: non enim ſubſtantialiter manet, ſicut aliquod corpus, aut ſpiritus.* Hinc adverſus S. Doctorem ità diſſerit Julianus, quaſi ſubſtantiam eſſe libidinem dixiſſet: quam calumniam ſic depellit S. Auguſt. cap. 18. lib. 6. contra Julianum: *Reverà evoluto & enucleato libro meo non es reperturus me libidinem ſubſtantiam dixiſſe vel ſemel.* Deindè illorum Philoſophorum ſententiam rejicit, qui concupiſcentiam habitualem dixerunt eſſe animi partem vitioſam: *Dixerunt*, inquit, *eam quidam Philoſophi partem animi eſſe vitioſam: & utiquè pars animi ſubſtantia eſt, quia ſubſtantia eſt ipſe animus. Sed ego ipſum vitium, quo animus, vel ulla pars ejus iſto modo vitioſa eſt, libidinem dico, ut omni vitio ſanato ſalva ſit tota ſubſtantia. Quia & illi Philoſophi locutione tropicâ mihi videntur vitioſam partem animi appellaſſe libidinem, in quâ parte eſt vitium, quod*

vocatur libido; ſicut appellatur domus pro eis, qui ſunt in domo. Poſtmodùm verò cum Julianus allatâ qualitatum multiplici ſpecie concupiſcentiam habitualem ad tertiam ſpeciem, *quæ affectio & affectionalis qualitas eſt*, adduxiſſet, ſic ipſe loquitur: *Affectio in qualitate ob hoc ponitur, quia principium qualitatum eſt; cui etiam reputantur ad momentum accedentes recedenteſque aut animi, aut corporis paſſiones.* Quam ideam admittit S. Aug. ibidem, eamque ſic exponit: *Hæc quidem*, inquit Julianum alloquens, *ſatis explicaſti ſcientibus: ſed quia contemnendi non ſunt qui lecturi libros noſtros, diſciplinæ hujus ignari ſunt; quod deeſſe video, faciam, ut à me illuſtrentur exemplis.* Et ſtatim hæc ſubjicit: *Quantùm ad animum attinet; affectio eſt timere; affectionalis qualitas timidum eſſe: ſicut aliud eſt iratus, aliud iracundus, aliud ebrius, aliud ebrioſus: illæ affectiones, iſtæ affectionales ſunt qualitates.* Deniquè ità conſtituit S. Aug. *Ego tanquam valetudinem malam ex origine vitiatâ ingenitum eſſe homini dico vitium, quo caro concupiſcit adverſus ſpiritum.* Sed cum iterùm urgeret Julianus, quaſi ſenſus eſſet *concupiſcentia*; aſſerit nihil aliud eſſe præter habitum, reponitque: *Senſus eſt non ipſa concupiſcentia, ſed ille potiùs, quo nos eam majorem minoremve habere ſentimus..... ſicut nec ſenſus eſt morbus, ſed ille ſenſus eſt, quo nos morbum habere ſentimus. Porrò ſi continuò fit bonus, & utiquè bonâ qualitate fit bonus, qui fornicationi vinolentiæque renuntians, ab hujuſmodi operibus ſeſe abſtinet.* Ex quibus facilè conficitur juxta S. Auguſtini doctrinam, peccatum habituale non rectè definiri voluntatem ipſam, quatenùs magis, quàm par eſt, rebus creatis inhęret; ſed eſſe qualitatem animis inhærentem, quâ malè affecta voluntas ad commutabile bonum remanet converſa. Nec clarius quid occurrit apud Peripateticos, quod propiùs naturam exponat qualitatis (ut aiunt) non operativæ, quæ ſubjectum malè afficit, qualis eſt morbus & languor, quorum exemplo utitur S. Aug. ad explanandas peccati habitualis conſecutiones.

R. de illis ſingulis convenire nos, videlicet habituale peccatum jure nuncupari poſſe vitioſum habitum, & qualitatem pravam & affectionalem, quæ in dormientibus ſuperſit, illoſque ſemper exoſos Deo conſtituat, niſi pœniteat ſincerè: ſed nihil indè adverſus peccati habitualis definitionem. Nam undè fit mala hominis voluntas, niſi quia rebus creatis utitur, aut fruendi deſiderio tenetur? Quid autem deſiderio illo conſtanti intelligitur, niſi voluntas ſemper exoptans? non quia continuò amoris ſui actus elicit; ſed quia ità affecta eſt, ut occaſione datâ præſto ſit, quæ ſemper ejuſmodi actus exerat: v. c. avarus de lucro indeſinenter non cogitat; ſed ità ſemper eſt affectus, ut ſi ſeſe offerat lucri comparandi occaſio, eam ſtudioſè amplectatur. Proindèque ſeu habituale peccatum dicas voluntatem pravam, vel habitum vitioſum, vel qualitatem affectionalem, variis vocabulis idem ſignificatur.

QUÆSTIO NONA

De peccatis ſpiritali, & carnali; necnon de actu interiori ſimul & exteriori Peccati.

ARTICULUS UNICUS

An peccatum rectè dividatur in ſpiritale, & carnale? Et utrum actus interior & exterior peccati duo conſtituant peccata?

RESP. 1. legitimam hanc eſſe diviſionem. Sunt enim quædam merè ſpiritualia peccata, ſeu interna, quæ ultra animum non progrediuntur, ut ſuperbia: quædam verò afficiunt etiam ſenſus, ut percuſſio violenta.

R. 2. actus interiores & exteriores, ſi ſimul conjungantur, ut cum in gerendis inimicitiis ferocitas effervescit, eſſe duo peccata materialiter; quia ſunt duo actus, qui, ſi ſejuncti eſſent, ſuâ quiſque deformitate macularetur: non eſſe verò duo peccata formaliter; quia eâdem iniquitate ſordidantur, & eâdem exeruntur voluntatis inordinatione, quæ plurimùm adaugetur per actum exteriorem.

Hanc utriuſque actûs diſtinctionem ſatis apertè tradit David lib. 1. Reg. cap. 25. ubi meditationem operis ab illius executione ſecernit, Deoque gratias agit, quòd cum à majori ſcelere ſervarit Abigail, quæ compoſito ad animum mitigandum ſermone, Davidem à Nabalis, & domeſticorum cæde, quam illaturus venerat, avocarit. ℣. quippè 32. *Benedictus*, inquit, *Dominus Deus Iſraël, qui miſit hodiè te in occurſum meum, & benedictum eloquium tuum.* Et v. 33. *Benedicta tu*, inquit David ad Abigail, *quæ prohibuiſti me hodiè, ne irem ad ſanguinem, & ulciſcerer me manu meâ.* Et v. 34. *Alioquin vivit Dominus Deus Iſraël, qui prohibuit me, ne malum facerem tibi; niſi ſcitò veniſſes in occurſum mihi, non remanſiſſet Nabal uſque ad lucem matutinam, mingens ad parietem.* Utriuſque tamen actûs diſtinctam eſſe injuriam, modò ſimul conjungantur, non indicat. Auditâ enim Nabalis morte, ſubjungit v. 39. *Benedictus Dominus, qui . . . . ſervum ſuum cuſtodivit à malo.*

Adeò tamen rudes erant Judæi, ut exiſtimarent actum interiorem, niſi cum exteriori conjungeretur, non habere peccati rationem. Verùm pravos illos affectus, ſeu actus internos prohibet Deus latâ Lege Moſaïcâ, cui interni peccati notitiam debere ſe profitetur Apoſtolus Rom. 7. his verbis: *Concupiſcentiam neſciebam, niſi Lex diceret: Non concupiſces.* Ad illam Legis admonitionem Judæos revocat Chriſtus Math. 5. v. 27. *Audiſtis*, inquit, *quia dictum eſt Antiquis: Non mœchaberis. Ego autem dico vobis: quia omnis, qui viderit mulierem ad concupiſcendam eam, jam mœchatus eſt eam in corde ſuo.* Ambos ejuſcemodi actus ſimul conjunctos & eâdem voluntatis inordinatione ſic delineat S. Jacobus cap. 1. ℣. 15. *Concupiſcentia*, inquit, *cum conceperit, parit peccatum: peccatum verò cum conſummatum fuerit, generat mortem:* niſi videlicet ab exequendo peccato jam concepto ſervemur.

Idem conficitur ex inſtitutâ comparatione cum voluntate optimè diſpoſitâ: apud Deum enim meretur optima voluntatis affectio. Undè S. Auguſt. in Pſalm. 57. *Quidquid vis & non potes, factum Deus computat.* Ubi verò perficitur opus, majus eſt meritum. Nam, ut habet S. Auguſt. tract. 58. in Joan. Melius eſt manibus facere, quàm ſolo corde. Cum enim ad lavandos pedes inclinatur corpus, etiam in corde ipſo vel excitatur; vel, ſi jam inerat, confirmatur humilitatis affectus. Eadem docet lib. de curâ pro mortuis cap. 5. ubi externum corporis habitum ad orationis meritum conferre docuit, ſtatim ſubjungit: *Et neſcio quomodò, cum hi motus corporis fieri niſi motu animi præcedente non poſſint; eiſdem rurſus exterius viſibiliter factis, ille interior inviſibilis, qui eos fecit, augetur; ac per hoc cordis affectus, qui, ut fierent iſta, præceſſit; quia facta ſunt, creſcit.*

Denique ex iniquitatis conſummatæ adjuncto creſcere ſcelerum turpitudinem ita palam eſt, ut in confeſſione jubeat Eccleſia exponi, an actus interior exteriùs prodierit; tuncque graviores ideò pœnas infligat: quia nimirùm utraque pars in offenſam Dei conſpiravit, & ex abſoluto peccato plenior accedit conſenſus, & indè percepta voluptas ad iterandum crimen eſt incitamento. Hinc, ut Divinæ Majeſtati fiat ſatis, tùm animi, tùm corporis uſu Deo honor eſt exhibendus.

OPP. Quæ prohibentur diverſis præceptis, & habent ſibi peculiarem deformitatem, ſunt varia formaliter peccata. Interior autem actus, in furto v. g. hoc præcepto vetatur: *Non concupiſces rem proximi tui.* Actus verò exterior iſto: *Non furaberis.* Habet igitur uterque ſibi propriam deformitatem formaliter diverſam.

R. prohiberi quidem illos actus duobus præceptis; non quòd ſint duo formaliter peccata, ſed materialiter; & quia illi actus ſemper non ſunt conjuncti: ſæpiùs enim abſque furto voluntas furandi occurrit. Et aliundè duobus præceptis inhibentur, ut rudiorum Iſraelitarum infirmitati conſulatur, ut mox obſervavimus. Nec varia eſt utriuſque actûs macula, ſi ſint ſimul conjuncti; quia eſt utriuſque idem finis, idem

objectum, idem operans, & proindè non diverſa malitia. Nec actus exterior cenſetur moralis, niſi prout à voluntate proficiſcitur: ſi enim ab illâ non prodiret, nullâ iniquitate ſordeſceret. Eadem ergò iniquitas eundem actum afficit, & polluit.

QUÆSTIO DECIMA

An peccata ſint æqualis malitiæ? Et undè repetatur inæqualitas illa?

ARTICULUS PRIMUS.

STOICORUM opinio fuit, ejuſdem malitiæ eſſe omnia ſcelera; nec ullum alio gravius exiſtimandum eſſe. Idem etiam quinto ſeculo propugnavit Jovinianus. In eodem pariter verſati fuerunt errore Veteres Cathari.

CONCL. Inæqualis malitiæ ſunt peccata.

Prob. quia res aperta eſt ex Scripturis: Thren. quippè 4. ℣. 6. *Major effecta eſt iniquitas filiæ populi mei peccato Sodomorum.* Item Math. 5. ℣. 22. *Omnis qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit judicio. Qui autem dixerit fratri ſuo, Raca; reus erit conſilio. Qui autem dixerit, fatue; reus erit gehennæ ignis.* Lucæ quoque 6. ℣. 41. *Quid autem vides feſtucam in oculo fratris tui, trabem autem, quæ in oculo tuo eſt, non conſideras?* Quæ quidem verba adeò ſunt expreſſa, ut nullâ prorsùs egeant expoſitione; ſicut nec ea, quæ habentur Math. cap. 12. v. 31. & 32. ubi longè gravius dicitur peccatum in Spiritum Sanctum, quàm in Filium. Joan. etiam 19. ℣. 11. ſic Chriſtus Pilatum alloquitur: *Qui me tradidit tibi, majus peccatum habet.* Et certè gravius eſt ſcelus parricidæ, quàm homicidæ; & homicidæ, quàm furis: & ideò graviores ab ipſis Gentibus inflictæ fuerunt pœnæ parricidis, quàm homicidis.

OPP. 1. S. Baſilius in Regulis brevioribus ad interrogat. 293. differentiam majorum & minorum peccatorum docet non occurrere in novo Teſtamento.

R. non negare S. Baſilium peccatorum inæqualitatem, quam ipſemet cum universâ Eccleſiâ ſupponit Hom. 19. de Pœnit. & Orat. 3. de peccat. ſed præſertim in Epiſt. Canonicâ ad Amphilochium: In eâ enim varia pœnarum genera pro criminum qualitate infligenda decernit; imò & expoſtulat, quòd quædam, licet gravia, ut uſura, pœnitentiæ labo-

ribus eximerentur. Quid autem hîc in reſponſione intendat, fit ex ipsâ interrogatione 293. compertum. Quęrit enim quomodò agendum ſit cum iis, qui cum majora declinent, minora negligunt; perindè ac ſi nihil referret ea committere. Agebatur ſcilicet de Monachis, qui ratione ſtatûs ad accuratiorem agendi rationem tenebantur; qui tamen cum levia delicta neglectui haberent, ſatis apertè ſignificabant ſe ſummo adverſus Deum amore non affici, ſeque parvi facere illud Sapientis monitum: *Qui ſpernit modica, paulatim decidet.* Ex quo fiebat, ut contra Superiorum admonitiones contumaciæ rei, mortalem iniquitatem contraherent: & idcircò de illorum Monachorum contumaciâ ex pœnâ Excommunicationis judicium ferre licet; cum hæc ſit omnium graviſſima.

Poteſt & adhuc aliter reſponderi, dicendo videlicet non omninò certum eſſe, an illæ breviores Regulæ ſint S. Baſilii; cum Sozomenus lib. 3. Hiſt. cap. 13. & Nicephorus lib. 9. cap. 16. & lib. 13. cap. 29. dicant, eas à nonnullis tribui Euſtathio Sebaſteno, qui, ut norunt viri docti, in multos errores lapſus eſt.

Opp. Quæ ſunt gratiæ privatio, æqualis ſunt iniquitatis. Ejuſcemodi autem ſunt peccata omnia mortalia. Iis enim extinguitur charitas, & mors ſpiritalis infligitur animæ.

R. 1. hinc non inferri omnium peccatorum æqualitatem: nec enim ejuſcemodi ratiocinium venialia peccata negat, quæ cum non ſint privatio gratiæ, multò leviora ſunt mortalibus: ſed colligi poſſe tantummodò, peccata mortalia eſſe inter ſe æqualia.

R. 2. omnia peccata mortalia æqualem non dicere juſtitiæ privationem; quia varii ſunt rerum creatarum inordinati amores, uti jam monuimus art. 2. q. 1. in Reſp. ad Opp. 2. Sed illa peccatorum inęqualitas ampliùs patebit ex variis capitibus articulo ſequenti exponendis.

ARTICULUS SECUNDUS

Undè ducatur peccatorum inæqualitas?

CONCL. Ex variis cauſis proficiſcitur peccatorum inæqualitas, & gravitas.

1. A dignitate perſonæ, in quam peccatur. Undè peccata, quæ Majeſtatem Divinam lędunt, eorum, quæ proximum impetunt, iniquitatem ſuperant. Hinc repetenda eſt infinitas peccatorum, quæ licet non ſint ratione ſui, vel (ut aiunt) intrinſecè infinita, cum ſint privatio debitæ rectitudinis, ſeu juſtitiæ, quæ nec eſt, nec dicitur infinita; ſunt tamen ratione objecti, vel (ut loquuntur) extrinſecè infinita, prout nimirùm infinitam Majeſtatem lædunt;

2. Ex variis finibus. Sic Rachelis Geneſ. 31. ℣. 34. patris Laban idola ſubripientis & occultantis culpa levior eſt Danitarum furto. Nam paternæ ſaluti furtim ſublatis idolis conſulebat Rachel, ſubductâ ejus oculis idololatriæ causâ, illiſque occultatis, ſibi, marito, & familiæ providebat. Deprehenſis enim, & furto ſublatis pretioſis Idolis, cùm in Jacob, tùm in cœlum debacchatus fuiſſet Laban furibundus. Danitæ verò Jud. 18. Michæ Idola, & Sacerdotem, & Ephod abſtulerunt, gravibus minis Michæ intentatis.

3. Ex adjunctis. Sic latrocinium, quo non modò alienum bonum, ſed & pauperum, vel orphanorum eripitur, longè majus eſt latrocinio ſimpliciter; ideòque in Scripturis dicitur peccatum clamans contra cœlum.

Septem verò circumferuntur circumſtantiæ, quæ his exprimuntur vocabulis: *Quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quandò.* Circumſtantiarum autem aliæ mutant ſpeciem, ſeu malitiam addunt ab actûs ſubſtantiâ diſtinctam, ut cum quis furatur rem ſacram in Eccleſiâ: tunc enim committitur non modò furtum, ſed & ſacrilegium. Aliæ verò ſpeciem non immutant, ſed duntaxat adaugent iniquitatem, uti cum quis tres aureos nummos furatur, aliàs iniquè affectus ad alios plures ſubducendos.

4. Ex gravitate detrimenti, quod directè infertur, ut cum merces operarii non ſolvitur, aut cum parentes ſuis erga filios officiis deſunt; quæ fuit Heli culpa lib. 1. Reg. cap. 3.

5. Ex ratione ſtatûs perſonæ peccantis. Hinc Chriſtianorum peccata ad ſacrilegii naturam videntur accedere, utpotè quæ ſint Templorum Dei prophanationes: *Neſcitis*, inquit Apoſtolus 1. Cor. 3. v. 16. *quia Templum Dei eſtis, & ſpiritus Dei habitat in vobis? Si quis autem Templum Dei violaverit, diſperdet illum Deus. Templum enim Dei ſanctum eſt, quod eſtis vos.* Indè quoquè creſcit peccati gravitas in Chriſtianis, quòd eorum peccata ſint alieni juris venundationes. Per peccatum enim Dæmoni noſmetipſos iniquè venundamus. Nos autem noſtri non ſumus, ſed Chriſti Domini, qui Sanguinis ſui pretio nos ſibi comparavit; quemadmodùm ità ſcribit idem Apoſt. 1. Cor. cap. 6. *Non eſtis veſtri. Empti enim eſtis magno pretio. Glorificate & portate Deum in corpore veſtro.*

Et verò adeò deteſtabile eſt Chriſtianorum ſcelus, ut Chriſti Sanguinis proculcati, & fœderis cum Deo initi, & renovatæ iterùm mortis Dominicæ, & illatæ Spiritui Sancto contumeliæ rei habeantur, juxta illud Hebr. cap. 10. v. 26. *Voluntariè enim peccantibus nobis poſt acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccatis hoſtia, terribilis autem quædam expectatio judicii, & ignis æmulatio, quæ conſumptura eſt adverſarios.* (Si nempè gravi ſatisfactione non abſtergantur) *irritam quis faciens Legem Moyſi, ſine ullâ miſeratione duobus vel tribus teſtibus moritur: quantò magis putatis deteriora mereri ſupplicia, qui Filium Dei conculcaverit, & Sanguinem Teſtamenti pollutum*

tum duxerit, in quo ſanctificatus eſt, & Spiritui gratiæ contumeliam fecerit. Horrendum eſt incidere in manus Dei viventis. Et cap. 6. v. 4. jam ſcripſerat eos non poſſe revocari. Hæc ſunt ejus verba: *Impoſſibile eſt enim eos, qui ſemel ſunt illuminati &c.*

Deniquè peccati malitiam adauget non parùm iniquitas excuſationum hinc & indè conquiſitarum, adeòque grave S. Auguſtino viſum eſt iſtud adjunctum, ut ad miſericordiam eâ ratione vias omnes occludi aſſerat; quia crimen in Deum refertur: *Non ſalubri humilitate*, inquit lib. de Contin. cap. 5. *ſuſcipiens accuſationem ſui, ſed excuſationem potiùs ruinosâ electione conquirens...... Et quoniam factum non poteſt tegere, nec benefactum poteſt dicere, & à ſe factum videt patere, quærit in alium referre quod fecit, tanquam indè poſſit auferre quod meruit. Nolens ſe eſſe reum, addit potius ad reatum, & ſua excuſando, non accuſando peccata, ignorat non ſe pœnam removere, ſed veniam... Apud Deum non eſt exhibenda fallax defenſio, ſed verax confeſſio peccatorum.* Hinc in Pſalm. 68. monet, cum Davide Pſ. 140. v. 3. dicendum: *Pone Domine cuſtodiam ori meo, & oſtium circumſtantiæ labiis meis.* ℣. 4. *Non declines cor meum in verba malitiæ, ad excuſandas excuſationes in peccatis:* quia, inquit, ſi peccati defenſores ſimus, Deus non erit liberator. Item lib. 2. de Geneſ. contra Manich. cap. 17. adjuncti hujus iniquitatem apertiſſimè explanat in primo homine, ex cujus ſuperbiâ prodierunt excuſationes. Cum enim, inquit, ſe Deo parem facere non potuiſſet, conatus fuit eum peccati ſui facere participem; aut potiùs, ſe innocente conſtituto, Deum efficere peccati reum: quod quidem patet ex hoc Geneſ. 3. *Dixitque Adam: Mulier, quam dediſti mihi ſociam, dedit mihi de ligno, & comedi. Et dixit Dominus Deus ad mulierem: Quare hoc feciſti? quæ reſpondit: Serpens decepit me & comedi.* Quaſi diceret Adamus: quarè talem dediſti mihi ſociam? tua eſt culpa, non mea. Pariter incuſat Deum mulier, quòd Serpentem creaſſet, à quo decepta fuerat. Alii verò, ut crimen removeant, temerè dicunt Deum præcipere, quæ vires ſuperant: de quâ iniquitate ne cogitarent, ità Deus conſtituit Deut. 30. v. 11. *Mandatum hoc, quod ego præcipio tibi hodiè, non ſupra te eſt, neque procùl poſitum, nec in cœlo ſitum, ut poſſis dicere: Quis noſtrùm valet ad cœlum aſcendere, ut deferat illud ad nos, & audiamus atque opere compleamus? Neque trans mare poſitum, ut cauſeris, & dicas: Quis ex nobis poterit transfretare mare, & illud ad nos uſque deferre, ut poſſimus audire & facere quod eſt? Sed juxta te eſt ſermo valdè in ore tuo, & in corde tuo, ut facias illum.* Quam excuſationem quoque præcludit ut iniquam Apoſtolus, dum ſic ad Cor. ſcribit 1. Cor. 10. v. 13. *Fidelis autem Deus eſt, qui non patietur vos tentari ſupra id quod poteſtis; ſed faciet etiam cum tentatione proventum, ut poſſitis ſuſtinere.* Ideò ſolicitè laborarunt Veteres in removendâ procùl excuſatione omni, ne ipsâ peccatis grave pondus adderetur. Sic Tertull. tùm lib. de Cor. Milit. cap. 11. *Nulla*

eſt, inquit, *neceſſitas delinquendi, quibus una eſt neceſſitas non delinquendi:* tùm & lib. de Spect. cap. 1.

QUÆSTIO UNDECIMA

De cauſis peccati.

DE ſolâ peccati cauſâ efficiente jam moveri poteſt difficultas. Cauſam enim materialem, eſſe actum ipſum in confeſſo eſt, ſicut & debitæ rectitudinis privationem, eſſe cauſam formalem: cauſam verò finalem pro vario agentium affectu, variam eſſe conſtat. Sed cauſa effectrix, alia eſt interna, ſcilicet voluntas &c. alia externa, nempè Dæmon &c. De internâ quæritur, quomodò voluntas poſſit eſſe cauſa efficiens nihili? (Peccatum enim in nihilo poſitum ſtatuimus q. 1. art. 2.) & utrum intellectus ſit etiam peccati cauſa? vel utrum non errante intellectu, aberrari poſſit voluntas? Sed has quæſtiones jam ſolutas cenſemus art. 2. q. 1. ubi materiale & formale peccati diſtinximus. Cæterùm illius (videlicet materialis) datur vera cauſa efficiens; hujus verò (nimirùm formalis) nonniſi deficiens voluntas, ſcilicet quæ ſe avertit ab immutabili bono, ut ſe convertat ad commutabile bonum.

Quæſtionem alteram his principiis definimus, divinis nempè verbis ex Deut. 12. v. 8. depromptis, quibus prohibet Deus, ne cuilibet quod ſibi rectum videtur exequi lubeat: *Non facietis...... ſinguli quod rectum ſibi videtur.* Sed v. 32. *Quod præcipio tibi, hoc tantùm facito Domino.* Hinc ſcelera promanaſſe legitur Judic. 17. v. 6. quòd quiſque ſibi placita exequeretur. En verba: *In diebus illis non erat Rex in Iſraël, ſed unuſquiſque quod ſibi rectum videbatur, hoc faciebat.* Idem patet ex illo Prov. 14. v. 12. *Eſt via, quæ videtur homini juſta; noviſſima autem ejus deducunt ad mortem.* Et v. 22. *Errant qui operantur malum.* Undè conficitur aberrare hominis voluntatem, etiamſi recta judicet intellectus, quæ ſuſcipit; quia judicio perverſo ſibi agenda præfinit. Nec ex alio principio profectæ ſunt tot Gentium, Judæorum, & Hæreticorum prolapſiones: imò & Fidelium caſus ex pari principio dimanant. Divinâ enim inſtitutione acceptâ, ſi ſeſe offerat delinquendi occaſio, quid ſit amplectendum æquè dijudicant, ſeu meliora probant, declinandam nempè boni alieni occupationem furtivam, aut violentam: ſpectatis verò indè ſibi obventuris commodis, colligunt nunc temporis æquitati illi anteponenda eſſe quæ ſui ſunt; ſicque deteriora ſequuntur. Undè ut ab hujuſmodi erroribus avocentur homines, tot renovantur, Patris miſericordis beneficio, monita, & commonitio-

nes, quæ nos continuò à ſceleribus illis deterrent, & ad Dei Legem implendam concitant. Loca autem extant q. 5. de Legibus art. 1.

ARTICULUS PRIMUS.

Utrum Deus ſit autor peccati?

ERRORES.

SIMON Magus, Florinus, & Marcionitæ veteris Teſtamenti Deum peccati autorem faciebant, ut qui cor Pharaonis induraſſe diceretur. Religioſiori ſenſu ducti alii Hæretici (ne ſcilicet in verum Deum referretur iniquitatis cauſa) æternam materiam, ut omnis malitiæ principium excogitarunt; ut Hermogenes, ex Tertull. lib. contra ipſum: Manichæi verò finxerunt principium quoddam ſummè malum, ſcelerum cauſam; hominemque, quâ parte principio illi malo adhęrebat, peccati maculæ fieri participem. Quibus, ne rem quęſt. 2. de Attrib. art. 1. actam agamus, hîc non hęremus.

Hæc quoquè fuit poſterioribus ſeculis aliorum Hæreticorum deviatio, ut Albigenſium, Lutheri, & Calvini, qui Deum efficiebant autorem peccatorum, quæ committunt reprobi.

CONCLUSIO. Nullâ ratione in Deum referri debet peccatum.

Tantæ videretur impietatis vir, qui aliter ſentiret, ut nullas hujus Concluſionis probationes afferremus, niſi Deus ipſe infirmitati noſtræ ſeſe attemperans illas Verbo ſuo inſeruiſſet, & adeò execrandâ opinione nos ſummâ benignitate avocaſſet, ut Deut. 32. ℣. 4. ubi dicitur omnis iniquitatis expers. Hæc ſunt verba: *Deus fidelis, & abſque ullâ iniquitate.* Item Pſalm. 91. ℣. 15. *Quoniam rectus Dominus Deus noſter, & non eſt iniquitas in eo.* Ità Pſalm. 5. & 44. Sap. 14. & Habac 1. Quibus in locis aſſeritur Deus non modò peccatum nolle, ſed tanto odio proſequi, ut peccata non poſſit intueri. Pſalm. quippè 5. ℣. 4. *Non Deus volens iniquitatem tu es.* Pſ. 44. ℣. 9. *Dilexiſti juſtitiam, & odiſti iniquitatem.* Sap. 14. ℣. 9 *Odio ſunt Deo impius, & impietas ejus.* Habac. 1. ℣. 13. *Reſpicere ad iniquitatem non poteris.* Quibus nihil apertius proferri poſſet ad removenda procùl tam impia deliramenta. Neque tamen Divinæ Providentiæ hæc ſatis ſunt; ſed & ne ſibi vitio tribuantur hominum peccata, velut eorum cauſæ, addit Eccleſiaſtici cap. 15. ℣. 13. *Non dicas: Ille me implanavit: non enim neceſſarii ſunt ei homines impii. Omne execramentum erroris odit Dominus, & non erit amabile timentibus eum .... Nemini mandavit impiè agere, & nemini dedit ſpatium peccandi: Non enim concupiſcit multitudinem filiorum infidelium & inutilium.* Et Jac. cap. 1. ℣. 13. *Nemo cum tentatur, dicat, quoniam à Deo tentatur: Deus enim intentator malorum*

eſt; ipſe autem neminem tentat. Quibus manifeſtum fit legenti cuilibet, Deum cenſeri non poſſe peccati autorem.

Variis ideò rationibus contra ſui temporis Hæreticos dogma catholicum firmarunt Antiqui; ex quibus alii, nos arbitrio proprio in peccatum prolabi docuerunt, ut Tatianus, S. Irenæus, S. Clemens Alex. Tertullianus, Orig. S. Gregorius Nyſſ. Alii dixerunt nos nobis ipſis lumen eripere, ut S. Irenæus &c. Alii ſcripſerunt peccatum eſſe boni privationem, & proindè à Deo non eſſe, ut S. Clemens Alex. Euſeb. S. Auguſt. Alii deniquè tradiderunt impiam & blaſphemam eſſe prędictam Hæreticorum opinionem, ut Euſeb. S. Ambroſ. S. Auguſt. *Non nati ſumus, ut moreremur,* inquit Tatianus Orat. ad Græcos; *morimur autem noſtrâ culpâ, perdidit nos libera voluntas, & qui liberi eramus in ſervitutem redacti, & propter peccatum venditi ſumus, nihil mali factum eſt à Deo, nos ipſi produximus improbitatem; eam verò qui produxerunt, denuò etiam repudiare poſſunt.*

S. Iren. lib. 4. cap. 48. ut oſtenderet non eſſe potiorem rationem, cur à Marcione Deus veteris Teſtamenti diceretur peccati autor, quòd cor Pharaonis induraſſet, quàm novi Teſtamenti Deus, de quo 2. Theſſal 2. ℣. 10. habetur: *Ideò mittet illis Deus operationem erroris, ut credant mendacio.* Utitur comparatione Solis, qui, quamvis oculorum aciem lædat, eorum tamen infirmitatis autor non eſt habendus, ſed ipſis oculis hanc debilitatem eſſe tribuendam ſcribit; cum ſanos oculos recreare, illiſque robur addere ſoleat. Deindè ſubjicit: *Si igitur & nunc quotquot ſcit non credituros Deus, cum ſit omnium præcognitor, tradit eos infidelitati eorum, & avertit faciem ab hujuſmodi, relinquens eos in tenebris, quas ipſi ſibi elegerunt; quid mirum ſi & tunc nunquam crediturum Pharaonem cum his, qui cum eo erant, tradidit eos ſuæ infidelitati.... Ego autem ſcio quoniam non dimittet vos Pharao Rex Ægypti abire, niſi cum manu validâ. Quia ergò non eſſe credituros pravidet, ab eis faciem avertit.* Et cap. 76. quemlibet hominem ſeipſum lumini ſubducere ſcribit, & ſic in tenebris propriâ ſponte deliteſcere, & cœcutire. Hæc ſunt ipſius verba: *Demiſit qui vocarent ad nuptias; qui autem non obedierunt ei, ſemetipſos privarunt regiâ cœnâ. Non igitur ars deficit Dei; potens eſt enim de lapidibus ſuſcitare filios Abrahæ: ſed ille, qui non conſequitur eam, ſibimet ſuæ imperfectionis eſt cauſa. Nec enim lumen deficit propter eos, qui ſemetipſos excæcaverunt: ſed illo perſeverante, quale & eſt, excæcati per ſuam culpam in caligine conſtituuntur, neque lumen cum magnâ neceſſitate ſubjiciet ſibi quemquam, neque Deus cogit eum, qui nolit continere ejus artem.*

S. Clemens Alex. lib. 1. Strom. laudem hinc hominibus vult comparatam, quòd liberè bonum exequantur, & malum declinent; & indè infert in Deum ut in autorem non eſſe referendam hominum iniquitatem; cum hæc ex hominum liberâ voluntate proficiſcatur. *Sed nec laudes,* inquit, *nec vituperationes, nec honores, nec ſupplicia juſta ſunt,*

ſi anima non habeat liberam poteſtatem & appetendi, & abſtinendi; ſed ſit vitium involuntarium. Unde qui prohibuit quidem cauſa eſt; qui autem non prohibuit, liberam animæ electionem juſtè judicat, ut vel maximè quidem Deus nobis non ſit cauſa vitii. Quoniam autem libera electio & appetitio peccata primùm inchoat; falſa autem nonnunquàm dominatur opinio, à quâ cum ignorantiâ & imperitiâ ſi recedere negligimus, jure infliguntur ſupplicia.

Tertull. lib. 2. contra Marcionem cap. 9. ex eodem principio idem conficit, hominem videlicet liberè peccatum amplecti, à quo Deus & præceptis, & pœnarum comminationibus illum deterreat. Et lib. adverſus Hermog. catholicam hanc doctrinam ex Hęreticorum cum Catholicis conſenſione palàm facit, Deum ſcilicet nonniſi nefariè fieri peccatorum autorem. Cum enim non intelligeret Hermogenes, quo pacto dominaretur peccatum, & Deus hominis ſupremus arbiter, eorum non eſſet autor; aut Hæreticorum, qui hoc in capite nequiter cenſebant, argumenta confutare non valeret; æternam, ut mox obſervavimus, excogitarat materiam, cui peccatorum originem tribuebat. *Jam enim*, inquit Tertull. *ſine cauſà laboras, ne malorum autor conſtituatur Deus; quia etſi de materiâ fecit, ipſi deputabuntur, qui fecit, proindè quatenùs fecit.* Undè cum Hermogene convenit Tertullianus blaſphemum eſſe, qui Deo peccata tribuit; diſſentit autem ſolummodò de principio illo excogitato ab Hermogene, ut à Deo peccata removeret.

Eandem univerſali conſenſu firmatam doctrinam aliis rationibus illuſtrat Origen. Hanc primùm affert rationem lib. 1. contra Celſum, quòd nempè ſummæ Dei naturæ, quæ juſtitia eſt, adverſetur peccatum. Deindè lib. 4. hanc Hæreticorum occupat oppoſitionem: Si peccatum non eſſet à Deo, illud in orbe non pateretur Deus: aitque Deum iniquitatem tolerare, quòd illâ ad orbis pulchritudinem uteretur, & ſceleratorum ſupplicio ad Reipublicæ tranquillitatem. Et lib. 5. *Quoniam autem iſte addit, quòd etiam præter naturam nihil Deus vult, hanc propoſitionem diſtinguimus. Aut enim, præter naturam dicendo, malum intelligit; & ſic fatemur Deum nihil præter naturam velle, nec malum quidquam, nec rationi contrarium. Quod ſi quid ratione & voluntate Dei fit, neceſſariò ſequitur, id non præter naturam fieri; nihil præter naturam ſit à Deo, etiamſi videatur aliquibus incredibile.* Prætereà iſtud aliud Hæreticorum argumentum: Homines indurat Deus: ergò peccati eſt autor; ità ſolvit: Non Deus, inquit, eſt indurationis cauſa, ſed ipſi homines. Sic terra non exculta ſpinas varias emittit, & herbas; non quòd deficiat imber, aut terræ fundus; ſed quòd ager non fuerit excultus. Et Hom. 1. in Judices: nec, inquit, deſerit Deus, niſi deſertus. *Hoc ergò modo intelligendum eſt Deum tradere quos tradit; non quia ipſe tradat aliquem, ſed eò quòd derelinquit indignos: eos ſcilicet judicans, qui ſe non ità excolunt, & à vitiis purgant, ut libenter in eis habitet Deus. Ipſo refugiente, atque evertente ſe ab animâ, quæ in*

immunditiâ ac vitiis poſita eſt, tradita dicitur, quòd Deo vacua invenitur; & invaditur à ſpiritu nequam. Has omnes fermè rationes paucis complectitur ipſe Origenes Hom. 2. in Jerem. & alibi.

Novatian. lib. de Trinit. cap. 4. ſic habet: *Nec enim poteſt fieri, ut ſit initiator aut artifex ullius mali operis, qui nomen ſibi perfecti vindicat, & parentis, & judicis; maximè cum omnis mali operis vindex ſit & judex; quoniam & non aliundè occurrit homini malum, niſi à bono Deo receſſiſſet. Hoc autem ipſum in homine denotatur; non quia neceſſe fuit, ſed quia ipſe ſic voluit. Undè manifeſtè & quid malum eſſet apparuit; & ne invidia in Deo eſſe videretur, à quo malum ortum eſſet, eluxit.*

Impia illa Hæreticorum placita perſtringit ſummo zelo Euſebius lib. 6. de Præcept. Evang. cap. 6 ubi ſic ſcribit: *Cujus major impietas eſſe poteſt*, ait, *quàm ejus, qui rerum omnium præpotentem Deum, ipſum, inquam, Univerſi Conditorem & Architectum inducat, alterique eandem impietatem averſanti ut impius, atque in ſeipſum omni religione ſublatâ contumeliosus ſit, neceſſitatem aſſerentem.*

S. Baſilius Hom. quod Deus non eſt autor malorum, omnia ſuperiorum temporum monumenta contra Hæreticos illos non tantummodò repetit, ſed & rationes novas adjicit, quibus probat Deum non poſſe dici autorem peccati, & fruſtrà nihili cauſas inquiri: *Deſine*, inquit, *Divinam incuſare Providentiam, nec omninò velis Deum ſubſtantiæ mali autorem putare, aut aliquam mali ſubſiſtentiam imaginari. Non enim ſubſiſtit velut animal iniquitas, neque ipſius eſſentiam ſubſiſtentem ſtatuere poſſumus: nam malum boni privatio eſt. Oculus creatus eſt, cæcitas ex oculorum perditione provenit: ex quo niſi oculus corruptibilis fuiſſet natura, nunquàm cæcitas ſucceſſum habuiſſet. Sic & malum in propriâ ſubſiſtentiâ non eſt, ſed in animæ læſionibus gignitur.*

Qui ſubſecuti ſunt Patres ſancti, vel paucis Hęreticorum illorum veſaniam carpunt, ut S. Ambroſius lib. 1. Hexam. cap. 8. ubi ſic loquitur: *Hæc opinio feralis eorum eſt qui perturbandam Eccleſiam putaverunt. Hinc Marciones, hinc Valentini, hinc peſtes illæ Manichæorum funeſta Sanctorum mentibus tentaverunt inferre contagia.* Vel etiam peccatores peccati, & obdurationis ſuæ autores ſolos eſſe proclamant, ut S. Gregorius Nyſſ. in myſticâ interpretatione vitæ Moyſis, ubi hæc habet: *Nec tamen turpitudini Deus quemquam tradit; nec Pharao nolens ab ipſo Deo in duritiem impellitur.... Quomodo igitur vituperationis quiſquam paſſionibus à Deo tradatur, ipſe Apoſtolus apertè nos docet, qui non probavit Deum habere in notitiam, is cum à Deo non defendatur, ne gratiâ ejus, undè omne bonum eſt, ſuſtentetur; (nec enim defendit Deus nolentem cognoſcere) is, inquam, ab eo turpitudini tradi dicitur. Sic dum cæcus in foveam præceps ruit, non ſolis ira, ſed hominis cæcitati caſus tribuendus eſt.* Aut tandem ſuis temporibus propugnatas eaſdem blaſphemias collectis argumentis omnibus oppreſ-

ſerunt penitùs, ut S. Auguſtinus, qui lib. 1. de lib. arb cap. 1. Deum peccatorum non poſſe autorem cenſeri diſputat; quia Deus eſt ipſa ſuprema bonitas: & cap. 10. quia non eſſet juſtus, ſi hominem in crimen impelleret: & lib. de Moribus Manichæorum cap. 2. quia peccatum defectus eſt, & non ens. Idem S. Doctor lib. imperf. de Gen. ad Litt. cap. 6. ità ſcribit: *Vitiorum noſtrorum non eſt autor Deus; ſed tamen ordinator eſt.* Etenim ſicut Muſici ex vario vocum concentu jucundam Muſicam conficiunt, & Pictores ex variis umbris præclaram efformant tabellam; ità & varia indè bona ex peccatis Deus educit. Item lib. 7. de Gen. ad Litt. cap. 26. *Natura hominis ex Deo eſt*, inquit, *non iniquitas, quâ ſeipſe involvit malè utendo libero arbitrio, quod tamen ſi non haberet, in naturâ rerum minùs excelleret.* Eaſdem rationes repetit lib. 83. quæſt. q. 2. additque, cum Sapientis ſit alterum hominem in exitium non trahere, Deum ſanè ab hoc faciendo longè abeſſe. Et tandem lib. de Ord. cap. 1. majoris ait eſſe impietatis Deum peccatorum autorem conſtituere, quàm inferiorum curam ipſi negare. Conficiendum igitur eſt, eos impiè omninò, & contra inſitum naturæ lumen ſentire, qui Deo peccati originem aſcribunt.

Opp. 1. Non poteſt, quin in Deum referantur peccata; cum ipſemet præcipiat peccatum lib. 3. Reg. his verbis: *Quis decipiet Achab. Egreſſus eſt autem ſpiritus, & ſtetit coram Domino, & ait; Ego decipiam illum..... Et dixit Dominus: Egredere, & fac ità.* Odium etiam iniquum in hominum animis efformat ipſe Deus: Nam Pſalm. 104. ℣. 24. *Convertit cor eorum, ut odirent populum ejus.* Et quod eſt capitalius, non ad doctrinam animis injiciendam loquitur Deus, ſed ad animorum obcœcationem, juxta illud Matth. 13. *In Parabolis loquor eis; ut videntes non videant.* Et ſanè eò temeritatis veniret quis, ut quod ſibi tribuit, ut autori; Deo vellet ademptum.

R. ad 1. nec Deum velle peccatum, nec præcipere, ſecundùm iſtud Eccleſiaſt. 15. *Nemini mandavit impiè agere:* nec etiam ullos mittere, qui decipiant, ſed pati à pravis hominibus in errorem improbos in ſuorum ſcelerum pœnam in peccatum adduci. Propterea pravam Dæmonis ſolitudinem ad Achabum fallendum non coercet.

R. ad 2. Deum in Ægyptiis malam adverſus Iſraëlem non effeciſſe voluntatem: ſed ex collatâ Iſraëlitis fœcunditate, & aliis divinæ tutelæ argumentis, odio Iſraëlitas habendi occaſionem cepiſſe Ægyptios, qui cum in eos eſſent pravè affecti, fuerunt in odium illud concitati.

R. ad 3. quod prænuntiat Propheta, quodque Chriſtus repetit, videlicet ità futuros iniquos Judęos, ut Meſſiæ aures prębere nolint, ſic explicat S. Clemens Alex. lib. 1. Strom. *Non quòd eis Dominus tribuat ignorantiam; (ſic enim ſentire eſt nefarium) ſed quòd eam, quæ inerat propheticè, arguerit, & ea, quæ dicebantur, non eſſe intellecturos indicarit...... A culpâ autem ejus, qui quod eſt optimum non elegit, Deus eſt prorsùs alienus, minimè ejus cauſa.*

Opp. 2. Deus ex S. Auguſtino lib. 5. contra Julianum cap. 3. non modò tradit Gentes in paſſiones ignominiæ, deſerendo, ut reponebat Julianus, ſed etiam per ſummam ſuam potentiam in peccata illos impellendo: *Quid eſt autem quod dicis*, inquit, *cum deſideriis ſuis traditi dicuntur, relicti per divinam patientiam intelligendi ſunt, non per potentiam in peccata compulſi, quaſi non ſimul poſuerit hæc duo idem Apoſtolus, & patientiam, & potentiam?* Quod & probat lib. de grat. & lib. arb. cap. 20. ubi docet Deum hominum voluntates in peccatum inducere. Hæc ſunt ejus verba: *Deus voluntatem proprio vitio ſuo malam in peccatum maledictionis judicio ſuo & occulto inclinavit.* Et cap. 21. *Deus idololatriæ peccatum volens vindicare, hoc operatus eſt in ejus corde, cui utiquè juſtè iraſcebatur, ut admonitionem ſalubrem non audiret.* Sic tandem variis Scripturæ teſtimoniis concludit: *His & talibus teſtimoniis divinorum eloquiorum, quæ omnia commemorare nimis longum eſt, ſatis, quantùm exiſtimo, manifeſtatur operari Deum in cordibus hominum ad inclinandas eorum voluntates quòcumque voluerit, ſive ad bona pro ſuâ miſericordiâ, ſive ad mala pro meritis eorum.* Igitur ex S. Auguſt. tàm Deus dicendus eſt movere peccatores ad malum, quàm juſtos ad bonum: & proindè ex ipſius ſententiâ Deus eſt omnis mali cauſa.

R. S. Auguſtinum per allata verba nullatenùs intelligere Deum ad pravos motus impellere, vel eos operari: *Non enim*, inquit, *eorum malitiam ipſe facit:* Nec facit etiam voluntates malas, ſed illis pro arbitrio utitur. Sic enim mentem ſuam exponit lib. 1. ad Bonif. cap. 18. ex Dei potentiâ, vel in malum, vel in bonum, invitus nemo cogitur; ſed, Deo deſerente pro meritis, in malum volens abit; &, Deo adjuvante ſine meritis, convertitur ad bonum. Et lib. de grat. & libero arb. cap. 21. Deum quidem operari docet motum voluntatis, non verò voluntatis malitiam. Nec S. Auguſtinus Julianum confutat fatentem, in paſſiones ignominiæ Gentes à Deo tradi deſerendo. Quippè duo tantummodò probat quæ negabat Hæreticus ille: 1° peccatores in ſcelerum vindictam deſeri; ideoque unum peccatum eſſe poſſe in pœnam alterius; quod variis Scripturæ locis oſtendit S. ipſe Doctor. 2° contendebat Julianus Deum peccatores poſitivâ ratione non excipere, ſeu ſe merè negativè ad illos habere, & ſolam Dei patientiam in peccatorum infelicitate ſpectandam eſſe. Addit ideò S. Auguſt. adverſus peccatores, qui deſeruntur, potentiâ ſuâ Deum uti, ſeu plagas peccatoribus infligat, ſeu miracula, quibus ad converſionem adducantur, operetur, ut quæ in Ægypto contigerunt &c. Ex quibus pravitatis augendæ occaſio fit peccatoribus. Adducit ideò illud Apoſtoli cap. 9. ad Rom. *Si Deus volens oſtendere iram, & notam facere potentiam ſuam, ſuſtinuit in multâ patientiâ vaſa iræ &c.*

Opp. ult. Qui vult finem, vult media: ſed hominum damnationem vult Deus; proindèque peccatum.

R.

R. à Deo damnationem non intendi: Ait enim Deus Ezech. 33. ℣. 4. *Nolo mortem impii, ſed ut convertatur impius à viâ ſuâ, & vivat.* Item Oſeæ 13. ℣. 9. *Ex te perditio tua Iſraël.* Sed cum ex ſe ſit bonus, ut habet Tertull. ex nobis tamen juſtus eſt, & quoniam juſtus, non poteſt à peccatorum vindictâ ſeipſum continere: alioquin, ut q. 2. de Attrib. fuit probatum, in ſcelerum participationem veniret.

Quær. 1. cur Deus peccata permittat, & creaverit homines, quos præſcivit peccatores?

Reſpondet ad 1. S. Clemens Alex. lib. 1. Strom. nempè Deum mala tolerare; quia ſummè bonus & omnipotens, malo in bonum finem utitur: *Divinæ enim ſapientiæ*, inquit, *& virtutis, & potentiæ eſt officium, non ſolum benefacere; (hæc eſt enim, ut ſemel dicam, Dei natura, ut ignis calefacere, & lucis illuminare) ſed illud quoquè maximè, ut id quod per malos aliquos excitatum eſt, ad bonum aliquem finem & utilem deducat, & utiliter iis, quæ videntur mala, utatur, ſicut eo, quod ex tentatione proceſſit teſtimonio.* Quam eandem rationem explicuit poſteà S. Auguſt. in Enchir. cap. 11. his verbis: *Neque enim Deus Omnipotens . . . . . cum ſummè bonus ſit, ullomodò ſineret mali aliquid eſſe in operibus ſuis, niſi uſque adeò eſſet omnipotens, & bonus, ut benefaceret & de malo.* Et cap. 27. *Melius judicavit Deus de malis benefacere, quàm mala nulla eſſe permittere.* Et cap. 96. *Nec dubitandum eſt Deum facere benè, etiam ſinendo fieri quæcumque fiunt malè. Non enim hoc niſi juſto judicio ſinit. Et profectò bonum eſt omne quod juſtum eſt . . . . Nam niſi eſſet hoc bonum, ut eſſent & mala, nullomodo eſſe ſinerentur ab Omnipotente Deo.* Aliam reſponſionem affert Lactantius libro 2. Inſtit. cap. 18. ubi Deum peccata permittere aſſerit, *ut mala cum bonis pugnent; ut vitia ſint adverſa virtutibus; ut habeat alios, quos puniat; alios, quos honoret. Ultimis enim temporibus ſtatuit de vivis ac mortuis judicare.*

Ad 2. Reſpondet S. Auguſtinus, & varios quæſtionis propoſitæ fines exponit. Ait quippè lib. 11. de Geneſ. ad Litt. cap. 6. Deum creaſſe homines, quos præſciebat futuros peccatores, ut juſti ſcilicet à peccatoribus probarentur, & impii juſtè pro malâ ſuâ voluntate punirentur: *Cur enim non crearet, quos præſciebat bonis profuturos, ut & utiles eorum bonis voluntatibus exercendis, admonendiſque naſcantur, & juſtè pro ſuâ malâ voluntate puniantur?* Et cap. 9. *Cur ergò eos creavit, quos tales futuros eſſe*, id eſt malos, *præſciebat? quia ſicut prævidit quid mali eſſent facturi; ſic etiam prævidit de malis factis eorum quid boni eſſet ipſe facturus . . . . . A ſe quippè habent voluntatem malam, ab illo autem & naturam bonam, & juſtam pœnam; ſibi debitum locum, aliis exercitationis adminiculum, & timoris exemplum.* Iterùm cap. 6. *Quia probatur, & exercetur virtus, & eſt palma glorioſior non conſenſiſſe tentatum, quàm non potuiſſe tentari; cum etiam ipſi, qui deſerto creatore eunt poſt tentatorem, magis magiſque tentent eos, qui*

in Verbo Dei permanent &c. prabeantq; illis contra cupiditatem deviationis exemplum, & incutiant contra ſuperbiam timorem pium. Addit inſuper l. de Ord. c. 7. Deum peccatores creaſſe ad Univerſi ornamentum: *Nam iſte ipſe malorum eſt ordo*, inquit, *ut non diligantur à Deo .... Qui ordo atque diſpoſitio, quia univerſitatis congruentiam ipsâ diſtinctione cuſtodit, fit ut mala etiam eſſe neceſſe ſit .... Qua autem diſtributio dici poteſt, ubi diſtinctio nulla eſt? aut qua diſtinctio, ſi bona ſunt omnia? quidve prater ordinem reperiri poteſt, ſi Dei juſtitia bonorum malorumque meritis ſua cuique redduntur?* Dubitationem propoſitam aliâ etiam ratione ſic expedit lib. 11. de Geneſ. ad Litt. cap. 7. nimirùm pręſtantiorem longè futuram fuiſſe naturam, cui datum fuiſſet peccare non poſſe; malam tamen ex naturâ ſuâ ideò non eſſe, quæ peccare poſſet: *Quoniam ſic facta eſt*, inquit, *ut poſſet non peccare, ſi nollet; & juſta eſt ſententia, quâ punita eſt, qua voluntate, non neceſſitate peccavit.* Et cap. 8. & 9. addit, ſolis illis, quæ felici ad non delinquendum impotentiâ pollerent, editis, unius tandem ſpeciei bona Deum procuraturum fuiſſe: *Ac ſic*, inquit, *cum aquare volunt genera bonorum, numerum minuunt, & immoderatè augendo unum genus, alterum tollunt.* Deindè adverſarios illis confert, qui ſatiùs eſſe habere quatuor oculos, quàm duabus auribus inſtrui diſputarent, quòd ſcilicet oculi auribus præſtent: *Cur enim non utrique potius eſſent, quandò in utriſque & bonitas Dei, & aquitas jure pradicatur? At enim, ſi Deus vellet, etiam iſti boni eſſent, & in eo ipſo aliis utiles eſſent.*

ARTICULUS SECUNDUS.

An Dæmon peccati ſit cauſa?

CONCL. Dæmoni peccata omnia tribui poſſunt; quamvis tamen verus non ſit peccati autor, ſed ſuaſor.

Prob. 1. pars ex Scripturis, ubi ſępiùs dicitur hujus ſeculi, & peccatorum Pater atque Princeps &c. Idem colligitur tùm ex S. Juſtino in Apol. ad Antonin. tùm ex S. Iren. lib. 1. adverſus Hær. cap. 29. tùm ex Tertull. lib. de Spectac. cap. 2. ubi docet Dæmonem omnia in perverſum demutaſſe adverſus rerum omnium inſtitutorem; tùm deniquè ex Orig. Hom. 2. in Exod. ubi delineatâ Pharaonis exemplo in ſeducendis hominibus Dęmonis arte, ſcribit Diabolum voluntatem non imponere delinquendi, ſed materiam voluntati ſubminiſtrare. Nec enim v. g. primos parentes ad peccatum impulit invitos, neque ignorantes; ſed illo audito, probatiſque illius rationibus, *eritis ſicut Dii &c.* lubenter Dei Legem infregerunt.

QUÆSTIO DUODECIMA
De peccatorum pœnis.

ARTICULUS UNICUS

PECCATUM neceſſariò pœnis caſtigandum eſſe tradit Tertull. lib. 2. contra Marcion. cap. 11. 12. & 13. ubi ſic habet: *Ità omne hoc juſtitiæ opus procuratio bonitatis eſt, quod judicando damnat, quod damnando punit, quod, ut dicitis, ſævit, utique bono non malo proficit. Deniquè timor judicii ad bonum non ad malum confert; non enim ſufficiebat bonum per ſemetipſum commendari jam ſub adverſario laborans: nam etſi commendabile per ſemetipſum, non tamen & conſervabile; quia expugnabile jam per adverſarium, niſi vis aliqua præeſſet timendi, quæ bonum etiam nolentes appetere & cuſtodire compelleret. Cæterùm tot illecebris mali expugnantibus bonum quis illud appeteret quod impunè contemneret.* Idem tradit Sanctus Auguſtinus libro 3. de libero arbitrio, cap. 13. ubi ſic habet: *Non ſinitur animæ reddere debitum* .... *Si non reddit faciendo quod debet, reddet patiendo quod debet.* Et Epiſt. 120. *Nec efficit anima, cum perversè utens creaturis, ut ordinationem effugiat Creatoris* ..... *Qui enim injuſtè ſe ordinat in peccatis, juſtè ordinatur in pœnis.* Item lib. de Contin. cap. 6. *atque ità impartitur largitas miſericordiæ, ut non relinquatur etiam juſtitiæ diſciplina. Nam & peccatum, quod inultum videtur, habet pediſſequam pœnam ſuam, ut nemo de admiſſo, niſi aut amaritudine doleat, aut cæcitate non doleat.* Quæ quidem ſæpiùs libris ſuis inſerit.

Pœnæ verò aliæ pertinent ad corpus, aliæ ad animam ſolam. Pœnæ corporales ſunt mors, morbi, & aliæ calamitates, de quibus Geneſ. 3. & alibi paſſim in Scripturis.

Pœnæ verò ſpirituales, quas Deus peccatis infligit, ſunt v. c. cæcitas cordis, de quâ Sap. 18. ℣. 4. Hinc Hebr. 3. *Adhortamini voſmet ipſos per ſingulos dies, donec hodiè cognominatur, ut non obduretur quis ex vobis fallaciâ peccati.* Et 1. Cor. 3. v. 17. *Si quis autem Templum Dei violaverit, diſperdet illum Deus.* In Græco verò eſt, *Si quis Templum Dei corruperit, corrumpet illum Deus.* Idem enim verbum φθερεῖ in utroque occurrit: Ità verò legit S. Aug. lib. 3. de lib. arb. cap. 14. & Tertull. lib. de Pudicitiâ: *Si quis Templum Dei vitiaverit, vitiabit illum Deus*; ſeu permittet Deus, ut in corruptionem incidat. Item

2. Theſſal. 2. ℣. 10. *Eò quòd charitatem veritatis non receperunt, ut ſalvi fierent. Ideò mittet illis Deus operationem erroris, ut credant mendacio.* In hac exponendâ doctrinâ, ubi de divinæ gratiæ beneficio, diutiùs verſabimur. Nunc verò continuam tantùm fuiſſe hanc SS. Patrum explanationem oſtendemus: Undè S. Juſtinus ſcribit in Apol. ad Anton. non poſtulatum iri à Chriſtianis, ut pœnæ de delatoribus repetantur: *Sufficit enim illis ſua malignitas*, inquit, *& bonarum rerum ignorâtio.* Item Dialog cum Tryph. ait ignotas ob peccatum Judæis fuiſſe Prophetias. *Ut indè quoque intelligere queatis propter vitioſitatem & malitiam veſtram abſcondiſſe à vobis Deum, quominùs ſapientiam in verbis ejus perſpiciatis.* S. Iren. ulteriùs progreditur lib. 5. cap. 27. adverſus Valentinianum, ubi ſcribit cœcitatem eſſe peccati naturalem pœnam, & neceſſariam ipſius comitem: *Qui ergò*, inquit, *per apoſtaſiam amiſerunt, quæ prædicta ſunt; quippè deſolati ab omnibus bonis in omni pœnâ converſantur Deo quidem principaliter, non à ſemetipſo eos puniente, proſequente autem eos pœnâ, quoniam ſunt deſolati ab omni bono; æterna autem & ſine fine ſunt à Deo bona, & propter hoc & amiſſio eorum æterna, & ſine fine eſt; quemadmodum immenſo lumine qui excœcaverunt ſemetipſos, vel ab aliis excœcati ſunt, ſemper privati ſunt jucunditate luminis, non quòd lumen pœnam eis inferat cœcitatis, ſed quòd ipſa cœcitas ſuperinducat eis calamitatem. Et propter hoc Dominus dicebat: Qui credit in me, non judicatur, id eſt non ſeparatur à Deo; adunitus eſt enim per fidem Deo: Qui autem non credit, ait, jam judicatus eſt, quoniam non credidit in nomine Unigeniti Filii Dei; id eſt ſeparavit ſemetipſum à Deo voluntariâ ſententiâ.* S quoque Cypr. ſic habet Ep. 64. *Quorumdam pectora tenebrarum ingruentium profunda caligo excœcavit, ut de præceptis ſalutaribus nihil lucis admittant, ſed ſemel à recto limite veri itineris averſi per præceps & abruptum criminum ſuorum nocte atque errore rapiantur.* S. etiam Aug. aſſerit lib. 2. Confeſſ. cap. 3. ex peccato oriri cœcitatem; quia ubi ſubducitur lux, neceſſariò tenebræ ſuccedunt. Et lib. 1. Confeſſ. cap. 18. ità ſcribit: *Quàm tu ſecretus es, habitans in excelſis in ſilentio, Deus ſolus magnus lege infatigabili ſpargens pœnales cœcitates ſuper illicitas cupiditates.* Poſſent adhuc alia plura loca ex ſacris Codicibus, & ex Sanctis Patribus hîc laudari; ſed ea, ne tædio ſimus Lectori, prætermittimus.

Ad illam obcœcationis pœnam referri poteſt conſiliorum utilium contemptus, ità conſtituente Deo in peccati pœnam, tùm lib. 2. Reg. cap. 17. de Abſalom; tùm lib. 3. Reg. cap. 12. de Roboam, & cap. 22. de Achab, tùm & lib. 2. Paral. cap. 25. de Amaſiâ &c.

Omnium autem graviſſima cœcitas eſt non intelligere peccata. Hinc Eccleſiaſt. 3. ℣. 30. *Synagoga ſuperborum non erit ſanitas; frutex enim peccati radicabitur in illis, & non intelligetur.* Ideò S. Cypr. lib. de lapſis ſub finem hæc habet de iis, qui pœnitentiam amplecti detrec-

cabant: *Percuſſi ſunt animi cæcitate, ut nec intelligant delicta, nec plangant.*

Omnium graviſſima quoque pœna eſt impunitas, ſeu cum in hoc mundo inultum peccatum dimittitur. Etenim multo tempore non ſinere peccatoribus ex ſententiâ agere, ſed ſtatim ultiones adhibere magni beneficii eſt indicium. Idcircò S. Auguſtinus Ep. 5. *Nihil eſt,* inquit, *infelicius felicitate peccantium, quâ pœnalis nutritur impunitas, & mala voluntas, velut hoſtis interior roboratur.*

Alii peccatorum effectus notantur ab Orig. Hom. 8. in Levit. Hom. 6. in Jud. & Hom. 12. in Jerem. item à S. Baſilio Hom. 7. in Pſalm. 7. & in Pſalm. 33. necnon à S. Greg. in cap. 24. lib. 2. Reg. Sed in immenſum excurreret hic Tractatus, ſi quæ de peccatorum pœnis referunt ſacri Codices, & ſanctorum Patrum opera, hîc proponeremus in unum collecta. Frequens Verbi Divini lectio, & cum Antiquis conjuncta neceſſitudo, quibuſcunque in promptu hæc ſingula facient.

QUÆSTIO ULTIMA
De Infidelium operibus.

ARTICULUS UNICUS.
Utrum omnia Infidelium opera peccata ſint?

QUÆSTIONEM iſtam præter conſuetum Scholæ morem non duximus hîc prætermittendam, ne quid ad peccati naturam ſpectans Candidatos lateret. Nec enim aliundè mota eſt hæc controverſia, niſi quod de peccati cauſis S. Auguſtinum inter & Pelagianos haud conveniretur. Sic quippè ſcripſerat Sanctus ipſe Doctor lib. 1. de Nupt. & Concup. cap. 23. *Quid ergò dicimus, quandò; & in quibuſdam impiis invenitur pudicitia conjugalis? Utrum eò peccare dicendi ſunt, quod dono Dei malè utantur, non id referentes ad cultum ejus, à quo acceperunt? An fortè nec dona Dei putanda ſunt iſta, quandò hæc infideles agunt, ſecundum Apoſtoli ſententiam dicentis: omne, quod non eſt ex fide, peccatum eſt? Quis autem audeat dicere donum Dei eſſe peccatum. Anima enim, & corpus, & quæcumque bona animæ & corporis naturaliter inſita, etiam in peccatoribus dona Dei ſunt, quoniam Deus, non ipſi iſta fecerunt. De his autem quæ faciunt, dictum eſt: quod non eſt*

num &c. Et infrà; *Abſit ut ſit in aliquo vera virtus, niſi fuerit juſtus. Abſit autem, ut ſit juſtus verè, niſi vivat ex fide: juſtus enim ex fide vivit. Quis porro ..... juſtum dixerit infidelem, juſtum dixeris impium, juſtum dixeris Diabolo mancipatum? Sit licet ille Fabricius, ſit licet ille Fabius, ſit licet ille Regulus, quorum me nominibus, tanquam in antiquâ Romanâ Curiâ loqueremur, putaſti eſſe terrendum... Quantum donat qui nos vocavit, pietatis libertate clamabo; nec in iſtis eſt vera juſtitia ..... Quomodò ſunt verè juſti, quibus vilis eſt humilitas veri juſti? Qui enim propinquaverunt intelligentiâ, indè ſuperbiâ receſſerunt; quia Deum cognoſcentes, non ſicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt.* Et poſtmodùm cum Apoſtolo concludit: *Si per naturam, voluntatemque juſtitia: ergò Chriſtus gratis mortuus eſt. Per quod enim eſt vera juſtitia, per hoc etiam regnum Dei.* Et infrà: *ſi ad conſequendam veram beatitudinem, quam nobis immortalem fides, quæ eſt in Chriſto vera promittit, nihil proſunt homini virtutes, nullo modo veræ poſſunt eſſe virtutes.* Et paulò poſt: *Abſit, ut virtutes veræ cuiquam ſerviant, niſi illi, vel propter illum, cui dicimus: Deus virtutum converte nos ..... Veræ quippè virtutes Deo ſerviunt in hominibus.* Et cap. 8. *Virtus donatur vera per gratiam, non quæ vocatur, & non eſt.* Et lib. 1. de Nupt. & Concup. cap. 4. *Vera pudicitia, ſive conjugalis, ſive vidualis, ſive virginalis dicenda non eſt, niſi quæ veræ fidei mancipatur.* Quibus argumentis cum premeretur Julianus, ad ſubtilem omninò reſponſionem confugit; ſcilicet, veras in Ethnicis occurrere virtutes, ſed quæ ſteriles eſſent, nihilque conducerent ad ſalutem.

Quas argutias his rationibus ſolidiſſimis repreſſit S. Auguſtinus ibidem: *Fieri non poteſt*, inquit, *ut ſteriliter boni ſimus: ſed boni non ſumus, quidquid ſteriliter ſumus. Arbor enim bona bonos fructus facit. Abſit autem, ut Deus bonus, à quo ſecuris paratur arboribus non facientibus fructum bonum, excidat, & in ignem mittat arbores bonas. Nullomodò igitur homines ſunt ſteriliter boni; ſed qui boni non ſunt, poſſunt eſſe alii minùs, alii magis mali.* Et infrà: *Minùs Fabricius, quàm Catilina punietur; non quia iſte bonus, ſed quia ille magis malus; & minùs impius, quàm Catilina, Fabricius, non veras virtutes habendo, ſed à veris virtutibus non plurimùm deviando.* Paulo poſt objectionem ità prævertit: *Sed fortè dicturus es: Miſericors voluntas bona eſt ..... ſi autem reperitur*, inquit, *& miſericordia mala, quâ perſona pauperis accipitur in judicio; propter quam poſtremò Rex Saül meruit à Domino, & utiquè miſericorde, damnari; quia contra ejus præceptum captivo Regi per humanum pepercit affectum; attentiùs cogita, ne fortè miſericordia bona non ſit, niſi quæ hujus bonæ fidei fuerit ..... Quod ſi & ipſa per ſeipſam naturali compaſſione opus eſt bonum: etiam iſto bono malè utitur, qui infideliter utitur; & hoc bonum malè facit, qui infideliter facit: qui autem malè facit, aliquid profectò*

peccat ..... Quomodò igitur..... ſterilium fructus arborum laudas; qui utiquè aut nulli ſunt, aut ſi mali ſunt, laudandi non ſunt; aut ſi fructus boni ſunt, profectò ſteriles arbores non ſunt; imò bonæ ſunt, quarum fructus boni ſunt, & debent Deo placere, cui bonæ arbores non poſſunt niſi placere? Et cap. 8. ejuſdem libri: *Nec in impiis*, inquit, *invenitur pudicitia virginalis, quamvis inveniatur virginitas carnis; quia vera pudicitia habitare non poteſt in animo fornicante. Ac per hoc non anteponitur virginale bonum impiorum bono conjugali fidelium: ſed conjuges benè utentes malo anteponuntur virginibus malè utentibus bono.* Quæ ſingula non modò veras virtutes ab Ethnicis removent, ut qui fide ac juſtitiâ deſtituantur, ſuperbiâ tumeſcant, Deoque nec gratiarum actiones, nec cultum deferant, ſed & in ipſis non occurrere, niſi quaſdam virtutum ſpecies, quæ ne virtutis quidem nomine ſunt inſigniendæ, imò potiùs vitia dicenda. Quod ita conficit lib. 21. de Civit. cap. 16. *Apertiſſima vitia aliis vitiis vincuntur occultis, quæ putantur eſſe virtutes, in quibus regnat ſuperbia, & quædam ſibi placendi altitudo ruinoſa.* Indè conficit Philoſophos veris virtutibus non fuiſſe inſtructos, ſed aliis vitiis occultis aperta viciſſe vitia. Quam conſecutionem Platonis Philoſophorum Principis autoritate confirmat. Cum enim, ut refert idem S. Doctor, magnificos invitatis convivis paratos lectulos proculcaret Diogenes, *Quid agis Diogenes?* inquit Plato: *Calco*, reſpondet Diogenes, *Platonis faſtum. Calcas*, ait Plato, *ſed alio faſtu, majore ſcilicet ſuperbiâ, quæ intolerabilior in Diogene inope, quam in Platone divite videbatur.* Hunc Diogenis faſtum, aut ſuperbiam compreſſit quoque palàm idem Philoſophus aliâ datâ occaſione, dum iter faceret. Diogenem enim frequenti ſpectante populo, mediâ & frigidiſſimâ hyeme corpus abluentem intuitus, plebem ità compellavit: *Si vultis ejus miſereri, recedite.* Quaſi diceret: nullo virtutis motu hæc prętſtat Diogenes; ſed iniquo deſiderio in vobis admirationem excitandi, & apud vos ut viri admirabilis audiendi.

Opp. 1. Antiqui Patres, ut S. Juſt. Orig. &c. veras in Ethnicis virtutes agnoverunt, ſcripſeruntque Philoſophos, ut Heraclitum, Socratem, & alios, qui, ut habet S. Juſtinus, *cum Verbo vixêre*, ſeu veris inſigniebantur virtutibus, earumdem virtutum beneficio Chriſtiani nomen & ſalutem fuiſſe conſecutos. Undè hac in parte cum ab illorum ſenſu receſſerit S. Auguſtinus, æquiùs videtur, ut ab illorum ſtemus doctrinâ.

R. ab illis Patribus non diſſentire S. Auguſtinum. Quo enim inſtanti ea virtutum ornamenta, quibus ad Chriſtianæ Religionis beneficiorum participationem dicuntur adduci Philoſophi Ethnicos inter commendatiſſimi; tunc pręfati Patres gratiæ dona, ut fidem & charitem, laudant, ſine quibus nemo veri Chriſtiani nomine donari poteſt. Sic Orig. Hom. 13. in Gen. ubi non pietatem ſolam, ſed Fidem, & Religionem in illis Philoſophis inveniri ſcribit. S. autem Auguſtinus

nunquam

nunquam obſtitit, quin veræ virtutes in quibuſlibet hominibus Fide Divinâ & Charitate præditis occurrerent. Is quippè in unico gratiæ beneficio vindicando hæſit conſtanter, ne gratis Chriſtus diceretur mortuus, ſi naturæ ſolius viribus poſſe ſalus comparari aſſereretur.

Opp. 2. Ex S. Auguſt. lib. 83. qq. q. 31. *Virtus eſt animi habitus naturæ modo, atque rationi conſentaneus.* Quam definitionem repetit ex Cicerone lib. 2. de Invent. quamque ut optimam iterùm refert cap. 3. lib. 4. contra Julian. *Non abſurdè*, inquit, *virtus definita eſt ab eis, qui dixerunt: Virtus eſt animi habitus, naturæ modò atque rationi conſentaneus.* Et ſtatim ſubjicit: *Verum dixerunt; ſed quid ſit conſentaneum liberandæ ac beatificandæ naturæ mortalium neſcierunt. Neque enim omnes homines naturali inſtinctu immortales & beati eſſe vellemus, niſi eſſe poſſemus.* Cum ergò virtutem à Cicerone definitam, licet ad vitam æternam non ſpectet, admittat in infidelibus S. Auguſtinus; falſum eſt in illis nullas reperiri virtutes, ſaltem quæ morales ſolent appellari. Undè ex Proſpero lib. contra Collatorem cap. 26. *In omnibus ſunt animi bona..... quæ mortalem vitam honeſtare poſſunt; æternam autem conferre non poſſunt.*

R. S. Auguſtinum definitionem hanc non improbare quidem in Cicerone, qui de Verbo Dei nihil audierat; cum præſertim, juxta Oratoris mentem, virtus quælibet ſit neceſſariò naturæ atque rationi conſentanea, & ad hominis felicitatem via; ſed Chriſtiano virtutis nomine non donandum eſſe contendit habitum, niſi qui ad veram beatitudinem divinitùs manifeſtatam perducit: *Si ad conſequendam veram beatitudinem, quam nobis immortalem fides, quæ in Chriſto eſt vera, promittit, nihil proſunt homini virtutes, nullomodò veræ poſſunt eſſe virtutes.* Undè illa Ciceronis verba paulò antè ſic expoſuerat: *Veras virtutes habemus*, inquit, *quia verum eſt propter quod facimus, id eſt hoc naturæ noſtræ conſentaneum eſt ad ſalutem & veram felicitatem.* Traditam fuiſſe veritatem ſignificat, ſed non omnem, quòd veram beatitudinem non noviſſent, nec quibus mediis comparari poſſet: *Verum dixerunt*, inquit, *ſed quid ſit conſentaneum liberandæ ac beatificandæ naturæ mortalium neſcierunt. Neque enim omnes homines naturali inſtinctu immortales ac beati eſſe vellemus, niſi eſſe poſſemus; ſed hoc ſummum bonum præſtari hominibus non poteſt, niſi per Chriſtum, & hunc crucifixum; cujus morte mors vincitur, cujus vulneribus natura noſtra ſanatur: ideò juſtus ex fide Chriſti vivit: ex hac enim fide prudenter, fortiter, temperanter, & juſte, ac per hoc his omnibus veris virtutibus rectè ſapienterque vivit; quia fideliter vivit.* Sic Julianum vel ex ipſâ Ciceronis autoritate ab ipſo Juliano proculdubiò laudatâ comprimit S. Doctor. Certè quidem rationibus ſuis novum pondus, ex celeberrimorum Philoſophorum, Pythagoræ ſcilicet & Platonis, autoritate quæſierat Julianus; ſed eos in veritatis confirmationem adducit S. Pater: *Hi*, inquit, (nimirùm Pythagoras & Plato) *multò excellentiore cæteris Phi-*

loſophiâ nobilitati, veras virtutes non eſſe dicebant, niſi quæ menti quodammodò imprimuntur à formâ illius æternæ immutabiliſque ſubſtantiæ, quod eſt Deus. Et verò ſi Philoſophis illis aperta fuiſſent, quæ Chriſtianis de beatitudine fuerunt revelata; ſanè cum illis ſenſiſſent. Has quidem Pythagoræ, Platonis & Ciceronis ideas, non ut quæ virtutis abſolutam naturam fuerint aſſecutæ, laudat S. Auguſtinus; ſed illas ipſas in Julianum retorquet. S. autem Proſper nihil à Magiſtri ſui, S. ſcilicet Auguſtini doctrinâ tradidit alienum; ſed cum ipſo quædam agnovit etiam in infidelibus ſemina virtutum, quæ vocat animæ bona, ex quibus prodeunt actus in ſpeciem honeſti, ſeu quæ vitam civilem honeſtare poſſunt, non verò ad vitam æternam comparandam.

INST. Julianus. *Cunctarum origo virtutum in rationabili animo ſita eſt, & affectus omnes, per quos aut fructuosè, aut ſteriliter boni ſumus, in ſubjecto ſunt mentis noſtræ prudentia, juſtitia, fortitudo.* Licet igitur ad unum finem, in Chriſtiano & infideli non properent, ſed pro judicio voluntatis, cujus nutui ſerviunt, aut ad æterna, aut ad temporalia dirigantur; attamen nominis ſui non debent, nec generis ſuſtinere diſpendium, ſed ſolius, quod appetiverunt, præmii, aut amplitudine ditantur, aut exilitate fruſtrantur; & proindè in infidelibus quoque ſunt virtutes.

Reſpondet ibidem S. Auguſt. ejuſmodi dotes in infidelibus à vitiis ſecerni ratione officii, non ratione finis, eaſque ideò non eſſe virtutes, ſed peccata: *Noveris*, inquit, *non officiis, ſed finibus à vitiis diſcernendas eſſe virtutes: officium eſt autem, quod faciendum eſt; finis verò propter quod faciendum eſt. Cum itaque facit homo aliquid, ubi peccare non videtur, ſi non propter hoc facit, propter quod facere debet, peccare convincitur. Quæ tu non attendens, fines ab officiis ſeparaſti, & virtutes veras, officia ſine finibus appellandas eſſe dixiſti; ex quo te tanta abſurditas ſequitur, ut veram cogaris appellare juſtitiam, etiam cujus dominam reperis avaritiam: ſiquidem manus abſtinere ab alieno ſi officium cogites, poteſt videri eſſe juſtitia. Sed cum quæritur quare fiat, & reſpondetur, ne plus pecuniæ litibus pereat, quomodò jam hoc factum vera poterit eſſe juſtitia, cum ſerviat avaritiæ?*

CONCL. II. Non omnia Infidelium opera ſunt peccata.

Concluſionem hanc demonſtrant plurima, quæ in Scripturis referuntur, infidelium exempla. Cum enim illorum opera quædam movente Deo elicita fuerint, certè peccatis nequeunt accenſeri. Sic Ægyptiæ obſtetrices, quæ Iſraëlitarum filios ſervabant à nece; quia Dei timor ſuperavit in earum animis iræ Pharaonis formidinem, proculdubiò non peccarunt; cum ejuſmodi timor fuerit donum Dei, juxta iſtud Exod. 1. ℣. 17. *Timuerunt autem obſtetrices Deum, & non fecerunt juxta præceptum Regis Ægypti, ſed conſervabant mares.* Vndè v. 21. ob illius benignitatis officia mercedem à Deo conſecutæ ſunt: *Et quia timuerunt obſtetrices Deum, ædificavit eis domos.* Sic Joſuë 2. v 2. Rahab mere-

trix Iſraëlitarum exploratores ut alienigenas tùm primùm excepit: *Et quieverunt apud eam.* Quod hoſpitium peccatum non fuit, licet pręſtaretur ab infideli adhuc muliere, & Deorum ſuorum cultui deditâ. Nec enim egit ex fidei motu, niſi ubi à Satellitibus Regiis audiit illos exploratores eſſe Iſraëlitas: tunc ex pręconceptæ fidei dono in ſolario ſuæ domûs eos operuit ſtipulâ lini, & ad eos occultatos ità fuit allocuta ✝. 9. *Novi quod Dominus tradiderit terram: etenim irruit in nos terror veſter, & elanguerunt omnes habitatores terræ.* Exegitque ab illis, ut quam præſtabat miſericordiam, referrent & ipſi. Undè Apoſtolus Hebr. 11. ✝. 31. *Fide Rahab meretrix non periit cum incredulis, excipiens exploratores cum pace.* Item Daniel 4. ✝. 24. *Rex*, inquit Propheta Nabuchodonoſorem alloquens, *conſilium meum placeat tibi, & peccata tua eleemoſynis redime, & iniquitates tuas miſericordiis pauperum; forſitan ignoſcet delictis tuis.* Igitur in infideli Nabuchodonoſore peccatum futurum non erat miſericordia in pauperes: nec enim tam eximius Propheta illi fuiſſet autor, ut peccata peccatis redimeret. Quod autem in verum Deum fidem non haberet Nabuchodonoſor, palàm fit ex ipſius & Prophetæ verbis: *Hæc eſt*, inquit Daniel ✝. 21. *interpretatio ſententiæ Altiſſimi, quæ ſupervenit ſuper Dominum meum Regem. Ejicient te ab hominibus, & cum beſtiis, feriſque erit habitatio tua, & fœnum ut bos comedes, & rore cœli infunderis: ſeptem quoque tempora mutabuntur ſuper te, donec ſcias quòd dominetur Excelſus ſuper regnum hominum, & cuicumque voluerit, det illud..... Regnum tuum tibi manebit poſtquàm cognoveris poteſtatem eſſe cœleſtem.* Non noverat ergò Nabuchodonoſor ſuper hominum regna Excelſum dominari; non noverat ſupremam poteſtatem illam, à quâ tot victorias & proſperum exitum obtinuerat; ſed cuncta ſuis tribuebat viribus. Undè ità Danieli reſpondit ✝. 27. *Nonne hæc eſt Babylon magna, quam ego ædificavi in domum regni, in robore fortitudinis meæ, & in gloriâ decoris mei?* Cum autem cœleſti voce idem decretum Regi fuiſſet indictum, ſubitò illa comminatio ſortita eſt effectum; quâ pœnâ finitâ, ſublevatis in cœlum oculis, ſenſuque recuperato, Altiſſimo benedixit ✝. 31. & honorem æternæ poteſtati debitum exhibuit, priſtinæque gloriæ reſtitutus: *Magnifico*, inquit, *& glorifico Regem cœli; quia omnia opera ejus vera, & viæ ejus judicia, & gradientes in ſuperbiâ poteſt humiliare.* Igitur à fide alienus erat Nabuchodonoſor, nec niſi ſub potenti manu Dei depreſſus laudes ei debitas ut omnium bonorum autori perſolvit, ſuperbiam ſuam deteſtatus. Ea quoque præſtitit abſque fidei dono Cyrus Rex Perſarum: quæ non modò vituperari nequeunt, ſed & ſummâ laude fuêre digna. Nec enim Judæis modò favit, & in Judæam redeundi facultatem conceſſit; ſed & accepto divino Spiritu, omnia ſe Deo debere regna profitetur lib. 1. Eſdræ cap. 1. ✝. 1. his verbis: *Suſcitavit Dominus ſpiritum Cyri Regis Perſarum; & traduxit vocem in omni regno ſuo, etiam per ſcripturam, dicens: hæc*

dicit Cyrus Rex Perſarum: omnia regna terræ dedit mihi Dominus Deus cœli, & ipſe præcepit mihi, ut ædificarem ei domum in Jeruſalem, quæ eſt in Judæâ. Cui præcepto ut morem gereret, Iſraëlitas in Jeruſalem remittit, & Templi vaſa, quæ Nabuchodonoſor abſtulerat, Saſſabar, ſeu Zorobabeli Judæorum Principi Jeruſalem aſportanda tradidit. Operibus verò malis accenſeri nequeunt iſta benignitatis & pietatis officia, ſuſcitante Dei Spiritu à Cyro præſtita. Eadem verba leguntur lib. 2. Paral. cap. ult. ✠. 22. *Anno autem primo Cyri Regis Perſarum, ad explendum ſermonem Domini, quem locutus fuerat per os Jeremiæ, ſuſcitavit Dominus ſpiritum Regis Perſarum.* Nec pariter peccatum fuit laudabilis in Judæos Aſſueri affectus, ſed gratiæ divinæ opus fuit. Eſther enim cap. 14. Deum jejuniis, fletibus, contritione peccatorum, & orationibus, Dei iram adverſus Iſraëlitas concitatam avertere conata, Edicti de interimendis unà & eâdem die omnibus Judæis revocationem ſatagit. Idcircò ✠. 13. Deum rogat piiſſima Regina, ut Aſſueri affectum in Judæos immutet: *Tribue*, inquit, *ſermonem compoſitum in ore meo in conſpectu leonis, & transfer cor illius in odium hoſtis noſtri, ut & ipſe pereat, & cæteri qui ei conſentiunt.* Cap. 15. Regem Aſſuerum præter morem adit Eſther, & propitium eum habuit. *Et ſibi fecit eſſe ſubjectum*, inquit S. Ambroſius lib. de Eliâ & Jejunio cap. 9. *non libidinis amore flammatum, ſed cœleſti miſeratione converſum.* Vndè ✠. 11. habetur: *Convertitque Deus ſpiritum Regis in manſuetudinem, & feſtinus ac metuens exilivit de ſolio, & ſuſtentans eam ulnis ſuis, donec rediret ad ſe, his verbis blandiebatur: Quid habes Eſther? Ego ſum frater tuus, noli metuere.* Et cap. 16. Edictum in gratiam Judæorum, & adverſus eorum inimicos promulgari juſſit; & proindè Aſſueri erga Judæos animi mutatio & benignitas ſoli dono Dei poteſt tribui. Quod ità conficit S. Auguſt. lib. de Grat. Chriſti cap. 24. de Aſſuero diſſerens: *Intueantur atque fateantur non lege atque doctrinâ inſonante forinſecùs, ſed internâ & occultâ, mirabili atque ineffabili poteſtate operari Deum in cordibus hominum, non ſolùm veras revelationes, ſed etiam bonas voluntates.* Nam tranſlatio illa cordis, quæ divinâ internâque poteſtate facta eſt, non aliud fuit, quàm id quod Regina popoſcerat, ut ſcilicet Deus transferret cor illius in odium hoſtis, ſeu ab indignatione ad lenitatem; hoc eſt, ut exponit, de voluntate lædendi ad voluntatem favendi. Similiter Act. 13. deſiderium Proconſulis Sergii Pauli à Barnabâ & Saulo audiendi Verbi Divini non poteſt niſi à Deo acceptum referri, quemadmodùm nec cap. ult. Melitenſium humanitas: *Barbari verò præſtabant*, inquit S. Paulus, *non modicam humanitatem nobis. Accensâ enim pyrâ, reficiebant nos omnes propter imbrem, qui imminebat, & frigus.* An alia humanitatis officia, quæ præſtiterunt viri Ethnici, & ab Apoſtolo laudantur, in vitia referrentur? Abſit, ut divinum opus peccati turpitudine deformatum dicamus, vel unquam cogitemus.

Doctrinam hanc pluribus exponit S. Auguſtinus lib. de Spir. & Litt. expendens quâ ratione fiat, ut *Gentes*, quemadmodùm habet Apoſt. Rom. 2. ℣. 14. *quæ Legem non habent, naturaliter ea, quæ Legis ſunt, faciunt:* Et an (cum ex Apoſt. v. 13. Factores Legis juſtificentur) Gentes illæ per opera, non per gratiam juſtificarentur? Cui quæſtioni ut S. ipſe Doctor faciat ſatis, oſtendit ſoli Servatoris beneficio tribuendam eſſe juſtitiam. Deindè cap. 27. reſpondet Gentes illas dici ab Apoſt. naturaliter ea, quæ Legis ſunt, facere; quia hoc agit *ſpiritus gratiæ, ut imaginem Dei, in quâ naturaliter facti ſumus, inſtauret in nobis.* Et paulò poſt: *Fiunt*, inquit, *quæ Legis ſunt naturaliter: non quòd per naturam negata ſit gratia, ſed potiùs per gratiam reparata natura:* Non ideò tamen juſtis & fidelibus ſcribit eſſe annumerandos, niſi fides & charitas inſint: *Si autem*, inquit cap. 28. *hi, qui naturaliter, quæ Legis ſunt, faciunt, nondùm ſunt habendi in numero eorum, quos Chriſti juſtificat gratia, ſed in eorum potiùs, quorum etiam impiorum, nec Deum verum veraciter juſtèque colentium; quædam tamen facta vel legimus, vel novimus, vel audivimus, quæ ſecundum juſtitiæ regulam non ſolùm vituperare non poſſumus, verùm etiam meritò rectèque laudamus; quanquam ſi diſcutiatur, quo fine fiant, vix inveniuntur quæ juſtitiæ debitam laudem defenſionemque mereantur. Veruntamen quia non uſquè adeò in animâ humanâ imago Dei terrenorum affectuum labe detrita eſt, ut nulla in eâ velut lineamenta extrema remanſerint, unde meritò dici poſſit, etiam in ipsâ impietate vitæ ſuæ facere aliqua Legis, vel ſapere, ſi hoc eſt quod dictum eſt; quia Gentes, quæ Legem non habent, hoc eſt Legem Dei, naturaliter quæ Legis ſunt faciunt..... ipſi ſibi ſunt Lex, & ſcriptum opus Legis habent in cordibus ſuis; id eſt non omnimodò deletum eſt, quod ibi per imaginem Dei, cum crearentur, impreſſum eſt.* Igitur ex reliquiis divinæ imaginis, & cum aliis auxiliis quid boni præſtare poſſunt Infideles ex S. Auguſt. Hinc addit: *Vis illa naturæ inerat eis, quâ legitimum aliquid anima rationalis & ſentit, & facit: ſed pietas, quæ in aliam vitam transferret beatam & æternam, Legem habet immaculatam, convertentem animas, ut ex illo lumine renoventur.* Infideles verò ejuſcemodi operibus ſalutem promereri non poſſe ità conficit: *A cujus* (nempè Chriſti) *gratiâ ſi alieni ſint illi, de quibus agimus, qui ſecundum illum modum, de quo ſuperiùs ſatis diximus, naturaliter quæ Legis ſunt, faciunt; quid eis proderunt excuſantes cogitationes in die, quâ judicabit occulta hominum, niſi fortè, ut mitiùs puniantur? Sicut enim non impediunt à vitâ æternâ juſtum quædam peccata venialia, ſine quibus hæc vita non ducitur; ſic ad ſalutem æternam nihil proſunt impio aliqua opera bona, ſine quibus difficillimè vita cujuſlibet peſſimi hominis invenitur.* Et infrà hac Apoſtoli adverſus Judæorum jactantiam argumentatione iterùm utitur: *Naturaliter*, inquit, *quæ Legis ſunt, faciunt Gentes*, quæ licet Deum verum verâ pietate non

colant, *habent tamen quædam bona opera in vitâ impiâ.* Et addit hæc non inveniri in illis, niſi *ex reliquiis imaginis Dei, quam non contemnit, cum in eum credunt, apud quem non eſt acceptatio perſonarum.* Igitur ſunt quædam bona opera in infidelibus, quæ ex imagine Dei promanant, & in pretio ſunt apud Deum. Iſtis in principiis conſtanter inſtitit S. Aug.

Hanc à Majoribus doctrinam acceperat S. Auguſtinus, Docuerant enim Legem naturalem omnibus fuiſſe inſitam, imaginemque Dei peccato non ità obſcuratam, ut nihil ejus ſupereſſet; & ex ejus reliquiis profectas ſcripſerant accuratas illas Philoſophorum regulas, & virorum eximiorum præclara facta & dicta, quæ ſingula peccati turpitudinem ab homine infideli pluribus in caſibus procùl removent. Sic Tatianus in orat. ad Græcos reliquias illas imaginis Dei commendat. *Adhuc igitur reliquias, & fomitem quemdam ſpiritalis virtutis ſibi retinens &c.* Has reliquias S. Greg. Nyſſ. lib. de Virg. cap. 12. ex his Chriſti verbis, *Dei regnum intra vos eſt*, oſtendit; quòd jubeat Dominus lucernam accendi ad Dragmam inquirendam: *Hac ſanè Dragmæ indagatione ſummi Regis imaginem tacitè intelligi oportet, quæ non planè amiſſa, ſed ſub fimo occultata eſt.* Eaſdem imaginis divinæ in hominibus reliquias laudat Euſebius lib. 6. Hiſt. cap. 5. in Baſilide apparitore, qui Potamienæ, dum ad Martyrium duceretur, aderat defenſor, repellebatque viros, qui Virgini varias inferebant injurias, humanitatiſque alia prꝗſtabat illi officia: Deorum ſcilicet cultui ſerviebat Baſilides, & tamen ad grati animi teſtificationem ſignificavit Potamiena, ſe poſt obitum ſalutem ipſius à Domino impetraturam, & collata in ſe beneficia brevi remuneraturam. An à Deo peccatis impendi beneficia ſe rogaturam Martyr fuiſſet profeſſa? an Euſebius tam imprudens votum non arguiſſet? an Deus ſe beneficum præſtitiſſet, aut Potamienæ votis annuiſſet, ut annuit? minimè verò. Vndè refert ibidem Euſebius Baſilidem teſtatum eſſe, *tertio poſt martyrium die, noctu ſibi aſſiſtentem Potamienam, coronam capiti ſuo impoſuiſſe, dixiſſeque ſe ipſius causâ Dominum oraſſe, atque id, quia petierat, impetraſſe, nec diu poſt ad Superos migraturum. Poſthac ſignaculo Domini accepto, poſtridiè Chriſtum glorioſè confeſſus, capite truncatus eſt.* Humanitatis igitur illa officia erga Potamienam Martyrem non erant peccata, tùm ex ſententiâ iſtius Virginis, tùm etiam ex Actorum Martyrii Scriptoribus: ſed & quod eſt majoris & irrefragabilis momenti, eſt ex Dei judicio, qui Virginis preces audivit, & converſionis donum Baſilidi conceſſit. Iterùm Euſebius lib. 8. Hiſt. cap. 13. Diocletiani perſecutoris ſæviſſimi calamitoſum vitæ finem Conſtantii patris Conſtantini Mag. felicitati opponit, infertque hæc eſſe in Chriſtianos beneficentiæ illius præmium. Peccatum igitur non erat, nec credebatur. S. Gregorius Naz. orat. 19. in laudem patris ſui, ad Eccleſiam Catholicam pertinere ait quotquot extra Eccleſiam bonis operibus incumbunt, & de patre ſuo

adhuc Ethnico dicit : *Noſter erat. Mores quippè ipſum nobis aſciſcebant. Ut enim multi ex noſtris nobiſcum non ſunt, quos ſcilicet à communi corpore vita removet : ſic contrà multi exterorum ad nos ſpectant ; quicumque nimirùm fidem moribus antevertunt, ac ſolo nomine carent, cum rem ipſam teneant : quo in numero meus quoque pater erat, ramus quidem ille alienus, cæterùm vitâ & moribus ad nos propendens.* Imò dùm muneribus Reipublicæ inſignibus præfulgeret, nec opes cumulaſſet, perindè ac qui iiſdem præfecturis inſigniebantur, *pro his rebus*, inquit, *fidem, ut opinor, præmii loco retulit :* ſeu ad fidem præparationis loco fuerunt : *Ipſi autem ad divinam illuminationem ſuperior omnis vita præparatio quædam erat, & ante purgationem purgatio firmitatem dono afferens, & perfectio puritati committeretur, bonumque minimè periclitaretur in animi habitu adverſus gratiam audaci.*

Opp. doctrinam hanc adverſari penitùs S. Auguſtino, qui opus quodlibet fidei prævium peccatum eſſe diſputat ex his Scripturæ locis, tùm Rom. 14. ℣. ult. *Omne, quod non eſt ex fide, peccatum eſt :* tùm Hebr. 11. *Sine fide impoſſibile eſt placere Deo ; teſtimonium illud*, inquit Julianum alloquens lib. 2. contra ipſum cap. 3. *quod ex Apoſtolo poſui, omne quod non eſt ex fide, peccatum eſt, ſicut tibi viſum eſt, accepiſti & expoſuiſti ; non ut ſapit, ſed ut ſapis : de cibis enim Apoſtolus loquebatur. Verum cum dixiſſet : qui autem diſcernit, ſi manducaverit, damnatus eſt ; quia non ex fide hanc peccati ſpeciem, de quâ agebat, generali voluit probare ſententiâ, mox inferens : Omne enim, quod non eſt ex fide, peccatum eſt.* Et paulò infrà : *Quid de alio dicturus es teſtimonio, quod identidem poſui, nec indè aliquid diſputaſti, quia non inveniſti, quomodò in tuam poſſes detorquere ſententiam, quod ad Hebræos poſitum eſt : ſine fide enim impoſſibile eſt placere Deo : nempè ut hoc diceretur de totâ vitâ hominis,* (id eſt de totius vitæ actionibus) *agebatur, in quâ juſtus ex fide vivit ; & tamen cum ſine fide impoſſibile ſit Deo placere, tibi virtutes ſine fide ſic placent, ut eas veras prædices, eiſque bonos eſſe homines, & rurſùs, quaſi te pœnituerit laudis earum, ſteriles pronuntiare non dubites.* Addit & pauperum miſereri peccatum eſſe, niſi fides accedat : *Si vitium eſt malè miſereri*, inquit ibidem, *proculdubiò vitium eſt infideliter miſereri. Quod ſi & ipſa per ſeipſam naturali compaſſione opus eſt bonum ; etiam iſto bono malè utitur, qui infideliter utitur : & hoc bonum malè facit, qui infideliter facit : qui autem malè facit aliquid, profectò peccat. Ex quo colligitur*, inquit, *etiam ipſa bona opera, quæ faciunt infideles, non ipſorum eſſe ; ipſorum autem eſſe peccata, quibus & bona malè faciunt, qui ea non fideli, ſed infideli, hoc eſt injuſtâ & noxiâ faciunt voluntate ; qualis voluntas, nullo Chriſtiano dubitante, arbor eſt mala, quæ facere non poteſt niſi fructus malos, id eſt ſola peccata.* Undè infert puniendos eſſe ejuſcemodi homines : *Omne enim velis nolis, quod non eſt ex fide, peccatum eſt : & ideò Deus iſtas arbores non poteſt diligere, & ſi tales*

permanſerint, diſponit excidere: quia ſine fide impoſſibile eſt placere Deo. Et rem à fundamentis eruens ità concludit: *Diſce eum, qui non facit opera bona intentione fidei bonæ, hoc eſt ejus, quæ per dilectionem operatur, totum quaſi corpus, quod illis, velut membris, operibus conſtat, tenebroſum eſſe, hoc eſt plenum nigredine.* Quod & paulò ſuperiùs expoſuerat, huic Juliani objectioni, *Ergo nudum operire peccatum eſt in infidelibus*, ità reſpondens: *prorsùs inquantùm non eſt ex fide, peccatum eſt; non quia per ſeipſum factum, quod eſt nudum operire, peccatum eſt; ſed de tali opere non in Domino gloriari, ſolus impius negat eſſe peccatum.* Idem iterùm conficitur ex aliis S. Auguſtini operibus, ex quibus conſtat nullum opus bonum abſque divinæ gratiæ auxilio fieri poſſe, nullumque ejuſcemodi beneficium ante fidei perceptionem conferri. Primum ex universâ S. Auguſtini adverſus Pelagianos doctrinâ eſt in propatulo, ac potiſſimùm ex cap. 26. lib. de Grat. Chriſti, in quo hæc habet: *Ubi non eſt dilectio, nullum bonum opus imputatur, nec rectè bonum opus vocatur; quia omne quod non eſt ex fide, peccatum eſt, & fides per dilectionem operatur.* Alterum colligitur tùm ex Epiſt. 105. ad Sixtum: *Opera bona*, inquit, *fiunt ab homine; fides autem fit in homine, ſine quâ illa à nullo fiunt homine: omne enim quod non eſt ex fide, peccatum eſt:* tùm etiam ex his in Pſalm. 31 verbis: *Nemo computet opera ſua bona ante fidem: ubi enim fides non erat, bonum opus non erat: bonum enim opus intentio facit, intentionem fides dirigit.*

R. abſque fide nullum eſſe quidem in infidelibus bonum permanens, & vitâ æternâ dignum; poſſe verò in illis occurrere bonum, quod non diu inhæret, ſeu gratiam moventem. Quæ opponuntur, priorem quidem ſtatum infidelium impugnant, non verò actus bonos, qui ex divino motu proficiſcuntur; ſeu ſunt Dei dona, quæ tot in locis commendavit S. Doctor, ut ex dictis palàm eſt, inſtititque præſertim, ne illa Dei dona, vel actus boni, naturæ viribus aſcriberentur. Ideò Julianum ſic compellat lib. 4. cap. 3. *Quantò ergò tolerabilius illas, quas dicis in impiis eſſe virtutes, divino muneri potiùs, quàm eorum tribueres tantummodò voluntati; licet ipſi hoc neſciant, donec, ſi ex illo ſunt Prædeſtinatorum numero, accipiant ſpiritum, qui ex Deo eſt, ut ſciant quæ à Deo donata ſunt eis: ſed abſit, ut ſit in aliquo vera virtus, niſi fuerit juſtus: abſit autem, ut ſit juſtus verè, niſi vivat ex fide: juſtus enim ex fide vivit.* Et proindè modò quidquid in hominibus laudatur, gratiæ ſingulari, aut Dei dilectioni tribuatur, non reclamat S. Aug.

INST. Si bona quædam opera poſſent ab infidelibus exeri, vel æternam mererentur felicitatem, vel naturalem quamdam beatitudinem, non temporaneas tantummodò remunerationes: Non primum, quia illæ imaginis Dei reliquiæ non præſtant auxilium ſupernaturalis ordinis: Ejuſcemodi enim auxilium non conceditur ante fidem: & proindè illis ſolis

ſolis reliquiis adjutus non poteſt homo fieri juſtus, nec æternam conſequi beatitudinem; aliàs gratis mortuus eſſet Chriſtus, ut ex Apoſt. collegit S. Auguſt. lib. 4. contra Jul. cap. 3. *Si homines*, inquit, *ſine fide Chriſti ad fidem veram, ad virtutem veram, ad juſtitiam veram, ad ſapientiam veram quâcumque re aliâ, quâcumque ratione perveniunt prorſus; ſicut de Lege veriſſimè ait Apoſtolus: Si per Legem juſtitia; ergò Chriſtus gratis mortuus eſt: ità veriſſimè dicitur: Si per naturam, voluntatemque juſtitia; ergò Chriſtus gratis mortuus eſt.* Secundum etiam dici nefas eſt, ut ex S. Auguſtino probatum eſt art. 5. q. 6. Ergò nullum omninò elicitur ab infidelibus opus bonum.

R. Infideles non mereri quidem bonis illis actibus felicitatem æternam; quia illorum opera non oriuntur ex fide, affectuque charitatis dominantis, quæ ſola hîc inchoata, & in dies aucta, in cœlis perficitur: quod illuſtri tremendoque exemplo ſubjicit oculis S. Auguſtinus lib. 3. ad Bonif. contra duas Pelag. Epiſt. cap. 5. *Homo ducens vitam ſine homicidio, ſine furto, ſine falſo teſtimonio, ſine appetitu rei ullius alienæ; parentibus honorem debitum reddens; caſtus uſque ad continentiam, ab omni omninò concubitu etiam conjugali; eleemoſinarum largiſſimus; injuriarum patientiſſimus; qui non ſolùm non auferat aliena, ſed nec ſua repoſcat ablata; vel etiam venditis omnibus ſuis, erogatiſque in pauperes, nihil ſuum propriumque poſſideat: cum ſuis tamen iſtis velut laudabilibus moribus, ſi non in Deum fidem rectam & catholicam teneat, de hac vitâ damnandus abſcedit.* Ejuſcemodi autem opera quaſdam promerentur remunerationes temporaneas; quia immutabili ordinatione ſicut nihil ſceleris impunitum dimittitur, quodlibet quoque bonum mercedem ſortitur; quod tamen bonum non poteſt naturæ vindicari. Ut enim diſputat S. Auguſt. lib. de Grat. Chr. cap. 24. *Abſit, ut quidquam boni operis viribus naturæ aſcribatur.* Undè quæcumque ſunt bona opera in Infidelibus, internæ atque occultæ, mirabili & ineffabili divinæ poteſtati, quæ in cordibus hominum bonas voluntates operatur, tribuenda ſunt, ut jam oſtendimus. Nec miretur quiſpiam, quòd Dei dona ante fidem ut bonorum actuum principia laudentur. Etenim non laudantur in Infidelibus opera, quibus juſtificentur; ſed quædam Dei dona, & piæ motiones, quibus adducantur ad fidem. Plura hujus rei jam retulimus exempla. Ejuſcemodi quoque fuit impulſio in carceris urbis Thyatirenorum cuſtode, qui à ſeipſo interimendo à S. Paulo avocatus, ad ipſius S. Pauli & Sylæ pedes procidens ait Act. 16. *Domini, quid me oportet facere, ut ſalvus fiam? At illi dixerunt: Crede in Dominum Jeſum, & ſalvus eris tu, & domus tua. Et locuti ſunt ei Verbum Domini, cum omnibus qui erant in domo ejus.... Et baptizatus ipſe, & omnis domus ejus continuò...... & lætatus eſt cum omni domo ſuâ, credens Deo.*

CONCL. III. Cætera Infidelium opera, quæ non ex imaginis divinæ reliquiis promanant, aut non ſunt Dei dona ſingularia, peccatis.

ſunt accenſenda; quamvis honeſtatis laudabilis ſpeciem præ ſe ferant.

Hæc eſt S. Auguſtini diſſerendi ratio lib. 4. contra Julianum cap. 3. quòd nimirùm operibus illis deſint legitimi finis conſectatio, recta intentio, aliaque adjuncta: *Si Gentilis nudum operuerit, numquid, quia non eſt ex fide, peccatum eſt*, inquiebat Julianus? cui ſic reſpondet S. Auguſt. *Prorsùs inquantùm non eſt ex fide, peccatum eſt; non quia per ſeipſum factum, quod eſt nudum operire, peccatum eſt: ſed de tali opere non in Domino gloriari, ſolus impius negat eſſe peccatum.* Et paulò ſuperiùs dixerat: *Quidquid boni fit ab homine*, inquit, *& non propter hoc fit, propter quod fieri debere vera ſapientia præcipit, etſi officio videatur bonum, ipſo non recto fine peccatum eſt.* Aliam rationem ſubjicit ex principii pravitate ductam; videlicet iniquum eſſe infidelis opus, ſpecie tenùs laudabile, quòd malè fiat, & ex arbore vitiatâ prodeat: Is autem mentem ſuam ſic exponit interpellando Julianum: *Si Gentilis nudum operuerit, periclitantem liberaverit, ægri vulnera foverit, divitias honeſtæ amicitiæ impenderit; ad teſtimonium falſum nec tormentis potuerit impelli; quæro abs te, utrum hæc opera benè faciat, an malè? Si enim quamvis bona malè tamen facit, negare non potes eum peccare, qui malè quodlibet facit; ſed quia eum non vis, cum facit ità, peccare, profectò dicturus es: & bona facit, & benè: fructus ergò bonos facit arbor mala, quod fieri non poſſe veritas dicit.* Quam argumentationem iterùm urget: *Quòd ſi & ipſa (* miſericordia ſcilicet *) per ſe ipſam naturali compaſſione opus eſt bonum, etiam iſto bono malè utitur, qui infideliter utitur, & hoc bonum malè facit, qui infideliter facit: qui autem malè facit aliquid, profectò peccat.* Conveniebat autem Julianus non eſſe viros bonos, qui præſtarent iſta, ſed ſteriliter bonos. Has verò ideas ſimul non poſſe conſiſtere ità oſtendit S. Auguſtinus ibidem. *Ego ſteriliter bonos dixi homines*, inquiebat Julianus, *qui non propter Deum faciendo quæ faciunt, non ab eo vitam conſequuntur æternam. Juſtus ergò Deus & bonus*, inquiebat S. Auguſt. *Bonos eſt in mortem miſſurus æternam?* Sed deeſt recta intentio, de quâ Dominus Math. 6. ℣. 22. *Si oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum lucidum erit. Hunc oculum agnoſce*, inquit S. Auguſtinus, *intentionem, quâ facit quiſque quod facit, & per hoc diſce eum, qui non facit opera bona intentione fidei bona, hoc eſt ejus, quæ per dilectionem operatur, totum quaſi corpus, quod illis, velut membris, operibus conſtat, tenebroſum eſſe, hoc eſt plenum nigredine peccatorum.* Alteram hanc rationem addit, ſcilicet à Juliano laudata Infidelium præſtantia opera, ex ipſius ſenſu aliud præter naturam non noſſe principium. Nihil autem boni ſine gratiâ fieri contendit S. Auguſt. *Quoniam ſaltem concedis*, inquit, *opera Infidelium, quæ tibi eorum videntur bona, non tamen eos ad ſalutem ſempiternam, regnumque perducere, ſcito nos illud bonum hominum dicere illam voluntatem bonam, illud opus bonum ſine gratiâ Dei, quæ datur per unum mediatorem Dei & homi-

num, nemini poſſe conferri, per quod ſolum homo poteſt ad æternum Dei donum, regnumque perduci.

OPP. I. Quæ mercedem à Deo conſequuntur, inter peccata non debent amandari. Ejuſcemodi verò fuerunt non paucorum infidelium opera, ut Nabuchodonoſoris, & ejus exercitûs Ezech. 29. ℣. 18. Undè ità Deus ad Prophetam: *Merces non eſt reddita ei, neque exercitui ejus, de Tyro, pro ſervitute quâ ſervivit mihi adverſus eam. Propterea hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego dabo Nabuchodonoſor Regem Babylonis in terrâ Ægypti; & accipiet multitudinem ejus .... & diripiet ſpolia ejus; & erit merces exercitui illius. Hinc intelligimus,* inquit S. Hieron. in illud caput, *etiam Ethnicos, ſi quid operis boni fecerint, non abſque mercede Dei judicio præteriri.* S. Aug. lib. 5. de Civit. cap. 15. ſcribit Deum tantam Romanis imperii & gloriæ amplitudinem ob civiles eorum virtutes conceſſiſſe. Magiſtrum ſecuti fuerunt S. Proſper contra Collat. & S. Fulgent. lib. de Incarn. cap. 26. quorum autem opera remunerat Deus, quis vellet peccatis eſſe annumeranda.

R. in Nabuchodonoſoris & exercitûs illius duo eſſe ſecernenda, miniſterium ſcilicet, quod Juſtitiæ Divinæ prębuerunt adverſus Syros, aliaſque Gentes ſcelerum conſcias; deindè & labores, & pericula, quæ ſuſtinuerunt, tùm gloriæ, tum regni amplificandi, tùm ambitûs, aut ſpoliorum cupiditate. Porrò autem ob præſtitum ejuſcemodi miniſterium mercedem juxta eorum vota retribuit Deus Imperatori, videlicet in Ægyptum & alias Gentes victoriam; militibus verò Ægyptiorum direptionem & ſpolia. Undè nihil aliud ſequitur, niſi quod contingit, cum à Magiſtratu carnifici traditur interimendus inimicus: tunc enim mercedem à Judice tortor jure conſequitur, propriæ licet ultor injuriæ peccet, tormenta ferociori manu inferendo. S. Auguſt. pariter duo in Romanis laudavit: prius fuit in comprimendis ſceleribus ſtudium; alterum fuit ratio, quâ inducti gravia ſcelera removerunt à Republicâ. Studio autem illi, quod ex imaginis divinæ reliquiis promanabat, imperii amplitudinem, & famam nominis fuiſſe redditam fatetur; quia laudabilis admodùm erat illa ſolicitudo. Vndè ità concludit cap. 15. libri quinti de Civit. *Illis ergò non erat Deus daturus vitam æternam cum ſanctis Angelis ſuis in civitate ſuâ cœleſti, ad cujus ſocietatem pietas vera perducit. .... ſineque hanc eis terrenam gloriam excellentiſſimi Imperii concederet, non redderetur merces bonis artibus eorum, id eſt virtutibus, quibus ad tantam gloriam pervenire nitebantur.* Ne tamen vis fiat in verbo *virtutibus:* prævertit enim difficultatem Sanctus Auguſtinus cap. 12. *quia*, inquit, *vera virtus non eſt, niſi quæ ad eum finem tendit, ubi eſt bonum hominis, quo melius non eſt.* Ideòque non mercedem cœleſtem, quæ verum eſt virtutis præmium, aſſequuntur, ut ſcripſit mox S. Auguſtinus cap. 15. ſed ſolam temporalem, quæ in votis erat; & ſic mercedem ſuam recipiunt, de quâ Math. 6.

℣. 5. Aliis quidem Gentibus digniores erant Romani, qui orbi terrarum dominarentur, cum tam ſtudioſè crimina, quibus ſerviebant populi, ab Imperio removere conarentur; ſed reverà, ut habet idem S. Doctor, illud ipſum ſtudium circumſtantia finis ità deturpabatur, nihil ut niſi certam vitii ſpeciem contineret, nempè ob immodicam comparandæ inſignis apud homines exiſtimationis cupiditatem. Hinc, teſte ipſo Saluſtio, in eorum animis adeò exarſit ardor ille, quemadmodùm refert cap. 13. ut honori, & gloriæ, tanquam Diis, Templa conſecrarint; &, ut addit, *huic vitio non ſolùm non reſiſtebant, verùm etiam ad id excitandum & accendendum eſſe cenſebant, putantes hoc utile eſſe Reipublicæ.* Hancque gloriæ cupiditatem dilectione juſtitiæ ſuperandam fuiſſe probat cap. 14. his verbis: *Ipſe amor humanæ laudis erubeſcat*, inquit, *& cedat amori veritatis.* Diffiteri autem nemo poteſt hujuſcemodi cupiditatis iniquitatem, cum vanius nihil ſit humanâ famâ.

Aliam rationem addit cap. 16. ubi ait, ideò dilatatam Romanorum gloriam, ut cives æternæ civitatis hîc intelligerent, *Quanta dilectio debeatur ſupernæ patriæ propter vitam æternam, ſi tantùm à ſuis civibus terrena dilecta eſt propter hominum gloriam.* In Prædeſtinatorum igitur commoda hic gloriæ ſplendor conferebatur. Si quæ ergò præclarè geſſerunt Romani, mercede vel laude digna, hæc omnia profecta ſunt ex imaginis Dei reliquiis, aut ſingularia Dei fuêre dona.

Opp. 2. Sunt opera quædam ab infidelibus elicita, quæ etiamſi ab operante ad Deum nullatenùs referantur, ſed ad falſos Deos, non ideò peccatis ſunt accenſenda; quia cum opera illa idcircò exerantur, quód per ſe honeſta ſint; ſanè ad Deum referuntur ex ſe, & naturâ ſuâ. Sic licet juſtus pro ſuorum operum fine Deum conſtituerit, veniale tamen peccatum, cujus ſit reus, ad finem à Deo diverſum ex ſe tendit. Igitur infidelium opera, quæ per ſe honeſta ſunt, licet ab operante non referantur ad Deum, non ſunt tamen peccata.

R. 1. nullum actum humanum elici poſſe, quin propter finem exeratur. Quemadmodùm enim nihil fit, niſi fiat ab aliquo; ità quoque nihil fit, niſi propter aliquem finem: Imò finis primum inter cauſas locum obtinet: nemo quippè manum ad opus admovet, niſi prius alicujus finis bonitate concitetur. Quamobrem dum agunt homines, ſemper finis amore feruntur, quòcunque feruntur: nec idcircò ſolùm opera exerunt, quia per ſe ſunt honeſta, ſed ejuſcemodi honeſtatis officia referunt ulteriùs; ità ut ſi rectus ſit ille amor, ex imaginis Dei reliquiis oriatur, quarum beneficio ejuſmodi laudabiles actus in naturæ autorem, quatenus ſumma veritas eſt, aut ſuprema bonitas & juſtitia referuntur: ſi verò legitimus non ſit ille amor, actio erit quidem bona ratione officii, ac objecti; at ſemper erit peccatum ratione finis. Undè opera, quæ infideles ad ſua numina referunt, licet honeſtatis ſpeciem præ ſe ferant, peccatis tamen ſunt annumeranda; naturali etenim Legi

repugnant, & notitiæ Dei omnibus hominibus ingeneratæ. Quamobrem ex Apoſtolo *inexcuſabiles ſunt*, qui opera ſua non referant ad naturæ autorem, eâque ratione ipſum ſicut Deum non *glorificant*.

Reſp. 2. veniale peccatum, cum nihil aliud ſit, quàm amor noſtri, aut rei creatæ leviter inordinatus, aliò non tendere, niſi ex fine operantis. Licet enim juſtus, dum peccat venialiter, ultimum finem præter Deum ſibi non præſtituat, nec ideò Creatori anteponat creaturam; ità tamen propter eam movetur, ut in eâ ſuum conſtituat finem ultimum, ſaltem, ut aiunt, negativè: quod expoſuimus q. 1. art. 1.

Inst. Licet in oratione plerùmque precetur, v. g. ob minorem, quàm par eſt, animi attentionem, aut ob alium defectum; oratio tamen ipſa peccatum non eſt. Eſto itaque in aliquibus adjunctis delinquat infidelis; ejus tamen actus erunt expertes maculæ: v. c. licet ab infideli propter hominum exiſtimationem erogetur eleemoſina, non ideò minùs inter bona opera debet recenſeri eleemoſinæ erogatio. Nec enim delinquet infidelis in impertiendis eleemoſinis, ſed in quæſitâ hominum exiſtimatione. Igitur infidelium opera vel ratione ſolius objecti laudabilia, non ſunt peccata.

R. orationem ut eleemoſinam his in caſibus bonam dici non poſſe, niſi materialiter, ut quæ potuiſſet bonitatis formâ exornari, non verò formaliter: quia malum ex quolibet defectu. Hinc Jac. 1. *Qui peccat in uno, factus eſt omnium reus.* Nec ſatis eſt ad bonum, ut aliquid rationem boni habere cenſeatur exteriùs, ſed ut rectè fiat, & Legibus quibuſcunque ſervatis. Bonum enim ex integrâ causâ, ut vulgari fertur axiomate. Eleemoſina igitur ab infideli ob vanam gloriam, vel in honorem Idoli erogata, peccatum eſt.

FINIS.

TRACTATUS
DE
INCARNATIONE.

PERTRACTATIS *omnibus, quæ ad Leges, Legumque tranſgreſſionem, & calamitates indè profectas pertinent, de Mediatore unico ad medicamentum perfugio ſupereſt agendum. Hoc autem Chriſtianæ Religionis caput eò majorem poſtulat operam, quò vehementiùs ac pertinaciùs fuit impugnatum, non ab Ethnicis & Judæis modò, ſed & ab ipſis ſaltem nomine tenùs Chriſtianis. Hæreticorum enim furor in iſtud Myſterium adeò deferbuit, nihil ut in Chriſti Corpore, Anima, & Verbi cum humanâ naturâ conjunctione dimiſerint intactum, debitamque Servatori latriam, & Cruci Dominicæ honorem omnem penitùs eſſe negandum contenderint, ſævierintque immaniter in Sanctorum Reliquias, & Imagines. Hæc poſteriori ſeculo reno-*

vata feritas, quibuſlibet piè ſentientibus ita viſa fuit omnis humanitatis expers, ut in eâ purgandâ, licet inani conatu, laborarint admodùm unitatis Catholicæ inimici. Ethnicorum confutatio unicum rationis auxilium poſtulat ex admirandâ præſertim ſeriei Propheticæ œconomiâ profectum: Judæorum autem oppugnatio expeditam Prophetiarum omnium in hoc caput conſenſionis explanationem requirit: Cæteri Chriſtianæ Religionis hoſtes, qui ex Eccleſiæ ſinu prodiêre, quia Myſterium iſtud rationis ſuæ modulo metiri non dubitarunt, ſolâ ſacrorum Codicum, & venerandæ Antiquitatis autoritate ſunt debellandi. Quàm iniquis Eccleſia mater vexata fuerit calumniis, idololatrici cultûs palàm incuſata, nemo non novit; nemo ad tam deteſtandum facinus non obſtupuit: quod nihilominus flagitium ſi propulſarem convitiis, peccare mihi viderer in Fratrum à nobis miſerè diſſidentium commoda. Quamobrem priorum temporum monimenta, & unanimem cum cæteris Eccleſiæ Gallicanæ doctrinam, colligendæ fraternitatis ſtudio, dilucidè referam & accuratè. Cæterùm qui hæc ſingula expenderint, minutiſſimarum Scholæ quæſtionum diſquiſitione non gravabuntur; has enim multis de cauſis leviter attigi, ac potiſſimùm quia perſuaſum mihi eſt controverſiis illis non multùm adjuvari rem Chriſtianam, nec impeditos fore Candidatos, ſi proponerentur ejuſcemodi quæſtiunculæ, modò periti Logices, diviniſque ad explanandum propugnandumque iſtud Myſterium principiis fuerint ſtudiosè inſtructi.

QUÆSTIO

INCARNATIONIS nomen olim uſurpatum ex illis Joan. 1. verbis: *Verbum caro factum eſt:* videtur excerptum. Omnium Dei beneficiorum præſtantiſſimum eſt iſtud Myſterium: *Quid enim majus & honorificentius hominis humiliati contingere queat*, inquit S. Gregorius Naz. orat. 36. *quàm Deo copulari, atque ex illâ mixtione Deum effici?*

QUÆSTIO PRIMA

An Incarnatio ſit poſſibilis?

ARTICULUS UNICUS

NOBIS eſt hîc præſertim controverſia cum Philoſophis, qui rationis patrocinio nixi, pro re inauditâ & impoſſibili habent propugnatam à Chriſtianis Dominicam Incarnationem; quia intelligere nequeunt quo pacto divina & humana naturæ, in unicâ Verbi hypoſtaſi, tam arctâ conjunctione cohæreant, ut indè unicum divinum exurgat ſuppoſitum. Plurima non levis, ut putant, momenti congerunt rationum momenta, quibus in confutandis hæreret, fateor, qui altiſſimum hoc Myſterium humano arbitratu ſuſciperet definiendum. Cum autem, ut monuimus q. 1. de Trinit. res divinæ nonniſi divinâ autoritate conſtituendæ ſint, & nihil æquiori jure mentis noſtræ aciem ſuperare ſit dicendum, quàm iſtud præcipuum Chriſtianæ Religionis fundamentum; ſolam potiſſimùm Dei revelationem hac in parte, non mentem humanam conſulere operæpretium eſt. Hîc cum diſputatio ſit adverſus Philoſophos; in poſitivis, ut aiunt, conquirendis argumentationibus non eſt laborandum, ſed in oſtenſione ſolâ negativâ, ut vulgò loquuntur; fietque hinc palàm, Deo non eſſe impoſſibile, quod non poſſe fieri, conjunctis viribus Fidei hoſtes oſtendere fruſtrà conantur.

CONCL. Non implicat Deum fieri hominem.

Certior & apertior eò fiet concluſionis veritas, quò magis eſt indubitatum ab omnipotenti Deo fieri poſſe innumera, quæ ne vel cogitatu homo aſſequitur; imò & plurima eſſe obvia, quæ non capit Philoſophus, licet non ſint extra, ſed intra ipſum: v. g. intelligit, videt, reminiſcitur, necdum animo complectitur earum naturam. Cum ergò tam finitæ virtutis, aut potius tantæ imbecillitatis ſit homo, & circa res ſibi accommodatas, & intimas adeò cœcutiat; quo tandem jure ſibi compertum

eſſe blandietur, quod longè ſuperioris eſt ordinis: *Demus igitur*, ut aiebat unus è noſtris, nempè S. Auguſt. Epiſt. 3. ad Voluſianum virum Ethnicum, *demus Deum aliquid poſſe, quod nos fateamur inveſtigare non poſſe; in talibus rebus tota ratio facti eſt potentia facientis.* Satiſque nobis ſit, ut impoſſibile non cenſeatur iſtud Myſterium, quod credendum nobis fuerit injunctum à Deo: *Non eſt enim Deus quaſi homo, ut mentiatur.* Quamobrem hujus Myſterii modos curioſiùs non perſcrutemur; verùm meminerimus *non plus ſapere, quàm oportet ſapere; ſed ſapere ad ſobrietatem.* Ratum eſt apud nos, quod B. Mariæ dixit hujus Myſterii nuntius Angelus: *Non erit*, inquit, *impoſſibile apud Deum omne verbum.* Proindèque licet rationis adminiculo *Sacramentum* iſtud *à ſeculis in Deo abſconditum* non aſſequamur; Deo revelanti non denegandum eſt obſequium.

Ex iis conficitur hac unicâ inveſtigatione jam opus eſſe, videlicet utrum de illius Myſterii veritate apud nos definire Deo placuerit; quod quęſt. ſequenti palàm faciemus: eâque ratione quibuſcunque Philoſophis hujus Myſterii poſſibilitas ineluctabiliter aperta fiet. Cum enim ab actu ad poſſe valeat, ut ſtatuunt, conſecutio; ſanè ex peractâ Incarnatione certò colligent eam fieri potuiſſe.

Opp. 1. Quo pacto majeſtatis immenſæ Deus, qui nullo circumſcribitur ambitu corporis, humanitatis tenuitate circumſepiretur? An Deus nulli mutationi vel leviſſimæ obnoxius, mutaretur in hominem? Num & ipſe Deus in ſummo felicitatis cumulo poſitus, humanis calamitatibus, imò & morti ſubjaceret? Certè præter rationem finguntur res hujuſcemodi, quibus Deo tam gravis inferatur injuria. Nec enim ii de Deo conceptus ſimul poſſunt conſiſtere. Hinc quàm ſapienter olim Trypho Judæus vir eruditus apud S. Juſtin. in Dial. *Nam quod ais ante ſecula Deum fuiſſe hunc Chriſtum, ac deindè natum fuiſſe hominem, non ex homine; non modò admirabile, & præter fidem mihi eſſe videtur, verùm etiam ſtultum.*

Reſp. ad 1. Verbum Divinum nullas in corpore fuiſſe paſſum anguſtias: *Neque enim mole, ſed virtute magnus eſt Deus*, ut monet Sanct. Auguſtinus ad Voluſianum, qui Deum non poſſe naturam humanam aſſumere cenſebat, quin divinitas corporis ſpatio contineretur. Ineffabili quippè beneficentiâ miſericors Deus ſemetipſum naturæ noſtræ attemperavit, hancque ſibi adjunxit, non ſeipſum deſtruendo, ſed illam lapſam erigendo: quam Dei miſericordiam olim præſignificarunt Elias & Elizæus, qui, ut ſacri Codices referunt, parvulis à morte revocandis ſua incurvata & coarctata commenſurarunt corpora, nullam aut in corporis magnitudine, aut in ingenii virtute jacturam paſſi. Non diſſimili modo vis nutrix abſque ſui detrimento cibos in lac convertit, ut proſit infanti: nec Præceptori doctiſſimo de ſcientiâ aut morum gravitate pariter quidquam decedit, licet cum parvulis puereſcat: nec Medico ægrotis conſulenti obveniunt omnium morborum genera. Hinc

intelligatur Verbum omnipotens in hominum miſerorum commoda lon-gè faciliùs ſemetipſum abſque ullo ſui damno attemperare potuiſſe. Hæc eſt fermè ratiocinatio S. Irenæi lib. 4. contra Hær. cap. 74. & Origenis lib. 4. contra Celſum.

Reſp. ad 2. intrinſecam mutationem non obtigiſſe Verbo homini facto: nullam enim novam perfectionem intrinſecam ſibi comparavit, cum humanitatis non ſit ſubjectum; ſed humanæ naturæ dignitatem, communicatâ ſuâ divinâ perſonalitate, magnificè amplificavit. Undè mutatio accidit ſoli naturæ humanæ, quam Verbum perficit & terminat ſolummodò. Variis quoque rem hanc Antiqui delinearunt exemplis. Quemadmodùm, inquiunt, licet incorporeis animi cogitationibus corpus attingamus, & eas corporeo ſono veſtitas in Auditorum immittamus aures, indèque in eorum mentem transferamus; & tamen eædem immutatæ remanent; non eſt etiam quòd dubitemus, quin corpore obvelata licet divina ſapientia mutationem omnem à ſe removeat. *Sicut cum loquimur, ut id, quod in animo gerimus, in audientis animum per aures carneas illabatur, fit ſonus verbum, quod corde geſtamus, & locutio vocatur; nec tamen in eundem ſonum cogitatio noſtra convertitur, ſed apud ſe manens integra, formam vocis, quâ ſe inſinuet auribus, ſine aliquâ labe ſua mutationis aſſumit: ità Verbum Dei non commutatum, caro tamen factum eſt, ut habitaret in nobis.* Sic S. Auguſt. lib. 1. de Doctr. Chriſt. cap. 3. Hanc miſericordiæ divinæ œconomiam certò mirabuntur, quibus ad beneficia indè profecta placuerit attendere. Factum enim eſt, ut æterna veritas, ſeu Filius Dei carnem indutus, vocum litterarumque inſtar, divinam veritatem & virtutum exempla, non ſecùs ac liber omnium ſenſibus obvius, propoſuerit. Undè in Scripturâ liber dicitur intùs & foris ſcriptus.

Verùm ſi ſibi non deſint Ethnici; vel fabuloſis Deorum ſuorum variâ ratione humanos habitus induentium hiſtoriis facilè adducentur, ut Verbum manens idem, & abſque ullâ ſui mutatione humanam naturam induere potuiſſe concedant. Nam conſuetudine, autorumque ſuorum ſcriptione apud eos invaluit opinio, Deos immortales abſque ſui detrimento ſæpiùs hominum aſſumpſiſſe corpora. Idearum ejuſcemodi originem ſi quærerent Ethnici; nobiſcum facili negotio deprehenderent, vulgarem hanc de illâ Deorum cum hominibus converſandi ratione opinationem Gentium animis Dæmonis arte fuiſſe injectam, ut hoc Verbi Divini beneficium, & unicum naturæ deperditæ perfugium evacuaret. Nimirùm expectatio illi fuit, ex populari illâ exiſtimatione confecturos Ethnicos, nihil aliud à Chriſtianis proponi, quàm recentis Dei novum apparitionis genus. Laqueis verò ſuis judicio divino irretitus Dæmon nihil promovit; imò rebus ſuis aperto fuit nocumento. Ad ſuadendam quippè hujus Myſterii poſſibilitatem Idololatras fecit paratiores, Chriſtianiſque ad Gentium inſtitutionem idonea maximè ſubminiſtravit argumenta. In promptu enim fuit palam facere, hunc tenebrarum principem Gentium

animabus capiendis tantummodò ſtuduiſſe, omnium ſcelerum imitatione Deorum exemplo iniquè concitatâ; nihil autem aliud hominibus à Chriſto proponi, quàm innocentiæ verique cultûs divini renovationem. Diffiteri hæc ſingula non potuerunt Religionis Chriſtianæ inter Ethnicos infenſiſſimi hoſtes. Non eſt ergò, cur in Chriſtianos tantoperè inſurgant Ethnici, vel Philoſophi, quòd divinam pro hominum commodis ad humanum ſtatum depreſſionem prædicent; cum grati animi teſtificationibus, eâque depreſſione imminutam nullatenùs Divinæ Majeſtatis dignitatem aſſeverent.

Reſp. ad 3. ex felicitate ſuâ Deum in Incarnatione non excidiſſe, quamvis humanis calamitatibus ſeipſum ſubjecerit. Idem enim ſemper remanſit Deus; & ne vel rudioribus daretur errandi locus, ità ſe geſſit, ut dictis & factis hominem ſe, Deumque ſimul ſignificaret, Deum ſcilicet cum Patre, hominem verò nobiſcum. Quamobrem ſe detineri, & cruci affigi paſſus non fuit, niſi quandò voluit. Nam etſi crucifixus eſt ex infirmitate; tamen vivit ex virtute Dei; & adeò manifeſtam fecit potentiam, ubi placuit, ut è ſepulchro ſeipſum gloriâ coruſcantem eduxerit. Longè nimirùm præſtat mortem reſurrectionis ſplendore domare, quàm eam continuato vitæ curſu declinare. Hæc fuit S. Auguſtini diſſerendi ratio. Undè licet ob varias adeò calamitates, quibus ultrò pro ſummâ hominum utilitate, nullis eorum provocatum officiis, nulloque propriæ utilitatis deſiderio ſeipſum ſubjecerit Verbum Divinum; tamen de ſuâ æternâ felicitate non decidit: Immò nihil divinâ benignitate dignius occurrit, quàm quòd ad tam vilem ſtatum, totque obnoxium ærumnis ſeipſum depreſſerit, ut adeò eximia nobis conferret beneficia. Fruſtrà immoraremur in eximendis infirmorum ſcrupulis, qui Verbo Divino ex commixtione illâ ſordium aliquid formidant. An enim Sol, qui quotidiè impuriſſima loca radiis ſuis illuſtrat, ullam labem contrahit? An, licet Deus ubiquè ſit, & in hominibus graviſſimorum ſcelerum reis; ideò Divina Majeſtas polluitur?

Reſp. ad 4. præter fidem non eſſe, Filium Dei ante ſecula genitum, in tempore natum fuiſſe hominem: quia non, quaſi non eſſet, naſcitur; ſed carne incipit indui. Non diſſimili modo internum mentis noſtræ verbum, dum profertur, aut ſcribitur, exiſtere non incipit. Erat enim anteà, utpotè mentis noſtræ fœtus jam exiſtens: ſed quia in ſcriptione, aut prolatione circumveſtitum ſono & figuris prodit exteriùs, percipi ſenſibus incipit. Ea comparatio legitur in parte ſecundâ Concilii Epheſini. Præter fidem, imò & ſtultitia videtur Tryphoni ejuſcemodi ſermo; ſed quid indè? Incredibilem iis non diffitemur, quibus *non eſt datum noſſe Myſteria Dei*; nec futurum unquam ſperamus, ut homines hujuſcemodi rem intelligant, niſi fidei donum divinitùs accedat. Negamus verò adverſus Tryphonem, & cæteros Philoſophos, impoſſibile eſſe hoc Myſterium; quandoquidem pro impoſſibili haberi nequit, quod à Deo, qui nec falli, nec fallere poteſt, credendum injungitur.

Opp. 2. Ex duobus entibus completis ens unum per ſe fieri non poteſt: Verbum autem Divinum & natura humana ſunt duo entia completa: Igitur ex illis ens per ſe unum coaleſcere nequit.

R. 1. argumentum illud valere tantummodò in corporis partibus, aut in rebus quantitativis, quarum natura in eo eſt, ut ſe invicem excludant: humana verò natura cum longè inferioris ſit perfectionis, quàm divina; ab illâ ſummum decus & dignitatem amplisſimam conſequitur, & proindè ità ſimul adunari poſſunt ambæ illæ naturæ, ut indè unicum exurgat ſuppoſitum. Ad illam autem Divini Verbi cum naturâ humanâ conjunctionem faciliùs capiendam non deſunt, Dei beneficio, plurima in nobis ipſis, & apud nos poſita. Ejuſcemodi eſt animæ rationalis cum corpore ſubſtantialis copulatio. Licet enim corpus ſit completum in ratione corporis; quia tamen ab animâ perficitur & completur ulteriùs, ex utroque fit ens per ſe unum. Ex quibus ità colligendum: *Sicut anima rationalis & caro, unus eſt homo; ità Deus & homo unus eſt Chriſtus.*

R. 2. falsò ſupponi naturam humanam ità completam fuiſſe, priuſquàm naturæ divinæ conjungeretur, ut propriâ ſubſiſtentiâ ſubſiſteret: nunquam enim natura humana Chriſti ſeorſim extitit; ideòque nec repugnat ex eo cum naturâ divinâ unum conſtitui ſuppoſitum: imò verò naturæ divinæ adunata, & per hypoſtaſim divinam ſtatim ſubſiſtens, ità completur, ut longè amplioris dignitatis ſit, quàm ſi propriâ ſubſiſtentiâ ſubſiſteret.

Inſt. 2. Tam implicat naturam privari propriâ ſubſiſtentiâ, & per alienam licet nobiliorem ſubſiſtere, quàm propriâ exiſtentiâ ſpoliari, & per alienam licet nobiliorem exiſtere; cum ſubſiſtere nihil aliud ſit, quàm exiſtere per ſe.

R. diſparem eſſe rationem. Propterea enim propriâ exiſtentiâ res privari non poteſt, quia eſſet ſimul & non eſſet, quod penitùs repugnaret: Ejuſcemodi verò non ſequitur incommodum, cum non occurrit propria ſubſiſtentia, dummodò digniori ſubſiſtentiæ natura conjungatur.

Inſt. 3. Quemadmodùm natura humana ſupponeretur exiſtens & non exiſtens, ſi exiſtentiâ ſpoliaretur; ità pariter ſi propriâ careret ſubſiſtentiâ, & per Verbi ſubſiſtentiam ſubſiſteret, eſſet ſubſtantia, & non eſſet, quia non eſſet ens per ſe.

R. naturam humanam, propriâ licet careat ſubſiſtentiâ, & per hypoſtaſim Verbi ſubſiſtat, eſſe veram ſubſtantiam, id eſt, ens, ut aiunt, per ſe ſubſiſtens: tùm quia, ut vulgò monent Philoſophi, non actualis ſubſiſtentia, ſed radicalis, ut loquuntur, eſt de intrinſeco ſubſtantiæ conceptu: tùm quia natura humana Verbo non inhęret; per illud verò ità perficitur & terminatur, ut alteri ſuppoſito fiat incommunicabilis.

Inſt. 4. Perſonalitatis divinæ vis terminativa tota exhauritur per naturæ divinæ terminabilitatem, ut philoſophantur: Tam enim divina na-

animabus capiendis tantummodò ſtuduiſſe, omnium ſcelerum imitatione Deorum exemplo iniquè concitatâ; nihil autem aliud hominibus à Chriſto proponi, quàm innocentiæ verique cultûs divini renovationem. Diffiteri hæc ſingula non potuerunt Religionis Chriſtianæ inter Ethnicos infenſiſſimi hoſtes. Non eſt ergò, cur in Chriſtianos tantoperè inſurgant Ethnici, vel Philoſophi, quòd divinam pro hominum commodis ad humanum ſtatum depreſſionem prædicent; cum grati animi teſtificationibus, eâque depreſſione imminutam nullatenùs Divinæ Majeſtatis dignitatem aſſeverent.

Reſp. ad 3. ex felicitate ſuâ Deum in Incarnatione non excidiſſe, quamvis humanis calamitatibus ſeipſum ſubjecerit. Idem enim ſemper remanſit Deus; & ne vel rudioribus daretur errandi locus, ità ſe geſſit, ut dictis & factis hominem ſe, Deumque ſimul ſignificaret, Deum ſcilicet cum Patre, hominem verò nobiſcum. Quamobrem ſe detineri, & cruci affigi paſſus non fuit, niſi quandò voluit. Nam etſi crucifixus eſt ex infirmitate; tamen vivit ex virtute Dei; & adeò manifeſtam fecit potentiam, ubi placuit, ut è ſepulchro ſeipſum gloriâ coruſcantem eduxerit. Longè nimirùm præſtat mortem reſurrectionis ſplendore domare, quàm eam continuato vitæ curſu declinare. Hæc fuit S. Auguſtini diſſerendi ratio. Undè licet ob varias adeò calamitates, quibus ultrò pro ſummâ hominum utilitate, nullis eorum provocatum officiis, nulloque propriæ utilitatis deſiderio ſeipſum ſubjecerit Verbum Divinum; tamen de ſuâ æternâ felicitate non decidit: Immò nihil divinâ benignitate dignius occurrit, quàm quòd ad tam vilem ſtatum, totque obnoxium ærumnis ſeipſum depreſſerit, ut adeò eximia nobis conferret beneficia. Fruſtrà immoraremur in eximendis infirmorum ſcrupulis, qui Verbo Divino ex commixtione illâ ſordium aliquid formidant. An enim Sol, qui quotidiè impuriſſima loca radiis ſuis illuſtrat, ullam labem contrahit? An, licet Deus ubiquè ſit, & in hominibus graviſſimorum ſcelerum reis; ideò Divina Majeſtas polluitur?

Reſp. ad 4. præter fidem non eſſe, Filium Dei ante ſecula genitum, in tempore natum fuiſſe hominem: quia non, quaſi non eſſet, naſcitur; ſed carne incipit indui. Non diſſimili modo internum mentis noſtræ verbum, dum profertur, aut ſcribitur, exiſtere non incipit. Erat enim anteà, utpotè mentis noſtræ fœtus jam exiſtens: ſed quia in ſcriptione, aut prolatione circumveſtitum ſono & figuris prodit exteriùs, percipi ſenſibus incipit. Ea comparatio legitur in parte ſecundâ Concilii Epheſini. Præter fidem, imò & ſtultitia videtur Tryphoni ejuſcemodi ſermo; ſed quid indè? Incredibilem iis non diffitemur, quibus *non eſt datum noſſe Myſteria Dei*; nec futurum unquam ſperamus, ut homines hujuſcemodi rem intelligant, niſi fidei donum divinitùs accedat. Negamus verò adverſus Tryphonem, & cæteros Philoſophos, impoſſibile eſſe hoc Myſterium; quandoquidem pro impoſſibili haberi nequit, quod à Deo, qui nec falli, nec fallere poteſt, credendum injungitur.

Opp. 2. Ex duobus entibus completis ens unum per ſe fieri non poteſt: Verbum autem Divinum & natura humana ſunt duo entia completa: Igitur ex illis ens per ſe unum coaleſcere nequit.

R. 1. argumentum illud valere tantummodò in corporis partibus, aut in rebus quantitativis, quarum natura in eo eſt, ut ſe invicem excludant: humana verò natura cum longè inferioris ſit perfectionis, quàm divina; ab illâ ſummum decus & dignitatem an-liſſimam conſequitur, & proindè ità ſimul adunari poſſunt ambæ illæ naturæ, ut indè unicum exurgat ſuppoſitum. Ad illam autem Divini Verbi cum naturâ humanâ conjunctionem faciliùs capiendam non deſunt, Dei beneficio, plurima in nobis ipſis, & apud nos poſita. Ejuſcemodi eſt animæ rationalis cum corpore ſubſtantialis copulatio. Licet enim corpus ſit completum in ratione corporis; quia tamen ab animâ perficitur & completur ulteriùs, ex utroque fit ens per ſe unum. Ex quibus ità colligendum: *Sicut anima rationalis & caro, unus eſt homo; ità Deus & homo unus eſt Chriſtus.*

R. 2. falsò ſupponi naturam humanam ità completam fuiſſe, priuſquàm naturæ divinæ conjungeretur, ut propriâ ſubſiſtentiâ ſubſiſteret: nunquam enim natura humana Chriſti ſeorſim extitit; ideòque nec repugnat ex eo cum naturâ divinâ unum conſtitui ſuppoſitum: imò verò naturæ divinæ adunata, & per hypoſtaſim divinam ſtatim ſubſiſtens, ità completur, ut longè amplioris dignitatis ſit, quàm ſi propriâ ſubſiſtentiâ ſubſiſteret.

Inſt. 2. Tam implicat naturam privari propriâ ſubſiſtentiâ, & per alienam licet nobiliorem ſubſiſtere, quàm propriâ exiſtentiâ ſpoliari, & per alienam licet nobiliorem exiſtere; cum ſubſiſtere nihil aliud ſit, quàm exiſtere per ſe.

R. diſparem eſſe rationem. Propterea enim propriâ exiſtentiâ res privari non poteſt, quia eſſet ſimul & non eſſet, quod penitùs repugnaret: Ejuſcemodi verò non ſequitur incommodum, cum non occurrit propria ſubſiſtentia, dummodò digniori ſubſiſtentiæ natura conjungatur.

Inſt. 3. Quemadmodùm natura humana ſupponeretur exiſtens & non exiſtens, ſi exiſtentiâ ſpoliaretur; ità pariter ſi propriâ careret ſubſiſtentiâ, & per Verbi ſubſiſtentiam ſubſiſteret, eſſet ſubſtantia, & non eſſet, quia non eſſet ens per ſe.

R. naturam humanam, propriâ licet careat ſubſiſtentiâ, & per hypoſtaſim Verbi ſubſiſtat, eſſe veram ſubſtantiam, id eſt, ens, ut aiunt, per ſe ſubſiſtens: tùm quia, ut vulgò monent Philoſophi, non actualis ſubſiſtentia, ſed radicalis, ut loquuntur, eſt de intrinſeco ſubſtantiæ conceptu: tùm quia natura humana Verbo non inhæret; per illud verò ità perficitur & terminatur, ut alteri ſuppoſito fiat incommunicabilis.

Inſt. 4. Perſonalitatis divinæ vis terminativa tota exhauritur per naturæ divinæ terminabilitatem, ut philoſophantur: Tam enim divina na-

tura totam exhaurit hypoſtaſeos divinæ terminandi vim infinitam, quàm divina hypoſtaſis totam exhauriat naturæ divinæ terminabilitatem: & proindè naturam humanam Verbum Divinum ita terminare nequit, ut eam reddat incommunicabilem alteri.

R. naturâ divinâ exhauriri quidem intenſivè perſonalitatis divinæ terminandi vim; cum terminari non poſſit natura divina perfectiori modo, quàm terminavit; ſed non exhauriri extenſivè; cum præter divinam alias inferioris ordinis naturas terminare poſſit Verbum Divinum. Scientia Dei ſuo pariter, quod Deus eſt, objecto intenſivè adæquatur, (Deus enim perfectiori modo ſeipſum cognoſcere non poteſt) non autem extenſivè; quia non circa Deum ſolum verſatur, ſed etiam circa res creatas. Nullo igitur obice ſubſiſtentiæ divinæ amplitudo ad complendam naturam humanam fit impotens.

I n s t. 5. Non eſt cur potiùs naturæ humanæ per divinam hypoſtaſim detur ſubſiſtere, quàm per Dei voluntatem velle: hoc autem poſterius repugnat; ergò & prius.

R. inter naturam humanam & Verbi ſubſiſtentiam eſſe ordinis proportionem: natura enim humana terminari poteſt, & Verbi ſubſiſtentia terminare, quod ſufficit. Non poteſt autem homo velle per voluntatem divinam, quia vellet ex hypotheſi; non vellet autem; quia volitio oriri non poteſt, niſi à principio vitali & intrinſeco, utpotè vitalis actus. At verò natura humana per Verbi ſubſiſtentiam verè ſubſiſtit, ac terminatur.

In confutandis ejuſcemodi oppoſitionibus, quas excogitavit humana mens, Philoſophi Chriſtiani ſuſtinuimus perſonam. Quæ verò reſponſio Theologum deceat, nunc temporis ità ſubjicimus. Licet quâ ratione ex duobus entibus ens per ſe unum coaleſcere poſſit, & natura humana per divinam hypoſtaſim ſubſiſtere queat, non aſſequatur humana cogitatio; quia tamen de divinâ Incarnationis œconomiâ, juxta naturæ ordinem, & principia in uſu recepta non eſt diſſerendum, nec noſtrum eſt divinæ poteſtati fines præſcribere; non erit conſequens impoſſibilem eſſe divinitùs humanæ naturæ cum divinâ connexionem; cum penes Deum ſit Leges pro libito conſtituere. Hinc etſi argumentationes ejuſcemodi confutare non poſſet fides; eas tamen ridere deberet. Quid enim certius fide; cum Deus fallere nequeat, nec falli? Quid verò incertius hominum opinationibus? Novit quiſque de ſeipſo expertus, hæc ſe improbare admodùm, quæ aliàs laudabat copioſiùs. Fides ſola eſt certitudinis anchora, ſola veritatis divinitùs poſita teſtis, ſola procùl removet dubitationis anxietates, ſola vagam, ut monet unus è noſtris, nempè S. Bernardus Epiſt. 190. opinandi libertatem removet: *Fides*, inquit, *ex Apoſtolo eſt ſubſtantia rerum ſperandarum, non inanium phantaſia conjecturarum. Audis ſubſtantiam, non licet tibi in fide putare, vel diſputare pro libito, non hac illacque vagari per incerta opinionum, per devia errorum ſubſtantiæ nomine tibi aliquid certum fi-*

xumque præfigitur. Certis clauderis finibus. Certis limitibus coarctaris: non eſt enim fides æſtimatio, ſed certitudo. Ergò utrùm Deus ſic revelaverit, experiantur adverſarii; hujus verò Myſterii rationes, aut exemplum non quærant. Ut enim monet alter è noſtris, nimirùm S. Auguſt. Epiſt. 3. ad Voluſianum: *Si ratio quæritur, non erit mirabile; ſi exemplum poſcitur, non erit ſingulare. Et verò quorsùm diſputationes & verborum pugnæ? Utilitas ipſa*, ut habet antiquus Autor, *conſiſtit in credendo, colendo, & tacitis adorationibus ..... Primùm enim credere oportet & glorificare. 2° in ſublimi rationem iſtarum rerum petere, non humi ex ſanguine & carne conquirere, ſed ex revelatione divinâ & cœleſti.*

QUÆSTIO SECUNDA

An peracta ſit Incarnatio?

MYSTERIUM iſtud prænuntiatum negant Ethnici, negant impletum Judæi. Hos & illos ut confutemus, ex ſolis Prophetiis earumque complemento ducemus argumentum; quod, ut ineluctabile prorsùs, ità & moleſtæ repetitionis futurum eſt expers, ſi primùm cum Judæis ad examen accuratum res fuerit adducta; deindè conſecutiones, quas intulerunt, qui ex ſuperſtitione gentili ad Fidem Chriſtianam adducti fuere, colligamus. Tunc enim ſupererit adverſus Ethnicos probandum, ſcilicet de Prophetiarum certitudine cum Chriſtianis litem moveri non poſſe.

ARTICULUS PRIMUS.

Myſterii veritas adverſus Judæos aſtruitur.

EX Judæis quidam, ut Rabbi Salomon, Meſſias duos diſtingunt: alteri tribuunt humilia, quæ in Scripturis habentur, huncque non diffitentur eſſe Chriſtum: alteri verò vindicant quæcunque magnifica in Scripturis prædicuntur. Hi ad Mahumetanos accedere videntur. Cæteri Prophetas omnes de unico Meſſiâ orbis univerſi debellatore futuro, & Imperii Davidici magnifico inſtauratore exponunt, & ab habendo pro Meſſiâ Chriſto Domino adeò ſunt alieni, ut necdum adimpletas fuiſſe in Chriſto de Meſſiâ Prophetias contentiant, Synagogiſque præficiant, qui variis maledictis Meſſiæ adventûs tempora computantem percellant.

CONCL. Chriſtus verè Meſſias eſt à Prophetis prædictus.

Prima omnium de Meſſiâ promiſſo Prophetia, eſt ſolennis illa Jacobi Patriarchæ in gratiam Judæ filii ſui benedictio, Gen. 49. ✝. 10. *Non auferetur ſceptrum de Judâ, & dux de femore ejus, donec veniat, qui mittendus, & ipſe erit expectatio Gentium, ligans ad vineam pullum ſuum, & ad vitem aſinam ſuam. Lavabit in vino ſtolam ſuam, & in ſanguine uvæ pallium ſuum.* Iis enim verbis Jacob oſtendit, 1° non anteà venturum Meſſiam, qui *mittendus* dicitur, niſi cum fuerit ablatum ſceptrum, & defecerit Rex, aut Dux ex genere Iſraelitico, Regiâque poteſtate potitus fuerit Alienigena. 2° Meſſiam non ſolis Judæis, ſed & ipſis Gentibus futurum eſſe ſolatio, & ſalutis perfugio. 3° non magnifici ſatellitii apparatu fore commendabilem, ſed pullo & aſino uſurum. 4° Meſſiam illum morti cruentæ traditum iri proprio ſuo nutu. An autem hic genuinus ſit illius Prophetiæ ſenſus, palam faciunt ipſa Jacobi verba, quæ apertè Meſſiam deſignant. Textus enim Hebraïcus habet: *Non recedet Sceptrum à Judâ, & Legiſlator de interpedes ejus, uſquequò veniat Siloh* (id eſt, mittendus, ſeu Meſſias) *& erit ei obedientia populorum.* Quam interpretationem probant Rabbini, nempè R. Kimki, R. Abraham, Aben Ezra, R. Salomon, R. Jarchi, & R. Joſeph. Illaque expoſitio Samaritano Textu, & in uſu receptis Verſionibus plurimùm obfirmatur. Sic habet Textus Samaritanus: *Non auferetur Sceptrum de Judâ, & Dux de vexillis ejus, donec veniat pacificus, & ad ipſum congregabuntur populi.* Sic Paraphr. Chald. *Non auferetur habens principatum à domo Juda, neque Scriba à filiis filiorum ejus, donec veniat Meſſias, cujus eſt Regnum, & ei obedient populi.* Sic Septuag. *Non deficiet Princeps ex Judâ, & Dux de femoribus ejus, donec veniant quæ repoſita ſunt ei: id eſt, promiſſa Dei Abrahæ facta, & ipſe eſt expectatio Gentium.* Ità Syriaca: *Non deficiet Sceptrum de Judâ, & expoſitor de interpedes ejus, donec veniat is, cujus illud eſt, & ipſum expectabunt Gentes* Ità Arabica: *Non præteribit virga de Judâ, & Legiſlator de ſub imperio ejus, donec veniat is, cujus ipſe eſt, & ad quem congregabuntur populi.* Nec minùs indubitata ſunt cætera illius Prophetiæ adjuncta, quæ fuſiùs explanabimus infrà Zachariæ & aliorum Prophetarum adducendis vaticiniis. Meſſias autem ille fuit Chriſtus, in quo, & cujus temporibus impleta ſunt, quæ ſingula prænuntiavit Jacob. A ſexdecim enim ſeculis, nempè circa Chriſti tempora ſceptrum penitùs defeciſſe diffiteri non poſſunt Judæi. Tunc enim Herodes alienigena Romanorum autoritate Regnum Judaïcum invaſit. Hinc cum de morte Chriſto inferendâ quæſtio fuit, ſe omni autoritate deſtitutos profiteri non dubitarunt Judæi: *Non habemus*, inquiebant, Evangeliſtâ noſtro teſte Joan. cap. 19. ✝. 15. *non habemus Regem, niſi Cæſarem*: Calamitoſuſque adeò fuit Judaïci Regni ſtatus, ut ne vel ipſa Pontificia Poteſtas penes Judæos eſſet: Herodes enim & Romani pro arbitrio abdicabant Pontifices, alioſque in eorum locum

ſufficiebant,

ſufficiebant. Quamobrem Gentis ſuæ excidium deflens Joſephus ex Sacerdotali genere oriundus, ſuæ gentis rebus addictiſſimus, bellorum teſtis & magna pars, vir inſignis meriti, conqueritur præſertim, quòd nullum antiquæ autoritatis ſupereſſet veſtigium, & Palæſtina Romano Imperio ſubjecta, in Provinciam cæterarum Gentium domitarum inſtar fuiſſet redacta. Sicut igitur nihil eſt apertius Prophetiâ; conſtantius quoque nihil eſt Prophetiæ illius complemento. Hac in parte Judices non recuſamus Gentiles: felici enim experimento nobis compertum eſt, hac veritate ponderatâ perculſos adeò fuiſſe non vulgaris notæ viros, nimirùm Philoſophos inſignes, ut agnito iſto divinitatis certo argumento Fidem Chriſtianam fuerint amplexi. Ex iis fuit S. Juſtinus, qui hoc argumentum urget in Apolog. ad Anton. & in Dial. cum Tryph.

Hæc naſcentis Chriſti tempore non ità contigiſſe ſi opponant Judæi, Herodemque longè priùs regno fuiſſe potitum aſſerant, quam veniſſe dicitur Chriſtus; vel unicâ Prophetiarum Jeremiæ cap. 25. collatione ſolvetur dubitatio. Licet enim, ubi Judæos Babylonem eſſe transferendos prædixit, addidiſſet Judæam ab eis an. tantummodò 70. deſertum iri; finito nihilominus illo intervallo plebs univerſa Judæam ſtatim non repetiit; ſed modò iſti, modò alii ſenſim & per intervalla remigrarunt.

Alteram hanc futuri Meſſiæ pollicitationem legimus Deut. 18. *Prophetam*, inquit Moſes, *de gente tuâ, & de fratribus tuis, ſicut me, ſuſcitabit tibi Dominus Deus tuus; ipſum audies, ſicut petiſti à Domino Deo tuo in Horeb, quando concio congregata eſt, atque dixiſti: ultrà non audiam vocem Domini Dei mei, ne moriar.* Et addit Moſes: *Ait Dominus mihi: Prophetam ſuſcitabo eis de medio fratrum ſuorum ſimilem tui; & ponam verba mea in ore ejus, loqueturque ad eos omnia, quæ præcepero illi: qui autem verba ejus, quæ loquetur in nomine meo audire noluerit, ego ultor exiſtam.* Ibi promittitur Propheta Moyſi ſimilis ex Judæorum Gente oriundus: is autem Chriſtus eſt præter quem nullus ad Moſis ſimilitudinem acceſſit. Fuere quidem Prophetæ Legis latæ interpretes, ſed non Legiſlatores: ſolus Chriſtus Legiſlator & Propheta: ſolus Moſem miraculorum virtute commendabilem non adæquavit modò, ſed & longè ſuperavit. Scilicet ex Ægyptiorum ſervitute Iſraëlitas eduxit Moſes, & per mare rubrum ſuis veſtigiis traduxit. At verò à Dæmonis ſervitute orbem univerſum liberavit Chriſtus, & peccata lavacri beneficio abluit; quid majus? Item Iſraëliticum populum Dei Leges edocuit Moſes: orbem autem univerſum ab Idolorum cultu ad ſinceram Dei latriam verbo & exemplo Chriſtus revocavit; quid præſtantius? Nemini viſum, auditum, vitam reſtituit Moſes: ſed pluribus hæc beneficia Chriſtus contulit; quid magis divinum præſtari poteſt? Ore ad os Moſem alloquebatur Deus; an non præcellit, quod in ore Chriſti verba ſua juxta Prophetiam ita poſuerit Deus, ut nihil locutus fuerit à ſe ipſo, ſed ea dumtaxat, quæ audiverat à patre ſuo, ut ipſemet teſtatur Joann. 3. ℣. 32. & 34. cap. 5. ℣. 19. & 30. & cap. 8. ℣. 26. & 40. Addit

Moſes, de ſpreto Prophetâ illo ultionem Deum eſſe repetiturum: hanc autem comminationem, aut ſimilem ſępiùs Judęis inculcavit Christus ut Math. 11. ℣. 21. Luc. 10. ℣. 13. Math. 12. ℣. 14. ſed præſertim cap 21. ℣. 28. 39. 40. 42. 43. & c. 24. ℣. 2. Paucis dicam, adeò palàm erat Prophetiæ Moſis ſenſus & complementum, ut ad Moſem nominatim Judæi mittantur, de vero Meſſiâ laturi judicium, ut Joann. 5. ℣. 32. Joan. 15. ℣. 27. Luc. 4. ℣. 15. Luc. 24. ℣. 45. Math. 17. ℣. 5. & 1. Pet. 2. ℣. 17.

Alia ſunt tot ac tam perſpicua venturi Meſſiæ monimenta, ut obſtupeſcam, fateor, ad tam altam Judæorum obcœcationem: hac enim in re tam divina eſt Prophetarum conſenſio, ut licet temporum intervallo plurimùm à ſe invicem fuerint remoti, inter ſe nihilominùs conveniſſe videantur de referendis omnibus Chriſti adjunctis. Nec enim Meſſiæ adventum modò, ſed & ipſius Nativitatis futurum tempus notarunt iſti. Scripſerunt verò illi de Originis & Nativitatis ordine. Quæ ſecutura erant Nativitatem retulerunt alii. Alii mortem illius, & reſurrectionem, Judæorumque ipſorum obdurationem, calamitates Jeruſalem, & Gentis ſubverſionem portenderunt. Nativitatis Chriſti tempora Danieli conſpicabilis factus Gabriel Archangelusità deſignat Dan. cap. 9. ℣. 22. *Nunc egreſſus ſum*, inquit, *ut docerem te, & intelligeres ab exordio precum tuarum egreſſus eſt ſermo: ego autem veni, ut indicarem tibi, quia vir deſideriorum tu es. Tu ergò animadverte ſermonem, & intellige viſionem. Septuaginta hebdomades abbreviatæ ſunt ſuper populum tuum, ut conſummetur prævaricatio, & finem accipiat peccatum, & deleatur iniquitas, & adducatur juſtitia ſempiterna, & impleatur viſio, & Prophetia, & ungatur Sanctus Sanctorum. Scito ergò, & animadverte: ab exitu ſermonis, ut iterùm ædificetur Jeruſalem, uſque ad Chriſtum Ducem, hebdomades ſeptem, & hebdomades ſeptuaginta duæ erunt: & rursùm ædificabitur platea, & muri in anguſtiâ temporum. Et poſt hebdomades 62. occidetur Chriſtus; & non erit ejus populus, qui eum negaturus eſt. Et civitatem & ſanctuarium diſſipabit populus cum duce venturo: & finis ejus vaſtitas, & poſt finem belli ſtatuta deſolatio. Confirmabit autem pactum multis hebdomada una, & in dimidio hebdomadis deficiet hoſtia, & ſacrificium; & erit in Templo abominatio deſolationis.* Quibus verbis Gabriel Angelus Danielem Dei nomine ſolatur, eum monendo 1° adventûs Meſſiæ tempus factum eſſe brevius. 2° evertendum à Meſſiâ peccati dominatum, & adducendam eſſe juſtitiam ſempiternam. 3° Prophetiam & viſionem impletum iri, & ungendum eſſe Sanctum Sanctorum 4° poſt elapſas 72. hebdomades, id eſt, elapſis annis 490. *ab exitu ſermonis* (Edicti nempè Regis Perſarum, ut iterùm ædificetur Jeruſalem) occiſum iri *Chriſtum Ducem*. Dierum quippè non ſunt hebdomades illæ: nam elapſis 490. diebus, quæ hîc deſignantur non obtigêre; ſed juxta uſum Scripturæ, Exod. 23. ℣. 15. & 16. Lev. 23. ℣. 10. Deuter. 16. ℣. 13. & Ezech. 4. intelligendæ ſunt de annorum

hebdomadibus, non Sabbaticorum, vel Jubilæorum; ejuſcemodi enim hebdomades in Scripturis non uſurpantur. An Solares ſint anni, vel Lunares, nihili refert: nam Lunares Hebræorum anni factâ tertio quoque anno menſis intercalatione revocabantur ad Solares, ut liquet ex Feſtis, quæ quotannis eodem tempore juxta Exod. 23. Lev. 23. & Deut. 16. celebrabantur. 5° monet Angelus civitatem Jeruſalem, & ipſius Templum iri ſubverſum, tuncque defutura eſſe *hoſtiam & ſacrificium.* 6° abominationem deſolationis in Templo futuram & ſubverſionem urbis. Hic Prophetiæ Danielis ſenſus ita palam eſt, ut interpretatione majori non habeat opus. Idcircò ex Judæis non pauci, ut teſtatur Joſeph lib. 7. de bello Jud. cap. 12. circa prædefinitum ab Angelo deſolationis illius tempus Meſſiam expectarunt. Tales fuerunt, qui triginta circiter annos ante illud Urbis Jeroſ. excidium Herodem dixere Meſſiam. Illius pariter in Chriſto Meſſiâ complementum ſenſibus obvium adeò fuit, ut nec egeat diſquiſitione. Venit enim Chriſtus, qui, ut 1. Cor. 1. v. 30. probat Apoſtolus ex Jerem. cap. 23. v. 5. noſtra eſt æterna juſtitia. Chriſtus quoque inunctus eſt Sanctus Sanctorum, ut ex David Pſalm. 44. confirmat idem Apoſt. Hebr. 1. Atque *ut impleretur viſio & Prophetia,* occiſus eſt ab ipſis Judæis, & morte ſuâ noſtras expunxit iniquitates, uti palàm profitetur poſt ipſius Chriſti obitum ex noſtris S. Petrus Act. 10. v. 43 *Huic*, inquit, *omnes Prophetæ teſtimonium perhibent, remiſſionem peccatorum accipere per nomen ejus omnes, qui credunt in eum.* Cap. 13. v. 38. & 39. *Notum igitur ſit vobis*, inquit S. Paulus ad Judæos Antiochiæ Piſidiæ, *quia per hunc vobis remiſſio peccatorum annuntiatur, & ab omnibus, quibus non potuiſtis in Lege Moyſi juſtificari, in hoc omnis, qui credit, juſtificatur.* Confirmavit etiam Meſſias Chriſtus fœdus ſuum (videlicet Evangelium) mirandis operibus, & ſanguine. Denique ſignificata Danielis vaticinio vindicta Chriſti mortem ſubſecuta eſt. Inteſtinis enim & domeſticis bellis in ſeipſos debacchati Judæi, & Romanis facti rebelles, illorum arma in ſe verterunt, funditùſque ſubverſa eſt Jeruſalem à Tito Imperatoris Veſpaſiani filio, & invito ipſo Cæſare conflagravit Templum. Magnificam quippè Templi ſtructuram demiratus Titus, ipſo Joſepho teſte lib. 7. de bello Judaïco, illud intactum ſervari juſſerat. Sed *quàm inveſtigabiles ſunt viæ Dei!* Furore quodam impulſus miles lignum ardens per feneſtram immiſit in Templum, cujus conflagratio adeò exarſit, ut nec Judæorum ſtudio, nec Romanorum laboribus extingui potuerit, aut retardari. Addit Joſeph cap. 10. ejuſdem lib. 7. quo tempore, quidquid poterat, moveret, & injungeret præſens Titus, ex interioris Templi ſancto egreſſus, militem quemdam Templi foribus ignem appoſuiſſe, indèque prodeuntibus flammis recedere coactos fuiſſe Duces reſtinguendo incendio præfectos. Templi ſubverſionem excepit ſacrificiorum abrogatio, & ne quod Religionis Judaïcæ ſupereſſet ullibi veſtigium, Hieropoli ab Oniâ Simonis filio extructum in Ægypto Templum claudi juſſit poſtmodùm Veſpa-

ſianus, ut refert Joſeph lib. 7. cap. 30. A 17. ſeculis exulant à Terrâ ſanctâ Judæi; ubique ſunt exoſi; ubique ſine ſacrificio; ubique ſine templo; Dei manum ubique vindicem experiuntur: illis hæc ſimul conferre jubeat. An vel leviſſimum quid ex illâ Danielis Prophetiâ exciderit, perſpiciant. Quid enim ejuſcemodi complemento teſtatius ob oculos verſari poteſt? An non, ut ipſiſmet deſolationis illius temporibus profeſſus eſt Joſeph, ipſa Dei ſuas Prophetias complentis manus excitaverat ignes, quos omnis Titi præſentis autoritas, & ſolicitudo à Templo non potuit avertere? Diligenter etiam attendant Judæi, cur nomini Chriſtiano infenſiſſimus Julianus, cum lapides, cæmenta, ligna, cæteraque ad renovandum Templum neceſſaria, conſpiratione in Chriſtum cum Judæis conjunctâ, comparaſſet; ignibus de cœlo, & ex defoſſis terris ad jacienda fundamenta erumpentibus, terribili cunctis incuſſo tremore, fuerit ab opere avocatus, niſi ut laudata impleretur Prophetia? Cum igitur de illius Prophetiæ complemento dubium movere Judæi non poſſint, peractum jam eſſe Incarnationis beneficium ab Angelo prænuntiatum fateantur oportet; quandoquidem à Daniele prædicta illa deſolationis abominatio ſubſecutura erat Chriſti *Ducis* mortem. Quàm eſſet optabile, ut varias eâ de re ſuas opiniones tranquillo ponderarent animo: deprehenderent dubio procùl, quàm parùm ſibi præcaveant ex illis vel peritiſſimi tot futilibus excogitatis effugiis: reſpondent enim alii conſummandam ex Daniele futuram fuiſſe iniquitatem, quo tempore captivitatis jugo ſubditi ad Deum à peccatis convertentur. Quæ interpretatio penitùs aliena eſt; cum ex laudatis Hiſtoriæ monumentis conſtet, eos in dies graviora perpetraſſe facinora, & in pœnam immanis adverſus Chriſtum admiſſi Deicidii à Romanis cæſos, & penitùs ſubactos, patriâque depulſos non revocari à peccatis. Alii verba hæc: *uſque ad Chriſtum Ducem hebdomades 70. & hebdomades duæ erunt:* ad Joſuë pluribus ſeculis ante Danielis tempora demortuum referunt, aut ad Zorobabelem, aut ad Cyrum Danieli coætaneos. Nonnulli verba illa: *Occidetur Chriſtus*: vel de Rege Agrippâ, vel de Hircani Summi Pontificis morte intelligunt. Quaſi verò vel Agrippa Romanis conſociatus, vel Hircanus Gentium peccata morte ſuâ expunxerint. Addunt quidam conditionatam fuiſſe Prophetiam hanc; ſi nimirùm peccatis non protraheretur Meſſiæ adventus. Sed non animadvertunt nullius conditionis meminiſſe Danielem, aut Archangelum: imò potiùs, cum finem acceptura non eſſet hominum iniquitas, donec adduceretur à Meſſiâ juſtitia, futilis eſſet ejuſcemodi conditio. Ultimum tandem effugium adverſus tam apertam Danielis expoſitionem in 70. hebdomadarum computatione poſitum volunt Judæi, qui ex illis hebdomadibus, quas Jubilæorum annorum eſſe autumant, 3500. an. conficiunt, clamitantque non tot effluxiſſe ſecula, nec proindè veniſſe Meſſiam. Sed quo fundamento id aſſerant, non video: nullibi enim in Scripturis leguntur Jubilæorum annorum hebdomades.

Mirabilem & præter naturæ ordinem, Meſſiæ ortum ex Virgine ſignificavit Iſaias cap. 7. v. 14. ubi ſignum hoc portentoſum, & inauditum pollicetur: *Ecce Virgo concipiet, & pariet Filium, & vocabitur nomen ejus Emmanuel: butyrum & mel comedet, ut ſciat reprobare malum, & eligere bonum.* A Raſim Syriæ, & Phacee Samariæ Regibus obſidioni datâ Urbe Jeruſalem, ad Achaz Juda Regem à Deo miſſus eſt Iſaias, qui urbis liberationem pollicitus, ità monuit Achaz v. 4. *Vide ut ſileas, noli timere, & cor tuum ne formidet.* Cum autem inexpectatum adeò beneficium Rex ſcelerum conſcius ſibi divinitùs conceſſum iri non crederet, ratus ſcilicet duos Reges tot copiis inſtructos non ità facilè poſſe debellari; deſtituti fide Principis animum firmandum ſuſcepit Iſaias v. 10. his verbis: *Si non credideritis, non permanebitis:* ipſique autor fuit, ut liberationis hujus, quod vellet, ſignum poſtularet. Et v. 13. Regem incredulum, ſignaque reſpuentem ità corripit: *Numquid parùm vobis eſt, moleſtos eſſe hominibus, quia moleſti eſtis & Deo meo? Propter hoc dabit Dominus ipſe vobis ſignum: Ecce Virgo concipiet, &c.* Quaſi diceret: quid tam anguſtis Domini poteſtatem coarctas finibus, & ab eo Reges iſtos diffidis poſſe debellari? Quia Dei verbis negaſtis fidem, ita ut ſignum petere nolueritis, idcircò dabit ipſe vobis ſignum, quod mentem ſuperet, & præter cognitum naturæ ſit ordinem; videlicet ex Virgine filium, qui vocabitur Emmanüel. Filius autem iſte alius à Meſſiâ dici non poteſt, cum Emmanuel vocetur; ergò nec à Chriſto, cujus adeò novam Propheta refert originem. Chriſtus enim juxta Prophetiam hanc, ut teſtantur Evangeliſtæ noſtri, Mathæus nempè cap. 1. & Lucas cap. 1. natus eſt ex Mariâ Virgine. Quod myſterium Mariæ & ſponſo Joſepho ita præter fidem viſum eſt, ut opus fuerit Angelo ad ſuadendum illud Prophetiæ complementum, & circa B. Virginis graviditatem eximendum ſcrupulum. *Chriſti generatio ſic erat*, inquit Math. cap. 1. v. 18. *Cum eſſet deſponſata mater ejus Maria Joſeph, antequàm convenirent, inventa eſt in utero habens de Spiritu S. Joſeph autem vir ejus, cum eſſet juſtus, & nollet eam traducere, voluit occultè dimittere eam. Hæc autem eo cogitante, ecce Angelus Domini apparuit in ſomnis ei, dicens: Joſeph fili David noli timere accipere Mariam conjugem tuam; quod enim in eâ natum eſt, de Spiritu Sancto eſt. Pariet autem Filium; & vocabis nomen ejus Jeſum; ipſe enim ſalvum faciet populum ſuum à peccatis eorum. Hoc autem totum factum eſt, ut adimpleretur quod dictum eſt à Domino per Prophetam dicentem: Ecce Virgo in utero habebit &c.*

Quid ad hæc Judæi? ut Chriſtum diffiteantur Meſſiam, de naſcituro ex Virgine filio, ſeu de Meſſiâ locutum Prophetam negant: quæ verò noſtri referunt Evangeliſtæ, vera eſſe non inficiantur: ergo admiſſâ, quam retulimus, ſigni Prophetici expoſitione, legitima foret illata concluſio. Porrò Prophetiam hanc nobiſcum expendant Judæi. Preterquamquòd nihil ſingulare, aut preter naturæ ordinem continet Judæorum interpre-

tatio de juvenculâ; voce Hebraïcâ *Hhalmah*, id eſt Virgo intacta, Virgo abſcondita, uſus eſt Iſaias. Eo vocabulo nullum certius & magis idoneum occurrit ad deſignandam Virginem, eamque perpetuò ſignificationem habet in Scripturis, ut Gen. 24. v. 43. Exod. 2. v. 8. Deuter. 22. v. 19. Ruth 4. v. 12. Cant. 1. v. 3. & 6. v. 8. Addunt Judæi Prophetam de Ezechiâ loqui, vel de Prophetæ filio. Sed quo pacto Prophetia illa de Ezechiâ naſcituro, jam annis ſeptem anteà nato, poſſet intelligi? Rex enim Achaz 16. Regni anno è vivis exceſſit 4. Reg. 16. & 25. ætatis anno ſedit Ezechias in patris demortui ſolio. Igitur obſidionis tempore novem ad minus attigerat annos. Nec minùs abhorreret à vero, qui laudata Iſaiæ verba de Prophetæ filio vellet expoſita · utitur enim Iſaias, ut jam monuimus, voce *Emmanüel*, id eſt, Deus nobiſcum.

Annon Judæorum aures perhorreſcunt ad tam iniquam interpretationem, quâ, aut Ezechias, aut Prophetæ filius Deus diceretur? Cujus enim Propheta nativitatem deſcribit, hunc vocandum Emmanüel præloquitur. Et cap. 9. v. 6. hos refert pueri naſcituri caracteres: *Parvulus natus eſt nobis, & factus eſt principatus ſuper humerum ejus; & vocabitur nomen ejus, Admirabilis, Conſiliarius, Deus, Fortis, Pater futuri ſeculi, Princeps pacis. Multiplicabitur ejus imperium & pacis non erit finis: ſuper ſolium* David, *& ſuper regnum ejus ſedebit, ut confirmet illud, & corroboret in judicio & juſtitiâ, amodò & uſque in æternum: zelus Domini Exercituum faciet hoc.* Relatiſque variis in peccatorum pœnam Iſraeliticæ plebis calamitatibus, tandem cap. 35. lætitiâ illam cumulatum iri ſic prænuntiat v. 2. ex Verbi Divini conſpectu futuro: *Ipſi videbunt gloriam Domini, & decorem Dei noſtri.* ℣. 4. *Deus ipſe veniet & ſalvabit nos.* ℣. 5. *Tunc aperientur oculi cæcorum, & aures ſurdorum patebunt.* ℣. 8. *Et erit ibi ſemita & via, & via ſancta vocabitur: non tranſibit per eam pollutus.* Quæ omnia quis, niſi blaſphemus, tribueret Ezechiæ, aut Iſaiæ filio? Igitur de ſolo Chriſto, qui vocatus eſt *Emmanüel*, & eſt verè Deus, & à quo aperti fuerunt oculi cæcorum &c. Joan. 11. hæc intelligenda ſunt.

Aliud Chriſti ortûs adjunctum, nempè locum nativitatis, alter Propheta nomine Michęas apertè ſignificat cap. 5. v. 2. ubi vicum Bethlehem Judæ futurum nativitatis Meſſiæ locum præmonet: quod quidem præter omnium expectationem, quòd Maria Virgo in Galilęæ Civitate Nazareth commoraretur ordinatione divinâ ità contigit. Nam univerſi orbis deſcriptionem injungente Auguſto, Bethleem ſe conferendi S. Joſepho neceſſitas incubuit Luc. cap. 2. *Ut profiteretur cum Mariâ deſponſatâ ſibi uxore prægnante . . . eò quòd eſſet de domo & familiâ David. Factum eſt autem, cum eſſent ibi, impleti ſunt dies ut pareret. Et peperit filium ſuum primogenitum.* Quæ veritas adeò palàm erat, tùm Sacerdotibus, tùm Scribis, ut ad trium Regum, aut Magorum poſtulationem, ubi natus eſſet Rex Judæorum, commotiori facto Herode, conturbatâque universâ Civitate Hieroſolymitanâ, reſponderint, ut re-

fert ex noſtris Evangeliſtis Matth. cap. 2. v. 5. *In Bethleem Juda: ſic enim*, inquiunt, *ſcriptum eſt per Prophetam Michaam: & tu Bethleem terra Juda, nequaquam minima es in Principibus Juda: ex te enim exiet Dux, qui regat populum meum Iſraël.* Vel ut habet Michæas cap. 5. v. 2. *Ex te mihi egredietur, qui ſit dominator in Iſraël, & egreſſus ejus ab initio à diebus æternitatis.* Non modò Michæas & Mathæus Chriſti Nativitatem in vico Bethleem, alter futuram, alter peractam referunt; ſed & eam Ethnicorum placita Romæ ſancita conſpicuam faciunt. Priori Edicto, ut ex Judæis Hiſtoricis probat Tertull. lib. contra Jud. cap. 13. vetitum fuerat, ne quis de genere Iſraël in Bethleem Civitate, aut in ipſius Regionis confinio commoraretur: poſteriori verò ſancitum fuerat, ut quiſquis in avorum originis loco inſcriberetur. Undè ſingulari divinâ œconomiâ factum eſt, ut ex familiâ David Joſephus cum Mariâ Bethlehem ſe conferre teneretur. Hæc ſub Cyrino Prӕſide facta deſcriptio penes Ethnicos fuit ſervata, & ad eam è noſtris eruditionis celeberrimæ viri, ut S. Juſt. Martyr Apol. 2. & Tertul. lib. 4. contra Marc. cap. 7. tanquam ad humanæ Chriſti Nativitatis monumentum indubitatum Gentes & Hæreticos mittebant. Aliud obſervat lib. 1. contra Celſum ex noſtris Origenes, ſcilicet in vico Bethlehem Chriſtiani nominis hoſtes infenſiſſimos antrum & præſepe, in quo natus eſt Chriſtus, ſubvertere non potuiſſe; & addit eò uſque quorumdam è Judæis progreſſam fuiſſe adverſus Chriſtum æmulationem & furorem, ut cap. 5. Michææ verba laudata obliterare illis religio non fuerit.

In admirationem rapit alia, quæ Chriſti Nativitatem comitatur, circumſtantia ab Evangeliſtâ Mathæo relata cap. 2. v. 1. & 2. *Ecce*, inquit, *Magi ab Oriente venerunt Jeroſolymam dicentes: ubi eſt qui natus eſt Rex Judæorum? Vidimus enim ſtellam ejus in Oriente, & venimus adorare eum.* Duce Stellâ venerunt ad puerum, procidentes adoraverunt eum, & obtulerunt ei munera (nempe Chriſto Deo, Regi, & Homini) *Thus, Aurum, & Myrrham.*

Clamitent Judæi figmento prӕclarè adinvento Chriſti ſui ortum illuſtrare Chriſtianos; facilè revincentur Prophetarum, quos venerantur, autoritate compreſſi: *Vidimus*, inquiunt Magi, *Stellam ejus*, videlicet Regis Iſraël. Si futuram negent Regis Iſraël Stellam, & adorationem à Regibus illi deferendam; fidem abjudicent Moſi, Num. 24. iſta Balaam Prophetica verba laudanti v. 17. *Orietur Stella ex Jacob, & conſurget virga de Iſraël.* Denegent Davidi fidem ità futuri Meſſiæ magnificentiam delineanti Pſalm. 71. v. 1. *Deus judicium tuum Regi da.* Et v. 7. *Orietur in diebus illius juſtitia & abundantia pacis, & dominabitur à mari uſque ad mare, & à flumine uſque ad terminos orbis terrarum.* ℣. 10. *Reges Tharſis & Inſulæ munera offerent: Reges Arabum & Saba dona adducent, & adorabunt eum omnes Reges terræ: omnes Gentes ſervient ei; quia liberabit pauperem à potente.* ℣. 14. *Ex uſuris & ex iniquitate redimet animas eorum.... Dabitur ei de auro*

Arabiæ, & adorabunt de ipſo ſemper. En Prophetia duplex, utraque in Chriſti ortu manifeſtè impleta, ut facilè colligitur ex noſtris Evangeliſtis.

Nativitatis Chriſti ſupereſt aliud adjunctum inſigne à Jeremiâ Prophetâ notatum, crudelitatis videlicet Herodianæ monimentum, quod horrorem animis injicit. *Iratus eſt valdè* (ſcilicet Herodes) ut refert ex noſtris Math. cap. 2. v. 16. *quoniam illuſus eſſet à Magis*, qui non redierant, *& mittens occidit omnes pueros, qui erant in Bethlehem, & in omnibus finibus ejus, à bimatu & infrà, ſecundum tempus quod exquiſierat à Magis.* Rem adeò deteſtandam, ut eam hominum excogitaſſet nemo præter Herodem, futuram nihilominus prædixerat Jeremias. Hinc ubi inauditam illam, & ſolo Herode dignam immanitatem retuliſſet Evangeliſta, ut quibuſcumque conſtaret, ſolicitâ quâlibet hominum ſedulitate nunquam interverti poſſe divina conſilia, ſubjungit: *Tunc adimpletum eſt quod dictum eſt per Jeremiam Prophetam dicentem: Vox in Rama audita eſt, ploratus & ululatus multus: Rachel plorans filios ſuos, & noluit conſolari, quia non ſunt.*

Cæteras vitæ Chriſti circumſtantias expendant Judæi; eas à Prophetis pręmonſtratas paucis ſubindicabo. Referat Matthæus cap. 2. v. 15. Chriſti fugam in Ægyptum; eam pręſignificaverat Oſeas cap. 11. v. 2. Item Præcurſoris pœnitentiam & conciones laudet ipſe Matthæus cap. 3. v. 3. Iſaias cap. 40. v. 3. & Malachias cap. 3. v. 1. hunc Pręcurſorem præmonſtraverant. Curationes quoque, Dæmonum expulſiones, & cætera miracula, ut Meſſiæ argumenta omnibus obvia recenſeat cap. 11. & cap. 12. Ob oculos etiam ponat Chriſti patientiam, dum à Phariſæis iniquiſſimo animo damnaretur, quòd omnes beneficio cumularet; eadem teſtatus fuerat Iſaias cap. 35. & 44. Si Judæorum obcæcationem Chriſtum deſpectui habentium cap. 13. exprimat Joannes; hanc iniquitatem ab Iſaiâ prænuntiatam ſtatim ſubjicit. Si Chriſti parabolicam dicendi rationem exponat Matthęus cap. 13. adjicit Iſaiæ Prophetiam cap. 6. v. 9. Si Paſſionem delineet cap. 27. Davidem, Iſaiam, & Zachariam citat. Quia verò Judæis gravi ſcandalo fuit Paſſio Dominica, fuſiùs de ipſius morte, mortiſque adjunctis diſſeremus.

Ex Evangelio à quatuor è noſtris ſcripto hæc Paſſionis Dominicæ adjuncta recenſentur. De Paſſione imminenti & Reſurrectione ſecuturâ Diſcipulos inprimis pręmonet Chriſtus ex Matth. cap. 20. v. 17. *Et aſcendens Jeſus Jeroſolymam aſſumpſit duodecim Diſcipulos ſecretò, & ait illis: Ecce aſcendimus Jeroſolymam, & Filius Hominis tradetur Principibus Sacerdotum & Scribis, & condemnabunt eum morte, & tradent eum Gentibus ad illudendum, & flagellandum, & crucifigendum, & tertiâ die reſurget.* Quæ ſingula utrùm antiquorum Prophetarum ſint concinna vaticiniis, & an contigerint, penes Judæos eſt expendere. Illam enim Chriſto ſubeundam mortem, ſicut & ab eo fuit prænuntiata & tolerata, apertiſſimè referunt veteres ſacri Codices, & noſtri.

Primum

Primum Paſſionis adjunctum à Zachariâ cap. 9. v. 9. præſignificatum eſt: *Ecce Rex tuus veniet tibi juſtus & Salvator: ipſe pauper & aſcendens ſuper aſinam, & ſuper pullum filium animæ:* quod ut executioni mandaret Chriſtus, *cum veniſſet Bethphage ad montem Oliveti*, ex Math. cap. 21. v. 2. *miſit duos Diſcipulos dicens eis: Ite in Caſtellum quod contra vos eſt, & ſtatim invenietis aſinam alligatam, & pullum cum eâ: ſolvite & adducite mihi; & ſi quis vobis aliquid dixerit, dicite: quia Dominus his opus habet, & confeſtim dimittet eos..... Euntes autem Diſcipuli fecerunt, ſicut præcepit illis Jeſus, & adduxerunt aſinam & pullum; & impoſuerunt ſuper eo veſtimenta ſua, & eum deſuper ſedere fecerunt.*

Admirari liceat in hac Propheticâ Oeconomiâ Omnipotentiæ Divinæ Majeſtatem: *Exulta ſatis filia Sion, jubila filia Jeruſalem*, ut præmonuerat Zach. cap. 9. v 9. *Ecce Rex tuus veniet tibi juſtus & Salvator, ipſe pauper.* Quæratur à Prophetâ, undè ad tam vilem & humilem Regis pauperis & aſino inſidentis ingreſſum tanta jubilatio? Quærantur illius non mediocris gaudii rationes & cauſæ? Fuerunt ex Prophetâ ampliſſimæ & omnium ſummæ. Videlicet Rex reverâ eſt, non per vim occupatâ Tyrannide, ſed originis titulo: Rex nemini timendus, quia juſtus; omnibus optabilis, quia ſervator; aditu facilis, quia pauper; pauper autem egeſtate ſpontaneâ, quia omnipotens. Quis enim præter omnipotentem Deum, qui hominum voluntates vertit quòcunque vult, hanc ſuis Provinciam demandare poteſt? *Ite*, inquit, *in caſtellum, quod contra vos eſt; & ſtatim invenietis aſinam alligatam, & pullum cum eâ; ſolvite, & adducite mihi.* Quid addit? *Et ſi quis aliquid vobis dixerit, dicite: quia Dominus his opus habet, & confeſtim dimittet eos.* An tuliſſent Domini ſic aſinum abduci cum pullo, niſi eorum voluntatem eò vertiſſet animorum Dominus? An ſimile quid aggreſſi fuiſſent Apoſtoli, niſi eorum voluntatem ità Chriſtus impuliſſet? Timuiſſent proculdubio, nec imprudenter, furti dedecus & incuſationem. Verùm quàm mirabilis illa populorum honorifica occurſio! Quàm mirandæ non adultorum modò, ſed infantium quoque & lactentium, juxta Prophetam, acclamationes! Homini aſinæ inſidenti regios honores defert plebs adeò frequens, ut ſeditionis ſpeciem referre videatur: hos nihilominus populos non coërcent Romani. Non minùs ſtupenda Scribarum & Phariſæorum Chriſto infenſiſſimorum hoc in caſu taciturnitas? Quis hæc efficere potuit, niſi qui ſolus omnipotens, qui ſolus quòcumque voluerit hominum vertit animos? hæc autem, ut jam oſtendimus, Chriſtus præſtitit.

Eodem in capite Math. 21. Regnum à Judæis ad Gentes transferendum prædicit, juxta illud Davidis oraculum Pſalm. 117. v. 22. *Lapidem, quem reprobaverunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli: à Domino factum eſt iſtud, & eſt mirabile in oculis noſtris. Ideò*, inquit Chriſtus v. 43, *dico vobis, quia auferetur à vobis Regnum Dei, & da-*

bitur genti facienti fructus ejus. Cum paraviſſent Paſcha Diſcipuli cap. 26. diſcubuit cum illis duodecim, & laudato Davidis Pſalmo 40. v. 10. de futurâ ſui à Judâ traditione ſic præloquitur v. 21. *Amen dico vobis, quia unus veſtrûm me traditurus eſt ..... Qui intingit mecum manum in paropſide, hic me tradet. .... Væ autem homini illi, per quem filius hominis tradetur: bonum erat ei, ſi natus non fuiſſet homo ille.* Hæc verò ſunt Davidis verba: *Etenim homo pacis meæ in quo ſperavi; qui edebat panes meos, magnificavit ſuper me ſupplantationem.* Eodem cap. Diſcipulos, relato Zach. cap. 13. v. 7. monet de ſcandalo, quod paſſuri erant in ipſius paſſione: *Omnes vos*, inquit Chriſtus v. 31. *ſcandalum patiemini in me, in iſtâ nocte. Scriptum eſt enim: Percutiam Paſtorem, & diſpergentur oves gregis.* Cum ad Jeſum acceſſiſſent Judæi, ut illum apprehenderent, dixit illis v. 55. *Tanquam ad latronem exiſtis cum gladiis & fuſtibus comprehendere me: quotidie apud vos ſedebam docens in Templo, & non me tenuiſtis. Hoc autem ſolum factum eſt, ut adimplerentur Scripturæ Prophetarum*, ſcilicet Thren. ſeu Lament. Jerem. 4. v. 20. ubi ſic legitur: *Spiritus oris noſtri Chriſtus Dominus captus eſt in peccatis noſtris. &c.* Uno verbo nihil prçſtitit Chriſtus; nihil illi obtigit, quod à Prophetis non fuerit prænuntiatum. A falſis teſtibus coram Caïphâ in Chriſtum crimina conferuntur; mortis reus dicitur; à ſatellitibus excipitur iniquiſſimè. *Expuerunt in faciem ejus*, inquit Mathæus v. 67. *& colaphis eum ceciderunt; alii autem palmas in faciem ejus dederunt, dicentes: propheti za nobis Chriſte, quis eſt, qui te percuſſit.* Hæc autem prædixerat Iſaias cap. 50. v. 4. his verbis: *Dominus dedit mihi linguam eruditam, ut ſciam ſuſtentare eum, qui laſſus eſt verbo: erigit mane, mane erigit mihi aurem, ut audiam quaſi magiſtrum. Dominus Deus aperuit mihi aurem, ego autem non contradico; retrorsùm non abii. Corpus meum dedi percutientibus, & genas meas vellentibus: faciem meam non averti ab increpantibus, & conſpuentibus in me.* Cap. 27. videns Judas Jeſum, quem tradiderat, ad mortem damnatum, pœnitentiâ ductus, Principibus Sacerdotum, & Senioribus retulit triginta argenteos, pretium ſcilicet, quo Jeſum appretiaverant. *Tunc impletum eſt*, inquit Math. v. 9. *quod dictum eſt per Jeremiam Prophetam dicentem: & acceperunt triginta argenteos pretium appretiati, quem appretiaverunt à filiis Iſraël, & dederunt eos in agrum figuli, ſicut conſtituit mihi Dominus* Quod quidem apud ſolum Zachar. legitur cap 11. v. 13. his verbis: *Et dixit Dominus ad me: Projice illud ad ſtatuarium, decorum pretium, quo appretiatus ſum ab eis. Et tuli triginta argenteos, & projeci illos in domum domini ad ſtatuarium.*

Non cavillentur Judæi, quaſi memoriâ lapſus Mathæus Zachariæ Jeremiam ſuffecerit: Ad illum enim ab errore vindicandum non deſunt argumenta. 1° ex antiquis Codicibus plures de utriuſque Prophetæ nomine ſilent, ut Syrus & Perſicus Interpretes, qui habent ſolummodo: *per Prophetam dicentem &c.* Deindè jure potuit hæc verba Mathçus in Je-

remiam referre, ut eorum autorem: plura enim ex Jeremiâ ſcripſit Zacharias, quæ vel ſcripto, vel traditione, vel autore divino Spiritu acceperat. Ad hæc accedit quod primum inter Prophetas locum olim obtinuerit Jeremias ex Rabbinorum traditione, quam laudat R. David Kimki in præfat. ad Jerem. Quemadmodùm ergò licet Pſalmos 150. non ſcripſerit David, quæcunque tamen in illis continentur, ſub ejus laudantur nomine, non diſſimili ratione verba Zachariæ ſub nomine Jeremiæ referre licuit. Denique non infrequens eſt in Scripturis, ut diverſorum Prophetarum teſtimonia in unum coaleſcant, ut Math. 21. v. 5. & 13. & Marc. 1. v. 2. & 3. ex Iſaiâ ſcilicet, & Malachiâ, cujus nomen apud Marcum prætermittitur, laudato ſolius Iſaiæ nomine. Non mirum ergò ſi teſtimonium illud Math. 27. quaſi unius Jeremiæ laudetur, licet ferè integrum legatur apud Zachariam. Sed quidquid ſit de illâ Prophetæ appellatione; nihil quidquam veritati diſſonum, aut quod Judæorum adverſus Chriſtianos poſſit juvare partes, protulit Evangeliſta. Cum enim pluribus ſeculis Chriſti mortem præverterit Zacharias; ſeu hæc verba ex Jeremiâ, ſeu ex Zachariâ repetantur, non minùs *fidelis* erit *ſermo, & omni acceptione dignus*; quòd Chriſtus Jeſus triginta argenteos juxta Prophetam fuerit venundatus, ut peccatores ſalvos faceret.

Reliqua percurramus Paſſionis adjuncta: Jeſus coram Pilato accuſatus non reſpondet: Pilatus verò lotis manibus eum jam flagellatum crucifigendum tradit militibus, qui *chlamidem coccineam circumdederunt ei.* v. 28. *& plectentes coronam de ſpinis poſuerunt ſuper caput ejus, & arundinem in dexterâ ejus. Et genu flexo ante eum, illudebant ei, dicentes: Ave Rex Judæorum. Et expuentes in eum, acceperunt arundinem, & percutiebant caput ejus. Et poſtquam illuſerunt ei, exuerunt eum chlamide, & induerunt eum veſtimentis ejus, & duxerunt eum, ut crucifigerent...... Et dederunt ei vinum bibere cum felle mixtum..... Diviſerunt veſtimenta ejus, ſortem mittentes; ut adimpleretur quod dictum eſt per Prophetam dicentem: Diviſerunt ſibi veſtimenta mea, & ſuper veſtem meam miſerunt ſortem.* Chriſtumque inter duos latrones crucifixum *blaſphemabant moventes capita ſua, & dicentes: vah, qui deſtruis Templum Dei, & in triduo illud reædificas, ſalva temetipſum: ſi Filius Dei es, deſcende de cruce. Similiter & Principes Sacerdotum illudentes cum Scribis & Senioribus dicebant: alios ſalvos fecit, & ſeipſum non poteſt ſalvum facere: ſi Rex Iſraël eſt, deſcendat de cruce, & credimus ei: confidit in Deo: liberet nunc, ſi vult, eum: dixit enim: quia Filius Dei ſum.... Et circa horam nonam clamavit Jeſus voce magnâ, dicens: Eli, Eli, Lammaſabachtani? hoc eſt, Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquiſti me? Quidam autem illic ſtantes, & audientes dicebant: Eliam vocat iſte.* Jam nonnulla retulimus Iſaiæ verba, quæ in Chriſto fuere verbo ad verbum impleta. Judæis moleſtum non ſit, & illa ejuſdem Prophetæ cap. 53. legere, quibus Chriſti in ipsâ morte ſilentium præſignificat: *Ipſe tanquam ovis*, inquit, *ad occiſionem ductus*

eſt, & velut agnus coram tondente ſe obmutuit. Alterum pariter laudent Judæi præter Chriſtum, cui hæc competant Davidis verba Pſalmi 21. *Deus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?* An non enim Chriſtus pendens in cruce hanc emiſit extremam vocem, ut ex noſtris jam retulimus? Cætera ejuſdem Pſalmi verba de Chriſto intellecta ſi nolint Judæi, rationem exponant: eadem enim res ibi prædicta, hîc peragitur. *Ego ſum vermis & non homo*, inquit David v. 7. de Meſſiâ loquens, *opprobrium hominum & abjectio plebis. Omnes videntes me deriſerunt me. locuti ſunt labiis, & moverunt caput. Speravit in Domino, eripiat eum; ſalvum faciat eum, quoniam vult eum.* ℣. 14. *Sicut aqua effuſus ſum, & diſperſa omnia oſſa mea. Factum eſt cor meum, tanquam cera liqueſcens, in medio ventris mei. Aruit tanquam teſta virtus mea, & lingua mea adhæſit faucibus meis; & in pulverem mortis deduxiſti me. Quoniam circumdederunt me canes multi; Concilium malignantium obſedit me.* ℣. 18. *Foderunt manus meas, & pedes meos; dinumeraverunt omnia oſſa mea. Ipſi verò conſideraverunt & inſpexerunt me; diviſerunt ſibi veſtimenta mea, & ſuper veſtem meam miſerunt ſortem.* An non Davidis Prophetiam implevere milites, quibus à Pilato Chriſtus traditus fuit crucifigendus, ut mox retulimus? Addantur ejuſdem Prophetæ verba Pſ. 68. v. 22. *Et dederunt*, inquit, *in eſcam meam fel, & in ſiti meâ potaverunt me aceto.* Iiſdem ferè verbis utitur Mathæus: *Et dederunt*, inquit cap. 27. v. 34. *ei vinum bibere cum felle mixtum.* Et poſteà v. 48. *Continuò currens unus ex eis acceptam ſpongiam implevit aceto, & impoſuit arundini, & dabat ei bibere.*

Quæ mortem ſubſecuta ſunt, ſingula pariter vel ab antiquis Prophetis, vel ab ipſo Chriſto prænuntiata fuere. Sic quantumvis immane fuerit Judæorum adverſus Chriſtum odium, ipſius tamen corpus à cruce abſque honore dimiſſum non fuit, ſed in ſepulchro novo conditum, ſuamque his in adjunctis ſignificavit poteſtatem ipſe Chriſtus, qui juxta Davidis verba, quæ in 70. Interpretibus Hebraïcæ linguæ peritiſſimis extant, *regnavit à ligno.* Scilicet Chriſtus Dominus illibatum in ſepulchro ſervavit corpus, ut ex Davide ipſo Pſalm. 15. v. 10. ex noſtris probat S. Petrus Act. 2. v. 31. Et ſurrexit à mortuis, ut ipſe prædixerat, quidquid contra moliretur humana iniquitas. Quamvis enim ejuſcemodi è mortuis ſuſcitatio, quam Math. 12. v. 39. & Joan. 2. v. 19. præſignificarat, fabuloſæ pollicitationis ſpeciem Judæis præ ſe ferre videretur; nihilominus tot miraculis, & tam eximiâ pietatis & doctrinæ præſtantiâ eminebat, ut timore ſuo ejus dictis reverentiam detulerint, & inviti ſuſcitationis, quam ipſe auctoritate ſuâ ſibi procuravit, argumenta ineluctabilia orbi univerſo probaverint: ut enim Reſurrectionis ſplendorem opprimerent; vel, ut aiebant, ne ſubrepto ejus corpore ſuſcitatum fuiſſe mentirentur ejus Diſcipuli, milites ad ſepulchrum conſtituerunt, qui Reſurrectionis illius invicti fuere teſtes. Adeò potens eſt illius Regis à ligno dominatus, ut vel hoſtium furore ad ſui nominis propagandam

gloriam utatur mortuus, & in æternum vivens. Sancti quoque Spiritûs tranſmiſſionem in Diſcipulos prælocuti fuerant Iſaias & Joël, ut Judæis ipſis oſtendit S. Petrus Act. 2. v. 17. Similiter & Chriſti Diſcipulorum in univerſum orbem delegationem, ſeu univerſi orbis inſtituendi demandatam illis Provinciam præfatus fuerat David Pſalm. 18. v. 5. ut refert S. Paulus Rom. 10. v. 18. Tandem in opprimendâ Chriſti Religione ſtudium omne collocaturos totius orbis Magiſtratus & Principes, ſed fruſtrà, prænuntiarat David Pſ. 2. ut probat S. Petrus. Extant & aliæ de Lege novâ inſtituendâ, de Sacrificio & Sacerdotio immutandis, Prophetiæ, quas q. 2. de Legibus laudavimus: quæ ſingula cum juxta Prophetarum vaticinia obtigerint, quid ad probationem certius, quid ad ſuadendum efficacius poteſt excogitari? Quid ſimili Propheciarum complemento admiratione dignius? Viri ſcilicet rudes & imperiti dominantem ubique Deorum cultum, præſcriptâ hominum adversâ doctrinâ, evertendum ſuſcipiunt? Viri paucis ante diebus protsùs timidi, coram Judęis omnibus ſtant intrepidi, & ſubitò linguas omnes loquuntur & intelligunt. Quid magis ſtupendum? Omnium Poteſtatum conſpirationem & conatus adverſus prodeuntem Religionem, non armis, ſed verbo; non divitiis, ſed inopiâ, & manuum labore; non Magnatum autoritate, ſed nomine Crucifixi. ſed in cruciatibus patienti animo, & conſtanti morte vincunt. An divinæ veritatis optabilius argumentum? Qui non indiligenter ad hæc attenderit, nihil dubio procul, niſi divinæ poteſtatis ſignificationem hîc conſpicuam demirabitur.

His ergò ſplendidiſſimis miſericordiæ & omnipotentiæ divinæ argumentis ſi reluctari pergant Judęi, patiantur cum Jeremiâ Prophetâ id nos illis exprobrare: Quid potuit Deus facere vineæ ſuæ, & non fecit? Si etenim de Prophetarum ſuorum autoritate nullatenùs dubitant; ſanè nec de illâ novi Teſtamenti cum antiquo divinâ conſenſione poſſunt dubitationem pati. Quo enim pacto hæc ad Prophetarum ſenſum finxiſſe poſſunt inſimulari, qui nec Chriſti doctrinam, dum viveret, plerumque capiebant? An non falſitatis temporibus illis facilè convicti fuiſſent? An eorum verba portentoſis adeò miraculis firmaſſet Deus, nec mendacii autor, nec confirmator? An verò ejuſcemodi homines rem adeò pręclarè fictam ſuo ſanguine ſignaſſent, pręſertim ipſo Chriſto jam morti tradito? Etenim quæ ſpes tunc temporis ad propugnandum morte ſuâ illud figmentum eos incitaſſet? Fucatum loquendi genus tanto ſtudio devitarunt, ut nec nomini ſuo pepercerint. Suis Heroïbus aut indulgent Scriptores ſilentio; aut culpas, ſi quas enarrent, variis rationibus vindicant. Hîc verò ſuam Publicani exoſam artem non negat Mathæus, nec prętermittunt alii Judæ proditionem, Petri caſum & negationem, tempore Paſſionis omnium fugam, fidei & intellectûs circa Reſurrectionem levitatem, Thomæ incredulitatem; imò & Chriſti propterea increpationes non reticent. Quæ iſta ſcribendi ratio? Hanc expendant Judęi noſtrorum Evangeliſtarum doctrinam, ad quam diligenter excuſſam

obſtupuerunt olim eorum deceſſores; mirificamque adeò, & ad perſuadendum accommodatam dicendi facultatem divinitùs acceptam non inficientur.

Opponunt 1. Judæi, detortâ & alienâ omninò interpretatione in ſui Meſſiæ gratiam à Chriſtianis exponi verba Jacob Gen. 49. Hi enim ſentiunt auferendum non eſſe Tribui Judæ, vel Judaïcæ Genti Sceptrum; nec ad alienigenam tranſmiſſum iri, niſi adventante Meſſiâ Chriſto. Quæ interpretatio non eſt vero ſimilis: Nam 1° tantùm abeſt, ut particulâ *donec* ſignificetur adventante Meſſiâ Sceptrum illud eſſe auferendum; ut imò poſt adventum ejus, qui à Jacob prędicitur venturus, quiſquis ille ſit, ſive Saül, ſeu David, aut Cyrus &c. nunquam ablatum iri Judaïcum Sceptrum apertè conſtituatur. Hunc ubiquè in Scripturis ſenſum efficit particula *donec*, ut Gen 8. ubi Moyſes nunquam reverſum eſſe corvum in Arcam his verbis ſignificat: *Non revertebatur corvus, donec ſiccarentur aquæ.* Et lib. 2. Reg. cap. 6. ubi deſignatur Michol in æternum ſterilis: *Michol filiæ Saül non eſt natus filius uſque in diem mortis ſuæ*, ſeu donec moreretur. 2° nec de Meſſiâ, nec de Chriſto ſermonem habere voluit Jacob. Nam qui promittitur à Jacob, appellatur expectatio Gentium: at is futurus non erat Meſſias, ſolis Abrahæ poſteris promiſſus, Gen. 12. v. 4. Gen. 18. v. 18. idque probant ex Chriſti agendi ratione, qui Math. 15. v. 24. profeſſus fuit ſe miſſum pro ſolis Abrahæ poſteris: *Non ſum miſſus*, inquit, *niſi ad oves, quæ perierunt domus Iſraël:* ideò repulit ibi mulierem Chananęam, prohibuitq; Math. 10. ne Diſcipuli in viam Gentium abirent. Quamobrem de illâ Prophetiâ conſultò ſiluit Chriſtus, qui ad conciliandam ſibi fidem nihil quidquam prętermiſit. 3° quia hanc Jacob Prophetiam de Cyro Rege Perſarum intelligendam ſatis apertè ſignificat Iſaias, cujus autoritate & doctrinâ in explanandis illis Jacob verbis nulla poteſt eſſe tutior. Ideò verò Cyrum Regem Perſarum, ut omnium Gentium expectationem deſignare dicendus eſt Jacob, quia, ut ſcribit Iſaias cap. 45. Judęos captivitate liberaturus erat, aliaque illis collaturus beneficia, & cæteris Gentibus imperaturus. Hinc eum vocat Chriſtum, ſeu Servatorem, & inſtauratorem Templi & Urbis; ſcribitque v. 1. ipſius ditioni & autoritati ſubjiciendas eſſe Gentes: *Hæc dicit Dominus Chriſto meo Cyro, cujus apprehendi dexteram, ut ſubjiciam ante faciem ejus Gentes, & dorſa Regum vertam, & aperiam coram eo januas, & portæ non claudentur. Ego ante te ibo, & glorioſos terræ humiliabo; portas æreas conteram, & vectes ferreos confringam.* Utque illum omnibus expectandum teſtaretur apertiùs, exclamat v. 8. *Rorate cœli deſuper, & nubes pluant juſtum: Aperiatur terra, & germinet Salvatorem.* Et v. 13. *Ego ſuſcitavi eum ad juſtitiam, & omnes vias ejus dirigam: ipſe ædificabit civitatem meam, & captivitatem meam dimittet.* Quod ità ſanè contingit: Zorobabelem enim Principem cum omni populo captivum, conceſſâ inſtaurandi Templi facultate, Jeruſalem remiſit, elapſis juxta Jeremiæ Pro-

phetiam 70. annis. Eadem Ethnicis de Cyro, ut omnium Gentium expectatione, fides erat, uti vel ex ipſius originis adjunctis patebit. Medorum Rex Aſtiages, & Mandanæ pater, ſibi veritus, quod viſa illa fuiſſet vineam parere, cujus palmitibus non ſolùm Medorum Regnum, ſed etiam Aſia univerſa inumbraretur, ut refert Herodotus; nam juxta illud Mandanæ ſomnium, ex illâ non ſolius Mediæ, ſed & Aſiæ totius Principem, & Gentium domitorem naſciturum ſignificarunt Interpretes Magi, filiam ſuam Cambyſi Perſæ, mediocris fortunæ viro, in matrimonium collocavit. Idem Aſtyages filium, quem edidit Mandana, Cyrum videlicet, Harpago demandavit occidendum. Hic verò exponendum dedit bubulco, qui Cyrum clàm aluit miſericordiâ motus; & Cyrus ætate provectus Mediæ & Aſiæ Imperator evaſit, ſubjecitque Deus, juxta laudatam Iſaïæ Prophetiam, ante faciem ejus Gentes, Chaldæos, Medos, Lydos, Babylonios &c.

Reſp. ad 1. iniquè omninò Chriſtianis detortam particulæ *donec* in Prophetiâ Jacob interpretationem exprobrari. Quid enim indè captarent emolumenti? Sibi ipſis non modo futuri eſſent errorum duces, ſed & adverſus Deum blaſphemi, & à Deo zelote, verbique ſui tam auſtero vindice nihil non formidandum haberent. Particula *donec* eſto allatis in locis rem nunquam extituram ſignificet, quia ſemetipſam veritas deſignata prodit; ipſa tamen Gen. 49. certum futuri Meſſiæ tempus exprimet, quia ſenſum alium pariter non patiuntur verba. Quod plebeculæ Judaïcæ fuit adeò apertum, ut à Judæis varias regiones, aut peragrantibus, aut incolentibus, hoc temporis adjunctum ipſi Scriptores Ethnici acceperint, illiuſque licet minùs æquè intellectæ meminerint in ſuis libris, ubi de Judæorum ſub Veſpaſiano & Tito internecione, Urbiſque & Regionis depopulatione ſermonem inſtituunt, ut Sueton. lib. 8. de Veſpaſiano cap. 4. *Percrebuerat*, inquit, *Oriente toto vetus & conſtans opinio eſſe in fatis, ut eo tempore Judæa profecti rerum potirentur. Id de Imperatore Romano, quantum eventu poſteà patuit, prædictum Judæi ad ſe trahentes rebellarunt.* Ità verò Tacitus lib. 5. Hiſt. cap. 11. *Pluribus perſuaſio inerat antiquis Sacerdotum litteris contineri, eo ipſo tempore fore, ut valeſceret Oriens, profectique Judæâ rerum potirentur; quæ ambages Veſpaſianum ac Titum prædixerant: ſed vulgus more humanæ cupidinis ſibi tantam fatorum magnitudinem interpretari, ne adverſis quidem ad vera mutabantur.* Sic Judæi, dum Prophetiæ Jacob partem in ſui gratiam interpretabantur, prætermiſſâ eâ quæ ad Judaïci Regni excidium pertinebat; Ethnici verò Autores de Romano Imperio illas exponebant; particulam *donec* ſenſu à nobis expoſito eſſe intelligendam oſtendebant.

Reſp. ad 2. Meſſiam in Gentium commoda fuiſſe promiſſum, ut conſtat tùm ex pollicitationibus Abraham & Jacob factis, tùm etiam ex Prophetarum oraculis, quæ Chriſtum, ut omnium Gentium Servatorem exhibent. Sic Gen. 12. ℣. 3. *In te benedicentur univerſæ cognationes ter-*

ræ, inquit Deus ad Abraham. Et Gen. 18. v. 17. *Num celare potero Abraham quæ geſturus ſum, cum futurus ſit in Gentem magnam, ac robuſtiſſimam, & benedicendæ ſint in illo omnes nationes terræ?* Idem repetit ipſe Deus cap. 22. v. 18. & cap. 26. v. 4. ubi Jacobum ſic alloquitur: *Multiplicabo ſemen tuum, ſicut ſtellas cœli: daboque poſteris tuis univerſas Regiones has; & benedicentur in ſemine tuo omnes Gentes terræ.* Hanc ſummè miſericordis Dei pollicitationem pluribus expreſſit David, tùm Pſ. 2. v. 7. ubi hæc Domini ad Meſſiam verba refert: *Dominus dixit ad me: Filius meus es tu, ego hodie genui te: poſtula à me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam.* Quæ nonniſi de totius orbis in Chriſtum fide poteſt intelligi; cum neque Davidi, neque Iſraëlis, aut Judæ Regibus tam amplum obtigerit Imperium: tùm Pſalm. 46. ubi ait v. 10. *Principes populorum congregati ſunt cum Deo Abraham:* quod longè clariùs exponit Pſalm. 71. ubi præſignificatâ Meſſiæ in cunabulis adoratione, à Gentium Regibus delatâ, hæc addit v. 11 *Et adorabunt eum omnes Reges terræ, omnes Gentes ſervient ei.* Et v. 17. *Et benedicentur in ipſo omnes Tribus terræ, omnes Gentes magnificabunt eum.* Eadem fermè leguntur Pſ. 85. v. 9. tùm deniquè Pſ. 97. v. 3 in quo Gentes de futurâ ſalute, ſeu à peccatis per Meſſiam liberatione ità commonefacit: *Notum fecit Dominus ſalutare ſuum, in conſpectu Gentium revelavit juſtitiam ſuam..... Viderunt omnes termini terræ ſalutare Dei noſtri.* Nec ſolus David, ſed & cæteri Prophetæ Chriſtum fore omnium Gentium expectationem unà cum Jacob præſignificaverunt: ità Iſaias c. 2. v. 2. *Et erit in noviſſimis diebus præparatus mons domus Domini in vertice montium, & elevabitur ſuper colles, & fluent ad eum omnes gentes, & ibunt populi multi & dicent: Venite & aſcendamus ad montem Domini, & ad domum Dei Jacob, & docebit nos vias ſuas, & ambulabimus in ſemitis ejus: quia de Sion exibit Lex, & Verbum Domini de Jeruſalem.* Et cap. 60. v. 1. *Surge, illuminare Jeruſalem; quia venit lumen tuum, & gloria Domini ſuper te orta eſt: quia ecce tenebræ operient terram, & caligo populos: ſuper te autem orietur Dominus, & gloria ejus in te videbitur; & ambulabunt gentes in lumine tuo, & Reges in ſplendore ortûs tui.* Aggæus cap. 2. v. 8. iiſdem fermè verbis, quibus uſus fuerat Jacob, utitur de Meſſiâ loquens: *Movebo omnes Gentes*, inquit, *& veniet deſideratus cunctis Gentibus.* Sic & Amos, prænuntiatis Meſſiæ adventu, & novi per eum inſtauratione Templi, ad illud omnes Nationes adoratum venturas tam apertè prædicit cap. 9. v. 11. ut ipſius verbis uſi ſint Chriſti Diſcipuli, quò Meſſiam Deum ad ſui nominis cultum Gentes adſciſcere ſignificarent. *Viri fratres, audite*, inquit S. Jacobus in Conc. Hieroſol. Act. 15. v. 14. *Simon narravit quemadmodum primùm Deus viſitavit ſumere ex Gentibus populum nomini ſuo. Et huic concordant verba Prophetarum, ſicut ſcriptum eſt: Poſt hæc revertar, & reædificabo Tabernaculum David, quod decidit, & diruta ejus reædificabo, & erigam illud, ut requirant cæteri hominum

minum Dominum, & omnes Gentes, ſuper quas invocatum eſt nomen meum, dicit Dominus faciens hæc. Jubet quidem Chriſtus, ut ad Abrahæ filios primùm pergant Diſcipuli: at eos poſteà miſit ad Gentes: *Euntes*, inquit Matth. 28. *docete omnes Gentes:* Imò Chananææ votis annuit ipſemet Chriſtus, conceſſâ filiæ ejus ſanatione. Et verò, ut habet Paulus Rom. 3. ℣. 29. *An Judæorum Deus tantùm? nonne & Gentium? Imò & Gentium: quoniam quidem unus eſt Deus, qui juſtificat circumciſionem ex fide, & præputium per fidem.* Licet autem Servatoris ſeu Meſſiæ beneficia Gentibus ſint communicata; nihil tamen quidquam indè Genti Judaïcæ detractum eſt; cum illi penitùs repulſi non fuerint, quamvis graviſſimorum ſcelerum rei: *Non autem quod exciderit verbum Dei*, inquit Apoſtolus Rom. 9. ℣. 6. *Non enim omnes, qui ex Iſrael ſunt, ii ſunt Iſraëlitæ: neque qui ſemen ſunt Abrahæ, omnes filii: ſed in Iſaac vocabitur tibi ſemen: id eſt, non qui filii carnis, hi filii Dei; ſed qui filii ſunt promiſſionis, æſtimantur in ſemine.*

Addimus Chriſtum de Prophetiâ Jacob non ſiluiſſe, ſicut nec de cæterorum Prophetarum ſcriptis: cum præſertim Judæos ad ſcrutandas Scripturas incitarit, ut in illis quidquid ad ipſum pertineret animadverterent: *Scrutamini Scripturas*, inquit Joan. 5. ℣. 39. *& illæ ſunt quæ teſtimonium perhibent de me.* Et Luc. 16. ℣. 29. *Habent Moyſem, & Prophetas; audiant illos.* Nec mirum ſi ſingula ipſius verba non retulerint Apoſtoli; quandoquidem, ut monet S. Joan. ſi quæ fecit, aut dixit Chriſtus, ſingula ſcriberentur, *nec ipſum arbitror mundum capere poſſe eos, qui ſcribendi ſunt, libros.*

Reſp. ad 3. de Cyro Jacob nunquam cogitaſſe, ſed de filio inter cæteros fratres inſigni, ob eximiam erga parentes pietatem, quem proptereà ſolemni benedictione remuneratur, pollicitus ex Tribu Juda oriundum Meſſiam, qui, ut habet, *alligabit ad vineam pullum ſuum, & ad vitem aſinam; & in ſanguine ſuo pallium, & ſtolam lavabit:* quæ adjuncta Cyro nullatenùs competunt. Quædam quidem Iſaiæ verba mox laudata Cyrum ſpectant, ut populi Judaici liberatorem magnificum; diciturque Chriſtus Dei, id eſt unctus, quia ad liberandos è captivitate Judæos à Deo ſelectus fuerat: cætera verò pertinent ad Meſſiam ſalutis ſpiritalis autorem, de quo, non de Cyro hæc habet Iſaias Propheta cap. 45. ℣. 8, *Rorate cæli deſuper, & nubes pluant juſtum: aperiatur terra, & germinet Salvatorem: & juſtitia oriatur ſimul.... Tantùm in te eſt Deus, & non eſt abſque te Deus. Verè tu es Deus abſconditus, Deus Iſraël Salvator.* Hinc addit ℣. 17. *Iſraël ſalvatus eſt in Domino ſalute æternâ.* Quis autem niſi blaſphemus ad Cyrum iſta referret? An juſtus fuit Cyrus, Ethnicorum ſuperſtitioni deditus? Sed etiamſi eſſet juſtus, an eſſet juſtitia, qui Deus non fuit? An etiam ipſe fuit Deus abſconditus, & Deus Salvator? An ipſe ſalutem æternam Iſraëlitis contulit; cujus beneficia tam compendioſo fuerunt ſolatio? Ab ipſo nimirùm indultam inſtaurandi Templi facultatem tribus annis

poſteà revocavit. Hæc ergò referri poſſunt ad ſolum Meſſiam Chriſtum, qui morte ſuâ hominum ſordes eluit, eiſque ſalutem æternam fuit aſſecutus. Quæ de Mandanæ ſomnio narrantur, & Aſtyagi terrori fuerunt auditâ Magorum interpretatione, aliud nihil arguunt, quàm familiarem Magnatibus obſervationem, & incredibilem futura cognoſcendi adverſus Dei decreta ſolicitudinem.

Cæterùm, niſi nos Judæorum obdurationis miſereret, Rabbinorum placita hoc in negotio ſibi invicem oppoſita exprobraremus, ut vel indè apertum fieret, variis laboribus nihil aliud ab illis promoveri, quàm malorum incrementa. Non enim ſalutis veritas quæritur, ſed in eâ obſcurandâ laboratur: alii nimirùm Prophetiam tam perſpicuam ad Saulem: ad Davidem alii: iſti ad Jeroboamum; hi verò ad Cyrum incautè referunt.

Inst. Si Meſſias, ut contendunt Chriſtiani, Patriarchæ Jacobi Prophetiâ prænuntiaretur venturus, quinque & ultrà ſeculis Chriſti originem prævertiſſet origo Meſſiæ. Chriſtus enim, quem pro Meſſiâ venerantur, Herodis temporibus natus eſt, quem nihilominùs ad Nabuchodonoſoris tempora natum fatendum eſſet; cum Judaïcæ Genti Nabuchodonoſor & poſteri ejus imperaverint, ſubverſo omni Judaïco dominatu. Rex quippè Nabuchodonoſor, expugnatâ ferro & igne Urbe Jeruſalem, & capto Sedechiâ, univerſum fermè populum tranſtulit in Babyloniam, & paucis in Judęâ relictis vinitoribus & agricolis Godoliam pręfecit, ut habetur 4. Reg cap ult. interfectoque Godoliâ reliqui à parvo uſque ad magnum fugerunt in Ægyptum. Nulla ergò tunc temporis penes Judęos erat ſuprema poteſtas, nec fuit poſtmodùm: à Babyloniis enim ad Perſas, & à Perſis ad Græcos cum reliquo Imperio Judaïcus tranſiit Principatus. Nabuchodonoſorem videlicet excepit Evilmerodach filius, qui necatus fuit à Nerigloſſooro: huic verò (nempè Nerigloſſooro) ſucceſſit Laboroſſarchodus, & iſti Balthazar, quo interempto, & expugnatâ Babylone Rex Perſarum Cyrus Babyloniorum Regnum cum univerſâ Judæâ & cęteris Provinciis ſubjugavit; illudq; omne Imperium devicto Dario ad Græcos tandem tranſlatum eſt. Hinc inter Alexandri ſucceſſores, Syriæ Reges in Antiochenâ Civitate ſede collocatâ Judæis imperaverunt. Quamobrem ſi Jacob vaticinium fictitio Chriſtianorum ſenſu eſſet intelligendum, quaſi Judaïco Regno ad Alienigenam tranſlato venturus eſſet Meſſias; aut Nabuchodonoſoris temporibus veniſſet; aut, licet à quibuſdam ſeculis Principum exterorum ditioni ſubjiciantur, complementum non habuit illa Jacob Prophetia; nec Chriſtus proindè habendus erit pro Meſſiâ; cum præſertim imperante Herode Judæi ſuâ omni poteſtate non exciderint. Nam, ex Joſepho, quo tempore Chriſtus vitam egit, & poſt Chriſti mortem, Regiâ autoritate Iſraëlitas ex Iſraëlitis plures gubernarunt. Sic è Babylone in Palęſtinam evocatus Judæus Bataneam Regionem ſine tributo poſſedit, quam ejus poſteri diutiùs obtinuerunt; & tempore Titi tantummodò

tributa quædam ab illis Romani exegerunt. In Perſide decem Tribus Satrapis circa Babylonem ſubjiciebantur: hinc Syriæ Præfectus Petronius, ex Philone in legatione ad Caïum, ne junctis copiis auxilio eſſent Jeroſolymitis, Imperatoris Statuam in Templo non collocavit, illiuſq; mandati executionem diſtulit. In Oriente trans Euphratem, ex Joſepho lib. 15. Antiq. Judaïc. cap. 2. innumeri erant Judæi, iique voluerunt Hyrcanum fratrem Ariſtobuli apud ſe retinere, non minori ſacerdotali vel principali dignitate conſpicuum, quàm Jeroſolymis futurum polliciti. In Ægypto à Ptolemæo Philometore conſtruendi Templi Jeroſolymitano ſimilis facultatem Onias anteà obtinuerat, in quo cultum Judaicum ad Veſpaſiani tempora, quibus Templum illud fuit dirutum, ſervarunt Judæi, propriiſque Legibus hoc in Regno utebantur, ſuoſque Legatos ad Imperatores deſtinabant. Nulla ergo tutior, nec facilior eſt Prophetiæ illius expoſitio, quàm de Cyro, cum Judæos Captivitate Babylonicâ liberaverit.

R. ſibi ſtare Prophetiæ illius explanationem, Prophetiis mox exſcriptis innixam. Nam quæcunque de Meſſiâ prænuntiarunt Prophetæ, ut jam retulimus, in Chriſto fuerunt abſoluta. Tunc temporis, ut Danieli pollicitus fuerat Archangelus Gabriel cap. 9. impleta fuit omnis viſio & Prophetia; ita ut innumera eorum oculis objicerentur adventûs Meſſiæ invicta argumenta. Tunc juxta Jacob oraculum ſupremâ poteſtate potiebatur Herodes Alienigena. Tunc deſierunt omnia Religionis Judaïcæ ſplendida monumenta, & ab iis temporibus Judæi variis in locis poſiti, omnibus exoſi, vitam agunt inhonoram, pœnaſque, juxta Prophetas & Chriſti comminationes, ſuſtinent. Eminet verò Meſſiæ doctrina, ubique, deſtructis Deorum Templis, recepta. Non eſt igitur undè *ad excuſandas excuſationes* progrediantur: non eſt undè ſupremo Domino ad pœnitentiam vocanti obſiſtant, coruſcante præſertim undequàque Apoſtolorum & Diſcipulorum miraculis, Divinâ Majeſtate. Nabuchodonoſoris verò & ejus poſterorum temporibus floruerunt Prophetæ, qui Jacob Prophetiam aliter, ac intelligunt nunc temporis Judæi, ſignificarunt intelligendam, Meſſiamque penitùs à Cyro, aut aliis Principibus diverſum nomine Dei fuerunt Judæis polliciti. Sic an. 15. Tranſmigrationis Joachim prophetat Ezechiel cap. 34. & in Paſtores, qui deſunt officio, jure invectus ℣. 23. verum Paſtorem, ſeu Meſſiam, nomine Dei pollicetur, non quidem Cyrum, aut Nabuchodonoſorem &c. ſed filium David: *Et ſuſcitabo*, inquit, *ſuper eas* (ſcilicet oves) *Paſtorem unum, qui paſcat eas, ſervum meum David; ipſe paſcet eas, & ipſe erit eis in Paſtorem. Ego autem Dominus ero eis in Deum; & ſervus meus David Princeps in medio eorum.* Et cap. 37. ℣. 24. *Et ſervus meus David Rex ſuper eos, & Paſtor erit unus omnium eorum.* Et infrà: *Et David ſervus meus Princeps eorum in perpetuum.* In eandem captivitatem tranſlatus Daniel, qui & ſub Cyro & Dario Prophetam egit, & in Principum illorum aulâ fuit celeberrimus, & Regni Adminiſter; licet ad mani-

feſtum populi ſolamen, abbreviatum eſſe adventûs Meſſiæ tempus, ſcripſiſſet; Meſſiam nihilominùs ante 72. hebdomades, vel, ut jam exſcripſimus, ante an. 490. non venturum teſtatur. Aggæus an. Darii 2. vaticinatur, & ad leniendum populi dolorem Meſſiam pariter Judæis pollicetur iiſdem ferè verbis, quibus Jacob: *Et movebo omnes Gentes*, inquit cap. 2. ℣. 3. *& veniet deſideratus cunctis Gentibus, & implebo domum iſtam gloriâ, dicit Dominus Exercituum.* Eodem tempore prophetans Zacharias, Jeruſalem incitamento eſt ad exultationem & gaudium de adventu futuri Meſſiæ, quem Deus ità pollicetur cap. 3. ℣. 8. *Ecce ego adducam ſervum meum orientem.* Et cap. 6. ℣. 12. *Ecce vir Oriens nomen ejus.* Quibus verbis uſus eſt Sacerdos Zacharias, ut Meſſiam Chriſtum, licet nondùm natum, pręſignificaret, uti refert è noſtris S. Lucas cap. 1. ℣. 78. Idem Propheta Meſſiam venturum ità prænuntiat cap. 9. ut de ſolo Chriſto, quemadmodùm jam exſcripſimus, ſermonem haberi fatendum ſit. Ejuſdem cap. ℣. 10. Meſſiam ut Gentium expectationem ità deſignat: *Loquetur pacem Gentibus, & poteſtas ejus à mari uſque ad mare.*

Undè igitur Herodis temporibus in lucem prodiiſſe Meſſiam, non verò per 400. ferè annos, quibus Judaica Gens alienigenis Regibus, Babylonicis nimirùm, Perſis & Græcis ſubjacuit; aut de quâ Judaici Regni jacturâ diſſerebat Jacob, ex Prophetis intelligant vel inviti Judæi. Nec enim ex humano arbitratu, ſed ex eodem ſpiritu, qui Jacob movit ad dicendum, Prophetas ſubſequentes afflante accipienda eſt reſponſio. Jacob autem de Regni nunquam inſtaurandi excidio ſermonem habuiſſe apertè tradunt laudati Prophetæ; cum è contrario oppreſſum à Babylonicis, aliiſque Regibus Regnum recepturi erant Judæi Machabæorum operâ; ideòque temporibus illis venturus non erat Meſſias. Ea verò non fuit ſors ejuſdem Regni ab Herode Machabæorum ſtirpi ablati. Nam illud nunquam erat inſtaurandum; ſed Meſſiæ Regni ſpiritalis felicitas, ſubverſo iniquitatis dominatu, jacturam deperditæ coronæ temporalis, juxta Prophetarum votum & pollicitationem, non compenſatura modò, ſed & ſuperatura in immenſum. Igitur ad Nabuchodonozoris tempora Meſſiæ nativitas revocanda non eſt; nec Cyrus Meſſiæ nomine citra blaſphemiam poteſt inſigniri. Proindèque ſolus Chriſtus eſt ille Meſſias, Gentium expectatio, & Servator à tot Prophetis prænuntiatus.

Eſto quæ ſingula refert Joſephus, reverà Herodis temporibus extiterint; hæc non pertinent ad quæſtionem, quæ tota verſatur in Jacobi verborum expoſitione. Jacob quippè de Regno in Terrâ promiſſâ obtinendo tantummodò loquitur. Hinc eam in regionem è captivitate reduci exoptabant, nec aliorum Judęorum, qui Terræ ſanctæ renuntiarent, meminit Scriptura, quâcunque autoritate extra illam pollerent, ſi quâdam fuerint potiti; nec ad eos Prophetæ miſſi leguntur. Inſuper quamcumque autoritatem variis in regionibus è Judæis quidam obtine-

rent, ad Regiam tamen autoritatem non accedebat, nec illi Regio nomine decorabantur; imò Regibus ac Romanis, in quorum erant ditione, ſubjiciebantur, & tributa ſolvebant. Suis quidem moribus uti licebat, non ſecùs ac iis, qui variam à Principe Religionem ſectati, liberam in Regno commorandi facultatem conſequuntur, quibus fit conquerendi apud ſupremos Principes facultas, ſi quandoque Magiſtratus ſibi crudeliter infenſos experiantur. Nihil ergò Judæis excuſationis locum vel leviſſimum ſubminiſtrat.

Inst. Non modò Herodis temporibus Judæi ſupremâ autoritate potiebantur quibuſdam in Regionibus, ſed nec Alienigena fuit Herodes; imò verò ex Judaïcâ Gente oriundus Judaïcam Religionem profeſſus eſt, nec à Majorum inſtitutis receſſit. Originis ejus ordinem ex Antipatro inter reduces Captivitatis Babylonicæ Primates refert Nicolaus Damaſc. autor coætaneus, cui aſſentitur ipſe Joſephus, Herodi licet infenſus admodùm. Nam ex ipſo lib. 20. Antiquitatum Judaïc. cap. 13. de pari Civitatis jure motâ contentione Syros inter & Judæos Cæſareæ incolas, potiori conditione ſibi jus illud competere Judæi aſſerebant, quòd Herodes genere Judæus hanc Urbem condidiſſet; quam rationem Syri non repulerunt, ſed in hoc uno inſtiterunt, ſcilicet non eſſe, cur Judæis primarium Civitatis jus tribueretur; cum Cæſarea Turris Stratonis primitùs diceretur, & tunc nullus eſſet in Urbe Judæus. Et lib. 15. cap. 6. apud eundem Joſephum in concione ad exercitum, Judæum ſeipſum Herodes nuncupat: *Æquum erat*, inquit, *nos Judæos à tributis immunes eſſe.* Et lib. 14. cap. 20. de primâ Herodis uxore Jeroſolymitanâ, Doris nomine, ſic loquitur ipſe Joſephus: *Duxerat antè uxorem de popularibus ſuis.* Et verò ſi, ut ferunt quidam, ex Edom originem habuiſſet Herodes, Idumæorum leges & ritus proculdubio Judæis impoſuiſſet, non ſecùs ac Joannes Hyrcanus ritus Judæorum injunxerat Idumæis: Ab ejuſcemodi verò agendi ratione tantùm abfuit Herodes, ut ipſe Judaïcos mores ſectaretur, ſicuti patet ex verbis Auguſti aſſerentis ſatius eſſe ex Herodis eſſe ſuibus, quas intactas dimittebat ipſe Herodes, quàm ex ejus eſſe filiis, quos ultimo ſupplicio damnarat. Deniquè Antipater Herodis pater Idumææ fuit præpoſitus, & Herodes nondùm Rex Mariamnem Hyrcani filiam duxit uxorem. Sed Antipatro demandata non fuiſſet hæc Provincia in Idumæam, ſi ex illâ fuiſſet oriundus; nec in matrimonium Herodi tradita fuiſſet Mariamnes, cum apud Judæos eſſent prohibita cum alienigenis matrimonia; nec etiam illum (nempè Herodem) habuiſſent pro Meſſiâ Judæi, niſi fuiſſet ex familiâ David. Tritum enim apud Judæos erat, futurum ex illâ familiâ Meſſiam; & ideò tot ex familiâ David è medio ſuſtulerunt Veſpaſianus & Imperatores ſubſecuti. Quamobrem inconcuſſa manet iſta concluſio, poſitâ videlicet Chriſtianorum explanatione de Propheriâ Jacob, aut Nabuchodonoſoris temporibus veniſſe Meſſiam, aut nondùm veniſſe.

R. Alienigenam fuiſſe Herodem, utpotè Antipatri Aſcalonitæ Idumæi:

filium, & materno genere Arabem; & ideò Idumæi & Aſcalonitæ nomen inveniſſe. Undè

Ad 1. Reſp. ad Herodis gratiam aucupandam Nicolaum Damaſcenum, virum Aulicum, qui nihil niſi Herodi placita, aut ejus votis profutura litteris mandavit, hæc ſingula, quæ opponuntur, ſcripſiſſe: ab ejus conſiliis erat, in omnibus ipſius ſceleribus adjutor, & adulator perpetuus. Hinc graviſſimi momenti negotia illi credebat Herodes; cumque, ut ab Imperatore filios interimendi facultatem obtineret, ſelegit. Quamobrem hac præſertim in re ipſi negandam eſſe fidem jure aſſeritur.

Ad 2. Reſp. Joſephum de Judaïco Herodis genere cum Nicolao nuſquàm conveniſſe; imò verò ipſi adeò adverſari, ut cap. 20. lib. 14. Antiq. Judaïci Regni invaſorem Herodem dicere non dubitarit, & Judæis exoſam fuiſſe ejus familiam. Licet autem Herodis partibus infenſus fuerit Joſephus, gentis ſuæ amantiſſimus, & ex Sacerdotali familiâ ortus; attamen ideò ſuſpectæ non eſt fidei: nec enim rem tam apertam aliter, quàm reverà conſtaret, vulgare fuiſſet auſus. Aliundè Herodis hiſtoriam tam accuratè contexuit, ut dubium omne removeat; cum non Herodis modò, ſed & ipſius patris Antipatri originem & inſtitutionem referat, & ejus in Idumæâ Regione autoritatem.

Reſp. ad 3. à Judæis Cæſarenſibus non Judæum genere dici Herodem, ſed Judæorum Principem tantummodò. Quemadmodùm liquet ex emendatioribus Joſephi codicibus. Equidem in nonnullis ibidem legitur, Herodem fuiſſe de Judæorum genere, ſed quid indè? Id quippè non ait Joſephus, ſed refert duntaxat quod dicebant Judæi Cæſarienſes ad ſuum jus defendendum. Judæos quoque alloquens, Judæum ſe Herodes nuncupat, ſed ad conciliandos eorum animos.

Reſp. ad 4. idcircò è popularibus ſuis uxorem Judæam duxiſſe dici Herodem, non quòd ex Judæorum genere fuiſſet ortus, ſed quod eâ in gente fuiſſet educatus & inſtitutus, imò & Judææ Præfectus, ex parte ſaltem, Antipatro & fratre ſuo reliquæ Judææ præpoſitis. Interim obſervandum eſt in Joſephi operibus Baſileæ apud Frobenium & alibi impreſſis non legi priorem Herodis uxorem, nomine Dorin, fuiſſe ejuſdem gentis cum ipſo Herode, ſed tantùm popularem ex Judaïcâ gente. Hæc ſunt Joſephi verba: *Habuit ſiquidem* (nempè Herodes) *priorem uxorem, nomine Dorin, popularem ex gente noſtrâ.* Judæos quidem à cæremoniis ſuis in Idumæorum ritus adducere non tentavit Herodes; quia Religionis obſervantiam leviter curabat, & Legi ſuæ Judæos ſummoperè addictos noverat, & omnia tormenta toleraturos potiùs, quàm rituum ſuorum immutationem. Præterquamquòd Idumæos Circumciſionis Legi ab Eſaii ſubjectos poſtmodùm ad Legem Moſaïcam totam ſervandam adduxerat Joannes Hyrcanus, eoque nomine pro Judæis haberi cœperunt, ex Joſeph. lib. 13. Antiq. cap. 17. Quapropter non mirum, ſi Herodes Judaïcos mores obſervaret, nec aliquid in iis immutaret.

Reſp. ad 5. ab Hyrcano præpoſitum Idumæis fuiſſe Antipatrum fidei

probatæ virum, quòd ſibi à ſuæ gentis hominibus in Alexandri fratris partes admodùm propenſis formidaret. Herodi verò data eſt in uxorem Mariamnes, quòd & ipſe, & ejus pater à Romanis Judææ præpoſiti, maximam autoritatem fuiſſent adepti, Judæique in magnâ rerum perturbatione poſiti, eorum imperio, etiam adverſus Legis placita, morem gererent. Reſpondent & alii, mirum non omninò fuiſſe, quòd Herodi in matrimonium collocata fuerit Mariamnes; præſertim cum Herodes, etſi non gente, Religione tamen eſſet Judæus.

Reſp. ad 6. eos, qui Herodem habuerunt pro Meſſiâ, Phanaticos fuiſſe Herodianos, numero paucos, & omnibus odioſos. Et ità conſtans erat Herodem eſſe Alienigenam, ut in ejus fidem jurare pauci non potuerint adduci Eſſeni, nec ex aliis ſectis. Alii etiam, niſi tormentis, & mortis comminatione ad illud juramentum præſtandum non fuerunt impulſi; & ideò ne innumerabilis Judæorum multitudo ſic morti traderetur, ab ejuſmodi exigendo ſacramento Herodes abſtinuit. Ne verò Genti Herodianæ, utpotè quæ non eſſet ex Davidis familiâ, repellendæ locus relinqueretur, omnia Judaïcarum ſtirpium monumenta, & locum, in quo publica deponebantur inſtrumenta, comburi juſſit: hincque familiarum perturbatio orta eſt poſtmodùm.

Opp. 2. Danielis Prophetiâ Meſſiæ, ſeu Chriſti nativitatem non deſignari. Qui enim futurus deſignatur, iniquitati finem eſt impoſiturus, ſempiternam adducturus juſtitiam, nec extiturus eſt, qui cum ſit negaturus. Quæ perhonorifica Divinæ Omnipotentiæ opera in Chriſto fuiſſe impleta quis dixerit? cum ex ejus Diſcipulis plures ipſius fidem ejurarint, & cum æquè ac anterioribus temporibus, terræ facies ſceleribus ſordidetur.

R. hæc Danielis & ſimilia non ſignificare hîc & nunc temporis hominum iniquitatem deſtructum iri; ita ut factis cœlis novis & terrâ novâ, nulla penitùs futura ſit deinceps iniquitas, & nihil hominum oculis ſplendeſcere debeat præter ſanctitatis fulgorem: hoc enim beneficium nobis non continget, niſi rerum omnium finem Chriſtus conſtituerit, niſi ubi erit omnia in omnibus, & in Majeſtatis ſplendore conſpicabilem ſe faciet. Tunc quiſque inchoatâ jam in hominum animis regnans, perfectâ & nunquàm defuturâ charitate regnaturus eſt. Satisfactione præſtitâ peccatorum noſtrorum debitum quidem exolvit abundè Chriſtus Deus homo, juſtificationiſque gratiam omnibus promeritus eſt, & idolorum cultu liberavit genus humanum; ſed iniquitatis dominatum non ità delevit, ut peccandi hominibus ſit erepta libertas. Nam ea fuit Chriſti erga homines beneficentia, ut promeritam ſanguine ſuo gratiam voluerit illis oblatam, & in ipſius participationem venirent, ſi luberet; aut in priori calamitate graviorique permanerent, ſi beneficii fierent illuſores, aut contemptores: nec factos gratiæ participes voluit eo ſecuritatis faſtigio donare, ut nihil ſibi timendum haberent; imò eos inter milites conſcripſit, eâ lege, ut adverſus carnem & ſalutis hoſtes conti,

niò decertarent, ſibique viam facerent ad triumphum, poſtulato indeſinenter neceſſario gratiæ auxilio. Hanc œconomiam laudabit quilibet rerum æquus æſtimator; cum nihil magis deceat Deum, quàm nolle coli ab invitis, & pro æquitatis ſuæ legibus ſingulorum meritis accommodatam mercedem rependere.

Obj. 3. In Meſſiæ adventu implenda eſt neceſſariò celebris Aggæi Prophetia de præſtanti ædificando Templo, quod deſtructi à Salomone Templi ſtructuram magnificam ſuperaturum ſit. Ejuſmodi fuit Aggæi cap. 2. Zorobabelem & populum alloquentis pollicitatio ℣. 8. *Veniet deſideratus cunctis gentibus.* Et ℣. 10. *Magna erit gloria domûs iſtius noviſſimæ pluſquàm primæ.* Loquitur autem Aggæus de Templo materiali: nam ℣. 9. ſermonem habet de Templo, ad quod ædificandum auro & argento eſt opus: *Implebo domum iſtam gloria, dicit Dominus exercituum: meum eſt argentum, & meum eſt aurum.* Illa autem Prophetia nondùm fuit impleta. Nam à Zorobabele excitatum Templum Salomonis Templo non præcellebat, imò longè erat inferius. Hinc ex lib. 11. Antiq. Joſephi cap. 1. ad lacrymas proruperunt Seniores & Sacerdotes, qui prioris magnificentiam recordabantur. Nondùm ergò venire potuit *deſideratus cunctis Gentibus.* Deus etiam pacem ſe in Templi loco daturum pollicetur ℣ 10. *In loco iſto dabo pacem.* At ſi ad Chriſtum natum Aggæi verba referantur, loco illi pax non fuit conceſſa. Nemo enim neſcit, quæ mala Judæis intulerit Herodes infantium occiſione, & Romanorum Aquilâ in Templo collocatâ, Primatibus in Hypodromo recluſis, ut poſt ſui interitum interficerentur. Pollicetur etiam Deus ℣. 23. ſe Regna Gentium ſubverſurum, & illis temporibus Zorobabelem aſſumpturum; quod etiam non fuit impletum: nec enim Judæis Zorobabel, nec illius imperarunt poſteri.

Reſp. de reædificando materiali quidem Templo ſermonem habere Aggæum. Judæis enim idcircò hinc & indè obſiſtentibus Samaritanis incitamento fuit ad promovendam Templi ſtructuram his verbis cap. 1. ℣. 4. *Nunquid tempus vobis eſt, ut habitetis in domibus laqueatis, & domus iſta deſerta?* Et ℣. 7. *Ponite corda veſtra ſuper vias veſtras, aſcendite in montem, portate ligna, & ædificate domum: & acceptabilis mihi erit, & glorificabor, dicit Dominus.* Sed in eo ſolo non hæret Propheta; verùm ad confidentiam & animi robur Zorobabelem hortatur amplioris longè beneficii expectatione, & eum ad timorem omnem deponendum concitat: futurum videlicet Meſſiam pollicetur cap. 2. ℣. 7. *Adhuc unum modicum eſt, & ego commovebo cælum, & terram, & mare, & aridam: & movebo omnes gentes; & veniet deſideratus cunctis gentibus.* Ex illo ſupra omnem cogitatum eminenti bono gloriam Dei Templo acceſſuram promittit non mediocrem: *Magna*, inquit ℣. 10. *erit gloria domus iſtius noviſſimæ pluſquàm primæ; & in loco iſto dabo pacem.* Scilicet Templum illud Meſſiam cunctis Gentibus optatiſſimum complexurum erat; nec Judæos tantummodò, ſed & omnium nationum populos,

populos, & Ethnicos Reges potentiſſimos ſui cultores & beneficos ſortiturum; & ex illo Dei verbum omnem in orbem, diruto funditùs regnantis ubique Idololatriæ ſolio proferendum erat. Accedit promanatura hinc vera pax, ***quam mundus dare non poteſt***, & in univerſo orbe conſtituenda tranquillitas, quam ſola ſtabilis juſtitia firmare queat.

Collecta tot ex utroque fœdere dum ponderarem loca, induſtriâ eò majori opus eſſe ad illud argumentum pro dignitate ornandum intellexi, quod Candidatorum votis compendiosâ tractandi ratione accommodandum eſſet, ne moleſtior memoriæ videretur futura teſtimoniorum tanta moles & comparatio. Animos verò addidit explanandi Religionis Chriſtianæ fundamenti præcipui neceſſitas, ſpemque fecerunt Theologiæ Candidati *enutriti verbis fidei & bonæ doctrinæ*, placituras ſibi tot divinas probationes ad illius Myſterii propugnaculum adverſus hoſtes infenſiſſimos, nec mediocriter quandòque verſatos in Scripturis: nullum quippè inſignibus tam mirabili complemento Prophetiis illuſtrius pro Religione ſtabiliendâ excogitari poteſt argumentum. Neque verò quid inhoneſtius & intolerabilius eſt, quàm in Verbi Divini ſtudio tùm à Judæis, tùm à priorum ſeculorum Laïcis ſuperari Clericos & Theologos.

Ad ampliorem Prophetiæ Jacob Gen. 49. dilucidationem quærunt Theologi, an de ſolâ Tribu Juda, an de universâ Gente Judaïcâ intelligenda ſint verba Jacob? Cum autem ad fidem non pertineat hæc quæſtio, ponderatis hinc & indè momentis, quam voluerit eliget partem Theologiæ Candidatus.

Quibus placet Judæ benedictionem intra ſolam Tribum Juda contineri, gravibus nituntur fundamentis. Cur, inquiunt, juxta ſenſum litteralem, ad unicam Tribum Juda non referrentur Jacob verba? cum nihil indè incommodi timeatur, & quæ regalis dignitatis pollicitationem antecedunt, ad ſolam Judæ Tribum ſpectent: *Juda, te laudabunt fratres tui*, inquit Jacob ℣. 8. *manus tua in cervicibus inimicorum tuorum, adorabunt te filii patris tui.* ℣. 9. *Catulus leonis Juda: ad prædam, fili mi, aſcendiſti: requieſcens accubuiſti ut leo, & quaſi leæna; quis ſuſcitabit eum?* Cur non & eodem jure quæ ſequuntur ℣. 10. ad illum pertinerent? *Non auferetur Sceptrum &c.* præſertim cum cuique filio ſui ex Textu ſacro vindicetur benedictio, juxta illud ℣. 28. *Omnes hi in Tribubus Iſrael duodecim; hæc locutus eſt eis pater ſuus, benedixitque ſingulis, benedictionibus propriis.* Propria hæc eſt igitur Judæ benedictio, cum cæteris Tribubus proindè non communicanda. Duces igitur, aut Reges Iſraëlitis præficiendi, è ſolâ Tribu Juda prodire ſunt dicendi, ſeu ex Judæ fœmore: *Non auferetur Sceptrum de Juda*, inquit Jacob, *& Dux de fœmore ejus.* Quod ſi non fieret, effectum non conſequeretur Prophetia. Addunt ex ſolâ Tribu Juda naſciturum Meſſiam promitti, & penes ſolius Juda poſteros ſervatum iri Sceptrum, donec adveniret Chriſtus. De priori promiſſionis parte dubium movet nemo; undè moveretur de poſteriori?

Si opponatur, Machabæorum ex Tribu Leviticâ, & Familiâ Aaronicâ ultra ſeculum in Judæâ Imperium: Reponunt cum S. Hieronymo in cap. 1. Sophon. Machabæos genere materno ex Tribu Judâ fuiſſe ortos, & Tribubus Juda & Levi mutua inire connubia licuiſſe, ut probant tùm ex matrimonio Aaronis cum Elizabethâ Aminadab Principis Tribus Judæ filiâ, tùm ex connubio Joïadæ ſummi pariter Pontificis cum Joſabeth Regis Joram filiâ &c. hancque ex materno genere acceptam originem, ad Prophetiæ Jacob veritatem, & Judæ integra benedictionis ſervanda jura, parem eſſe contendunt.

Alterius opinionis Autores non minoris momenti proferunt argumenta. Poteſtatem Regiam his Jacob verbis ſoli Tribui Juda aſſeri, antiqua, inquiunt, non fuit fides. Genti enim univerſæ Moyſes & Samuel ex Tribu Levi, Joſue & Samſon ex Tribu Dan, Gedeon ex Tribu Manaſſes, & Saül ex Tribu Benjamin imperarunt: nec Tribus Juda his temporibus de jure ſibi erepto fuit conqueſta; nec reclamavit unquàm, cum Joſue Moyſi fuit ſucceſſor datus, aut cum fuit ſorte deliberatum, aut à Deo poſtulatum, quæ ex Tribubus, aut quis cęteris præeſſet: nec Tribus Juda, niſi 700. poſt Jacobi mortem annis, obtinuit Principatum. Prætereà ablato ex Tribu Juda Regi Sedeciæ Regno, 4. Reg. ult. exindè Regalem poteſtatem non recepit Tribus Juda; & à quo tempore Judęi è Captivitate Babylonicâ reduces fuere, omnis autoritatis ujus fuit penes Pontifices, quorum Jeroſolymis ſedes erat: Itemque Perſis, aut Græcis Regibus fuerunt ad an. 3869. ſubditi; quo tempore Mathathias Sacerdos Religionem ab Antiocho Epiphane penè gravibus tormentis oppreſſam ſuſcepit armis propugnandam. Mathathiæ ſucceſſit Judas Machabæus ex ipſius filiis unus; iſti Jonathas frater; Jonathæ Simon frater, cui Demetrius omnem à Gręcorum tributis immunitatem conceſſit. Simonem excepit Joannes filius; Joanni ſucceſſit Hyrcanus, Hyrcano Ariſtobulus filius, qui (teſte Joſepho lib. 13. Antiq. cap. 18.) primus poſt Regem Sedeciam ſibi Diadema Regium impoſuit; Ariſtobulo frater ejus Alexander, cui ſucceſſere Hyrcanus & Ariſtobulus fratres, quos inter de Regno motâ gravi contentione, tandem an. 4015. Principatum invaſit Herodes. Ex quibus ſervatâ per centum viginti-novem annos vel circiter penes Machabæorum familiam ſupremâ autoritate, conficiunt ad unicam Judæ Tribum non pertinuiſſe Jacobi benedictionem delatam: propriam nihilominus hanc fuiſſe benedictionem diſputant, non quòd in eâ ſolâ Tribu permanſurum eſſet Regnum, ſed quòd ex nomine Juda futura erat communis Judaïcæ Gentis appellatio. Hinc factum eſt, inquiunt, ut Regnum, quo tempore Judæis ereptum eſt ab Herode, Judæorum, aut Judaïcum Regnum diceretur, & qui ex Gente Iſraëliticâ imperabant, licet ex Tribu Juda non eſſent oriundi, Jeroſolymis ſemper commorarentur, & ex illo communi nomine Iſraëlitæ vocarentur Judæi, ipſaque Regio nuncuparetur Judæa; quia ſcilicet Tribus Juda omnium celeberrima futura erat, & facilè princeps. Quam-

obrem lib. 4. Reg. cap. 17. cum ad Gentium Deos tranſiiſſent Iſraëlitæ, & in Aſſyriam captivi ſub Oſeë à Salmanazare fuiſſent tranſlati, dicitur remanſiſſe ſola Tribus Juda, maxima quidem ſemper & celeberrima, & autoritate prima, adeòque totius Gentis princeps. *Iratuſque eſt Dominus vehementer Iſraëli, & abſtulit eos à conſpectu ſuo, & non remanſit niſi Tribus Juda tantummodò.* Cumque poſtmodùm ſub Sedeciâ, ob eadem ſcelera, Tribus Juda cum Tribubus Benjamin & Levi eandem ſortem fuiſſet experta, & Babylonem à Nabuchodonozore tranſmiſſa; de Judæis ſolis ſermo fuit habitus, tacitis Benjamin, Levi, & aliarum Tribuum nominibus. Undè Daniel & alii cap. 2. Dan. ℣. 25. dicuntur filii tranſmigrationis Juda: cap 3. ℣. 8. Chaldæi dicuntur accuſare Judæos: cap. 6. ℣. 13. Daniel dicitur de filiis Captivitatis Juda: cap. 13. ℣. 4. qui ex captivis Babylone verſabantur, Judæi appellantur. Ità quoque lib. 1. Eſd. cap. 5. lib. 2. cap. 4. ℣. 1. lib. Judith, Eſther, & Tob. Malach. 3. ℣. 4. lib. 1. Machab. cap. 1. Sic ex illâ unâ Tribu Iſraëlitæ omnes populariter appellati ſunt Judæi, & Regio dicta fuit Judæa, Judæorumque Regnum, ſicut teſtis eſt Joſephus ipſe lib. 11. Antiq. cap. 5. quæ quidem honorifica fuit admodùm Tribui Judæ nomini ſuo totius Gentis appellatio; & ſola, quaſi extinctis cæteris Tribubus, Judæ Tribus eluceſcit dignitas, paternæ benedictionis merito comparata. Eo ſenſu ſingularis fuit hæc Judæ benedictio.

Licet autem, ut jam monuimus, alterutram partem citra fidei periculum ſeligere liberum ſit; quia tamen in poſteriorem hanc ſententiam propenſiores fuere Sancti Patres numero plures, ut S. Juſtin. dial. cum Tryphone, S. Athan. lib. de Incarnat. Verbi, Euſeb. lib. 1. Hiſt. cap. 6. & lib. 3. de Demonſtrat. Evang. cap. 2. S. Chryſoſt. Hom 67. in Geneſ. S. Auguſt. lib. 18. de Civ. cap. 45. eam idcircò ultrò complectimur. Addimuſque nullo certo fundamento aſſeri Machabæos materno genere ex Tribu Juda fuiſſe oriundos. Aliundè unico paterno nomine in Tribum jus vindicabatur: prętерquamquòd apud Judęos ex ſolo paterno genere aſſignabatur Tribus & Familia. Hinc in Talmude ſæpenumerò dicitur: *in eo genus conſummatum eſſe, qui maſculum non habet.*

Quærunt 2. Theologi, undè ſeptuaginta hebdomadum Dan. cap. 9. initium & finis poſſint duci? Quæ quidem diſceptatio, cum ex Chronologiæ ambagibus pendeat, *quæſtioneſque* pręſtet *magis, quàm ædificationem, quæ eſt in fide*, præcipuas ſolummodò proferemus eâ de re ſententias, ne quid Candidatos lateat. S. Clemens Alex. lib. 1. Stromatum ab an. 1. Cyri hebdomadarum illarum exordium repetit. Tertullian. lib. contra Judæos cap. 8. ab an. 1. Darii, Medi vulgò dicti. Euſeb. lib. 8. de Demonſtr. Evang. & S. Cyrillus Jeroſolymitanus ab anno 2. Darii Hyſtaſpis. Severus Sulpitius à Dario Notho. Alii à ſeptimo Artaxerxis Longimani anno. Alii ab anno 20. ejuſdem Artaxerxis. Tot ac diverſarum adeò ſententiarum diverſas rationes, nec referemus, nec confutabimus: ſatis ſit præmonere hanc opinionum varietatem ab illis repeti

verbis Dan. cap. 9. ℣. 25. *Scito & animadverte: Ab exitu ſermonis, ut iterùm ædificetur Jeruſalem, uſque ad Chriſtum ducem hebdomades ſeptem & hebdomades ſeptuaginta duæ erunt; & rursùm ædificabitur platea, & muri in anguſtiâ temporum.* Quæ verba exponunt alii de ſpe reædificandæ Urbis Jeruſalem à Deo per Jeremiam cap. 29. factâ. Et qui hac in opinione verſantur, exiſtimant illas hebdomades aut à Sedeciâ, aut à 20. Babylonicæ Captivitatis anno cœpiſſe: cæteri verò hæc verba de Regio Edicto intelligunt; ſive illud ſit Cyri; ſive Darii Hyſtaſpis; ſive Artaxerxis Longimani an. ipſius Regni 7. ſeu ejuſdem Artaxerxis Regni an. 20. Animadvertendum tamen alios harum hebdomadum initia deſumere à tempore, quo alterutrum ab illis Edictis emanavit; alios autem ab inſtaurationis Urbis Jeruſalem tempore, quia ſcriptum eſt: *Ab exitu ſermonis, ut iterùm ædificetur Jeruſalem .... & rursùm ædificabitur platea, & muri in anguſtiâ temporum.* Qui hebdomades illas inchoant à conceſſâ facultate reparandæ Urbis, omnes ferè de altero Artaxerxis Edicto loquuntur; quia tria priora ſolius Templi reædificationem concedunt, quartum verò Urbis mentionem facit, ut palam eſt ex verbis Eſdræ.

Jam quo anno hebdomadis ultimæ, in cujus dimidio juxta Danielem defecturum erat ſacrificium, contigerit finis, à quibuſdam magno pariter labore inquiritur. Quâ in dilucidandâ quęſtione, quamvis operam non collocemus, non minùs invictè adverſus Judæos, Danielis Prophetiam à plurimis ſeculis fuiſſe abſolutam colligimus, & elapſos jam eſſe 490. annos ab exitu ſermonis; ſive illius temporis exordium ab anno 20. Artaxerxis Longimani ad an. 4. Olympiadis 202. ſeu Urbis Romæ 785. ſit ducendum; ſive ab inſtauratâ Urbe Jeruſalem ad 1. Olympiadis 203. an. & conditæ Urbis Romæ 786. qui annus incidit in annum 490. ab Urbe Jeruſalem planè inſtauratâ. Quidquid ſibi eligendum cenſuerint, non veritatis affectu ducti Judæi, ſed Chriſtianæ Religionis opprimendæ iniquâ æmulatione; non poſſunt quin de tempore illo elapſo conſentiant. Utinam invocatâ frequenter Dei clementiâ ponderare tandem illis daretur pręnuntiatas à Daniele calamitates, quas per univerſum orbem à mortis Chriſti temporibus circum ſe ferunt vel inviti! Illas utinam cum Chriſti futuras eaſdem Judæorum miſerias deflentis prædictionibus conferrent! reſpicerent proculdubio, & ad Chriſtum certò properarent.

Monitos tantummodò velim Theologiæ Candidatos, licet ex annorum computo nihil certi quandòque definiatur, non minùs tamen ex Scripturis, & Sanctorum Patrum monumentis conſtare rei certitudinem. Sic licet non ſit apertum, quo tempore natus ſit Chriſtus, & mortuus; quo tempore Judith & Eſtheris hiſtoriæ contigerint; non minùs ideò conſtant quæcunque illis in libris continentur, quæ Deo revelante innoteſcunt. Hac autoritate unicâ voluit Deus firmari humanæ mentis levitatem, & ad ſolam viarum Dei cognitionem, ſeu ad rectam morum compoſitionem compelli, ſimulque ab inutilibus (cujuſcemodi ſunt de anno-

rum, menſium, & dierum adjunctis, & quæ ad Grammaticæ, aut verborum elegantiam pertinent) quęſtionibus avocari. Argumento ſit hac in contentione, quod ſacræ hiſtoriæ ſeries non eo ſit ordine contexta, quæ certam annorum continuationem referat.

Sed ne miſſam de Danielis hebdomadibus contentionem pretergrediamur; palam eſt ab Eſdrâ ad Machabęos, & à Machabęis ad Chriſtum Dominum interruptam eſſe hiſtoriæ ſeriem; & idcircò ex autoritate ſacrâ de temporibus nihil poſſe conſtitui: ad humanam proindè confugiendum eſt autoritatem, ex Gręcâ aut Romanâ Chronologiis ductam; prę-ſertim cum ſolorum Perſarum Regum quatuor, Cyri nimirùm, Cambyſis, Aſſueri, & Darii meminerint ſacri Codices. Quid autem ex humanâ Hiſtoricorum prophanorum induſtriâ conficietur? cum ſæpiùs nec Regum nomina, nec numerum, nec annos referant; aut integros pro imperfectis recenſere non dubitent; iique mediocris notæ Reges, & interregna quandòque prætermittant. Nos non latet Olympiadum à ludis Olympicis, qui in Elyde poſt quartum quemque annum in Jovis honorem cum frequenti Græciæ totius concurſu agebantur, ſic dictarum ſolemnis Epocha; ſed nec ad fidem faciendam videtur omninò ſufficiens. Nam ab Hercule inſtituti ludi illi plurimo tempore fuerunt intermiſſi, & interruptos inſtauravit Rex Iphytus. Quamobrem Olympiadum exordium ad Iphytum Elydis Regem referunt non pauci. Sed nec ab eo tempore ad Chriſtum uſque fuiſſe continuatos ludos illos certis argumentis poteſt quis firmare; cum ab illorum ſolemni apparatu & populorum concurſu avocarint, tùm civilia, tùm præcipuè cum Perſis & Romanis bella genti infenſiſſima. Hinc prodeunt tot diverſæ de Nativitate Chriſti ſententiæ: hanc volunt contigiſſe alii Olympiade 186. iſti 194. &c. Quamobrem undè fixa & rata poſſit fieri temporum illorum conſtitutio; (cum adeò ſit incerta Olympiadum origo, & continuatio, & calculus) dijudicent alii. Supererit aliud forſan perfugium, nempè Chronologia, quæ à conditâ Urbe Româ ducitur. At nec de illius Urbis conditæ anno conſtat. Eam quippè conditam teſtantur alii an. 38. ante primam Olympiad. alii an. 3. aut 4. Olymp. 6. Hi an. 2. Olymp. 7. iſti an. 1. Olymp. 8. nonnulli deniquè an. 4. Olymp. 12. Satius igitur nobis viſum fuit, laudatâ in ejuſmodi computis virorum eruditiſſimorum indefeſſâ diligentiâ, in iis ſolis, quæ fidem faciunt, hærere. Liberum erit Candidatis ampliſſima Chronologiſtarum opera conſulere, ſi curioſioris iſtius inquiſitionis ſtudio teneantur.

ARTICULUS SECUNDUS

Incarnationis veritas adverſus Ethnicos demonſtratur.

SI nunc temporis ſupereſſent apud nos Ethnici, fidemque Incarnationis, ut aliàs, quaſi ſtultitiam irriderent; cum illis rem ità conficerem. 1° unum rogarem eos, videlicet ut motam nos inter & Judæos contentionem articulo ſuperiori explanatam expendere luberet, & judicium ferre, an reverà Prophetæ de futuro Meſſiâ prænunciarint, quæ ipſos fuiſſe prælocutos diſputamus? & utrum ſacra illorum vaticinia in Chriſto impleta fuerint, ut referunt Evangeliſtæ noſtri? Poſtmodùm monerem eos, ad ejuſcemodi ferendum judicium auxilio ſibi futuros eſſe ſcriptores ſuos, qui de Chriſto & Judæis non pauca libris ſuis inſeruerunt. Tùm illos, ut olim è noſtris Tertullianus Apolog. cap. 21. ad Romanorum Annales & Archiva mitterem; ſimulque Pilati Judæorum nomine Romanorum Præſidis ad Tyberium Auguſtum de Chriſto relationem; & Tyberii ad Senatum de deferendis Chriſto divinis honoribus epiſtolam à noſtris, S. ſcilicet Juſt. Apol. 2. Tertull. Apologet. cap. 5. Euſeb. lib. 2. Hiſt. cap. 2. commemoratam laudarem. Poſtremò Hiſtoricis noſtris Matthæo, Marco, Lucæ, & Joanni, de Chriſti ſanctitate, doctrinâ, & miraculis fidem non poſſe detrahi paucis colligerem; cum geſta palàm in Urbe Hieroſolymitanâ, teſtibuſque Judæis & Gentibus recenſeant; nec ab ipſis Judæis hoſtibus infenſiſſimis fuerint unquàm falſitatis inſimulati. Etenim ad quid Matthæus, Marcus, Lucas, Joannes, Petrus, Paulus, & cæteri Apoſtoli, hæc commenti fuiſſent? Quid emolumenti ex fictione illâ ſibi propoſuiſſent comparandum? Nihil enim aliud illis præter calamitates, flagella, carceres, & cruentam mortem portenditur. Quâ verò induſtriâ viri illi omninò rudes & illiterati hæc ad Prophetiarum ſenſum adeò mirificè confinxiſſent? Quo tandem pacto viri, quâlibet ſeculari facultate deſtituti, fictionem ſimilem pluribus ex ipſis Judęis; ex Gentibus verò cujuſcunque ſortis & ætatis hominibus, ſeu Philoſophis, ſeu Magiſtratibus; imò potiùs orbi univerſo hæc ſuaſiſſent? Sed quid plura? An adeò facilis tùm Apoſtolorum, tùm & Diſcipulorum conſpiratio in falſitatem, quam nullus eorum prodat; quam tam conſtanter, & conſenſione unanimi, graviſſima inter tormenta variis in plagis propugnent, hoc unico Dei pręcepto compulſi: *Obediendum eſt Deo magis, quàm hominibus?* An Deus hominum illorum figmenta tot ſtupendis ubique terrarum conſpicuis confirmaſſet miraculis? Hæc omnia ſimul conjuncta ſi ponderarent Ethnici, certò conficerent & facilè, nihil niſi divinum in Prophetiis, & in Prophetiarum complemento, à nobis articulo ſuperiori laudatis occurrere.

Addimus nullum Ethnicorum animis ſuperfuturum ſcrupulum ex ipſis

Propheticis oraculis, ſi attento illa inſpiciant animo; cum hinc & indè Majeſtatis Divinæ ſplendorem exhibeant, nihilque ſit admirabilius Propheticâ illâ œconomiâ, quam tantâ religione à plurimis ſeculis ſervatam tranſmiſerunt Judæorum Patres, & tradunt continuò ipſi Judæi. Nam qui de Chriſto dixerunt Prophetæ, nec Chriſto fuerunt coætanei, nec quodam tempore ſuperiores, ſed ante Chriſtum natum pluribus floruere ſeculis, Jacob ſcilicet annis circiter 1755. Iſaias an. 751. Michæas 704. Jeremias 629. Zacharias & Aggæus 515. Daniel 578. Quis autem res tot annis antequàm eveniant, poſſet futuras prædicere, ſimul & adverſus temporum injurias Prophetiis ſuis ſecuritatem comparare, ita ut ad poſteros integræ tranſmittantur; quis, inquam, hæc præſtare poſſet, niſi Omnipotens, qui omnia ſimul tempora complectitur, & cujus reſpectu nihil futurum eſt, nihilque præteritum? Quamobrem illud argumenti genus in ſuæ divinitatis argumentum maximè indubitatum ità ſibi vindicat Deus Iſai. 41. ℣. 23. *Annuntiate quæ ventura ſunt in futurum, & ſciemus quia Dii eſtis vos.* Nihil igitur ad hujus dogmatis probationem validius illâ tot Prophetarum tam variis ſeculis & à ſe invicem remotiſſimis conſtanti conſenſione, de quâ nullatenùs inter Scriptores illos abſque divino beneficio conveniri potuiſſet. Undè confutatione opus non eſſet, ſi quis Prophetiarum illarum certitudinem & concentum ex ſyderibus repeteret. Nam quæcumque ſit Aſtrologiæ amplitudo, ex Aſtrologornm tamen conſenſu tota eſt in obſervatâ ſyderum conjunctione, quam cum animadverterint Aſtrologi cum variis factis cohærere, ſimilia eventa conjiciunt ex iterato ejuſcemodi ſyderum concurſu. An autem rectè colligant, hîc non expendimus? ſed eorum, quæ ad Meſſiam pertinent, nihil quidquam Moſem, Iſaiam, & alios Prophetas ex ſyderum conjunctione prænuntiare potuiſſe contendimus; cum anteà nihil ſimile fuiſſet unquam auditum. Paucis dicam, longè potiori jure de illis Prophetiis conſtituendum eſſe, quàm quod de ſomnii Nabuchodonoſoris cognitione Dan. 2. definierunt Arioli, & Magi, & Malefici, & Chaldæi. *In anno 2. Rebuchodonoſor, vidit Nabuchodonoſor ſomnium*, & eo perturbatus, Magis ſuis, niſi aperirent illud, familiæ excidium & mortem fuit comminatus. Aſtrologiæ defenſores his in anguſtiis conſtituti, ad quid, ut declinarent periculum, confugiſſent? An ad ſyderum concurſum? At ex illâ ſcientiâ Magi, licet in eâ verſatiſſimi, nihil quidquam ſibi pollicebantur; ſed Diis ſolis hanc rerum occultarum notitiam ſervatam eſſe profiteri non dubitarunt. Quamobrem à Nabuchodonoſore, ut illuſores, leonibus erant objiciendi, imminens niſi mortis periculum avertiſſet Daniel, qui divinâ revelatione inſtructus, in Nabuchodonoſoris memoriam revocavit quæ ipſius dormitantis animo fuerant manifeſta. Si hæc occulta hominum cogitationes ſuperarunt, quantò æquiùs præcellunt mirandæ & divinæ penitùs Prophetiæ veteres. Igitur in Deum ſolùm referri poſſunt, *nec voluntate humanâ*, ut ex noſtris S. Petrus aſſerit.

Epiſt. 2. cap. 1. ✠. 21. *Allata eſt Prophetia, ſed Spiritu ſancto inſpirati locuti ſunt Dei homines:* Deuſque ſolus, quæ ſic prænuntiavit, poteſt exequi. Longiùs cum Ethnicis excurreret oratio, ſi nobiſcum vellent expendere, quantùm ex Incarnationis Myſterio Dei juſtitiæ, miſericordiæ, & potentiæ accedat ſplendoris: quæ ſingula ſequenti articulo referentur.

Opponit 1° Ethnicorum Princeps Celius cum eruditis Judæis, nullum quidem eſſe divinitatis argumentum, Prophetiis certius, aut honorificentius, modò nihil Deo indignum menti objiciant, nec quicquam ab æquitate alienum. Porrò autem nihil Divinâ Majeſtate indignius, quàm Deum hominem factum morti tradi ut blaſphemum, & tanquam Legum Divinarum violatorem. Ab ejuſmodi placitis, inquiebat Celſus, abhorret ſenſus humanus: & proindè divina non ſunt illa vaticinia à Chriſtianis laudata; vel ſaltem vaticiniorum illorum interpretatio non eſt genuina; ideòque adverſus hanc innovatam, recènſque adinventam Prophetiarum explanationem, ut Deo indignam meritò reclamant Judæi in Prophetiarum lectione verſatiſſimi, quorum Doctores & Rabbini Prohetias illas eo ſenſu, qui Deum deceat, exponunt; dum ſcilicet Meſſiæ nomine prænuntiari contendunt Regem potentiſſimum, inſigni copiarum apparatu inſtructum, magnificoque comitatu ſtipatum, itemque auro, gemmis, & rerum omnium copiâ præfulgentem, qui orbem univerſum ad Moſaïcæ, ſeu Legis ſuæ obſervantiam ſit potenter adducturus.

Reſpondet è noſtris Origenes lib. 7. contra Celſ. humanum ſenſum à fide Incarnationis & Paſſionis Chriſti penitùs abhorrere; ſed ſi unus audiatur Deus in libris, quos ut divinitùs acceptos nobiſcum venerantur Judæi, nihil Deo dignius proponi poſſe, quàm *interpretabilem ad dicendum* in Omnipotente homine facto patientiſſimi animi pro inſtaurandâ hominum ſalute oſtenſionem, tot ac tam perſpicuis Prophetiis prænuntiatam. Allatas jam Prophetias hîc non referimus: addemus tantummodò ex articulo ſup. ſecum invicem adeò perſpicuè conſentire Davidem, Iſaiam, & alios Prophetas de illâ morte prælocutos, ut de Prohetiarum veritate nemini dubium ſuboriri poſſit. Obvia quoque ſtatim eſt Prophetarum in eundem ſenſum expoſitio, ab Apoſtolis & Evangeliſtis exſcripta. Horreſcit quidem Celſi, & quorumdam aliorum animus ad Crucis Chriſti ſpectaculum, & abjectum vitæ genus; quaſi hominem Deum factum dedeceat plebeïum vitæ inſtitutum, & mors adeo turpis & indigna; hæc ſit hominum mens: *Cogitationes Dei non ſunt ut noſtræ.* Nihil enim Deo dignius, quàm quod in hominum cedit commoda, ut Tract. de Attrib. quæſt. de Bonit. Dei fuſiùs oſtendimus. Ab humili ſtatu illo refugit quidem humanus ſenſus depravatus, & rerum corporearum amore perſtrictus; ſed non horret homo altiùs quæ divina ſunt ſapiens. An enim ad Majeſtatem Dei commendandam confert rerum creatarum pompa? An Divina Majeſtas creſcit, vel decreſcit bonorum terrenorum augmento, vel decremento? An non idem ſemper Deus, immenſus, ex ſe ſolo, non de alieno magnus. Ne igitur

Meſſiam

Meſſiam votis ſuis conſentaneum ſibi fingant Judæi craſſiores), & inclamare ſoliti: *Benedictus Deus, quia divites facti ſumus.* Nihil ſcilicet dignius Deo, quàm iſtud Paſſionis Chriſti Myſterium, quod Dei adverſus omnes homines benignitatem adeò impensè commendat.

Opp. 2. Origine, vitæ inſtituto, ſcientiâ, prænuntiandi facultate, virtute miraculorum, mortis præſtantiâ, cæteriſque adjunctis Chriſto præcelluit Apollonius Thyanæus, Pythagoricus Philoſophus; nec tamen divinitatis ideò particeps dicitur. Non eſt ergò, cur pro Deo habeatur Chriſtus. 1° originis dignitate Chriſto præſtitit Apollonius. Nam Apollonii nativitatem ipſius matri prænuntiavit Deus Marinus; cumq; illa perterrita, quid eſſet paritura poſtulaſſet, *meipſum paries*, inquit ille. Chriſtus autem cæterorum inſtar, nulloque præſignificante, ut contendunt Judæi, ex Fabro Joſepho & Mariâ ejus conjuge fuit oriundus. 2° nobilior longè fuit Apollonii, quàm Chriſti vitæ inſtituendæ ratio. Etenim 16. an. natus Apollonius ſolitarium vitæ genus ruri ſectatus eſt, à vino & matrimonio abſtinuit, calceis non eſt uſus, & veſtes præter confectas ex telâ forti reſpuit animo. Item à ruſticâ domo in Eſculapii Templum ſe contulit, hucque ab eo ſanationem poſtulaturi concurrebant, quotquot laborabant morbis. Nihil autem in Chriſto emicuit ſimile; ſed ignobilem originem, & obſcurum vitæ genus ſortitus fuit; cumque in vulgus prodiit, nihil in eo niſi vulgare occurrit, ſeu veſtes, ſeu victus, ſeu ſocietas ſpectentur; imò potiùs adeò communi vitæ inſtituto plebeculæ moribus ſerviebat, ut pro vini potatore, & familiari cum peccatoribus convictore apud Judæos audiret. 3° nec in ſcientiæ dono Chriſtus Apollonio par fuit. In Æſculapii quippè Templo piiſſimè verſatus Apollonius, ſcientiâ illâ fuit donatus, quæ ad omnem linguam, omnemque veritatem, & ipſas mentis cogitationes pateret. Hinc futura præſciens imminenti peſte Civitatem Epheſum liberavit; necnon diſſita quaſi præſentia conſpicatus, Epheſi clamabat, inquit Dion Caſſius lib. 67. Hiſt. Rom. *Rectè Stephane, euge Stephane, percute homicidam*: quo ſcilicet momento Romæ necabatur Domitianus. In procurandâ quoque felicitate publicâ longè ſuperior Chriſto fuit Apollonius. Quæ enim Regna non peragravit, ut à vitiis, quæ inoleverant, ea purgaret, & ad rectos mores ſuis componeret præceptis? Epheſum nempè ſaltationum, cæterorumque ejuſcemodi ludicrorum ſtudio liberavit, incitamentoque fuit ad præſtandam ſibi mutuam opem. Cæteras pariter Ioniæ Civitates ad meliorem frugem adduxit, & ad pietatem erga Deos. Ritus etiam ſacrificiorum edocuit Athenienſes. Similiter Spartæ mores antiquos adeò laudabiles, vel uno quidem verbo, renovavit. Item Imperatoribus ipſis, ut Veſpaſiano, qui ad eum in Ægypto diverſantem acceſſerat, ſingulari fuit in exiſtimatione. Tandem Domitiano & Nervæ poſtulantibus regendorum populorum rationem & leges, verbo & ſcripto tradidit. Quid verò effecit Chriſtus, quod ad hæc accedat? Intra unius Provinciæ arctæ admodùm fines ſe continuit. Viros tantummodò rudes

& plebeios, non Magiſtratus, aut Imperatores, non Civitates, non varias mundi partes erudivit, ut Apollonius, qui à Ciliciâ in Ioniam, tùm in Meſopotamiam, deindè in Babyloniam, hinc in Indias circumvolavit. Deindè luſtravit Italiam & Græciam, poſtmodùm Hiſpanias, & tandem in Ægyptum & Æthiopiam ſe contulit. 4° miraculorum præſtantiâ & magnitudine Chriſtum longè ſuperavit Apollon. Videlicet in Helleſponto compeſcuit terræ motum: in carcere juſſu Domitiani detentus, & conſtrictus catenis, ut Damidi ſocio adderet animos, & fidem faceret nihil ſe moleſti paſſurum, niſi luberet, femur vinculis ſolvit, & ſolutum alligavit: & cum quintâ poſt die coram Domitiano ſiſteretur, ipſius & frequentium Aulicorum oculis ſeipſum ſubduxit, raptus in aëra, & Puteolim tranſlatus. Quæ quidem arti Magicæ tribui non poſſunt; cum nec ſignis uteretur, nec magica verba proferret. Nec pariter arte Magicâ Viri Conſularis filiam Romæ ſuſcitavit è mortuis; cum nec ligaturas, nec cætera hujus generis adhibuerit media. Denique mors tam eximio viro digna fuit, & hominem Diis gratiſſimum ſapit, imò & Deum, ſi mortalis ad Divinitatis faſtigium poſſit provehi. Hæc referunt Apollonii Diſcipuli, nempè Maximus Ægienſis & Damis Philoſophus Athenienſis, tùm Philoſtratus, & alii viri commendabiles eruditione, veritatiſque ſtudio, qui, ut habet Hierocles, alter Apollonii diſcipulus, ob humani generis commodum, tot miranda opera litteris mandarunt. At verò ſi legantur vel ipſa imperitorum Chriſti Diſcipulorum ſcripta, nihil ſimile deprehenditur; quantumvis magnificè res à Chriſto geſtas extulerint. Verùm Chriſtus juxta ipſam Judaïcam Legem Deut. 13. jure fuit cruci affixus, ut qui tributo ſibi Dei nomine, Deorum numerum augere vellet; eique idcircò prælatus eſt Barrabas latro. Non eſt ergò, cur Chriſto concedatur Divinitas, quæ negatur Apollonio. *Noſtrum illud accuratum, ſolidumque de omnibus judicium, & Chriſtianorum levitatem*, inquiebat Hierocles in orat. ſuâ contra Chriſtianos, ut legere eſt apud Euſeb. lib. adverſus eundem, *inter ſe contendere liceat; cum nos illum* (nempè Apollonium) *qui tanta patravit, non pro Deo, ſed homine Diis charo gratoque habeamus: illi contrà ob paucula quædam prodigia Jeſum Deum prædicent.*

Reſp. tantùm abfuiſſe, ut Chriſto dignitate originis, vitæ inſtituto, dono ſcientiæ, facultate prænuntiandi, virtute miraculorum, mortiſque prçſtantiâ ſuperior fuerit Apollonius; ut ne vel in minimis Chriſto ſit conferendus. Præter Magicæ ſtudium, quid in Apollonii vitâ enituit, ut vel ex ipſo Luciano Sophiſtâ conſtat? Quid in illius diſcipulorum ſcriptis legitur prçter fabulas, meditato, ſed fruſtraneo penitùs conatu excogitatas. 1° etenim quid magis commentitium, quàm quæ de Apollonii nativitate referuntur? Deus Marinus inducitur; qui teſtes? ubi probationes? Pollicetur ille Deus ſeipſum ex Apollonii matre proditurum: ergo neque repugnat Deum ex Virgine hominem naſci. Sed ſibi conſtent Apollonii ſectatores: Si de futurâ illâ tam mirabili nativitate Ma-

rini Dei non dubitent; Apollonium igitur divinis, quibus Plutonem, aut alios Deos colunt, proſequantur honoribus. Jam verò ad ea, quæ articulo ſuperiori de Chriſti nativitate retulimus, attendant Ethnici, & fateantur vel narratione ſolâ corruere figmentum iſtud de Apollonii origine. Nihil verò magis divinum, nihilque teſtatius iis, quæ de inenarrabili nativitate Chriſti & origine jam exſcripſimus.

2° Apollonii mores & agendi rationem ſpectemus. Superbus ille vir Dei nomen & cultum tam ambitiosè conſectabatur, ut inſolenti veſte, quaſi manifeſto virtutum occultarum ſigno conſpicuus incederet, &, ex ipſo Philoſtrato, demonſtratâ ſibi Regis Parthorum imagine, exclamaverit: *O felicem Principem, ſi meis laudibus dignum te deprehenderim!* Dignus planè ſummâ laude vir, qui ſubditos in Imperatores ſuſcitat, ut in Neronem Cades in Hiſpaniis præfectum, & Nervam in Domitianum. Vir ſanè virtutum merito præcellens, qui à Domitiano interrogatus de Nervæ defectione à ſe concitatâ, impudenter mentitus eſt, ex ipſo Philoſtrato. Commendabilis prorsùs vitæ ratio, cujus pudere deberet enchomiaſtes, ſi vel ſolas in Indiâ compotationes Apollonii ob oculos poneremus. Qualis enim ſapientiæ ſectator dicetur vir ſæpè vino confectus? Si adeò fuit in exteris Gentibus parùm ſui compos; quid non peccavit, ubi occultandæ vitæ facultas erat? Dicam adhuc: quas laudes, aut potiùs quam vituperationem non meretur ejus in Euxenem levitas? Commendatiſſimum hunc Philoſophum coram Veſpaſiano cumulavit laudibus, quem poſteà, quòd ei vitio vertiſſet avaritiam, calumniis opprimere fuit conatus. O præclaros mores viri adeò inhumani, ut parvulum diſcerpſerit in partes; viri adeò parùm ſui compotis, ut vindictæ motum in Imperatorem Domitianum palàm cohibere non valuerit. Hîc in vindicandâ divinâ prorsùs Chriſti ſanctitate incaſſùm laborarem. De illâ enim vel ipſi Judæi, etiam quo tempore in eum machinabantur incuſationes, cogente Pilato, vel inviti convenerunt.

3° Fabuloſum eſt penitùs, quod de illâ Æſculapii opere Apollonio communicatâ ſcientiâ narrant ipſius demiratores. Si etenim adeò mirabilis ſcientia divinitùs illapſa illi fuit, cur, ex ipſo Philoſtrato, 14 an. Tharſi Rhetorem celeberrimum, & Philoſophos variis in locis audiit? Cur cæteris cum Philoſophis Româ decreto Neronis expulſus, tot Cades in Hiſpaniis arcana didiciſſe fertur? Nonne incauti Heroem ſuum cachinnis exponunt Apollonii enchomiaſtæ; dum linguarum omnium peritiam illi deferunt, cui opus fuit interprete ad conveniendum Indiæ Regem, & adeundos Brachmanos? Item rerum futurarum adeò fuit inſcius, ut eum Neronis obitus latuerit, donec in Siciliam adventaſſet, ibique mortis illius ſpargeretur rumor; ut avium audiret colloquia, & infantem in fruſta conciderit, quò ex ipſius viſcerum conſpectione res futuras colligeret; ut denique habendam apud Imperatorem orationem ſummo labore ornarit, neſcius ſe ab illo non auditum iri. Hoc autem in capite prudenter ſuæ inſcitiæ conſulebat, fato nihil non tribuen-

dum conteſtatus. Sed *mentita eſt ſibi iniquitas*, ſuamque in rebus futuris ignorationem prodebat, ubi fati ſanctiones ſe neſcire fateri compellebatur. Chriſti autem ſcientia ſe ubique divinam prorsùs exhibet; *Omnia nuda & aperta fuerunt oculis ejus*; in eoque fuere *omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi*. Hinc Phariſæis iniquas exprobrabat cogitationes. Hinc quas ſuſtinent à 17. ſeculis longè latéque diſperſi Judæi pœnas, tam certò prænuntiavit, ut ſup. art. expoſuimus.

4° Non miraculis ſpectatorum oculos cepit Apollonius, ſed præſtigiis. Undè à Domitiano nonniſi pro Mago habebatur, ex ipſo Philoſtrato. Eum pariter Magum vocat alter ex ipſius ſectatoribus, nempè Lucianus Chriſtianorum iniquiſſimus irriſor. Nec reipsà tot luſtravit Regiones, niſi ut Magicam artem edoceretur; quæ quidem ſcientia quandòque illi defuit. Si etenim Domitiani & frequentium Aulicorum oculis tam mirabili arcano potuit eripi, & vinculis crura ſolvere; cur prolixam barbam & cęſariem, Sectæ Pythagoricæ monimenta inſignia, ſibi abradi paſſus eſt; pręſertim cum nullam in corpus ſuum poteſtatem habere Domitianum teſtatus fuiſſet? Nec confutatione opus eſt in explodendâ peſtis Urbi Epheſinæ imminentis prædictione, & liberatione procuratâ: facilè quilibet ſimilibus vaticiniis ſibi nomen facere poterit. Quis enim malum, quod non continget unquàm, velut præſens portendere, ſimul & ab illo immunitatis procurationem fingere nequeat? Audiatur Apollonius Domitiano inquirenti, quâ ratione peſtem hanc pręſenſiſſet, ità reſpondens apud Hieroclem, ut refert Euſebius. *Diatâ*, inquit, *magis tenui, magiſque ſobriâ quàm cateri mortales uſus, ità primùs omnium qualitatem aëris vitiumque deprehendi*: quæ ratio naturæ vires non ſuperat. Sed res ipſa proruit vel narratione ſolâ: nam in Apologiâ pro Domitiano ſcribit Apollon. apud Philoſtratum, peſtilentiam in figurâ mendaci ſenis laceri ac pannoſi ſe præbuiſſe ſpectandum, eamque peragraſſe Epheſum. *Hanc ego conſpicatus*, inquit, *comprehendi luem, civitati non modò ſiſtens, verùm penitùs tollens.* Eam lapidibus cædi juſſit, ut habet Hierocles. Quis autem cum Euſebio *non liberè cachinnetur ad præſtigiatoris miracula*? Laudatam illam puellæ ſuſcitationem è mortuis non audet aſſerere Philoſtratus; quandòquidem ignotum ſcribit, an reverà obiiſſet. Nec verò credibile videtur ejuſcemodi miraculum, quod ne ipſis quidem Imperatoribus fuit manifeſtatum.

Chriſti verò miraculis quid præſtantius poteſt excogitari? Illum à Magiâ penitùs abhorruiſſe orbi univerſo conſtitit, non ex illis modò, quæ ante mortem & in morte, ſed & poſt mortem patravit per Diſcipulos. Dum viveret ligaturas nuſquam adhibuit, aut cætera id genus; imò rebus ſanationi procurandæ penitùs ex naturâ ſuâ contrariis uſus eſt, ut luto ad viſum reſtituendum. Magiam continuò damnavit; itemque Dæmones Magiæ autores vexavit, & ſæpenumerò depulit ex hominum corporibus. Quod & poſt ipſius mortem præſtitere ejus Diſcipuli, qui licet juxta Chriſti Prophetiam majora forent præſtituri miracula, ad

ea tamen patranda non alio uſi ſunt, quàm Chriſti demortui nomine. Voluptates, aut pecuniam, aut dignitates, vel ſolemne apud homines nomen, uti ſolent Magi, non ſectati ſunt unquam, nec in Magicis artibus ſuos inſtituerunt diſcipulos; ſed, ut habet ex noſtris Origen. lib. 1. contra Celſ. in hominum moribus ad ſanctam vitæ diſciplinam componendis laborarunt impensè, de futuro Judicii die, reddendâque ratione factorum premonentes. An ea fuit Apollonii virtus? an audivit quis demortui Apollonii nomine quid portenti fuiſſe factitatum? *Periit* ejus *memoria cum ſonitu.* Quid ergò promovit ipſius adverſus Chriſtum iniquitas? Profuit ad probandam electorum fidem, & ad illuſtrandam Chriſti divinitatem, cujus miracula omnium oculis adeò conſpicabilia fuere, ut nec ipsâ Phariſæorum invidiâ potuerint obſcurari. Nec verò ſemivivos ad vitam ſe vocare finxit, ut Apollonius; ſed mortuos verè ſuſcitavit, ut filium viduæ Naïm, & Lazarum à quatuor diebus in ſepulchro jam fœtidum. Quid plura? Tot & tam miranda ejuſcemodi opera præſtitit Chriſtus, ut ex ipſius Diſcipulis dilectiſſimus ea libris non poſſe contineri ſcripſerit.

5° Mortem ſuam voluit Apollonius occultam, ut immortale nomen conſequeretur, & ne quid humani teſtatus, de infixâ diſcipulorum animis ſui exiſtimatione aliquid deperderet. Chriſti verò longè alia fuit œconomia: de morte ſcilicet futurâ in cruce, de Diſcipuli proditione, de Judæorum adverſus ſeipſum ſceleribus Diſcipulos præmonuit ſemel & iterùm; dumque Judæorum ſatellitibus ſe permiſit, omnipotentiam ſuam fecit conſpicuam: hac enim voce, *Ego ſum*, nempè Jeſus Nazarenus, retroacti milites in terram corruerunt. Item divinam & ſupra hominum vires in tormentis conſtantiam, pietatem erga matrem, erga latronem munificentiam, & adverſus carnifices benignitatem ſignificavit. Ad ipſius mortem Sanctis Sanctorum appenſum velum confractum, lumen ereptum Soli, terra variis concuſſa motibus, & aperta mortuorum ſepulchra, hunc cœli & terræ dominatorem comprobarunt. Undè Centurio exclamavit: *Verè hic homo Filius Dei erat.*

Non minùs ad faciendam de Chriſti Divinitate fidem conferunt, quæ ipſius mortem ſunt ſecuta, Reſurrectionis ſcilicet ſplendor, in Cœlum Aſcenſionis gloria, Spiritûs ſancti donum, & mirabilis converſio Gentium, quas ſine Magiſtris & ſine Interpretibus Diſcipuli edocuerunt, non unicâ, ut Apollonius, ſed variis quibuſlibet locuti linguis. Denique tot miraculorum genera ab Apoſtolis patrata, ut mortuorum ſuſcitatio, & morborum ſanatio, vel ipsâ corporis umbrâ, vel ipſo linteorum contactu, vel ſolâ Nominis JESU prolatione. Ad hæc obſtupeſcant Religionis Chriſtianæ obtrectatores, nec levitatis incuſent Chriſtianos, quòd Chriſtum ut unum cum Æterno Patre Deum venerentur.

Poſtremò non ex miraculis modò, ſed & ex Prophetiis, quæ tot ſeculis Chriſti ortum anteverterunt, fidei ſuæ certitudinem & dignitatem repetunt Chriſtiani. Simile quid de Apollonio referant Philoſtratus, &

cæteri Apollonii laudatores, ſeu potiùs adulatores iniqui. Prophetias, quæ certò præceſſerint Apollonium, oſtendant, Prophetiarumque hujuſcemodi complementum ponant ob oculos.

Indoctos & mendaces vocat Hierocles Apoſtolos, qui de Chriſto ſcripſere: indoctos fuiſſe illos non diffitemur; ſed vel indè illuſtratur Evangelii veritas, quam commendat ipſa ſimplicitas, ut habet unus è noſtris, nempè Tertull. lib. de Reſurrect. carnis cap. 3. Ejuſque fideliores eò fuere teſtes Apoſtoli, quòd à Chriſto tradita nudè & apertè omnibus expoſuerint. Nam magnifico verborum apparatu, & fucato eloquentiæ faſtu, ſolis mendaciorum autoribus ad perſuadendum opus eſt. Hinc eâ tantâ ſimplicitate uſi Evangeliſtæ noſtri, orbi univerſo profuere ſuo ad vulgi captum divinâ ordinatione attemperato ſtylo, ut animadvertit ex noſtris Orig. lib. 6. contra Celſ. Et quod præter fidem videtur, imperitorum licet, ut criminatur Hierocles, Apoſtolorum dicendi genus ità fuit omnibus, cum egenis & divitibus, tùm ſenibus & juvenibus accommodatum, & in eo tanta eluceſcit majeſtas cum ſimplicitate, ut aptior nulla poſſit ad componendos hominum mores excogitari doctrina.

QUÆSTIO TERTIA.

Quæ Incarnationis convenientia, & neceſſitas?

ETHNICORUM & Judęorum confutationi ſubjungitur iſta queſtio ex SS. Patrum ſcriptis collecta, quòd nimirùm ad divinæ benignitatis adverſus homines in Incarnatione ſplendeſcentis magnificentiam utcumque delineandam aptiſſima ſit, & Candidatis ad varias hominum de ſe altiùs quàm par eſt ſentientium retundendas cavillationes, quàm maximè idonea.

ARTICULUS PRIMUS.

INCARNATIONIS convenientiam repetit Orig. lib. 3. contra Celſum ex divinæ benignitatis erga nos munificentiâ; quòd nimirùm Filius Divinus carnem induerit, non modò ut nos ex peccatoribus juſtos, ſed & divinæ naturæ participes efficeret. *Ab his, inquit, exordiis proveniſſe contextum naturæ divinæ cum humanâ, ut per divinæ communicationem humana hæc fieret divina, non in ſolo Jeſu, ſed & in omnibus quotquot unà cum fide aſſumpſerint vitam, qualem Chriſtus docuit, ſurſum ducentem ad Dei amicitiam, communionemque cum illo, omnes ob-*

ſervatores præceptorum Jeſu. Item ex S. Greg. Naz. orat. 36. Chriſtus *homo dicitur.... ut per ſe ſanctitate hominem afficiat, fermentique inſtar univerſæ maſſæ ſit, ſibique uniens quod condemnatum fuerat, totum illud à condemnatione liberet, omnia, pro nobis, quæ nos ſumus, excepto peccato, factus corpus, anima, mens (per quæ videlicet mors perſeverat.)* Quam rationem ità expoſuerat Apoſtolus Hebr. 2. ℣. 10. *Decebat enim eum, propter quem omnia, & per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, autorem ſalutis eorum per paſſionem conſummare. Qui enim ſanctificat, & qui ſanctificantur, ex uno omnes; propter quam cauſam non confunditur fratres eos vocare.* Cum enim noſtræ naturæ particeps factus eſt, ſuæ naturæ participationem nobis impertiit. Idem paucis ſubjicit S. Petrus 2. Epiſt. cap. 1. ℣. 4. fideles hortatus, ut memores ſint beneficiorum collatorum à Chriſto, *per quem*, inquit, *maxima & pretioſa nobis promiſſa donavit: ut per hæc efficiamini divinæ conſortes naturæ.* Quantum donum, quo conſtituimur filii Dei, & Deiformes! Undè in Orat. ſecretâ Dominicæ 17. poſt Pentecoſtem dicitur nobis concedi divinæ naturæ conſortium, ſimilitudo, & ſocietas.

S. Greg. Nyſſ. Orat. Catechet. cap. 24. ex divinâ Incarnationis œconomiâ omnipotentiam ità exornat: *Quòd omnipotens natura potuerit deſcendere ad humilitatem humanitatis, id poteſtatem magis oſtendit, quàm magna & quæ naturam ſuperant miracula. Nam quòd magnum quidpiam & excelſum effectum ſit à divinâ virtute, eſt quodammodò ſecundum naturam & conſentaneum. Neque novum & admirabile quidpiam auribus attulerit, quod dicitur univerſam quæ eſt in mundo creaturam, & quidquid extra ea quæ cernuntur comprehenditur, Dei virtute conſtitiſſe, ejus voluntate, ut ei viſum eſt, deductâ ad eſſentiam. Ad id autem quod eſt humile & abjectum deſcenſus, eſt quædam inſignis & redundans copia poteſtatis, quæ minimè impeditur in iis, quæ ſunt præter naturam. Quemadmodùm enim ignem,* ut perſequitur ibidem S. Greg. Nyſſ. *ſi inſtar gravium corporum videat quis deorsùm tendere, ejus rei ducitur admiratione, nempè quonammodò ignis eſſe ignis perſeveret, & in modo motûs excedat naturam tendens deorsùm; ſi verò sursùm feratur quidquam, eſt admirandum..... Ità etiam divinam & ſupereminentem potentiam, neque cœlorum magnitudo, neque luminarium ſplendor, neque univerſi ornatus, neque rerum naturalium perpetua adminiſtratio tantùm oſtendit, quantùm quod ſe demiſerit ad imbecillitatem noſtræ naturæ: nempè quomodò cum excelſum extiterit, in humili & abjecto id cernitur, nec deſcendit altitudo; quomodò humanitas connexa divinæ naturæ, & hoc fit, & eſt illud.* Ità quoque S. Baſil. lib. de Spir. Sancto cap. 8. & S. Greg. Naz. orat. 9. ubi pariter omnipotentiam in Incarnatione magis eluxiſſe ſcribit, quàm in creatione: *Hæc Salvator fecit*, inquit, *idque cum voluntate ſolâ nobis, utpotè Deus, ſalutem afferre poſſet, quemadmodùm & univerſam rerum machinam ſolo juſſu atque imperio procreavit. Majus autem, & ad incutiendum pudorem ac-*

commodatius nobis, contulit, nempè commiſerationem, atque honoris æqualitatem.

Et verò quid tam longè, quàm conditum & conditor, quàm ipſa ſanctitas & caro peccati, quæ in Incarnatione conjuncta ſunt? In his ita eminet Dei potentia, inquit Tertull. lib. de Carne Chriſti cap. 5. ut hominem in credendo tam mirabili Myſterio penè impudentem, & feliciter ſtultum reddat: Credenda ſcilicet mandantur, quæ pro ſui fatuitate mentem obſtupefacere videntur. *Natus eſt*, inquit, *Dei Filius, non pudet, quia pudendum eſt: & mortuus eſt Dei Filius, prorsùs credibile eſt, quia ineptum eſt: & ſepultus reſurrexit, certum eſt, quia impoſſibile eſt.*

Inſuper Omnipotentia Divina per Incarnationem omnibus malis, quibus natura infeſtabatur, congruum remedium adhibet. *Simile per ſimile repugnat*, inquit S. Greg Naz. orat. 38. *atque humana omnia, excepto peccato, ſuſcipit, conceptus quidem ex Virgine, animo & corpore à ſpiritu præpurgatâ: (nam & procreationem honore affici, & virginitatem præferri oportebat) Progreſſus autem Deus cum humanitate, unum ex duobus inter ſe contrariis, carne nimirùm & ſpiritu, quorum alterum deificavit, alterum deificatum eſt*, ut vulnera, quæ homini peccatum inflixerat, contrariis remediis ſanaret.

Alteram hujus Myſterii cauſam reddunt Sancti Patres: Ità S. Auguſt. tùm Tract. 2. in Joann. tùm & lib. de Fide cap. 25. ubi ſic habet: *Carnem induit, ut hominibus patientiæ exhiberet exemplum. Oportebat enim, & hoc juſtum erat, ut homines per patientiam humilitatis vincerent difficultatem infirmitatis carnis ſuæ; quia in eam per elevationem ſuperbiæ ceciderant.* Item de catechizandis rudibus cap. 4. ſic ſcribit: *Dominus Jeſus, Chriſtus, Deus homo, & divinæ in nos dilectionis indicium eſt, & humanæ apud nos humilitatis exemplum, ut magnus tumor noſter majori contrariâ medicinâ ſanaretur. Magna eſt enim miſeria ſuperbus homo; ſed major miſericordia humilis Deus.* Et Epiſt. 42. ad Madaurenſes: *ut magis homo timeret extolli faſtu hominis, quàm humiliari exemplo Dei.*

Prætereà cum totus homo corruiſſet per peccatum, ut utraque hominis pars renovaretur & reſurgeret, conveniens erat, quemadmodùm tract. 23. in Joan. docet S. Aug. ut caro fieret Chriſtus, *qui venit, ut excitaret corpus & animam hominis: utrumque quippè mortuum erat, corpus ex infirmitate, anima ex iniquitate. Reſurgat anima tua ab iniquitate per id quod Deus eſt. Reſurgat corpus tuum à corruptione per id quod homo eſt.* Anima videlicet non poteſt fieri beata, niſi participatione vitæ ſuperioris & immutabilis. Ut enim corpus ſe inferius anima vivificat; ità anima non fit beata, niſi per id quod eſt ſeipsâ ſuperius. Addit S. ipſe Doctor Ep. 3. ad Voluſ. priuſquàm Verbum Divinum carnem indueret, in tantis erroribus implicitos fuiſſe homines, ut adorarent Dæmones, divinoſque ipſi ambirent honores; ideòque, ut talem errorem eximeret,

eximeret, eorumque conſuleret infirmitati, maximè idoneam fuiſſe Verbi Divini Incarnationem.

Adhæc accedit, quòd ex Incarnationis Myſterio plurimùm illuſtretur divina miſericordia. Hoc enim beneficium non aliquo noſtro provocatus officio, ſed malè meritis, ingratis, & inimicis nobis contulit Deus. *Vix pro juſto quis moritur*, inquit Apoſt. Rom. 5. ℣. 7. *Nam pro bono forſitan quis audeat mori? Commendat autem charitatem ſuam Deus in nobis; quoniam cum adhuc peccatores eſſemus, ſecundum tempus Chriſtus pro nobis mortuus eſt ...... Cum inimici eſſemus, reconciliati ſumus Deo per mortem filii ejus.* Epheſ. 2. ℣. 3. *Nos omnes aliquandò converſati ſumus in deſideriis carnis noſtræ, facientes voluntatem carnis & cogitationum, & eramus naturâ filii iræ, ſicut & cæteri. Deus autem qui dives eſt in miſericordiâ, propter nimiam charitatem ſuam, quâ dilexit nos, & cum eſſemus mortui peccatis, convivificavit nos in Chriſto, (cujus gratiâ eſtis ſalvati) & conreſuſcitavit, & conſedere fecit in cœleſtibus in Chriſto Jeſu; ut oſtenderet in ſeculis ſupervenientibus abundantes divitias gratiæ ſuæ in bonitate ſuper nos in Chriſto Jeſu.* Incarnati quoque Dei miſericordiam quàm magnificè commendant verba hæc, omnium animis altiſſimè infigenda ad grati animi excitandam teſtificationem: *Sic Deus dilexit mundum*, ſicuti habetur Joan. 3. ℣. 16. *ut Filium ſuum unigenitum daret; ut omnis, qui credit in eum, non pereat, ſed habeat vitam æternam. Non enim miſit Deus filium ſuum in mundum, ut judicet mundum, ſed ut ſalvetur mundus per ipsum.* Quæ immenſa charitas Deum ad ſervi conditionem Philipp. 2. per exinanitionem dejecit, & ad mortem depreſſit indigniſſimam, ut in homine detritam Divinitatis imaginem reſtauraret. Hîc ſe ſiſtat amor neceſſe eſt; cum ultrà non habeat, quò poſſit excreſcere; & infrà non habeat, quò poſſit ſe deprimere. Per ſpinoſa malitiæ ſepta reus homo tranſire non poterat; ſed ſemetipſum ſubſternit Chriſtus, ut ſuper ipſum tranſeat.

Hinc pariter eluceſcit vel maximè Dei ſapientia. Cum enim Dæmon factâ Divinitatis comparandæ ſpe, mortem primis parentibus inflixiſſet; maximè conveniens erat, ut non nudâ divinitate, ſed occultatâ ſub aſpectabili mortalitate vinceretur. *Nec eſt ut quis exiſtimet*, quemadmodùm diſſerit S. Greg. Nyſſ. orat. Catechet. cap. 26. *fraude hanc viam & rationem à Deo pro nobis fuiſſe excogitatam ..... nam par pari pro meritis referre, per quod viciſſim decipitur deceptor, oſtendit juſtitiam.* Venenum præbuerat Diabolus; pharmaco curationem procurat Servator. In utroque cibo permixtio eſt; lethifera prior ob venenum; ſalutaris poſterior ob pharmaci virtutem & commoda: in priori dolus; in poſteriori eluceſcit ſapientia & benignitas.

Has verò fermè omnes Incarnationis delineandæ rationes ità ſimul complectitur idem S. Greg. Nyſſ. orat. Catech. jam laudatâ cap. 22. *Cum ergò*, inquit, *homo voluntariè in hanc incidiſſet calamitatem, qui ſe per voluntatem vitæ inimico ſubjunxerat; quare mihi ſimul omnia,*

quæ conveniunt iis, quæ de Deo ſentiuntur, bonitatem, ſapientiam, juſtitiam, potentiam, incorruptionem, & ſi quid eſt melioris ſignificationis. Tanquam bonus ergò movetur miſericordiâ ejus, qui ceciderat; & tanquam ſapiens non ignorat modum revocationis: ſapientia autem eſt, etiam ejus quod juſtum eſt, judicium. Quidnam ergo eſt in his juſtum? non aliquâ tyrannicâ in eum, qui nos poſſidebat, uti autoritate; neque ſummâ vi rapiendo ab eo, qui dominatum obtinebat, relinquere juſtæ defenſionis aliquam occaſionem ei, qui per voluptatem hominem redegerat in ſervitutem. Et cap. 23. *Vides quemadmodum cum juſtitiâ conjuncta ſit bonitas, & ſapientia non ſit ab eis ſeparata...... Voluiſſe enim dare ſalutem eſt teſtimonium bonitatis. Quod autem tanquam ex contractu fecit redemptionem ejus, qui tenebatur dominatu, oſtendit juſtitiam. Quod autem id quod capi non poterat, ſubtiliter excogitans effecit, ut capi poſſet ab inimico, id apertè ſummam arguit ſapientiam.*

Hæc pauca ex Antiquorum monumentis ad Religionis oſtenſionem excerpta inſerimus, ut Candidatis ſint incitamento ad pleniſſimos illos fontes adeundos, ex quibus uberes aquas ore pleno & affluenter haurire poſſint. Quod ſi præſtiterint, indè fidei fiet acceſſio plurima, indeque magnifica Verbi Divini comparabitur explanatio.

ARTICULUS SECUNDUS.

Quæ fuerit Incarnationis neceſſitas?

SUPPONENDA hîc eſt in neceſſitatem abſolutam & hypotheticam diſtinctio. Iſtud verò Myſterium qui abſolutæ vellet eſſe neceſſitatis, fines præſcriberet Omnipotentiæ Divinæ, quæ, ut habet S. Leo Serm. 14. de Paſſ. Dom. *potuiſſet humanum genus à dominatu Diaboli, ſolo imperio ſuæ voluntatis eruere.* Deo quippè *ad reparandum humanum genus ineffabiliter multa ſuppetebant*, ut ſcripſerat Serm. 2. de Nativitate Dom. De hac veritate ità conſtiterat apud S. Aug. ut lib. de Agone Chriſt. cap. 11. dixerit ſtultorum eſſe aſſerere Divinæ Sapientiæ defuiſſe aliud medium, quo repararet hominem.

Undè cum Antiquis in ſolâ Incarnationis neceſſitate ſecundum quid oſtendendâ hærendum eſt. Scilicet longè impar erat homo reus, qui debitas peccati pœnas exolveret, & quid veniâ dignum exequeretur. Ea enim erat hominis iniquitas, ut nihil levius mereretur, quàm infinitæ durationis pœnam. Cum enim ex perſonæ læſæ dignitate reperatur offenſæ gravitas, & infinitæ Majeſtatis Deum homo offendiſſet; ſanè maximi demeriti erat illius peccatum: & proindè, poſito decreto de redimendo humano genere per accuratam ſatisfactionem, neceſſaria erat Incarnatio Verbi, quod oblatâ infiniti meriti ſatisfactione, expianda ſuſceperat hominum delicta.

Addam adhuc cum S. Aug. lib. 3. de lib. arb. cap. 10. quòd animæ innocenti ipſa veritas cibus erat. A quo autem tempore in peccatum prolapſa fuit anima, terrenarum rerum amore capta, ea prioris dignitatis gradu ità excidit, ut rebus ſenſibilibus inniti opus habuerit ad veritatem intelligendam: ideòque operæpretium fuit, ut ipſa eadem veritas carnem indueret, ſeque hominum infirmitati eâ ratione attemperaret, tranſiretque in ægrotantis hominis cibum: quia nempè, ut ſcripſerat S. Irenæus lib. 4. adverſus Valentin. cap. 14. ſolus Deus veritatem docere poterat, noſque ad fidem dictis adhibendam adducere: *Deum ſcire nemo poteſt*, inquit, *niſi Deo docente, hoc eſt, ſine Deo non cognoſci Deum.*

Quæritur 1. cur Deus tot ab orbe condito ſeculis tam neceſſarium remedium homini lapſo negaverit?

Reſpondet ex Antiquis Arnob. lib. 2. illius moræ & temporum intercapedinis rationem nobis eſſe ignotam. Ad ſenſum autem Apoſtoli Rom. 5. reſpondet S. Greg. Nyſſ. orat. Catechet. cap. 18. & orat. de Nativ. Chriſtum veniſſe tempore opportuno, videlicet ubi ad ſummum gradum perveniſſet corruptela.

Has alii afferunt rationes. 1° quia, ut diſſerit S. Aug. Tract. 30. in Joan. per multam temporum ſeriem tam magnificus liberator Meſſias erat prædicendus: *Quantò major judex veniebat*, inquit S. Doctor, *tantò præconum ſeries longior præcedere debebat.* Hinc Apoſtolus ſcripſerat Hebr. 9. Chriſtum *in conſummatione ſeculorum ad deſtitutionem peccati* veniſſe, adimpletis videlicet Prophetarum vaticiniis. 2° quia neceſſum erat, ut homo ſuperbiâ lapſus diuturno experimento probatas haberet ſuas calamitates & impotentiam, quò ſibi ægrotanti quantùm eſſet opus ejuſcemodi medico, noſſet, & poſtularet curationem. 3° quia Moſaïcis & Propheticis præceptis paulatim inſtituti homines, ad Chriſti doctrinam capeſſendam facti ſunt quodammodò idonei. Undè, ut habet S. Aug. lib. 83. Quæſt. quæſt. 53. mundus unius hominis inſtar à parvulorum ſtatu ſub veteri Teſtamento, ad juvenile tempus ſub novo tranſlatus eſt.

Addit Orig. lib. 4. contra Celſum hominum curam ſingularem perpetuò geſſiſſe Deum, ſemperque viros aliquos, qui publicæ orbis ſaluti conſulerent, miſiſſe, (cujuſcemodi fuerunt Moyſes & alii) nec unquam hominibus defuiſſe. Quæ fuſiùs tractat S. Leo Mag. Serm. 2. de Nat. Domini.

Quær. 2. num Incarnatio Dæmoni nota fuerit?

R. latuiſſe Dæmonem. Nam, ut habet S. Ignatius in Epiſt. ad Epheſ. tria Myſteria clamoris, ſeu inſignia & celeberrima, videlicet Mariæ virginitatem, Chriſti ex Virgine ortum, & ejus mortem non noverunt Dæmones. Et ideò ex S. Aug. lib. 9. de Civ. cap. 21. mirandis licet operibus in eam dubitationem adducerentur, *forſan hic eſt Meſſias Deus promiſſus*; hanc tamen deponebant opinionem, *quandò ejuſcemodi opera paululùm ſupprimenda judicavit.* Quanquam cum in illo ſancti-

ratem præſtantiſſimam demirarentur, nihil non moverunt, ut eum aut è ſanctitatis faſtigio dejicerent, aut iniquis opprimerent accuſationibus.

Chriſto, inquiunt, ſubſiſtentiam humanam deeſſe noverat Dęmon, qui res omnes creatas habet perſpectas; & proindè noverat eam per Verbi ſubſiſtentiam ſuppleri; cum ſubſiſtentiæ creatæ vices nihil creatum gerere poſſit.

Reſp. nihil aliud intellexiſſe Dæmonem, niſi rei creatæ ſuam cuique eſſe ſubſiſtentiam. Quamobrem fugiebat ipſum, quâ ratione in Chriſto humana natura ſubſiſteret; nec admirabilem per Verbi hypoſtaſim ſubſiſtendi rationem ſubodorabatur.

QUÆSTIO QUARTA

Utrum non peccante homine Verbum Divinum naturam humanam induiſſet?

CONCL. Non delinquente homine, carnem non induiſſet Verbum Divinum.

Paucis rem abſolvemus; cum præſertim hîc de occultâ Dei voluntate moveatur quæſtio, huicque locum præbuerit non Scripturarum obſcuritas, aut Antiquorum in diverſos ſenſus abeuntium diſſenſio; ſed ſubtilis diſquiſitio Theologorum. Aperta eſt enim Scriptura, & unanimis Patrum, qui de hac quæſtione ſermonem habuerunt, conſenſio. Quamobrem cum non aliter de Deo rebuſque divinis, ut docet S. Hilarius, loquendum ſit, quàm ut ipſe ad intelligentiam noſtram locutus eſt; eam ſolam fuiſſe Incarnationis cauſam dicemus, quam ipſe per Prophetas nobis prænuntiavit, quamque Apoſtoli & Evangeliſtæ nobis expoſuerunt. In Prophetis autem hic unus occurrit divinæ miſericordiæ finis, videlicet ut populo *in tenebris*, & *in umbra mortis* ambulanti lucem admirabilem concederet, daretque filium, qui patris iram placaret noſque à peccatis eriperet. Hæc propemodùm eſt Iſaiæ dicendi ratio capitibus 40. 49. & 61. Apud cæteros Prophetas occurrunt ſimilia: ſed nunc temporis ſatis fuerit indicaſſe, quæ adverſus Judæos q. 2. exſcripſimus, ut obvia fiat illa veritas. Sic Danielis 9. non alia redditur adventûs Meſſiæ ratio, quàm *ut conſummetur prævaricatio, & finem accipiat peccatum, & deleatur iniquitas.* Eam ipſam & unicam incarnandi Verbi rationem expoſuit Angelus Joſepho Math. 1. ℣. 20. de Beatâ Virgine occultè dimittendâ cogitanti: *Joſeph fili David*, inquit Angelus, *noli timere accipere Mariam conjugem tuam: quod enim in eâ natum eſt, de Spiritu Sancto eſt. Pariet autem filium, & vocabis nomen ejus Jeſum.*

Ipſe enim ſalvum faciet populum ſuum à peccatis eorum. Et ipſemet Chriſtus de adventu ſuo diſſerens Matth. 18. ℣. 11. ſic habet: *Venit*, inquit, *filius hominis ſalvare quod perierat.* Et Luc. 19. ℣. 10. *Venit enim filius hominis quærere & ſalvum facere quod perierat.* Perveſtigentur cætera Domini, aut Diſcipulorum de Chriſti adventu verba; ſanè nihil aliud deprehendetur. Undè Apoſt. 1. Tim cap. 1. ℣. 15. *Fidelis ſermo & omni acceptatione dignus, quòd Chriſtus Jeſus venit in hunc mundum peccatores ſalvos facere.*

Aperta pariter & unanimis eſt hoc in capite Antiquorum conſenſio. *Si non haberet*, inquit S. Iren. lib. 5. adverſus Valentin. cap. 14. *caro ſalvari, nequaquam Verbum Dei caro factum eſſet. Si non fuiſſet peccatum*, ait Orig. Hom. 24. in Num. *non neceſſe fuerat Filium Dei agnum fieri, nec opus fuerat eum in carne poſitum jugulari; ſed*, inquit, *manſiſſet hoc quod in principio erat Deus Verbum.* Ità S. Athan. orat. 3. contra Arianos: *Cum homo efficitur*, inquit, *tum cauſa ſubſtituitur, cur eum oporteat carnem geſtare. Neceſſitas quippè indigentiaque hominum anterior eſt quàm illius nativitas, quâ ſublatâ carnem non induiſſet.... Ut homines excitaret, atque Diaboli opera diſſolveret, Salvator venit, atque illa cauſa eſt adventûs ipſius in carne: Reſurrectio enim non obtigiſſet, niſi mors fuiſſet.* Sic etiam S. Ambroſ. lib. de Incarn. cap. 6. *Quæ erat*, inquit, *cauſa Incarnationis, niſi ut caro, quæ peccaverat, per ſe redimeretur?* Quod & expreſſit tùm S. Aug. Serm. 8. de verbis Apoſt. ubi ſic ſcribit: *Si homo non periiſſet, filius hominis non veniſſet:* tùm & S. Cyrill. in Aſſertione 15. Theſauri, his verbis: *Si homo ad imaginem & ſimilitudinem Dei factus in ſuæ honore naturæ manſiſſet, nec à lege ſibi poſitâ per concupiſcentiam deviaſſet; creator mundi, creatura non fieret.* Cum igitur ſacri Codices alterius non meminerint Incarnationis cauſæ, quàm ut ſalvum fieret genus humanum; cum pariter Sancti Patres unanimi ſenſu definiant, homine non peccante venturum non fuiſſe Chriſtum; certè inconcuſſa manebit noſtra concluſio. Aliàs enim timendum ſemper eſſet, ne quod iniquè S. Auguſtino Julianus vitio vertebat, nobis opponatur: *Credamus*, inquiebat, *quod legimus, & quod non legimus nefas credamus aſtruere.* De quo principio, utpotè in Eccleſiâ indubitato conveniebat S. Auguſtinus.

Opp. 1. Si Dei Filius propter unicam hominum ſalutem mitteretur, ſanè præpoſterus eſſet amoris divini ordo. Filiis enim adoptivis poſtponeretur filius naturalis; & filii naturalis diſpendio filiis adoptivis provideretur; & hominum ſalus eſſet Incarnationis finis: Medio autem anteponitur finis; cum medium non expetatur, niſi propter finem. Igitur, etiam ſublatâ peccati labe, veniſſet Verbum Divinum, & carnem induiſſet ad ſuam gloriam hominibus manifeſtandam.

Reſp. falſam eſſe omninò illationem hanc. Deus quidem *ſic dilexit mundum, ut filium ſuum unigenitum daret.* Sed idcircò præpoſterus non eſt amoris divini ordo, nec unigenitus filius adoptivis poſtponitur; licet

propter unicam hominum ſalutem miſſus fuerit : tùm quia quemadmodùm Verbo Divino ex Incarnationis myſterio nihil dignitatis acceſſit; ità licet homine non peccante non ſumpſiſſet humanam naturam; nec profectò quidquam de ipſius dignitate deceſſiſſet: tùm quia Dominicæ Incarnationis finis intermedius, hominis ſalus eſt; finis vero ultimus, benignitatis divinæ adverſus homines commendatio. Scilicet ut orbis creatione omnipotentiam ſignificaverat Verbum Divinum; ſic & humanæ ſalutis inſtauratione manifeſtam fecit ineffabilem ſuam pro hominibus charitatem. In utroque autem opere *omnia propter ſemetipſum operatus eſt.*

Inst. 1. Si ceſſerit adeò in divinæ bonitatis gloriam natura humana aſſumpta; etiam, nullâ poſitâ hominis iniquitate, Deus Incarnationem fuiſſet executus; cum ſe neceſſariò diligat, & eo præſtantiſſimo amore ſectetur, quæ ad gloriæ ſplendorem ampliùs conferunt: aliàs enim ſibi deeſſet, nec media convenientiora ad procurandam ſui nominis commendationem ſeligeret: quod certè de Deo neutiquam ſentiendum. In ſtatu quoque innocentiæ plurima indè commoda fuiſſent profecta: familiaris nempè fuiſſet Dei cum hominibus per aſſumptam carnem conſuetudo, & beatâ ejus præſentiâ homo fruitus eſſet, & cœleſti ipſius inſtructus fuiſſet exemplo, & tandem cultum Majeſtati ſuæ conſentaneum, id eſt, divinum percepiſſet Deus, Deo nimirùm homine facto colente Deum.

Reſp. hos ſenſus humanos, an Deum decere poſſent, me non expendere: *Quis enim conſiliarius ejus fuit?* In ſapientiâ omnium cumulatiſſimâ exequitur Deus cuncta. Quapropter providentiſſimam hanc œconomiam venerabundus ſuſpiciat quiſque, nec ulteriùs progrediatur. Abſolutiſſimo quidem ſeipſum Deus proſequitur amore; ſed ex rerum extrinſecarum poſitione nullatenùs pendet iſte amor; alioquin & mundus ab æterno fuiſſet è nihilo educendus, & ex rebus externis aliquid commodi perciperet Deus, ex ſe, ab æterno, & neceſſariò ſummus. Ad hominem, inquiunt, innocentem voluptas ex convictu cum Deo homine facto dimanaſſet. Verùm familiaria colloquia, quæ cum Adamo adhuc integro miſcebat Deus, haud ipſi fuiſſent negata, etiamſi naturam humanam non induiſſet Verbum, aut ratione alterâ nobis occultâ inſonti homini Deus conſuluiſſet; nec eguiſſet homo rectus divino aſpectabili exemplo, ut ad ejuſmodi exemplar mores ſuos componeret, nec ut debitum Deo cultum ratione ſenſibus obviâ ediſceret: Nam in amore præſtantiſſimo Dei cultum præſtantiſſimum conſtitui reſciviſſet. Nec, ut quæſt. 1. de Sacram. att. 1. probabitur, rebus ſenſibilibus fuit homo factus obnoxius, niſi ut peccati pœnam ſuſtineret, ſuperbiæ faſtus domaretur, & qui rerum Dominus fuerat inſons conſtitutus, rerum dominatui peccator factus ſubjiceretur.

Opp. 2. Adæ cum Evâ in ſtatu innocentiæ conjugium, ex Eph. 5. ✝. 32. futuri aliquandò conjugii Chriſtum inter & Eccleſiam erat ſignum.

Sed ex Gen. 2. ℣. 24. iſtud conjugium peccatum anteceſſit: *Relinquet homo patrem ſuum, & matrem*, inquit Deus, *& adhærebit uxori ſuæ: & erunt duo in carne unâ.* Quibus verbis ità ſubjungit Apoſtolus: *Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto & in Eccleſiâ.* Quod confirmat S. Aug. lib. 1. de Nupt. & Conc. cap. 3. & 4. ubi obſervat in primorum parentum matrimonio varia bona fuiſſe futura, fidem ſcilicet, prolem, & ſacramentum. Quamobrem, permanente illo ſtatu, Verbum carnem induiſſet, ut ſignum ſequeretur veritas.

Reſp. nihil indè pro Incarnatione illo in ſtatu futurâ poſſe confici: tùm quia inter Chriſtum quà Deum, non quà hominem, & Eccleſiam conjunctionis ſignum in ſtatu innocentiæ futurum fuiſſet matrimonium: tunc enim conjunctione ſpirituali non minùs arctâ Deo adhæſiſſet homo, quàm Angelus; cujus conjunctionis ſignum ſenſibus obvium fuiſſet matrimonium: tùm quia ex ſolâ novi fœderis divinâ deſtinatione conjugium Sacramenti dignitatem habet, & Dei hominis facti cum Eccleſiâ unionem adumbrat. Nam dubio procul, permanente ſtatu illo feliciſſimo, fuiſſet parentum cum filiis perfecta & unanimis conſenſio; nec filii à parentibus, ut uxoribus adhærerent, & privatis familiarum rebus providerent, receſſiſſent. Quamobrem Adamus Prophetæ perſonam ſuſtinens, caſûs futuri omninò inſcius hæc protulit; aut potius Deus ipſemet, ex Matth. 19. ℣. 5. dixit: *Propter hoc dimittet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne unâ.* Quod ut impleretur, Verbum divinum è cœlis in terram delapſum fuit, ut Eccleſiæ ſponſæ adhæreret.

Opp. 3. S. Cyrill. Alex. lib. Theſ. Aſſertione 15. ſcribit Deum ante mundi initium conſtituiſſe Chriſtum ſalutis fundamentum, & proindè priuſquàm ruinam noſtram præſentiret: Nam ante ruinam jacitur fundamentum. Igitur decretum de Incarnatione peccati poſitionem antevertit.

Reſp. innuere tantùm ibi S. Cyrill. parata nobis fuiſſe hæc bona, priuſquàm laberemur, non verò priuſquam lapſuri prævideremur. Undè in eodem lib. Theſ. homine non peccante, Verbum non incarnandum fuiſſe ſcribit.

QUÆSTIO QUINTA
De humanæ naturæ aſſumptione.

ARTICULUS PRIMUS.
De Perſonâ aſſumente.

QUÆR. 1. an quælibet Sanctiſſimæ Trinitatis perſona, an tres ſimul humanam potuerint induere naturam? Et an ſolus filius eam induerit? Et quare?

E quæſtionibus iſtis, niſi ventilarentur in Scholis, pleraſque libenter prætermitterem; cum nihil in Codicibus ſacris, & apud Antiquos de illis occurrat, & quæ de illo myſterio fuerunt revelata, occupandis Candidatorum animis, & exercendæ fidei abundè ſufficiant. Quapropter de illis idem mihi ſentire liceat, quod de quibuſdam à Nebridio viro amiciſſimo propoſitis quæſtionibus olim protulit S. Aug. Ep. 168. ad eund. Illa namque *nec ſatis ad beatam vitam obtinendam mihi videntur pertinere; & ſi aliquid afferunt voluptatis, cum inveſtigantur; metuendum eſt tamen ne occupent tempus rebus impendendum melioribus.* Quia tamen conſuetudinis imperio ſerviendum eſt, paucis

Dico 1. potuiſſe quamlibet divinam perſonam carnem fieri: Nihil enim repugnare videtur; cum in iis quæ ſunt ad extra, eandem habeant poteſtatem. Undè quo jure filius ſolus carnem aſſumpſit, eodem jure illam aſſumere poterat quælibet Perſona divina.

Dico 2. tres quoque perſonas eandem ſimul naturam ſibi conjungere potuiſſe. Naturam enim aſſumere nihil aliud eſt, quàm eam habere ſuam, totamque facere ſui juris: quod utique in tribus Sanctiſſimæ Trinitatis Perſonis non repugnaret. Nec enim ideò tres eſſent homines, ſed tres habentes naturam humanam, & unus homo. Quemadmodùm licet iiſdem Perſonis communicetur divinitas, non ſunt tamen tres Dii, ſed tres habentes divinitatem, & unus Deus. Nec eâ in hypotheſi Pater futurus eſſet Filius propter communicationem idiomatum in eâdem naturâ. Nam Patri ea tantummodò communicarentur, quæ communicari poſſent, ſcilicet naturæ humanæ perfectiones, non verò perſonalitates relativæ, quæ communicari nequeunt.

Dico 3. ſolum Filium naturam humanam aſſumpſiſſe. *Solum Verbum caro factum eſt*, inquiunt Patres Concilii Tolet. 6. in Capitulo 2. *& cum tota Trinitas cooperata ſit formationem ſuſcepti hominis, (quoniam inſeparabilia*

inſeparabilia ſunt opera Trinitatis) *ſolus tamen Filius ſuſcepit humanitatem in ſingularitate perſonæ, non in unitate divinæ naturæ.* Eadem olim Nebridio venerat in mentem difficultas, cujus à S. Auguſtino poſtulavit explicationem. Rem autem difficilem licet profeſſus S. ipſe Doctor, aliquam tamen amiciſſimi hominis ingenio accommodatam ſubjungit, ſed ita ſubtilem, ut eam, fateor, exſcribere non potuerim, quòd meæ tenuiſſimam longiùs ſuperet mentis aciem.

Opp. Verbo conjungi non potuit natura humana, quin toti Trinitati conjungeretur; quia actio ad extra toti Trinitati communis eſt, & quod unitur perſonalitati, divinitati quoque unitur.

Reſp. actiones ad extra eſſe quidem toti Trinitati communes efficienter, ut loquuntur, non verò terminativè. Undè naturæ humanæ aſſumptio, ut eſt actio, communis eſt toti Trinitati; terminativè autem, atque adeò ſecundum denominationem, ſoli filio vindicanda eſt, qui non per naturam divinam, ſed per ſuam perſonalitatem naturam humanam terminat. Cęterùm licet Perſona divina identificetur naturæ divinæ, non ſequitur tamen ipſam identificari Perſonis divinis, alioquin Pater eſſet Filius: quæ autem competunt Perſonis, quà Perſonæ ſunt, non competunt aliis.

Dico 4. idcircò Filium, non verò Patrem, aut Spiritum Sanctum, naturam humanam ſumpſiſſe: 1. quia ex S. Athan. lib. de Incarn. congruum fuit per Filium rerum Creatorem reſtaurari hominem lapſum. 2. quia per imaginem Dei veram & naturalem refici decebat deformatam divinitatis in homine imaginem, uti tradunt ipſe S. Athan. lib. de Incarn. S. Cyrill. lib. 1. in Joann. & S. Joan. Damaſc. lib. 4. de Fide Orthodoxâ, cap. 4. 3. quia Verbi eſt Patrem manifeſtare, ex S. Iren. lib. 5. adverſus Valentin. cap. 1. Denique decretum erat, ut Perſona Divina homo facta, Pontificis dignitatem & nomen ſibi aſciſceret, quò nos ſacrificio ſuo purgaret, juſtitiæque divinæ ſimul ſatisfaceret: Ex Apoſt. autem Hebr. 5. ℣. 4. & 5. nemo ſibi ſumere debebat honorem, ſed ab alio erat vocandus, tanquam Aaron. Quamobrem, ut Filius à Patre mitteretur, conveniens fuit.

Quærunt pręthereà Theologi, an pręciſa à relationibus divina natura per ſe aliam naturam creatam in perſonæ unitatem aſſumere potuerit?

Reſp. hæc fieri non potuiſſe nobis videri. Cum enim, ex Tract. de Trin. natura divina per ſolas relativas ſubſiſtentias compleatur, & impoſſibilis ſit abſoluta; quomodò alteri naturæ ſine ſubſiſtentiâ conjungeretur, ut totum ſubſtantiale conſtitueret? Hæc quippè implicant in terminis, ut ſcilicet naturam aſſumere poſſit natura divina in Perſonæ unitatem, nec illi ratio perſonæ accedat.

ARTICULUS SECUNDUS.

De aſſumptâ naturâ.

QUÆR. 1. utrum Verbum Divinum naturam per ſe ſubſiſtentem potuerit aſſumere?

Reſp. non potuiſſe: aſſumpta enim natura per propriam & per alienam ſubſtitiſſet; & proindè fuiſſent duæ perſonæ, & hypoſtatica conjunctio penitùs deſtructa. Nam, ut habet Ruſticus Diaconus in Diſp. contra Aceph. ex præexiſtentibus per ſe perſonis unitio ſecundum ſubſiſtentiam fieri nequit. Ità & Maximus Martyr in opuſc. de S. Cyrilli ſententiâ, ubi negat ex duabus hypoſtaſibus ſeparatis quid unum poſſe confici. Ità pariter Boëtius lib. de duabus naturis Chriſti adverſus Eutychetem.

Hæc fuerunt etiam doctrinæ catholicæ adverſus Neſtorium fundamenta: quia nimirùm poſitis duabus perſonis, extitiſſet unica unitio moralis; nec Deus fuiſſet homo; nec Chriſti meritum & opera homini Deo tribuerentur; ſed Deus, quæ divina, & homo, quæ hominis ſunt, præſtitiſſent.

Quær. 2. an Verbum Divinum ſingularem hominis naturam, an verò univerſalem ſumpſerit?

R. Verbum Divinum ſingularem hominis naturam aſſumpſiſſe, non verò univerſalem; quia Chriſtus eſt hic homo, non omnis homo. Huic quæſtioni locum dedere quædam Antiquorum verba, cujuſcemodi occurrunt apud S. Cyril. lib. 1. contra Neſtor. Chriſtus, inquiunt, per maſſæ noſtræ primitias univerſam naturam humanam induit. Sed illa verba recto ſenſu intellecta nihil aliud innuunt, quàm Chriſtum univerſam hominum naturam ſuſcepiſſe curandam, & à peccatis liberandos quoſlibet & omnes homines, eorum naturâ ſibi adunatâ, & communicatâ nobis ſuæ divinitatis eminentiâ; ſicque nos quid unum moraliter cum Chriſto fieri, juxta ipſius Chriſti orationem Joan. 17. Quam cum Deo conjunctionem arctiſſimam, & hominibus perhonorificam exponit S. Athan. orat. 3. contra Arian.

Quær. 3. an alteri naturæ conjungi potuerit Verbum Divinum, quàm humanæ? Ad quam quidem quæſtionem, cum ex hujus alterius ſolutione pendeat, an videlicet immediatè, vel ſolùm mediante animâ, naturæ divina & humana conjungi potuerint;

Reſp. 1. corpus mediante animâ Verbo fuiſſe unitum. Hinc ſolvebant Antiqui difficultates Ethnicorum, quos duo præcipuè movebant. 1. enim Divinæ Majeſtatis in lutum noſtrum demiſſio videbatur illis Deo prorſùs indigna. 2. non intelligebant quomodò poſſet conſiſtere Spiritûs ſimpliciſſimi cum craſſo ac terreno corpore commixtio, & ad unam

conſtituendam perſonam coagulatio. Quos ſcrupulos ut eximerent Antiqui, reponebant 1. animam ſpiritualem quotidiè corpori adunari; 2. naturæ humanæ divinam Verbi perſonam mediante animâ conjungi. Addit S. Aug. lib. 10. de Civ. cap. 29. faciliùs eâ ratione in fidem recipi Dominicam Incarnationem, cum non difficulter intelligamus ſpiritui cohærere ſpiritum, & incorporeo incorporeum. Nam longè major eſt Deum inter & animam, quàm animam inter & corpus ſocietas; quia major eſt inter ſpiritum & ſpiritalem naturam conjunctio, quàm inter ſpiritualem & corpoream naturam.

Reſp. 2. ſolâ mediante animâ corpori humano Verbum Divinum potuiſſe conjungi.

Hæc eſt Antiquorum doctrina. Non enim, inquiunt, potuit natura ſpiritalis, cujus ſimplicitatis & perfectionis eſt divina, cum terreſtri & craſſâ ſubſtantiâ coaleſcere, niſi per medium aliquod ſpiritale, nempè per animam, quæ utpotè ſpiritalis Deo adhærens ſimul & corpori, ut compars, medii locum habet: *Hac ergò*, inquit Orig. lib. 2. de princip. cap. 6. *ſubſtantiâ animæ inter Deum carnemque mediante: Non enim poſſibile erat, Dei naturam corpori ſine mediatore miſceri. Naſcitur, ut diximus, Deus homo, illâ ſubſtantiâ exiſtente, cum utiquè contra naturam non erat corpus aſſumere; ſed neque rursùs anima illa, utpotè ſubſtantia rationalis, contra naturam habuit capere Deum.* Pariter, inquit S. Greg Naz. orat. 1. *ob hanc cauſam Deus animæ interventu carni junctus eſt, ac res inter ſe disjunctæ & diſſidentes per interpoſitæ rei cum utrâque illarum affinitatem & cognationem copulatæ ſunt, atque omnia propter omnia, & pro uno illo generis noſtri principe in unum coiërunt.* Et orat. 35 per intermediam mentem Verbum cum carne conjunctum eſt. Et Epiſt. 1. ad Cledonium: quoniam autem miſceri nequit cum carne Deus, anima verò velut in interjecto ſpatio eſt; illinc habuit & craſſæ molis ſocietatem. Eadem eſt diſſerendi ratio S. Ambroſii Tract. in Symb. cap. 13. *Verbum*, inquit, *& ſubſtantia Dei, quæ per omnia incorporea eſt, corpori humano inſeri non poterat, niſi aliquâ ſpiritali naturâ mediante, id eſt animâ.* Eam doctrinam Rufinus in idem Symbolum exponit hac comparatione: *Sicut lux omnia membra corporis illuſtrare quidem poteſt, à nullo tamen eorum, niſi à ſolo oculo capi poteſt; quia ſolus hic capax eſt lucis: ità cum ſola anima Deum capere poſſit, mediante illâ Verbum carni copulatum eſt.* Similia colligit S. Aug. tùm Epiſt. 3. ad Voluſ. tùm & Epiſt. 120. cap. 4. Hæc denique doctrina ſextæ Synodo placuit in Conſtantini Pogonati Edicto, quod Synodus probavit.

Aptiſſima quoque viſa eſt illa ſententia Sanctis Patribus ad confutandos Apollinariſtas. Si enim Verbum non potuit conjungi corpori, niſi mediante animâ; igitur Chriſtus ut homo animâ ſuâ non fuit privatus.

Opp. graviſſimum indè incommodum ſequi. Nam ex receptâ univerſim ſententiâ, *Quod Chriſtus ſemel aſſumpſit, nunquam dimiſit,*

At, poſitâ illâ ſententiâ, corpus in triduo mortis dimiſiſſet: deſiiſſet enim hypoſtatica conjunctio; quandoquidem remotum fuiſſet illius conjunctionis vinculum abſolutè neceſſarium, videlicet anima, quæ deſcendit ad Inferos. Sequeretur etiam adverſus locum illum Davidicum Pſ. 15. ℣. 10. *Nec dabis Sanctum tuum videre corruptionem*, à S. Petro Act. 13. de Chriſto Domino expoſitum, Chriſti corpus per triduum illud ſublatâ hypoſtaticæ unionis dignitate vidiſſe corruptionem.

Reſp. hæc docuiſſe Antiquos, nempè Verbum nonniſi mediante animâ potuiſſe corpori adjungi, & mortis triduo non dimiſſum fuiſſe à Chriſto corpus, nec juxta David. Pſalm. 15. Chriſti corpus vidiſſe corruptionem: quod præſignificatum beneficium non in conſervandâ intra illud breve tempus corporis integritate poſitum erat, cum ad annos plures quibuſdam juſtorum corporibus hæc fiat ſingularis gratia; ſed quòd unionis hypoſtaticæ dignitas corpori & animæ licet ſeparatis non auferretur. Quomodò verò Deus corpori adhæreret animâ remotâ, an ratione divinitatis ſolius, an influxu quodam hypoſtatico, non expoſuerunt Antiqui: quod ab illis accepimus docemus; aliud omne prætermittimus.

Nec tamen deſunt penitùs Philoſophicæ rationes, profectæ tùm ex habitudine ad animam, tùm ex propenſione corporis ad animam, præſertim verò ex divinitatis amplitudine. Sed de his cum Majoribus ſilemus.

Jam, ut propoſita ſolvatur quæſtio.

Reſp. 1. non videri, cur Deus Angelicæ, ſicut & humanæ naturæ in perſonæ unitatem conjungi non potuiſſet: illud tamen Angelis non fuiſſe conceſſum beneficium exiſtimat S. Aug. Tract. 110. in Joan. quòd *tantò damnabilior eorum judicata ſit culpa, quantò erat natura ſublimior*: aut quia non univerſa ſpecies Angelica perierat: aut denique aliis de cauſis nobis ignotis.

Reſp. 2. ex Sanctorum Patrum doctrinâ mox expoſitâ, irrationali creaturæ hanc dignitatem non potuiſſe conferre Verbum; cum nonniſi mediante animâ corpus ſumere potuerit. Addam Divinam Majeſtatem videri dedecere irrationalis creaturæ aſſumptionem: ideòque Verbum Divinum non potuit naturam irrationalem aſſumere.

Opp. Qui aſſerit illud à Deo fieri non poſſe, ab antiquâ doctrinâ recedit. Tertull. enim lib. de carne Chriſti Marcionem, qui Verbi Divini ex muliere nativitatem variis ingenii humani figmentis impugnabat, ità comprimit cap. 4. *Si reverà de lupâ, aut ſue, aut vaccâ prodire voluiſſet; & fera, aut pecoris corpore indutus, Regnum cœlorum prædicaret; tua, opinor, illi cenſura praſcriberet: turpe hoc Deo, & indignum hoc Dei Filio, & ſtultum propterea qui ità credit. Sit planè ſtultum, ſi de noſtro ſenſu judicemus Deum. Sed circumſpice Marcion, ſi tamen non deleſti.* Igitur ex Tertull. de lupâ & cæteris animantibus prodire, & hominum oculis ſe aſpectabilem præbere Dei Filium,

poſſibile fuit; quia, inquit, nulla res creata, cum ſit Dei opus, Deum poteſt dedecere. Quam rationem S. Aug. in lib. de præcipuis Religionis Catholicæ capitibus adverſus Manichæos, ſeu in lib. de verâ & falsâ Religione cap. 16. probatam ſic explanat: *Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis; ità enim demonſtravit carnalibus, & non valentibus intueri mente veritatem, corporeiſque ſenſibus deditis, quàm excelſum locum inter creaturas habeat humana natura; quod non ſolùm viſibiliter, (nam & id poterat in aliquo æthereo corpore, ad noſtrorum aſpectuum tolerantiam temperato) ſed hominibus in vero homine apparuit: Ipſa enim natura ſuſcipienda erat, quæ liberanda.* Cenſuit ergo pariter S. Aug. aliud corpus præter humanum potuiſſe Verbum ſuſcipere. Nemo autem Patribus illis eruditiſſimis hujuſmodi ſententiam vitio vertit.

R. non opinatum fuiſſe Tertullianum de lupâ, aut ſue prodire potuiſſe Verbum, licet ipſius hæc ſint opera; ſed ad coërcendam Marcionis, Verbi ex homine nativitatem ut ſtultum quid & Deo indignum inclamantis petulantiam ſic eſſe locutum: Eſto, inquit, ex ferâ prodire Dei Filium, & lupum vocari aut bovem quid turpe ſit, quia abhorret humana mens: verùm non ità ad inſaniam referendum eſt Incarnationis opus, quod hominum ſenſu Deus ipſemet per Apoſtolum 1. Cor. 1. vocat ſtultum, ſed ad confundendam hominum ſapientiam idoneum: *Quæ*, inquit, *ſtulta ſunt mundi elegit, ut confundat ſapientes.* Oſtendit autem Tertul. ex humanâ Chriſti origine non ſtultum opus proficiſci, ſed Deo dignum: *Quænam hæc ſtulta ſunt*, inquit? *Converſio hominis ad cultum veri Dei, rejectio erroris, diſciplina juſtitiæ &c.* Sed etſi conjunctione immediatâ Dei Verbum naturæ corporeæ potuiſſe copulari ſenſiſſet Tertull. quid indè adverſus autoritatem Sanctorum Patrum ſtabiliretur? cum ipſe Tertull. cenſuerit animam non eſſe omnis materiæ expertem, quod & hoc ipſo in libro cap. 11. probat.

S. Aug nihil quoque protulit, quod vel tantiſper nobis noceat. Nihil quippè tradit aliud, niſi Verbum potuiſſe æthereo corpore uti, ut ſeſe infirmioribus noſtris oculis attemperaret; quod in veteri Teſtamento ſępiùs, juxta Antiquorum placitum, pręſtitit: Sed de unione hypoſtaticâ neutiquàm diſſerit; imò verò ubi illam unionem explicat, ut Ep. 3. ad Voluſ. c. 3. eandem cum Antiquis doctrinam ſupponit. *Duarum rerum incorporearum commixtio*, inquit, *faciliùs credi debuit, quàm unius corporeæ, & alterius incorporeæ. Nam ſi anima in ſuâ naturâ non fallatur, incorpoream ſe eſſe comprehendit: multò magis incorporeum eſt Verbum Dei, ac per hoc Verbi Dei & animæ credibilior debuit eſſe permixtio, quàm animæ & corporis.* Eadem eſt ejus doctrina in Epiſt. ad Honorat. cap. 4. Hinc argumentum adverſus Apollinariſtas colligit lib. de Agone Chr. cap. 8.

Quęr. 4. an hominum meritis ad hanc conjunctionem Deus fuerit incitatus?

R. nequaquàm. Nam homo illam unionem nec de condigno, nec de congruo, ut loqui ſolent Theologi, mereri potuit. Quid enim Dei benevolentiâ dignum præſtitiſſent homines *filii iræ*, omnes propterea Deo exoſi, & qui nihil ſine Chriſto poſſunt? Undè cum unio hypoſtatica ſit meriti principium, & omne meritum prævertat meriti principium; ſanè Dominica Incarnatio meritis humanis non fuit repenſa. Hinc, ut habet S. Aug. Ep. 57. ad Dard. *Singularis eſt illa ſuſceptio, nec cum hominibus aliquibus ſanctis, quantâlibet ſapientiâ & ſanctitate præſtantibus, ullo modo poteſt eſſe communis, ubi divinæ gratiæ ſatis perſpicuum, clarumque documentum eſt. Quis enim tam ſit ſacrilegus, ut audeat affirmare aliquam poſſe animam per meritum liberi arbitrii, ut alter ſit Chriſtus, efficere? Ut ergo ad perſonam Verbi unigeniti pertineret, quo pacto per liberum arbitrium communiter omnibus, & naturaliter Deum una ſola anima meruiſſet, niſi hoc ſingularis gratia præſtitiſſet, quam fas eſt prædicare, de quâ nefas eſt velle judicare?* Quod & apertè tradit Enchirid. cap. 36. ſcribens ad filii dignitatem nonniſi gratiâ evectum fuiſſe Chriſtum. *Quid natura humana*, inquit, *in homine Chriſto meruit, ut in unitatem perſonæ unici Filii Dei ſingulariter eſſet aſſumpta? Quæ bona voluntas, cujus boni propoſiti ſtudium, quæ bona opera præceſſerunt, quibus mereretur iſte homo una fieri perſona cum Deo?*

Quod opponunt quidam ex comparatâ meritis viſione intuitivâ, ut colligant Incarnationem meritis potuiſſe deferri; non attendunt viſionem eſſe operum, quæ divino adjuti auxilio elicimus, præmium, & omnis gratiæ originem Incarnationem ſupponere; iſtam verò nihil ſe prius, ex quo profluat, habere, totamque in Dei miſericordis beneplacitum eſſe referendam.

QUÆSTIO SEXTA

Qui circa humanitatem Chriſti ante unionem erraverint?

CONFUTATIS in Tract. de Trin. Chriſti divinitatis hoſtibus, de iis tantummodò, qui Chriſti humanitatem impugnarunt, supereſt agendum.

ARTICULUS PRIMUS.

Refelluntur qui Chriſtum in ſpeciem tantùm hominem fecerunt.

ISTORUM facilè Princeps Simon Magus ſe apud Judæos, non in carne, ſed in ſpecie ſolâ, & Jeſum Chriſtum dictum, apparuiſſe dicebat, teſte S. Cyrillo Hieroſol. Cathech. 6. Saturninus veram pariter Chriſto carnem abſtulit, ut referunt S. Iren. lib. 1. cap. 22. & Tertull. lib. de præſcript. cap. 46.

Huic impietati Baſilides Alexand. adjiciebat Chriſtum, dum cum Simone Cyrenæo crucem geſtaret, in ſuam Simonem illum commutaſſe figuram, Simonemque in cruce ſubiiſſe mortem, adſtante interim Chriſto, & Judæos irridente ſub formâ ipſis non aſpectabili: ità refert S. Iren. lib. 1. adverſus Valentin. cap. 23.

Phantaſticam etiam carnem Chriſto affinxit Cerdo ex Tertull. lib. de Præſcript. cap. 51. Cerdonem ſecutus fuit Marcion ex eodem Tert. lib. de carne Chriſti cap. 1. & libris quinque, quos contra eum edidit. Nec alia fuit ſententia Manichæorum, ut referunt S. Epiph. Hæreſi 66. & S. Auguſt. Hær. 46. Nec alia Priſcillianiſtarum mens, ex S. Leone Ep. 93.

CONCL. Veram carnem Verbum induit.

Prob. quia ex Joanne cap. 1. ✝. 14. *Verbum caro factum eſt.* Rom. 1. ✝. 3. *Factus ex ſemine David ſecundum carnem.* Et cap. 9. ✝. 5. de Iſraëlitis diſſerens idem Apoſtolus addit: *Ex quibus eſt Chriſtus ſecundum carnem, qui eſt Deus ſuper omnia benedictus in ſecula.* Quibus verbis & ſimilibus Catholicam veritatem aſtruunt ſancti Patres contra ſui temporis Hæreticos, ut S. Iren. lib. 3. adverſus Valentin. cap. 18. Tertul. lib. de carne Chriſti & libris contra Marc. Patres Epheſini Ep. ad Neſtor. & ipſe S. Cyrill. Ep. 4. ad eundem Neſtor.

Denique ſi humanam naturam Verbum in ſpeciem tantùm induiſſet, totum aſſumptæ à Chriſto carnis myſterium, prorsùs inane fictitiumque eſſet. Quamobrem omnibus, ut habet Apoſtolus 1. Cor. 15. hominibus miſerabiliores eſſemus, utpotè qui præſtigiis deluderemur. Quæ etenim certiora humanæ naturæ indicia poſſunt haberi, quàm quæ in cæteris hominibus aſpectabilia ſunt? Videlicet Chriſtus homo futurus prędicatur in laudatis ſuprà Prophetarum libris. Item illius annunciatur ex Virgine nativitas, & in utero materno ſalutatur Luc. 1. Naſcitur, circumciditur, & coram Deo ſiſtitur in Templo, Luc. 2. A Magis adoratur, & à Joſepho transfertur in Ægyptum, Matth. 2. Parentibus eſt ſubditus Luc. 2. Eſuriit Matth. 4. Lacrymatur Luc. 19. & Joan. 11. Flagellatur Matth. 26. Et 1. Pet. 2. ✝. 25. *Peccata noſtra ipſe pertulit in*

corpore ſuo ſuper lignum: quia corpus ſuum juxta Iſaiam cap. 50. ℣. 6. tormentis expoſuit: *Corpus meum dedi percutientibus*. Quocircà morti traditur; mortuus ſepelitur; è mortuis ſeipſum ſuſcitat; & ſuſcitatus Diſcipulis carnis ſuæ veritatem facit manifeſtam: *Palpate*, inquit Luc. ult. ℣. 39. *& videte; quia ſpiritus carnem & oſſa non habet, ſicut me videtis habere*. Igitur conſecutio noſtra ſit cum S. Joan. Ep. 1. cap. 4. ℣. 2. *Omnis ſpiritus, qui confitetur Jeſum Chriſtum in carne veniſſe, ex Deo eſt; & omnis ſpiritus, qui ſolvit Jeſum, ex Deo non eſt, & hic eſt Antichriſtus.*

Opp. 2. Quamvis Joan. 1. Verbum dicatur factum caro, quia tamen Rom. 8. ℣. 3. in ſimilitudinem carnis peccati miſſus dicitur, & Philip. 2. ℣. 7. *In ſimilitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo*, & in formâ ſervi; colligere licet veram non accepiſſe carnem: Sicut etiſi 2. Cor. 5. ℣. 21. peccatum factus legatur; nihilominus peccati omnis expers jure dicitur. Hinc non vocatur homo Gal. 1. ℣. 12. ubi conteſtatur Apoſtolus ſe Evangelium accepiſſe à Chriſto revelante, non verò ab homine.

Reſp. illis verbis, *in ſimilitudinem hominum factus &c.* carnis humanæ in Chriſto veritatem nullatenùs lædi. Duplicis enim generis ſunt ſimilitudines; quædam veritatem excludunt apertè, non verò aliæ. Sic cum refertur homo ad imaginem Dei factus Gen. 1. nemo certè non novit rem creatam non poſſe Deum eſſe. Propoſitio ſimilis eſt, in quâ dicitur Chriſtus *factus in ſimilitudinem carnis peccati*. Quapropter addit Apoſtolus 2. Cor. 5. ℣. 21. *Qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit, ut nos efficeremur juſtitia Dei in ipſo*: quorum verborum obvius eſt cuique ſenſus. Si enim Chriſtus peccatum non novit, & ab ipſo effecti ſumus juſti, certè fuit à peccato longè alienus. Præterquamquòd ex Apoſtolo, quæ noſtra ſunt omnia, excepto peccato, Chriſtus aſſumpſit. Veritatem verò ſimilitudines aliæ non removent; imò inducunt, ut cum Chriſtus in hominum ſimilitudinem factus perhibetur, non deſtruatur naturæ humanæ veritas, ſed aſtruatur: Nihil enim magis ſimile homini, quàm homo. In hominum autem ſimilitudinem ita factum eſſe Chriſtum conſtat, ut ipſe ſit verè homo, quemadmodùm liquet tùm ex Prophetiis, quæ ipſius nativitatem pluribus ſeculis prævetterunt; tùm etiam ex Evangelicâ & Apoſtolicâ narratione, ut fuſiùs oſtendimus.

Si liceret, adderem Apoſtolatûs ſui dignitatem commendaſſe Apoſtolum, quòd ab homine doctrinam Evangelicam non accepiſſet, ſeu ab Apoſtolis, aut Diſcipulis, aut à mero homine; ſed à Chriſto Deo & homine. Undè ℣. 15. capitis 1. in objectione laudati ſic loquitur: *Cum placuit ei* (nempè Deo) *qui me ſegregavit ex utero matris meæ, & vocavit per gratiam ſuam, ut revelaret filium ſuum in me, ut evangelizarem illum Gentibus; continuò non acquievi carni, & ſanguini: neque veni Jeroſolymam ad anteceſſores meos Apoſtolos.* Sed Chriſtum fuiſſe verum

verum hominem haud negat, ut vel ex probationibus, aut ex ipſius operum lectione cuique conſtabit.

Inſt. Quo jure à Chriſto ſanctitas peccatum omne penitùs depellit; eodem jure dependentiam removebit ſumma Dei independentia; ideòq; excludet etiam humanæ naturæ veritatem; cum ab ab eâ divelli nequeat dependentia.

Reſp. nihil quidem obeſſe quominus idem ſuppoſitum ſit ratione variatum naturarum dependens & independens; quemadmodùm nec repugnat, ut ſit corporeum & ſpirituale: non poſſe verò ſanctitatem & peccatum ſimul conjungi; quia peccatum non ſolam naturam, ſed & perſonam afficit. Undè homo idem, ſi peccet, peccati reus dicitur.

Opp. 2. Non eſt undè Chriſto vera caro ex humanâ ſpecie, ſiti, fame, doloribus, externiſque operibus aſſeratur. Hortulani enim ſpeciem induit, nec tamen Hortulanus fuit. Item Angeli cum Abrahamo aſſidebant, & Raphaël cum Tobiâ, iique comedere videbantur. Undè cap. 12. Tob. fatetur Angelus non iiſdem cibis, ſed cibo inviſibili ſe fuiſſe uſum. Quamobrem licet manducaſſe, ambulaſſe, & ſermones miſcuiſſe referatur Chriſtus; natura tamen corporea non magis ipſi tribuenda eſt, quàm in antiquo fœdere, cujus temporibus, ut tradunt antiqui Patres, Verbum ſub ſpecie humanâ conſpicabile, ſingula, quæ referuntur, gerebat: *Et utiquè proponunt* (ſcilicet apud Tertull. lib. de carne Chr. cap. 6. Marcion & Apelles) *non eſſe mirandum corpus ſine nativitate, cum & apud nos Angelis licuerit, nullâ uteri operâ, in carnem proceſiſſe.*

Reſp. Chriſto naturæ humanæ veritatem ex prænotatis jure tribui; cum obtigerint illi per vitæ decurſum, quæ cæteris hominibus. Scilicet in lucem juxta Prophetarum oracula prodiit, adolevit, eſuriit, comedit &c. Nihil verò ſimile Angelis in veteri Teſtamento conſpectis obtigit. Tandem obiit Chriſtus, & corpore immortalitate donato, cœlos conſcendit: quæ autem certiora naturæ humanæ haberi poſſunt argumenta? Conceptus item refertur, natus, viſus, hominum manibus attrectatus, & paſſus &c. Quocircà, ut monet Tertull. lib. de carne Chr. cap. 6. *Qui carnem Chriſti ad exemplum proponunt Angelorum, non natam dicentes ſcilicet carneam comparent velim, & cauſas tàm Chriſti, quàm & Angelorum, ob quas in carnem venerunt. Nullus unquàm Angelus ideò deſcendit, ut crucifigeretur, ut mortem experiretur, ut à morte reſuſcitaretur. Si nunquam ejuſcemodi fuit cauſa Angelorum corporandorum, habes cauſam, cur non naſcendo acceperint carnem: non venerant mori, ideò nec naſci. At verò Chriſtus mori miſſus, naſci quoque neceſſariò habuit, ut mori poſſet: Non enim mori ſolet, niſi quod naſcitur.* Hinc ità infert lib. 3. contra Marc. cap. 11. *Si veritas fuit, caro fuit.* Quod & ità collegit S. Epiph. Hær. 66. *Si quod non erat, eſſe viſus eſt; qualis hæc veritas fuit?* Verbi autem ſenſu Antiquorum aſpectabilis facti apparitiones, quid aliud erant, niſi futuræ Incarnatio-

nis delineationes? Hoc illas figuras inter & Incarnationis veritatem fuit diſcriminis, quòd Verbum non animam, ſed corpus ſolum, non in perſonæ unitatem, nec in perpetuum, ſibi adſciſceret; ſed inſtar Angelorum, qui ſumptis corporibus homines conveniebant, & in ſpeciem tantùm manducabant. In novo autem Teſtamento Chriſtus verè manducavit, ſicut verè eſuriit; ita ut illâ manducatione ad ſui corporis & reſurrectionis probandam veritatem uſus fuerit.

ARTICULUS SECUNDUS

Confutantur Hæretici, qui veram quidem in Chriſto carnem admiſerunt, ſed non noſtræ conſubſtantialem.

EX illis Valentinus (ſicuti teſtantur S. Iren. lib. 1. adverſus Valentin. & Tertull. lib. de præſcript. cap. 49.) docuit Salvatorem, qui eſſet impaſſibilis, inviſibilis, & incomprehenſibilis in Chriſtum deſcendiſſe, dum baptizaretur; Chriſtum verò per Virginem, velut per rimam quandam, aut per fiſtulam, abſque ullâ carne de eâ aſſumptâ, tranſiviſſe. Apelles, à quo dicti ſunt Apelleiani, teſte Tertull. lib. de præſcript. cap. 51. Chriſtum in ſydereâ & aëreâ, quam ſibi contexuerat, naturâ veniſſe aſſerebat; illâque ſingulis quibuſque elementis in aſcenſu redditâ, in cœlis unicum collocaſſe ſpiritum aiebat.

Verbo corpus æternum tribuiſſe fertur Apollinaris: qui error à S. Greg. Naz. orat. 46. & S. Greg. Nyſſ. in Epiſt. ad Theoph. confutatur.

CONCL. I. Chriſti corpus nec cœleſte, nec ex aëre, aut ex alio elemento compactum fuit.

Prob. 1. quia laudati articulo ſuperiori contextus Joan. 1. Luc. ult. 1. Petr. 2. ineluctabiliter concluſionem hanc oſtendunt.

Prob. 2. quia, ut docet Apoſtolus Rom. 8. ℣. 3. miſit Deus filium ſuum, ut de peccato damnaret peccatum in carne. Hoc igitur præſtitit aſſumptâ noſtrâ carne. Hinc ex S. Iren. lib. 5. cap. 14. *Per eam, quæ eſt ad ſe communicationem reconciliavit Dominus hominem Deo Patri, reconcilians nos ſibi per corpus carnis ſuæ, & ſanguine ſuo redimens nos.* Itâ quoque diſſerit Tertul. lib. de carne Chr. cap. 24. Nec ex S. Athan. lib. de Incarn. ad nos oſtentandæ potentiæ causâ veniebat Chriſtus, ſed ut hominum malis mederetur. Quamobrem, ut utilitati noſtræ conſuleret, infirmitati noſtræ conſultò ſe attemperavit. Aliam hanc rationem addit Sanct. Baſilius Epiſt. 65. nempè non profuturum fuiſſe Verbum, niſi noſtram carnem induiſſet: *Non enim noſtrum lucrum facti fuiſſent carnis Deum geſtantis cruciatus; non occidiſſet peccatum in carne; non vivificati eſſemus in Chriſto, qui in Adam eramus mortui.* Ex

Adam ideò ſumendum fuit corpus. Ità quoque S. Greg. Nyſſ. orat. Cathech. cap. 27. & S. Aug. lib. 13. de Trin. cap. 18. his verbis : *Melius judicavit, & ipſo quod victum fuerat genere aſſumere hominem Deus, per quem generis humani vinceret inimicum.*

Opp. Primæ Cor. 15. Chriſtus ſecundus homo cœleſtis dictus, terreno homini opponitur. Porrò autem cœleſtis non appellatur, niſi ratione corporis ; ſicut à contrario primus homo de terrâ terrenus. Cœleſtis etiam corporis habuit qualitates : fuit enim incorruptum ipſius corpus. Undè citato Pſalmo 15. in Act. 2. de illo dicitur: *Neque caro ejus vidit corruptionem.* Ideòque ex S. Cyrillo Alex. lib. 11. de Adorat. in ſpiritu & veritate, *Unigenitus cum ſit ſecundum naturam Deus, incorruptibile ſuum corpus effecit.* Nec verò decuiſſet Chriſti Domini corpus peccati originalis pœnis, ſeu corruptioni ſubjici.

R. nomine *cœleſtis* ab Apoſtolo Chriſti divinitatem intelligi ; & per terrenum exprimi hominis è terrâ educti affectus, ſeu in res terrenas propenſionem. Undè colligit Apoſtolus Chriſtum, & eos qui Chriſto ut capiti adhærerent, ſpiritualia ſeu cœleſtia ſapere ; homines verò Adami lapſi referentes perſonam, ſolo rerum terrenarum deſiderio teneri. Hinc ità concludit: *Igitur ſicut portavimus imaginem terreni, portemus & imaginem cœleſtis.* Hunc Verborum Apoſtoli ſenſum ità refert Tertullianus lib. de carne Chriſt. cap. 8. contra Apelleianos: *Legimus planè*, inquit, *primus homo de terra limo, ſecundus homo de cœlo : Non tamen ad materiæ differentiam ſpectat ; ſed tantùm terreno retrò ſubſtantiæ carnis primi hominis, id eſt Adæ, cœleſtem de ſpiritu ſubſtantiam opponi ſecundi hominis, id eſt Chriſti. Et adeò ad ſpiritum, non ad carnem cœleſtem hominem refert, ut quos ſic comparat, conſtet in hac carne terrenâ cœleſtes fieri, ſpiritu ſcilicet. Quod ſi ſecundum carnem quoque cœleſtis Chriſtus; non comparentur illi non ſecundum carnem cœleſtes. Si ergò qui fiunt cœleſtes, qualis eſt Chriſtus, terrenam carnis ſubſtantiam geſtant. Hinc quoque confirmatur ipſum etiam Chriſtum in carne terrenâ fuiſſe cœleſtem, ſicut ſunt, qui ei adæquantur.* Nec Chriſti corpus ante mortem cæleſtis corporis qualitatibus donabatur. Undè Pſ. 37. ℣. 18. *Non eſt ſanitas in carne meâ* : & Pſ. 101. *Adhæſit os meum carni meæ.* Itaque David Pſ. 15. nihil aliud quàm illius carnis ad reſurrectionem brevi futuram jus præſignificat : nihilque dedecoris indè corpori Dominico inuritur, cum originalis peccati pœnis ſubjiciendum tantummodò fuerit, ut debitas peccati pœnas exolveret.

Opp. 2. Ex Tertull. lib. de carne Chriſti cap. 7. Marcion & ipſius diſcipulus Apelles negare volunt Chriſtum eſſe natum, quòd dixerit: *Quæ mihi mater ? qui mei fratres ?* Sic etiam lib. 4. contra Marc. cap. 19. *Ipſe*, inquiunt, (nempè Chriſtus) *conteſtatur ſe non eſſe natum, dicendo : Quæ mihi mater ? qui mihi fratres ?* Illis Chriſti apud Matth. verbis addi poſſunt & hæc alia ipſius Chriſti apud Joann. cap. 2. *Quid mihi & tibi eſt mulier* ? Cur enim mulieris non matris nomine Beatam

Virginem appellat Chriſtus, ſi ex eâ verè natus eſt? Profectò, ſi eam pro matre habuiſſet, cum deferendum parentibus honorem tam potenti autoritate præceperit, illam excepiſſet honorificentiùs, & matris nomine compellaſſet. Item in cruce Joann. 19. ℣. 26. ſermone ad illam & S. Joannem facto non dixiſſet: *Mulier, ecce filius tuus: deindè diſcipulo, ecce mater tua.*

Ad 1. Reſpondet 1. Tertull. lib. de carne Chr. cap. 7. retorquendo argumentum adverſus Marcionem & Apellem: *Nunquam quiſquam annuntiaſſet illi matrem & fratres ejus foris ſtare, qui non certus eſſet habere illum matrem & fratres, & ipſos eſſe quos tunc nuntiabat, vel retrò cognitos, vel tunc ibidem compertos. Licet propterea abſtulerint hæreſes iſta de Evangelio, quod & creditum patrem ejus Joſeph fabrum, & matrem Mariam, & fratres, & ſorores ejus optimè notos ſibi eſſe dicebant, qui mirabantur doctrinam ejus.*

2. Prævertit Tertullianus adverſariorum effugium, dicentium videlicet propoſitam fuiſſe hanc quæſtionem à Phariſæis, ut experirentur, an Chriſtus matrem & parentes haberet. *Sed*, inquiebant, *tentandi gratiâ nuntiaverant ei matrem & fratres, quos non habebat. Hoc quidem Scriptura non dicit*, inquit Tertull. *aliàs non tacens, cum quid tentationis gratiâ factum eſt circa eum.... quod nemo prohibebat hîc quoque ſignificari, tentandi gratiâ factum. Non recipio quod extra Scripturam de tuo infers. Nam*, ut habet idem Autor lib. 4. contra Marc. cap. 19. *etiamſi in exploratione nativitatis tentandus fuiſſet, quodcumque aliud argumentum tentationi competiſſet, quàm per earum perſonarum mentionem, quas potuit etiam natus non habere. Dic mihi, omnibus natis mater advivit? omnibus natis adgenerantur & fratres? Non licet patres magis & ſorores habere, vel neminem? ſed & cenſus conſtat actos ſub Auguſto nunc in Judæam per Sentium Saturninum, apud quos genus ejus inquirere potuiſſent. Adeò nullomodò conſtitit ratio tentationis. Et verò*, ut habet paulò ſuperiùs, *quis dubitaret natum, quem videret hominem? quem audiſſet filium ſe hominis profeſſum? nec erit indignior morte nativitas*, quemadmodùm ſcribit lib. 3. contra eundem cap. 11. *& cruce infantia, & natura pœnâ, & carne damnatio. Si verè iſta paſſus eſt Chriſtus, minùs fuiſſet naſci. Si mendacio paſſus eſt, ut phantaſma, potuit & mendacio naſci...... Sed ſi veritas fuit, caro fuit: ſi caro fuit, natus eſt,*

Reſpondet 3. Tertull. lib. de carne Chr. cap. 7. iis verbis uſum fuiſſe Chriſtum, ut parentibus anteponendam eſſe Dei Legem oſtenderet, non ut negaret eſſe matrem, aut fratres: *Meritum prælationis oſtendens, audientiam ſcilicet Verbi, demonſtrat quâ conditione negaverit matrem & fratres..... Quale ergo erat, ſi docens non tanti facere matrem, aut fratres, quanti Dei Verbum, ipſe Dei Verbum nuntiatâ matre & fraternitate deſereret? Negavit itaque parentes, quomodò docuit negandos pro Dei opere. Atque adeò cum præmiſiſſet*, (nempè Chriſtus) *qua*

mihi mater &c. ſubjunxit, ut monet ipſe Tertul. lib. 4. contra Marc. cap. 19. *niſi qui audiunt verba mea, & faciunt ea.*

Aliam adhibet Reſponſionem Tertul. lib. de carne Chr. cap. 7. jam laudato, hæc nimirùm fuiſſe dicta in figuram Synagogæ matris & Judæorum fratrum, qui foris eſſe dicuntur ob incredulitatem.

Ad 2. Reſp. cum S. Epiph. lib. 3. tom. 2. à Chriſto Mariam *mulierem*, non matrem vocari, ne illa maternæ dignitatis ſublimitas quibuſdam circa ejus naturam errandi locum prçberet. Aliundè verò, ut omni errori circa maternam B. Mariæ conditionem occurreretur, B. Virgo, ut Tract. 8. in S. Joan. obſervat S. Aug. à S. Joanne vocatur *Mater Jeſu.* Quamobrem non aliâ de causâ ità loquitur Chriſtus, ex S. Aug. lib. de Fide & Symb. cap. 4. *niſi ut intelligamus, ſecundum Deum non eum habuiſſe matrem, cujus majeſtatis perſonam parabat oſtendere, aquam in vinum vertendo,* Præterea diſcipulo ipſo, teſte Joan. 19. Jeſu venerationi & ſolicitudini fuit mater. Quapropter eam dilectiſſimo diſcipulo commendavit: *Stabant autem juxta crucem Jeſu mater ejus, & ſoror matris ejus*, inquit S. Joann. ℣. 25. *Cum vidiſſet ergò Jeſus matrem, & diſcipulum ſtantem, quem diligebat, dixit matri ſuæ: Mulier, ecce filius tuus.* Cujus mater? an Joannis? Sed ab ipſomet Joanne Jeſu mater pluries nuncupatur, teſtificaturque ipſemet diſcipulus ſe tantummodò ex illâ horâ Mariæ ut matris curam ſuſcepiſſe: *Et ex illâ horâ*, inqnit, *accepit eum diſcipulus in ſuâ.*

Opp. 3. Matth. 1. In Mariâ quidem natus Chriſtus refertur, ſed non ex eâ: *Quod in eâ natum eſt, de Spiritu Sancto eſt.* Si verò ex Mariâ carnem Chriſtus ſuſcepiſſet, nec eam detuliſſet de cœlo, aut aliundè fuiſſet mutuatus; profectò talis non fuiſſet Matthæi ſcribendi ratio.

Reſp. communi loquendi modo uſum fuiſſe Evangeliſtam, nec aliud innuere vocabula hæc, *in eâ natum*, quàm ex B. Virgine carnem fuiſſe acceptam. Nec enim aliter in eâ fuiſſet natus; ſed per eam traductus. At etiamſi cavillationi huic fuiſſet datus locus, quòd non inſerta fuiſſet præpoſitio *Ex*, ſed *In*; argutias illas procùl removere debebant verba tùm Angeli Luc. 1. ℣. 31. *Concipies in utero, & paries*; tùm verba Elizabeth ibidem ℣. 42. *Fructus ventris*; tùm & verba Pauli Gal. 4. ℣. 4. *Ex muliere &c.* Quamobrem ejuſcemodi cavillationes ità perſtringit Tertull. lib. de carne Chr. cap. 20. *Qualis eſt tortuoſitas veſtra, ut ipſam* Ex *ſyllabam præpoſitionis officio adſcriptam auferre quæratis. . . . Per Virginem dicitis natum, non ex Virgine; & in vulvâ, non ex vulvâ: quia & Angelus in ſomnis ad Joſeph: nam quod in eâ natum eſt*, inquit, *de Spiritu Sancto eſt: non dixit, ex eâ . . . . Tantumdem ergò & cum dicit, in eâ, & ex eâ, conſonat: quia ex eâ erat, quod in eâ erat.* Probatque ex ipſo Matth. particulas, *In* & *Ex*, ibi eundem ſenſum referre. Sed benè, quod idem dicit Matthæus, originem Domini decurrens ad Abraham uſque ad Mariam: *Jacob*, inquit, *generavit*

Joſeph virum Mariæ, ex quâ naſcitur Chriſtus. Sed & Paulus Grammaticis iſtis ſilentium imponit. Miſit, inquit, *Deus filium ſuum factum ex muliere.* Et ſub finem cap. 22. *Qui hæc legimus & credimus, quàm debemus & poſſumus agnoſcere in Chriſto carnis æqualitatem? Utiquè non aliam quàm Abraham; ſiquidem ſemen Abrahæ Chriſtus..... nec aliam quàm David; ſiquidem fructus ex lumbis David Chriſtus. Nec aliam quam ex Mariâ; ſiquidem ex Mariæ utero Chriſtus.* Nihil autem aptius ad Hæreticorum illorum irriſionem, quàm quod præſtat cap. 19. *Oro vos*, inquit, *ſi Dei Filius non de vulvâ carnem participaturus deſcendit in vulvam, cur deſcendit in vulvam? Potuit enim extra eam fieri caro ſpiritalis ſimplicius multò, quàm intra vulvam fieret...... Si non ex illâ accepit, ſine causâ in illam deſcendit, maximè ejus qualitatis caro futurus, quæ non erat vulvæ, id eſt, ſpiritalis.*

CONCL. II. Corpus, quod Verbum Divinum induit, nec æternum fuit; nec, antequam à Verbo ſumeretur, extabat.

Veritatem hanc evincunt de Verbo homine futuro jam laudatæ Prophetiæ. Unicam retexemus ex Iſaiâ cap. 7. ℣. 11. *Ecce Virgo concipiet & pariet filium, & vocabitur nomen ejus Emmanuel, hoc eſt nobiſcum Deus.* Cujus pollicitationis complementum refert cum Lucâ Matthæus cap. 1. ℣. 22. *Hoc autem factum eſt, ut adimpleretur quod dictum eſt à Domino per Prophetam dicentem: Ecce Virgo &c.* Si autem Verbo fuiſſet corpus, antequàm è Virgine foret proditurum; nec conceptura, nec paritura Virgo promitteretur, ut miraculum naturæ incognitum, & naturæ vires omnes ſuperans; nec è Virgine fuiſſet verè natus Chriſtus; nec Verbum hominem in B. Virginis utero conceptum, ab illâ genitum, & ex illâ natum retuliſſent Evangeliſtæ, nec adeò apertè duplicem Chriſti nativitatem exprimeret S. Joannes cap. 1. æternam ſcilicet alteram in Patris ſinu, alteram verò temporariam in B. Virginis utero; divinam nempè his verbis: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum:* Iſtis verò humanam: *Et Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis.* Ea eſt conſecutio tùm S. Athanaſii orat. de ſalutari adventu Jeſu-Chriſti contra Apollin. tùm & aliorum Patrum adverſus Neſtor. In eo enim probando toti verſati fuerunt, videlicet carnem Chriſti ex B. Virginis ſubſtantiâ compactam, animâ rarationali & hypoſtaſi divinâ ſtatim fuiſſe adornatam. Quod dogma ex SS. Celeſtino, & Cyrillo, & ex Concilio 3. œcumenico infrà erit exponendum.

Objiciebant Hæretici. Ex Chriſto Joan. 3. *Nemo aſcendit in cœlum, niſi qui deſcendit de cœlo, filius hominis.* Deſcendit igitur Chriſtus, non quidem ratione divinitatis, quæ loca omnia replet; igitur ratione corporis, quod circumſcribitur. Proindè è cœlo corpus detulit ſibi coæternum.

R. cum S. Greg. Naz. orat. 51. deſcendiſſe Verbum; quia ſeipſum exinanivit homo factum, ſimulque communicatâ humanæ naturæ ſuâ divi-

nitate, homines ſuæ magnitudinis fecit participes. Fit enim ob intimam utriuſque naturæ conjunctionem, ut idem, qui de cœlo deſcendit, ſit homo; & quæ homini conveniunt, Deo ſint propria: quod ubi de communicatione idiomatum planius fiet.

ARTICULUS TERTIUS

De Hæreticis, qui Chriſto corpus noſtro conſubſtantiale concedunt, ſed ex ſemine Joſeph concretum.

CERINTHUS ex S. Iren. lib. 1. adverſus Valentin. cap. 25. cum in mentem ſibi non poſſet inducere Virginem poſſe parere, Chriſtum ex ſemine procreatum dicebat. Eadem etiam erat ſententia tùm Ebionitarum, ex eodem S. Iren. lib. 3. cap. 24. tùm & Carpocratis, ex S. Epiph. lib. 1. tom. 1.

CONCL. Non ex Joſephi ſemine procreatus eſt Chriſtus, ſed ex ſolâ B. Virgine conceptus & natus.

Dogma illud Iſaiæ & Matth. relata mox verba ineluctabiliter aſtruunt, interprete ipſo Juſtino Dial. cum Triph. ubi ſic habet: *Si non è Virgine iſte, de quo Iſaias dicebat, naſciturus erat, de quo Spiritus Sanctus exclamabat: Ecce Dominus dabit ſignum: ecce Virgo in utero concipiet, & pariet filium: ſi perindè atque alii omnes primogeniti, iſte quoque ex concubitu gignendus erat; quodnam ſignum non cunctis primogenitis commune facere ſe dixit. Enimverò quod verè ſignum eſt, & humano generi credibile futurum erat, hoc eſt, ut ex virginali utero primogenitus creaturarum omnium caro factus, verè puer fieret.*

Idem evincitur ex Luc. cap. 1. ℣. 30. ubi Gabriel Angelus B. Virginem ſic alloquitur: *Ne timeas Maria, inveniſti enim gratiam apud Deum: Ecce concipies in utero, & paries filium, & vocabis nomen ejus Jeſum.* Cumque virginitatis ſervandæ ſtudioſa reſpondiſſet B. Virgo: *Quomodò fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco?* Seu quâ ratione Chriſtum ipſa concipiam: Repoſuit Angelus, non ex homine infantem illum ipſam ſuſcepturam, ſed *virtus*, inquit, *Altiſſimi obumbrabit tibi.* Tunc tantummodò aſſenſum præbuit his verbis: *Fiat mihi ſecundum verbum tuum.* Et reverà concepit ℣. 42. & virtute ſolâ Spiritûs Sancti. Quare S. Mathæus Chriſti nativitatem ità refert cap. 1. ℣. 18. *Cum eſſet deſponſata mater Jeſu Maria Joſeph, antequam convenirent, inventa eſt in utero habens de Spiritu Sancto.* Ideò de illâ dimittendâ cogitabat Joſeph, ne cujuſdam criminis foret particeps: Scrupulum autem nullum fuiſſet paſſus, ſi cæterorum conjugum inſtar illâ uſus fuiſſet, nec ad eum miſſus fuiſſet Angelus, qui ex animo dubitationem illam evelleret his verbis: *Noli timere accipere Mariam conjugem tuam; quod enim in eâ*

natum eſt, de Spiritu Sancto eſt. Illa igitur Chriſtum non ſuſceperat ex S. Joſepho.

Hanc fidem continuis temporibus profeſſi ſunt SS. Patres, eamque variis rationibus adornarunt. Ità S. Ignat. Epiſt. ad Epheſ. & S. Juſt. Dial. cum Tryph. ubi ait, ideò non ſolùm de æternâ, ſed & de temporali Chriſti generatione ſcriptum: *generationem ejus quis enarrabit*. Sic etiam S. Iren. l. 3. contra Valent. c.26. 27.& 31.ubi hanc præter naturæ ordinem fuiſſe neceſſariam ex Virgine Chriſti nativitatem tradit, quò ad Adami prioris, qui non ex viri ſemine prodierat, ſimilitudinem accederet ſecundus. Et l. 5. c. 19. ex Evæ cum B. Virgine comparatione inſtitutâ, B. Virginis dignitatem mirum in modum extollit. Ejus verba Tract. de peccatis q. 3. laudavimus.

Tertul. l. de carne Chriſti ſuperioribus rationibus iſtas adjicit c. 17. 1°. Quia operæpretium erat, ut nos innovaturus Servator, nativitatis genere mirabili, videlicet ex Virgine, mirabilem hanc vetuſtatis noſtræ depulſionem deſignaret: *Novè*, inquit, *naſci debebat, novæ nativitatis dedicator, de qua ſignum daturus Dominus ab Iſaiâ prædicabatur: quod eſt iſtud ſignum? Ecce virgo, &c.* Et infrà: *hæc eſt nativitas nova, dum homo naſcitur in Deo, in quo homine Deus natus eſt carne antiqui ſeminis ſuſcepta ſine ſemine antiquo, ut illam novo ſemine, id eſt ſpiritaliter reformaret, excluſis antiquitatis ſordibus expiatam.* 2°. Addit hanc alteram rationem videlicet decuiſſe, ut ortus ſecundi Adami non eſſet inferioris conditionis, quàm primi Adami ortus, qui è manu Dei abſque virili ſemine prodierat: Decebat autem, inquit, ut ſecundus Adam non inferiorem originem ſortiretur, quàm primus. 3°. Alteram adjicit rationem l. de carne Chriſti, c. 17. jam à S. Irenæo laudatam, eamque ex collatione Adami cum Evâ petitam: hæc ſunt ejus verba. *In virginem enim adhuc tuam irrepſerat verbum ædificatorium mortis; in virginem æquè introducendum erat Dei Verbum extructorium vitæ, ut quod per ejuſmodi ſexum abierat in perditionem, per eundem ſexum redigeretur in ſalutem. Crediderat Eva ſerpenti; credidit Maria Gabrieli: quod illa credendo deliquit, hæc credendo delevit.* 4°. Hanc affert argumentationem c. 18. Si ex viro, ut cæteri ortum acciperet Chriſtus, nihil præ viris præſtantiſſimis haberet; quod Dei Filium non decuiſſet. *Ergo jam Dei Filius ex Patris Dei ſemine, id eſt Spiritu, ut eſſet & hominis filius, caro ei ſola erat ex hominis carne ſumenda ſine viri ſemine. Vacabat enim viri ſemen apud habentem Dei ſemen; itaque ſicut nondum natus ex virgine, Patrem Deum habere potuit ſine homine matre: æque cum de virgine naſceretur, potuit matrem habere hominem ſine homine Patre.*

Ultimum hoc argumentum explicat Lactantius, l. 4. Inſtitut. c. 25. *ſed tamen, ut certum eſſet à Deo miſſum; non ità illum naſci oportuit, ſicut homo naſcitur ex mortali utroque concretus; ſed ut appareret, etiam in homine illum eſſe cœleſtem, creatus eſt ſine operâ genitoris. Habebat enim Spiritalem Patrem Deum; & ſicut Pater Spiritus ejus Deus ſine matre,*

matre; ita mater corporis ejus Virgo ſine Patre. Fuit igitur Deus & homo, inter Deum atque hominem medius conſtitutus.

In confutandâ ejuſcemodi hæreſi ultrà non immorabimur; quia ex illis eſt, de quibus in commonitorio ſuo Vincentius Lirin. ità ſcribit: *Antiquiores vel ſchiſmatum vel hæreſeon prophanitates nullomodo nos oportet, niſi aut ſolâ, ſi opus eſt, Scripturarum autoritate convincere; aut certè jam antiquitus univerſalibus Sacerdotum Catholicorum Conciliis convictas damnataſque vitare.*

Theologicis argumentis ſtabilito dogmate, quæritur. 1o. quâ ergò ratione B. Virgo conceperit & pepererit? Ut enim diſſerunt apud Tertul. l. de carne Chr. c. 23. Valentiniani, quos ibi Academicos vocat: Si ex Joſephi ſemine procreatus non eſt Chriſtus, *Peperit, & non peperit virgo & non virgo.* Non peperit enim, *quæ non ex viri ſemine: nec eſt virgo, quæ peperit.* 2o. Quo jure Chriſtus Joſephi dicatur Filius? Et an ortus fuerit ex ſemine David; cum B. Virgo non fuerit ex Davidis ſtirpe, ſed ex Joachim Tribus Levi oriunda? Nam, ut S. Auguſtino opponebat Fauſtus Manich. lib. 23. contra eundem Fauſt. cap. 3. *Nec ipſe quidem ille, quem Maria peperit, ſi nullus erat, rectè David Filius appellatur; niſi eum conſtet ex Patre Joſeph ſeminatum: quod quia negatis, illud etiam fateamini neceſſe eſt, ne ipſum quidem eſſe David Filium.* 3°. Quo pacto conceptus de Spiritu Sancto dicatur Chriſtus? & an ipſius appellari poſſit Filius?

Ad 1. Reſp. 1. mirabilem & præter naturæ leges hunc eſſe partum. Unde à pluribus jure huic temporali, ſicut & æternæ verbi generationi fuerunt tributa hæc Iſaï. cap. 5. v. 8. *Gen rationem ejus quis enarrabit?*

Reſpondet 2. S. Aug. in Pſ. 107. in hæc Evangelii verba, *Virtus Altiſſimi obumbrabit tibi*, umbrâ iſtâ defervеſcere concupiſcentiæ æſtus. Unde B. Virgo Chriſtum, non carnaliter concupiſcendo, ſed ſpiritualiter credendo concepit: quod anteà tradiderat Tertul. lib. de carne Chr. cap. 21. his verbis: *Ecce*, inquit, *Virgo concipiet in utero: quidnam? utique Dei Verbum, non viri ſemen, certè ut pareret Filium.* Eadem 2. ſeculo ità expoſuerat S. Iren. lib. 5. adverſus Valentin. cap. 19. *Quemadmodum*, inquit, *Eva per Angelicum ſermonem ſeducta eſt, ut effugeret Deum, prævaricata verbum ejus: ità & Maria per Angelicum ſermonem evangelizata eſt, ut portaret Deum, obediens ejus verbo.* Addimus ex Theodoto Ancyræ Epiſcopo in Hom. 1. 3. parte Conc. Epheſ. Chriſtum ita ex B. Virgine natum eſſe, ut divinitatem ſuam demonſtraret, dum virginitati nullum naſcendo detrimentum intulit. Et Hom. 2. incorruptionis largitor corruptionem non efficit, incorruptionis autor nihil corrumpit.

Ad 2. Reſpondet 1. S. Aug. l. 2. de conſenſu Evang. Chriſtum dici poſſe S. Joſephi Filium, non ut ex S. Joſephi ſemine factum, ſed quia B. Mariæ S. Joſephi uxoris eſt Filius; & quæ uxoris ſunt, mariti quoquè eſſe ſunt cenſenda; cum nec ipſa uxor corporis ſui domina ſit: imò verò po-

tiori jure Joſephi eſt Filius, quàm ſi fuiſſet adoptatus.

Reſpondet 2. Idem S. Aug. lib. 23. contra Fauſtum cap. 5. his verbis. *Fides Catholica, eademque Apoſtolica eſt, Dominum noſtrum & Salvatorem Jeſum Chriſtum, & Filium Dei eſſe ſecundum divinitatem, & Filium David ſecundum carnem; quod ita probamus ex Evangelicis & Apoſtolicis litteris, ut nemo poſſit contradicere probationibus noſtris.* Quamobrem id probat ex Iſa. cap. 7. v. 14. Matth. 1. v. 20. Gal. 4. v. 4. & 2. Timoth. cap. 2. v. 8. quibus additur illud Hæbr. 7. v. 13. *In quo hæc dicuntur de aliâ Tribu eſt, de quâ nullus altari præſto fuit. Manifeſtum eſt enim, quòd ex Judâ ortus ſit Dominus noſter: in quâ Tribu nihil de Sacerdotibus Moyſes locutus eſt.* Cap. 9. ejuſdem libri addit S. Auguſt. hiſtoriam Joachimi apocryphis ſcriptis annumerari, nulliuſque eſſe in Eccleſiâ autoritatis, & neceſſariò ex Tribu Davidis eſſe B. Virginem.

S. Ambroſ. lib. 3. in Luc. illud ex eo probat, quòd B. Virgo cum Joſepho conſcribenda juxta Imperatoris juſſionem venerit Bethleem. *Itaque*, inquit, *cenſus tempore aſcendit Joſeph de domo & de patria David, ut profiteretur cum Maria uxore ſuâ, quæ ex eâdem domo, & ex eâdem patriâ profeſſionem deferi, utique ejuſdem Tribus, & ejuſdem patriæ ſe eſſe deſignat.* Licet enim commoraretur Nazareth in Tribu Zabulon; non proindè permixtæ fuerant familiæ, & Tribus. Hinc in ipsâ captivitate Tobias ex Tribu Nephtali, filiam Raguelis, ut ſibi jure legis debitam, autore Angelo in uxorem poſtulavit & obtinuit. Item lib. 1. Eſdr. cap. 2. redeuntium è captivitate nomina juxta familias referuntur: quod & ad Apoſtolica tempora ſervatum fuit, & patet ex Math. 1. v. 1. &c. Luc. 3. v. 23. &c. Rom. 11. v. 1. Phil. 3. v. 5. Et verò Apoſtolus Rom. 1. tam apertè tradit Chriſtum per B. Virginem ortum ex ſtirpe David, ut nullus ſupereſſe poſſit dubitationi locus. Quamobrem Tertul. ex illis locis ità concludit, cap. 22. lib. de carne Chriſti: *Ergo ex ſemine David caro Chriſti: ſed ſecundum Mariæ carnem ex ſemine David. Ergo ex Mariæ carne eſt, dum ex ſemine eſt David. Quòcumque detorſeris dictum; aut ex carne eſt Mariæ, quod ex ſemine eſt David: aut ex David ſemine eſt, quod ex carne eſt Mariæ.*

Ad 3. Reſp. 1. Chriſtum de Spiritu Sancto conceptum referri; quia ſolâ Spiritûs Sancti virtute fuit effectum, ut ex puriſſimo B. Mariæ ſanguine formaretur Chriſti corpus. Tertul lib. de carne Chriſti, cap. 18. ſic habet: *Ergo jam Dei Filius ex Patris Dei ſemine, id eſt Spiritu, ut eſſet hominis Filius, caro ei ſola erat ex hominis carne ſumenda ſine viri ſemine; vacabat enim viri ſemen apud habentem Dei ſemen.*

Reſp. 2. cum S. Aug. Enchir. cap. 38. Chriſtum Spiritûs Sancti Filium dici nequaquam poſſe; nec ad illud oſtendendum opus eſſe probationibus; *Cum*, inquit, *hoc ipſum jam ita ſit abſurdum, ut nulla fideles aures id valeant ſuſtinere..... Hic ergo cum confitemur natum de Spiritu Sancto, & Virgine Mariâ; Quomodò non ſit Filius Spiritus Sancti, & ſit Filius Virginis Mariæ, cum & de illo & de illâ ſit natus; ex-*

plicare difficile eſt. Quam difficultatem nihilominus cap. 39. ſolvit iis rationibus: *Non ergò*, inquit, *concedendum eſt quidquid de aliquâ re naſcitur, continuò ejuſdem rei Filium nuncupandum. Ut enim omittam aliter de homine naſci Filium, aliter capillum, &c. . . . quoniam tantæ rei deformiter comparantur. Certè qui naſcuntur ex aquâ & Spiritu Sancto, non aquæ Filios eos ritè dixerit quiſpiam; ſed planè dicuntur Filii Dei Patris & Matris Eccleſiæ. Sic ergo de Spiritu Sancto natus eſt Filius Dei Patris, non Spiritûs Sancti.* Et cap. 40. *Cum itaque de aliquo naſcatur aliquid, etiam non eo modo, ut ſit Filius; nec rursùs omnis, qui dicitur Filius, de illo ſit natus, cujus dicitur Filius.* Ut enim cap. ſuperiori animadverterat, *dicuntur etiam Filii gehennæ, non ex illâ nati, ſed in illam præparati; ſunt Filii regni, qui præparantur in regnum. . . Profectò modus iſte, quo natus eſt Chriſtus de Spiritu Sancto, non ſicut Filius, & de Mariâ Virgine ſicut Filius; inſinuat nobis gratiam Dei, quâ homo nullis præcedentibus meritis in ipſo exordio naturæ ſuæ, quo eſſe cœpit, verbo Deo copularetur in tantam perſonæ unitatem, ut idem ipſe eſſet Filius Dei, qui Filius hominis; & Filius hominis, qui Filius Dei . . . . . quæ gratia propterea per Spiritum Sanctum fuerat ſignificanda; quia ipſe propriè ſic eſt Deus, ut dicatur etiam Dei donum.*

ARTICULUS QUARTUS

De Hæreticis, qui humanæ Chriſti naturæ animam denegarunt.

APOLLINARISTÆ contendebant Verbum Chriſto fuiſſe loco animæ. Cum verò poſteà Evangelicis teſtimoniis reluctari non poſſent, animam Chriſto conceſſerunt humanam, prout vim habet ſentiendi, non autem intelligendi: mentis enim loco eſſe verbum commenti ſunt: videte, inquit, S. Aug. tract. 47. in Joan. abſurditatem & inſaniam non ferendam: animam irrationalem eum habere voluerunt; rationalem negaverunt: dederunt ei animam pecoris; hominis animam ſubſtraxerunt. Tacito autoris nomine, videlicet Apollinaris, hæc hæreſis damnata fuit. an. 362. in Concilii Alex. Epiſtolâ Synodicâ ad Antiochenos. Timotheum verò Apollinaris diſcipulum gradu ſuo dejecit Damaſus, ex Theodor. lib. 5. cap. 10. Addit Rufinus lib 2. cap. 20. eandem hæreſim an. 381 à Conc. Conſtantinopolitano fuiſſe proſcriptam.

Alia fuerat 2. ſeculo hæreſis Apellis, qui Chriſti carneam animam faciebat: quem errorem ità confutat Tertul. lib. de carne Chriſti cap. 10. *Cæterùm non noſtram animam liberavit, ſi carneam habuit: noſtra enim carnea non eſt.*

CONCL. Chriſtus animam rationalem noſtræ ſimilem aſſumpſit cum corpore humano.

Prob. Niſi enim à Chriſto ſumpta fuiſſet anima rationalis noſtræ ſimilis, ſanè illuſorium quid præſtitiſſet ipſa veritas, noſque in errorem vel invitos compellerent Scripturæ; cum Chriſtus ipſe affectus animæ ſenſibus magis obvios fuerit expertus, profeſſuſque ſit Joan. 10. ſe animam pro ovibus ponere, *animam meam*, inquit, *pono pro ovibus meis.* Igitur Chriſtus animam rationalem noſtræ ſimilem verè ſumpſit.

Ante Apollinarem unanimis erat Patrum conſenſio, qui animam à Chriſto, ſicut & corpus ſuſceptum referunt. Ità S. Juſt. ſub finem Apolog. ad Senat. *Chriſtus rationalis ex parte omni factus eſt, corpore, ratione, & animâ.* Ità etiam Tertul. tùm lib. de carne Chriſti cap. 10. tùm & lib. de Reſur. carnis cap. 34. his verbis: *Induerat hominem ſine dubio, carnis animæque texturam.* Et ſanè ideò indubitata erat hæc veritas, ut in Religionis Chriſtianæ defenſionem contra magni nominis adverſarium, animæ Chriſti corpori adunatæ dotes ſuſcipiat exponendas Orig. lib. 6. cont. Celſ. his verbis: *quod ſi is, qui Domino agglutinatur, unus eſt Spiritus; quantò magis Jeſu anima agglutinata Domino ipſi verbo, ipſi ſapientiæ, ipſi veritati, ipſi juſtitiæ: atque ità non ſunt duo, anima Jeſu, & Deus Verbum totius creaturæ primogenitus.*

Ex his colligendum ſupereſt, mirum non eſſe, cur 4. ſæculo contra Dogmatis Apollinariſtarum novitatem ſtatim reclamarit univerſa Eccleſia; cum doctrinam hanc ex Codicibus ſacris, & ex Traditione acceptam habuerit in promptu. Et ideò an. 362. Alex. Synodus, cui præerat S. Athan. Epiſt. ad Antiochenos ità definit; *Non corporis dumtaxat, ſed & animæ quoque noſtræ per ipſum Verbum ſalus eſt conciliata. Idemque cum verè eſſet Filius Dei, Filius hominis factus eſt.*

Qui ſubſecuti ſunt Synodum Alexandrinam, idem dogma ſtatuunt, ut S. Greg. Nyſſ qui orat. 1. contra Eunom. probat Filium Dei neceſſariò ſumpſiſſe animam, ex eo quòd apud S. Lucam Salvaturus veniſſe dicatur Chriſtus hominem, qui totus perierat, cujuſque anima præſertim depravata fuerat per peccatum.

S. Epiph. Hær. 77. licet in eam adeò rationi diſſonam opinionem veniſſe Apollinarem, quem plurimi faciebat, non arbitraretur, ſed forſan à rudioribus diſcipulis affingi magiſtro exiſtimaret: attamen pro dogmate Catholico definiit; & ut dubitationem removeret, ſimulque veritati Catholicæ & paci conſuleret, Legatos miſit Antiochiam, & eam in urbem poſtmodùm trajecit ipſe; utque rem certò reſciret, cum Vitali Apollinariſtarum duce communicare noluit, niſi ab eo doctrinæ caput edoctus. Collatione inſtitutâ, Chriſtum, animam & corpus habuiſſe, non verò mentem faſſus eſt Vitalis. Objecit autem S. Epiphanius: quînam igitur perfectum illum hominem fuiſſe cenſes? Repoſuit verò Vitalis: *Eatenùs perfectum hominem fuiſſe dicimus, ſi divinitatem illi loco mentis aſcribamus, & carnem atque animam adjungamus; ſicut perfectus homo ex carne,*

anima, divinitate, quæ ſit mentis inſtar, exiſtat. Ad quem errorem ejurandum compulit Vitalem S. Epiphanius.

Ultimò S. Auguſtinus hanc aliam rationem addit lib. 83. qq. q. 80. *Si Chriſtus, inquit, animam non aſſumpſiſſet; belluam, non hominem ſibi adjunxiſſet.* Ad idem caput referuntur quæ ex ſanctis Patribus ſuperiùs attulimus, tùm de neceſſitate, tùm de effectibus Incarnationis, tùm de veritate ſuſceptæ carnis, tùm etiam de unione utriuſque naturæ mediante animâ.

Opp. 1. Joan. 1. *Verbum caro factum* dicitur, animæ nullâ factâ mentione.

Reſpondet S. Greg. Naz. carnem in Scripturis pro toto homine uſurpari, ut Gen. 46. Pſal. 44. &c. Sic autem locutum eſſe Evangeliſtam, ut quod vilius eſt in homine non dedignatum fuiſſe Verbum doceret. Addimus ex aliis Scripturæ locis palàm eſſe animam habuiſſe Chriſtum.

Opp. 2. Si Chriſtus hominis animam & mentem habuiſſet; à vitiis purus non fuiſſet. Nec enim fieri poteſt, quin homo peccet; cum natura humana tota in peccatum prona ſit.

Reſpondet S. Athan. orat. de ſalutari adventu Jeſu Chriſti contra Apollinar. corruptam quidem naturam in peccatum pronam eſſe; non verò naturam ex ſe, cui ſi neceſſariò adhæreret peccatum, Deus peccati eſſet autor. Quamobrem cum Chriſtus naturam depravatam non induerit, ſed peccati cujuſlibet expertem, & eâ gratiâ & ſanctitate, quæ ſtare cum peccato non poteſt, donatam; certè à vitiis purus omninò fuit.

Opp. 2. Tam Verbum fuit loco animæ, quàm loco perſonæ. Ideò enim Verbum perſonæ creatæ vices implevit; quia Verbi vis infinita par eſt ad ſuſtentandam naturam creatam. Sed ſimilis eſt virtutis ad vivificandum corpus.

Reſp. non ideò tantummodò Verbum humanam hypoſtaſim ſupplere, quòd ad naturam ſuſtentandam ſit par; ſed quòd poſitâ in Chriſto perſonâ humanâ, eſſent futuræ in Chriſto duæ perſonæ, & duo filii; nec tam Verbum eſſet factum homo, quàm hominis inhabitator. At verò ſi animæ vices geſſiſſet Verbum, fuiſſet homo, & non fuiſſet; quia nobiliorem hominis partem non fuiſſet aſſecutus. Quamobrem Verbum animæ vices non geſſit.

Quæritur num S. Gregorius Naz. Apollinariſtis faverit, & eorum adhęſerit erroribus? Dubitandi ratio indè proficiſcitur, quòd Vitalis profeſſionem ab Epiſcopo Romano Damaſo probatam probaſſet & ipſe. Undè plures de Greg. & de Damaſo fuerunt conqueſti.

R. S. Greg. hujus erroris injuriâ fuiſſe inſimulatum. Hanc enim hæreſim pluribus in locis impugnat, ut in orat. 51. in quâ ſcribit: *Quod aſſumptum non eſt, curationis eſt expers: quod autem Deo unitum eſt, hoc quoque ſalutem conſequitur. Si dimidiâ tantùm parte Adamus lapſus eſt, dimidiatum quoque ſit quod aſſumptum eſt, & quod ſalutem ac-*

cipit: Si autem totus peccavit; toti quoque genito unitus eſt, atque ex omni parte ſalutem conſequitur.... Quemadmodùm carne propter carnem damnatam, & animâ propter animam opus habuit; itâ etiam mente propter mentem, utpotè quæ non ſolùm in Adamo peccaverit, ſed & prima affecta fuerit.... Quod enim mandatum accepit, hoc mandato quoque minimè paruit. Item orat. 46. apud Nectar. conqueritur, quòd Apollinariſtas *conventuum habendorum autoritatem ſibi arrogaſſe & uſurpaſſe* paſſus fuerit. Idem in orat. 51. mox laudatâ reclamat vehementer adverſus injuriam illatam ſibi ab Apollinariſtis, aut à viris nomini ſuo infenſis, à quibus annumerabatur Apollinariſtis. Ideò Cledonium rogat, ut ubique prędicet, à Gregorio damnari Apollinariſtas. Deniquè orat. 51. ait inani conclamatione laudari ſuam ſubſcriptionem Vitalis profeſſioni conceſſam: *Ne autem*, inquit, *nos hoc nomine accuſent, quòd Vitalis viri nobis chariſſimi fidem, quam ità poſtulante Beato Damaſo Romano Epiſcopo litteris conſignatam dedit, prius quidem probaverimus, nunc verò repudiemus..*

QUÆSTIO SEPTIMA.

De Hæreticis, qui circa utriuſque in Chriſto naturæ conjunctionem erraverunt.

EX illis quidam in Chriſto duas induxere perſonas: Alii verò à divinitate abſorptam fuiſſe naturam humanam excogitarunt.

ARTICULUS PRIMUS.

Hæretici, qui duas in Chriſto perſonas admiſerunt, coarguuntur.

CERINTHUS & Nicolaïtæ duas in Chriſto naturas à ſe invicem ſejunctas, & idcircò duos filios admittebant, ex S. Iren. l. 1. contra Valent. c. 25. In ſimilem errorem incidit Paulus Samoſat. Deumque in Chriſto non aliter quàm in cæteris Sanctis fuiſſe propugnavit. Hunc errorem confutat S. Athan. ſerm. de Incarn. adverſus Paulum Samoſatenum. Hos Hæreticos ſecutus eſt Photinus.

Hæreſis verò hæc à Neſtorio Antiocheno tum primùm Monacho, dein ad Antiochenum Clerum ob præſtantem dicendi facultatem evocato, tandemque poſt Siſinnii obitum Conſtantinopolitano ad an. 427.

Epiſcopo facto, nomen invenit. Omnem ſcilicet operam & induſtriam impendit ipſe Neſtorius in evulgandâ firmandâque impiâ hac doctrinâ, quam à Theodoro Mopſueſteno acceperat. Cæterùm magnam ſibi comparavit nominis famam ob ſummum profligandi Hæreticos zelum, quem his verbis palàm ſignificavit in primâ concione coram Imperatore Theodoſio habitâ: *Da mihi*, ait, *Imperator, puram ab Hæreticis terram, & ego cœlum viciſſim dabo: Everte mecum Hæreticos, & ego viciſſim Perſas evertam.*

Hæc autem hæreſis in eo poſita erat, quòd duas in Chriſto perſonas admitteret, & B. Virginem negaret eſſe Deiparam, aſſereretque in B. Virgine formato homini conjunctum fuiſſe Verbum. Hinc duos in Chriſto filios inducebat, nempè Deum ſeorſim, & hominem ſeorſim; conteſtabaturque Dei nomen in Scripturis Chriſto nunquam tribui, ſed ſola Chriſti, Filii, aut Domini vocabula: Quamobrem, inquiebat, non dixerat Angelus Joſepho: *Accipe Deum*, ſed *Puerum*. Hominem idcircò Deiferum nominari ſolummodò volebat, quòd Verbum Divinum in Chriſto tanquam in Templo inhabitaret, & longè nobiliori ratione, quàm in aliis ſanctitate præſtantibus viris; ita ut Verbum factum non fuerit homo noſtri ſimilis, ſicut nec fit, cum in ſanctis inhabitat; nec Chriſtus adorandus ſit, ſed in illo compoſito ex homine & Verbo Deus. Hanc expoſitionem continet Synodo Epheſinæ oblatum à Cariſio Preſbytero Symbolum, part. 1. Act. 6. Conc.

Has novitates arte non mediocri in orbem Chriſtianum inducendas ſuſcepit Neſtorius, qui alienâ operâ tum primùm uſus fuit, ut pro Epiſcopi munere ſederet arbiter, ſi contentiones ſuborirentur; aut dogmati approbato patrocinaretur, ſi propoſitum dogma plures ſortiretur defenſores. Quamobrem Anaſtaſius Presbyter, quem Antiochiâ ſecum adduxerat, in concione publicâ, & coram Neſtorio prior hanc hæreſim vulgare cœpit, uti teſtatur Evagrius lib. 1. Hiſt. cap. 2. his verbis: *Mariam*, inquit, *nemo Deiparam vocet: nam Maria homo fuit. Fieri autem non poteſt, ut ex homine naſcatur Deus.* Ulteriùs progreſſus Dorotheus Epiſcopus Deiparam nominanti dixit anathema. Ad hæc blaſphema verba fremuit Plebs Conſtantinopolitana, fidem aliam edocta. Sui non ſatis compos Neſtorius Judicis animum & jus poſuit partis nomine occupato, nec Dorothei modò ſe præſtitit defenſorem & laudatorem, ſed & myſteriorum palàm eum fecit participem. Animos addebat autoritas, quam ſibi compararat apud Aulicos & apud Imperatorem, & proſperi eventûs certiſſimam faciebat expectationem. Quare nec hos intra fines ſe continuit, ſed novitatis illius ſe inventorem ſignificavit. Hoc autem peſtilenti dogmate palàm prędicato, expertus fuit Neſtorius, piis Conſtantinopolitanæ Urbis fidelibus altè infixum eſſe veritatis zelum & amorem, nec Aulicâ poteſtate, nec Eccleſiaſticæ poteſtatis abuſu comprimi poſſe. Tunc enim maxima populi pars, omneſque Archimandritæ ab ejus communione confidenter receſſerunt, & viri-

pietatis & doctrinæ eximiæ doctrinam catholicam in Concionibus fuerunt coram ipſo Neſtorio profeſſi, ut Proclus aliàs à Siſinnio Patriarchâ Conſtantinopolitano Cizici Epiſcopus conſtitutus, qui nominatâ ſæpiùs B. Virgine Deiparâ in acerbiſſimum Neſtorii odium incidit. In Proclum, in Archimandritas, in Clerum, in plebem commotior factus Neſtorius obſtupuit, cum & ex Ægypto accepit S. Cyrilli & Cleri Alexandrini adverſum ſe motus, quos comminationibus contra S. Cyrillum comprimere cum non valeret, S. Celeſtini Romani Pontificis & Occidentalium animos occupare conatus fuit; ſed fruſtra. Nam adverſus ipſum Celeſtinus ſententiæ in Synodo Romanâ latæ executionem S. Cyrillo demandavit: cujus ſententiæ, & Synodi Ægyptiacæ ſolicitudini ut occurreret Neſtorius, à Theodoſio Synodum univerſalem obtinuit, & ad varia ſubterfugia confugit. Duas eſſe in Chriſto perſonas, duoſque filios quandòque negavit, ut in quaternionibus in Conc. Epheſ. Act. 1. recitatis, in quibus eundem & infantem fuiſſe, & infantis dominum, vel infantis inhabitatorem diſputavit. Sed, ut monuit in Ep. ad S. Cyrill. Acacius Melitinenſis, Dei cum carne conjunctionem tantummodò moralem, non verò phyſicam & naturalem confitebatur. Quæ ſingula uberiùs expendemus, ubi agendum erit de Concilio Epheſ. in quo & hæreſis illa damnata fuit, & Neſtorius abdicatus. Qui ampliorem hujus Hiſtoriæ notitiam volet aſſequi, conſulat tùm Synodi Epheſinæ Acta, tùm Epiſtolas Neſtorii ad S. Cyrill. tùm ipſius Neſtorii Homilias, tùm S. Cyrilli Epiſtolas ad S. Celeſtinum & ad Clerum Conſtantinopolit. tùm Symbolum Cariſii p. 2. Act. 6. Conc. Epheſ. tùm & S. Cyrilli anathematiſmos; nec unquam ſanè de Neſtorii culpâ quodammodò elevandâ cogitabit; cum nec Eccleſiæ Romanæ & Alexandrinæ ſententiis, nec S. Cyrilli monitionibus, nec amiciſſimorum virorum hortamentis, à præoccupatâ ſententiâ unquàm dimoveri potuerit; nec etiam morem geſſerit providis Theodoſii Edictis, qui Neſtorii libros comburi juſſit, legique prohibuit, & autorem ipſum in Oaſim ablegavit; cum deniquè Neſtorius ab Oaſi ob hoſtiles incurſus in Thebaïdem tranſlatus, in blaſphemiæ pœnam à vermibus corrosâ linguâ miſerè perierit.

CONCL. Unica eſt in Chriſto Perſona Divina.

Hæc veritas eluceſcet ex confutatis Neſtorii principiis. Nam 1° tam intima eſt Verbi Divini cum naturâ humanâ, quam ſumpſit, conjunctio, ut dicatur Joan. 1. ℣. 14. *Caro factum.* Admiſſâ verò Neſtorii doctrinâ Verbum non eſſet verè *factum caro*, ſeu factum homo. Nec enim aliter eſſet in Chriſto, quàm ſit in Sanctis; ſed hominis tantùm eſſet inhabitator, non ſecùs ac Sanctorum: Quam conſecutionem ſic repellit S. Athan. ſerm. de Incarn. contra Paulum Samoſat. *Nam ſi cavillantur Deum habitantis more in carne ſuâ fuiße, repudientur: ſin autem Deum in nobis habitaſſe referunt, recipiatur quod dicunt. Id enim Scriptura teſtatur: Habitabo in eis, & obambulabo; alioqui nihil*

diſcriminis

diſcriminis inter nos & Chriſtum eſſet. Quapropter ſi adoras hominem Chriſtum, eo quòd ibi inhabitet Dei Verbum, unâ operâ adora quoque Sanctos ob Deum, qui in illis domicilium habet. Fatendum igitur eſt eundem Chriſtum eſſe Deum & hominem, & proindè unam, non duas perſonas.

Confirmatur vel maximè illa conſecutio ex antiquis Patribus, qui unicum eſſe Chriſtum, non duos; itemque unicum in Chriſto filium, non duos profitentur; ideòque nec humanam Chriſti naturam priùs ex B. Virgine fuiſſe conceptam, quàm fuerit Verbo conjuncta. Sic Sanct. Iren. tùm lib. 3. contra Valentin. cap. 10. ubi Cerinthum & Nicolaïtas confutat, qui duos in Chriſto filios admittebant; tùm & lib. 1. cap. 1. in quo Hæreticos alios refellit, qui Verbum à Servatore ſecernebant. Ità quoque Novatianus lib. de Trin. cap. 19. Sic pariter S. Athan. ſerm. de Incarn. Verbi contra Paulum Samoſat. quem confutat, quòd Deum naturam humanam induiſſe negabat, relatis his Chriſti verbis: *Nemo aſcendit in cælum, niſi filius hominis, qui de cælo deſcendit. Clarè*, inquit, *per iſta nos docet ſuam ipſius Deitatem, non tamen demoliens id quod ratione carnis aſſumpſerat, ſed ſe cum carne couniens: quippè qui ſecundum Paulum: In ſimilitudine hominum fuit, & formâ inventus eſt ut homo. Homo verò, una perſona, & unum animal eſt ex ſpiritu & carne, ad cujus ſimilitudinem intelligendum eſt, Chriſtum unam, non duas perſonas eſſe; quod nunc incredulitas manifeſtè violat, deſtitutâ amplitudine gratiæ, & in Gentilium ſcandala prolapſa. Quandoquidem non credit Deum poſſe hominem fieri ſecundum verba Joannis ab initio dicta, ubi ait: Verbum caro factum eſt. Sed aſſeverat, genitum ex Virgine nonniſi hominem eſſe, neque quicquam habere ex naturâ ſuâ quod divinitatis ſit, ſed Deum in hunc ipſum deſcendiſſe.* Hinc ſequi ait Deum è cælo non deſcendiſſe: & ideò conſecutionem Samoſatenſium, quam Neſtorius poſteà colligebat, videlicet alterum in Chriſto ſolum hominem, alterum ſolum Deum eſſe, ità repellit: *Cum igitur Samoſatenſes dicunt alterum ſolum hominem, alterum ſolum Deum eſſe, abſit, ut hanc doctrinam recipiamus.* Sic etiam S. Hilar. lib. 10. de Trin. ubi confutat Arianos, qui Catholicis vitio vertebant, quòd ex his verbis: *Ego & Pater unum ſumus*: unam in Chriſto perſonam, ſeu unicum filium colligerent. *Non alius*, inquit, *filius hominis, quàm qui filius Dei eſt; neque alius in formâ Dei, quàm qui in formâ ſervi perfectus homo natus eſt; ut ſicut per naturam conſtitutam nobis à Deo originis noſtræ principe corporis atque animæ homo naſcitur; ità Jeſus Chriſtus per virtutem ſuam admixtione carnis atque animæ homo ac Deus eſſet, habens in ſe & totum verumque quod homo eſt, & totum verumque quod Deus eſt.* Ità ſimiliter S. Greg. Naz. orat. 51. ad Cledon. *Neque enim*, inquit, *hominem à divinitate ſeparamus; ſed unum & eundem profitemur, prius quidem non hominem, ſed Deum & filium unigenitum &c.* Et infrà: *Si quis duos filios, alterum ex Deo & patre,*

alterum ex matre, non autem unum atque eundem induxerit, is ab eâ quoque filiorum adoptione excidat, quæ rectè credentibus promiſſa eſset. Quanquam enim Deus & homo duæ naturæ ſunt, quemadmodùm & anima & corpus; non tamen duo filii, nec Dii; quemadmodùm ne hîc quidem duo homines, tametſi Paulus ad hunc modum internam & externam hominis partem appellaverit. Idem profitetur S. Epiph. lib. 3. tom. 2. his verbis: *Non duos idcircò Chriſtos aſserimus, vel duos Reges Dei filios, ſed eundem Deum, & eundem hominem: non idcò quòd habitarit in homine, ſed quòd ipſe totus homo ſit factus. Neque porrò merum illum hominem progreſſione quâdam ad divinitatis conditionem proceſſiſſe credimus, ſed Deum è cœlo delapſum, pro divinitatis ſuæ potentiâ, ſuam ſibi hominis affinxiſse naturam.*

Unanimis adeò erat ipſius Neſtorii temporibus circa hæc capita Catholicorum conſenſio, ut ipſe Joannes Antiochenus, qui ſeorſim cum ſuis Orientalibus contra S. Cyrillum Epheſi conventiculum fecerat, & pro Neſtorio viſus fuerat ſtare; duas eſſe in Chriſto naturas, unicum verò Dei patris filium, ut univerſalis Eccleſiæ fidem ſemper fuerit profeſſus. Hinc etiam Imperatoris autoritate ad pacem cum S. Cyrillo ineundam adduci non potuit, niſi ubi compendioſam hujus fidei Orientalium formulam per Legatum Emiſſenum propoſitam probavit S. Cyrillus, quem in Apollinariſtarum dogma deceſſiſſe ſentiebat cum Orientalibus Joannes Antiochenus.

Prob. 2. quia ob illam perſonæ unitatem ſibi vindicat in Scripturis Chriſtus quæ ratione ſolius divinæ naturæ ſibi conveniunt, ut Joan. 8. ℣. 58. *Antequam Abraham fieret, ego ſum*: Joan. 10. ℣. 30. *Ego & Pater unum ſumus*: Joan. 16. ℣. 28. *Exivi à Patre, & veni in mundum.* Quam fidem exponit apertè Apoſtolus, eundem Chriſtum eſſe Deum & hominem tradendo tùm Rom. 9. ℣. 5. ubi ſic habet: *Ex quibus eſt Chriſtus ſecundum carnem, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſecula*: tùm 1. Cor. cap. 8. ℣. 6. his verbis: *Et unus Dominus Jeſus Chriſtus, per quem omnia*: tùm & Col. 1. ℣. 15. ubi ſic ſcribit: *Qui eſt imago Dei inviſibilis, primogenitus omnis creaturæ.*

Hoc etiam ut unum ex Religionis Chriſtianæ capitibus præcipuis profitentur unanimi conſenſione Sancti Patres Neſtorio anteriores. Ità S. Ignat. Epiſt. ad Epheſ. his verbis: *Filius Dei, qui ante ſecula natus eſt, & omnia diſpoſitione patris conſtituit, ipſe in utero portatus eſt à Mariâ ſecundum diſpoſitionem ex ſemine David, & Spiritu ſancto.* Sic etiam S. Athan. qui orat. 4. contra Arianos, ut ex fame, ſiti, aliiſque Chriſti paſſionibus adverſus ejus divinitatem nihil poſſe colligi oſtenderet, ità diſſerit: *Congruum erat, ut Dominus, cum indueret humanam carnem, eam ſolidè cum omnibus ſuis paſſionibus indueret: Ut enim hoc ejus corpus; ità & corporis paſſiones, ipſius paſſiones appellantur, etſi ea non pertingerent ad divinitatem. Nam ſi illud corpus alterius fuiſſet, paſſiones quoque illæ alterius dici debuiſſent; ſin autem contrà, Verbi*

erat ea caro (Verbum enim caro factum eſt) neceſſum eſt, paſſiones carnis ejus quoque dici, cujus eſt illa caro. Igitur ex S. Athan. quæ Dei ſunt & hominis eidem Chriſto ſimul conveniunt: quod & iterùm docet lib. de Incarn. Chriſti contra Apollinarem, ubi perfectum hominem, & perfectum Deum eſſe Chriſtum aſſerit: *Non quod*, inquit, *divina perfectitudo in humanam perfectitudinem tranſeat, quod eſt impium: neque quòd duæ perfectitudines ſeorſim ſint conſtituendæ: neque verò ſecundum profectum augeſcentis virtutis, aut acquiſitionem juſtitiæ, abſit; ſed ſecundum rationem exiſtendi ſine defectu plenam & integram, ut unus ſit, utrinque per omnia idem & Deus & homo.* Eam fidem fuſiùs contra Apollinarem exponit S. Greg. Nyſſ. lib. ad Theophilum Alexand. ubi ſic ſcribit: *Primitiæ verò naturæ humanæ, quas jam omnipotens divinitas aſſumpſit, ut dixerit quiſpiam aptâ ſimilitudine uſus, tanquam aceti gutta quædam immenſo mari commixta, ſunt illæ quidem in divinitate, non tamen in peculiaribus ſuis proprietatibus: ſic enim binarius filiorum numerus colligi poſſet, ſi ineffabili in divinitate filii diverſi generis natura quæpiam peculiaribus ſuis inſignita notis agnoſceretur; ita ut hoc quidem infirmum eſſet, aut parvum, aut corruptibile, aut momentaneum; illud verò potens & magnum, & incorruptibile atque æternum.* Et infrà: *Quî fieri poteſt, ut quod unum eſt, in notionem duplicem dividatur; cum nulla ſit differentia, quâ numeri diſtinctio nitatur? Divinitas enim quod humile fuit, ſuperexaltavit; & ei, quod humano more nominabatur, largita eſt, ut ſuper omne nomen eſſet: quod ſubditum & ſervum erat, Dominum Regemque fecit, ſicut & Petrus inquit: Dominum eum & Chriſtum fecit Deus. Per Chriſtum enim regnum intelligimus, & propter exactam unionem aſſumptæ carnis & aſſumentis divinitatis communicantur, & mutuò dantur nomina; ita ut humanum ex divino, & divinum ex humano denominetur.* Idem docuit S. Ambroſ. lib. de Incarn. Domin. Sacram. cap. 5. *Cum Deus*, inquit, *ſemper eſſet æternus, Incarnationis ſacramenta ſuſcepit, non diviſus, ſed unus; quia utrumque unus, & unus in utroque, hoc eſt vel in divinitate, vel in corpore. Non enim alter ex Patre, alter ex Virgine; ſed idem aliter ex Patre, aliter ex Virgine.* Ità etiam S. Hieron. Epiſt. ad Euſtoch.

Prob. 3. quia ſi B. Virgo Deipara verè dicenda eſt, proculdubiò unica eſt in Chriſto perſona. In Eccleſiâ verò à prioribus ſeculis recepta eſt illa Deiparæ nominis uſurpatio, quæ ut ex Scripturis apertè repetitur, ità & apud omnes ſanctos Patres Neſtorio antiquiores ſolemnis fuit. Quid enim apertius illis Iſaiæ verbis cap. 7. ℣. 14. *Ecce Virgo concipiet, & pariet, & vocabitur nomen ejus Emmanuel.* Si enim quem conceptura erat B. Virgo, verè ſit & vocetur Deus, ſeu *Emmanuel*; ſic & Dei genitrix dicenda eſt B. Virgo. Quæ quidem Prophetæ verba ità repetit Angelus eodem fine Luc. 1. ℣. 31. *Ecce concipies in utero, & paries filium, & vocabis nomen ejus Jeſum. Hic erit magnus, & filius Altiſſimi vocabitur.* Addit ℣. 35. *Ideòque & quod naſcetur ex te*

ſanctum, vocabitur Filius Dei. Et ℣. 42. Elizabeth Spiritu S. repleta ſic exclamavit: *Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui. Et undè hoc mihi, ut veniat mater Domini mei ad me?* Quæ verba relatione ſolâ opus habent. Nam jure Deipara vocatur, quæ Dei mater eſt, in cujus ſinu Dei Filius natus eſt.

Nec his autoritatibus modò Neſtorii hęreſim repellebat S. Cyrillus 1. parte Conc. Epheſ. ſed & recepto apud Antiquos vocis *Deiparæ* uſu. Ex Antiquis autem S. Iren. ſecundo ſeculo fidem hanc ità exponebat lib. 3. adverſus Valentin. cap. 31. *Quemadmodùm protoplaſtus ille Adam de rudi terrâ, & adhuc virgine...... Ità recapitulans in ſe Adam, Verbum exiſtens ex Mariâ, quæ adhuc erat Virgo.* Et cap. 32. ſic diſſerit contra eos, qui dicerent Chriſtum nihil de Mariâ accepiſſe: *Ceterùm ſupervacua eſt in Mariam deſcenſio ejus. Quid enim deſcendebat, ſi nihil incipiebat ſumere ab eâ? aut ſi nihil ſumpſiſſet ex Mariâ, nunquam eas quæ à terrâ erant percepiſſet eſcas.* Et lib. 5. c. 19. *Quemadmodùm Eva per Angelicum ſermonem ſeducta eſt, ut effugeret Deum, prævaricata verbum ejus; ità & hæc per Angelicum ſermonem evangelizata eſt, ut portaret Deum, obediens ejus verbo.* Tertio ſeculo hanc pariter doctrinam ità tradit Tertul. lib. de carne Chr. cap. 17. *Concepit igitur Virgo, & concepit Emmanuëlem, nobiſcum Deum.* Et cap. 18. *Itaque ſicut nondum natus ex Virgine, patrem Deum habere potuit ſine homine matre; æquè cum de Virgine naſceretur, potuit matrem habere hominem ſine homine patre.* Quarto ſeculo hanc vocem uſurparunt multi Patres: Ità S. Athan. orat. 4. contra Arianos: *Undè naſcente carne ex Deiparâ Mariâ ipſe dicitur natus eſſe, qui aliis ortum, initiumque exiſtendi præbet; ut noſtram originationem in ſe transferat, nec deinceps ut qui terra ſimus, in terram abeamus; ſed ut Verbo cœleſti coaptati, coalitique, in cœlos ab ipſo ſubvehamur.* Sic etiam S. Greg. Naz. orat. 51. ad Cledonium: *Si quis S. Mariam Deiparam non credit, extra divinitatem eſt. Si quis Chriſtum per Virginem tanquam per canalem fluxiſſe, non autem in eâ divino modo, quia abſque viri operâ; humano, quia juxta pariendi conſuetudinem formatum ſe dixerit; æquè Atheus eſt. Si quis formatum hominem fuiſſe, Deumque poſteà ſubiiſſe dicat, damnationi obnoxius eſt. Hoc enim non Dei generatio fuerit, ſed generationis fuga.* Ità quoque S. Epiph. Hær. 78. *Eva viventium eſt appellata mater..... Reverà tamen à Mariâ Virgine vita ipſa eſt in mundum introducta, ut & viventem pariat, & viventium Maria ſit mater.* Et infrà: *Proptereà unicus è muliere Dei filius proceſſit; ut ſerpentem everteret.* Ibidem teſtatur *Dominum ſibi ipſi corpus è Mariâ finxiſſe.* Ita validum Joanni Antioch. viſum fuerat iſtud argumentum ex Traditione ductum, ut Neſtorio in Epiſt. ad eum, incitamento fuerit ad vocem hanc, velut apud Antiquos ſolemnem, uſurpandam. Et certè Neſtorii temporibus ita conſtans erat apud Orientales Epiſcopos hæc fides, ut in Act. 1. Conc. Epheſ. Acacius Melitinenſis peregrinâ doctrinâ uti

Neſtorium indè probet, quòd nimirùm induceret in Chriſtum duplicem perſonam, & è medio tolleret Deiparæ nomen. Quamobrem unanimi conſenſu ſic adversùs Neſtorium definierunt Epheſini Patres: *Si quis non confitetur, Emmanuelem verum eſſe Deum, & ob id S. Virginem Deiparam; (genuit enim illa Incarnatum l ei Verbum ſecundum carnem) anathema ſit.* Ità & Synodus Conſtantinop. 2. c. 6. *Si quis abuſivè, & non verè Dei genitricem eſſe dicit glorioſam ſemper Virginem Mariam, anathema ſit.*

Denique niſi adeo intimè & ſubſtantiali nexu copulata fuiſſet humana in Chriſto natura cum divinâ, ut inde unica oriretur perſona, everteretur omninò Incarnationis beneficium. Non enim meri hominis Sanguine, ſed ſolo hominis Dei pretio ſalus poterat homini lapſo comparari; nec, ut animadvertit Joannes Maxentius in fidei profeſſione Juſtin. Imper. in confeſſione veræ fidei pro 5. Synodo, ſubſtantivum & naturale compoſitum eſſet Chriſtus homo: nam quæ rei jam abſolutæ adveniunt, non ſubſtantiæ, ſed accidentium loco ſunt. Quamobrem naturam humanam nondum ultimatè completam arctiſſimâ & ſubſtantiali conjunctione ſibi Verbum adunavit. Proindèque nec duæ ſunt in Chriſto perſonæ, ſed unica, cui conveniunt utriuſque naturæ prædicata, cujuſque in terris mater eſt B. Virgo.

Opponit Neſtorius, ex S. Cyrill. Epiſt. ad Valerian. Diſtinctum eſt ſuppoſitum templi ab eo, quòd templum inhabitat. At Chriſto fuit humanitas inſtar templi, juxta illud ipſius Chriſti Joan. 2. *Solvite templum hoc. Si alius eſt*, inquiebat Neſtorius, *qui inhabitat, & alius ſimiliter ille, in quo inhabitare perhibetur; quâ igitur ratione fieri poteſt, ut hypoſtaſes non dividamus, ſeorſimque ac per ſe exiſtere non dicamus*: Cum præſertim diverſa, imò & contraria ipſi Chriſto tribuantur, quæ uni & eidem ſuppoſito competere nequeunt, ut habere matrem, & non habere; eſſe paſſibile, & impaſſibile. Quapropter neceſſariò duæ in Chriſto perſonæ occurrunt.

Reſp. Chriſti humanitatem non dici à Chriſto ibi Deitatis templum, ſed corpus ab animâ eſſe ſejungendum. Nam de morte diſſerebat Chriſtus. Porrò autem ſolum corpus vitâ privatur, non anima. Sed etſi de integrâ naturâ humanâ, corpore nimirùm & animâ illud Joan. 2 intelligeretur; perperàm indè colligeret Neſtor. duo fuiſſe in Chriſto ſuppoſita. An etenim corpus noſtrum, quod animæ carcer dicitur, & inſtrumentum, vel etiam templum; ideò minùs conſtituit cum animâ totum ſubſtantiale?

Et certè in hoc peccabat graviter Neſtorius, quòd, ut animadvertit S. Cyrill. in Epiſt. ad Valerian. non aliud & aliud, ſeu duas naturas; ſed alium & alium, id eſt duas hypoſtaſes admitteret in Chriſto. Nam, ut ait ipſe S. Cyrill. *Duabus hypoſtaſibus per ſe ac ſeorſim poſitis omninò duæ quoque perſonæ erant.* Quam argumentationem poſtmodùm ità confecit in ſuo Commonitorio Vinc. Lirin. *In Trinitate alius atque alius*,

non aliud atque aliud: in Salvatore aliud atque aliud, non alius atque alius. Quomodo in Trinitate alius atque alius, non aliud atque aliud? quia ſcilicet alia eſt perſona Patris, alia Filii, alia Spiritus Sancti: ſed tamen Patris, & Filii & Spiritus Sancti, non alia & alia, ſed una eademque natura. Quomodo in Salvatore aliud atque aliud, non alius atque alius? quia videlicet altera ſubſtantia divinitatis, altera humanitatis: ſed tamen Deitas & Humanitas non alter & alter, ſed unus idemque Chriſtus, unus idemque Filius Dei, & unius ejuſdemque Chriſti & Filii Dei una eademque perſona: ſicut in homine aliud caro & aliud anima; ſed unus idemque homo anima & caro. In Petro & Paulo aliud anima, aliud caro; nec tamen duo Petri caro & anima; aut alter Pauli anima, & alter caro; ſed unus idemque Petrus, unus idemque Paulus, ex duplici diverſâque ſubſiſtens animi corporiſque naturâ. Ita igitur in uno eodemque Chriſto duæ ſubſtantiæ ſunt, ſed una divina, altera humana: una ex Patre Deo, altera ex Matre Virgine: una coæterna & æqualis Patri, altera ex tempore, & minor Patre: una conſubſtantialis Patri, altera conſubſtantialis Matri: unus idemque Chriſtus in utrâque ſubſtantiâ. Non ergo alter Chriſtus Deus, alter homo: non alter increatus, alter creatus..... ſed unus idemque Chriſtus Deus & homo: idem non creatus & creatus.

Ad 2. Reſp. Cum S. Athan. & S. Cyrillo in Schol. cap. 27. hæc varia de Chriſto enunciari ſecundùm varias naturas, non ſuppoſita. Ità homo quilibet dici ur corporeus & incorporeus ratione partium, ex quibus conflatur. Igitur licet in Chriſto ſit unica perſona, de illo tamen poſſunt affirmari prædicata contradictoria, ratione videlicet naturarum ſimul unitarum, ut mox exponemus.

Opp. 2. Hæc propoſitio vera eſt: Chriſtus eſt Deus, & homo. Sed in illâ propoſitione vox *Deus* ſignificat perſonam Divinam: Ergo pariter vox *Homo* perſonam humanam, non verò naturam ſimpliciter. Vocum enim conjunctio non immutat earum ſignificationem. Vocabulum autem *Homo*, ſeorſim ſumptum perſonam humanam deſignat: Ergo & conjunctum: Potiſſimum verò cum nihil totalitatis ſuæ amittat humanitas à Verbo aſſumpta, & Chriſtus verus ſit homo, quemadmodum & verus Deus.

Reſp. hoc nomine *Homo* tam perſonam humanam exprimi ſeorſim & extra conjunctionem, quàm vocabulo *Deus* ob oculos ponatur natura perfectiſſimè ſubſiſtens, ſeu perſona divina; voce autem *Homo*, ſi conjunctim ſpectetur, naturam humanam ſeorſim conſtitutam non delineari. Tunc enim æqua non eſſet enunciatio; ſed res aliter exponeretur, ac ſe haberet: Natura quippè inferior ſuperiori adunata, feliciter ſuâ totalitate deſtituitur, longè perfectiorem conſecuta. Quidquid igitur de Chriſto effertur, non ex vocum petitur conjunctione, quæ illarum ſenſum immutet, ſed ex unitione naturarum, quarum altera cum longè inferioris ſit ordinis, longè nobiliori ratione perficitur & completur, videlicet per

ſubſiſtentiam divinam. Sic, ut diſſerunt Philoſophi, dum animæ corpus jungitur, nullam amittit perfectionem, imò potiùs maximam acquirit. Sic &, juxta quoſdam, vivens & ſentiens animæ, adveniente animâ rationali, perficiuntur.

Opp. ultimò. Refert Evagrius lib. 1. Hiſt. cap. 2. Neſtorii nomine Anaſtaſium Presb. Antioch. in ſermone ad Pop. Conſtantin. ità probaſſe beatam Virginem non eſſe Deiparam: *Mariam nemo Deiparam vocet: Nam Maria homo fuit. Fieri autem non poteſt, ut ex homine naſcatur Deus.* Nullum quippè circa divinitatem exercere poteſt cauſalitatis ſpeciem, nihilque producere valet B. Virgo, quod eſſe divinum, ſeu perſonæ divinæ cum humanitate conjunctionem naturaliter exigat. Addebat Neſtor. in Epiſt. 1. ad Celeſt. Matrem eſſe debere de Filii eſſentiâ, nullamque Dei Verbi cum homine commixturam eſſe poſſe, nec antiquiorem ſe parere poſſe quemquam. Quamobrem ut mater corpus parit, inquiebat Serm. 5. animam verò tribuit Deus: Ita B. Virgo cum pepererit ſolum hominem, Dei genitrix non eſt dicenda: Et, ut habet Serm. 3. qui Deum de Mariâ natum dicit, cum Arianis ſentit, & Myſterium Paganis proponit irridendum. Ethnicus enim, inquiebat, adverſum nos inferet: Ego Deum natum, & mortuum adorare nequeo. Inferet etiam Arianus: Immeritò nos arguitis, dum minorem Patre Filium, & creatum dicimus; quoniam apud vos etiam eſt in confeſſione Verbum eſſe Deum, qui natus eſt de Mariâ. Hinc Patres, ne duas introducerent Verbi nativitates, nuſquam dicere auſi ſunt: Ex Mariâ natus eſt Deus. Cujus rei hæc eſt ratio: quia ſcilicet indè ſequeretur duas eſſe Verbi generationes. Quorum autem nativitates duæ ſunt, in iis quoquè duæ ſunt perſonæ. Eccleſia verò unicum in Chriſto Filium agnoſcit. Ergo B. Virgo Dei genitrix dici nequaquam poteſt.

Reſp. ad 1. Non poſſe quidem ab homine Matre gigni Deum, ſeu Verbum, cujus generatio tempus omne prævertit; nec potuiſſe à B. Virgine quidquam effici, quod ſibi conjungendam poſtularet divinitatem; cum à nullo pendeat divinitas, & omnia contineat ſuo nutui ſubjecta: nec enim ea fuit unquam Eccleſiæ fides, ut optimè noverat Presbyter Anaſtaſius Antiochiæ inſtitutus. Sed dico poſſe Deum ex Virgine Matre ſibi efformare corpus, quod cum animâ copulatum ſibi conjungat hypoſtaticè. Ita fit, ut de divinitatis æternitate nihil decedat, humanitati verò fiat ſupremæ dignitatis acceſſio magnifica, & B. Virgo Dei genitrix verè dicatur; cum ſit illius perſonæ mater, quæ Deus & homo eſt; quemadmodùm hominis verè mater eſt, & dicitur, quæ corpus ipſius genuit, licet anima ſit à ſolo Deo.

Reſp. ad 2. B. Virginem eſſe quoquè de Filii naturâ, (humanâ ſcilicet) & hypoſtaticam Dei cum homine commixturam non modò poſſibilem eſſe, verùm & juxta Propheticas pollicitationes adimpletam. Cætera, quæ ſubjungit Neſtorius, declamatoris ad plebem commovendam, non Theologi animum ſapiunt. Hinc inquiebat S. Cyrill. in Epiſt. ad Aca-

cium Beroæ de Neſtorio loquens: *Cur potiùs moralibus expoſitionibus populos erudimus, ſi ad accuratam dogmatum tractationem non ſumus valdè idonei.* Et Socrates lib. 7. hiſt. cap. 32. *Ego verò*, inquit, *dum Neſtorii libros luſtro, imperitum deprehendo, & ſolam Deipara vocem velut larvam reformidare, & veterum lucubrationes ignoraſſe.* Quis enim Incarnationis Myſterium gentibus ſtultitiam videri, cum Apoſtolo, ſi Catholicè ſentiat, non profiteatur? Quis, ſi juxta Prophetias exponatur tùm Incarnationis Myſterium, tùm & utriuſque naturæ Chriſti diſtinctio; intelligere non poſſit Chriſtum non eſſe paſſum, niſi ſecundum naturam humanam? Igitur ad Dei mortui cultum adducetur Ethnicus, ſi ad Prophetiarum illarum complementum attenderit. Solidiſſimam quoquè apud Antiquos & defenſores fidei adversùs Arianos deprehendere potuiſſet Neſtorius ſuæ cavillationis depulſionem. Ad confodiendam quippè Neſtorii hæreſim par erat ex ipſis Orient. Epiſcopis, vel ſola Nicæna formula. Chriſtum enim Filium Dei, Patri conſubſtantialem profitentur Nicæni patres, & anathema dicunt iis, qui Verbum, antequam naſceretur, non extitiſſe contenderent. Duplex ergo Chriſti nativitas in hac formulâ continebatur; prior nempè divina & æterna, poſterior verò in tempore: Ex quibus unicam eſſe in Chriſto perſonam, & B. Virginem verè Deiparam eſſe ſequebatur. Hinc addiderant in Symbolo: *Propter nos homines, & propter noſtram ſalutem deſcendit de cœlis; & Incarnatus eſt.* Animi verò petulantiâ, & vehementiſſimo facundiæ æſtu abreptus Neſtorius, altioraque ſibi tribuens, quàm par erat, in tàm graves ſcopulos, ſe præcipitem egit. Undè S. Cyrill. in Epiſt. ad Celeſt. 1. parte Conc. hæc habet: *Quomodò non magis ſecum reputat Neſtorius, cum omnes per terrarum orbem ſparſi Orthodoxi Epiſcopi & Laici Chriſtum Deum, Virginem verò, quæ illum genuit, Deiparam eſſe confiteantur, ſe ſolum, qui hoc inficiatur, errare? Verum faſtu tumens, inſidiiſque ac ſedis potentiâ fretus, effecturum ſe arbitratur, ut nos ipſi, & reliqui omnes ſuæ ſententiæ ſubſcribamus.*

Ad omnem animis eximendum ſcrupulum, & uberiorem dogmatis explanationem, in duabus quæſtionidus expendendis operam collocant non levem Theologi. 1°. Inquirunt in quibus conſtituenda ſit perſonæ ratio, quam vocant ſubſiſtentiam? 2°. Quid idiomatum communicatione intelligatur? Primam quæſtionem priuſquàm definiant, quinque referunt eâ de re ſententias. Prima eorum eſt, qui perſonæ rationem à ſubſtantiâ, ne virtute quidem, ſecernendam exiſtimant. Secunda illorum eſt, qui perſonæ rationem in ſubſtantiali, quam humanæ Chriſti naturæ negant, exiſtentiâ reponunt. Tertia verò in triplici negatione, prout nimirùm ſubſtantia incommunicabilis eſt alteri, tanquam ſubjecto, parti & ſuppoſito. Quarta in modo quodam ſubſtantiali, à ſubſtantiâ formaliter diſtincto, eam conſtituit. Quinta deniquè illorum eſt, qui perſonæ rationem in eo poſitam volunt, quòd rationalis natura ſeorſim & per ſe ſubſiſtat, ſitque ſui juris: quâ in ſententiâ non niſi ratione

ratiocinatâ,

ratiocinatâ, ut loquuntur, à ſubſtantiâ diſtinguitur perſonæ ratio.

In ſingulis confutandis opinionibus illis non immoramur; cum Sacris Myſteriorum principiis quædam non leviter adverſentur. Qui enim ſubſtantiam & ſubſiſtentiam unum & idem aſſerunt, tùm re, tùm virtute; quomodo tres in Deo ſubſiſtentias, & unam ſubſtantiam, ſeu divinitatem admittant, non intelligo. Nec video quâ ratione ſubſiſtentia dicatur exiſtentia ſubſtantialis; cum tres ſint in Deo ſubſiſtentiæ relativæ, & unica exiſtentia ſubſtantialis. Qui ſubſiſtentiam in negationibus conſtituunt, eam nihil quid appellant, modò negationes illæ fundamentaliter non ſpectentur. Adverſus quartam opinionem ſit

CONCL. I. Perſonæ ratio non eſt modus ſubſtantialis, vel modalis entitas. Ut enim Dei Filius ab omni delicto naturam liberaret, quam depravaverant homines; eam integram, & ſecundum omnes ſuas entitates aſſumere debuit, juxta illud Apoſt. Hebr. 2. ℣. 17. *Undè debuit per omnia fratribus ſimilari, ut miſericors fieret, & fidelis Pontifex ad Deum, ut repropitiaret delicta populi.* Poſitâ verò perſonæ ratione in modo quodam ſubſtantiali, aut modali entitate, naturam integram & ſecundum omnes ſuas entitates non aſſumpſiſſet Chriſtus; quod Apoſtoli verbis penitùs repugnat, & doctrinæ ſanctorum Patrum. Cum enim ex unicâ Myſteriorum revelatione ſubſiſtentiæ cognitionem acceperimus; hoc in capite ſolâ Scripturarum, & ſanctorum Patrum utemur autoritate. Ità verò S. Athan. Tract. de adventu Chriſti adverſus Apollinar. *Omnia* (nempè Chriſtus) *deſumpſit ex Virgine, quæ ab initio Deus ad hominem conſtituendum adhibuerat.* Ità etiam S. Greg. Naz. orat. 51. *quod à Verbo aſſumptum non fuit, curationis remanſit expers.* Et orat. 36. ſeu 4. de Theol. *Totum me ſimul cum infirmitatibus meis in ſeipſo ferens, ut quod deterius eſt, in ſeipſo abſumat & conficiat, non ſecùs ac ceram ignis, aut terræ vaporem Solis radius: utque ipſe ob hujuſmodi conjunctionem bonorum illorum particeps fiam.* Sic quoque S. Auguſt. Enchir. cap. 34. *Nihil naturæ humanæ in illâ ſuſceptione fas eſt dicere defuiſſe.* Ità pariter tùm S. Cyrill. Alex. lib. ad Reginas; tùm & Chalced. Patres Act. 5. his verbis: *Sequentes igitur SS. Patres... docemus eundem perfectum in Deitate, & eundem perfectum in humanitate per omnia ſimilem nobis, excepto peccato.* Sic ſimiliter Patres Concilii Lateran. ſub Martino I. cap. 9. Itemque ſextæ & ſeptimæ generalium Synodorum Patres, qui Chalcedonenſis Synodi verbis fermè utuntur. Quamobrem quæ fuerunt à Creatore homini collata, quæ fuerunt ab Adamo depravata, quæ ratione quâdam ad naturam humanam pertinent, ſumpſit Chriſtus, ut anteriores ſecutus tradit S. Joann. Damaſc. lib. 3. de Fide Orthod. cap. 7. Et proindè ſubſiſtentiam quoque ſumpſiſſet Chriſtus, ſi quædam eſſet entitas.

In eludendis Sanctorum Patrum rationibus fruſtrà quis laboraret, aſſumptam à Chriſto quamlibet perfectionem profeſſus, quæ ad naturam pertineret, non quæ ſpectaret ad ſuppoſitum. Cum enim ſancti

Patres nihil exceperint, niſi unicam peccati labem; cum humanæ naturæ nullam entitatem defuiſſe ſcripſerint; cum etiam à Chriſto tradiderint aſſumpta, quæ Deus ab initio ad conſtituendum hominem adhibuerat, quæque in homine lapſo erant ſananda; proculdubiò nullam à Chriſto removerunt entitatem, etiam perſonalitatis propriam. Aliàs enim pugnantia profeſſi fuiſſent viri adeò eruditi, videlicet à Chriſto fuiſſe aſſumpta & non aſſumpta, ſanata & non ſanata, quæcumque hominis eſſent.

Ab eâ ſententiâ me revocat etiam ſanctorum Patrum adverſus Apollinariſtas differendi ratio. Hi enim, ut ſuprà retulimus, ab Eccleſiâ diſſentiebant, quòd ex duobus perfectis unum perfectum non poſſe conflari pugnarent, & ideò à naturâ humanâ Chriſti animam, vel animæ mentem eſſe removendam, ut ex naturâ divinâ perfectâ, & ex humanâ imperfectâ exurgeret totum ſubſtantiale perfectum. A ſimili verò argumentatione ſatis præcaviſſe mihi non viderer, ſi rationem perſonæ in aliquâ entitate reponerem. Cum enim humana Chriſti natura perſonæ rationem aſſecuta non fuerit, profectò naturæ humanæ Chriſti detraherem perfectionem realem, ut ex illâ naturâ ſimul & divinâ totum effici ſubſtantiale propugnarem: cum è contrario Antiqui illi humanitatis integritati nihil voluerint detractum, ſed continuò diſputarint adverſus Apollinariſtas, naturam inferiorem ſuperiori adunatam nihil amittere, imò plurimis modis perfici. Ità differunt S. Gregorius Naz. orat. 51. Theodotus Ancyr. 3 p. Conc. Epheſ. & S. Cyrillus, dum unam Verbi incarnati naturam aſſerit; ita ut natura ſuperior & præcipua ſit in recto; alia verò in obliquo, tanquam adjacens & inferior. Hac ratione omnis diviſionis ſpecies ſolidiùs removetur; & firmior perſonæ conſtituitur unitas.

Opp. 1. Perſona eſt quid à naturâ diſtinctum; cum Chriſtus non aſſumptâ perſonâ ſumpſerit naturam, quæ nihilominùs aliter eſſe non incepit, quàm erat anteà.

Reſp. perſonæ rationem non eſſe quid à naturâ diſtinctum realiter, ſed eſſe ipſammet naturam, ut ſeorſim ab aliis exiſtentem. Ut autem unum altero non accepto ſumatur, ſufficit diſtinctio virtualis. Sic non communicatâ Verbo paternitate, ei tamen communicatur eſſentia, licet à ſe invicem virtualiter ſolùm diſtinguantur paternitas & eſſentia. Hinc naturâ aſſumptâ Verbum non aſſumpſit perſonam; cum ne momento quidem unico natura humana ſeorſim & per ſe ſubſtiterit, ſed per Verbum, quod eam ſibi vindicavit, ſtatim atque tota extitit; eique dedit nobiliori longè ratione ſubſiſtere, quàm ſeorſim & ſola ſubſtitiſſet. Nec ideò tamen aliter ſe habuit entitativè, quàm anteà; ſed ſolummodò extrinſecè & terminativè. Quemadmodùm linea, quæ ſola erat, accedente aliâ, ſe habet alio modo extrinſecè, quia terminatur aliter; non verò entitativè, quia nulla fit in eâ mutatio intrinſeca. Idem feratur judicium de aquæ guttâ junctâ mari.

CONCL. II. Præcipua perſonalitatis ratio in dominio & jure poſita eſt, quo inferiorem naturam ſibi conjunctam ſuperior moderatur. Quæ verò ſit univerſim perſonæ ratio, non omninò hîc expendimus; (licet ea in eo videatur poſita, quòd ſeorſim & per ſe ſubſiſtat;) ſed inſtituimus præcipuè ſermonem de perſonalitate, quæ in duabus naturis ſimul conjunctis occurrit: tunc autem non modò ſeorſim exiſtit natura ſuperior, ſed & inferiorem moderatur.

Has perſonalitatis rationes accepimus à ſanctis Patribus, qui floruerunt tùm ante Neſtorii exortam hęreſim, tùm Neſtorii temporibus, tùm & ſequentibus ſeculis.

Ante Neſtorii hæreſim S. Greg. Naz. ideò unam eſſe in Chriſto perſonam ſcribit orat. 35. ſeu 3. de Theol. quòd humana natura in Chriſto præſtantiori, nempè divinæ, coaluerit: *Qui Deitatem idcircò contemnis, quia craſſitiem tuam ſuſcepit, per intermediam mentem cum carne conjunctus, atque inferior hic homo Deus effectus, poſteaquàm cum Deo coaluit, præſtantiorique parte ſuperante unus factus eſt; ut ipſe quoque tantùm Deus efficiar, quantùm ille homo.* Quaſi diceret: Non ſunt duo in Chriſto, ſed unus eſt Chriſtus; quia homo inferior coaluit Deo, & totum proindè dominium eſt penes Deum. Paulò ante Neſtorium in Africâ S. Auguſtinus juxta receptam in Eccleſiâ doctrinam, eandem pariter perſonalitatis rationem tradit in Epiſt. 3. ad Voluſ. Temporibus verò Neſtorii, cum Eccleſiæ doctrina fuit adverſus novitatem Neſtorianam vindicanda, Eccleſiarum Romanæ & Alexandrinæ interpres S. Cyrill. Alex. ratione ſimili ſic exponit perſonalitatis eſſentiam in Ep. ad Valerian. *Duabus hypoſtaſibus per ſe, & ſeorſim poſitis, omninò duæ quoque perſonæ erunt.* Vis enim perſonæ in eo tota eſt, ut ſeorſim per ſe aliquid ſit, nulla cuiquam alteri adhæſione agglutinatum. Et in lib. de Fide rectâ, humanitatem Chriſti non ſuam eſſe, ſed Deitatis; ſeu non eſſe ſui juris, ſed à Deitate regi ſcribit. In priori ad Succeſſum, Neſtorianos arguit, quòd humanam naturam à Verbo divellerent, & extra ſeorſim ponerent; & ſic duo jam intelligerentur, & non unus.

Viam hanc ſibi apertam, & Epheſinæ Synodi conſenſione firmatam inierunt, qui Neſtorianam vexationem ſubſecuti ſunt, ut S. Joan. Damaſc. lib. 3. de Fide Orthod. cap. 6. & Paſchaſius Romanæ Eccleſiæ Diaconus lib. 2. de Spiritu ſancto cap. 4. ubi nomen perſonæ ſtatuit eſſe nomen juris; perſonamque & naturam non differre, niſi ut habentem & habitam. Nam, inquit, perſona eſt habens naturam; natura verò habetur & agitur, ſeu regitur à perſonâ. Ità quoque Ruſticus Diaconus in di p. contra Aceph. & Ferrandus Diaconus in Epiſt. ad Ægypium.

Opp. 1. Si perſonalitatis ratio in illo jure ac dominio poſita eſſet; vel dominium illud realiter à naturâ diſtingueretur, vel non: non prius, ut palàm eſt ex ſuper. concluſionis probationibus: nec etiam poſterius; aliàs enim in Chriſto non deſinerent eſſe duæ perſonæ, ſaltem ſecundum entitatem: quod à Neſtoriano errore non eſſet alienum. Supereſſent

quippè in Chriſto duæ naturæ integræ, quæ nullâ ſibi debitâ perfectione, aut entitate privarentur. Chriſtus enim ut perfectus eſt Deus; ità & perfectus eſt homo.

Reſp. in humanâ Chriſti naturâ ſuperfuiſſe quidem perſonalitatis rationem quantùm ad entitatem, cum ea eſſet integra; non verò ſuperfuiſſe formaliter; quia natura humana Chriſti ſeorſim non exiſtebat, nec ſui erat juris Proindè peccabat graviter Neſtorius, & ideò æquiſſimè fuit damnatus, quòd non modò in naturâ humanâ perſonalitatem entitativè admitteret, ſed & formaliter; ita ut natura humana ſui æquè juris eſſet, ac ſi non fuiſſet Verbo conjuncta. Hinc duas in Chriſto perſonas ac duos filios admittebat, & B. Virginem negabat Deiparam, conteſtabaturque unionem tantummodò moralem inter utramque intercedere.

Opp. 2. Si natura humana jus illud amiſiſſet, divinæ juſtitiæ non feciſſet ſatis Chriſtus; quia hominis liberi non fuiſſent ejus opera, utpotè qui ſui dominus non fuiſſet.

Reſp. tantùm abeſſe, ut imò, niſi jure illo natura humana ſpoliata fuiſſet, Chriſtus divinæ juſtitiæ non potuiſſet facere ſatis; quia meriti fuiſſent finiti ejus opera. Nec enim aliâ ratione in Chriſto hominis opera fiunt infiniti meriti, quàm quòd à Perſonâ Divinâ regebatur natura humana: quo quidem Verbi Divini in humanæ naturæ operationes dominio non perimitur humanæ voluntatis libertas, ſed in immenſum perficitur: Nec enim ullâ vi externâ impellente movebatur, ſed ſolo divinæ voluntatis exequendæ liberrimo deſiderio. Quemadmodùm enim licet voluntas dominium habeat in actus ſuos, non minùs idcircò liberi ſunt; imò non aliundè liberi ſunt: Ità licet Verbum ob ſummum in humanæ naturæ operationes dominium ex unione hypoſtaticâ profectum, non modò non tollebat humanæ voluntatis libertatem, ſed indè tantam conſequebantur dignitatem ipſius operationes, ut ad abundantioris, quàm ut poſſit exigi, ſatisfactionis naturam accederent.

Ex illis Antiquorum explanationibus, & Theologicis principiis accipiat Theologiæ Candidatus dogma catholicum, ſcilicet unicam eſſe in Chriſto perſonam. Si etenim inferior natura ſuperiori juncta, jure ſuo non gaudet, ſed ab eâ regitur; ſi perſonalitatis ratio excellentiori naturæ, quæ moderatur inferiorem, tribuenda ſit; ſanè pro virili parte fiet apertum, duas non eſſe in Chriſto perſonas, licet in eo remanſerint duæ naturæ perfectæ.

De idiomatum communicatione, dico 1° eam aliis vocabulis fuiſſe quandòque deſignatam. Permeationis vocem uſurparunt iſti; immeationis alii; & tandem de uſurpando communicationis idiomatum vocabulo fuit conventum.

Dico 2° iſta vocabula ad myſterii expoſitionem ſolerter excogitata fuiſſe, ut conſtabit tùm ex Epheſ. Synodi Actis, tùm ex S. Cyrilli & Joann. Antioch. diſceptationibus, tùm etiam ex illius idiomatum communicationis naturâ. Vel enim illa communicatio enuntiatur de na-

turis, ut cum idem Chriſtus nuncupatur Deus & homo : vel de proprietatibus, ut cum dicitur mortalis & immortalis ; mortalis quidem juxta naturæ humanæ proprietatem ; & immortalis ſecundum divinitatem. Quod utrumque idiomatum communicationis genus ab Origene lib. 2. de Princ. cap. 6. ità fuerat expoſitum : *Sed neque anima illa, utpotè ſubſtantia rationabilis, contra naturam habuit capere Deum, in quem velut in Verbum, & Sapientiam, & Veritatem tota jam ceſſerat. Undè & meritò pro eo vel quod tota eßet in Filio Dei, vel totum in ſe caperet Filium Dei, etiam ipſa cum eâ quam aßumpſerat carne Dei Filius, & Dei virtus Chriſtus Dei ſapientia appellatur. Et rursùm Dei Filius, per quem omnia creata ſunt, Jeſus Chriſtus & Filius hominis nominatur. Nam & Filius Dei mortuus eſſe dicitur, pro eâ ſcilicet naturâ, quæ mortem ubiquè recipere poterat.* Eadem fuit myſterii expoſitio tùm S. Athan. lib. de Incarn. Verbi, & orat. 4. contra Arian. tùm S. Greg. Nyſſ. orat. 4. tùm S. Aug. in Conc. in Pſ. 130. ubi communicationem hanc, ex veſtibus deductâ comparatione, ſic ponit ob oculos : *Non poteſt dici, non paſſus Deus ; quia Deus erat hominem aſſumendo, ſed non eſt mutatus in hominem : quomodò non potes dicere non te paſſum injuriam, ſi veſtis tua conſcindatur. Et quandò quereris vel amicis, vel in judicio, hoc dicis Judici : conſcidit me. Non dicis : conſcidit birrum meum ; ſed, conſcidit me. Si potuit & meruit veſtis tua dici tu, quæ non eſt tu, ſed veſtis tua ; quantò potiùs meruit audire caro Chriſti, Templum Verbi unitum cum Verbo, & quidquid in carne pateretur, Deus ipſe pateretur.* Deum pati vix capit mens humana ; nec poſſet iſtud ferre, niſi accederet naturæ humanæ, ſecundum quam patitur, conjunctio.

Hanc conjunctionem non intelligens Neſtorius, divinitati ne fieret injuria, cum vocaretur mortalis, aut paſſibilis Deus homo factus ; adverſus Eccleſiæ fidem pugnavit, ut expoſuimus. Quamobrem S. Cyrillus cum Sede Apoſtolicâ, cæteriſque Catholicis adverſus Neſtorium inſurrexit, & hanc idiomatum communicationem ante Synodum Epheſinam in Anathematiſmis ſuis, præſertim in quarto expoſuit, & in Epiſt. ad Valerian. In Anathematiſmo enim quarto ſcribit Verbum ſibi vindicaviſſe quæcumque dicuntur de humanitate, quia humanitatem ſibi vindicavit. Undè inquit in Ep. ad Valer. & in Anathem. 11. *Si quis ipſam Domini carnem vivificam confeßus non fuerit, eo quòd Verbi, quod omnia vivificat, facta ſit propria ; Anathema ſit.* Hinc Filius hominis de cœlo deſcendiſſe dicitur, & Filius Dei eſt filius hominis, viſibilis & inviſibilis : & ideò propter unitatem perſonæ dicitur Chriſtus crucifixus, mortuus &c. itemque Deus immortalis. Cum enim, inquit, Verbum factum ſit homo, meritò adſcribuntur Verbo quæcumque homo ille præſtitit, vel pertulit. Hæc fuit Epheſi, Chalcedone, & Conſtantinopoli in ſextâ Synodo firmata fides ; & variâ ratione, qui ſubſecuti fuerunt, hanc communicationem illuſtrarunt, ut S. Joan. Damaſc.

lib. 3. de Orth. Fide cap. 5. ubi remotâ confuſione immeationem expoſuit, ſolique Omnipotentiæ Divinæ opus illud poſſe tribui probat: *In divinâ*, inquit, *& arcanâ, atque omnem mentis aciem & captum ſuperante, Dei Verbi ac Domini Jeſu-Chriſti, qui una Sanctæ Trinitatis perſona eſt, Incarnatione, duas quidem naturas, hoc eſt divinam & humanam, inter ſe coiiſſe, ac perſonaliter unitas eſſe confitemur: unam autem compoſitam perſonam ex duabus effectam. Incolumes porrò, etiam poſt unionem, duas naturas in unâ compoſitâ perſonâ, hoc eſt in uno Chriſto, retineri dicimus, eaſque verè eſſe, ac naturales earum proprietates: ſic tamen ut & citra confuſionem unitæ ſint, & rursùs citra diviſionem intra ſe differant, ac numerentur.*

Opp. 1. Quæ vocabula de idiomatum communicatione uſurpari ſolent ad exponendum Incarnationis myſterium, ea olim viſa non fuerunt idonea; cum & propterea S. Cyrillo reluctati fuerint Orientales, nec à ſententiâ diſceſſerint, cum ad pacem cum S. Cyrillo ineundam Paulum Emeſenum Alexandriam legarunt. Ità enim Joannes Antioch. in ſuâ & Orientalium fidei expoſitione, (quæ habetur in Epiſt. ad S. Cyrillum) ad dubitationes omnes amovendas Paulo Emeſeno creditâ, inter graves Theologos hanc communicationis explanationem diſceptari ait: *Evangelicas & Apoſtolicas de Domino voces, ſcimus graves Theologos, alias quidem communes facere, tanquam ad unam perſonam pertinentes; alias verò propter duarum naturarum diverſitatem diviſim nuncupare: & illas quidem, quæ Deo conveniunt, ad Chriſti divinitatem; humiles verò ad ejus humanitatem referre ſolere.* Quam Joannis Antiocheni & Orientalium expoſitionem, ut Fidei Catholicæ omninò conſonam probavit S. Cyrillus, tùm in Reſponſo ſuo ad Joan. Antioch. tùm & in Ep. ad Acacium Melitinenſem.

Reſp. ab Orientalibus quidem, uſurpata non fuiſſe tùm primùm quædam vocabula ad exponendam utriuſque naturæ proprietatum in Chriſto communicationem; ſed tandem factum fuiſſe poſtmodùm, ut utriuſque partis probata fuerit doctrina. Quamobrem S. Cyrillus Epiſt. ad Acacium Melitinenſem, qui non capiebat quomodò tàm ſubitò S. Cyrillum inter & Orientales fuiſſet conventum, ità ſcribit. *Sed bonâ veſtrâ veniâ dicam, in duodecim capitibus in hunc modum ſcripſimus: ſi quis duabus perſonis, vel ſubſiſtentiis voces diſtribuit, & alias quidem tanquam homini ſeorſim à Verbo, quod ex Deo Patre eſt, intellecto accommodat; alias vero, ut quæ Deum deceant, ſoli Dei Patris Verbo adaptat, damnationi ſit ille obnoxius. Quamvis ergo eos damnemus, qui voces ita ſecernunt, ut alias ſeorſim Dei Verbo ex Patre nato, alias rursùm ſeorſim homini ex muliere orto adſcribant; vocum tamen differentias nullatenùs ſuſtulimus. Unam enim Verbi naturam eſſe certiſſimum eſt, ſed eam incarnatam & humanatam novimus.* S. Cyrilli verba Orientalibus quoque pepererant difficultatem: ſed cum nihil aliud ſentire ſe S. Cyrillus, quàm Orientales, expoſuiſſet; pax tandem ab iis inita fuit, conſtititque variam

ejuſdem dogmatis expoſitionem à Theologis Catholicis, à S. Cyrillo, & ab Orientalibus ſcriptam, eundem referre ſenſum. Opinabantur quidam S. Cyrillum hac explanatione revocaſſe quæ priùs ſcripſerat, quòd aliis uteretur verbis; ſed hanc ſuam ſemper fuiſſe conſtantem ſententiam teſtatur ipſe S. Cyrillus, oſtenditque periculum omne declinari, modò unita in Chriſto nunquam disjungerentur, quæ Neſtorius divellebat, duas naturas à ſe invicem diſcretas, & ſeorſim exiſtentes conſtituens. Hinc ubi Orientalium ſententiam intellexit S. Cyrillus ex eorum formulâ fidei, audieruntque Orientales nihil aliud ſentire S. Cyrillum, quàm quod propugnabant; facilè fuit inter eos conventum; & utrinque perfectus Deus, & perfectus homo, Patri ſecundum divinitatem conſubſtantialis, & nobis ſecundum humanitatem credebatur Chriſtus ob duarum naturarum perfectam unionem; & B Virgo ut Deipara credebatur. Hanc Orientalium expoſitionem S. Cyrillo probatam amplexa fuit poſtmodùm Eccleſia univerſalis, ut magis accommodatam. Undè conficitur doctrinam de idiomatum communicatione nunquàm fuiſſe improbatam.

Ex hac inter magni nominis viros diſſenſione, ſicut & ex aliis, ut de ὁμοούσιον & ὁμοιούσιον, & de verbo hypoſtaſi, vel οὐσία, colligendum eſt, quanto ſtudio verba, & verborum ſenſum ponderare operæpretium ſit, priuſquam de fratrum ſententiâ judicium feratur cenſorium.

Opp. 2. poſitâ illâ idiomatum communicatione gravia ſequerentur incommoda. Hinc enim 1°. Arianorum, & Eunomianorum firmaretur error: Verbum quippè creatura dici poſſet æquè ac dicitur homo. 2. Neſtorianis plurimùm faveretur: quemadmodùm enim rectè dicitur Verbum homo factum; ita etiam, cum valeat argumentum in ſimplici converſione, homo factus Verbum dici poſſet; quod verum eſſe nequit, niſi natura humana priùs ſubſtiterit, quàm divinæ jungeretur. 3. cum quibuſdam ex Lutheranis Chriſto, ut homini, tribueretur omnipotentia, & immenſitas: ſicut enim in divinis, naturæ unitas efficit, ut idem attributum omnipotentiæ, Patri, Filio & Spiritui Sancto, licet diſtinctis ſuppoſitis competat; ita & in Chriſto eadem omnipotentia, ob unitatem perſonæ, de utrâque naturâ poſſet affirmari: de immenſitate verò, ſic ratiocinari liceret: Verbum eſt ubique: igitur & humanitas neceſſariò exiſtit ubique: aliàs enim Verbum eſſet alicubi homo, & alicubi eſſet non homo; quandoquidem abeſſet humanitas, quam juxta vulgare illud axioma, *quod ſemel aſſumpſit, nunquam dimiſit*, ſemper habuit ſibi conjunctam. Utriuſque videlicet naturæ adeò arctiſſima fuit conjunctio, ut, quemadmodùm ſcribit S. Joan. Damaſc. l. 3. de fide Orthod. c. 3. ibi ſemper una ſit, ubi & altera; nec tantâ locorum intercapedine diſtare poſſint, ut una ſit certo in loco, altera verò ubique. 4. Mutatio, quæ per Incarnationem facta eſt in humanitate, Deo tribui poſſet, non ſecùs ac ambulatio, comeſtio, & cæteræ hujuſmodi humanitatis mutationes de Deo verè prædicantur. Ex altero etiam capite poſitâ communicatione idiomatum in Deo contigiſſe mutatio dicenda eſſet. Valeret nimirùm hic ſyllogiſmus;

expoſitorius: Verbum divinum eſt paſſum. Sed Verbum eſt deitas. Ergo deitas eſt paſſa. Ad quam doctrinam perhorreſcerent vel ipſius Neſtorii aures.

R. ad 1. Verbum, ob idiomatum communicationem, creaturam non dici, ſed Chriſtum, qui juxta Rom. 1. Gal. 4. &c. rectè dicitur *factus*, ſeu genitus, vel creatura, nempè ſecundum naturam humanam; adeóque à perverſo Arianorum ſenſu abhorret ejuſmodi propoſitio, ut in eâ nobis præiverint SS. Patres: Ità S Ambr. Serm.5. in Pſ.118. *Non vereor*, inquit, *ne quis dicat: creatum ergo Chriſtum aſſeris? Reſpondebo: ita creatum dico, quemadmodùm factum ſub lege.* Ità etiam S. Hieron. in Eph. 2. & Gal. 4. nos, inquit, liberè proclamamus, non eſſe periculum, eum creaturam dicere, quem vermem, & hominem, & crucifixum, & maledictionem totâ ſpei noſtræ fiduciâ profitemur. Quâ de re ut tutò loquamur, hanc nobis præfixit Regulam S. Aug. Epiſt. 57. ad Dard c. 3. *Cum ſit Chriſtus Deus & homo.... utrumque in illo obſervandum eſt, cum loquitur, vel cum de illo ſcriptura loquitur, & quid ſecundùm quid dicatur intuendum. Nam ſicut unus homo eſt anima rationalis & caro: ſic & unus Chriſtus eſt Verbum & homo. Proindè quod ad Verbum attinet, creator eſt Chriſtus; omnia enim per ipſum facta ſunt: Quòd verò ad hominem, creatus eſt Chriſtus; factus eſt enim ex ſemine David, &c. Item, quia in homine duo ſunt, anima & caro; ſecundum animam triſtis fuit uſque ad mortem; ſecundùm carnem paſſus eſt mortem.* Quibus addit ibidem: *Nec tamen cum filium Dei Chriſtum dicimus, hominem ſeparamus; aut cum eundem Chriſtum filium hominis dicimus, ſeparamus Deum. Secundum hominem namque in terrâ erat, non in cœlo; ubi nunc eſt, quandò dicebat: Nemo aſcendit in cœlum, niſi qui deſcendit de cœlo, Filius hominis, qui eſt in cœlo: quamvis ſecundùm id quod Filius Dei erat, eſſet in cœlo; ſecundum id vero, quod filius hominis erat, adhuc eſſet in terrâ, nondumque aſcendiſſet in cœlum.* Hancque regulam ità obſervat Enchir. c. 28. *Dominus noſter Jeſus Chriſtus, inquantum Deus eſt, omnia per ipſum facta; inquantum autem homo eſt, & ipſe factus eſt, ſicut Apoſtolus dicit: factus ex ſemine David ſecundum carnem.* Illam enim creaturam, quam Virgo concepit, & peperit, tota Trinitas fecit. Quamobrem utriuſque naturæ attributa, quæ ob unitatem perſonæ tribuuntur Chriſto, ita diſtinguenda ſunt, ut nonniſi ſecundum naturam, ad quam pertinent, affirmentur. Sicque Verbum quà Verbum non dicitur creatura, ſed Chriſtus quà homo.

R. ad 2. ex idiomatum communicatione nihil etiam autoritatis accedere Neſtorio. Hoc enim ſolo ſenſu diceretur homo factus Verbum: videlicet factum eſt, ut homo ſit Deus. Hinc autem non ſequeretur naturam humanam priùs ſubſtitiſſe, quàm verbo uniretur. Eo ſenſu ab antiquis uſurpata ſæpiùs fuit illa propoſitio, ut à S. Athan. l. de hum. nat. *Ipſe Deus*, inquit, *factus eſt caro, ut caro ejus fieret Deus Verbum.* Ità pariter in eodem ſenſu uſurpata fuit à S.Greg Naz.or.36, à S.Ambr. lib.

lib. I. de Virg. & à S. Auguſtino lib. de Prædeſt. Sanct. c. 16. Ità & in Concilio Later. ſub Mart. I. Sed à quo tempore Neſtorius apud S. Cyril. libro ſecundo verbum ἀποθεώσεως Catholicis, tanquam recentioribus Dogmatiſtis cœpit exprobrare, quaſi hominem in Deum eſſe mutatum aſſererent; ab ea voce nonnulli ſibi temperarunt, ut Proclus, ne videlicet dicere videretur hominem ſuis meritis ad naturam divinam evectum fuiſſe, aut in naturam divinam converſum, ſicut de ſuis Imperatoribus fabulabantur Romani. Ludunt verò in tricis, qui ejuſcemodi argumentum ex ſimplici converſione deducunt. Nam ut ſimplex illa converſio recta fieret, ſic eſſet inſtituenda: Deus homo factus eſt. Ergo qui factus eſt homo eſt Deus. Quod conſultis Logicæ Compendiis cuique fiet indubitatum.

R. ad 3. falsò tribui ab Hæreticis Chriſto ut homini omnipotentiam, & immenſitatem, etiam poſitâ idiomatum communicatione; quia nomina abſtracta non communicantur: Divinis enim proprietatibus in abſtracto communicatis, communicaretur & natura divina; quandoquidem proprietates reciprocantur cum naturâ; & proindè natura humana Chriſti immutaretur in Deum. Undè quemadmodùm Pater dicitur omnipotens, Filius omnipotens, Spiritus Sanctus omnipotens, ob naturæ unitatem; ita tamen ut non ſint tres omnipotentes: ſic & Chriſtus Deus & homo dicitur omnipotens; ſed ratione ſolius naturæ divinæ, ratione cujus & ſolius Chriſto pariter convenit immenſitas, ut ſcribit Orig. Tract. 33. in Matth. his verbis: *Neque homo nobiſcum eſt omnibus diebus, uſque ad conſummationem ſæculi; nec congregatis ubiquè fidelibus homo eſt præſens; ſed virtus divina, quæ erat in Jeſu.* Rationem hanc ineluctabilem affert S. Aug. l. 20. C. Fauſtum Manich. c. 11. & Ep. 57. ad Dard. c. 3. ubi ſic habet: *Cui profectò immortalitatem dedit, naturam non abſtulit. Secundùm hanc formam non eſt putandus ubiquè diffuſus. Cavendum eſt enim, ne ita divinitatem aſtruamus hominis, ut veritatem corporis auferamus. Non eſt autem conſequens, ut quod in Deo eſt, ita ſit ubique ut Deus. Nam & de nobis veraciſſima ſcriptura dicit, quòd in illo vivimus, movemur, & ſumus; nec tamen ſicut ille, ubique ſumus.* Licet ergò Verbum, utpotè Deus, neceſſariò ſit ubiquè; ipſius tamen humanitas non erit ubiquè; aliàs enim everteretur. Equidem vera eſt hæc propoſitio: Chriſtus qui exiſtit ubiquè, homo eſt; ſed ex eâ non ſequitur Chriſtum ſuam ubiquè habere humanitatem: non ſecùs ac, licet Verbum extiterit ab æterno; nihilominus natura humana haud fuit ab æterno. Nec ideò tamen Chriſtus dici poteſt alicubi homo, & alicubi non homo; quia Verbum ubiquè præſens, cum hypoſtaticè humanitati ſit conjunctum, ſemper eſt homo, licet ibi humanitas non conſtituatur. Ratio indè petitur quòd humanitas, utpotè extenſionis finitæ, non conjungatur divinitati totaliter, quæ realiter indiviſibilis, virtualiter diviſibilis concipitur. Quod exemplo nobis conſpicuo ſic illuſtrat S. Joan. Damaſc. Corporis partes animæ indiviſibili realiter conjunguntur; nec tamen oculus, aut manus ſunt, ubi

eſt anima, ſeu in totâ corporis amplitudine. Ex his colligat Theologiæ Candidatus, ad intimam & ſubſtantialem utriuſque in Chriſto naturæ conjunctionem & diſtinctionem ſatis eſſe, quòd ſeparari poſſint & ambæ alicubi ſeorſim exiſtere. Sed de illis fuſiùs agemus, ubi de Euchar.

Reſp. ad 4. Deo nullatenùs tribui poſſe mutationem factam in humanitate; quia Verbum Divinum factum non fuit homo recipiendo in ſe humanitatem, ratione potentiæ paſſivæ; ſed illam terminando abſque ullâ, ut aiunt, potentialitate. Quapropter Verbum dici non poteſt mutatum, licet genitum dicatur, & B Virgo nuncupetur Deipara.

Ultimò Reſp. paſſum quidem eſſe pro nobis Verbum Divinum, videlicet in carne ſuâ. Undè 1. Joan. 3. ℣. 16. *In hoc cognovimus charitatem Dei, quoniam ille animam ſuam pro nobis poſuit.* Ideò ità exclamat S. Auguſt. lib. 13. de Trin. cap. 10. *Quid* (amoris nempè divini) *tanto iſto indicio manifeſtius atque præclarius, quàm ut Dei Filius immutabiliter bonus, in ſe manens quod erat, & à nobis pro nobis accipiens quod non erat, præter ſuæ naturæ detrimentum, noſtræ dignatus inire conſortium, priùs ſine ullo malo ſuo merito, mala noſtra perferret?* Quamobrem in Epheſ. Synodo habetur: *Si quis non confitetur Dei Verbum paſſum carne, & crucifixum carne, & mortem carne guſtaſſe, anathema ſit.* Quod profeſſi negamus ex idiomatum communicatione ſequi poſſe paſſum eſſe Verbum ſecundum divinitatem. Nulla enim eſt ſyllogiſmi, qui opponitur, conſecutio; cum Verbum Divinum aliud in majori ſupponat, & aliud in minori: in majori enim pro Chriſto paſſo quà homine ſumitur, in minori verò pro Verbo ſimpliciter.

Opp. ult. Ob animæ & corporis conjunctionem, licet ſint diverſæ naturæ, & in unitatem perſonæ conjungantur; tamen ejuſcemodi communicatio idiomatum non occurrit. Non eſt igitur, cur duabus Chriſti naturis tribuatur.

Reſp. cum S. Bern. lib. 5. de conſid. cap. 9. illud eſſe diſcriminis, quòd anima non eâ intimâ valeat autoritate in hominis affectus, ut ſibi carnem aſtringat & vindicet. 2° corporis & animæ conjunctio, duarum in Chriſto naturarum conjunctionis prѧſtantiam non adæquat. Addo animam & corpus in Chriſto non duas propriè, ſed unicam naturam ex duabus partibus conſtituere. Denique idem Petrus ratione animi & corporis verè dicitur ſpiritalis & corporeus.

ARTICULUS SECUNDUS.

Impugnantur Hæretici, qui unicam in Chriſto ſuperfuiſſe naturam propugnarunt.

EUTYCHES Preſbyter, & Archimandrita Conſtantinop. necnon Hæreſis Neſtorianæ primùm acerrimus impugnator, novum hunc

errorem commentus fuit. Namque poſt unitionem, unam in Chriſto naturam eſſe agnoſcendam conteſtatus fuit in Confeſſ. quam in Synodo Conſtantinop. ab Euſebio Doryl. & Flaviano interrogatus edidit. Quam hæreſim ità exponebat apud Theodoretum Dial. 2. Eutychianæ partis defenſor Eraniſtes: *Ego dico manſiſſe divinitatem; ab hac verò abſorptam eſſe humanitatem ..... Et mare mellis guttam ſi accipiat. Statim enim gutta illa evaneſcit aquæ permixta.* Deiparæ nomen Eutychanis non minùs exoſum erat, quàm Neſtorianis, ex Facundo Hermian. lib. 1. cap. 4. Idem Eutyches ſpecie tenus Chriſtum hominem faciebat cum Valentinis & Marcionitis, ex S. Leone Ep. 11. ex Theodor. lib. 4. Hær. Fab. cap. 13. & ex Anaſtaſio Sinaïta. De quo errore ab Euſebio Dorylæo amicè ſępiùs fruſtràque monitus Eutyches, ab eodem licet amiciſſimo ad Synodum Conſtantinopolitanam, cui præerat Flavianus Conſtant. delatus, & ab ea Synodo ſæpè vocatus, cum tandem ad illam acceſſiſſet, hæreſim ſuam coram omnibus profiteri non dubitavit; ideòque damnatus, gradu ſuo fuit dejectus. Quæ Synodi Conſtantinop. Acta S. Leo Pontifex cum ſuâ Synodo probavit, ſcripſitque celeberrimam illam ad Flavianum de Incarnatione Dominicâ Epiſtolam. Eutyches verò Synodi Romanæ autoritatem & doctrinam non pluris fecit, quàm Synodi Conſtantinop. definitionem; imò commotior ideò factus nihil non tùm contrà SS. Leonem & Flavianum tentavit. 1° Chryſaphii Eunuchi apud Imperatorem potentiſſimi autoritate Pſeudoſynodum obtinuit ab Imper. Theodoſio, & pro illius præſide Dioſcorum Alex. & ut Theodoreto Epiſcopo Cyri viro eruditiſſimo ad Synodum acceſſus prohiberetur. In hac latrocinali Synodo abſolutus fuit Eutyches, & gradu ſummoti fuere Flavianus Conſtantinop. & Euſebius Dorylæi Epiſcopus. Tandem S. Leo ipſe à Dioſcoro auſu nefario fuit excommunicatus. Hinc graviſſimi fuerunt concitati tumultus, quos ut componeret Theodoſii ſucceſſor Marcianus Imperator, Concilium Chalcedonenſe ad an. 451. convocavit, à quo in Eutychetem dicta tùm Conſtantinopoli, tùm Romæ, ſententia fuit firmata, & Dioſcorus hæreſeos patronus dignitatis honore privatus.

Latè propagata Eutychianorum Hæreſis innumera mala in orbem Chriſtianum invexit. Dioſcoro poſt Chalcedonenſe Concilium Gangram Paphlagoniæ relegato, & Proterio in locum ejus ſuffecto, in duas Proterii & Dioſcori partes diviſa fuit Alexandrina Civitas. Dioſcoritarum factione poſt Marciani obitum ad Sedem Alexand. à duobus Epiſcopis damnatis ordinatus Timotheus Ælurus fuit promotus, Proterio intra Baptiſterii ambitum trucidato; eaque fuit Eutychianorum illorum immanitas ſacrilega prorſùs, ut Epiſcopi pietate commendabilis viſcera diſcerpta deguſtarint, & corpus tradiderint igni. Juſſu Leonis Imp. qui Marcianum excepit, Alexandriâ Timotheo Æluro Gangram, deindè Cherſonam ablegato, Timotheus Solophaciolus, quem & alii Baſilicum cognominarunt, Alexandriæ fuit Epiſcopus conſtitutus.

Eutychianorum furorem expertæ quoque fuerunt aliæ Eccleſiæ, ut Jero-

ſolymitana & Antiochena. Jeroſolymitanam per vim occupavit Theodoſius Monachus Eutychianus, & Eudoxiæ Auguſtæ autoritate fretus expulit Juvenalem, qui Eccleſiam ſuam Marciani Imp. autoritate recepit. Antiochiam Zenonis Sedem Martyrio Epiſcopo ademptam tunc Præfecti Orientis operâ invaſit Petrus Cnapheus, ſive Fullo, Eccleſiæ S. Baſſæ apud Chalcedonem Presbyter, & Monaſterii Conſtantinop. aliàs Archimandrita, qui motus Antiochiæ, quò confugerat, concitavit tam graves, ut ad Eccleſiam dimittendam Martyrium pacis ſtudioſum compulerit; ideòque Conſtantinopoli rediens Martyrius ſeipſum publicè abdicavit Epiſcopatu. A Leone Imper. in exilium amandatus Fullo ſtatim aufugit, vir admodùm audax, & Triſagii primus corruptor, verbis iſtis: *Qui paſſus es pro nobis, miſerere nobis*, pravo conſilio additis; ut nimirùm unam de Trinitate perſonam, quà Deus eſt, paſſam eſſe aſſereret. Theopaſchitarum dicta eſt illius ſecta.

Petrus alter dictus Moggus, poſt Timothei Æluri obitum ab Hæreticis contra Timotheum Solophaciolum Alex. Epiſcopus fuit creatus; ſed poſtmodùm Zenonis imperio Alexandriâ expulſus eſt, & tandem mortuo Timotheo Solophaciolo Acacii Conſtantinop. operâ Sedem recuperavit; iterumque expulſus, fuit electus à Catholicis Joannes Talaida, qui ſe Romam recepit. Tunc Alexandriæ nova factio, Acephalorum dicta, prodiit. Hi à Petro Moggo deſciverant, quòd approbato Zenonis Henotico Concil. Chalcedonenſe non damnaſſet; ſeorſimque conventus agere cœperant; & ex iis Severus Anaſtaſii Imp. operâ in Antiochenam Sedem, Flaviano pulſo, involavit. Hunc mortuo Anaſtaſio Imper. Juſtinus apprehendi, & linguâ mulctari juſſit: quod Auguſti decretum ut declinaret, Alexandriam confugit.

Ex eâ Eutychetis ſtirpe triplex Alexandriæ prodiit fœtus. A Severo fuerunt inſtituti Corrupticolæ; à Juliano Halicarnaſſæo Incorrupticolæ; à Themiſtio Diacono Agnoïtæ. Ex eodem venenato fonte impuriſſimi emanarunt rivuli, ut Jacobi Zanzali ſecta, quæ totam Armeniam calamitosè pervaſit; itemque Monophyſitarum, & Theopaſchitarum errores, quos ſimul profitebatur iſte Jacobus, admittendo ſcilicet unam cum Eutychete in Chriſto naturam, & unam cum Petro Fullone paſſam perſonam.

Contentionum adverſus Concilium Chalcedonenſe componendarum ſtudio novas turbas Conſtantinopoli moverunt Monachorum Scytharum Principes, ſcilicet Maxentius, Leontius, & Petrus Diaconus, Vitaliani Scythæ militum magiſtri autoritate freti. Iſti nempè Chalcedonenſi Concilio *unum de Trinitate crucifixum* addi oportere conteſtabantur. Alii non infimi nominis acriter adverſabantur, videlicet Acœmetæ Monachi, ſeu inſomnes, ſic dicti, quòd tres in turmas diviſi diu noctuque divinas laudes decantarent; cumque ferre non poſſent Scytharum cauſam ab Imperatore & Epiſcopis aliquo modo probari, Romam duos miſerunt, qui, ut refert Liberatus in Brev. Joannis Papæ in oblatâ con-

feſſione B. Mariam verè & propriè Dei genitricem dicendam negabant, & unum de Trinitate incarnatum, & carne paſſum: Quâ proſcriptâ doctrinâ, Monachos Acœmetas Joan. 2. communione privavit, hancq; approbavit propoſitionem ſibi ab Imperatore Juſtiniano propoſitam: *Deus Chriſtus carne pertulit, divinitate impaſſibili.*

CONCL. In Chriſto duæ naturæ, divina ſcilicet & humana, poſt conjunctionem inconfuſæ remanſerunt.

Prob. quia argumenta, quæ à ſanctis Patribus contra ſuperiores hæreſes adducuntur, ineluctabiliter evincunt à Verbo naturam humanam fuiſſe certò aſſumptam, & integram ab illo fuiſſe ſervatam, eamque remanſiſſe inconfuſam. Jam verò quærerem ab Eutychete, ſi vitam ageret, quod ab illis prioribus Hæreticis, qui aëreum Chriſto, aut phantaſticum tribuebant corpus, poſtulabant Antiqui; quomodò nempè corpori Chriſti cum ætate incrementum acceſſit; Quo pacto famem, ſitim, & dolores lacrymabundus pertulit? Somno, cibis, veſtibus indiguit? Sudore ſanguineo ad mortis horrendæ aſpectum exhorruit? Mortem ſubiit? Sepulturæ corpus mandari permiſit? Glorioſam ſuam è tumulo ſuſcitationem contactu, & ciborum uſu fecit conſpicuam? Sed & anne Apoſtolus, ut pleraque jam exſcripta prætermittamus, unquam de Dei Filio ſcripſiſſet Philipp. 2. ℣. 8. *Humiliavit ſemetipſum factus obediens uſque ad mortem, mortem autem crucis.* Dei Filius Apoſtoli ſenſu non modò ſemetipſum exinanivit formam ſervi accipiens, quod fatebatur Eutyches, ſed & ſervatâ illâ ſervi formâ Patris æterni mandatis morem geſſit, &, ut obſequeretur, ſuſtinuit crucis mortem, & illius exinanitionis merito ſublimitatem nominis obtinuit: *Propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen.* Remotâ verò à Chriſto naturâ humanâ, dicat Eutyches quomodò ſeipſum exinanivit ſervi formam accipiens, cum illam accipiendo abſorpſerit? Dicat quomodò paruit, cum in eo non ſupereſſet qui pareret? Dicat quo pacto ſublimitatem meruit, cum non ſupereſſet qui mereretur.

Ulteriùs vel unum quærerem, quid Apoſt. 1. Cor. 15. ℣. 28. his verbis ſignificarit, ubi de Reſurrectione diſſerit: *Cum autem ſubjecta fuerint illi omnia, tunc & ipſe filius ſubjectus erit ei, qui ſubjecit ſibi omnia, ut ſit Deus omnia in omnibus.* Alium non referunt illa verba ſenſum, niſi renovatione finali à Chriſto renovanda fore omnia; ita ut electi omnes Chriſto homini adunati, quaſi unum in Chriſtum Deum & Hominem ſint coalituri, atque ità perfectè Majeſtati Divinæ ſint ſubjiciendi, inſtauratâ ſic omnimodè in omnibus abſolutiſſimâ Dei imagine. Quo confecto ipſe Filius Imaginis Divinæ inſtaurator ſubjicietur quoque, & Deus erit omnia in omnibus; quia nihil niſi divinum in electis, ſeu Chriſti membris, eſt futurum: quod certè non fieret, niſi ſupereſſet in Chriſto humanitas: Chriſtus enim aliâ ratione, ſeu nonniſi quâ homo, Patri æterno cum membris ſuis poteſt ſubjici.

Utramque in Chriſto naturam perfectam profeſſi fuerunt ſemper una-

nimi conſenſione SS. Patres, qui Eccleſiæ fidem referunt, aut in Epiſtolis ad Catholicos, aut in operibus adversùs Hæreticos veritatem Incarnationis negantes, aut in libris tàm adversùs Ethnicos, quàm contra Judæos hęreticos, hanc fidem in Epiſtolis ad Catholicos tradiderunt S. Clem. Rom. Epiſt. ad Corint. & S. Ignat. Epiſt. ad Epheſ. ubi ſic ſcribit *Habemus autem medicum etiam Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum ante ſecula Filium unigenitum, & in principio Verbum, poſteà verò & hominem ex Maria Virgine. Verbum enim, inquit, caro factum eſt, incorporalis in corpore, impaſſibilis in corpore paſſibili, immortalis in corpore mortali.* Hanc fidem in operibus adversùs Ethnicos tradiderunt pariter S. Juſtin. Apol. ad Anton. & Orig. l. 2. c. Celſ. Cum enim Ethnicus ille (nempè Celſus) hanc duplicis in Chriſto naturæ copulationem irrideret, ut quæ fieri non poſſet, ſic fidem exponit ipſe Origenes: *Hæc non eo nobis dicta ſunt, quod ſeparemus à Jeſu Filium Dei: unita eſt enim poſt diſpenſationem anima Jeſu, corpuſque cum Verbo Dei.* Et l. 3. cum inſtaret Celſus, dogma illud eſſe planè abſurdum, ita reſpondet: *Attamen ſciant iſti criminatores, hunc Jeſum, quem jam olim Deum eſſe credimus Deique Filium, eſſe ipſum Verbum, ipſam veritatem, ipſam ſapientiam. Cæterum mortale ejus corpus, & humanam in eo animam, illius Verbi non ſolùm communicatione, ſed etiam unctione & permixtione, tantùm divinitatis aſſumpſiſſe, ut Deus fieret.* Quàm facilè fuiſſet Origeni Celſi calumniam depellere ſenſu Eutychetis explanato, videlicet divinitatis amplitudine humanitatis vilitatem fuiſſe penitùs abſorptam, & idcircò non eſſe, undè Chriſtianis illuderet ex ſervatâ utrâque naturâ. Utramque igitur in Chriſto naturam ſupereſſe fides erat.

Eandem Ethnicorum ironiam refellebat pariter ſuo tempore Lactancius magnificâ Incarnationis expoſitione. Sic enim ſcribit libro quarto Inſtitut. c. 13. *Ut mediam inter Deum & hominem ſubſtantiam gerens, noſtram hanc fragilem, imbecillemque naturam, quaſi manu ad immortalitatem poſſet educere, factus eſt Dei Filius per Spiritum, & hominis pęr carnem, ideſt, & Deus, & homo. Dei virtus in eo ex operibus, quæ fecit, apparuit; fragilitas hominis ex paſſione, quam pertulit.* Neceſſaria erat ideò utriuſque in Chriſto naturæ conjunctio ad naturæ deperditæ inſtaurationem.

Idem argumenti genus perſecutus quoque fuit Euſeb. Cæſareæ in Paleſtinâ Epiſcopus, & pravas ex Eutychetis doctrinâ conſecutiones, quaſi hæreſim futuram præſenſiſſet, uberrimè tradidit. Quid enim, poſito Eutychetis dogmate, ſequeretur, niſi phantaſticam & ſpecie tenus futuram fuiſſe totius Chriſti vitæ actionem? Ad quam perverſam opinationem Chriſtianus quilibet animus exhorreſcit. Sic lib. 13. de præpar. Evang. c. 3. *Idem enim & verus homo cernebatur, & verum ſimul Dei Verbum erat, quod nullis præſtigiis utebatur, nec aſpicientibus illudebat: quemadmodum etiam Platoni numen ab omni mendacio alienum eſſe debere videbatur. Itaque Deus Verbum ſimplex admodum, veraxque cum eſſet tàm*

reipſa, quàm oratione, nec per ſeſe mutabatur, nec alios aut ſimulatâ ſpecie, aut verbis, aut ſignorum oſtentis, aut viſis, aut ſomniis in errorem inducebat. Ea fermè, aut ſimilis fuit adverſus eoſdem Gentiles argumentatio tùm S. Athanaſii l. de Incarn. Verbi, & Ep. ad Maximum Philoſophum, & Or. 3. c. Arian. tùm S. Baſil. Hom. 29. tùm S. Greg. Naz. Orat. 1.

Adversùs Judæos eam doctrinam expoſuerunt Juſtin. in Dial. cum Tryphone, & S. Iren. l. 5. c. 21. adversùs primorum temporum Hæreticos, qui humanam naturam veram Chriſto variis rationibus adimebant. Oſtendit quippe S. Irenæus Chriſtum ſeipſum probaſſe hominem verum, debellato fame ſua dæmone: hic, inquit, (nempè dæmon) primum hominem non eſurientem cibo vicerat; Chriſtum verò fame laborantem, ut nec ad unicum cibi appetitum impellere valuit: *Non in ſolo pane vivit homo....* inquit Chriſtus, *qui & ſalus, & ſalvator, & ſalutare verè & dicitur, & eſt. . . . ſicut enim homo orat, ut tentaretur; ſic & Verbum, ut glorificaretur, requieſcente quidem Verbo, ut poſſet tentari, & inhonorari, & crucifigi, & mori.*

Tertul. idem dogma Catholicum adverſus Marcionem ſic expoṇit l. de Carne Chriſt. c. 1. *Carnis quæritur veritas*, inquit, *& qualitas ejus retractatur, an fuerit, & unde, & cujuſmodi fuerit?* & ſubjungit, *Marcion ut carnem Chriſti negaret, negavit etiam nativitatem: aut ut nativitatem negaret, negavit & carnem.* Item c. 2. veram Chriſti nativitatem & ex Evangelio, & ex Apoſtolicâ traditione ſic probat: *Si Apoſtolus, prædica publicè: ſi Apoſtolicus, cum Apoſtolis ſenti: ſi tantummodò Chriſtianus es, crede quod traditum eſt: ſi nihil iſtorum es, meritò dixerim, morere: nam & mortuus eſt, qui non eſt Chriſtianus, non credendo, quod creditum Chriſtianos facit.* C. quoque 5. ex verâ nativitate, veram, & non phantaſticam & imaginariam Chriſti mortem oſtendit: *Nonne verè crucifixus eſt Deus? nonne verè mortuus, ut verè crucifixus? nonne verè reſuſcitatus, ut verè ſcilicet mortuus ... ſed hæc quomodo in illo vera erunt, ſi ipſe non fuit verus, ſi non verè habuit in ſe quod figeretur, quod moreretur, quod ſepeliretur, & reſuſcitaretur, carnem ſcilicet hanc ſanguine ſuffuſam, oſſibus ſubſtructam, nervis intextam, venis implexam, quæ naſci & mori novit, humanam ſine dubio, ut natam de homine? Ideoque mortalis hæc eſt in Chriſto; quia Chriſtus homo & Filius hominis: Aut cur homo Chriſtus & Filius hominis, ſi nihil hominis, & nihil ex homine? niſi aut aliud eſt homo, quàm caro; aut aliundè caro homiminis, quàm ex homine; aut aliud eſt Maria, quam homo. Deus, Marcion, haud aliter non diceretur homo Chriſtus ſine carne: nec hominis filius ſine aliquo parente homine; ſicut nec Deus ſine Spiritu Dei, nec Dei Filius ſine Deo Patre. Ità utriuſque ſubſtantiæ cenſus hominem & Deum exhibuit: hinc infirmum, inde præfortem; hinc morientem, inde viventem.* Igitur tàm verè mortuus eſt Deus homo & ſuſcitatus, quàm fuerit verè natus. Ergo phantaſtica eſſet & adumbratilis Religio

Chriſtiana, ſi Marcioni, & Eutycheti fides haberetur; & iſti ac illi æquè dicendum eſſet: *Quid dimidias mendacio Chriſtum? Totus veritas fuit.* Non geſtavit carnem ſine fame eſurientem, nec ſine dentibus edentem; nec fuit phantaſma poſt reſurrectionem: habuit oſſa, manus, & pedes, quæ ſpiritus non habet, ſed caro. Quæ SS. Patrum verba nulli poſſunt cavillationi eſſe obnoxia.

Non modò Sancti Patres ubiquè utriuſque in Chriſto naturæ profitentur conjunctionem, ſed & conjunctionis illius neceſſitatem ex variis rationibus repetunt. 1° ex ratione Mediatoris, ut S. Iren. lib. 3. adverſus Valent. cap. 20. his verbis: *Itaque fecit & adunivit (quemadmodum prædiximus) hominem Deo. Si enim homo non viciſſet inimicum hominis, non juſtè victus eſſet inimicus. Rurſus autem niſi Deus donaſſet ſalutem, non firmiter haberemus eam: & niſi homo conjunctus fuiſſet Deo noſtro, non potuiſſet particeps fieri incorruptibilitatis. Oportuerat enim mediatorem Dei & hominum per ſuam ad utroſque domeſticitatem, & ad amicitiam & concordiam utroſque reducere, & facere ut & Deus aſſumeret hominem, & homo ſeſe dederet Deo.* Ad hanc rationem accedit Tertulliani diſputatio lib. de carne Chriſti cap. 4. ubi probat Verbum Angelicam naturam non induiſſe, licet plurima eorum pars fuiſſet lapſa; quia de unicâ reparandâ humanâ naturâ legem à Patre acceperat. *Chriſtus*, inquit, *ſalus hominis fuit, cauſa ſcilicet ad reſtituendum quod perierat. Homo perierat, hominem reſtitui oportuerat. Ut Angelum geſtaret Chriſtus, nihil tale de cauſâ eſt. Nam etſi Angelis perditio reputatur, in ignem præparatum Diabolo & Angelis ejus, nunquàm tamen illis reſtitutio promiſſa eſt. Nullum mandatum de ſalute Angelorum ſuſcepit Chriſtus à Patre. Quod Pater neque repromiſit, neque mandavit, Chriſtus adminiſtrare non potuit. Cui igitur rei Angelum quoque geſtavit?* S. Athan. orat. 3. adverſus Arianos ex effectu, nempè hominis Deificatione, veram Chriſti carnem & ſtabilem oſtendit: *Ideò enim ea coaptatio inſtituta eſt, ut Deitas vera, &, ut ſic dicam, naturalis, verum & naturalem hominem ſibi conſereret, & ſtabilis efficeretur hominis ſalus, ac Deificatio.* Et infrà: *Nihil enim nobis hominibus in ſe emolumenti, aut commodi, niſi Verbum naturalis ſit ac verus Dei Filius, niſique vera ſit caro, quam aſſumpſit.* Idem S. Athanaſius orat. 5. ex Mediatoris officio rationem à S. Iren. traditam explicat.

Ultimò. Si unica remaneret poſt conjunctionem natura; vel divina tranſiret in humanam, vel à divinâ abſorberetur humana, vel ex illis duabus coaleſceret quædam tertia natura. Priora duo removenda ſunt, quod in Deum mutationem inducant. Tertium quoque dici nequit. Nam ſi tertia quædam natura fieret, novo deſignari deberet nomine: ut enim habet Tertul. lib. de carne Chr. cap. 13. *Fides nominum, ſalus eſt proprietatum.* Quodnam autem eſſet illius naturæ? non Deus; aliàs enim homo non eſſet: Si homo; ergo non erit Deus. An Chriſtus vocabitur? Sed officii nomen eſt, non naturæ. Præterea quoties tertia quædam ex duabus

duabus extat compoſita natura, ea neutri ambarum, ex quibus conſtat, conſubſtantialis eſſe dicitur. At Chriſtus Deo & hominibus conſubſtantialis eſt. Adhæc accedit, quòd ea ex quibus aliquod totum componitur, ſemper aliquid mutationis in ſe recipiunt. Hoc autem de divinitate dici non poteſt.

Opp. 1. *Verbum caro factum eſt*, ex Joan. 1. Igitur in carnem mutatum fuit. Tam enim illa verba mutationem innuunt, quàm hæc alia, tùm Joan. 2. *Aqua vinum facta eſt*: tùm Joan. 6. *Panis eſt caro mea*: tùm & Math. 26. *Hoc eſt corpus meum*, &c. Et verò niſi Verbum mutatum eſſet in carnem, ſeipſum exinaniiſſe falsò Philip. 2. diceretur Dei Filius. Nec enim depreſſus dici poſſet ratione humanitatis, cum humanitas in Incarnatione omnium ſummâ dignitate præfulgeat. Igitur ratione divinitatis, quæ in carnem tranſiit.

R. ad 1. Hanc difficultatem orat. 3. contra Arian. ſolverat S. Athanaſius, oſtenderatque his Joann. verbis nihil aliud præter intimam Verbi cum naturâ humanâ conjunctionem ſignificari. Mutationem indicare ſi voluiſſet S. Joannes, non addidiſſet: *Et habitavit in nobis*: Verbis enim illis, & Verbum inhabitans, & caro inhabitata ſignificatur. Adeò à mutatione ullâ reſpectu Verbi incarnati abfuit S. Joannes, ut in ejus divinitate aſſerendâ totus ſit, præſertim capitibus 5. 8. 10. & 17. ut q. 2. de Sanctiſſimâ Trinitate fuſiùs oſtendimus, tùm ex identitate naturæ cum Patre, tùm ex eâdem cum ipſo potentiâ, tùm ex aliis attributis Deo ſoli eſſentialibus.

R. ad 2. Ubi de aquæ in vinum mutatione loquitur S. Joan. cap. 2. Evang. aquam in vinum mutatam fuiſſe ita refert, ut nihil aquæ in vino remanſiſſe doceat. Architriclino enim allatum vinum ex aquâ factum, adeò illi generoſum viſum fuit, ut conqueſtus fuerit apud ſponſum, quòd illud ad cœnæ finem ſervaſſet: *Omnis homo*, inquit v. 10. *primum bonum vinum ponit: & cum inebriati fuerint, tunc id, quod deterius eſt*. Joan. 6. & Math. 26. panis in Chriſti corpus mutatione nihil apertius in ſacris Codicibus; cum hoc, quod præ manibus haberet Chriſtus, carnem ſuam & corpus dixerit, ut, ubi de Euchar. erit probandum.

R. ad 3. exinanitum reverà fuiſſe Verbum, non quidem in aliam inferiorem naturam tranſeundo; non enim deprimeretur Dei Filius, qui non ampliùs ſupereſſet: ſed fuit exinanitus Dei Filius; quia ſervi formam induens Deus, qui ſolâ Domini dignitate præeminebat, ſervus factus eſt & ſubditus, & humanæ naturæ infirmitatibus obnoxius. Humanitas verò, quæ illi accedit, omnium ſupremam dignitatem aſſequitur.

Opp. 2. Ex S. Greg. Nyſſ. ſe habet in Chriſto humana natura, ut in mari aceti gutta. Sicut ergò aceti, quod in mare projicitur, nihil ſupereſt, à naturâ divinâ ſic abſorbetur natura humana, ut nihil ejus, niſi ſpecie tenus, ſuperſit.

R. alienum longè ab eâ ſententiâ fuiſſe S. Greg. Nyſſ. cum corporis & animæ in Chriſto veritatem & integritatem continuò explicet adver-

ſus Apollinariſtas. Nihil verò aliud intendit, quàm naturæ noſtræ conceſſam fuiſſe dignitatem immenſam, cum ipſa, quæ Deo comparata nihili ſit habenda, in unitatem hypoſtaticam à Verbo aſſumpta fuerit.

Opp. 3. Tam arcta fuit ex S. Cyrillo, naturarum conjunctio in Chriſto, ut poſt unionem nihil naturæ humanæ remanſerit; ſed unicum ſuperſit diſtinctionis virtualis fundamentum: Et ideò non duplex reipsà eſt admittenda in Chriſto natura, ſed unica. Id quippè docet S. Cyrillus tùm in duabus ad Succeſſum Epiſtolis, tùm & in Ep. ad Eulog. Preſbyt. Conſtantinopoli agentem, ubi hæc habet: *Sic & de Neſtorio quoque licet duas naturas eſſe dicat..... attamen unionem unà nobiſcum non confitetur. Nos enim illas adunantes, unum Chriſtum, unum eundem Filium, unum Dominum confitemur; unam poſtremò Dei naturam incarnatam dicimus. Simile quid & de quovis homine dici poteſt. Nam & ille ex diverſis naturis conſtat, ex corpore nimirùm & animâ. Quamvis enim ratio & contemplatio horum diſcrimen non ignorent; tamen poſteaquàm illas univerimus, unam hominis naturam facimus.* Hæc quoque fuit in Conc. Epheſ. p. 3. cap. 9. Theodoti Ancyrani ſententia: *Quod unitum eſt*, inquit, *nequaquam duo, ſed unum nominatur. Rursùs verò ſi mente dividis, & unum quodque ſeorſim conſideres, unitatem diſſolvis...... Nam quo disjungis alterum ab altero, eodem copulationem dividis.* Igitur unica ſuperfuit poſt coadunationem in Chriſto natura, uti patet ex S. Cyrillo, ex Theodoto Ancyrano, & ex Oecumenicæ Synodi Epheſinæ conſenſu. Quamobrem jure ac merito Eutyches his S. Cyrilli & Patrum Epheſinorum verbis ſuam fidem clamabat contineri.

R. ad 1. his verbis, *unam Verbi naturam incarnatam*, non deſtrui duplicem Chriſti naturam, imò aſtrui. Iis quippè fuerant uſi ante S. Cyrillum alii Sancti Patres, ſed alio planè ſenſu ab Eutychetis opinione: Ità S. Athanaſius, quemadmodùm in lib. ad Reginas, & in defenſione Anathematiſmi 8. profitetur S. Cyrillus, fatente Euphremio Antioch. Hunc S. Athanaſii locum in Concilio Conſtantinop. ſub Flaviano, ex Tractatu quodam de Incarn. laudat Baſil. Seleucienſis.

S. Cyrillo adverſatur quidem Leontius Byzantinus, qui 100. fermè abhinc annis locum S. Athanaſii à S. Cyrillo citatum Apollinari tribuit: ſed undè hanc in ſententiam venerit Leontius, non capio. Annon etenim S. Cyrillum tam ſagacis animi virum puduiſſet adverſus tantâ eruditione præſtantes viros Epiſcopos Orientales hæc falsò proferre? Nonne illi vitio verſa fuiſſet tunc temporis ab Orientalibus ejuſcemodi calumnia demortuo S. Athanaſio illata? Et certè duplicem in Chriſto naturam adeò ſtabiliebat iſta loquendi formula, ut eam ſuâ confeſſione firmarint, tùm quinta Synodus, cum Juſtiniani Imp. profeſſionem contra tria capitula recipit; tùm & Synodus Later. ſub Mart. I. his verbis: *Si quis unam naturam Dei Verbi incarnatam dicens, non ſic has voces intelligit, ſicut ſancti Patres docuerunt; quòd ex divinâ naturâ & humanâ unitione ſecundum ſubſiſtentiam factâ unus Chriſtus factus eſt...*

anathema ſit. Inſuper huncce loquendi modum uſurparunt promiſcuè Maximus Martyr, Eulog. Alex. & alii.

R. ad 2. Theodoti Ancyrani mentem aliam non fuiſſe à S. Cyrilli ſenſu. Scilicet Theodotus Ancyr. in removendâ naturarum in Chriſto diviſione laborabat, non verò diſtinctione. Hinc uterque cum universâ Epheſinâ Synodo de duabus in Chriſto naturis inconfusè adunatis conſentiebat. Sic lib. 2. contra Neſt. S. Cyrillus: *Prolato*, inquit, *nobis in medium myſterio Chriſti, unitionis ratio ita differentiam non ignorat, ut diviſionem tamen excludat.* Et in defenſione Anathematiſmi 3. naturarum diverſitatem noſſe, non eſt naturas poſt unitionem dividere: quia ut habet in Epiſt. 2. ad Succ. duas inter ſubſtantias diverſitatem ſignificat differentia; illas verò per ſe ſubſiſtere, & à ſe mutuò ſeparari ſignificat diviſio. Sic unam in Chriſto naturam propugnat S. Cyrillus unitate diviſioni oppoſitâ, non differentiæ, ſeu naturæ multiplicitati. Undè ratam quoque ſtatim habuit Orientalium de duplici naturâ profeſſionem, & hanc ſemper ſuam fuiſſe fidem Paulo Emeſeno, & in ſuis Epiſtolis tùm ad Joan. Antioch. tùm ad Acacium Melitinenſem profeſſus eſt. Imò & nondùm exortam Eutichetis hæreſim in Dial. confodit, unione carnem in divinitatem mutari, aut divinitatem in carnem negans; & ad iſtam objectionem: *Igitur non ſuperſunt in Chriſto duæ naturæ, ſi ſit una in Chriſto natura:* Reſpondet eſſe aliud deitatem, aliud humanitatem, videlicet ob id, quod cuique ineſt. Cæterùm naturarum illarum conjunctionem, aut conjunctionis rationem, intellectum noſtrum ſuperare ſcribit, quòd in unitatem hypoſtaticam citra ullam confuſionem & mutationem concurrerint.

Adhæc addo S. Cyrilli verba & mentem non intellexiſſe Eutychetem, nec illam ſibi explanatam in Concilio Conſtantinop. ſub Flaviano voluiſſe amplecti; adeò vir eruditionis leviſſimæ ſuo ambitui ſerviebat. Oſtenſum enim fuit his S. Cyrilli vocibus *unam Verbi naturam incarnatam*, ſignificari duplicem naturam; nempè vocabulo *incarnatam* denotari naturam humanam; vocabulis verò *Verbi naturam* ſignificari divinam eſſentiam & hypoſtaſim. Eâ ratione loquendi duas naturas pravo & hæretico ſenſu Pauli Samoſateni, & ejus diſcipulorum repulerat S. Athanaſius. Hunc ſanctum deceſſorem eodem conſilio ſecutus S. Cyrillus convellebat pariter Neſtorianam Hæreſim, genuinoque horum nominum ſenſu, *naturam incarnatam*, ſuam removeri opinionem optimè intellexerat Eutyches. Quamobrem illa verba, dum ex venerando S. Cyrilli nomine ſibi autoritatem quæreret, aut omittebat, ut in Concilio Conſtantinop. ſub Flaviano, propthereà quòd formulæ à ſe oblatæ non eſſent inſerta, ſicut palàm ipſi exprobravit Baſilius Seleucienſis, qui nec ab eo potuit obtinere, ut hanc vocem *incarnatam* adjiceret; aut hæc verba pravè interpretabatur quandòque. Undè cum ab hoc Hæretico poſtularent Patres Conſtantinop. numquid non Chriſtus eſſet perfectus Deus, & perfectus homo; non potuit adduci, ut duas in Chriſto na-

turas juxta S. Cyrillum agnoſceret; imò conteſtatus eſt apud S. Cyrillum & S. Athan. occurrere tantùm unam naturam poſt adunationem, non duas: ideòque à Patribus fuit abdicatus. Hinc verbis illis, *unam Dei Verbi incarnatam naturam*, duas in Chriſto hypoſtaticè adunatas naturas S. Cyrillus tradebat; illis verò verbis, unicam in Chriſto poſt adunationem exprimi naturam reſiduam volebant Eutyches & Dioſcorus. Undè autem ipſe Eutyches S. Cyrilli verba laudaret adeò manifeſta, ut omne dubium penitùs amoveant, non facile dictu; cum ipſe S. Cyrillus in Ep. 2. ad Succeſſum ità ſcribat: *Si enim dicentes unam Verbi naturam tacuiſſemus, ac minimè adjunxiſſemus incarnatam, excluſo propemodùm diſpenſationis myſterio, erat illis forſitan non improbabilis ſermo ſimulantibus interrogare: ubi eſt in humanitate perfectio? aut quomodò ſubſtantia noſtra ſubſiſtit? Quoniam verò & perfectio, quæ in humanitate eſt, & eſſentiæ noſtræ manifeſtatio illata eſt per id, quod dictum eſt, incarnati; jam deſinant arundineam virgam ſibi ſupponentes.* Sic etiam ſcribit in defenſ. Anathematiſmi primi: Id quod incarnari dicitur, non in carnis naturam convertitur, ſed diverſum aliquid ab hac, & cum eâ copulatum intelligitur: ſicque naturam, quæ ſumeret, & alteram, quæ ſumeretur, his verbis deſignabat. Qui Concilium Chalced. ſubſecuti fuerunt ità fidem explicarunt, ut Gelaſ. I. &c.

INST. 1. Dici non patiebatur S. Cyrillus poſt unionem utramque naturam in Chriſto à ſe invicem diſtingui. Hinc Theodoretus in confutatione Anathem. 3. inſurrexit adverſus S. Cyrillum, quòd naturarum diverſitatem damnaret.

R. nihil aliud voluiſſe S. Cyrillum, niſi eam ſeparationem eſſe excludendam prorsùs, quâ duæ naturæ à ſe invicem ſeparatæ per ſe ſubſiſtentes intelligerentur. Undè Theodoreto reſpondet naturas à ſe mutuò eſſe diverſas, ſed ſemel unitas non eſſe à ſe invicem dividendas, ſeu non eſſe ſeparandas eâ ſeparatione, quâ naturæ per ſe ſubſiſtere intelliguntur. Ideò in defenſ. Anathematiſmi 4. ait: non debere dividi ac ſeparari Chriſtum in hominem privatim ac ſeorſim, & in Deum Verbum privatim ac ſeorſim. Item in lib. de uno Chriſto ſcribit, non eſſe ita dividendum, ut peculiaris ac privata diverſitas conſtituatur, quæ efficiat, ut à ſe mutuò divulſæ ac ſejunctæ ſubſiſtant naturæ; quin potius ait conferendas eſſe in unitionem indiſſolubilem. Poſtmodùm verò ubi Eutyches iniquo S. Cyrilli verborum abuſu naturam in Chriſto unicam propugnavit, qui verbis S. Cyrilli utebantur, duas licet cum S. Cyrillo naturas agnoſcerent, pro Eutychianis habebantur injuriâ; & qui duas in Chriſto naturas, licet unione ſubſtantiali ſibi conjunctas profiterentur, referebantur quoque inter Neſtorianos. Igitur non fuerat undè in S. Cyrillum inſurgeret Theodoretus; & longè minor Eutycheti ſuberat ratio S Cyrilli verba in pravum ſenſum detorquendi, cum Orientalium animis injectam de hæreticâ ſuorum verborum intellectione opinionem tam ſolemni expoſitione, inſtrumentoque publico depuliſſet.

Hanc inter Catholicos Ægyptios & Orientales contentionem infauſtam ſic deſcribit Vigilius ſub finem lib. 2. contra Eutychetem: *Qui nolunt duas ore fateri naturas, quas fidei expreſſione defendunt, Eutychianiſta reputantur, cum non ſint. Item qui duas unius Chriſti naturas publicè profitentur. Neſtoriani putantur eſſe, cum non ſint. Utrique autem trepidarunt, ubi non erat timor.* Si contentionum exordio, aut ubi hæreticæ doctrinæ inter Catholicos concitata fuit ſuſpicio, poſtulaſſent Orientales ab Ægyptiis Catholicis: Anne duas inconfuſas in Chriſto naturas, & hypoſtaticè adunatas verborum veſtrorum uſurpatione ſignificatis? Profectò in eâdem ſe omnes verſari ſententiâ deprehendiſſent, & ſe fruſtrà, & non abſque parvulorum ſcandalo adverſus ſe invicem, ut in Fidei Catholicæ hoſtes, fuiſſe digladiatos.

Ex his igitur fiat apertum cùm à Neſtorianis, tùm ab Eutychianis abhorruiſſe S. Cyrillum; nihilque aliud ſenſiſſe, quàm quod tam apertè tradit S. Aug. lib. 1. de Trin cap. 7. duas nimirùm in Chriſto eſſe naturas non ſeorſim ſubſiſtentes, ſed inconfuſas, divinam ſcilicet quæ ſibi junxit hypoſtaticè humanam: *Ergo quia forma Dei accepit formam ſervi; utrumque Deus, & utrumque homo: ſed utrumque Deus, propter accipientem Deum; utrumque autem homo, propter acceptum hominem. Neque enim illâ ſuſceptione alterum eorum in alterum converſum, atque mutatum eſt: nec divinitas quippè in creaturam mutata eſt, ut deſiſteret eſſe divinitas; nec creatura in divinitatem, ut deſiſteret eſſe creatura.*

Inſt. Perſona indiſtincta eſt realiter à naturâ, ex ſuper. art. Igitur non occurrente in Chriſto perſonâ humanâ, nullatenùs supereſt hominis natura. Duorum enim, quæ ſunt quid idem, altero deſinente deſinat & alterum oportet; quemadmodùm & uno corrupto, alterum corrumpatur neceſſe eſt.

R. realiter quidem, ut aiunt, indiſtinctam eſſe à naturâ perſonalitatis rationem, quam nulla natura obtinet, niſi ſeorſim exiſtat; non verò virtualiter eſſe indiſtinctam. Cum igitur natura humana in Chriſto ſeorſim non exiſtat, ſed cohæreat feliciter naturæ ſuperiori, à quâ perficitur; ſanè ſuâ deſtituitur perſonalitate. Neque juxta receptas in Scholis ſententias, duorum quæ ſunt quid realter unum, altero deſtructo deſtruitur & aliud; modò in ſe virtuali diſtinctione ſecernantur: Sic individuali Petri deſinente gradu, non proindè gradum ſpecificum deſinere concedunt Philoſophi. Nec qui pro Eutychetis errore hæc opponunt, ad conſecutionem indè neceſſariam attenderunt. Ex eo enim argumenti genere ſimiliter inferretur duorum, quæ ſunt idem, altero non accepto nec aliud fuiſſe acceptum, & proindè nec ſumptam à Verbo fuiſſe naturam humanam; quod Eutyches non toleraret.. Addimus in eo diſparem eſſe rationem, quòd ad exiſtentiam & integram rei entitatem corruptio terminetur; non verò formalis perſonæ ratio, quæ nihil eſt aliud, quàm ipſa natura, prout ſeorſim & per ſe ſubſiſtens. Quamobrem remanere poteſt natura ſine ſubſiſtentiâ formaliter ſpectatâ, cum potiſſimùm nobiliori modo ſubſiſtit.

Opp. 4. Ex his naturis conjunctis, quæ ſe habent ad invicem inſtar actûs & potentiæ, unum quid tertium exurgit; ſeu ex duabus naturis, v. c. animâ & corpore, fit una natura, quæ nec eſt anima, nec corpus; & ex eâ naturâ, ſeu ex naturis duabus conjunctis emanant proprietates communes, quæ in alterutram partem referri non poſſunt, ſed in illam tertiam naturam. Sic riſivitas, quæ oritur ex animæ cum corpore conjunctione, unionem corporis arguit cum animâ; quia nec in corpus ſolum, aut ſolam animam referri poteſt. At in Chriſto natura humana potentiæ rationem habet, Verbum verò actûs, cum naturam humanam perficiat; & Chriſto proptereà communes competunt proprietates, quæ nec Verbo ſoli, nec humanitati ſoli tribui poſſunt, ut quòd ſit mediator.

R. non inſtar actûs ſe habere Verbum, licet naturam humanam perficiat. Quod enim reſpectu totius habet rationem actûs, aut partis, ex ſe incompletum eſt, ut compartis locum impleat, & compartis cum parte alterâ unionem appetat; quamobrem nec eſt ens ſimpliciſſimum, & incommutabile, ut quod aliquo indigeat; nec ex ſe eſt totum aliquod. Quæ cum à Verbo procul amovenda ſint, ſanè ipſum Verbum rationem actûs reſpectu compoſiti habere non poteſt. Quam doctrinam paulò ante Neſtorii ortam hæreſim ſic expoſuerat S. Aug. lib. 2. contra Maximinum Arianum cap. 10. *Porrò Chriſtus una perſona eſt, gemina ſubſtantiæ, quia & Deus & Homo eſt: nec tamen Deus pars hujus perſonæ dici poteſt; alioquin Filius Dei Deus, antequàm ſuſciperet formam ſervi, non erat totus; & crevit, cum homo divinitati ejus acceſſit.* Equidem quodammodò, ut ſe habent corpus & anima in homine, ità ſe habent in Chriſto divina & humana naturæ: quamobrem ſicut ex animæ & corporis conjunctione una natura conſtituitur, ſeu unum ſuppoſitum; ità ex Deo & homine in Chriſto una natura exurgit, ſeu unus eſt Chriſtus: & ſicut anima à corpore ſemota non diceretur riſiva; ità nec Deus abſque humanâ naturâ ſibi adunatâ diceretur mortalis & mediator. In his valet comparatio; peccat verò in pluribus; nec eſſet jam exemplum, niſi haberet aliquid diſſimile. Sicut igitur homo ex animâ & corpore, quæ propriam ſervant in unitione differentiam, fit unus homo; ità Dei Filius naturas habens duas, quæ proprietates ſuas ſine ullâ confuſione retinent, fit unus Chriſtus: non verò ſicut quod ex animâ & corpore conſtituitur, nec anima eſt, nec corpus; ſic etiam ex naturâ humanâ & divinâ conſtans Chriſtus, nec Deus eſt, nec homo: ſuis enim integritatibus ſervatis, naturæ illæ ſimul conjunctæ dicuntur Deus & Homo.

Quær. 1. num Chriſti hypoſtaſis ſit compoſita?

R. quoſdam ex Antiquis ſcripſiſſe, ex duabus naturis eo ſenſu compoſitam eſſe Chriſti perſonam, quod duæ ſint in eo adunatæ naturæ: Ità S. Greg. Naz. in Catenâ Nicetæ ſuper Matth. S. Cyrillus lib. de rectâ fide, Maximus in Tract. contra naturam unam, Sophronius in Epiſt. ad Serg. S. Joannes Damaſc. lib. 3. de Fide Orthod. cap. 3. & 5. In cun-

dem ſenſum proferunt alii Chriſtum ex divinâ & humanâ naturâ eſſe compoſitum, ut Juſtinianus in Fidei profeſſ. & Petrus Diaconus lib. de Incarn.

Eodem pariter ſenſu Chriſtum vel duplicem dixerunt S. Greg. Naz. orat. 1. & 38. S. Cyrillus Hieroſolym. Catech. 4. S. Joann. Chryſoſt. lib. 1. in Joan. & Sophron. Jeroſolym. in Epiſtolâ Synodicâ ad Sergium Patriarcham Conſtantinop.

Sed quantumlibet variis vocabulis Antiqui Fidem Catholicam expreſſerint; in removendâ tamen duplici à Chriſto perſonâ & hypoſtaſi conveniunt unanimes. *Voces*, inquit S. Cyrillus Alex. in defenſione Anathem. 4. *Salvatoris noſtri, quæ in Evangelio leguntur, nec in hypoſtaſes duas, nec in perſonas dividimus: Non enim duplex eſt ille & ſolus & unus Chriſtus, tametſi duabus & diverſis ex rebus conſtare dicatur, in unitatem indiviſibilem coadunatus.*

Opp. Ea lex eſt compoſitorum, ut totum ſit majus ſuâ parte quâlibet. Ergo ſi Chriſtus, perſonave Chriſti ſit quidpiam compoſitum, erit aliquid Deo perfectius, & illud tertium creatis rebus erit annumerandum; cum ex creatis rebus ſit quidquid ſemper non extitit: ab æterno autem non extitit Chriſtus, quà Chriſtus. Nec poterit compoſitum illud vocari Deus, aut homo; quia partis nomen compoſito non tribuitur; & neceſſariò perſona Filii, ſi per Incarnationem componeretur, pateretur mutationem, foretque quarta in Deo perſona; quia perſona compoſita alia eſt à perſonâ ſimpliciſſimâ.

R. ad 1. illam quidem eſſe legem compoſitorum juxta naturæ ordinem; non verò eorum, quæ ſupra naturam ſunt, cujuſmodi eſt Verbi Incarnatio.

R. ad 2. aliud nihil indè colligi poſſe, quàm quod compoſitum illud ſit ex aliquâ conflatum creaturâ, ſcilicet ex humanitate.

R. ad 3. ab hac lege ordinariâ excipi quæ eſt in Chriſto Dei & hominis compoſitio; quia non eſt propriè dicta, ſeu ex partibus conſtans; & eo unico ſenſu donatur eo nomine, quòd naturam humanam divina perficiat, eam ſibi intimâ & phyſicâ conjunctione adunando. Ab aliis autem compoſitis in immenſum diſtat Chriſti perſona; quia Verbi perſonalitas æternitate totâ compoſitum hoc antecedit; in aliis verò compoſitis partes non ſunt priores toto, & ſunt toto minores, imperfectæ, & mutuò ſeſe perficiunt, unaque actûs, altera potentiæ rationem habet; quod hîc non occurrit.

R. ad 4. quod quæſt. 1. repoſuimus, nempè immutatam Verbi divinitatem, nonniſi terminativè (ut loquuntur) mutationem fuiſſe paſſam, ut in creatione orbis, prout nimirùm mutata fuit per illam conjunctionem humana natura.

R. ad. 5. non fore quartam perſonam in Trinitate; quia Verbi incarnati perſona non alia eſt à perſonâ Verbi non incarnati.

Si quæras quid de illâ quorumdam Scholæ Magiſtrorum opinione

cenſendum, qui Chriſtum ab hypoſtaſi & perſonâ Chriſti ſecernendum exiſtimant; & Chriſtum reipsà compoſitum fatentur, ejus verò hypoſtaſim compoſitam negant:

R. hanc ſanctis Patribus adverſari ſententiam. Nec enim modò Chriſtum compoſitum dixerunt Antiqui, ut jam oſtenſum eſt; ſed etiam ejus hypoſtaſim dixere compoſitam, nullumque Chriſtum inter & Chriſti perſonam diſcrimen poſuerunt, ſicut nec inter Petrum & Petri perſonam. Ità S. Cyrill. Alex. citatus à Maximo lib. Scholiorum: *Nomen Chriſtus*, inquit, *neque definitionis vim habet, neque cujuſquam eſſentiam ſignificat, ſed hypoſtaſim Verbi.* Idem habet S. Damaſc. lib. 3. Fidei Orthod.

Quær. 2. utrum in duabus naturis dicendus ſit Chriſtus, an ex duabus? Quæſtio hæc in Concilio Chalcedonenſi mota eſt. Satis eſſe dicere Chriſtum eſſe ex duabus naturis contendebant iſti: addendum eſſe in duabus naturis diſputabant alii; negabant verò Eutychiani.

R. juxta Concilii Chalced. definitionem, & ex duabus naturis, & in duabus dicendum eſſe Chriſtum. Hæc verba Fidei formulæ, quam Anatolius Act. 4. juſſu Patrum cum Epiſcopis legatis edidit, inſerenda cenſuit ipſe Anatolius cum aliis, retulitque ad Synodum Act. 5. hanc formulam. Tùm primùm quidem Romanæ Sedis Legati, qui Concilio præerant, cum quibuſdam Orientalibus intercesſerunt, quòd nempè in S. Leonis Epiſtolâ, ex duabus naturis eſſe Chriſtum haberetur, non autem in duabus naturis. Sed hæc Legatorum interceſſio Eutycheti & Dioſcoro, qui duas ante unitionem, unam verò poſt conjunctionem admittebant naturam, favere videbatur pluribus Epiſcopis; graviorque indè imminebat diſſenſio, quòd interminarentur Legati ſe diſceſſuros, ſi hæc verba *in duabus naturis* adderentur, & Romæ Synodum aliam habiturum Pontificem. At Martiani Auguſti ſolicitudine fuit compoſitum diſſidium ex Legatorum compoſitione, novâ Formulâ editâ, quæ in 6. Seſſ. lecta palàm omnium conſenſu fuit rata, & in eâ (ſi melioris notæ Codicibus fides habeatur, & Autoribus coætaneis & ſubſequentibus) utraque occurrit loquendi formula, ſcilicet *ex duabus*, & *in duabus naturis*. De illâ, quaſi de innovatione graviſſimâ, in collatione Conſtantinop. an. 532. adverſus Catholicos expoſtularunt Severiani, Synodo Chalced. infenſi admodùm. Hanc Severianorum exprobrationem refert Leontius Byzantinus lib. de Sectis cap. 8. Sed quidquid tentarint Severiani, nihil promoverunt. In propugnandâ illâ Chalcedonenſis Synodi additione fuerunt conſtantes Catholici. Propterea illam poſtmodùm formulam Synodus quinta Collat. 6. & Evagrius lib. 2. Hiſt. Eccleſiaſt. referunt.

Quær. 3. num Chriſtus ex tribus ſubſtantiis conſtare dici poſſit?

R. hac in quæſtione liberam eſſe opinandi facultatem, cum variæ de hoc capite fuerint Antiquorum ſententiæ. Pro parte affirmante ſteterunt nonnulli cum S. Aug. lib. 3. de Trinit. cap. 17. ubi hæc habet: *Sic Deo conjungi potuit humana natura, ut ex duabus ſubſtantiis fieret*

una perſona, ac per hoc jam ex tribus, ſcilicet Deo, animâ, & carne. Ità etiam S. Leo Ep. 11. Ferrandus Diac. in Ep. ad Severum. S. Iſidor. Hiſpal. in lib. Different. & S. Bern. lib. 5. de Conſider. Pro parte verò negante ſteterunt alii ex veteribus, ut Leontius, S. Joann. Damaſc. lib. 3. Fidei Orth. cap. 16. & Synodus Francoford. in Ep. ad Hiſpanos.

Quær. 4. utrum veræ ſint hæ propoſitiones: Unus de Trinitate incarnatus, unus de Trinitate paſſus? Et num illarum propoſitionum defenſores ab Eutychetis partibus ſteterint?

R. prædictarum propoſitionum defenſores injuriâ Eutychianiſmi fuiſſe inſimulatos. Eorum enim fidei profeſſiones, tùm ſcripta Joannis Maxentii & Petri Diaconi, tùm libellus ab eis ad Epiſcopos Africanos miſſus, tùm deniquè 15. poſt annos propoſitionis illius uſurpatio, illos ab errore vindicant. Maxentius in ſuâ profeſſione ſic habet: *Unus ex Trinitate eſt Chriſtus, qui pro nobis paſſus eſt carne.... Sine dubio unus ex Trinitate eſt, qui ſecundum carnem ex Virgine Mariâ natus eſt.* Sic quoque ſcribit Petrus Diaconus in libello oblato Epiſcopis Africanis: *Trinitas etiam poſt Incarnationis Myſterium Trinitas manſit, quia idem Deus Verbum etiam cum propriâ carne unus eſt ex Trinitate; non quòd caro ejus ſit de ſubſtantiâ Trinitatis, ſed quia caro Dei Verbi eſt, qui eſt unus de Trinitate.* Ferrandus verò Diaconus in Epiſt. ad Anatol. hac propoſitione Neſtorium & Eutychetem percelli demonſtrat. Nam cum dicitur, *unus de Trinitate paſſus*, Neſtoriani revincuntur, qui quartam perſonam, cui paſſiones contigiſſent, introducere volunt. Item & Eutychiani confutantur: Cum enim *unus de Trinitate paſſus dicitur*, duæ naturæ aſſeruntur, divina ſcilicet, cum dicitur *unus de Trinitate*; humana verò, cum *paſſus* dicitur. Eadem ferè argumenta Joannes II. contra Acœmetas protulit. A Conc. Chalcedonenſi propoſitionem hanc fuiſſe pariter probatam aſſerit Facundus Hermian. lib. 1. cap. 3. his verbis: *Nihil eſt quod de verbo reprehendamur, dicentes unum de Trinitate incarnatum, ſive paſſum, ſive crucifixum; quod ſancta Chalcedonenſis Synodus divinarum Scripturarum autoritate, & antiquiſſimorum Patrum teſtimonio informata, videns à magno Proclo ad Armenos utiliter ſcriptum, & à ſapientiſſimo Joanne Antiocheno, & cæteris Orientalibus Epiſcopis in Concilio approbatum, convenienter ipſa quoque firmavit.* Quinta Synodus ejuſdem propoſitionis veritatem ità confirmat, tùm Can. 4. ubi hæc habet: *D. N. J. C. unus de ſanctâ Trinitate:* tùm & Can. 5. his verbis: *Nec enim adjectionem perſonæ vel ſubſiſtentiæ ſuſcepit Sancta Trinitas ex uno Sanctâ Trinitate incarnato Deo Verbo.* Et Juſtinianus in ſuâ fidei profeſſione, quam hæc Synodus habuit acceptam, unum Sanctæ Trinitatis incarnatum vocat Dominum Jeſum-Chriſtum. Item ſexta Synodus Agathonis Summi Pontificis probat Epiſtolam, in quâ una de tribus Perſonis Sanctæ Trinitatis Dei Filius dicitur. In Act. 18. ejuſdem Concilii, & in Conſtantini Pogonati Imper. Edicto idem occurrit; itemque in ſeptimâ Synodo Act. 3. in Tharaſij

ad Orientales Epiſt. Synod. in Lateranenſi Synodo ſub Martino, in Ep. Joann. 2. ad Juſtinian. Sic propoſitiones tùm primùm damnatæ, paucis poſt annis tanquam Catholicæ autoritatem ſunt conſecutæ.

Opp. Damnatæ ſunt hæ propoſitiones, tùm ab Hormiſda in Ep. ad Juſtin. Imp. tùm à Felice III. tùm ab universâ Eccleſiâ in Petro Fullone, ut quæ paſſionem Deitati tribuerent, aut divinitatem dividerent in multa, treſque Deos, & unum ex illis paſſum inducerent, non ſecùs ac iſta : Unus de Civitate, unum hominem à Civitate diſtinctum ſignificat. Undè quemadmodùm dici non poteſt, unus de humanitate paſſus, non poteſt etiam dici unus de Trinitate paſſus.

R. propoſitiones illas pravo illo ſenſu in objectione expoſito acceptas, meritò damnatas fuiſſe. Alias etiam rationes, ob quas damnatæ fuerant iſtæ propoſitiones, referebat Dioſcorus Hormiſdæ Legatus in Epiſt. ad eundem Pontificem. 1° quòd eſſent novæ, nec apud Sanctos Patres occurrerent. 2° quia à Petro Fullone Eutychiano ultima propoſitio fuerat pronunciata & addita Triſagio, & à Felice III. reprobata. Verùm (ut ſuperiùs ex Ferrando & aliis advertimus) cum hæc propoſitio rectè intellecta Neſtorianam & Eutychianam Hæreſim ſimul confodiat, meritò à Conciliis poſteà uſurpata fuit. Cæterùm in Hormiſdam & ejus Legatos inſurrexère Scythæ Monachi, & Anathematiſmos protulerunt adverſus illos; non quòd ab ipſis velut hæretici damnarentur, ſed quòd Procli Conſtantinopolitani ad Armenos Epiſtolæ in Chalcedonenſi Concilio probatæ fieret injuria. Equidem illa propoſitio Eutychianis placuerat admodùm, utpotè quæ ab Apocriſario Eutychetis fuiſſet in Chalced. Conc. prolata, inſtitiſſetque Anaſtaſius Imperator, ut à Catholicis probaretur: Sed, ut monet Ferrandus in Ep. ad Anatol. *An ideò à veritate ſecedendum, quòd placeat Hæreticis?*

Quær. ultimò quid cenſendum de hac additione à Petro Cnapheo Eutychiano & Sedis Antiochenæ invaſore factâ Triſagio, *Sanctus Deus, Sanctus fortis, Sanctus immortalis, qui paſſus es pro nobis, miſerere nobis.*

R. Petri Cnaphei ſenſu additionem illam removendam eſſe penitùs: Deum enim ipſum divinitate paſſum eſſe ſignificabat; & ſic aut totam Trinitatem, aut Filium quà Deum paſſioni ſubjiciebat, ſeu unum de Trinitate. Hos Petri Fullonis ſeu Cnaphei errores his in additionibus propalatos in Epiſt. ad ipſum Fullonem deſcribit Felix III. *Quandoquidem enim dicis Trinitatem pro nobis eſſe crucifixam, non Chriſtum: quandòque autem immortalem Spiritum Manichaiſans; quandòque ab iſtis diffugiens, liberatus, meis argumentis reprehenſus & ſermonibus dixiſti, Chriſtum poſt immortalem ſpiritum paſſionem ſuſtinuiſſe, non aliter ac Paulus Samoſatenus, & Neſtorius, unum filium dividentes in dualitatem filiorum.*

Hos & alios errores Petro Cnapheo vitio verterunt & alii Epiſcopi. Ut autem à pravitatis hæreticæ periculo illæ additiones liberarentur,

Calendio, tertius poſt Petrum Cnapheum Antiochiæ Epiſcopus, ante verba, *qui paſſus eſt*, interpoſuit, *Chriſte Rex*, *Chriſte qui paſſus es pro nobis, miſerere nobis.* Euphremius alter Antioch. Epiſcopus ſcribit apud Photium, hymnum illum à quibuſdam Catholicis de ſolo intelligi Filio; Byzantinos verò & Occidentales Triſagium illud in totius honorem Trinitatis canere abſque illâ clauſulâ, neutroſque peccare, cum ex eorum cujuſque ſenſu probanda ſit ſententia: Ex iniquo autem Acephalorum uſu, qui hac additione ad hæreſeos ſuæ robur abutebantur, cum Patribus colligit eſſe abrogandam.

QUÆSTIO OCTAVA.

De Animæ Chriſti, facultatumque ejus integritate & perfectione.

ARTICULUS PRIMUS.

Eorum, qui unicam in Chriſto voluntatem profeſſi ſunt, convelluntur errores.

NOVAS propagines in Fidelium perniciem emiſit in dies Eutychiana Hæreſis, variis in Regionibus ſortita Epiſcopos Concilio Chalced. admodùm infenſos, quaſi hæc Synodus Neſtorianum dogma, duabus Chriſti ſtabilitis naturis, renovaſſet. Ex his non infimus Jacobitarum Patriarcha Athanaſius Heraclium Imperat. ad an. 629. ex Perſide ab expeditione bellicâ redeuntem gratulabundus adiit, à quo ad venerationem Chalced. Synodo deferendam concitatus, annuit facilè, quòd Patriarchatum Antiochenum illi polliceretur Imperator, ſi probatâ Chalced. Synodo, & duas in Chriſto naturas profeſſus, imperio pacem conciliare laboraret. Datam hîc renovandæ aliis verbis Eutychianæ Hæreſeos occaſionem arripuit iſte verſipellis, & Auguſto univerſalis concordiæ ſpem fecit, modò removeretur à Chriſto duplex voluntas, & in duabus naturis unica divina voluntas agnoſceretur. Viam illam ut opportunam admodùm variis rationibus proſecutus Athanaſius credibilem omninò ſignificavit, eamque (ut veriſimile eſt) virorum magni tunc nominis ob Sedium autoritatem, & doctrinæ commendationem, judicio ſubjecit. Hinc de quæſtione propoſitâ Sergium Patriarcham Conſtantinop. & Cyrum Phaſidis in Colchide Metropolitanum conſu-

luit Imperator. Hoc autem de pace Imperio procurandâ conſilium probarunt illi Epiſcopi in ſuis ad Imperatorem Reſponſis, & Athanaſii ſententiam ratam habuerunt. Interim calliditate ſingulari cepit Heraclii animum Cyrus, in novâ quæſtione hęrere ſe ſimulans, & fingens ſe tandem Sergii Conſtantinop. rationibus adductum fuiſſe in Athanaſii ſententiam. Deceptus Heraclius veteratorem illum Eccleſiæ Alexandrinæ pręfici curavit; quem dignitatis gradum adeptus, unicam eſſe in Chriſto Theandricam operationem profeſſus, Acephalos in ſuam communionem adduxit.

Ad an. 633. Cyrum ab hac profeſſione revocare fruſtrà conatus Sophronius Monachus Alexand. Conſtantinopolim confugit, ubi eò res fuit adducta, ut de tacendâ unâ in Chriſto, vel duplici voluntate, fuerit conventum. Sed paulò poſt ad Sedem Jeroſolymitanam evectus Sophronius, celebratâ Synodo, duas eſſe operationes in Chriſto definivit, & litteras miſit ad Honorium Rom. Epiſcopum, ut de novâ Monothelitarum hæreſi certiorem eum redderet. Eodem tempore ad Honorium Sergius ſcripſit; cujus conſilium, videlicet ut nec una, nec duæ operationes in Chriſto nominarentur, probavit Honorius duabus in Epiſtolis.

Ecthesim, ſeu expoſitionem, quâ cavebatur, ne quis duas, aut unicam voluntatem, aut operationem aſſereret, promulgavit Heraclius ad ann. 639. & quaſi aliud ageret, unicam Chriſti operationem, & voluntatem inducebat. A Sergio Conſtantinop. hæc Ecthesis fuit probata, rejecta verò à Severino Papâ, & an. 640. damnata à Joan. 4. qui apud Sergii ſucceſſorem Pyrrhum Monachum & Monothelitam egit ſedulò, ſed incaſſùm, ut Ecthesis illa Conſtantinopoli damnaretur. Ut autem audiit Heraclius ab Occidentali Eccleſiâ improbari Ecthesim ſuam, eam ſibi abnegavit, & in Sergium autorem retulit, biennioque poſt deceſſit.

Heraclio ſucceſſit Conſtantinus filius Princeps Catholicus, qui cum an. Imperii 1. è vivis fuiſſet veneno ereptus, & veneni Auguſto traditi incuſatus à plebe Pyrrhus aufugiſſet, ei ſubſtitutus eſt in Sede Paulus quoque hæreticus. Pyrrhus ſolemni cum Maximo Monacho diſputatione Romæ habitâ convictus, hæreſim ejuravit, quam paulò poſt iterùm fuit profeſſus, Imperatoris Conſtantis comminatione gravi commotus. Quapropter à Theodoro Papâ Epiſcopatu fuit abdicatus, & cum Paulo Patriarchâ Conſtantinop. excommunicatus.

Eodem tempore ſuadente Paulo Patriarchâ Conſt. Imper. Conſtans Edictum *Typum* vocatum ſancivit, in quo concordiæ causâ prohibuit, ne quis tàm unam, quàm duas in Chriſto voluntates & actiones eſſe diceret: ſed in locum Theodori ſuffectus Martinus I. Synodum Lateran. 105. Epiſcoporum coëgit, in quâ Ecthesim Heraclii, & Typum Conſtantis, cum illius hæreſeos fautoribus, nempè Theodoro Pharanitano, Cyro, Sergio, Pyrrho, & Paulo damnavit. Excandeſcens ideò Conſtans variè vexatum Martinum ablegavit in Cherſonam, ubi calamitatibus preſſus obiit. Ab Hæreticis eodem tempore Maximus Monachus martyrium paſſus eſt.

Poſt Conſtantem regnavit Conſtantinus Pogonatus Catholicus, ſub quo & Agathone Pontifice ſexta Synodus Conſtantinopoli fuit celebrata an. 681. in quâ proſcripta fuit hæc hæreſis univerſali conſenſione.

Martinus I. in Synodo Lateran. Theodorum Conſtantinop. Patriarcham accuſat, quòd *ſolam apparentiam naturæ humanæ in Chriſto admitteret*. In eo autem error Monothelitarum erat, quòd exiſtimarent unicam in Chriſto voluntatem eſſe, ſeu unicum tùm divinarum, tùm humanarum actionum principium, cujus organum erat anima; quemadmodùm operis ex artifice inſtrumentoque profecti unum eſt principium, ſcilicet anima. Iſti ob unius in Chriſto divinæ voluntatis defenſionem dicti ſunt Monothelitæ. Ipſi cum dolorum & gaudii affectus, lacrymas &c. divinæ in Chriſto naturæ tribuerent, Arianis aſſentiebantur, ſeu aliam à Patre divinitatem in Chriſto agnoſcebant. Cum Apollinariſtis quoque conveniebant, à Chriſti animâ præcipuam facultatem removendo. Denique Eutychetis deliramenta palàm ſectabantur, & ejus argumenta laudabant, commendato præſertim Theandricæ ſeu Deivirilis operationis nomine, quod ex S. Dionyſio ſe accepiſſe jactitabant. Hæc autem vox *Theandrica* malè ab iis intellecta nefandiſſimo errori præbuit fundamentum. Variis Catholicorum diſputationibus eò tandem adducti fuerunt, ut in Chriſto duas ob naturarum diverſitatem operationes faſſi fuerint; ſed illas unam efficere propter unitionem contenderunt. Hoc teſtatur Maximus in Collectan. Anaſtaſii.

CONCL. Duplex in Chriſto voluntas eſt admittenda, divina ſcilicet & humana.

Rem tùm adverſùs Arianos, tùm adverſus Apollinariſtas, tùm & contra Eutychianos ſæpiùs confectam, iterùm argumentis propiùs accommodatis breviter conficimus, & cum Monothelitis ſuppoſitâ divinâ in Chriſto voluntate, in probandâ humanâ ſuperſtite hæremus. Hujus quippè adeò ſunt aperta teſtimonia, ut nihil ſit magis intellectui obvium. Quid enim manifeſtius, quàm voluntatis illius votum, quod Pſalm. 39. & Hebr. 10. ℣. 5. Verbum carnem induens ſignificavit? Cum enim Deo Patri non placerent ſacrificia, ſeu impoſſibile eſſet illis auferri peccata, *ideò ingrediens mundum dicit: Hoſtiam & oblationem noluiſti; corpus autem aptaſti mihi: Holocautomata pro peccato non tibi placuerunt, tunc dixi: Ecce venio: In capite libri ſcriptum eſt de me, ut faciam, Deus, voluntatem tuam.* ℣. 10. *In quâ voluntate ſanctificati ſumus per oblationem Corporis Jeſu Chriſti ſemel.* Hæc autem voluntas non erat divina, cum non eſſet æterna; cum eſſet ingredientis ſolummodò in mundum; cum ob ſacrificiorum veterum inutilitatem, & humani generis reſtaurationem eſſet elicita. Igitur humana fuit; eaque iterùm conſpicua fit ex illis Chriſti verbis Matth. 26. ℣. 39. *Veruntamen non ſicut ego volo, ſed ſicut tu.* Luc. 22. ℣. 42. *Veruntamen non mea voluntas, ſed tua fiat.* Joan. 6. ℣. 38. *Deſcendi de cœlo, non ut faciam voluntatem meam, ſed voluntatem ejus qui miſit me.* Hæc quippè Chriſti verba de humanâ

ipſius voluntate ſancti Patres intellexerunt, ut S. Ignatius in Epiſt. ad Trall. S. Juſtinus in Dial. cum Tryph. S. Iren. lib. 3. adverſus Valentin. cap. 32. Tertull. lib. de carne Chriſti cap. 13. S. Athan. orat. 4. contra Arian. S. Hilar. S. Baſil. S. Greg. Nazianz. S. Gregor. Nyſſ. S. Ambroſ. lib. 2. de Fide cap. 3. S. Chryſoſt. S. Epiph. Hær. 69. S. Cyrill. Alex. lib. 10. Theſ. cap. 3. S. Leo Ep. 97. cap. 1. & 2.

Ad hæc quid Monothelitæ? Sicut unicum eſt operationis artificis & inſtrumenti principium, nempè anima; ità etiam, inquiunt, unicum eſt operationis Chriſti principium, Verbum ſcilicet, quod ſuſtentat, dirigit, & corpus movet: ità Sergius in Ep. ad Honor. Theodorus Pharanitanus in Epiſt. ad Sergium Arſenoitam lectâ in 6. Synod. Cyrus Alex. in Anathemat. & Pyrrhus Conſtant. in diſp. cum Maximo.

Sed eadem erat penitùs Apollinariſtarum argumentatio toties confutata. Idem ergò ſit adverſus Apollinariſtas & Monothelitas argumentum, hoc videlicet: Quod Chriſtus non accepit, ab eo non fuit ſanatum, ut jam ex Antiquorum doctrinâ exſcripſimus, ubi de ratione perſonæ. Igitur ſi Chriſtus animam, vel animæ mentem, vel voluntatem non ſumpſit, profectò abſque curatione fuerunt dimiſſæ, tùm anima, tùm humana mens, tùm voluntas. Hæc fuit Conc. 6. Act. 4. diſſerendi ratio, ex S. Greg. Naz. Ep. 1. ad Cledonium deſumpta.

Alterum erat adverſus Apollinariſtas argumentum: Chriſtus aſſumpſit totam naturam humanam, prout eſt ſuum ipſius opus & imago: Igitur & animam, & animæ mentem, in quâ præcipuè viget imago Dei; & proindè voluntatem humanam, in quâ pariter elucet imago Dei. Et verò ſicut remotis à Chriſto vel animâ, vel mente, larvata & adumbrata erit Incarnatio; ità ſimiliter amotâ voluntate humanâ, non erit niſi Incarnationis umbra & figura: perfecta enim non eſſet humana natura ſine voluntate. Quo argumenti genere uſus eſt S. Martin. Papa in Epiſt. ad Conſtantem Imp.

His verò rationibus Eutychianos premebant ſancti Patres: duæ ſunt in Chriſto naturæ perfectæ; cum Deus ſit & homo. Sed utraque natura non fuiſſet perfecta futura, ſi humana natura fuiſſet voluntate deſtituta; cum anima ſit actus ſubſtantialis, intelligens, & volens; & voluntas naturam ſequatur. Ità Agatho in ſuâ Epiſt. Synodicâ in Concilio ſexto lectâ & probatâ.

Opp. 1. Injuriâ incuſantur erroris Sergius Conſtantinop. Cyrus Alex. Heraclius & Conſtans in Edictis, Macarius Antioch. & alii, quòd unicam admiſerint in Chriſto voluntatem; cum eadem fuerit mens S. Athanaſii, S. Chryſ. S. Ambr. S. Cyrilli Alex. tùm in Dialogo de Incarn. tùm & in lib. 4. in Joan. ubi Chriſtum unam operationem per ambas naturas oſtendiſſe ſcribit; itemque S. Dionyſii, qui lib. de divinis nomin. unam Deivirilem operationem in Chriſto laudavit; & tandem Honorii Papæ in ſuis Epiſt.

R. ad 1. cum Patribus 6. Synodi Act. 8. & 9. à Macario Patriarchâ

Antioch. & Stephano Monacho fuiſſe mutilatas autoritates ex Sanctis Athan & aliis Patribus pro unicâ in Chriſto voluntate adductas, ut palàm fuit ex illarum cum Codicibus è Patriarchiis acceptis collatione factâ coram Macario & Stephano, qui de SS. Athan. Chryſ. Ambr. Cyrilli & Dionyſii teſtimoniorum mutilatione convenerunt. Undè Baſil. Gorthinæ Epiſcopus ità compellavit Imperatorem: *Non unam voluntatem juxta promiſſa oſtenderunt, ſed duas ex præſenti relecto codice.* Quapropter ità definivit Synod. *Vos, ô Stephane & Macari, in teſtimoniis à vobis oblatis, licet truncatis, duas in Chriſto voluntates oſtenditis; & ideò ut depravatores ſanctorum probabilium Patrum, ut doctrinæ hæreticæ defenſores eſtis abdicandi, & ab omni miniſterio removendi.* Igitur cum ſextâ Synodo conficere eſt ſanctos Patres, Athan. ſcilicet & alios, duas in Chriſto voluntates agnoviſſe; erraſſe verò graviter Sergium, Cyrum, &c. imò & Imperatores, Heraclium nempè in Ecthefi, & Conſtantem in Typo; ideòque à Pontificibus ſummis jure damnatos fuiſſe. A Concilio quoque ſexto inter Hæreticos annumeratus fuit Honorius: ſed de iſto Pontifice, deque prædictis Imperatoribus, & eorum Edictis fuſiùs, ubi de Hiſtoriâ Eccleſiaſticâ, erit agendum.

R. ad 2. cum Maximo Martyre S. Cyrillum ſcripſiſſe unam quidem eſſe naturarum duarum actionem cognatam ſeu communem; quia nimirùm propter arctiſſimam earum copulationem fit, ut cum natura hominis à Verbo ſit aſſumpta, hujus actio ſit ipſius Verbi propria. Hinc operationem illam vocat cognatam ratione partium: utrique verò naturæ ſuam ſemper ſervavit operationem S. Cyrillus, ut patet ex ipſius verbis, quæ laudata ſunt in Concilio ſexto Oecum. Act. 4. *Quæ Deo decenter dicta vel acta ſunt*, inquit, *oſtendunt Salvatorem Chriſtum Deum: & iterùm quæ ſecundum hominem dicta vel facta ſunt, oſtendunt veraciter hominem.*

R. ad 3. cum eodem S. Maximo, à S. quidem Dionyſio unam in Chriſto Deivirilem operationem laudari, ſeu operationem Dei, & hominis; ſed hæc verba duas naturas innuere, illarumque varias operationes: quod & colligunt Conſtantinopolitani Patres Act. 4. Concilii ſexti generalis ex illis verbis S. Dionyſii lib. divin. nom. cap. 2. *Diſcreta eſt benigniſſima circa nos Dei operatio per hoc, quod ſecundum nos ex nobis integrè verèque humanatum eſt Verbum, quod eſt ſupra ſubſtantiam & operatum, & paſſum, quanta humanæ ejus & divinæ operationi congruunt, præcipua ac probabilia.* Quod ut illuceſcat apertiùs, ex regulis de communicatione idiomatum eſt repetendum, actiones Chriſti eſſe triplicis generis; alias humanitati proprias, alias divinitati, alias utrique convenire, ſeu in quibus utraque natura operatur, cujuſmodi ſunt curatio morborum ſolo tactu, & ambulatio in mari. Ad hoc genus Sophronius in Ep. ad Sergium refert S. Dionyſii verba: Dicimus, inquit, communem illam, quæ Deivirilis dicitur, operationem, non unam eſſe, ſed diverſi generis, eamque Deivirilem nominaſſe S. Dionyſium, utpotè quæ

divinum ſimul & humanum aliquid complexa ſit, & elegantiſſimè compoſitâ nuncupatione ſingulorum eſſentiam & naturam perfectè ſignificet.

Alia quidem Patrum loca opponebant Monothelitæ, ſed depravata, & palàm in Concilio ſexto depravationis, & pudendæ falſationis fuerunt convicti.

Opp 2. Inſtrumenti & agentis principalis eadem eſt actio. Sed natura humana in Chriſto naturæ divinæ inſtrumentum eſt. Igitur in Chriſto unica eſt operatio, & proindè unica voluntas.

R. quod opponitur, de inſtrumento artificiali, quod propriam ſibi actionem non habet, verum eſſe; non verò de inſtrumento naturali & libero, cujuſcemodi eſt in Chriſto natura humana, quæ propriam habet operandi rationem & liberam, præſertim in iis, quæ naturæ illius ſunt conſentanea.

Inſt. Sibi propriam non eliciebat actionem humana Chriſti natura; cum unica in eo fuerit operatio, quemadmodùm & unicum operans, nempè Deus Actiones quippè ſunt ſuppoſitorum: illa verò Chriſti operatio non erat niſi divina; alioquin enim finiti fuiſſet meriti, nec proindè ad ſatisfactionem exhibendam idonea.

R. unicum quidem in Chriſto fuiſſe operantem, cum in eo fuerit unica perſona, & ſuppoſiti ſint denominationes; ſed unicam proindè in illo non fuiſſe operationem. Quam enim Verbum ſumpſit naturam, non evertit, ſed ſummâ cumulavit perfectione. In Chriſto igitur cum duæ ſint naturæ, duæ pariter erunt operationes. Actionum enim radix & principium eſt natura; per modum verò conditionis ſe habet ſubſiſtentia; quia niſi res ſit, non aget: modò autem exiſtat, ſive ſeorſim, ſive in alio, ſemper operationes ſuas elicit. Ubi verò duplex eſt natura, divina ſcilicet & humana cum ſuis operationibus diverſis, & duæ ſint voluntates oportet, divina nempè & humana.

Hinc conficitur falſum eſſe illud axioma, *Actiones ſunt ſuppoſitorum*, niſi addatur, quantùm ad denominationem; quia videlicet ſuppoſitorum eſt denominatio. Ideòque licet in Sanctiſſimâ Trinitate ſint tria ſuppoſita, & tres proindè operantes; unica nihilominus eſt operatio, quia & unica natura. Nec tamen ex admiſſâ in Chriſto humanâ voluntate, & operatione, finiti fuiſſe meriti Chriſti ſatisfactionem colligi poterit; quia voluntatis humanæ Chriſti actiones ob perſonæ unitatem & conjunctionem hypoſtaticam non erunt hominis ſeorſim, ſed hominis ſimul & Dei, ſeu Deiviriles ac Theandricæ.

Inſt. 2. Ad conferendam hanc operibus humanis dignitatem, ratio perſonæ divinæ non ſufficit; quemadmodùm nec ſufficit, ut actibus corporeis ſpiritale quid anima conferat. Sic etiam licet Deus ad viſionem beatificam in ratione perſonæ, & ad omnia creaturarum opera concurrat, non proindè infinitæ ſunt virtutis aut meriti viſio beatifica, aut creaturarum operationes.

R. ad 1. corporeis actionibus ſpiritalem dotem ab animâ non communicari;

municari; quia deſtrueretur illarum actionum natura. Undè ſic inſtitui deberet illa comparatio. Quemadmodùm actionibus corporeis ob intimam animæ cum corpore conjunctionem tribuitur dignitas & meritum; (fiunt enim humanæ, cum præſertim ex voluntate oriuntur) ità & humanis Chriſti operationibus dignitatem infinitam concedit Verbum Divinum, ob intimam ſui cum humanitate copulationem.

R. ad 2. Deum ad viſionem beatificam concurrere tantùm extrinſecè, nempè in ratione objecti, aut in ratione principii moventis, & adjuvantis; quod quidem minimè confert ad actionis infinitatem. Verbum autem incarnatum confert ad actiones naturæ humanæ, quam ſibi univit intrinſecè inſtar ſuperioris, qui inferiorem ſuam naturam regit; quia divinitas & humanitas in uno & eodem ſunt ſuppoſito.

Opp. ult. Duas in Chriſto naturas agnoverunt Monothelitæ; ſed propter naturarum conjunctionem admiſerunt unicum agendi principium, ut removeretur voluntatum diſſenſio. Ideòque ità diſſerit Pyrrhus in collatione cum S. Maximo Martyre: *Impoſſibile eſt in unâ perſonâ duas eſſe voluntates abſque contrarietate.* Et Macarius cum diſcipulo Stephano in ſextâ Synodo ait, idcircò voluntates duas in Chriſto agnoſci non poſſe, *quòd nulla fuerit in eo diſſenſio, neque carnalis voluntas, neque humana cogitatio.* Addit Macarius, *nec ſimiles etiam voluntates in Chriſto poſſe ſubſiſtere.*

R. ſibi non conſtitiſſe Monothelitas, nec duas in Chriſto naturas quandòque fuiſſe profeſſos, quàm ut hæreſeos notam, & æquiſſimam Imperatoris Conſtantini vindictam declinarent: Reipsà enim duas in Chriſto naturas probatas non habebant. Cæterùm præter rationem eſt illa voluntatum oppoſitio, quam reformidare ſe teſtabantur. Nam licet voluntas humana in Chriſto fuerit libera, nihilominùs ob ſanctitatis divinæ communicationem divino nutui reluctari non poterat, ut docet S. Greg. Naz. in orat. 4. Theolog. in Concil. 6. Act. 4. laudatâ: *Illius*, inquit, (Chriſti nimirùm) *velle nec contrarium eſt Deo, cum deificatum ſit totum.* Præratereà eo fine voluntatem humanam cum naturâ ſumpſerat, ut obtemperaret divinæ: Id quippè habemus expreſſum tùm Pſ. 39. tùm & Heb. 10. his verbis: *In capite libri ſcriptum eſt de me, ut faciam, Deus, voluntatem tuam.... Tunc dixi: Ecce venio, ut faciam, Deus, voluntatem tuam.* Ideò etiam toties dixit: *Veni, ut faciam voluntatem Patris mei.* Item Joan. 4. *Meus cibus eſt, ut faciam voluntatem ejus, qui miſit me.* Et in Olivarum horto Math. 26. *Pater mi, ſi poſſibile eſt, tranſeat à me calix iſte; veruntamen non ſicut ego volo, ſed ſicut tu.* Philipp. 2. dicitur *factus obediens uſque ad mortem, mortem autem crucis.* Ex quibus locis compertum eſt, licet in Chriſto fuerint duæ voluntates, non fuiſſe proptereà timendam in eo voluntatum diſſenſionem.

Inſtant Monothelitæ. Sequeretur indè liberam non fuiſſe Chriſti voluntatem humanam. Siquidem ob ſanctitatis eſſentialis communicatio-

nem, nonniſi ad divinæ voluntatis nutum moveretur, nec penes eam eſſet detrectare; & proindè ſatius eſſet nullam admittere, niſi divinam.

R. Chriſtum, etiam ut hominem, libertate perfectâ fuiſſe donatum. Siquidem ut integram ſumpſerat naturam humanam, ità & voluntatem ſuis omnibus numeris abſolutam, quæque ideò erat liberrima. Undè Iſai. 53. *Oblatus eſt, quia ipſe voluit.* Item ipſe Chriſtus Joan. 10. *Animam meam pono à meipſo.* Hinc & Philip. 2. dicitur *obediens uſque ad mortem.* Obedientia vero, ut docet S. Aug. Ep. 46. ad Valent. *Nulla poteſt eſſe ſine libero arbitrio.* Adeòque præcelluit Chriſti ob ſuam libertatem obedientia *uſque ad mortem crucis*, ut indè nominis exaltationem, & nobis gratiæ dona promeritus fuerit: *Quapropter*, inquit Apoſt. *exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen.* Et licet adeò voluntatis divinæ motibus morem gereret humana Chriſti voluntas, ut in peccatum labi nequaquàm poſſet; quid indè detrimenti humanæ libertati timeretur? Ad libertatis enim rationem, peccandi non tàm poteſtas, quàm impotentia pertinet. Undè, ut obſervat S. Aug. lib. de Prędeſt. Sanctorum cap. 15. non eſt cur Theologi ex ſanctitate Chriſti metuant pro ejus libertatis integritate: *Nunquid metuendum fuit, ne accedente ætate homo ille (* Chriſtus nimirùm *) libero peccaret arbitrio? Aut ideò in illo non libera voluntas erat; ac non tantò magis erat, quantò magis peccato ſervire non poterat?* Et ut habet Tract. 41. in Joan. *Prima libertas eſt carere criminibus.* Licet etiam divinum extaret præceptum de morte pro humano genere ſubeundâ, nihilominùs liberrimè illud ſervavit; quia liberè huic mandato ſeipſum ſubjecit, ex eodem S. Aug. Tract. 41. in Joan. ubi Chriſtum ità loquentem inducit: *In eo quod morior, voluntatem Patris mei facio: pluſque ibi facio, quàm patior; quia ſi nollem, nec paſſus eſſem.* Quod ità confirmat ibidem. *Habes illum alio loco dicentem: Poteſtatem habeo ponendi animam, & poteſtatem habeo iterùm ſumendi eam. Ecce verè in mortuis liber.* Et Ench. cap. 30. *Ipſa eſt vera libertas propter recti facti lætitiam, ſimul & pia ſervitus propter præcepti obedientiam.* Imò potiùs veritatem humanam ſumpſerat eo fine Chriſtus, ut in omnibus divinæ obſequeretur, ut jam oſtenſum eſt ex Pſ. 39. & Hebr. 10. An verò qui ſe liberâ votorum emiſſione Legi cuidam fecit obnoxium, in ſervandâ Lege minùs liber dicetur? An minùs perfectum eliciet actum, quia ob votorum eminentiam præſtantiori ſtudet vitæ inſtituto? Minimè verò. Quæ ſingula Chriſti libertatem abſolutiſſimam ſplendidè illuſtrant.

ARTICULUS SECUNDUS

Impugnantur Hæretici, qui animæ Chriſti ſuas negarunt perfectiones, ſcientiam videlicet.

ARIANORUM & Eutychianorum Factio quædam extitit, quæ, quòd Chriſtus, quatenùs homo eſt, ignoraſſe diem Judicii legeretur, in Deum ignorantiam referebat. Agnoïtarum nomen ſortita eſt Factio illa, cujus Anteſignanus fuit Themiſtius, Timothei Alex. Diaconus.

Ex Neſtorii verò dogmatibus prodiiſſe Agnoïtarum hęreſim cenſuit S. Greg. lib. 8. Ep. 42. *Quiſquis Neſtorianus non eſt*, inquit, *Agnoïta eſſe nullatenùs poteſt. Nam qui ipſam Dei ſapientiam fatetur incarnatam, quâ mente valet dicere eſſe aliquid, quod Dei Sapientia ignoret?*

CONCL. Pręter divinam fuit in Chriſto ſcientia humana, tùm acquiſita, tùm infuſa; eique nulla inuri poteſt labes ignorantiæ.

Ad confutandos Agnoïtas conferunt admodùm jam adverſus Monothelitas & Apollinariſtas allata argumenta. Si enim cum Apollinariſtis Chriſto mens auferatur, aut mentis acies, in eo certè nulla ſupereſt humana çognitio. Si pariter illi cum Monothelitis adimatur voluntas, adimitur quoque intellectus, qui cum voluntate neceſſariò connectitur. Sed quo jure in humanâ Chriſti naturâ eſt agnoſcenda anima cum intellectu & voluntate, eodem jure intellectui ſua tribuenda eſt cognitio.

De acquiſitâ Chriſti ſcientiâ dicitur Luc. 2. *Proficiebat ſapientiâ, & ætate, & gratiâ apud Deum & homines*, ſicuti conſtat ex hujus loci expoſitione apud antiquos Patres adverſus Arianos. Cum enim opponerent Ariani Chriſtum non eſſe Deum, ut qui ſpiritu ſapientiâque profeciſſet; reponebant SS. Athan. orat. 4. contra Arian. Epiph. in lib. Ancor. & Ambroſ. in lib. de Incarn. Dom. Sacr. cap. 7. hæc verba de homine Chriſto eſſe intelligenda. Quæ interpretatio non leviter obfirmatur his ejuſdem Evangeliſtæ verbis: *apud Deum & homines*: id eſt verè profecit; quemadmodùm Zach. & Elizabeth cap. 1. intelliguntur verè juſti, quòd addatur, *apud Deum*. Præterquamquòd eodem modo ſapientiâ creſcere dicitur Chriſtus, quo & ætate: Nemini autem ſuboritur dubium, an Chriſtus verè profecerit ætate.

Scientiam rerum omnium infuſam oſtendunt hæc Scripturæ loca: Iſai. cap. 11. *Requieſcet ſuper te ſpiritus Domini, & ſpiritus ſapientiæ.* Joan. 7. *Quomodo hic litteras ſcit, cum non didicerit?*

Deniquè Chriſto nulla inuri poteſt labes ignorantiæ, cum ex Apoſt. Col. 2. *In ipſo ſint omnes theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ abſconditi.* Pręterquamquòd Chriſtum, utpotè unione hypoſtaticâ ornatum, maximè dedeceret quælibet ignorantia. Hinc eam ex Dei verbo acceptam doctri-

nam inter Patres alii rationibus firmarunt; alii verò ſimpliciter affirmaverunt. Eam his rationibus illuſtrat S. Clem. Alex. lib. 1. Pædag. cap. 6. *Sapientes rogemus: Chriſtus hodiè regeneratus, jamne eſt perfectus? An (quod eſt abſurdiſſimum) ei aliquid deeſt? Sed ſi ità eſt, ut aliquid diſceret, opus fuit. Jam verò Deus cum eſſet, nihil didiciſſe fuit conſentaneum. Neque enim quis Verbo major fuerit: ſed neque Magiſter ac Doctor ejus, qui ſolus eſt Magiſter.*

S Aug. lib. 2. de peccat. meritis & remiſſ. cap. 29. ſic habet: *Ignorantiam nullomodò crediderim fuiſſe in infante illo, in quo Verbum caro factum eſt, ut habitaret in nobis; nec illam animi ipſius infirmitatem in Chriſto parvulo fuerim ſuſpicatus, quam videmus in parvulis &c.* Sic & Sophron. Jeroſolym. in Epiſtolâ Synodicâ ad Sergium Conſtantinop. in Concilio ſexto probatâ.

Opp. 1. Quæ ſententia Scripturæ ſacræ verbis, juxta Patrum traditionem expoſitis nititur, alteri eſt præferenda. Sed opinio, quæ Chriſto ignorantiam quandam aſcribit, nititur Scripturæ ſacræ verbis à Sanctis Patribus explanatis, his nempè Chriſti verbis, tùm Matth. 24. ℣. 36. tùm & Marc. 13. ℣. 32. *De die illâ*, inquit, *nemo ſcit, neque Filius, niſi Pater* Quæ verba cum Ariani opponerent, faſſi ſunt Sancti Patres, diem poſtremum latuiſſe Chriſtum quà hominem, non verò quà Deum, ut videlicet Filii divinitatem aliam non eſſe à Patris divinitate conficerent. Sic S. Hilar. lib. 9. de Trin. S. Greg. Naz. orat. 36. S. Epiphan. hær. 69. S. Cyrillus Alex. in Theſauro Aſſert. 22. Et verò qui coram Deo & hominibus æquè profecit ſapientiâ, ac ætate, non fuit ſtatim omni ſapientiâ donatus, ſed tùm primùm quædam ignoravit. Profecit autem Chriſtus Luc. 2. ut conveniunt ſancti Patres, in primâ concluſionis parte laudati. Denique quomodò in eo quædam non fuiſſet ignorantia, in quo deprehenditur admiratio, quæ nonniſi ex ignorantiâ ortum habet. Dicitur autem Chriſtus Matth. 8. ℣. 10. Centurionis fidem miratus. Quamobrem in Chriſto non poteſt, quin agnoſcatur ignorantia. Quæ conſecutio his etiam Apoſt. Hebr. 4. ℣. 15. verbis confirmatur: *Tentatum per omnia pro ſimilitudine abſque peccato.* Igitur Chriſtus fuit obnoxius cęteris, quæ peccati maculam non includunt, cujuſcemodi eſt ignorantia.

R. ad 1. ut jam Tract. de SS. Trinit. p. 112. reſponſum eſt, hæc Chriſti verba apud Matth. & Marc. relata, humanæ Chriſti naturæ tribuenda quidem eſſe, juxta ſanctos Patres ibi laudatos, ſed ignorantiam idcircò non eſſe Chriſto aſcribendam; quia hunc diem, quem noverat, œconomiâ Deo dignâ noluit exponere. Quam rationem ità ponit ob oculos S. Athan. orat. 4. contra Arianos: *Hominis*, inquit, *proprium eſt ignorare, ac præcipuè ea, quæ ſunt iſtius generis; & in eo ipſo proprium quiddam eſt benevolentiæ Salvatoris noſtri adverſus nos homines. Siquidem homo factus non erubuit, propter carnem ex naturâ iſtarum rerum inſciam, ſe ignarum fateri, ut oſtenderet ſe ejus rei conſcium ut Deum,*

ed tamen carnaliter ignorare. Poſtmodùm varias illius œconomiæ rationes ità ſubjicit: *Cum divinitùs omnia ſciret, carnaliter tamen ob carnem ignorationi obnoxiam dixit, ſe ejus rei ignarum eſſe, ne ipſum ampliùs percontarentur, & aut ſi nullâ reſponſione dignati eſſent, eos moleſtiâ afficeret, aut reddito reſponſo, contra illorum noſtrorumque omnium utilitatem id faceret.... Nec enim in ejus verbis falſi quidquam fuerat; pro hominis enim ratione loquebatur.* Quapropter, inquit idem Pater, quia poſt reſurrectionem *non decuit eum carnaliter reſpondere*, non dixit ut anteà (nempè Chriſtus) *ne filium quidem ſcire...... ſed non eſt veſtrùm ſcire.* Si etenim prænoſceretur tempus illud, verendum eſſet, ne *tempora intermedia neglectui haberentur*, ut habet ibidem S. Athan. qui expoſitis hujus œconomiæ rationibus, ne hujus quidem diei ignorantiam Chriſto poſſe tribui ſic iterùm exponit: *Percontantibus*, inquit, *Diſcipulis de fine mundi rectè tùm temporis hæc verba prælocutus eſt, neque filium ſcire, idque carnaliter reſpectu ſui corporis, ut palàm fieret, ſe ut hominem ignorare, quia hominum eſt ignoratione laborare. Nam ſi Verbum eſt, & ille ipſe eſt, qui venturus eſt, idemque & judex, & ſponſus, latere eum non poteſt, quandò & quâ horâ venturus eſt, & quo tempore dicturus eſt: Excitare qui dormis, & reſurge ex mortuis.* Cum igitur ex S. Athan. hunc diem ſe neſcire tantùm dixerit Chriſtus eo ſenſu, quòd *hominis proprium ſit ignorare, & rerum, quæ ſunt generis iſtius, ignoratione laborare*; (quòd nempè *caro*, ſeu homo iſtarum rerum inſcius ſit ex naturâ ſuâ) profectò non debet tribui Chriſto hujus temporis ignorantia. Licet enim illud tempus ex naturæ humanæ viribus non noverit, tamen ex abſconditis ſuæ ſapientiæ theſauris habuit cognitum; quandoquidem ille ipſe venturus eſt illâ die judicare vivos & mortuos.

Eadem fermè fuit Reſponſio S. Gregorii Naz. orat. 36. in quâ ità concludit: *Eccui igitur dubium eſſe poteſt, quin horam quidem ut Deus cognitam habeat, ignoret autem ut homo, ſi quis partem aſpectabilem ab eâ disjungat, quæ mente ſolâ perſpici poteſt?* Quæ quidem loca omnem licet dubitationem eximant, nihilominùs iterùm ità illuſtrantur hac S. Gregorii Magni expoſitione lib. 8. Ep. 42. ad Eulog. *Unigenitus*, inquit, *factus pro nobis homo perfectus, in naturâ quidem humanitatis novit diem & horam judicii, ſed tamen hunc non ex naturâ humanitatis novit. Quod ergo in ipſâ novit, non ex ipſâ novit; quia Deus & homo factus diem & horam judicii nonniſi per Deitatis ſuæ potentiam novit.... Itaque ſcientiam, quam ex humanitatis naturâ non habuit, ex quâ cum Angelis creatura fuit, hanc ſe cum Angelis, qui creaturæ ſunt, habere denegavit. Diem ergo & horam judicii ſcit, quia Deus eſt homo.*...

Alias Reſponſiones Tract. de SS. Trinit. p. 113. attulimus, innominato Autore, S. Auguſtino videlicet. Hîc verò quem tanto Patri debemus honorem Magiſterii, reverenter exhibemus. Reſpondet itaque

S. Pater lib. 1. de Trin. cap. 12. profeſſum fuiſſe Chriſtum ſe neſcire judicii diem, non quòd eum lateret, ſed quòd nollet facere manifeſtum: quam verborum Chriſti expoſitionem excerptis è Scripturâ ſacrâ exemplis adornat. *De die & horâ*, inquit, *nemo ſcit, neque Angeli in cœlo, neque Filius, niſi Pater. Hoc enim neſcit, quod neſcientes facit, id eſt quod non ita ſciebat, ut tunc Diſcipulis indicaret: ſicut dictum eſt ad Abraham: Nunc cognovi, quòd timeas Deum: id eſt nunc feci, ut cognoſceres; quia & ipſe ſibi in illâ tentatione probatus innotuit. Nam & illud utique dicturus erat Diſcipulis tempore opportuno, de quo futuro tanquam præterito loquens, ait: Jam non dicam vos ſervos, ſed amicos. Servus enim neſcit voluntatem domini ſui: vos autem dixi amicos; quia omnia quæcumque audivi à Patre meo, nota feci vobis: quod nondum fecerat; ſed quia certò facturus erat, quaſi jam feciſſet, locutus eſt. Ipſis enim ait: Multa vobis habeo dicere, ſed non poteſtis illa portare modò: inter quæ intelligitur, & de die & horâ. Nam & Apoſtolus: Neque enim judicavi, me, inquit, ſcire aliquid in vobis, niſi Chriſtum Jeſum, & hunc crucifixum: Eis enim loquebatur, qui capere altiora de Chriſti Deitate non poterant, quibus etiam paulò poſt dicit: Non potui vobis loqui, quaſi ſpiritualibus, ſed quaſi carnalibus. Hoc ergo inter illos neſciebat, quod per illum ſcire non poterant: & hoc ſolùm ſe ſcire dicebat, quod eos per illum ſcire oportebat. Denique ſciebat inter perfectos, quod inter parvulos neſciebat: Ibi quippè ait: Sapientiam loquimur inter perfectos. Eo namque genere locutionis neſcire quiſque dicitur quod occultat, quo dicitur foſſa cæca, quæ occulta eſt. Neque enim aliquo genere loquuntur Scripturæ, quod in conſuetudine humanâ non inveniatur; quia utique hominibus loquuntur.* Quam Reſponſionem non modò probavit S. Greg. Mag. lib. 8. Epiſt. 42. ad Eulogium, ſed & nominato Autore laudavit.

R. ad 2. profeciſſe Chriſtum ſapientiâ experimentali, non ſecùs ac ætate. Licet enim, ut habet Apoſtolus, in eo eſſent omnes theſauri ſapientiæ Dei, non tamen ſitim, frigus, aut alia vitæ incommoda fuerat expertus. Illi autem experimento ſe ſubdidit, ut ex eodem Apoſt. Pontifex factus noſtris calamitatibus compateretur. Sic S. Cyrillus lib. 3. contra Neſtor. nec tamen indè vel minima ignorantiæ oritur ſuſpicio. Divinitatis enim plenitudo nullam non dicit perfectionem, imò nullam, quæ non ſit numeris omnibus abſolutiſſima. Idcircò nullatenùs poſſunt hæc duo ſimul cohærere vel conjungi, nempè lux perfectiſſima, & tenebrarum vel minimum quid. Et ſanè dotes, quibus præcellit Chriſtus, omnem procul ab eo amandant ignorantiam, ſcientiæque cumulatiſſimæ dona amplitudinem omnem in eo conſtituunt.

Reſpondet ad 3. S. Auguſtinus Ep. 101. ad Evodium, duplicem eſſe admirationem, aliam ſcilicet, quæ ex ignorantiâ; alteram verò, quæ ex commendandæ rei, quæ objicitur, deſiderio ducit originem. Additque priorem admirationis ſpeciem in Chriſto locum non habuiſſe, ſed ſolùm

poſteriorem, quâ ſcilicet utebatur, ut rei ſtupendæ memoriam auditorum, aut adſtantium animis altiùs defigeret.

R. ad 4. nihil aliud tradere Apoſtolum præter Chriſti Pontificis benignitatem, qui nobis aſſimilari voluit in omnibus, quæ Majeſtatem Divinam non dedecerent, cujuſmodi non ſunt ignorantia, & peccatum. Quâ de causâ, *quamvis Dominus naturam ignorantem aſſumpſerit*, ut habet Autor lib. de Sacroſanctâ Trin. apud S. Cyrillum Alex. *divinas tamen ei prærogativas & dotes impertivit: habebatque anima Domini omnem ſapientiam, divinam juxta & humanam, omnem notitiam eorum quæ fuerunt, quæ ſunt, quæ erunt, non naturâ, non gratiâ, ſed propter unionem perſonalem cum eo, qui ſolus eſt ſapiens.* In omnibus quidem, quæ perfectionem non invehunt, nobis ſimilis fuit Chriſtus; & ideò ignorantiam non habuit, quæ licet non ſemper ſit peccatum, tamen imperfectum quid invehit. Undè Chriſtus, qui Deus eſt, & in quo divinitatis plenitudo inhabitat, non potuit omnem inſcitiæ labem non removere, utpotè quæ cum divinitatis majeſtate conſiſtere non valeat.

Opp. 2. Chriſtus per ſcientiam divinam intellexit, ſicut per Verbi ſubſiſtentiam ſubſtitit. Ergo inutilis fuit in Chriſto ſcientia humana acquiſita.

R. humanam Chriſti naturam per Verbi ſubſiſtentiam ſubſiſtendo, reale nihil amiſiſſe. At verò per Verbi ſcientiam intelligendo, humanâ ſcientiâ Chriſtus privandus foret, quia non intelligeret, niſi quatenùs Verbum: Nam intellectio eſt actio vitalis, quæ à ſolo principio vitali oriri poteſt. Ex quibus Chriſtum quà hominem per intellectionem Verbi non modò non intellexiſſe conficitur, ſed ne potuiſſe quidem. Quanquam illud poſſibile non negarunt quidam Theologi, qui proculdubiò non attendebant, ex hac opinatione forſan aliquantulùm adjumenti ſibi arrepturos fore Apollinariſtas, & Monothelitas, ſi ſupereſſent.

De ulteriori quorumdam Theologorum inquiſitione ſilemus. Non paucas enim ſubjiciunt eâ de re quæſtiones, quas ut ſolveremus, itinera à Majoribus non trita Theologiæ Candidatis forent proponenda. Quibus cordi erunt ejuſcemodi quæſtiones, alibi vota explere liberum ipſis erit. Quamobrem ex tot quæſtionibus de Chriſti ſcientiæ latitudine proponi ſolitis, hanc unicam attingemus, an ſcilicet Chriſtus viſione beatificâ donatus fuerit à conceptionis momento; non ut eâ de re quid ſentiendum ſit referam, cum nihil ſimile in ſcripto Dei verbo juxta ſanctos Patres expoſito, vel in Antiquorum monumentis legerim; ſed ut ab aliquo erudito viro poſſim accipere, undè in illius propoſitionis aſſertionem venerint Theologi. Hoc in capite, fateor, eò timidiorem ſum expertus animum, quò difficiliùs aſſequerer, quomodò tot acerbos dolores paſſus fuerit Chriſtus, ſimul & viſione beatificâ potiretur; cum omnem dolorem procul amandet beatitudo. Hinc in extremas anguſtias adacti Theologi, ad varias confugiunt reſponſiones, quibus videtur animus admodùm implicari, ut cum reſpondent abſolutâ Dei potentiâ fieri poſſe,

ut idem homo circa varia objecta feliciter ſimul & calamitosè ſit affectus. An non æquiùs abſolutâ Dei potentiâ rerum naturas immutari poſſe propugnarent? Nam beatitudinis nomine, ut monet Boëtius, & conveniunt omnes Theologi, aliud nihil intelligitur præter *ſtatum omnium bonorum aggregatione perfectum.*

Reponunt alii, animæ ſuperiori parte Chriſtum fuiſſe beatiſſimum; inferiori verò parte miſeriis fuiſſe ſubditum. Sed ex hac aſſertione timerem pro veritate ab Apollinariſtis impugnatâ. An æqua ſit formido, facile judicium erit, ſi Apollinariſtarum ſubterfugia inferiùs expoſita ſtudiosè perpendantur. Alia quoque forſan hîc occurrerent ambages, ſi rem penitiùs inſpicerem. Ità enim conſtituunt illi Theologi: *Cum tota eſſentia animæ conjungatur corpori, exiſtens tota in toto, & tota in quâlibet corporis parte, patiente corpore paſſus fuit Chriſtus ſecundum totam animam, & ſecundum omnes ejus inferiores potentias, non autem ſecundum rationem ex parte objecti, quod fuit illa ratio delectationis & gaudii; paſſus fuit autem ſecundum omnes paſſiones, ut radicantur in eſſentiâ animæ.* Igitur ex illis Theologis ne vel minima pars animæ Chriſti fuit in ipſius morte doloris expers. Jam quæro: quâ ergo ratione beata dici poterit tunc temporis anima Chriſti? Reſpondent: *Secundum rationem ex parte objecti, quod fuit illa ratio delectationis & gaudii, non patiebatur.* Quæ Reſponſio ut ab ipſis exponeretur, vehementer optarem. Quo etenim pacto eadem mens ex attentione ad doloris acerbitatem ſæviſſimè patiatur integra, ſimul & ſummam ex objecti cognitione felicitatem percipiat; arctioris ſum animi, fateor, quàm ut meo cogitatu poſſim aſſequi, & ſimul componere. Hæc ſi quis valeret ſimul conjungere, facili quoque negotio adduci poſſet, ut damnatos, ſi ad divinam excellentiam attendant, vel ex ipsâ hac unicâ contemplatione non modò levamen conſecuturos exiſtimaret, ſed & quandam beatitudinis ſpeciem percepturos.

Quam ob cauſam, ut S. Auguſtini lib. 7. de Bapt. contra Donat. cap. 53. verbis utar: *Si quis fortè me in eo loco conſtitutum, ubi talium rerum quæſtio verſaretur, non præcedentibus talibus, quorum ſententias ſequi mallem, urgeret, ut dicerem quid ipſe ſentirem: ſi eo modo affectus eſſem, quo eram cum iſta dictarem*; ſilerem penitùs. Si verò copia ſilentii negaretur, ad negantem accederem opinionem, donec gravis momenti probatio ex venerandis fontibus accepta, me à ſententiâ dimoveret: aliter enim de me ſcrupulum non eximerem; cum præſertim Luc. 24. expoſitis Prophetarum vaticiniis Chriſtus ipſe ità compellarit Diſcipulos Emmaüs: *O ſtulti & tardi corde ad credendum, in omnibus, quæ locuti ſunt Prophetæ! Nonne hæc oportuit pati Chriſtum, & ità intrare in gloriam ſuam?* An introitus in gloriam à Chriſto comparandus fuiſſet paſſionibus, vitæ diſpendio, & morte crucis, ſi beatitudinis cumulum fuiſſet à vitæ initio conſecutus? Quænam etenim eſt alia gloriæ idea ab intuitivæ Dei viſionis conſecutione?

Nec

Nec leve incommodum ſuboritùr ex illatione, cui fundamentum præbet illa ſententia: ſupponit enim viſionem illam Chriſti humanitati fuiſſe debitam, non ex meritis, ſed ex connaturali debito, ut loquuntur iidem Theologi, qui negatâ impoſſibilitate creaturæ ſupernaturalis, cui ex naturâ debeatur Dei viſio, ſecum ipſis ſeipſos forſan non conciliabunt.

Sed Theologorum fundamenta expendamus: Intuitivè, inquiunt, Chriſti humanitas Deum conſpiciebat, quia Joan 3 ✝. 13. legitur: *Nemo aſcendit in cœlum, niſi qui deſcendit de cœlo, Filius hominis, qui eſt in cœlo.* Joan. 12. v. 26. *Qui mihi miniſtrat, me ſequatur: & ubi ſum ego, illic & miniſter meus erit.* Et Joan. 17. ✝. 24. *Pater, quos dediſti mihi, volo ut ubi ſum ego, & illi ſint mecum, ut videant claritatem meam.*

Ex Antiquorum quis ex his Chriſti verbis ſimilem inferret conſecutionem, non potui quin perſcrutarer: Sed nullum, fateor, comperi eâ ratione differentem. Occurrebat animo, Joan. 3. ✝ 13. ſermonem inſtitui de Verbo Divino, quod in cœlis ſemper exiſtens, ad nos tamen è cœlo venit aſſumptâ humanitate: eoque ſenſu hæc verba interpretatur S. Athan. lib. de Incarn. Verbi, ubi relatis Joan. 12. Chriſti verbis ità ſubjicit adverſus Paulum Samoſatenum: *Clarè per iſta nos docens ſuam ipſius Deitatem, non tamen demoliens id, quod ratione carnis aſſumpſerat, ſed ſe cum carne couniens &c.* Eundem locum adverſus Arianos & Neſtorianos referunt Antiqui, Chriſtum ob unitatem perſonæ de ſeipſo hæc protuliſſe arbitrati, non verò quòd ejus humanitas ſcientiâ beatificâ poteretur: Ità S. Aug. lib. 1. de peccat. meritis & remiſſ. cap. 31 *Quamvis enim in terrâ factus ſit Filius hominis; Divinitatem tamen ſuam, quâ in cœlo manens deſcendit ad terram, non indignam cenſuit nomine Filii hominis, ſicut carnem ſuam dignatus eſt nomine Filii Dei, ne quaſi duo Chriſti iſta accipiantur, unus Deus, & alter homo: ſed unus atque idem Deus & Homo; Deus, quia in principio erat Verbum &c. Homo, quia Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis. Ac per hoc per diſtantiam divinitatis & infirmitatis, Filius Dei manebat in cœlo, Filius Hominis ambulabat in terrâ: per unitatem verò perſonæ, quâ utraque ſubſtantia unus Chriſtus eſt, & Filius Dei ambulabat in terrâ, & idem ipſe Filius hominis manebat in cœlo.* Et Tract. 27. in Joan. *In cœlo erat, quandò in terrâ loquebatur. Sic erat Filius hominis in cœlo, quomodò Filius Dei erat in terrâ: Filius Dei in terrâ in ſuſceptâ carne, Filius hominis in cœlo in unitate perſonæ.* Eodem ſenſu prædicta Chriſti verba Joan. 3. interpretantur SS. Hilar. lib. 10. de Trin. Chryſoſt. Hom. 26. in Joan. & Greg. lib. 27. Moral. cap. 8.

Alia duo loca Jo. 12. & Jo. 17. ſpem facere docent Antiqui, futuros nos gloriæ Chriſti participes, cum à Patre æterno promiſſam mercedem ibi fuerimus conſecuti, ubi erat ſecundum divinitatem Chriſtus, loquens in terris ut homo: Ità S. Aug. Tract. 51. in Joan. *Quod enim*

ſuperiùs ait, ubi ego ſum, illic & miniſter meus erit: hoc intelligitur expoſuiße, cùm dicit: Honorificabit eum Pater meus. Nam quem majorem honorem accipere poterit adoptatus, quàm ut ſit ubi eſt unicus; non æqualis factus divinitati, ſed conſociatus æternitati.

Hæc ſimul tria loca eodem ſenſu iterùm explicat idem S. Auguſt. Tract. 111. in Joan. his verbis: *Quantum ad creaturam*, inquit, *in quâ factus eſt Chriſtus ex ſemine David ſecundum carnem, nec ipſe adhuc erat, ubi futurus erat, ſed eo modo dicere potuit, ubi ego ſum, quo intelligeremus, quòd citò fuerat aſcenſurus in cœlum, ut jam ibi eße ſe diceret, ubi fuerat mox futurus. Potuit & illo modo, quo ante jam dixerat loquens ad Nicodemum: Nemo aſcendit in cœlum, niſi qui deſcendit de cœlo, Filius hominis, qui eſt in cœlo. Nam & ibi non dixit, erit, ſed, eſt, propter unitatem perſonæ, in quâ & Deus Homo eſt, & Homo Deus.* Eſt in cœlo, non quia quà Homo Deum videbat, ſed quia Homo in perſonâ Verbi ſubſiſtebat. *Quod verò*, inquit, *attinet ad formam Dei, in quâ æqualis eſt Patri, ſi ſecundum eam velimus intelligere quod dictum eſt: Volo, ut ubi ego ſum, &c. abſcedat ab animo omnis imaginum corporalium cogitatio .... & non inquiratur æqualis Patri ubi ſit; quoniam nemo invenit ubi non ſit: Sed qui vult quærere, quærat potiùs, ut cum illo ſit, non ubique ſicut ille, ſed ubicumque eſſe potuerit.* Quæ monitio ab ulteriori quæſtionis examine me avocat, ut, veneratione Magiſtris ſervatâ ſimul & charitate, cum Chriſto eſſe merear, nemini temeritatis notam imponens, quam aliud ſentientibus Theologis inurunt quidam opinionis ſuæ patroni vehementiores forſan, quàm deceret viros catholicæ fraternitatis cultores. Mihi ergo non ſuccenſeant, quòd ultra Patrum antiquorum terminos nolim progredi, ut qui periculoſam valdè hanc eſſe dicendi rationem fuerim à S. Athanaſio edoctus, & ſupra vires profitear quidquid à Majoribus non accepi. Hæc ſunt verba S. Athanaſii lib. de Incarn. Verbi Dei: *Qui ea, quæ ultra vires ſuas ſunt, indagat, in præcipiti conſiſtit: qui verò traditionibus inhæret, extra periculum verſatur.*

Sed, ut aiunt, annon conſummatæ gratiæ reſpondet viſio beatifica? Numquid longè ampliori beneficio conceſſo, hypoſtaticâ ſcilicet conjunctione, negaretur minus, nempè viſio intuitiva? An hæc hæreditas filio naturali non concederetur, & filio pleno gratiæ & veritatis? At breviter & præſcriptione facili hæc propulſantur. Cum enim de hujuſcemodi quæſtione ſileat Scriptura, ſileant & Antiqui; cum nemo fuerit Dei conſiliarius; cum denique non careant difficultate rationes à nobis allatæ; quid opus eſt, ut illi ſententiæ adhęreamus? Nam, ut habet Tertull. lib. 1. contra Marc. cap. 9. *ſi ad cauſam, & ipſam adhuc incertam, etiam argumenta de incertis adhibeantur, ſeries implicabitur quæſtionum.* At verò non ità conſtat conſummatæ gratiæ Chriſti reſpondere debuiſſe in viâ beatificam viſionem, quæ, ſi audiatur Chriſtus Jo. 1. ỽ. 18. nemini fuit in terris conceſſa: *Deum*, inquit, *nemo vidit unquam:*

Unigenitus Filius, qui eſt in ſinu Patris, ipſe enarravit. Quamobrem Chriſtus ſe ut hominem non excipit, nec hanc Dei in terris videndi prerogativam aliis negatam, humanitati ſuæ indultam enarrat. Jam verò an animæ Chriſti viſio beatifica potuerit concedi hac in mortali vitâ, non diſcepto. Hoc unum dicam cum eruditiſſimo Epiſcopo in ſuis de Trin. Tractatibus: *Potuit; ſed poſtpoſuit quod potuit, ut priùs ageret quod oportuit. Oportuit autem pati Chriſtum, & ità intrare in gloriam ſuam.* Prætterquamquòd ſi Chriſtus ob gratiæ plenitudinem conſecutus eſt ſcientiam illam beatificam; eandem etiam, licet minorem, conſequi debuit B. Virgo, quæ gratiâ quoque plena fuit Luc. 1. ℣. 28.

Nec ità palam eſt ob unionem hypoſtaticam humanitati Chriſti conceſſam, debuiſſe ſtatim ipſius animæ conferri viſionem beatificam Quo etenim titulo viſionem illam Chriſti humanitas exigeret? An vi unionis hypoſtaticæ? At iſtud negant plerique Theologi, licet pro illâ Chriſti ſcientiâ beatificâ decertent. Nec verò id facilè aſſereretur, cum juxta illos Chriſtus vi unionis hypoſtaticæ impeccabilis non fuerit, & aliundè naturam in puris naturalibus, ut loquuntur, conſtitutam valuerit aſſumere, cui proindè ſi ex unionis virtute non debeatur gratia, ergo nec viſio beatifica, quæ longè majus eſt bonum. Imò potiùs, cum Verbum naturam ſuinam ſumere potuiſſe cenſeant, ſi paucos exceperis, ſequeretur ſuem illum naturali debito ſcientiam illam beatam poſtulaturum; quod vel ipſe Marcio ut quid ſtultum irrideret, quemadmodùm videre eſt apud Tertul. lib de carne Chr. cap. 4. Aliundè ſi non debeatur ejuſmodi ſcientia ob unionem hypoſtaticam: igitur nec propter filii dignitatem, quam à ſolâ unione habuit Chriſti humanitas.

Vidimus, inquiunt, *gloriam ejus, gloriam quaſi unigeniti à Patre, plenum gratiæ & veritatis:* Igitur & viſione intuitivâ donatum, cum hæc vera ſit gratiæ & veritatis plenitudo. Anne ità ſui ipſius verba interpretatur S. Joannes, qui cum aliis gloriam unigeniti vidit? *Quod fuit ab initio*, inquit Epiſt. 1. cap. 1. *quod audivimus, quod vidimus oculis noſtris, quod perſpeximus, quod manus noſtræ contrectaverunt de Verbo vitæ..... teſtamur & annuntiamus vobis.* Quid conſpexit igitur cum cæteris? Id quod ipſe refert, nempè Deum hominem, & quæ Dei ſunt, & hominis eximiè præſtantis. Hanc gratiæ & veritatis plenitudinem ità exponit S. Aug. lib. 13. de Trin. cap. 19. *Quod verò idem ipſe eſt unigenitus à Patre, plenus gratiæ & veritatis; id actum eſt, ut idem ipſe ſit in rebus pro nobis temporaliter geſtis, cui per eandem fidem mundamur, ut eum ſtabiliter contemplemur in rebus æternis.* Et anteà: *In rebus enim per tempus ortis, illa ſumma gratia eſt, quòd homo in unitate perſonæ conjunctus eſt Deo: in rebus verò æternis ſumma veritas rectè tribuitur Dei Verbo.*

Addunt conceſſum fuiſſe Chriſto ut homini quidquid potuit dignitatis ipſi concedi; ideòque Chriſtum ut hominem ab inſtanti conceptionis viſione beatificâ fuiſſe donatum, Sed ſi hanc rationem perpendiſſent illi

Theologi, forſan ab illâ laudandâ abſtinuiſſent: nam æquè certò colligerent, Chriſtum viſionem intuitivam meritis ſibi comparaſſe; quia, ut diſſerunt nonnulli, cæteris paribus perfectius eſt habere aliquid ob meritum, quàm ſine merito. Cum igitur Chriſtus, ut conſentiunt, beatitudinem ſibi promereri potuerit; optimum foret dicere eam Chriſti meritis fuiſſe conceſſam; quod tamen ipſi negant. Aliundè Chriſtus à conceptionis inſtanti nihil ſibi mereri potuiſſet, ſeu per charitatem viſioni beatificæ reſpondentem, quemadmodùm nec beati poſſunt; ſeu per fidem, quæ principium eſt humani meriti; quia cum viſione intuitivâ ſtare non poteſt, ut vulgò docent.

Si cui ſtatim non placeat noſtra cautio, quâ hîc nihil definitum volumus; placebit forſan, cum noverit didiciſſe nos à Majoribus eſſe tutiſſimam eorum, quæ Deus non revelavit, ignorationem. *Præſtat*, inquiebat Tert. lib. de Animâ cap. 1. *per Deum neſcire, quia non revelaverit, quàm per hominem ſcire, quia ipſe præſumpſerit.* Placebit, cum didicerit ex S. Aug. lib. 8. de Gen. ad Litt. cap. 5. *dubitare de occultis ſatius eſſe, quàm litigare de incertis.*

QUÆSTIO NONA

An Chriſtus dici poſſit Filius Dei adoptivus?

ARTICULUS UNICUS

Refelluntur Hæretici, qui dicunt Chriſtum, quà Hominem, eſſe Filium Dei adoptivum.

EX Concilio quinto coll. 5. hunc in errorem impegit Theodorus Mopſueſtenus, cujus doctrinam ſub finem octavi ſeculi renovarunt in Hiſpaniâ Felix Urgelitanus, & Elipandus Toletanus à Felice inſtitutus. Ad Imperatorem Carolum Magnum ideò delatus Felix, & ab Epiſcopis erroris convictus, ad Summum Pontificem Adrianum I. miſſus eſt, & Romæ hæreſi ejuratâ Urgellum rediit.

Anno 791. Synodus Forojulienſis, Præſide Paulino Aquileiæ Epiſcopo, eam hæreſim proſcripſerat, Chriſtumque proprium eſſe Dei Filium, non verò adoptivum, definivit. Anno 792. idem præſtitit Concilium Ratiſbonenſe. Cum tamen Felix & Elipandus eandem hæreſim propugnarent, in Francofordienſi Synodo à Carolo Magno convocatâ ad an.

794. damnati fuerunt, ſcripſitque Carolus Magnus Epiſtolam ad Hiſpanos.

Hujus hæreſeos capita refert Alcuinus in libris adverſus Felicem; videlicet Chriſtum ratione naturæ humanæ aſſumptæ adoptivum Dei eſſe eſſe Filium, Baptiſmoque indiguiſſe, ut illius beneficio in Dei Filium adoptaretur. Undè Neſtorii erroribus Epiſcopos illos adhæſiſſe colligunt Agobardus Lugdunenſis, & Jonas Aurelian. qui in libro adverſus Claudium Epiſcopum Taurinenſem teſtatur, à Synodo Francofordienſi Felicem cum ſui erroris autore Neſtorio fuiſſe damnatum, & perpetuo anathemati mancipatum. Tandem Synodus Francofordienſis in Epiſt. ad eoſdem Epiſcopos aſſerit, Felicem & Elipandum in errore Neſtoriano verſari, & cum unitate perſonæ in Chriſto adoptionis rationem non poſſe conſiſtere.

CONCL. unica. Chriſtus, quà Homo, dici non poteſt Dei Filius adoptivus.

Prob 1 ex Scripturis in quibus Chriſtus Dei Filius, Dei unigenitus, dilectus Filius, & ex ſubſtantiâ Patris eſſe dicitur, ut Luc. 1. ℣. 32. *Filius Altiſſimi vocabitur.... Quod naſcetur ex te ſanctum, vocabitur Filius Dei.* Jo. 1. ℣. 15. *Vidimus gloriam ejus quaſi unigeniti à Patre.* Matth. 3. ℣. 17. *Hic eſt Filius meus dilectus in quo mihi complacui.* Igitur ex Scripturis Chriſtus, quà homo, verè naturalis eſt Dei Filius; nec proindè Filius adoptivus dici poteſt: aliàs quippè aut Dei Patris Filius non ſemper fuiſſet, quod Arianorum ſimul & Socinianorum fuit commentum; aut duo forent in Chriſto Filii, quæ Neſtoriana fuit hæreſis. Quamobrem ſi quis uberiorem exoptaret teſtimoniorum comparationem, conſulat tùm quæ de Filii divinitate protulimus in Tract. de SS. Trinit. adverſus Arianos & Socinianos; tùm maximè quæ adverſus Neſtorianos exſcripſimus, ut unicum eſſe in Chriſto Filium, & B. Mariam eſſe Deiparam conficeremus; potiſſimùm cum eaſdem ex illis teſtimoniis conſecutiones adverſus Felicem & Elipandum collegerint Patres Conc. Forojulienſ. & Francofordienſis, quas Patres Epheſini adverſus Neſtorium. *Illos damnamus*, inquiunt Conc. Forojulienſ. Patres, *qui in duos videntur filios unum Chriſtum Dei Filium dividere, dum illum naturalem & adoptivum affirmare moliuntur, cum unus idemque ſit Dei hominiſque Filius.* Ità quoque Paulinus Aquileienſ. Synodi Forojul. Præſes in libello, quem Conc. Francoford. legi curavit. Sic pariter Adrianus I. in Ep. ad Epiſc. Hiſpaniæ. Ità denique Concilium Francoford in Epiſt. Synodicâ ad Epiſcopos Hiſpaniæ: *Nonne olim*, inquiunt, *eadem hæreſis veſtra in Neſtorio ab univerſali Eccleſiâ refutata eſt etiam & damnata? Quapropter fortè illum anathematizare noluiſtis, dum alios, Bonoſum ſcilicet, Arium, & Sabellium, & Manichæum, qui prava de Dei Filio ſenſerunt, in Epiſtolâ veſtrâ anathematizaſtis. Numquid non ideò damnatus eſt, quia B. Mariam ſemper Virginem, non Dei, ſed hominis tantummodò credidit eſſe genitricem?*

Prob. 2. ex Sanctis Patribus, qui filiationem adoptivam Chriſto non poſſe convenire docent, ut S. Hilarius lib. 10. de Trin. his verbis: *Non alius Filius hominis, quàm qui Filius Dei eſt.* At ſi Chriſtus, ut homo, verus eſt proprièque dictus Dei Filius, nequaquàm eſt alienus: ſi alienus non eſt; igitur nullo modo erit adoptivus, ut diſſerebat Paulinus Aquileienſis. Ità pariter docet S. Greg. Nyſſ. in Ep. adverſus Apollin. ad Theophil. Alex. ubi hanc Apollinariſtarum opinionem, duos nimirùm eſſe in Chriſto filios, ſecundum naturam alterum, alterum verò ſecundum adoptionem, confutat; neminemque ad illa uſque tempora ſic fuiſſe locutum teſtificatur: *Nos*, inquit, *naturam quidem humanam Verbo conjunctam, ſervatam eſſe ex Myſterio didicimus & credimus; Filium autem Dei carnalem eſſe, & privatim apud ſe ſpectari, neque didicimus, neque undè poſſit colligi intelligimus.* Idem aſſerunt dogma tùm S. Ambroſ. lib. 1. de Fide cap. 9. ubi hæc habet: *Per adoptionem nos filii dicimur, Chriſtus per veritatem naturæ eſt:* tùm & S. Hieronymus in cap. 1. ad Epheſ. his verbis: *Chriſtus naturâ filius eſt, non adoptione.* Hanc etiam doctrinam confirmant Patres Conc. Francoford. ex his S. Cyrilli verbis: *Quia propterea Deus Verbum Chriſtus nominatur, quia habet copulationem ad Chriſtum; quomodò non apertum eſt duos dicere Chriſtos, ſi Chriſtus ad Chriſtum habet conjunctionem, tanquam alter ad alterum?* Et indè Concilium concludit: *Videtur enim Neſtorium dicere copulationem, quod vos dicitis adoptionem; quid eſt adoptio, niſi charitatis copulatio, quâ Pater adoptione ſibi copulat filium, quem proprium non habet? ... Nonne tunc duo filii erunt Deo Patri, unus proprius & alter adoptivus, quod nullus Catholicus audet dicere? Quid eſt aliud dicere, eandem Virginem adoptivum, vel ſervum genuiſſe, niſi negare Deum illam genuiſſe? Si Deus generatus eſt; nequaquàm adoptivus, ſed filius: quia alia eſt perſona proprii filii, alia adoptivi filii vel ſervi... Ità per adoptionem vos ſeparatis hominem à Deo Filio.*

Prob. 3. quia cum una ſit in Chriſto perſona divina; ſanè Chriſtus dici nequit filius adoptivus. Filius enim adoptivus dicitur ſolummodò, qui priùs ejus filius non fuit, à quo dicitur adoptatus: Chriſtus autem nunquam non Dei filius fuit. Quamobrem *unitas perſonæ*, ut conficiunt Conc. Francoford. Patres, *quæ eſt in Dei filio & filio virginis, adoptionis tollit injuriam.* Cum igitur nec in Scripturis, nec ab Antiquis Chriſtus dicatur filius adoptivus; imò cum Scripturæ eum ut unigeni-Dei filium dicant: cum Sancti Patres à Majoribus acceptam hanc doctrinam ſint profeſſi adverſus Arium & Neſtorium, ut oſtenſum eſt; Neſtorianam hanc hæreſim à Felice & Elipando renovatam jure ac meritò damnarunt tùm Patres Forojulienſes, tùm Francofordienſes, tùm & Adrianus Summus Pontifex. Quocirca hæc noſtra ſit cum S. Petro & cæteris Apoſt. Joan 6. ℣. 70. Fidei profeſſio: *Nos credimus, & cognovimus, quia tu es Chriſtus Dei.*

Opp. 1. Filiatio adoptiva nihil aliud eſt, quàm per gratiam ſingula-

rem ſecretio, ſeu prędeſtinatio: Chriſtus autem ex Rom. 1. ✝. 4. *Prædeſtinatus eſt Filius Dei in virtute, ſecundum ſpiritum ſanctificationis, ex reſurrectione mortuorum Jeſu-Chriſti Domini noſtri.* Gratia illa, cujus beneficio Chriſtus fuit prælectus, apertè ſignificatur his verbis, *per ſpiritum ſanctificationis*, quæ quidem ex ſuſcitato Chriſto in illos, quos beneficii fecit participes & ſuos cohæredes, affluenter promanavit.

R. filiationem quidem adoptivam eſſe opus prædeſtinationis per gratiam; ſed nihil ſimile Chriſto contigiſſe, qui naturâ ſuâ eſt ab æterno Dei Filius, & idem cum Patre Deus. Equidem Chriſtus hîc dicitur *prædeſtinatus*, Græcè *deſtinatus*, &, ut olim legebant apud Latinos Tertul. & poſtmodùm Rufinus, *demonſtratus*; vel, ut habet Syrus Interpres, *oſtenſus*; ſed ita ut hic ſit juxta S. Chryſoſt. & alios Patres Græcos Apoſtoli ſenſus: Qui factus eſt ſecundum carnem Dei Filius, certiſſimis argumentis Filius Dei comprobatus fuit. 1° ex virtute, ſeu miraculorum prænuntiatorum præſtantiâ. 2° per ſpiritum ſanctificationis, ſeu per Spiritum ſanctum, quem ipſe Chriſtus Diſcipulis tùm primùm pollicitus, poſtmodùm palàm & mirabiliter effudit. Poſtremò ex reſurrectione mortuorum, quia ſemetipſum ſuſcitans præſtitit, quod penes ſolum Deum erat.

Reponunt alii, Chriſtum ab Apoſtolo vocari prædeſtinatum ob eximiam prærogativam humanæ naturæ individuæ conceſſam: qui ſenſus veritati propugnatæ nullatenùs officit; cum natura illa ſeorſim nunquam extiterit; & idcircò filiationis ullius adoptivæ participationem non fuerit aſſecuta; ſed ſtatim aſſumpta Filii Dei dignitatem obtinuerit ob idiomatum communicationem.

Inſt. Antiqui Patres, tùm Græci, tùm Latini, communi conſenſione ſcripſerunt Chriſtum, quà hominem, adoptionis beneficio fuiſſe donatum. Ità S. Iren. lib. 3. adverſus Valentin. cap. 21, & S. Hil. lib. 2. de Trin. ubi hæc habet: *Poteſtatis dignitas non amittitur, dum carnis humilitas adoptatur.* S. etiam Aug. lib. de Prędeſt. Sanct. cap. 16. aſſerit Chriſtum eſſe gratiâ Dei Filium. S. quoque Cyrill. ſcribit Dial. 3. ipſum Chriſtum eſſe nobiſcum adoptatum. Item Facundus Hermian. lib. 9. eum vocat adoptivum ob adoptionis ſacramentum in Baptiſmo acceptum, & ob filiationem gratiâ Dei datam ratione humanitatis; cum ſecundum humanitatem non ſit naturâ Dei Filius, aut de illius ſubſtantiâ non procedat. Non enim naturâ ſecundum humanitatem Dei Filius eſt; alioquin non vitaretur hæreſis Apollinaris, qui Verbum è cœlo carnem ſuam detuliſſe credidit. Undè non eſt, cur adoptionis ratio Chriſto negetur.

R. Sanctos illos Patres adoptionis injuriam Chriſto non intuliſſe. S. Iren. adoptionis quidem verbo ad ſignificandam naturæ humanæ à Chriſto aſſumptionem utitur; ſed tantùm abfuit à duorum in Chriſto Dei filiorum ideâ, ut cap. 10. ejuſdem libri, qui opponitur, inſurgat contra Cerinthum & Nicolaïtas, qui duos in Chriſto filios propugna-

bant. Et lib. 1. cap. 7. Hæreticos alios confutat, qui Verbum in Chriſto à Servatore ſecernerent; quæ loca ſuperiùs adverſus Neſtorium laudavimus.

Verba, quæ opponuntur ſub nomine S. Hilarii, non extant apud ipſum. Loco enim verbi, *adoptatur*, extat vocabulum *adoratur*. Undè autem vox, *adoptatur*, irrepſerit, palàm eſt; fraude videlicet Felicis & Elipandi, qui Bibliothecario Palatii Autores fuerunt, ut Verbo *adoratur* expuncto, ſufficeret illud *adoptatur*. Cujus ſceleris Francofordii à Patribus Felix & Elipandus fuerunt convicti, ut à Patribus Francofordienſibus ſe accepiſſe ſcribit Hincmarus Remenſis.

S. verò Aug. gratiam opponit, non naturæ, ſed meritis, quæ unionem hypoſtaticam non præverterunt. Cæterùm duos filios continuò removit à Chriſto, ut ex Epiſt. ad Voluſ ſuprà demonſtravimus.

Abhorruit etiam ſemper S. Cyrillus ab admittendis duobus in Chriſto filiis, totuſque fuit in aſſerendâ adverſus Neſtorium unicâ in Chriſto filiatione. Nec in loco, qui objicitur, reperiuntur hæc verba: *Adoptatus nobiſcum*, ſed *poſitus nobiſcum*; quia videlicet homo factus eſt.

Facundus quidem Hermianenſis Epiſcopus eâ ſermonis ratione fuit uſus, videlicet Chriſtum poſſe dici adoptivum, ut qui Circumciſionis & Baptiſmi Sacramentum ſuſceperit; item poſſe vocari Dei Filium ob humanitatem, quòd nempè natura humana ſingulari beneficio filiationem divinam conſequatur, ſeu ille, qui homo eſt, Filius Dei nuncupetur. Ejus mentem demonſtrant apertè contra Neſtorii & Eutychetis errores ipſius ſtudium & labores; ſcilicet hoc in capite, quod opponitur, in probandis duabus in Chriſto naturis laborat.

Opp. 2. Qui non eſt ex ſe Dei Filius, ſed per gratiam, jure nuncupatur filius adoptivus. Nemo autem dixerit ex ſe habere humanam Chriſti naturam, ut ſit Dei Filius naturalis. Et cur non vario reſpectu dicetur Dei Filius, naturalis nimirùm & adoptivus, ſicut verè ſervus & dominus vocatur, itemque homo & Deus?

R. falſo, ſuppoſito, & hæretico principio niti oppoſitionem, videlicet ſeorſim exiſtere humanam Chriſti naturam, quæ per gratiam Filii adoptivi prærogativam ſortiretur: nunquam enim illa niſi per Verbi hypoſtaſim ſubſiſtit. Jam ad cætera reponimus, ſervitutem & domini ſortem ſequi naturam, hoc eſt ad naturam pertinere.

Opp. 3. Immeritò Felix & Elipandus hæreſeos & ſententiæ Neſtorianæ inſimulantur, cum in Fidei profeſſione ad Conc. Francofordienſe miſſâ, unicam in Chriſto perſonam agnoſcant, & ſe à Neſtorio abhorrere teſtentur.

R. 1. confeſſionem illam à Recentioribus quibuſdam relatam, longè diverſam eſſe ab illâ, quam refert Agobardus in libro ſuo adverſus Felicem. Aſſerit quippè ſe Felicis, qui tunc è vivis exceſſerat, inveniſſe ſchedulam, in quâ Felix ipſe conteſtabatur, Deum Dei Patris Filium nullatenùs dici debere paſſum, aut crucifixum, ſed hominem ab eo aſ-

ſumptum:

ſumptum: *Nec ſuadere ſibimet ità valebat*, inquit Agobardus, *ut crederet in uno Domino noſtro Jeſu Chriſto duarum naturarum unitionem ſubſtantialiter factam, & Deum Verbum ſecundum ſubſiſtentiam carni unitum, ſicuti liquidò in conſequentibus ex verbis illius apparebit.... Timens enim permixtionem Eutychetis, corruit in diviſionem Neſtorii.* Et ideò cenſet ipſe Agobardus, non fruſtrà hîc proferri opinionem Neſtorii: *Opportunum eſt*, inquit, *in hoc loco ponere ſententias Neſtorii, antequàm ad hujus dicta diſcutienda veniamus, ut prudens Lector cognoſcere valeat, quàm conſona Neſtorio Felix ſenſerit, & ubicumque malè utramque in Domino dividit ſubſtantiam, & confugit iterùm quaſi ad unitatem perſonæ, dicendo: Unus tamen in utroque, non duo; & in hoc eundem Neſtorium imitetur.* Poſteà exponit quænam fuerit Neſtorii hæreſis, ex ejus verbis in Synodo Epheſinâ relatis, & ſic concludit: *Ecce habes ſententias Neſtorii, quas ſi & in conjunctione perſonæ, & in diviſione naturarum verbis Felicis conferas, invenies eos uno ſenſu incedere*: Quod fuſiùs in toto libro probat. Et ſic licet Felix & Elipandus cum Neſtorio verbo tenus unam in Chriſto eſſe perſonam profiterentur; reverà tamen duas cum Neſtorio, unione tantùm morali, non ſubſtantiali conjunctas admittebant. Eundem errorem illis vitio vertunt Alcuinus Caroli Magni Magiſter lib. 3. de Trin. cap. 4. & Jonas Aurelianenſis lib. 1. de Cultu Imaginum.

Inſt. Alia & æquior longè fuit Patrum Francofordienſium ſententia. Scribunt enim in Epiſtolâ ſuâ, Felicis & Elipandi errorem novum eſſe, & in Eccleſiâ inauditum; & proindè nequaquam eos erroris Neſtoriani reos eſſe ſuſpicabantur: Non enim inauditus erat Neſtorii error, nec tunc temporis novus, utpotè jam ſolemniter Epheſi ad ann. 431. damnatus. Ideò nec Sanctorum Patrum teſtimonia congerunt, ut perſonæ unitatem in Chriſto probent, ſed ut adoptionem à Chriſto removeant. Nec etiam in Synodum ampliſſimam conveniſſent, de re jam abſolutâ definituri.

R. Patres Concilii Francoford. hanc hæreſim, quam Neſtorianæ fœtum noverant, dicere novam & inauditam, quia hæreſim Neſtorii jam mortuam & ſepultam renovabat, eamque de novo ſuſcitabat. Id quippè patet tùm ex Epiſt. Concilii, ubi Patres Felicem & Elipandum alloquentes, ſic aiunt: *Nonne olim eadem hæreſis veſtra ab univerſali Eccleſiâ in Neſtorio refutata eſt, & damnata?* tùm etiam ex libro ſacroſyllabo ejuſdem Synodi, ubi ſic habetur: *Elipandum namque & Felicem, novos hoſtes Eccleſiæ, ſed veternoſâ fæce perfidiæ pollutos &c.* Idcircò Felici & Elipando exprobrabant Patres illi, quòd cum idem ſentirent, ac Neſtorius, ad anathema huic Hæreſiarchæ dicendum non potuiſſent adduci; licet Arium, Eutychetem, & alios Hæreticos anathemati ſubjicere non renuerent.

QUÆSTIO DECIMA

De naturæ humanæ Chriſti defectibus.

ALII ſunt defectus, qui corpus corrumpunt, ut paſſiones, dolores &c. Alii, qui animam depravant, ut peccatum &c. De utroque genere hîc diſſerendum.

ARTICULUS PRIMUS.

Confutantur Hæretici, qui docuerunt Chriſtum corporis defectibus, aut paſſionibus non fuiſſe obnoxium.

S. Irenæo teſte lib. 1. cap 23. adverſus Valentin. propugnavit Baſilides, Chriſtum nihil omninò fuiſſe paſſum, ſed ejus loco Simonem Cyrenenſem, qui formâ Chriſti indutus, cruci fuit affixus. Alios etiam Hæreticos confutat lib. 3. cap. 10. idem S. Irenæus, quòd Chriſtum non fuiſſe paſſum contenderent, ſed Jeſum quem Chriſtus dereliquerat. Circa idem Religionis dogma errarunt etiam Hæretici, q. 6. art. 1. & 2. jam impugnati. Nec alii defuerunt Hæretici, Corrupticolæ dicti, qui cum ſuo Principe Severo Antioch. Sedis invaſore docuerunt Chriſti è mortuis jam ſuſcitati corpus fuiſſe corruptibile. Alii autem Incorrupticolæ nuncupati aſſeruerunt cum Autore ſuo Juliano Halicarnaſſæo, idem Chriſti corpus ab ipſâ conceptione fuiſſe incorruptibile.

CONCL. Communibus naturæ humanæ infirmitatibus & paſſionibus ſtatui Redemptoris non adverſantibus Chriſtus ſeipſum liberè ſubjecit: privatis autem hominum incommodis non fuit obnoxius.

Prob. prima pars. Communes naturæ infirmitates ſtatui Redemptoris minimè adverſantes, ſunt timor, mœror, fames, ſitis, mors &c. Chriſtus autem verè timuit. Nam Marc. 14. ℣. 34. *cœpit pavere & tædere.* Ideò enixè oravit, ut à ſe tranſiret calix, ad cujus conſpectum timore afficiebatur: Luc. enim 22. ℣. 42. *Pater ſi vis, transfer calicem iſtum à me.* Imò & timoris æſtu ſudor ſanguineus in eo fuit excitatus ℣. 44. Mœrorem quoque fuit expertus: Matth. quippè 26. ℣. 37. *Cœpit contriſtari & mœſtus eſſe. Tunc ait illis:* (nempè Petro & duobus Zebedæi filiis) *Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem.* Suum mærorem lachrymis ſignificavit ipſe Chriſtus Joan. 11. ℣. 35. *& lachrymatus eſt Jeſus.* Flevit autem Chriſtus ex S. Baſil. tùm ut lachrymis noſtris modum præſcriberet,

tùm ut ab inhumanitate avocaret, ſimul & incitaret ad commiſerationem. Verè etiam in deſerto eſuriit, Matth. 4. Sitim paſſus fuit, Joan. 19. ℣. 28. Morti tandem ſeipſum ſubjecit Matth. 27. & Joan. 19. ℣. 30. ubi ſic habetur: *Et inclinato capite tradidit ſpiritum.* Iſtas omnes infirmitates amoto procul peccato paucis complectitur Apoſt. Heb. cap. 4. ℣. 15. his verbis: *Non habemus Pontificem, qui non poſſit compati infirmitatibus noſtris; tentatum autem per omnia pro ſimilitudine abſque peccato.* Addit alias rationes Apoſtolus in eâdem Ep. cap. 14. & ſequentibus, ubi hæc habet: *Quia ergo pueri communicaverunt carni & ſanguini; & ipſe ſimiliter participavit eiſdem; ut per mortem deſtrueret eum, qui habebat mortis imperium, id eſt Diabolum; & liberaret eos, qui timore mortis per totam vitam obnoxii erant ſervituti. Nuſquam enim Angelos apprehendit, ſed ſemen Abrahæ apprehendit. Undè debuit per omnia fratribus ſimilari, ut miſericors fieret, & fidelis Pontifex ad Deum, ut repropitiaret delicta populi. In eo enim, in quo paſſus eſt ipſe & tentatus, potens eſt & eis, qui tentantur, auxiliari.* Alteram hanc rationem ſubjicit S. Petrus Epiſt. 1. cap. 2. ℣. 21. *Quia & Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut ſequamini veſtigia ejus .... qui peccata noſtra ipſe pertulit in corpore ſuo ſuper lignum, ut peccatis mortui, juſtitiæ vivamus, cujus livore ſanati eſtis.* Operæpretium erat igitur, ut ſe his paſſionibus obnoxium faceret, naturam noſtram in priſtinum ſplendorem inſtauraturus, & pro peccatis noſtris juſtitiæ divinæ facturus ſatis, juxta illud Iſai. 53. ℣. 4. *Verè languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portavit .... Ipſe autem vulneratus eſt propter ſcelera noſtra.* Ex his verò infirmitatibus tantùm abeſt, ut quid detrimenti & dedecoris Chriſto eſſet timendum, ut potiùs eâ ratione ſe verum hominem probaret, quemadmodùm exponit Tertul. lib. de fugâ cap. 8. ubi ſic ſcribit: *Profeſſus quidem & ipſe eſt animam anxiam uſque ad mortem, & carnem infirmam; ut tibi oſtenderet, primò in ſe utramque ſubſtantiam humanam fuiſſe ex proprietate anxietatis humanæ, & imbecillitatis carnis; ne aliam, ut quidam nunc induxerunt, aut carnem, aut animam Chriſti interpretareris. Dehinc ut demonſtratis conditionibus earum, ſcires illas nihil valere per ſemetipſas ſine ſpiritu. Et ideò præponit ſpiritus promptus, ut utramque conditionem ſubſtantiæ utriuſque reſpiciens intelligas, in te eſſe etiam fortitudinem ſpiritus, quomodò & infirmitatem carnis; ac jam hinc ſcias, quid undè facias, & quid cui ſubjicias, infirmum ſcilicet fortine, ut nunc facis, de carnis quidem infirmitate cauſeris, de ſpiritûs autem firmitate diſſimules.* Et lib. 2. contra Marc. cap. 27. addit Chriſtum eâ ratione Majeſtatem Divinam ad infirmas hominum vires accommodaſſe, & Myſteriorum firmaſſe fidem. Nam ſi fictitiæ in eo viderentur paſſiones, ſanè fictitia hominibus apparerent Myſteria cætera, quæ Dominus implevit & docuit. Eodem argmenti genere uſus eſt S. Cyrillus Jeroſol. Catech. 13. ubi ſic ſcribit: *Paſſus eſt Jeſus pro hominibus verè: non enim apparentia eſt crux, neque opinio redemptio; non imaginaria mors, &*

fabulatoria ſalus; verè crucifixus eſt, & non confundimur, neque negamus, ſed potiùs in eo gloriamur.

Prob. ſecunda pars. His affectibus ſeipſum liberè ſubdidit Chriſtus: *Nam oblatus eſt*, inquit Iſaias c. 53. ℣. 7. *quia ipſe voluit.* Hinc Joan. 10. ℣. 17. *Ego pono*, inquit ipſe Chriſtus, *animam meam, ut iterùm ſumam eam. Nemo tollit eam à me: ſed ego pono eam à me ipſo, & poteſtatem habeo ponendi eam, & poteſtatem habeo iterùm ſumendi eam.* Indè S. Cyprianus Tract. de Idolorum vanitate ſic loquitur: *Nam & crucifixus praevento carnificis officio, ſpiritum ſpontè dimiſit.... Ac ne eſſet probatio minùs ſolida, & de Chriſto delicata confeſſio; per tormenta, per cruces, per multa pœnarum genera tentantur*, (nempè Chriſti Præcones.) *Dolor, qui veritatis teſtis eſt, admovetur; ut Chriſtus Dei Filius, non tantùm præconio vocis, ſed & paſſionis teſtimonio prædicaretur.* Idem docet S. Aug. in Pſ. 93. adductis Matth. 26. verbis: *Ergò triſtis fuit? Prorsùs triſtis, ſed voluntate ſuſcipiens triſtitiam, quomodò voluntate ſuſcipiens carnem: quomodò voluntate carnem veram, ſic voluntate triſtitiam veram.* Et in Pſalm. 96. *Tu conditione moreris, ille miſericordiâ.*

Prob. tertia pars. Privatis hominum moleſtiis, ut morbis &c. Chriſtus non ſubjacuit. Rationes haſce affert S. Athanaſius lib. de Incarn. Verbi: *Neque morbo laborare Dominum decebat, ut qui aliorum morbos ſanabat: neque etiam infirmitates aliquas corporis pati eum oportebat, in quo & aliorum infirmitates confirmabat..... Sed quid? An non eſuriit? Eſuriit ſanè juxta proprietatem corporis; ſed ob Dominum, qui corpus illud geſtabat, fame non interiit.*

Nec pariter concupiſcentiæ obnoxius fuit Chriſtus, ut docet S. Auguſt. lib. 4. operis imperfecti cap. 52. his verbis: *Aliud eſt poſſibilitas ſeminandorum filiorum, quàm Chriſti carni defuiſſe non dicimus, ſicut deeſſe carni novimus Eunuchorum: & aliud eſt cupiditas vitiorum, quàm tu perſuadere conaris habuiſſe Chriſtum, & jactas te eſſe Chriſtianum.* Et lib. 1. contra duas Pelagianorum Epiſtolas cap. 11. ſic habet: *Vivificatis igitur mortalibus corporibus noſtris, non ſolùm ad peccandum conſenſio nulla erit, ſed nec ipſa, cui non conſentiatur, carnis concupiſcentia remanebit; quam ſpiritui reſiſtentem non habere in carne mortali, ille tantummodò homo potuit, qui non per ipſam ad homines venit.*

Opp. 1. Chriſtus depravatum corpus non ſumpſit, ſed ſimile corpori Adæ innocentis; & proindè nulli paſſioni, nulli obnoxium infirmitati; imò corpus aſſumpſit, quod dotibus eximiis Adamitico corpori præcellebat, utpotè quod naturæ divinæ conjunctum ſit, & deificatum. Undè ex S. Greg. Nyſſ. lib. 4. contra Eunom. quidquid ex inferiori naturâ aſſumpſit Chriſtus, *hoc & divinum & incorruptum evaſit.*

R. Chriſti corpus labe quidem peccati non fuiſſe detritum, & in hoc integri Adæ corpori fuiſſe ſimile; ſed peccati pœnis, ſeu calamitatibus ſubjacuiſſe, ut œconomiâ illâ Chriſtus peccati maculam elueret, ut habet Apoſt. Hebr. cap. 2. ℣. 10. his verbis: *Decebat enim eum, propter*

quem omnia, & per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, autorem ſalutis eorum per paſſionem conſummare. Nec deificatum dicitur Chriſti corpus, quaſi deperditâ naturâ mutabili, & infirmitatibus obnoxiâ, in divinam & immutabilem tranſierit; ſed ratione conjunctionis hypoſtaticæ, quâ fit, ut homo ſit Deus.

Alia non fuit S. Greg. Nyſſ. ſententia & fides. Propugnat enim contra Apollin. integram remanſiſſe in Chriſto naturam humanam, nec ullâ proprietate naturali fuiſſe deſtitutam, cum divinæ fuit conjuncta. Equidem quod in Chriſto fuit humanum, in divinam excellentiam feliciter transmutatum voluit S. Greg. Nyſſ. communicatis videlicet gloriæ reſurrectionis dotibus, ut ſeipſum explicat lib. 1. contra Eunom. & orat. 10. ubi ſcribit Chriſtum ſe Deum probaſſe, cum ea, quibus ſe hominem probaverat, hominibuſque profuerat, depoſuit; ſubjungitque in nobis quid ſimile peractum iri, quia poſt reſurrectionem omnes juſti fient quid unum cum ipſo, ſeu, ut habet Apoſt. *Deus erit omnia in omnibus.*

Opp. 2. Si hæreticæ pravitatis incuſari poſſunt Baſilides, & alii ſuprà relati, quòd Chriſtum nihil fuiſſe paſſum arbitrati fuerint; Hilario Pictavienſi, qui à Chriſto dolorem omnem amovit, eodem jure inuri poteſt hæreſeos nota. Diſputat enim lib. 10 de Trin. non magis Chriſto dolorem intuliſſe tormenta & cruciatus, quàm aquæ, aëri, aut igni telum immiſſum, quod elementa hæc pervadit: *In quem*, inquit, (nempè Chriſtum) *quamvis aut ictus incideret, aut vulnus deſcenderet, aut nodi concurrerent, aut ſuſpenſio elevaret; afferrent quidem hæc impetum paſſionis, non tamen dolorem paſſionis inferrent; ut telum aliquod, aut aquam perforans, aut ignem compungens, aut aëra vulnerans. Omnes quidem has paſſiones natura ſua infert, ut perforet, ut compungat, ut vulneret: ſed naturam ſuam in hæc paſſio illata non retinet, dum in naturâ non eſt, vel aquam forari, vel pungi ignem, vel aëra vulnerari; quamvis natura teli ſit vulnerare, & compungere, & forare. Paſſus quidem Dominus Jeſus Chriſtus, dum cæditur, dum ſuſpenditur, dum crucifigitur, dum moritur; ſed in corpus Domini irruens paſſio, necnon fuit paſſio, nec tamen naturam paſſionis exercuit: cum & pœnali miniſterio illa deſævit, & virtus corporis ſine ſenſu pœnæ, vim pœnæ in ſe deſævientis excepit.* Quod & confirmat his verbis: *Naturam non habens ad dolendum.*

R. verbis illis, *dolorem paſſionis, naturam paſſionis, pœnæ ſenſum*, removiſſe ſolummodò S. Hilarium à Chriſto eam debilitatem, quâ fracti homines animo dejiciuntur, dum tormentorum acerbitati ſuccumbunt; non verò dolorem ipſum. Scilicet hoc argumentum Arianorum ſuſceperat convellendum S. Hilarius: Ad mortis, & tormentorum aſpectum, inquiebant, Chriſtus graviſſimo terrore fuit perculſus, & proindè Deus non erat. Quod argumentum ut confutaret S. Hilarius, Chriſtum paſſionum injuriis demutatum non fuiſſe oſtendit, probatque diſtinctionem inter *pati* & *demutari* eſſe neceſſariò agnoſcendam: ſcribit quippè, *aliud*

pati, aliud paſſione demutari: Verbum quidem paßum eße, ſed non demutatum: ſeu aliud eſſe paſſionibus ſubjici, aut pati; aliud paſſionum pondere opprimi; cum nempè dolor nequit declinari, aut illius gravitati ſuccumbitur. Eandem doctrinam iterum ſic exponit lib. de Synodis: *Non enim idipſum eſt pati, & demutari: quia omnem carnem paſſio cujuſque generis demutet ſenſu, dolore, patientiâ, tolerantiâ. Verbum autem, quod caro factum eſt, licet ſe paſſioni ſubdiderit, non tamen demutatum eſt paſſibilitate patiendi. Nam pati quidem potuit paſſione; ſed paſſibilitate paſſibilis eſſe non potuit; quia paſſibilitas naturæ, infirmitatis ſignificatio eſt: paſſio autem eſt eorum, quæ ſunt illata, perpeſſio. Itaque quia indemutabilis eſt Deus, cum tamen Verbum caro factum ſit, habuerunt in eo paſſiones materiam ſine paſſibilitatis infirmitate. Manet itaque indemutabilis, etiam in paſſione, natura autori ſuo indifferens, & impaſſibilis eſſentiæ nata ſubſtantia.* Idem docet Can. 31. in Matth. Undè concludit lib. 10. de Trin. adverſus Arianos, Verbum, licet in naturâ humanâ paſſum fuerit, ejuſdem nihilominus eſſe cum Patre Deo naturæ; quia non ex infirmitate paſſionibus ſeipſum ſubdidit, nec ut Deus, ſed ut homo, & ad demonſtrandam corporis veritatem: *Paſſionum eſt permiſſa naturis*, inquit, *nec tamen ita ut paſſionis conficeretur injuriis.... Sed ad demonſtrandam corporis veritatem corporis conſuetudo ſuſcepta eſt, ita ut natura noſtra conſuetudine conſuetudini ſit corporis ſatisfactum; vel cum cibum & potum accepit; non ſe neceſſitati corporis, ſed conſuetudini tribuit. Habuit enim corpus, ſed originis ſuæ proprium, neque ex vitiis humanæ conceptionis exiſtens, ſed in formam corporis noſtri virtutis ſuæ poteſtate ſubſiſtens: gerens quidem nos per formam ſervi, ſed à peccatis, & à vitiis humani corporis liber, ut nos quidem in eo per generationem Virginis ineßemus, ſed noſtra in eo per virtutem profecta ex ſe originis vitia non ineßent, dum homo natus, non vitiis humanæ conceptionis eſt natus.* Addit Chriſtum fuiſſe triſtem uſque ad mortem, non quòd mors illi eſſet timori, ſed ob periculum, quod Apoſtolis & nobis hinc imminebat. Quamobrem tam conſtanti erat animo, ut doloris vehementiam, quâ homines ſæpiùs disjiciuntur, non experiri videretur. Rationem amplificat ex Martyrum animi firmitate, quæ quandòque uſque adeò eluceſcit, ut acerbiſſimus licet ſit dolor, nihilominus ſtet Martyr inter tormenta, quaſi nihil moleſti experiretur. Quantò præſtantior, inquit, exiſtimanda eſt in Chriſto animi virtus: *Uſque eò ſenſus fidei, perempto in corporibus naturalis infirmitatis metu, corpora ipſa ad ſenſum non ſentiendi doloris emutat, ut per animæ propoſitum firmitas corpori invehatur, animatumque corpus in ſe tantùm ſentiat, in quod anima ſtudio commovetur, ut quod pati animus gloriæ cupiditate contemnit, id ſe pati corpus animâ vegetante non ſentiat.* Ait Scripturas conclamare, Chriſtum doluiſſe, illiſque fidem habendam eſſe: eam autem, quæ in Martyribus ex fide oritur, animi conſtantiam, in Chriſto ex omnipotentiâ eſſe profectam, ſeu ex virtute, quâ natus eſt: *Paßus*

igitur unigenitus Deus eſt omnes incurrentes in ſe paſſionum noſtrarum infirmitates; ſed paſſus virtute naturæ ſuæ, ut & virtute naturæ ſuæ natus eſt: neque enim, cum natus ſit, non tenuit omnipotentiæ ſuæ in nativitate naturam. Idcircò, inquit, ſicut peccato non ſe ſubjecit, licet peccati pœnis ſe ſubdiderit; ita nec noſtram in dolorum ſenſu imbecillitatem ſubiit, licet dolores fuerit amplexus. *Fallitur ergò humanæ exiſtimationis opinio, putans hunc dolere, quod patitur; portans enim peccata noſtra, peccati noſtri ſcilicet corpus aſſumens, tamen ipſe non peccat. Miſſus namque eſt in peccati carnis ſimilitudine, portans quidem in carne peccata, ſed noſtra, & pro nobis dolens, non & doloris noſtri dolet ſenſu; quia habitu ut homo repertus habens in ſe doloris corpus, ſed non habens naturam dolendi, dum & hominis habitus eſt, & origo non hominis eſt, nato eo de conceptione Spiritûs Sancti.* Quamobrem ex comparatione à S. Hilario inſtitutâ nihil confici poteſt adverſus dogma propoſitum: Nec enim in illâ quærebat æqualitatem, ſed illuſtrationem veritatis; quandoquidem cum Arianis de dolore & doloris ſenſu in Chriſto (quòd apertæ eſſent Scripturæ) conveniebat S. Hilarius, ut jam oſtenſum eſt. Hinc addit: *Non enim habet fides periculum, & omnis pia profeſſio in occulto ſacramenti Dei tuta eſt.* Sed ut Chriſti divinitatem vindicaret, oſtendenda erat illa divinitas inter graviſſimorum dolorum æſtus immota, ad quod ſignificandum comparationes adductæ illi viſæ fuerunt admodùm idoneæ..

Quær. an Chriſtus formâ corporis eximiâ, aut deformi fuerit?

Qui varias de quæſtione iſtâ veterum Patrum, & recentiorum Autorum ſententias expenderit, ſubitò conficiat, quanti ſit momenti præjudicato quodam pietatis, ut videtur, ſenſu nunquam definire, quid ſit opinandum; & ex ſacris Codicibus juxta Sanctorum Patrum interpretationem, & ex receptâ apud Veteres ſententiâ colligat nobiſcum, non eximiâ, ſed deſpicabili formâ fuiſſe Chriſtum.

1° Vili formâ & deſpicabili futurum eſſe Meſſiam, & pulchritudine deſtitutum iri prænuntiarat Iſaias cap. 52. ℣. 14. his verbis: *Sicut obſtupuerunt ſuper te multi, ſic inglorius erit inter viros aſpectus ejus, & forma ejus inter filios hominum.* Et cap. 53. ℣. 2. *Et aſcendet ſicut virgultum coram eo, & ſicut radix de terrâ ſitienti: non eſt ſpecies ei, neque decor. Et vidimus eum, & non erat aſpectus, & deſideravimus eum.* Quæ verba non modò complectuntur calamitoſum paſſionis Chriſti tempus, ſed & ejus originem, ſtatum, & vitæ rationem omnem, ut palam eſt ex Sanctis Patribus. Sic enim ſcribit S. Clemens Alex. lib. 3. Pædag. cap. 1. *Ipſum Dominum fuiſſe aſpectu deformem teſtatur Spiritus ſanctus per Iſaiam: Et vidimus ipſum, & non habebat ſpeciem, neque pulchritudinem, ſed ſpecies ejus vilis deficiens præ hominibus. Quis eſt autem Domino præſtantior? Sed non carnis pulchritudinem, quæ viſione apprehenditur; ſed veram animæ & corporis oſtendit pulchritudinem: animæ quidem beneficentiam: carnis verò immortalitatem.* Similia repe-

ries tùm apud Orig. lib. 6. contra Celſum, tùm & apud Sanct. Greg. Naz. orat. 35. ubi hæc habet: *Non erat illi ſpecies, neque decor apud Judæos; ſed apud Davidem ſpecioſus erat formâ præ filiis hominum.* Hac œconomiâ uſum fuiſſe Verbum, ut ejus divinitas obvelaretur, ità colligit in Iſai. S. Hieron. *Abſconditus vultus illius, atque deſpectus, ut humano corpore divina potentia celaretur.*

2° Hanc doctrinam adeò conſtantem cenſuerunt Antiqui, ut alii vilem in Chriſto formam, ne quis in eâ hæreret, dixerint opportunam, ut S. Clem. Alex. lib. 6. Strom. ubi ſic loquitur: *Jam verò Dominus non fruſtrà voluit uti vili & humili formâ corporis, ne quis ſpeciem laudans, & admirans pulchritudinem, abſiſtat ab iis, quæ dicuntur, & attendens iis, quæ relinquuntur, abducatur ab iis, quæ percipit intelligentia. Non eſt ergo verſandum in dictione; ſed in iis, quæ ſignificantur.* Alii de illâ vili formâ cum Hæreticis convenerunt, ut Tertul. lib. de carne Chr. cap. 9. adversùs Marc. ubi ex vili formâ, carnis humanæ in Chriſto veritatem colligit: Quod argumenti genus in viri tam eruditi mentem non veniſſet, niſi hæc omnium Eccleſiarum, imò & Hæreticorum fuiſſet conſenſio: *ſed carnis*, inquit, *terrena non mira conditio ipſa erat, quæ cætera miranda faciebat, cum dicerent: Unde huic doctrina, & ſigna iſta? etiam deſpicientium formam ejus hæc erat vox. Adeò nec humanæ honeſtatis corpus fuit, nedum cœleſtis claritatis.* Alii cum Ethnicis conſenſerunt de illâ deſpicabili formâ, licet ex illo habitu externo tam humili conficerent Ethnici Chriſto divinitatem eſſe abjudicandam: Ità Orig. lib. 6. contra Celſ. ubi refert iſtud ejuſdem Celſi argumentum: Si Chriſtus fuiſſet Deus, aut Dei Filius, inquiebat iſte Philoſophus Religioni Chriſtianæ infenſiſſimus; proculdubiò tùm formæ præſtantiâ, tùm eloquentiæ facultate mortales omnes ſuperaſſet; non verò, ut vos Chriſtiani contenditis, parvus & deformis, & humilis fuiſſet. Ad hæc quid reſpondet Origenes? *Fatemur*, inquit, *ſcriptum de Jeſu corpore deſpicabili; quamvis non habeatur apertè adſcriptum, parvum fuiſſe ac vile.* Addit Iſaiam cap. 53. portendiſſe Chriſtum non præſtanti formâ eſſe futurum. Igitur hanc Chriſtianorum unanimem fuiſſe ſententiam fidem facit Orig. nec indè divinæ Chriſti naturæ injuriam inferri; cum hanc & non aliam ex ipſis Prophetis voluiſſet induere, vel ut in rei cujuſlibet terrenæ deſpectum adduceret homines, vel ut ad dona cœleſtia contemplanda eoſdem traheret.

Ultimò. Si corporis præſtantia ad Chriſti dignitatem quid contuliſſet, ut volunt adverſarii; an de illâ ſiluiſſent Apoſtoli & Evangeliſtæ? Advertant inſuper Chriſti conſilio fuiſſe accommodatiorem formam vilem, ut ad ſolius ſanctitatis interioris conſiderationem & amorem Diſcipulos incitaret. Si nos in conſiliorum participationem advocaſſet; certè quidem & ab habitu & formâ deſpicabili, & à vitâ paupere, & à crucis paſſioniſque dedecore illum avocaſſemus, & cum Judæis Meſſiam præpotentem, comitatu frequentiſſimo, & exercitibus numeroſis ſtipatum eſſe

eſſe debere, mens noſtra fuiſſet; ſed alia Dei eſt. Et ſanè adeò voluit Chriſtus deſpici quæ pluris apud nos habentur, ut non fuerit paſſus Apoſtolos veritatem, ſeu ſuam doctrinam ſplendidâ veſte induere, ſeu in tradendâ veritate ſplendido & eleganti verborum uti apparatu: *Non*, inquit Apoſt. 1. Cor. 2. ℣. 2. *in perſuaſibilibus humanæ ſapientiæ verbis.*

Opp. Sententia, quæ Chriſto præſtantem formam tribuit, Scripturæ locis clarioribus, & Traditione univerſaliori nititur: Pſ. quippè 44. ℣. 3. dicitur de Chriſto: *Speciosus formâ præ filiis hominum, diffuſa eſt gratia in labiis tuis.* Quibus quibem verbis non tantùm Scriptura deſignat Chriſti pulchritudinem, ſed etiam oris ejus venuſtatem ex formæ præſtantiâ ortam. Iſaiæ verò verba non ad Chriſti corporis formam pertinent, ſed paſſionis referunt tempus, quo reverà indecorus erat, utpotè corpore toto diſcerptus, vibicibuſque plurimis affectus. Hæc eſt Patrum ſententia, ut S. Chryſoſtomi Expoſit. in Pſalm 44. ubi ſic ſcribit: *Quod*, de naturâ ſcilicet humanâ, *loquatur, oſtendunt quæ ſequuntur. Cum enim dixiſſet: Speciosus formâ præ filiis hominum: ſubjunxit: Diffuſa eſt gratia in labiis tuis. Deus autem non habet labia, ſed de naturæ humanæ ſuſceptione agitur.* Poſtmodùm Iſaiæ 53. verborum ſenſum ità refert: *Quomodò ergo dicit alius Propheta: Vidimus ipſum, & non habuit ſpeciem &c. Non dicit de deformitate, abſit, ſed de ejus contemptione.* Ità quoque ſcribit S. Hieronymus in Iſai. 53. *Si non habebat ſpeciem, neque gloriam, ſed forma ipſius erat ignobilis & deficiens præ filiis hominum, ſive, ut habetur in Hebræo, deſpectus & noviſſimus virorum; quomodò in Pſalmis dicitur: Accingere gladio ſuper femur tuum, potentiſſime, pulchritudine & decore tuo?* Sic etiam Theodoretus in eundem Pſalmum ſcribit: *Sciendum eſt autem quod Propheticus ſermo non divina, ſed humana Chriſti demonſtrat: Non enim hominibus Deum Verbum compararet, neque hunc à Deo benedictionem accepiſſe diceret. Hic enim abyſſus bonorum eſt, benedictionem fidelibus effundens. Humana igitur Chriſti Domini his verbis prædixit. Cæterùm nemo ſuſpicetur Prophetas ſibi contradixiſſe, Iſaiam audiens exclamantem: Vidimus ipſum, & non habebat ſpeciem &c. illa enim crucem & cruciatus prædicunt.* Eâdem in ſententiâ verſati ſunt Patres ſubſequentes. Denique præponenda eſt ſemper ſententia, quæ ad Chriſti dignitatem conducit. Cum igitur oris venuſtas, animi magnitudinis ſit argumentum, & ideò à Judæis tanti fieret; ſanè Chriſto non eſt deneganda.

R. Pſ. 44. non corporis Chriſti formam & dignitatem, ſed animi excellentiam ſignificari; ſubjungit enim Propheta: *Propterea benedixit te Deus in æternum.* At propter corporis pulchritudinem benedictio in æternum impertita dici non poteſt; nullius quippè commendationis eſt apud Deum excellentia formæ. Hinc lib. 1. Reg. cap. 16 ℣. 7. Samuëli teſtificatur Deus, ſe pro inſtituendo Rege nolle Eliab Iſaï primogenitum, vultu licet formoſum, & præcellentem ſtaturâ: *Quoniam abjeci eum*, inquit Dominus, *nec juxta intuitum hominis ego judico: Homo*

enim videt ea quæ parent, Dominus autem intuetur cor. Hæc igitur non de Chriſti exteriori pulchritudine, ſed de divinitatis ornamento intelligenda ſunt; eâque ratione hunc locum interpretantur laudati Patres, quibus favet omninò S. Baſilius Hom. in Pſ. 44. ubi exponens illum verſiculum: *Speciosſus formâ &c.* ità ſcribit: *Non pulchritudinem laudat; nam ſcribitur: Vidimus ipsum, & non habebat ſpeciem, neque formam; ſed ejus ſpecies ignominiæ & dedecoris plena fuit.*

Nec Iſaiæ locus cap. 53. ad ſolum Paſſionis tempus coarctandus eſt, ut jam ex Antiquis probatum fuit. Idem ſuadent Verſiones tùm 70. Interpr tùm aliorum, qui non *deſiderabilem*, ſed *deformem* Christi faciem his Iſaiæ verbis expreſſam referunt. A S. Chryſostomo hac in quæſtione nos diſſentire non diffitemur: ſed an ideò peccemus in reverentiam tanti nominis Epiſcopo debitam? Nobis certè non videtur, niſi & in eum peccaſſe dicantur ipſius coætanei & ſubſequentes Sancti Patres, qui anteriorum Patrum expoſitionem ipſius S. Chryſoſtomi explanationi præpoſuerunt, ut S. Hieronymus, qui in cap. 53. Iſaiæ objectionem propoſitam ità ſolvit: *Inclytus erat & decorus aſpectu, quandò ad Paſſionem ejus terra contremuit, ſaxa dirupta ſunt, & fugiente Sole æternam noctem elementa timuerunt.* Et in Pſalm. 44. ℣. 4. utrumque Prophetam ſic exponit: *Propheta Iſaias ex perſonâ Judæorum dicit hoc: Quia illi humanitatem carnis, quaſi purum hominem eſſe crediderunt. Sed hic Propheta præſciebat per Spiritum ſanctum illam humanitatem à foris quam viderunt Judæi: ſed intrinsecùs divinitatem non potuerunt intelligere.* Idem Doctor hæc ejuſdem Pſalmi verba, *Specie tuâ & pulchritudine tuâ*, reddit aliis hiſce verbis: *Sanctitate atque juſtitiâ: vel ad divinitatem*, inquit, *pertinent.* Item Theodoretus, aliundè S. Chryſoſtomi partibus addictiſſimus, etſi laudata Pſalmi 44. verba de humanitate Chriſti exponat, hoc tamen addit, in quo ab ipſius S. Chyſoſtomi explanatione receſſit: *Pſalmus autem ejus pulchritudinem vocat, non corporis, ſed virtutis & totius juſtitiæ, quæ non admiſit labem peccati, ſed fuit omnis maculæ expers.* A S. Chryſ. expoſitione in hunc Pſalm. receſſère pariter S. Aug. tùm in Comment. in eundem Pſ. tùm in Tract. 138. in Jo. S. Greg. M. l. 6. in 1. Reg. & S. Bern. in Tract. de Paſſ. Dom. c. 5. ubi ſic loquitur: *Sunt nonnulli, qui hæc verba, Speciosſus formâ, &c. non ad exteriorem, ſed interiorem hominem retorqueant, id eſt ad animam, ſive ad divinitatem, in quibus nimirùm non ſolùm filios hominum, ſed etiam filios Dei, id eſt ipſos Angelicos ſpiritus præcellebat. Tantò enim melior Angelis effectus eſt, quantò differentius præ illis nomen hæreditavit. Ne ergò huic ſententiæ contradicere videamur, ad manum autoritates habemus, licet plurimos eſſe ſciamus, qui nondum omninò ſpiritales effecti aliud ſentiant, fingentes ſibi quandam ſpiritalem pulchritudinem in corpore Domini, & ſi quandòque audiant Dominum ipſum deſpicabilem formâ fuiſſe, non patienter ſuſtinent: & ſi linguâ taceant; rancore & motu animi contradicunt, non attendentes ad quod ſcriptum eſt: Spiritus eſt qui vivificat,*

caro autem non prodeſt quidquam. Iſaiam quoque non audiunt, vel inviti audiunt dicentem in eum: ecce vidimus eum, & non erat illi ſpecies neque decor, &c. Ecce qualis deſcribitur à Prophetâ. Quid apertius? Et verè talis erat in oculis infidelium, & carnalium, qui tantùm carnem noverunt intueri.

Ex iſtis colligendum eſt, ad dignitatem Chriſti, qui via, veritas, & vita eſt, nihil conferre, niſi quod ipſe ſibi ad exinanitionis ſimul & charitatis ſuæ commendationem honorificum prænuntiandum curavit. Hæc ſi veniſſent in mentem, ne fratres, qui hoc in capite nobiſcum non ſentiunt, lædere viderer, proculdubiò reticuiſſem. At cum S. Bernardi mores & doctrinam venerentur ſinguli; quæ hic referuntur, neminem non probaturum facilè mihi confido, ſimul & obſervaturum eſſe, nos in ſententiam explanatam autoritatis ſolius pondere fuiſſe adductos.

ARTICULUS SECUNDUS.

An defectibus animæ obnoxius fuerit Chriſtus?

DEturpant animam peccatum, & peccati pœna, ignorantia videlicet. Ut de hoc ultimo defectu prius tractaremus, impulit hæreſeon ſeries. Nunc verò ſuperſunt pauca de peccato dicenda.

CONCL. In Chriſto nec fuit peccatum, nec eſſe potuit.

Priorem concluſionis partem tam apertè referunt ſacri Codices, ut nullâ expoſitione ſit opus. Peccatum non noviſſe Chriſtum refert Apoſt. ſed pro nobis peccatoribus in victimam fuiſſe oblatum, ut ſui oblatione in juſtitiæ divinæ participationem nos adduceret. Sic enim loquitur 2. Cor. 5. v. 21. *Eum, qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit, ut nos efficeremur juſtitia Dei in ipſo.* Hinc humanæ naturæ calamitatibus Chriſtum ſubjacuiſſe docet idem Apoſtolus, exceptâ iniquitate; nec potuiſſe aliter mediatoris partes impleri, quàm à Pontifice Sancto: *Tentatum*, inquit Hebr. 4. v. 15. *per omnia pro ſimilitudine abſque peccato:* & c. 7. v. 26. *Talis enim decebat, ut nobis eſſet Pontifex, ſanctus, innocens, impollutus, &c.* Idem de Chriſto pariter conſtituunt tùm S. Petrus 1. ep. c. 2. his verbis: *peccatum non fecit:* tum S. Joan. 1. ep. c. 3. ubi ſic habet: *Scitis, quia ille apparuit ut peccata noſtra tolleret, & peccatum in eo non eſt.* Quod non ſolùm de actuali peccato eſt intelligendum, ſed & de originali: ut enim diſſerit S. Aug. l. 5. cont. Jul. c. 15. *Profectò peccatum etiam major feciſſet, ſi parvus habuiſſet.*

Poſterior concluſionis pars aperta fit ex intimâ naturæ humanæ cum verbo conjunctione, ex quâ tanta emanavit ſanctitas, ut non modo peccatum omne à ſe removerit, ſed & fuerit impeccabilis, ex S. Aug. l. de corrept. & grat. c. 11. *Neque metuendum erat*, inquit, *ne iſto ineffabili modo in unitatem perſonæ à Verbo Deo natura humana ſuſcepta, per*

liberum voluntatis peccaret arbitrium ; cum ipſa ſuſceptio talis eſſet , ut natura hominis à Deo ità ſuſcepta nullum in ſe motum malæ voluntatis admitteret. Hinc ab eodem S. Aug. lib. 2. de peccatorum meritis cap. 13. Chriſtus juxta doctrinam Apoſt. Heb. 7. *Incontaminabilis* dicitur. Hinc & Tract. 84. in Joan. dicitur *unus & ſolus , qui & carnem hominis habere & peccatum potuit non habere.* Et lib. 1. contra duas Pelag. Epiſt. cap 12 ità depellit gravem calumniam Juliani ſcribentis, Chriſtianos aſſerere à peccato liberum non fuiſſe Chriſtum : *Proindè iſte quod addidit nos dicere , Chriſtum & à peccatis liberum non fuiſſe , ſed carnis neceſſitate mentitum , & aliis maculatum fuiſſe delictis : viderit à quibus audierit , vel in quorum litteris legerit : quod quidem fortaße non intellexit , & in ſenſus calumnioſos malitiâ fallente convertit.* Et lib. 4. oper. imperf. cap. 52. ità Julianum perſtringit : *Aliud eſt vitiorum cupiditas, quam tu perſuadere conaris habuiße Chriſtum , & jactas te eße Chriſtianum.* Ejurat igitur Chriſti fidem, qui peccato hominem Deum facit obnoxium.

Orig. lib. 2. de Princip. cap. 6. longè anteà ſcripſerat , animam Chriſti , utpotè Verbo inſeparabiliter conjunctam, non potuiſſe ullâ peccati labe pollui : *Tota totum recipiens* , inquit , *atque in ejus lucem ſplendoremque ipsa cedens , facta eſt cum ipso principaliter unus ſpiritus, ſicut & Apoſtolus his, qui eam imitari deberent , promittit ; quia qui ſe jungit Domino , unus ſpiritus eſt.* Idem docet S. Athan. lib. de Incarn. Verbi ubi ſic loquitur : *Incarnatio ſecundum naturam Dei facta , noſtrorum vitiorum ſuſceptibilis non fuit.* Impeccabilitatis illius eandem iterùm cum Origene & aliis Patribus cauſam reddit S. Greg. Naz. orat. 36. *Quia*, inquit, *illius voluntas tota deificata eſt , Deo proculdubiò non adverſatur.* S. Cyrillus Alex. lib. contra Anthropomorphitas cap. 14. ſtolidos vocat & dementes, qui Chriſtum peccare poſſe affirmarent : *Omnia*, inquit , *quæ humanæ naturæ ſunt , ipſius facta ſunt , præter peccatum.*

Et verò quâ fuit ornatus ſanctitate Chriſtus, eam non aliundè quàm à Verbo acceptam habuit : Undè Joan. 17. ℣. 19. *Sanctifico meipſum.* Ut enim habet S. Auguſt. Tract. 108. in Joan. *Verbum illud in principio Deus , in quo & ipſe filius hominis ſanctificatus eſt ab initio creationis ſuæ , quandò Verbum factum eſt caro : quia una perſona factum eſt Verbum & homo. Tunc ergo ſanctificavit ſe in ſe , hoc eſt , hominem ſe in Verbo ſe : quia unus Chriſtus Verbum & homo, ſanctificans hominem in Verbo.* Cum igitur Chriſtus ſuam ſanctitatem à ſeipſo tanquam à fonte (nimirùm ob ſuam cum Verbo unionem hypoſtaticam) habuerit, profectò non poteſt depravari ullo peccato.

Quamobrem exhorreſcit animus ad illa quorumdam Theologorum verba: *Nullum ſecundum rem eſt inconveniens dicere , quòd Chriſtus , ſecundum quod homo , peccaverit , vel quòd peccare potuerit.* Quod autem additur : *Si peccare potuit , damnari potuit : concedatur , quia cum vox* damnari *ſonet pœnam , non eſt majus inconveniens dicere Chriſtum dam-*

natum, quàm mortuum, aut paſſum: utramque enim convenienter fuiſſet factum ex parte Dei, ſi voluiſſet. Nec video, quare perſona divina non poſſit aſſumere naturam hominis damnati. Quæ verba non refero, ut horum Theologorum ſplendori & famæ quidquam detrahatur; ſed ut edoceantur Candidati, quanto ſtudio legibus Antiquorum & veſtigiis ſit inhærendum, continuoque præ oculis habeant hanc Tertulliani regulam, ex lib. de Præſc. cap. 12. deſumptam: *Quæramus in noſtro, & à noſtris, & de noſtro; idque duntaxat, quod ſalvâ regulâ fidei poteſt in quæſtionem devenire.* Si enim Theologi, quorum verba tacito nomine retulimus, evolviſſent ſacrum Dei verbum, ſeu ſcriptum, ſeu traditum; aut Majores noſtros conſuluiſſent; ſimilia ſanè non deprehenderemus in eorum ſcriptis. His vel ſimilibus quæſtionibus ut ſibi religioſiſſimè temperent Candidati, hanc cautiſſimam admodùm Tertulliani & S. Auguſtini monitionem dumtaxat adiiciam: *Non recipio*, inquiebat Tertullian. Marcioni cap. 7. lib. de carne Chriſti, *quod extra Scripturam de tuo infers.* Et S. Aug. Ep. 117. ad Nebrid. *Falſis opinionibus tantò quiſque inſeritur magis, quantò magis in eis familiariuſque volutatur.*

Obj. 1. Non magis ob Verbi ſanctitatem & impeccabilitatem, Chriſti anima poteſt dici ſancta & impeccabilis, quàm immenſa ob ejus immenſitatem, aut æterna ob ipſius æternitatem. At anima Chriſti dici nequit immenſa ob immenſitatem Verbi, ſicut nec æterna ob ejus æternitatem. Chriſtus igitur impeccabilis dici non poteſt ob impeccabilitatem Verbi.

R. Sanctitas & impeccabilitas Verbo eſſentiales tribui quidem non poſſunt animæ Chriſti, quemadmodùm nec immenſitas, utpotè cum ſic ſumptæ, ſint proprietates divinæ naturæ: tamen nihilominus ipſi tribuitur impeccabilitas, ut loquuntur, ab extrinſeco, ſeu ratione alicujus doni gratuiti ab extrinſeco advenientis, nimirùm à gratiâ unionis.

Quær. 1. quot in Chriſto diſtinguenda ſint gratiarum genera?

R. cum ad Mediatoris dignitatem plurima pertineant; ut ea ſigillatim delinearent Theologi, varias gratiæ ſpecies in Chriſto diſtinxerunt, aliam videlicet eſſentialem, accidentalem alteram, & aliam capitalem, ſeu quæ Chriſto, ut Eccleſiæ capiti, conveniret. His verò non immorabimur, quòd tota difficultas poſita videatur in vocum novitatibus. Si enim ſemel conſtiterit per gratiam eſſentialem intelligi unionem hypoſtaticam; cuilibet in promptu erit reſponſio, tùm ex ipſius Incarnationis naturâ, tùm ex illius expoſitione juxta Scripturas & Antiquos exſcriptâ. Quod & iterùm repeti poteſt ex S. Greg. Naz. orat. 36. ubi ſic loquitur: *Chriſtus dicitur propter divinitatem; Ea enim humanitati unctio non operatione fit, ut in aliis Chriſtis ſanctificans; ſed totius ungentis præſentiâ, cujus hic effectus, ut id, quod ungit, homo vocetur; & quod ungitur, Deus fiat.* Alia non eſt S. Auguſtini explanatio Ench. cap. 37. ubi Chriſtum ex Spiritu Sancto natum dicit, ut gratiæ cum naturâ conjunctio arctiſſima ſignificaretur, ſeu filius hominis oſtende-

retur & Dei. Eadem tradit S. Joann. Damaſc. lib. de Fide cap. 3. his verbis: *Ipſe* (nempè Chriſtus) *ſeipsum unxit; ungens quidem, ut Deus, ſuâ Deitate corpus; unctus autem, ut homo; nam ipſe eſt hoc & illud: unctio ſiquidem humanitatis, Deitas.* Denique S. Bernardus Hom. 4. de laudibus Virginis matris, his adductis Lucæ cap. 1. verbis: *Quod naſcetur ex te, ſanctum vocabitur:* ſcribit Chriſtum duplici ratione ſanctum vocari, *& per ſpiritûs ſanctificationem, & per Verbi aſſumptionem.*

Habitualem Chriſti gratiam laudat S. Athan. ſerm. 3. contra Arian. ubi ſic ſcribit: *Ille eſt, qui dat & accipit Spiritum Sanctum; dat ut Verbum, accipit ut homo: & quia accipit ut homo gratiam, fecit ut nos illam acciperemus.* Eandem gratiam laudat pariter S. Aug. lib. 15. de Trin. cap. 26. his verbis: *Dominus ipſe Jeſus non ſolùm Spiritum Sanctum dedit, ut Deus; ſed etiam accepit, ut homo: propterea dictus eſt plenus gratiâ & Spiritu Sancto.*

Opp. Non modò inutilis eſt in Chriſto habitualis gratia, cum ſufficiat ſumma illa unionis hypoſtaticæ gratia; ſed & ab ipſo procul eſt removenda: quia, cum habitualis gratiæ effectus formalis (ut loquuntur) ſit homines filios Dei adoptivos facere, inde ſequeretur Chriſtum eſſe Dei Filium adoptivum, quæ fuit hæreſis Felicis & Elipandi.

R. ad 1. Inutilem Chriſto non fuiſſe gratiam habitualem: ſummam enim dignitatem, & ornamentum humanæ Chriſti naturæ conferebat; cum per illam ad Chriſti ſanctitatem, quam vocant eſſentialem, accederet accidentalis.

R. ad 2. Filium adoptivum conſtitui, ſecundarium eſſe gratiæ habitualis effectum, non primarium: forma verò ſuum effectum minùs præcipuum non ſemper tribuit ſubjecto, quando præſertim ſubjectum non eſt idoneum ad recipiendum talem effectum. Repellit autem filiationem adoptivam naturalis filiatio. Ideòque Chriſtus habituali gratiâ fuit ornatus; nec per eam filius adoptivus effectus eſt.

Ultimam gratiæ Chriſti amplitudinem, ſeu Chriſti ut Eccleſiæ capitis dignitatem ità tradit Apoſtolus Epheſ. 1. v. 22. *Et ipſum dedit caput ſupra omnem Eccleſiam, quæ eſt corpus ipſius.* Et Coloſſ. 1. *Ipſe eſt caput corporis Eccleſiæ. Per quid,* inquit S. Aug. tract. 66. in Joan. *Chriſtus caput eſt Eccleſiæ, niſi per hominem, quod Verbum caro factum eſt?*

Docuerat anteà ſecundo ſeculo Athenag. l. de Reſurrect. ex illâ capitis dignitate oſtendi Chriſtum eſſe medicum animarum, ut qui in membra gratiam diffundat. Similis fuit S. Clementis Alex. l. 1. Pædag. c. 1. diſſerendi ratio. Ità pariter Orig. hom. 2. in pſ. 36. in quâ ſcribit, ideò quæ ſunt noſtri adſcribere ſibi Chriſtum, & ſuis in membris ægrotare, perſecutionem perferre, necdum planè Patri æterno eſſe ſubjectum, ut habet Apoſt. 1. Cor. 15. Quam argumentationem ſic illuſtrat Orat. 36. S. Gregorius Naz. *Ad eundem quoque modum contumaciam & rebellionem meam ſibi adſciſcit, ut totius corporis caput. Proindè quandiu ino*

bediens ipſe ſum, ac turbulentus, tùm per Dei abnegationem, tum per vitioſas animi perturbationes; tandiù inobediens quoque, quantùm ad me pertinet, Chriſtus dicitur. Cum autem ei omnia ſubjecta fuerint, (ſubjiciuntur autem, & per agnitionem & per immutationem,) tùm ipſe quoque ſubjectionem impleverit, adducens me, ſalutem conſecutum. Quam ſubjectionem nihil eſſe aſſerit, niſi perfectiſſimum paternæ voluntatis complementum.

S. Hilarius l. 7. & 9. de Trin. aliâ ratione admodùm nobis honorificâ exponit hanc Chriſti capitis Eccleſiæ dignitatem, quam in eo conſtituit, ut in honoris ex Joan. 5. v. 23. filio deferendi partem, & poſtulatæ Joan. 17. v. 21. cum ipſo & inter homines unitatis participationem veniamus. Quam adunationem conjunctiſſimam communicatâ nobis in cibum propriâ carne firmari & foveri aſſerit S. Hilarius.

Ex hac unione fit, ut Chriſtus & Eccleſia dicantur una perſona, uti patet ex Conc. Troſlejano in Pago Sueſſionenſi, ad an. 909.

S. Aug. 5. ſeculo doctrinam eandem exponens, ſcribit in Pſ. 90. Chriſtum eorum omnium eſſe caput, qui ab ipſo Abel uſque in mundi finem erunt, & in eum ſunt credituri: *Corpus hujus capitis Eccleſia eſt*, inquit, *non quæ hoc loco; ſed & quæ hoc loco, & per totum orbem terrarum: nec illa quæ hoc tempore; ſed ab ipſo Abel uſque ad eos, qui naſcituri ſunt uſque in finem, & credituri in Chriſtum, totus populus ſanctorum ad unam civitatem pertinentium; quæ civitas Corpus eſt Chriſti, cui caput eſt Chriſtus.*

Sed diſputant Theologi, an Chriſtus Angelorum ſit caput, ſicut & hominum? Quâ de re ità S. Aug. Serm. 3. in Pſ. 36. *Caput noſtrum Chriſtus eſt; corpus capitis illius nos ſumus. Nunquid ſoli nos, & non etiam illi qui fuerunt ante nos? omnes qui ab initio fuerunt juſti, caput Chriſtum habent.... Adjunctis etiam legionibus & exercitibus Angelorum, ut fiat illa una civitas ſub uno Rege, & una quadam Provincia ſub uno Gubernatore.* Item Ench. c. 61. doctrinam hanc fuſiùs tradit, exponens quâ ratione Chriſtus ſit Angelorum ſimul & hominum caput, *cum pro Angelis non fuerit mortuus: non enim pro Angelis mortuus eſt Chriſtus,* inquit, *ſed ideò etiam pro Angelis fit, quidquid hominum per ejus mortem redimitur & liberatur à malo; quoniam cum eis quodammodò redit in gratiam poſt inimicitias, quas inter homines & ſanctos Angelos peccata fecerunt; & ex ipsâ hominum redemptione ruinæ illius Angelicæ detrimenta reparantur...... Propter hoc ait Apoſtolus inſtaurari omnia in Chriſto, quæ in cœlis ſunt, & quæ in terris, in ipſo. Inſtaurantur quippè quæ in cœlis ſunt, cum id, quod inde in Angelis lapſum eſt, ex hominibus redditur: Inſtaurantur autem quæ in terris ſunt; cum ipſi homines, qui prædeſtinati ſunt ad æternam vitam, à corruptionis vetuſtate renovantur.*

Quær. 2. An accidentalis Chriſti gratia fuerit finita, an infinita?

R. Infinitam non videri; quia ut vulgari fertur axiomate: *Quidquid*

recipitur, ad modum recipientis recipitur: Anima verò Chriſti non eſt naturæ infinitæ: Igitur ratione finitâ inerat illi quæcumque gratia infuſa; licet eſſet adeò præſtans, ut nequeat in animas illabi præſtantior. Gratiâ quidem creſcere dicitur Chriſtus, Luc. 2. v. ult. *Et Jeſus*, inquit Lucas, *proficiebat ſapientiâ, & ætate, & gratiâ apud Deum & homines.* Sed hæc verba eò ſenſu non ſunt accipienda, quòd aliquo additamento illius charitas aut amplificaretur, aut amplificari poſſet; ſed quòd charitatis erga Deum & homines magis conſpicua in dies argumenta præſtaret, & quotidiè magis ac magis ſuam divinitatem faceret manifeſtam: *Quantò magis*, inquit S. Ath. Or. 4. cont. Arian. *Divinitas revelabatur, tantò pleniùs gratia creſcebat hominis apud homines.... augeſcente magnitudine corporis, unà creſcebat in eo divinitatis manifeſtatio, innoteſcebatque apud omnes ipſum eſſe templum Dei, Deumque in ejus corpore exiſtere.... non enim ſegregato Verbo, abjunctoque à corpore, profectus iſte, qualis is eſt, de quo loquimur, obvenit; ſed quia in carne erat, quæ proficiebat, ideò ejus quod in carne ipſius contingebat, fuiſſe dicitur.*

Ad ſolvendas quæſtiones alias, quæ vulgò apud Theologos occurrunt; an v. c. Chriſto collata fuerint Spiritûs Sancti dona, gratiæ gratuitæ, & virtutes morales &c. Candidatis alio principio non erit opus, quàm attentione mediocri. Vel enim ad amplificandam Chriſti dignitatem illa dona conferunt; vel aliquid ſecum invehunt non omninò eximium: ſi prius, obvia erit aſſertio; ſi poſterius, ſilentium exiget Religio. Cum autem quæſtiones illæ & ſimiles ad beatam vitam, & ad utilem temporis uſum non conducant; conſultò prætermittuntur, juxta hanc Sancti Auguſtini monitionem ex lib. 2. de Gen. ad Litt. cap. 9. deſumptam: *Multi multùm diſputant de iis rebus, quas majori prudentiâ noſtri Autores omiſerunt, ad beatam vitam non profuturas diſcentibus; & occupantes, quod pejus eſt, multùm pretioſa, & rebus ſalutaribus impendenda temporum ſpatia.*

QUÆSTIO UNDECIMA

De Chriſti Mediatione, Sacerdotio, & Satisfactione.

QUÆSTIONES iſtæ ad primum conſpectum inter ſe non videntur cohærere; cum qui Mediatoris partes obit, parti offenſæ pretium, de quo convenitur, exſolvere non ſoleat; nec ad id muneris ſuſtinendum Sacerdotii dignitas poſtuletur. Sed ſingularis & præcellentiſſima Chriſti pro hominibus erga Deum mediatio ad vulgaria pro ineundis

dis inter homines fœderibus non eſt deprimenda: hoc videlicet miſericordiæ immenſæ ſuæ munus non implevit Chriſtus, niſi Sacerdotio functus, & oblato ſeipſo in victimam pro reſarciendâ Deo illatâ injuriâ. Quamobrem ſit

ARTICULUS PRIMUS.

Quâ ratione Chriſtus Mediator ſit? & num ſolus?

CHRISTUM, quà homo eſt, Mediatorem, & Redemptorem eſſe propugnant quidam: negant verò alii, & quà Deum tantummodò volunt eſſe Redemptorem: alii autem Chriſtum ab æterno Mediatorem, ut Eccleſiæ caput, faciunt.

CONCL. Chriſtus, nec quà homo, nec quà Deus ſeorſim, nec ab æterno Mediator eſt; ſed quà Deus & homo ſimul.

Paucis hæc ſingula definiit Apoſt. 1. Timoth. 2. ℣. 4. ubi pro Regibus, & omnibus, qui in ſublimitate ſunt, jubet nos orare Deum, *qui omnes homines vult ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Unus enim Deus, unus & Mediator Dei & hominum homo Chriſtus Jeſus, qui dedit Redemptionem ſemetipſum pro omnibus.* Unus igitur Chriſtus Mediator, non quidem ab æterno; quia tunc nec homines, nec tempus extabant: Nec etiam ſeorſim, quà Deus; illud enim muneris non obiit, niſi cum homo factus *dedit Redemptionem ſemetipſum pro omnibus:* Nec pariter quà homo ſeorſim; quia non hominum modò, ſed & Dei Mediator eſt. Mediatoris ergo partes implevit Chriſtus, quà Deus & homo ſimul. Quam doctrinam ità confirmat idem Apoſtolus Hebr. 2. ℣. 14. *Quia ergo pueri communicaverunt carni & ſanguini, & ipſe ſimiliter participavit eiſdem; ut per mortem deſtrueret eum, qui habebat mortis imperium..... Unde debuit per omnia fratribus ſimilari, ut miſericors fieret, & fidelis Pontifex ad Deum, ut repropitiaret delicta populi.* Videlicet, ut duo extrema longè à ſe invicem remota ſimul adunaret Chriſtus, & hominem Deo reconciliaret, oportebat utramque participaret naturam, ſimulque *mortalitatem haberet tranſeuntem, & beatitudinem permanentem; ut per id quod tranſit, congrueret morituris; & ad quod permanet, transferret ex mortuis,* quemadmodùm lib. 9. de Civ. Dei cap. 15. ſcribit S. Auguſtinus, qui iiſdem principiis uſus fuerat cap. 9. in quo impugnat Platonicos, qui homines cum Diis ad concordiam adduci poſſe Dæmonum operâ docebant. Eadem tradit lib. 1. de Conſenſu Evangeliſt. cap. ult. in quo ſcribit, quæ in contrarium pergunt, nonniſi per aliquod medium reduci, cum iterùm conjungenda ſunt: Longè autem à juſtitiâ æternâ temporalis iniquitas repellebat homines: Opus ergo erat mediâ juſtitiâ temporali, ex imis & ſummis conſtanti; ſeu quâ ſe infimis contemperans,

infima ſummis adunaret mediator, dejectâ peccatorum mole. Et lib. 10. Confeſſ. cap. 42. hæc addit: *Mediator autem inter Deum & homines oportebat ut haberet aliquid ſimile Deo, & aliquid ſimile hominibus; ne in utroque hominibus ſimilis longè eſſet à Deo; aut in utroque Deo ſimilis, longè eſſet ab hominibus; atque ità Mediator non eſſet.*

Deindè verò Chriſtus ab æterno Mediatoris officium non obiit; tùm quòd ab æterno non fuerit homo peccator, qui Mediatoris operâ indigeret: tùm quòd, ut habet S. Aug. lib. 10. Confeſſ. cap. 43. *Chriſtus, inquantùm Verbum, non medius; quia æqualis Deo.* Et lib. de peccat. orig. cap. 28. *Non per hoc Mediator eſt, quòd æqualis eſt Patri.* At verò ſi Chriſtus fuiſſet ab æterno Mediator, fuiſſet tantummodò, inquantùm eſt Verbum; cum factus non fuerit homo, niſi in tempore.

Denique ſolus Chriſtus, Deus homo factus, Mediatoris partes implevit, juxta illud Apoſt. 1. Timoth. 2. *Unus Mediator Dei & hominum homo Chriſtus Jeſus:* Nec ullus homo præter Chriſtum Mediatoris officium obire potuit. Undè S. Auguſt. Tract. 84. in Joan. ſic habet: *Etſi fratres pro fratribus moriamur, tamen in fraternorum peccatorum remiſſionem nullius ſanguis Martyris funditur; quod fecit ille pro nobis: neque in hoc quid imitaremur, ſed quid gratularemur, contulit nobis.* Igitur ex S. Auguſtino Chriſtum morientem imitari quis potuit, redimentem nemo potuit.

Opp 1. Chriſtus, quà Deus & homo ſimul, ſeu ratione ſuppoſiti, Mediator eſſe non potuit: aliàs enim Mediator eſſet ratione naturæ divinæ; quandoquidem divina perſona realiter à divinâ naturâ non differt. Fieri vero nequit, ut Chriſtus ratione divinæ naturæ ſit Mediator: Chriſtus enim, quà Deus, Patri æqualis eſt: nec ut talis, medius eſt Patrem & Spiritum Sanctum inter & homines; quia Mediator eſſet ad ſeipſum, quà Deum. Undè S. Aug. in expoſitione Epiſt. ad Gal. docet Mediatorem eſſe Chriſtum ſecundum hominem tantummodò: Quod & lib. de orig. peccato cap. 28. ex eo colligit, quòd non dixerit Apoſt. *Unus Mediator Dei & hominum, Chriſtus Jeſus. Per hoc ergo Mediator,* inquit, *per quod homo; inferior Patre, per quod nobis propinquior; ſuperior nobis, per quod Patri propinquior: quod apertiùs ità dicitur: Inferior Patre, quia in formâ ſervi; ſuperior nobis, quia ſine labe peccati.* Eandem ſententiam tradit lib. 10. Confeſſ. cap. 43. *inquantùm homo, intantùm Mediator.* Quod expreſſiùs ſignificat in Pſalm. 103. ubi docet Chriſtum eſſe Mediatorem, non quia Deus, ſed quia homo: *Nam ut Deus, æqualis Patri.* Idem aſſerit Tract. 82. in Joan. Igitur Chriſtus, quà homo duntaxat, ex Apoſtolo & illius interprete S. Auguſtino, fuit Mediator.

Reſp. Chriſtum non eſſe Mediatorem, quà hominem ſeorſim; homo enim medius inter Deum & hominem eſſe non poterat: ſed dico Mediatorem eſſe, quà Deus eſt & homo ſimul. Nec S. Auguſtinus in locis, quæ opponuntur, ullatenùs adverſatur iis, quæ in probationibus

laudavimus. Nihil enim aliud ſubindicat niſi Chriſtum, quâ hominem, Mediatoris partes executum, ſeu vitæ ærumnas & crucis labores pertuliſſe, hominumque liberationem & ſalutem fuiſſe meritum. Sicut enim Chriſtus, ut Deus ſeorſim, hæc non poterat exequi; ità nec, quà homo ſeorſim; quia hominis ſolius opera non eſſent infiniti meriti. Quamobrem laborum illius & perpeſſionum merita, totius ſunt ſuppoſiti; hincque dignitatem ſuam deſumunt, quòd ad Chriſtum Deum & hominem ſimul pertineant. Hanc verò fuiſſe S. Auguſtini mentem palam eſt, tùm ex locis in probatione laudatis, tùm ex cap. 15. l. 9. de Civit. ubi ſcribit oportuiſſe, ut Deus & homo ſimul foret Mediator, qui homines à materiâ revocaret: *Si .... omnes homines quandiu mortales ſunt, etiam miſeri ſint neceſſe eſt; quærendus eſt medius, qui non ſolùm homo, verùm etiam Deus ſit; ut homines ex mortali miſeriâ ad beatam immortalitatem hujus medii beata mortalitas interveniendo perducat.* Undè colligit Sanctus Auguſtinus nec bonos, nec malos Angelos potuiſſe Mediatoris implere partes. Namque *multitudo, quæ beata eſt*, ut habet ibidem S. Auguſtinus, *Unius Dei participatione fit beata: Ad quod beatificum bonum ut perduceremur, non multis, ſed uno mediatore opus erat; & hoc ipſo eo, cujus participatione ſimus beati, hoc eſt, Verbo Dei non facto, per quod facta ſunt omnia.* Quibus addit juxta reſponſionis ſenſum: *Nec tamen ob hoc mediator eſt, quia verbum: maximè quippè immortale, & maximè beatum verbum longè eſt à mortalibus miſeris; ſed mediator, per quod homo: eo ipſo oſtendens utique ad illud non ſolum beatum, verum etiam beatificum bonum non oportere quæri alios mediatores, per quos arbitremur nobis perventionis gradus eſſe moliendos; quia beatus & beatificus Deus, factus particeps humanitatis noſtræ, compendium præbuit participandæ divinitatis ſuæ.* Igitur S. Aug. illis verbis: *Per id mediator Chriſtus, per quod homo*: nihil aliud vult, niſi Chriſtum, ut hominem, Mediatoris munia obiiſſe. Hinc Ench. c. 108. ſcribit: *Nam neque per ipſum liberaremur unum mediatorem Dei & hominum hominem Jeſum Chriſtum, niſi eſſet & Deus.* Et l. 13. de Trin. c. 14. hanc illius rei cauſam reddit: *Illum*, inquit, (Chriſtum videlicet) *eſſe opus erat & hominem & Deum: niſi enim homo eſſet, non poſſet occidi: niſi Deus eſſet, non crederetur noluiſſe quod potuit; ſed non potuiſſe quod voluit: nec ab eo juſtitiam potentiæ prælatam fuiſſe, ſed ei defuiſſe potentiam putaremus. Nunc verò humana pro nobis paſſus eſt, quia homo erat; ſed ſi noluiſſet, etiam hoc non pati potuiſſet; quia & Deus erat.*

ARTICULUS SECUNDUS

De ſatisfactione Chriſti.

HIc multa quæruntur: an à Chriſto exhibita ſatisfactio peccati malitiam adæquarit ex ſe, aut ex ſolo patris beneplacito; an ſuperarit? An purus homo pro ſuâ, vel alienâ culpâ mortali poſſit ſatisfacere; & quænam Deo præſtandæ ſatisfactionis accuratæ leges? An Chriſti ſatisfactio fuerit valoris ſimpliciter infiniti, necne? A quâ virtute ſatisfactio Chriſti proceſſerit? An vel unicâ actione non potuerit Chriſtus ſatisfacere? An deniqae ſatisfecerit dæmoni? Quas ſolverint ex illis quæſtionibus Antiqui, referemus: De cæteris pro more nobis ſilendum eſſe cenſemus; cum præſertim cuilibet in promptu erit de illis quæſtionibus ſententiam poſtulantis expectationem explere, ſi ad ea, quæ ſubjiciemus, diligenter attendat.

CONCL. I. A Chriſto præſtita ſatisfactio non modò hominum iniquitatis meritum adæquavit, ſed & longè ſuperavit quidquid à Deo potuiſſet juxta leges juſtitiæ accuratiſſimas exigi.

Qui enim venit, ut mortuis vitam longè feliciorem impertiret, & ut gratiam delicto longè ampliorem largiretur meriti ſui amplitudine, ſanè peccati humani demeritum ſuperavit: Hæc autem bona omnia procuraturus venit Chriſtus: Joan. quippè 10. v. 10. *Ego veni*, inquit Chriſtus, *ut vitam habeant, & abundantiùs habeant.* Et Rom. 5. v. 10. *Ubi abundavit delictum, ſuperabundavit gratia.* Undè dicitur, tùm Pſ. 129. v. 7. *Copioſa apud Deum redemptio:* tùm & 1. Cor. 6. v. 20. *Empti eſtis pretio magno.* Detrimentum igitur peccato illatum longè præſtantiori beneficio Chriſtus ſatisfaciens inſtauravit; non ſecus ac ſi quis pro decem ablatis obolis innumera auri talenta largiatur, inquit S.Chryſoſt.Hom.10. in ep. ad Rom. Hoc & addit S. Aug. Serm. 114. de Temp. *Indubitanter credamus*, inquit, *quòd totum mundum redemit, qui plus dedit, quàm totus mundus valeret. Meritum enim redempta mercedis dignitas inſignis pretii ſupergreſſa eſt. Inter redemptum & redimentem diſpenſatio fuit, compenſatio non fuit.* Ex æquiſſimo illo ſenſu inferunt alii, ut S. Greg. Naz. Or.42. vel unicam ſanguinis Dominici guttam reparando humano generi feciſſe plus quàm ſatis.

Et verò quò ſublimioris eſt ſplendoris & dignitatis qui ſatisfacit; tantò cumulatior eſt ſatisfactio. Cum igitur Chriſtus infinitæ ſit dignitatis; proculdubiò meritum illius ſatisfactionis infinitum fuit; ipſamque peccati infinitatem eò vicit præſtantiùs, quòd perſonæ ſatisfacientis ſublimitas ad ſatisfactionis dignitatem plura confert, quàm offenſi dignitas ad offenſæ gravitatem. Quamvis enim ideò infinitæ ſit gravitatis peccatum, quia infinitæ perfectionis lædit majeſtatem; tamen cum extrin-

ſeca ſit Deo illata injuria, ſatisfactionis verò meritum ducatur ex intrinſeco ſatisfacientis affectu & merito, quod in Chriſto ratione conjunctionis hypoſtaticæ infinitæ eſt excellentiæ; profectò Chriſti ſatisfactio longè ſuperat hominum iniquitatem.

Opp. 1. Satisfactio Chriſti hominum iniquitatem non adæquavit: Peccati quippè malitia infinita erat; Chriſti verò ſatisfactio nonniſi finiti fuit meriti: quia videlicet Chriſtus, non ut Deus, ſed ut homo ſatisfecit. Quamobrem ejus ſatisfactio per humana opera non potuit adæquare hominum iniquitatem.

R. Infinitam fuiſſe Chriſti ſatisfactionem, quòd ejus actio à naturâ humanâ in Verbo divino ſubſiſtente proficiſceretur, undè infinitam dignitatem accipiebat: Scilicet ob unionem hypoſtaticam, non modò humana Chriſti natura per Verbi ſubſiſtentiam ſubſiſtebat; ſed etiam ab eo regebatur inter operandum.

Inſt. hinc ſequeretur ſingula Chriſti opera fuiſſe infiniti valoris, & proindè Chriſtum non plus ſatisfeciſſe per multa, quàm per unum; quod veroſimile non eſt: Nam plus debet eſſe ſatisfactionis in operum Chriſti collectione, quàm in unicâ actione.

R. Quodlibet Chriſti opus ſatisfactioni quidem par fuiſſe; quia quodlibet fuit meriti infiniti. Dico etiam collectionem Chriſti operum majoris eſſe meriti, quàm unicum opus; non quidem intenſivè, quia (ut vulgò loquuntur) non datur infinitum infinito majus; ſed extenſivè, quatenùs ex eâdem charitate numeroſior operum copia promanavit. Licet autem infiniti meriti fuerit quælibet Chriſti operatio; nihilominus in ſcripturis ſatisfactio præcipuè ejus morti tribuitur; tùm quia amoris ſui erga nos exceſſum ſingulari hac demiſſione commendare voluit, & eo convenienti remedio hominum ſaluti conſulere: tùm quia definitum ab æterno fuerat, ut eâ ratione compleretur noſtra redemptio.

Opp. 2. ſi Chriſti ſatisfactio, aut peccatum adæquaſſet, aut ſuperaſſet; certè laboribus pœnitentiæ ſubjiciendi non eſſent peccatores, ut Deo facerent ſatis.

R. Id adeò non ſequi, ut imò ex Chriſti ſatisfactione colligatur, debere nos pœnitentiam agere. Si enim pro nobis, ac pro delictis noſtris Chriſtus laborat, & vigilat, & precatur; quantò nos magis inſiſtere precibus, & 1° illum rogare, tùm per ipſum Deo Patri ſatisfacere debemus. Pœnitentibus quippè opus eſt ejuſcemodi laboribus, ut in Chriſti ſatisfactionis participationem veniant, eorumque vulneribus adhibeantur remedia. Nihil tamen ideò ſatisfactioni Chriſti Domini derogatur: nam, ut monet S. Ambr. l. 2. de Caïn & Abel c. 3. *Pretium noſtrum, ſanguis eſt Chriſti*; nec aliundè quam ex merito Paſſionis Chriſti noſtræ ſatisfactiones valent. Quod dogma Tract. de Pœnitentiâ, ubi de ſatisfactione, fuſiùs exponetur.

Quær. quid de conditionibus ad Chriſti ſatisfactionem ſecundùm

juſtitiæ leges accuratis vulgò requiſitis ſentiendum ſit ? Ne mirentur Candidati, cur de iſtis quæſtionibus pro more non ſiluerim ; cum præſertim de his ſileant ſacri Codices, & Patres antiqui ; & exindè non paucæ generentur, *lites & verborum pugnæ, circa quas*, Apoſtolo monente, *non languendum:* De illis enim pauca dicturi ſumus.

Quatuor vulgò enumerantur conditiones illæ, prima ut ſatisfaciens ſit alter ab offenſo ; vel, ut aiunt, ſatisfactio fiat ad alterum. Secunda ut ex propriis fiat. Tertia ut ex indebitis. Quarta ut non intercedat gratia creditoris. His quatuor conditionibus alii quintam addunt ; alii ſextam. ſed quo fundamento has, aut illas ; plures, aut pauciores aſtruere iſti omnes velint, non video. Etenim prima ne ullum quidem videtur habere locum, ubi de Chriſti ſatisfactione agitur. Quâ namque ratione à Chriſto præſtari potuiſſet ad alterum à ſeipſo ſatisfactio ; cum non modo Patrem, ſed etiam ipſum Filium, & Spiritum Sanctum læſerit offenſa ? Quo igitur pacto Chriſtus, qui una eſt ex perſonis divinis, cui ſatisfactio fieri debuit, alteri à ſeipſo feciſſet ſatis ?

At, inquiunt, Chriſtus ſatisfecit Patri, à quo perſonaliter diſtinguitur. Quaſi verò ſoli Patri illata eſſet per peccatum injuria !

Reſpondent alii, hanc Chriſti ſatisfactionem fuiſſe ad alterum ; quia Chriſti humanitas ſatisfecit, non ſolum ut quo, ſed etiam ut quod ; ita ut, inquiunt, ſuppoſito Verbi divini remotè ſolùm, & per communicationem idiomatum, ſatisfactio tribuatur. Sed an non ad Neſtorianam exponendi rationem accedat reſponſum hujuſcemodi, ipſi viderint. Cum enim ſuppoſitorum ſint actiones, propriamque inferat ſubſiſtentiam principium quod ; inde varia in Chriſto ſuppoſita colligi poſſent.

Cæterùm eſto, ubi de ſocietatis humanæ legibus movetur quæſtio, valeat hæc ſatisfactionis idea, quòd nempè ſatisfaciens eſſe debeat alter ab offenſo, uti videre eſt inter homines ; an ideò ejuſcemodi legum humanarum ſanctio, æquiſſima licet, in Theologiam, ubi de auguſtiſſimo redemptionis noſtræ Myſterio agitur, neceſſariò eſt invehenda ?

Sic reponunt ejuſcemodi conditionum defenſores : Si Chriſti ſatisfactioni competere negetur hæc conditio, quam aſſignavit & ipſe Ariſtoteles l. 5. Ethic. c. 1. 2. & 6. Facili quoque negotio expungentur cæteræ : quod non modo Phyloſophi, ſed & omnium fermè Theologorum autoritati penitùs adverſaretur. Verùm ſi hîc locum haberet hæc Ariſtotelis conditio ; cum ex ipſius mente ſatisfactio propriè dicta poſſit tantùm exerceri duas inter perſonas ſecundum rem diſtinctas ; inde conſequens eſſet, Chriſti perſonam fore à ſeipsâ diſtinctam : Conſtat quippè ſatisfactionem æquè factam fuiſſe Verbi perſonæ, ac aliis duabus ſanctiſſimæ Trinitatis perſonis. Prætereà quid de Ariſtotelis autoritate ſenſerint aliàs Pariſienſes Theologi, non dicam ; ſed eorum veſtigiis inſiſtens, ubi de Chriſto agetur, iſtius Philoſophi patrocinium non advocabo.

Addunt ad ſatisfactionem de rigore juſtitiæ non requiri, ut ſit ad alterum reali differentiâ ſuppoſiti, ſed reali differentiâ naturę. Licet autem,

inquiunt, Chriſtum ſatisfacientem inter & Deum, cui fit ſatisfactio, non intercedat diverſitas ſuppoſitorum; nihilominus intereſt naturarum diverſitas; quod ſufficit ad rationem ſtrictæ ſatisfactionis: ut & ad religionis & obedientiæ rationem par eſt diſtinctio naturarum; cum verum obedientiæ & religionis opus præſtiterit Chriſtus homo.

Hunc quidem ſenſum non refugit ullus Theologus: ſed ſi aliâ ratione hæc conditio rectè non poteſt intelligi, cur aliter exprimitur, quàm concipienda ſit? Hæc enim verba, *ut ſatisfactio ſit ad alterum*, ſi accuratè perpendantur, alterum ſuppoſitum deſignant; cum præſertim in ſatisfactione rigoroſâ fieri debeat perfecta æqualitas, quæ, cum ſit relatio realis, extrema proindè realiter diſtincta neceſſariò poſtulat, nec eſſe poteſt ejuſdem ad ſeipſum. Incaſsùm autem admittitur conditio, quæ, ut propugnari poſſit, interpretatione opus habet; quæque obvio ſenſu non poteſt accipi. Hæc, ut cuiquam ſimus moleſti, non ſcribimus; ſed ut mentis exponamus anxietatem, quæ non minuitur, cum ad opinationis illius originem remeare conamur. Quænam etenim alia in Chriſto ſatisfaciendi ratio deprehendi poteſt præter eam, quæ de impleto myſterio fidem ſupponit? Cum autem illa ratio indubitata ſit, & per ſeipſam explanetur; cur tam elaboratâ obſcuratur explanatione? Ad quid ſubtilis adeò conditionum adhibetur meditatio, ubi res eadem abſque legibus ejuſcemodi propoſita mentem non torqueret? Quod ut complectamur intellectu, adjumento nobis eſt à Theologis prolata comparatio Chriſti ſatisfactionem inter, & obedientiam inſtituta. Nam ad Chriſti obedientiæ delineationem, tot non congeruntur conditiones: Cur igitur eâ ſimplici ratione ſatisfactionem Chriſti non exponunt?

Diverſitatem naturæ, non verò ſuppoſiti ad ſtrictam ſatisfactionis naturam, ſicut nec ad veram obedientiam requirimus, inquiunt. Sed quæritur, unde habeatur ſatisfactionem de toto (ut loquuntur) juſtitiæ rigore debere eſſe ad alterum ratione naturæ, non ſuppoſiti? An ex ſcripturis? Silent. An ex SS. Patribus? Obmuteſcunt. An ex eruditiſſimorum hominum placitis? Imò aliquid omninò diverſum ſcribit S. Th. 2. 2. q. 58. art. 2. humanæ juſtitiæ leges exponens: *Juſtitia propriè dicta*, inquit, *requirit diverſitatem ſuppoſitorum; & ideo non eſt niſi unius hominis ad alium.* Quamobrem ad animorum levamen paucis definiatur, toti Trinitati pro illatâ ab hominibus injuriâ cumulatiſſimè ſatisfeciſſe Chriſtum per opera, quæ, ut homo, divinæ majeſtati obtulit: cum enim Chriſtus Deus ſimul eſſet & homo; infiniti ſanè pretii fuêre illius opera, & meriti dignitate hominum iniquitatem longè ſuperarunt, ut jam oſtenſum eſt ex Apoſtolo ità ſcribente Rom. 5. v. 15. *Sed non ſicut delictum, ità & donum. Sic enim unius delicto multi mortui ſunt: multò magis gratiâ Dei & donum in gratiâ unius hominis J. C. in plures abundavit.* Et v. 20. *Ubi abundavit delictum, ſuperabundavit gratia.* Quam veritatem eâ comparatione illuſtrat S. Chryſ. Hom. 10. ad Rom. *Multò plura iis quæ debebamus*, inquit, *dependit Chriſtus, atque adeò*

tantò plura, quantò mare immenſum ad puſillam guttam collatum, majus eſſe poſſit.

Ex quibus facilè colligitur ad ſummos juris apices fuiſſe hanc Chriſti ſatisfactionem, non eâ quidem ratione, quam exigunt conditiones afferri ſolitæ; ſed quatenùs ſatisfactionis valor abſque ullâ acceptatione gravitatem injuriæ non adæquat modo, ſed & eam vincit; ſeu quatenùs plura ſoluta fuerunt, quàm ablata; ita ut ſatisfactio major exigi non potuerit: Aliam, fateor, proponere ſibi videntur ſatisfactionis hujus ideam Theologi, cum aiunt eam fuiſſe in toto rigore juſtitiæ: Quid verò ad Chriſti ſatisfactionis dignitatem & naturam explanandam conferant ejuſcemodi verba, quæ tot indigent commentariis, non video.

Secundæ conditionis, videlicet ut ex propriis fiat, ſatisfactio, melior non videtur ſors. Quid enim in re creatâ occurrit, quod, ut à Deo non acceptum, ejus beneficentiæ non debeatur? Quid poteſt ab homine offerri Deo, quod ejus gratiam non poſtulet, ut ad rationem infiniti meriti accedat? Grave hoc incommodum quo pacto declinant exponamus. Ex propriis ſatisfeciſſe Chriſtum aſſerunt; quia Chriſti actiones ſatisfactoriæ, ſi moraliter ſpectentur, & inquantùm reflexivæ ſunt (ut loquuntur) ſupra ſuppoſitum Verbi divini, ipſumque moraliter includunt, non ſolùm per modum principii effectivi, ſed etiam per modum principii formalis hujuſmodi opera moraliter informantis, Dei dominio non ſubjacebant. Cum enim ipſum Verbi divini ſuppoſitum, ut diſſerunt, non contineatur ſub Dei dominio; nec etiam actiones, quæ ſupra illud reflexivæ fuerunt, à Dei dominio pendebant, niſi phyſicè & entitativè ſpectatæ.

Quid verbis illis ſignificetur, ſi intelligo; aliud nihil ſubindicatur, quàm à Verbo divino, ut principio quod, actiones Chriſti meritum infinitum accepiſſe; quod nemo negarit. Sed ut id exponatur, ad quid tot intricatæ locutiones, tot formalitates & reduplicationes, tot inuſitata verba inſumuntur? Optimum enim eſſet factu, ut in re Theologicâ ex humano dicendi genere fieret ſermo. *Liberis enim verbis loquuntur Philoſophi*, ut ſcribit S. Aug. l. 1. de Civit. c. 23. *Nec in rebus ad intelligendum difficillimis offenſionem religioſarum aurium pertimeſcunt: nobis autem* [nimirùm Theologis] *ad certam regulam loqui fas eſt.*

Difficultatem etiam parit iſta conſecutio: cum igitur, inquiunt, Verbi divini ſuppoſitum non contineatur ſub Dei dominio; nec etiam actiones, quæ ſupra illud reflexivæ fuerunt, ab illo dominio pendent. An non enim à Verbo divino pendent ejuſcemodi actiones, quo fit ut ſint infiniti valoris? An non unicam Dei voluntatem exequi ſe teſtatur Chriſtus? *Deſcendi de Cælo*, inquit Joan. 6 v. 38. *non ut faciam voluntatem meam, ſed voluntatem ejus qui miſit me.* Hinc impletis divinis placitis exclamavit, Joan. 19. v. 30. *Conſummatum eſt.* Sanè Verbo divino æquè ac Patri & Spiritui Sancto fit ſatis: Cum igitur ſatisfactoriæ Chriſti actiones, etiam moraliter ſpectatæ, pendeant à Verbo divino, ut nimirùm

fiant

fiant infiniti meriti; cum item Chriſtus, non ſuam, ſed voluntatem Patris exequi ſe teſtificetur; profectò non videtur eſſe, cur illa ſatisfactio dicatur *ex propriis* facta.

Reponunt ſatisfactionis Chriſti valorem reperi quidem ex ipsâ Chriſti perſonâ, quatenùs eſt ſuppoſitum humanum, ſive quatenùs in naturâ humanâ ſubſiſtit; non verò inquantùm eſt ſuppoſitum divinum, ſeu quatenùs naturam divinam terminat. Sed quid ſibi velint non capio, niſi ea proferre audeant, quæ de viris de Republicâ Chriſtianâ bene meritis non opinabor; cum unicum ſit in Chriſto ſuppoſitum. Cæterùm infinitus actionum Chriſti valor ab ipſâ Verbi divini perſonâ, inquantùm eſt humanum ſuppoſitum, non proficiſceretur; ſed à perſonâ Verbi divini, inquantùm eſt divinum ſuppoſitum: quia cum ſuppoſitum Verbi divini, quatenùs humanum eſt, ſi fas ſit itá loqui, finitum ſit, ſanè infinitum valorem tribuere nullatenùs poteſt.

Nec aſſequi poſſum, quâ ratione *ex indebitis* fiat ſatis à Chriſto; Deus enim ratione ſupremi ſui dominii ſupremam in Chriſti actiones obtinebat poteſtatem, ſeu in genere entis ſpectentur, ſeu in genere moris, ſeu prout ex libertate oriuntur. Indebitam ejus mortem ſi opponant Theologi; exponant quî, poſito de redimendis hominibus per Chriſti mortem divino decreto, ad mortem non teneretur ipſe Chriſtus? Simul & explanent horumce Apoſtoli Philipp. 2. verborum ſenſum: *Fuit obediens uſque ad mortem, mortem autem Crucis.* Si recurrat difficultas, quâ nimirùm ratione Chriſtus circa mortem liber eſſe potuerit, & ad eam teneri; huic fiet ſatis ex iis, quæ retulimus, ubi de Monothelitis q. 10. art. 1 in reſp. ad ultimum. Cæterùm hæc controverſia, ut omnibus communis eſt, itá & circa illam omnes non mediocriter laborant.

4. Conditio non minorem patitur difficultatem. In ſatisfactionibus hominum ad ſe invicem, eſto nulla interſit gratia: an verò poteſt abeſſe Dei gratia in ſatisfactione hominis ad Deum? Nunquid non conſtat, niſi divinæ miſericordiæ antecederet decretum, quo Mediatorem concedere voluit Deus, homines dæmonum infelicitatis futuros fuiſſe in æternum ſocios? Nunquid non conſtat in unicam Dei benignitatem referre opportere hypoſtaticam humanæ naturæ cum Verbo conjunctionem? *O ſi cognoviſſes Dei gratiam per Jeſum-Chriſtum Dominum noſtrum*, inquit S. Aug. l. 10. de Civit. c. 2. *Ipſamque ejus Incarnationem, quâ hominis animam & corpus ſuſcepit; ſummum exemplum gratiæ videre potuiſſes. ... Nam gratia Dei non potuit gratiùs commendari, quàm ut ipſe unicus Dei Filius in ſe incommutabiliter manens indueret hominem.* Quælibet etiam Chriſti ſatisfacientis actio Dei donum fuit. Quid ad hæc reponendum ſit, non itá facilè convenitur apud Theologos. Accuratæ ſatisfactionis leges non infringi contendunt alii, modò gratia illa ſatisfactionis præſtandæ causâ non concedatur: alii, modò ſatisfactionem ejuſmodi gratia non concomitetur, ſed ſolùm eam antecedat: alii denique, modò perſona læſa nihil ex ſatisfactione gratis remittat. Sed

prior utraque reſponſio nullius videtur eſſe momenti. Nam eo fine Chriſto conceſſa eſt unionis gratia, ut Deo pro nobis faceret ſatis; & Chriſtum ſatisfacientem perpetuò concomitata eſt gratia; cum quælibet ejus actio Dei donum foret. Tertia ſolutio potioris non videtur rationis; quia cum nulla debeat intercedere *gratia creditoris*, juxta quartam conditionem, Incarnationis verò beneficium fuerit omninò gratuitum; certè rigori ſatisfactionis Chriſti deeſſe videtur hæc quarta conditio, licet Chriſti ſatisfactio ultra valorem non acceptetur.

Hæc de pervulgatis ad accuratam ſecundum ſtrictæ juſtitiæ leges ſatisfactionem conditionibus nobis videntur poſſe conſtitui. Si quid aliud aliis placeat; ad id propugnandum erunt in promptu rationes hîc impugnatæ; quandoquidem validioribus, quod ſciam, argumentis non utuntur Theologi, ut has tueantur conditiones. Si quis verò acriùs in noſtram ſententiam inſurgeret; nihil aliud reponam, niſi quod Apoſtolus 1. Cor. c. 11. v. 13. *Si quis videtur contentioſus eſſe; nos talem conſuetudinem non habemus, neque Eccleſia Dei.*

CONCL. 3. Purus homo, præſtantiſſimâ licet ornatus gratiâ, æquam Deo pro peccatis hominum ſatisfactionem præſtare non poteſt.

Hanc ab antiquis definitam ſententiam accepimus. Nec enim ſolummodò tradunt pro inſtaurandâ hominum ſalute Verbum carnem fuiſſe factum; ſed nec aliâ ratione ſalvari homines potuiſſe; cum homo ab homine redimi nequiret, aut liberari; nec pro peccatis ab eo ſolvi pretium; nec vulneri tam alto remedium adhiberi. Sic S Baſil. in illud Pſ. 48. *Frater non redimit, redimet homo*, addit: *Non homo nudus, ſed homo Deus Jeſus Chriſtus, qui ſolus pro nobis omnibus Deo propitiationem dare poteſt.* Sic etiam ſcribit S. Ambr. lib. 6. in Luc. c. ult. *Quoniam nullus hominum tantus eſſe potuit, qui totius mundi peccata redimeret; idcircò non unus è plebe, non unus è numero, ſed Filius Dei à Deo Patre electus eſt.* Ità quoque S. Aug. Ench. c. 108. *Neque per ipſum liberaremur unum Mediatorem Dei & hominum hominem Jeſum Chriſtum, niſi eſſet & Deus.* Et c. 30. *Hæc pars generis humani, cui liberationem Deus regnumque promiſit æternum, nunquid meritis operum ſuorum reparari poteſt? Abſit. Quid enim boni operatur perditus, niſi quantùm fuerit à perditione liberatus? Nunquid libero voluntatis arbitrio? Et hoc abſit.* Ità ſimiliter S. Cyrill. Alex. l. de Fide ad Reginas: *Pretium pro univerſorum peccatis nequaquam ſat magnum fuiſſet, ſi purus homo tantùm extitiſſet.* Sic pariter S. Leo Serm. 1. de Nativ. *Niſi eſſet Deus verus, non afferret remedium; & niſi eſſet homo verus, non præberet exemplum.* Univerſim verò id conſtituit S. Greg. Mag. in Pſ. 4. Pœnit. *Nullus hominum in cœlum aſcenderet, niſi Filius Dei pro ſalute noſtrâ carnem ſumpſiſſet.* Idem etiam habet l. 24. Moral. c. 2. & 3. Deo igitur offenſo nullus hominum facere ſatis poſſet; quia res creata, licet abſolutiſſima, impar eſt ad offerendum Deo pretium, quod æquare valeat offenſæ infinitatem: Nam, ut q. 2. art. 2. exſcripſimus, cujuſlibet crea-

turæ ſatisfactio non niſi finiti poteſt eſſe meriti.

Opp. Purus homo divinæ juſtitiæ ſatisfacere poterat. Cum enim hominis peccatum non latiùs pateat, quàm ejus bonum opus, non minùs Dei amicitiam ab eo præſtita ſatisfactio conciliare poterit, quàm iniquitas valuit ad eam dirimendam: Nam utrumque, ſeu bonum, ſeu malum opus, in ſe, aut ratione ſui, finitæ naturæ eſt, utpotè ab homine finito profectum. Hinc quemadmodum quæ peccatis infinitudo tribuitur, ex conditione Dei offenſi ea repetenda eſt; ità & ſatisfactio Deo exhibita ex objecto meritum ſuum depromet, atque infinitudinem: Præterquàm quod peccatum ex homine ſolo, bonum autem opus ex homine gratiâ divinâ adjuto proficiſcitur. Imò potiùs ſatisfactionis ex Dei moventis gratiâ profectæ meritum, injuriæ Deo illatæ iniquitatem non modò adæquaſſet, ſed & ſuperaſſet; cum ejuſmodi ſatisfactio fuiſſet ſupernaturalis, & peccato injuria Deo illata ordinis tantùm naturalis. Opus autem in genere ſuo naturale, inferius eſt opere ſupernaturalis ordinis.

R. Peccati contra Deum perpetrati gravitatem longè latiùs patere, quàm ejus bonum opus; quia injuria Deo illata, ob Dei majeſtatem infinitam, eſt quodammodò infinita: nam, ut aiunt vulgò Theologi, *Injuria eſt in injuriato*, ſeu perſonæ læſæ conditionem ſequitur injuria, nec illius gravitas ex ſolâ potentiâ, ſed & ex adjunctis & objecto petitur: ea verò non eſt ſatisfactionis, quæ ab homine exhiberetur, natura; quia ſatisfactionis meritum ex dignitate ſatisfacientis ſolius deſumitur. Unde quicumque ſit, qui contumelioſè ſupremum principem excipiat, ſeu è plebe ſit, ſeu è Senatu, ſeu ex nobiliſſimâ quâdam gente, ſemper læſæ majeſtatis crimen eſt, ob dignitatem perſonæ, quæ læditur; & idcircò eâdem afficitur pœnâ. Si verò quis è plebe, aut è Senatu, aut è nobiliſſimâ ſtirpe, aut ex principibus Regi in graviſſimo diſcrimine auxilio ſit, licet idem officium præſtetur, & eidem exhibeatur; tamen ob variam ſortem exhibentis & conditionem, varium à Rege præmium conceditur. Cum igitur homo dignitatis tantummodò finitæ ſit; finiti pariter eſſet meriti ſatisfactio, quam exhiberet; & proindè impar ſemper eſſet, nec hominum reſponderet iniquitati.

Gratia quidem accedens ad opus hominis aliundè naturale, ad rationem entis ſupernaturalis illud evehit; ſed non ad rationem infinitam: Et ſic actus bonus, licet Deum ſpectet, aut divinæ gratiæ totum ſui meriti pondus acceptum debeat, nunquam tamen amplitudine ſuâ poterit pro peccato ſatisfacere.

Concl. ult. Non ſoli Deo, ſed & dæmoni ſatisfecit Chriſtus.

Satisfactionis nomine hîc nequaquam intelligimus exſolutam pretii æqualitatem, ſeu congruam illatæ injuriæ reparationem; raptori quippè iniquo (nempè dæmoni) pretium non debebatur, ut qui Dei ſervum tyrannide injuſtâ opprimeret: ſed ad hoc unum pertinet concluſio, ut Domini æquitas illuceſcat. Non enim ſuo dominio voluit uti Chriſtus, & ereptum ſibi ſervum jure ſuo recipere; (quâ in re nullam intuliſſet

injuriam dæmoni; cum autoritate ſibi permiſſâ dæmon abuſus, ſpoliari meruerit) ſed ſolutâ judici ſupremo domino ſatisfactione, antiquum ſuum in hominem dominium recuperavit. Unde Apoſt. Heb. 2. v. 14. *Quia ergò pueri communicaverunt carni & ſanguini; & ipſe ſimiliter participavit eiſdem; ut per mortem deſtrueret eum, qui habebat mortis imperium, ideſt diabolum; & liberaret eos, qui timore mortis per totam vitam obnoxii erant ſervituti.* Quod ſatisfactionis genus ità exponit S. Greg. Nyſſ. Orat. Catech. c. 22. *Tanquam bonus ergò, Deus ſcilicet, movetur miſericordiâ ejus, qui ceciderat: & tanquam ſapiens, non ignorat modum revocationis. Sapientiæ autem eſt, etiam ejus, quod juſtum eſt, judicium: Nemo enim inſipientiæ veram tribuerit juſtitiam. Quidnam ergo eſt in his juſtum? non aliquâ tyrannicâ in eum, qui nos poſſidebat, uti autoritate: neque ſummâ vi rapiendo ab eo, qui dominatum habebat.* Hinc concludit dandum fuiſſe pretium, ne defenſionis locus daretur diabolo: ſicuti etiam pro captivis datur pretium. Et c. 23. expoſito Incarnationis myſterio, ità docet. *Hanc ergò vim in illo cernens inimicus, vidit in permutatione plus eſſe emolumenti, quàm in eo quod poſſidebat. Eâ de causâ eum mavult fieri pretium redemptionis eorum, qui in carcere mortis erant incluſi.* Rationem hanc adjicit: quia ſcilicet Chriſtus erat Deus & homo. Idem ſatisfactionis genus explanat S. ipſe Doctor c. 24. ejuſdem Orat. & comparatione petitâ ex arte piſcatorum, qui hamo cibis obvoluto piſces ineſcatos ad ſe rapiunt, docet Diabolum à Chriſto fuiſſe devictum. Cum enim, inquit, Chriſtum aggreſſus fuit dæmon, ſe hominem abſorbere & deglutire cenſens, Deum degluttiendo fuit interceptus, & intentatam mortem abſorpſit vita, non ſecus ac tenebras conſpicua lux ſtatim diſcutit.

S. Aug. lib. 13. de Trin. cap. 13. tradit æquiſſimis juſtitiæ legibus, non poteſtatis uſu, dæmonem à Chriſto fuiſſe debellatum, ut hujuſcemodi victoriæ rationem nos doceret ipſe Chriſtus. Et c. 15. ſcribit in homines peccati conſcios dæmonem jus mortis obtinuiſſe, quo in Chriſtum peccati omnis expertem abuſus, eo meritò ac jure excidit. Ita etiam S. ipſe Doctor l. 3. de lib. arb. c. 10.

ARTICULUS ULTIMUS.

Num Chriſtus Sacerdos fuerit? Et quomodo?

ARiani Chriſtum, quà Deum, Sacerdotem eſſe propugnabant, ut ſic ejus divinitatem deſtruerent. Neſtoriani vero duo ſuppoſita in Chriſto profeſſi, hominem, qui in Chriſto eſſet, Sacerdotem faciebant. In eoſdem ſcopulos incidiſſe referuntur poſterioris ſeculi Novatores.

CONCL. Chriſtus eſt verus Sacerdos, & vero Sacerdotio ſuit conſecratus.

Hanc veritatem à Davide traditam exponit Apoſtolus in Epiſt ad Hebræos, ut prænuntiatam legis antiquæ abrogationem eos edoceret. Ac primo quidem c. 4. v. 14. Chriſtum eſſe verum Sacerdotem ſcribit; idcóque cum fiduciâ ad ejus gratiæ thronum eſſe adeundum: *Habentes ergò Pontificem magnum, qui penetravit cœlos, Jeſum Filium Dei: teneamus confeſſionem. Non enim habemus Pontificem, qui non poſſit compati infirmitatibus noſtris; tentatum autem per omnia pro ſimilitudine abſque peccato. Adeamus ergò cum fiduciâ ad thronum gratiæ, ut miſericordiam conſequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno.* Deindè alterum tradit c. 7. ubi Chriſtum, non quà Deum, ſed quà hominem Sacerdotio fuiſſe donatum ità exponit v. 11. *Si ergo conſummatio per Sacerdotium Leviticum erat (populus enim ſub ipſo legem accepit) quid adhuc neceſſarium fuit ſecundum ordinem Melchiſedech alium ſurgere Sacerdotem, & non ſecundum ordinem Aaron dici? Tranſlato enim Sacerdotio, neceſſe eſt ut & legis tranſlatio fiat. In quo enim hæc dicuntur, de aliâ Tribu eſt, de qua nullus altari præſto fuit. Manifeſtum eſt enim quod ex Juda ortus ſit Dominus noſter: in quâ Tribu nihil de Sacerdotibus Moyſes locutus eſt. Et ampliùs adhuc manifeſtum eſt, ſi ſecundum ordinem Melchiſedech exurgat alius Sacerdos, qui non ſecundum legem mandati carnalis factus eſt, ſed ſecundum virtutem vitæ inſolubilis. Conteſtatur enim: quoniam tu es Sacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech.* Quam doctrinam ab Apoſtolo acceptam ità ob oculos ponit S. Athan. Or. 3. cont. Arianos: *Quandò igitur legatus fuit*, inquit, *niſi quandò carnem induit? Quando Pontifex noſtræ confeſſionis factus eſt, niſi cùm ſe obtulit pro nobis excitato è mortuis corpore? Igitur & Dominus noſter in prinicpio quidem erat Verbum: quandò autem voluit Pater eum pro omnibus in redemptionem offerri, ac omnibus donari, tùm ſcilicet Verbum, ut Aaron veſtem talarem, ità carnem è terrâ aſſumpſit .... ut jam habens quod offerret, ipſe Pontifex ſeipſum Patri in victimam daret, &c.*

QUÆSTIO DUO-DECIMA.

De iis, quæ Chriſti mortem ſubſecuta ſunt.

ARTICULUS PRIMUS.

Num Chriſtus animam & corpus per triduum mortis dimiſerit?

HUIC quæſtioni præbuiſſe locum videntur oppoſitæ quorumdam ſententiæ, nempe Leporii Monachi hypoſtaticam unionem per triduum mortis deſiiſſe cenſentis, & Capreoli Cartag. Epiſcopi aliud decernentis.

CONCL. Nec animam, nec corpus per triduum mortis cum Capreolo Cartag. dimiſiſſe Chriſtum ſtatuimus.

Hanc doctrinam tradit David Pſ. 15. his verbis: *Non dabis ſanctum tuum videre corruptionem.* Ex quibus quidem verbis, licet à S. Petro Act. 2. v. 31. laudentur, ut domini prænuntiatam reſurrectionem confirmet; attamen ſententia noſtra ſic eruitur juxta mentem ejuſdem Apoſtoli: *Providens*, nempe Deus, *locutus eſt de reſurrectione Chriſti, quia neque derelictus eſt in inferno, neque caro ejus vidit corruptionem.* Porrò autem Chriſti caro ſepulta corruptionem vidiſſet, ſi ex hypoſtaticæ unionis dignitate per triduum illud decidiſſet. Unde cum nihil ſingulare, vel eximium inferret S. Petrus, ſi brevi illo tempore ſervatam tantùm fuiſſe carnis integritatem ſignificaſſet; conſequens eſt, aliquid præſtantius à Davide præmonſtratum ſignificare voluiſſe S. Petrum, ſcilicet per triduum mortis à Verbo dimiſſum non fuiſſe corpus aſſumptum, licet animâ tunc temporis deſtitutum eſſet. Hanc doctrinam tradit S. Greg. Nyſſ. Orat. 1. cont. Eunom.

Hæc etiam veritas ex illis fontibus accepta huic axiomati, *quod ſemel aſſumpſit Chriſtus, nunquam dimiſit*, in ſcholis recepto dedit locum.

Opp. 1. Nihil ſimile in SS. Patrum mentem venit; imò potiùs à divinitate Chriſti carnem fuiſſe derelictam nemine reclamante ſcripſerunt, ut S. Hil. l. 9. de Trin. & can. 33. in Matth. ubi hæc habet: *Clamor ad Deum corporis vox eſt, recedentis à ſe Verbi Dei conteſtata diſſidium.* Sic etiam S. Ambr. in Tract. de Symbolo c. 13. *Clamavit ergo*

homo divinitatis ſeparatione moriturus: nam cum divinitas mortis libera ſit, utique mors eſſe non poterat, niſi vita diſcederet; quia vita divinitas eſt. Sic pariter S. Epiph. Hær. 69. in hæc Chriſti verba Matth. 26. *Deus, Deus meus, &c.* in quæ ſcribit exclamaſſe Chriſtum, *Cum hanc ipſam divinitatem cum animâ velut in procinctu quodam eſſe videret, ut ſanctiſſimum corpus relinqueret.* Non multò poſt illa tempora Chriſti carnem à Verbo fuiſſe relictam palàm profeſſus fuit Leporius Monachus in emendationis ſuæ libello, cui Aurelius Carthag. S. Auguſtinus, & alii Epiſcopi intactâ illâ ſententiâ ſubſcripſerunt. Idem profeſſi ſunt pariter Vitalis & Conſtantius Hiſpani Epiſcopi in Ep. ad Capreolum Carthag. Epiſc. qui ergò eâ in ſententiâ verſantur, Chriſtum videlicet corpus ſuum per triduum mortis dimiſiſſe, culpæ omnis ſunt expertes; cum ità ſenſerint Patres eruditiſſimi, & eam ſententiam non improbarint alii.

R. S. Hilarium, & Autorem Tractatûs de Symb. apud S. Ambroſium, nihil aliud indicaſſe, quàm Verbum Divinum divinitatis potentiâ corporis Chriſti cum animâ conjunctionem non ſuſtentaſſe; unde mors fuit neceſſariò ſecuta. Non enim à divinitate corpus fuiſſe dimiſſum unquam cogitarunt; cum divinitati nihil poſſit ſubtrahi. Idcircò S. Hilarius lib. 10. de Trin. oſtendit adverſus Arianos mortem Chriſti ſe habere velut poteſtatis ejus inſigne monumentum; quòd nempè ſeipſum carne ſpoliarit, egeritque triumphum de poteſtatibus adverſis. Hinc inter alia potentiam divinam his verbis illuſtrat: *Triumphus planè eſt.... deputari inter iniquos, ſed Paradiſum dare; elevari in ligno, ſed terram tremere.... exire è corpore, ſed revocare animas in corpora; ſepeliri mortuum, ſed reſurgere.* Fuſiùs deindè conſecutiones ab Arianis ex illis verbis, *Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquiſti me*, petitas confutat, & fidem ſic exponit: *Querela derelicti, morientis infirmitas eſt. Promiſſio autem Paradiſi, viventis Dei regnum eſt. Commendatio ſpiritus, commendantis confidentia eſt. Traditio ſpiritus, morientis exceſſio eſt. Quæro itaque quis moritur? Nempè qui tradit ſpiritum. Deinde quis tradidit ſpiritum? utique qui Patri commendavit ſpiritum ſuum.* Concludit tandem eundem Chriſtum, quà hominem, mortuum eſſe, itemque ſepultum, ac ſe ipſum tradidiſſe ad mortem, commendato Patri ſuo ſpiritu. Autor verò Tractatûs in Symbolum nihil aliud tradit, niſi Chriſtum non invitè, ſed liberè mortuum eſſe. Hæc ſunt ejus verba: *Nam qui potuit non mori ſi noluiſſet, proculdubiò, quia voluit, mortuus.* Quod & probat ex verbis Coloſſ. 2 ℣. 11. à S. Hilario laudatis.

Eadem eſt S. Epiphanii argumentatio, nihil ſcilicet ex his verbis, *Deus, Deus meus* &c. detrahendum eſſe divinitati Verbi: *Neque*, inquit, *Dei Verbum animam deſtituit, nec illius anima apud Inferos eſt relicta.*

SS. verò Aurel. & Auguſt. &c. Leporii Monachi ſententiam noſtræ oppoſitam prætermiſerunt quidem illibatam: ſed hoc mirum non eſt, cum hæc fuerit Sanctorum Patrum œconomia, in illis ſolis firmandis

dogmatibus, quæ oppugnarentur, ſolicitudinem omnem adhibere, de cæteris ſilere frequenter. Undè cum Neſtorianæ, Pelagianæque incuſatus hæreſeos Leporius emendationis libellum obtuliſſet; ad illarum hæreſeon ejurationem præfati Patres attenderunt, eamque ſubſcriptione ſuâ firmarunt: de illâ verò injectâ recèns opinione tacent, rati forſan non capere Monachum, quæ ſcriberet, aut novis contentionibus materiam non eſſe ſubminiſtrandam. Cæterùm quid ſentirent SS. Aurelius, Aug. & Africani de quæſtione propoſitâ, demonſtrat Capreolus, qui à Vitali & Conſtantio interrogatus de fide tenendâ circa Chriſti corpus in ſepulchro depoſitum, reſpondit nec animam, nec corpus à Verbo fuiſſe dimiſſa; illamque doctrinam à SS. Aurelio & Auguſt. acceptam expoſuit.

ARTICULUS SECUNDUS.

Utrum Chriſtus ad inferos deſcenderit, ibique damnatorum ſuſtinuerit pœnas?

DAmnatorum pœnas ut omnimodam ſatisfactionis rationem impleret, neceſſariò ſuſtinuiſſe Chriſtum ſcripſerunt poſterioris ævi Novatores quidam: quem errorem ſic proponere non puduit: In inferos deſcenditChriſtus, inquiebant; quia damnatorum pœnas expertus eſt. Damnatorum verò pœnæ aliud nihil ſunt præter anxietatem & terrorem conſcientiæ Deum ſibi eſſe iratum cogitantis. Pro impiis enim eſſe locum ſubterraneum, qui vulgò dicitur infernus, aïebant pueriles ſimul & muliebres eſſe fabulas. Chriſtus autem incredibilem paſſus eſt animi anxietatem, quòd Deum ſibi propter nos iratum apprehenderet; hinc Math. 26. dixit: *Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem:* & tunc in inferno verſari cœpit: deindè profundiùs deſcendit, cum hæc deſperationis verba protulit, à Deo derelictus in cruce: *Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquiſti me?* denique penitùs ad imum deſcendit, cum irati Dei judicium, tanquam mortis æternæ reus, & in noſtri commodum, ſuſtinuit. A quâ opinatione, ut blaſphemâ, poſtmodùm receſſerunt illorum erroris Magiſtrorum diſcipuli.

CONCL. Chriſtus verè deſcendit ad Inferos; ſed damnatorum pœnas non ſuſtinuit.

Utramque partem tradit S. Petrus Act. 2. ℣. 24. his verbis: *Quem Deus ſuſcitavit ſolutis doloribus Inferni, juxta quod impoſſibile erat teneri illum ab eo.* ℣. 27. *Quoniam non derelinques animam meam in Inferno.* Hæc Catholica doctrina extat in Symbolo Apoſtolico, eamque fuerunt poſt Apoſtolos profeſſi S. Iren. lib. 4. contra Valentin. cap. 45. Clem. Alex. lib. 6. Strom. S. Athan. lib. de Incarn. contra Apollin. S. Epiphan. lib. 2. tom. 2. S. Aug. Ep. 99. & lib. 17. de Civ. cap. 11.

Prob,

Prob. 2. pars ex S. Auguſt. Ep. 99. ubi ſic ſcribit: *Solvit Chriſtus ex S. Petro dolores Inferni; non quia ipſis alligatus fuit, ſed velut ſolvi poſſunt laquei venantium, ne teneant, non quia tenuerunt; vel quia ſolvit dolores, quibus ipſe teneri non poterat, ſed quibus alii tenebantur, quos noverat ille liberandos.*

Aliis de cauſis in Inferos Chriſtus deſcendit, videlicet ut adventûs ſui tempora prænuntiata Patribus ibi detentis impleta oſtenderet, & peccatorum veniam renuntiaret. Quod quidem expreſſit S. Iren. lib. 4 adverſus Valentin. cap. 45. ubi ait, *Dominum in ea, quæ ſunt ſub terrâ, deſcendiſſe evangelizantem & illis adventum ſuum, remiſſam peccatorum exiſtentem his, qui credunt in eum. Crediderunt autem in eum omnes, qui ſperabant in eum, id eſt qui adventum ejus prænuntiaverunt, & diſpoſitionibus ſervierunt Juſti, & Prophetæ, & Patriarchæ, quibus ſimiliter, ut nobis, remiſit peccata, quæ non oportet nos imputare his, ſi quominùs contemnimus gratiam Dei. Quemadmodùm enim illi non imputant nobis incontinentias noſtras, quas operati ſumus, priuſquàm Chriſtus in nobis manifeſtaretur; ſic & nos non eſt juſtum imputare ante adventum Chriſti his, qui peccaverunt. Omnes enim homines egent gloriâ Dei. Juſtificantur autem non à ſemetipſis, ſed à Domini adventu, qui intendunt lumen ejus.* Item lib. 5. c. 31. docet Chriſtum tribus diebus cum mortuis fuiſſe converſatum, & diem reſurrectionis à Patre definitum expectaſſe.

Aliam deſcenſûs illius cauſam proferunt alii, ut ſcilicet ibi conſtituti animi ſuam antiquam oſtenderent pœnitentiam. Ità S. Clem. Alex. lib. 6. Strom. *Quid ergo, non etiam apud Inferos fuit eadem œconomia ac diſpenſatio, ut illic quoque omnes animæ auditâ prædicatione, aut oſtendant pœnitentiam, aut propterea quod non crediderunt, juſtum fateantur eſſe ſupplicium? Eſſet autem non levis iniquitatis, eos qui ante adventum Domini exceſſiſſent, cum nec eis fuiſſet annuntiatum Evangelium, nec in credendo, vel non credendo ulla poſſet in eos culpa conferri; vel ſalutem aſſequi, vel puniri. Neque enim fas eſt illos quidem indictâ cauſâ fuiſſe condemnatos; ſolis autem, qui fuerunt poſt ejus adventum, frui divinâ licuiſſe juſtitiâ: Omnibus autem animis ratione præditis deſuper dictum eſt: Quæcumque veſtrûm fecit aliquis in ignoratione, Deum apertè non cognoſcens, ſi ea cognoſcens ductus fuerit pœnitentiâ, ei omnia peccata remittentur.*

Hæc pariter docet Orig. lib. 2. contra Celſum: Nam irriſoriè quærenti Celſo, num in Infernum Chriſtus deſcendiſſet, conſecuturus hominum converſionem, quam in terrâ non obtinuerat, ſic Reſpondet: *Imò vel ipſo* (Celſo ſcilicet) *invito novimus illum & in corpore tam multis perſuaſiſſe, ut eâ de cauſâ inſidiis petitus ſit, & exutam corpore animam cum aliis animabus ſimiliter exutis habuiſſe colloquia, ut converteret etiam ex illis quotquot eſſent dociles, aut propter certas rationes ipſi notas magis ad hoc idonea.* Sic quoque S. Athanaſius lib. de Incarn. Chr. contra Apollin.

Alias rationes profert S. Epiph. hær. 69. ubi ſcribit Chriſtum ad Inferos deſcendiſſe, ut Patriarchas his in locis detentos de ſalute certos redderet, & captivorum loca penetrans Dæmonis poteſtatem deſtrueret, ſimul & mortis dominatum: *Divinitas, inquit, omnia quæ ad Paſſionis myſterium attinebant perficere decreverat, & ad inferos cum animâ deſcendere, ut eos qui anteà mortui erant, hoc eſt ſanctos Patriarchas in ſalutem aſſereret.... ac mortis dominatus everteretur.*

In Infernum deſcendiſſe Chriſtum docet ſæpiùs S. Aug. ſed quibus auxilio fuerit, non definit, licet in quorumdam ſolatium deſcendiſſe profiteatur, ut in Ep. 57. ad Dardanum ubi ſic ſcribit: *Undè quæri ſolet, ſi nonniſi pœnalia rectè intelliguntur inferna, quomodò animam D. Chriſti piè credamus fuiſſe in inferno. Sed benè reſpondetur, ideò deſcendiſſe, ut quibus oportuit, ſubveniret. Undè B. Petrus eum dicit ſolviſſe dolores inferni, in quibus impoſſibile erat eum teneri.* Et lib. 17. de Civ. cap. 11. hæc habet: *Animam ſuam eruit de manu inferi, quò propter quorumdam ſolvenda inferni vincula deſcenderat.* Item lib. 20. cap. 15. docet, *antiquos ſanctos Patres, qui tenuerunt venturi Chriſti fidem, locis quidem à tormentis impiorum remotiſſimis, ſed apud inferos fuiſſe; donec eos indè ſanguis Chriſti, & ad ea loca deſcenſus erueret.*

Opp. ſententiam hanc ad fidem non pertinere: nihil enim ad fidem ſpectare poteſt, niſi quod ex Scripturis & Traditione habetur: Quod autem proponitur de Chriſti animæ deſcenſu ad inferos, nec colligitur ex Scripturis, neque ex ſanctis Patribus. 1° nulla poſſunt pro ejuſcemodi opinatione proferri verba Scripturarum aperta, niſi eâ de causâ dicatur Chriſtus deſcendiſſe ad Inferos, quòd damnatorum pœnas ſuſtulerit, juxta illud Pſalm. 17. ℣. 6. *Dolores inferni circumdederunt me:* à quibus doloribus liberationem obtinuiſſe Chriſtum ità præſignificat idem Propheta Pſalmo 85. ℣. 23. *Eruiſti animam meam ex inferno inferiori.* Quam liberationem à Davide prænuntiatam ſic exponit S. Petrus Act. 2. ℣. 24. *Quem Deus ſuſcitavit, ſolutis doloribus inferni, &c.* Namque ſi dolores illos Chriſtus non fuiſſet perpeſſus, quâ ratione potuiſſet ab illis ſolvi? Quis enim eximitur è vinculis, quibus nunquam fuit aſtrictus? Nec verò foret, cur ità exclamaſſet Matth. 27. *Deus meus, Deus meus, ut quid me dereliquiſti*, niſi tunc damnatorum tormenta ſuſtuliſſet, ut Deum nobis placaret iratum. 2° ſilent de illo deſcenſu Antiqui, quotquot in exponendis Apoſtolicæ Fidei articulis laborarunt, ut S. Irenæus lib. 3. adverſus Valentin. cap. 2. & Tert. lib. contra Prax. cap. 2. & lib. de Velandis Virg. Silent & antiquiſſima Fidei Symbola, ut Nicænum, & apud Rufinum Symbola Romanum, Aquileienſe, & Orientalium. Nec illius articuli meminit S. Aug. in lib. de Fide & Symbolo. Ad hæc addiderunt, nec Chriſti ſatisfactionem ad ſummæ juſtitiæ leges fuiſſe adductam, nec à pœnis inferni liberandos eſſe homines, niſi eas pœnas fuiſſet paſſus ipſe Chriſtus. Hinc dolorum illorum perpeſſioni æquè ac mortis cruciatibus redemptionis noſtræ pretium tribuit S. Hil.

tùm lib. 2. de Trin. tùm & lib. 4. ubi ſcribit per illum Chriſti deſcenſum id nobis fuiſſe conceſſum, ut ſcilicet mors perimeretur: *Hic ergò unus eſt*, inquit, *mortem in inferno perimens.* Item lib. 10. hæc habet: *Futurus in Inferis Dominus*, *inquit*, *& in Paradiſo eſt futurus..... & apud Inferos pone quod dolet, & in Paradiſo relinque quod pugnet.* Igitur ex S. Hil. Chriſtus in Inferis paſſus eſt; non quidem juxta naturam divinam; quandoquidem ut Deus regnat in cœlo, ſed ut homo.

R. Fidei dogmatis rationem verè obtinere hunc de animæ Chriſti ad Inferos deſcenſu articulum, utpotè qui conſtet, cùm ex Script. tùm ex unanimi Patrum conſenſione, & Eccleſiæ Symbolis. In Scripturis enim, ut Act. 2. ℣. 27. legitur. *Non derelinques animam in inferno*: Quæ verba, ſi præſertim accedat Antiquorum in hunc ſenſum conſpirantium interpretatio, deſcenſum illum certò tradunt. A referendis illorum Patrum verbis abſtinemus; ſatis ſit eos in probationibus laudaviſſe, tùm quòd, ut jam monuimus, à ſententiâ, quæ Inferorum pœnis Chriſtum ſubjicit, ut omnibus horrendâ, receſſerint Novatorum diſcipuli; tùm quòd in infinitum excreſceret reſponſio noſtra, ſi Patrum eâ de re teſtimonia referremus. Prætereaquamquòd verborum S. Petri expoſitionem plurimùm juvat verborum Græcorum proprietas. Vocabulum enim ψυχή pro animâ propriè ſumitur; nomen verò ἅδης inferos ſemper, ſepulchrum nunquam ſignificat. Hunc etiam articulum continet Symbolum Apoſtolorum, & verbis quidem apertis, illumque ità exprimunt Patres Conc. Tolet. 3. c. 1. *Deſcendit ad inferos, ut animas, quæ illic tenebantur, erueret.* Et Patres Conc. Later. ſub Innoc. III. c. 1. *Deſcendit*, inquiunt, *ad Inferos, reſurrexit à mortuis, aſcendit in cœlum: ſed deſcendit in animâ, reſurrexit in carne, aſcendit pariter in utroque.*

Nunc verò colligatur vel ex ipſo Tertulliano, quàm iniqua fuerit Novatorum de Chriſti deſcenſu ad Inferos ſententia, quaſi aniles fabulæ ſint Inferi, nec alio ſenſu ad Inferos deſcenderit Chriſtus, quàm quòd pœnas damnatorum ſuſtulerit: *Nobis*, inquit Tert. lib. de Animâ cap. 55. *Inferi, non nuda cavoſitas, nec ſubdivalis aliqua mundi ſentina creduntur; ſed in foſſâ terræ, & in alto vaſtitas, & in ipſis viſceribus ejus abſtruſa profunditas. Siquidem Christum in corde terræ triduum mortis legimus expunctum, id est in receſſu intimo, & interno, ac in ipsâ terrâ operto, & intra ipſam cavato, & inferioribus adhuc abyſſis ſuperſtructo. Quod ſi Christus Deus, quia & homo, mortuus ſecundum Scripturas, & ſepultus ſecundum eaſdem, hic quoque legi ſatisfecit, forma humana mortis apud Inferos functus, nec ante aſcendit in ſublimiora cœlorum, quàm deſcendit in inferiora terrarum, ut illic Patriarchas & Prophetas compotes ſui faceret: Habes & regionem inferûm ſubterraneam credere &c.* Quâ de re plurima legere eſt apud SS. Juſtin. Dial. cum Tryph. & Iren. lib. 5. cap. 31. adverſus Valentin. ubi eos confutat, qui mundum hunc Inferos aſſerebant; Item apud S. Hieron. in cap. 4. Epiſt. ad Eph. & apud S. Aug. lib. 2. Retract. cap. 24. & lib. 12. de

Gen. ad Litt. cap. 34. &c. Sed hæc conſultò prætermittamus, utpotè quæ non ſint hujus loci: Addimus ſolummodò Davidis verba Pſ. 17. & 85. non de Inferni doloribus, ſed de pœnarum, quas hîc pertulit Chriſtus, acerbitate eſſe intelligenda; nec ex S. Petri verbis Act. 2. quid adverſum nos poſſe confici. Senſus quippè illorum verborum hic eſt: à mortuis Chriſtum revocavit Deus, ſolutis inferni doloribus; non quòd iis teneretur, ſed ne teneretur; quemadmodùm, ut habet S. Aug. Ep. 99. ad Evod. *Solvi poſſunt laquei venantium, ne teneant, non quia tenuerunt.*

Humanam quidem infirmitatem expertus Chriſtus tot inter ærumnas exclamavit, *Deus meus, Deus meus*, &c. ſed ut infirmis hominibus eſſet ſolatio; ſicut quandò Patri obedivit uſque ad mortem, fuit illis exemplo: illius verò animum nuſquam occupavit deſperatio; ſed ſignificavit ſe ad ſummas ſponte adductum anguſtias, quibus ſe potuiſſet liberare, ſi voluiſſet. Undè S. Aug in Pſalm. 49. ità ſcribit: *Occultus erat Deus Deorum, & voces edebat magis ex compaſſione noſtrâ, quàm ex majestate ſuâ. Undè enim illæ voces, niſi ex nobis aſſumptæ, Deus, Deus meus, ut quid me dereliquisti? Quandò autem Pater Filium dereliquit, aut Filius Patrem? nonne unus Deus Filius, & Pater? Nonne veriſſimum, ego & Pater unum ſumus? Undè ergò Deus, Deus meus, ut quid me dereliquiſti; niſi quia in carne infirmitatis agnoſcebatur vox peccatoris? Qui enim ſuſcepit ſimilitudinem carnis peccati, cur non ſuſciperet ſimilitudinem vocis peccati?*

De illo animæ Chriſti ad Inferos deſcenſu nonnullos Antiquorum ſiluiſſe non diffitemur. Silent & Symbolum Nic. & tria Symbola à Rufino relata: ſed exindè colligi nequit, hunc deſcenſum ad fidem non pertinere. Sunt enim & alia plurima dogmata, quæ nec in illis Symbolis, nec in Antiquorum ſcriptis reperiuntur, ſaltem explicitè; quæque nihilominus, quia per Apoſtolos nudæ traditionis voce à Chriſto ad nos pervenerunt, ad fidei rationem accedunt. Ille verò articulus de animæ Chriſti ad Inferos deſcenſu in Symbolis implicitè ſaltem continetur, videlicet in articulo de Sepulturâ, uti monent S. Auguſtinus & Rufinus.

Neque verò, ut cumulatiſſimè pro nobis Chriſtus ſatisfaceret, opus fuit, ut Inferni pœnas ſubiret; cum pretium, quod pro nobis obtulit, longè ſuperarit hominum iniquitatem, ut jam monuimus. Nec alia fuit S. Hilarii mens. Hinc ità ſcribit lib. 10. de Trin. *An ne tibi metuere Infernum chaos, & torrentes flammas, & omnem pœnarum ultricium abyſſum credendus eſt, dicens latroni in cruce: Amen dico tibi, hodie mecum eris in Paradiſo? Naturæ hujus poteſtatem, jam non dico, metus, ſed nec infernæ ſedis regio eſt concludens, quæ deſcendens ad Inferos à Paradiſo non deſit.* Et paulò poſt ità iterùm urget adverſarium: *Dominus communionem ei* (Latroni videlicet) *Paradiſi mox pollicetur; tu Chriſtum in Inferis ſub pœnali terrore concludis; diverſæ ſpei fides iſtæ eſt.*

ARTICULUS ULTIMUS

De Reſurrectione & Regno Chriſti.

ERRORES.

DE Chriſti & mortuorum reſurrectione doctrinam ægrè patiebantur Ethnici. Eam Athenis Act. 17. ut irriſione dignam plures exceperunt. Cap. quoque 26. ℣. 24. Feſtus Judææ Prçſes Paulum de Reſurrectione diſſerentem alloquens, magnâ voce dixit: *Inſanis Paule.* Reſurrectionem negabant inter Judæos Sadducæi Matth. 22. Negabant & inter Chriſtanos primis Eccleſiæ temporibus Simon Magus, Cerinthus, Baſilides, Saturninus, Carpocras, Valentinus, Marcus, Cerdo, Apelles, & quotquot Chriſto corpus phantaſticum affinxerunt, aut conjunctione abſorptam fuiſſe humanam naturam dixere

Regnum Chriſti perenne negavit Photinus Epiſc. Sirmienſis, quemadmodùm patet ex Epiſt. Orientalium Epiſcoporum in Fidei Formulâ ad Italos miſſâ apud Socratem lib. 2. cap. 19.

CONCL. I. Poſt mortem tertiâ die reſurrexit Chriſtus.

Rationem in auxilium adverſus Reſurrectionis hoſtes incaſſùm advocaremus: Conclamant enim Philoſophorum Scholæ, *à privatione ad habitum non dari regreſſum.* Proindè unica ex ſacris Codicibus reperitur defenſio: cum enim, ut q. 1. oſtenſum eſt, monumentis illis ſacris fides habenda ſit, profectò de illâ Reſurrectione conſentiendum erit, ſi apertè in illis proponatur.

Hanc verò fidem indubitatam faciunt relationes variarum apparitionum Chriſti, qui Apoſtolis ſuis, ut habetur Act. 1. ℣. 3. *præbuit ſeipſum vivum poſt Paſſionem ſuam in multis argumentis, per quadraginta dies apparens eis.* Chriſtus quippè poſt Reſurrectionem ſuam videndum ſe præſtitit, tùm Mulieribus, videlicet Mariæ Magdalenæ, & cæteris, quæ cum illâ erant Matth. 28. ℣. 9. tùm Diſcipulis Emmaüs Luc. 24. ℣. 15. tùm & undecim Apoſtolis ſimul congregatis, ibidem ℣. 36. tùm etiam cum coram illis undecim Diſcipulis ſe contrectandum prçbuit S. Thomæ Joan. 20. ℣. 24. Quæ ſingula eò certiora quibuſque videbuntur; quò penitiùs introſpexerint temporum illorum adjuncta. Scilicet referunt mulieres Chriſti Reſurrectionem, ſed illæ delirare videntur Apoſtolis Luc. 24. ℣. 11. illiuſque opinationis cauſam lubens confitetur S. Joannes cap. 20. videlicet ſuam & aliorum ignorantiam. Undè ℣. 9. ſic habet: *Nondum enim ſciebant Scripturam, quia oportebat eum à mortuis reſurgere.* Accedit aliorum Diſcipulorum ſtupor ad Domini conſpectum: Nam aut ſe videre ſpiritum hi cenſebant, aut terrore graviſſimo iſti perçellebantur. Sed gravioris eſt momenti quorumdam, ut

Thomæ, de Reſurrectione illâ non ſolùm dubitatio, verùm & pertinax ad removendam hanc fidem obſtinatio. Nihilominus tamen iidem illi Diſcipuli in aſſerendâ Chriſti Reſurrectione poſtmodùm ſe Dei miniſtros profeſſi ſunt, & orbem univerſum de inauditâ ejuſcemodi veritate certiorem fecerunt. Hinc Act. 1. cum de ſubſtituendo Judæ proditori alio Apoſtolo inter ſe conveniſſent Diſcipuli, ſic locutus eſt Petrus ✠. 21. *Oportet ergò ex his viris .... teſtem Reſurrectionis nobiſcum fieri unum ex iſtis* : In eâque propugnandâ Reſurrectione conſtantiſſimam ubique vel medios inter cruciatus animi fortitudinem oſtenderunt. Quis verò intelligeret, quomodò Apoſtoli 12. & Diſcipuli 72. & alii tam acerba tormenta ſubiiſſent pro aſſeverandâ ejuſmodi Reſurrectione, niſi de illâ evidenter eis conſtitiſſet, & ſimilis gloriæ expectatione factâ ad vitæ contemptum fuiſſent concitati? Nihil certè ſtolidius excogitari poſſet, quàm quòd pro commento ſimili ſtabiliendo non modò fortunas dimittere, patriam, & parentes; ſed & labores graviſſimos ſuſcipere, ſæviſſimamque perferre mortem vellent homines ſanæ mentis. Sed etſi quidam adeò immaniter deſipere poſſe viderentur; anne ferè centum & viginti hanc in inſaniam adduci potuiſſent, & de illâ propugnandâ convenire, cum tam gravia mala ſibi hinc imminere reſcirent? Undè etiam potuiſſet dubitationi vel minimus ſuboriri locus? Nempè Domini conſpectu frequenti fuerant donati; eum quoque Scripturarum ſenſus ſibi aperientem fuerant mirati; ab eo pariter docendi orbis univerſi, & baptizandi, ac peccata ſolvendi acceperant facultatem; item mirabili miraculorum poteſtate donati fuerant; eamque de ſuâ Reſurrectione veritatem tot invictis argumentis comprobavit Chriſtus, ut ſic concludat Apoſtolus 1. Cor. 15. ✠. 14. *Si autem Chriſtus non reſurrexit, inanis eſt ergò prædicatio noſtra, inanis eſt & fides veſtra: Invenimur autem & falſi teſtes Dei; quoniam teſtimonium diximus adverſus Deum, quòd ſuſcitaverit Chriſtum, quem non ſuſcitavit, ſi mortui non reſurgunt.... Quod ſi Chriſtus non reſurrexit, vana eſt fides veſtra; adhuc enim eſtis in peccatis veſtris. Ergò & qui dormierunt in Chriſto, perierunt. Si in hac vitâ tantùm in Chriſto ſperantes ſumus, miſerabiliores ſumus omnibus hominibus.* Nec reverà quidquam eſſet vitæ Chriſtianæ inſtituto calamitoſius, ſi removeretur futuræ gloriæ ſpes.

S. Ignatio gravis adeò momenti ad fidem de Chriſti Reſurrectione faciendam viſæ ſunt illæ Chriſti apparitiones, ut iis adverſus Cerinthum & ipſius diſcipulos uſus fuerit in Epiſt ad Smyrn. Variis argumentis, inquit, & convictu ſeipſum percipiendum Chriſtus Apoſtolis præbuit, ut Reſurrectionem ſuam illis redderet indubitatam, & ut nihil in poſterum ſibi timendum pro eâ propugnandâ haberent. Has autem argumentationes ex ejuſcemodi apparitionibus petitas cum non poſſet ullatenùs convellere Celſus, Chriſtiani nominis infenſiſſimus hoſtis, & Philoſophus clariſſimus, has Chriſti apparitiones dixit illuſorias. Quam cavillationem congeſtis ſimul argumentis confutavit Origenes, præſertim

oſtenſione ex S. Thomæ pertinaciâ ductâ. *Quapropter*, inquit lib. 2. contra Celſ. *non dixit* (nempè Thomas :) *niſi videro, non credam ; ſed adjunxit & illa verba : Niſi miſero manum meam in veſtigium clavorum.... Habuit poſt Reſurrectionem corpus quoddam medium inter craſſitudinem illam, quæ ante Paſſionem inerat, & animam nudatam illo corpore.* Cum verò nugatoriè inſtaret Celſus : Undè igitur Pilato, cæterisque Judæis non ſe præbuit aſpectabilem Chriſtus ; quandoquidem eos ab errore avocaſſet ? Sic reſpondet Origenes : Quis conſiliarius fuit Omnipotentis ? Anne hominum eſt hæc perſcrutari ? Unum novimus, videlicet Pilato & aliis ſe videndum non præbuiſſe ; quia indigni erant, quibus hæc gratia fieret. Alterum ſcimus, nimirùm pro vario Diſcipulorum affectu, eorum oculis ſe conſpiciendum objeciſſe, ut eâ ratione illis prodeſſet : *Imò non oportebat*, inquit, *eum conſpici ab eo, à quo damnatus fuerat, nec ab inſultatoribus : nam utriſque parcebat, ne percuterentur tali cæcitate, quali percuſſi ſunt Sodomitæ olim inſidiatores formæ Angelorum exceptorum Lothi hoſpitio, ſicut refert Scriptura.*

S. Athanaſius in lib. de Incar. alia Reſurrectionis argumenta, eaque plurima congerit, præcipua ex Prophetiis, & ex totius orbis ad Chriſtum converſione.

S. Auguſtinus his rationibus alias adjicit lib. 2. de Actis cum Felice Manichæo cap. 10. ubi ſcribit Chriſtum ſuſcepiſſe carnem, ut duas nobis oſtenderet vitas, nempè laborioſam patiendo, & reſurgendo glorioſam ; & ſic ſpem noſtram moveret, firmaretque patientiam. Et Epiſt. 119. & 120. cap. 9. docet mortuum eſſe Chriſtum in hominum conſpectu, quia mors ad hominem omnem pertinebat ; Reſurrectionem verò ſuis tantùm demonſtraviſſe, ut à temporalibus ſuos avocaret.

CONCL. II. Chriſti Regnum perenne & æternum futurum eſt, nec ſub mundi finem eſt deſiturum.

Prob. quia eâ de re aperta ſunt Scripturæ verba : Nam Dan. 7. æterna fore Chriſti poteſtas prænuntiatur, & Regnum ipſius *ſempiternum*. Item Luc. 1. de Chriſto legitur : *Regnabit in domo Jacob in æternum*. 2. quoque Petr. 1. ℣. 11. *Sic enim abundanter miniſtrabitur vobis introitus in æternum Regnum Domini noſtri & Salvatoris Jeſu-Chriſti*. Apoc. etiam 11. ℣. 15. *Et regnabit in ſecula ſeculorum.* Hunc ſacrorum verborum ſenſum, ut dogma catholicum tradit S. Cyrillus Jeroſol. Catech. 15. circa an. 347. videlicet adhuc juvenis, necdum promotus ad Epiſcopatum, ut ſcribit S. Hieronym. lib. de Scriptor. Eccleſ.

Eandem veritatem unanimi conſenſu definiit Synodus Conſtantinop. prima an. 381. eamque his verbis in ſuo Symbolo expreſſit : *cujus Regni non erit finis.* Quam definitionem probarunt Latini. Adeòque de illo dogmate conſtabat iis temporibus, ut an. 451. hæc verba Nicęnæ Synodi Symbolo fuerint inſerta, quòd nimirùm ad Nicænam Profeſſionem referrentur ſingula dogmata, utpotè quæ in ea implicitè continerentur.

Opp. Pſ. 109. *Sede à dextris meis ; donec ponam inimicos tuos, ſca-*

bellum pedum tuorum. Hoc igitur ſcabello poſito, deſiturum eſt Chriſti Regnum. Quæ conſecutio ità confirmatur, interprete Apoſtolo 1. Cor. 15. ℣. 25. *Oportet*, inquit, *illum regnare, donec ponat omnes inimicos ſub pedibus ejus.... Cum autem ſubjecta fuerint illi omnia; tunc & ipſe Filius ſubjectus erit ei, qui ſubjecit ſibi omnia &c.*

R. Particulam, *donec*, eo loci non ſignificare deſitionem Regni, ſed regnandi rationem eſſe immutandam: nec enim feliciùs regnatur, quàm devictis hoſtibus. Neque huic reſponſioni adverſantur laudata Apoſtoli verba, quæ dicunt tantummodò Chriſtum in membris ſuis Patri ſubjectum; ideòque ſic ſcribit ℣. 26. & 27. *Cum autem dicat*, (David nimirùm) *Omnia ſubjecta ſunt ei; ſine dubio præter eum, qui ſubjecit ei omnia.*

APPENDIX QUÆSTIUNCULARUM.

De S. Joſepho, B. Virgine, & Chriſto D.

AD hæc uſque tempora iſtos intra limites nos conſtituimus, ut, monente Tertulliano, non tractaremus niſi quæ ad firmandam contra hæreſes Religionis veritatem conducerent: *Regula enim à Chriſto inſtituta*, inquit, *nullas habet apud nos quæſtiones, niſi quas hæreſes inferunt.* Nec ab eo propoſito receſſimus, cum quæſtiunculas iſtas adjicere fuit in animo. Prætermiſſis etenim ferè innumeris quæſtionibus, quæ tùm de ſingulis B. Mariæ dotibus, tùm de variis Chriſti vitæ adjunctis inſtitui queunt; eas duntaxat attigimus, quæ aut ad hæreſeon confutationem, aut ad dilucidationem Scripturarum conferre valent.

PRIMA PARS

De S. Josepho.

QUÆR. 1. quiſnam fuerit Sanctus Joſephus? cur, & quomodò B. Virginem duxerit?

R. ad 1. S. Joſephum fuiſſe fabrum lignarium, ut apud Tertul. lib. de Carne Chr. cap. 7. & apud. Orig. lib. 1. contra Celſ. conveniebant Chriſtiani. S. Hilar. in Matth. Can. 14. opificem ferrarium fuiſſe Sanctum Joſephum exiſtimat. S. Ambroſius in cap. 3. Lucæ nihil apertè definit. Natalibus tamen nobiliſſimus fuit S. Joſephus, ut qui ex ſtirpe Davidicâ eſſet oriundus.

R. ad

R. ad 2. cenſuiſſe S. Epiph. hær. 51. S. Joſephum ex priori conjuge ſex filios ſuſcepiſſe, & 80. annos natum matrimonio ſibi junxiſſe B. Virginem. S. autem Hieronymus lib. adverſus Helvid. cap. 9. ità ſcribit: *Poſſumus hac æſtimatione poſſibilitatis contendere, plures quoque uxores habuiſſe Joſeph, quia plures habuerit Abraham, plures habuerit Jacob; & de his uxoribus fratres eſſe Domini: quod plerique non tam piâ, quàm audaci temeritate confingunt. Tu dicis Mariam Virginem non permanſiſſe: ego mihi plus vindico, etiam ipſum Joſeph virginem fuiſſe per Mariam, ut ex virginali conjugio virgo filius naſceretur.*

Cur autem S. Joſephus in uxorem ſibi aſciverit B. Mariam, quam intactam ſervaturus erat; Reſpondet S. Baſilius Hom. 25 de humanâ Chriſti generatione, divinitùs impulſum S. Joſephum connubio Mariæ fuiſſe conjunctum, ut ejus puritatis teſtis fieret domeſticus, hancque Virginem Beatiſſimam ab omni pravâ ſuſpicione eximeret; juxta verò Antiquiores aliquos, hujus matrimonii celebratio fuit conſtituta, ut Diabolum lateret Chriſti ortus, ne hic adverſarius infanti ſtrueret inſidias. Cum enim ex Virgine Meſſiam eſſe naſciturum Iſaias Propheta prænuntiaret, ideò Virgines omnes ex Davidicâ ſtirpe obſervabat Dæmon: A Mariâ verò utpotè nuptâ ſibi non cavit. Rationem hanc affert S. Ambroſ. lib. 2. in Luc. additque certiſſimo eſſe argumento de conſtanti perpetuâque B. Mariæ virginitate S. Joſephi dubitationem, ex conjugis graviditate profectam. Scilicet prægnantem Mariam deprehendens S. Joſephus, hæſit anxius admodùm. Si etenim Mariam, cujus pietatem mirabilem venerabatur, ut adulteriii ream pœnis lege ſancitis ſubjiciendam ad Judices detuliſſet, timendum erat, ne tam admirandæ pietatis foret oppreſſor iniquus. Si verò gravidam illam coram Judicibus non ſiſteret, periculum erat, ne adulterio patrocinari autoritate mariti videretur: cujus utriuſque incommodi ut ſcopulos vitaret, de uxore deſerendâ cogitavit, donec *Angelus Domini appareret in ſomnis ei, dicens*, Matth. 1. ℣. 21. *Noli timere accipere Mariam conjugem tuam: quod enim in eâ natum eſt, de Spiritu ſancto eſt.*

Sunt & adhuc apud Patres aliæ iſtius connubii cauſæ. Nam alii volunt id factum eſſe, ne Chriſtus ipſe videretur ſpurius, ideòque tanquam verus Meſſias non reciperetur à Judæis. Alii verò exiſtimant iſtud contigiſſe, ut Joſephus Mariæ & infanti adjumento eſſet atque cuſtodiæ. Quâ de re qui plura ſcire cupiet, legat S. Ignatium in Epiſt. ad Philadelp. Origenem Hom. 1. in diverſos Evangeliſtas, S. Hilarium Can. 1. in Matth. S. Chryſoſtomum Hom. 4. in Math. &c.

Obj. Ibi non eſt conjugium, ubi altera pars innupta dicitur, nec contrahere poteſt. Sed B. Virgo innupta dicitur, tùm in Eccleſiæ officio, tùm & à S. Hieron. in c. 1 Matth. Nec etiam contrahere poterat; cum non poſſet, emiſſo virginitatis voto, in corpus ſuum S. Joſepho poteſtatem tradere. Tam enim qui vovit matrimonio impar eſt, quàm ſint frigidi & impediti; cum præſertim de ſervandâ in perpetuum virgini-

tate non conditionatum, ſed abſolutum emiſſum eſt votum. Ejuſcemodi verò fuit B. Virginis votum: aliàs enim Angelum non ità compellâſſet Luc. 1. *Quomodò fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco?* Aut ſaltem facilè repoſuiſſet Angelus, ipſam utpotè juvenem ex viro ſuo filium ſuſcepturam; ſed quia erat ejus voti conſcius Angelus: *Virtus*, inquit, *Altiſſimi obumbrabit tibi.* Quamobrem Angelo morem non geſſit, niſi pollicitatione factâ, virginitati ſuæ nihil ex partu futuro iri detractum; imò dignitatis cumulum fore acceſſurum.

R. B. Virginem verè matrimonium cum S. Joſepho iniiſſe. Undè Matth. 1. ità Angelus ad eum: *Noli timere accipere Mariam conjugem tuam.* Nec enim tàm in corporum conjunctione poſita eſt matrimonii eſſentia, quàm in animorum conſenſione. Hinc ex S. Ambr. lib. de Inſtitutione Virginis, & S. Aug. lib. 1. de Nuptiis cap. 11. ſanctius & mirabilius fuit B. Virginis matrimonium, quia *hæc fœcunda ſine viro, prole diſpar, fide compar.* S. etiam Joſephus dictus eſt B. Mariæ conjux, ſed *mente quidem, non carne.* Hinc colliges quo ſenſu B. Virgo innupta dicatur in Eccleſiæ officio; quod nimirùm illibatam ſervaverit in matrimonio virginitatem.

Neque laudati Patres negant verum fuiſſe illud matrimonium. Scribit enim S. Auguſtinus c. 12. lib. 5. contra Julianum, cum Pelagianis verum non fuiſſe illud matrimonium diſputantem, in illo matrimonio tria matrimonii bona occurrere, nimirùm *fidem, prolem, & ſacramentum.* Eamdemque veritatem adverſus Helvidium propugnat S. Hieronymus.

Votum quidem virginitatis abſolutum voverat Virgo Beatiſſima, quemadmodùm exiſtimant SS. Greg Nyſſ. & Aug. Sed iſtud votum non impediebat, quominus in corpus ſuum poteſtatem ex mutuo conſenſu ligatam Joſepho traderet. Licet enim conjugatis ex mutuâ deliberatione ad ſanctioris vitæ genus excolendum à matrimonii uſu abſtinere. Eadem verò non eſt frigiditatis, ſeu impotentiæ ratio, utpotè quâ ſolvatur matrimonium ex naturæ legibus.

Inſt. Nullum fit matrimonium ſeceſſu alterutrius partis in Monaſterium ante matrimonii uſum. Igitur pariter nullum fit voto ante matrimonium emiſſo: Nam utrobique eadem occurrit ratio.

R. diſparem eſſe matrimoniorum illorum conditionem. Etenim dirimitur prius, quia fides data penitùs evertitur, nullumque ſervatur ex matrimonii bonis. In poſteriori verò fides in ſocietatis & vitæ piæ commodum remanet integra, quo bono vel ſolo remanente, cuſtoditur matrimonium; quo potiſſimùm tempore nondum Sacramenti dignitatem eſſet aſſecutum. In illâ quoque B. Virginis cum S. Joſepho ſocietate occurrebant tria matrimonii bona, ut exponit S. Aug. lib. 1. de Nupt. & Concup. cap. 11. his verbis: *Omne itaque nuptiarum bonum impletum eſt in illis parentibus Chriſti, proles, fides, ſacramentum. Prolem cognoſcimus ipſum D. Jeſum; fidem, quia nullum adulterium; ſacramentum, quia nullum divortium.*

Quær. 2. quomodò Luc. 3. S. Joſephus dicatur filius Heli, & Matth. 1. filius Jacobi.

Ad hanc quæſtionem tres afferri poſſe reſponſiones exiſtimat Sanctus Auguſtinus, tùm lib. 2. Quæſtionum Evang. q. 5. tùm & lib. 2. de conſenſu Evangeliſt. cap. 2. & 3.

Prima eſt, S. Joſephum Heli filium vocari, quòd gener fuerit ipſius Heli, alio nomine dicti Joachim, Mariæ patris; & in more apud Hebręos eſſet poſitum, ut generi ſocrorum filii dicerentur: Eundem verò Joſephum Jacobi filium appellari, quòd ipſe Jacob verè ipſius eſſet pater. Quæ quidem reſponſio non ſolùm placuit S. Auguſtino, ſed etiam Autori libelli de ortu B. Virginis, & aliis quàm pluribus. Attamen non parum difficultatis patitur hæc ſententia: Siquidem Evangeliſtæ verum Joſephi genus deſcribere voluerunt.

Secunda eſt, S. Joſephum fuiſſe Jacobi naturâ filium, Heli verò adoptione; quemadmodùm Ephrem & Manaſſes, cum eſſent naturâ filii Patriarchæ Joſephi; adoptione tamen filii fuerunt Jacob: ideòque ſuam quiſque Tribum effecit, ſicut cæteri ejus filii. Hanc Reſponſionem tradit idem S. Aug. in locis jam citatis, nempe l. 2. de Conſenſu Evangeliſt. c. 3. & lib. 2. Quæſtionum Evang. q. 5. ubi hæc habet: *Aut adoptio ſolvit iſtam quæſtionem, aut origo majorum, aut aliqua alia cauſa, quæ nobis in præſentiâ non occurrit.* Quæ verba, dum modeſtiſſimum S. Auguſtini animum referunt, quibuſcunque Theologis incitamento eſſe debent, ut nihil certò aſſerant, niſi quod ex ſacris Codicibus & Traditione Apoſtolicâ ratum fixumque habent.

Tertia tandem eſt, S. Joſephum fuiſſe filium alterius naturalem, alterius verò legalem. Scilicet Jacob & Heli fuere fratres, quorum alter ductâ uxore ſine liberis deceſſiſſet; alter, ut Lex pręcipiebat Deuter. 25. ex ductâ viduâ Joſephum ſuſceperit; qui propterea nunc illius, qui verè ipſum genuit; nunc illius, ex cujus uxore genitus eſt, filius nuncupetur. Hæc expoſitio ab ipſis, ut ait Julius Africanus, Chriſti cognatis accepta, & ab eodem Julio Africano relata, communi Antiquitatis conſenſu probata eſt, ut ab Euſeb. lib. 1. Hiſt. c. 7. à S. Hieron. in Matth. à S. Ambr. in Luc. à S. Aug. lib. 2. Retract. cap 7. & alibi, & à S. Joan. Damaſc. lib. 4. de Fide Orthodoxâ cap. 15. ubi ſic loquitur: *Ex ſerie Salomonis filii David, Mathan duxit uxorem, ex quâ genuit Jacob. Mortuo autem Mathan, Melchi, qui erat ex Tribu Nathan, filius Levi, frater verò Pantheris, nupſit uxori Mathan, matri quidem Jacob, & genuit ex eâ Heli. Erant igitur fratres uterini Jacob & Heli. Jacob quidem ex Tribu Salomonis, Heli verò ex Tribu Nathan. Defuncto autem Heli ex Tribu Nathan ſine liberis, accepit Jacob frater ejus ex Tribu Salomonis uxorem ejus, & ſuſcitavit ſemen fratri ſuo, & genuit Joſeph. Joſeph igitur naturâ quidem eſt filius Jacob ex deſcenſu à Salomone; ſecundum verò Legem, filius Heli ex Nathan.* Cæterùm hoc reperitur diſcrimen inter Patres prędictam expoſi-

tionem ſequentes; quòd ſcilicet nonnulli velint cum S. Ambroſio, Heli fuiſſe naturalem Joſephi patrem; Jacob verò legalem: Cæteri autem exiſtiment Heli fuiſſe legalem, & Jacob naturalem patrem. Horum ſententia eſt alteri longè anteponenda; non ſolùm quia plures ac meliores habet Autores, ſed etiam quia firmioribus nititur rationibus. Nam ut obſervarunt Julius Africanus & S. Auguſtinus, Evangeliſta Mathæus ex induſtriâ gignendi verbo uſus eſt, à quo de induſtriâ ab inuiſſe videtur S. Lucas. Nempè Matthæus ſcribit Jacobum genuiſſe Joſephum, quo vocabulo vera & naturalis generatio deſignatur: Lucas verò tradit Joſeph Heli fuiſſe, quibus vocabulis filiatio legalis ſignificatur.

Opp. Veriſimile non eſt Jacobum fratris ſui Heli defuncti uxorem duxiſſe. Nam juxta Legem Deuter. 25. nomen fratris filio ſuo indidiſſet; & proindè Joſephus dictus fuiſſet Heli.

R. à fratribus, qui defunctorum fratrum, aut propinquorum ducebant uxores, ut eorum nomina ſuſcitarent, filiis ex ejuſcemodi matrimonio ſuſceptis defunctorum nomina continuò impoſita non fuiſſe; ſicut nec eorum, è quibus ſuſcipiebantur. Sic lib. Ruth. cap. 4. ℣. 10. licet Booz viduam Mahalon in uxorem accipere ſe teſtificetur, ut ſuſcitet *nomen defuncti in hæreditate ſuâ, ne vocabulum ejus de familiâ ſuâ, ac fratribus, & populo deleatur:* Filium tamen ex Ruth ſuſceptum non Mahalon prioris mariti nomine, nec ſuo Booz, ſed Obed vocavit: Imò verò filiis etiam, qui legales non erant, ſæpiùs non imponebantur patrum nomina: Sic Davidis filii Davidis nomine appellati non ſunt. Utriuſque autem generis, patrum naturalium videlicet & legalium memoriæ conſulebatur, inſtitutâ duplici genealogiâ; quarum prima naturalem generationem referebat, altera verò legalem; in eâque prioris conjugis nomen inſerebatur: quâ ratione Tribuum & paternarum hæreditatum permixtio removebatur.

SECUNDA PARS
De B. Virgine.

QUÆR. 1. qui fuerint B. Virginis Parentes?

S. Hier. lib. adverſus Helvid. c. 7. ſentire videtur, Patrem B. Virginis fuiſſe Cleopham S. autem Aug. ſt. cap 9. lib. 23. con. Fauſtum Manichæum, qui juxta Helvidii ſententiam ſcripſerat B. Virginem ex quodam Joachim de Tribu Levi Sacerdote oriundam, ità reſpondet: *Hoc illud, quia Canonicum non eſt, non me conſtringit: ſed etiamſi hoc crederem, ipſum potiùs Joachim dicerem aliquo modo ad David ſanguinem pertinuiſſe, & aliquo modo ex Tribu Juda in Tribum Levi fuiſſe adoptatum; vel ipſum, vel ejus progeneratorem aliquem, vel certè in Tribu Levi ita natum, ut de ſtirpe David conſanguinitatem aliquam*

duceret: Undè colligitur de B. Mariæ parentibus tempore S. Auguſtini nondum conſtitiſſe.

Alia octavo ſeculo S. Joannis Damaſc. fuit ſententia lib. 4. de Fide Orthod. c. 1 . ubi ſic ſcribit: *Ex ſerie igitur Nathan filii David, Levi genuit Melchi, & Panthera. Panther genuit Barpanthera, ſic ab eo denominatum. Hic Barpanther genuit Joachim. Joachim vero genuit Sanctam Deiparam.* Et infrà: *Joachim ergo venerandam & dignam laude Annam in matrimonium duxit. Sed quemadmodum vetus Anna ſterilis facta, per votum & repromiſſionem habuit Samuelem; hunc in modum & hæc per ſupplicationem & repromiſſionem à Deo Deiparam profert.* Et orat. 1. de B. Mariæ Nativ. *O par Beatum, Joachim & Anna! Vobis omnis creatura obſtricta eſt. Per vos enim donum omnium donorum præſtantiſſimum Creatori obtulit, nempè caſtam matrem, quæ ſola Creatore digna erat.* Eâdem in orat. ſe hæc à S. Greg. Naz. accepiſſe teſtatur ipſe S. Joan. Damaſc. *Mea,* inquit, *non eſt hæc oratio, quanquam alioqui mea. Hanc enim diviniſſimam hæreditatem à Theologo Patre Gregorio accepi.* Cap. verò 15. lib. 4. de Fide Orthod. nihil ejuſcemodi ſe legiſſe in Scripturis fatetur: ſic enim habet: *Quòd Joſeph ex Davidicâ Tribu originem duxerit, Sanctiſſimi Evangeliſtæ Matthæus & Lucas liquidò demonſtrarunt: Verùm hoc inter eos diſcriminis eſt, quòd Matthæus ex Davide per Salomonem Joſephum deducit; Lucas autem per Nathan. At verò Sanctæ Virginis ortum uterque ſilentio præteriit.*

Quær. 2. num Beata Virgo in virginitate permanſerit in perpetuum?

R. toto vitæ decurſu virginitatem ſervaſſe B. Virginem, ut docet S. Epiph. hær. 78. ubi pro Hæreticis haberi ſcribit, qui Mariam poſt editum Chriſtum, cum Joſepho viro ſuo conſuetudinem habuiſſe dicerent: *Quod ab illis,* inquit, *aſſeverari permirum mihi videtur. Nec deſunt alii, qui in eodem errore verſantur, quos inter Schiſmaticos numeravimus in eâ Epiſtolâ, quam amicorum hortatu adversus illius dogmatis patronos ad nonnullos in Arabiâ ſcripſimus, in quâ pluribus contra illos de hoc argumento diſputavimus.* Ejuſcemodi vero homines in Apollinarem doctrinam ſuam referebant; eoſque Antidicomarianitas vocat S. Epiph. & variis argumentis confutat; præſertim quòd ad illa uſque tempora nemo B. Mariam appellaſſet, niſi Virginis præpoſito nomine. Addit Chriſtum S. Joanni matrem ſuam ideò commendaſſe, non Petro, aut Andreæ; quòd æquum maximè eſſet, ut Regina Virginum Dei mater conſtitueretur. Quæ veritas de perpetuâ B. Mariæ virginitate adeò conſtabat ubique quarto ſeculo, ut Helvidium tanquam hæreſeos reum, ſtatim atque prodiit, impugnarit S. Hieronymus, qui & lib. 1. adverſus Jovin. illud dogma ſic iterùm tradit: *Chriſtus Virgo, mater Virginis noſtri Virgo perpetua, mater & Virgo.* Et in cap. 44. Ezech. ℣. 2. *Pulchrè quidam portam clauſam, per quam ſolus Dominus Deus Iſraël ingreditur, Mariam Virginem intelligunt; quæ & ante partum, & poſt partum Virgo permanſit.* S. etiam Ambroſius immanem Hæreticorum

opinationem de infractâ B. Virginis integritate, ut ſacrilegam, & perpetuâ taciturnitate opprimendam deteſtatur lib. de Inſtit. Virg. cap. 5. *Et tamen*, inquit, *cum omnes ad cultum virginitatis Sanctæ Mariæ advocentur exemplo, fuerunt qui eam negarent Virginem perſeveraſſe. Hoc tantum ſacrilegium ſilere jamdudum maluimus.*

His veſtigiis non modò inſtitit S Auguſtinus, ſed & altiùs repetiit illius fidei fundamenta, videlicet ex eo quòd de ſervandâ virginitate votum emiſiſſet: hæc ſunt ejus verba lib. 5. contra Jul. c. 12. ubi de S. Joſepho ſic ſcribit: *Vinculum fidei conjugalis non ideò judicavit eſſe ſolvendum, quia ſpes commiſcendæ carnis ablata eſt*: Scilicet ob B. Mariæ votum de perpetuâ virginitate. Et lib. de ſanctâ Virginitate c. 4. *Profectò non diceret* (nempè Sanctiſſima Virgo:) *quomodò fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco: niſi Deo virginem ſe ante voviſſet? Sed quia hoc Iſraëlitarum mores adhuc recuſabant, deſponſata eſt viro juſto non violenter ablaturo, ſed potiùs contra violentos cuſtodituro, quod illa jam voverat.* Et tract. 10. in Joan. in ỳ. 12. cap. 2. *Undè fratres Domino? Num enim Maria iterum peperit? Abſit: Indè cœpit dignitas Virginum. Illa fœmina mater eſſe potuit, mulier eſſe non potuit.* Quam doctrinam inſtitutâ comparatione ſic expoſuit Tract. 28. in Joan. *Sicut in ſepulchro, ubi poſitum eſt corpus Domini, nec anteà, nec poſteà mortuus jacuit: ſic uterus Mariæ nec anteà, nec poſteà quidquam mortale concepit.*

Opp. 1. Poſt Chriſti partum filios ſuſcepit Beata Virgo; cum fratres Chriſti referantur Matth. 12. & Joan. 2. Hinc Tertul lib. de Monogam. cap. 8. ſcribit B. Virginem Chriſtum enixam eſſe, *ſemel nupturam poſt partum.*

R. hæc verba Matth. 12. & Joan. 2. non ità eſſe intelligenda, quaſi B. Virgo filios ſuſceperit, ſed eo ſenſu, quod plures habuerit cognatos. Hanc rationem ità explanat S. Auguſt. Tract. 10. in Joan. *Undè ergò fratres? Cognati Mariæ fratres Domini, de quolibet gradu cognati. Undè probamus? Ex ipsâ Scripturâ. Frater Abrahæ dictus eſt Loth; filius erat fratris ipſius. Lege & invenies, quia Abraham patruus erat Loth, & dicti ſunt fratres. Undè, niſi quia cognati? Item Jacob Laban Syrum habebat avunculum: frater enim erat Laban matris Jacob, id eſt Rebeccæ uxoris Iſaac. Lege Scripturam, & invenies, quia fratres dicuntur avunculus & ſororis filius. Quâ regulâ cognitâ, invenies omnes conſanguineos Mariæ fratres eſſe Chriſti.* Hæc etiam addit ex Matth. 12. *Sed illi Diſcipuli magis erant fratres; quia & illi cognati fratres non eſſent, ſi Diſcipuli non eſſent: & ſine causâ fratres, ſi Magiſtrum non agnoſcerent fratrem. Nam quodam loco, cum ei nuntiati eſſent mater & fratres ejus foris ſtantes; (ille autem cum Diſcipulis ſuis loquebatur) ait: Quæ mihi mater, vel qui fratres? Et extendens manum ſuper Diſcipulos dixit: Hi ſunt fratres mei; & quicumque fecerit voluntatem Patris mei, ille mihi mater, & frater, & ſoror eſt: Ergo & Maria, quia fecit ve-*

luntatem Patris. Quæ verò ſit ea felicitas Dei verbum audientium & exequentium, illuſtrant quæ ſubſequuntur: *Hoc in eâ* (nempè Mariâ) *magnificavit Dominus, quia fecit voluntatem Patris, non quia caro genuit carnem..... Indè felix, quia verbum Dei cuſtodit, non quia in illâ Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis, ſed quia cuſtodit ipſum Verbum Dei, per quod facta eſt, & quod in illâ caro factum eſt.*

R. ad 2. Tertullianum lib. de Monogam. ſecundas nuptias impugnare, & proindè nullius momenti eſſe hæc verba, ſi depravata non fuerint. Si tamen contextus genuinus ſit, Tertulliani propoſito adverſaretur. Beata quippè Virgo ſic bis nupſiſſet nimirùm ante & poſt Chriſti partum: undè invictum pro ſecundis etiam eximiæ pietatis virorum nuptiis argumentum repeteretur. Inſuper B. Virginem, licet poſt partum nuptam, peperiſſe filios non aſſerit Tertullianus.

Opp. 2. Adeò non conſtabat quarto ſeculo ex ſacris Codicibus Beatæ Mariæ virginitas perpetua, ut S. Baſilius Hom. 25. ſcripſerit dogma illud ad fidei ſubſtantiam non pertinere. Hæc ſunt ipſius verba: *Nam donec diſpenſabatur Chriſti generatio, neceſſaria erat virginitas: quid verò poſteà ſit factum, ad Myſterii hujus doctrinam non anxiè conquirendum eſt.*

R. S. Baſilium nihil aliud velle, quàm ubi de virgineo juxta Iſaiam Chriſti partu agitur, neceſſariò collocandam non eſſe operam in firmandâ fide de Mariæ virginitate poſt partum; non quòd liberum cenſuerit S. Pater utrumlibet opinari, ſed ne jungatur nova difficultas, de quâ lis nondum movetur. Verbis enim in objectione allatis hæc ſubjicit: *Verumtamen ne hoc eorum, qui Chriſtum amant, ferre cogantur aures, quòd genitrix Dei aliquandò deſierit eſſe virgo, has rationes ſufficere putamus.* Adeòque de perpetuâ B. Mariæ virginitate illi perſuaſum erat, ut petitam ex illis Matth. 1. verbis: *Non cognovit eam, donec peperit filium ſuum primogenitum*: objectionem ſolverit, & vocabulo, *donec*, tempus finitum non ſignificari probarit, ducto argumento ex iſtis verbis: *Ero vobiſcum uſque ad conſummationem ſeculi.* Quæ verba, ut docet, non innuunt Chriſtum in fine mundi receſſurum eſſe. Vocabulum etiam, *primogenitum*, æquè accipiendum eſſe contendit pro filio unico, ac pro eo, qui ex fratribus prior naſcitur: *Primogenitus*, inquit, *non omnino ad ſuccedentem prolem comparationem habet.* Quod oſtendit ex Lege Exod. 13. ℣. 2. ubi *primogenitum* dicitur *omne adaperiens primùm vulvam*, ut loquitur ipſemet S. Baſilius, qui perpetuam B. Mariæ virginitatem ibidem confirmat quâdam Zachariæ hiſtoriâ, *quæ ex Traditione*, inquit, *ad nos uſque pervenit.* Tùm ità narrat: *Zacharias Mariam poſt Domini Conceptionem in virginum loco conſtituens à Judæis inter Templum & Altare interfectus eſt, à populo nempè accuſatus, quòd prodigioſam inauditamque prædicaret, virginem videlicet parientem citra virginitatis corruptionem.* Cujus quidem hiſtoriæ veritatem licet quis indubitatam non eſſe aſſereret cum S. Hieronymo in cap. 23.

Matth. diffiteri tamen non poterit eam à S. Baſil. non fuiſse adducendam, niſi de perpetuâ B. Virginis integritate illi certò conſtitiſset. Ne verò cuiquam dubium ſuperſit de mente S. Baſilii circa B. Mariæ virginitatem; addemus ejuſdem Patris verba in Iſaiæ cap. 7. ubi ex ipsâ Scripturâ Judæos urget reclamantes Editioni 72. Interpretum, & dicentes, *non eſse poſitum in Hebræo, quod reſpondeat dictioni huic, hæc Virgo; ſed hæc juuencula, hæc puella, ſive adoleſcentula.* Et adverſus eos ità concludit: *Itaque Emmanuel ex S. Virgine ortus eſt.* Et addit: *Virgo hæc utique Legi Purificationis nequaquàm obnoxia erat. Scriptum eſt enim in Deuteronomio: quia mulier ſuſcepto ſemine pepererit maſculum, immunda erit ſeptem diebus. Ipſa autem (* nempè Maria *) cum citra copulam ſeminis facta ſit mater Emmanuelis, pura utique permanſit, ſancta, & intemerata Virgo; etiam poſtquam mater eſt effecta.*

TERTIA PARS

De Christo D.

QUÆR. I. cur Chriſtus præmiſerit S. Joannem, tanquam ſui præcurſorem?

Reſpondet S. Auguſtinus Tract. 2. in Joan. ante Chriſtum fuiſſe miſſum S. Joannem, ut per ejus teſtificationem Chriſtus, in quo latebat divinitas, agnoſceretur pluſquàm homo. Quemadmodùm enim qui ſauciis ſuis oculis videre Solem non poſſunt, parietem nihilominus à Sole illuſtratum conſpicere valent, & in illo Solis ortum dignoſcere: ſic ad Chriſti, quem peccatores & infirmi ad ſe venientem noſſe non poterant, ut luminis veri cognitionem Joannis miniſterio fuerunt adducti.

Quæritur 2. cur in præſepi, tam pauper, tamque humilis natus ſit Chriſtus?

Sic Reſpondet Theodotus Epiſcop. Ancyræ in Hom. de Nativit. parte 3. Conc. Epheſ. Non advenit, inquit, ſonitu perſtrepens, tanquam Deus; neque tonitruis aures percutiens, ſicut olim aſpectabilis fuit Judæis, ut timorem incuteret; neque cum imperiali faſtigio; neque cum Archangelorum ſatellitio: Non enim ſuarum Legum fugitivum terrere volebat; ſed cum eſſet omnium Dominus, in formâ tamen ſervi pauper, ex Virgine paupere, in loco ignobili, & in Regione obſcurâ naſci voluit, & omnia vilia ſuſcepit; ut non cum ſtrepitu, ſed potiùs cum gratiâ & bonitate ad ſuos veniret. Si enim ex ditiſſimis parentibus eſſet oriundus, dicerent Infideles Orbem ab illo ad Evangelicam doctrinam adductum fuiſſe; quoniam divitias largiretur.

Quær. 3. cur Lucas, ducto ab Adam initio, Chriſti Genealogiam deſcripſerit?

Reſpondet S. Irenæus lib. 3. adverſus Valentin. cap. 3. hanc eſſe rationem,

tionem, quòd nempè Chriſtus omnia in ſe unum, & ad Adamum uſque adunaverit & reſtaurarit.

Quær. 4. quâ ratione etiam tradat Matthæus Joram genuiſſe Oziam; cum immediatè Ochoziam genuerit Rex Joram; Ochozias verò Joam; Joas Amaſiam; & Amaſias Oziam hunc, ſive Azariam?

R. à Joram non immediatè procreatum fuiſſe Oziam, treſque Reges à Matthæo prætermiſſos fuiſſe, non quòd alios in Genealogiâ deſignatos impietate ſuperaverint; (nam longè ipſis pejores fuerunt Achaz & Manaſſes) ſed partim quòd, inquit S. Hieronymus, Myſterii cujuſdam causâ tres generationum teſſeradecades erant texendæ; partim etiam, (quod & ad veritatem propiùs accedit) quia Rex Ochozias, ut habetur lib. 4. Reg. cap. 8. Achabi ex Jezabel impiiſſimâ Reginâ filiam, uxorem duxerat. In peccatorum verò pœnam Achabi poſteritatem omnem Dei juſſu delendam & extirpandam eſſe prædixerat Elizæus lib. 4. Reg. cap. 9. quod non modò Jehu executus eſt, ſed & Athalia Jorami Regis Juda uxor, & Ochoziæ mater, quæ, ut Regiam autoritatem invaderet, occidit omnes filii ſui filios, præter Joram clam ſubreptum à Joſabâ Regis Ochoziæ ſorore, & Joiadæ Pontificis uxore.

Quær. 5. quis ille ſit Caïnan, qui in Genealogiâ Chriſti Luc. 3. ab Arphaxado genitus dicitur; cum Hebræi Codices, ut & Chaldæus Paraphraſtes, ac utraque Editio Samaritana, ab Arphaxado immediatè genitum Sale referant.

Reſpondent quidam Caïnanum non ſolùm Moyſi, ſed & 72. Interpretibus, & S. Lucæ fuiſſe ignotum; & Librariorum errore in Textum irrepſiſſe; cum in omnibus vetuſtis novi Teſtamenti Codicibus non occurrat, nec primis Eccleſiæ temporibus apud S. Lucam, nec apud 72. Interpretes extaret. Nam Joſephus, qui græcè ſcripſit, & Septuaginta ſecutus eſt, Caïnani non meminit lib. 1. Antiq. cap. 7. nec etiam meminerunt, qui ex noſtris adhæſerunt 72. Interpretibus, ut S. Irenæus lib. 3. adverſus Valentin. S Epiph. Hær. 55. contra Melchiſedecianos, S. Hier. in Traditionibus Hebraïcis in Geneſim, ubi Caïnanum prætermittit, licet de Codicum Hebræorum & Græcorum diſſenſione diſſerat: neque nunc Græci Codices illud nomen referunt; nec Editio Romana & Pariſienſis, quæ omnium ſunt caſtigatiſſimæ; nec Rabbi Moſes; nec Codices. Hebr. Chald. & Samarit. Beroſus quoque Chaldæus Græcis Interpretibus antiquior, decimâ poſt diluvium generatione floruiſſe Abrahamum ſcripſit; quod cum Caïnano conſiſtere non poſſet. Quapropter miratur Beda præfat. in Acta, cur 72. Interpretibus adhærens S. Lucas, Caïnanum adjecerit; cum juxta Hebraïcum Textum à diluvio uſque ad Abrahamum decem tantùm ſint generationes, & adjecto Caïnano eſſent futuræ undecim. Quamobrem Caïnani nomen Theologis quibuſdam videtur ſuppoſititium, & Librariorum errore, aut incuriâ inſertum.

Alia verò eſt aliorum Theologorum ſententia, & pro Caïnano ſtant;

quòd ſcilicet apud S. Lucam, 72. Interpr. S. Theophilum Antioch. lib. 3. ad Autolicum, Euſeb. in Chronico, &S. Aug. lib. 16. de Civit. cap. 3. Caïnanum legant; nec illum ex S. Lucâ expungat S. Hieronymus, occurratque in vulgatâ Editione, etiam juſſu Xiſti V. & Clem. VIII. emendatâ & probatâ; quòd denique in Eccleſiâ quotidiè legatur Caïnan, quaſi ex S. Lucâ; & ex Seſſ. 4. Conc. Trid. anathema dicatur Libros Scripturæ integros pro Canonicis non habenti, *prout cum omnibus ſuis partibus in Eccleſiâ legi conſueverunt, & in veteri Vulgatâ Latinâ Editione habentur.*

At priores Theologos non movent hæc momenta, cum Gen. 10. & lib. 1. Parap. cap. 1. juxta Vulgatam dicatur Arphaxad genuiſſe Sale, non Caïnanum; & definitio Concilii ad capita, & libros, qui ab Hæreticis è numero Canonicorum tollebantur, pertineant; & ob iſtam ſententiam nihil de Vulgatæ Editionis autoritate decedat. Probata enim fuit tantummodò in iis, quæ ad fidem ſpectarent: in aliis quippè ſummorum Pontificum ſolicitudine fuit examini ſubjecta, etiam poſt Synodum Trid. & variis mendis expurgata.

Quær. 6. quânam loquendi ratione fuerit uſus Chriſtus?

Reſpondet S. Juſtinus in Apol. ad Antonin. breves & compendioſos fuiſſe Chriſti ſermones. Addit Origenes lib. 6. contra Celſum, ipſum Chriſtum non fuiſſe ſectatum dicendi genus ambiguum, inſtar Sophiſtarum; adulatorium & facetum more Cavillatorum; aut elaboratum inſtar Oratorum: ſed cum Dei eſſet Ratio & Verbum, & hominum Servator, dignè Deo locutum fuiſſe ſemper; licet orationem ſuam in hominum omnium commoda ſemper attemperaret.

Quær. 7. cur Chriſtus laboraverit manibus?

Reſpondet S. Juſtinus in Dial. cum Triph. ideò Chriſtum manibus aratra fabrilia confeciſſe, ut per hæc juſtitiæ ſigna nobis exhiberet, vitamque otioſam damnaret.

Quær. 8. quomodò, & cur cruci affigi voluerit Chriſtus?

Reſpondet ad 1. Orig. lib. 2. contra Celſ. voluiſſe Chriſtum palàm & publicè mori, ne hominum oculis diceretur ſe ſubduxiſſe.

Reſpondet ad 2. Lactantius c. 26. l. 4. Inſtit. Chriſtum voluiſſe tam pudendo mortis generi ſe ſubjicere; *primùm, quòd is, qui humilis advenerat, ut humilibus, & infirmis opem ferret, & omnibus ſpem ſalutis oſtenderet; eo genere afficiendus fuit, quo humiles & infirmi ſolent; ne quis eſſet omninò, qui eum non poſſet imitari. Deindè, ut integrum corpus ejus ſervaretur, quem die tertiâ reſurgere ab inferis oportebat...... Extendit ergò in Paſſione manus ſuas, orbemque dimenſus eſt, ut jam tunc oſtenderet ab ortu Solis uſque ad occaſum magnum populum ex omnibus linguis & Tribubus congregatum ſub alas ſuas eſſe venturum, & ſignum illud maximum atque ſublime, frontibus ſuis ſuſcepturum. Cujus rei figuram Judæi etiam nunc exhibent, cum limina ſua de cruore Agni notent.*

Quær. 9. quid de Eclypſi, quæ in morte Chriſti contigiſſe fertur, ſit cenſendum?

Reſpondet Orig. Tract. 35. in Matth. Solem obſcuratum fuiſſe, non verò Eclypſim paſſum. Addit idem Autor, quoſdam hæc verba, *Obſcuratus eſt Sol*, mutaſſe in iſta, *Defecit Sol*; quòd ſcilicet in mentem ſibi non poſſent inducere tenebras abſque Eclypſi contingere poſſe; vel etiam ut falſi arguere poſſent Evangelia. Cenſet adhuc ipſe Origines, tenebras extra Jeruſalem non fuiſſe extenſas. S. autem Aug. Ep. 80. veram Eclypſim contigiſſe exiſtimat, hincque repetendam eſſe prodigii rationem, quòd tempore Plenilunii Eclypſim Sol paſſus fuerit.

Quær. 10. quomodo, & cur in Cœlos aſcenderit Chriſtus?

R. ad 1. Chriſtum in Cœlos aſcendiſſe cum corpore & animâ, ſicuti patet ex his verbis Act. 1. v. 9. *Videntibus illis elevatus eſt: & nubes ſuſcepit eum ab oculis eorum.* Hanc fidem referunt Symbola, ſcilicet Apoſtolicum, Nicænum, Conſtantinop. & cætera; indèque S. Auguſt. lib. de Agone Chriſtiano cap. 25. eos confutat, qui corpus Chriſti in Cœlo eſſe negarent, quòd ſcriptum eſset: *Nemo aſcendit in Cœlum, niſi qui de Cœlo deſcendit*: Reponitque S. ipſe Doctor, idem Verbum deſcendiſse ſine corpore; aſcendiſse verò cum corpore. Addit etiam ex Apoſt Epheſ. 4. ℣. 8. Chriſtum aſcendentem ſecum duxiſse Sanctos, qui in captivitate ſubterraneâ detinebantur, & more Principum, qui die inaugurationis dona magnifica largiuntur, plurima etiam hominibus contuliſse beneficia.

Reſpondet ad 2 S. Auguſtinus in Pſ. 26. Chriſtum ideò in Cœlos aſcendiſse, ut nos excitaret ad cœleſtem palmam conſequendam, utque domum noſtram jam in capite dicatam oſtenderet.

S. Cyrillus Alex. lib. ad Reg. aliam Aſcenſionis hujus cauſam profert, videlicet ut naturam humanam olim propter peccatum exoſam, Patri æterno offerret, & in ſeipſo nos Patri commendatos redderet. Addit Autor Operis imperf. apud S. Chryſoſt. Hom. 54. aſcendiſse Chriſtum; ut fideles, eo abſente, ſibi fide & operibus bonis viam ad cœleſtem Patriam ſternerent. Nam, præſente Chriſto, nec tentari fideles poterant, nec probari, num eſsent veri fideles: quoniam ſi ſit præſens non creditur, ſed videtur; ſed cum abeſt, creditur, & timetur. Servi enim fides & ſtudium, domino abſente, probatur: quidquid verò fecerit, præſente domino, non eſt laus ſervi, ſed domini.

QUÆSTIO DECIMA-TERTIA:

De Cultu, Chriſto, & ipſius Cruci, itemque B. Virgini, Angelis, Sanctis, & Sanctorum Reliquiis, & Imaginibus debito.

ARTICULUS PRIMUS.

Quis Chriſto debeatur Cultus?

REM tùm contra Ethnicos & Judæos, tùm adverſus trium priorum ſeculorum Hæreticos, tùm & in Sectatores Arii quæſt. de Trin. jam actam ne videamur agere; Dei Filio, utpotè Deo, Latriæ cultum debitum invictis argumentis firmatum ſupponimus. Talem ſcilicet cultum Chriſto, quem Deum negabant Ariani, deferendum non eſse propugnabant. Quidam verò Apollinariſtæ, longè alieno principio innixi, carnem Chriſti adorandam aſſerebant; quòd, ut arbitrabantur, eſset Verbo coæterna. Dei & hominis ſecretione factâ, Chriſto, ut Deo, & ſeorſim, latriam deferebant Neſtoriani; homini verò ſeorſim negandam eſse conteſtabantur. A Gaufredo S. Bernardi diſcipulo & comite circa cultum Chriſto homini debitum erroris in Epiſt. ad Cardinalem Albanenſem incuſatur Gilbertus Porretanus: Ab aliis autem vindicatur, quòd ei in Concilio Rhemenſi, præſide Eugenio III. nihil ſimile fuerit exprobratum; & quòd in celeberrimâ Bibliothecâ Victorinâ extet Gilberti liber manuſcriptus, qui nihil niſi catholicum de adoratione Chriſto deferendâ continet.

Qui hoc in cultu periculum omne declinare ſtudent, ad unicum ſuppoſitum, videlicet Chriſtum, attendant neceſſe eſt; nec ullatenùs humanam Chriſti naturam ſeorſim ſpectent, ſed dicant cum S. Athan. in Ep. ad Epictetum Corinthiorum Epiſcopum: *Eum adoramus, non quòd Filium à Verbo ſegregemus; ſed quia eundem hunc eſſe agnoſcimus, per quem omnia facta ſunt, & per quem nos liberati ſumus.*

CONCL. Chriſtus Deus homo adoratione, ſeu cultu latriæ eſt colendus.

Hanc nos veritatem Chriſtus edocuit, & ab eo acceptam exemplo ſuo & doctrinâ firmarunt Apoſtoli, & ab Apoſtolis traditam continuis ſeculis ad poſteros tranſmiſerunt Apoſtolorum ſucceſſores.

1° ità docuit Chriſtus. Joan. quippè 9. adorationem in fide poſitam à cœco nato exigit ℣. 35. *Tu credis*, inquit, *in Filium Dei?* Ad quam interrrogationem ſic reſpondit cœcus ℣. 38 *Credo Domine. Et procidens adoravit eum.* Eundem latriæ cultum ſibi aſſerit Joan. 5 ℣. 22. & 23. *Neque Pater*, inquit, *judicat quemquam, ſed omne judicium dedit Filio, ut omnes honorificent Filium, ſicut honorificant Patrem. Qui non honorificat Filium, non honorificat Patrem, qui miſit illum.* Quam Patri debitam adorationem nec poſtulaſſet, nec ſibi deferri paſſus eſſet Chriſtus, niſi fuiſſet debita; cum Sathanæ hunc latriæ cultum poſtulanti repoſuerit Matth 4. ſoli Deo debitam eſſe adorationem, adductis his verbis Deuteron 6. ℣. 13. *Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſervies.* In eâ quoque doctrinâ Diſcipulos inſtituit ipſe Chriſtus, ut palam eſt ex agendi ratione SS. Petri, Pauli, Barnabæ, & Joannis Act. 10. v. 25. Act. 14. & Apoc. 22. v. 9.

2° Eam quoque adorationem Chriſto debitam exemplo ſuo confirmarunt Apoſtoli, ut Matth. 14. v. 33. ubi legitur eos, qui in naviculâ erant, ſedatâ tempeſtate graviſſimâ, veniſſe & adoraſſe Chriſtum, dicentes: *Verè Filius Dei es.* Similem adorationem Chriſto ſuſcitato exhibuerunt Apoſtoli Matth. 28. v. 17. *Et videntes eum adoraverunt.* Item Joan. 20. v. 28. Chriſtum adorat Thomas, dicens: *Dominus meus, & Deus meus.* Et v. 31. *Hæc autem ſcripta ſunt, ut credatis, quia Jeſus eſt Chriſtus Filius Dei; & ut credentes vitam habeatis in nomine ejus.*

3° Hanc etiam fidem Orbi univerſo manifeſtam fecerunt Apoſtoli, eamque conſtanter prædicaverunt, ut S. Paulus tùm Hebr. 1. v. 5. ubi ab Angelis ipſis Chriſto nato adorationem exhiberi oſtendit ex his Pſ. 96. verbis: *Et adorent eum omnes Angeli Dei:* tùm & Philipp. 2. v. 10. ubi docet, eundem latriæ cultum ab omnibus, etiam ab ipſis Dæmonibus, Chriſto tribui: *In nomine Jeſu*, inquit, *omne genu flectatur cœleſtium, terreſtrium, & infernorum.* An verò Apoſtoli debellatores idololatriæ Chriſto adorationem deferendam ubique fuiſſent conteſtati? An qui ſubſecuti ſunt Apoſtolos, tantoperè laboraſſent in vindicando illo cultu adverſus Ethnicos & Judæos, qui locum indè Religionis incuſandæ captabant, & opponendi, Chriſtianos exequi, quod in Ethnicis damnabant, ſcilicet rei creatæ adorationem.

Denique doctrinam hanc ab Apoſtolis traditam continuis ſeculis ad poſteros tranſmiſerunt Apoſtolorum ſucceſſores, ut Smirnenſes in Epiſt. de Martyrio S. Polycarpi: *Illum enim*, inquiunt, (Chriſtum ſcilicet) *utpotè Filium Dei adoramus.* Sic etiam S. Juſtinus in Dial. cum Triph. hanc veritatem ex Scripturis probat, ut ex hoc loco Pſ. 44. v 13. *Ipſe eſt Dominus Deus tuus, & adorabunt eum: hiſce verbis*, inquit, *ſatis diſertè eſt judicatum, ampliſſimum eum habere à rerum Creatore teſtimonium, adorandum nimirum eſſe Deum & Chriſtum. Crede homo homini, & Deo; crede homo Deo viventi.* Ità quoque Orig. Hom. 5. in

Iſai. *Adoramus nos ſcabellum pedum Dei: Caro ſiquidem Domini honorem Deitatis aſſumit.* Cum autem Ethnicorum argumenta renovarent Ariani, Catholiciſque adorationem creaturæ opponerent, quòd nempè Chriſto latriæ cultum exhiberent; ità reſpondet S. Athan. in Epiſt. ad Adelphium: *Non creaturam adoramus, abſit: in Ethnicos & Arianos iſtiuſmodi delirium competit: ſed Dominum rerum creatarum incarnatum Verbum Dei adoramus. Nam tametſi caro ipſa per ſe pars ſit rerum creatarum; attamen Dei corpus effecta eſt: neque iſtiuſmodi corpus ſeorsùm diſcriminatum à Verbo adoratione proſequimur; neque Verbum adoraturi, Verbum à carne longè ſeponimus; ſed cum ſciamus, ut dictum eſt, Verbum carnem eſſe factum, illud jam in carne ſitum Deum agnoſcimus.* Et infrà perſtringit ut impios, qui dicere audeant: *Non adoramus Dominum cum carne; ſed disjungimus corpus, & illi ſoli latriæ cultu ſervimus.* Subdit paulò poſt: *Tandem cognoſcant nos, qui Dominum in carne adoramus, non creaturam adorare, ſed Creatorem corpore creato indutum.* Et versùs finem: *Illud ipſum Verbum, noſtræ ſalutis gratiâ hominem factum, adoramus; non ut parem in pari corpore, ſed ut Dominum in ſervili ſchemate, & opificem conditoremque in re conditâ conſtitutum.*

In Catholicos parem calumniam immittebant Apollinariſtæ, quos idem S. Athanaſius ità confutat lib. de Incarn. Chriſti: *Nos rem creatitiam non adoramus. O ſtulti, cur non cogitatis, creatum Domini corpus non offerre debere adorationem ejus, qui increatus eſt? Et quia increati corpus factum eſt, ideò ejus corpus dicitur, cujus factum eſt: ac proindè illi ſacra offertis, adhibetiſque veſtram adorationem, eâque de causâ ritè legitimâque ratione adoratur, & divinâ adoratione colitur: Deus enim Verbum eſt, cujus proprium eſt corpus.*

Eoſdem Hæreticos hac comparatione in ſententiam penitùs abſonam impellit S. Epiph. in Ancor. *Nemo adeò inſanus eſt*, inquit, *ut Imperatorem adorare cupiens, ei dicere audeat: Digredere ex illo tuo Auguſtali, ut adorem te. Ità ergo nemo unigenito filio dixerit: Depone corpus, ut adorem te; quin potiùs ipſum adorat cum corpore unigenitum, increatum cum Templo ſancto, quod veniens aſſumpſit.*

Ex hac conſtanti veritate in Euchariſtiâ Chriſtum eſſe adorandum colligunt SS. Ambr. lib. 3. de Spiritu Sancto cap. 12. & Aug. in Pſal. 98. & alii, ubi de Euchariſtiâ laudandi, qui eodem ſenſu, quo Orig. mox hæc verba Pſ. 98. *Adorate ſcabellum pedum ejus*, interpretantur, & impleri ſignificant adoratione Chriſto homini exhibitâ.

Adverſus Neſtorianos pugnavit pro eodem dogmate S. Cyrillus Alex. in 8. Anathematiſmo cum aliis miſſo ad Neſtor. *Si quis*, inquit, *audet dicere aſſumptum hominem unà cum ipſo Dei Verbo adorandum, unà cum illo glorificandum, tanquam alterum in altero exiſtentem, (nam Particula*, cum, *addita hoc cogit intelligi; & non magis unâ reverentiâ veneratur Emmanuel, unamque ei glorificationem attribuit,*

juxta quod Verbum caro factum eſt) Anathema ſit. Quam Expoſitionem Synodus Chalcedonenſis Act. 5. in fidei definitione cum aliis Synodicis S. Cyrilli Epiſtolis ratam habuit, confirmaruntque Synodus 5. Can. 9. Collat. 8. & Later. ſub Martino I. Conſult. 4. Can. 9. ubi ſic habetur: *Si quis adorari in duabus naturis dicit Chriſtum ..... aut ſi quis non unâ adoratione Deum Verbum incarnatum cum ejus carne adorat, juxta quod ſancta Dei Eccleſia ab initio traditum eſt, talis Anathema ſit.*

Ex quibus omnibus colligendum ſupereſt, unicâ adoratione colendum eſſe Chriſtum. Si enim exhiberetur duplex adoratio, altera Verbo, altera verò humanitati; profectò idololatriæ ſcelus non declinaretur, divideretur que Deus ab homine. Quocirca, ne vel leviter ad Neſtorianas ſecretiones tam religiosè à ſanctis Patribus improbatas accedant Candidati; aut iis inuratur idololatriæ labes, quam Arianis Filium Dei creaturam tantummodò profitentibus inuri poſſe non diffitetur S. Athanaſius verbis mox laudatis; ipſi ſummo ſtudio laborent in removendo ab humanitate Chriſti ſeorſim ſumptâ divino cultu.

Opp. Ex unitate perſonæ fieri non debet, ut Verbo & humanitati Chriſti cultus idem tribuatur; ſicut nec ex diverſitate perſonæ oritur cultûs varietas; cum divinæ Perſonæ adorentur eodem cultu. Immò verò ob naturarum in Chriſto diverſitatem exhibendus eſt diverſus cultus; quemadmodùm è contrario tribus Perſonis ob unitatem naturæ defertur eadem adoratio. Scilicet, ne Deus & res creata eodem excipiantur cultu, adoratione relativâ colenda eſt humanitas; divinitati verò ſerviendum eſt abſoluto cultu latriæ. Cum enim in Chriſto non colatur humana natura, niſi propter Verbi divinitatem, juxta receptum illud axioma: *Propter quod unum quodque tale, & illud magis:* Sanè præcellentior Chriſti divinitati exhibendus eſt cultus, quàm ejus humanitati.

R. idcircò tribus Perſonis divinis eundem exhiberi cultum; quia ob naturæ unitatem eadem eſt in omnibus excellentia. Quamobrem cum in Chriſto pariter unica ſit excellentia, licet variæ ſint in eo naturæ, ideò exhibenda illi non eſt varia adoratio. Hinc procul exulet relativa humanitatis adoratio, quam qui vellet admittere, ſecretionem hominis à Perſonâ Verbi tam ſolicitè à Patribus mox laudatis depulſam inducere videretur. Relatiuus enim cultus nunquam exhibetur, niſi rebus à ſe invicem ſejunctis, & quibus nihil debetur ex ſe, ſed tantùm ob relationem ad aliud ſingulari veneratione dignum: cujuſcemodi eſt v. c. tabella Chriſti, quæ nihil exigit, ſi materiæ, colorum, & induſtriæ pictoris ratio ſola habeatur, ſed prout ob oculos Chriſtum ponit. Dum verò latriæ cultus Verbo defertur, non ſejungitur caro. Proindè nec *creaturam adoramus*, ut habet S. Athan. in Epiſt. ad Adelph. *ſed Verbum Dei incarnatum ..... ſed Creatorem corpore creato indutum, ... Dominum in ſervili ſchemate, & opificem conditoremque in re conditâ conſtitutum.* Quâ reſponſione poſitâ ruit objectio petita ex laudato

norem enim illum ſibi exhibitum probarunt Angeli; latriæ verò cultum à ſe conſtanter depulerunt, ut Judic. 13. v. 16. *Si vis holocauſtum facere*, inquit Angelus ad Manuie, *offer illud Domino.* Item Apoc. 22. v. 8. hæc de ſeipſo refert S. Joannes: *Poſtquam audiiſſem, & vidiſſem, cecidi, ut adorarem ante pedes Angeli, qui mihi hæc oſtendebat: & dixit mihi: vide ne feceris: conſervus enim tuus ſum, & fratrum tuorum Prophetarum, & eorum, qui ſervant verba Prophetiæ libri hujus: Deum adora.* Undè S. Aug. lib. 20. contra Fauſt. cap. 21. ità ſcribit: *Etiam ipſi .... vel Angeli exhiberi ſibi nolunt, quod uni Deo deberi norunt.... ſicut in Apocalypſi legimus.* Non peccarunt ergo Patriarchæ, cultum Angelis deferendo; neque peccarunt Angeli, de cultu illo venerationis tacendo: imò potiùs peccaſſent Patriarchæ, non exhibendo cultum, qui Angelicæ reſponderet excellentiæ. Conclamat enim lex naturæ, cuique quod ſuum eſt eſſe reddendum. Quam naturæ legem ità expreſſit Apoſtolus Rom. 13. v. 7. *Reddite ergo hominibus debita: cui tributum, tributum; cui vectigal, vectigal; cui timorem, timorem; cui honorem, honorem.* Nunc ergò temporis quis Catholicos à peccato eximeret, ſi negarent Angelis honorem tot. nominibus commendatum?

Probatur ſecunda pars. Sanctis laudabiliter in Eccleſiâ præſtatur honos. Nam ille cultus, qui juſtis ob Deum in illis dominantem exhibetur, tam altè quibuſque piè juſtèque ſapientibus fuit continuò infixus, ut Sanctos ſingulari honore fuerint proſecuti, nec illis interdum venerationem negarint impii. Legantur quanto in honore fuerint Abrahamus, Iſaac, Jacob, Moyſes, Prophetæ, itemque piiſſimi Reges, ut Joſaphat, & Ezechias &c. Ponderentur hæc Elizæi verba, cum ſcilicet Joram Rex Iſraël, Joſaphat Rex Juda, & Rex Edom cum exercitu ſiti exareſcerent, & rogaretur Elizæus, ut ſolatio eſſet *Vivit Dominus exercituum*, inquit Elizæus lib. 4. Reg. cap. 3. v. 14. Regem Iſraël alloquens, *in cujus conſpectu ſto, quod ſi non vultum Joſaphat Regis Juda erubeſcerem, non attendiſſem quidem te, nec reſpexiſſem.* Venerationi igitur erat Prophetæ Joſaphat Regis meritum, & quidem tantæ, ut quod impio Regi negabat, tùm rubore ſuffuſus ad Joſaphat conſpectum concedat.

Hoc religioſa virtutis Sanctorum æſtimatio ex Spiritu Sancto profecta, in novi Teſtamenti filios fuit adeò conſtanter tranſmiſſa, ut vel ipſis prioribus Eccleſiæ ſeculis, Sanctis dum vitam agerent, & eorum memoriæ, cum dormirent, haberetur magnus honor. Ne verò prævertantur laudanda inferiùs monimenta, ubi de Sanctorum Reliquiis & invocatione agendum erit; dicam paucis, exemplo eſſe venerationem S. Jacobi Hieroſolymitani Cathedræ ſervatam, cujus reverentiæ rationem hanc affert Euſebius lib. 7. Hiſt. cap. 19. *Satis perſpicuè declarantes, qualiter tùm antiquiores, tùm noſtri temporis Chriſtiani, Viros ſanctos ob ipſorum erga Deum amorem debito ſemper honore venerati ſunt, & hactenùs venerantur.* Solemnis etiam fuit honor delatus Sanctis Igna-

tio & Polycarpo. Namque S. Ignatii Reliquias, ut Theſaurum inæſtimabilem, è Romanâ Urbe reportarunt Antiochiam Fideles, ſummo pietatis zelo ducti. Quæ pietas eluceſcebat in admonendis Eccleſiis de celebrandâ S. Martyris annuâ memoriâ die Martyrii: quam honorificentiam vocabant communicationem cum ſancto Martyre; ſeu *communicare Athleta & virili Chriſti Martyri, & glorificare Dominum Jeſum Chriſtum in ipſius memoriâ*; ſicuti referunt Acta Martyrii S. Ignatii. Item legimus in Epiſt. Eccleſiæ Smyrnenſis ad cunctas Ponti Eccleſias, eam fuiſſe Fidelium erga S. Polycarpum venerationem, ut, cum veſtes martyrio tradendus deponeret, *ſinguli Fideles viri nuda ejus tangere & oſculari membra cuperent. Plenitudine enim bonæ conſcientiæ redundabat.* An præſtantiora primævæ illius erga Sanctos pietatis argumenta poſtulari poſſent, & fundamenta, videlicet plenitudo bonæ conſcientiæ, & Martyrii gloria? Adeò ſolemnis erat tunc temporis ea pietatis ſignificatio, ut, teſte illâ Eccleſiâ, Diabolus autor fuerit Herodi Præſidi ad negandum Chriſtianis S. Polycarpi corpus, ne honorem ſancto illi viro deferrent.

De ſimilibus in Martyrum honorem feſtivitatibus diſſerit Euſeb. lib. 10. Hiſt. cap. 1. Et lib. 4. de vitâ Conſtantini cap. 60. ſcribit, Conſtantinum in honorem Apoſtolorum erexiſſe Eccleſiam, & in eâ ſibi locum ſepulturæ deſignaſſe: *Incredibili alacritate fidei proſpiciens*, inquit, *ut corpus ſuum communem cum Apoſtolis appellationem poſt obitum ſortiretur, quò ſcilicet precationum, quæ in honorem Apoſtolorum ibi celebrandæ erant, etiam mortuus particeps fieret.*

Ex illo ſperato apud Deum patrocinio, aliiſque capitibus oriebatur veneratio, quam inter Imperatores Conſtantinus ab Epiſcopis Martyribus, & eruditiſſimis Viris inſtitutus profitebatur; & Sanctis, dum viverent, ut Antonio, atque Paphnutio Epiſcopo & Martyri, aliiſque Sanctis præſtabat. Sanctis pariter honorem retulerunt ejus filii, ut S. Athanaſio Conſtantinus & Conſtans. Sanctum quoque Ambroſium Mediolanenſem veneratus eſt Theodoſius Mag. Sed prolixior eſſet narratio noſtra, ſi honorificas, quæ Sanctis præſtitæ fuerunt, teſtificationes referre vellem. Quamobrem hoc unum dico, adeò fuiſſe publicam hanc venerationem, ut illam Chriſtianis Ethnici vitio verterent, uti referunt SS. Athan. lib. de Virginit. & Aug. Ep. 44. ad Madaur.

Denique tam ampla ex illo cultu Sanctis delato commoda perceptum iri ſperabant ſanctiſſimi & eruditiſſimi Patres, ut non mediocrem in illo promovendo collocarent operam, ut S. Baſ. tùm in Ep. 291. tùm & in Homiliis in S. Gordium, & in 40. Martyres; S. Greg. Nyſſ. in eoſdem Martyres; SS. Ambroſ. & Aug. ubi de SS. Gervaſio & Protaſio; Concilii Conſtantinop. I. Patres, ubi de S. Meletio; & tandem Concil. Epheſinum, ubi de B. Deiparâ. Quæ ſingula monimenta, ubi de Sanctorum Reliquiis & Invocatione, referentur. Quis jam ductum ex tam venerando pietatis ſenſu Sanctorum cultum, tamque religioſâ Fidelium

omnium, eruditiſſimorumque Patrum conſenſione firmatum, niſi pietatem omnem exuerit, non prædicaret impertiendum?

De cultu illo Sanctis exhibendo non movemus quæſtionem, inquiunt Novatores, modò extra debitos fines non progreditur, hoc eſt modò cultus ille civilis ſit tantummodò, nihilque ſapiat præter quandam urbanitatem; cujuſmodi eſt cultus, virorum bellicis factis illuſtrium memoriæ deferri ſolitus. Honorem ergo viris virtute præſtantibus non abnuunt Novatores; ad Religionem verò pertinere hunc cultum negant. Sed ex ipſius rei naturâ, quid ſentiendum ſit, accipiamus. Religioſum nuncupamus cultum, qui ex noſtrâ in Deum ſanctitatis autorem, & erga proximum charitate proficiſcitur. *Quis enim cultus Dei*, ut docet S. Aug. lib. 12 de Trin. c. 14. ***niſi amor ejus, quo nunc deſideramus eum videre, credimuſque, & ſperamus nos eſſe viſuros?*** Et lib. 20 contra Fauſt. Manich. c. 21. ***Colimus ergo Martyres eo cultu dilectionis & ſocietatis, quo & in hac vitâ coluntur ſancti homines Dei, quorum cor ad talem pro Evangelicâ veritate paſſionem paratum eſſe ſentimus.*** Ejuſmodi cultus Sanctis negari non poteſt, niſi alius, Paganorum inſtar, merè humanus, & omninò ad ſalutem inutilis tribuatur viris apud Deum præpotentibus, viris Dei amicis, viris pro Evangelicâ veritate cruentam mortem paſſis, ac tandem ſummâ gloriâ & charitate in cœlo, ſi deceſſerint, præfulgentibus. Honor enim & meritum neceſſariâ quâdam relatione ſibi reſpondent invicem: ſiquidem ex æquo venerationem exigunt virtutis ſplendor, & divinæ autoritatis hominibus communicatæ præſtantia.

Cum igitur quæ in Chriſto præcelluerunt virtutes, ut charitas, & patientia &c in Sanctis, ſeu Chriſti membris coruſcent, & coruſcarint; quis ornatu tanto renovatæ in illis Imagini Divinæ cultum, non dico civilem, ſed & omninò religioſum, ſeu ex charitate ortum, non impertiret; niſi voluerit officio deeſſe, tùm adverſus Dei dona, tùm & adverſus Dei amicos? In illo quidem delectu verendum eſſe quemdam errorem non diffitemur, ne ſcilicet pro ſancto colatur hypocrita, vel ſubdolus Religionis ſectator: ſed huic malo continuâ Eccleſiæ vigilantiâ occurritur: veneratio enim nunquàm fuit exhibita, niſi viris eximiæ & comprobatæ pietatis; fueruntque diligenter compreſſi audaces & temerarii, deferendæ viris indignis honorificentiæ autores. Sic ineunte quarto ſeculo Lucillam matronam Carthaginenſem, quæ Martyris nondùm Eccleſiæ judicio probati oſſa præbebat ad oſculum, palàm coërcuit Cæcilianus Archidiaconus Carthaginenſis. Sic etiam, cum S. Martinus, ut cap. 5 lib. de ejus vitâ refertur à Severo Sulpitio, eſſet incertus, an quidam venerationi Fidelium propoſitus, verus eſſet Martyr, tùm primùm à loci veneratione abſtinuit: ubi verò revelatione conſtitit, eum non eſſe Martyrem, in tumuli loco erectum Altare ſubvertit.

Prob. tertia pars. Honore illo nihil de ſervitute Chriſto debitâ decedit. 1° quia ſervitute Chriſto delatâ ita conſecramus Chriſto, ut no-

men ab illo, utporè Deo, inveniamus, non autem à S. Petro, cultum licet S. Petro exhibeamus. Sic S. Greg. Naz. orat 31. *Petrum honore proſequor, nec tamen Petrianus vocor; & Paulum, nec tamen Paulianus nominatus ſum. Non fero me ab hominibus nomen ducere, qui à Deo ſum creatus. Proindè ſi quia Deum ipſum exiſtimas, ideò Chriſtianus vocaris; voceris ſanè, & maneas in nomine, atque adeò in re.* Sic etiam S. Aug. lib. de Quantitate animæ cap. 34. ubi debitam Sanctis obſervantiam in imitatione & charitate adverſus illos poſitam eſſe tradit: *Anima*, inquit, *beatiſſima amanda tantummodò & imitanda eſt, eique pro merito atque ordine, quod ei congruit deferendum.* Et lib. de verâ Relig cap. 55. ſcribit, ſoli Deo adorationem deberi; Sanctos verò propter imitationem eſſe honorandos, non quidem ſervitute, ſed charitate: *Non ſit nobis*, inquit, *Religio cultus hominum mortuorum; quia ſi piè vixerunt, non ſic habentur, ut tales quærant honores; ſed illum à nobis coli volunt, quo illuminante lætantur meriti ſui nos eſſe conſortes. Honorandi ergo ſunt propter imitationem, non adorandi propter religionem. Honoramus Angelos charitate, non ſervitute; nec eis Templa conſtruimus. Nolunt enim ſe ſic honorari à nobis; quia nos ipſos, cum boni ſumus, Templa Dei ſummi eſſe noverunt.*

Aliud diſcrimen repetit ex Sacrificiis, quæ ſoli Deo debentur, quæque non offerri Sanctis conſtituit, quia non ſunt Deus: *Quis*, inquit lib. 8. de Civit. Dei cap. 27. *audivit aliquandò Fidelium, ſtantem Sacerdotem ad Altare, etiam ſuper ſanctum corpus Martyris, ad Dei honorem cultumque conſtructum, dicere in precibus: Offero tibi ſacrificium Petre, vel Paule, vel Cypriane; cum apud eorum memorias offeratur Deo?* Et ſuprà: *Nec tamen nos eiſdem Martyribus Templa, Sacerdotia, Sacra, & Sacrificia conſtituimus: quoniam non ipſi, ſed Deus eorum nobis eſt Deus. Honoramus ſanè memorias eorum, tanquam ſanctorum hominum Dei, qui uſque ad mortem corporum ſuorum pro veritate certarunt.* Idem argumentum fuſiùs perſequitur lib. 22. de Civit. cap. 10. *Nobis*, inquit, *Martyres non ſunt Dii: quia unum eundemque Deum & noſtrum ſcimus & Martyrum.* Et infrà: *Nos Martyribus noſtris, non Templa ſicut Diis, ſed memorias ſicut hominibus mortuis, quorum apud Deum vivunt ſpiritus, fabricamus; nec ibi erigimus Altaria, in quibus ſacrificemus Martyribus, ſed uni Deo & Martyrum & noſtro: ad quod ſacrificium, ſicut homines Dei, qui mundum in ejus confeſſione vicerunt, ſuo loco & ordine nominantur; non tamen à Sacerdote, qui ſacrificat, invocantur: Deo quippè, non ipſis ſacrificat, quamvis in memoriâ ſacrificet eorum, quia Dei Sacerdos eſt, non illorum; ipſum verò ſacrificium corpus eſt Chriſti, quod non offertur ipſis, quia hoc ſunt & ipſi.* Cum igitur cultus honoris, quem Angelis & Sanctis deferimus, nihil detrahat cultui latriæ, quem Deo debemus; (cum in deferendo Sanctis, & Angelis ejuſmodi cultu ſancti Patriarchæ, & antiqui Patres doctrinâ & exemplo nobis præiverint) ſanè laudabiliter à Catholicis Angelos coli, ſicut & Sanctos conſtanter aſſeramus.

Opp. Cultus ſacer, utporè actus Religionis, circa Deum religioſi cultûs objectum unicum verſari poteſt. Undè ex Apoſt. 1. Tim. cap. 1. ℣. 17. *Soli Deo honor & gloria.* Hinc & Angeli hominesque ſancti cultum omnem religioſum procùl à ſe removent: Angeli quidem, ut Apocal. 19. Sancti quoque, ut S. Petrus, qui Act. 10. ℣. 25. Cornelium ad pedes ſuos provolutum repreſſit. Cum enim introiſſet Petrus, *obvius venit ei Cornelius, & procidens ad pedes ejus adoravit. Petrus verò elevavit eum dicens: Surge, & ego ipſe homo ſum.* Cornelius autem, utporè *religioſus, ac timens Deum*, juxta ℣. 2. ejuſdem capitis, S. Petrum divino cultu proſequi non habebat in animo; quod optimè noverat S. Petrus, qui alioquin eum longè aliâ ratione coërcuiſſet, conſciſſiſque tunicis, non ſecùs ac S. Paulus Act. 14. exiliiſſet, clamans: Vir, quid hæc facis? Tibi annuntio *ab his vanis converti ad Deum vivum, qui fecit cœlum & terram*; & nihilominùs procidens ad pedes, adoras me. Ab his autem verbis abſtinuit S. Petrus; nec idololatriæ crimen ullibi Cornelio exprobavit; ſed illum cum cognatis ſuis & amicis neceſſariis, Chriſti Paſſionem & Reſurrectionem, peccatorumque per ejus nomen remiſſionem edocuit; & adhuc loquente Petro v. 44. *Cecidit Spiritus ſuper omnes, qui audiebant Verbum.* Quamobrem cultus religioſus ſoli Deo debetur; nec vel minima ejus pars cum creaturis poteſt eſſe communicata, ſine nefario idololatriæ ſcelere. Quam conſecutionem ità exponit S. Aug. Enchir. cap. 56. locutus de Eccleſiâ militante, quæ cum Eccleſiâ triumphante etiam *nunc una eſt*, inquit, *vinculo charitatis, qua tota inſtituta eſt ad colendum unum Deum. Undè nec tota, nec ulla pars ejus vult ſe coli pro Deo.* Igitur, ipsâ Eccleſiâ ità conſtituente, juxta S. Auguſtinum, cultus nemini, niſi Deo exhibendus eſt; aut ſi cuiquam exhibeatur, colitur pro Deo, & ſic idololatriæ ſcelus admittitur.

R. duplicem eſſe cultum, honoris alterum, alterum verò latriæ. Hic ſoli Deo debetur, ideòque illum à ſe repulerunt continuò tùm Angeli, ut Apoc. 19. tùm Sancti, ut Paulus & Barnabas Act. 14. v. 14. Honoris autem cultus Sanctis laudabiliter exhibetur, & exhibendus eſt, ut probatum fuit. Latriæ quidem cultum S. Petro non deferebat Cornelius, ſed honorificâ tantummodò illum excipiebat proſtratione: Cum enim verum, & proindè unicum Deum coleret, nec eum lateret purum hominem eſſe S. Petrum, abſit ut eum veræ adorationis S. Petro exhibitæ incuſemus: hunc tamen cultum non paſſus fuit S. Petrus, ut nimirùm apertam humilitatis, quæ Servatoris Chriſti crucifixi Diſcipulum maximè decebat, præberet ſignificationem; adſtantibuſque incitamento eſſet, ad modeſtè de ſeipſis ſapiendum, & aliud nihil, quàm hominum ſalutem conſectari debere Chriſti Diſcipulos, oſtenderet. Quamobrem ut à deferendo hoc honore Cornelium avocaret S. Petrus, ait: *Ego ipſe homo ſum*: Quaſi diceret: Ego ſum tui ſimilis; ſurge, non eſt cur teipſum coram me proſtraveris. Sicque remotum fuit ſcandalum ab infirmis adhuc Judæis S. Petri comitibus de hujuſmodi proſtratione, quandam idololatriæ ſpeciem forſan ſuſpicaturis.

Tantùm abeſt, ut latriæ cultu proſequamur Sanctos, ut ne minimam quidem hujus cultûs partem rei creatæ tribui poſſe contendamus; ſicut nec vel minima divinitatis pars ei communicari poteſt. Norunt quod dico Novatores, & nihilominus eandem ſemper regerunt oppoſitionem, nec cultum, quem exhibemus Sanctis, idololatriam nuncupare deſinunt; quem tamen, ſi ad eorum conſcientiam appellem, longè latriæ cultu inferiorem, & ab eo diverſum fatebuntur. Chriſtiana quippè Religio in amore poſita eſt: nec enim colitur Deus, niſi amando: amor autem ille non modò ad Deum ipſum cunctis rebus anteponendum juſtos impellit, ſed & incitat ad proximi amorem, ſeu ad Deum in proximo colendum, Deique dona pro dignitatis gradu in honore habenda; ita ut Deum in proximo adorem, proximum verò propter Deum honore, quo Deus ſua dona vult coli, proſequar. An idololatriæ ſum reus, ſi quem honorificat Deus, honorificem & ego, ſeu potiùs in eo Deum? Quia verò Dei dona in eo Dei naturam non aſſequuntur, ut Deum non veneror, ſed debitum Dei donis honorem defero; quem ſi negarem, certè Apoſtolo non obſequerer dicenti: Rom. 13. ℣. 7. *Reddite omnibus debita: … cui honorem, honorem.*

S. Auguſtinus unicum latriæ cultum à Sanctis removendum eſſe contendit Enchir. capite laudato; ſcilicet hunc Apoſtolici Symboli articulum exponebat: *Credo in Spiritum ſanctum*, quem Deum eſſe probabat, non creaturam, quòd *in regulâ fidei* ponatur ante Eccleſiam, antequàm non poneretur, inquit ſi non eſſet Deus; *quia & ipſe ad Eccleſiam pertineret in illâ ejus parte, quæ in cælis eſt; nec haberet Templum, ſed etiam ipſe Templum eſſet; Eccleſia verò nec tota, nec ulla pars ejus vult ſe coli pro Deo.* Doctrinæ S. Auguſtini de cultu Sanctorum in probationibus expoſitæ hæc tantummodo addimus ex lib. 21. cont. Fauſtum Manich. cap. 21. *Populus Chriſtianus*, inquit, *memorias Martyrum religioſâ ſolemnitate concelebrat, & ad excitandam imitationem, & ut meritis eorum conſocietur, atque orationibus adjuvetur.* Et infrà: *Colimus ergo Martyres eo cultu dilectionis & ſocietatis, quo in hac vitâ coluntur ſancti homines Dei, quorum cor ad talem pro Evangelicâ veritate paſſionem paratum eſſe ſentimus …. At illo cultu, qui Græcè λατρεία dicitur, Latinè uno verbo dici non poteſt, cum ſit quædam propria Divinitati debita ſervitus; nec colimus, nec colendum eſſe docemus, niſi unum Deum: Cum autem ad hunc cultum pertineat oblatio ſacrificii, undè idololatria dicitur eorum, qui hoc etiam Idolis exhibent, nullomodò tale aliquid offerimus, aut offerendum præcipimus, vel cuiquam Martyri, vel cuiquam ſanctæ Animæ, vel cuiquam Angelo; & quiſquis in hunc errorem delabitur, corripitur per ſanam doctrinam, ſive ut corrigatur, ſive ut caveatur.*

Hæc erat S. Auguſtini de cultu Sanctorum fides: hanc, & non aliam profitentur Catholici; nec aliam profitebantur Smyrnenſes, qui Judæorum & aliorum Eccleſiæ hoſtium calumniis ità reſpondent in ſuâ Epiſtolâ de S. Polycarpi Martyrio: *Stulti, qui ignorant nos Chriſtum un-*

quam relinquere poſſe, qui pro ſalute omnium, quotquot ex genere humano ſalvi futuri ſunt, mortem pertulerit, nec alium quemquam colere: Illum enim, utpotè Filium Dei, adoramus; Martyres verò, tanquam diſcipulos & imitatores Domini, merito amore proſequimur, ob eximiam ipſorum benevolentiam, quam erga Regem ac Magiſtrum ſuum declararunt; quorum nos quoque conſortes ac diſcipulos fieri omnibus modis optamus. Cum eandem, quam Judæi, nobis inferant Novatores offenſionem, patiantur nos eâdem ratione, quâ Smyrnenſes olim, hanc calumniam depellere, & futuram ipſorum ſortem deflere, cum hæc S. Irenæi verba legimus, lib. 3. cap. 20 adverſus ſui temporis Hæreticos, noſtrorum Novatorum hoc in capite deceſſores: *Ad tantam*, inquit, *temeritatem progreſſi ſunt quidam, ut Martyres ſpernant . . . . . Cum autem inquiretur ſanguis eorum, & gloriam conſequentur, tunc à Chriſto confundentur omnes, qui inhonoraverunt eorum martyrium.*

CONCL. II. Bonum & licitum eſt Angelos & Sanctos invocare, ſeu rogare illorum apud Deum patrocinium; videlicet ut preces noſtras offerant Deo, aut conjunctis nobiſcum precibus deprecentur, & nobis Dei beneficia per Chriſtum obtineant.

Alia fuit quarto ſeculo Vigilantii opinatio. Iſtam enim honoris ſpeciem Angelis & Sanctis ubique delatam impugnavit. Hunc ſecuti poſterioris ſeculi Novatores, adeò petulanter in illam obſervantiæ partem fuerunt invecti, ut gravis inſtar piaculi Catholicis eam vitio vertere non dubitarint. Non ità verò ſecum invicem conſentiunt hoc in negotio, ut in pluribus aliis, Catholicæ unitatis deſertores. Conveniunt enim ex illis Angli, Divinam Majeſtatem pro hominum commodis ſæpiùs rogari ab Angelis & Sanctis, nec abſque emolumento, ut ex reſponſione Jacobi Regis Anglorum ad Cardin. Perronium fit palàm. Cæterùm quæſtio propoſita Novatorum calumniis vel leviſſimum locum non præbebit, ſi tranquillo attenderint animo, quæ ſit Eccleſiæ doctrina circa hanc cultûs deferendi ſpeciem.

Prob. prima pars. Quod ſacri Codices, ut quid laude dignum, à Patriarchis piiſſimiſque Viris factitatum recenſent; quod etiam, nullo viro catholico cujuſdam nominis improbante, à piiſſimis erudititiſſimiſque Patribus, & eximiæ ſanctitatis viris uſurpatum referunt Antiqui, id certè pro bono eſt habendum opere & licito. Jam verò à Patriarchis, piiſſimiſque viris Abrahamo videlicet, Loto, Jacobo, Moyſe, Gedeone, Manue, ac Tobiâ uſurpata fuit laudabiliter Angelorum invocatio. Sic Gen. 18. in Sodomitarum gratiam Angelum invocavit Abrahamus. Item Gen. 19. Angelos precatus eſt Lot, & obtinuit, ne Urbs Segor excidio periret. Gen. quoque 32. luctatus eſt Jacob adverſus Angelum, & benedictionem ab eo poſtulavit, quam obtinuit. Hocque Angelorum patrocinium adeò exoptandum cenſuit, ut illud filiis Joſeph Gen. 48. fuerit precatus, & benedictionem ſuam hoc voto fecerit cumulatam: *Angelus*, inquit ℣. 16. *qui eruit me de cunctis malis, benedicat*

pueris iſtis ; & invocetur ſuper eos nomen meum , nomina quoque patrum meorum Abraham & Iſaac ; & creſcant in multitudinem ſuper terram. Quo jure igitur proſcriberetur ille cultus, qui non modò autoritate divinâ non proſcribitur, ſed & tot ſanctiſſimorum Virorum exemplo firmatur ?

Arbitratu humano non eſſe inſtituendam cultûs rationem conclamant Novatores ; conſentiunt verò Catholici. Sed an Novatores, an Catholici arbitrio humano hac in parte regantur, facile judicium erit : Nam à Deo ſolo habent Catholici, quod ſentiunt de potenti apud Deum Angelorum patrocinio. Hæc doctrina Veterum animis adeò firmiter inſita erat in antiquo fœdere, ut Eliud Job 33. increpationi ſuæ hæc adjiciat ℣. 24. *Si fuerit pro eo Angelus loquens unus de millibus, ut annuntiet hominis æquitatem, miſerebitur ejus, & dicet : Libera eum, ut non deſcendat in corruptionem . . . . . Deprecabitur Deum, & placabilis ei erit &c.* Hanc etiam in Iſraelitis fiduciam promovebat Deus Angelos pollicitus, & mittens, qui eſſent auxilio, ut Exod. cap. 23. ℣. 20. ubi ſic habetur : *Ecce ego mittam Angelum meum, qui præcedat te, & cuſtodiat in viâ, & introducat in locum, quem paravi. Obſerva eum, & audi vocem ejus, nec contemnendum putes ; quia non demittet, cum peccaveris, & eſt nomen meum in illo.* Hinc quoties Angeli familiari colloquio fruebatur Moſes, ab eo poſtulabat auxilium, & varia beneficia, tùm pro ſe, tùm pro populo. Eadem erat cum Iſraëlitis Balaami Ammonitæ vatis inſtitutio. Pronus enim adorat Angelum adverſantem ſibi evaginato gladio, eâque ratione veniam precatur Num. 22. ℣. 34. *Peccavi*, inquit, *neſciens quòd tu ſtares contra me ; & nunc ſi diſplicet tibi, ut vadam, revertar.* Angelum quoque precatur Gedeon Jud. cap. 6. ℣. 13. ut edoceat quâ ratione factum fuerit, ut tot calamitatibus plebem ſuam permiſerit Dominus, daretque ſibi ſignum, quo ei conſtaret de divinâ juſſione, ſeu quod nomine Dei loqueretur. Cap. 13. Jud. poſtulat etiam Manue ab Angelo, quâ ratione promiſſus filius, ſeu Samſon, ſit educandus, poſtulationique annuit Angelus. Hanc Angelorum erga homines beneficentiam ipſis à Deo injunctam ad Juſtorum ſolatium ità exponit David Ps. 90. ℣. 11. *Angelis ſuis mandavit de te, ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis. In manibus portabunt te, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum.* Idcircò præcellentioris ſanctitatis viri à benignitate divinâ patrocinium illud confidenter ſibi ſunt polliciti, ut Tobias cap. 5. ubi precatur, ut Angelus Domini filium comitetur, & tuetur in viâ ; conceſſitque Deus : Et ſic à Raphaele Angelo tot beneficia Tobias accepit, ut cap. 12. dimidiam bonorum partem in animi grati ſignificationem obtulerint ei pater & filius unanimi conſenſione. Sic etiam Daniel cap. 10. ℣. 17. ab Angelo vires ſibi dari poſtulat, & obtinet, ut eum poſſet audire : *Quomodo poterit ſervus Domini mei loqui cum Domino meo? Nihil enim in me remanſit virium, ſed & halitus meus intercluditur.* Et ℣. 18. *Rursùm ergò tetigit me, quaſi*

quaſi viſio hominis, & confortavit me, & dixit: Noli timere vir deſideriorum: Pax tibi: confortare, & eſto robuſtus. Cumque loqueretur mecum, convalui, & dixi: Loquere Domine mi, quia confortaſti me. Sic pariter S. Joannes multa poſtulat ab Angelo in Apoc. annuitque ſemper Angelus.

Nec propugnaculo ſolùm nobis ſunt Angeli; ſed & orationes noſtras & pręſtantiora opera Deo ſtudiosè offerunt, ut ampliorem nobis gratiam concilient. Hoc munus Tobiæ Raphael pręſtitit, Tob. c. 12. ℣. 12. Cornelio Centurioni Act. 10. ℣. 3. & omnibus Fidelibus Apoc. 5. v. 8. ubi viginti quatuor Seniores offerunt *phialas aureas plenas odoramentorum, quæ ſunt orationes Sanctorum.* Anne tot beneficiorum memores juſti poſſent inculpatè à grati animi officiis ſe continere? An tot, & adeò certis exemplis edocti Catholici, non poterunt Angelorum auxilium, & apud Deum patrocinium rogare, illisque ob præſtita charitatis officia rependere grates? Viderent ergò Catholici Angelos mox armis indutos prælia Domini præliantes, modò ſibi adjunctos ad tutelam, modò coram Deo ſupplices, ut Zach. 1. v. 2. modò probaticæ Piſcinæ moventes aquam, ſanitatis procurandæ causâ, ut Joan. 5. Uno verbo innumera ſibi charitatis munia obeuntes viderent Angelos Catholici, nullaque adverſus hos ſibi conceſſos defenſores gratitudinis officia præſtarent? Hæc ſit eorum, qui Novatorum Scholas adeunt, inſtitutio. Sed abſit, ut immemores ejuſcemodi animos patiantur Catholici: ii ſcilicet quàm plurima, ordinante Deo, debent Angelis, & ut debeant ſtudent, ſtudebuntque ſolicitè cum S. Hilario in Pſ. 137. & c. 18. in Math. cum S. Ambroſio lib. de Viduis cap. 9. ubi invocandos Angelos ità docet: *Obſecrandi ſunt Angeli pro nobis, qui nobis ad præſidium dati ſunt:* Itemque cum Theodoreto in cap. 1. Zach. & Syneſio Ep. 31. Quod Catholicorum ſtudium proculdubiò conarentur aſſequi Novatores, ſi diligenter attenderent ad pauca, quæ jam exſcripſimus. Quis enim de patris credentium Abrahami, Loti, Jacobi &c. fide, morumque integritate dubium movere poſſet? Quis Doctoribus, tùm ſanctitatis amplitudine, tùm ſplendore natalium præcellentibus, nempè SS. Hilario, Ambroſio, & Theodoreto de doctrinâ litem vel leviſſimam inferret? Angelorum igitur cultum, ut licitum & admodùm laudabilem, imò & perutilem Angelis exhibeant Novatores: nec enim, ubi de Religione agitur, ducimur humano arbitratu, ſicut nec conamur.

Prob. ſecunda pars. Sanctos invocare bonum & licitum eſt. Hæc doctrina aperta eſt cùm ex ſacris Codicibus, tùm ex unanimi Patrum conſenſione. 1° Veritatem hanc indubitatam faciunt Scripturæ, ut lib. 2. Machab. cap. 15. v. 12 13. & 14. Novatoribus quidem probatæ non ſunt illæ Scripturæ; ſed ideò minùs certæ non ſunt; cum receptæ fuerint in Judæorum Synagogâ; cum etiam hoc illius Machabæorum hiſtoriæ monumentum falſitatis arguerit nemo, ſeu ex viris Judæ, Jonathæ, aut Simoni admodùm infenſis, & Pontificiæ dignitatis invaſori-

bus; ſeu ex viris Antiocho Judaïcam Religionem opprimendam aggreſſo addictis; ſeu è viris piis, qui Judæ & fratribus pro Religione decertantibus conſtanter adhærebant; cum denique Deus ipſe Judam miraculo inſigni decoraverit. Pugnaturus enim Judas adverſus ſuperbum Nicanorem, copiarum multitudine intumeſcentem, ad Deum confugit, & milites ſuos allocutus *de Lege & Prophetis*, ℣. 9. ſingulos illorum armavit ℣. 11. *non clypei & haſta munitione, ſed ſermonibus optimis, & exhortationibus, expoſito digno fide ſomnio, per quod univerſos lætificavit. Erat autem hujuſcemodi viſus: Oniam, qui fuerat ſummus Pontifex, virum bonum & benigum, verecundum viſu, modeſtum moribus, & eloquio decorum, & qui à puero virtutibus exercitatus ſit, manus protendentem orare pro omni populo Judæorum: poſt hoc apparuiſſe & alium virum, ætate & gloriâ mirabilem, & magni decoris habitudine circa illum: Reſpondentem verò Oniam dixiſſe: Hic eſt fratrum amator, & populi Iſraël: hic eſt, qui multùm orat pro populo, & univerſâ ſanctâ Civitate, Jeremias Propheta Dei. Extendiſſe autem Jeremiam dextram, & dediſſe Judæ gladium aureum, dicentem: Accipe ſanctum gladium munus à Deo, in quo dejicies adverſarios populi mei Iſraël.* An verò Judæi ad extremas has adducti anguſtias dimicare ſtatuiſſent, niſi Judæ ut divinitùs impulſo fidem habuiſſent? An & ipſe Judas, niſi de revelatione certus ſeipſum prælio & gentem commiſiſſet? An ipſe Deus paſſus fuiſſet decipi viros, quorum pietas ea erat, ut rem divinam cæteris anteponerent, juxta illud ℣. 18. *Erat enim pro uxoribus & filiis, itemque pro fratribus, & cognatis minor ſolicitudo: maximus verò & primus pro ſanctitate timor erat Templi?* Numquid non Deus propagati erroris eſſet inſimulandus? cum virorum ſic affectorum vota mirabiliter expleverit ℣. 26. *Judas enim, & qui cum eo erant, invocato Deo per orationes, congreſſi ſunt: manu quidem pugnantes, ſed Dominum cordibus orantes proſtraverunt non minus triginta quinque millia, præſentiâ Dei magnificè delectati.* Hos tamen Codices ut ſacros non probant Novatores, quia votis ſuis non favent, ſeu opinationibus novis. Nec mirum: ſolent enim pro arbitratu de Verbo Divino & Verbi ſenſu judicare. Sed aliter ſentiebant Antiqui veritatis divinæ Diſcipuli, non Judices, ut Orig. Hom. in Cantic. Euſeb. lib. 12. de Præp. Evang. cap. 1. S. Dionyſ. vel alius Autor lib. de Hierarchiâ Eccleſ. cap. 7. & cæteri, qui hos libros pro Canonicis venerati fuerunt.

Neque verò Sanctorum invocationem ex ſolis Machabæis accipimus, ſed ut Propheticam doctrinam veneramur: Sic enim ſcribit Jeremias c. 15. ℣. 1. *Et dixit Dominus ad me: Si ſteterit Moyſes & Samuël coram me, non eſt anima mea ad populum iſtum: Ejice illos à facie meâ, & egrediantur.* Ità etiam Ezech. cap. 14. ℣. 14. *Et ſi fuerint tres viri iſti in medio ejus* (terræ ſcilicet) *Noë, Daniel, & Job; ipſi juſtitiâ ſuâ liberabunt animas ſuas, ait Dominus exercituum.... ſed ipſi ſoli*

liberabuntur. Igitur in pretio ſunt apud Deum preces, quas Sancti poſt mortem pro nobis fundunt. Quo etenim tempore loquebantur Jeremias & Ezechiel, jam à pluribus ſeculis deceſſerant Noe, Job, Moyſes, & Samuel. Populo tamen Iſraelitico non profuiſſent illæ preces, quia vitiis pertinaciter ſerviebat. Ex innumeris etiam veteris Teſtamenti locis patet Iſraelitis omnibus familiare fuiſſe patrem Abraham, Iſaac, & Jacob in opem appellare, & eorum appellato nomine divinam exorare clementiam. His addidero hanc Judæorum fidem ex Matth. 27. ℣. 46. apertam fieri. Ubi enim audiunt adſtantes Judæi: *Deus meus, Deus meus, &c. Eliam vocat iſte,* inquiunt. At undè in eam mentem veniſſent, niſi receptum apud eos fuiſſet, ſummo adjumento eſſe Virorum ſanctorum apud Deum autoritatem; & proindè utilem eſſe Sanctorum invocationem?

2° A prioribus ſeculis in universâ Eccleſiâ Chriſtianâ certiſſimè viguit illa de Sanctorum invocatione inſtitutio; nec aliundè promanare dicenda eſt, quàm ex Apoſtolicâ Traditione, juxta illud S. Auguſtini principium lib. 5. de Bapt. *Sunt multa, quæ universa tenet Eccleſia, & ob hoc ab Apoſtolis benè præcepta creduntur, quanquam ſcripta non reperiantur.* Enimverò nemine diſſentiente, continuò fuerunt profeſſi à temporibus Apoſtolicis viri pietatis & eruditionis eximiæ pleni, Sanctorum invocationem ſummi eſſe emolumenti. Exemplo ſint fideles in Actis Martyrii tùm S. Ignatii in Antiochenâ Sede SS. Petri & Evodii ſucceſſoris, tùm & S Polycarpi, qui S. Joannis fuit diſcipulus: Scilicet invocabant illi defunctum S. Ignatium. Exemplo quoque ſit initio tertii ſeculi ſub Severo Potamiænæ Virginis fiducia apud Euſeb. lib. 6. Hiſt. cap. 5. Nam undè fideles illi ad S. Ignatium confugiſſent, niſi ab Apoſtolis ità fuiſſent inſtituti? Undè pariter conſilium illud media inter tormenta Potamiænæ occurriſſet animo, ut Baſilidi militi, qui Ethnicorum convitia & injurias ab eâ propulſabat, ſe obtenturam à Deo præſidium ſponderet, ejuſque ad Chriſti fidem converſionem; niſi cum cæteris Chriſtianis fuiſſet edocta, defunctos fratres ſuperſtitum curam agere, Deum pro illis deprecari, & per Chriſtum quod poſtularent obtinere? Monuiſſent proculdubiò Diaconi & Preſbyteri, qui Martyribus invigilabant, à ſpe magnificorum illorum donorum faciendâ eſſe abſtinendum, ſi peccaſſet contra mores. Nihil verò ſimile contigit: quia nihil niſi Religione firmatum exequebatur. Quamobrem in cœlis conſtituta Potamiæna, non modò converſionem Baſilidis, ſed & Martyrii gloriam obtinuit, ut quæſt. ult. Tract. de peccat. retulimus.

Eodem ſeculo piiſſima illa praxis teſtem habet S. Cyprianum, & hortatorem, & executorem. Rogat enim l. de Habitu Virg. coronandas Martyrio Virgines, ut virginitatis palmam conſecutæ, in cœlis ſui meminerint. Et Ep. 55. Cornelium Papam hortatur ad individuam tùm hîc, tùm in cœlis ſervandam charitatem, ut qui prior amborum felicitate fuerit donatus, fratrum hîc pugnantium coram Deo non obliviſcatur: ſed *perſeveret*,

inquit, *apud Dominum noſtra dilectio, & pro fratribus & ſororibus noſtris apud miſericordiam patris non ceſſet oratio.* Item in Exhort. ad Martyr. quam edidit Uſſerius, ſcribit non fruſtrà defunctorum animos circa Altare cœleſte conſtitui; cum ibi pro exorantibus impetrent peccatorum veniam. Denique lib. de Mortalit. fidelibus autor eſt, ut ſuorum curam gerant, etiam gloriâ donati.

Quarto ſeculo & ſequentibus adeò ſunt ubique obvia illius precationis argumenta, ut oneri quibuſque Candidatis eſſemus futuri, ſi ea referremus. Hoc unicum à Candidatis poſtulo, ut toto animi affectu à novitatum ſtudio abhorreant, & attendant, quæ in abſurda viros aliundè non indoctos impellat ille novitatis amor, aut concitandi ſchiſmatis deſiderium. Eò enim impulit poſterioris ævi Novatores nova novèque dicendi pruritus, ut nullâ licet dignitate Eccleſiaſticâ, nec ullo natalium ſplendore, aut comparatâ virtutum merito famâ præfulgerent; ipſis tamen SS Athanaſio, Hilar. Baſil. Greg. Naz cæteriſque ſanctis Patribus oculatiores, religioſiores, & pietatis accuratioris cultores ſe dicere non puduerit, & univerſam Eccleſiam Apoſtolicam, quarto ſeculo ubique terrarum idololatriæ ſubverſæ, & propagatæ Chriſti doctrinæ gloriâ coruſcantem, incuſare idololatriæ, & in Chriſtum defectionis. Horreo, fateor; & dum hæc apud me reputo, non poſſum quin iram Dei ſuper ejuſcemodi viros manentem quibuſque non timeam Theologis, qui Deo Majores interrogare jubenti morem gerere detrectant. Si enim Antiquos conſulere Novatoribus fuiſſet datum, profectò illud dogma, ut univerſali conſenſione ubique quarto ſeculo receptum, excepiſſent; ut vel ex eo palàm fit, quòd ex Novatoribus nonnulli, in Antiquorum lectione peregrini, quarto ſeculo vigere hanc adverſus Sanctos obſervantiam negarint. At verò ſi conſtet, non ſolùm apud Catholicos, ſed & apud Novatores in illius ſeculi Patrum lectione verſatos, tunc temporis in universâ Eccleſiâ uſurpatam fuiſſe Sanctorum invocationem; certè conſtabit recenti quâdam autoritate illam non fuiſſe inſtitutam, ſed ab Apoſtolis ad illius ſeculi fideles fuiſſe tranſmiſſam. Patres enim illi tot terrarum intervallis à ſe invicem remotiſſimi, videlicet in Oriente variis Patriarchatibus, & in Occidente variis Regionibus, de doctrinâ illâ ubique tradendâ, aut de illis precibus uſurpandis nunquam deliberarunt; ſed quod à deceſſoribus fuerat creditum, plebi ſibi demandatæ retulerunt: aliàs enim, pro more, adverſus hanc doctrinam reclamaſſet ſaltem quædam Plebs Catholica, dum publicis in concionibus eam expoſuiſſent Epiſcopi. Fremuiſſet certè populus aliter inſtitutus, ut fremere ſolebat, cum aliquid novum & inauditum proponebatur, ſeu ad credendum, ſeu ad obſervandum. Nihil autem ejuſmodi præſtitit quiſquam; imò potiùs unanimem in Oriente conſenſionem demonſtrat ornatiſſima S. Baſilii Homilia in 40. Martyres: *Hi ſunt*, inquit, *qui noſtram obtinentes regionem, quaſi quædam turres contra adverſariorum incurſum refugium exhibent..... Paratum eſt hîc Chriſtianis auxilium, Eccleſia videlicet*

Martyrum, exercitus triumphantium, chorus laudantium Deum. Sæpè operam dediſtis, ſæpè laboraſtis, ut unum pro vobis orantem inveniretis: quadraginta ſunt, hi unam orationis emittentes vocem. Ubi enim ſunt duo vel tres in nomine Domini congregati ibi Deus eſt. Ubi verò quadraginta fuerint, quis dubitet Deum eſſe præſentem? Qui aliquâ premitur anguſtiâ, ad hos confugit: Qui rurſus lætatur, ad hos recurrit. Hic ut à malis liberetur, ille ut duret in rebus lætis. Hic mulier orans pro filiis auditur: peregrinanti viro reditum incolumem, ægrotanti verò ſalutem implorat. Narrat poſteà quâ ratione, qui aut morbo laborabant, aut aliud quid patiebantur, aut gratiâ quâdam indigebant, accederent ad Sanctos.

Invocabat pariter in Oriente Martyres, & viros ſanctitate conſpicuos S. Gregorius Naz. Eccleſiæ Conſtantinop. Epiſcopus, & univerſæ Eccleſiæ Theologus dictus, itemque cum S. Baſilio amicitiâ conjunctiſſimus; invocabat, inquam, in Orationibus publicis. & Auditoribus ad invocatio em ſimilem autor erat orat. 18. in S. Cyprianum, ubi ſic habet: *Tu nos è cœlo benignus aſpicias; ſermoneſque noſtros, & vitam gubernes; ſacrumque hunc gregem paſcentem adjuves; eum in cæteris rebus, quoad ejus fieri poterit, cum ad optima quaque dirigens, tùm graves lupos, ſyllabarum & verborum captatores amoliens, ſanctæque Trinitatis, cui nunc aſſiſtis, pleniorem clarioremque ſplendorem nobis concilians, quam adoramus, quam celebramus, cui munere noſtro fungimur, in Filio Patrem, in Spiritu ſancto Filium adorantes.* Et orat. 20. quæ funebris eſt in laudem S. Baſilii, ſic habet: *Tu verò ſacrum & divinum caput, è cœlo nos, quæſo, inſpice; carniſque ſtimulum à Deo nobis ad diſciplinam datum, aut precibus tuis ſiſte, aut certè, ut eum forti animo perferamus, perſuade; atque omnem noſtram vitam ad id, quod maximè conducibile eſt, dirige; noſque, poſteaquàm ex hac vitâ migraverimus, illic quoque Tabernaculis tuis excipe.* Laudabile hoc erat inſtitutum SS. Baſilii & Gregorii Naz. quos ſacrorum Codicum eruditione Majorumque doctrinâ, aut morum & religionis integritate qui ſuperare ſe autumarit, aut ſuæ Sectæ viros illis præcellere, commiſeratione dignior eſt proculdubiò, quàm confutatione.

Eadem fuit S. Gregorii Nyſſeni ſolicitudo & œconomia, ut patet ex orat. 2. in 40. Martyres, in quâ plebem ità hortatur: *Intra Paradiſum perveniamus, per illorum interceſſionem confirmati ad bonam confeſſionem Domini noſtri Jeſu Chriſti* Et orat in laudem S. Theodori Martyris, cum rogat, ut ad Deum ſupplicem ſiſtat ſe pro patriâ ſuâ & regione, in quâ Martyrium obiit; propulſetque Scythas & Barbaros: *Tu verò*, inquit, *hùc jam ades ad nos, ubicumque tandem fueris, ut diei feſto præſis: Vocantem enim te contra vocamus. Ac ſive in ſublimi æthere habitas; ſive per cœleſtem aliquem circulum verſaris; aut in choros Angelorum coaptatus Domino aſſiſtis; aut cum Virtutibus & Poteſtatibus, ut ſervus fidelis adorationis officio fungeris; parumper ab iis officiis*

vacationem deprecatus : Veni ad hos, qui te honorant, inviſibilis amicus : Cognoſce, ac viſe ferias, quæ celebrantur, ut gratiarum adverſus Deum conduplices actionem, qui pro unâ paſſione, & unâ piâ confeſſione tot tibi remunerationes largitus eſt ..... Intercede, ac deprecare pro patriâ apud communem Regem & Dominum : Nam patria Martyris eſt etiam locus paſſionis, cives item, & fratres, & cognati. qui & habent eum, & tuentur, & ornant, atque honorant. Imò poſtulat, ut ſibi adjungat alios Martyres Apoſtolos &c. *Quòd ſi majori etiam opus fuerit advocatione & deprecatione, fratrum tuorum Martyrum coge chorum, & cum omnibus unà deprecare; multorum juſtorum preces multitudinum ac populorum peccata luant. Admone Petrum, excita Paulum, Joannem item Theologum ac Diſcipulum dilectum, ut pro Eccleſiis, quas conſtituerunt, ſoliciti ſint, pro quibus catenas geſtaverunt, pro quibus pericula ac mortes tulerunt, ne ſimulachrorum cultus adverſum nos caput tollat : ne hæreſes ſicut ſpinæ vineæ ſuccreſcant, ne Zizanium editum ſuffocet triticum.* In orat. funebri de S. Meletio dictâ in Syn. Conſtantinop. primâ, cui præfuerat S. Meletius, docet idem S. Greg. Nyſſenus, S. Meletium, licet vitâ functum, apud Deum pro fratribus intercedere. Et in Encomio S. Ephremi laudatis miraculis ad invocationem ejus peractis, ipſemet eum ſic invocat : *Tu autem divino jam aſſiſtens Altari, vitæque principi, ac ſanctiſſimæ unà cum Angelis ſacrificans Trinitati, omnium noſtrum memineris, veniamque nobis peccatorum impetra, ut ſempiternâ cœleſtis regni beatitudine perfrui poſſimus.* Hæc fuit igitur in Oriente univerſo doctrinæ Catholicæ quarto ſeculo unanimis profeſſio tradita, & palàm expoſita, nemini unquam vitio verſa, quam Antiochiæ & Conſtantinopoli eodem tempore docebat tunc, & poſteà docuit S. Chryſoſt. Conſtant. orat. 5. contra Judæos, damnans eos, qui morbis correpti ad incantatores confugerent : *Tu quoque*, inquit, *ſi videris te puniri à Deo, ne profugias ad inimicos Judæos, ne magis etiam illum in te provoces; ſed ad amicos illius Martyres & Sanctos, qui illi placuerunt, quique multam apud illum habent autoritatem.* In Miſſâ, quam Eraſmus è Græco Latinè reddidit, has Eccleſiæ preces refert : *Precibus, Domine, ejus quæ genuit te, Deiparæ & ſemper Virginis Mariæ, ſanctarum omnium Poteſtatum ſpiritualium, pretioſi Prophetæ Præcurſoris & Baptiſtæ Joannis, ſanctorum glorioſorum Apoſtolorum, & S. Nicolai, cujus & memoriam celebramus, miſerere, & ſerva nos.* Et Hom. 66. ad Pop. Antioch. ait, Imperatores ipſos purpurâ coruſcantes ad Sanctorum tumulos depoſitâ pompâ ſiſtere ſe ſupplices, ut apud Deum intercellores exiſtant. Hinc Chriſtum vivere infert, cum ejus ſervi mortui Imperatorum patroni ſint.

Eadem vigebat eodem ſeculo in Occidente doctrina de Sanctorum invocatione. Sic in Italiâ commendandus nunquam ſatis S. Ambroſius Archiepiſcopus Mediolan lib de Viduis cap. 9. autor eſt, ut, qui variis premerentur malis, ad Sanctos accederent, illorum conjunctis precibus

ſolatium à Deo conſecuturi: *Et tu, qui habes proximos*, inquit, *qui Deo pro te ſupplicent: Habes Apoſtolos proximos, habes Martyres proximos, ſi in ipsâ Martyribus devotionis ſocietate, miſericordiæ quoque muneribus appropinques; proximus eſt enim qui miſericordiam facit. Fac & tu miſericordiam, & eris Petro proxima. Non ſanguinis neceſſitudo, ſed virtutis cognatio facit proximos; quia non in carne ambulamus, ſed in ſpiritu. Ama ergo propinquitatem Petri, affinitatem Andreæ; ut pro te rogent, & recedant cupiditates tuæ. Verbo Dei pulſata ſurges illicò, quæ in terris jacebas, ut Chriſto miniſtres.... Obſecrandi ſunt Angeli pro nobis, qui nobis ad præſidium dati ſunt: Martyres obſecrandi, quorum videmur nobis quodam corporis pignore patrocinium vindicare. Poſſunt pro peccatis rogare noſtris, qui proprio ſanguine, etiam ſi quæ habuerunt peccata, laverunt: Iſti enim ſunt Dei Martyres, noſtri Præſules, Speculatores vitæ, actuumque noſtrorum. Non erubeſcamus eos interceſſores noſtræ infirmitatis adhibere: quia ipſi infirmitates corporis, etiam cum vincerent, cognoverunt.* Item lib. 5. Hexam. cap. 25. ſic habet: *Fleat pro nobis Petrus, qui pro ſe benè flevit, & in nos pia Chriſti ora convertat.* Lib. quoque 10. in Luc. ſcribit, Reges ſupplicare nunc Martyribus, qui eorum in cœlis patroni ſunt: imò & expertus ipſe feliciter hujus patrocinii beneficium, præſertim ex noſtrorum Gervaſii & Protaſii defenſione; dum ſcilicet perſecutione moleſtiſſimâ Catholicos opprimere conaretur Imperatrix Juſtina; ſæpè ſæpiùs conclamabat: *Tales defenſores ambio.*

S. Hieron. iiſdem temporibus non modò in Epiſt. ad Euſtoch. ſanctam Paulam invocabat; ſed & in lib. contra Vigilantium, qui Sanctorum cultum & invocationem rejicere auſus fuerat; hanc veritatem catholicam propugnavit, oſtenditque Sanctos, dum hîc vitam agunt, variis licet infirmitatibus obnoxios, ſuas tamen pro fratribus ad Deum orationes fundere. Quapropter, inquit, charitate in cœlis longè amplificatâ, cum nihil ſibi amplius habeant poſtulandum, toti & ſponte noſtris miſeriis conſulunt. Sed unanimem circa illud caput indubitatam oſtendit Antiquorum conſenſionem Vigilantius hæreticus, illius erga Sanctos pietatis impugnator, qui ſtatim atque prodiit, fuit ubique proſcriptus, ut qui adverſus univerſam & Apoſtolicam doctrinam mutire fuiſſet auſus. Apud ſe reputent Novatores, undè factum fuerit, ut cum S. Hieronymo adverſus Vigilantium univerſa Eccleſia convenerit; alia certè non occurret ratio, quàm quia hæc erat omnium inſtitutio. Inquirant ulteriùs, undè Vigilantio Epiſcoporum nullus adhæſerit, nec quiſquam cujuſdam nominis; indè ſanè conficient, adeò alienam fuiſſe à recepto Religionis ſenſu Vigilantii temeritatem, ut omnibus meritò & ſtatim exoſa fuerit.

S. Auguſtinus ſimiliter lib. 7. de Baptiſmo cap. 1. S. Cyprianum invocat, & ad promovendam invocationem autor eſt pluribus in locis, ut lib. 22. de Civit. cap. 8. Neque diſſentiunt Novatores de illis monumen-

tis, ut nec de relationibus Severi Sulpitii, Palladii, Theodoreti, Patrum Epheſinorum, Celeſtini Pontificis, & Patrum Chalcedonenſ. Sed tot Patres, aut in Conciliis Oecumenicis congregatos, aut extrà, reſpuere non pudet, ut viros anilibus fabulis & officiis muliebribus in errorem impulſos. Quis ſanæ mentis, vel leviter piæ, ad hæc animum adverteret, nec ad tam inexpectatum de antiquiſſimis, ſanctiſſimis, & doctiſſimis Patribus judicium horreſceret?

Ultimò Quod miraculis Deus obſignat, nihil magis indubitatum haberi debet: nullum quippè à Deo expectandum eſt in erroris, aut mendacii gratiam miraculum: *Impoſſibile eſt enim mentiri Deum*, ut habet Apoſtolus Hebr. 6. ỽ 18. hincque Evangelii veritatem ità confirmat c. 2. ejuſdem Epiſtolæ ỽ. 2. *ſi qui per Angelos dictus eſt ſermo, factus eſt firmus, & omnis prævaricatio & inobedientia accepit juſtam mercedis retributionem; quomodò nos effugiemus, ſi tantam neglexerimus ſalutem? Quæ, cum initium accepiſſet enarrari per Dominum ab eis, qui audierunt, in nos confirmata eſt, conteſtante Deo ſignis, & portentis, & variis virtutibus.* Sed hunc totius Eccleſiæ uſum pluribus confirmavit Deus miraculis, ut teſtantur S. Baſilius Hom. in 40. Martyres, & S. Greg. Naz. orat. 3. adverſus Julian. Apoſtatam, ubi ſic loquitur: *Non victimas pro Chriſto caſas veritus es, nec magnos pugiles extimuiſti, Joannem illum, Petrum &c. quibus præclari honores & feſta conſtituta ſunt; à quibus Dæmones propelluntur, & morbi curantur; quorum apparitiones & prædicationes; quorum vel ſola corpora idem poſſunt, quod animæ ſanctæ, ſive tangantur ſive honorentur; quorum vel ſolæ ſanguinis guttæ, atque exigua paſſionis ſigna idem poſſunt, quod corpora: hæc non colis, ſed contemnis.* Si Novatoribus non probentur tot miracula, à viris tam mirandæ fidei, pietatis tam eximiæ, & adeò caſtæ doctrinæ relata; commendatiſſimum S. Amabilis Reliquiis in Arverniâ civitatem Ricomagum adeant; propriis oculis, quæ ad illius ſancti Sacerdotis invocationem eduntur miracula, videre dabitur. Ubi enim quis v. g. veneno ſerpentis ſpiculis per corpus diffuſo penè oppreſſus, ad ædes ſub illius Sancti nomine Deo dicatas accedit, ſtatim campanæ ſonitu confidenter advocantur advenæ, miraculi futuri teſtes. Adeant pariter Lutetiam, quo tempore Parrochianæ olim noſtræ S. Genovefæ preces poſtulantur apud Deum, ut propulletur calamitas, vel opportuna obtineatur aëris temperies, ſeu mox imber, mox ſerenum tempus: Scilicet pro Incolarum votis ad illius Sanctæ preces Deus *benefaciens de cœlo dat pluvias, & tempora fructifera, implens cibo & lætitiâ corda noſtra.* Publica ſunt hæc monumenta, quibus ſi reluctari non deſinant Novatores, audiant à nobis, quod aliàs à SS. Petro & Joanne audierunt Judæi Act. 4. ỽ. 19. *Si juſtum eſt in conſpectu Dei, vos potiùs audire quàm Deum, judicate. Non enim poſſumus quæ vidimus & audivimus non loqui.*

Opp. 1. Illicita prorſùs eſt Angelorum & Beatorum invocatio: Siquidem

quidem nec præcipitur, nec ſuadetur in Scripturis; cum idololatriam redoleat, novis confictis Diis. Hinc Angelorum invocationem quarto ſeculo damnarunt Patres Concilii Laodiceni can. 35. *Non oportet*, inquiunt, *Eccleſiam Dei relinquere & abire, atque Angelos nominare, & congregationes facere; quæ interdicta noſcuntur. Si quis igitur inventus fuerit huic occultæ idololatriæ ſerviens, Anathema ſit; quia derelinquit Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum Filium Dei, & ſe idololatriæ tradidit.* Quem errorem graſſantem in Phrygiâ proſcripſerat Apoſtolus Col. 2. ℣. 18. his verbis: *Nemo vos ſeducat, volens in humilitate & religione Angelorum.* Quæ verba ſic interpretatur Theodoretus in cap. 2. Coloſſ. *Nemo vos ſeducat in hoc Angelorum cultu.*

Quæ verò pertinet ad Sanctos invocatio, eò magis impia videtur, quòd Chriſti mediationem penitùs ſubvertat, adjunctis nempè aliis mediatoribus, quos non minùs à fide, quàm Deorum multitudinem Apoſtolus removet 1. Tim. 2. ℣. 5. *Unus Deus*, inquit, *unus Mediator Dei & hominum, homo Chriſtus Jeſus.* Pro blaſphemo ſit igitur, quiſquis Mediationi Servatoris, vel tantillùm officit, æquè ac qui Deos plures induceret. Ità quarto ſeculo diſſerebant unanimiter Catholici adverſus Donatiſtarum Principem, ſcilicet Parmenianum, qui Mediatoris nomen ambiebat, ut refert S. Aug. lib. 2. contra eundem Parmen. cap. 8. Ipſi Apoſtoli, inquit, hominum Mediatores eſſe non poſſunt, nec Epiſcopi. Undè ſi Joannes ità diceret: *Hæc ſcripſi vobis, ut non peccetis: & ſi quis peccaverit, Mediatorem me habetis ad Patrem, & ego exoro pro peccatis veſtris, ſicut Parmenianus quodam loco Mediatorem poſuit Epiſcopum inter populum & Deum; quis eum ferret bonorum, atque fidelium Chriſtianorum? Quis ſicut Apoſtolum Chriſti, & non ſicut Antichriſtum intueretur?* Parmenianus autem non tribuebat Epiſcopis Mediationis rationem, quæ Chriſto competeret. Quamobrem ſi peccabant Donatiſtæ; quàm ſit immane Catholicorum ſcelus, conjiciatur. Nec enim tantummodò Sanctis ſupplicatio tribuitur à Catholicis; ſed etiam conferendorum donorum poteſtas; cum B. Mariam vocare non dubitent *Matrem miſericordiæ & ſalutis*, in hoc imitati Collyridianos, qui à S. Epiph. hær. 79. hæreſeos damnati ſunt, quòd coram illâ, ut coram Deâ procumberent: Imò ipſi Catholici Virginem Mariam ſupra Chriſtum evehunt, ut quæ filio, quod placet, injungat; improbiſque viris, etiam dum ſceleribus ſe totos dedunt, ſalutis ſecuritatem polliceatur; modò certæ preces ab illis quotidiè proferantur; aut deferatur quædam veſtis ſolemniter benedicta. Quamobrem meritò illicita creditur cùm B. Virginis, tùm Sanctorum invocatio: eòque magis illicita videri debet, quò certiùs conſtitit apud Antiquos, ſoli Deo invocationem deberi; ita ut adverſus Arianos indè probarent Chriſtum eſſe Deum, quòd eſſet invocandus.

Reſp. viris Chriſtianam Religionem profitentibus indignas eſſe prorſùs calumnias ejuſmodi, & ad rudiorum capiendos animos minùs piè,

ne dicam iniquè, omninò excogitatas. In Scripturis non pręcipitur, nec ſuadetur invocatio Sanctorum. Sed quid indè? Prohibetur-ne? Sunt enim plurima, de quibus conſentiunt nobiſcum Novatores, quæque ſervant; nec tamen in ſacris Codicibus ſuadentur, nec præcipiuntur. Dicant v. c. quibus in Scripturæ locis contineantur, Sabbati tranſlatio in diem Dominicam, Baptiſmi Hęreticorum validitas, immerſio olim in Baptiſmo adhibita, vel aſperſio ubique nunc recepta, & plura hujuſcemodi laudabiliter uſurpata. Cur autem non eadem ſit de Sanctorum invocatione adverſariorum ſententia, non poſſum conjicere, niſi hoc referam in pręconceptam Eccleſiæ Catholicæ quocumque modo adverſandi voluntatem. Eſto in veteri Teſtamento de mortuis juſtis exorandis nihil contineatur, quòd tunc decedentes Sancti ad viſionem intuitivam non eveherentur; annon ex Traditione acceperant Judæi, quæ de Paradiſo, de ſinu Abrahæ, de virorum proborum defunctorum invocatione profitebantur; cum ex eâ exiſtimatione fieret, ut à Chriſto in cruce in ſui auxilium Eliam fuiſſe advocatum dicerent?

His addatur, quam exſcripſimus de Sanctorum invocatione doctrinam; licet eam Traditioni pręſertim debeamus, in Scripturis tamen ſuaderi, ut jam oſtenſum eſt, tùm Patriarcharum, tùm & Prophetarum exemplo.

Jam ab adverſariis quærerem, quo Scripturæ loco viris, qui continuò Verbum Dei, licet ore tenùs, conclamant, liberum fiat horrendum idololatriæ crimen inurere Catholicis, quos ab omni idololatriâ norunt penitùs abhorrere? Profitentur enim Catholici Sanctos in cœlis nullâ virtute, aut autoritate pollere; ſeque univerſam, quam illorum ſupplicatione adhibitâ expectant opem, ab omnipotente ſolo accepturos eſſe; nihilque divinitatis Sanctos aſſequi poſſe.

At, inquiunt, inter Catholicos ſaltem viri rudes in hos lapſus impingunt. Sed diſcant Novatores à Chriſto, ex præconceptâ opinione, aut ex iis, quæ apparent, ferendum non eſſe judicium: *Nolite*, inquit Joan. 7. v. 24. *judicare ſecundum faciem, ſed juſtum judicium judicate.* Quod ut feratur judicium, cum Angelo Gen. 18. dicendum eſt: *Deſcendam, & videbo, utrum clamorem, qui venit ad me, compleverint: an non eſt ità, ut ſciam.* Ex Novatoribus autem qui doctrinam catholicam norunt, eamque ſuis non occultant modò, verùm & eam, ut penitùs idololatriam, faciunt, vereantur, ne in eos reveletur ira Dei, quæ eſt *ſuper omnem impietatem, & injuſtitiam hominum eorum, qui veritatem in injuſtitiâ detinent:* Cum ex Chriſto Math. 5. v. 22. *qui dixerit fratri ſuo, fatue, reus erit gehennæ ignis*; colligant Novatores, quàm graviter peccent, dum in Catholicos, ut in idololatras, palàm invehuntur. Quos latet, quæ ſit de invocatione Sanctorum noſtra fides, deſcendant ex pulpito ſuo, & expendant vel ſolas Catholicæ Fidei formulas; & tunc à tam gravi ſcelere Catholicis inurendo ſibi temperabunt, ſi aliquo ſint religionis ſenſu donati; fatebunturque Catholico-

rum neminem, ſi rectè ſapiat, Sanctos pro Diis habere, aut cultu divino proſequi; alienamque penitùs eſſe ab idololatriâ doctrinam Eccleſiæ, quæ non mediocrem in præſcribendis invocationis Sanctorum finibus collocat operam.

Apoſtolus in Ep. ad Coloſſ. perſtringit quorumdam ſuperſtitionem, qui aſſerebant per Mediatores Angelos accedendum eſſe ad Deum, quaſi Chriſtus ob eminentiorem in cœlis ſortem dedignaretur Mediatoris officium; & ideò Angelorum, ut qui officium illud obirent, religionem inducebant in Phrygiâ. Alii forſan prædicabant Chriſto præponendos Angelos, quòd eorum natura præcelleret humanæ: qui error longè fuiſſet gravior. Sed quâcumque ratione peccarent illi, graviter tamen peccabant; nihilque ſimile Catholicis exprobrare poſſunt Novatores. *Aliud* enim *nomen* non noverunt Catholici, *in quo oporteat nos ſalvos fieri*, præter Chriſtum, in quo ſolo fiduciam ſuam collocant: nec Angelos pro Diis, ſed pro Dei miniſtris, qui eorum preces Deo offerunt, cum Patriarchis venerantur.

Hanc Coloſſenſium renovatam, aut adhuc ſuperſtitem in Civitate Laodiceâ Phrygiæ Metropoli ſuperſtitionem congregati Epiſcopi comprimunt can. 35. damnantque ut Eccleſiæ deſertores, illos Angelorum cultores, qui ſeorſim convenirent. An autem ex Eccleſiæ Catholicæ caſtris exeunt modò fideles, qui ſimilem venerationi Angelicæ dent operam? Arguunt iterùm Patres Laodiceni, quòd Angelis illi Hæretici nullibi Scripturarum uſurpata nomina ſuperſtitiosè imponerent more Magorum, qui Dæmones inauditis nominibus appellant. An labe ſimili Eccleſia Catholica contaminata dici poteſt? cum Magiam, ut idololatriæ ſpeciem, prohibeat ex Tertul. lib. de Idolol. c. 9.

Hunc ſuperſtitioſum Angelorum cultum Laodiceno Concilio obſecutus perſtringit Theodoretus; Sanctorum autem, aut Angelorum venerationem nuſquam impugnavit: imò potiùs invocationis commoda, & Angelorum patrocinium exponit, ut in cap. 1. Zach.

Quâ Religione proſcindatur, ut impia, Sanctorum interceſſio; & non minùs Chriſti Mediatoris dignitati adverſa dicatur, quàm unitati divinæ Deorum multitudo excogitata, non intelligo. Chriſtum enim unicum Mediatoris vices implere, & implere poſſe profitentur Catholici; ſuperiùſque abundè probatum fuit. Undè igitur calumniæ tam horrendæ occaſionem arripuerunt Novatores? An quòd rogentur Sancti, ut pro nobis & nobiſcum miſericordiam Dei exorent? At pro Abrahamo precatus fuit Melchiſedech Geneſ. 14. ℣. 18. & 19. pro Sodomitis Abrahamus Geneſ. 18. ℣. 23. 24. &c. Item Abrahamus pro Abimelech Rege Geraris Geneſ. cap. 20. ℣. 17. pro amicis pariter Job cap. 42. ℣ 8. & 10. Moyſes pro Iſraelitis Exod. 32. v. 11. &c. Fideles pro Petro Act. 12. v. 5. Et tandem pro nobis invicem ut oremus, incitamento eſt S. Jacobus cap. 5. Imò verò ipſi Novatores pro populis, quos à Catholicâ unitate abſtraxerunt, preces fundunt, nec ſe Chriſti Mediationis

dignitati quidquam detrahere autumant. Quid igitur in Catholicâ parte occurrit, quod adeò ſit horrendum? Nihil prorsùs; cum nihil aliud in Sanctis in cœlo conſtitutis agnoſcant Catholici, quàm continuatas pro fratribus preces, quas hîc, dum viverent, offerebant per Chriſtum. Adeò nihil illâ interceſſione Chriſti Mediationi detrahitur, ſeu hîc, ſeu in cœlis Sancti conſtituantur; ut imò ampliſſimâ indè fiat gloriæ novæ acceſſio, ſplendidè illuſtretur Mediatoris dignitas; cum nihil niſi per ipſum obtineatur à Deo Sanctorum precibus, ſeu hîc vitam agant, ſeu felicitate fuerint donati. Sicut igitur unus Deus eſt, qui poſſit dona conferre: Sic unus Chriſtus eſt, qui merito ſuo poſſit dona obtinere. Hæc noſtra cum Apoſtolo eſt Fidei profeſſio.

Peccabat Parmenianus; non peccant verò Catholici. Parmenianus enim eò dementiſſimæ temeritatis devenerat, ut ſe Mediatorem inter Deum & homines nuncuparet; quaſi apud Deum proprio nomine & propriis meritis, ob vitæ præſtantiam, plurimùm poſſet: cujus hanc vanitatem blaſphemam confutat S. Aug. quia unus Medator eſt Chriſtus, qui propitiatore altero non eget; quamobrem, inquit, S. Joannes non ſcripſerat: *Si quis peccaverit, ego Advocatus & Mediator ero apud Deum:* Sic enim ſeipſum à peccatoribus ſegregaſſet, quaſi non ei opus eſſet Mediatore Chriſto: quod ſuperbè & falsò dixiſſet. Quare ſervatâ Chriſto veri Mediatoris ratione, quam à Parmeniano procul removet S. Auguſtinus, Juſtis Mediationem in ſupplicatione, ſeu interceſſione poſitam tantùm abeſt ut adimat, ut imò eam doceat tanquam traditam ab Apoſtolo, qui fidelium orationes in auxilium poſtulavit. Quam interceſſionis Mediationem iterùm exponit in Enchir. cap. 56. & lib. 7. de Bapt. contra Donatiſtas cap. 1. & lib. 22 de Civ. cap. 8. ubi addit Mediatione fungi Sacerdotes, & pro populorum affectu exaudiri.

Cum audio precibus illis non pulſari Dei aures, quòd ad Sanctos referantur; & ſic grave patrari ſcelus, quia tunc ut novi Dii habentur Sancti, utpotè precum objecta; hæſitabundus expendo, an non fucata ſit adverſariorum oppoſitio. Non ſunt enim in re ſacrâ tam peregrini, ut non noverint preces noſtras aliud nullum habere objectum præter Deum, à quo expectandum eſt omne bonum. Centurionis apud Chriſtum pro ſervo deprecatio Luc. 7. v. 3. viris ad Verbum Dei vel leviter attentis omnem hanc apertam faciet œconomiam. Cum enim introiſſet Jeſus Capharnaum, miſit ad eum Centurio tùm primùm Seniores Judæorum, ut Chriſto ſupplicationem ſuam offerrent, & paralytici pueri obtinerent ſanationem: Poſtmodùm verò cum Jeſus non longè eſſet à domo, miſit ad eum amicos, dicens: *Domine noli vexari: non enim ſum dignus &c.* Non diſſimili ratione nos ſummâ animi demiſſione profitemur indignos, qui ad Deum accedamus. Quamobrem ad alios arctiori conjunctione, ſeu apud Dominum autoritate majori præſtantes, viros ſanctos nimirùm, confugimus; ut noſtras ſuis adjunctas preces offerant Deo. Sed ad ſolum Deum preces noſtras dirigimus, non ad San-

ctos; quemadmodùm nec Centurio ad Seniores, aut amicos; ſed ad Chriſtum ſupplicationem ſuam dirigebat. Oratio quippè cordis eſt affectus auxilium ab aliquo exoptantis. Quamobrem cum nihil autoritatis ſit penes Sanctos ad dona conferenda; ſanè preces, quibus Sanctos invocamus, ad Deum ut objectum diriguntur. Hinc uſurpantur variæ orationum formæ; quia Sanctiſſimæ Trinitatis & Chriſti eſt, utpotè Dei, beneficia largiri. Nempè verbis iſtis oramus: *Sancta Trinitas unus Deus miſerere nobis. Chriſte exaudi nos.* Quia verò Sanctorum eſt, ſe ſupplices in noſtri gratiam coram Deo ſiſtere, his precamur verbis: *Sancte Petre, ora pro nobis &c.*

Neque B. Virgo compellatur à nobis tanquam *Mater miſericordiæ*, quaſi dona ſalutis poſſit ipſa conferre; ſed quia Servatorem, cui ſalutem debemus, peperit: hoc ſenſu de ſeipſo ſcribit S. Paulus Rom. 11. v. 13. & 14. *Miniſterium meum honorificabo: ſi quomodò ad æmulandum provocem carnem meam, & ſalvos faciam aliquos ex illis.* Quibus verbis ſe cuiquam per ſe ſalutis eſſe autorem non profitebatur Apoſtolus; ſed labore ſuo & orationibus poſſe hominum ſalutem promovere apud Deum. Nec coram B. Virgine oraturi, ut coram Deâ procumbimus: Iſtos quippè adoratores cum S. Epiph. execramur, tanquam Collyridianorum diſcipulos; & ſi unquam eò blaſphemiæ venit quiſquam, ut B. Virginem Chriſto anteponat, anathema ſit ille. Tam enim humili & debitâ demiſſione filium ſuum Deum & hominem ipſa fuit proſecuta, & proſequitur, ut aliud nobis non proponat, cum ad ejus tutelam confugimus, quàm quod Joan. 2. v. 5. precata pro nuptis, vinum non amplius habentibus, dixit miniſtris: *Quodcunque dixerit vobis*, inquit, *facite:* Quaſi diceret: Si velitis habere filium propitium; quæ injungit, ſervate. Cum enim in cœlis ſanctitatis merito, & amplitudine cæteris antecellat Sanctis, eos etiam eâ voluntate ſuperat, quâ nihil eſt in votis, quàm quod Deo eſt placitum. Igitur quos Deus odit propter peccatum, ipſa pariter eos odio habet: imò cum hæc ſit felicitas ſumma, ut Deus ſit *omnia in omnibus*; certè in B. Virgine divinitas præ omnibus coruſcans efficit, ut eò gravius ſit B. Virginis adverſus peccatores odium, (quandiu videlicet peccato ſervire pergunt) quò dignius eſt. An etenim B. Virgo accepta haberet verba ſacra ore tenus prolata, quæ filius averſaretur? An commodis viri ſanguinem filii continuò proculcantis, quia veſtes hujus, aut illius coloris deferret, invigilare poſſet credi; dum tam gravium ſcelerum clamor vindictam æquiſſimam à Deo poſtulat? Adeò hæc ſunt rationi obſona, ſi quis vel ſe ipſum ſolum conſulat, ut nec viris vel leviter in Religione inſtitutis poſſint aſcribi. Quare ſi ſibi velint conſultum Novatores, ab ejuſmodi calumniis craſſioribus abſtineant, & de Catholicis æquius ferant judicium. Equidem ſi peccatores pœniteat, quia unius peccatoris ad Deum reditus majus parit in cœlo gaudium, Luc. 15. quàm perſeverantia 99. juſtorum; cum B. Virgo cæteris præſtet charitate adverſus Deum, &

fratres; majori certè gaudio perfunditur, pœnitentibuſque potentiori apud filium Mediatorem eſt auxilio, ſi ipſius opem velint ſibi adjunctam.

Equidem certò conſtabat apud Antiquos ſoli Deo poſſe deferri directam invocationem, & apud nos conſtat. Quapropter indirecta ſolummodò fit Sanctis ſupplicatio, quatenùs illos duntaxat rogamus, ut conjunctis nobiſcum precibus ſint apud Deum ſubſidio. Hinc ex invocatione directâ, quâ petitur, ut Deus in nobis regnaturus accedat, & auxilio nobis eſſe dignetur, rectè colligebatur ab Antiquis Chriſti divinitas, & etiamnum colligeretur, ſi opus eſſet.

Opp. 2. Etiamſi non eſſet iniqua Sanctorum invocatio, eſſet penitùs ſuperflua; cum Sanctis precantes nos audire non ſit datum, juxta illud Job 14. *Sive nobiles fuerint filii ejus, ſive ignobiles, non intelligent.* Item Eccleſ. 9. *Viventes ſciunt ſe morituros, mortui verò nihil noverunt ampliùs.* 4. etiam Reg. 22. Joſiæ dixit Deus: *Colligam te ad Patres tuos, ut non videant oculi tui omnia mala, quæ introducturus ſum in locum iſtum.* Aliundè ad quid invocatio ejuſmodi; cum Deus præſtò ſit, qui bona nobis conferat? Ad quid tot conquiruntur apud Deum Patroni? quandoquidem, ut monet S. Chryſoſt. Deus noſtris votis faciliùs annuit, cum ipſimet pro nobis oramus, quàm cum alii pro nobis orant.

R. Eſto ignota ſit nobis ratio, quâ ſupplicationes noſtras intelligant Sancti; noſtras tamen preces non minùs intelligunt, ut exponit S. Auguſtinus lib. de Curâ pro mortuis cap. 15. Vel enim, inquit, diſcunt ab Angelis, vel Deo revelante; vel etiam, ut Tract. de Attrib. tradidimus ex eodem S. Auguſt. in Dei eſſentiâ vident quidquid ad ſe pertinet. Quam rationem ſi reſpuant Novatores, ſeipſos conſulant. Nec enim capiunt ipſi, quomodò intelligant; quamvis ipſis perſuaſum ſit ſe intelligere. Et verò Sanctos noſtras preces audire docet Eccleſia Catholica; quomodò autem audiant, non exponit: nempè dogmatis ſubſtantia traditur; modus non explanatur. Ideò ſilere decet de illâ cognitionis ratione, de quâ nihil Antiqui tradiderunt ut indubitatum. Nec aliud à noſtrâ concluſione docent Job & Eccleſiaſtes; ſed naturæ viribus non poſſe hanc cognitionem comparari volunt. Lib. verò 4. Reg. ſermo eſt de malis, quæ hîc tolerantur; ita ut Joſiæ polliceatur Deus, ipſum non ſubditum iri malis, quibus Iſrael in peccatorum caſtigationem erat ſubdendus: & reverà calamitatibus illis morte Joſias fuit ſubductus.

Laudata jam à ſanctis Patribus Invocationis commoda non repetemus: nec rursùm expendemus illius œconomiæ rationes ſuperiùs expoſitas, quas non impugnat S. Chryſoſtomus, ſed æquiſſimâ cenſurâ eos arguit, qui juſtorum orationibus confiſi ſecuritatem & incolumitatem quandam ſibi pollicentur, licet continuò ſerviant voluptatibus: hoc eſt enim illudere ſibi ipſis. Aliud quippè non eſt orationis genus præter Servatoris invocationem, ſeu deſiderium, quo ambimus, ut Chriſtus in

nos veniat, utque à vitiis abducti Deo adhæreamus: non enim vitiorum, nec hominum improborum patroni ſunt Sancti; ſed ſi pœnitenti animo Sanctos adeant, gravium licet ſcelerum rei, modò Deum affectu ſincero conſectentur, Sanctos ſibi propitios experientur, ut docet ipſe S. Chryſoſt tùm in orat. 5. Miſſæ, quæ ejus nomine circumfertur, & quam Latinam fecit Eraſmus; tùm in Hom. 6. ubi de miraculis & de Martyrum tumulorum magnificentiâ; tùm & in lib. contra Gentiles, ubi de S. Babylâ.

ARTICULUS TERTIUS

An, & quis honor Cruci Dominicæ ſit exhibendus?

ERRORES.

CLAUDIUS, Ludovico Pio promovente, Taurinenſis Epiſcopus, & Felicis Urgelitani diſcipulus, Imagines omnes & Cruces ſubvertendas eſſe diſputavit, & in Theodomirum Abbatem ſibi reluctantem acri admodùm ſtylo fuit invectus. Illius Epiſtolæ ſententias quaſdam Jonas Epiſcopus Aurelian. ſuis in tribus de cultu Imaginum libris confutavit.

Crucis cultum ſeculo duodecimo damnarunt Petrobruziani temporibus Sancti Bernardi. Hunc quoque cultum condemnavit Vviclephus decimo quarto ſeculo. Ipſum tandem decimo-quinto ſeculo improbarunt Lutherani & Calviniſtæ.

CONCL. I. Cruci Dominicæ, illiuſque ſigno deferendus eſt honor ſacer.

Hoc in capite, ſicut & in multis aliis, obſtupeſcere licet ad præcipitem & inordinatum virorum etiam eruditorum, qui ſacris Legibus non obſequuntur, animi ſenſum. Hæc eſt Lex Apoſtolica: *Omnia probate, quod bonum eſt tenete.* Catholicæ matris Eccleſiæ mores impugnandi Novatoribus videbantur, ut Eccleſia nova conſtitueretur ſuo arbitrio longè præſtantior futura. Domini Crucem venerabatur illa ſancta Mater, ſed ipſis non placuit religioſus ille cultus; immò tanquam ſuperſtitioſus, & velut idololatriam renovans, ſtatim ab illis dictus fuit abrogandus: Attamen ut probarent, an bonus, aut malus eſſet ille cultus, nullam dederunt operam. Cæterùm quibus niteretur momentis exhibita Cruci Dominicæ veneratio ſi exploraſſent; ſi priora & puriſſima Eccleſiæ tempora inveſtigaſſent; ſi variarum Eccleſiarum & celeberrimarum conſuetudinem, & conſuetudinis rationes expendiſſent; ſanè tot & tam gravia, quæ occurriſſent, momenta viros vel leviter pios intra religioſos paternæ pietatis fines continuiſſent. Prioribus enim Eccleſiæ ſeculis Cruci Dominicæ honorem tam conſtanter exhibuerunt Antiqui,

ut hoc ſigno ſeipſos & opera Deo conſecrarent; ut ſe hoc ſigno, quaſi propugnaculo tutiſſimo adverſus Dæmones, & pravos affectus, tutarentur; ut hoc ſigno in edendis miraculis uterentur, & in peragendis Myſteriis & Sacramentis; ut denique cæteris fidelibus ad illius ſigni uſum fuerint autores, tùm doctrinâ, tùm & exemplo. Qui verò hæc præſtiterunt, & præſtandum docuerunt, nec fuere irreligioſi, nec illiterati viri, aut rudioris ingenii; ſed cæteris fidei cultoribus eruditione ſacrâ, morum ſanctitate, & miraculorum præſtantiâ præcellere noſcuntur.

1° Hoc ſigno, ſeu Cruce Dominicâ, ſeipſos frequenter & opera conſecraſſe Antiquos, teſtis eſt Tertullianus lib. de Coronâ militis cap. 3. ubi ſic ſcribit: *Ad omnem progreſſum atque promotum, ad omnem aditum & exitum, ad veſtitum & ad calceatum, ad lavacra, ad menſas, ad lumina, ad cubilia, ad ſedilia, quæcunque nos converſatio exercet, frontem Crucis ſignaculo terimus.* In more igitur erat ſeculo Tertulliani hoc ſignum in frontibus efformare. Hanc eandem conſuetudinem refert Lactantius lib. 4. Inſtitut. cap. 27. Cæterùm non modò frontem, ſed & alias corporis partes conſignare ſolebant Veteres, ut Macrina S. Gregorii Nyſſeni ſoror, quæ penitùs exanimis, ut refert idem S. Gregorius in ejus vitâ, os ſuum & oculos ſignavit. Simile quid refert de puero moribundo Evodius apud S. Aug. Epiſt. 258. his verbis: *Signare ſe cœpit in fronte; ita ut ſic deſcenderet manus ad os, quod ſibi cupiebat ſignare, cum jam interior homo, & benè renovatus de die in diem, domum luteam dimiſiſſet.* Eandem conſuetudinem deſcribit quoque S. Auguſtinus lib. de Catech. Rudibus cap. 20. Item Sulp. Severus lib. de vitâ S. Martini, Palladius, Theodoretus, & alii.

2° Crucem Dominicam, ſeu hujus ſigni uſum pro munimento adverſus omne genus hoſtium commendant Antiqui, ut Orig. Hom. 6. in Exod. *Quid*, inquit, *times Dæmones? Tremunt ſine dubio Crucem Chriſti, in quâ triumphati ſunt, in quâ exuti ſunt principatus eorum & poteſtates. Timor ergo & tremor cadent ſuper eos, cum ſignum in nobis viderint Crucis fideliter fixum, & magnitudinem brachii illius, quod Dominus expandit in Cruce.* Sic pariter Lact. lib. 4. Inſtit. cap. 27. *Nunc ſatis eſt, me de hujus ſigni potentiâ, quantùm valeat, exponere: quanto terrori ſit Dæmonibus hoc ſignum, ſciet qui viderit, quatenus adjurati per Chriſtum, de corporibus, quæ obſederint, fugiant. Nam ſicut ipſe, cum inter homines ageret, univerſos Dæmones verbo fugabat, hominumque mentes emotas, & malis incurſibus furiatas, in ſenſus priſtinos reponebat: Ità nunc ſectatores ejus, eoſdem ſpiritus inquinatos de hominibus, & nomine Magiſtri ſui, & ſigno Paſſionis excludunt. Cujus rei non difficilis eſt probatio. Nam cum Diis ſuis immolant, ſi aſſiſtat aliquis ſignatam frontem gerens, ſacra nullo modo litant.* Nec modò contra Dæmones, ſed & adverſus pravos affectus, ut iram &c. illud ſignum adhibebatur, ſicuti tradit S. Chryſ. Hom. 22. ad Pop. Antioch. Uno verbo ad illud ſignum quibuſque in periculis adhibendum

bendum ita inſtituti erant fideles, ut ex S. Gregorio Nazianz. orat. 3. in Julian. eo ſigno uſus fuerit Apoſtata ille. Cum enim in locis ſubterraneis Magiæ daret operam, adventaſſentque Dæmones, timuit ipſe Julianus, & ad Crucem *vetus remedium confugit, hocque ſe adverſus terrores conſignat, eumque, quem perſequebatur, opitulatorem aſciſcit.... Cedunt Dæmones, pelluntur timores &c.* Cæterùm tanti fiebat illa Crucis virtus, & adeò conſpicua, tùm Infidelibus, tùm & Catholicis, ut indè Chriſti divinitatis veritatem adverſus Arianos demonſtret S. Athan. lib de Incarnat. Verbi: *Qui iſtorum*, inquit, *dictorum experimentum capere velit; & in ipſis præſtigiis Dæmonum, & impoſturis vaticiniorum, & in miraculis Magiæ, utatur ſigno Crucis ab ipſis deriſo, nomenque Chriſti invocet; & videbit, quomodò ejus rei metu Dæmones fugiant, vaticinia conquieſcant, magia & veneficia irrita jaceant.*

3° Crucis ſignum uſurparunt Antiqui, ut miracula ederent. Sic S. Greg. Thaumaturgus, ex S. Greg. Nyſſ. in ejus vitâ. Quippè cum Paganorum ingreſſus eſſet Templum, in quo ſe ſuis Sacerdotibus aſpectabiles præbebant Dæmones, aerem, *qui nidoribus inquinatus erat..... figurâ Crucis expiavit, & totam ibi noctem, pro more, orationibus atque hymnodiis pervigilem tranſegit.* Idem S. Greg. Nyſſ. in vitâ S. Macrinæ ſororis narrat ab Emiliâ matre ſigno Crucis ſanitatem Macrinæ fuiſſe collatam: *Sibi*, inquit, *ad expellendum morbum ſatis eſſe reſpondit, ſi manu ſuâ mater ipſa locum ſancto ſigno muniret. Cum igitur mater in ſinum ejus manum intuliſſet, ut eam partem ſignaret; ſignum quidem egit, morbus autem abiit: ſed hæc parva nota loco horribilis tumoris apparuit, & ad finem uſque permanſit, ut eſſet, quemadmodùm arbitror, divinæ opis indicium, quoad agendas gratias Deo continenter moveretur.*

4° Tantæ fuit venerationi Crucis ſignum, ut in auguſtioribus Myſteriis continuò fuerit uſurpatum, teſte S. Auguſtino Tract. 118. in Joan. ubi nihil in Sacramentis rectè perfici teſtatur, niſi prius ſignum illud fuerit adhibitum: *Quid eſt, quod omnes noverunt, ſignum Chriſti, niſi Crux Chriſti? Quod ſignum niſi adhibeatur, ſive frontibus credentium; ſive ipſi aquæ, ex quâ regenerantur; ſive oleo, quo chriſmate unguntur; ſive ſacrificio, quo aluntur; nihil eorum ritè perficitur.* Hinc in Altaribus exponebatur Crux, ut vel in Myſteriis honori proponeretur. Quamobrem Acacius Melitinenſis ex illo honore Cruci exhibito, adverſus Neſtorium colligit, B. Virgini deferendum eſſe cultum; itemque à ratione penitùs alienum oſtendit, Cruci, in quâ paſſus erat Chriſtus, hunc honorem haberi, ut ſcilicet in Altaribus & in Eccleſiarum conſpectu conſtituta coruſcet; Beatam autem Virginem, quæ Chriſtum geſtavit in utero, honore debito privari.

Denique pro ſigni Crucis uſu autores fuerunt doctrinâ & exemplo ſancti Patres, ut S. Antonius, & ipſius vitæ ſcriptor S. Athanaſius, qui has S. Antonii hortationes in ejus vitâ refert: *Domum veſtram figurâ Crucis munite, & precationi vacate, tùm eos evaneſcere videbitis: timidi*

enim ſunt, Cruciſque Domini ſignum admodùm reformidant: *cum Servator illos in Cruce ſpoliarit, & palàm traduxerit.* Ad uſurpandum illud ſignum pariter Fidelibus erat incitamento S. Chryſoſtomus Hom. 22. ex 80. ad Pop. Antioch. *Crucem*, inquit, *in fronte imprime*; *ſic enim non tantùm homo occurrens, verùm nec ipſe Diabolus te quidquam lædere poterit*; *cum his te cernens armis ubique apparentem. Et hæc teipſum jam hinc doce, ut cum ſignum ceperis, ſis miles paratus, & contra Diabolum trophæum erigens, juſtitiæ coronam capias.* S. Baſilius lib. de Spiritu ſancto cap. 27. doctrinam hanc refert in Traditionem Apoſtolicam: *Ut*, inquit, *quod primum eſt & vulgatiſſimum primo loco commemorem*; *ut ſigno Crucis eos, qui ſpem collocarunt in Chriſtum, ſignemus, quis ſcripto docuit?* Duplicis generis dogmata, quæ parem vim haberent *ad pietatem*, diſtinguit S. Baſilius, alia videlicet ex ſcripto, alia verò ex Traditione; Cruciſque ſigni uſum in exemplum adducit, & aſſerit illud ſignum ex poſteriori Traditionis fonte haberi.

Iſtud pro Crucis cultu probationis genus plurimùm illuſtratur, non modò ex uſu recepto ad Chriſtum confugiendi efficto Crucis, in quâ triumpharat, ſigno; ſed & ex conſuetudine ſecum deferendi veræ Crucis particulam quandam, ſi haberi poſſet; aut ex deſiderio ſibi comparandi efficitam ligno, aliâve materiâ Crucem. Sic veræ Crucis particulam obtinuerant, tùm S. Macrina, ex S. Gregorio Nyſſ. tùm Civitas Apameenſis ex Evagrio; item & Rufinus & S. Melania, qui, ex ipſo Rufino, cum ex Urbe Jeroſolymitanâ redirent, S. Paulino Epiſcopo Nolano veræ Crucis particulam à Joanne Jeroſolymitano conceſſam obtulerunt. Jam verò an illa conſuetudo laudabilis eſſet, quis movere poſſet dubitationem? cum illud pietatis argumentum quarto & quinto ſeculis Patrum nullus improbarit; imò potiùs illud probatum habuerint viri eruditionis & pietatis eximiæ, ut SS. Baſilius & Greg. Nyſſenus. An etenim paſſi fuiſſent illi Patres vanâ pietatis ſpecie Macrinam deludi, & virginibus, quas tam laudabiliter inſtituebat, erroris eſſe magiſtram? Tantum autem abfuit, ut illam ab ejuſmodi cultu avocarent, ut S. Gregorius Nyſſenus Crucem ferream à S. Macrinâ ſorore, quæ illam geſtare ſolebat, cum Annulo ſibi dono legatam, pro pretioſo munere habuerit. *At tu quidem habeas Crucis inſigne*, inquiebat fratri S. Macrina morti proxima, *mihi autem hæreditas annuli ſatis erit..... Excavatus eſt Annulus ſub ipſâ palâ, ibique de ligno vitæ particulam conditam habet, quod ſuperadjacens pala ſimili notâ ſignificat.* An Rufinus vir adeò eruditus, ſuperſtitioni tam apertæ, ſenſu Novatorum, annuiſſet? An ei pepercíſſet S. Hieronymus, qui nihil ipſi pepercit? Sed nunquid Paulinus tam eruditæ pietatis, adulatione calamitosâ, donum ſibi oblatum habuiſſet acceptum? Num ſiluiſſent omnes Paulino amicitiâ conjunctiſſimi, viri omni laude majores, ut Victricius Rothomagenſis, Martinus Turonenſis, Auguſt. Hipponenſis, & Sulpitius Severus, qui omnes ne levem quidem ſuperſtitionis umbram tolerabant? An denique Thomas Apameen-

ſis plebi ſuæ annuiſſet, niſi recta hæc fuiſſet omnium fides? Nam, inquit Evagrius lib. 4. Hiſt. cap. 25. *Antiochiæ excidio audito, Epiſcopum ſuum Thomam rogant Apameenſes, ut omnium oculis Crucis ſignum exponeret, præter ordinem quidem, ut ſcilicet inſtar viatici ante mortem obverſaretur. Itaque Thomas facit, quod rogatum eſt, certiſque diebus ad eam rem præſtitutis, vitale Crucis lignum profert, ut omnes vicini ibi in unum convenire poſſent, & ſalutis inde promanantis participes fierent.*

Tantâ ſolicitudine Crucis honori exhibendo ſtuduerunt Antiqui, ut vetuerint Imperatores, ne in pavimentis incideretur, nec niſi in locis dignis collocaretur; imò potiùs ut ipſi Imperatores & Principes eam in vertice capitis deferrent, ut gemmis longè pretioſior videretur. Hinc S. Aug. Tract. 3. in Jo. ſic habet: *Per Stellam Magi Chriſtum cognoverunt; & erat hoc ſignum de Domino datum, cœleſte atque præclarum; noluit Stellam eſſe in fronte Fidelium ſignum ſuum, ſed Crucem ſuam: undè humiliatus, inde glorificatus: inde erexit humiles, quò ipſe deſcendit.*

Hæc dum lego, à Viris ſanctiſſimis & eruditiſſimis, ut in uſu poſita, nemine refragante, laudari, & florentiſſimis Eccleſiæ temporibus ſervari; apud me ità ſtatuo: Niſi omnium hæc fuiſſet recepta ſententia, hoc cultu pietatem ſoveri, & erga Chriſtum animum beneficiorum memorem ſignificari; non paſſi fuiſſent ſanctiſſimi Patres; ideòque gratulandum eſt Catholicis, qui cum Sanctis debitum Chriſto cultum exhibent; deflendaque ſors Novatorum, qui figmenta ſua tanto & tanti nominis teſtium numero anteponere non reformidant.

Ultimò. Tam certum fuit apud Antiquos Crucem Dominicam eſſe in honore habendam, ut vel ipſi Iconomachi pro cultu illo conſtanter ſteterint; adeò ut ex Niceph. in Breviario Hiſt. Conſtantinus Copronymus, ſublatis in altum Sanctæ Crucis ſalutaribus lignis, Patriarcham Conſtantinopolitanum & populos jurejurando adegerit, ut pollicerentur ſe nuſquam Sanctorum Imagines eſſe paſſuros Quapropter argumento iſto ad hominem Iconomachos urgebant Catholici, ut S. Joan. Damaſc. lib. 2. de Imag. Imagines ideò non colere profitemini, quòd rem creatam, & ex materiâ conſtantem venerari ſit nefas At Crucem ex materiâ, ut ex ligno, effictam in honore habetis, ut & plurima vaſa & loca ſancta. Cur ergo Imagines ſacras pariter excipere non placet? *Nonne materia eſt, Crucis illud ter beatum ac fortunatum lignum? Nonne materia eſt, auguſtus ille ſanctuſque collis, qui Calvariæ locus dicitur? Nonne materia eſt ſalutaris illa petra, nempè ſepulchrum Domini, fons noſtræ reſurrectionis? Nonne materia eſt atramentum & pelles, in quibus Evangelia deſcribuntur? Nonne materia eſt menſa vivifica, quæ nobis panem vitæ ſuppeditat? Nonne item materia eſt aurum & argentum, ex quibus Cruces & ſacri diſci ac popula fabricantur? Et ante omnia iſta, nonne materia eſt Domini corpus & ſanguis? Aut igitur horum om-*

nium cultum adorationemque tolle , aut Eccleſiaſticæ Traditioni etiam Imaginum adorationem permitte. Hæc eſt etiam in ſeptimo Concilio, præſertim Act 6. repetita argumentatio, in quâ ex honore, qui exhibetur Cruci, aliarum Imaginum honorem probat. Simili argumento Gallos refellit Anaſtaſius Bibliothec. in Præfat. 7. Synodi. Illi enim non modò Dominicæ Crucis ſignum, ſed figuram & imaginem venerabantur, ex Jonâ Aurelian. Eadem fuit, ex Michaele Studitâ, Theodori Studitæ argumentatio adverſus Leonem Armenum Imp. qui Dominicæ Cruci cultum deferebat: En verba: *Sed quoniam à vobis, Imperator, Imaginis quidem honor conjunctus ſit, (ſimul enim Imago, & ſimul Crux, quandoquidem Domini adventûs gloriam utrique attulit) nunc à vobis alterum ab altero ſecernitur, ita ut alteri ſors melior obtigerit, alterum repudietur, & contemnatur. Deindè quæram, ô veteris Scripturæ Interpres, quomodò, cum Lex Deuter.* 21. *execratione dignam Crucem vocet, (maledictus enim, ait, qui pendet in eâ) tu qui Crucem colis, Legem vilipendere videare?*

Opp. 1. ex antiquorum Patrum inſtitutis argumentum in gratiam cultûs Crucis Dominicæ repeti non poſſe; quandoquidem Crucis cultum, velut calumniam à Fidei hoſtibus inuſtam, à ſe depellebant Tertullianus in Apolog. & Minutius Felix in Octavio, ubi ſic ſcribit: *Cruces nec colimus, nec optamus. Vos planè, qui ligneos Deos conſecratis, Cruces ligneas, ut Deorum veſtrorum partes, forſitan adoratis.* Chriſtianis ergo tunc temporis non erant Cruces. Neque verò illos decuiſſet, aut decet ejuſmodi cultus: nam præter rationem eſt, filios parentis patibulum venerari.

R. venerationem à nobis expoſitam hoc argumento non depelli. Eſto enim priores Fidei Apologiſtæ, qui adverſus Idolorum ſuperſtitionem pugnabant, & Cruces, ſicut & Statuas, damnabant; Cruces Dominicas ex ligno, aut aliundè compoſitas non habuerint; ne Idololatris ſuos ritus retinendi, aut paritate quâdam propugnandi locum præberent: quid indè conjici poteſt, niſi eos honorem Cruci exhibendum in aliud tempus remiſiſſe? Cum videlicet, ſubversâ Deorum ſuperſtitione, dominaretur Religio Chriſtiana; nec ampliùs ſupereſſe poſſet ulla idololatriæ ſuſpicio, licet ex ligno, aliiſque metallis fabricarentur Cruces: quod quidem eâ prudenti & Apoſtolicâ œconomiâ factum conſtat ex ſerie temporum. Ubi enim placuit Deo Conſtantinum M. Orbi Auguſtum præficere; ubi placuit Chriſto Crucem ſuam proponere inſculpendam, & Imperatoriis ſignis ſuperſtruendam ad Conſtantini propugnaculum; ubi placuit Crucis ſigno & virtute miracula edere; tunc publica dedêre Chriſtiani ſuæ erga Crucis lignum venerationis & piiſſimi affectus teſtimonia; Chriſtique Crux, ut mox retulimus, non modò plebeis viris, ſed & Imperatoribus, non dicam, pudori fuit, ſed maximo decori; quia patibulum illud pro filiis ſubiit Pater innocens, nempè Chriſtus; in eoque triumphum de hoſtibus egit, & innumera bona procuravit Orbi univerſo.

Ad eandem fermè objectionem reponebat Tertullianus in Apologet. cap. 16. haud eſſe incuſationi locum, quòd apud ipſos Ethnicos multiplices eſſent cum Statuis Cruces in veneratione: *Qui Crucis*, inquit, *nos non religioſos putat, conſecraneus erit noſter*, ſeu conſectaneus, ut legebat Zephyrus; id eſt, præſtat, quod apud nos uſurpatur; quia origo *Deorum veſtrorum à plaſtis de Cruce inducitur*; *& omnes illi Imaginum ſuggeſtus inſignes, monilia Crucium ſunt*. Quibus addit: *Laudo diligentiam; noluiſtis nudas & incultas Cruces conſecrare*. Quaſi adderet: Id tantummodò intercedit diſcriminis vos inter & nos; quòd nudas nos Cruces; vos verò nonniſi exornatas, & cum propitiæ viſæ fuerunt, colitis. Quæ Paganorum expoſtulatio ad ſtabiliendam Crucis Dominicæ venerationem non mediocriter confert.

Hanc reſpondendi viam iniit Minutius Felix, faſſus ſcilicet Chriſtianos nec habere, nec colere Cruces ſenſu & ritu Paganorum, qui Cruces, ut Deorum ſuorum partes, adorabant; à quibus inſtitutis, ut ab idololatriæ profeſſione, abhorrebant Chriſtiani. Hinc ità loquitur in Octavio: *Vos planè, qui ligneos Deos conſecratis, Cruces ligneas, ut Deorum veſtrorum partes, forſitan adoratis*. Eodemque tuetur argumento Crucis cultum, quo Tertullianus; imò ferè iiſdem verbis: Sic enim ait in Octavio: *Signa ipſa, & cantabra, & vexilla caſtrorum, quid aliud, quàm inaurata Cruces ſunt, & ornata?* Quæ quidem argumentatio Fidei noſtræ Apologiſtis familiaris fuit, & Crucis cultum vel à prioribus ſeculis apud Catholicos in uſu fuiſſe oſtendit.

Opp. 2. Si quis Cruci deferendus eſſet cultus; non aliundè repeteretur, quàm ex illius cum Chriſti corpore contactu vero, vel per mentem repræſentato. Quæ ratio ſi valeret, Jordanis aquæ; Paleſtinæ Terræ; aſello, cui inſedit Chriſtus; & aliis innumeris, quæ tetigit, ut v. c. præſepi, deberetur veneratio; imò & illarum rerum effigiei, quemadmodùm & effictis Crucibus cultus exhibendus eſſet. Quæ quàm abſurda ſint, nemo non videt.

R. veram Chriſti Crucem ob Corporis Chriſti contactum venerationem quidem mereri ſingularem, tùm etiam quòd ſelectum ſit inſtrumentum triumphi Chriſti de noſtræ ſalutis hoſtibus, idque ipſius ſanguine decoratum. Eadem verò non eſt Terræ Paleſtinæ, Jordanis aquæ, aſelli, & cæterorum ejuſmodi ratio: quia nimirùm hæc omnia tam intimo contactu non ſunt illuſtrata: nec etiam ſuperſunt partes à Chriſto contactæ; neque tantæ ſunt virtutis ad ponendam ob oculos Chriſti paſſionem; nec proindè ad ſignificandam adverſus Chriſtum animi noſtri gratitudinem. Illa tamen inſtrumenta & loca, quæ ſuperſunt, in honore habentur propter reverentiam Chriſto debitam. Honore quoque afficiuntur Cruces effictæ; quia ideò noſcuntur inſtitutæ, ut tam auguſtum Chriſti miniſterium ſubjiciant oculis: Clavos autem, qui fabricantur, non veneramur, niſi Cruci affixos; quòd alio fine, quàm ad renovandam Chriſti memoriam excudantur.

CONCL. II. Honor Cruci exhibendus, latria non eſt, ſeu vera adoratio; ſed poſitus eſt in ſalutationibus, incenſis, oſculis &c.

Prob. prima pars autoritate S. Ambroſii in orat. de vitâ & virtutibus Theodoſii Magni, ubi, inſertis Conſtantini Mag. laudibus, tranſit ad ipſius Helenæ matris pietatem. Primùm de Conſtantino ſcribit, eum Domini Crucem ita veneratum eſſe, ut ipſius clavos pro immortalitatis remedio habuerit, & clavorum altero exornarit diadema; alterum autem in ornamentum fræno intexuerit; & utroque fuerit uſus ad pietatem, ſed nunquam adorarit. Deindè verò Helenæ in conquirendâ Cruce ſolicitudinem extollit, eamque ex titulo veram Domini Crucem agnoviſſe refert; illam autem non adoraſſe, ſed in illâ Regem Chriſtum: *Habeat*, inquit, *Helena, quæ legat, undè Crucem Domini recognoſcat. Invenit ergo titulum, Regem adoravit, non lignum utique; quia Gentilis eſt error, & vanitas impiorum: Sed adoravit illum, qui pependit in ligno, ſcriptus in titulo.*

Eadem veritas aperta fit etiam ex Conc. Nic. 2. Hoc enim in capite, ut & in cæteris, pro Lege quibuſcunque Catholicis eſt, & eſſe debet Conciliorum conſtitutio. Latriam autem à Cruce procùl removet illud Concilium Act. 6. Aſſentiuntur enim illius Concilii Patres Epiphanio Diacono, Pſeudoſynodi ab Iconoclaſtis Conſtantinopoli habitæ rationes ità confutanti. *Opponebant*, inquit, (nimirùm Iconoclaſtæ:) *decentem Deum adorationem, & latriam Imaginibus offerunt. O abnegationem*, inquit, *& ſtoliditatem, ut quidquid his aliud attinet! Chriſtiani quippè adorationem, quæ in ſpiritu & veritate eſt, neque Imaginibus, neque divinæ figuræ Crucis impartiti ſunt.... Adorationem & latriam quæ per fidem eſt, ipſi ſoli Deo, qui ſuper omnes in Trinitate laudatur, offerunt.* Veram igitur latriam Cruci deferre nefas cenſebant illi Patres: quod & videre eſt ex Act. 7. ubi honorariam duntaxat adorationem Cruci & Imaginibus eſſe deferendam profitentur, non verò latriam: *Honorariam*, inquiunt, *his adorationem tribuendam definimus; non tamen veram latriam, quæ ſecundum fidem eſt, quæque ſolam divinam naturam decet, impartiendam; ita ut iſtis, ſicut figuræ pretioſæ, ac vivificæ Crucis, & ſanctis Evangeliis, & reliquis ſacris monumentis, incenſorum & luminum oblatio ad harum honorem efficiendum exhibeatur.* Quæ definitio niſi univerſæ Eccleſiæ moribus fuiſſet conſentanea, proculdubiò reſtitiſſent cæteræ Eccleſiæ, ut & reſtiterunt Galli definitionibus ejuſdem Concilii de honore Imaginibus exhibendo, ut infrà erit exponendum.

Prob. ſecunda pars. Cultus Cruci exhibendus, in ſalutationibus, oſculis, incenſis, &c. eſt poſitus, uti profitebantur octavo ſeculo Patres Concilii 7. Act. 4. *Salutamus*, inquiunt, *figuram pretioſæ ac vivificæ Crucis, & ſancta Lipſana Sanctorum, & ſanctas Icones ſalutamus, recipimus, & amplectimus.... & honoranter adoramus.* Quam honorariam adorationem Imaginibus & Cruci debitam in ſalutationibus conſiſtere

pariter decernunt Act. 7. *Definimus*, inquiunt, *in omni certitudine & diligentiâ, ſicut figuram pretioſæ & vivificæ Crucis, ità ſanctas ac venerabiles Imagines proponendas.... eaſque ſuſcipiendas* (ut habent) *ad oſculum*. Hæc igitur erat octavo ſeculo Catholica doctrina & inſtitutio, videlicet Dominicæ Crucis, ut & Imaginum venerationem in ſalutationibus eſſe reponendam &c. Hic erat circa ejuſmodi cultum Eccleſiæ uſus: Et proindè quò progrediantur ulteriùs, non habent qui catholicè ſentiunt.

Apud Catholicos adeò conſtabat octavo ſeculo hæc veritas, Cruci nimirùm non alia exhibenda eſſe venerationis ſigna, quàm quæ in Nicænâ Synodo conſtituuntur, ut à Concilio illo definitæ Imaginum venerationi reluctata Gallicana Eccleſia, cum illo Concilio de non adorandâ Cruce, ſed de eâ ſalutationibus, incenſis, & oſculis honorandâ, juxta ſanctorum Patrum traditionem ſemper conveniret, teſte Jonâ Epiſcopo Aureliano: *Quò ergò*, inquit, *ob recordationem redemptionis ſuæ ſancta Eccleſia ex ſanctorum Patrum traditione Crucem Chriſti veneretur, adoret, colat, non cultu & adoratione, quæ ſolius divinitatis eſt, ſed eo potiùs, undè ſatis ſuperque dictum eſt: Nemo, niſi qui ab Eccleſiaſticâ Traditione diſſentit, ignorat. Undè ob recordationem ſalutiferæ Paſſionis Dominicæ annuatim in ſanctiſſimâ die Paraſceves ſecundum Traditionem Eccleſiaſticam Crucem Chriſti adorat, id eſt ſupplicando ſalutat.*

Opp. Qui corpus ita componit, ut adorantem omninò referat, & verbis etiam utitur, quæ latriam exprimunt, cenſendus eſt veram adorationem deferre. Catholicorum autem coram Cruce habitus adorantem omninò refert: Eſt enim proſtratio ſumma nudis pedibus exhibita Feriâ 6. Paraſceves. Catholicorum etiam verba ſunt adeò aperta, ut veræ adorationis ideam animis ingerant. *O Crux adoranda*, inquiunt! Item: *Crucem tuam adoramus*, *&c.* Et ne quid dubii ſupereſſet, in eâ ſpes collocata dicitur his verbis: *O Crux ave ſpes unica*, *&c.* Nihil quippè magis perſpicuè adorationem genuinam ſignificare poteſt.

R. ex externâ corporis inclinatione non dijudicandam eſſe ſinceram ab adoratione honorariâ latriam; alioquin & Abrahamus, & alii Patriarchæ Idololatris eſſent annumerandi, ut qui coram Regibus adorantes procumberent; ſed ex interno animi affectu ducendam eſſe venerationis delatæ naturam. Eâdem enim capitis inclinatione Chriſtum & B. Mariam ſimul nominatos veneror: Latriæ tamen cultu ſervio Chriſto; B. verò Mariam nonniſi honore pro ejus dignitate proſequor, videlicet ut Chriſti matrem, & ancillam cæteris rebus creatis ſanctitate antecellentem. Sic provolutus ante Crucem nudis pedibus Chriſtum adoro, eique latriæ cultu ſervio; Crucem verò honorariâ duntaxat proſequor adoratione propter Chriſtum. Hic eſt internus Catholicorum mentis affectus, dum verba in objectione laudata proferunt. Hinc Tharaſius P. Conſtantinop. & Concilii ſeptimi Præſes in ſuâ Epiſt. Synodicâ ſic habet: *Nonne & nos vivificam Crucem ſalutantes conſonè canimus:*

Crucem tuam adoramus, Domine, & adoramus lanceam, quæ aperuit vivificum latus tuæ bonitatis? Quod certiſſimè ſalutatio eſt, & dicitur; ſicut indicat illud, quod hæc propriis labiis contingimus. Poſteà ex Scripturis oſtendit hanc vocem προσκύνησιν & eſſe æquivocam, & diverſas adorationes ſignificare. Undè in Scripturis, ubi habetur: *Dominum Deum tuum adorabis*, προσκυνήσεις: *& illi ſoli ſervies*, λατρεύσεις: Adoratio abſolutè ponitur, nec adjicitur adjectivum, *ſoli*; quia, inquit, verbum illud ſignificata multa habet. Scriptum eſt autem: *Illi ſoli ſervies*; quod ad ſolum Deum ſervitus noſtra referri poſſit. Quapropter ſi quis apud nos verba in objectione laudata proferat, & latriæ cultum exhibere velit; Chriſtum crucifixum præ oculis habet, & ad Crucis conſpectum ſoli Chriſto ſervit; Cruci verò nonniſi cultum longè inferiorem latriâ tribuit.

Opp. Æquivoca eſt hujuſmodi reſponſio. Nam ex Reſponſione ad objectionem prioris Concl. Cruci Dominicæ longè major cultus deferendus eſt, quàm Imaginibus; cum longè majorem ex phyſico Chriſti corporis contactu dignitatem conſecuta ſit: quod & Theologi Catholici unanimiter ſentiunt. Major autem ille cultus alius eſſe non poteſt ab adoratione, qualis eſt ea, quæ Chriſti humanitati tribuitur. Hinc Theologi non modò humanitati Chriſti, ſed & Cruci deferendam ſtatuunt adorationem.

R. genuinam hanc eſſe fidei & cultûs noſtri expoſitionem, nulliſq; verborum detortis uſurpationibus obvolvi. Adverſariis quidem calumniandi materiam aufert illa reſponſio, ut & quodlibet fidei dogma, juxta Eccleſiæ ſenſum expoſitum. Videamus, an æquè ab omnis fuci artificio aliena ſit Novatorum objectio. Contendunt ſcilicet Crucis cultum, Imaginum cultu majorem eſſe non poſſe, niſi latriæ naturam ſortiatur: & ideò æquivocationis nos inſimulant. Quaſi verò uterque ille cultus, licet ejuſdem generis, obtinere non poſſit ampliores honoris gradus, ſeu majorem pietatis ſenſum & reverentiam &c. Hujus rei exemplis mox relatis addimus, utrumque Sanctorum & Imaginum cultum ejuſdem eſſe generis, nec tamen æqualem. Si hæc ſimul ſtare non poſſe reponant, Novatores, cauſam reddant. An non ejuſdem generis eſt cultus civilis, qui Regi & Magiſtratibus defertur, licet Rex longè majori ſit in honore, quàm Magiſtratus? Non diſſimili ratione, licet ad idem genus referatur cultus Crucis & Imaginum, attamen Cruci major debetur, quàm Imaginibus; & Cruci veræ major, quàm effictæ.

Non diffitendum à quibuſdam fratribus ſubtiliter aſſertum fuiſſe, Cruci Dominicæ adorationem deberi non abſolutam quidem, ſed relativam ſolummodò; nec à Domini Cruce removeri hanc adorationem, niſi cum ratio materiæ ſolius habetur. Sed cur ità conſtituant illi Theologi, quos plurimùm veneror, capere nequeo. Nec eis dubium eſſe poteſt, quin Nicæni Patres omnem à Cruce, ut & ab Imaginibus, veram adorationem removerint: nec quis, vel mediocriter eruditus, ſentiet

ſentiet unquam, illos Patres duntaxat prohibuiſſe, ne Cruci ratione materiæ deferretur ille honor. Cui enim in mentem venire poſſet ſcrupulus, an Cruci ratione materiæ tribui debeat, non dicam adoratio, ſed vel quilibet cultus religioſus? Quamobrem ſi placeret non ex præjudicatâ opinione de ſenſu Concilii ferre judicium, ſanè procul removeretur ejuſmodi ſententia.

ARTICULUS QUARTUS

An, & quis cultus Sanctorum Reliquiis debeatur?

EUNOMIUS & Vigilantius quarto ſeculo Reliquiarum aſſervationem & cultum exprobrarunt Catholicis. Poſt illos Hæreticos Conſtantinus Copronymus Imperator (quemadmodùm in ipſius vitâ refert Suidas) omnes Reliquias ubique deleri juſſit. Eâdem hæreſi infectum fuiſſe Claudium Taurinenſem tradit Jonas Aurelian. lib. 1. de Cultu Imaginum. Eandem quoque Vviclefiſtis placuiſſe, autor eſt Thomas Vvaldenſis. tom. 3. tit 14 Denique eorum veſtigiis inhæſerunt poſterioris ſeculi Novatores, quorum iſte Reliquiarum honorem, idololatriæ matrem facit; alius autem vocat inſaniam, quòd ab animato populo colatur inanimis populus. Quæ convitia facilè, ſed minùs Chriſtianè proferuntur: quod ut intelligatur, ità ſtatuimus.

CONCL. Sanctorum Reliquiis ſuus deferendus eſt honos; nec idololatriæ, aut inſaniæ incuſandus eſt, ſed habendus ut Religionis ſanctitati conſentaneus.

Hoc in negotio venerandæ Antiquitatis Magiſtros ad præſidium doctrinæ, quam ab eis accepimus, advocabimus; ut palàm fiat nos Majorum veſtigiis inhærere, Novatores verò tam irreverenter in ſanctos Patres invehi, ut eos non pudeat idololatriæ, & humanæ inſipientiæ debellatoribus inurere ipſa inſaniæ atque idololatriæ vitia. Paucis rem conficimus.

Martyrum & Sanctorum corpora, quæ in hac vitâ Chriſti membra fuerunt, tanquam Spiritûs ſancti Templum, veneramur; eaque ſummo conſectamur ſtudio; & quidquid eorum fuit, piè ſervamus, & nobiſcum deferimus. Hæc ſi præſtiterint Antiqui, Antiquorum æmulatio erit Catholicis honorifica. Hanc autem fuiſſe Majorum obſervantiam erga corpora, inſtrumenta, & veſtes Sanctorum, ſignificarunt Eccleſiæ omnium primæ, videlicet Hieroſolymitana, Antiochena, & Romana. Enimverò Euſebius lib. 7. Hiſt. cap. 19. ſcribit honorem ab Hieroſolymitanâ Eccleſiâ S. Jacobi Cathedræ delatum: hæc ſunt ejus verba: *Jacobi Epiſcopi Hieroſolymitani Cathedram ad noſtra uſque tempora conſervatam Fratres illius Eccleſiæ jam à Majoribus magnâ proſequuntur reverentiâ,*

ſatis perſpicuè declarantes, qualiter tùm Antiquiores, tùm noſtri temporis Chriſtiani viros ſanctos, ob ipſorum erga Deum amorem, debito ſemper honore venerati ſunt, & hactenùs venerantur. Nec tantummodò refert Euſebius S. Jacobi Cathedræ à primis temporibus ad quarti ſeculi ferè medium ſervatæ delatam fuiſſe continuò reverentiam; ſed & exponit illius antiquæ reverentiæ rationes, videlicet ipſorum erga Deum amorem eximium. Refert quoque Antiochenorum conſenſionem cum Romanis fidelibus circa Reliquias S. Ignatii Martyris, in Sede Antiochenâ SS. Petri & Evodii ſucceſſoris. Illius quippè Martyris Romæ feris expoſiti corpus (ut ipſius Acta continent) Antiochiam reportarunt *in capſâ repoſitum, ſicut Theſaurum inappretiabilem.* Præſtantior optari nequit, nec exprimi Reliquiarum exiſtimatio; præſertim ſi addamus, Antiochenos tam illuſtris Martyrii memoriam annuâ ſolemnitate celebrandam ſtatuiſſe; quod vocant communicare Martyri & Athletæ. Si à Tyrannis negarentur Chriſtianis Martyrum corpora, hanc ſibi negatam gratiam referebant in Dæmonum iniquam ſuaſionem. Sic Rectores Eccleſiæ Smyrnenſis à S. Polycarpo S. Joannis diſcipulo inſtituti, ſcipſos exponunt in Epiſt. ad omnes Fideles, juxta Editionem Uſſerii Armachani: *Non ſolebat*, inquiunt, *ſub femoralia deponere, quia ſinguli fideles viri nuda ejus tangere & oſculari membra cupiebant; plenitudine enim bonæ conſcientiæ redundabat, etiam antequam ad Martyris certamen accederet.* Obſtitit verò Diabolus, ne Chriſtianis auferendi corporis fieret poteſtas; ne ſcilicet ejus cineribus communicarent: & ideò adiere hoſtes Eccleſiæ Nicætam Herodis patrem, ut Herodem ad hanc gratiam Chriſtianis recuſandam impelleret. *Quod relictis omnibus huic fundenda eſſet oratio ſingulorum, ignorantes, quia nunquam Chriſtum, qui pro peccatis noſtris ità paſſus eſt, relinquere poſſumus Chriſtiani, neque alteri cuiquam precem orationis impendere; hunc namque Filium Dei adoramus, & colimus: Ejus tamen Martyres, ut diſcipulos fideles, & devotos milites, honorificè & libenter amplexamur: Oramus etiam, ut nos ſocii ipſorum & diſcipuli eſſe mereamur.* Hæc in verſione peccarunt Novatores; ut incautos & examinis laborem declinantes, adverſus Sanctorum invocationem impellerent induſtriâ magis expeditâ. Aliter enim in Eccleſiis legi ſolebat ille locus, Euſebii tempore; & aliter habet Uſſeriana Editio, juxta quam legendum eſt: *Neque alteri cuiquam precem orationis impendere &c.* Cum legi deberet, juxta Euſebium: *Sed nec alium quemquam colere: illum enim, ut Dei Filium, colimus & adoramus.* Sed quidquid ſit, ſemper conſtabit ipſos Apoſtolorum Diſcipulos oſſa Sanctorum exoptaſſe, tetigiſſe, oſculatos fuiſſe, eorum cineribus communicaſſe, & Martyres tanquam Chriſti milites eſſe amplexatos; ut eo honore ſignificarent, ſe ambire illorum ſocietatem & imitationem. An non hæc eſt Catholicorum ſententia? Numne verò idem ſapiunt Novatores, quod in Eccleſiæ hoſtibus, Nicetâ ſcilicet & Herode, perſtringebant Smyrnenſes? Clamitent ergò Novatores cum

Eccleſiæ hoſtibus, Nicetâ nimitùm & Herode, Catholicos hoc Reliquiarum cultu deferere Chriſtum, ad idololatriam accedere, & inſanire: Reponent ipſi Catholici, ſe alteri quàm Chriſto non deferre latriam. Hæc ſi præſtent Novatores, cum hoſtibus Eccleſiæ, Nicetâ & Herode, ſubjacebunt Dei maledicto: ſapient autem cum Antiquis illis Smyrnenſibus Catholici, ſi quod æquum eſt deferant Sanctorum Reliquiis.

Eadem fuit Eccleſiæ Carthaginenſis, Eccleſiæ Romanæ pluribus titulis obſtrictæ, ſolicitudo erga Martyrum corpora. Pontius enim Diaconus in vitâ S. Cypriani narrat, ſummo ſtudio fideles linteamina & oraria ſubſtraviſſe, ut illius Martyris ſanguinem exciperent, neve Martyris cruor in terram defluens abſorberetur; itemque noctu ejus corpus cum cereis & ſcholaribus magno triumpho ſepultum fuiſſe. Corpora, ſanguinem, & quod erat Sanctorum, ſummo zelo fideles conſectabantur, honorificè ſervabant, & in tumulis reverenter condebant. Eadem pietatis officia continent, tùm quæ referuntur de Lucillâ Carthaginenſi, quæ Martyris, ſed non probati, oſſa dabat ad oſculum; tùm quæ de S. Joannis Baptiſtæ Reliquiis Sebaſtæ ſervatis ſcribit Rufinus lib. 2. Hiſt. cap. 28. *Oſſa*, inquit, *diligentiùs, inquantùm res patiebatur, ac religioſiùs congregantes* (nempè quidam de Hieroſolymis) *furtim ſe vel ſtupentibus, vel inſanientibus ſubtraxere, & ad religioſum patrem Philippum venerandas Reliquias pertulere. Ille ſupra ſe ducens tantum theſaurum propriis ſervare vigiliis, ad Pontificem maximum tunc Athanaſium, Hoſtiæ immaculatæ Reliquias per Julianum Diaconum ſuum, poſt etiam Paleſtinæ Urbis Epiſcopum mittit; quas ille ſuſceptas, paucis arbitris ſubcavato Sacrarii pariete incluſas, Prophetico ſpiritu profuturas generationi poſteræ conſervavit: quibus nunc dejectis & proſtratis idololatriæ veſtigiis, in ædibus quondam prophanis aurea tecta conſurgerent.*

Hîc ex monumentis quinti ſeculi adjicimus, ubique receptam fuiſſe Reliquiarum venerationem: ideò enim S. Cæleſtinus Pontifex Romanus in Epiſt. ſuâ ad Conc. Epheſinum 1. parte Conc. Patribus Epheſinis ſic gratulatur: *Vos Joannis Apoſtoli Reliquias præſentes venerati eſtis.* Cum ergo ea ſit Apoſtolicæ Eccleſiæ à temporibus Apoſtolorum circa honorem Sanctorum Reliquiis deferendum conſenſio, à nemine continuis primis ſeculis non laudata; quis ſanâ mente poteſt Eccleſiam Cathol. idololatriæ atque inſaniæ jam incuſare; cum aliud nihil præſtet, quàm quod præſtabat primis illis ſeculis, quibus fidei integritate & charitate ſummâ, nemine diſſentiente, florebat.

Sciant Novatores ſe dicteriis ſuis non modò in Apoſtolorum ſucceſſores & diſcipulos incautè debacchari; ſed & irreligiosè in Deum ipſum, quem idololatrici & inſani cultûs autorem non poſſunt quin agnoſcant: indubitatis enim, & conſpicuis adeò miraculis, venerationi illi ſuam adjunxit autoritatem. Dicant inſuper Novatores, quorsùm ad Martyrum & Sanctorum corpora, & contactum, tam admiranda opera divinitùs præſtentur, ſi, corporibus Sanctorum ne deferatur honos, pro-

hibeat Deus? Dicant cur lib. 3. Reg. Elizæi corpus cadaveri vitam reſtituerit? Cur Math. 9. mulieri profluvio ſanguinis laboranti fimbria veſtis Chriſti ſanitatem contulerit? Cur Apoſtolorum veſtes, umbraque ipſa, Act. 19. & Dæmones expulerint, & morbos ſanarint? Infinita propemodùm ſunt ejuſmodi miracula, quæ Sanctorum Reliquiis accepta referunt Antiqui. In illis, inquit S. Hilar. adverſus Conſtantium, *ubique Dæmones mugiunt, ægritudines depelluntur, admirationum opera cernuntur. Terra*, inquit S. Baſil. Hom. in S. Julittam, *Julittæ adventu benedicta aquam emiſit, quæ nulli non noſtrûm gratiſſima eſſe debet, adeò ut Martyr hæc pientiſſima imaginem referat matris.* Idem orat. 3. in Jul. teſtatur S. Greg. Naz. de Reliquiis Sanctorum: *A quibus*, inquit, *Dæmones propelluntur, & morbi curantur; quorum apparitiones, & prædictiones; quorum vel ſola corpora idem poſſunt, quod animæ ſanctæ, ſive tangantur, ſive honorentur; quorum vel ſolæ ſanguinis guttæ, atque exigua Paſſionis ſigna idem poſſunt, quod corpora: hæc non colis, ſed contemnis.* Similiter loquitur Hom. in S. Theodorum Mart. S. Gregorius Nyſſ. *Hic enim*, inquit, *ut credimus, etiam anno præterito Barbaricam tempeſtatem ſedavit, & horrendum ferorum & immanium Scytharum bellum inhibuit, atque repreſſit.* Gratulatoriam hanc animi ſignificationem carpant Novatores; eam laudibus cum S. Greg. cui omnes plaudebant, proſequuntur Catholici. Inſanire S. Gregorium Nyſſen. & illius oves, clamitent Novatores; earumdem cæremoniarum nunc æmulatores, reponent Catholici, ſe lubenter cum Chriſti Diſcipulis inſanire; ut cum eis hæreditatem filiorum Chriſti ſortiantur. Nobis non modò cum SS. Hilario & Gregorio Nyſſ. ſed & cum SS. Ambr. Auguſtino, Greg. Turon. & aliis inſanire perhonorificum erit: quàmplurima enim recenſent miracula, ad aſpectum, vel ad contactum Sanctorum edita. Sic in inventione corporum SS. Gervaſii & Protaſii Eccleſiæ noſtræ Patronorum, factæ ſunt Dæmonum depulſiones; itemque cæcorum, ut Severi & aliorum, & cæteræ ejus generis curationes: quæ miracula adeò conſpicua fuêre, ut Juſtinam Arianam Imperatricem à perſecutione ſæviſſimâ deterruerint. Quapropter S. Ambroſius Ep. 22. cum de illis miraculis, & plebis concurſu ad eorum Reliquias tangendas certiorem feciſſet ſororem, gratias agit Deo, *quòd hoc tempore*, inquit, *tales nobis Sanctorum Martyrum ſpiritus excitaſti, quo Eccleſia tua præſidia majora deſiderat. Tales ego ambio defenſores, tales milites habeo .... quorum quò majora, eò tutiora patrocinia ſunt. Horum etiam illis ipſis, qui mihi eos invident, opto præſidia.* Idem beneficium ſummo affectu deprecamur pro Novatoribus, qui non modò nobis hæc Sanctorum præſidia cum Arianis invident, ſed & penitùs auferre moliuntur, hac in parte Arianis licet catholicæ cauſæ infenſiſſimis iniquiores. Non enim, Novatorum inſtar, Catholicos & eorum Epiſcopum Ambroſium inter idololatras & inſanos amandabant Ariani; ſed unum eis occurrebat effugium, ſuppoſita nimirùm eſſe miracula, quæ prædi-

tarentur pro fide Ambroſii. In confeſſo igitur erat apud omnes, tùm Catholicos, tùm & Arianos, propugnaculo eſſe optatiſſimo Martyres & Sanctos; ſed pro S. Ambroſio & Catholicis ſtare SS. Gervaſium & Protaſium, negabant Ariani; ne ſtatim, Deo Judice, causâ coram omnibus cadere certò viderentur. Verùm Arianis ſuis fidem non habuit Imperatrix Juſtina; quòd ægrotorum curationes non modò medicorum & parentum teſtimoniis, ſed & ægrotantium publicis gratulationibus celebrarentur; quòd Dæmonum mugitus palàm audirentur; quòd denique Severi Lanionis cœcitas à pluribus annis eſſet quibuſque Mediolanenſibus cognita. Sed ô errantium hominum deflenda in æternum pertinacia? Non profuerunt ad avocandam ab hæreſi Juſtinam adeò numeroſa & ſtupenda miracula: imò, ut Pharaonis Exod. 7. ℣. 13. ità & ipſius induratum eſt cor tot ſignis mirabilibus; & Ariani ſemper *incredibiles*, ut verbis utar Apoſtoli Titi 1. ℣. 16. & *reprobi circa fidem*, ut habetur 2. Tim. cap. 3. ℣. 8. reſtiterunt veritati, *quemadmodùm Jannes & Mambres reſtiterunt Moyſi.* Cui veritati ſi reluctarentur pariter Novatores, dicerem cum Apoſtolo 2. Tim. cap. laudato: *Inſipientia eorum manifeſta erit omnibus, ſicut & illorum fuit*, Arianorum videlicet. Hæc referunt religioſiſſimi teſtes, S. Ambroſius, S. Paulinus, & S. Aug. tùm lib. 9. Confeſſ. tùm lib. 22. de Civit. cap. 8 Quamobrem Patrum illorum *doctrinam, inſtitutionem, propoſitum, & fidem* aſſequantur Novatores, ut itidem loquar cum Apoſtolo: Sanctos & Sanctorum Reliquias religiosè colant, quemadmodùm & illi Patres: Diligenter attendant, an SS. Ambroſius, Paulinus, & Aug. virtutis merito & doctrinæ nomine commendatiſſimi, hanc in conſenſionem ſtatim veniſſent, niſi à Majoribus, quam profitemur de Sanctorum patrocinio, doctrinam accepiſſent. Si pergant in priori obſtinentiâ, eandem vereantur infelicitatem, quæ Arianis contigit: quemadmodùm enim hi de miraculorum laudatorum veritate detrahebant, ut auferrent Chriſto, quæ Dei ſunt; ità & Novatores, ut Sanctorum Reliquiis denegent cultum, impugnant miracula *Domino cooperante* præſtita.

Sed quàm nequiter à Catholicis diſſentiant Novatores, dum probroſum Religioni Chriſtianæ dicunt Reliquiarum cultum, accipiant etiam à S. Chryſ. & aliis, qui in ampliſſimis Eccleſiis ſcripſerunt, perhonorificum eſſe Chriſto hunc cultum; quòd præſtantiſſimis ad Sanctarum Reliquiarum editis miraculis fieret apertum adverſus Ethnicos, vivere Chriſtum, & vera eſſe miracula, quæ patrarunt Chriſtus & Apoſtoli. *Audebis igitur*, inquit S. Chryſ. Hom. 66. ad Popul. Antioch. *horum Dominum nuncupare mortuum, cujus ſervi vel mortui terrarum Orbis Regum ſunt protectores: nec hoc tantùm quis Romæ fieri viderit, verùm & Conſtantinopoli.... Cinis, & oſſa, & favillas inviſibiles illas poteſtates dilaniant.* In orat. contra Gentiles refert etiam, quâ ratione S. Babylæ Martyris Reliquiæ in Daphne ſuburbio omne malorum genus compreſſerint, & Dæmonibus impoſuerint ſilentium: *Ea eſt enim San-*

ctorum poteſtas, ut illorum ſuperſtitum Dæmones, ne umbras quidem, aut veſtes ferre poſſint; vittas autem functorum & loculos reformidant. Itaque ſi quis quæ ab Apoſtolis facta fuiſſe prædicantur, fidem non habet, is tandem memoriâ hujus miracula intuitus, ab impudentiâ ſuâ deſiſtat. Nam qui de omnibus olim Gentilibus victoriam reportabat, à Martyre tanquam ab hero increpatus, ſuppreſſâ voce latrare deſiit. Eadem habent Theodoretus, Sozomenus, & Severus Sulpitius, tùm in vitâ S. Martini, tùm & in Dial. 1.

Hoc Sanctorum patrocinium tanti fiebat quarto ſeculo, ut Imperatores piè inſtituti, eruditiſſimique & ſanctiſſimi viri ardenter illud ambirent tanquam ſibi profuturum; non ſolùm dum viverent, ſed & poſt mortem. Hinc ut ipſimet, eorumque parentes chariſſimi juxta Sanctorum corpora tumulos obtinerent, in votis erat, ut v. c. Conſtantino, de quo ità ſcribit Euſebius lib. 4. de illius vitâ cap. 60. *Hunc ſibi locum poſt mortem deſignaverat incredibili fidei alacritate proſpiciens, ut corpus ſuum communem cum Apoſtolis appellationem poſt obitum ſortiretur, quo ſcilicet precationum, quæ in honorem Apoſtolorum ibi celebrandæ erant, etiam mortuus particeps fieret.* De quâ Conſtantini pietate ità loquitur S. Chryſ. Hom. 66. ad Pop. Antioch. *Hic Conſtantinum Magnum ipſius filius honore magno cenſuit haberi, ſi pro foribus piſcatoris paternum corpus collocaret: & quod in Regiis ſunt janitores Regibus, hoc ſunt in monumento piſcatoribus Reges: & illi quidem ut domini loca tenent interiora, hi vero tanquam inquilini..... oſtendentes, quod in reſurrectione major erit piſcatoribus dignitas.* S. Gregorius Nyſſ. eandem gratiam parentibus procuravit, ſicuti patet ex orat. in 40. Martyres, ubi ſic ſcribit: *Corpora meorum parentum juxta horum militum reliquias poſui, ut tempore reſurrectionis cum opitulatoribus ſpei & fiduciæ plenis reſurgant. Scio enim illos poſſe, & quâ libertate, & quâ fiduciâ apud Deum valeant, dilucida argumenta vidi.* S. Ambroſius idem beneficium ſibi duxit comparandum, ut profitetur palàm in funebri oratione Satiri fratris: *Habeo tumulum*, inquit, *quem corpore tegam: habeo ſepulchrum, ſuper quod jaceam, & commendabiliorem Deo futurum eſſe me credam; quòd ſupra ſancti corporis oſſa requieſcam.* Et Serm. 77. de Martyribus ſic habet: *Illi enim nos orationibus adjuvant; illi etiam adjuvant paſſione: cum his autem nobis familiaritas eſt; Semper enim nobiſcum ſunt, nobiſcum morantur; hoc eſt, & in corpore nos viventes cuſtodiunt, & de corpore recedentes recipiunt; hic ne peccatorum labes abſumat, ibi ne inferni horror invadat. Nam ideò hoc à Majoribus proviſum eſt, ut Sanctorum oſſibus noſtra corpora ſociemus, ut dum illos Tartarus metuit, nos pœna non tangat.*

Non modò antiqui Patres ex miraculis illis, quæ ad Reliquias Sanctorum eduntur, vivere Chriſtum, & Deum eſſe demonſtrarunt; ſed & indè commendarunt Dei amorem. Indè quoque collegerunt reſurrectionem mortuorum, atque utriuſque Legis veteris & novæ diſcrimen. Denique illo cultu omnem ſuperſtitem idololatriam debellari, & ad vir-

tutis amorem neminem non incitari conteſtati fuerunt. 1° Euſebius lib. 7. Hiſt. cap. 19. Reliquiarum cultum commendari docet. 2° indè mortuorum reſurrectionem probat S. Auguſtinus lib. 22. de Civit. cap. 9. his verbis : *Quare Martyres tanta poſſunt? quia pro eâ fide, quâ hæc reſurrectio prædicatur, occiſi ſunt.* Et cap. 10. *Faciunt iſta* (miracula videlicet) *Martyres; vel potius Deus, vel orantibus, vel cooperantibus eis, ut fides illa proficiat ..... Credamus eis vera dicentibus, & mira facientibus: Dicendo enim vera, paſſi ſunt, ut poſſent facere mira.* 3° inter utramque Legem diſcrimen indè repetit S. Baſil. in Pſalm. 115. ità ſcribens : *Cadaverum contactu Judæi inquinabantur. Nunc è diverſo Martyris oſſa quiſquis attigerit, ob gratiam corpori inſidentem, fit quadamtenùs ſanctificationis particeps.* 4° Hac Reliquiarum veneratione ſubverti idololatriæ veſtigia ſignificant Ruff. lib. 1. Hiſt. cap. 8. & Theodoret. ſerm. 8. de Martyribus. Denique illo cultu venerabilem ſanctimoniam & virtutis incitamentum procurari ſcribit S. Baſil. Hom. in Julittam his verbis : *Corpus autem honore præcipuo venerabile aſſervavit affinibus & cognatis incolume, nec ullâ ſui parte læſum; quod ſanè in ornatiſſimo primarii Templi urbis totius veſtibulo conditum, loco quidem affert venerabilem ſanctimoniam, nec minus qui eò loci conveniunt, efficit ſanctiores.* Ità quoque ſcribit S. Chryſoſt. lib. contra Gent. de S. Babyla Epiſcopo Antioch. & Martyre: *At Deus, qui eſt in humanum genus benignitate, inter alias, quas infinitas nobis ſalutis noſtræ occaſiones dedit, & hanc quoque viam nobis à ſe munitam eſſe voluit, idoneum ad virtutem capeſſendam ſtimulum, relictis ſcilicet interim apud nos Sanctorum Reliquiis. Nam poſt ſermonis facultatem, ipſa certè Sanctorum ſepulchra proximum locum obtinent ad animas hominum in ipſos Sanctos intuentium, ad virtutum earumdem æmulationem excitandas.* Eadem fuſiùs tradit S. Aug. lib. 10. contra Fauſtum Manich. cap. 21. Quis, his ſingulis attenta religione ponderatis, ut inſanos & idololatras incuſabit Catholicos, qui Majoribus tam piè, tamque religiosè ſapientibus adhærent; pios verò poterit ſentire Novatores, qui Patres illos cum illis Catholicis dicunt inſanos & idololatras?

Et verò quis rationis compos, tùm idololatriæ, tùm & inſaniæ circa Reliquiarum cultum Catholicos inſimulabit, quibus doctrinâ & exemplo hanc viam præmonſtraverunt ſancti Patres, idololatriæ debellatores? An non enim conſtat ex veterum Patrum monimentis, quantâ curâ cineres Martyrum collegerint Fideles, & quantâ veneratione illos fuerint proſecuti? Audiamus quomodò loquatur S. Greg. Nyſſ. in orat. in 40. Martyres : *Combuſta ſunt corpora*, inquit, *eaque flamma excepit; cineres verò illi, & incendii reliquiæ in orbem terrarum ita diviſæ ſunt, ut fermè quælibet Provincia benedictionem indè participet. Habeo & ego particulam hujus ſacri muneris.* Relatis miraculis plurimis, infert confidenter ad illos accedendum : *Nam*, inquit, *quadraginta Martyres validi ſunt contra adverſarios propugnatores, & fide digni interceſſionis*

apud communem Dominum Advocati. Horum præſidio tectus Chriſtianus confidat; licet Diabolus tentationes nectat; & homines improbi inſurgant; & Tyranni furore excandeſcant; & mare ſæviat; & terra non ferat, quæ hominibus ferre ſolet; tandemque cœlum minas intentet. Ad omnem enim neceſſitatem & eventum horum potentia ſufficit, & uberem à Chriſto gratiam accipit. Et in orat. in S. Theodor. ità ſcribit: *Quod ſi quis etiam pulverem, quo conditorium, ubi Martyris corpus quieſcit, obſitum eſt, auferre permittat; pro munere pulvis accipitur, ac tanquam res magni pretii condenda terra colligitur..... Quaſi corpus enim per ſe vivens & florens, qui intuentur, amplectuntur, oculis, ori, auribus, omnibus ſenſuum inſtrumentis adhibentes; deindè affectionibus lacrymas Martyri, quaſi integer eſſet & appareret, ſuperfundentes: ut pro ipſis deprecator intercedat, ſupplices preces offerunt, tanquam ſatellitem Dei orantes, quaſi accipientem dona, cum velit, invocantes.*

Hæc ſingula adverſus Vigilantium, qui noſtri temporis Hæreticis hanc venerationem carpentibus prævit, ſub quarti ſeculi finem S. Hieronymus argumenta congerit; nempè univerſi Orbis in hunc honorem conſenſum; item procuratas à Conſtantino Magno, Conſtantinopolim SS. Andreæ, Lucæ, & Timothei, quibus ad rugitum Dæmones vel inviti compellebantur, & ab Arcadio Samuëlis Reliquiarum tranſlationes; omnium etiam Epiſcoporum, & Eccleſiarum ad illas Reliquias occurſum; miracula quoque illarum Reliquiarum contactu, vel conſpectu edita; tandem Eccleſiæ Romanæ ſuper SS. Petri & Pauli corpora Miſſas celebrandi conſuetudinem antiquam, & perpetuo uſu firmatam. Quibus argumentis cum nec poſſet reluctari Vigilantius, nec tamen ab hæreſi avocaretur, pro hæretico temporibus illis feliciſſimis ubique habitus fuit. Non poſſunt diffiteri Novatores, quin Vigilantium ſuorum errorum parentem adverſus Dei patrocinium, adverſus conteſtatam ubique miraculis Sanctorum venerationem, adverſus Apoſtolicam & Catholicam conſenſionem ſequantur.

Denique ultricem Dei manum, quæ tot & tam graves à Reliquiarum contemptoribus pœnas repetiit, expendant ſtudiosè Novatores, oro ſupplex. Quod ſi præſtent, eos religiosè pœnitebit tam iniquæ ſententiæ. Legent enim in S. Athanaſii Epiſtolâ ad Solitarios, Gregorium Alexandrinæ Sedis invaſorem Duci Balatio conſpuendam tradidiſſe S. Antonii Epiſtolam, cui Epiſcopo quòd morem geſſiſſet Balatius, triduò poſt ex equo dejectus occubuit. Legent apud S. Chryſ. lib. contra Gentiles, contumelioſum quid adverſus Sanctorum corpora molitos Imperatores, multis iiſque intolerabilibus calamitatibus acceptis, fœdâ ac miſerabili morte interiiſſe; *ita ut cujuſdam, dum adhuc viveret, ſponte ex oculis pupillæ exſilierint; Maximinus hic fuit: alius autem furore; alius alia id genus calamitate vexatus, mortem cum vitâ commutarit.* Similes vindictas ſi vellem ex omnibus Hiſtoriis referre, prolixior eſſem. Utinam ergò pœniteat Novatores, quòd idololatriæ ſcelus

&

& inſaniæ notam tam iniquè Catholicis incuſſerint; & cum univerſo Sanctorum cœtu, Sanctis, quod æquum eſt, deferant.

Opp. Qui Juſtorum corpora tanto in honore habent, eâdem culpâ tenentur, quâ Judæi, quos arguit Chriſtus Luc. 11. quòd Prophetarum monumenta & tumulos ornarent. Quod ſcelus ut ab Iſraëlitis removeret Deus, Deuteron cap. ult. Moyſis corpus eorum oculis ſubripuit. Eodemque conſilio tribus prioribus Eccleſiæ ſeculis Martyrum corpora terræ mandari curabant Apoſtolorum ſucceſſores, vehementerque optabant, eam ſepeliendi facultatem ſibi dari, ut videre eſt in Epiſt. Eccleſiæ Viennenſis & Lugdunenſis apud Euſeb. lib. 5. Hiſt. cap. 2. Quarto etiam ſeculo plurimùm inſtitere pii viri, ut ſervandorum corporum conſuetudo abrogaretur. Sic apud S. Athanaſium S. Antonius corpus ſuum occultari juſſit, ne in notitiam cuiquam veniret. Adeòque ab honore corporibus Martyrum deferendo aberant Antiqui, ut Cæcilius ſtans pro Ethnicis apud Minutium in Octavio, Chriſtianis exprobret, quòd vel ipſum coronarum honorem defunctis ſuis negarent. Ethnicis quoq; vitio vertit Arnobius lib. 6. contra Gent. quòd in Templis ſuis hominum mortuorum corpora ſepelirent, & Diis eâ ratione contumelioſam inferrent injuriam. Anne verò illa Chriſtianæ fidei defenſorum fuiſſet diſſerendi ratio, ſi in more poſitum fuiſſet tunc temporis Martyrum corporibus honorifica cultûs ſigna rependere. Igitur mortuorum corporibus honorem habendi conſuetudo, non à veris Judæis, qui cadaverum contactum ſtudioſè declinabant, ſed ab Ethnicis ſuperſtitioni addictiſſimis fuit accepta; atque adeò eſt reprobanda: Et reipsà reprobata eſt ineunte quarto ſeculo ab Eliberitanis Patribus, qui cereorum incenſione ornari & honorari mortuorum corpora non paſſi fuerunt. Quocirca falſus eſt S. Hieronymus lib. contra Vigilantium, cereorum illorum uſum mulierculis zelo quodam, non ſecundùm ſcientiam incitatis, eſſe tribuendum. Hinc etiam S. Auguſt. lib. de Morib. Eccl. cap. 34. Sepulchrorum adoratores graviter corripit. Et verò undenam corpora illa inanimata honorem mererentur? Aut quid coli poſſet *in carne jam reſolutâ, atque conſumptâ, de quâ*, inquit, *nulla jam Deo cura eſt?* Quare demùm tribus prioribus Eccleſiæ ſeculis tam incognitus fuit ille cultus, ut de illo ſileant illorum ſeculorum Patres; potiſſimùm verò cum illius habendæ memoriæ gravis occurreret neceſſitas, & utilitas ſumma; ut nimirùm impugnarentur, qui vel carnis Reſurrectionem, vel Martyrium eſſe ſubeundum negabant?

R. ad 1. diſſimilem eſſe omninò cauſam Judæorum, quos Luc. 11. ℣. 47. damnat Chriſtus; & Catholicorum, qui Reliquias honore proſequuntur. Judæos quippè reos faciebat manifeſta hypocriſis; præ ſe ferebant enim venerationem erga monumenta Prophetarum, quos parentum furor è vivis ſuſtulerat, quoſque ipſi odio proſequebantur, avitæ iniquitatis æmulationi ſtudentes. Undè Luc. 11. ℣. 48. ſic eos redarguit ipſe Chriſtus: *Profectò teſtificamini, quòd conſentitis operibus Pa-*

trum veſtrorum. In honore autem corporibus Sanctorum delato nihil ſimile occurrit, ſi veneratores Sanctorum ſinceri ſimus. Nec enim qui Sanctos externo ſolo colunt honore, inter veros Sanctorum veneratores computantur; ſed qui eos cum S. Paulo audiunt, dicentes: *Imitatores noſtri eſtote, ſicut & nos Chriſti*; quique illos reipsà imitari conantur. Nemo enim eſt, qui neſciat Reliquias Martyrum eo divino conſilio à populis frequentari, non modò ut illis debitus reddatur honos, aut nobis virtutis exempla monſtrentur; verùm etiam ut talibus exemplis provocari poſſimus, & virtute pari, ac ſimili fide & pietate. Nam quis eâdem beatitudine frui cuperet, niſi priùs eorum fidem ſectetur, & imitetur virtutem, eorumque gloriam paribus vitæ lineamentis aut inveniat, aut exquirat? Etenim, ut monet S. Aug. ſerm. 50. de Sanctis, *primò vincendæ ſunt delectationes, & poſteà dolores.*

R. ad 2. in Scripturâ conſilium Dei in occultando Moſis corpore non exponi. Forſan idcircò illius tumulum ignotum eſſe voluit Deus, ne Iſraëlitis in Idololatriam propenſis locus aberrationis daretur, ſeu ne Moſem pro Deo colerent. Sed quid indè adverſus Reliquiarum & Sanctorum venerationem? An periculum eſt, ne fideles Martyrum oſſa in Dei locum referant? Nulla eſt timendi ratio; cum ſint cautiſſimè inſtituti in iis, ut Dei ſervis, amicis, & Chriſti cohæredibus tantummodò colendis.

R. ad 3. non eandem fuiſſe ſemper & ubique Martyrum corporum excipiendorum œconomiam, ſed vario temporum ſtatui fuiſſe accommodatam. Undè ſi per perſecutores liceret, in Eccleſias proprias, ut S. Ignatii oſſa, reportabantur: ſi verò perſecutorum furor in demortua corpora debaccharetur; ea, ſi fieri poſſet, ſubripiebant occultè fideles; inferebantque in ſepulchra cum cereis & magno triumpho, ut S. Cypriani corpus: eâ tamen cautione, ut humarentur ſeorsùm ac ſeparatim ab Ethnicis, & cum Martyrii teſtificationibus, ut dignoſci poſſent; ibique Conventus Eccleſiaſtici fierent. Cæterùm quos honores deferre liberum erat, exhibebant fideles, ob rationes mox expoſitas. Ubi autem Conſtantini Magni autoritate parta fuit facultas Sanctis honorem deferendi; quid, & quo Religionis ſtudio præſtitum fuerit, referunt mox laudati SS. Baſil. Greg. Naz. Greg. Nyſſ. & Ambr. &c.

Reſp. ad 4. S. Antonium, probante & referente S. Athanaſio, improbaſſe morem Ægyptiorum, qui mortuorum corpora intra parietes in lectulo conſtituta ſervabant: hæc enim erat, ex S. Athanaſio in S. Antonii vitâ, Ægyptiorum conſuetudo ſepeliendi mortuos. *Solent*, inquit, *Ægypti piè defunctorum, atque inprimis ſanctorum Martyrum, corpora funerare quidem, & linteis involvere; non autem mandare terræ, ſed impoſitum lectulo, intra privatos parietes retinere; idque mortuis honori eſſe ducunt.* Hanc conſuetudinem pietati non eſſe conſentaneam diſputabat S. Antonius; cum Prophetarum & ipſius Chriſti corpora fuiſſent terræ reddita, nulliuſque ſanctitas ad divinam Chriſti ſanctita-

tem accederet. Quamobrem juſſit corpus ſuum terræ reddi, & occultari ſepulturæ locum. Sed indè adverſus Reliquiarum cultum nihil confici poteſt; cum nonniſi peculiarem hanc ſepulturæ ſpeciem ſibi negatam voluerit. Si enim S. Antonio viſum fuiſſe quid contra Reliquias ſubodoratus fuiſſet S. Athanaſius; aut excuſatum eum habuiſſet, aut ipſemet cum S. Serapione Epiſcopo non tanti feciſſet melotes ſibi & Serapioni ab eodem Sancto legatas: eas nihilominùs *quiſque, velut magnum quiddam, cuſtodit*, ut ſcribit ipſemet S. Athan. *Nam & qui intuetur illas, ipſum Antonium videtur ſibi contemplari; & qui induit, tanquam monita & præcepta ejuſdem latus geſtat.* Hæc eſt æquiſſima Reliquiarum veneratio, cum pro Magiſtris ad virtutem ſuaſoribus habentur.

Reſp. ad 5. à Cæcilio apud Minutium damnari quidem Chriſtianos, coronas mortuis ſuis negantes; itemque ab Arnobio vitio verti Ethnicis mortuorum inhumationem in Templis: ſed quid indè? Hanc enim venerationis ſpeciem in coronis poſitam, ut quæ idololatriam ſaperet, damnarant anteà plures ex Chriſtianis, teſte Tert. lib. de Coronâ militis: ſed de pio fidelium in Martyres & eorum corpora ſtudio ullatenùs infringendo non cogitarunt unquam. Quamobrem, depulſâ poſtmodùm omni ſuperſtitione idololatricâ, Martyrum corporibus coronas impoſuerunt. In Eccleſiis pariter non licebat primis temporibus corpora terræ mandare, niſi fuiſſent Martyrum, aut Epiſcoporum, ut S. Ambroſii; aut Imperatorum, ut Conſtantini: An ne ideò in culpâ gravi ſunt, qui nunc temporis ſepeliunt in Eccleſiis fideles quoſlibet, ut parentum deſideriis morem gerant? præſertim cum ad Ædium ſacrarum inſtaurationem offerant munera, piaque ſua vota pro procurando defunctis Sanctorum patrocinio reverenter ſignificent.

R. ad 6. hac cultûs ſpecie, quæ in lucernis, cereis &c. poſita erat, licet ad tempus fuiſſet prohibita, nihil debito Martyribus honori detrahi: potuiſſet enim vetari, *ne*, ut aiunt, *inquietarentur mortuorum animæ*; utpotè quæ ad Gentilium ritus ſuperſtitioſos accedere videretur. Suas quippè feſtivitates multiplici cereorum accenſione celebrabant Ethnici, ut arte magicâ mortuorum ſpiritus evocarent, inſtar illius Pythoniſſæ, quæ, Saüle Rege hortante, Samüelis animam ex Inferis evocavit, ut reſciret Saül, quis certaminis adverſus Philiſtinos futurus eſſet eventus. Ne igitur ſuperſtitioſo illo ritu viderentur uti Chriſtiani, hunc cereorum uſum in cultu Reliquiarum inhibent Patres Eliberitani: quæ agendi ratio Catholico uſui plurimùm favet; hinc enim colligitur 1° iis temporibus in Hiſpaniis, ut in cæteris Eccleſiæ partibus, Reliquias Sanctorum fuiſſe in honore. 2° continenter Eccleſiam invigilaſſe, ne cultus Reliquiarum ſuperſtitioſis ritibus deturparetur. 3° cultum Reliquiarum non prohiberi; ſed ſolùm quandam cultûs rationem ſuperſtitioſam. Quapropter ob ſanctionem Eliberitanam vitio verti Eccleſiæ non poteſt cereorum uſus legitimus, utpotè qui longè ante Sy-

nodum Eliberitanam laudabiliter uſurpabatur in Eccleſiâ, ut in Carthaginenſi, ex Pontio in vitâ S. Cypriani; & in Oriente, dum legebatur Evangelium, ex S. Hieron. lib. contra Vigilant. Hinc quàm iniquè Vigilantius cultum Reliquiis debitum impugnaret, demonſtrat S. Hieronymus. Ceterorum quidem uſum non laudat ipſe Doctor; ſed nec ipſum damnat: imò excuſatum habet, adducto Magdalenæ exemplo, quæ pretioſum in Chriſti pedes effudit unguentum, quæ ex Apoſtolorum ſenſu, longè utiliori ratione in pauperum ſolatium potuiſſet impendi: Chriſtus verò Magdalenæ pietatem commendavit; quòd pietas infirma, dum adoleſcit, non debeat opprimi; ſed patienti animo & charitatis œconomiâ ſenſim ſit ad altiores pietatis gradus promovenda. Undè concludit, mulieribus illis nullam eſſe inferendam moleſtiam. Sepulchrorum quidem adoratores non paſſus fuit S. Auguſtinus lib. de Moribus Eccl. eoſque corripuit, & damnavit; nec ſolùm à Sanctorum tumulis removit adorationem, verùm & omnem ſuperſtitionis ſpeciem, ut compotationes, quæ fiebant in Africâ; confugitque ideò ad Aurelium Carthaginenſem Africæ Primatem, ut Synodi autoritate auferretur hoc Religionis Chriſtianæ dedecus. Quamobrem nonniſi quod ſuperſtitionem redoleret, à Reliquiarum cultu repulit S. Auguſtinus.

R. ad 7. habere Sanctorum corpora, unde ſint in honore, utpotè Sanctorum operum inſtrumenta, & Dei templa; & conducere admodùm venerationem illam ad renovandam Sanctorum æmulationem, & memoriam divinæ beneficentiæ, quæ in eis præcelluit. Quæ rationes ità exponuntur apud S. Ambr. ſerm. 14. de Sanctis: *Honorare debemus*, inquit, *ſervos Dei; quantò magis amicos Dei, de quibus alio loco dicitur: Dominus, inquit, cuſtodit omnia oſſa eorum, & unum ex his non conteretur. Honoro ergo in carne Martyris exceptas pro Chriſti nomine cicatrices: honoro viventis memoriam perennitate virtutis: honoro per confeſſionem Domini ſacratos cineres: honoro in cineribus ſemina æternitatis: honoro corpus, quod mihi Dominum meum oſtendit diligere, quod me propter Dominum mortem docuit non timere. Cur autem non honorent corpus illud fideles, quod reverentur & Dæmones; quod & afflixerunt in ſupplicio, ſed glorificant in ſepulchro? Honoro itaque quod Chriſtus honoravit in gladio, quod cum Chriſto regnabit in cœlo.*

Reſp ad ult. tantùm abeſſe, ut tribus prioribus Eccleſiæ ſeculis ignotus fuerit Reliquiarum cultus, & de illo ſiluerint Antiqui; ut imò ex Actis Martyrii SS. Ignatii & Polycarpi, & aliis monumentis ſuprà laudatis, indubitata fiat illa honoris, ſeu cultûs uſurpatio. Quapropter hanc Eccleſiæ obſervantiam ineunte quarto ſeculo, ut ex Apoſtolicâ Traditione manantem, explanavit Euſebius lib. 13. de Præpar. Evang. cap. 11. Nec pariter quidquam inferri poteſt ex ſanctorum Patrum ſilentio de Reliquiarum cultu, ubi Reſurrectionis hoſtes, & qui martyrio ſubeundo adverſarentur, comprimendi erant. Nam quandòque hos ar-

gumenti genus adhibuere, ut quarto ſeculo: quandòque verò illud prætermiſerunt, quòd alia ſuppeterent argumenta validiſſima, & abducendis ab errore adverſariis magis accommodata.

CONCL. II. Reliquiis debitus honos in ſolicitudine illas habendi, ſervandi, & conſtituendi in auguſto loco; itemque in piiſſimo contactu, peregrinationibus, feſtivitatibus, cæteriſque hujuſmodi conſiſtit.

1. Solicitudinem Reliquias habendi, & ſervandi ut theſaurum pretioſiſſimum accepimus ex Euſeb. lib. 7. Hiſt. cap. 9. ex Actis Martyrii SS. Ignatii & Polycarpi; ex Rufino lib. 2. Hiſt. cap. 8. ex S. Greg. Nyſſ. orat. in 40. Martyres; & ex S. Chryſoſt. tùm in Hom. 66. ad Pop. Antioch. tùm & in lib. contra Gentiles.

2. Studium Reliquias conſtituendi in locis Eccleſiæ auguſtiſſimis referunt Euſeb. lib. 4. de vitâ Conſt. S. Athanaſius in vitâ S. Antonii, & S. Baſil. Hom. in Julittam.

Tertius honoris gradus poſitus eſt in habendis Sanctis in Magiſtros & Patronos apud Deum. Ità docent S. Greg. Nyſſ. orat. in 40. Mart. S. Ambroſius, ubi de SS Gervaſio & Protaſio Patronis noſtris; S. Chryſoſt. Hom. 66 ad Pop. Antioch. & lib. contra Gentiles.

Quarta cultûs ſpecies in oſculis & contactu conſiſtit, ut patet tùm ex Epiſt. Eccleſiæ Smyrn. tùm ex S. Baſil. in Pſalm. 115. & Hom. in Julittam.

Quintus honoris gradus fuit locus in Eccleſiâ ſelectus. Sic tradit S. Greg. Nyſſ. Hom. in Theodor. Mart. ubi hæc habet: *Corpus verò venerandum, & immaculatum illius inſtrumentum, quod ſuis vitiis & affectibus illius inhabitantis incorruptibilitatem non læſit, cum multo honore & cultu compoſitum atque ornatum, in auguſto ſacroque loco ſitum eſt; quod veluti chara res, magni æſtimata, atque recondita, in tempus generationis reſervatur, multis ſingularibus & eximiis rebus præditum.* S. quoque Ambroſius in exhortatione ad Virgines, refert quâ ratione ſub Altaribus conderentur. Item in Epiſt. 54. ad ſororem ſuam ità ſcribit: *Succedant victimæ triumphales in locum, ubi Chriſtus hoſtia eſt. Sed ille ſuper Altare, qui pro omnibus paſſus eſt: iſti ſub Altari, qui illius redempti ſunt paſſione. Hunc ego locum prædeſtinaveram mihi; dignum eſt enim, ut ibi requieſcat Sacerdos, ubi offerre conſuevit: ſed cedo ſacris victimis dexteram portionem; locus iſte Martyribus debebatur. Condamus ergò Reliquias ſacroſanctas, & dignis ædibus invehamus, totumque diem fidâ devotione celebremus.* Idem pariter docent S. Chryſ. Hom. 66. ad Pop. Antioch. & S. Hieron. contra Vigilantium.

6° Peregrinationes narrat Euſeb. lib. 6. Hiſt. cap. 11. ubi refert Alexandrum in Cappadociâ Epiſcopum, *orandi, & locorum Sanctorum viſendorum gratiâ* veniſſe Jeruſalem. Item lib. 7 de Demonſt. Evang. cap. 2. de Bethleem, ubi natus eſt Chriſtus, quid ſuo tempore fieret ſic exponit: *Atque hodie quoque, qui locum illum incolunt, tanquam à*

Patribus ipſorum acceptâ memoriâ, iis, qui viſendi loci gratiâ Bethleem petere conſueverunt, teſtimonium ſuum afferunt, veritati fidem facientes, agrumque demonſtrantes, ubi Virgo enixa infantem depoſuit. Hæc etiam fuit S. Ephrem pietas, qui ex Sancto Gregorio Nyſſ. in ejus Enchomio, Edeſſâ venit ad inviſenda loca ſancta. Ejuſmodi populorum ad Sanctorum Reliquias concurſus ſuo tempore frequentiſſimos eſſe ità ſcribit S. Chryſoſt. orat. in S. Ignatium Mart. *Itaque non hodie tantùm, ſed quotidiè ad ipſum confluimus, ſpiritales ex eo fructus percipientes. Quiſquis enim cum fide ad illum accedit, magnis afficitur beneficiis; Sanctorum enim non modò corpora, ſed ipſi loculi & monumenta, ſpirituali gratiâ conferta ſunt. Nam ſi in Elizæo id contingit, ut defunctus ſepulchrum ejus attingens, mortis vincula diſſolverit, & ad vitam rursùm redierit; multò magis id fiet hoc tempore, quo gratia fluit uberior, ſpiritûs major eſt vis; ut ſi cum fide aliquis Arcam attingat, magnam indè virtutem hauriat. Et eam ob cauſam Reliquias Sanctorum nobis conceſſit Deus, ut nos ad ſe eorum imitatione perducat; & ſint in nobis velut portus quidam, & idoneum ſolatium eorum malorum, quæ aſſiduè nos affligunt. Quamobrem vos omnes cohortor, Fratres, ſi quis veſtrûm ægritudine animi vel corporis morbo, vel quâvis aliâ calamitate premitur, ut cum fide huc accedat; & ab aliis omnibus liberatus, magnâ cum lætitiâ revertetur, & aſpectu ſolo conſcientiam leviorem & tranquilliorem reportabit.* S. Aug. Epiſt. 137. refert, quod cum accuſatio à Diacono adverſus Bonifacium Sacerdotem intentata probari certò non poſſet, utrumque ad tumulum S. Felicis veritatis hujus causâ miſerit. Et Epiſt. 149. ſcribit, S. Paulinum & Theraſiam conjugem, quotannis ad Apoſtolorum limina convolaſſe. S. Victricius Rothomagenſis Epiſcopus Romam quoque ad eundem honorem exhibendum ſe contulit. Item ex Sulpitio Sever. in Dial. 1. de Virtutibus Monachorum Orientalium c. 3. teſtatur, viros pios Carthaginem adiiſſe, ut loca Sanctorum viſitarent, ac potiſſimùm Cypriani Martyris ſepulchrum: *Libuit,* inquit ipſe Sulpitius, *animo adire Carthaginem, Loca viſitare Sanctorum, & præcipuè ad ſepulchrum Cypriani Martyris adorare:* Deum videlicet, qui gratam ſibi latriam hoc in loco exhibitam ſignificabat. Hinc patet, quantùm à veritatis ſcopo deflexerint Claudius Taurinenſis, Petrobruſiani, Vvicleſiſtæ, & alii poſterioris ſeculi Novatores, qui temerè ac impudenter aſſeruerunt, inanes atque ſuperſtitioſas eſſe ad Sanctorum Loca peregrinationes.

7° Solemnitates in Sanctorum honorem inſtitutas edocent Epiſtola Eccleſiæ Smyrn. Euſebius lib. 4. Hiſt. & S. Gregorius Naz. orat. 3. adverſus Julian. Cereis etiam ſolemnitates illas decoratas fuiſſe, ſimul & ſepulturam & tumulos, narrat Pontius Diac. ubi de Martyrio S. Cypriani.

Opp. abrogandam eſſe conſuetudinem, cum eò venit conſuetudinis abuſus, ut comprimi nequeat, nec à ſuperſtitioſâ opinatione revocari

plebs rudis. Ejuſmodi verò eſt Reliquias Sanctorum colendi conſuetudo; cum tota poſita ſit in compotationibus, ſolemnibus negotiationibus, & confraternitatibus, quæ Sacerdotibus ſolis & Fabriciis Eccleſiarum ſunt emolumento. Quid eſt autem magis alienum à Chriſtianæ Religionis cultu, ſi unicum conſulatur Evangelium? Quid ſobrietati magis oppoſitum, quàm hujus generis compotationes; otio ſancto, quàm negotiatio tumultuoſa; ſtudio caſtitatis, quàm ſaltationes inhoneſtæ; puro Dei cultui, quàm terrenæ rei conquiſitio inducta ſub Religionis ſpecie? Cum ergo religioſa dici non poſſit Reliquiarum veneratio, penitùs abroganda eſt.

R. ex Reliquiarum abuſu multa in Eccleſiis olim derivata fuiſſe incommoda, quòd Paſtorum monitis non obtemperaretur: nec tamen ideò quòd Eccleſiæ erat tam honorificum, firmandæ fidei & componendis piiſſimè moribus adeò utile, ſimulque tot miraculis divinitùs aſſertum, à Sanctis Patribus fuit minùs ſtudiosè commendatum. Omnium prima, ineunte quarto ſeculo, Lucilla Carthaginenſis matrona zelo inordinato penitùs ſibi tribuit, quod autoritate publicâ Eccleſiæ ſolebat uſurpari. Ipſa ſcilicet ante Corporis Dominici participationem ad oſculum offerebat Martyris oſſa. Cæcilianus autem Archidiaconus hanc corripuit palàm, quòd ad honorem Martyri nondùm probato deferendum autor eſſet. Illa verò indè commotior facta, injuriam ſibi, ut putabat, illatam ultura, ſchiſmati Donatiſtarum locum dedit: nam adverſus Cæcilianum Menſurii Carthaginenſis Epiſcopi loco ſuffectum, Majorinum creari Epiſcopum curavit, & Majorini partes pro viribus adeò promovit, ut Africam univerſam concitatum ſchiſma graviſſimis calamitatibus vexarit, nec fuerit ſeculo quarto compreſſum. Superſtitioſum cultum ſimilem ſub quarti ſeculi finem abrogavit S. Martinus Turonenſis Epiſcopus, quemadmodùm ex Severo Sulpitio vitæ ipſius ſcriptore jam anteà retulimus.

Aliud vitium carpit S. Auguſtinus lib. de Opere Monach. cap. 28. videlicet Reliquiarum nundinationes: *Alii*, inquit, *membra Martyrum (ſi tamen Martyrum) venditant .... omnes petunt, omnes exigunt, aut ſumptus lucroſæ egeſtatis, aut ſimulatæ pretium ſanctitatis...... Nonne concaleſcit cor veſtrum intra vos, & in meditatione veſtrâ exardeſcit ignis; ut iſtorum mala opera bonis operibus perſequamini; ut eis amputetis occaſionem turpium nundinarum?* Si qui fuerint ergo circa Reliquiarum cultum abuſus; referendi ſunt in privatos, qui cum Novatoribus, quamvis non ità graviter, ſibi, non Eccleſiæ matri obſequuntur. Ejuſmodi enim abuſus non patiebantur Antiqui; & his temporibus quoties hæc & ſimilia vitia deprehenduntur, ejuſmodi malis occurritur, ad Sanctorum Cæciliani, Martini, Auguſtini, & aliorum imitationem; &, ut ab illis, ſic & à nobis legitimus & illibatus ſervatur Reliquiarum honor.

Quamobrem damnat, ut & damnavit olim, Eccleſia compotationes,

quibus illæ feſtivitates deturpantur. Illas ità perſtrinxit Mediolani S. Ambroſius lib. de Eliâ & Jejunio cap. 17. *O ſtultitiam*, inquit, *hominum, qui ebrietatem ſacrificium putant: qui exiſtimant illis ebrietatem placere, qui jejunio paſſionem ſuſtinere didicerunt.* Illas quoque compotationes graviter carpit in Africâ S. Auguſtinus lib. 20. contra Fauſt. cap. 24. his verbis: *Qui ſe in memoriis Martyrum inebriant, quomodò à nobis approbari poſſunt; cum eos, etiamſi in domibus ſuis id faciant, ſana doctrina condemnet? Sed aliud eſt quod docemus, aliud quod ſuſtinemus; aliud quod præcipere jubemur, aliud quod emendare præcipimur: & donec emendemus, tolerare compellimur. Alia eſt diſciplina Chriſtianorum, alia luxuria vinolentorum, vel error infirmorum.* Abuſus illos poſteà prohibuerunt etiam Concilia, quorum Statuta renovavit Trident. Synodus ſeſſ. 25.

Damnavit etiam Eccleſia negotiationes illas, quæ ad Sanctorum ſolemnitates fierent: nec aliâ de causâ ſolemnitates illas inſtitui docuit, quàm ad orationem, & concitandam Sanctorum imitationem. Ità conſuetudinem illam exponebat quarto ſeculo S. Baſil. in quæſtionibus fusè explicatis, in Reſp. ad quæſt. 40. *Verùm enim verò*, inquit, *neque nundinationes illæ, quæ in Martyriis celebrari ſolitæ ſunt, convenire nobis putandæ ſunt: neque enim ullam aliam ob cauſam adeſſe decet Chriſtianos in Martyriis, aut illis contigua loca inviſere, quàm orandi causâ, & ut conſtantiâ Sanctorum admoniti, in quâ illi ne pietatem amitterent, ad necem uſque fortiter perſeverarunt. ipſi quoque ad ſimilis fortitudinis æmulationem incitentur.* Quod & eâdem fermè ratione expoſuit Trid. Synodus ſeſſ. jam laudatâ. Item concilium Rothomag. an. 1583. tit. de Cultu Divino, ſub pœnâ excommunicationis negotiationes illas prohibet. Aliquandò etiam ad Principes confugit Eccleſia, ut nundinationes illæ in aliam diem transferrentur. Hinc anno 1588. & 1672. Senatus Pariſienſis illas prohibuit; item & Decretum ſanctioris Conſilii Regii anno 1661.

In abrogationem quoque ſaltationum, quæ feſtivis diebus Sanctorum inſtituerentur, perpetuò conſpiravit univerſa Eccleſia Catholica. Hinc S. Baſ. Hom. 14. in Ebrietatem & Luxum, ſacra Loca ſaltationibus illis pollui aſſerit. De iiſdem choreis, ſeu ſaltationibus conqueritur S. Greg. Naz. Poëmate 63. & S. Chryſ. Hom. 49. in Math. ubi laſcivam Herodiadis filiæ ſaltationem deſcribit. Cum ergo ſaltationes illas damnet Eccleſia, ut quæ Iſraëlitarum Exod. 32. circa Vitulum Aureum inſulſos & ineptos motus ſapiant & renovent; & ab illis abſtineant veri cultores Reliquiarum; injuriâ quis indè conficeret, abrogandum eſſe Reliquiarum cultum.

Denique de Confraternitatibus removentur tùm convivia, tùm & aliæ impenſæ, quæ Chriſtianos dedecent; nec alterius eſt Paſtoribus lucri expectatio, quàm promovendæ pietatis fidelium ſimul & charitatis, ſi hoc in negotio Tridentinæ Synodo pareatur: illa enim ità definit

finit ſeſſ. 25. *In has ſanctas & ſalutares obſervationes ſi qui abuſus irrepſerint, eas prorsùs aboleri S. Synodus vehementer cupit .... Omnis ſuperſtitio in Sanctorum invocatione, Reliquiarum veneratione, & Imaginum ſacro uſu tollatur; omnis turpis quæſtus eliminetur; omnis denique laſcivia vitetur; ita ut ... Sanctorum celebratione, ac Reliquiarum viſitatione homines ad comeſſationes atque ebrietates non abutantur; quaſi Feſti dies in honorem Sanctorum per luxum & laſciviam agantur. Poſtremò tanta circa hac diligentia & cura ab Epiſcopis adhibeatur, ut nihil inordinatum, aut præpoſterè & tumultuariè accommodatum, nihil profanum, nihilque inhoneſtum appareat.*

Opp. 2. Peregrinationes in honorem Sanctorum non ſunt etiam licitæ; cum eas damnarint Antiqui, ut S. Greg. Nyſſ. orat. de euntibus Jeroſolymam, ubi has ſubjicit rationes; quòd ſcilicet peregrinationes operibus, quæ à Deo præmium conſecutura ſunt, non annumerentur; quòd etiam indè plurima naſcantur pietatis offendicula: nam in itinere & in contuberniis viri perpetuò ſunt cum mulieribus; ſicque mentis & corporis integritas admodùm periclitatur. Hæc item addit: *Quid verò etiam plus eſt habiturus, qui locos illos adit? Quaſi vero etiamnum Dominus corporaliter in locis illis degat, atque à nobis abierit; aut veluti S. Spiritus apud Jeroſolymitanos abundet, ad nos autem tranſire non poſſit.* Subjungit S. ipſe Doctor abundantiorem ibi non eſſe gratiam; imò nullibi frequentiora eſſe omnia criminum genera: *Localis, inquit, mutatio, ut Deus propior ſit, non efficit; ſed ubi fueris, Deus ad te veniet; ſiquidem anima tua diverſorium tale inveniatur, ut in te Dominus inhabitet, inambuletque.* Si Spiritus Sanctus, ut addit ibidem, Jeruſalem tantùm illaberetur; nullâ ſanè morâ illuc concurrendum eſſet: ſin verò Spiritus, *ubi vult ſpirat*; ii quoque, qui hîc ſunt ac credunt, illius participes fiunt juxta fidei analogiam, non juxta peregrinationem in Urbe Jeroſolymâ ſuſceptam.

R. S. Gregorium Nyſſ. eas duntaxat peregrinationes improbare, ſed quas ſuſciperent viri, qui à cæteris ſolitario ſuo vivendi genere longinqui ſunt; quòd videlicet illorum perfectioni, itemque caſtitati, ſilentio, & aliis vitæ Monaſticæ bonis plurimùm adverſentur. Quamobrem Monachos ab hujuſmodi animorum parùm quietorum indicio removet S. Gregorius Nyſſ. Peregrinationes autem abſolutè non damnat, modò nihil de officiis remittatur: tunc quippè omni periculo vacat peregrinatio. Sic ipſe S. Gregorius, dum Imperatoris juſſu in Arabiam proficiſceretur ad Synodum, à Monaſticis pietatis muneribus nunquam deſtitit. Idem S. Pater in Epiſt. ad Euſtachii ſorores ſcribit, ſummo gaudio ſe fuiſſe affectum in locis ſacris; quòd in illis auguſtiora Chriſti Nativitatis, Reſurrectionis, cæterorumque Myſteriorum inſignia continerentur. Loca quidem ex ſe ſanctitatem non efficiunt, ut ſcribit idem Doctor, ſed ad majora grati animi & majoris reverentiæ præſtanda officia valent plurimùm.

ARTICULUS QUINTUS.

De Cultu Imaginibus deferendo.

HÆRESES.

XENAÏAS, qui Philoxenus dictus, genere Perſa, ſervili conditione, Hierapolitanæ Eccleſiæ à Petro Cnapheo præfectus, anno 485. Zenone imperante, Angelorum, Chriſti, & Sanctorum Imagines ex Theophane & Cedreno, ſuſtulit. Anno quoque 713. Philippicus Bardanes Imp. Edicto illas abrogavit. An. pariter 723. in Synodo eas damnavit Theophilus Metropolita Anatoliæ. Eodem anno, vel circiter, Gizidi Saracenorum Principis juſſione, ab Eccleſiis Chriſtianorum amotæ fuerunt Imagines, idque conſilio cujuſdam Judæi, qui 30. vel 40. annos vitam prorogatum iri ſpem feceiat illi Principi, modò in Imagines ſæviret. At cum vix 18. menſibus elapſis obiiſſet Gizidus; ejus filius exactis ab impoſtore pœnis priorem locum Imaginibus & honorem reſtituit. Anno etiam 726. Leo Iſaurus Imp. à quodam Judæo ſimiliter perſuaſus; & an. 741. Conſtantinus Copronymus ejus filius Imagines abrogari juſſerunt. An. item 754. numeroſiſſima, ſcilicet ex 338. Epiſcopis, Synodus Conſtantinopolitana, quam Conſtantinus Copronymus convocarat, Imagines omninò proſcripſit.

Eundem errorem dilatavit Leo Imperator Copronymi filius, paternæ impietatis hæres: ejus verò filius Conſtantinus cum matre ſuâ Irene pro Imaginibus ſtudiosè laboravit; & uſus operâ Tharaſii, quem è laïco, ſed optimis ornatum moribus, Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ an. 784. curavit præfici. At oneri non ſubjecit humeros Tharaſius, niſi poſtquam Synodi Oecumenicæ pro reſtituendo Imaginum cultu convocationem pollicitus fuit Imperator cum Irene Auguſtâ matre. Nicæam ideò vocatus Adrianus I. Pontifex, & rogatus, ut Synodo præeſſet, Legatos miſit: habitaque fuit an. 787. Synodus, quæ Imaginum cultum inſtauravit.

Innumera mala intulerant Orienti de ſacris Imaginibus contentiones; nec leviores caſus in Occidentem invexiſſent, niſi ſolicitudine cautiſſimâ occurriſſent Epiſcopi Gallicani, ſuorum Imperatorum Caroli Mag. & Ludovici Pii autoritate freti. Claudius enim Taurinenſis Epiſcopus, Felicis Epiſcopi Urgelitani diſcipulus, in omnibus ſuæ Diœceſeos Baſilicis non modò ſubverterat Imagines, ſed etiam Iconoclaſtarum prætergreſſus impietatem, Cruces materiales, quibus in honorem Chriſti & acceptæ ſalutis recordationem Eccleſia uti conſueverat, (ut in libris de Cultu Imag. refert Jonas Aurelian. Epiſcopus) penitùs abdicarat. Claudii temeritatem his ipſius verbis exprimit ſub Lothario Auguſto Dun-

galus Diaconus: *Et quia quod omnes colebant, ego deſtruere ſolus cœpi: idcircò aperuerant omnes ora ſua ad blaſphemandum me.* Claudio fortiter obſtitit Eccleſia Gallicana; & , quod inſtar portenti non paucis videtur, Nicænæ Synodi definitiones improbavit. Quamobrem exponendum erit diligenter quæ fuerit Gallicanorum Epiſcoporum ſententia circa Imaginum venerationem; dum pro illis religioſè retinendis conſtanter ſtarent

Poſterioris ævi Novatorum æſtus adverſus Imagines Iconoclaſtarum impetum non modò adæquavit, ſed & longè ſuperavit. Circa illud caput ſupra fidem inſanire Eccleſiam Romanam diſputant, & populum lapideum & inanimem contendunt in Templis à populo animato coli & adorari, & virtutem aliquam, virtutis cœleſtis inſtar, Imaginibus tribui. Ex quibus ſuppoſitis colligunt, cum craſſiſſimis Idololatris idem ſentire Catholicos, & mutatis nominibus inducere idololatriam.

Undè verò Fidei Catholicæ Tridenti palàm explanata profeſſio Novatores ab erroribus tam iniquè inurendis Catholicæ Doctrinæ non avocarit, neſcio. Profitetur enim Synodus Tridentina ſeſſ. 25. *Imagines Chriſti, Deiparæ Virginis, & aliorum Sanctorum, in Templis præſertim habendas & retinendas, eiſque debitum honorem & venerationem impertiendam: non quòd credatur ineſſe aliqua in iis divinitas, vel virtus, propter quam ſint colendæ; vel quòd ab eis ſit aliquid petendum; vel quòd fiducia in Imaginibus ſit figenda, veluti olim fiebat à Gentibus, quæ in Idolis ſpem ſuam collocabant; ſed quoniam honos, qui eis exhibetur, refertur ad prototypa, quæ illæ repræſentant; ita ut per Imagines, quas oſculamur, & coram quibus caput aperimus, & procumbimus, Chriſtum adoremus, & Sanctos, quorum illæ ſimilitudinem gerunt, veneremur: id quod Conciliorum, præſertim verò ſecundæ Nic. Synodi decretis contra Imaginum oppugnatores eſt ſancitum.* Iſtâ in Profeſſione nihil Idololatriam vel leviter ſapit; imò potiùs omnem Idololatriæ ſpeciem penitùs amovet. Undè igitur ſceleris tam immanis incuſent Novatores Eccleſiam Catholicam? Undè tam horrenda Eccleſiæ Chriſti ſponſæ faciant convitia? Nec enim intelligo, quâ de causâ tam contumelioſè in Catholicos invehantur, niſi contentionis æſtu ſuis animis injectam fuiſſe caliginem fateantur; quam ut diſpellant, expendant non indiligenter, an aliud verbis, aliud opere profiteamur? Soli Deo latriæ cultum deberi cenſemus, & deferimus; rei verò creatæ cuilibet negamus: Nec Imaginibus exhibendum eſſe contendimus honorem, niſi omninò à latriâ diverſum. Ad hanc verò contentiònem dilucidandam varias inſtituemus Concluſiones. 1° De variis olim circa Dei, Sanctiſſimæ Trinitatis, & Sanctorum Imagines ſententiis & uſu erit agendum. 2° An poſſint eſſe licitæ tùm Dei, tùm Sanctorum Imagines. 3. An eis aliquis honos inculpate valeat exhiberi? Et in quo poſitus ſit?

CONCL. I. Apud Antiquos in quibuſdam Eccleſiis, Dei, aut ſanctæ Trinitatis Imagines in uſu non fuerunt.

Prob. Nam Imagines Dei prioribus Eccleſiæ ſeculis non uſurpari; profitentur primi Chriſtianæ Fidei Apologiſtæ. Sic Clemens Alex. in admonit. ad Gentes: *Verè eſt ſimulachrum mortua materia, formata manu artificis; apud nos autem nullum è materia ſenſibili ſenſibile ſimulachrum, ſed qui ſolâ percipitur intelligentiâ, Deus.* Hinc fit, ut lib. 1. Strom. Numæ Pompilii de Imaginibus Dei non effingendis non modò non improbet Decretum, ſed & illud à Moſe acceptum contendat. Indè fit etiam, ut his Imaginibus contra Deum ab Ethnicis peccari diſputarint Minutius Felix, & alii Chriſtianæ Religionis Apologiſtæ; quòd nempè Deum inviſibilem & incircumſcriptum Deorum ſuorum ſimulachris circumſcriberent, cum tamen Deus repręſentari non poſſit. Ex eâdem ſententiâ conficit Orig. lib. 6. contra Celſum, Philoſophis Ethnicis ſapientiâ præcellere ex Chriſtianis rudiores; quòd illi res inanimes, aut Deorum Imagines, velut Deos alloquerentur; & ex illo ſigno ſenſibili componerent ſibi corpoream numinis inintelligibilis effigiem: Chriſtianos verò, etiam idiotas, à re ſenſibili procùl ſemotos, mundum univerſum conſiderare ut Dei Templum, & in quovis loco animæ luminibus ſupra totius mundi ambitum erectis Deum precari. Hæc & addit ipſe Origenes: *Caterùm*, inquit, *Chriſtiani homines & Judæi ſibi temperant ab his* (nimirùm Statuis, & earum cultibus) *propter illud Legis: Dominum Deum tuum timebis, & ipſi ſoli ſervies. Item propter illud: Non erunt tibi Dii alieni præter me; & non facies tibi ipſi ſimulachrum, nec ullam effigiem eorum, quæ in cœlo ſunt..... Item propter illud: Dominum Deum adorabis, & illi ſoli ſervies; aliaque multa his ſimilia, quæ adeò nos prohibent ab aris & ſimulachris, ut etiam emori jubeant citiùs, quàm contaminemus noſtram de Deo fidem talibus impietatibus.* Et proindè ex iiſdem principiis Chriſtiani cum Judęis ab Imaginibus abſtinendum argumentabantur; ne ſcilicet ſimulachris divinis deturparetur Dei conceptus, fides ſordidaretur, & rei creatæ divinus exhiberetur honos. Quæ quidem argumentationes fuiſſent omninò ſupervacaneæ, & ludicræ penitùs, ſi apud Chriſtianos tunc invaluiſſet uſus Imaginum Dei. Item lib. 7. contra Celſ. inſtanti ipſi Celſo, *Nos Ararum, Statuarum, Templorumque dedicationes fugere*; ità reſpondet: *Simulachra Deo dicanda ſunt, non fabrorum operâ, ſed à Verbo Dei dedolata formataque in nobis, videlicet virtutes ad imitationem primogeniti totius creaturæ.... quibus* (ſcilicet virtutibus) *decenter honorari credimus omnium hujuſmodi ſtatuarum Archetypum primum, Imaginem inviſibilis Dei Deum unigenitum.* Et poſtmodùm: *In ſummâ*, inquit, *omnes Chriſtiani conantur dedicare Statuas, quales diximus, non ſenſu & animâ vacuas.... ſed Dei ſpiritu inhabitatas, propter virtutes, quas diximus, & Conditoris Imaginem agnoſcentem ſuum domicilium.* Nullam igitur aliam Imaginem Dei volebat in uſu poſitam Origenes, Catholicorum ſenſu locutus, præter eam, quæ in animis efformaretur.

Hæc etiam diſciplina in Hiſpanias tranſmiſſa fuerat; cum Eliberitani Patres, ineunte quarto ſeculo definiant, *Picturas in Eccleſiis eſſe non debere; ne quod colitur, aut adoratur, in parietibus depingatur.* Scilicet hac cautione utendum cenſebant Eliberitani Patres temporibus illis adverſus Religionis inſtrumenta ſævissimis; ne, ſi in Idololatrarum manus venirent Ædes ſacræ; Ethnicorum ludibrio exponeretur Divina Majeſtas, in Imaginibus oculis ſpectatorum ſubjecta; aut ne Sancti, qui colerentur, quandam paterentur in ſuis Imaginibus injuriam.

Diffiteri quoque non poſſumus, Imagines Dei, ne in octavo quidem ſeculo, Romanæ Eccleſiæ fuiſſe probatas, licet tunc temporis pro Imaginibus contra Iconoclaſtas tam fortiter decertaret. Nam Gregorius II. in Epiſt. 1. ad Leonem Iſaurum primâ parte Conc. 2. Nic. non modò Dei Imagines non uſurpari tradit; ſed etiam cur non uſurparentur explicat: *Tandem*, inquit, *Patrem Domini noſtri Jeſu Chriſti non oculis ſubjicimus, ac depingimus; quoniam quis ſit, non novimus, Deique natura ſpectanda proponi non poteſt, ac depingi: quòd ſi eum noviſſemus, prout Filium quoque ſpectandum proponere potuiſſemus, ac pingere.*

Eadem erat tunc temporis Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ œconomia, ex Germano Patriarchâ Conſtantinopolitano in Epiſt. ad Joannem Epiſcopum Synadenſem Act. 4. Concilii 2. Nic. *Neque*, inquit, *Imaginum facturam, quæ per ceram & colores formatur, in ſubverſionem perfectionis, quæ circa divinum efficitur cultum, admittimus. Neque enim inviſibilis Deitatis imaginem & ſimilitudinem, vel ſchema, vel figuram aliquam formamus, quam ne ipſorum ſanctorum Angelorum ſublimes ordines conſiderare & inveſtigare penitùs valent. Sed quoniam unigenitus Filius.... carnem aſſumere dignatus eſt.... humanum ejus characterem, & humanæ ſpeciei, quam per carnem ſuſcepit, imaginem, & non incomprehenſibilis ejus & inviſibilis Deitatis formantes.*

Eadem etiam erat Eccleſiarum Alexandrinæ, Antiochenæ, & Jeroſolymitanæ ſententia, ex Epiſt. Synodicâ trium illorum Patriarcharum, à Theodoro Patriarchâ Jeroſolymitano ſcriptâ ad Tharaſium Patriarcham Conſtantinop. & in ſeptimo Concilio lectâ & probatâ Act. 3. En verba: *Imago* (Chriſti ſcilicet) *& figura, non Deitatis, quæ inconvulsè intemeratæ carni ejus unita eſt, præfert characterem; inviſibilis enim eſt, & incircumſcripta, & informis, divina natura: Deum quippè nemo vidit unquam, ipſe unigenitus enarravit: ſed humanitatis ejus coloribus facientes iconem adoramus.* Et ſub finem Epiſt. *Si quid inventum fuerit in illis emendatione indigens, ſine invidiâ veſtra Deo plenæ doctrinæ nos participes facite, & ad remittendum ea nobis correcta eſtote precabiles.* Quibus lectis Litteris, Legati Romani ſic in Concilio profitentur: *Quia Orientis ſanctiſſimi ſummi Sacerdotes in Orthodoxa Fide ſunt concordes.... & qui ità non confitentur, anathematizantur.*

Eadem pariter erat Eccleſiæ Theſſalonicenſis diſciplina, uti patet ex Joannis Theſſalonic. Epiſtolâ in Act. 5. ejuſdem Synodi 7. relatâ:

Imagines, inquit, *Dei facimus, id eſt, Domini & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, ſicut viſus eſt ſuper terram, & cum hominibus converſatus eſt, hunc pingentes; & non ut intelligitur naturâ Deus. Quæ enim ſimilitudo eſt? vel qui habitus incorporei & ſine ſchemate verbi Patris? Spiritus enim eſt Deus.... Humanitatem ejus pingimus, non incorporalem Deitatem.*

Epiſtolas mox laudatas non modò probavit ſeptima Synodus, ſed & Act. 6. aſſentitur Epiphanio Diacono ſcribenti Chriſtum, ut hominem, in Eccleſiâ depingi poſſe; quia circumſcriptus eſt ſecundum humanitatem: non verò depingi poſſe, ut eſt Verbum; quia ſenſibus percipi non poteſt divinitas: *Non tamen quis*, inquit, *excogitavit divinitatem ejus* (id eſt Chriſti) *depingere; Deum enim nemo vidit unquam; nam incircumſcriptus eſt, & inviſibilis, & incomprehenſibilis; ſed humanitatem.* Et poſtmodùm, ut gravem calumniam, repellit Iconoclaſtarum ſententiam, quâ Dei & Sanctiſſimæ Trinitatis Imagines apud Chriſtianos fuiſſe frequentes arbitrabantur; conteſtaturque inauditum eſſe, à Chriſtianis adornatas fuiſſe illas Imagines; quia Deus eſt ſpiritus inviſibilis & incomprehenſibilis. En verba: *Dicunt..... quia incomprehenſibilem divinam naturam circumſcribunt Chriſtiani. O abnegationem, & ſtoliditatem, & quidquid his aliud attinet! Chriſtiani... neque inviſibilis, & incomprehenſibilis naturæ imaginem unquam fecerunt; ſed ſecundum quod Verbum caro factum eſt, ea, quæ humanæ diſpenſationis ejus ſunt, pingunt, & Imaginibus exprimunt, ſcientes, quia ſpiritus eſt Deus.* At ſi, vel octavo ſeculo, frequentes fuiſſent in Eccleſiâ univerſâ Imagines Dei & Sanctiſſimæ Trinitatis; tantùm abeſt, ut eas uſurpari negaſſent Nicænæ ſecundæ Synodi Patres, ut imò ex hoc uſu perpetuo & univerſali argumentum confeciſſent adverſus Iconoclaſtas.

Qui etiam ſubſecuti ſunt, idem omninò opinati ſunt, ut Nicephorus Calliſtus, qui lib. 18. Hiſt. cap. 53. Armenos reprehendit, quòd Patris & Spiritûs Sancti Imagines pingerent. Hæc ſunt ejus verba: *Imagines enim corporum ſunt, quæ videri & circumſcribi poſſunt; non eorum, quæ inviſibilia ſunt, & intelligentiâ comprehendi nequeunt.* Item Lucas Tudenſis lib. 2. adverſus Albigenſes cap. 9. tom. 4. Biblioth. Patrum, parte 2. eoſdem Albigenſes pro errantibus fuiſſe habitos ſcribit, quòd intra corporea lineamenta Deum & Divinitatem concluderent. Et c. 20. negat debere, vel poſſe pingi Trinitatis Imagines.

Ex quibus certò conficitur prioribus Eccleſiæ ſeculis uſitatiſſimas non fuiſſe Dei & Sanctiſſimæ Trinitatis Imagines, ne quid commune habere viderentur Chriſtiani cum Ethnicis, & ne Judæis eſſent offendiculo. Cum autem Imaginum uſus ad diſciplinam pertineat; ſanè Fidelium commodis ab Eccleſiæ Paſtoribus adhibetur, vel etiam temperatur, aut ſuſpenditur.

CONCL. II. In quibuſdam Eccleſiis Dei & Sanctiſſimæ Trinita-

tis Imagines extabant prioribus ſeculis, nec ideò illæ Eccleſiæ vocabantur in crimen.

Prob. Nam hæc veritas eluceſcet vel ex hac in Concilii Eliberitani Canonem 36. ineunte quarto ſeculo confectum obſervatione: *Placet*, inquiunt illius Concilii Patres, *picturas in Eccleſiis eſſe non debere, ne quod colitur, aut adoratur, in parietibus depingatur..* Licet enim Imagines, quæ in parietibus exprimerentur, improbarint, ne, ut jam exſcripſimus, perſecutionis tempore Judæis aut Ethnicis eſſent ludibrio, aut irreverenter tractarentur; nullâ tamen Eccleſiaſticâ cenſurâ firmandum illum Canonem judicarunt; quia Eccleſiis, in quibus ejuſmodi uſurpabantur Imagines, crimen inurere iniquum cenſebant: attamen de illis picturis, ut removendis, non monuiſſent illi Patres, niſi tùm Dei, tùm & Sanctorum Imagines pluribus in Eccleſiis fuiſſent in uſu.

Hæc etiam veritas illuſtratur vel maximè ex laudabili ſtudio S. Felicis M. Preſbyteri Nolenſis, qui ultra quarti ſeculi medium Ædes ſacras Nolæ curavit iiſdem adornari figuris, quibus in Scripturis Pater æternus & Spiritus ſanctus delineabantur; aut quibus Chriſtus ſeipſum fecerat aſpectabilem. Quas delineationes, ut inſignia S. Felicis pietatis monumenta S. Paulinus Nolenſis poſtmodùm Epiſcopus, vir natalibus, bonorum copiâ, eruditione, & ſanctitate præſtantiſſimus, laudibus proſequi non dedignatur in unâ è ſuis Epiſtolis ad Severum Sulpitium.

Has probavit laudes Severus Sulpit. eruditione ſingulari, & pietate commendabilis, atque S. Martini diſcipulus. Notiſſimum illud opus à S. Felice in numinis divini ſplendorem elaboratum probarunt Romani Pontifices: & Epiſcopi Itali Nolæ finitimi. Non enim rationes, quæ Antiquos à removendis illis Imaginibus impulerunt, tunc occurrebant. Ea quippè Nolenſium fides erat, ut ne vel hinc leviſſima Idololatriæ, aut Anthropomorphitarum erroris ſubeſſet ſuſpicio. Et ſanè cum tantæ ſanctitatis eſſet, & pro Religione propagandâ tanti ſtudii S. Felix; veriſimile non eſt his Imaginibus contra Religionem peccaſſe; & ſi quid humani hac in re fuiſſet paſſus, illum proculdubiò ab errore revocaſſent Nolanus Epiſcopus, aut Clerus; & S. Paulinum poſteà Nolanum Epiſcopum eâ de re monuiſſent amicitiæ vinculo conjunctiſſimi, Martinus Turon. Victricius Rothomagenſis, Auguſtinus Hippon. & Severus Sulpitius. Eum quoque monuiſſent Pontifices, quos ſæpè conveniebat, ad Apoſtolos accedens; monuiſſent, inquam, nec cenſuiſſent laudibus cumulandum fuiſſe S. Felicem, qui has Imagines in Eccleſiâ Nolenſi exarari curaſſet; neque pariter exiſtimaſſent veſtibus ornatiſſimis celebrandas fuiſſe Imagines hujuſmodi. Undè igitur ea fuit tantorum virorum erga SS. Felicem, Paulinum, & Nolæ Clerum, & cives Nolanos œconomiæ ratio? In promptu reſponſio eſt. Scilicet palàm erat, quid cum S. Felice & S. Paulino ſentirent Nolenſes, & quâ de cauſâ Imagines illas elaborari curaſſet S. Felix: Ideò hæc in

cujuſlibet mentem venit, ut quod in aliis carpebatur quandoque, in Nolenſibus, vel in aliis piè ſentientibus vel leviter perſtringeretur. Quod tam laudabile ſanctorum Patrum inſtitutum utinam fuiſſent imitati Novatores; procul enim amota fuiſſent ſcandala & diſſenſiones.

Quod verò graviſſimi eſt hoc in negotio momenti, S. Felix dignus eſt, qui ſuperſtitionis omnis eximatur ſuſpicione, virumque omnem piè affectum pudebit incuſare tam inſignis nominis Martyrem, affectu ſaltem vehementi; ut qui, ex S. Paulino carmine in ejus laudes, Chriſtum conſtanti voce profeſſus, perſecutorum tormentis divinitùs fuerit bis ſubductus; tùm primùm videlicet S. Maximo Nolano Epiſcopo perſecutione fugato, in carcerem conjectus S. Felix, catenis conſtrictus, nervis diductis, lecto ex teſtarum fragminibus ſtrato, carcere ab Angelo fuit liberatus, & ſtatim ad Maximum exanimem properavit, eumque propriis humeris delatum mulieris pietati commendavit. Aliàs, ex eodem S. Paulino carmine 5. aranearum telis obtectus, perſecutorum furorem declinavit, & in ciſternâ per ſex menſes delituit. Item carmine 6. & poëmatibus 2. & 4. ad funus ejus ſolemne & ſubſequentibus temporibus edita miracula referuntur innumera. An autem Deus, qui tanta in gratiam S. Felicis præſtitit, cum in elaborandis Sanctæ Trinitatis Imaginibus errare fuiſſet paſſus? Annon ipſum à culpa potiùs, quàm à carcere Angeli operâ liberaſſet? præſertim cum per plures annos ſuis pro Fide cruciatibus fuerit ſuperſtes. An Deus S. Felicis nomini eam autoritatem contuliſſet, ut ad ejus ſepulchrum ex Africâ ob loci ſanctitatem mitteret S. Auguſtinus, ſicuti habet Epiſt. 137.? Minimè profectò. Quamobrem ob elaboratas tam egregiè Sanctiſſimæ Trinitatis Imagines nulla poteſt inuri labes S. Felici, tamque numeroſo cœtui Sanctorum, qui has Imagines probarunt, aut ſaltem non damnarunt.

Et verò cur eximii viri illi in SS. Felice, Paulino, & Nolenſibus damnaſſent uſum Imaginum hujuſmodi, quæ fidelium oculis Patrem æternum, & Spiritum ſanctum ſub eâ ſpecie repræſentabant, quâ ſe conſpiciendos præbuerunt; videlicet Patrem, ut Antiquum dierum, Spiritum verò ſanctum ſub Columbæ & Linguarum ignearum ſpecie? Cum enim in Scripturis hæ deſcriptiones occurrant; cur pictor eandem ideam inculpatè non poſſet in telam transferre, & eâ ratione delineatam non conſpiceret, conſpiciendamque aliorum oculis non exponeret? An vel levis occurret umbra periculi; modo pictura Scripturarum ſenſum referat, & ſpectatores fideles ſint Imaginis naturam edocti, quodlibetque idololatriæ abſit periculum, & omnis de corpore ſenſus à Dei naturâ ſit remotus? Certè quidem, ſi, quæ ſacris in Codicibus traduntur, picturâ non liceret exprimere, nec verbis mentem noſtram exponere liceret, nec abſque culpâ hieroglyphicis ſignis uti poſſemus.

Illis igitur Imaginibus dederunt locum ſacri Codices, præſertim cum viros pios occupavit exornandorum baptiſteriorum affectus. Iis in Ecclefiis

cleſiis, in quibus nullus occurrebat idololatriæ metus; nihil quippè accommodatius fuit viſum, quàm eorum omnium, quæ ad Baptiſmi commendationem pertinerent, repræſentatio. Hinc Patris æterni, Chriſti, & Spiritûs Sancti Imaginibus adornabant Baptiſteria, ſcilicet vel ex auro, aut alio metallo confectis Statuis. Hæc referunt in ſuâ ſupplicatione Clerici & Monachi Antiocheni ad Joannem Patriarcham Conſtantinop. contra Severum Patriarcham ſuum, cui illarum columbarum iniquam invaſionem vitio vertunt Act. 1. Synodi Conſtantinopolit. ſub Mennâ: *Præſumptum eſt*, inquiunt, *ab ipſo, & hoc etiam, columbas aureas & argenteas in typum Spiritûs ſancti ſuper divina Lavacra & Altaria appenſas unà cum aliis ſibi appropriavit, dicens non oportere in ſpeciem columbæ Spiritum ſanctum nominare.* Ex quibus omnibus colliget facilè Candidatus, Eccleſiæ Catholicæ injuriam non fuiſſe inferendam à Novatoribus. Ubi enim periculum fuit, ne ſimilium Imaginum uſurpatio pravos in mentem injiceret ſenſus, eas non uſurpavit Eccleſia: iiſdem verò uſa eſt, ubi nullum idololatriæ periculum, aut ſpeciem formidavit; ita ut qui removebant Imagines, cum fratribus, qui prudenter eas ſervabant, charitatem continuò retinerent.

CONCL. III. Non ità frequens videtur fuiſſe Imaginum Chriſti, B. Virginis, & Sanctorum, ipſorumque Angelorum uſus prioribus Eccleſiæ ſeculis; nec ubique primis temporibus receptus erat.

Prob. 1. quia primævæ inſtitutionis Chriſtianæ ratio poſtulabat, ut quod ad meram diſciplinam pertineret, cujuſmodi eſt Imaginum uſus, non tam citò liber fieret. Ad rem enim Chriſtianam non fuiſſet adjumento ille uſus; cum ab Imaginibus Judaïca Gens abhorreret; aliundè timendum erat, ne pro Diis illas haberent Ethnici. Quapropter horror ille Judæorum animis erat avellendus; & Gentilium ſuperſtitioni emendandæ priùs erat ſtudendum, quàm inducerentur Imagines. Prætereà Fidei capita tùm Judæi, tùm Gentiles erant edocendi: idcircò in aliud tempus erant mittenda cætera, quæ non erant neceſſariæ obſervationis.

Prob. 2. quia cautiſſimam hanc œconomiam in proximis Apoſtolorum ſucceſſoribus deprehendimus, ut in S. Irenæo, qui lib. 1. cap. 24. Gnoſticos gravis criminis reos impetit, quòd Chriſti figuras coronis adornatas, & Imagines cum Philoſophorum effigiebus proponerent, in earum cultu gentiles ritus imitati. Hæc ſunt ejus verba: *Etiam Imagines quaſdam quidem depictas, quaſdam autem & de reliquâ materiâ fabricatas habent, dicentes formam Chriſti factam à Pilato illo tempore, quo fuit Jeſus cum hominibus; & has coronant, & proponunt eas cum Imaginibus mundi Philoſophorum, videlicet cum Imagine Pythagoræ, & Platonis, & Ariſtotelis, & reliquorum; & reliquam obſervationem circa eas ſimiliter, ut Gentes, faciunt.* Idem argumentum ità urget S. Epiph. hær. 27. *Habent Imagines per colorem depictas quidam, etiam ex auro, & argento, ac reliquâ materiâ; quas ſanè Imagines*

Jeſu eſſe dicunt, & ſub Pilato factas eſſe: habent autem eas occultè; inſuperque Philoſophorum quorumdam, Pythagoræ, Platonis, Ariſtotelis, & aliorum, cum quibus etiam alias Imagines Jeſu collocant, collocataſque adorant, & Gentilium myſteria perficiunt. Sed de fictâ illâ Pilato tributâ picturâ non cogitaſſent illi Patres, ſi aut à S. Lucâ, aut à quibuſdam aliis Chriſtianis, Chriſti & Sanctorum Imagines fuiſſent adornatæ: nec, ſi apud Chriſtianos frequentes fuiſſent Imagines, de carpendis illis hæreticis cogitaſſent unquam, niſi de immani illâ Imaginum Chriſti cum Ethnicorum Imaginibus conjunctione. Duo etenim arguunt illi Patres, videlicet quòd Imagines Chriſti haberent Gnoſtici; & quòd ſimul cum Philoſophorum Statuis componerent, & more gentili venerarentur. Hanc utramque partem apertè diſtinguit S. Epiph. iiſdem ferè verbis uſus, quæ adhibuerat S. Irenæus.

3° Manifeſtior eò fit hæc priorum ſeculorum circa Imagines diſciplina, quòd ex Antiquis nonnulli earum uſum ut divinâ Lege vetitum proſcripſerint, velut quandam Idololatriæ ſpeciem. Sic Tertullianus lib. de Spectac. c.22. & 23. ubi divinâ Lege omnem ſimilitudinem vetari docet, ut idololatriæ occaſio removeretur. Item lib. de Idolol. cap. 3. ait Statuarum & Imaginum fabricandarum artem à Diabolo fuiſſe adinventam. Et cap. 5. ſic occurrit objectioni deſumptæ ex Serpente æneo: nam, inquit, cum ſolo Dei juſſu confectus fuerit; conficiendæ ergo erunt tantummodò Imagines à Deo injunctæ. Addit cap. 8. exarandarum Imaginum artem ſervis Dei eſſe interdictam. Si verò uſurpatæ tunc fuiſſent Imagines, illarum cudendarum ars non fuiſſet proſcribenda; ſed operis ſpecies fuiſſet mutanda, & loco Deorum Gentium, Chriſti aut Sanctorum Imagines fuiſſent exarandæ. Non modò autem Tertullianus pictorum artem ſervis Dei interdictam refert, ſed & Hermogeni lib. adverſus eundem cap 1. picturam velut grave crimen exprobrat his verbis: *Prætereà pingit licitè, nubit aſſiduè: Legem Dei in libidinem defendit, in artem contemnit: bis falſarius, & cauterio & ſtylo; totus adulter & prædicationis & carnis.* Eccleſiæ igitur Chriſtianæ Fundatores, ne Judæis exoſi fierent, & ne ad Gentes propiùs accedere viderentur, picturam & pingendi artem ab Eccleſiâ removebant.

Aliud etiam eos movebat, ne ſcilicet induſtriâ ſuâ Chriſtiani artifices idololatriam ullomodò juvarent, aut illius fierent participes. Pugnabant enim acriter Tertullianus Apolog. cap. ult. Minutius Felix, & alii Apologiſtæ, rudiorum hominum animos artis concinnitate deceptos & auri fulgore, pro Diis habere Statuas & Imagines, licet illæ nec ſentirent, nec noſſent, nec poſſent à ſe propellere aves, quæ nidificarent. Porrò autem ſi tunc temporis frequentes fuiſſent Imagines, ſimilia potuiſſent adverſus illas opponi; ſicque de ſimilibus, quæ in ipſos Chriſtianos fuiſſent retortæ, criminationibus tacuiſſent proculdubiò Fidei defenſores.

Circa ſeculi quarti medium à Catholicis Imagines in Eccleſiis Afri

canis adhibebantur, ſaltem ſuper Altaribus; quia timebant adhuc Africani, ne hinc renovandæ ab Ethnicis ad Fidem converſis Deorum memoriæ daretur locus aliquis; quaſi adoratio Imaginibus illis deferretur: quâ exiſtimatione Catholicis nihil erat magis exoſum. Undè, ut omnium graviſſimam in Imperatorem Conſtantinum pro Donatiſtarum componendo ſchiſmate laboranti concitarent invidiam ipſi Donatiſtæ, rumorem ſparſerunt ab Imperatore mitti Legatos, qui palàm & ante Sacrificium Imaginem in Altari conſtituerent: quod Imperatoris mandatum Catholicis horrori fuiſſet, teſte S. Optato Milev. Epiſcopo, qui hanc hiſtoriam refert lib. 3. contra Donat. *Dicebatur*, inquit, *illo tempore venturos eſſe* in Catholicorum gratiam *Paulum & Macarium, qui intereſſent ſacrificio, ut cum Altaria ſolemniter aptarentur, proferrent illi Imaginem, quam primo in Altari ponerent? Sic ſacrificium offerretur? Hoc cum acciperent aures, perculſi ſunt & animi, & unius cujuſque lingua in hac verba commota eſt, ut omnis, qui hoc audierat, diceret: Qui indè guſtat, de ſacro guſtat; & rectè dictum erat, ſi talem famam ſimilis veritas ſequeretur. At ubi ventum eſt à ſupradictis, nihil tale viſum eſt, ex eo quod fuerat paulò ante mentita fama: nihil viderunt oculi Chriſtiani, quod horrerent: nihil probavit aſpectus ex his, quibus perturbatus erat auditus: viſa eſt puritas; & ritu ſolito ſolemnis conſuetudo perſpecta eſt.*

Necdum ſub finem quarti ſeculi & initium quinti in Africâ exiſtimari videbatur, à Majoribus ad poſteros Africanos tranſmiſſum fuiſſe Imaginum uſum; cum ibi ignoraretur, inquit S. Aug. lib. 8. de Trinit. cap. 4. quænam fuiſſent vultûs lineamenta, & formæ præſtantia, corporiſque ſtatura, tùm Chriſti, tùm B. Virginis, tùm & S. Pauli. Quocirca, inquit, Chriſti facies *innumerabilium cogitationum diverſitate variatur & fingitur, quæ tamen una erat, quæcumque erat.* Et cap. 5. *Utrùm illa facies Mariæ fuerit, quæ occurrerit animo, cum iſta loquimur, aut recordamur; nec novimus omninò, nec credimus.* Et paulo poſt ait nos penitùs ignorare, quâ facie fuerit S. Paulus. At ſi prioribus ſeculis frequentes fuiſſent in Eccleſiâ, tùm Chriſti, tùm B. Virginis, tùm & Sanctorum Imagines; non ità ſanè incertus tunc fuiſſet S. Auguſtinus, quænam eſſet Chriſti, B. Virginis, & S. Pauli effigies.

Idem S. Auguſt. in Pſalm. 113. in Imagines & Simulachra Ethnicorum invectus, ut in opera manuum hominum, ſubjicit non ideò removeri à Chriſtianis, quòd ſint ab hominibus excuſa; ſed quòd arte & figurâ ſuâ rudioribus ſint exitioſa, & in idololatriam impellant; non verò vaſa ſancta, ut ore & vultu deſtituta: *Sed enim*, inquit, *& nos pleraque inſtrumenta, & vaſa ex ejuſmodi materiâ, vel metallo habemus in uſum celebrandorum Sacramentorum, quæ ipſo miniſterio conſecrata, ſancta dicantur in ejus honorem, cui pro ſalute noſtrâ indè ſervitur. Et ſunt profectò etiam iſta inſtrumenta, vel vaſa, quid aliud, quàm opera manuum hominum? Veruntamen nunquid os habent, & non*

loquentur? Nunquid oculos habent, & non videbunt? Nunquid eis ſupplicamus, quia per ea ſupplicamus Deo? Illa maximè cauſa eſt impietatis inſana, quòd plus valet in affectibus miſerorum viventi ſimilis forma, quæ ſibi efficit ſupplicari, quàm quòd eam manifeſtum eſt non eſſe viventem, ut debeat à vivente contemni. Plus enim valent ſimulachra ad curvandam infelicem animam, quòd os habent, oculos habent, nares habent, manus habent, pedes habent; quàm ad corrigendam, quod non loquentur, non videbunt, non audient, non odorabunt, non contrectabunt, non ambulabunt. Non ità verò diſſeruiſſet S. Auguſt. ſi uſus frequens Imaginum in Africâ invaluiſſet.

In Cypro pariter, nondùm quarto ſeculo definente, receptus erat Imaginum uſus; ideòque S. Epiph. non potuit ipſe in alienâ Diœceſi, videlicet in Hieroſolymitanâ, tolerare Imaginem Chriſti, aut alicujus Sancti depictam in velo in Eccleſiâ appenſo. Rem ipſemet ità refert in Epiſt. ad Joan. Jeroſolymit. quam S. Hieronymus latinitate donavit: *Cum*, inquit, *ſimul pergebamus ad ſanctum locum, qui vocatur Bethel, ut ibi collectam tecum ex more eccleſiaſtico facerem, & veniſſem ad villam, quæ dicitur Anablatha, vidiſſemque ibi præteriens lucernam ardentem, & interrogaſſem, quis locus eſſet, didiciſſemque eſſe Eccleſiam, & intraſſem ut orarem; Inveni ibi velum pendens in foribus ejuſdem Eccleſiæ tinctum atque depictum, & habens Imaginem quaſi Chriſti, vel Sancti cujuſdam. (Non enim ſatis memini, cujus Imago fuerit) cum ergo vidiſſem in Eccleſiâ Chriſti contra autoritatem Scripturarum pendere Imaginem; ſcidi illud, & magis dedi conſilium cuſtodibus ejus loci, ut pauperem mortuum eo obvolverent, & efferrent. Illique contra murmurantes dixerunt: Si ſcindere voluerat, juſtum erat, ut aliud daret velum, atque mutaret. Quod cum audiſſem, me daturum eſſe pollicitus ſum, & illicò eſſe miſſurum. Paululùm autem morarum fuit in medio, dum quæro optimum velum pro eo mittere: arbitrabar enim de Cypro mihi eſſe mittendum; nunc autem miſi quod potui reperire, & precor, ut jubeat Presbyteros ejuſdem loci ſuſcipere velum à latore, quod à nobis miſſum eſt, & deinceps præcipere in Eccleſia Chriſti ejuſmodi vela, quæ contra Religionem noſtram veniunt, non appendi.* Quis verò crediderit S. Epiphanium velum illud fuiſſe diſcerpturum, vel etiam in alienâ diœceſi; niſi in Eccleſiâ Cypri infrequens omninò fuiſſet Imaginum uſus? proculdubiò aut Eccleſiæ ſuæ damnaſſet diſciplinam, aut violati honoris Imaginibus debiti reus habitus fuiſſet, niſi quid inhoneſti oculis ſubjeciſſe dicatur illud velum; quod ne vero quidem eſt ſimile: nec enim hanc affert rationem S. Epiphanius; imò ait ſe non meminiſſe, *cujus Imago fuerit*; quia nimirùm illam non ità attentè perſpexerat. Aliundè verò illius vici Sacerdotes non conqueruntur, quòd S. Epiphanius contra Eccleſiæ Cypri diſciplinam egerit: *Sed contra murmurantes dixerunt*, inquit S. Epiph. *ſi ſcindere voluerat, juſtum erat, ut aliud daret velum, atque mutaret.* Et certè ſi cujus erroris in-

ſimulari poſſet illud factum, S. Epiphanium monuiſſet S. Hieronymus ipſi amicitiâ conjunctiſſimus; nec S. Epiphanii Epiſtolam, in quâ factum illud refert, mirati fuiſſent *pro doctrinâ & puritate ſermonis, docti & indocti*, ut teſtatur S. Hieronymus Epiſt. 101. ad Pammachium; nec S. Epiphanio pepercisſet Joannes Jeroſolymitanus, qui ab eodem S. Epiphanio incuſatus fuerat errorum Origenis. Denique eâ in re Joanni Jeroſol. ſe non excuſat S. ipſe Epiphanius, uti in Presbyteri ordinatione, quam in eâdem Diœceſi peregiſſe ſe ſcribit in eâdem Epiſtolâ; nec proindè contra Diſciplinam Eccleſiaſticam quidquam ſe præſtitiſſe arbitratus fuerat, dum illud velum tolleret.

Ultimam quidem hanc illius Epiſtolæ partem ut addititiam aſpernantur nonnulli Theologi; ſed cum illa Epiſtola integra occurrat in accuratiſſimis S. Epiphanii Editionibus, & in omnibus Codicibus S. Hieronymi, qui Epiſt. 101. ad Pammachium oſtendit, ſe optimo interpretandi genere fuiſſe uſum, dum Epiſtolam hanc latinè redderet, teſtaturque ſe nihil ei aut addidiſſe, aut detraxiſſe: *Ipſa*, inquit, *Epiſtola doceat nihil mutatum eſſe de ſenſu, nec res additas, nec aliquod dogma confictum:* Cum, inquam, & Caroli Magni temporibus hujus Epiſtolæ ea pars, de quâ nunc agitur, laudetur; illam ſanè ut genuinum S. Epiphanii opus agnoſcam.

Sed, inquiunt, S. Gregorius lib. 9. Epiſt. 9. ſcribit nullum unquam Epiſcoporum ante Serenum Maſſilienſem fregiſſe Imaginem Chriſti, vel Sanctorum. Factum autem illud S. Epiphanii non latuiſſet S. Gregorium Magnum, niſi fuiſſet ſuppoſititium.

Verùm undè S. ipſe Gregorius ità diſſeruerit, alia mihi non ſuppetit ratio, niſi quòd intra Latinorum fines ſe contineret, Latinum ſcilicet admonens Epiſcopum, cui Occidentalis diſciplinæ circa illud caput facta pro Lege non eſſe non poterant: privati enim Epiſcopi non eſt Eccleſiæ mores immutare. Quamobrem licet S. Epiphanii factum oppoſuiſſet Serenus, ſi noviſſet; in promptu fuiſſet S Gregorii reſponſio, videlicet juxta Eccleſiæ Latinæ morem Latino Epiſcopo eſſe vivendum; nec proindè tam publicâ immutatione turbas & ſcandala eſſe concitanda. Addere quoque potuiſſet S. Gregorius non de evertendâ, ſed de ſervandâ Eccleſiæ ſuæ diſciplinâ cogitaſſe S. Epiphanium.

At, inquiunt iterùm, latebat quoque Orientales Epiſcopos Iconomachos hoc S. Epiphanii factum; cum illud nuſquam oppoſuerint, licet ſummi pro ſuâ causâ ponderis futurum fuiſſet argumentum; nec ullus laudetur coætaneus Epiſcopus, aut eruditus vir, qui propterea inſurrexerit adverſus S. Epiphanium: quod certè eſſet indicium, de tollendis Imaginibus tunc temporis neminem non conſenſiſſe cum Sancto Epiphanio.

An eo facto uſi fuerint Iconomachi, nobis quidem non conſtat. Sed indè non conficitur, illud ſuppoſititium eſſe. Cum enim Iconomachis obvia eſſet Reſponſio à Catholicis adhibenda, nempè hujuſmodi ve-

lum contra mores recens inductum jure non paſſum fuiſſe S. Epiphanium, profecto maximæ virtutis non videbatur illud argumentum; potiſſimùm verò quòd S. Epiphanii diſcipulorum nullus patris ſui zelum in iſto velo ſcindendo laudaverit unquam, aut adverſus Imaginum uſus propugnatores inclamarit: imò potiùs, mutatâ in Cypro circa Imagines diſciplinâ, in S. Epiphanii memoriam & honorem Templum Deo ſacratum variis adornarunt Imaginibus. Non erat igitur, undè adverſus Catholicos ex illo facto vel leviſſimam ſibi compararent argumentationem Iconomachi.

CONCL. IV. Quibuſdam in Eccleſiis apud Antiquos uſurpatæ fuerunt Chriſti, Angelorum, B. Virginis, & Sanctorum Imagines.

Alexandrina Eccleſia omnium prima pro illarum Imaginum uſu probationem ſubminiſtrat. S. enim Clemens Alex. ſecundo ſeculo libros pro illo uſu conſcripſit, quos ſe legiſſe teſtatur Photius Patriarcha Conſtant. Cod. 110. Biblioth. Eorum verò, licet nullum laudet locum, non meminiſſet, niſi parti catholicæ faviſſent; cum ipſius multi referret Ignatio Patriarchæ Conſtant. criminationis novæ non præbere occaſionem. Hanc fuiſſe Alexandrinæ Eccleſiæ œconomiam arguit etiam apud eundem Photium cod. 119. Pierii Doctoris, Catechiſtæ Alexandrini, & Martyris opus, in quo non modò Imaginum uſum, ſed & honorem illis debitum oſtendit, ex eodem Photio.

In Eccleſiâ Afric. & Rom. Imaginum, earum nempè, quæ in vaſis ſacris imprimerentur, uſurpationem refert Tertullianus, licet modò huic uſui adverſatus videatur. Sic autem lib. de Pudic. cap. 7. figuræ Chriſti Paſtoris oves deferentis calicibus ſacris inſculptæ apud Catholicos meminit: *Procedant*, inquit, *illæ picturæ calicum veſtrorum.* Et c. 10. *Si fortè patrocinabitur Paſtor, quem in calice depingitis.* Et proindè in Calicibus ſacris, quorum uſus in adminiſtrandâ Euchariſtiâ erat, in Africâ ſaltem & Romæ inſculpebatur Chriſti effigies.

S. Hieronymus ſcribit in cap. 4. Jonæ, Apoſtolorum Imagines in vaſculorum cucurbitis ſæpiùs expreſſas fuiſſe. Addam Prudentium Poëtam celeberrimum aſſerere in lib. Periſtephanon, ſeu de Coronis, Imaginem Caſſiani Mart. à ſeipſo Romæ in ejus Templo conſpectam. Adjiciam S. Paulinum carmine 9. narrare, ſuâ ſolicitudine in Eccleſiæ porticibus elaboratas fuiſſe veteris Teſtamenti hiſtorias ad rudiorum doctrinam. Addam & S. Paulinum palàm expoſtulaſſe ad Severum Sulpitium, quòd Imago ſua cum S. Martini Imagine in Eccleſiâ fuiſſet depicta; ipſumque rogare Sulpitium, ſi nolit Paulini figuram removeri, tabellæ illi hos ſubterſcribat verſus:

Aſtat Martinus perfectæ regula vitæ,
Paulinus veniam, quò mereare, docet.
Hunc Peccatores, illum ſpectate Beati;
Exemplar juſtis ille ſit, iſte reis.

In Oriente pariter fuerunt Imagines, ut in propatulo eſt ex cap. 14.

lib. 7. Hiſt. Euſebii Cæſarienſis; cujus autoritate cum premerentur Iconomachi, quandam confinxerunt Epiſtolam, ipſius Euſebii nomine ſcriptam ad Conſtantiam Licinii uxorem & Conſtantini Magni ſororem; quâ ſupponitur Auguſta Imaginem Chriſti ab Euſebio poſtulare; cui reſpondens inducitur ipſe Euſebius, exoptari non poſſe Imaginem Chriſti, neque ut Dei; cum Imaginem Dei haberi non poſſe conſtaret apud omnes; neque ut hominis; quòd præfulgentes Chriſti gloriæ ſplendores exprimi nequirent. At prætcrquamquòd hæc Epiſtola, quæ refertur Act. 5. Synodi 7. nec ab Antiquis laudatur, nec inter Euſebii opera invenitur; quo inſuper pacto Conſtantiæ ità repoſuiſſet Euſebius? præſertim cum referat ipſe, æneam Chriſti figuram Cæſareæ Philippi fuiſſe erectam à Syrophæniſſâ ſanguinis profluvio liberatâ; & addat Chriſti, & Apoſtolorum Petri & Pauli depictas Imagines in tabulis ſervatas ſe vidiſſe. Quæ ſingula ut ſibi probata ſcribit, ſimul & nemine reclamante refert, mirabilem herbæ ſpeciem ad Statuæ pedes ſuccreſcentem nulla non morborum genera depellere: *Hanc*, inquit, *Statuam Jeſu-Chriſti referre ſpeciem aiebant. Manſit porrò ad noſtra uſque tempora: noſque adeo urbem illam ingreſſi, ipſam conſpeximus. Nec verò mirandum eſt, Gentiles à Servatore noſtro beneficiis affectos hæc præſtitiſſe; cum & Apoſtolorum Petri & Pauli, Chriſtique ipſius pictas Imagines, ad noſtram uſque memoriam ſervatas in tabulis viderimus. Quippe priſci illi abſque ullo diſcrimine cunctos de ſe benemeritos gentili quâdam conſuetudine tanquam ſervatores colere hujuſmodi honoribus conſueverant.* In Oriente igitur, ex Euſebio, erant olim & probabantur tùm Servatoris, tùm & Petri & Pauli Imagines. Eandem hiſtoriam refert Sozomen lib. 5. cap. 21. ubi ſcribit hanc Chriſti Statuam à Gentilibus fuiſſe confractam. Addit & à Chriſtianis collecta hujus fruſta, in Eccleſiâ repoſita, ſuis adhuc temporibus ſervari.

Reclamant Novatores quidam, & aiunt: Si conſtans eſſet illius hiſtoriæ veritas; de illâ non ſilerent Evangeliſtæ Marcus & Lucas; nec ſcriberent mulierem illam omnibus exhauſtis facultatibus ad Chriſtum acceſſiſſe, ut ſanitatem conſequeretur. Quomodò igitur, inquiunt, illa mulier, omni ſuâ ſubſtantiâ in medicos erogatâ, Chriſti Statuam ex ære curaſſet faciendam; cum nonniſi magnis expenſis fieri poſſet? Et verò, aiunt, quo etiam pacto 300. annis & ultra Cæſareæ Gentilium manus effugiſſet Statua tam ſolemnis; cum adeò acerbè in Chriſtum ſævierint?

Sed Euſebio teſti oculari & fidei probatæ Hiſtorico negandam eſſe fidem oſtendant priùs Novatores, ſi velint ſibi fidem non negari. Afferant ex Antiquis virum cujuſdam nominis, qui commentum iſtud, juxta proprium ipſorum ſenſum, Euſebio vel aliis Catholicis exprobrarit. Expendant quâ fronte vir eruditè inſtitutus miracula fimbriæ contactu patrari ſcripſiſſet, mendacii ſtatim ab invidis aut adverſariis arguendus. De illâ quidem Statuâ ſilent Evangeliſtæ; nec mirum. Nam ſtatim atque ſanata eſt Hæmorroiſſa, in Chriſti honorem Statuam illam non

erexit: nec enim ei tùm primùm ſuppetebant facultates; ſed poſteà comparavit, aut parcimoniâ, aut aliâ ratione, bona, quæ ad ponendum illud gratitudinis monumentum eſſent plus quàm ſatis.

Hæc etiam addunt: Sed illius Statuæ fabricam refert Euſebius in Ethnicorum conſuetudinem, quæ nonniſi ſuperſtitionem ſapit. At fruſtrà conaretur quis tùm mulieris illius gratitudinem, tùm & Chriſti obſcurare miracula. Nihil enim æquius illâ beneficii accepti memoriâ, quàm perennem eſſe voluit Syrophæniſſa. Quamobrem gratum ſibi eſſe illum affectum teſtificatus eſt Chriſtus, adjunctâ illâ miraculorum facultate, quæ fiebant per illam herbæ ſpeciem ad pedes Statuæ Chriſti ſuccreſcentem.

Suis quoque cavillationibus non detorquebunt Novatores quæ de receptâ quarto ſeculo in Oriente circa Imagines diſciplinâ referunt probatiſſimæ fidei Epiſcopi, ut S. Gregorius Naz. mirâ eruditione & virtute inſignis, quem appello non modò in teſtem Imaginum Angelorum, ſed & in laudatorem. Sic quippè ſcribit in orat. 23. in laudem Maximi Philoſophi Alex. ex exilio reducis, candidâ veſte utentis: *Qui in alieno habitu noſtra profiteris; at ne in alieno quidem fortaſſe: ſiquidem Angelicum eſt veſtitûs candor & ſplendor, cum corporeâ formâ pinguntur, ad deſignandum, ni fallor, naturalem ipſorum puritatem.* Appello pariter S. Gregorium Nyſſ. in teſtem ejuſdem diſciplinæ. Hic orat. in S. Theodor. Martyrem, Templi exſtructi magnificentiam & ornamenta deſcribens, non modò Imagines varias hujus Eccleſiæ, ſed & artis pictoriæ utilitatem commendat: *Induxit etiam pictor flores artis in imagine depictos, fortia facta Martyris, repugnantias, cruciatus, efferatas & immanes tyrannorum formas, impetus violentos, flammeam illam fornacem, beatiſſimam conſummationem Athletæ certaminum præſidis, Chriſti humanæ formæ effigiem, omnia nobis tanquam in libro quodam, qui linguarum interpretationes contineat, coloribus artificioſè depingens, certamina atque labores Martyris nobis expreſſit, ac tanquam pratum amœnum & floridum templum exornavit. Solet enim etiam pictura tacens in pariete loqui, maximèque prodeſſe.* Item in orat. de Deitate Filii & Spiritûs ſancti ſcribit, Hiſtoriæ ſacræ monumenta, ut ſacrificium Abrahæ &c. ſæpiùs expreſſa fuiſſe coloribus. Appellabo etiam S. Joannem Chryſoſt. tunc Antiochiæ Preſbyterum, & poſteà Conſtantinop. Epiſcopum, qui S. Meletii Patriarchæ Antiocheni, & Conſtantinopol. Synodi primæ Præſidis, celebritatem, & populorum adverſus eum reverentiam indè præſertim colligit, quòd ejus nomen ſibi & pueris ſuis imponi ambirent, & illius imaginem, non prophanam, ſed ſanctam, deferre geſtirent; ut ubicumque impreſſam ob oculos ſuos haberent illius effigiem. Non clamitat illud Orientis Oraculum, ô Idololatria! ô inſania! Imò fidelium pietatem laudat orat. in S. Melet. quæ eſt 45. ad Populum Antioch. *Quod ergo*, inquit, *in nominibus feciſtis, hoc & in illius imagine geſſiſtis. Etenim & in annulorum circulis, & in calicibus,*

licibus, & in phialis, & in thalamorum parietibus ubique Imaginem ſanctam illam exaraverunt multi. Et in Miſſâ, quam Eraſmus Latinam fecit, ſic habet: *Sacerdos è parvo oſtio portans Evangelium, præcedente Miniſtro cum lucernâ, convertitur ad Chriſti Imaginem inter duo oſtia inflexo capite.*

Addam ex B. Theodoret. in vitâ S. Simeonis Stilitæ, Imagines illius S. Martyris à Romanis in omnibus porticibus, etiam domûs, fuiſſe collocatas; quòd nempè *ſecuritatem & cuſtodiam quandam rebus præſtari* arbitrarentur. Denique narrat Evagrius lib. 4. Hiſt. cap. 27. Edeſſæ extitiſſe Imaginem Chriſti, quæ ab ipſo Chriſto ad Abgarum miſſa ferebatur; eamque, tutante Deo, à Choſroë Rege Perſarum non potuiſſe abripi. Uno verbo ſexto ſeculo adeò ſtabilitus erat in Oriente uſus Imaginum ejuſmodi, ut Quini-ſexta Synodus can. 82. prohibuerit, ne Chriſtus in poſterum ſub Agni figurâ, ſed ſub humanâ repræſentaretur ſpecie.

Abſolutâ quæſtione, an prioribus Eccleſiæ ſeculis in uſu fuerint Imagines, teſtificor me conſultò nihil eorum reliquiſſe, quæ ad Imagines pertinerent, licet etiam adverſariorum propoſito favere primo conſpectu viderentur; ne videlicet, dum pro catholicâ veritate pugnarem, adverſus illam peccarem non leviter: hanc enim talibus non egere ſubſidiis, cuique veritatis ſincero & religioſo diſcipulo perſuaſiſſimum eſt. Non dicam tamen in vaſtâ illâ veterum monimentorum perſcrutatione mihi nihil quidquam excidiſſe; ſed dicam me nihil ex illis reticuiſſe, quæ perluſtranda ſuſceperam eo conſilio, ut Theologi Pariſienſis nomen aſſecutus, illius officia in ſacrorum Codicum & Traditionis lectione ſimul & defenſione utcunque implerem; præſertim dum otio ſancto, ſeu veritatis inveſtigationi divinitùs facta fuit copia.

Aliud verò nunc temporis ſupereſt cum Novatoribus tractandum caput, an videlicet peccarit Eccleſia inducto Imaginum uſu; vel laudabilis fuerit illa uſurpatio. Quod ut expendatur, rem velim pacifico ſubjiciat Novator examini. Quamobrem ſit

CONCL. V. Imaginum uſus fuit licitus, imò & laudibus ornandus.

Inculpabilem enim quis verè pius hunc non dixerit uſum, quem Scriptura, quæ ex Apoſt. 2. ad Tim cap. 3. v. 16. *divinitùs inſpirata, utilis eſt ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, & ad erudiendum in juſtitiâ*, ratum habuit; ſeu potiùs præmonſtravit variis ad Arcæ & Templi decus & ornamentum injunctis vel Angelorum, vel aliarum creaturarum figuris. Hæc autem ſingula in Scripturis occurrunt, ut Exodi 25. ℣. 18. ubi juſſit Deus Moyſi, ut duos Cherubinos aureos faceret: *Duos quoque Cherubim aureos & productiles facies, ex utraque parte oraculi.* Item num. 21. ℣. 8. ubi ſic locutus eſt Dominus ad Moyſen: *Fac Serpentem æneum; & pone eum pro ſigno.* Et ℣. 9. *Fecit ergo Moyſes Serpentem æneum &c.* Ità quoque lib. 3. Reg. cap. 7. ℣. 25.

ubi, Deo probante, boves 12. qui æneum mare ſuſtinerent, confici præcepit Salomon. Sic etiam Ezech. 41. Ibi quippè non ſolùm deſcribitur quâ ratione inſtaurandum eſſet Templum, ſed & ipſi Ezechieli Prophetæ oſtenduntur variæ, tùm Cherubim, cùm hominum figuræ in Templo interiori exprimendæ. An verò hæc ſingula in Templis executi Judæi peccabant? Dicatur potiùs, & religioſè dicatur, peccaſſe Deum, qui ſimilia præceperat. Attendant Novatores, quò impingant, ut Catholicis ſint calumnioſi. Pariter Dan. 7. ℣. 9. ſub figurâ Senis ità deſcribitur Deus: *Aſpiciebam donec Throni poſiti ſunt, & Antiquus dierum ſedit: veſtimentum ejus candidum, quaſi nix, & capilli capitis ejus, quaſi lana munda, &c.* Similiter Math. 3. ℣. 16. ſub ſpecie Columbæ ità delineatur Spiritus S. *Et vidit*, inquit Evangeliſta, *Spiritum Dei deſcendentem ſicut Columbam, & venientem ſuper ſe.* Act. item 2. ℣. 3. ſub Linguarum Ignearum formâ apparuit Spiritus S. dum illaberetur in Apoſtolos & Diſcipulos. Math. adhuc 17. Chriſtus in ſuâ Transfiguratione refertur ſplendido mirabilique adeò apparatu reſplenduiſſe, ut timore correpti Diſcipuli ceciderint in faciem. En verba ℣. 2. *Et reſplenduit facies ejus ſicut Sol: veſtimenta autem ejus facta ſunt alba ſicut nix. Et ecce apparuerunt illis Moyſes & Elias cum eo loquentes.* ℣. 6. *Et audientes Diſcipuli ceciderunt in faciem ſuam, & timuerunt valdè.* Joan. 9. ℣. 18. ità crucifixus Chriſtus refertur: In Calvariæ loco *crucifixerunt eum, & cum eo alios duos, hinc & hinc, medium autem Jeſum. Scripſit autem & titulum Pilatus, & poſuit ſuper Crucem. Erat autem ſcriptum:* JESUS NAZARENUS, REX JUDÆORUM. Et poſt Reſurrectionem apparuit Magdalenæ ſub Hortulani figurâ. Ad ſepulchrum etiam ſteterunt duo Angeli quaſi viri duo in veſte fulgenti & candidâ, nivis inſtar. An peccatur, cum hæc eadem beneficentiæ divinæ monimenta coloribus expreſſa in Eccleſiis proponuntur rudiorum oculis ad eorumdem informationem? Si non peccant qui eleganter & politè ſimilem delineationem verbis exponunt eorum oculis, qui faciliùs audita complectuntur animo; undè igitur rei fierent, qui nihil aliud exequuntur picturæ miniſterio? Hæc qui ceperit intellectione, acerbam Novatorum in Catholicos commotionem haud facilè audiet; ſi præſertim animadvertat aliud in picturâ videre rudiores, & aliud meditari, ut intelligere eſt ex Sap. 16. ubi qui ad Serpentis ænei conſpectum ſanabantur, de ſolâ Dei ſanantis miſericordiâ cogitabant, & *ſignum habentes ſalutis ad commemorationem mandati Legis divinæ .... In memoriâ ſermonum divinorum examinabantur, & velociter ſalvabantur, ne in altam incidentes oblivionem non poſſent divino uti adjutorio. Qui enim*, ut habet Sapiens ibidem ℣. 7. *converſus eſt, non per hoc, quod videbat, ſanabatur, ſed per te omnium Salvatorem.* Hanc Patris miſericordiarum œconomiam edocta Eccleſia divino Spiritu movente, rudioribus filiis pariter conſulit, & ne Myſteriorum Chriſti obliviſcantur, illorum objecta in picturis exhibet; eâque

ratione fideles ad implorandum Dei auxilium vehementer & ſolicitè concitat. Nam, ut ſcribit S. Greg. Mag. Ep. 54. lib. 7. *Ipſa pictura, quaſi Scriptura ad memoriam Filium Dei reducit, animum noſtrum aut de Reſurrectione lætificat, aut de Paſſione demulcet.*

Argumentum aliud pro illo dogmate contra Novatores ex Antiquitate invictum conficitur. Puriſſimis enim Eccleſiæ ſeculis in eam ſententiam conſpirarunt Antiqui. Nam aut adhibebantur variis in Eccleſiis Imagines, tùm ad ornatum, tùm ad rudiorum doctrinam, tùm ad Martyrum & Sanctorum venerationem & imitationem conciliandam; aut Veteres (quemadmodùm palàm fit ex ſuperioribus Concluſionibus) pacem & concordiam ſervarunt cum iis, qui utebantur Imaginibus, licet ipſi ob ſuperſtitionis & idololatriæ pericula eas à ſuis Eccleſiis removerint. Cum ergo hanc œconomiam probarit univerſa Eccleſia, ut octavo & decimo-quinto ſeculis; cum etiam antiquorum Patrum nullus uſurpationem illam abſolutè incuſarit inſaniæ, vel idololatriæ; Novatores-ne pudebit aliud ſentire & proloqui? An non eos pudebit ad arma concitare, ut illa monimenta deturbentur? Similem agendi rationem defleant nunc temporis Novatorum diſcipuli, & nobis aſſentiantur ità profitentibus cum Patribus Nicænis Act. ultima Conc. 7. *Hæc eſt fides Apoſtolorum, hæc eſt fides Patrum, hæc eſt fides Orthodoxorum, hæc fides orbem terrarum confirmavit. Nos antiquæ Eccleſiæ legiſlationi inſiſtimus, nos decreta Patrum cuſtodimus.*

Hæc adeò conſtans erat Eccleſiæ ſententia, ut continuò pro Hæreticis habuerit, qui pertinaciter, & nullâ habitâ ratione circumſtantiarum, omnes Imagines in Eccleſiâ proponi non licere cenſerent; imò & graviter perſtrinxerit ex Epiſcopis eos, qui fregerant Imagines, ne adorarentur; quòd eâ ratione non tam uſum Imaginum amoverent, quàm eas omninò illicitas exiſtimare viderentur. Ità Eccleſiæ nomine S. Gregorius Magnus lib. 9. Epiſt. 9. ad Serenum Maſſilienſem Epiſcopum: Eum quidem laudat ob Imaginum adorationem prohibitam; magnoperè verò increpat, quòd *inconſiderato zelo* Eccleſiæ ſuæ Imagines diſcindi juſſiſſet. *Perlatum ad nos fuit*, inquit, *quòd inconſiderato zelo ſuccenſus, Sanctorum Imagines ſub hac quaſi excuſatione, ne adorari debuiſſent, confregeris. Et quidem, quia eas adorari vetuiſſes, omninò laudavimus; fregiſſe verò, reprehendimus..... Hæc dum.... incautè nimis motus exequeris, ità tuos ſcandaliſaſſe filios perhiberis, ut maxima eorum pars à tuâ ſe communione ſuſpenderet. Convocandi ſunt diſperſi Eccleſiæ filii, eiſque Scripturæ ſacræ teſtimoniis eſt oſtendendum, quia omne manufactum adorari non licet, quoniam ſcriptum: Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſervies. Ac deinde..... indica, quòd non tibi ipſa viſio hiſtoriæ, quæ picturâ teſte pandebatur, diſplicuerit; ſed illa adoratio, quæ picturis fuerat incompetenter exhibita: Et ſi quis Imagines facere voluerit, minimè prohibe; adorare verò Imagines modis omnibus devita. Sed hoc ſolicitè fraternitas tua admoneat, ut ex viſione rei geſtæ*

ardorem compunctionis percipiant, & in adoratione ſolius omnipotentis S. Trinitatis humiliter proſternantur.

Denique non eſt cur damnarentur Imagines, cum multiplici eſſe poſſint emolumento. Namque quod nullâ Lege, ſeu naturali, ſeu poſitivâ divinâ prohibetur, pro Eccleſiæ commodis uſurpari poteſt inculpatè. Jam verò in fidelium non mediocrem utilitatem cedit uſus Imaginum, ut docet S. Greg. Mag. tùm in Epiſtolâ mox laudatâ, tùm & lib. 7. Epiſt. 110. ubi ſic habet: *Idcircò pictura in Eccleſiis adhibetur, ut hi, qui litteras neſciunt, ſaltem in parietibus videndo legant, quæ legere in codicibus non valent. Tua ergo fraternitas, & illas ſervare, & ab earum adoratu populum prohibere debuit: quatenùs & litterarum neſcii haberent, undè ſcientiam hiſtoriæ colligerent, & populus in picturâ adoratione minimè peccaret.* Eadem fuit de Imaginibus Adriani I. doctrina, quam à S. Gregorio Mag. acceptam profitetur in Ep. ad Conſtantinum & Irenem, quæ habetur Act. 2. Conc. Nic. 2. *Sanctæ*, inquit, *Imagines in Eccleſiis depinguntur, ut gentilitas paganorum, conſpectâ divinæ Scripturæ hiſtoriâ, ab Idolorum culturâ & Dæmonum ſimulachris ad verum charitatis lumen, atque amoris Dei culturam verti deberet; ſicut & præcipuus Pater, atque idoneus Prædicator B. Gregorius, hujus Apoſtolicæ Sedis Præſul ait; ut qui litteras neſciunt ſaltem in parietibus videndo legant, quæ legere in codicibus non valent.* Nullâ quoque Lege prohibetur uſus Imaginum, modò procùl abſint ſcandalum & idololatria. Nec enim vetatur lege naturali, ut non diffitentur adverſarii: ſi Lege divinâ poſitivâ prohibeatur; oſtendant ubi ſcripta fuerit. Tantùm enim abeſt, ut Scriptura damnet Imagines ut illicitas; quin imò illarum uſum injungat, ut mox oſtenſum eſt.

Cum ergo Imagines commendet Scripturarum autoritas; cum eas eſſe licitas conſtet ex Apoſtolicâ Traditione; cum illarum uſus à pluribus ſeculis univerſæ placuerit Eccleſiæ; cum denique in fidelium commoda conferre poſſit; inculpata dicatur Imaginum uſurpatio, neceſſe eſt.

Opp. Iniquè damnantur novitatis & concitati ſchiſmatis, qui omnes omninò Imagines ab Eccleſiâ 8. & poſteriori ſeculo removerunt; non modò enim prioribus ſeculis Eccleſia non utebatur Imaginibus, ut fateri nos compellunt antiqua rei Eccleſiaſticæ monimenta; ſed & iis uti nullomodò licebat. Id quippè fuerat prohibitum Exod. 20. ℣. 3. his verbis: *Non facies tibi ſculptile, neque omnem ſimilitudinem, quæ eſt in cœlo deſuper, & quæ in terrâ deorsùm, nec eorum quæ ſunt in aquis ſub terrâ: non adorabis ea, neque coles.* Eædem Imagines vetantur Deut. 4. ℣. 15. Quam doctrinam à Scripturis acceptam fuſiùs expoſuerunt Antiqui, ut Origenes, Minutius Felix, & alii; ita ut plures ex illis pro hæreticis audierint, qui Chriſti Imagines uſurpabant in Eccleſiâ, quemadmodùm palàm eſt ex Sanctis Irenæo & Epiphanio, quorum verba relata ſunt Concluſione tertiâ. Et proindè ſi rectè intelligantur illi Patres, ex illorum verbis non modò conficeretur illis temporibus

in uſu non fuiſſe Imagines, ſed & fide conſtare illas eſſe illicitas. Si enim de ſolâ diſciplinâ, non de dogmate fuiſſet quæſtio, hæreſeos inſimulati non fuiſſent Gnoſtici, quòd Imagines Chriſti colerent; nec ſcripſiſſet S. Epiphanius Epiſt. ad Joan. Jeroſol. idcircò ſe velum Eccleſiæ Anablatha diſcerpſiſſe, quòd *contra autoritatem Scripturarum & contra Religionem noſtram* ejuſcemodi vela penderent. Sed, quod eâ in re majoris eſt momenti, hanc in ſententiam conſpiravit olim Eccleſia: ut Hiſpana, quæ ineunte quarto ſeculo prohibuit Imagines in Concilio Eliberitano, can. 36. ut Eccleſia Africana, veluti conſtat ex S. Auguſt. lib. de Fide & Symbolo, ubi docet nefas eſſe Imagines exprimere: ut Eccleſia Romana, cujus ſententiam exponens ſummus Pontifex Greg. II. Epiſt. 1. ad Leon. Iſaur. ſcribit hominum arte imitationem Dei exarari non poſſe. Denique in eandem conſpirationem abiit octavo ſeculo univerſa Eccleſia Niceæ congregata, illicitaſque Dei & Sanctiſſimæ Trinitatis Imagines definiit. Peccavit tamen illa Synodus, & ab Antiquis partim receſſit, conſtituens licitas eſſe Chriſti, B. Virginis, & Sanctorum Imagines: Licet enim ejuſmodi Imagines fidei minùs periculoſæ videantur, nihiloſeciùs prohibentur in Scripturis, ut oſtenſum eſt Concl. tertiâ, ne ſcilicet illis renovetur idololatria. Aliundè quoque graviter errant Catholici, dum ad propugnandas Imagines, ſeu præjudicatâ mentis opinatione, ſeu venerandæ Antiquitatis ignorantiâ, eorum utuntur teſtimonio virorum, qui hunc Imaginum uſum idololatriæ incuſant, aut de illis amandandis conveniunt cum Judæis, vel illas tam certo deteſtantur odio, ut ipſam picturæ artem damnent, & amoveant à Chriſtianâ Profeſſione, ut Sanctus Clemens Alexandrinus, &c. Quocircà expendant Catholici quâ æquitate Novitatis & graviſſimi ſceleris inſimulent viros, qui cum Antiquis adverſus Imagines inſurgunt; imò videant Catholici, an non potius aſtringantur illo ſcelere, cum ipſi ab Antiquorum veſtigiis receſſerint. Si opponant Catholici non modò adverſarios Imaginibus abſtinere, ſed & eas vi deturbare ab Eccleſiis; noverint id à S. Epiphanio factitatum, meminerintque 14° ſeculo Joannis XXII. juſſu in ignem conjectos fuiſſe, qui Trinitatem pinxerant, ut teſtis eſt Aventinus in Annalibus Boïorum lib. 7. Si remotas eſſe Prælatorum ſtudio ſcandalorum cauſas conclament; vel ipſi Epiſcopi Tridentini in ſuâ definitione illas ſupereſſe fatentur, & contra pravos de Imaginibus errores definiunt.

R. novitatis & ſchiſmatis ſcelere non poſſe liberari octavi & poſterioris ſeculi impugnatores Imaginum, aut eos ullâ cum Antiquis conſenſione gloriari poſſe. Quamvis enim ex Veteribus plures, uti patet ex Concl. primâ & tertiâ, Imaginum uſum ſuis temporibus rejecerint, ob idololatriæ ſcandala & pericula; eas tamen in Eccleſiis, modò Leges relatæ ſervarentur, haberi poſſe haud abſolutè negarunt, ut in aperto eſt ex quintâ Concl. Jam ſingula objectionis capita ſum explanaturus.

Reſp. ad 1. Divino Præcepto, quod habetur Exodi 20. v. 4. omnes

omninò Imagines non prohiberi, ſed Idola. Hinc ℣. 2. legitur: *Ego ſum Dominus Deus tuus &c. Non habebis Deos alienos coram me. Non facies tibi ſculptile &c.* Et ℣. 22. *Dixit prætereà Dominus ad Moyſen: Hæc dices filiis Iſraël: Vos vidiſtis, quòd de cœlo locutus ſim vobis: Non facietis Deos argenteos, nec Deos aureos facietis vobis.* Hæc igitur unicum præceptum conſtituunt, & ad eundem redeunt ſenſum, ut videre eſt ex illis Levit. 6. verbis ℣. 21. *Ego Dominus Deus veſter: Non facietis vobis Idolum & Sculptile, nec titulos erigetis, nec inſignem lapidem ponetis in terrâ veſtrâ, ut adoretis eum. Ego enim ſum Dominus Deus veſter.* Ex quibus duo fiunt aperta; 1° ſcilicet eodem ſenſu accipi *Idolum* & *Sculptile*. 2° hæc omnia non prohiberi abſolutè, ſed Idololatriæ causâ: ſicut nec abſolutè prohibebantur tituli, cum ſublatâ idololatriâ, & adoratione procùl remotâ, liceret titulos, ſeu terminos agrorum ponere. Jacob enim Gen. 28. ℣. 18. *tulit lapidem, quem ſuppoſuerat capiti ſuo, & erexit in titulum.* Item Moyſes Exod. 24. ℣. 4. *ædificavit duodecim titulos per duodecim Tribus Iſraël.* Joſuë 4. ℣. 20. *Duodecim quoque lapides, quos de Jordanis alveo ſumpſerant, poſuit Joſuë in Galgalis.* Nec tamen illi Patriarchæ peccarunt, dum ejuſmodi titulos publicos figebant; quemadmodùm nec peccavit Simon lib. 1. Mach. cap. 13. ℣. 27. quandò lapidem inſignem erexit in patris & fratrum memoriam: *Et ædificavit Simon ſuper ſepulchrum patris ſui & fratrum ſuorum ædificium altum viſu, lapide polito retrò & antè.* Igitur, amandatâ omnis idololatriæ ſpecie, non peccatur adverſus illud Exod. 20. licet quædam extent Imagines: aliàs Serpentem æneum poſteà fieri non juſſiſſet ipſemet Deus Num. 21. nec duos Cherubinos juſſu divino collocaſſet Moyſes in Arcâ teſtimonii Exod. 25. Nec Salomon lib. 3. Reg. cap. 7. ℣. 25. boves duodecim, qui æneum mare ſuſtinerent, effici curaſſet &c. Quia tamen periculum erat, ne, ſi quam Dei Imaginem fingere datum eſſet, Judæorum populus ob ſuam in Idolorum cultum propenſionem & morum imperitiam, Deo corpus tribueret, aut eam Imaginem haberet pro Deo; Judæis religio fuit nullas Dei Imagines proponere. Prioribus etiam Eccleſiæ ſeculis non probabantur paſſim illæ Imagines; ne, depoſitâ Gentium ſuperſtitione, Chriſtiani Gentilium ritus imitari viderentur, aut idololatræ dici poſſent. Sed remotis modò his omnibus periculis, non eſt cur damnetur Eccleſia Imagines illas nullo canone præſcribens, ſed tolerans tantummodò: quâ ratione divino præcepto Exodi 20. non adverſatur.

Hæc addo, ex Deut 4. ℣. 15. colligi non poſſe illicitas eſſe Imagines, amotis ſcandalo & idololatriâ; niſi & omnis, ſeu avium, ſeu Solis & Aſtrorum cœli, vel reptilium, aut aliorum animalium pictura ibidem nobis prohibita conſeatur: Sic enim habet Moyſes: *Cuſtodite ſollicitè animas veſtras. Non vidiſtis aliquam ſimilitudinem in die quâ locutus eſt vobis Dominus in Horeb de medio ignis: ne fortè decepti faciatis vobis ſculptam ſimilitudinem, aut imaginem maſculi vel fœminæ,*

ſimilitudinem omnium jumentorum, quæ ſunt ſuper terram, vel avium ſub cælo volantium, atque reptilium, quæ moventur in terrâ, ſive piſcium, qui ſub terrâ morantur in aquis: ne fortè elevatis oculis in cælum, videas Solem, & Lunam, & omnia Aſtra cæli, & errore deceptus adores ea, & colas quæ creavit Dominus Deus tuus in miniſterium cunctis Gentibus, quæ ſub cælo ſunt. Semotâ igitur procul formidine, videlicet ne errore decepti homines ad illarum Imaginum conſpectum creaturam in Creatoris locum ſufficiant, depingi poteſt, vel homo, vel avis, aut Sol, aut quodlibet Aſtrum &c. De illis autem omnibus eadem lata eſt Lex. Aliud ſi ſentiant Novatores, ſibi ipſis reponant; cum eorum ædes, præſertim verò divitum, innumeris hinc & indè tùm hominum, tùm Solis, & omnium animantium Imaginibus decorentur. Suomet itaque judicio inter idololatras & Legis Divinæ infractores amandentur; cum hanc Chriſti ſententiam noverint: *Ex ore tuo te judico, ſerve nequam.* Nec quærant ſibi Novatores effugium ex veneratione, quam Imaginibus ipſi negant, quam verò deferunt Catholici; ſed conveniant non ut illicitas amovendas eſſe Imagines. De honore Imaginibus debito articulo ſequenti decertabimus.

R. ad 2. Patres & Scriptores laudatos Imagines quidem ad tempus removendas cenſuiſſe ob Idololatriæ metum, & Judæorum ſcandalum, uti jam exſcripſimus; eas verò abſolutè (ut aiunt) illicitas eſſe, ſcripſiſſe nunquam. Gnoſticis tamen Imaginum Chriſti cultum exprobrabant, & quidem jure; tùm quia eâ in re nullam Eccleſiarum œconomiæ rationem habebant; tùm quia ad ſuperſtitioſum & prophanum quemdam illarum Imaginum cultum eâ ratione concitabantur cæteri. Longè verò in alios errores impegerant ipſi Gnoſtici, ob quos propulſi fuerunt ab Eccleſiâ: & etiamſi hoc in ſolo capite, quod ad diſciplinam pertinet, reſtitiſſent Eccleſiæ; hæreticorum pœnis jure potuiſſent ſubjici, & hæreticis accenſeri, ſeu potiùs Ethnicis & Publicanis, juxta illud Matth. 18. ℣. 18. *Si autem Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus & Publicanus.*

R. ad 3. S. Epiphanio non aliâ ratione viſum fuiſſe Scripturis aut Religioni adverſari velum, quod diſcerpſit, quàm quod velum illud, utpotè Eccleſiæ Cypri diſciplinæ non conſentaneum, ipſi fuerit ſcandalo, cujus propulſatio Verbo Dei & Religione Chriſtianâ injungitur: tùm etiam timendum arbitrabatur, ne ejuſmodi velum eſſet erroris offendiculo. Quapropter cum ità ſcripſiſſet in eâdem Epiſt. *Precor, ut jubeas Preſbyteros ejuſdem loci ſuſcipere velum à Latore, quod à nobis miſſum eſt; deinceps præcipere in Eccleſiâ Chriſti ejuſmodi vela, quæ contra Religionem noſtram veniunt, non appendi:* cur his verbis, *contra Religionem*, utatur, ità exponit: *Decet enim honeſtatem tuam hanc magis habere ſolicitudinem, ut ſcrupuloſitatem tollat, quæ indigna eſt Eccleſiâ Chriſti, & populis qui tibi crediti ſunt.* Quam ſcrupuloſitatem ut tolleret S. Epiphanius, velum illud in alienâ Diœceſi & præter Leges

Eccleſiaſticas frangere ſibi licitum exiſtimavit, nixus videlicet eo principio, quo utitur eâdem in Ep. ad excuſandam Pauliniani in eâdem Diœceſi ordinationem: *Præponitur omnibus charitas Chriſti, in quâ nulla ſimulatio eſt.*

R. ad 4. moderatam Patrum Eliberitanorum definitionem can. 36. Imaginum uſui penitùs non adverſari. Niſi enim tunc temporis in Hiſpaniâ fuiſſent adhibitæ Imagines; hanc non tuliſſent cenſuram; in quâ nihilominùs alias non prohibent Imagines, quàm quæ in parietibus inſcriberentur; ut eâ ratione declinaretur omnis contumelia, quæ illis inferri poſſet.

R. ad 5. Eccleſiam Africanam cum S. Auguſtino eas tantùm pro ſcelere habere Imagines, quæ ad latriam proponerentur, aut populos in Anthropomorphitarum errorem inducerent: *Nec*, inquit loco in objectione laudato, *quaſi humanâ formâ circumſcriptum eſſe Deum Patrem arbitrandum eſt, ut de illo cogitantibus dextrum aut ſiniſtrum latus animo occurrat; aut idipſum, quòd ſedere Pater dicitur, flexis poplitibus fieri putandum eſt; ne in illud incidamus ſacrilegium, in quo execratur Apoſtolus eos, qui commutaverunt gloriam incorruptibilis Dei in ſimilitudinem corruptibilis hominis. Tale enim ſimulachrum Deo nefas eſt Chriſtiano in Templo collocare; multo magis in corde nefarium eſt.* Undè conficitur tunc temporis in Africanâ Eccleſiâ uſitatas non eſſe Imagines, etiam ipſius Dei. Quod autem omnes imagines, etiam ipſius Dei & Sanctiſſimæ Trinitatis penitùs illicitas non cenſeret S. Auguſtinus (ſi præſertim verendum non eſſet Idololatriæ ſcelus & rudiorum prolapſio) palàm fit ex eo quòd S. Felicem Nolanum Preſbyterum, & ejuſdem civitatis poſteà Epiſcopum S. Paulinum, ejuſmodi Imaginum laudatores, aut alienâ manu fabricatores, tantoperè coluerit.

R. ad 6. ſolerter admodùm & ſummâ charitate, à Gregorio II. & Concilio ſecundo Nic. Iconomachis, qui ex Imaginibus Dei acriter adverſus Eccleſiam opponebant, conceſſum fuiſſe removeri poſſe Imagines Dei & Sanctiſſimæ Trinitatis. Nam expectatio erat eâ ratione controverſiam de Imaginibus, tantâ animorum contentione, tamque gravi Chriſtianæ Reipublicæ detrimento & ſcandalo concitatam, poſſe aliquandò componi. Licet enim Imagines Dei à privatis quibuſdam Eccleſiis inductæ fuiſſent, juxta traditas in ſacris Codicibus delineationes; imò & à piiſſimis & eruditiſſimis viris laudibus commemoratæ, ut Concluſ. 2. expoſuimus; quia tamen nullo canone firmabantur, nec uſurpabantur Romæ, nec in Oriente, ob rationes à Gregorio II. & à Patribus Nicænis adductas, nempè ne Deo tribueretur corpus; ſi de cæteris capitibus conveniſſent Iconomachi, facilè paſſæ fuiſſent privatæ illæ Eccleſiæ, ut pro univerſalis Eccleſiæ commodis uſus ille ſubtraheretur: Pacis enim Catholicæ bono cæteris anteponendo abundanter compenſata fuiſſet illa jactura. Nihilominus ab iis temporibus in Eccleſiâ invaluit illarum Imaginum uſus; non quidem eo ſenſu, quo à Synodo 7. improbantur,

improbantur, ſed quatenùs plebi Chriſtianæ emolumento cuidam eſſe poſſe viſæ ſunt, & à Paſtoribus removetur periculum, ne à fidelibus exindè deceptis Deo tribuatur corpus. Non peccat igitur Eccleſia, dum tolerat Imagines ejuſmodi. Nec pariter peccavit ob firmatum Reliquiarum uſum: laudabiliter enim à prioribus ſeculis uſurpatæ fuerunt Imagines, ut Concl. 4. oſtenſum eſt.

R. ad 7. temerè omninò incuſari Catholicos de laudatis in Imaginum gratiam Antiquis; quaſi eos ita ſibi infenſos expertæ ſint Imagines, ut vel pingendi artem proſcripſerint. Non enim aliâ ratione illi Antiqui quandòque ita diſſeruerunt, quàm quia planè reformidabant, ne idololatriæ ſcelus foveretur, aut propagaretur. Nec ob aliud de prohibendis Imaginibus convenere, quàm ut de præcipuis dogmatibus cum Judæis acturi non hærerent in ſimilibus capitibus. Undè cum de Chriſtianâ diſciplinâ inter Chriſtianos ſermonem inſtituunt, uſurpatas recenſent in Eccleſiâ Imagines, quas probatas habent, ſi removeantur hæc aut illa pericula. Quam œconomiam omnibus opportunam animo non complectuntur, qui vetera monumenta curſim inveſtigant: qui verò meditando illa contemplantur, & attento animo perpendunt, in Apologiſtarum illorum Eccleſiis tunc temporis non invaluiſſe Imagines advertunt pacificè: & eâ ratione ad veritatem fit aditus.

R. ad ult. non eſſe, cur Novatores ex S. Epiphanii facto, injuriæ, quam Imaginibus intulerunt, quærant excuſationem. Nam ideò velum, de quo ſupra, diſcerpſit S. Epiphanius; quod nimirùm contra Eccleſiæ Cypri diſciplinam ibi videretur uſurpatum, non quod vellet illicitam eſſe omnem omninò Imaginem; quòd ſi eâ ratione illud tentaſſet, æquiſſimam ſanè cenſuram non evaſiſſet ex Orientalium parte; illudque factum improbaſſet S. Hieronymus, qui cenſebat Imaginibus uti licere. Nec pariter video, cur Novatores Joannis XXII. autoritatem adducant in erroris ſui confirmationem; cum iſtius Pontificis temporibus ubique probarentur Imagines, nec quidquam adverſus illas generatim & abſolutè protulerit: Proſcripſit quidem illas Imagines, quibus Magicæ artis auxilio Malefici inſidiarentur hominum vitæ, ut teſtatur Raynaldus ad an. 1317. paragrap. 52. & 53. in quo ſcribit *faſcinatarum* illarum Imaginum præcipuos artifices *cultu Dæmonum & commercio fuiſſe inquinatos.* Scilicet *abjecto vero numine*, ut addit, *Necromantiæ Geomantiaque ſe addiderant: incluſerant ſæpiùs annulis, ſpeculis, & circulis Dæmones ad eliciendas vaticinationes: Succubis abuti non perhorruerant; nec veneno modo, ſed ſolis etiam verbis perdere homines poſſe affirmaverant. In quos Bartholomæus Epiſcopus Forojulienſis, ac Petrus Textor in Jure Canonico Emeritus, Legum ſeveritatem adhibere juſſi ſunt.* Idem quoque Pontifex ſummovit Sanctiſſimæ Trinitatis Imagines in Auſtriæ & Bohemiæ finibus, teſte Aventino; earumque Autores igni addixit, ut refert tenuis autoritatis ille Scriptor. Sed licet iſtud verum ſupponatur, nullum tamen nobis faceſſit negotium; cùm adjungat continuò,

Anthropomorphitas fuiſſe ejuſmodi homines, & in ſui erroris confirmationem has Imagines depinxiſſe. Quamobrem cum cæteras Imagines illibatas ſervaverit Joannes XXII. laudabilis fuit ipſius ſolicitudo. Sic lib. 4. Reg. cap. 18. ℣. 4. ab Ezechiâ confractus eſt Serpens Æneus, *quem fecerat Moyſes* juſſu divino, & ſervarant Prophetæ; quia necdum Prophetarum illorum temporibus fidelium pietati nocebat, nec ipſi adoleverant incenſum Iſraelitæ. Novatorum ſævitiam adeò non æmulati ſunt Catholici, ut imò vel eorum, quæ indiſcreti eſſent zeli, emendationem poſtularent. Ita S. Greg. Mag. lib. 7. Ep. 5. Januarium Calaritanum monuit, ut Judæis redderetur Synagoga, quam Calaritanus quidam ex Judęo Chriſtianus factus poſterâ die ſui Baptiſmatis & Paſchatis Feſto vi occuparat; & ſic illata Judæis injuria reſarciretur. Quia verò Dominicam Crucem, & B. Virginis Imaginem in illâ Synagogâ poſuerat ille Calaritanus, juſſit ſummus Pontifex, ut *cum eâ, quâ dignum eſt, veneratione* reportaretur in Eccleſiam utraque tùm Crux, tùm Imago. Quàm abſimilis fuerit Novatorum audacia, nemo non novit: Nec enim modò Imaginum ſacrarum everſores communionis ſuæ ſinu fuerunt complexi, ſed & ad eas evertendas & incendendas autores fuerunt & inſtigatores; eòque graviùs peccarunt, quò irreligioſiori furore in Imagines debacchati fuerunt. Nec enim illis ſuppetit vel leviſſimus excuſationis locus; cum in aperto ſit, Catholicos magnoperè abhorrere ab idololatriâ, & in removendis idololatriâ, ſcandalo, & ſuperſtitionibus laudabilem collocare operam. Hanc ſolicitudinem laudabili ſtudio injungit Tridentina Synodus. Quamobrem Novatorum erat, & eſt, morem gerere Apoſtolo ità monenti: *Omnia probate, quod bonum eſt tenete.* Quod ſi præſtitiſſent, ſi quid culpabile ſuperſtitioſumve Paſtoribus quibuſdam ſomno deditis excidiſſet, cum cæteris Catholicis emendaſſent repuliſſentque procul, & laudabilem cum universâ Eccleſiâ ſervaſſent Imaginibus cultum.

Inſt. Antiquorum ſenſu non exponi Exodi 20. verba, quibus abſolutè prohibentur Imagines, interpretibus S. Clemente Alex. Tertul. & Origene. Ità S. Clem. Alex. lib. 5. Strom. *Moyſes*. inquit, *multis ante ſeculis apertè Legem ſanxit, nullam oppertere ſculptilem, vel fuſilem, vel fictam, vel pictam imaginem, ſimulachrumve facere, ut ſenſibilia minimè attenderemus.* Ità quoque Tertul. lib. de Spectac. cap. 23. *Ipſum opus perſonarum quaro an Deo placeat, qui omnem ſimilitudinem vetat fieri, quantò magis Imaginis ſuæ?* Niſi verò exiſtimaſſet Tertullianus, omnem omninò Imaginem illo præcepto abſolutè prohiberi, fruſtrà conaretur indè conficere, illicitum eſſe perſonarum opus. Eâdem ratione Legem eandem exponit Origenes lib. 4. contra Celſum, ubi refert à Judæis nullum in Civitatibus ſuis admiſſum fuiſſe, vel Pictorem, vel Statuarium, quòd haberent *inter cæteras Legem hanc: Nolitè impiè agere; nec facietis vobis ſculptile in ſimilitudinem aut imaginem maſculi, vel fœminæ; in ſimilitudinem omnium jumentorum, quæ ſunt ſuper*

terram; vel avium pennatarum ſub cœlo volantium; vel piſcium quorumvis, qui degunt in aquis ſub terrâ. Eandem Legem ad novi Teſtamenti filios pertinere aſſerit Hom. 8. in Exodum, ubi cum oſtendiſſet primum Decalogi mandatum eſſe: *Non erunt tibi Dii alii præter me:* Secundum verò: *Non facias tibi idolum, neque ullam ſimilitudinem &c.* Quòd aliàs non compleretur *numerus decem mandatorum:* addit: *Verùm ne exiſtimes hæc tantùm ad illum dici Iſraël, qui ſecundum carnem natus eſt: multò magis hæc ad te dicuntur, qui Iſraël effectus es, mente Deum videndo, & circuncisus es corde, non carne.* At verò ſi verbis illis duo continentur præcepta ex Origene; juxta illius mentem fatendum eſt ibidem abſolutè vetari quamlibet imaginem, vel ſimilitudinem. Vera igitur & unica hujus loci expoſitio eſt, illicitam eſſe jure divino quamlibet Imaginem. Nec par videtur illa Catholicorum reſponſio, videlicet hæc omnia ſolùm idololatriæ causâ, non abſolutè removeri; quia ipſemet Deus, Angelorum & aliarum creaturarum figuras injunxit ad Arcæ & Templi ornatum. Nam, ut habet Tertul. lib. de Idol. cap. 3. *Si eundem Deum obſervas, habes Legem ejus: ne feceris ſimilitudinem. Si & præceptum factæ poſteà ſimilitudinis reſpicis, & tu imitare Moyſem. Ne facias adverſus Legem ſimulachrum aliquod, niſi & tibi Deus juſſerit.* Cum igitur ſimilem immunitatem à Deo non acceperint Catholici, eorum eſt ſtare mandato divino, & quaſlibet Imagines procul removere, donec aliter juſſerit Deus.

R. ad Patres in objectione laudatos. Ac primò quidem S. Clementem Alex. de falſorum Deorum Imaginibus intelligendum eſſe conſtat ex loco laudato: *Rursùs autem*, inquit, *non eſſe geſtandos annulos, neque Deorum Imagines eſſe eis inſculpendas præcipit Pythagoras, ſicut Moyſes multis ante ſeculis apertè Legem ſanxit.* Quamquam non diffiteor S. Clementem quemlibet etiam veri Dei Imaginis uſum improbaſſe, ut jam exſcripſimus Concl. 1. Hæc enim ſubjicit verbis mox relatis: *Ut enim Dei Majeſtas vilis & contempta reddatur, efficit quæ eſt in promptu videndi conſuetudo, & quæ intelligentia percipitur: eſſentiam colere per materiam, eſt eam per ſenſum vilipendere.* Cum enim Deus ſit incorporeus, & materiæ omnis expers, verebatur S. Clemens, ne ipſius Imago circa ejus naturam errandi locum præberet, aut renovaret idololatriam. Hinc verò ceteras Imagines & Chriſti, & Sanctorum, ut penitùs illicitas habuiſſe non eſt conſequens; non eadem enim eſt reformidandi ratio. Quapropter, ut Concl. 4. oſtenſum eſt ex Photio, in Eccleſiâ Alexandrinâ uſurpabantur Imagines, non reclamantibus S. Clemente Alexandrino, & Pierio Martyre.

Quod ſpectat ad Tertull. jam ſuprà diximus in tertiâ Concl. ipſum in eâ verſatum eſſe ſententiâ, ut exiſtimare videatur omnem ſimilitudinem fuiſſe divinâ Lege prohibitam. Attamen non deſunt inter Autores, qui velint ipſum Tertullianum ſenſiſſe duntaxat, in Exodo vetitam fuiſſe potiſſimùm Dei ſimilitudinem, non verò quamlibet aliam

Imaginem, eam ſcilicet, quæ idololatriam non foveret. Undè contendunt Tertullianum non aliter ſentire in libro de Spectaculis, ſed idololatriam debellaturum, varia Imaginum genera, ut picturæ artem, perſonatus & ſpectacula, quibus idololatria foveretur, deſcribere, & Dæmonibus tribuere. Quemadmodùm autem, inquiunt, non omnem picturæ artem damnat, & Dæmoni tribuit, ſed eam quæ idololatriæ inſervit & ponendis ob oculos libidinoſis figuris; ità nec omnem ſimilitudinem hoc præcepto vetitam exiſtimat, ſed quæ ad idololatriam conducere poſſet; nec etiam quoſlibet perſonatus improbat; pingendi enim ars ex ſe laudabilis eſt, & ad Creatorem poteſt referri, ſicut & Beſeleelis induſtria Exod. 31. Prout verò ad idololatriam confert, & ad pravos fines adhibetur, Diaboli ſuaſionibus tribuitur à Tertulliano. Addunt etiam perſonatus vel ad ludicra, vel ad ſcelera propaganda inſtructos, ab eodem Tertulliano procul amandari, & pro diabolico figmento haberi. Si verò quis, ut pericula hoſtium evadat, aliam induat perſonam, ſive modò ſtultum agat, ut David lib. 1. Reg. cap. 21. v. 13. ſive modò veſtes mutet, ut vir quidam de filiis Prophetarum lib. 3. Reg. cap. 20. v. 38. & Achaz cap. 22. v. 30. hos non vocabit idololatras Tertullianus. Quid igitur exequitur Tertullianus, inquiunt? Removet profectò quæcunque idololatriam vel leviter ſapere viderentur; ne recèns converſi ſpectaculis illis, ſeu fictionibus, ſeu imaginibus ad priores errores reducerentur. Hanc autem & non aliam fuiſſe Tertulliani ſententiam colligunt ex ejus reſponſione ad Marcionis oppoſitiones, nimirùm lib. 2. cap. 22. in quo inter alia opponebat Marcio veteris Teſtamenti Deum ſibi ipſi adverſari, ut qui mox improbaret Imagines, mox verò probaret, cum eas iniungat: cui quidem Marcioni reponit Tertullianus, in veteri Teſtamento non eſſe contrarietatem; cum nonniſi idololatriæ causâ prohibuerit Deus Imagines; nec eas injungat, niſi in remedium, & Arcæ Templique ornamentum ita ſimplex, ut ab idololatriæ conditione removeantur: *Proindè*, inquit, *& ſimilitudinem vetans fieri ominum quæ in cælo, & in terrâ, & in aquis, oſtendit & cauſas, idololatriæ ſcililicet ſubſtantiam cohibentes. Subjicit enim: Non adorabitis ea, neque ſervietis illis. Serpentis autem ænei effigies poſteà præcepta Moyſi à Domino non ad idololatriam pertinebat, ſed ad remediandos eos, qui à Serpentibus infeſtabantur, & taceo de figurâ remedii. Sic Cherubim & Seraphim aurea in Arca figuratum exemplum, certè ſimplex ornamentum, accommodata ſuggeſtui longè diverſas habendo cauſas ab idololatriæ conditione, ob quam ſimilitudo prohibetur, non videntur ſimilitudinum prohibitarum Legi refragari, non in eo ſimilitudinis ſtatu deprehenſa, ob quem ſimilitudo prohibetur.* Eâdem fermè ratione ſcribit lib. de Idololatriâ cap. 4. *Propter hanc cauſam*, inquit, *ad eradicandam ſcilicet materiam idololatriæ, Lex divina proclamat: Ne feceritis Idolum: Et conjungens: neque ſimilitudinem eorum, quæ in cælo ſunt, & quæ in terrâ, & quæ in mari.*

Quod attinet ad Origenem, non diffitemur cum ipſo, Imagines procul removiſſe Judæos; ne, ut habet lib. 4. contra Celſum, erroris *occaſio præberetur hominibus craſſis; neve animi eorum à Dei cultu avocarentur, & ad res terrenas per hujuſmodi illecebras adducerentur.* Indè verò non conficitur abſolutè illicitas eſſe Imagines, ſed idololatriæ causâ, ut etiam exponit Hom. 8. in Exod. his verbis: *Poſt hæc videamus quid etiam ſecundum videtur continere Mandatum: Non facies tibi ipſi Idolum, neque omnem ſimilitudinem eorum, quæ ſunt in cœlo &c.* Undè infert: *Aliud eſt ergò facere idolum, aliud ſimilitudinem . . . . Si quis in metallo auri, vel argenti, vel ligni, vel lapidis, faciat ſpeciem quadrupedis alicujus, vel ſerpentis, vel avis, & ſtatuat illam adorandam; non idolum ſed ſimilitudinem fecit. Vel etiamſi picturam ad hoc ſtatuat; nihilominus ſimilitudinem feciſſe dicendus eſt. Idolum verò facit ille, qui . . . . facit, quod non eſt . . . . v. g. ſi quis humanis membris caput canis aut arietis formet, vel rursùm in uno hominis habitu duas facies fingat, aut humano pectori poſtremas partes equi aut piſcis adjungat.* Quibus addit, idcircò illorum omnium ſimilitudinem Exod. 20. prohiberi, quòd *horum formas exprimere Gentilitas ſoleret.* Cum enim Moyſes, ut ſubjicit, eruditus eſſet, *in omni ſapientiâ Ægyptiorum; etiam ea, quæ apud illos erant in occultis & reconditis, prohibere cupiebat . . . . His enim formis & ſimilitudinibus invocare Dæmonia moris eſt iis, quibus talia curæ ſunt, vel ad repellenda, vel etiam ad vitanda mala, quæ nunc ſermo Dei univerſa complectens ſimul abjurat & abjicit; & non ſolùm idolum fieri vetat, ſed & ſimilitudinem omnium, quæ in terrâ ſunt, & in aquis, & in cœlo. Addit autem, & dicit: Non adorabis ea, neque coles ea.* Similitudines ergo, ſeu Imagines, ex Orig. nonniſi ob idololatriæ periculum vetantur Exodi 20. In duo quidem præcepta diſtinguit Origenes illa Exodi 20. verba: *Non habebis Deos alienos &c.* Et iſta: *Non facies tibi ſculptile &c.* Sed indè nihil colligi poteſt, quod noſtræ concluſioni adverſetur; quia priori parte removentur Dii Gentium, ut Jupiter, Juno, Baal, & alia figmenta, quæ loco Dei erant in animis Gentilium, & quibus toto affectu mancipabantur; poſteriori verò Legis parte vetantur eorumdem Deorum Imagines & Statuæ, quibus exhibebatur iniquus Deorum cultus; vetantur & quælibet ſimilitudines, ſeu picturæ ad adorandum poſitæ. Undè illorum Mandatorum expoſitionem ità concludit: *Aliud eſt colere, aliud adorare. Poteſt quis interdùm & invitus adorare, ſicut nonnulli Regibus adulantes, cum eos ad ejuſmodi ſtudia deditos viderint, adorare ſe ſimulant Idola; cum in corde ipſorum certum ſit, quia nihil eſt Idolum. Colere verò, eſt toto his affectu & ſtudio mancipari. Utrumque ergo reſecat ſermo divinus, ut neque affectu colas, neque ſpecie adores. Sciendum tamen eſt, quod cum decreveris præcepti ejus ſervare mandatum, & omnes cæteros Deos & Dominos repudiare, & præter unum Deum & Dominum neminem habere,*

vel Deum, vel Dominum; hoc eſt bellum ſine fœdere denuntiaſſe omnibus cæteris. Nec aliâ de causâ illa dividit Origenes, niſi ut Decalogi numerus compleatur: *Hæc*, inquit paulò ſuperiùs, *omnia ſimul nonnulli putant eſſe unum Mandatum. Quod ſi ità putetur, non complebitur decem numerus Mandatorum: & ubi jam erit Decalogi veritas? Sed ſi eo modo dirimatur, quo & nos in ſuperiori pronuntiatione diſtinximus; integer decem Mandatorum numerus apparebit.* Quapropter ex illâ diviſione, ſi Origenis ſenſu intelligatur, nihil adverſum nos conficere poſſint Novatores hoc in negotio. Quæ reſponſio, ſi univerſim & abſolutè acciperetur, palàm quoque fieret ex S. Aug. lib. 2 quæſtionum in Exod. q. 71. *Quæritur*, inquit, *decem præcepta Legis quemadmodùm dividenda ſint: utrum quatuor ſint uſque ad præceptum de Sabbato, quæ ad ipſum Deum pertinent; ſex autem reliqua . . . . An potiùs illa tria ſint, & iſta ſeptem. Qui dicunt illa quatuor eſſe, ſeparant quod dictum eſt: Non erunt tibi Dii alii præter me: ut aliud præceptum ſit: Non facies tibi idolum &c. ubi figmenta colenda prohibentur. Unum autem volunt eſſe: Non concupiſces uxorem proximi tui, non concupiſces domum proximi tui, & omnia uſque in finem. Qui verò illa tria eſſe dicunt, & iſta ſeptem; unum volunt eſſe quidquid de uno colendo præcipitur; ne aliquid aliud præter illum pro Deo colatur: hæc autem extrema in duo dividunt; ut aliud ſit, Non concupiſces uxorem proximi tui; aliud, Non concupiſces domum proximi tui. Decem tamen eſſe præcepta neutri ambigunt, quoniam hoc Scriptura teſtatur. Mihi tamen videtur congruentiùs accipi tria illa, & iſta ſeptem; quia & Trinitatem videntur illa, quæ ad Deum pertinent, inſinuare diligentiùs intuentibus. Et reverà quod dictum eſt: Non erunt tibi Dii præter me: hoc ipſum perfectiùs explicatur, cum prohibentur colenda figmenta . . . Quò enim pertinet: Non facies tibi idolum &c. niſi ad id quod dictum eſt: Non tibi Dii alii præter me?* Igitur ex S. Auguſtino congruenter illa Exodi 20. verba poſſunt in duo Præcepta dividi; licet ipſius ſenſu congruentiùs non ſecernantur, ut in tribus Præceptis, quæ ad Deum pertinent, perſonarum Trinitas innuatur.

R. ad ult. Catholicorum jam allatâ reſponſione nihil æquius eſſe. Nam Imagines cum naturali Lege nequaquam pugnare nemo eſt, qui non conſentiat: alioquin nullas ipſe Deus, non dicam, non injungeret, ſed nec permitteret in ſacris Codicibus. Solâ ergò Lege poſitivâ removerentur Imagines, & quidem cautiſſimè: plebi enim illi duræ cervicis, & ad idololatriam admodùm propenſæ fuiſſent offendiculo. De illâ immani ad idololatriam Iſraëlitarum propenſione conveniet quiſquis vel leviter ſacros Codices perluſtrarit. Hinc Deus non alias injunxit Imagines, ex Tertulliano lib. 2. adverſus Marc. cap. 21. mox laudato, niſi quæ *ad idololatriam non pertinebant, ſed ad remediandos eos, qui à Serpentibus infeſtabantur . . . . .* Aut quæ eſſent *ſimplex ornamentum, & diverſas haberent cauſas ab idololatriæ conditione, ob quam ſimiLi-*

endo prohibetur. Ex illâ tamen injunctione haud nequiter inferunt Catholici licitas eſſe Imagines ſublatâ illâ idololatriæ conditione. Nam quæ non vetantur à Deo, niſi certas ob rationes, cum ſcilicet inſtitutionis cauſæ non occurrunt, liberæ fiunt obſervationis. Sic licet veteri Lege Apoſtolicoque Canone Act. 15. Immolatitiorum & Suffocatorum uſus prohiberetur; quibus tamen conſtabat inſtitutionis cauſas deſiiſſe, ab iis palàm & inculpatè prætermittebatur vel ipſis temporibus Apoſtolicis Legis illius obſervantia; ideòque ab Apoſtolis non improbabantur, modò nec ſibi, nec aliis eſſent offendiculo. Hinc S. Paulus 1 Cor. 8. ✝. 4. *De eſcis*, inquit, *quæ Idolis immolantur, ſcimus, quia nihil eſt Idolum in mundo, & quòd nullus eſt Deus niſi unus ... ✝. 7. Quidam autem cum conſcientiâ uſque nunc Idoli, quaſi idolothytum manducant: & conſcientia ipſorum cum ſit infirma, polluitur. Eſca autem nos non commendat Deo. Neque enim ſi manducaverimus, abundabimus: neque ſi non manducaverimus, deficiemus. Videte autem, ne fortè hæc licentia veſtra offendiculum fiat infirmis &c.* Idem ſit de Lege quæ ad Imagines pertinet, judicium Exodi 20. Prohibentur quidem Imagines, ne videlicet adorentur; ſed Exodi 25. lib 3. Reg. cap. 6. &c. non prohibentur Imagines, quæ *ad idololatriam non pertinent*, ut mox retulimus ex Tert. *ſed diverſas habent cauſas ab idololatria conditione.* An ergo erit opus aliâ divinâ injunctione in novâ Lege, ſi nullum immineat idololatriæ periculum? Prioribus Eccleſiæ ſeculis habendarum Imaginum facultatem arctos intra fines coërcuere Antiqui; iiſque nullatenùs utebantur, qui noverant ſe illâ ratione futuros eſſe idololatriæ offendiculo, aut ne forent reformidabant: quibus verò conſtitit remota eſſe hæc pericula, ſubverſis nimirùm in hominum cordibus idololatriæ veſtigiis, aut Imaginibus uſi ſunt, aut iis uti licitum cenſère. Tandem cum ubique conſtitit deſiiſſe prohibitionis Exod. 20. factæ rationes, vulgatior factus eſt Imaginum uſus ob plurima, quæ indè naſcebantur ſuperiùs laudata commoda. Jam oſtendant Novatores, quâ ratione illicitas dicant Imagines à Catholicis uſurpatas, cum ab omni vel leviſſimâ idololatriæ ſpecie abhorreant tantoperè, juxta idem Exodi 20. Dei præceptum.

Non immoramur in ſolvendâ Iconoclaſtarum objectione, quæ Act. 4. & 6. Nic. 2. Synodi refertur, ſcilicet Neſtorianos aut Eutychianos eſſe Imaginum cultores: Neſtorianos quidem, utpotè qui merum hominem Chriſtianis proponerent, quandoquidem natura divina in tabellâ non poteſt exprimi: Eutychianos verò, ut qui totum dicerent Chriſtum in tabellâ exhiberi, quaſi divinitas eſſet in carnem converſa. Hæc enim ratiocinatio, ſi cujuſdam vel leviſſimi eſſet ponderis, pictor pingendo hominem graviter quoque peccaret; ex hominis enim naturâ excluderet animam, quòd eam non poſſet adumbrare penicillo. Cæterùm Chriſtus totus non depingitur, ſed unicum illius corpus: at illius adumbratione tùm anima, tùm natura divina ſubindicantur.

ARTICULUS SEXTUS

An honorandæ Imagines? & quo honore?

ADorari à Catholicis Imagines, & ideò eſſe deturbandas contenderunt octavo ſeculo Iconomachi. Eorum veſtigiis inſtiterunt poſterioris ſeculi Novatores. Adverſus hos & illos pugnarunt tùm octavo, tùm & poſteriori ſeculo Catholici, nec adorari, nec adorandas eſſe Imagines: ſed inter eos quibuſdam non conſtitiſſe videbatur, an alterius naturæ honor eſſet Imaginibus deferendus; nec palàm omnibus erat, quis eſſet ille honor, & in quo eſſet conſtituendus.

CONCL. Adorandæ non ſunt Imagines: honorandæ tamen ſunt, non honore abſoluto, ſed relativo, qui in eo poſitus eſt, ut in locis honeſtis Imagines conſtituantur, cautè ſerventur, oſculis, ſalutationibus, incenſis, & aliis ſimilibus honorificis ſignificationibus donentur.

Prob. prima pars. Adorandæ non ſunt Imagines. Nam adorationis nomine hîc intelligimus latriam, quæ ſoli Deo debetur; nec proindè Imaginibus eſt exhibenda; cum nihil divinum contineant.

Hæc fuit à prioribus ſeculis Chriſtiana profeſſio, quam ità refert S. Clemens Alex. in Admonit. ad Gentes: *Ego autem terram calcare didici, non adorare: non eſt enim mihi fas unquam rebus inanimatis credere ſpes animæ.* Eandem profeſſionem ſæpiùs edidit cum univerſâ Eccleſiâ S. Auguſtinus tùm lib. 5. de Civit. cap. 15. his verbis: *Pietas vera non exhibet ſervitutem Religionis, quam latriam Græci vocant, niſi uni vero Deo:* tùm lib. 15. cap. 9. & lib. 20. cap. 21. tùm etiam Epiſt. 49. Hæc profeſſio à prioribus ſeculis conſtans adeò fuit & publica, ut qui adorationem Imaginibus detulerant, inter hæreticos fuerint ab Antiquis amandati, teſtibus S. Irenæo lib. 1. adverſus Valentin. cap. 24 & S. Epiphanio in hæreſi Carpocratianorum, ita ut, ſi adoratores ejuſmodi occultatâ ſuperſtitione permanerent in Eccleſiâ; pro merito corriperentur tanquam graviſſimi criminis rei: cum autem Eccleſiam indè calumniis vexandi locum iniquè arripiebant Eccleſiæ hoſtes; Eccleſiam matrem à tanto ſcelere vindicabant Antiqui, ut S. Auguſt. lib. de Moribus Eccl. cap. 34. ubi de illo quorumdam Catholicorum ſcelere convenit, & cum Eccleſiâ hanc iniquitatem damnat: *Novi,* inquit, *multos eſſe ſepulchrorum & picturarum adoratores.* Deindè ſcelus illud Eccleſiæ non eſſe inurendum ſic oſtendit: *Nunc illud vos admoneo, ut aliquandò Eccleſiæ Catholicæ maledicere deſinatis, vituperando mores hominum, quos & ipſa condemnat, & quos quotidie tanquam malos filios corrigere ſtudet* Hanc eandem à Catholicâ Eccleſiâ depellendam incuſationem ſuſceperunt octavo ſeculo ſupremi Eccleſiæ Paſtores

Paſtores, tùm ante Conc. 7 tùm in ipſo Concilio: Ante Concilium quidem, ut S. Gregorius Mag. lib. 7. in Epiſt. 54. ad Secundinum, ubi ſic habet: *Ante Imaginem Servatoris proſternimur, non quaſi ante Divinitatem; ſed illum adoramus, quem per Imaginem aut natum, aut paſſum, ſed & in throno ſedentem recordamur.* Ità quoque Leontius Neapolis in Cypro Epiſcopus, in opere adverſus Judæum quemdam: *Tu*, inquit Judæum alloquens, *quia me vidiſti Imaginem Chriſti, vel immaculatæ Matris, vel alterius cujuſdam Juſti ſalutare, indignaris; & mox blaſphemans ſalis, & nos idololatras appellas. Dic mihi, nonne erubeſcis, videns me in toto terrarum orbe Templa Idolorum deſtruere, & Templa Martyrum ædificare? Si Idola adoramus, cur Martyres honoro, qui Idola deſtruxerunt? Si ligna ut Deos honoro & glorifico, quomodò honoro & glorifico Martyres & Apoſtolos, qui lignea Signa deſtruxerunt? Quomodò Templa erigo, & feſtivitates celebro tribus pueris, qui in Babylone Imaginem auream non adoraverunt?* Ità ſimiliter Germanus Patriarcha Conſtantinop. in Epiſt. ad Joannem Synadenſem Epiſc. de Collatione à ſe habitâ cum Nicoliæ Epiſcopo hæreſeos autore: *Nec creaturas*, inquit, *adoramus; neque culturam, quæ Deificæ dominationi debetur, ad ſervos inflectimus; nec Reges eàdem adoratione, quâ Deum, colimus; ſicut nec Nathan Propheta Davidem adoravit.* Sic etiam ipſe ſcribit de Imaginibus Virginis & Sanctorum: *Eis debitum honorem Deo & adorationem non impendimus, ſed amorem noſtrum, quem circa eos habemus, picturis demonſtramus, ut per picturæ imitationem ad firmiorem noſtram certitudinem, quæ per auditum vera eſſe credimus, ſtatuamus.* Eadem pariter fuit Epiſcoporum profeſſio in Conc. 7. Act. 3. ſub finem, ubi juxta lectionis veritatem ſic loquitur Conſtantinus Epiſcopus Conſtantiæ Cypri: *Suſcipio*, inquit, *& amplector honorabiliter ſanctas & venerabiles Imagines; atque adorationem, quæ per latriam, id eſt Deo debitam ſervitutem, efficitur, ſoli ſuperſubſtantiali & vivificæ Trinitati impendo, & qui non ità ſapiunt, ab Eccleſiâ ſanctâ ſegrego, & anathematizo.* Et Act. 6. Iconomachorum impugnator Epiphanius Diac. quam latriam Iconomachi ab Eccleſiâ Catholicâ Imaginibus deferri vulgabant, nomine Concilii negat ullibi à Chriſtianis tribui; imò ut gravem calumniam repellit conſtanter: *Sanctas Imagines*, inquit, *Chriſtiani neque Deos nominarunt, neque ut Diis deſervierunt, neque ſpem in eis poſuerunt; niſi ob recordationem & monumentum eas habentes, & amore circa illarum prototypa flagrantes, has & amplexi ſunt, & honoranter adoraverunt; neque tamen latriam vel divinum cultum exhibuerunt. Abeſto calumnia.... Nullus Chriſtianorum Imagini cultum latriæ exhibuit. Gentilis eſt iſta fabulatio; periit hoc Chriſti adventu: latria nunc in ſpiritu & veritate eſt. Dicunt hæretici: quia decentem Deum adorationem & latriam Imaginibus offerunt Chriſtiani. O abnegationem, & ſtoliditatem, & quidquid his aliud attinet!.... Chriſtiani quippè adorationem, quæ in ſpiritu & veritate eſt, neque*

Imaginibus, neque divinæ figuræ Crucis impartiti ſunt... Adorationem & latriam, quæ per fidem eſt, ipſi ſoli Deo, qui ſuper omnes in Trinitate laudatur, offerunt. Aliud profeſſi non ſunt Tridentini Patres, quod Nicæni; imò ſeſſ. 28. renovatam Patrum Nicænorum definitionem proponunt: *Quod*, inquiunt, *Conciliorum, præſertim verò Nicænæ ſecundæ Synodi decretis contra Imaginum oppugnatores eſt ſancitum.* Jam quo pietatis ſenſu poſſint Hæretici hanc idololatriæ notam Eccleſiæ Catholicæ inurere, expendat qui Evangelicam Doctrinam penitùs non abjuravit.

Prob. ſecunda pars. Imaginibus deferendus eſt honos: quia quem honorem Patriarchæ & Prophetæ, imò & univerſus Iſraël præſtiterunt, referente & laudante Dei Verbo, damnare pudebit virum nominis chriſtiani vel parumper ſtudioſum. Signis autem, quæ Deum aut aliquid divinum aut ſanctum referebant, venerationem detulerunt Patriarchæ & Prophetæ, imò & univerſus Iſraël, Verbo Dei laudante. Sic ex Apoſt. Hebr. 11. *Faſtigium virgæ* Joſeph venerabatur Jacob, quòd eâ ſignificaretur ſuprema poteſtas divinitùs illi conceſſa. Sic locum, in quo ſe conſpicabilem faciebat Deus Exod. 3. honore proſequi jubetur Moſes, depoſitis calceis ob ſanctitatem loci: *Locus, in quo ſtas, Terra ſancta eſt.* Sic coram Arcâ procumbere ſolebant Iſraëlitæ, velut coram Dei figurâ, ut v. g. Joſue cap. 7. ✝. 6. *Pronus cecidit in terram coram Arcâ Domini uſque ad veſperam, tàm ipſe, quàm omnes ſenes Iſraël.* Sic Pſalm. 98. autor eſt David, ut adoretur Dei pedum ſcabellum: *Exaltate*, inquit, *Dominum noſtrum, & adorate ſcabellum pedum ejus, quoniam ſanctum eſt.* Arcam verò Dei hoc pedum ſcabello intelligendam eſſe tradit lib. 1. Paralip. cap. 28 ✝. 3. *Cogitavi*, inquit, *ut ædificarem domum, in quâ requieſceret Arca Fœderis Domini & ſcabellum pedum Dei noſtri.* Quanquam Iſaiæ cap. 66. ✝. 1. ſcabellum pedum ſuorum terram nuncupat Deus: *Cœlum mihi ſedes eſt, terra autem ſcabellum pedum meorum.* Sed indè quid ſequitur, niſi & Arcæ Domini, & terræ, prout divinæ ſanctitatis & omnipotentiæ ſunt monumenta, exhibendam voluiſſe Deum quandam venerationem? Quodnam igitur erit Catholicorum peccatum, ſi monimenta, quæ Sanctorum memoriam renovant, in honore habent; cum præſertim hac in veneratione Patriarchas, Apoſtolos, & 24. Seniores æmulentur, laudante Dei Verbo.

Prætereà Jesu Nomen ſingulari eſt in honore habendum, ex Philipp. 2. his verbis: *Et donavit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen; ut in Nomine* Jesu *omne genu flectatur, cœleſtium, &c.* Undè cum profertur Jesu Nomen, caput aperire ſolent Chriſtiani: Quam laudabilem conſuetudinem ipſi Hæretici in ſuâ Synodo Londinenſi Can. 18. ſervandam præſcribunt. Quid autem eſt aliud Chriſti nomen, quàm ipſius quædam expreſſio & ſignificatio, & accepti beneficii memoria renovata? Cum igitur Imago Chriſti nihil aliud ſit, quàm quædam ipſius expreſſio, quæ renovat in memoriam à Chriſto accepta beneficia;

eodem jure poteſt eſſe venerationi, quo ejus nomen.

Quanto inſuper in honore apud Antiquos fuerit Crucis ſignum, ſuprà oſtenſum fuit, ipſique fatentur Hæretici in Synodo Londinenſi Can. 30. Quam autem ſignum Crucis venerationem meretur, niſi quod iſtud ſignum Chriſti Paſſionem oculis objiciat? Idem ergò cum præſtet Imago Chriſti, non omni honore indigna cenſenda eſt.

Ipſi etiam Hæretici Euchariſtiam, quam Chriſti tantùm imaginem & figuram eſſe putant, quâdam cum reverentiâ celebrari & accipi volunt: alii aperto capite, alii verò genibus flexis. Cur ergò venerationem hanc aliis Chriſti ſignis negabunt? Pariter ſacris vaſis, necnon & miniſteriis Eccleſiaſticis, utpotè quibuſdam Chriſtianæ pietatis inſtrumentis, venerationem ſingularem exhibendam non negant. Quî fit igitur, ut Imaginibus, quæ etiam fidelium promovendæ pietatis ſunt inſtrumenta, honorem hunc haberi recuſent?

Denique vult Deus Gen. 9. homini venerationem deferri, quia Imago Dei eſt: *Quicunque effuderit humanum ſanguinem*, inquit Deus ℣. 6. *fundetur ſanguis illius: ad imaginem quippè Dei factus eſt homo.* Igitur Imago Dei, quà ipſius eſt Imago, reverentiâ quâdam eſt digna. Hinc cum Angeli in veteri Teſtamento perſonam Dei gerebant ſub humanâ formâ, ipſum Verbum Divinum (ſi audiantur ex Veteribus plures) ſe conſpiciendum præbebat ſub eâdem formâ. Hujuſcemodi autem figuris delatum honorem non improbavit Deus. Quamobrem damnandi non ſunt, qui Dei Imagines, ubi datur habere, honore proſequuntur.

Prob. tertia pars. Imaginibus exhibendus non eſt cultus abſolutus, ſeu qui ultra rem, quæ co itur, non refertur, & propter ipſam exhibetur; ſed relativus, qui non terminatur ad Imaginem, verùm refertur ad Prototypum.

Hæc fuit Antiquorum ſententia, ut Pierii Mart. ſuprà laudati apud Photium cod. 119. Biblioth. ubi refert ipſe Photius ex eodem Pierio, honorem Imaginibus delatum ad Prototypum tranſire: ut S. Baſilii lib. de Spiritu S. cap. 18. in quo apertè ſic ſcribit: *Imaginis honor ad exemplar primum tranſit*: ut S. Ambroſii ſerm. 1. in Pſalm. 18. his verbis: *Qui Imaginem*, inquit, *coronat Imperatoris; utique illum honorat, cujus Imaginem coronavit.* Hæc eſt honoris Imaginibus delati conditio; ſeu Imagines illæ ſacræ ſint, & in honorem Sanctorum delineatæ; ſeu ad eorum, quibus pro acceptâ à Deo dignitate debetur reverentia, commendationem inſtitutæ ſint.

Aſſertionem noſtram pluribus firmavit argumentis ſub finem ſexti ſeculi Leontius Epiſcopus Neapoleos Cypri in illo opere, quod refertur ſimul & probatur Act. 4. Concilii 7. *Sicut*, inquit, *pueri proprii patris, qui peregrè profectus eſt ad tempus ab illis, multo erga eum affectu ex animâ flagrantes, ſive virgam ejus in domo videant, ſive chlamydem, hæc cum lacrymis amantes deoſculantur, & non ipſa ho-*

norantes, ſed patrem deſiderantes & honorantes; ſic & nos omnes fideles ut virgam Chriſti Crucem adoramus, ſeu veneramur (προσκυνοῦμεν) *ut ſedem verò & cubile, ipſius ſanctiſſimum monumentum; ut domum, præſepe & Bethleem, & ſanctas ejus cæteras habitationes, multa erga ipſum affectione, ubi aſcendit, vel ſedit, vel illuxit, vel tetigit, aut omnino obumbravit, colimus & adoramus ut locum Dei; non locum, neque domum, neque regionem, vel civitatem, aut lapides honorantes; ſed eum qui in illis converſatus eſt, & illuxit, & in carne innotuit, atque ab errore liberavit, Chriſtum videlicet Dominum noſtrum &c.* Hac quoque comparatione ex ſacris Codicibus petitâ utitur ibidem: *Sicut tu*, inquit Judæum allocutus, *adorans librum Legis, non naturam pellium, vel atramenti; quæ in ipſo eſt, adoras; ſed verba Dei, quæ ſunt in eo: Sic ego adorans Imaginem Dei, non naturam lignorum & colorum adoro, abſit; ſed inanimatum characterem Chriſti tenens, per eum Chriſtum tenere mihi videor & adorare.*

Hæc fuit etiam Adriani I. doctrina in Ep. ad Imp. Conſtantinum, quæ Act. 2. Concilii 7. legitur, ubi laudato exemplo Jacobi, qui deoſculatus eſt virgam Joſeph, ità diſſerit: *Sic & nos pro amore & dilectione, quam apud Dominum & Sanctos ejus habemus, honorabiles eorum effigies Imaginibus depingentes, non tabulis & coloribus honorem exhibemus, ſed illis, pro quorum honore conſiſtunt.* Similiter cultum illum exponunt Theodorus Patriarcha Jeroſolymitanus in Ep. quæ legitur Act. 3 Concilii 7. Joannes Legatus Sedium Orientalium Act. 4. Joan. Epiſc. Theſſalon. Act. 6. tandem ipſa Syn. Act. 7. his verbis: *Imaginis honor ad prototypum tranſit; & qui adorat imaginem, adorat in eâ depicti ſubſiſtentiam*; non adoratione, *quæ ſolam divinam naturam decet*, ut monet ibidem ſancta Synodus, ſed adoratione honorariâ. Idem pariter definit Conc. Trid. ſeſſ. 25.

Denique in Imaginibus quid ſe offert honore dignum? An colores? an pretium? At hæc ab homine rationis compote venerationem haud extorquebunt. Picturarum etiam ordinatio vel pictoris induſtria, licet mirabilis, religioſum cultum ſibi non poſtulat. Aliundè nulla creditur Imaginibus ineſſe divinitas, vel virtus, propter quam colendæ ſint. Nihil igitur præter exemplaris dignitatem, quæ per Imaginem in memoriam revocatur, animum ad venerationem movere poteſt, & debet. Si quis enim religioſo affectu Imaginibus adhæreret, ita ut in re ſenſibus obviâ ſiſteretur ipſius veneratio, Judæorum inſtar ſignis inutilibus ſerviret: nam, ut cum S. Auguſtino loquar lib. 3. de Doct. Chriſt. cap. 9. *Qui veneratur utile ſignum divinitùs inſtitutum, cujus vim ſignificationemque intelligit; non hoc veneratur quod videtur & tranſit, ſed illud potiùs, quo talia cuncta referenda ſunt.* Cum igitur omni propriâ excellentiâ, quæ cultum religioſum mereatur, careant Imagines, quilibet cultus Imagini delatus ad prototypum referri debet; ne, ut S. Patris jam laudati verbis utar, *ſignum utiliter inſtitutum pro re ipſâ*

ſequamur, cui ſignificandæ inſtitutum eſt; quæ *carnalis* eſſet *ſervitus.*

Et verò ex Leontio in opere jam laudato: *Uſquequò compacta ſunt duo ligna Crucis, adoro figuram propter Chriſtum, qui in ipſâ crucifixus eſt: poſtquàm autem ab invicem ſeparata fuerunt, projicio ea & incendo:* Quod nec Leontio, nec Catholicis, quorum perſonam agebat, licuiſſet; nec ità ſcriptum probaſſet Conc. 7. ſi propter ſe ipſam Imagini deberetur honos. Quamvis enim tunc temporis exemplari non inferretur injuria, Imagini tamen religioſo honore donandæ inureretur dedecus; & proindè peccaretur; quod negabat Leontius. Igitur in Imagine nihil eſt ratione ſui colendum, niſi quod ex prototyporum dignitate adjungitur: quemadmodùm ſi quid contumelioſum in Imagines immittatur; aut non eſt culpabile, aut tota injuriæ gravitas ex prototypi conditione repetitur, ut cuique palàm fiet ex hoc hiſtoriæ monumento, quod apud Theodoret. lib. 5 Hiſt. cap. 19. extat. *Statuam æneam Flacillæ Imperatricis* adeò peſſimè exceperunt Antiocheni, ut illam è loco deturbatam per Urbis partem traxerint: quibus ità commotus fuit adverſus Antiochenos Theodoſius, ut de Civitate privilegiis deſtituendâ, & plurimorum internecione definierit. Undè verò in tantam Imperator concitabatur iram? Quòd ſcilicet ejuſmodi facto debitus Imperatoriæ Majeſtati honor violatus fuiſſet, ut videre eſt apud Sanct. Chryſoſt. Hom. 20. ad Pop. Antioch ubi ſic exprobrantem inducit Imperatorem: *Non me ſolum*, inquit, *verùm & defunctos contumeliis affecerunt. Non valebat animus ſaturari in vivis: ſed niſi ſepultos quoque contumelioſè tractarent, nihil magnum ſe facere putarunt.*

Prob. ultima pars. Honor ille relativus in eo poſitus eſt, ut in locis honeſtis conſtituantur Imagines, donenturque honorificis ſignificationibus, cujuſmodi ſunt oſcula, ſalutationes, & incenſa &c.

Primum illius honoris gradum oſtendimus ex SS. Greg. Nyſſ. Paulino, & Greg. Mag qui ſcribunt in Eccleſiis Imagines collocari, ut non modò ſint ad ornatum, ſed & præcipuè ut ſint Magiſtrorum inſtar erga idiotas & imperitos. Qui honos ſingularis eſt, ſi loci dignitas, & illarum uſus conſideretur.

2° Honorem Imaginibus impertiendum in oſculis, ſalutatione, & incenſis conſiſtere tradit Conc. 7. in quo non aliâ ratione honorem Imaginibus debitum exponunt, tùm qui Fidei profeſſiones emittunt, ut Baſil. Ancyranus Act. 1. *Imagines*, inquit, *Chriſti... Virginis... Sanctorumque... ſalutans pariter & amplectens, atque adorationem quæ pertinet ad honorem impendens. Anathema iis qui non ſalutant Imagines, & eas idola vocant:* tùm qui contra Iconeclaſtas definiunt in Epiſtolis, ſi abeſſent, ut Theodorus Patriarcha Jeroſ. &c. tùm qui aderant, ut in fine Act. illius Conſtantinus Conſtantiæ Cypri Epiſc. tùm qui externis actibus fidem ſuam teſtificabantur, ut Act. 4. Maximus & Theodoſius Epiſcopi, qui Dominicam Crucem, & Iconem B. Virginis ſalutaſſe dicuntur. Deniquè ità definit Concilium: *Sancta Synodus di-*

cit : Nos venerabiles Icones ſalutamus : nos eos, qui ſic ſe non habent ; anathemati ſubjicimus. His, qui non ſalutant ſanctas Icones, anathema. Et pauló poſt : *Inſuper ſalutamus figuram pretioſæ ac vivificæ Crucis, & ſancta Lypſana Sanctorum, & ſanctas ac venerabiles Icones recepimus & amplectimur... & honoranter adoramus &c.* Confirmatur eadem definitio Act. 5. & 6.

Denique incenſis & luminibus ornari poſſe Imagines conficitur ex eodem Conc. Act. 7. his verbis : *Iſtis Imaginibus, ſicut figuræ pretioſæ ac vivificæ Crucis, & ſanctis Evangeliis, & Reliquiis ſacris monimentis incenſorum & luminum oblatio ad harum honorem efficiendum exhibeatur.* Hunc honorem pariter aſtruit Adrianus I. in Ep. ad Imp. Conſtantin.

Prolixior forſan videbitur Candidatis hæc totius Synodi 7. exſcriptio ; ſed attendant nullâ ratione magis conſpicuâ poſſe adverſus Novatores vindicari Doctrinæ Catholicæ ſinceritatem & antiquitatem, quam mirabili conſenſione à Majoribus acceptam confirmarunt Patres Nicæni ; nec ſagaciori cautione poſſe intra debitos fines coërceri quorumdam Catholicorum zelum, quàm definitis in eodem Conc. honorum deferendorum generibus.

Opp. adverſus ſecundam Concluſionis partem : Ex S. Hieronymo in cap. 3. Dan. qui colunt aut adorant Imagines, incidunt in grave peccatum, quod vitæ periculo declinarunt tres pueri, nempè Sidrach, Miſach, & Abdenago : *Judices*, inquit, *& Principes ſeculi, qui Imperatorum Statuas adorant & Imagines, hoc ſe facere intelligant, quod tres pueri facere nolentes placuerunt Deo. Et notanda proprietas ; Deos coli, Imaginem adorari dicunt : quod utrumque ſervis Dei non convenit.*

Igitur etiam adoratione negatâ non vitatur ſcelus, ſi cultus exhibeatur Imaginibus ; cum quilibet earum cultus ſervis Dei vetitus ſit ex S. Hieronymo. Cujus rei ſi primaria quæratur ratio, eam ità tradit S. Greg. Mag. *quòd non ad adorandum in Eccleſiis, ſed ad inſtruendas ſolummodò mentes... neſcientium* collocatæ fuerunt Imagines. Igitur qui colunt Imagines, peccati gravis participes fiunt, & ab Imaginum inſtitutionis fine procul deficiunt.

R. de ſacrarum Imaginum cultu ſermonem nequaquàm inſtituere S. Hieronymum, ſed de adoratione, cultuve Statuarum Principum, qui Dei nomen & honorem ambiunt, quem à Magiſtratibus adulatoriè delatum culpabilem aſſerit, & in Divinæ Majeſtatis dedecus cedere, ideòque à ſervis Dei conſtanter eſſe negandum.

Ad rudiorum quidem inſtitutionem ſolummodò in Eccleſiis collocatas fuiſſe Imagines docuit S. Greg. Mag. quia hæc prima & præcipua fuit Imaginum in Eccleſiis conſtituendarum ratio ; ſed indè proficiſcuntur Imaginum dignitas & cultus, quem ipſis exhibendum non negat ; cum ipſemet Imaginibus honorem detulerit, imò & ſeipſum coram illis proſtraverit, ut habet in laudatâ jam Epiſt. ad Secundinum ;

ita tamen ut in Imagine non ſiſteretur ille honos: ſed referretur ad prototypum, ut ſemetipſum exponit eâdem in Ep. Sic ejus verba expoſuit quoque Adrianus I. in Epiſt. ad Car. Mag.

Opp. adverſus tertiam Concl. partem. Qui defertur Imaginibus honos, abſolutus eſſe debet; cum in illis occurrat virtus quædam, quæ Cultores aſpectu ſuo ſanctificet. Hæc fuit olim Patrum Conc 7. doctrina Act. 4. *Sanctas ac venerabiles Icones recepimus*, inquiunt, *ſalutamus, & amplectimur.... & honoranter adoramus, utpotè per picturam ſuam in recordationem & memoriam adducere nos valentes, & ad prototypum attrahere atque participes facere alicujus ſanctificationis.* Eadem fermè ſcribit Adrian. I. in Ep. ad Carol. Mag Quapropter ex illis colligunt Theologi, res illas, licet inanimatas, conſecratione adipiſci quandam ſpiritalem virtutem, ut homines indè quandam percipiant devotionem.

R. ex Conc. 7. nullam Imaginibus ineſſe virtutem, nullamque nos ex illis percipere ſanctificationem; ſed per illas, quatenùs, ut exponit Act. 6. Epiphan. Diac. per Imagines, *ad primitivi*, ſeu prototypi honorem adducimur, & illas honorabiliter ſalutantes ad prototypi virtutum imitationem incitamur, &, Deo dante, ſanctificationem percipimus. Eandem doctrinam tradit Conc. Tridentinum, ut à Conc. 7. acceptam: Ubi enim definiit Trid. Synodus *in Templis præſertim habendas eſſe Imagines, eiſque debitum honorem & venerationem eſſe impertiendam*; addit: *Non quòd credatur ineſſe aliqua in iis divinitas, vel virtus, propter quam ſunt colendæ; vel quòd ab eis ſit aliquid petendum; vel quòd fiducia in Imaginibus ſit figenda, veluti olim fiebat à Gentibus, quæ in idolis ſpem ſuam collocabant: ſed quoniam honos, qui exhibetur, refertur ad prototypa, quæ illa repræſentant; ut per Imagines quas oſculamur, & coram quibus caput aperimus & procumbimus, Chriſtum adoremus, & Sanctos, quorum illæ ſimilitudinem gerunt, veneremur: id quod Conciliorum, præſertim verò ſecundæ Nicænæ Synodi Decretis contra Imaginum oppugnatores eſt ſancitum.* Eodem ſenſu intelligatur Adrianus I. quo 7. Synodus, cujus acta ipſemet expoſuit in ſuâ ad Libros Carol. Reſponſione.

Nec cenſent Theologi quandam ex conſecratione ſanctificandi virtutem Imagines conſequi; cum fiat tantùm precatio, ut ad Imaginum aſpectum commoveatur & excitetur fidelium pietas ad ſingularem efflagitandam à Deo benedictionem, & ut pio erga Sanctum moveantur affectu, & ad illius virtutum imitationem incitentur. Si quid aliud ſibi vellent Theologi; Eccleſiæ Doctrinæ conſtanter eos non inſiſtere non diffiteremur.

De reliquo non mediocriter diſcrepat cultus ille relativus ab illo, quem Ethnici ſubtiliores ſuorum Deorum ſimulachris exhibere ſe reponebant, ut expoſuimus, ubi de Attributis q. 2. art. 3. Nam ejuſmodi cultus, ut ibidem fuſiùs oſtenſum eſt, à Chriſtianæ Religionis Apolo-

R. ad 1. Synodum Francofordienſem reverà damnaſſe ſeptimam Synodum univerſalem. *Allata eſt*, inquiunt Patres Francofordienſes c. 2. *in medium quæſtio de novâ Græcorum Synodo, quam de adorandis Imaginibus Conſtantinopoli fecerunt, in quâ ſcriptum habebatur, ut qui Imaginibus Sanctorum, ità ut Deificæ Trinitati, ſervitium aut adorationem non impenderent, anathema judicarentur: qui ſuprà ſanctiſſimi Patres noſtri omnimodis adorationem & ſervitutem renuentes contempſerunt, atque conſentientes condemnaverunt.* Non modò hoc canone Francofordienſes Synodum illam damnarunt; ſed & ſententiæ ſuæ defenſionem ſuſceperunt, & ſcriptam tranſmiſerunt ad Adrianum, à quo Synodum acceperant. Hincmarus in Opuſc. 55. Capit. c. 20. adverſus nepotem Hincmarum Laudunenſem Epiſcopum, volumen ſe illud legiſſe teſtatur, aſſeritque Synodum ſeptimam fuiſſe Francofordii rejectam, opuſque compoſitum pro judicii definitione. *Septima apud Græcos*, inquit, *vocata univerſalis Pſeudoſynodus de Imaginibus, quas quidam confringendas, quidam autem adorandas dicebant: neutra verò pars intellectu ſano definiens, ſine autoritate Sedis Apoſtolicæ non longè ante noſtra tempora Conſtantinopoli eſt à quampluribus Epiſcopis habita, & Romam miſſa; quam etiam Papa Romanus in Franciam direxit. Undè tempore Caroli Magni Imper. juſſione Apoſtolicæ Sedis generalis eſt Synodus in Franciâ, convocante præfato Imperatore, celebrata, & ſecundum Scripturarum tramitem, traditionemque Majorum, ipſa Græcorum Pſeudoſynodus deſtructa, & penitùs abdicata; de cujus deſtructione non modicum volumen, quod in Palatio adoleſcentulus legi, ab eodem Imperatore Romam eſt per quoſdam Epiſcopos miſſum* (per Angilbertum ſcilicet.) Idem de Nicænâ 2. Synodo à Francoford. damnatâ referunt Annales antiquiſſimi, ut Bertiniani, Eginarti, Fuldenſes; itemque Saxonicus Poëta, Engoliſmenſis Monachus in vitâ Caroli Magni, Abbas Uſpergenſis, Vvalafridus Strabo, Jonas Aurelian. Agobardus Lugdunenſis, Rhegino Abbas Prumienſis, Ado Viennenſis, & Aimoinus Monachus.

Gallorum veſtigiis inhæſerunt Angli Epiſcopi, ad quos Carolus M. hanc Synodum tranſmiſit, uti refert Rogerius de Hoveden in Hiſtoriâ Anglicanâ ad an. 792. *Carolus Francorum Rex*, inquit, *miſit Synodalem librum in Britanniam, ſibi à Conſtantinopoli directum; in quo libro, heu proh dolor! multa inconvenientia & veræ fidei contraria reperiebantur, maximè quod penè omnium Orientalium Doctorum, non minùs quàm trecentorum, vel eo ampliùs Epiſcoporum unanimi aſſertione confirmatum fuerit, Imagines adorari debere; quod omninò Dei Eccleſia execratur; contra quod ſcripſit Albinus Epiſtolam ex authoritate divinarum Scripturarum mirabiliter affirmatam, illamque cum eodem libro ex perſonâ Epiſcoporum & Principum noſtrorum Regi Francorum attulit.*

R. ad 2. idcircò Nicænam Synodum improbatam fuiſſe à Francofor-

dienſibus Epiſcopis, quòd in dogmate illam errare cenſerent, dum in facto ipſimet errarent. Videlicet à Patribus Francofordienſibus incuſabantur Nicæni Patres aſcriptæ Imaginibus venerationis, quæ ſoli Trinitati debetur, ſeu latriæ, ut patet tùm ex can. 2. Concilii Francoford. tùm ex cap. 18. lib. 4. Carolin. tùm etiam ex Adriani I. Epiſt. aut Reſponſo ad Carolum M. ubi notata 7. Synodi capitula, quæ reprehenſione digna viſa fuerant Francofordienſibus, exponit Summus Pontifex. Locum illi errori dedit ſententia Conſtantini Cypri Act. 3. malè relata. Expunctæ videlicet fuerant interpretis vitio quædam particulæ, quæ mutabant omninò ſenſum verborum ipſius Conſtantini. Negaverat enim Conſtantinus adorandas eſſe Imagines, & ſoli ſanctiſſimæ Trinitati latriam eſſe deferendam: his nimirùm verbis ſuam ſententiam expoſuerat: *Ego etiam indignus his conſentio, & ejuſdem ſum ſententiæ, ſuſcipiens & honorariè amplectens ſanctas ac venerabiles Imagines. Et adorationem, quæ ſit ſecundum latriam, ſoli ſuperſubſtantiali & vivificæ Trinitati emitto.* Quæ ſententia vitio Interpretis ità relata fuit ex lib. 3. Carolin cap. 17. *Suſcipio & amplector honorabiliter ſanctas & venerandas Imagines ſecundum ſervitium adorationis, quod conſubſtantiali Trinitati emitto.* Sic his unius Conſtantini verbis de Patrum totius Concilii fide judicium ferunt Patres Francoford. quòd nullus adverſus Conſtantinum reclamaſſet; indèque conficiebant non ſolùm occultatam Patrum Nicænorum opinionem illius Epiſcopi deciſione fuiſſe manifeſtam, ſed etiam Conſtantinum iſtum apertè errorem, quem alii occultarent, profeſſum fuiſſe: *At contra*, inquit ibidem Autor lib. 3. Carolin. *iſte* (nempè Conſtantinus) *illorum detegens errorem, & ſuam pandens abſque ullâ obumbratione cogitationem, fatetur ſe, quale ſanctæ Trinitati, tale illis exhibere ſervitium, talemque adorationem: ſicque abſurditatem, quam illi introrsùs retinent latenter, hanc iſte aperit patenter.* Cui quidem ſententiæ adhæſerunt eo tenaciùs Patres Francoford. quòd à Conſtantini errore non multùm diſſentire videretur Euthymius Sardenſis Epiſc. quia dixerat, ut habetur cap. 10. Reprehenſionum adverſus 7. Synodum, quas confutat Adrianus I. in ſuâ ad Carol. Magn. Epiſt. *Ex toto corde ſuſcipio venerandas Imagines, cum condecenti honore, & amplectibili adoratione.* Igitur idcircò Synodum 7. damnavit Francofordienſis; quia in Imaginum adorationem abire videbatur. Quibus poſitis non ſupereſt Novatoribus, undè in Eccleſiam Catholicam invehantur, ex Patrum Francofordienſium adverſus Nicænos Patres definitione. Nam ſi Gallicanorum Patrum veſtigiis inſiſterent, ſacras in Eccleſiis Imagines non modò non deturbari, ſed & ſervari juberent; nec illarum confractores in ſuâ communione paterentur; ſed ipſimet cum Eccleſiis tùm Orientis, tùm & Romanâ, pacem & unitatem ſervaſſent, ut & Francofordienſes Patres, qui ſummam adverſus ſummum Pontificem ſemper ſervarunt obſervantiam; animadverterentque illos Patres non in dogmate erraſſe, ſed in facto. Ergò quos pro ſententiæ ſuæ

patronis conſectantur Novatores, judices audiant, qui adverſus ſchiſmatis autores æquiſſimam, ſed aſperrimam ferent quandòque ſententiam.

R. ad 3. ab Iconoclaſtarum ſententiâ alienos penitùs fuiſſe Francos Patres, cæteroſque Caroli Magni ſubditos, & finitimos, ut Anglos: Nam eos, qui frangerent Imagines, damnabant, & in Francofordienſi damnarunt. Hæc videri poſſunt in Præfatione lib. 1. Carolin. & lib. 2. cap. ult. & in Adriani I. Reſponſione ad Capitula, ſimul & Concil. Pariſ. an. 824. in Epiſt. ad Ludovicum & Lotharium Auguſtos, ubi ſic habetur de Adriano I. *Indiſcretè noſcitur fuiſſe in eo quòd ſuperſtitioſè eas adorare juſſit, pro quarum etiam causâ Synodum congregari præcepit, & ſuâ autoritate ſub jurejurando cenſuit, ut erigerentur, adorarentur, & ſanctæ nuncuparentur; cum eas erigere licitum, adorare verò nefas ſit.* Deteſtabanturque Franci Patres Orientalium Iconoclaſtarum facinus, qui ſacras Imagines prorsùs ſuſtulerant. Undè Claudium Taurinenſem, quamvis Epiſcopum à Ludovico Pio conſtitutum, pro meritis corripuerunt; & etiam qui temporibus illis floruerunt eruditi tùm adverſus Claudium, tùm contra ejus defenſorem Thaumirum Abbatem ſtudiosè decertarunt, ut Dungalus Diaconus, & Jonas Epiſcopus Aurelian. qui juſſu Ludovici Pii adverſus Claudium & ejus diſcipulos libros tres de Cultu Imaginum poſtmodùm abſolvit. Lib. 1. indiſcretum Claudii zelum perſtringit, & in decurſu operis S. Gregorii adverſus Serenum Maſſilienſem autoritate utitur, & utilitatem, quæ ex Imaginibus percipitur, pluribus commendat. Idem exequitur Walafridus Strabo lib. de Rebus Eccleſiaſt. cap. 8. Libri etiam Carolini toti ſunt in ſervando Imaginum uſu. Licet autem nihil ſuperſit ex Synodo Gentiliacâ an. 767. ſub Pipino, in quâ tùm de proceſſione Spiritûs S. tùm & de ſacris Imaginibus, an ſervandæ eſſent, an frangendæ, actum eſt; cum eas tamen Eccleſiam Gallicanam ſervaſſe deprehendamus, certè hanc fuiſſe Synodi Gentiliacæ ſententiam intelligere poſſumus.

Has difficultates ut declinent Theologi quidam, diſputant prædictum canonem ſecundum Francoford. Concilii fuiſſe confectum ab aliquo Iconoclaſtâ, qui ex nominibus Urbis Conſtantinopolitanæ fictioni huic autoritatem quæſierat. Nam de Synodo Nicænâ tam gravis erroris incuſandâ quis cogitare potuiſſet, imò & illius examen tentare? Hanc enim Concilii univerſalis autoritatem eâ ratione temerari paſſi non fuiſſent Legati Rom. Theophilactus & Stephanus, qui Nicænam Synodum ad Patres Francofordienſes detulerant, & adverſus tam acerbam, ſi huic officio defuiſſent, criminationem reclamaſſent.

R. ad 1. Præter autoritates ſuprà laudatas in Reſp. ad 1. part. q. 1. indubitatum etiam fieri canonem ſecundum Concilii Francoford. ex Annalibus Moiſſiacenſibus tom. 3. Andreæ du Cheſne, in quibus canon ille continetur. Omnem quoque dubitationem, ſi quæ poſſet eſſe, Sirmundus eximeret, ex vetuſtiſſimo Codice Monaſterii S. Remigii Rhemenſis, & ex editis 56. iſtius Synodi Canonibus, inter quos iſte ſecundus

occurrit. Id etiam patet ex Adriani Reſp. ad Libros Carolin. in quâ convenit de Conſtantini ſententiâ circa latriam Imaginibus debitam, licet hanc non fuiſſe totius Synodi mentem contendat. Quamobrem aut pro fictitio non habeatur ille canon oportet, aut ſuppoſititia cenſeantur quæcunque iis de rebus ſcripſere tùm Patres Francofordienſes in Capitulis ad Adrianum miſſis, tùm ipſemet Adrianus in Reſp. ad eadem Capit. tùm Conventûs Pariſienſis Epiſcopi in ſuâ ad Ludovicum Pium & Lotharium Epiſt. tùm denique Scriptores & Annaliſtæ ſuperiùs laudati.

Nec fictioni comparata fuit autoritas ex nomine Conſtantinop. Urbis: Nicænam enim Synodum ſecundam non ſolus Canon Francofordienſis Conſtantinopolitanam vocat, ſed & antiqui Autores; & hoc vocabulo donari potuit, quod, ut Conſtantinopoli haberetur, indicta fuerat; & an. 785. eâ in Urbe cœperat haberi; ſed propter concitatam ab Hæreticis ſeditionem intermiſſa, ſequenti anno Nicææ jubentibus Imperatoribus fuit continuata, tandemque Conſtantinopoli fuit abſoluta. Nam poſt 7. priores Nicçæ ſeſſiones, univerſam Synodum Conſtantinus & Irene mater Conſtantinopolim advocarunt, & Patres omnes in Palatium præſidibus, ut habent, ſeu prçſentibus Conſtantino & Irene, convenerunt, ibique, definitione Synodi relectâ & confirmatâ, poſtularunt Imperatores, an omnes omninò Epiſcopi aſſentirentur: cumque omnes unanimi conſenſu definitionem hanc eſſe ſuam confirmaſſent, ſanctorum Patrum autoritates, quibus niteretur definitio Synodi legi juſſerunt Imperatores, & poſtmodùm ipſorum autoritate iterùm fuit confirmata: ideoque Conſtantinopolitana dici potuit Nicæna Synodus ſecunda. Non diſſimili ratione generalis ultima Synodus vocatur Tridentina, quia Tridenti an 1545. inchoata, an. 1548. iterùm revocata, tandem ibi fuit abſoluta; licet Mantuæ fuerit à Paulo III. indicta, & an. 1547. menſe Martio Bononiam tranſlata, ubi habita ſunt ſeſſ. 9. & 10. à Julio III.

Quod verò ſpectat ad reverentiam univerſali Synodo debitam, quam violaſſent Galli, damnatâ Synodo 7. univerſali; R. pro univerſali eam non habuiſſe Gallicanos Epiſcopos: Ità enim lib. 3. Carolin. cap. 11. conſtituunt: *Quis furor eſt, quave dementia, ut unius partis Eccleſia rem, qua neque ab Apoſtolis, neque ab eorum ſucceſſoribus ſtatuta eſt, nitens ſtatuere, totius mundi Eccleſias conetur anathematiҳare; aut Apoſtolicis inſtitutis contraire, aut ab illis prolato vaniſſimo anathemati ſubjacere.* Et ideò Nicænam Synodum ſecundam non debuiſſe univerſalis nomen ſibi ſumere definiunt; præſertim quòd, ut addunt, à Fide Catholicâ diſceſſiſſe viderentur iſtius Concilii Patres. Lib. quoque 4. cap. 27. illam Synodum univerſalem vocari, ut deliramentum ſuggillat idem Scriptor: *Inter catera deliramenta*, inquit, *hoc quoque non omnibus deliramentis minus eſt, quòd eandem Synodum univerſalem nuncupant; cum neque univerſalis fidei inconvulſam habeat puritatem, neque per univerſarum Eccleſiarum geſta conſtet autoritatem.* Carolo quippè

ſuberant Gallia univerſa, & Italiæ maxima pars, nempè Longobardia. Ipſi pariter ſuberant Germania tota, & Hiſpaniarum præcipuæ partes; & ex illis Eccleſiis ad illam Synodum non fuerant vocati, qui earum Eccleſiarum fidem deferrent. Hanc Gallicanorum Epiſcoporum ſententiam de univerſalis Synodi autoritate fuſiùs exponit Hincmarus Rhemenſis in Opuſc. 55. c.20. faeturque univerſalem eſſe ſolummodò doctrinam, cum omnes in unum & idem dogma conſpirant Eccleſiæ, ut à ſanctis Patribus tranſmiſſum. Si verò nec ſit à Majoribus acceptum, & à quibuſdam ſolummodò Provinciis ſit in Concilio ſtabilitum; pro univerſali conſenſione aut Synodo illud non eſſe habendum conficit: *Univerſitas, inquit, ab uno cognominatur, quod uno multoties verſo propagatur: nam multitudo unitatum, vertente in unum collectâ, univerſitas efficitur. Sicut enim Eccleſia univerſalis eſt, quæ Græco eloquio Catholica dicitur; ità nimirùm omne quidquid ab ejus univerſitate non diſcedit, catholicum nuncupari poteſt. Omnis enim doctrina Chriſtiana, vel qualibet conſtitutio, ſive traditio, talis eſſe debet, ut univerſali conveniat Eccleſiæ; quod nequaquam Hæretici obſervaverunt, qui per diverſas mundi partes, aliquibus Regionum partibus coarctati, conventicula quædam ſtatuerunt, quibus & ſe, & quàmplures ab Eccleſiaſticæ unitatis conſortio ſegregaverunt. Cum ergò duarum & trium Provinciarum Præſules in unum conveniunt, ſi antiquorum Canonum inſtitutione muniti, aliquid prædicationis, aut dogmatis inſtituunt, quod tamen ab antiquorum Patrum dogmatibus non diſcrepat, catholicum eſt quod faciunt, & fortaſſe dici poteſt univerſale: Quoniam, quamvis non ſit ab univerſi orbis Præſulibus actum, tamen ab univerſorum traditione & fide non diſcrepat; quod crebrò factum in pleriſque mundi partibus, quibuſdam neceſſitatibus incumbentibus, ſcimus: multa enim Concilia geſta ſunt, quorum Inſtitutionibus ſancta munitur & corroboratur Eccleſia. Si verò duarum aut trium Provinciarum Præſules in unum convenientes, nova quædam ſtatuere cupientes, conventicula quædam faciunt, quæ non cum univerſi orbis Eccleſiâ ſentiunt, ſed ab eâ quâdam ex parte diſſentiunt, non eſt catholicum quod faciunt: & ideo univerſale nuncupari non poteſt. Omne quod Eccleſiaſticum eſt, Catholicum eſt; & omne quod Catholicum, univerſale eſt: omne autem quod univerſale eſt, profanis vocum novitatibus caret .... Univerſalem planè eandem Synodum non cunctaremur profiteri, niſi eam univerſalis Eccleſiæ dogmatibus ſentiremus refragari &c.* Quam Gallorum ſententiam iterùm ità refert Reprehenſionis adverſus 7. Synodum Capitulum 52. quod legitur in Epiſt. Adriani I. ad Carol. Mag. *Inutiliter & incautè Græci Eccleſiam Catholicam anathematizare conati ſunt in eorum Synodo, eò quòd Imagines non adoret; cum utique priùs debuerint omninò ſcrutari, quid uniuſcujuſque partis Eccleſia de hac causâ ſentire vellet.* Noverant etiam Francofordienſes Patres numeroſiſſima Concilia, quæ tamen improbata fuerant, ut Concilium ab Iconomachis Conſtantinopoli celebratum. Undè con-

ficiebant ex Epiſcoporum numero de œcumenicâ Concilii autoritate ferendum non eſſe judicium: Quæ ratio niſi apud eos conſtitiſſet, Oecumenicis Conciliis annumerandam non eſſe Conſtantinopolit. primam Synodum, & eo titulo donandam eſſe Francofordienſem collegiſſent; cum 150. dumtaxat Epiſcopi ad priorem acceſſerint, trecenti verò & ultrà ad poſteriorem. Variis etiam aliis de cauſis, iiſque ipſorum ſenſu graviſſimis ſeptimæ Synodo œcumenicam autoritatem abjudicabant, & præſertim ob S. Gregorii M. doctrinam in Epiſt. ad Serenum, & ob antiquam Eccleſiarum ſuarum ſententiam & œconomiam. Britannica etiam Eccleſia, quæ, ex Rogerio de Hoveden, ut ſuprà, cum Gallicanâ conveniebat, eam Synodum pro univerſali non venerabatur, eidem innitens rationi, quod nimirùm univerſas Eccleſias non repræſentaret, & præcipuè ampliſſimas, & forſan longè ampliores, quàm eſſent, ex quibus illud compoſitum fuerat Concilium.

R. ad ult. non obſtitiſſe quidem Legatos Rom. quominus à Francofordienſibus examini ſubjiceretur Concilium ſeptimum. Sed quid mirum? Noverant ſcilicet non reclamaſſe Pontifices, cum Acta Synodorum Oecumenicarum ab ampliſſimarum Eccleſiarum Epiſcopis expenderentur, quòd è ſuis nullus ejuſmodi Conciliis interfuiſſet, fidei à Majoribus acceptæ futurus relator & teſtis. Sic anteriori ſeculo ad Epiſcopos Hiſp. miſſa à Leone II. Concilii ſexti generalis Acta examini accurato ſubjecta fuerunt in Tolet. 14. an. 684 nec Toletanorum Patrum judicium improbavit Leo II. Non erat ergo cur eâ in re Francofordienſibus adverſarentur Legati Rom. Imò ſpes illis erat pacifico examine facilè deſcenſuros Francofordienſes in Orientalium conſenſionem. Non dubium tamen, quin Theophilactus & Stephanus intactam Tharaſii profeſſionem, & Nicæn. Patrum definitionem ad illius Concilii defenſionem expoſuerint Francofordienſibus: ſed Legatis non ſuppetebat, undè gravem ex Conſtantini ſententiâ oppoſitionem confutarent. Legebant enim cum ipſis Francofordienſibus in Autographo à ſe delato, Imagines juxta Conſtantini mentem eſſe adorandas; diùque perſtitit error ille Scriptoris vitio inſertus; cum vel nono ſeculo ſupereſſet, ex Anaſtaſio Bibliothecario, qui de illâ interpolatione conqueritur, tùm in vitâ Adriani, tùm in præfat. ſuâ in Synodum ſeptimam: *Interpres*, inquit, *penè per ſingula, relicto utriuſque linguæ idiomate, adeò eſt verbum è verbo ſecutus, ut quid in eâdem editione intelligatur, aut vix, aut nunquam poſſit adverti, in faſtidiumque verſa legentium penè ab omnibus pro hac cauſâ contemnatur.* Quapropter verſionem aliam tempore Joannis VIII. fuit aggreſſus.

Francofordienſium autem animos in eâ de Concilii ſeptimi opinione obfirmabat frequens nominis *adorationis* repetitio, & facilè conficiebant omnes illius Synodi Patres in eodem cum Conſtantino errore verſatos eſſe; quia, ut habet Pontifex Simplicius, *error qui non opprimitur, defenſatur.* In culpâ igitur non erant Legati, licet Synodum ſeptimam

ab illo examine haud liberarint: nam in eas anguſtias adducti fuerant tam infidâ verſione.

Quamobrem Adrianus Pontifex nec Legatis Apoſtolicis, nec Patribus Francofordienſibus ſuccenſuit; imò benignè Abbatem Legatum excepit, & ad Francofordienſium oppoſitionem contentam in Capitulis, quæ ipſemet refert in ſuâ ad Carol. M. Epiſt. reſponſionem remiſit: *Pro nimio,* inquit Pontifex Carolum M. allocutus, *amore, quem erga veſtram mellifluam gerimus regalem excellentiam, ſicut miſiſtis cum nimio amore dulcedinis eximiæ eum* (Angilbertum ſcilicet Abbatem, & Miniſtrum Capellæ) *ſuſcipientes prout voluit, & qualiter voluit, cum magnâ familiaritate nobis enarrantem aure placabili & mente benignâ eum ſuſcepimus; & quaſi veſtra corporali excellentiâ nobis narrante, noſtrum ei patientiùs credidimus conſilium ad profectum ſanctæ noſtræ Romanæ Eccleſiæ, & veſtræ à Deo protectæ Regalis potentiæ exaltationem. Inter quæ edidit nobis Capitulare adverſus Synodum, quæ pro ſacrarum Imaginum erectione per unumquodque capitulum reſponſum reddidimus.* Francofordienſium autem rationes adverſus univerſalis Synodi titulum non ſuggillat; imò capit. 52. relatis eorum rationibus, videlicet Synodum unius tantùm Eccleſiæ partis non vocandam eſſe univerſalem, niſi priuſquàm definiret, ab unaquâque Eccleſiæ parte poſtulaſſet quid de hoc negotio ſentiret; nihil reponit Pontifex, ſed de *univerſalis* Concilii titulo ſilet. Quam œconomiam ſervarunt ejus ſucceſſores, ut Nicolaus I. tùm in Epiſt. ad Michaelem Imp. de depoſitione Photii, tùm in Epiſt. ad Carolum Calvum, tùm & in Epiſt. ad Adonem Viennenſem, ubi ſex Synodis univerſalibus adhærere ſe profitetur. Septimam autem Synodum hoc nomine non donat, licet in cultu Imaginum probando ſtudium ſuum collocet; imò & Conſtantinopolim Legatos mittat, qui de cultu illo agant. Eam œconomiam imitatus eſt ejus deceſſor Adrianus II. Ep. 34. ad Carolum Calvum.

Non immoramur in confutandâ tertiâ quorumdam ſententiâ, qui damnatam à Francofordienſibus Synodum volunt ab Iconoclaſtis habitam. Namque nemini non conſtat, quantùm, non dicam ab Imaginum veneratione omnimodâ Iconoclaſtæ abhorruerunt, ſed & ab habendis Imaginibus, quas deturbabant & incendebant: præterquamquòd nec tantam operam impendiſſet Adrianus I. ut Francofordienſium adverſus ejuſmodi Synodum Reprehenſiones confutaret.

Quær. 2. an eo tantùm nomine Synodum Nicænam rejecerint Francorum ditionis Epiſcopi, quòd latriam Imaginibus exhibendam eſſe probare videretur?

R. non eo tantùm nomine à Gallis rejectam fuiſſe Synodum ſeptimam, quòd latriam Imaginibus exhibendam definiiſſe videretur; ſed & etiam quòd quemlibet alium cultum, aut abſolutum tribueret, aut relativum. Omnem enim cultum Imaginum reprobabant Francofordienſes, ne, ut habetur lib. 2. Carolin. cap. 21. *ſingularem unius Dei*

cultum & adorationem fruſtrari viderentur.

Prob. utraque pars tùm ex actibus, ſeu monumentis Concilii Francoford. nimirùm ex indubitatis adverſus Nicænam ſecundam Synodum Reprehenſionum Capitulis ad Adrianum Pontificem à Carolo M. per Angilbertum Abbatem miſſis; tùm ex Libris Carolinis Caroli Magni juſſu ab Epiſcopis Gallicanis ſcriptis, ut legere eſt in eorum præfatione, cujus verba poſtmodùm referemus; tùm ex Concilio Pariſ. quod an. 824. non modò Concilii Francoford. definitionem circa ſeptimam Synodum firmavit, ſed & Capitula ad Adrianum miſſa teſtatur in ipsâ Francoford. Synodo prænotata fuiſſe; tùm denique ex privatis operibus quorumdam Galliæ Epiſcoporum, qui anteriorum & Francofordienſium mentem aſſecuti, omnem cultum ſeu abſolutum, ſeu relativum Imaginibus tribuendum negabant, licet poſterioris generis cultum Imaginibus poſſe tribui convenirent, videlicet modò removeretur omnis idololatriæ, aut ſuperſtitionis formido.

Diximus, ex indubitatis adverſus Nicænam Syn. Reprehenſionum Capitulis ad Adrianum à Patribus Francoford. nomine Caroli Magni per Angilbertum miſſis. Cum enim illa Capitula ab ipſomet Adriano cum eorum confutatione referantur in Epiſt. ad Carol. Mag. in ullius falſitatis, aut ſuppoſitionis, aut interpolationis ſuſpicionem venire non poſſunt, niſi & pro libito habeantur ut falſa, vel ſuppoſititia, vel interpolata quælibet opera. Horum enim Capitulorum non modò fidem facit Hincmarus, qui horum Capitulorum modicum volumen ſe legiſſe teſtatur in Opuſc. 55. Capit. c. 20. ſed & Epiſcopi Gallicani Pariſiis congregati an. 824. in Epiſt. ad Ludovicum Pium & Lotharium Imp. ab Epiſcopis etiam prænotata fuiſſe illa Reprehenſionis Capitula nemo diffitebitur. Licet enim à Carolo Magno per Angilbertum Abbatem ea ſe accepiſſe ſcribat Adrianus in Epiſt. ad Carol. M. ad quem utique Capitulorum eorumdem confutationem remittit; attamen non ſolus Carolus M. Acta Concilii ſeptimi expendit, quamvis ad ipſum ea direxiſſet Adrianus per ſuos Legatos; ſed Francofordii habuit Concilium, cui cum Legatis interfuit, ut patet ex 1. cap. & ex Epiſtolâ Synodicâ illius Concilii ad Præſules Hiſpaniæ miſſâ, in quâ ſcribunt Patres Francofordienſes ſe congregatos eſſe *in unum charitatis conventu, præcipiente & præſidente piiſſimo & glorioſiſſimo Domino noſtro Carolo Rege ad renovandum cum conſilio pacificæ unanimitatis ſanctæ Dei Eccleſiæ ſtatum, & ad prædicandam Orthodoxæ Fidei veritatem &c.* Et infrà: *Domini Regis noſtri præcipuâ pietate, & laudabili ſapientiâ aſſidente, & auxiliante nobis &c.* In eoque Concilio coram ipſo Carolo M. lecta eſt ſeptima Synodus, & in eam Reprehenſionis prænotata Capitula, ut ſcribunt Epiſcopi Conventûs Pariſ. in Epiſt. mox laudata: *Eandem porrò*, inquiunt, *Synodum cum ſanctæ memoriæ genitor veſter coram ſe ſuiſque perlegi feciſſet, & multis in locis, ut dignum erat, reprehendiſſet, & quædam Capitula, quæ reprehenſioni patebant, prænotaſſet*

prænotaſſet, eaque per Angilbertum Abbatem eidem Adriano Papæ direxiſſet, ut illius judicio & autoritate corrigerentur, ipſe rursùs favendo illis, qui ejus inſtinctu tam ſuperſtitioſa, tamque incongrua teſtimonia memorato operi inſeruerant, per ſingula capitula in eorum excuſationem reſpondere, quæ voluit, non tamen quæ decuit, conatus eſt. De Libris Carolinis ſi quis dubitationem moveret; eam proculdubiò revocarent tùm illa capitula, tùm & eâ de re adducendæ inferiùs autoritates.

1° Synodum ſeptimam idcircò etiam reſpuebant Francofordienſes, quòd illis videretur cultum quemdam abſolutum Imaginibus deferre. Hinc non patiebantur Imagines dici ſanctas, & ſanctitatem conferre; quod utrumque Nicæna Synodus Act. 5. illis videbatur aſſerere; quaſi voluiſſet Imaginum conſpectu ſanctitatem conſequi fideles, ſicut aliàs Iſraëlitæ Serpentis intuitu ſanitatem obtinebant. Quapropter itá ſeptimam Synodum reprehendunt Francofordienſes capitulo 26. relato in Epiſt. Adriani I. ad Carol. M. pro Synodo Nicænâ. *Quòd vana ſit ſpes eorum, qui ſalutem ſuam in Imaginibus ponunt, dicentes: Sicut Iſraëliticus Populus Serpentis Ænei inſpectione ſervatus eſt; ſic nos Sanctorum effigies aſpicientes ſalvabimur.* Idem redarguunt capitulo 40. reprehenſionis adverſus Baſil. Archiepiſc. qui in ſuæ fidei lectione poſt confeſſionem Patris, Filii, & Spiritûs ſancti, *Imaginum & Lipſanorum oſculationem & adorationem inſeruit, fidem ſe habere dicens participari ab his ſanctificationem.* Eundem cultum improbarant anteà Gallicani Epiſcopi cap 18. lib. 1. Carol. his verbis: *Jam verò quia ſe Imaginum inſpectione ſalvandos credunt, ſicut Serpentis inſpectione Iſraëliticus Populus à Serpentium morſibus ſanabatur, ſi qua fortè eis corporis inclementia acceſſerit, recurrant ad Imagines, eaſque aſpiciant, quatenùs dum illorum inſpectione minimè ſanati fuerint, revertantur ad Dominum, & per Sanctorum interceſſiones ab eo ſanitatem ſe accepturos credant, qui totius ſanitatis & vitæ autor eſt.* Et cap. 24. *Si manufacti vultus deprecandi & adorandi ſunt, ut illi garriunt; neceſſe eſt, ut deprecantes exaudire, & adorantibus favere.... credantur.* Eadem Patribus Nicænæ Synodi ſecundæ vitio vertunt in Ep. ad Ludovicum & Lotharium Epiſcopi Conventûs Pariſienſis, quorum non pauci Francofordienſi Concilio adfuerant: *Sic*, inquiunt, *iſti* (nempè Nicæni Patres) *non mediocriter erraverunt, qui eas non ſolum coli & adorari, & ſanctas nuncupari ſanxerunt; verùm etiam ſanctimoniam ab eis ſe adipiſci profeſſi ſunt.* Agobardus Lugdun. Archiepiſcopus iiſdem temporibus lib. de Picturis idem arguit: *Non ſolùm*, inquit, *ſacrilegi, ex eo quòd divinum cultum operibus manuum ſuarum exhibent; ſed & inſipientes ſanctitatem eis, quæ ſine animâ ſunt, Imaginibus tribuendo: Non hoc ſolùm, ſed ſanctificationem quoque, quam per Verbum Dei fieri teſtatur Apoſtolus, eis, quæ nunquam locuta ſunt, ſimulachris clementer concedendo.* Vvalafridus Strabo lib. de Rebus Eccleſ. cap. 8.

hæc addit de Adriani I. Reſp. *Quòd Imaginum ſuperſtitioſam venerationem ratam autoritate ſuâ fecerat.*

Eâ verò in re ſeptimæ Synodi mentem Gallicani Patres non fuerunt aſſecuti; cum omnem virtutem, ſanctitatem, & ſanctificandi virtutem ab Imaginibus Synodus illa Act. 2. removeat, & Act. 3. unicum, ut oſtenſum eſt, Imaginibus tribuat relativum honorem, ſeu qui non ſiſtitur in ipſis Imaginibus, ſed ad Prototypum tranſit. Nec aliâ ratione ad ſanctitatem conferunt Imagines, ex Tharaſio in Epiſt. quæ habetur in 8. Act. ad Joan. Preſbyterum & Anachoretam, niſi quia Sanctorum memoriam renovant, & ad imitationem ſunt incitamento, &, quæ in Evangeliis & in Actis Martyrum continentur, ob oculos noſtros ponunt: *Quia*, inquit Tharaſius, *quidquid ſanctum Evangelium & Acta Martyrum referunt, oculis etiam noſtris Imagines ſubjiciunt.* Sicut ergò Scripturarum lectione commota Fidelium pietas ad Deum aſſurgit, & donorum Dei fit particeps; ità & Imaginum conſpectu ad Sanctorum imitationem, & ad divina poſtulanda auxilia pietas incitatur. Quæ explanatio difficultatem omnem exhaurit. Ea quoque fuerat Adriani Ponificis expoſitio in Epiſt. ad Imp. quæ Act. 2. Concili 7. legitur.

2° Rejiciunt etiam Francofordienſes Synodum 7. quòd cultum relativum Imaginibus tribueret, ut palàm fit ex capitulo 8. his verbis: *Contra eos qui dicunt, quòd Imaginis honor in primam formam tranſit.* Eadem erat ante Concilium Francoford. Gallorum doctrina, uti liquet tùm ex cap. 16. lib. 3. Carol. tùm ex lib. 4. c. 16. Item lib. 3. cap. 6. quòd tanquam dogma cultus ille proponeretur à Nicænis Patribus, vehementer in eos invehuntur Galli, tacendamque fuiſſe hujuſmodi venerationem relativam tradunt, licet etiam abſolutè tolerari potuiſſet: *Eſto deniquè*, inquiunt, *utile quiddam eſt Imagines adorare; quid adimitur Chriſtianæ Religioni, ſi inter primas Fidei profeſſiones illius quoque rei profeſſio non detur; cum pleraque ſint, quæ inter cæteras Eccleſiaſticæ Inſtitutionis traditiones Fidelibus tradita ſunt, quorum etſi in Fidei confeſſione profeſſio tacetur, nihil tamen ideò ſanctæ Religioni adimitur, aut in quo præjudicat, ſi earum adoratio taceatur? Fidei integritati enim à ſanctis Patribus exhibita potius quàm inſtituta credatur.*

Eundem cultum iterùm improbant Francofordienſes in capitulo 1. in quo Patres Nicænos coarguunt, quòd Imaginibus deferendum honorem colligant ex honore ſacræ Scripturæ delato. *Contra eos*, inquiunt, *qui dicunt, ſicut divinæ Scripturæ Libros, ità Imagines ob memoriam venerationis habemus, noſtræ fidei puritatem obſervantes.* Eadem ſcripſerant Gallicani cap. 30. lib. 2. Carolin. *Divinæ*, inquiunt, *Scripturæ Libris Imagines ritè æquiparari non poſſunt; cum Scriptura divina ſint à Deo prædeſtinata, & per momenta ſeculorum ad humanæ ſalutis emolumenta elementi exhibitione conceſſa, habeantque Autores ſanctos & venerabiles viros &c. Imagines verò, & gentilium errorum vanitate

prolatæ ſint, & nullam ſalutis exhibitionem, nullam Sacramenti alicujus mortalibus prærogativam adducant, ſed oculis tantummodo faveant, per quos, quaſi per quoſdam Legatos geſtarum rerum memoriam mandent .... Undè datur intelligi .... quàm ſit incautum, quámque à ratione remotum dicere: Sicut divinæ Scripturæ Libros, ità Imagines ob memoriam venerationis habemus. Id facilè intelligere poteſt quiſquis divinarum Scripturarum cognitionem habet.

In eo cultu à Nicænis Patribus expoſito intactum nihil prætermittunt Francofordienſes Epiſcopi, & conteſtantur non inſtar Crucis colendas eſſe Imagines, ut Act. 7. Conc. 7. velle videbantur Nicæni Patres: *Quantâ ratione*, inquiunt capitulo 20. *myſterium Dominicæ Crucis ab Imaginibus diſtet, quas quidem illi eidem æquiparare contendunt.* Quam comparationem jam improbarant Gallicani Patres lib. 2. Carol. capit. 28. his verbis: *Dic etiam quid de Imaginibus præceptum, quas quidam ſacratæ Cruci æquiparare nituntur, conſtituas?* Et infrà: *Non ſunt Imagines Cruci æquiparandæ, non adorandæ, non colendæ.* Eadem quoque fuit poſt Concil. Francoford. Conventûs Pariſienſis ſententia in Epiſt. ad Ludov. & Lothar. cap. 12. & 14.

Negant etiam Francofordienſes capit. 39. ut vaſa ſacra colendas eſſe Imagines: *Quòd præſumptivè*, inquiunt, *& indoctè eas Tharaſius cum complicibus ſuis ſacratis vaſibus æquiparare non formidet.* Quam ſententiam præverterant Gallicani Epiſcopi lib. 2. Carol. cap. 29. & lib. 4. cap. 16. ubi ſuæ ſententiæ rationem hanc reddiderant; quia ſcilicet Imagines *per conſecrationem divino cultui non conſecrantur juxta Eccleſiaſticam & antiquam Traditionem.* Idem tradunt Epiſcopi Conventûs Pariſ. in Epiſt. ad Ludov. & Lothar. mox laudatâ cap. 10.

Arguunt etiam Concilium ſeptimum Patres Francofordienſes, quòd eundem Imaginibus exhibendum honorem ac Reliquiis Sanctorum & Baſilicis definiſſet, ut exponunt capitulo 19. ſub hac loquendi formulâ: *Quòd non ſint coæquandæ Imagines Reliquiis ſanctorum Martyrum & Confeſſorum, ut illi in ſuâ erroneâ Synodo facere nituntur, eò quòd Reliquiæ aut de corpore ſunt, aut de his quæ circa corpus cujuſdam Sancti fuerunt: Imagines verò nec circa corpus fuiſſe vel fore creduntur illis, quibus aſcribuntur.* Quem cultum damnarant Galli cap. 21. & 24. lib. 3. Carol. ubi ſic habetur: *Cum ergò Sanctorum corporibus, aut certè corporum Reliquiis, necnon & veſtibus, aut his ſimilibus, quibus Sancti, dum moraliter viverent, uſi ſunt; iſti picturas, aut cælaturas, ſive ſculptilia aut conflatilia quæque ab artificibus quibuſque formata, coæquare in honore moliuntur: non modicam Sanctis injuriam inferre monſtrantur; cum præſertim Sanctorum veſtes &c.*

Aliud etiam Nicænis Patribus exprobrabant Galli, quòd nimirùm cenſerent Imaginibus offerri poſſe luminaria, & thymiamata, & oſcula deferri. Undè lib. 4. Carol. cap. 2. in locis quidem ſacris luminaria poſſe proponi conveniunt; Imaginibus autem offerri non poſſe arbi-

trantur, ſicut nec thymiamata. En verba: *Quoniam aliud eſt loca divinis cultibus mancipata luminaribus perluſtrari, & in iiſdem locis & orationum & thymiamatum Deo fumum offerri; & aliud Imagini oculos habenti & nihil cernenti lumen offerre, & nares habenti & nihil odoranti thymiamata adolere: aliud eſt loca divino cultui mancipata venerari; aliud picturis quibuſlibet coloribus comptis luminaria & thymiamata offerre: aliud domum majeſtatis Domini à Fidelibus quibuſque ædificatam, & à Pontifice dedicatam ſolemniter venerari; atque aliud & longè aliud Imagines à Pictoribus quibuſque compoſitas oblatis muneribus irrationabiliter oſculari.* Et cap. 3. ejuſdem lib. *Admonet etiam,* inquiunt, *ne quis ſcandalizetur, eò quòd ante Imagines luminaria concinnantur, & thymiamata adoleantur; quaſi non illi ſcandalizati ſint, qui rebus luce carentibus luminaria incendunt, & odore carentibus odorifera thymiamata offerunt. Illi etenim ſcandalizantur, qui ea, quæ ì eo dignè offerenda ſunt, rebus ſenſu carentibus offerunt, & offerre hortantur.* Eundem honorem improbant Epiſcopi Conventûs Pariſ. in Epiſt. jam laudatâ cap. 4.

At, inquiunt quidam Theologi, ſuppoſititii ſunt Libri Carolini, nec idem omninò continent, quod capitula per Abbatem Angilbertum ad Adrianum miſſa. Nam Adrianus refert octoginta duntaxat ejuſmodi capitula in ſuâ pro Concilio Nicæno 2. ad Carol. M. Epiſt. Longè verò plura extant in Carolinis libris, quorum primus triginta capitula, ſecundus 31. tertius 31. quartus verò 28. & ſic 120. capitula complectuntur Libri Carolini. Eodem etiam ordine non digeruntur apud Adrianum quæſtiones, & libri illi. Erroribus aliundè plurimis ſcatent, ut quòd Concilium iſtud Conſtantinopoli in Bithyniâ habitum eſſe dicant. Contumelioſo etiam dicendi genere Concilium ſeptimum perſtringunt. Quamobrem libri illi jure cenſentur ſuppoſititii, vel ſaltem ab aliquo Iconoclaſtâ interpolati. In iis enim ſic traducuntur Gallicani Præſules, quaſi omnem omninò cultum Imaginum improbarint; cum è contrario cultum à ſeptimâ Synodo ſancitum, non modò deferri poſſe cenſuerint, ſed & reverà detulerint, ex Adriano Pontif. in Reſp. ſuâ ad Capitul. 2. In eâ enim Reſp. laudat Concilium ſub Stephano Romæ habitum an. 769. adverſus Conſtantinum Sedis Apoſtolicæ invaſorem. Hunc Pontificem nonnulli volunt eſſe Stephanum III. alii Stephanum IV. Ad illud verò Concilium acceſſerunt Epiſcopi Tuſciæ, Campaniæ, & Italiæ, ſimul & 12. Epiſcopi Gallicani ex quibus plerique Metropolitani erant, in Scripturis & Canonum doctrinâ verſati omnes, quos ut mitterent Pipinus & Carolus Magnus, rogaverat Stephanus, ex Anaſtaſio in ejuſdem Pontificis vitâ. In illius autem Concilii Act. 4. definitum eſt Reliquias Sanctorum, Baſilicas, & Imagines celeberrimo honore venerari oportere; cui definitioni hæc ſubjiciunt. *Si quis Imagines Chriſti, Deiparæ, & Sanctorum venerari noluerit, anathema ſit.* Quam definitionem itâ refert Adrianus in Epiſt. pro 7.

Synodo ad Carol. M. *Placuerunt tam de diverſis Francorum teſtimoniis, quàm de Symbolo fidei dicentes .... Qui non adorat Imaginem ſeu Figuram Domini Noſtri Jeſu-Chriſti .... talem impium anathematizamus.*

R. ad 1. ſuppoſititios non eſſe Libros Carolinos; ſed juſſu Caroli M. confectos fuiſſe, ut videre eſt ex Præfat. in quâ *Domino tribuente Regni gubernacula* opus illud cum Regni ſui Prælatis & Sacerdotibus ſe fuiſſe aggreſſum ſignificat: *Quod opus*, inquit, *aggreſſi ſumus cum cobibentiâ Sacerdotum in Regno à Deo nobis conceſſo, Catholicis gregibus Prælatorum, non arrogantiæ ſupercilio, ſed Zelo Dei & veritatis ſtudio.* Undè verò in dubium adducatur Præfatio potiùs quàm reliquum opus, non video; cum eadem ſit dicendi ratio, tùm lib. 1. cap. 6. ubi Pipinum Regem patrem ſuum vocat Carolus M. tùm l. 4. c. 3. in quo de Pipini patris & ſuis legatis loquitur: præſertim verò cum integrum illud opus Joannes de Tilli Meldenſis Epiſc. ſuo in Catholicam fidem adverſus Novatores zelo commendabilis, ex vetuſtiſſimo codice publicarit Lutetiæ an. 1542. ſuo quidem nomine non inſcripto; quia tunc non fuerat lata Lex Tridentina de non evulgandis libris innominato autore. Steterunt quoque pro libris Carol. eruditiſſimi viri, ut Joannes Eckius, qui tantopere adverſus Novatores decertavit, & Egubinus Papæ Bibliothecarius l. 2. de Donat. Conſtantini, ubi vetuſtiſſimum illorum librorum codicem ſe in Bibliothecâ Palatinâ vidiſſe refert.

Nec indè conficitur genuinos non eſſe hos libros, quod apud Adrianum alio ordine & numero extent capitula per Angilbertum miſſa: Potuit enim Pontifex illorum ordinem pro libito in ſuâ reſponſione invertere. Nec opus eſt, quòd in eodem ſint numero; dum tamen eandem contineant doctrinam.

R. ad 2. nullatenùs obeſſe quòd in opere Carolino Conſtantinopoli in Bythiniâ habitum fuiſſe dicatur Concilium 7. utpotè quod in illa urbe fuerit inchoatum & abſolutum, ut monuimus. Ad Geographos autem emendandus remittatur Autor librorum illorum, quòd Thraciæ loco Bithyniam ſcripſerit. Sed error ille quid juvat libris Carolinis veritatem detrahentes? niſi pari jure velint rejiciendum eſſe S. Baſilium, quòd Rhenum è Montibus Pyrenæis ortum ducere ſcripſerit; vel S. Epiphanium, quòd Gangis oſtia in freto Gaditano collocet, ſchiſmaque Meletianum planè aliter referat, quàm rerum veritas poſtulet.

Reſp. ad 3. reprehendi quidem librorum Carolinorum Autorem, quòd minùs honeſto dicendi genere cum Nicænis Patribus egerit: ſed operis veritati nihil inde poteſt decedere; cum Autoris culpa eſſet. Et certè ſi valeret petitum inde argumentum; ruerent ſanè plurima Antiquorum opera, in quibus quandòque, licet ſanctitate eſſent commendatiſſimæ, nihilominùs ſe invicem verbis durioribus proſcindunt, quòd nempè fratrem ex illis quilibet in errore verſari cenſeret. Plurima ejuſcemodi exempla noverunt, qui antiqua perluſtrarunt tempora. De ejuſcemodi

verò rebus idem eſt cum Socrate dicendum, ac de certaminibus nocturnis inter commilitones, qui ſe invicem pro hoſtibus habent.

R. ad 4. quænam fuerit in Conc. Rom. jam laudato Gallicanorum Epiſcop. ſententia, non poſſe conſtare; cum illius Concilii Acta non ſuperſint. Si Traditioni Eccleſiarum ſuarum inhæſerint illi Epiſcopi, non aliter colendas eſſe imagines definierunt in Conc. Rom. quàm quod evertendæ non eſſent, nec afficiendæ contumeliâ. Hæc enim erat Deceſſorum ſententia, ut illis conſtabat ex Gentiliacâ Synodo, juſſu Pipini (ex Adone & Reginaldo) habitâ an. 677 nec Concilium illud Romanum videtur aliud intellexiſſe per venerationem, quam imaginibus tribuendam eſſe decernit. Cum enim de illo ſolo Iconomachorum ſcelere ageretur; non fuit cur ulteriùs progrederentur, aut honorem imaginibus deferendum ſancirent alium ab eo, qui illatæ ab Iconomachis contumeliæ oppoſitus eſſet: ſed tum temporis ſatis erat, ſi collocari & ſervari poſſe in templis imagines definirent adversùs Iconoclaſtarum Synodum, quæ an. 754. eas eſſe deturbandas ſanciverat Conſtantinopoli:

Illius quidem Synodi autoritatem Francorum teſtimoniis confirmatam aſſerit Adrianus Ep. ad Carol. M. pro Synodo Nic. 2. ſed nullum ab eo profertur, nec ullum dubio procul attulerant in illâ Synodo Gallicani Epiſcopi. niſi ut in Eccleſiis ſervandas eſſe imagines probarent: imò ſi de aliâ imaginum veneratione aliquid in eâ Synodo fuiſſet propoſitum; ſanè reluctati fuiſſent, ſicuti Nicænis Patribus obſtiterunt ipſorum Succeſſores, inſtitiſſentque non modò S. Gregorii autoritatibus, ſed & Greg. 3. in quâdam Synodo Rom. præſidis definitioni adversùs Iconoclaſtarum Synodum in quâ nihil aliud ſancivit ille Pontifex, niſi Sanctorum imagines ſecundùm priſcum Eccleſiæ Catholicæ Ritum eſſe reſtituendas, ut refert Dungalus.

Diſputandi quoque locum arripiunt aliqui ex iſtâ reſponſione Adriani ad ult. Capitulum: *Hoc ſacrum & venerandum Capitulum multùm diſtat à totis ſuprà dictis Capitulis: & idcircò cum agnovimus veſtra à Deo ſervata orthodoxæque Regalis Excellentia eſſe proprium in eo, ubi rectæ fidei plena penitùs confeſſa eſt ſenſum ſanctiſſimum Gregorii ſequi:* Et inde inferunt priora capitula aut ſuppoſititia fuiſſe, aut interpolata, quod à cæteris illud ut valdè diverſum ſecernat Pontifex, tribuatque ideò Carolo M. qui ſe in eo ſtudioſum S. Gregorii diſcipulum profitetur.

Sed talem opinationem, ſi libuiſſet, declinaſſent illi, deprehensâ in aliis capitulis eâdem Gallicanorum Epiſcoporum adversùs S. Greg. doctrinam reverentiâ, ut capitulo 50. *Quod*, inquiunt, *contra B. Gregorii inſtituta ſit, imagines adorare ſeu frangere; & quia vetus & novum Teſtamentum, & penè omnes præcipui Doctores Eccleſiæ conſentiunt B. Gregorio in non adorandis imaginibus, nec ut aliquid præter Deum omnipotentem adorare debeamus, in multis locis confirmat S. Gregorius Papa.* Igitur, quantum ad obſequium S. Gregorii doctrinæ exhibitum, ultimum illud capitulum à cæteris non diſtat. Quid igitur iſtâ reſponſione ſignificabat Adrianus? Nihil aliud nempè, niſi à Carolo M. & Epiſcopis Gallicanis non impro-

bari venerationem Nicææ definitam, cui aliis in capitulis reluctari Gallicanos Epiſcopos ſentiebat. Quamobrem his ad Carolum M. verbis gratulatoriis utitur.

Oppponunt Novatores: aut iniquè hæreſeos incuſati fuimus ab Epiſcopis Tridentinis, aut pro Francofordienſibus & Gallicanis, ut Catholicè ſentientibus, non eſt ſtandum: nihil enim aliud profitemur, quàm quod fuerunt profeſſi, videlicet non modò imaginibus negandam eſſe adorationem, verùm & ab illis removendum quemlibet honorem, ſeu abſolutum, ſeu relativum; licet ſub anathematis pœna definitus fuiſſet Nicææ Act. 2. & 4. ejuſmodi cultus relativus. Cui definitioni quamvis patrocinarentur Adrianus I. Leo III. Eugenus II. & alii Succeſſores; Catholicam nihilominus pacem cum Francofordienſibus & Gallicanis Epiſcopis ſervare non deſierunt. Perperàm ergo aliam ineundam eſſe viam crediderunt Epiſcopi Tridentini, &, contemptâ Patrum & Pontificum 8. & 9. ſeculi ſententiâ, in nos maledicta, ſeu anathemata ferociter conjiciunt; quibus utpotè iniquè prolatis ipſimet ſubjaceant, ut qui deſertis majoribus ſerviunt privatis ſuis odiis. Dicant enim quodnam ſit noſtrum hoc in negocio peccatum? Temeritatis inconſideratiſſimæ nos arguunt, quòd Concilii Tridentini definitiones examine præhabito, ut à ſacris codicibus & traditione alienas rejecerimus. An non ſingula hæc præſtitère Gallicani Patres adversùs Concilium 7. cujus Acta examini accurato ſubjecta damnarunt?

R. Diſparem omninò eſſe Gallicanorum Patrum, Francofordienſiumque, & Novatorum conditionem. Etenim imagines deturbant, obliterant, & incendunt Novatores; ſervari verò jubent Gallicani. Item nec colendas, nec coli poſſe imagines diſputant Novatores; Francofordienſes autem non colendas quidem ad tempus, attamen coli poſſe profeſſi fuerunt. Nicænum etiam 2. ex infidâ Interpretis verſione damnarunt Francofordienſes, & ob illum errorem negarunt œcumenicum; nec ei obſecuti ſunt in exhibendo imaginibus cultu; quòd ad illud Concilium non fuiſſent vocati, nec foret totius Occidentalis Eccleſiæ poſtulata ſententia: Tridentinæ autem Synodo non tantùm reluctantur Novatores, licet ad eam ſæpius vocati fuerint, & Orientalem conſenſionem reſcirent; ſed & definita Tridentini dogmata vehementiſſimè impugnant, peſſundantque acerbè renovatam inibi antiquam diſciplinam. Denique pacem & unitatem Catholicam religioſiſſimâ ſolicitudine ſervarunt Gallicani Patres, nihilque de veneratione antiquâ erga ſedem Apoſtolicam remittunt: pacis verò catholicæ vincula non modò confregerunt Novatores, & à S. Petri Succeſſorum obſequio defecère; ſed & inhumanâ prorsùs contumaciâ ſubvertere conati ſunt quidquid honorificum divinitùs traditum eſt Catholicorum Patri.

Non eſt ergo, unde ſibi Novatores plaudant ex Francofordienſium doctrinâ & œconomiâ. Nam illi Patres, licet ut mox expoſuimus, Concilium 7. damnarint; nuſquam tamen à S. Gregorii doctrinâ defecère, ut Novatores; ſed imagines in Eccleſiâ ob amorem Dei & Sanctorum ejus propone-

bant, & proponi poſſe conſtituebant, tùm in libris Carol. tùm in 50. & ultimo capitulo, quod his verbis continetur apud Adrian. in Epiſt. ad Carol. M. pro Nic. 2. Synodo. *Ultimum capitulum eſt*, inquiunt, *ut ſciat Domnus Apoſtolicus & Pater noſter, & cuncta ſimul Romanorum Eccleſia, ut, ſecundum quod continetur in Epiſt. B. Gregorii, quam ad Serenum Maſſilienſem Epiſcopum direxit, permittimus imagines Sanctorum, quicunque eas formare voluerint, tàm in Eccleſiâ, quàmque extra Eccleſiam propter amorem Dei, & Sanctorum ejus; adorare verò eas nequaquam cogimus, qui noluerint; frangere vel deſtruere eas, etiamſi quis voluerit, non permittimus; & quia ſenſum ſanctiſſimi Gregorii ſequi in hac Epiſt. univerſalem Catholicam Eccleſiam Deo placitam indubitanter liberè profitemur.* Quæ profeſſio Adriano I. ita grata viſa fuit, ut in eâdem Epiſt. reſcribat illud Capitulum rectæ fidei plenum eſſe, & unanimem ſuum cum Francofordienſibus animum teſtetur, innuens ſe non alio conſilio Synodum Nicænam ſuſcepiſſe, niſi ut imaginum deturbationem vetaret: *Synodum iſtam*, inquit, *ſecundum noſtram ordinationem fecerunt Legati noſtri, & in priſtino ſtatu ſacras & venerandas imagines erexerunt...... & ideo ipſam ſuſcepimus Synodum. Nam ſi eam minimè recepiſſemus, & ad ſuum priſtinum vomitum erroris fuiſſent reverſi*, videlicet Epiſcopi Orient. qui ab Iconoclaſtis diſceſſerant. Quibus addit, ſe nondum Imperatori Conſtantino reſpondiſſe pro eâdem Synodo: *metuentes*, inquit, *ne ad eorum reverterentur errores. Dudum quippè.... eos pro ſacris imaginibus erectione hortati ſumus.* Nec à Gallicanis aliud poſtulare videtur, niſi ut in priſtino ſtatu ſervarentur imagines. *Si veſtra*, inquit, *annuerit à Deo protecta Regalis excellentia, eodem adhortamur impetu, pro ſacris imaginibus in priſtino ſtatu erectione gratiam agentes.* Teſtatur Poſteà credere ſe Carolum perſeveraturum *in eâ quâ cœpit rectæ fidei traditionis Doctrinâ &c.* Eandem S. Gregorii doctrinam ſequebantur etiam ante Concil. Francoford. Gallicani Patres, ut patet ex l. 3. Carolin. c. 20. ubi adductis S. Gregorii verbis ex Epiſt. ad Seren. aiunt: *Ecce quo magiſterio, quove documento venerandi Pontificis imbuti imagines in Eccleſiis habere non renuimus; ſed earum adorationem prorsùs abdicamus: cujus inſtitutis contraire ſe, quiſquis eas frangit, vel adorat, modis omnibus recognoſcat.* Non erat ergo cur Francofordienſes & Gallos malè exciperent ſummi Pontifices.

Quia verò Pontificum erga Gallicanos Patres œconomiam vix animo complecti poterit Theologus, & in eos, ſi ſit leviter edoctus, nec penitiſſimè inſtitutus, forſan inſurget, & conclamabit: numquid vindicanda non erat autoritas illius Concilii œcumenici; quandoquidem anathemati ſubjiciebat eos, qui non ſalutarent imagines? Numquid non aſſerenda erat Sedis Apoſtolicæ dignitas, quam adeò indecorè proculcabant Gallicarum Epiſcopi, conſpiratione factâ tùm Francofordii, tùm Pariſiis? diſciplinam à dogmate ſejungat; & facilè conficiet officio ſuo non defuiſſe Pontifices. Nam non erat de dogmate quæſtio, ſed de diſci-

plinâ

plinâ, de quâ quidèm non conſenſerant Gallicani Patres; quia Gallicanarum Eccleſiarum œconomiæ adverſabatur, nec ad illud Concilium fuerant vocati, nec utique illi per Legatos interfuerant. Quamobrem moribus ſuis vivere licitum cenſebant Gallicani, nec Anathemati Nicææ dicto ſe ſubjectos arbitrabantur. Non erat ergo cur tam amplas Eccleſias ad diſciplinæ recentis uſum ſtatim impellendas vellent Pontifices, aut Gallicanorum Epiſcoporum agendi rationem damnarent: cum illis enim & Nicænis Patribus conſentiebant Patres Gallicani de dogmate, videlicet nec infringendas, nec contemnendas eſſe Imagines; ſed propter amorem Dei & Sanctorum ejus ſervandas eſſe conveniebant, eaſque coli poſſe, relativo nimirùm cultu, dummodò abeſſet omnis idololatriæ aut ſuperſtitionis occaſio palàm ſignificabant: aliundè ſumma erat Gallicanorum Patrum erga Sedem Apoſtolicam veneratio.

Hanc autem fuiſſe à Gallicanis Præſulibus initam viam colligitur 1. ex l. 3. Carolin. c. 31. ubi, comparatione 7. Concilium inter, & Pſeudoſynodum Iconoclaſtarum inſtitutâ, illud dogma de ſervandis Imaginibus repetunt ex antiquâ PP. traditione: *Illi*, inquiunt (nimirùm Iconoclaſtæ) *anathematizabant habentes imagines: Iſti* (ſcilicet Nicæni Patres) *è contrario non adorantes: quæ duo mala cum alterutrum ſibi contraria ſint, & à recto tramite remota, reſtat nobis, ut viam regiam ſecundùm Apoſtolum gradientes, neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram declinemus; ut nec cùm illis prorſus abolendas dijudicemus, nec cum iſtis adorandas decernamus; ſed ſolum Deum adorantes, & ejus Sanctos venerantes, ſecundum antiquam Patrum & Eccleſiaſticam traditionem eas in Eccleſiâ in ornamenta & memoriam rerum geſtarum, ſi libet, habeamus*. 2° conveniebant etiam Galli, modò vitaretur omnis ſuperſtitio & idololatria, nec infirmis & rudibus moveretur ſcandalum, coli poſſe Imagines, licet nullum eis deferrent cultum: *Nam etſi à doctis quibuſcumque*, inquiunt l. 3. Carolin. c. 16. *vitari poſſit, hoc quod illi in adorandis Imaginibus exercent, qui videlicet, non qui ſint, ſed quid innuant venerantur; indoctis tamen quibuſque ſcandalum generant, qui nihil aliud in his præter id, quod vident, venerantur & adorant: unde cavendum eſt, ne Evangelicam ſententiam ſubeant, qui tot puſillos ad ſcandalizandum impellunt*. Et l. 4. c. 8. æquiſſimam illius ſententiæ rationem ſic exponunt: *Plerùmque non res, ſed cauſa rei proſcelere reputatur; dum videlicet multa, quibus benè poteſt uti, malè uſa in flagitium convertuntur: ſicque una eademque res benè utentibus non eſt cauſa piaculi, & malè utentibus eſt cauſa periculi*. Periculum autem illud eò gravius imminere Francis Patribus videbatur, quod Germanæ gentes eſſent recèns & difficulter admodùm ad unius Dei cultum ab Idololatriâ converſæ, & idcircò timendum eſſet, ne illo cultu, quaſi mutatis dumtaxat nominibus, in antiquam relaberentur ſuperſtitionem. Locus etiam in quem convenerant, ad illam ſententiam movebat, nempè Francofordienſis inter Germanas urbes civitas inſignis.

Inter cætera verò hujuſmodi cultûs inſignia procul removebant thymiamata, luminaria, primitiarum munera, & cætera id genus; quia illis idololatriam ſapere videbantur, uti tradunt l. 4. Carolin. c. 18. his verbis: *Adeò cernimus*, inquiunt, *Imaginum uſum inoleſcere, ut quæ prius ob ornamentum Baſilicarum, & memoriam erant compaginatæ rerum geſtarum, inoleſcente paulatim nefario uſu, adeo nunc à Catholicis quibuſque extollantur, ut adorentur, eiſque luminaria, thymiamata, Primitiæ, vel quædam munuſcula offerantur.* Idem patet ex cap. 2. & 3. ejuſdem l. quorum verba mox retulimus.

In eâdem quoque ſententiâ conſtanter perſeverabant poſt Concilium Francoford. Gallicani Epiſc. Cum enim Imp. Conſtantinus Synodo, quam promoverat, reſtituiſſet poſtmodùm, & Leo V. Armenus & Iconoclaſta dejeciſſet Imagines, ideò motæ ſunt in Orientali Eccleſiâ graviſſimæ contentiones, quas ut ſedaret Michael Balbus Leonis ſucceſſor, de mediâ quâdam ineundâ viâ, ſeu de non colendis, ſed de ſervandis tantummodò Imaginibus cogitavit: Hanc videlicet eſſe Gallorum ſententiam, & cum Romanis Pontificibus nihilominus arctiſſimâ neceſſitudine conjunctos eſſe ſciebat. Quamobrem ad Ludov. Pium miſit Legatos, qui cum rogarent, ut conjunctis & aliis duobus Legatis obtineret Concilio in Oriente habendo Romani Pontificis aſſenſum. Conſenſionem vero negavit Eugenius II. Michaelis Legatis, ſed Ludovici Legatis conceſſit, ut in conventu Antiquorum circa hanc quæſtionem doctrinam expenderent Epiſcopi Gallicani, Eugenio in hac controverſiâ dirimendâ futuri adjumento. Pariſiis an. 824. juſſu Ludovici habitus eſt ille conventus, relatiſque circa Imagines Antiquorum locis, ita ſcribunt ad Ludovicum & Lotharium: *In his quæ collecta ſunt, ſumma hujus negotii, de quo agitur, diſcretè comprehenſa eſt juxta autoritatem divinam & SS. Patrum ſententias: ita videlicet, ut unuſquiſque ſedens ea perlegens animadvertere queat, quòd Imagines Sanctorum ſtultâ præſumptione non ſunt confringendæ, & ad injuriam Sanctorum abolendæ, & penitùs deſpiciendæ; nec aſſertione ſuperſtitioſâ colendæ, aut adorandæ; ſed potiùs hujuſmodi ſuperſtitione remotâ juxta veram religionem, memoriæ & amoris causâ, ob recordationem eorum, quorum imagines habendæ, ſicut à beatiſſimo Greg. ſatis catholicè perſpicuèque dictum declaratur.* Et ſub finem, ineundæ pacis viam hanc proponunt Eccleſiæ Orientali & Michaeli Balbo: *Qui volunt, pro piâ memoriâ, vel ſanâ doctrinâ in locis competentibus abſque ullo illicito cultu pictas vel fictas habeant Imagines: qui autem nolunt, abſque ullo illicito contemptu taliter habentes, vel habitas Imagines nullatenus ſpernant.* Ad cultum verò illicitum referunt præcipuè incenſum, rati ſcilicet ad latriæ cultum illud pertinere. Unde caput 5. Collectionum ex SS. PP. ità inſcribunt: *Quâ ratione, quâve autoritate Imagines Sanctorum adorandæ ſint, eiſque, ut fertur, incenſum ponendum, cum ipſi Angeli vel Sancti homines vivos ſe adorari noluerint?*

Eandem Gallicanorum Epiſcoporum ſententiam refert Summus Pontifex Eugenius in ſuâ ad Imp Michaelem & Theophilum Epiſtolâ, in quâ dicit univerſam Imperii Francorum Eccleſiam in literis ſuis ſignificaſſe illos qui uti nollent imaginibus, non debere eos, qui uti vellent, redarguere; ita & qui illas adhibere vellent, alios ad habendum non debere adigere; & qui non colerent, aliorum cultum non debere damnare, modò ultra modum non eſſet: unde illos ità loquentes inducit: *Atque ità Autore Deo uterque illæſus ſervatur; dum, & habere nolens propter cautelam illiciti cultûs, & habere volens propter cautelam illiciti contemptûs, ſalvus permanere indubitanter poterit: atque ità miſerante Deo, Majorum noſtrorum imaginibus vel picturis morem imitantes, in jubendo vel prohibendo, in habendo vel non habendo, in colendo vel non colendo, illæſos hactenùs hâc de causâ Domino opitulante nos tranſiiſſe, & ipſo gubernante tranſituros nequaquam dubitamus. Quamobrem monendi ſunt omnes qui illas habere volunt, ne amando, vel quolibet modo orando, vel complectendo ultrà quàm oportet, eis cultum illicitum ulteriùs impendant; ſimiliter & illis, qui illas habere noluerint, ſicut eas aſpexerint, quâlibet ignominioſâ vel probroſâ deteſtatione ſpernere, contumeliare, vel lacerare præſumant.*

Jam verò, ut non peccabant in dogmate Gallicani Epiſcopi, ità nec ſuo erga Summos Pontifices officio deerant, ut palàm ſit ex l. 1. Carol c.6. ubi Carolus Mag. cum ſuis Epiſcopis teſtatur, *Eccleſiam Romanam cæteris Eccleſiis prælatam eſſe, & in omnibus conſulendam; & ſe teſtimonia non laudaturum, niſi ab autoribus ab Eccleſiâ Romanâ probatis; & ab ejus ſanctâ Communione Eccleſiam Gallicanam nunquam receſſiſſe.* Non minor eſt Ludovici & ſubditorum erga Summum Pontificem reverentia. Hinc ubi Michaelis & Theophili Legationem retulit Ludovicus in Epiſt ad Eugen. Legationiſque cauſam expoſuit, Summi Pontificis autoritatem ità commendat: *Undè ſicut dignum & verè dignum & juſtum eſt, ut præeunte Spiritûs Sancti virtute ille inter illos in nomine Domini talia correcturus, & ad viam veritatis ſanctiſſimo moderamine reducturus primus in hominibus arbiter occurrat, quem Deus omnipotens in Sede Apoſtolicâ collocare, eorumque vicarium eidem ſanctæ ſuæ Eccleſiæ dare dignatus, & ob hoc ei nomen ſpeciale in toto orbe terrarum ab eadem in ſanctâ Dei Eccleſiâ pro omnibus Pontificibus decretum eſt, ut ſolus non ſuâ abuſione, ſed ſanctorum Apoſtolorum autoritate univerſalis Papa dicatur, ſcribatur, & ab omnibus habeatur.* Utinam is fuiſſet Novatorum erga Sedem Apoſtolicam affectus, & ea reverentia! Utinam tam ſanctis veſtigiis inſtitiſſent! Eos è domo non expuliſſet Mater Eccleſia tanquam degeneres & pertinaces filios, qui matris vulnera curationis ſollicitudinem non modò immemori ſed & inhumano animo inſultant crudelitatis: quos à ſe propulſans privatis non ſervit odiis, ſed Chriſto jubenti Matth. 18. & præmonenti Apoſtolo Titum 3. v. 10. fuit obſecuta. Utinam quanti ſit facienda Catholicæ unitatis neceſſitudo eorum animis fuiſſet inſitum! tot tamque gravia Schiſmata non ſupereſſent deflenda, ſed illis in uni-

tate ambulantibus fuiſſet aperta veritas, aut Charitatis falce amputatum reſectumque quod veritati fuiſſet adverſum, & probata fuiſſet humilitas, ut verbis utar S. Aug. l. 1. de Bapt. c. 18.

Inſt. Non modo circa diſciplinam diſſentiebant à Nicænis, Galli & Francofordienſes, ſed & circa ipſum dogma. Namque duo apertè negabant, nimirùm illicitas eſſe penitùs Imagines, eaſque coli poſſe. Primum conſtituunt capitulo 15. apud Adrian. I. his verbis: *Inutile & mendacio plenum dictum Joannis Preſbyteri & Legati Orientalium dicentis: non contraeunt Pictores ſcripturis, ſed quidquid ſcriptura dicit, hæc demonſtrant, quatenùs concordes ſint ſcripturis.* Et c. 19. *ut ſcientes non faciant, ubi in veteri vel novo Teſtamento, aut in ſex Synodalibus Conciliis jubeatur Imagines facere, vel factas adorare.* Doctrinam eandem ſecuti ſunt poſtmodùm, tùm Gallicani Epiſc. in Pariſ. Syn. an. 824. tùm & Epiſcopi privati in ſuis operibus, ut Agobardus Lugd. l. de Picturis & Imaginibus, ubi ſic habet: *Si Serpentem æneum, quem Deus fieri præcepit, quoniam errans populus tanquam Deum colere cœpit, Ezechias religioſus Rex cum magnâ pietatis laude contrivit: multò religioſius Sanctorum Imagines (ipſis quoque Sanctis faventibus, qui ob ſui honorem cum divinæ religionis contemptu eas adorari more idolorum indignantiſſimè ferunt) omni genere conterendæ, & uſque ad pulverem ſunt eradendæ; præſertim cum non illas fieri Deus juſſerit, ſed humanus ſenſus excogitarit.* His inſtitutis imbutus Hincmarus, vir eruditiſſimus, Imaginum, quas (ſi Magdeburgenſibus fidem adhibeamus) nomine *Pupparum* irriſoriè ſuggillat, contemptum ſignificat evidenter in opuſculo capitum 55. c. 20. *Synodi Francoford.* inquit, *autoritate nonnihil repreſſa eſt Imaginum veneratio. Sed tamen Adrianus & alii Pontifices in ſuâ opinione perſeverarunt, & mortuo Carolo ſuarum Pupparum cultum vehementiùs promoverunt.*

Secundum conficiunt l. 3. Carolin. c. 16. ubi ſcribunt nullis teſtimoniis probari poſſe relativum Imaginum cultum: *Dicant igitur*, inquiunt, *quibus hoc tam peculiare eſt dicere: quia Imaginis honor in primam formam tranſit: dicant ſi hoc legerint, aut quibus valeant teſtimoniis approbare. Dominus namque & Salvator noſter non ait: quandiu feciſtis Imaginibus; ſed quandiu feciſtis uni de minimis iſtis, mihi feciſtis; Nec ait: qui Imagines; ſed qui vos recipit, me recipit.* l. 4. c. 16. addunt nullius rationis evidentibus argumentis aſtrui poſſe hunc cultum: Quamobrem Epiphanium Diaconum arguunt, quòd Act. 6. Conc. 7. dixiſſet Imagines eſſe colendas: *Quod*, inquiunt, *fieri poſſe nullius rationis indiciis evidentibus poteſt approbari.* Imò & cultum illum contra religionem & fidem eſſe tradunt cap. 57. apud Adrian. I. ſub hac formulâ: *Quod non ſit contra Religionem Chriſtianam, ut illi (nempè Nicæni Patres) dicunt, non colere, & non adorare Imagines.* Cum igitur, inquiunt Novatores, & circa dogma idem ſit eorum (nempè Gallicanorum atque Francofordienſium Patrum) ſenſus, ac noſtrum; ſors quoque debet eadem eſſe.

R. Gallicanos Patres longè alienos fuiſſe ab omni errore, tùm circa Imagines, tùm circa ipſarum cultum. Namque primò in Eccleſiis ſervandas Imagines propugnabant, nec ſuæ communionis participes eſſe patiebantur, qui eas dejicerent. Quamobrem ad capitula quæ opponuntur, quaſi Patres Gallicani cum Iconoclaſtis ſenſerint, facilis eſt reſponſio; videlicet eos velle ſolummodò in ſacris codicibus prohiberi picturam, non omnem quidem & ſemper, ſed quæ ad idololatriam conferret, & eſſet fidelibus offendiculo. Toti enim erant in propulſandâ ab Imaginibus injuriâ Galli & Francofordienſes, tùm in ipſis capitulis, præſertim verò c. 50. & ult. ubi S. Gregorii Doctrinam profitentur; tùm in locis mox laudatis, ut lib. 3. Carolin c. 20. & 31. Item & in Epiſt. ad Ludov. & Lothar. & in ſuis contra Claudium Taurinenſem Statutis. Mendacii quidem capitulo 15. Joannem Orientalium Legatum incuſant, quòd dixiſſet act. 4. conc. 7. *Non adverſantur pictores ſcripturis: ſed quidquid ſcriptura dicit, id demonſtrant; ita ut aſſertores ſint eorum, quæ ſcripta ſunt:* ſed indè colligendum non eſt Francofordienſes propugnaſſe in Scripturis abſolutè Imagines prohiberi, & idcircò illicitas eſſe. Nihil enim aliud contendunt, niſi plurima in Scripturis delineari, quæ pictores penicillo non poſſunt aſſequi; nec pictores eſſe verbi divini aſſertores, ut dixerat Joannes Legatus: quod utrumque Gallicani jure poterant propugnare, licet Imagines in Eccleſiis ſervandas continuò profiterentur. Opponunt etiam capitulum 19. in quo habetur, nec in Scripturis, nec in ſex prioribus Conciliis Imagines vel faciendas vel adorandas præcipi: quod quidem cum Francofordienſibus non diffitemur.

Hanc quoque Agobardi fuiſſe mentem circa Imagines cenſemus, licet durioribus verbis utatur. Nec enim eum ſuæ communionis participem paſſi fuiſſent Gallicani Epiſcopi, ſi erroris Iconoclaſtarum fuiſſet reus; nec ipſemet in Claudium Taurin. adeò vehementer fuiſſet invectus. Quid ergo ſibi vult Agobardus verbis in objectione laudatis? Imagines quidem conterendas ſcribit; ſed ex hypotheſi, quòd *divinæ religionis contemptu, & more idolorum* adorarentur. Remotis autem ejuſmodi offendiculis probat, juxta S. Gregorii M. Doctrinam in Epiſt. ad Seren. *Sanctorum Imagines vel pictas vel ſculptas ..... causâ Hiſtoriæ, ſeu ad recordandum*, ſervandas eſſe: Ex hypotheſi verò quod ad idololatriam ob Imagines plebs adduceretur; non privatâ, ſed *rationabili*, ſeu publicâ autoritate corrigendum cenſet illum errorem: Undè Serenum quem Forojulienſem vocat, inſequitur, quòd *Imagines Apoſtolorum de ſuâ Baſilicâ eraſiſſet ob ſuperſtitionem vulgi eas contra regulam fidei adorantis, ac non potiùs rationabili autoritate ejuſmodi errorem correxit, picturâ illæsâ ad Poſterorum memoriam permanente.*

Ad allatum teſtimonium, quod tanquam ex Hincmaro laudant Magdeburgenſes, reſpondent vulgò Theologi, depravatum fuiſſe contextum, & inſertum fuiſſe *Pupparum* vocabulum, quod apud Hincma-

rum non occurrit, nec huic propoſito congruit. Magdeburgenſium contra Imagines pugnantium induſtriâ inſertum illud vocabulum à quibuſdam aſſeritur: non aſſeram ego; quia falſitatis crimen nulli licet inurere, niſi certis conſtet monimentis. Dicam tamen incertum prorsùs eſſe, an Hincmari ſit illud teſtimonium.

2. Cum Nicænis patribus coli poſſe Imagines pariter convenêre Francofordienſes & Gallicani, ut mox expoſuimus; cui expoſitioni non repugnant relata in objectione verba l. 3. Carol. c. 16. Nec enim conteſtantur, aut Scripturarum, aut Patrum teſtimoniis prohiberi cultum Imaginum; ſed nullis poſſe probari teſtimoniis. Aliud autem eſt aſſerere non probari, aliud aſſerere damnari; prius ſcribunt Gallicani, non verò poſterius. Rationum quoque ponderibus ad hunc cultum Imaginibus deferendum ſe adduci non poſſe referunt c. 16. l. 4. non quòd circa dogma diſſentirent, ſed quod ad tempus cenſerent protrahendum eſſe hunc cultum, quem Imaginibus continuò exhibendum Epiphanius Diaconus definierat. Quantùm verò ad capitulum 57. non ceperant, fateor Gallicani patres Nicænorum Patrum mentem. Quapropter improbant eorum ſententiam, quaſi ad Religionis eſſentiam pertinere illam venerationem tam conſtanter ſenſiſſent, ut qui ab eâ etiam ad tempus abſtineret, violatæ Religionis fieret reus, & ſtare non poſſet abſque ullo cultu Eccleſia, quæ tamen ab exordio mundi perſtiterat, licet in uſu nullæ forent Imagines. Hinc, depoſito tandem illo præjudicatæ mentis affectu, venerationem illam ſenſim ſine ſenſu & detulerunt, & deferendam ſcripſere, ut infrà exponemus. Procùl ergo & immaniter diſcrepant à Gallicanis Patribus Novatores, & eandem proindè ſortem non debent experiri.

Quær. ult. Quandonam Galli ſententiam mutarint?

R. quandò id contigerit, nobis eſſe ignotum: publica enim non legitur univerſalis Eccleſiæ de illâ veneratione ſanctio. Id unum conſtat, ſcilicet non omnes Gallos in eam convolaſſe doctrinam; ſed ſenſim, vel etiam paucis poſt annis in eam deſcendiſſe ſententiam, remoto metu ſcandalorum, quæ Patres offenderant, & ab admittendâ Nicænæ Synodi definitione revocarant. Primo de dogmate, ſeu coli poſſe Imagines ut expoſuimus, conveniebant. Secundò addidêre ſingularis eruditionis viri contentam intra legitimos fines reverentiam adversùs Imagines, improbandam non eſſe, ut duobus poſt Conventum Pariſienſem annis Dungalus Diaconus in opere adversùs Claudii Taurinenſis capita ſcripto, quod Ludovico & Lothario dicatum extat parte 2. Bibliothecæ Patrum. In ejuſmodi autem opere ſcribit idololatras vocandos eſſe, qui Imagines, ut idola, & ut deos & deas venerarentur, *non verò Chriſtianos, qui Imaginem Chriſti & ſanctorum ejus pingunt & venerantur pro amore & honore Salvatoris & Redemptoris mundi, & ſuorum electorum.* Et infrà: *ſanctam Domini Crucem, & ſacras electorum Dei reliquias dignis & congruis honoribus à Catholicis & Ortho-*

dexis in Deo & propter Deum venerari oportere ; non ut ſacrificandum eis divinus honor & cultus ſoli Deo omnium creatori debitus, ſit à quoquam deferendus ; ſed ut in ejus amore, honore, laude, & gloriâ, ſancta inſignia, & venerabilia vaſa, prout decet ſingula eorum, ab hominibus pariibus & religioſis ſalvâ fide, & non fictâ, honorentur & amplectantur. Item Valafridus Strabo ſic ſcribit l. de Rebus Eccleſ. c. 8. *Ergo cum Chriſtianus Populus tantâ ſit in divinis rebus docilitate... ut, non dicam picturam, ſed ne ipſos quidem ſanctos homines vivos, vel mortuos, divinis credat colendos honoribus vel adorandos ... non ſunt omnimodis honeſti & moderati Imaginum honores abjiciendi.* Quæ ſententia paucis progreſſa eſt ulteriùs, quòd ducto ex comparatione cultûs quem Cruci Dominicæ & Evangelio deferebant, argumento nequaquam reſpondere poſſent. Illud argumentum urget Anaſtaſius Bibliothecarius circa an. 880. præfat in Latinam illius Nicænæ Synodi verſionem ſuam : *Nam*, inquit, *quæ ſuper venerabilium Imaginum adorationem præſens Synodus docet hæc Apoſtolica Sedes veſtra antiquitus tenuit, & univerſalis Eccleſia ſemper venerata eſt, & hactenus veneratur, quibuſdam dumtaxat Gallorum exceptis. Quibuſdam utique nondum eſt harum utilitas revelata. Aiunt nempè, quòd non ſit quodlibet opus manuum hominum, quem quotidiè oſculantes adorant, ſimiliter & forma Crucis, quam ſe omnes ubique Chriſtiani adorare profitentur..... venerabilior autem eſt qui ſalutem operatus eſt quàm ea materia, in qua idem ſalutem operatus eſt ; ac per hoc magis ea adoratione digna, imo Chriſti ſalutem operantis, quam imago Crucis ſalutem tantummodo bajulantis.* Nec Cruci Dominicæ modo venerationem deferebant Galli ; ſed & Reliquiis Sanctorum, & vaſis ſacris, & ſacræ Scripturæ, ut patet ex l. 3. Carolin. c. 29. & 30. & ex l. 5 c. 6. qui cultus ita eos conſtringebat, ut remoto ſcandali periculo tandem convenerint de quâdam exhibenda Imaginibus veneratione. Attamen ſub finem ſeculi 12. quidam adhuc ſupererant, qui Nicænæ Synodi definitioni reluctarentur, ut Aimoini continuator Monachus, qui ad an. 1150. improbat definitam c. 3. octavæ Synodi an 865. Conſtantinopoli habitæ talem venerationem. Tandem in diſciplinam eandem & ſententiam cum Nicænâ Synodo 2. convolarunt omnes, quòd intra Eccleſiæ Catholicæ clauſtra militare non deſierint, & tantam ſervarint charitatem, quantam cognoſcendæ veritatis deſiderat magnitudo, ut cum S. Aug. loquar. Quæ quidem clauſtra ſi perfregiſſent, (quod fuit poſterioris ævi Novatorum ſacrilegium) recrudeſcentibus in dies contentionibus, veritas ſoli Eccleſiæ Catholicæ divinitùs credita rebellibus filiis nunquam ſe feciſſet ſpectabilem. *Si enim in vobis eſſet charitas*, inquiebat S. Aug. Manichæos alloquens lib. de Moribus Eccleſ. c. 18. *vel ſi fuerit aliquando, quantam cognoſcendæ veritatis magnitudo deſiderat ; aderit Deus, qui oſtendat vobis. . . Chriſtianam fidem non eſſe uſpiam, niſi in Catholicâ diſciplinâ.*

FINIS.

Typis LUD. SEVESTRE, viâ Septem-Virorum.

BIBLIOTHECA ... ROMA ...

ERRATA DE LEGIBUS.

Pag.	Lin.	Err.		Lege
15	38	Epiſt. 11.		Epiſt. 1.
16	5	vrcare		vacare.
56	27	e:cediſſe		cecidiſſe
61	7	quæ urbis		quæ de urbis
67	18	ut		ut ab
70	9	Immolatis		immolatitiis
84	38	ſentiant		ſanciant
90	29	erant		erat
126	40	nuncutur		nuncupetur
129	8	perturbare		perturbaret
169	14	2 Tim. v.		2. Tim. 2. v. &c.
272	17	Impios		impios
274	20	Eccleſiaſticas		de Rebus Eccleſiaſticis
294	24	ſequenda		ſequendum
224	36	repondendum		reſpondendum

DE PECCATIS.

6	44	nec		non
7	29	ita	dele	
18	36	autem		enim
36	41	eam		ea
38	45	in	dele	
46	13	ſcribie	dele	
47	13	extat		extet
62	24	imputans		non imputans
103	13	facius	dele	
105	9	ſic	dele	
109	5	peccati		debiti
113	[illegible]	enim		vero
114	35	quadruplicis		triplicis
122	22	ommoda		omnimoda
151	26	quid		quæ
ibid.	31	videtur		videatur

DE INCARNATIONE.

3	32	earum		verum
4	48	vis	dele	
32	38	72		70
ibid.	43	Exodi 23. v. 15 & 16.	dele	
ibid.	44	Lev. 23 v. 10.		Lev. 25. v. 8.
ibid.	ibid.	Deut. 16. v 13.	dele	
13	20	ſum		ſuum
14	28	70		60
30	2	72		70
87	43	erant		erunt
105	41	cenſus		ſenſus
135	5	eſſe	dele	
136	43	Chriſtus		Chriſtus filius
141	8	cap.	adde	2.
158	32	redempta		redemptæ
165	17	ejus		ejus hominis
171	44	idoneæ		idoneas
[illegible]95	34	hoc		hæc
206	3	animos		animas
253	[illegible]	adhibebantur		non adhibebantur
254	41	jubeat		jubeas
[illegible]64	38	hæc		his
[illegible]67	5	reliquiarum		reliquarum
[illegible]73	3	per quos		quas
[illegible]03	18	cap. 3. Carol. c. 10.		lib. 3. Carol. c. 10.

5-2

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google